Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

2 A. qr. b. 745a
Mon. Franciscanos Lisboa. B.N.

Josephus de Antiquitatibus ac de bello Judaico.

✝

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN

¶ Tabula Rubricarum cuiuſcũq; capituli ſingulorum librorum/tam de Antiquitatibus q̃ de bello Iudaico ſecundum numerum librorum & chartarum.

¶ Incipit liber primus.

DE creatione cœli & terræ/& de operibus ſex dierum/& requie diei ſeptimi. cap.1.car.1.
De plaſmatione protoplaſtorum/& de plantatione paradiſi/& de introductione Adam & Euæ in ipſum. cap.2.car.2.
De tranſgreſſione protoplaſtorum/& de eiectione eorum de paradiſo. cap.3.car.2.
De iterfectõe abel p Cai & de pœna q̃ mulctatus ẽ Cain/& de duabus colũnis lateritia & lapidea ſ gbus cõſcripſerũt filii adã oẽm diſciplinã rerũ cœleſtiũ quam p ſe adinuenerunt. cap.4.car.2.
De inũdatione diluuii ſup terrã & ubi Noe ſaluatus eſt cum generatione ſua p arcã. cap.5.car.2.
Noe poſt diluuiũ oblatis dño hoſtiis/orat nullã aq̃ę iundationẽ ulteriꝰ iduci ſup terrã. ca.6.car.3.
Deus annuit p̃cibus Noe/arcum pluuialem deſignans ei in teſtimonium fœderis. cap.7.car.3.
De morte noe/& de filiis eius. cap.8.car.3.
De Nẽbroth filio cham/& de ædificatiõe turris/& de diſcordia diuerſarũ linguarũ. cap.9.car.3.
De diſperſione gentium in uniuerſas terras poſt ædificationem turris. cap.10.car.3.
De filiis Iaphet filii Noe/& de gentibus quæ p eos inſtitutæ ſunt. cap.11.car.3.
De filiis cham filii Noe/& de gentibus per eos inſtitutis. cap.12.car.4.
Noe inebriatus/nudatus/irriſus/irriſorem filium maledictioni ſubdit/ fratribus eius maledictum patribus effugientibus. cap.13.car.4.
De filiis Sem filii Noe/ſeu de gentibus per ipſos inſtitutis/& de ortu abrae. cap.14.car.4.
Abraam ſecundũ præceptum domini de Chaldæa migrat in Chananæam. cap.15.car.4.
Abraã famæ opprimẽte Chananæam/ægyptum ingreditur ubi dignus & clarus habetur diſcipli nam arithmeticæ/& aſtrologiæ/contradens ægyptiis/ a quibus iterum regreſſus in Chananæam/ partitur terram cum Loth cognato ſuo. cap.16.car.5.
Sodomitæ congreſſi cum aſſyriis prælio uincuntur/ uicti captiui abducuntur/ cum quibus Loth captiuus abducitur. cap.17.car.5.
Abraam irruens in aſſyrios/Loth & captiuos Sodomitaꝝ eripuit/cui regreſſo occurrit rex Sodo mitaꝝ/& Melchiſedech rtx ſolymoꝝ/deinde accepto p̃miſſo diuino de poſteritate/genuit Iſmael/ ipſeq; circunciſus eſt præcipiente domino/& iſmael totaq; domus eius. cap.18.car.5.
De abraam quomodo tres angelos ſuſcepit/a quibus audiuit & Sarã filiũ peritura/& Sodomita rum euerſionem/& de Loth/qui & ipſe ſuſcepit angelos hoſpitio/& de euerſiõe ſodomoꝝ ſimul de eruptione Loth cum tota domo eius/& quomodo uxor Loth conuerſa eſt in ſtatuam ſalis / cum re ſpicit ciuitatem pereuntem/& de commixtione filiarum cum patre. cap.19.car.5.
Quomodo abraam migrauit in Gerara/& Abimelech admonuit Saram uxorem abraæ ſed cor reptus a domino reddidit eam ipſi intactam/& de natiuitate Iſaac. cap.20.car.6.
Quõ abraã monẽte ſara/& p̃cipiente domino emiſit a ſe agar cũ filio Iſmaele. cap.21.car.6.
Abraam accepit mandatum a domino de immolatione Iſaac. cap.22.car.6.
De morte ſara & ſepultura ipſius/poſt cuius mortẽ abraã accepit Cetura uxorẽ. cap.23.car.6.
Quomodo Iſaac quadragenarius duxit uxorem Rebeceam. cap.24.car.7.
Abraam moritur/& ſepelitur in Ebron cum Sara coniuge ſua. cap.25.car.7.
De conceptu uel p̃tu Rebeccæ/ & quo Iſaac pegrinatus eſt in Geraris tpe famis/& qa cũ ſenuiſ ſet/& caligarent oculi eius/benedixit iacob cum putaret ſe benedicere Eſau. cap.26.car.7.
Iacob timens fratrem fugit ad Laban in Meſopotamiam ubi filias Laban Lyam & Rachel acce pit uxores/cum ancillis earum Bala & Zelpha/ex quibus filios.xii.genuit/& unã filiã/quæ regreſſo iacob de Meſopotamia ad Chananæam/uiolata eſt a Sichem filio Emmor regis Sicimoꝝ/quare in dignati fratres eius totam ciuitatem percuſſerunt in ore gladii. cap.27.car.7.
Moritꝫ Iſaac in Ebron/& ſepultura filiis ſuis/Rebecca uxore prius defuncta. cap.28.car.9.

¶ Incipit Liber ſecundus.

¶ Quomodo Eſau & Iacob Iſaac filii habitacula diuiſerũt/& Eſau quidem idumæam tenuit/ia cob autem Chananæam. cap.1.car.9.
Quomodo ioſeph iunior filiorum iacob ſomniis ei demonſtrantibus fœlicitatem futuram inui diam ſuſtinuerit fratrum. cap.2.car.9.
Quomodo idem ipſe in Aegyptum uenundatus a fratribus propter odium quod habebant in

eum/factuſq; inſignis & clarus/ibi fratres habuit ſubiectos. cap.3.car.10.
Iacob audito quia ioſeph uiueret in ægypto/& clarus ibi haberetur/ deſcendit ad eum cum tota domo ſua cap.4.car.13.
De morte iacob & de ſepultura qua ſepultus eſt in Ebron a filiis/de morte quoque ioſeph & fratrum eius. cap.5.car.14.
De oppſſione filioꝝ iſrael in ægypto per Pharaonem/& de natiuitate moyſi quem educauit filia/ Pharaonis/ & adoptauit ſibi in filiũ/& de ſacrorum ſcriba qui uoluit interficere puerum conculcãtẽ coronam regis/quam puero rex impoſuerat. cap.6.car.14.
Poſtq̃ creuit Moyſes iniũctũ eſt ei bellũ æthiopicũ/ubi copulata ẽ filia regis æthiopũ in matrimonio. Vnde odium & inuidiã magnã contraxit ægyptiorum. cap 7.car.15.
Moyſes cognitis inſidiis regis ægypti latenter effugit & ueniens in Madiã habitauit cum Raguele ſacerdote/cuius filiã accepit ĩ uxorem. cap.8.car.15.
De rubo q uidebaꝫ moyſi quaſi arderet/qui tñ non comburebatur/ubi audiuit mandatũ diuinum ut reuertens in ægyptũ/liberaret filios iſrael de oppreſſione ægyptiorum. cap.9.car.15.
Moyſes regreſſus eſt in ægyptum ſecundũ mandatũ domini/ ubi faciẽs ſigna & prodigia maxima eduxit filios iſrael de ægypto in manu ualida. cap.10.car.16.
Quõ ægyptii pœnitẽtia ducti q̃ dimiſiſſent filios iſrael ſecuti ſunt eos uſq; ad mare rubrũ q̃ diuiſum uirga Moyſi p̃cipiẽte dño ingreſſi ſunt filii iſrael/& ſicco ueſtigio trãſierũt illud ægyptii autẽ p̃ſequẽtes ĩgreſſi ſunt poſt eos/ſed reuertẽte mare in ſeipſum/ſuffocati ſunt fluctibus. cap.11.car.17.

Incipit Liber tertius.

Quõ moyſes populũ ex ægypto ſumẽs duxit ad mõtẽ Syna/multo ſtinere fatigatũ.cap.1.car.17.
Quomodo pugnantes cum Hebræis amalechitæ & qui cum eis erant deuicti ſunt & iſrael prædã hoſtium perceperunt. cap.2.car.18.
Quia ſoceꝝ ſuũ letro Moyſes ad ſe uenientẽ ad montẽ Syna libenter excepit. cap.3.car.19.
Quõ pſuaſit ei ut diſtribueret ppl'm p milleãrios & cẽtenarios q̃ prius iordiatus erat.ca.4.car.19.
Quomodo hæc ſingula fecit moyſes ſocero monente. cap.5.car.19.
Quomõ moyſes aſcẽdit in Syna montẽ acceptaſq; a deo leges/Hebræis dedit. cap.6.car.19.
De tabernaculo q̃ fecit moyſes in deſerto ad honorẽ dei/ut tẽplũ eſſe uideretur. cap.7.car.20.
De area qualiter facta ſit/in qua tabulas legis collocauit. cap.8.car.21.
De menſa propoſitionis/in qua oĩ ſeptimana duodecim panes azimi ponebantur. cap.9.car.21.
De candelabro aureo & altari interiori & exteriori. cap.10.car.21.
Quæ ſunt ueſtimenta ſacerdotum & pontificis. cap.11.car.21.
Quomõ aaron eligitur in ſacerdotem/& quõ moyſes purificauerit tabernaculũ & ſacerdotes/& quemadmodum de feſtiuitatibus/& ſingulis diebus fuerit cõſtitutum. cap.12.car.22.
Quia moyſes p̃cedẽs a mõte Syna cũ populo/eduxit eũ ad locũ q̃ dr Eſerioth ubi murmurãtibus filiis iſrael,p deſiderio carniũ dñs ĩmiſit Coturnices/& de plaga q̃ ſecuta ẽ eſum carniũ.ca.13.car.24.
Quomõ exinde Moyſes duxit populũ ad fines Chananæoꝝ/unde miſit exploratores xii.q cõſiderarẽt eoꝝ regiones & ciuitates q̃ reuerſi poſt quadraginta dies/terrorẽ & mœtũ incuſſerunt filiis iſrael/quaſi nõ poſſent expugnare Chananæos unde illi in deſperationẽ adducti cõſilio inito decreuerũt redire in ægyptũ moyſe & aaron interẽpto/q̃re iratus nõ eos ſed filios eoꝝ terrã repromiſſionis ĩtraturos/ipſos aũt p.xl.annos in deſerto prædixit eſſe morituros. cap.14.car.24.

Incipit Liber quartus.

Bellũ Hebræoꝝ abſq; noticia Moyſes cõtra Chananæos geſtũq; atq; deuictum. cap.1.car.25.
Seditio Chore & plebis contra Moyſen & fratrem eius de ſacerdotio. cap.2.car.25.
Quemadmodũ Moyſes inſtituit decimas dare leuitis & ſacerdotibus & de morte Mariæ & aarõ primi ſacerdotis domini/cui ſucceſſit Eleazarus filius ipſius. cap.3.car.27.
Quemadmodũ cõmiſerunt Seon & og reges ammoreorũ bellũ uicitq; eos moyſes & filii iſrael/ terras eorum & ciuitates tenentes & hæreditate poſſidentes. cap.4.car.27.
De Balach Moabitaꝝ rege/ſeu de Balaã ppheta cuius aſina hũana loq̃la uſa ẽ/q̃ poſt bñdictiões q̃bus bñdixit filiis iſrael cõſiliũ dedit Balach q̃liter ſeduceret ppl'm p mulieres Madianitas/ & de ultione quæ ſecuta eſt & ſeductos Hebræos/& ſeductores madianitas/& ubi moyſes ioſue ſucceſſorẽ ſibi conſtituit. cap.5.car.27.
Moyſes alloquitur populum ante mortem ſuam/et tradidit ei librum legis/& quemadmodum ab hominibus eſt ablatus. cap.6.car.29.

Quomodo

¶ Incipit Liber quintus.

¶ Quō ieſus duxit hebræoꝝ exercitū & dū pugnaſſet cōtrā Chananæos/& deuicíſſet terrā eoꝝ p ſorres funiculoꝝ ẽ ptitus/& de morte ipſius ioſue/& pōtificis Eleazari. cap.1.car.33.
Quō moriẽte duce filii iſrael fœliciter aliq̄to tpe pugnauerūt cōtra Chananæos. cap.2.car.35.
Quō pducẽte tpe iſraelitæ trāſcẽdẽtes patrias leges ad grādes ærūnas deducti ſūt/& ſeditiōe fcā adinuicē pugnauerūt/hmōi cā p qua delata eſt tribus Beniamin pter ſexcẽtos uiros. cap.3.car.36.
Quō poſt hāc afflictionē iſraelitæ rurſus ipie agẽtes/opprimunt a Chananæis / & a curſato rege aſſyrioꝝ cui ſeruierūt ānis octo ſed poſtea libertas eis reſtituta eſt p Zenizē belli filiū/principāte annis quadraginta/qui apud phœnicas dicitur index. cap.4.car.37.
Quō rurſus populus noſter ānis.x.& octo ſeruierūt Moabitis/& quodā aoth noie ſeruitute priuatus ſit eo principatum annis.lxxx.tenente. cap.5.car.37.
Quomodo Chananæis eos in ſeruitutē redigentibus p annos.xx.liberati ſunt p Barachū & Deborā/qui eoꝝ principes fuerunt. cap.6.car.37.
Quō purgātes Amalechitæ cōtra iſraelitas uicerūt/eorūq̄ puinciā afflixerūt ānis ſeptē quos liberauit dominus p Gedeon/q ſup populū fuit annis quadraginta. cap.7.car.37.
Quō abimelech filius Gedeonis ex cōcubina mortuo patre arripuit principatū/interfectis cūctis fratribus ſuis excepto uno/& de poena quā exoluit pro fraterna cæde. cap.8.car.38.
Quō iſraelitæ relinquẽtes legē dei opprimunt ab ammonitis/quos liberauit dominus p iepte Galaaditem qui tenuit principatum per ſex annos. cap.9.car.38.
Prænūciatio natiuitatis Sāſon/& fortitudo ei9& q̄toꝝ malorꝝ auctor fuerit palæſtis.ca.10.car.39.
Poſt mortē Sāſon pfuit iſraelitis Heli ſacerdos & de Noemi uxore Elimelech/ſeu de Ruth Moabitide/quā duxit uxorē booz pater Obed patris ieſſe/patris dauid. car.11.car.40.
De ortu Samuel,pphetæ/q pdixit cladē iſraeliticā/filiorꝝ Heli ſacerdotis pditionē.cap.12.car.40.
Quō filii iſrael pugnātes cū Palæſtinis ceſi ſunt/filii Heli ſacerdotis in bello pereunt/ arca dei capta abducit/ipſe ſacerdos cōpto q̄ factū eſt de ſella corruens/mortuus eſt/cū tenuiſſet principatum xl.annis.Cōtinet hic liber tēpus annoꝝ quadringentoꝝ ſeptuagintaſex. cap.13 car.41.

¶ Incipit Liber ſextus.

¶ Interitus Palæſtinoꝝ & terræ eoꝝ/per iram dei propter arcā quæ ab eis fuerat capta/ & quēadmodum eam remiſerunt ad hebræos. cap.1.car.41.
Quemadmodū Palæſtinoꝝ exercitus ſuper eos uenerit/& de uictoria Hebræorū. quam ducatu Samuelis prophetæ adepti ſunt. cap.2.car.41.
Quod Samuel pp ſenectutem eſſet infirmus/ſuis filiis res diſpenſandas iniunxit. cap.3.car.42.
Quod dū illi principatū bene non regerent/populus per iram petiuit regem. cap.4.car.42.
Prælium Saul ſup ammonitarum gentem/& uictoria hoſtiumq̄ uaſtatio. cap.5.car.43.
Quēadmodum denuo Palæſtini pugnantes deuicti ſunt ab hebræis. cap.6.car.43.
Bellum & uictoria Saul cum amalechitis. cap.7.car.44.
Quia puaricāte Saul mādata,pphetæ ſamuel/alius rex dauid iubēte deo latēter ē fcūs.ca.8.ca.45.
Quēadmodū denuo pugnauerūt palæſtini aduerſus hebræos adhuc regnante Saul & monomachia Dauid Golia/q palæſtinoꝝ erat eximius/eiuſq̄ pēptio & defectio palæſtinoꝝ. cap.9.car.45.
Quēadmodū miratus ſaul fortitudinem Dauid/ei ſuam filiam copulauit. cap.10.car.46.
Quēadmodum poſt hæc ſuſpectum Dauid ſibi rex ſaul perimere feſtinauit. cap.11.car.46.
Quia ſæpius dauid p ſaul periculū mortis paſſus effugit/& ſecundo eum ſuper ſe uenientem habens poteſtatem noluit interficere. cap.12.car.47.
Quēadmodum caſtrametantibus palæſtinis/iterū hebræi bello deuicti ſunt/& rex eorū ſaul pugnando mortuus eſt una cum filiis. cap.13.car.49.

Incipit Liber ſeptimus.

Quomodo dauid quidem ſuper unam tribum in Ebron ciuitate regnauit/& ſuper aliam multitudinem filius ſaul. cap.1 car.51.
Quia eo interfecto dolo amicoꝝ omne regnum dauid accepit. cap.2.car.52.
Quō obſidēs hieroſolymam dauid/& capiens ciuitatē expulit qdē ex ea Chananæos/ & iudæoꝝ in ea conſtituit/& de amicitia facta inter ipſum/& irā Tyri regem. cap.3.car.52.
Quod ſecundo pugnantes contra ſe palæſtinos in Hieroſolymis uicit/& de arca dei cariathia-

rim in Hieroſolymam deducta. cap.4.car.52.
Pugna quã habuit dauid contra palæſtinos & Moabitas/& Adrazarũ regem/& damaſcenos/ atq; victoria & de amicitia facta inter ipſum & Thou regem. cap.5.car.53.
Quo cõtra Ammonitas/& Meſopotamenos pugnauerit ac prævaluerit. cap.6.car.54.
Quoniã dauid concubuit cũ Berſabæe uxoræ uriæ/& ipſum Vriam fecit occidi gladio filiorum Ammon/& de uerbo Nathan ad eũ miſſi pro peccato quod cõmiſerat. cap.7.car.54.
Quoniã ammon filius dauid mixtus eſt ſorori ſuæ Thamar/pro qua re Abſalon frater eius interfecit eum/& de fuga Abſalon/& reuocatione ipſius ad patrem. cap.8.car.55.
Quo dauid domeſticis contra eum ſeditionẽ facientibus a filio ſit expulſus/dũ uero pugnaret cõtra ſimul patrem Abſalon cũ exercitu ſuo deperiit. cap.9.car.56.
Quo poſt mortẽ abſalõ dauid reuerſus eſt ad regnũ/& ad ſedẽ regni hieroſolymã & de ſeditiõe quã mouit contra eũ ſeba filius bochri. cap.10.car.57.
De expiatione ſceleris/quod cõmiſit ſaul in Gabaonitas/cuius cã facta eſt fames in quincia/& de ꝑliis aduerſus palæſtinos fœliciter geſtis/ſeu de fortibus dauid. cap.11.car.57.
Quomodo rex dauid iuſſit dinumerare populum contra mandatũ domini/& de plaga/quæ ſecuta eſt tranſgreſſionem. cap.12.car.58.
Rex dauid fœliciter uiuens in regno Salomon filio mãdauit de ædificatione tẽpli & quantã materiã ei auri & argenti lapidũq; ꝓciosoq; ꝓparauerit ad tẽpli ædificiũ. cap.13.car.59.
Quõ rex dauid ſenex factus & frigidus ꝑ adoleſcẽtulã uirginẽ noie abiſag calefact9 ẽ & de adonia filio dauid q uſurpauit ſibi imperiũ/& quoniã ſolomon unctus eſt in regẽ iubẽte dauid patre eius cui rurſus mãdauit ædificationẽ tẽpli/dans ei deſcriptionẽ & cõſtitutionẽ ædificii. cap.14.car.59.
Rex dauid ſciens ſe moriturũ/& uocans filiũ ſuum ſolomonẽ plenius inſtruxit eũ de obſeruatiõe mandatorũ dei/& de his quos nonerat pœna dignos/poſt hoc mortuus eſt & ſepultus a filio ſuo ſolomone/& multæ diuitiæ cum eo ſunt reconditæ. cap.15.car.59.

¶ Incipit Liber octauus.

¶ Quomo ſolomon ſucepit regnũ/& peremit Adoniã ioab & ſemmei. cap.1.car.61.
De ſapientia eius & intellectu/atq; diuitiis. cap.2.car.61.
Quõ primus in hieroſolymis ædificauit templũ/& de prævaricatione qua prævaricatus eſt circa ſenectutẽ ſimul & de obitu ipſius. cap.3.car.62.
Quõ ſubiectoq; quendam hieroboã fecerunt ſibi regẽ decem tribus recedentes a domo dauid & in duabus tribubus regnauit filius ſalomonis Roboã. cap.4.car.66.
Quia ſeſach ægyptiorũ rex caſtrametatus eſt contra hieroſolymam/& ciuitate denicta/ diuitias eius tranſmigrauit in ægyptum. cap.5.car.67.
Bellũ hieroboã regis iſrael cõtra filiũ Roboã abiã/& triumphus abiæ. cap.6.car..68.
Quia generationẽ oẽm hieroboã qdã noie Baaſa pimens ipſe tenuit ꝓncipatũ. cap.7.car.68.
Bellũ æthiopũ cõtra hieroſolymitas/regnãte ſup eos aſa & cædes æthiopũ. cap.8.car.68.
Quia gñatiõe Baaſã pempta/regnauit ſup iſraelitas amari/& poſt eũ filius eius achab .ca.9.c.69.
Quomodo regnante achab prophetauit Helyas/& de ſignis quæ fecit/& quia diſcipulum elegit Eliſæum. cap.10.car 69.
De morte Naboth & agri eius poſſeſſione iniuſta/& qa Adath damaſci & Syriæ rex ſecũdo Zaab pugnauit & uictus eſt/& de religiõe ſeu gloria ioſaphat regis hieroſolymorũ. cap.11.car.70.
Quõ Achab cõtra ſyros pugnando denictus eſt/& ipſe diſperiit. cap.12.car.71.

¶ Incipit liber nonus.

¶ Quemadmodũ caſtrametatus eſt ioſaphat contra Moabitas/& domino pugnante mirabiliter ſine prœlio uicerit eos. cap.1.car.71.
De Ochozia rege iſraelitarũ/ſeu de mirabilibus Heliæ prophetæ/& q; ſublatus eſt ab hominibus relinqueos diſcipulũ Heliſæum. cap 2.car.72.
Rex ioraã rex ioſaphat/& rex idumæe caſtra mouentes contra Moabitas/depopulati ſunt terrã eoꝝ/& de morte ioſaphat/deq; mirabilibus helyſei prophetæ. cap.3.car.72.
Caſtra ſyroꝝ & damaſci cõtra ioraã regẽ iſraelitarũ/ & qũo ipſe obſeſſus in Samaria periculum famis & obſidionis inopinabiliter & mirabiliter euitauerit/& de morte Adezer regis damaſci cui ſucceſſit Azahel ſeruus eius/qui multis malis affecit iſrael. cap.4.car.73.
Quõ equocus regis iſrael ioraã rex hieroſolymorum/rerum apice potitus poſt ioſaphat & fratres & paternos amicos occiderit/q̃ faciente iniquitate/idumæa receſſit ab eo/& irruentibus ſup eũ arabis/domus eius uxores & filii piter corruerũt/poſtquã calamitatẽ & ipſe mortuus eſt/cui ſucceſſit filius qui

lius qui ſolus euaſerat⁹ nomine ochozias. cap.5.car.74.

Quia ioram rex iſrael mortuus eſt a principe equitatus nomine Hieu interfectus/ſimul & hieroſolymorum rex Ochozias/qui Hieu mortuo iorā regnauit in Samaria/ & extermināuit domū achab & culturam Baal cum ſacerdotibus eius/quare accepit repromiſſum/filios eius eſſe regnaturos uſq; in quartam generationem. cap.6.car.74.

Quia achab regis filia noīe athalia/poſt mortem filii ſui Ochozie Hieroſolymis imperauit/qua interficiēs pōtifex ioiadas/filium Ochoziæ ioas conſtituit regem. cap.7.car.75.

Caſtra azahael regis Damaſcenoꝝ ſuper iſraelitas/& quēadmodum uaſtata eorum prouincia & ciuitate Samaria/rurſus poſt breue tempus caſtrametatus contra hieroſolymitas/multaſq; pecunias ab eorum rege percipiens/remeauit in Damaſcum/& de morte Heliſæi prophetæ/ſeu de uirtute quā oſtendit poſt mortem/in mortuo ſuſcitato. cap.8.car.75.

Quia amaſias hieroſolymorū rex caſtrametatus contra idumæos & amalechitas/deuicit eos/& de contemptu ipſius in dominum. cap.9.car.76.

De uidicta q̄ ſecuta ē eū p ioas regē iſraelitarū/q pugnās deuicit eū/& captū duxit hieroſolymā/ubi deſtructa pte muri/& ablatis theſauris/regē a captiuitate reſoluit/& regreſſus ē ſamariā. ca.10.ca.76.

Bellum hieroboā regis iſraelitarū cōtra Syriam/& hiſtoriā ionæ prophetæ/& de Ozia filio amaſiæ rege hieroſolymoꝝ/qūo gentes in circuitu poſitas ſubiugarit/& quam clarus fuerit/qui tamē nēdicam ſibi honorē pontificalē lepra percuſſus eſt & deficiens obiit. cap.11.car.76.

De malis quæ prouenerunt iſraelitis ſub diuerſis regibus/a diuerſis/regibus aſſyriorum/& de ioathā Oziæ filio rege hieroſolymorū/& de prophetia Naum prophetæ. cap.12.car.77.

De malis q̄ paſſus eſt rex achaz a raſin rege Syriæ/& Phaceia rege iſrael/quare miſit nūcios ad regem aſſyriorū petens ab eo ſolatiū/qui ueniens Damaſcū cœpit/raſin regem eius occidit damaſcenos tranſtulit/& aſſyrios in Damaſco cōſtituit iſraelitas quoq; grauiter afflixit. cap.13.car.77.

Quia rex aſſyrioꝝ Oziam regē iſrael fecit ſibi tributarium/& de Ezechia filio achaz rege hieroſolymorum q̄ iuſtus fuerit & religioſus: & quia ſpreuit regem aſſyriorū. cap.14.car.78.

Quomodo Salmanſar rex aſſyrioꝝ caſtrametatus contra Samaria/annis tribus eam obſidens coepit/regē eius Oziam captū abduxit/decem tribus de terra iſrael tranſmigrauit/in Mediam & pſida gentes alienigenas poſuit in Samaria. cap.15.car.78.

¶ Incipit Liber decimus.

¶ Bellū regis aſſyrioꝝ Sēnacherib cōtra hieroſolymā/& Ezechiæ regis oppſſio. cap.1.car.79.

Quēadmodum deperiit aſſyriorū exercitus una nocte/& rex eorū domū reuerſus/filiorum inſidiis interemptus eſt. cap.2.car.79.

Quomodo Ezechias infirmatus uſq; ad mortē quindecim annis adiectis ſibi a domino ſuperuixit cum pace degens poſtea defunctus reliquit ſucceſſorē regni Manaſſen. cap.3.car.79.

Quia caſtrametati cōtra eū Chaldei & Babylonii reges/& captū agētes duxerūt i Babyloniā/& multo tpe ibidē retinētes/miſerūt rurſū eū i regnū & d̄ ioſia fge q̄ religioſus & iuſtus fuerit. c.4.c.80.

Quomodo ægyptiorū regem Nechaon agentem exercitum cōtra Babylonios/& per iudæā iter facientem prohibuit rex ioſias/pugnaq; cōmiſſa uulneratus reductus in hieroſolymā defunctus eſt/cuius filium ioacham regem hieroſolymæ fecerunt. cap.5.car.81.

Quēadmodum cōgreſſus eſt Nechaon contra Babyloniæ regē circa eufratē fluuium & reuertēs in ægyptum/uocatum ad ſe ioachā regem hieroſolymorum filium/ioſiæ uinctū duxit in ægyptum fratrē uero eius heliachim in Hieroſolymis conſtituit regē mutās ei nomen ioachi. cap.6.car.81.

Bellū Nabuchodonoſor regis babyloniorū cōtra Nechao regē ægypti quo deuicto/& oī Syria ſibi ſubiugata/q̄ añ ſub fge ægypti erat/nēit hieroſolymā/& regē eiꝰ ioachi fecit ſibi tributariū. c.7.c.81.

Quomodo tertio āno poſt diſceſſum regis Babylonis ioachi denuo ægyptios ē ſecutus/cui ꝓphetauit Hieremias de pditiōe ſua & ciuitatis futura p regē Babylonis/q̄ euenit/nā nō poſt multū tēpus Nabuchodonoſor caſtrametatus cōtra eū/& ſuſceptā ira ciuitatē/ioachi qdē peremit filiū uero eiꝰ ioachi cōſtituit regē & multos captiuos duxit i babylonē/iter quos erat ezechiel ꝓpheta. ca.8.car.81.

Quo pna ductus rex Babylōis/eo q̄ ioachi feciſſet regē/miſſo exercitu/eū in hieroſolymis obſedit/q accepto iureiurando/ut nihil pateret mali/nec ipſe/nec ciuitas matrē & amicos tradidit obſides/ſed rex babylōis rupit iuſiurandū/nā regē cū matre & amicis/ſimul etiam cū omni iuuentute ciuitatis uictū ꝓcepit ad ſe adduci/patruū uero eius ſedechiā regē cōſtituit i hieruſalē. cap.9.car.81.

Quomodo ēt hunc audiens ægyptiis ꝓbere ſolatia & amicitias cū eis habere caſtrametatus contra hieroſolymam/fori eam obſeſſione cœpit/& incenſo tēplo ſedechiam & populum migrauit i Babyloniam/in qua tranſmigratione fuerunt Daniel/Ananias/azarias/Miſael/uaſa quoq; ſancta/quæ erant in miniſterio templi aſportata ſunt. cap.10.car.81.

Quomõ Godoliam ꝓfecit puiciæ rex babylõis/quo pcusso a quodã ismaele/timẽtes reliqæ israel regẽ babylõis/itranerũt ægyptũ qđ nõ cessit eis i ꝓsperũ/nã rex babylõis post ꝑs itrauit ægyptũ cũ manu ualida/& subuertit eã/ iudæos nero q illo fugerãt/captiuos duxit in babyloniã. cap.11.car.82.
Visio somniorum Nabuchodonosor/& interpretatio eorum per Danielem/trium quoq; puerorũ in fornacem imissio sed nulla lesio. cap.12.car.83.
Regum babylonicorum inuicẽ succession/& per mortẽ ablatõ regni Babylonici sub Baltazare per Cyrum & Darium subuersio. cap.13.car.84.
Dãiel sub dario i lacũ leonũ imissio/sed nulla lesio honor & claritas dãiel & ꝓphetiæ ei⁹. c.14.c.85.

Incipit Liber.XI.

Qualiter Cyrus persarum rex iudæos a babylonia ad propriam redire terram/& templum reædificare præcepit/dans eis pecunias. cap.1.car.86.
Quõ prohibuerunt eos ꝓsides regis/templum reædificare impedientes. cap.2.car.86.
Qualiter defuncto Cyro filius eius Cambyses accipiens regnũ interdixit omnino iudæis tẽplum reconstruere. cap.3.car.86.
Quia darius rex psarũ hystaspis filius honorauit gẽtẽ iudæorũ/& tẽplũ eius edificauit.c.4.c.86.
Quia post ipsum filius eius Xerses familiariter iudæos tractauit. cap.5.car.88
Quomodo regnante Artaxerxe/ gens iudaica ꝓne cuncta delata est. cap.6.car.89.
Qualiter Vagosus dux Artaxerxis/iunioris multa in iudæos iniuriosa cõmisit. cap.7.car.91.
Quanta iudæis rex macedonũ Alexãder bona fecit/postquã iudæam obtinuit. cap.8.car.92.

Incipit Liber.XII.

Vt Ptolemæus filius Lagi fraude uel dolis capiens hierosolymam uel iudæam multos migrauit ad ægyptum. cap.1.car.94.
Qualiter filius eiusdẽ Ptolemæi q philadelphus appellatus est/leges iudæorũ i græcã transtulit lin guã multosq; captiuos Eleazaro pricipi sacerdotũ dõauit: & ornamẽta deo deuouit. ca.2.car.94.
Quẽadmodum honorauerunt reges aliæ gentẽ iudæorum/ciuesq; multos ex ipsis in subiectis suis ciuitatibus statuerunt. cap.3.car.96.
De infœlicitate iudæorum quam postea emendauit iosepus filius Tobiæ/ componens amicitias cum ptolemæo cognomine Epiphane. cap.4.car.96.
De amicitiis Lacedæmoniorũ factis cũ Onia princeps sacerdotũ iudææ gẽtis. cap.5.car.97.
Seditio potentium inuicem iudæorum /quorum quidam transierunt ad Antiochum Epiphanem leges patrias relinquentes/ ipse autem antiochus exercitum ducens/& hierosolymam ciuitatem tẽplumq; uastauit. cap.6.car.98.
Qualiter uetante antiocho iudæos patriis uti legibus/ Mathathias filius ioannis regem contem/ psit/& ducẽ antiochi interemit. cap.7.car.98.
De morte Mathathiæ/qui ualde senex defunctus/filiis suis gubernationem reliquit ex quibus iu/ das Machabeus principatum adeptus/adiuuantibus fratribus inimicos a prouincia expulit/trãsgres/ sores iudæos puniuit/terram suam ab omni malo purgauit. cap.8.car.99.
Quemadmodum duces antiochi apolonius & Seron congressi cum iuda/uicti interierunt/ & qa Antiochus Lysiæ cuidam gubernationem regni relinquens/ ipse abiit in Persida congregare pe/ cunias. cap.9.car.99.
Quẽadmodũ Gorgiæ uel Lysiæ exercitus contra Iudam ueniens uictus perlit/post quem trium/ phum Iudas ingressus hierosolymam/templũ purgauit/altare statuit/hostias deo immolauit/ cum iã tres anni ꝓteriissent uiolationis templi sub antiocho. cap.10.car.99.
Vt Iudas bellũ gerens cõtra idumæos & cõtra Ammonitas triũphãs subiecit eos. cap.11.car.100.
Qualiter Simon frater eius militãs cõtra Tyron ac Ptolemaidẽ edomuit eos / & quia ipse iudas bis congressus cũ Timotheo duce antiochi fortiter triumphauit. cap.12.car.100.
Qualiter antiochus nomine Epiphanes apud Persas defunctus est. cap.13.car.100.
Quẽadmodũ antiochus eupator succession patri in regnũ/ q militiã cõtra iudæos cũ Lysia ꝓducẽs iudã in tẽplo cõclusit/multoq; obsidionis tpe transacto/audita fama innasionis regni sui ꝑ philippũ quẽdam amicitias cum iuda fecit/& ita decenter ab iudæa discessit. cap.14.car.100.
Demetrius Seleuci filius fugiens a roma/& peruenies Tyrum/imposuit sibi diadema/ interfecto antiocho Eupatore/cum duce suo Lysia/& de Bachide quem misit Demetrius cum exercitu cõpræ hendere iudam. cap.15.car.101.
Qualiter dux nicanor post Bachidẽ destinatus aduersus iudã/cũ exercitu ꝓiit. cap.16.car.101.
Iudas mittẽs Romã/rogabat ꝑ nũcios/Romanos sibi auxiliatores esse & amicos. cap.17.car.101.

Quod

Quod rursus post mortem Nicanoris ad iudæam Bachides transmissus triumphauit/& quem ad modum pugnans prostratus est. cap.18.car.102.

¶ Incipit Liber.XIII.

¶ Qualiter Ionathas frater Iudæ/defuncto eo ducatum suscepit. Et quemadmodum Bachidē debellans/facere cum amicitias secum & a prouincia coegit abscedere. cap.1.car.102.

De alexādro Epiphanis antiochi filio uenīēte a Syria / ducēte bellū cōtra demetriū. Et q̄liter demetrius legationē ad Ionathā trāsmittēs/cōponit cū eo amicitias/donaq; ei multa p̄buit. cap.2.car.102.

Q ūo alexāder hæc audiēs/& uicēs demetriū p̄cipē sacerdotū ionathā ordinauit. ca.3.car.103.

De amicitiis Oniæ cum Philometore Prolemæo/ per idem factis tempus. & ut ædificauit templū quod Oniæ dicitur/secundum illud quod Hierosolymis erat. cap.4.car.103.

Quemadmodum alexāder/defuncto demetrio/accepit regnū Syriæ/iuncta sibi in matrimonium filia ptolemæi & quia amicitias cum ionatha faciēs magnifice eum honorauit. cap.5.car.103.

Vt demetri⁹ dmetrii filius/nauigās i ſyriā a creta cū exercitu cōturbauit alexādrū fama aduēt⁹ sui. Et d apollōio duce alexādri/q bellū mouit aduersū ſōathā/ipo tn̄ iōathe triūphū obtinēte.c.6.c.104.

De insidiis q̄s alexāder parauit ptolemæo/quas dep̄hēdēs ptolemæus/iratus ablata eius mātimōio filiā suā iūxit demetrio filio demetrii cū quo ēt duxit exercitū cōtra alexādrū. quo denicto ipse quoq; periit/Demetrio asiæ principatum obtinente/qui & amicitias fecit cum ionatha/ confirmans ei principatum sacerdotii. cap.7.car.104.

De Tryphone apamena/qui bellans contra demetrium/antiocho filio alexandri tradidit principatum componens amicitias cum ionatha. cap.8.car.105.

Quemadmodum Tryphon demetrio a parthis capto/contra fœdus fraudibus ionathan cōprehendens interfecit. Fratremque eius Simonem cui gens iudæorum principatum tradidit / fraudibus circumuenire uolens minime prævaluit. cap.9.car.106.

Quomodo Tryphō occiſo iōatha p̄fidus exiſtēs ātiocho alexādri filio/q Theos noīabat ipm ite remit/& obtinuit p̄cipatū eius/cuius ſolētiā dclinās exercitus cōtulit ſe ad Cleopatrā uxorē dmetrii q uiduata morte eius/ffem ipius ātiochū q pi⁹ dicebat/ad nuptias suas & ad ipiū iuitabat. c.10.c.106.

Quomodo antiochiis cognomento pius/potitus nuptiis Cleopatræ uxoris fratris sui demetrii/ & crescens indies/exercitum produxit aduersus Triphonem/quem obsidens in dora castello / accepit auxilium & solatium a Simone principe sacerdotum/& de morte Tryphonis. cap.11.car.107.

Quemadmodum Tryphone interempto/Antiochus oblitus beneficiorum Simonis Cendebeum cum exercitu misit ad expugnādū eū/quē tamē simon pugnās fortiter denicit. cap.12.car.107.

Quod a genero ptolemæi in conuiuio dolo peremptus est simon. Ptolemæus autem uinciēs uxorem/& duos filios eius/principatū ipse tenere conatus est. cap.13.car.107.

Vt nouissimus filiorum simonis Hyrcanus ducatum acciplens/ obsedit multo tempore Ptolemaeum in castello quod dagon uocatur. cap.14.car.107.

Quemadmodum antiochus exercitum ducens contra Hyrcanum/castra soluit/accipiens ab Hyrcano talenta trecenta/& amicitias cū eo composuit. cap.15.car.107.

De Hyrcani militia post mortem antiochi apud parthos defuncti contra Syriam/& q̄ multas potentes ciuitates obtinuit. cap.16.car.107.

De amicitiis alexandri Zabine cognomie cū Hyrcano/& quo denictus ab Hyrcano ātiochus Cyzicenus amisit iudæā/& de fœlicitate uel pace iudæorū Hyrcano principatū agēte. cap.17.car.108.

Quo defuncto hyrcano/filius eius aristobulus suscipiens principatū/primus sibi diadema imposuit/ fratribus suis præter antigonum in uincula coniectis/qui eriam matrem suam uinculis & penuria consumens/ipsum quoq; antigonū fratrem suum quem consortem regni habebat accusationibus inuidorū alienatus ab eo iussit interfici. cap.18.car.108.

Quēadmodū defūcto aristobulo/frater eius alexā.succedēs i p̄ncipatu/cōtra ſyriā & phœnicē/ & arabiā exercitū ducēs/multas gētes subegit & d ptole.latiri cōtra alexā.pugna & uictoria.c.19.c.109.

Quō pugnans demetrius Ceraunus contra alexandrū uicit eum. cap.20.car.110.

Antiochi q liber pater dicebat militia contra iudæā/itēq; p̄lium arethæ regis contra alexandrum quē deuincens/cū pactis a iudæa discessit/& de morte alexandri. cap.21.car.110.

Quemadmodū post alexandri mortem uxor eius alexandra imperium per nouem annos rexit/& uiuens cum pace gloriaq; defuncta est. cap.22.car.110.

¶ Incipit Liber.XIIII.

¶ Quemadmodum post mortem alexandræ nouissimus eius filius aristobolus/contra Hyrcanū fratrem pro regno bellauit. cap.1.car.111.

De antipatro

De antipatro patre Herodis qui iuuabat patrē Hyrcani aduersus Aristobulū. cap.2.car.xii.
Cum suscepisset Hyrcanus exercitū & contra Aristobulū produxisset & in pugna uicisset ad Hierosolyma eū psecutus est ubi cū exercitu obsidebat ciuitatē. cap.3.car.iii.
Qualiter Scaurꝰ ab armenia Magnus Pompeius ad partes Syriæ transmisit & ꝙ legati uenientes Hyrcani & aristobuli auxilia petierunt. cap.4.car.iii.
Quēadmodū Aristobulus cū intellexisset Pompei cōsiliū ad sua discessit aduersus quē indignatus Pōpeius exercitū pduxit & aristobulū in alexandriū castellū fugauit. cap.5.car.iii.
Quēadmodū aristobulus grauiter ferēs ꝙ pter spem sibi a Pompeio euenisset bellū pauit sed post ea pœnitens pacē postulauit pecunias offerens quas tamen minime soluit. cap.6.car.iii.
Qualiter irritatus Pōpeius aristobulū ligauit & ad ciuitatē obsidēdā accessit. cap.7.car.iii.
De modestia Pōpei & religiositate qa nullatenus passus est tangere tēpli pecunias. cap.8.car.iii.
De pietate & liberalitate Pompei & quia Aristobolum romā uinctū cū filiis pduxit. ca.9.car.iii.
De Scauro q militiā cōtra petrā urbē tunc regnū arabū absentē produxit. cap.10.car.iii.
Quēadmodū aristobuli filius alexander fugiens Pompeiū ad iudæā pueuit ubi multo exercitu cōgregato bellū contra Hyrcanū & antipatrū produxit. cap.11.car.iii.
Quemadmodum cum flexisset alexandrum mater sua tradere se cum castellis Gabinius alexandrum dimisit. cap.12.car.iii.
De aristobulo qui cum a Romana ciuitate ad iudæam fugisset tentus a Gabinio rursus captiuus transmissus est. cap.13.car.iii.
De Crassi successoris Gabini contra parthos expeditione & ascensus eius in iudæā pecuniarūꝙ tēmpli depopulatione. cap.14.car.iii.
Vt Cæsar aristobulum soluere cupiens & cum duobus agminibus in iudæam transmittere a Pōpeianis ueneno necatus est. cap.15.car.iii.
Qualiter Scipio alexandrū aristobuli filium securi percussit. cap.16.car.iii.
De expeditione Cæsaris ad ægyptum & quemadmodum auxilium ei Hyrcanus & antipater dederint Iudæosꝙ auxiliatores ei fecissent. cap.17.car.iii.
Quemadmodū antipater cū bene pugnasset amicitiā Cæsaris acquisiuit. cap.18.car.iii.
Vt Cæsar antipatro tutelam iudææ credidit & epistolæ cum senatusconsulto de amicitiis iudæorū directe sunt. cap.19.car.iii.
Qualiter antipater filiis suis Hyrcano & Herodi gubernationē habēdā pmisit. cap.20 car.iii.
Quēadmodū Sextus Cæsar cognatus magni Cæsaris dona coepisset ab Herode duce Galilææ & maximū eū inferioris Syriæ principē ordinauit. cap 21.car.iii.
Vt Cassius defuncto Cæsare cū cōtra iudæam ascendisset & prouinciā deuastasset septingenta talēta ab eis exegit & qualiter Herodes circa pactionē pecuniaꝝ Cassio studiosus apparuisset & mors Malchi qui contra Herodem seditionem excitauit. cap.22.car.iii.
De morte legatorū iudæorū cū ad ātoniū post uictoriā Macedonicā in Syriam uenissent indignā rem inuenerunt ꝙ Herodē accusarent. cap.23.car.iii.
De expeditiōe pthorū cōtra Syriā & q̄ aristobuli filius antigōus regno restituit. cap.24.car.iii.
Quemadmodum Herodes cum Romam uenisset multasꝙ pecunias promisisset & a senatu uel Cæsare rex iudææ pronunciatus est. cap.25.car.iii.
De nauigatione Herodis ab Italia in iudæam pugnaque contra Antigonum militiaque Romana & Syluano duce. cap.26.car.iii.
Quēadmodū Hierosolymā Sossio uel Herode obsidētibus antigonus interiit. cap.27.car.iii.

Incipit Liber.XV.

Qualiter capta ciuitate p Sossiū & Herodē antōius qdē antigonū in ātiochia interemerit Herodes aūt quadragintaqnq; ex amicis illius primates Hierosolymorū reuersus extinxerit. c.1.car.iii.
Quomodo Hyrcanus primus rex iudæorum & princeps sacerdotum a Parthorum rege arsace dimissus ad Herodem reuersus est. cap.2.car.iii.
Quemadmodum Herodes aristobolum uxoris suæ Mariannæ fratrem principem sacerdotum ordinauit & paulopost occidit. cap.3.car.iii.
De Cleopetra ut iudæorum & arabum regnis insidiata partem eorum ab antonio postulauit & ad iudæam peruenit. cap.4.car.iii.
Quemadmodum Herodes debellasset aretham tempore quo antonius a Cæsare in antiochia pugna deuictus est. cap.5.car.iii.
De terræmotu per iudæam facto & internitione hominum uel iumentorum & de sermone Herodis quem ad iudæos de instauratione belli contra arabas fecit. cap 6.car.iii.

Quemadmodū

Quẽadmodũ Herodes neceſſaria ꝓfecturus ad Cæſarẽ victorẽ hyrcanũ extinxit. cap.7.car.124.
Qualiter a Cæſare regnum accepiſſet/cui per Syriam in ægyptũ euntiaduerſus antoniũ & Cleopatram ſuſceptionem parabat. cap.8.car.125.
Quemadmodum Herodes cũ in ægyptum peruenisſet a Cæſare multipliciter honoratꝰ & de interfectione uxoris ſuæ/uel aliorũ de genere Hyrcani & de miris conſtitutionibus/conſtructionibus ad inuentionibus more gentilitio/quibus corrupit legem iudaicam. cap.9.car.125.
De fame ꝓ iudæã & Syriã facta & ut ſeruauit populos & ciuitates Herodes/& rurſus mira & clara opera eius ſeu fœlicitas/& de Eſſeno quodã q diuinationis habuit notitiã. cap.10.car.127.
Qualiter templũ poſt ſexcentos annos depoſuit/& aliud duplũ cõdidit. cap.11.car.128.

¶ Incipit Liber.XVI.

¶ Quemadmodũ Herodes filios ſuos alexãdrũ & ariſtobulũ de Roma in domũ ſuã reduxit/qui reuerſi/uindicare cogitabant mortẽ matris ſuæ in Salomæ & cæteris quoꝝ accuſatione mater eorũ dãnata fuit/& quia pater eoꝝ hoc diſſimulans/uxores nobiliſſimas eis iunxerit. cap.1.car.129.
Qualr herodes ad agrippã ueniẽs/iuitauit eũ ad Iudæã uenir & ꝓfectio agrippæ ad oniã.c.2.c.129.
Quod herodes multis nauigationũ circuitionibus ſecũdo uenit ad agrippã. cap.3.car.129.
Interpellatio iudæoꝝ ad agrippã i Onia pñte herode/de qbus Græcos accuſabãt. cap.4.car.130.
Quemadmodũ agrippa cõfirmauit eis leges/Herodeſq; ad propria rediit. cap.5.car.130.
Qualiter allocuturus eſt herodes Hieroſolymitas/& quartam partem eis fiſcaliumpræteriti anni conceſſit. cap.6.car.130.
Vt perturbatio domus Herodis facta eſt/alexander & ariſtobulus filii herodis indignationẽ habẽtes aduerſus Salomen ſororẽ regis/& Ferora fratrẽ eius/propter mortẽ matris ſuæ/& illi ecõtra maliuolis in eos accuſationibus utentes. cap.7.car.130.
Quemadmodum Herodes indignatus filiis alexandro & ariſtobulo/prælatis eis antipatrum de priuata uxore genitum/ipſos autem ad Cæſarẽ deducens accuſauit. cap.8.car.130.
De alexandri ſatiſfactione coram Cæſare/& reconciliatione cum patre. cap.9.car.131.
Quemadmodum Herodes celebrauit quinquennale certamen in honorem Cæſaris/& mira uel clara opera eius. cap.10.car.131.
Oppreſſio Idumæorũ per aſiam & Libyam/& legatio ipſorũ pro hoc ad Cæſarẽ/exemplar quoque Cæſaris & agrippæ/quod pro ipſis ciuitatibus ſcripſerunt. cap 11.car.132.
Quemadmodum egens herodes pecuniis/deſcendit ad ſepulchrum dauid/& terrore imaginum territus tumulum deſuper ſtatuit/& rurſus de perturbatione magna domus herodis/qua etiam alexandrum filium ſuum iecit in uincula. cap.12 car.132.
Vt archelaus rex Cappadociæ reconciliauit alexandrum patri/& ipſe in Cappadociam/Herodes autem Romam profectus eſt. cap.13.car.134.
Diſceſſio habitantiũ Traconẽ a regno herodis & uaſtatio ꝓ duces eius/& de tranſfugis q de Tracone ꝓuincia ad arabiã receſſerũt/quos recepit ſylleus ꝓcurator regis arabiæ. cap.14.car.134.
Qualiter herodes a Roma reuerſus in arabiam tranſfugas poſtulabat/quos cum non obtinuiſſet exercitum contra eos produxit/arabas quoq; debellauit. cap.15.car.134.
Quẽadmodũ ſyllẽus accuſauit coram cæſare herodẽ de incurſiõe q̃ i arabia fecerat & q̃ idignatꝰ cæſar dura uel grauia reſcripſit ei/q̃re herodes placaꝝ uolẽs cæſarẽ/miſit romã Nico.damaſcenũ.c.16.c.134.
Criminationes Euryclis Lacædemonii contra filios ad patrem Herodem/& quia ligaſſet eos pater/& ad Cæſarem ſcripſiſſet. cap.17.car.134.
Vt per Nicolaum accuſatione liberatus herodes eſt apud Cæſarem/Sylleus autem accuſator herodis morti adiudicatus eſt. cap.18.car.135.
Qualiter Cæſare ptãtẽ ꝓbẽte/cõcilio i Beryto habito accuſauit filios herodes. cap.19.car.135.
Mors iuuenum & ſepultura corporum eorum in alexandria. cap.20.car.136.

¶ Incipit Liber.XVII.

¶ Qualiter antipatẽr odio hitus eſt ab oi gẽte pp interfectionẽ fratrũ ſuoꝝ. cap.1.car.136.
Qualiter Herodes rex filios alexandri & ariſtobuli filiorũ ſuorũ adoptans/filiã Feroræ illis deſpõſauit & antipatri/& qualiter antipater ꝑſuaſit patri deſponſationẽ in ſuos trãſferre filios/& qualiter Herodes aduerſus Traconitas uolẽs munitus exiſtere/Zamarim iudæum qui de Babylõe diſceſſerat & i antiochia degebat euocãs ibi cõſtituit/& utebaꝝ illo oppoſito aduerſus Traconitas.ca.2.car.137.
Qualiter antipater oblectabaꝝ eos q circa Ferorã erãt/uolẽs ꝓ illos inſidiari patri & qualiter agnoſcẽs ſoror regis Salomæ clã denũciauit fratri/& de interfectiõe Phariſeoꝝ regi aduerſãtiũ. ca.3.c.137.
Qualiter rex Herodes præcepit fratri ſuo Feroræ/ut excluderet uxorem ſuam/aut eius regno diſcederet

discederet/& qualiter antipater suspectus patri factus timens eũ scribebat amicis in Roma/ut scribe rent patri eius ac psuaderent/ut mitteret eũ ad Cæsarẽ cũ pecuniis quod psuasum est Herodi filiũq; transmisit/& de morte Ferorae fratris Herodis. cap.4.car.137.

Accusatio uxoris Ferorae a filiis Ferorae/q; ueneno periisset/& qualiter Herodes exquirens reperit cõtra se uenenũ patũ a filio antipatro/& pscrutatus antipatri cogouit insidias. cap.5.car.138

Nauigatio antipatri de Roma ad patrẽ/& qualiter a Nicolao Damasceno Herodis amico fuerit accusatus/psidẽtibus in iudicio Varone quintilio & ipso Herode cũ amicis utrorũq;/in quo iudicio an/tipater multifariae cõuincit de facta cõspiratione in patrẽ intantũ ut uenenũ patri a filio pparatũ/in mediũ pferret q; ad expimẽtũ iussu Varonis bibẽs unus dãnatorũ/statim morit. cap.6.car.138.

Herodes antipatrũ filiũ misit in nicula/& legatio missa ab herode ad cæsarẽ de filio.ca.7.car.140.

De ægritudine Herodis/& seditione iudæorũ/& qa desperãs oẽs optimates iudæorũ pcepit occidi in hora mortis suae & quia tpe illo deportatae sunt ei litterae ab legatis ad cæsarẽ missis/habẽtes dãna tionem antipatri in arbitrio eius & uoluntate esse positam/& quia innalescẽte ægritudine malũ pur gans/cultro se interemisset si prænentus non fuisset. cap.8.car.140.

Qualiter antipater putans Herodem defunctũ locutus fuerit custodi corporis de dimissione sua/ & propter hæc antipatri peremptio. cap.9.car.141.

Testamentum Herodis ad Cæsarem/& distributio iter eius filios & qualiter archelaum præfecit deinde mors ipsius. cap.10.car.141.

Epistola Herodis ad exercitum/& admonitio fidei seruandae circa filium eius archelaum qui sta/ tim elenatur in regnum. cap.11.car.142.

Sepultura herodis i herodio castello/& fanor archelai regis ad ppm/& pũ ad ipm.ca.12.car.142.

Qualiter populus seditionẽ monit aduersus archelaũ in festiuitate azymorũ/& qualiter archelaus tria milia ex eis interemit/ipse ueto nauigauit ad cæsarẽ/credẽs regnũ Philippo fri suo.ca.13.car.142.

Qualiter archelao Romã ascendente/Sabinus q erat in Syria Cæsaris curator ascendit in Hierũ solymam uiolenter expetens herodis pecunias & castella a curatoribus archelai. cap.14.car.142.

Qualiter persuaserũt curatores populo arripere arma/& occidere Sabinum uel Romanum exer citum in antonia constitutum. cap.15.car.143.

Qualiter Cæsar testamentum Herodi confirmauit/seruans filiis eius testamentum / & diuisio re- gni iudaici in Tetrarchias. cap.16.car.145.

De eo qui se mentiebantur esse alexandrum herodis filium/& qualiter fictio ista deprahẽsa sit/in uestigante cæsare/& poena qua mulctatus est. cap.17.car.145.

Qualiter archelaus accusatus est a iudæis apud cæsarẽ/quem cæsar indignatus/regno priuauit/& trusit in exiliũ apud Viennẽ gallie/& somniũ uisum archelao & Glaphyrae. cap.18.car.146.

Incipit Liber.XVIII.

Qualiter Cyrinus a Cæsare destinatur/ut Syriam iudæamq; tenseret. cap.1.car.146.

Qualiter Copinius ex equestri ordine missus ẽ in iudæã/& quia cyrinus uenit in iudæã uniuersa- rũ depdaturus substantias/& archelai redditurus pecunias/& quia iudæi molestẽ ferẽtes/ tãdẽ psua- dente iozaro pontifice passi sunt descriptionẽ fieri substantiarũ suarũ. cap.2.car.146.

Qualiter iudas gaulonites/& quidam alter persuaserunt multitudini/ne suas describi substantias paterentur. cap.3.car.146.

Qualiter populi eorũ cõsecuti/seditiones & bella ciuilia/seu latrocinia exercuerũt.cap.4.car.146.

Quãtae sint hæreses philosophorũ apud iudæos/uel q̃libus teneanẽ legibus. cap.5.car.147.

Qualiter herodes philippus ciuitates in honorẽ cæsaris fabricauerũt/& q̃liter Samaritae ossa mor tuorũ i tẽplo iactãtes cũ festiuitas azymorũ imineret populũ redidere pollutũ. cap.6.car.147.

Mors Salomae sororis herodis quondã regis iudæorũ/mors ẽt augusti/romanorũ secũdi impato/r ris.Successio Tyberi Cæsaris sub quo pontius pilatus mittitiẽ in iudæã. cap.7.car.147.

Qualiter põtius Pilatus noluit latẽter intromittere in Hierosolymã statuas cæsaris cognoscẽs aũt pplus seditionẽ aduersus illũ cõmouit/donec illas ab hierosolymis i cæsareã trãsmitteret. ca.8.c.148.

DE IESV CHRISTO. cap.9.car.148.

De facto quod cõtigit Romae in tẽplo Isidis/& q̃ iudæis p illud tẽpus Romae puenerit oibus urbe expulsis p Tyberiũ/& de seductiõe samaritici populi/uel oppressiõe eius p põtiũ pilatũ. ca.10.c.148.

Accusatio samareorũ aduersus pilatum apud Vitelliũ/& qualiter Vitellius Romam eũ ad cæsa/ rem ire compulit/ut ibi rationẽ eorũ quae cõtigerãt redderet. cap.11.car.149.

Vitellius ascendens Hierosolymã magnificus ac munificus extitit i populo/& qualiter Tyberius cæsar scripsit Vitellio/ut amicitias cõponeret cũ artabano pthorũ imperatore. cap.12.car.149.

Mors Philippi fratris Herodis iunioris/& qualiter Tetrarchia eius dispensationi syriae/regiminiq; coniuncta

cõiuncta est/& de simulatione quæ contigit inter arethã petræũ & herodem/quia eiecit herodes filiã arethæ/quã duxerat uxorẽ/amore captus herodiadis quã subintroduxit loco uxoris/ & quia Tyberius ꝓuocatus scriptis herodis mãdat/ Vitellio aduersus arethã pugnare. cap.13.car.149.

De Ioanne baptista ab herode passo & Vitellii præparatio in pugnã aduersus arethã secundum q̃ scripserat ei Tyberius & quia Vitellius ascendens hierosolymã fauorabiliter suscipit a populo descriptio quoq; succinta de uniuersa maioris herodis prosapia. cap.14.car.149.

Multiformis calamitas & infœlicitas quæ prouenit agrippæ/adeo ut a ꝓprio liberto Romæ accusatus & conuictus in uincula a Tyberio sit iniectus mors Tyberii/successio Caii/solutio agrippæ de captiuitate/ & coronæ impositio per Caium cap.15.car.150.

Qualiter herodes Tetrarcha ueniens Romam/accusatus fuerit ab Agrippa/& in exiliũ missus cũ Herodiade. cap.16.car.153.

Seditio iudæoꝝ & gẽtiliũ i alexãdria cõstitutoꝝ & legatio utrorũq; ad Caiũ. cap.16.car.153.

Accusatio iudæorum ab Appione legato patris alexandrinorum propter quod statuam Cæsaris non haberent. cap.18.car.153.

Qualiter iratus Caius/mittit Petroniũ ducẽ ad Syriã cũ huiusmodi mãdatis/ ut cõgregata manu pugnaret cũ iudæis/si nollent eius suscipere simulachrũ. cap.19.car.153.

Pestis quæ contigit iudæis in Babylonia cõstitutis ꝑ asineũ & anileũ fratres. cap.20.car.153.

Incipit Liber.XIX.

Qualiter Caius Cæsar insidiis a Cassio Chærea extinctus est. cap.1.car.156.

Qualiter Claudius patruus eius coactus a militibus suscepit imperiũ/& seditio senatus & populi ad inuicem/ & utriusq; partis. cap.2.car.160.

Legatio regis agrippæ ad senatũ/ & q̃liter cõsequẽtes milites q̃ erãt cũ senatu/ad claudiũ trãsire/ & de morte chereæ seu aliorum Caii interfectoꝝ/ipsi quoq; claudio repugnantium. cap.3.car.161.

Qualiter Claudius Cæsar reddit agrippæ omne regnum paternum adiiciẽtes etiam illi Lysaniæ tetrarchiam/& libertas iudæorum/quæ prouenit eis sub claudio/cum prius amisissent eam sub caio nauigio quoq; regis agrippæ in iudæam. cap.4.car.162.

Epla publii Petronii rectoris Syriæ ad doritas ꝑ iudæis/& q̃liter rex agrippa hierosolymoꝝ muros locupleti9 cõstruẽs/studiũ suũ ipfectũ ꝺreliqt/ꝓhibẽte cæsar/q op9 ipm suspectũ hũit.ca.5.ca.162.

De honore quo Berityos honorauit/& de aduẽtu regũ ad ipm in citate tiberiada. cap.6.car.163.

Qualiter processit de ciuitate cum regibus in occursum Marsi/ꝑsidis Syriæ uel quali modo uitam finierit/ cum non dedisset honorem deo/populo sibi attribuente honores diuinos & non humanos in theatro/quare confestim sensit plagam dei. cap.7.car.163.

Mortuo rege agrippa/Cæsarienses uel Sebasteni indecenter blasphemabant defunctum/ statuas quoq; filiarum eius diripientes/contumeliose tractauerunt. cap.8.car.163.

Post mortẽ agrippæ/Claudius Cæsar Cuspiũ Fadũ mittit ꝑfectũ in iudæã, cui etiam iniungit ultio exercẽda in Cæsariẽses/& Sebastenos pro defuncti agrippæ contumeliis. cap.9.car.164.

Incipit Liber.XX.

Quẽadmodũ Claudius post Agrippæ mortẽ/in Syriã misit successorẽ Marso Cassiũ lõginũ/& qa Fadus missus ꝓcurator iudææ idignatus iudæis q transfluuiũ erãt positi/qa ꝓter uolantatẽ suã contra Philadelfenos arma sumpserũt/tres uiros priores ipsorum cõprehendens/unum occidit/duobus fugam immisit/& de ptolemæo principe latronum ad eum deducto & occiso. cap.1.car.164.

Quia fadus ꝓcurator iudææ/& Cassius lõginus ꝑses Syriæ ꝓceperũt iudæorũ ꝑmoribus ut talarẽ tunicã & põtificalẽ uestẽ in antonia cõstituerẽt sub potestate Romãoꝝ sicut & prius.cap.2.car.164.

Quomodo Claudius cæsar rogatus ab agrippa senioris agrippæ filio/concessit iudæis petitiones ipsorum/& Fado rescripsit. cap.3.car.164.

Quemadmodum Herodes frater agrippæ defuncti petiit a Claudio potestate templi & sacerdotum ordinationem/& impetrauit. cap.4.car.164.

Quemadmodum Helena adiabenorum regina & eius filius iazates solennitates & ritus zelati sũt iudæorum. cap.5.car.164.

De fame q̃ apꝑhendit ciuitatẽ Hierosolymorũ/& mitigata ꝑ Helenã reginã adiabenorũ & eius filiũ iazatẽ q de paganismo cõuersus fuerat in iudaismũ/& de artabano rege parthorũ. cap.6.car.165.

De Mago quodã q propheta se esse asserẽs plurimos iudæorum seduxit. cap.7.car.166.

Quomodo

Quomodo Tyberius Alexander in Iudæam directus administrator filios Iudæ galilæi populum seducentes occidit. cap.8.car.166.

Quomõ Tyberio Alexádro Cumanus successit in Iudæa/ & qa defúcto herode fratre regis agrippæ defuncti/ Agrippa iuuenis eius hũit principatũ. Cæsare sibi claudio cõcedẽte. cap.9.car.166.

Quia aduentu Cumani præsidiis in iudæã a Cæsare destinati/ sub eo multi usq; ad.xx.milia iudæorũ perierunt quarta die azymorũ. cap.10.car.166.

Seditio iudæorum contra Samaritas/ & quia multi Iudæorũ extincti sunt per Cumanum adiuuantem Samaritas. cap.11.car.166.

Quia Numidius q̃dratus Syriæ p̃ses audiens hæc/ & ascendens in iudæã primates Iudæorum atq; Samaritanos Romã iussit ascẽdere/ pariter & Cumanũ & Celerẽ ut Claudio Cæsari deberẽt ex his q̃ fuerãt gesta reddere rõnem/ & qa quosdã iudæorũ ipse puniuit. cap.12.car.166.

Quia Claudius audiẽs inter eos iudæos qdẽ absoluit a culpa/ rogatus ab agrippa rege/ Cumanum uero exilio deportauit/ Celerẽ aũt millẽariũ & Samaritanos p̃mates morte mulctauit. ca.13.car.166.

Fœlix mittit̃ p̃curator i iudæã/ & q̃ta ptãs adiecta sit agrippæ regi p Claudiũ. cap.14 car.166.

Moritur Claudius cui successit Nero q matrẽ uxorẽ & alios multos gñis sui iterfecit. cap.15.car.167.

Quia fœlix missus in iudæã/ & inueniens prouinciã a latronibus nimis afflictã p̃spexit ut illis interemptis/ pacẽ tribueret regioni/ principẽ uero latronũ Eleazarũ uinctũ direxit ad Cæsarẽ & de morte Ionathæ pontificis. cap.16.car.167

Quia ueniẽte ægyptio malefico/ & multis iudæorum ab eo seductis Fœlix aggressus eos multos occidit. cap.17.car.167.

Quemadmodum iudæos & Syros pro æquitate ciuilitatis in Cæsarea seditiose concertãtes/ Fœlix compescuit. cap.18.car.167.

Quomodo Portio Festo in iudæam misso pro successione Fœlicis/ contigit prouinciam siccariis commoueri. cap.19.car.167.

De portico interiore tẽpli/ & quemadmodum eam exaltauerãt iudæi & quia Festus ob hoc indignatus iussit opus destrui/ sed iudæis rogãtibus/ cõcedi/ sibi ob hoc legatos mittere ad Neronẽ/ cõcessit miserunt/ nuncios quos audiens Nero ueniã gesti operis cõdonauit/ & ædificiũ manere p̃misit/ & quia moriente in iudæa Festo/ successor uenit Albinus. cap.20.car.168.

Quia sub eo a nece prouincialium siccarii cessauerunt. cap.21.car.168.

Quia Florus ueniens Albino successor/ tantis malis iudæos affecit/ ut eos ad arma contra Romanos uenire compelleret. cap.22.car.168.

¶ Iosepi Mathathiæ filii hebræi genere sacerdotis ex hierosolymis de antiquitate iudæorum cõtra Appionem grammaticum alexandrinum. liber.1.car.169.

¶ Flauii iosephi de antiquitate iudæorum ad Epaphroditum. liber.2.car.175.

¶ Explicit Tabula Antiquitatis iudaicæ.

¶ Rubricæ nuper editæ sup libro de bello iudaico p Magistrũ Frãciscũ Macærata ordinis minorũ.

¶ Incipit Liber primus.

Valiter antiochus q cũ Ptolemæo sexto in Syria bellũ gerebat supauit ciuitatẽ munitissimã tẽpla spoliat occidit oẽs ex optimatibus/ deinde supato Bachide p̃posito p̃sidiis antiochi p̃ Mathathiã & occiso/ exactisq; ducibus antiochi ex finibus iudææ & mortuo antiocho filius antiochus noie cõgregatis militibus iudæã itẽq; inuadit & superato iuda primo natu ex filiis Mathathiæ & interfectis multis ex iudæis Hierosolymã est profectus & ibi relictis p̃sidiis/ in Syriã reliquos milites ad hyemandum traducit. cap.1.car.183.

Post discessũ antiochi iudas cũ ducibus eius cõgredit̃ & tãdẽ supat̃ & moritur. cap.2.car.183.

Ionathas frater iudæ reconciliatur antiocho/ sed insidiis antiochi capit̃ & iratus antiochus quia a Symone fratre ionathæ fuisset superatus Ionathan interfecit. cap.3.car.183.

Simon frater ionathæ itẽq; gerit bellũ cũ antiocho quo supato ob hoc pontifex creat̃/ sed insidiis Ptolemæi generi sui captus moritur/ capta coniuge cum duobus filiis Simonis Hyrcanus tertius filius honorẽ patris defendẽs diu cũ ptolemæo bellũ gessit & ob misericordiã matris/ & fratrũ tantũ distulit ut annus feriatus ueniret/ quo licebat dimitti bellum. cap.4.car.183.

Antiochus iterum iratus propter ea quæ passus est a Simone irruit in iudæam cõtra ioãnẽ dictum hyrcanum quẽ trecentis talentis placauit. cap.5.car.183.

Ioãnes dictus Hyrcanus inuẽto tẽpore uindictæ qa Antiochus bellũ gerebat cõtra Medos/ p̃rexit contra ciuitates antiochi & multas occupauit. cap.6.car.183.

Gentiles

Gentiles ob inuidiã in ioannẽ coeperunt agere ſeditionẽ qui tandẽ denicti ſunt/& ipſe rebus admi niſtratis per triginta tres annos moritur relinquẽs filios poſt ſe/hic princeps pontifex & prophæta fu it/prædixit filios duos maiores non regnaturos. cap.7.car.184.

Ariſtobulus ſuccedit in regnũ patri/contendit cũ matre quia eã dominã rerũ reliquerat ioannes ip/ſam fame necauit deceptus uerbis matris ſuæ fratrẽ antigonũ interficere fecit/ hoc audito tãto mero re confectus ut tandem moreretur. cap.8.car.184.

Alexander frater ariſtobuli rex cõſtituit̃/occidit fratrẽ pugnat cũ Ptolemæo/occupat bona Theo dori a quo oĩa recuperant̃/& fere decẽ milia Iudæorũ interficiunt̃/multas ciuitates occupat/ cõgredi tur cũ Obedio rege arabũ a quo ſuperato exercitu/uix ſolus euaſit/Hieroſolymã petit nititur redire in gratiã cũ ſubditis quos nullo modo ſedare potuit. cap.9.car.184.

Iudæi petunt auxiliũ demetrii q ſupat prœliũ/ſed timore pterritus qa ſex milia ex iudæis ſe cõtu lerãt ad alexãdrũ diſceſſit Meſſali ciuitatẽ deuaſtat/mulieres earũq; filios corã matribus necabat/qua impietatis pterriti octo milia iudæorũ pfugiunt eadẽ nocte in iudæã. cap.10.car.184.

Bellũ gerit antiochus frater Demetrii cum alexandro qui licet oppida multa diremiſſet & mul tos occidiſſet/non potuit tamen antiochum arcere/ſed p regẽ arabũ tandẽ denictus eſt/ alexander in iudæã reuertit̃ qui moriens uxori reliquit principatũ/hæc declarat filiũ hyrcanũ pontificẽ ariſtobu lum uero regẽ/hic fraude multos ſibi deuinciens matre morbo laborãte caſtella multa occupat/ ma ter uero miſerata/Hyrcanũ coniugẽ & filios ariſtobuli carcere concluſit interim moritur alexãder/ re/ conciliat̃ hyrcanus & ariſtobulus. cap.11.car.185.

Antipater hortat̃ hyrcanũ ut impiũ repetat ad regẽ arabiæ accedunt p auxiliis & ariſtobulũ ua/ dãt & ſupant mortuuſq; eſſet niſi dux Romanorũ ſoluiſſet obſidionẽ. cap.12.car.185.

Ariſtobulus proſequitur & reſarcitis copiis congreſſus cum hyrcano occidit ſupra ſex milia eorũ Antipater & hyrcanus ad pompeiũ qui tunc erat in Damaſco accedunt ut reſtituat hyrcanũ/ pom peius cum exercitu ad fines iudææ peruenit. Ariſtobulus alexandrium confugit/ pompeium alloqui/ tur paccato Pompeio pollicitatiõibus/audita morte Mithridatis perrexit Hieroſolymã/decepit Põ peium/eo q; ex promiſſis nihil eſt factum/iratus pompeius ariſtobulum in cuſtodiam collocat & ad ciuitatem tentat accedere ut euertat. cap.13.car.185.

Hæſitãte põpeio qũo urbẽ caperet orta eſt ſeditio inter eos q in ciuitate erãt denicq; icta eſt ps ari ſtobuli receptis Romanis initis cõſiliis cũ Hyrcano qũo aliã ptẽ quæ in locũ tutiſſimũ cõfugerat ca peret tandem ſine cõſilio & auxilio Põpei/nihil eſſet factum. cap.14.car.186.

Tentans põpeius locũ inuadere tertio mẽſe uix turrim unã euerſerat. cap.15.car.186.

Fauſtus Cornelius muros primus aſcendit multi occidunt̃ multi ex muris ſe proiiciunt/Pompeius cum ſuis comitibus ingreditur/in templum ingreſſus neminẽ niſi pontificẽ uidit p̃cepit q; nihil auf fereretur/poſtero die ſolẽnia celebrauit/Hyrcanũq; pontificẽ declarauit/Pompeius uero cum Scau ro ducens ariſtobulum Romam profectus eſt. cap.16.car.186.

Scaurus in arabiã pficiſcit̃ patit̃ multa ob aſperitatẽ locorũ/alexander ariſtobuli filius iterũ iudæã populat̃ timet Gabinũ/ppterea loca arabiæ munit/ Gabinius p̃miſſo marco antonio adiũctis aliis obuiã fit alexãdro coactus alexãder cõgredi cũ Gabinio/victus effugit Gabinius reſtaurat loca pter rit̃ alexãder legatos ad eũ miſit pollicẽs ſibi oĩa caſtella q̃ ipſe Gabinius eruit fũditus.cap.17.car.186.

Gabinius Hieroſolymam deducto Hyrcano reuertitur ariſtobulus interim parato exercitu alexã drium occupat/ſed tumultu Romanorũ in Machærunta confugit ſed tandẽ capitur & ad Gabinium perducitur/alexander interim iudæam reduxit in diſceſſionem/Romanos multos trucidare decre uerat Gabinius concordiam perſuaſit ſed certantibus ipſis alexander fugatus diſperiit/Gabinius hie/ roſolymam reuertitur. cap.18.car.187.

Craſſus ſuccedit Gabinio/ſuſcipit Syriã/aufert aurũ tẽpli/perit trãgreſſo Euphrate/Caſſius Syri am defendit/occidit Piſilaum colligentẽ ſeditioſos ariſtobuli. Cap.19.car.187.

Antipater ex arabis cõiugẽ ſuſcipit/ſociat ſibi regẽ arabũ p affinitatẽ bellũ mult gerere cũ ariſto bulo/Cæſar mittit e roma ariſtobulũ ſolutũ uinculis in Syriã/perit veneno & alexãder eius filius occi dit̃/ptolemæus aufert antigonũ & eius ſorores a cõiuge ariſtobuli/& minorẽ ſibi coniugio copulat/ antipater mortuo Põpeio cõtulit ſe in clientelã Cæſaris & mitridates cum antipatro uictores fũt/& põpeius tandem gratia antipatri pontificatũ confirmauit Hyrcano. cap.20.car.187.

Antigonus corã Cæſare criminabant̃ antipatrũ/ſed Cæſar cognitis meritis antipatri hyrcanũ cõ firmat & cuius uellit dignitatis ſponit adoptionẽ declaratur procurator iudææ/ſedat iudæã hyrca nũ reddit in gratiã populis tandem phaſelũ filium maiorem ſpoſuit territorio hieroſolymoꝝ/ hero dem minorem natu curatorem Galilææ/q Ezechiam deprehendit cum multis aliis ex hoc cognitus eſt Sexto Cæſari propinquo magni Cæſaris. cap.21.car.187.

Compellitur

Cōpellitur Herodes ab Hyrcano q eū tā glorioſū euaſiſſe oderat ut ad eum accèdat. ipſe uerō pſua ſus uerbis multorū q inuiderāt Herodi accerſiri fecit. ſed receſſit Herodes nō paratus obedire. Conci/tatur Hyrcanus iterū cōtra Herodē ſed Herodes declaratᵉ a Sexto Cæſare dux militū in Syria/ Hero des Hyrcanū cogitat ex regno pellere ſed uerbis patris & fratris mitigatur. cap.22.car.188.

Oritur diſcordia inter romanos & ob diutuinitatē belli uenit Marcus ſucceſſor Sexti Cæſaris qui mortuus fuit a Cæcilio Baſſo fauore Pompei. cap.23.car.188.

Tempore quo Marcus fit ſucceſſor Sexto Cæſari/Caſſius Syriā/ petit exactiones imponit/iraſci/tur cōtra Malichū eius exactorē/Herodes fit carus Caſſio. præficitur procurator Syriæ/ Caſſio dece dente a Syria oriᵉ ſeditio Hieroſolymis Fœlix qdam uolens uindicare necē Mallii fratris cōgreditur cū Herode/Herodes potitur uictoria/Accuſatur Herodes/Antonio interfecto Caſſio/pecunia eū pa/cauit ueniunt legati Antiochiæ centū uiri contra Herodē & Hyrcanū Meſſalla defendente eos/ terrar chas ambos declarat Antonius legatos carceri cōpellit/maior tumultus fit Hieroſolymis bellū geſtū eſt cōtra alios legatos ab Antonio ita ut multos occidiſſet/Barzaphranes cōcitans iterū Paucorū cō tra Hyrcanū tandē ab Herode multi obtruncanᵗ die pentecoſtes in ciuitate ortū eſt bellū ita ut multi occiſi ab Herode/multi fugati. cap.24.car.188.

Admittitur arbiter pacis Pacorus/ſimulans Pacorus uolebat Antigonū adiuuare/cognitis inſidiis miſſoq; miniſtro ad necē Herodis qui noluit admittere habēs hmōi ſuſpectos/audito q Phaſelus fra/ter eius fuiſſet corruptus ad Idumæā nocte pgit/cognitus a barbaris cogiᵗ recedere præmiſſa matre & fratribus/ad Maſada properabat decertans cū illis potitur uictoria/Ioſepus frater Herodis obuiā Herodi uenienti ex Idumæa fuit paucis ex cariſſimis receptis alios dimiſit parti Hieroſolymā uenīt conſtituunt regē Antigonū/Hyrcanū & Phaſelū uerberātes/ dentibus auriculas truncat Antigonus ne poſſit eſſe pontifex. Herodes cognita morte Phaſeli fratris uix euadens Romā puenit. Creaᵗ rex fauore oīum & fauore Antonii & Cæſaris. cap.25.car.189.

Antigonus incluſos tenet Ioſepum & alios qui etiam exeuntes quandoque uincebant quandoque aduerſo caſu reuertebanᵗ. Vētidius iterī feſtinat ioſepo & aliis ferre auxiliū/ſed placatus muneribus antigoni diſcedit/Herodes ex italia reuertiᵗ & cōtra antigonū ſumit exercitū/caſtris poſitis declarat populo ueniſſe bono populi & nō recordaturus offenſarum/detegiᵗ corruptio Sylonis ab Herode q ipſe uinū & oleū & oīa neceſſaria defferri ſcripſerit i Hiericūtha/herodes occupat ciuitatē & qngēta cacumina montiū/cōmittit bellū/uictor reuertiᵗ hærodes multos i ſpelūcis occidit/ pater ſeptē f.lios cum matre occidit qui uolebant fœdus inire cum Herode/& ſeptem etiam deſuper occidit/ reuer/tit in Samariam contra Antigonum dimiſſo ptolemæo præpoſito qui ab eis occiditur/occiſis mul tis per herodem fertur q ioſepus eius frater in iudæa frangitur & moriᵗ in Galilæa ſe cōfert/ uulne/raᵗ Herodes/municipia multa occupat/in fugā uertit aciē inimicorū/ciuitatē ingrediᵗ cladē fecit ex illis magnā/ſed ꝓpter hyemis aſperitatē non potuit/Hieroſolymā applicare/interi uxorē ducit & in Hieroſolymā petit/iterū oriᵗ diſcēſio in ciuitate. Herodes iratus quoſcūq; poſſet occidit/ Antigonus ad pedes Caſſii ꝓſterniᵗ/Herodes quærit pacare ciuitatē/& ſtudioſos ſuos facere amicos/Antigonia nos neci tradære. cap.26.car.190.

Cleopatra idignata q ꝓpiquus nullus ex ſanguinitate eē/ad extraneos occupādos ſe cōuertit/mo liebaᵗ ut herodes & malichus interirēt p Antoniū q noluit/inſidiis piciitaᵗ Herodes ex hoc recreati Arabes pugnā repetūt/fugāt militē herodis/ulciſcunᵗ arabes/interi alia calamitas occurrit herodi. ſ. terremotus iſiniti ut triginta milia hoium interirēt/icitaᵗ hoc magis arabes/Herodes hortaᵗ ſuos ad reſiſtendū facto ſacrificio cōgrediᵗ & potiᵗ uictoria/deſideraᵗ patronus illius gētis adiit Cæſarē he rodes cōquerēs de antonio. Herodē regē iſtituit & diadema īpoſuit i ægyptū,pficiſciᵗ Cæſar/& mor tua Cleopatra & antonio regnū auxit herodi/ꝓcurator Syriæ iſtituiᵗ/cōſtituit tēpla & multa i hono rē Cæſaris fecit & aggrippæ/oriᵗ diſcordia iter uxores herodis/ira cōcitatus Mariāmē fecit occidere quē ualde pœnituit/irati filiī ob matris mortē criminanᵗ apud Cæſarē/antipater interim ſuccedit in regnū/curat mortē fratrū ex pte Mariānes/cōciliat filios Cæſar patri/nō ceſſat antipater dolis &ſi/mulatiōibus fratres criminari cōſilio nouercæ illorū/illis neſciētibus/alexāder corrūpit amicos regis ītruditᵉ in carcerē/recōciliat archelaus alexandrū herodi/ Eurycles accuſat alexandrū/uinciunᵗ filii & ſeparim cuſtodiunᵗ. Mittit herodes litteras cū idiciis ad Cæſarē. Saturninus & Volūnius fiūt du/ces offocanᵗ tādē iuſſu herodis/pœnitet herodē mortis filioꝝ & nepotes amplectiᵗ/& antipater ira ſciē patri herodi/oraᵗ antipater ab herode ut Romā reuertaᵗ/cōuenit herodes antipatrū priuatᵉ re/gno & noīe regio/icenduntᵉ uini ſophiſtæ & q aquilā demiſerūt ex muro/iubet multos ex iudæis oc/cidere/feruntᵉ litteræ a Cæſare de dānatione antipatri occidit antipatrū Herodes/moriᵗ Herodes/le gitur teſtamentum de inſtitutione archelai regis/fiunt exequiæ cum maximo apparatu ab archelao ſepelitur in caſtello quod Herodion dicitur. cap.27.car.192.

Archelaus

¶ Incipit Liber ſecundus.

¶ Archelaus pp turbatiões nouas cogit̃ ꝓficiſci romã/multos occidit die feſto q paſcha appella tur/relinqt Philippũ ꝓcuratorẽ regni & curatorẽ familiariũ rerũ/rõnẽ adminiſtratiõis reddit Cæſari Archelaus/accuſat̃ archelaus apud Cæſarẽ q̃ noie tãtũ Cæſarẽ oſtẽdiſſet regẽ nõ re ipſa/ defenditur a Nicolao archelaus/& ad pedes Cæſaris ſe ꝓſternit/iudæi cũ relictis ab archelao cõgrediũt̃/Varus res cõponit petũt iudæi ut ꝓ iudices res adminiſtrẽtur/Cæſar nõ annuens his archelaũ tetrarchã fecit in media parte/pollicẽs regia dignitate donaturũ/aliã medietatẽ regni aliis duobus filiis Herodis di/miſit/donauit Cæſar aliis muneribus cæteros filios & filias Herodis. cap.1.car.201.

Iudæus quidam interim ſimulat ſe eſſe alexandrum ob ſimilitudinẽ cũ illo Romã uenit cognoſcit̃ a Cæſare/patefacit ipſe Cæſari dolum & fraudem/his ridens Cæſar remigum numero inſeruit/ſuaſorẽ illius fraudis interfecit/ponuntur quædã ſectæ philoſophorũ & eoꝝ uita. cap.2.car.203.

Decedẽte regno archelai Philippus & Herodes ãtipas regunt Tetrarchias ſuas deferũt ipiũ ad Tyberiũ poſt mortẽ auguſti/pilatus mittit̃ a Tyberio iudææ ob imagines cæſaris quas itulit i tẽpla oriũt̃ diſcordia maxia/Caius cæſar uult deus appellari/eius imagines & ſtatuas ꝓcipit erigi/renitẽtibꝰ illis minat̃ eis/moriũt̃ Caius/Claudius rapit̃ i regnũ/mittit agrippã ad ſenatũ ut placeat eũ eſſe regẽ/non admittit curia/remittitur agrippas ad ſenatũ nũciãs pugnã aduerſus eos. cap.3.car.204.

Senatus uadit ad Claudiũ/offert uictimas deo/ipſe donat agrippã regio patrimonio/moriũt̃ agrippa Claudius regnũ in ꝓuinciã redegit/& herodes q regnabat in chalcide moriũt̃. cap.4.car.205.

Poſt obitum herodis qui in chalcide regnauit/Claudius agrippam filium agrippæ regem iſtituit/ Cumanus curam accipit alterius prouinciæ/unde inter iudæos oriuntur multi tumultus in die feſti azymorum/populus in fugam ſe conuertit/& propter egreſſum de cõſtipatione.30.milia hominum conſumpta ſunt. cap.5.car.206.

Inſurgunt tumultus latrocinantium/unde quidam per Cumanum capiuntur/libri legis ꝓ militem quendam comburuntur/accenſi iudæi ex hoc conqueruntur apud cumanum/adiudicatus eſt ille ad ſupplicium ex hoc populus quieuit. cap.6.car.206.

Conflictus oritur inter Galilæos & Samaritanos/quidam Galilæus ad feſtiuitatem aſcendẽs interficitur/cumanus ad ſedationem mittit ꝓcatores Hieroſolyma audito homicidio uulgus in impetum in Samariam irruit/cumanus accurrit cũ ala militũ/multos interfecit principes Hieroſolymæ ꝓcanṫ ut ab incepto deſiſtant/iudæi tandẽ eoꝝ ꝓcibus acquieſcunt. cap.7.car.206.

Fiunt his temporibus multa homicidia ſamaritarum primates accedunt ad Numidiũ quadratum cõquerentes de huiuſmodi latronibus conueniũt & nobiles iudæoꝝ defendẽtes diſtulit Numidius iudicium/lyddã uenit/audiens itez quærelas ſamaritanoꝝ quoſdam percutit ſecuri quoſdam relegauit/cumanus uidetur Romã proficiſci de reddẽda rõne adminiſtratæ ꝓuinciæ apud claudium/ex ſamaritis tres interficiuntur/cumanus iubetur ex urbe diſcedere. cap.8.car.206.

Nero ſuccedit Claudio fratrẽ matrẽ & uxorẽ iterfecit/ad Hiſtrionũ opa ſe cõuertit. cap.9.ca.206.

Ariſtobuli filius regnat in Armenia/augetur regnum agrippæ reſiduũ iudeæ Fœlici creditur/ hic Eleazarum deprehendit mittitur Romã cũ multis aliis/inſurgit nouum genus latrocinãtium.ſ.ſicariorũ/inſurgunt quædã ſectæ hoium q cõſiliis & hypocriſi homines decipiant. cap.10.car.206.

Aegyptus quidam pſeudo propheta congregat.30.milia hominum hieroſolimam uult aſcẽdere/ Fœlix cum quibuſdam armatis eos depellit & fugat/inſurgunt quædam magi qui tentant reuocare populum a ſeruitute Romanorum/inſurgunt tumultus in Cæſaria inter populum ſcilicet iudæũ & Græcum/Fœlix nequiens pacare ex utrilꝫ nobiles ad Neronẽ mittit/Succedit Feſtus fœlici qui plurimos latronum interfecit. cap.11.car.207.

Albinus fit ſucceſſor feſto qui fauit latronibus/& poſtea Cæſius Florus qui ita ſe geſſit ut multi coacti ſint relinquere patriam ob publica latrocinia/& rapinas ſuas. cap.12.car.207.

Fit quæſtio in Cæſarea inter iudæos & Cæſarienſes de Synagoga iudæorum quia impediebãtur ad illuc acceſſum/iocundus q erat præfectus equitũ pergebat ſedare tumultum/recedũt iudæi i Narbata cum libris legis primates iudæorum ad florũ accedũt conquærentes/quos iubet uinciri propter ablationem librorum legis/ex hoc oriũtur iurgia maxia apud hieroſolymas accuſat̃ Florus & eius timore populus effugit/Florus indignatus ſedẽs ꝓ tribunali militibus præcepit ut forũ uenaliũ diriperent/unde multi interfecti & ſpoliati & domus omnium dirute ſunt. cap.13.car.207.

Rex Agrippa alexandriam proficiſcens/inuenit germanam ſuam Beronicem/uidens iniquitatez militum miſit ad florum ut a cede deſineret/qui noluit immo peiora operatur uenit Hieroſolymam & uota deo exoluit/regina uero Florum precatur. cap.14.car.208.

Multitudo clamat contra Florum/primates ſedant multitudinem Florus uidens multitudinem ſe datam nouam quærit inſurgere diſcordiam/multi occidũtur per Romanos ſed deſperatione du-

ctus populus irruit in Romanos/quos expulit ex urbe/uidens Florus nihil posse agere ab urbe digre ditur Cæsariam uenit. cap.15.car.208.

Florus non cessans/Iudæos apud Cæstium accusat de defectione dirigit' tribunus Neapolitanus ad hæc inuestigãda susc ipitur a Iudæis benignissime/& conqueruntur de Floro cognita inhumanita te Flori/uulgus mult legatos fieri ad Neronem de crudelitate Flori. cap.16.car.208.

Aduocat cõtionẽ iudæorũ & cõstituit in suggestu Beronicẽ germanã rex Agrippa q oẽs hortat' iudæos ad quietẽ & pacietiã dicẽs hæc nõ placere Cæsari/neq; eos posse rõanis obsistere/ q toti orbi iã dominãtur tãdẽ aquiescit populus/uolensq; psuadere ut Floro obediant/quousq; successor ueniat/ accensa multitudo ex urbe pepulerunt ipse in regnum discessit. cap.17.car.209.

Quidam eo tpe insurgũt & rõanos oẽs iterficiũt Eleazarus dux militũ phibet rõanos hostias imo/ lare/nobiles qdã hortat' ne id fiat/ad Florũ destinat' legati & ad agrippã ut cũ exercitu ascẽderẽt i ci uitatẽ/diuidit' ciuitas i duas ptes/qdã nobiliũ & põtificũ cõfugerũt qdã in cloacis latuerũt. c.18.c.210.

Quintadecima die mensis augusti fit impetus in Antoniam & omnes obsessos in eo præsidio capi unt/post regem accedunt exurunt turres/pcantur Manaimum ut liceat aufugere quibus conceditur relictis solum Romanis intus/qui confugiunt in turres regias/illi uero qui cum Manaimo erant/ir ruentes illa loca diripiente stratopedum incenderunt. cap.19.car.211.

Capitur Ananias pontifex & cum fratre Ezechia occiditur & insurgũt quidam cõtra Manaimũ/ nolentes eum regem/interficitur sophista a populo/interficitur Manaimus/per Romanos etiã mul/ ti ex iudæis occiduntur/ita ut Cæsaria uacuata iudæis remaneat. cap.20.car.211.

Iudæi diuisi uicos & loca alia inflãmauerunt/immensa cædes fit ex iudæis & aliis/Ciuitates etiam omnes plenæ cadaueribus scythopolitæ cum iudæis dimicant/clam tñ nocte dormientes tertia / eos inuadunt.13.milia interficiuntur ex iudæis & eoꝝ substantiam diripiunt. cap.21.car.211.

Circũfusis Scythopolitis a iudæis Simon quidã qui multos ex iudæis quottidie truncauerat edu cens gladium nullũ hostium interfecit & patrem & matrẽ & filios & uxorem interfecit præ indigna tione/ne hostiũ qs gloriaret/& seipsum/cædes maxia fit in Scythopoli urbes & populi conuicini iu/ dæos oẽs interficiũt/multæ ciuitates aliæ pepcerũt eis miseratione motæ. cap.22.car.212.

In regno agrippæ insurgit pnicies aduersus iudæos/Varus multos ciues q ad Agrippã & Cæstium uenerant poscendi pfidii gratia in itinere occidit/hũc Vaꝝ agrippa punire nõ audet/summouit eũ e regione qua procurabat. cap.23.car.212.

Iudæi persuadent romanis ut deserant castellũ/utunt' honoribus iudæi in Alexandria quos Alexã der cõcesserat conflictus continuus cũ iudæis & Græcis fit. cap.24.car.212.

Alexãdrini conueniunt ut largitionẽ ad herodẽ mittant/pmiscentur iudæi cũ græcis in amphitea tro fit discordia maxima inter eos/Tyberius alexander cohercuit eos hortationibus qui irruentes Tyberium contumeliis appetebant ille quasi omnes fecit interficere/ domos diripere Zabulon ciui tas a Cæstio occupat'/diripit domos & loca incendit. cap.25.car.212.

Cæstius pmittit exercitũ in ioppẽ quæ capit'/intendit eã & uiros oẽs interfecit. cap.26.car.213.

Cæstius mittit Gallũ in Galilæã susc ipiunt eũ ciuitates q uero nõ obtem perabãt insequit' & truci dabat/pgrediẽs multa loca inuadit/iudæi ad diẽ festũ Hierosolymã petierũt/q auditis militibus ue/ niẽtibus/dimissis solẽnitatibus in Romanos irruerũt/quorũ multos occiderunt. cap.27.car.213.

Quærit agrippa uerbis iudæos auertere ut desisterẽt/mittit Borcæũ & Phœbũ ad iudeos/pimit' Phœbus/Cæstius iducit exercitũ in oppidũ iudæoꝝ incẽditq; ptẽ ciuitatis. cap.28.car.213.

Quidã uocabãt Cæstiũ patefacturi portas/qui cogniti ꝓiecti sunt ex muris/Cæstius tẽtat muros ascẽdere & inuadere tẽplũ/repugnat' a iudæis/recedit Cæstius & iudæi insequunt'/dimittit q erãt ipe dimẽto ad fugã/& nisi nox aduenisset totus exercitus periisset nocte aufugit insequũtur iudæi/ex ro/ manis mortui sunt qnq; milia & trecẽti peditũ/ex eqtibus nonigenti & octuaginta. cap.29.car.213.

Post fugam Cæstii multi nobilium ex ciuitate fugiunt mittit quosdam ad Neronem nunciaturos eius miseriam/Qui Cæstium fugauerant reuersi sunt in Hierosolymam / ex Romanis qui supererãt amicos sibi sociant/Eleazarus persuader populo ut sibi pareat constituuntur diuersi diuersis locis ꝑ/ fecti/iosepus unus ex præfectis subditos sibi quærit conciliare/ multos ex illis præponit & præficit regionibus galilææ sibi subdite/munit loca omnia propter Romanos quos timet insurgit quida3 in sidiator cum multis qui galilæam depopulantur congregat pecunias/cogitabatque diuersa in perni/ ciem iosepi. cap.30.car.214.

Quidam qui aggressi sunt procuratorem Beronicis & multa abstulerunt/quia iosepus iussit ut re gibus restituerentur illa/contra eum tumultus maximos parãt/accusantes eũ esse proditorem irru/ unt in eius domum/quærit placare illos uerbis/prævalet aduersus eos/ ioannes quidã fraudẽ molitur contra iosepum insidias/cognita fraude ut de iniuria uendicaret accedit cum militibus ad Ioannem

hic autem

hic aũt emiſſis armatis iuſſit eũ interfici/aufugit in lacũ/reſumptis uiribus ioannes cogit aufugere tẽ tat aliud genus inſidiarum aduerſus ioſepum. cap.31.car.215.

Deſeritur ioſepus a ſuis/quos ipſe punit euocans oẽs primates & aſtutia quadam utẽs ſcaphis du/ cens ſecum in Tarichæas cuidam clamanti Clito nomine iubet manus abſcidi ipſeq; ſibimet dexte/ ram truncauit timore perterritus. cap.32.car.215.

Incipit Liber tertius.

Sentiens Nero res geſtas nõ ꝓſpere idignaꝫ/mittit Veſpaſianum in ſyriam ad regẽdos exerci tus & ulciſcendos iudæos rebellantes/tãdẽ ex iudæis.x.milia pimũꝫ/nõ ceſſant iudæi uerũ aſcalonẽ petũt/ſed antonius poſitis inſidiis qua erant trãſituri ſup octo milia interficit cæteri aufugiũt/ Niger unus ex ducibus iudæoꝝ in turrim ſe recipit quẽ antonius ſuccẽdit ille uero ſaltu demiſſus euadit/ ui dentes iudæi illũ gaudẽt q; dei ꝓuidẽtia dux eorũ i poſterũ ſit ſeruatus. cap.1.car.216.

Veſpaſianus Antiochiã cũ exercitu uẽit/agrippã offẽdit fert opẽ Sephoris cõtra iudæos.c.2.c.216.

Duæ ſunt Galilææ opimæ abundantes/hoies pugnaces ſunt/continent hæ prouinciæ diuerſas ci uitates quæ irrigantꝫ diuerſis fluminibus q̃buſq; finibus terminantur. cap.3.car.216.

Exercitus quem dederat ſephoritis Veſpaſianus/diuiditur in duo/aſſidue ciuitates & loca illa ĩcur ſant deprædando ioſepus in Sephorim impetum facit ſed nihil efficit totã Galilæam igne & ſangui/ ne repleuit. cap.4.car.217.

Titus filius Veſpaſiani patrẽ ſuũ reperit ptolemaide qui multas legiones cõparauerat multoſq; cu iuſcũq; generis ad militiã uiros congregauerat. cap.5.car.217.

Laudatur Romanoꝝ prudentia inſtruentiũ ſeruos in militiæ diſciplina/quãq; ſunt edocti inſtruẽ/ dis caſtris & quẽ ordinem ſeruant in bellicis rebus deſcribitur. cap.6.car.217.

Veſpaſianus cũ filio ſuo ordinat exercitũ in ptolemaide Placidus interimit maximã multitudinẽ in Galilæa/ peruenit iotapata qui receptus cum ſuis/a iudæis illico ſunt interfecti/ ex iudæis uero tres ceciderunt Placidus aufugit. cap.7.car.218.

Veſpaſianus cum armatis ſuis in Galilæam peruenit/timent oẽs ioſepus conſpiciens nõ poſſe re/ pugnare in Tyberiadẽ confugit. cap.8.car.218.

Veſpaſianus ciuitatẽ Gadarẽſiũ capit ioſepus mittit hieroſolymã litteras/ſi cupiãt fedus uel bellũ eũ Romanis/ſi bellũ mittãt cõdignũ exercitũ ut poſſint repugnare Romanis. cap.9.car.218.

Veſpaſianus aggrediẽs recidere iotapata mõtẽ ubi iudæi plurimi confugerant/ciuitatẽ circunuala re iubet per milites ipſe ꝓficiſcitur ponit caſtra aggeres facit ad oppugnandũ ciuitatẽ ioſepus curat ut muri ciuitatis altius p.xo.cubitos eleuentꝫ quod Romanos multũ ptẽruit. cap.10.car.218.

Veſpaſianus certans pluribus diebus uidens nõ poſſe capere ciuitatẽ ſtatuit obſidere eam ut coge/ rentꝫ inopia rerũ reddere uidẽs nolle eos reddere/iterũ ad certãdũ ſe cõuertit ioſepus cogitat de fuga cũ ſuis/populus hortatꝫ ne recedat/ipſe dicit melius/quia parabit aliũ exercitũ quo reuocabit Veſpa/ ſianum ab eis/ſtatuit remanere/ſe parat ad ꝓliũ/aggreditꝫ multis incurſationibus Romãos egrediẽs Veſpaſianus nollẽs cũ deſperatis cõgredi iubet ut armati declinẽt impetum. cap.11.car.219.

Admouet Veſpaſianus arietẽ muris/muri cõcutiuntur machinis cogitat ioſepus qũo ictus arietis refellat/Romani cõtra aliud genus machinantꝫ/ioſepus cum ſociis igne concremarunt Romanoꝝ propugnacula & aggeres ita ut ſpatio unius horæ oĩa ſint concremata. cap.12.car.220

Quidam uir iudæus ſaxo ſubleuato & demiſſo caput arietis fregit/hic fixus eſt quinq; ſagittarum uulneribus decidit tandẽ/alii duo uiri Romanoꝝ aciem ꝓrupuerũt/ioſephus uero & cætera multitu do incendit machinas romanis lugentibus. cap.13.car.220.

Veſpaſianus in planta pedis uulneratur totus exercitus turbatur ſuperato dolore uulneris ſæuius bellũ in iudæos incitauit pugnatur fortiter utrinq; cædit murus ictibus machinarũ ad matutinas ui/ gilias illi uero muniere partem illam. cap.14.car.220.

Veſpaſianus parat exercitus & machinas ad inuadẽdũ urbẽ recreato prius exercitu/ioſepus cogni to cõſilio Veſpaſiani ordinat milites ad reſiſtẽdũ ꝓliatur crudeliſſimo certamine. cap.15.car.220.

Die.xo.menſis iunii iudæi quaſi defeſſi qa nõ haberent ꝓpugnatores quos mitterẽt/ cogitauerunt oleo feruenti ſup infuſo Romãos oppugnare/ac fœno græco ſup ſparſo ut inde Romani caderẽt/ ui dens dux Veſpaſianus tot mala milites ꝓpeti/eos a bello reuocat & a pœna. cap.16.car.220.

Veſpaſianus tres turres ferro circũdatas erigi fecit plenas iaculatoribus & fundibulatoribus for/ tiſſimis/ita ut ex his q intra muros erant deſerere defenſionẽ muri cogantur. cap.17.car.221.

Veſpaſianus mittit Traianũ in Epha ciuitatem congrediẽ cum illis tandem ſuperat ciuitatem om neſq; præter infantes occidit. cap 18.car.221.

Ad Samaritas Cerealis mittitur a Veſpaſiano/quia eos pronos ad tumultū uidebat/inopiaq; quidam moriebant/quidam ad Romanos confugiebant/reliquos uero oēs nequiens perſuaſione placare occidit/erant autem undecim milia & ſexcenti. cap.19.car.221.

Ageres ſup altitudinē murorū iotapatenis efferuntur/quidam ad Veſpaſianū uenit/fugus ex ciuitate/nuncians paucitatē ciuiū & facilitatē capiēdi/Veſpaſianus exercitū parat nocte hora qua ille decuerat ciuitatē aggrediunt/& cuſtodes occidunt/ciuitatē ingrediunt/qdam uero ne oppeterēt p Romanos ſe ipſos interfecerunt/tandem Veſpaſianus incendi fecit ciuitatē uniuerſam. cap.20.car.221.

Ioſepus ne a Romanis inueniret in puteū ſe demiſit lapidēq; ſupra ipoſuit ne uiderēt/nocte exibat ꝓſcrutans ſi poſſet euadere/dicat p quādā mulierē mittit ad eū Veſpaſianus cū fide de uenia/timebat uero ioſepus in ſomnis ſimulachra ei apparēt deprecat deum/in manus Romanorū ſe cōmittit/habita prius oratione ad ſocios. cap.21.car.222.

Ioſepus dehortat ſuos a cæde/nequiēs reuocare a ꝓpoſito/oēs ſe ipſos iterfecerūt/ducit Ioſepꝰ ad Veſpaſianū iubet Veſpaſianus eū cuſtodiri ut ad Neronē mitteret/ioſepꝰ alloqt Veſpaſianū ſeorſū cū filio Veſpaſiāi eūq; dñz & regē orbis ꝓdicit/ueſpaſiānus eū liberat mūeribuſq; uariis eū dōat.c.22.c.222.

Veſpaſianus in ptolemadida reuertit multi clamant de excidio ioſepi ipſe nihil reſpōdebat/legiones duas mittit hyematū Cæſareā/quaſdam ſcythopolim. cap.23.car.223.

Quidam ex iudæis qui fugerant collecti in iope/fabricatus piratis nauibus inuium faciebant pelagus illarum partium Veſpaſiano uero illuc applicante/tum per romanos tum per uentos qui illorum naues in ſcopulos cōpellebant/quattuor milia & ducenta cadauera inuenta ſunt/Ciuitatē incendunt dimittitq; Veſpaſianus equites qui loca ruerentur. cap.24.car.223.

Audita captiuitate iotapate ab hieroſolymis/maximus eos inuaſit dolor/audito ꝙ ioſepus eēt cuz Romanis ira in eum concitabantur ita ut in Romanos ſæuius incitarent. cap.25.car.223.

Veſpaſianus ad agrippam proficiſcitur/audit Tyberiada & Tarichæas rebellare/iratus mittit filiū ſuū illuc/appropinquantes ciuitati quidaz ex ſenioribus ad Veſpaſiani pedes ſuppliciter accedūt Is uero eis indulſit. cap.26.car.223.

Veſpaſianus præmittit Traianum in arcem an multitudo pacem cupiat/illi apertis portis eum liberatorem ac benemeritū proclamāt/poſt ad Tarichæas proficiſcitur/caſtra ponit/ſuperatis illis/ad nauale bellum ſe contulerunt. cap.27.car.223.

Congregata multitudine prope ciuitatem in planitie uidēs Veſpaſianus filiū ſuū mittit/ipſe uero patri nunciauit dicens opus eſſe pluribus auxiliis/ſuos deinde hortatur/eoz genus & aīum reminiſcens ut ſtrenue ſint dimicaturi/Veſpaſianus mittit auxilia/gentem aggrediuntur/omnes fugāt/oppidum occupant/cunctos occidunt præter indigenas. cap.28.ca.224.

Letatur ueſpaſianus audita uictoria filii/poſt ad uerſus eos qui ad lacum deſcenderant rates fabricari iuſſit. cap.29.car.224.

Declaratur natura lacus/& ubertas & rerum uicinorum locorum. cap.30.car.224.

Fabricatis ratibus inſequitur illos per lacum Veſpaſianus/nemine remanente occiſi ſunt/paucis poſt diebus intolerabilis fetor ex cadaueribus in terrā a mari compulſis inſurrexit/ut non ſolum uicīis ſed Romanis miſerabilis fuerit/totūq; aerem corrupit. cap.31.car.225.

Reſidet Veſpaſianus pro tribunali apud Tarichæas quidq; de ſupſtitibus fiendum ſit deliberat/tandem quoſdam occidit/quoſdam donat quoſdam uendit. cap.32.car.225.

Incipit Liber quartus.

Exciſis iotapatis reliqui iudæi ſe dederunt Romanis ꝓter quædam caſtella & ciuitates/quaruz noia ponuntur & earū conditio lacū quendam Gamala occupant intrantes Romani/domos hoſtū tecta oia circūdant/ex quo multi Romani mortui recederezq; coacti ſunt. cap.1.car.225.

Veſpaſianus cū paucis relinquit/his uero oppugnantibus reſiſtit uidentes eius aīum/quaſi diuinū reputantes impetum remittunt ipſe uero exiit caſtrum. cap.2.car.225.

Veſpaſianus ad Romanos ueniens uiſis aduerſis caſibus Romanos conſolatur/hortaturq; ad ulciſcendos hoſtes Gamalenſes quantum proſunt reſiſtunt. cap.3.car.226.

Veſpaſianus quoſdā qui itabyriū montē occupauerant inuadit ad eos mittit placidū q eos hortetur ad pacē/ſed illis renitentibus/placidus congreditur/fingens fugā/aduerſus illos reuertitur multos occidit/multi confugiunt hieroſolymam/reliqui montē Placido tradunt. cap.4.car.226.

In Gamala tres milites nocte turrim effodiunt/decidit turris magno ſonitu/oēs pturbati fugiebāt quos Romani trucidabant/Titus urbem inuadit occidit multos/multi in arcē confugiunt/ita ut cruor effuſus totum oppidum diluat. cap.5.car.226.

Veſpaſianus ducit totum exercitum ad uerticem montis quo confugerant qui ſupererant/eos capit/ſed

capit sed quinq; milia ex his de uertice se ꝓcipitarũt/per romanos quattuor milia peremptа/solũ duæ mulieres saluæ factæ sunt. cap.6.car.226

Mittitur Titus ad Giscala oppidum galilææ quod restabat indomitũ/Vespasianus ad recreandos ãlios Cæsaream regreditur/quia restabat modo hierosolyma occupanda/Titus Giscalenos hortatur ut sedebant sine armis/appropinquant portis/illi apertis iannis clamant ipsum liberatorem/munit oppidum sicq; tota galilæa liberata est. cap.7.car.226.

Ex aduentu ioãnis in Hierosolymã totus populus effusus percunctatur quid agant Romani significato excidio Giscalion/timor eos inuadit immẽsus/hortat ioánes hierosolymas ad bellũ/senes timebãt excidiũ urbis ex hac re oriunt multæ prædationes & latrocinia in urbe cõtra multos fingebant uaria in eorũ pernicie/phana conculcãtur futq; maxima cõtrouersia aduersus istos fit bellũ inter hos inuasores & populũ/horũ causa erat ioánes q simulabat amorẽ restamẽ & cõsilia populi aliis nocte ãpperiebat hic iurat fidem amicitiã fit legatus populi ad Zelotas. cap.8.ca.227.

Mittuntur nuncii ad idumæos ꝓ auxiliis petẽdis/eo q ananus uellet Romanos introducere/iesus increpat idumæos & eos qui eos aduocarũt tanquã latrones q ciuitatẽ quotidie dissipãt/hortatusq; eos ut nil acturi sint/uel iudicẽt quãrũ sint factiosi hoies uel recedant. cap.9.car.229.

Simon unus ex idumæis indignatus respondet iratus cõtra iesum & põtifices/accusans eos prodi tores cõtra illos q eos uocauerint/dicitq; aduersus illos ituros. cap.10.car.229.

Idumæi nocte dolo zelotarum apertis portis custodibus dormiẽtibus intrant interficiuntur custodes/insurgit populus idumæi eadẽ nocte octo milia quingentos interfecerunt/interficiuntur pontifices/quæritur iesus cum Anano qui interficiuntur omnibus insepultis. cap.11.car.229.

Incipit Liber quintus.

Quærunt idumæi per ciuitatem quot inueniunt totidem interficiunt Zachariam accusant/iudices uero ferunt pro eo sententiam indignantur idumæi contra iudæos/interficitur Zacharias/expellunt iudices/idumæi recedunt/crescit Zelotarum insolentia cunctosq; uel falsis criminationibus uel dolis aliis occidunt. cap.1.car.230.

Romani omnes præsertim ducens Vespasianum incitant ad expugnandam ciuitatem/ipse noluit ducens esse melius q sic ipsi inter se discordes paulatim consumentur. cap.2.car.231.

Acquiescunt omnes dictis Vespasiani/multiq; ad Romanos confugiunt & solum his licebat q sol uebant/uolentes fugere ad Romanos. cap.3.car.231.

Ioannes quærit aliis præesse ducens sibi dedecus esse sibi parem/multiq; eum metu multi gratia cõsequebantur. cap.4.car.231.

Inuadunt siccarii oppidum quoddam munitissimum apud Hierosolymam die azymorum quãdo iudæi celebrant festa pro redemptione eorum ab ægyptiis/interficiunt quot inueniunt/uicos & oẽs partes conuicinas depopulantur. cap.5.car.231.

Nunciantur hæc uespasiano a transfugis quibusdam clam.n.quidam ad Romanos confugiebant qui hortabantur uespasianum ut ferret opem ciuitati/accedit prope hierosolymã/ingreditur Gadarã clam legari ad eum mittunt/occiditur Dolesus ab aliis inimicis. cap.6.car.231.

Iubet Vespasianus Placido ut insequatur eos qui ex Gadaris fugerant/aduersus quem illi cum quibusdã ubi se receperint prosiliunt qui capta oportunitate a Placido interimuntur eosq; ad iordanem insequitur/coacti autem congredi placidus omnes occidit/quidam in iordanem se proiiciunt conuicinosq; uicos inuadit. cap.7.car.232.

Nunciatur Vespasiano q Galatia motus quosdam fecerat/ipse magis incitatur ad bellũ multa loca capit/restaurat quæ destruxerat bello/munit loca omnia militibus/narratur q̃ nobilis sit regio hiericuntis. cap.8.car.232.

Describitur natura Asphaltidis lacus/quem Vespasianus uoluit uidere. cap.9.car.232.

Vespasianus collocat ꝓsidia apud Hiericũta/mittit quosdam hii ciuitatẽ capiunt/mille iuuenes interficit/omnia dabantur flãmis. cap.10.car.233.

Nunciatur Vespasiano paranti proficisci hierosolymam q mortuus sit Nero/quomodo etiam galba sit creatus imperator & quidam alii post eum & de eorũ discordia. cap.11.car.233.

Vespasianus expectat qd galba ad eũ de rebus bellicis agẽdis scribat/mittit filiũ suũ Titũ/nauigat rex agrippa ad Galbã nũciat in Achaia q galba sit interfectus & otho sit creatus/agrippa statuit romã pgere/Titus ad patrẽ nauigat Vespasianus cũ Tito suspensi bellũ negligunt. cap.12.car.233.

In Hierosolyma exoritur nouum bellum per Simonem Gioræ filium Simon cum zelotis congreditur/multos occidit cum idumæis etiam pugnat/iacobus quidam perdere idumæos cogitat/idumæam capit Simon totam regionem depopulatur/capitur uxor Simonis a zelotis/perterriti ti/

more remittunt ei mulierem suam. cap.13.car.233.
Præter bellū i iudæa/i italia ciuilę bellū fiebat/empto Galba/Otho ipator creat' cū Vitellio pugnat/audita victoria semetipsum Otho occidit/q biduū & tres mēses ipium tenuit. cap.14.car.234.
Vespasianus partes duas idumææ capit alteram etiam ciuitatem capit oēs interimit/Simō quoq; idumeæ reliquias prosequitur/ioannes intus multas prædationes permittebat galilæis/uescebantur libidine/certant adinuicem zelotæ cum ioanne/& Simon cum illis. cap.15.car.234.
Deliberant Simonem introducere & ioannē expellere/Simon loca omnia ciuitatis inuadebat/cōgreditur cum illis qui eum receperunt. cap.16.car.234.
Bella fiunt in italia p Vitelliū & suos milites/audiens hæc Vespasianus q; Vitellius princeps sit factus indignatur/milites uespasianū hortant' ut Romā accedat/eo q; ipsum populus imperatorē constituet/tenuit ipse/ipsi cogūt uelle iperiū cogitat quō rem efficere possit. cap.17.car.234.
Describitur qualitas portus alexādrini mittit Vespasianus ad Tyberium Alexandrum ut esset sibi adiumēto fama est q; Vespasianus sit impator/quasi oēs ad eū accedūt cōgratulātes & subiicientes se eius imperio recordatus Vespasianus quōd iosepus ꝓdixerat liberari iubet eū e uinculis. cap.18.ca.235.
Vespasianus mittit Mutianum in italiam/geritur bellum cū Cecilio ab Antonio/Cecilius uidens exercitum Antonii cogitat de proditione/ad ipsum mittit Milites uolunt occidere Cecilium/certatur superatur exercitus Vitellii/Antonius in urbem ueniēs cum Sabino Capitolium nocte occupat/Vitellius cum suis militibus eos inuadit/superat/Sabinus occiditur. Domitianus cum multis nobilibus euadit uitellius ingulatur a populo. cap.19.car.235.
Mutianus urbem ingreditur cum exercitu Antonium cū aliis subleuat occidit multos qui conseruerant cum uitellio Domitianus filius uespasiani/rector efficitur/populus uespasianum clamat imperatorē ad uespasianum qui alexandriam iam applicauerat ueniunt legati/intendit animum uespasianus in reliquias iudeæ/Titum mittit ad Hierosolymam. cap.20.car.235.

¶ Incipit Liber sextus.

¶ Tito existente adhuc apud alexandriā hierosolymis oritur trifaria seditio zelotarū Simōis & ioānis/inter eos cōgrediuntur/ita ut tēplū uniuersum inundaretur sanguine. cap.1.car.236.
Describitur discordia quæ inter eos fuit & scelera quæ iter eos cōmittebātur/post qualiter omnes quasi Romanos expectabāt/post quō Titus misit diuersas legiōes in Hierosolymā. cap.2.car.236.
Describitur ordo Titi & militum & omnium aliorum in eundo hierosolymā peruenit Gophnā oppidum quod uespasianus corperat/ciuitatem tētat adire/tandem coactus est si uoluit euadere irruere in hostes ad suos saluum se recepit. cap.3.car.236.
Titus ciuitati nocte appropinquat/castra ponit in monte oliuarū dicto/exeunt iudæi in legionem decimam irruunt fugantq; Romanos/nunciatur Tito/fert auxilium dimicatur utrinq;/Titus tandē legionem liberat. cap.4.car.237.
Remissio aliquātisp bello orit' discordia iter eos/in duas partes seditio remanet/Titus ad ciuitatē electos milites mittit/explanare fecit omnia ita ut repletū sit quicquid cauū erat. cap.5.car.237.
Iudæi Romanos quærunt decipere instituunt quosdā cui pacē simulant/Romanosq; uelle introducere/titus noluit quia suspecta erat ei talis inuitatio. cap.6.car.237.
Quidā ex Romanis ad urbē usq; accedentes eo q; crediderunt illis/interficiuntur/multi feriunt/unde irascitur multū titus propter inobedientiam eorum eosq; arguit. cap.7.car.237.
Intercedunt cōmilitones pro illis apud titū/admonēs eos indulgere illis/cogitat ulcisci iudæos/castra ponit ppe ciuitatē/ordinat legiōes circa ciuitatē describitur situs ciuitatis & tēpli q; Salomones ædificari & quō distinguebat' secundū loca sacerdotū & uiroꝝ & mulierū. cap.8.car.238.
Describitur adhuc magnificentia ciuitatis & templi/eoꝝ quæ continebantur in eo/quæ a diuersis fuerunt constituta. cap.9.car.239.
Quō Simon & ioannes dissidebant/& eos diuisa ciuitas sequebat'/& quō uterq; partem ciuitatis seorsum tenebat titus quærit qua parte ciuitatem sit ingressurus/cōstituit aggerem tripartitum exercitum circa ciuitatem cogitant iudæi concordari aduersus titum & Romanos coeūtq; in unum corpus exeunt iudæi aduersus Romanos fugantur in ciuitatem quidā unus iudæorum capitur/sagitta demissa occiditur inde iudæis luctus maximus oritur. cap.10.car.240.
Concutitur timore exercitus Romanoꝝ eo q; turris quædam lapsa sit nocte/& propter maximū sonitum timuerunt Romani/credentes hostes castra inuasisse/percutiunt muros illis machinis murumq; uicinorum frangunt. cap.11.car.240.
Ingrediuntur Romani ea porta qua murus fractus erat/dimicatur postea unde iudæi audacia resistebant. Romani uero belli peritia uincebant. cap.12.car.241.

Iudæi ſperant ſalutem Romani victoriam unde ex iudæis quis fuiſſet promptior ad periculum is primus erat ex Romanis uero qui forte ſe offerebat quia Titus ſemp aderat. cap.13.car.241.

Quidam Longinus in medios hoſtes irruit duobuſque interfectis ex mediis hoſtibus ad ſuos reuertitur. cap.14.car.241

Caſtor quidam ex iudæis ſimulat uelle inire fœdus cum Tito ut aliquantulũ cõquieſcat ut Simõ interim conſulat de rebus occurrentibus fingitq; quoſdã ſocios uelle pacem quoſdam non acceſſiſſe his Titus uehementius utebat ariete diruptoq; muro cum militibus ingredit. cap.15.car.241.

Ingreſſo Tito iudæi circũcludunt Romanos multoſq; ex eis occidũt & niſi Titus tuliſſet opem nix euaſiſſent ad ultimũ muros ſunt expulſi Titus itez aggredit ad illam murũ irruit totamq; partez illam dirimit præſidia ponit munit turres & loca alia parte ciuitatẽ aggredit eoſq; hortatur ut uelint ſaluari & Ioſepus oratione patria fidem eos hortabatur. cap.16.car.241.

Ioſepus circuit ciuitatem ea parte qua poſſit audiri facilius iudæoſq; orat ne uelint Romanis reſiſtere perſuadetq; p uarijs uerbis illi uero conuiciis eũ afficiunt. cap.17.car.242.

Ioſepus clamat aduerſus iudæos adducens diuerſa exempla maiorum ut uelint reddere deumq; eis aduerſu eſſe propterea amplius ne uelint reſiſtere. cap.18.car.242.

Clamante ioſepo cum lachrymis ut uellent ſedare non flexerunt animos ſeditioſi ſed diu perſiſtũt ita ut cogerentur fame perire Tantam famem perpeſſi ſunt ui matres ex filiorum ore cibum raperent ſeditioſi illi domos ui irruebant ut cibum caperent ſumma miſeria & ſumma crudelitas deſcribitur Simonis & ioannis. cap.19.car.243.

Multi propter famem ciuitatem exeuntes capiebantur ex his multi inciſis manibus ad Simonem & ioannem mittebantur. Tito acclamante ne tantum uellent pati miſeriam ipſi cõuitiis Tito & patri eius maledicebant. cap.20.car.243

Antiochus Epiphanes cum macedonibus amirat Romanos q; muros non adeant ipſe cum ſuis muros adiit multi ex his fugiũt & multi interficiuntur poſt a Tito aggeres fiunt admotis ad muros Simõ foſſa intus facta ſubmiſſo igne aggeres diruit & incẽdunt Simonq; cũ multis aliis proficiſcit in machinas illas eaſq; incendunt cũ Romanis cõgrediunt ita ut nõ diiudicare poſſit amicus ab inimico quidãq; ex Romanis corruptis machinis diſperabãt ciuitatẽ captũ iri. cap.21.car.243.

Conſulit duces Titus quid faciendũ an aggredi muros debeant an aggeres ſtruendi aut permittẽ dum q; ipſi fame coacti ciuitatẽ ſint tradituri an circundanda ſit ciuitas ne exitum habeãt ſicq; dicit titus opus non paruum ſed inextricabile Romanos eſſe facturos. cap.22.car.244.

Exortatus titus his uerbis duces iubet exercitus in opera diſtribui murumq; circa ciuitatem cum caſtellis.ii.per ſuos cõſtrui fecit mira celeritatis nocteq; quilibet ſuo ordine ac uigilia explorabat uigilesq; ſomnos inter ſe ſortiebantur. cap.23.car.244.

Ablata facultate exeundi fame omnes moriebantur unus alium mori intuebatur nõ erat facultas ſepeliendi latrones uero ex mortuis ueſtes riſu expoliabant multi ex muris in foſſas proiiciebantur quæ uidens titus ingemuit. cap.24.car.244.

Romani uidentes ſeditioſos fame cruciari lætantur copiam maximam frumenti iudæis oſtendendo ad maiorem dolorẽ titus etiã aggeres inchoabat ut uideret ſi uellent tradere ciuitatem miſeratus eorum calamitatem ſeditioſi uero non placabantur. cap.25.car.245.

Simon matthiã per quem ciuitatem obtinuerat peremit cum tribus filiis ſuis corpora ſepeliri prohibuit alios etiam nobiles occidi fecit. cap.26.car.245.

Quidã ex iudæis qui cuſtodiebat turrim a Simone ſibi traditã uidens tantã crudelitatẽ humano cõſilio cũ quibuſdã ex turri Romanis ſignum dedit ſe traditurũ turrim illi nõ credẽtes cognito hoc a Simone illũ ex turri in foſſas proiecit uidens hæc titus & ioſepus ſaxo capite percutit lætant iudæi credentes eum mortuũ eſſe reſpuit ioſepus uulnere quo cognito ſeditioſos ſtupor inuadit multi ad Romanos pfugiunt multi ex pfugis ab Aſſyriis uentribus apertis occidunt eo q; aurum ex uentre eorum per ſimũ uentris exire cognouiſſent titus uero hac iniuſticia cognita omnes interfeciſſet niſi eſſet maxima multitudo noxiorum increpat milites titus ſed occulte multi occidebant ob inſaniam propter hoc pauci ad Romanos amplius fugiebant. cap.27.car.245.

Ioannes ad ſacrilegium ſe conuertit Mannetus ad titum fugit narat maximum numerũ mortuorũ fame ex eo q; caſtra poſuit coactoſq; ſtercore uti pro cibo. cap.28.car.245.

Incipit Liber ſeptimus.

Aggeres ſtruunt a Romãis quærũt iudæi incẽdere cũ autẽ nequiſſent admouẽt Romãi aggeres certat utring; murus labit ea pte qua ioãnes ſuffodierat p incẽdẽdis aggeribus mox q; aliũ mutũ ſtruit quẽ nemo audebat aſcẽdere eo q; q prius tẽtaſſet certiſſimũ exitiũ tẽtaſſet. cap.1.car.246.

Hortatur

Hortatur Titus cõmilitones ſuos ad aſcẽdendum murum/facta exhortatione Sabinus quidam Syrus ſe obtulit aſcenſurũ/ſuſceptaq; aſta cũ xi. murum aſcendit/hoſtes in fugã uertit ipſe uero ſagittis obrutus cecidit. cap.2.car.246.

Quidam ex cuſtodibus aggerum Antoniam accedũt primos cuſtodes occidunt/facto ſigno p hoc cinam ceteri fugierũt. Titus audito ſigno armat exercitũ/pugnaq; ex utraq; parte ad ſeptimã noctis horam q; Romanis uiſum eſt ſatis pro tunc Antoniam obtinere. cap.3.car.247.

Iulianus qdã uidẽs Romãos ſupari armatus irruit i hoſtes & ad tẽplũ uſq; fuganit cũq; nõ haberet auxiliũ multis interfectis diu reſiſtẽs obiit. Iudæi romanos in antopiã receſſerunt. cap.4.car.247.

Titus mittit ad Ioannẽ ſi uelit cõgredi & ſi uelit ſacra intermiſſa celebrari p electos iudæos/cõſulit Ioſeppum Titus hebraico ſermone ſcripſit mandata ioſepus pro Cæſare ad ioannẽ hortatur ut ſe det/ exempla inducẽs ſed magis irritantur in eum ac capere quærunt/multi ex iudæis ad romanos fugiunt quos a romanis occiſos iudæi dixerunt ne plures ad eos confugerent/Romani uero eos populo oſtendebãt propterea multi fugierunt. cap.5.car.247.

Increpat eos Titus q; templum polluerint/polliceturq; non paſſurum Romanos templum eſſe pollaturos. cap.6.car.248.

Ioſepus referebat dictu principia iudæis qui magis elenabantur in ſuperbiam/ſtatuit iterum Titus bellum gerere cõtra iudæos ipſo remanente in Antonia exercitum miſit in iudæos/Creaturq; a nona noctis hora/uſq; ad quintam diei Tito ſpectante ab antonia/multi ex iudæis fortiter multi ex Romanis fortiſſime bellũ geſſerunt. cap.7.car.248.

Septimo die reliqua manus Romanoꝝ ſubmiſſis antoniæ fundamentis uiã fecerunt latam ad tẽplũ/admouent aggeres ad angulũ tẽpli qdã cõgregati pp famẽ impetũ fecerũt cõtra Romanos/ cognito ipſos eoꝝ p Romanos dimicatũ eſt undiq; fortiter/in uallẽ quãdã coacti ſunt iudæi/capit qdã q ductus ad Titũ interficit/curatq; Titus ut aggeres mature cõſtruant. cap.8.car.248.

Porticus templi incendit/abrumpunt Romani ad uiginti fere cubitos ex muro/immittũtq; ignem ſanctis/hiſdem diebus quidã ex iudæis de Romanis inuitat ſi quis uelit certare diuq; nemine uolente/quidam ex Romanis peroſus illius audaciã cũ illo certat & occidit/Romanos iudæus derider ex Romanis quidam eum ſagitta tranſfixit/clamor excitatur maximus. cap.9.car.248.

Iudæi implent lignis aridis ſummitatẽ tẽpli/fingunt fugã ex Romanis multi aſcendentes templũ ſubmiſſo igne p iudæos ſacrenſi ſunt/Titus eos miſereꝝ/morientibus ſatis erat remedii q; Titus dolebat/Iudæi uero quidã in porticu exiſtentes obſeſſi oẽs ceciderunt. cap.10.car.248.

Iuuenis Romãus qdã q; euaſerat incẽdiũ orat a iudæis ut ad eos deſcẽdat/ne militiæ Romãæ tã tũdedecus faciat ſublato enſe ſeipſũ interfecit/incẽdit q; porticus ea parte q̃ ad orietalẽ ptendit/ Moriebant multi fame ita ut foenũ calciamenta corigias coacti ſunt comedere iudæi. cap.11.car.249.

Maxima multitudo erat eorum qui fame per ciuitatem peribant/qui inter ſe erant amiciſſimi propter cibum/ſi quem inueniſſent/ad manus ueniebãt/ſi quis moriebatur alii ſcrutabant/ſi quid cibi in ſinu habebat. patiebantur ea comedere quæ ne ſordidiſſimum aliquod animaliũ comediſſet/multaq; huiuſmodi deſcribuntur. cap.12.car.249.

Mulier quædã Maria noie cũ ſublata fuiſſent ſibi oĩa p ſeditioſos filiũ ſuũ fame comedit/cogitur oſtendere latronibus quod parauerat p cibo/cognito ſcelere tãto eos horror quidã inuaſit uehementiſſimus/nunciatur Tito tãta calamitas/q deũ placare cœpit dicens ſe uolniſſe obliniſci iniurias eorũ ſed illi noluerũt pollicẽ q; tantũ ſcelus non pmittet impunitum. cap.13.car.249.

Admouere iubet aggeres cũ ariete muris/nihil pficiẽtes cũ ſcalis tentãt aſcẽdere/unde multa cædes facta eſt ex Romanis/iratus titus ignẽ portis ſubiici fecit/creſcẽteq; igne cõſulit pceres ſuos de tẽplo/qdã ſuadẽt ruinã tẽpli/qdã ut ſeruet/iubet reſtinguere ignẽ interim pugnat/uidẽs titus cũ militibus electis iudæos pfugat/in templum cõcludit oẽs ſuccendereq; templum parat. cap.14.car.249.

Quidam ex militibus Romanorum ignem portat ad templum/ſuccenditur templum hoc audito titus iubet extingui ſed pro nimio clamore & quia multi ſimulabant audire eius præcepta & prohibitionem ipſo inuito exuritur templum. cap.15.car.250.

Templum incenditur menſe & die menſis conformi incendio templi Babylonis/in ipſa incenſione etiam multæ cædes fiebat deprehenſorum/nec erat diſcretio puerorum nec mulierum cuiuſque ætatis/clamor ingentiſſimus fiebat/duo in ignẽ ſe proiecerũt incendunt Romani diuerſas porticus & loca ubi iudæi res ſuas ac pecunias depoſuerant quidam pſeudo prophetæ perſuaſerat populo ut expectaret dei auxilium. cap.16.car.250.

Quædam prodigia quæ ſupereuenerant iudæis deſcribuntur/quæ in eorum fortunam & auxilium interpretabantur/quidam uero ſapientes hæc eſſe ruinæ prodigia indicabant. cap.17.car.250.

In ſacris

In ſacris libris erat q̄ cum templū quadratū redigeretur q̄ ciuitas erat deſtruenda/hi uero incitabā tur ad prœlium dicentes propter dictum quoddam ambiguum inuentum ſcilicet q̄ eo tempore qui/ dam eſſet ex eorum finibus orbis terre habiturus imperium/ex hoc dicto decepti ſunt quaſi propriū eorum iudicantes dictum conuenire. cap.18.car.251.

Romani Titum imperatorem declarant in templo/Iudæi prouocant Titum ad colloquium/ ipſe naturali humanitate eos recipit/alloquiturq̄ eos increpādo/tandē in diligēdo eos ſi uelint ī pace uiue re noluerūt/ipſe cognita eorū nequitia eos militibus fieri prædā tradidit interim ignis ꝓgrediebaſ/q dā ſupplicāt ut eis fidē Cæſar dat/ſuſcipit ipſe in cuſtodiaq̄ eos recluſos tenet. cap.19.car.251.

Seditioſi in domū regiā cōfugiūt/Romanos pellūt/multi occidunt ex popularibus/Titus uero mi litē quēdā qa uiuus captus eſt ad ipſum rediēs ex acie pepulit/quod grauius fuit illi morte.ca.20.ca.252.

Romani conuerſis latronibus in fugam/omnia igni tradidere/illi uero in ſuperiorem ciuitatem re cedebant/letantes q̄ nil eſſēt relicturi hoſtibus & alacri uultu mortem expectabant/illi undique per ciuitatem capiebantur/mortuiq̄ canibus proiiciebantur/ſpes quibuſdā erat in cloacis latere/& ignis latitantes cremabat/& qui deſcendebant necabantur. cap.21.car.252.

Cæſar proſpiciens ciuitatem ſuperiorem nō poſſe capi ſine aggeribus diſtribuit milites operibus ad occidentalē partē/legiones munit hiſdē diebus idumæi mittunt ad Titum q̄ ad eū uolunt confu/ gere remittit legatos pollicens pacē/Simō hoc intellecto quoſdā occidit/quoſdā recludit/ multitudo tamen maxima fugit. cap.22.car.252.

Quidam ſacerdotum promittens multa donaria Tito accepta fide pro fuga receſſit/multaq̄ uaria pulcherrima donaria dedit. cap.23.car.252.

Perfectis aggeribus machinas Romani admouent/ multi deſperantes in cloacas demittunt/quidā in arcem confugiunt/quidam Romanos applicantes arietes ad muros ulciſcunt/Tyrāni priuati ſpe, ſponte deſcenderūt de turribus/iudæi ad Siloam confugiūt/a cuſtodibus recludūtur/Romāi in mu/ ris ſigna ponunt/ingrediūt Titus admiraſ q̄ tantas munitiones tyranni deſeruiſſent/ admirata alti/ tudine & compagine lapidum præficit Frontonē cuſtodiæ illorum/multos in ægyptū mittit/multos uendidit multos etiam beſtiis deuorandos tradidit. cap.24.car.252.

Captiuorū numerus per omne tēpus obſidionis numeratus fuit decies centena milia/ioannes ſem piternis uinculis ſeruatur/Simon uero ſeruaſ triumpho. cap.25. car.253.

Capiſ Hieroſolyma ſecundo anno principatus Veſpaſiani die octauo mēſis ſeptēbris/prius quin/ quies capta fuerat/Conditor primus eius fuit Chananæos/ Rex/ qui iuſtus fuit appellatus/Cæſar iuſ ſit ut turres & pars quædam ciuitatis pro cuſtodibus remanerent/reliquum explanarunt/ laudat Cæ ſar exercitum ſuum eiq̄ gratias agit de eorum uirtute & fortitudine/& pro geſtis rebus dona largiſ & corona & præmia multa ſingulis. cap.26.car.253.

Cæſar donatis omnibus ſecundum eorum merita/ad ſacrificia ſe conuertit/ deinde ad Cæſaream maritimam deſcendit reponitq̄ in ea multitudinem mannbiarū captiuoſq̄ ſeruat/quia Hyemis tem pus prohibebat in italiam nauigare. cap.27.car.253

Eo tpe quo Titus Cæſar Hieroſolymis cōmoraſ obſidionis cauſa Rhodū trāſmeat Titus ex Cæ/ ſarea maritima reuerſus/aduenit in Cæſareā philippi celebrat ibi oia ſpectaculoꝝ genera. c.28.c.253

Inuenit Cæſar Simonē Gioriæ filium & quomodo captus ſit declaratur/ſeruatur ꝓ triūpho quod Romæ erat facturus Cæſar. cap.29.car.253.

Cæſar iuſit multos iudæos apud ātiochiā iuidus ātiochus irruit multiq̄ cremāſ ex his.c.30.c.254.

Declaratur noua calamitas quæ accidit iudæis accuſantur iudæi ab antiocho q̄ cremaſſent qua dratūforū cū multis aliis/cognoſcunt nō fuiſſe in culpa p legatū Veſpaſiani. cap.31.car. 254

Accipit Cæſar litteras a patre quā deſiderabilis ipſe peruenit Romam & quo honore ſit ſuſce/ ptus deſcribitur. cap.32.car.254

Deſcribitur defectio Germanorū facta tempore quo Veſpaſianus erat in alexandria/qui crede/ bant ſe poſſe liberari a ditione Romanorum/his auditis a Domitiano exercitus tendebat/tunc Ger mani ſe ſponte ſubdiderunt. cap.33.car.254.

Scythæ conueniunt cū Germanis in defectione/tranſgreſſi flumē iſtrū multos ex Romanis inter quos Fronteiū Agrippā occiderunt/Veſpaſianus hoc audito Rubriū Gallū mittit q̄ multos occidit alii domū confugere/muniunt loca ne barbaris āplius deſ locus talia faciendi. cap.34.car.255.

Titus reuerſus ex beryto ſpectacula per ciuitates Syriæ celebrabat/antiochenſes expectant cum ſummo deſiderio/petunt iudæos expelli qui non exaudiuntur/ad alias petitiones ſe conuenerunt/ Ti tus ide Hieroſolymam proficiſcitur/miſeraturq̄ calamitatem ciuitatis curatq̄ captiuos in italiā aſ/ portari cupiens eos triumpho præterducere. cap.35.car.255.

Venienti

Venienti Tito Romam pater cum tota ciuitate obuiam prodiit/ordinatur triumphus communis & pompa triumphi declaratur/& modus exeũdi in triumphum/quo ordine quæcunq; sint distributa & ostensa parantur conuiuia ab omnibus per totam ciuitatem/dieſq; gratulationis celebratur/cũ spe finis malorum ciuilium/& fœlicitatis principũ. cap.36.car.255.

Vespasianus peractis triumphis decernit ædificari templũ paci/donatq; templũ muneribus pigmẽ torum operibus oia quæ fuerãt iudæorũ in eodẽ templo reposuit. cap.37.car.256.

Lutius bassus in iudæam legatus mittitur/statuit bellum inferre Macheruntiis/describitur Herodii fortitudo/& situs inaccessibilis/ac Herode hoc castellum munitum est/nascitur in eius ualle herba quædam mirabilis uirtutis/sunt balnea ameniſſima/castellum Lutius accepit/multos occidit/qui castellum tradiderunt dimisit. cap.38.car.256.

Ad saltum qui appellatur iarden ducit exercitũ Lutius/militibus cingit/bellum cõmittitur nullus ex iudæis euasit/Iudas dux eorum cloacis latenter effugit. cap.39.car.256.

Scribit Cæsar ad Liberium procuratorẽ ut iudæam uendat iussitq; singulis annis q; iudæi omnes binas dragmas in capitolium ferrẽt. cap.40.car.256.

Accusatur antiochus apud Cæsarem a Cestennio Pæto/q; deficeret a Romanis/mittit Vespasianus ut quid uideatur Pæto efficiat/capitur antiochus post longam pugnam cũ filiis suis/ducitur Romam uinctus/audiens Cæsar ligatũ antiochũ iubet uincula auferri/filii cogitant conciliaturos patrẽ Cæsari/ueniunt Romã cum patre aduecto ex Lacedæmone ibi mansẽrũt. cap.41.car.257.

Scythæ his tpibus cogitant Medicã terrã inuadere/colloquũtur cum hyrcanorum rege/ adihibito aditu fines omnes populantur/ad armeniam usq; peruenere. cap.42.car.257.

Mortuo Basso Flauius Siluius in administratione succedit/Castellũ quoddam adhuc rebelle super esse uidens mouit militem aduersus illud/princeps castelli erat Eleazarus cuius mores describuntur & sociorum eius. cap.43.car.257.

Flauius Siluius aduersus Eleazarum uenit/castellũ cingit licet difficillimus adeundi accessus fuerat per duo loca poterant accedere homines/declaratur difficultas accessus/admouet machinas p unam uiam/fabricat arietem cum quo murũ percutit/ignem ad muros ponit/letiq; Romani custodiunt ne quis eorum ex castello fugeret. cap.44.car.257.

Eleazarus uidens nõ posse euadere manus Romanoꝝ hortatur ut omnes combusta urbe seipsos interficiant magis q̃ seruituti subiiciantur/quibusdam placuit/quidam uero mulieres lachrymabant reiterat exhortationem Eleazarus præponens immortalitatẽ animæ/pulchrius esse pulchre mori q̃ turpiter uiuere. cap.45.car.258.

Orantem Eleazarum omnes interpellant decernũtq; sibi mortem dare/ omnes mortui sunt unus ultimus incensa regia/gladio se transfigens occubuit/clam cum quinq; pueris mulier latuit Romani mane per scalas muros ascendũt/ neminem uidentes admirant mulier illa ex cloacis exiẽs Romanis rem gestam aperuit. cap.46.car.259.

Peracto excidio Flauius Siluius cum exercitu in Cæsareã proficiscitur/quidam ex iudæis in alexandriam cõfugerant/hi nouas res tentabãt ex quibus multi occisi sunt/mortẽq; potius pati maluerunt etiam pueri/q̃ Cæsarem dominum appellare. cap.47.car.259.

Lupus rector alexandriæ hæc omnia Cæsari indicat ad quem Cæsar scribit ut templum iudæorũ destruat. cap.48.car.260.

Onias unus ex pontificibus ex hierosolymis quõdã fugatus alexandriam uenit/obtinuitq; ut templũ posset fabricare iuxta morem patrium/hoc autem fuit prædictũ per Esaiam q; in ægypto futura esset constructio templi. cap.49.car.260.

Lupus rector ad templũ accedens ablatis denariis templũ claudit paulibus eius successor/nihil reliquit/sacerdotibus cõmiratus est fecitq; ut ne uestigiũ qdẽ diuini cultus uideret. cap.50.car.260.

Ionathas quidam ex iudæis persuasit multis ut eum sequerentur/nunciatur Catullo rectori libyæ comprehensus ipse cum multis aliis tribus milibus qui pecunia diuites erant/non conscii tamen sceleris occiduntur/curatq; Catullus ut ionathas omnes iudæos criminetur/etiam illos qui Romæ habitabant inter quos Iosepus erat/Vespasianus noluit ut aliud efficeretur Catullus ob iniustitiam morbo grauissimo laborauit/ita ut ipse non moreretur. cap.51.car.260.

FINIS

IOSEPHI IVDEI HISTORIOGRAPHI VIRI CLARISSIMI PROLOGVS IN LIBROS ANTIQ VITATVM VIGINTI INCIPIT FOELICITER : ET DE GRAECO IN LATINVM TRADVCTOS PER VENERABILEM.PRAESBYTERVM RVFFINVM AQ VILEIENSEM VIRVM DOCTISSIMVM.

ISTORIARVM CONSCRIBERE DISPONENtibus non unā nec eādē uideo eiusdē studii cām/sed multas existere:& ab alter// utro plurimū differētes. Nā qdā eoꝝ sui sermonis pādere uolētes ornatū:& ex hoc gloriā aucupātes:ad ptē huius disciplīæ accedūt. Alii uero illis grām referētes:de qbus ipsā descriptionē eē cōtigerit ī ope eo// dē ultra uirtutē coacti sūt laborare. Quidā āt ipa reꝝ necessitate ui passi sunt:ut ea qbus iterfuerūt cū agerētur/scripturæ declaratiōe collige/rēt. Multos āt magnitudo reꝝ utiliū in occulto iacētiū iuitauit:ut historiā ex his ad utilitatē deberēt ꝓferre cōem. Harū itaq; quas ꝓdixi causarū:duæ nouissimæ mihi ēt prouenerūt. Bellū nāq; qd' inter Romanos & nos iudæos fuit:& q actus ei quiq; finis accesserit:expimēto ipse cognoscēs narrare coactus sum:ꝓpter eos q uerita tē in ipa cōscriptione corrūpunt. Præsens āt opus assūpsi:credēs ēt dignū studiū Græcis oībus aperiri. Cōtinebit itaq; oēm antiquitatē nām & conuersationis ordinem ex hæbraicis lris ītērætatum. Dudū siquidē cum bella cōscriberem proposuerā declarare qui fuerint in inicio iu// dæi:& qbus sint usi fortunis:& ꝑ quē legislatorem sint eruditi hoc qd' ad pietatē aliāq; uirtutis cōtinentiam noscitur attingere:& q̄ longis pugnantes tēporibus:inuiti nouissime uenerint ad certamina Romanoꝝ. Sed qm̄ ingens erat operis eius ordo & ualde ꝓplexus in ipso libro diuidens disponēsq; principia:atq; finē conscriptionem ipsam abbreuiare tentaui. Tēpore nāq; procedente secundū illud quod solet accidere grandia cogitantibus:mihi quoq; segnicies tarditasq; successit tantā arripiendi mām in uisum extraneæ ꝙppe linguæ:& a nra consuetudine pegrinæ. Erāt āt qui me historiæ desiderio pro rebus talibus inuitarēt:& præcipue horum omnium Epaphroditus uir q uniuersas quidē diligere disciplinas:maxime aūt rerū gestarum cognitione gauderet utiq; cū & ipse magnis rebus & multis modis causis iterfuisset:& in oībus mirabilem naturæ fortitudinē & imutabilē uolūtatē suæ uirtutis ostenderet. Huic.n.uiro semp obediens q utiliter & bene agentiū cooperator existeret:ne uideret desidia potius q̄ optimo labore gaudere:ad hoc me protinus armaui. Illud quoq; sup ea q̄ iā dicta sunt nō trāsitorie cogitās:qa ꝑ hæc & de nra ꝓsapia aliqd tradere nostris uolui & de Græcis si qs eoꝝ scire q̄ nostra sunt uoluerit. Cōperi siquidē qūo Ptolomeoꝝ secūdus rex maxie circa disciplinā & librorꝝ collectionem studiū habēs in nra præcipue lege opus suæ largitatis ostēdit:& cōstituta eius festinauit græca uoce trāsferri. Pōtifex uero nr̄ Eleazarus:nulli uirtute secūdus ñ iuidit/ut ꝓdictū regē hac utilitate priuaret:cui oīno restitisset:nisi pīæ nræ cōgrueret/ut nihil bonoꝝ eius remāeret occultū. Ideo q; mihi.s.ipse cōuenire putaui:ut magnanimitatē qdē pontificis imitaret:& ut regie largitati simiiliter respōderet ab eis q doctrinæ amatores eē nosc̄unt. Neq;.n.ille oēm descriptionē a trāslatoribus accepit:qñ ea tātūmō q̄ legis sunt:hi qui ad explanationē missi fuerāt Alexādriā tradiderūt:cū sint alia ĩnumerata q̄ ꝑ sacras lras indicātur:utpote qnq; milliū annoꝝ historia ī istis exposita:& diuerse qdē in his cōtinētiæ sunt/multæ uero ciuitatū fortunæ:& fortia fcā ducū:& mutabilitates cōuersationū:qd' totū ex ipsa historia ꝓcipue poterit qlibet agnoscere/si eā uoluerit lectitare in qua ēt repiet:qūo eis q uolūtatē ꝓpriā nō sequūtur:& ea q̄ bñ sancita sunt trāscendere nō præsumūt oīa ad terminū fidei tēdētia prospere paguntur:& honoris fœlicitas ꝓbetur a deo. Quādo uero recesserīt aliq ab huius diligētiæ ueritatæ fiūt eis oīa sub inopia q̄ uidebātur in abūdantia cōstituta & in calamitatē importabilē eis uertiē:qcqd q̄si bonū agere festinabāt. Iā itaq; eos q lecturi sunt hos libros exoro/ut uolūtatē suā deo submittāt:& legislatorē nr̄m ꝓbent si naturā eius digne cōsiderauit & semp decētes actus uirtutis eius exposui purā rōnē de illo custodiēs ab oi q̄ referē ab aliis turpitudine fabularꝝ licet ex lōgitudie tpis & ætate uetustiore potuisset multā figmentorū fallaciū hre lniam. Fuit.n.ante ānos duo millia. In qua lōgitudie seculi neq; ipsorū deorū generationes poetæ nisi forte hoium actus aut leges dicere ꝓsumpserūt integritatē uidelicet eorum quæ a me cōscripta sūt ꝓcedēs sermo ordie ꝓprio declarabit. Hoc facturū me in negocio isto proposui ut nihil adiiciam nec iterum prætermittam. Quia uero pene oīa ex Moyseos legislatoris sapientia apud uos penderē noscūtur necesse mihi est pauca de illo ꝓdicere ne q lēgentiū quærāt/cur nostri sermo studiū descriptiōis habens de dictis & factis in tantam naturæ rationem processerit. Sciendū itaq; qūo legislator ille omniū rerum necessa/

riũ ĩdicauit ut qſqs ſuã uitã bñ gubernaturus & legẽ eẽt aliis poſiturus/dei primitus deberet cõ ſiderare năm/operáq; eius mẽte cõtẽplareť/& eius exẽplũ imitareť/& q̃tũ eẽt uirtus hũc ſequi tẽtaret. Neq; n. uel ipſi legiſlatori fuit ſufficiẽs mẽs/dũ in ipſius utiq; cõtẽplatiõe deficeret/nec eis q cõſcripturi ſunt ꝓ cã uirtutis aliqs ꝓſper euẽtus erit/niſi præ oĩbus doceanť qa pť omniũ & dñs deus exiſtẽs & uniuerſa reſpiciẽs/ſequẽtibus ſe uitã fœliciſſimã ꝓbet/a uirtute nero di// grediẽtes/maximis calamitatibus ſubdit. Hoc ergo docere deſideráſ Moyſes ſuos ciues ac po// pulos legis cõſtitutionẽ nõ ab ore cõi/nec a ꝓpriis placitis ĩchoauit/ſed ad deũ & mũdi fabricã eos; mẽtes erigẽs & ꝓſuadens/qñ creaturaş terrenaş opus dei ꝓcipuũ hoĩes ſumus/dũ hũiſſet eos iã ad pietatem obedientes de rebus reliqs eis facillime ꝓſuaſit. Alii nãq; legiſlatores fabulas ſequentes humanoş delictorũ cõfuſionẽ potius in deos ſuos ſacrilego ſermõe uerterũt & mul/ tã malignis peccãdi lniam ꝓbuerũt/nť uero legiſlator ſũmã uirtutẽ deũ hře ꝓnũcians ĩfudit ho minibus ea ꝓticipari/& eos q taliter nõ ſaperent nec crederent/iuſſit ĩeuitabiliter caſtigari. Se/ cũdũ hoc ergo argumentũ facere examinationem lecturos exoro/ſic. n. cõſiderátibus nihil irra tionabile dictũ nihil ad maieſtatem dei atq; clementiã uideť icõgruũ. Cũcta nãq; circa năm re rũ affectionem cõſonã habere noſcunť alia qdem apto uel ſimplici mõ legiſlatore tãgente. alia uero cũ ſua honeſtate allegoricæ ꝓferente/qa quæ clare dici ꝓderat/hæc manifeſte declaranit. Valentibus ãt etiã cauſas rerum ſingulas cõſiderare/cõtemplatio multa nimis/& ualde philo/ ſophica reperiť. Quod ego núc quidem dicere ſuppono/ſed deo tꝑs præbente nobis poſt hoc opus tentabo cõſcribere. Cõuertar ãt ad rerũ narrationem/reminiſcens primitus eos;/quæ de mũdi fabrica Moyſes dixit. Hæc autem in ſacris libris comperi ita conſcripta.

Ioſephi antiquitatis iudaicæ liber primus incipit fœliciter.

De creatione cœli & terræ/& de operibus ſex dierum/& requie diei ſeptimi. Ca. I.

IN pricipio creauit deus cœlũ & terrã/ſed dũ terra ad aſpectũ non ueni/ ret/& ꝓfunditate tenebris celareť. & ſpũs dei deſup portareť deus fieri iuſſit lumen/quo facto cõſideráſ omnem materiã/ſeparauit lumen & tenebras/& aliæ qdem rei nomen ĩpoſuit noctem/aliud uero uocauit/ ueſpe & mane appellãs initiũ lucis & reqem. Et is qdem eſt primus dies moyſes ãt eũ unũ eſſe dixit. Et licet ſufficiat cãm huius rei etiã núc di// cere/tñ qa pollicitus ſum rõnem cãrum ſingularũ ſeorſũ tradere/ illud ad huius rei interprætationem me neceſſarium eſt differre. Poſt hæc ſe/ cũda die cœlũ ſup oĩa collõcauit/ipſũq; ab aliis diſtiguẽs/in ſemetipſo cõſtitutũ eẽ ꝓcepit/& ei chryſtallũ circũfigens/humidũ eũ/& pluuialẽ ad utilitatẽ/quæ ſit ex terræ imbribus/cõgrue fa bricaturus ẽ. Tertia die ſtatuit terrã/circa eã mare diffundẽs. Ipſa uero die repẽte uirẽs herba & ſemẽ de terra ſũt orta. Quarta ãt die ornauit cœlũ ſole & luna/aliiſq; ſideribus/motus eis tribu ens atq; curſus/quibus horarũ diſtinctiões mãifeſte deſignarenť. Quĩta die aĩalia nãlia & uola tilia/alia quidẽ ĩ ꝓfũdo alia uero in aere eẽ cõſtituit: copulãs ea ad cõmunionẽ atq; pmixtionẽ cã prolis ꝓfuture/& ut eos; nã multiplicari potuiſſet & creſcere. Sexto uero die creauit q̃dru/ pedũ genus/maſculinũ faciens atq; fœmininũ/ĩ quo etiã hoĩem finxit. Ita ergo mũdũ cũctũ ſex diebus & oĩa quæ ĩ eo ſũt fcã Moyſes ait. Septimo die deũ ab opibus manuum ſuarum requie/ uiſſe dicens. Vnde etiam nos eo die laboribus propriis uacare dignoſcimur/eum ſabbatũ ap/ pellantes/quod nomen requiem hæbraica lingua ſignificat.

De pſalmatiõe ꝓtoplaſtoş/& de plãtatiõe paradiſi/& de introductione Adam & Euæ in ipſum. Cap. II.

POſt ſeptimã uero diem cœpit de hoĩs nã moyſes reddere rõnem/ita dicens. Fin// xit deus hoĩem/puluerem de terra ſumens/& ĩ eũ ſpm̃ iſpirauit & aĩam. Hic ãt hõ Adã uocatus eſt qd nomen hæbraica lingua ſignificat rubeus/qñ cõſpſa rubea ter/ ra factus eſt. Talis eſt. n. uirgo tellus & uera. Præſentauit quoq; deus ade aĩalia ſecũ dum genus fœmininũ maſculinũq; demõſtrãs/& his noĩa ĩpoſuit/qbus etiã núc uo cant. Videnſergo deus Adã nõ hñtem ſocietatem ad fœminã neq; cohabitatio// nem cũ utiq; nõ eſſet delectãs ãt ĩ aliis aĩalibus quæ copulata uidebanť/una dierũ eo dormiente auferens coſtã eius/finxit ei mulierem / & Adã ſibi iũctã/cognouit de ſe fuiſſe pſalmatã hebrai/ ca lingua mulier appellať. Nomen uero mulieris illius erat Eua/qd ſignificat oĩum uiuentiũ ma trem. Diciť ãt deũ etiã ad orientẽ plãtaſſe paradiſum oĩ generatione florentem/ĩ hoc. n. eſſe & uitæ plantationem/ & aliã prudentiæ/qua cognoſceret quid eſſet bonũ/quidue malũ/& ĩ hũc hortũ ĩtroux iſſe Adã & eius uxorẽ/ꝓcipiẽtẽ plãtationũ eos hře ſimilitudinẽ. Rigať uero hor

tus hic

tus hic ab uno flumine circa oẽm terrã undiq; pfluẽte. Hic i quattuor diuidit ptes & Phiſõ, qui dem nomen eſt uni qd inundationem ſignificat eductus i Indiã in pelago late diffunditur. qd Ganges nũcupat a græcis. Euphrates ãt & Tigris i mare rubrũ ferũtur. Vocat Euphrates qdẽ Fora qd ſignificat diſpſiões ſeu floré. Tigris ãt Diglat. qd indicat acutũ aliqd & anguſtũ. Geon quoq; p ægyptũ fluẽs oſtẽdit eũ q nobis ab oriẽte reddit quẽ græci appellant Nilum.

De tranſgreſſione protoplaſtorum & de eiectione eorum de paradiſo. Cap. III.

DEus igit adã & mulierẽ ex aliis qdẽ plãtatiõibus guſtare pcepit. De prudẽtiæ uero plã tatiõe uoluit abſtinere pdicẽs cõtigẽtibus ex ea pditionẽ eẽ uẽturã. Et dũ illo tpe cũcta aialia cõcordarẽt ſerpẽs cohabitãs cũ adã atq; muliere iuidiã habuit in qbus eos arbi trabat eẽ fœlices obediẽtes utiq; pceptis dei. Quos reputãs p inobedientiã calamitati ſuccũbere pſuaſit mala uolũtate mulieri ut de prudentiæ plãtatiõe guſtaret dicẽs in ea eſſe bõi maliq; cognitionẽ. Quo facto beatã eis uitã & cui nihil diuinæ cognitiõis de eſſet dicebat accedere & ſeduxit qdẽ mulierẽ ut dei mãdata cõtẽneret. Quæ cũ ex illa plãtatione guſtaſſet & tali epulatiõe gauderet ẽt de exide ut ueſceret pſuaſit. Quo facto ſemetipſos cogno uerũt eẽ nudos cõfuſionemq; mãifeſtã hñtes tegumẽtũ ſibimet regrebãt. Illa nãq; plãtatio cã acu minis erat & itellectus. Foliis ergo fici ſemetipſos opuerũt & hæc genitalibus opponẽtes uidebãt ſibi in his magis eẽ fœlices q̃ prius reputabãt ſe difficilius iuenire deo ãt in hortũ ueniẽte Adã ne ad eius uẽiret colloquiũ cõſcius iniqtatis ſuæ diſceſſit. Deus itaq; intendens qd egerat cãm regre bat ppter quã prius eius allogo delectaret poſtea uero refugeret atq; cõfũderet. Illo ergo nihil lo quẽte eo q ſe cognouerat dei trãſgreſſũ fuiſſe mãdatũ deus ait. Mihi qdẽ de uobis notũ eſt quẽad modũ fœlicẽ uitã extra omniũ malorũ paſſionẽ habueritis nulla ſollicitudie aĩum ũſm cõturbãte cũ uobis ſpõte ad fruendũ & ad uoluptatis abũdãtiã oriret uniuerſa me ꝓuidente uirentia ſine ullo labore & miſeria ſed nũc male pñtibus ſenectus uelox uobis adueniet & non lõga uita ſuccedit quoniã mihi cõtumeliã tali uolũtate feciſtis mea mãdata ꝓuaricãdo. Neq; n. uirtutis cã taciturnita te cõſtrigeris ſed mala cõſcia retineris. Adã uero pctĩ ueniã poſtulabat rogabatq; deũ ne eũ nimis affligeret & de facto cõiugem accuſabat dicens ſe ab ea ſeductũ deliqſſe. Quæ rurſus de ſerpente q eã ſeduxerat q̃rebat. Deus ãt adã uictũ cõſilio mulieris pæne ſubiecit ſcipiens terræ ne qcq̃ eis ſpõte pferret ſed laborãtibus & opatiõe cõtritis alia qdem fruges daret alia denegaret. Euã uero ptu & cõceptionũ doloribus caſtigauit quo Adã i qbus ipa fuerat a ſerpente decepta ſeducens ca lamitatibus iplicita. Abſtulit & ſerpenti uocem iratus eius malignitati quã geſſerat i adã & uenenũ ei ſub lĩgua ponens q eſſet hoĩbus inimicũ ꝓcepit ut mulier eius capiti plagas iferret ille uero ia cens hoĩbus eſſet aduerſus & iteritũ facilem eis p uidicta portaret. Quem etiã pedibus priuauit ut uolutatus in puluere traheretur. Et deus qdem hæc eos pati præcipiens tranſmigrauit Adam & Euam ex horto i aliam regionem.

De interfectõe Abel p Cain & de pœna q̃ mulctatus eſt Cain & de duabus colũnis latericia & la pidea in qbus cõſcripſerũt filii Adã oẽm diſciplinã rer cœleſtiũ q̃ p ſe adinuenerũt. Ca. IIII.

NAti ſũt ãt eis filii duo maſculi quor unus qdem prior appellabat Cain qd nomẽ iter ꝓtatũ ſignificat poſſeſſionẽ. Abel uero ſecũdus qd ſignificat fletũ. Quibus nate ſunt ẽt filiæ. Germãi ſiqdẽ diuerſis ſtudiis luctabant. Abel qdẽ iunior iuſticiã colebat & in oĩbus q̃cũq; gerebat deũ putabat eẽ pñtẽ uirtutiq; pſpiciebat cuius erat cõuerſatio paſtoralis. Cain ãt erat circa alia maligniſſimus & ad lucra ſolũmõ ſemp itentus. Ter rã arare primus cõpit & frem hmõi cã pemit. Nã cũ eis placuiſſet ſacrificare deo. Cain qdẽ de cul ture germiatõibus obtulerat fructũ. Abel ãt lac & priogenita gregũ agno deus potius i hoc ſacrifi cio delectatus eſt q ſpõtaneis & nãliter hortis fructibus fuerat honoratus & nõ i illis q̃ ex iuentõe hoĩs auari nata uidebãt. Qua ppter Cain idignatus eo q Abel fuiſſet ei a deo ꝓpoſitus frem itere mit. Quem cũ necaſſet & mortuũ occultaret credidit latere cõmiſſũ. Deus ãt ſciens qd erat factũ nenit ad Cain de fre pgrẽs ubi eſſet q eũ diebus plurimis nõ uideret dũ cætero tpe illũ cũ eo con uerſari reſpiceret. Cain ãt heſitãs nec hñs qd deo potuiſſet dicere ipeq; pus ſe q frem nõ uiderit di cere cogitaret cũ dñs uehementer iſtaret & pſcrutaret idignatus ille nõ ſe eſſe pedagogũ nec cu ſtodem eius nec actuũ fris affatus. eſt deus ergo repente Cain icrepauit iterẽptorem fris effectũ. & ait. Ammiror ſi de fre neſcis dicere qd factũ ſit quem ipe pemiſti? Cui tñ ſacrificiũ celebranti atq; poſcenti ne ob hoc irã ſuſcipet ſeuiorem pœnã homicidii relaxauit maledictũq; eſſe conſtituit & eius ſobolem uſq; ad gñationem ſeptimã miatus eſt eſſe puniendã & ex illa terra eũ cũ uxore pie cit. Quo formidãte ne beſtiis capiendis icideret & eo mõ piret iuſſit ut nihil triſte de tali cogita tiõe metueret nec. n. ei ꝓpterea mali qcq̃ eueniret p beſtias ac p oẽm terrã eũ ſine formidie ſigno ei poſito quo notus fieret abire ꝓcepit. Multã ergo pgrãs terrã cũ ſua uxore Cain collocatus i lo co q naida nũcupat ubi moratus ẽ quo ẽt ei filii nati ſũt. At uero pœnã illã nõ habuit p emẽdatõe

ſed ꝓ ĩcremẽto mali libidinẽq; potius nutriuit ĩ corpe/licet eũ iniuria ſecũ cõmorãtiũ hãc hẽre tatꝫ gẽs domũ multitudie pecuniaꝫ/ex rapinis & uiolẽtia cõgeſtaꝫ. Ad luxuriã quoq; & latrocinia ſuos familiares ĩuitãs/quoꝫ doctor ĩ ſcoeleſtis ſtudiis erat/& ſimplicitatẽ qdẽ cũ q̃ prius uiuebãt hoies adinuẽtiõe mẽſuraꝫ & põderꝫ pmutauit/ĩtegrãq;/eorũ uitã ex eaꝫ rerũ ignorãtia & magnanimitate ad calliditatẽ corruptionẽq; ꝓduxit. Terminos terræ primus poſuit ciuitatẽq; conſtituit/muriſq; muniuit/illicq; cœgit ſuos cõuenire domeſticos. Hãc ergo ciuitatẽ ab Noch filio ſuo ſeniore nochã appellauit. Noch uero Iarad filius fuit/ex quo maruel/cuius fuit filius Matuſal q̃ hũit filiũ Lamech/cui filii & filiæ ſeptẽ & ſeptuagĩta fuerũt ex duabus uxoribus eius nati Sella & Ada. Horũ Iobal q/dẽ q fuit de Ada. tabernacula fixit/& greges amauit. Tubal cõſãguineus eius exiſtẽs/muſica coluit & pſalteriũ/cytharãq; laudauit. Tubalcain q ex altera natus ẽ/fortitudie cũctos excellẽs res bellicas decẽter exercuit/ex his etiãq; ad libidinẽ attinẽt corpis enutriuit/ferrariã artẽ primus ĩuenit/habuitq; ſororẽ noĩe noemma. Et qñ lamech diuinas res ſapiẽter ſciẽs/uidebat ſe ſubiacere pœnæ. Cain ob necẽ ffis hoc ſuis uxoribus ĩdicauit. Adhuc ãt uiuẽte Adã cõtigit Cain ſobolẽ ꝓ ſucceſſionẽ eſſe negſſimã/& aliũ alio peiorẽ exiſtere/q utiq; ad bella ĩcõtinẽtes erãt & ad latrocinia ꝓperabãt. Si// qs eoꝫ ſignis eẽt ad effũdẽdũ ſãguinẽ/aliis rebus peſſimis ĩminebat/cõtumeliã faciẽs & auarus exiſtẽs/Adã uero q primus de terra factus ẽ/& de quo nos exigit rõ adhuc hfe ſermonẽ/Abel qdẽ exticto/Cain ãt ꝓpter necẽ eius effugato/de ꝓcreatiõe filiorũ cogitabat/& uehemẽter eũ generatiõis amor hẽbat/agẽtẽ ãnos ducẽtos & trigĩta/ſup quos alteris uiuẽs ſeptingẽtis defũctus ẽ. Fuerũt ãt ei & alii filii plurimi/ĩter quos ẽt ſeth/ſed de aliis qdẽ lõgũ eſt dicere/conabor uero de ſeth dicere tantũmõ. Is nãq; nutritus & pueniens ad ætatẽ q̃ iã poſſet ea q̃ ſũt bõa diſcernere/uirtuti ſtuduit/ & cũ fuiſſet uir egregius/imitatores ſui filios dereliqt. Illi quoq; oẽs eũ bõi fuiſſẽt orti/ĩ eadẽ terra ſine uexatiõe uiuentes/fœliciſſime cõmorati/ſũt nihilq; eis uſq; ad uitæ terminũ crudele ꝓuenit. Diſcipli/nã uero reꝫ cœleſtiũ & ornatũ earũ primitus ĩuenerũt/& ne deliberarent/ab hoĩbus q̃ ab eis ĩuẽta fuerãt/aut anteq̃ uenirent ad cognitionem deperirent/cũ ꝓdixiſſet adã extermiationem rerũ oĩum unã ignis uirtute/alterã aquarũ ui ac multitudie fore uenturã/duas facientes colũnas/aliã ex lateribus/aliã ex lapidibus ambabus q̃ ĩuenerãt eõſcripſerũt/ut & ſi cõſtructa lateribus extermiaret ab ĩbribus/lapidea pmanens ꝓberet hoĩbus ſcripta cognoſcere/ſimul & qa lateralem aliã poſuiſſent/q̃ tñ lapidea pmanet hactenus ĩ terra Syria. Et iſti quidem ſeptem generationibus pmãſerunt/deũ iudicantes eſſe dominum omnium/& uirtutem ſemper inſpicientes.

De inũdatiõe diluuii ſup terrã/& ubi Noe ſaluatus eſt cũ gñatione ſua ꝓ arcã. CAP. V.

Deide tpe ꝓcedente de pñis ſolemnitatibus ad mala ꝓgreſſi ſũt/neq; legitimos honores ulterius ꝓbentes deo/neq; circa hoies iuſtitiæ uerba facientes/ſed cœlũ quem prius habuerũt ꝓ uirtute/ĩ duplã maliciã poſtea ꝓ ea q̃ gerebãt mõſtrauerunt. Ob hoc itaq; cõtra ſe deũ irritauerũt. Nã multi ãgeli dei mulieribus coeũtes iniurioſos filios genuerũt/q oẽ bonũ deſpicientes ꝓpter cõfidentiã fortitudinis ſimilia his qui dicti ſũt a græcis gigãtes ꝓperrare tradunt. Noe ãt graniter ferens eoꝫ actus/& hñs eorũ conſilia nimis ĩgrata/agebat ut ad meliora eoꝫ mentem actuſq; trãſferret. Cũ ergo uideret nõ acquieſcentes ad talia/ſed uehementer eos maloꝫ libidie detĩeri/metuens ne ipm quoq; cũ uxore & filiis & ſuis oĩbus ĩterficerent diſceſſit ab ea terra. Deus itaq; Noe quidem iuſticiã dilexit/cõdemnauit ãt non ſolũ illoꝫ maliciã/ſed omne genus humanũ. Quod dũ ei diſpdere placuiſſet/& aliud cõſtituere genus malignitatẽ priuatũ/& minuere hoĩum uitã/ãniſq; nõ q̃ntis prius uixerãt/ſed uſq; ad centũ. xx. ãnos eſſe menſurã/tũc aridã cõuertit ĩ maria/& ſic uniuerſi inũdatiõe perierũt. Noe uero liberatus eſt ſolus/dicente ei deo/ut ſibi fabricã ad ſalutem hmõi faceret. i. arcã q̃ttuor cameras hñtem & lõgitudinem cubitoꝫ trecentoꝫ/quiquagĩta uero latitudinẽ/& trigĩta altitudinẽ ĩ quã cũ matre filiorũ/& eoꝫ uxoribus ĩtroiuit. Et alia qdẽ q̃ ſibi ꝓ ſolatio uitæ erãt neceſſaria poſuit cũctorũq; aĩaliũ ad ſeruãdũ genus eorũ maſculos ſimul ac fœminas pariter ĩtroduxit/aliorũ uero aĩaliũ nũerũ ſeptuplũ. Erat itaq; arca parietibus atq; cameras fortis/ut ex nulla pte fluctuaret/nec aquæ uiolẽtia uĩceret. Et Noe qdẽ cũ ſuis ita ſaluatus eſt. Erat ãt & ipa qdem ab Adã decimus Iamech uero filius/cuius pr̃ fuit matuſalã. Hic fuit ex enoch q fuit iareth/iareth ãt fuit ex malaleel/qui de cainan natus ẽ qui fuit ex Enos cũ ſororibus plurimis. Enos uero ſeth filius fuit qui natus eſt ex adã. Cõtigit quoq; hæc paſſio ſexcenteſſimo ãno natiuitatis Noe menſe ſecũdo/qui a macedõibus Dio nũcupatur/ab hæbreis ãt marachat/ſeu anmarſuane. Hi. n. ĩ ægypto ãnũ cõſtituerũt. Moyſes ãt Niſan menſem q eſt xãtichus/primũ ĩ feſtiuitatibus definiuit/ĩ quo ex ægypto hæbreos eduxit. Hic ergo apud eum etiã in cũctis muneribus diuinis ualde pollebat/ĩ uenditiõibus ãt & emptiõibus/& alia gubernatione prioris ſæculi decreta ſeruauit/Pluuiã uero ĩchoaſſe dicit ſeptima & uigeſima die pñtis menſis & uſq; ad hoc tps ab adã qui primus creatus ẽ ãni fuerũt duo milia/ſexcẽti quiquagĩta ſex. Quod tps ĩ ſacris libris cõſcriptũ/multa ĩtegritate ſignatũ eſt/una cũ natiuitatibus inſignũ uirorũ/qui tũc

fuerunt

fuerũt ſimul & terminis/Adã ſiqdẽ cũ eẽt ducẽtorũ ãnorũ &.xxx.Seth filius natus ẽ q nõgẽtos & xxx.uixit ãnos.Seth cẽteſimo & qnto ãno genuit enos.Qui cũ qnq; & nõgentis uixiſſet ãnis Cainẽ filio ſuo diligẽtiã tradidit reg; quẽ genuerat ãno nonageſimo.Hic uixit ãnis.xii.& nõgẽtis.Cainã cũ uixiſſet.x.& nõgẽtis ãnis/Malaleel filiũ dereliqt ãnorũ ſeptuagĩta.Iſte Malaleel cũ vixiſſet nonagĩta/& octingẽtiſqnq; ãnis defũctus ẽ/Iareth filiũ derelinquẽs/quẽ genuit cũ.lx.iã & cẽtũ eẽt annorũ.Cui octo &.lx.ſup hæc & nõgẽtis ãnis uiuẽti.Enoch filiũs ſucceſſit/natus cũ.lx.duorũ & centũ annorũ pr̃ eius exiſteret.Qui uiuẽs trecẽtis.lxv.ãnis/diſceſſit ad deũ.Vñ nõ finis eius iueniẽ eſſe cõſcriptus.Matuſalas ãt Enoch filius qnto ei & cẽteſimo ãno natus/Lamech filiũ habuit cũ eẽtãnorũ.lxxvii.& cẽtũ/cui tradidit pr̃icipatũ quẽ ipſe tenuerat ãnis nõgentis ſexagĩta & nouẽ. Lamech itaq; cũ habuiſſet pr̃icipatũ ãnis ſeptĩgẽtis & ſeptẽ.Noe filiũ ſuũ reg; p̃ceptorẽ oſtẽdit q de Lamech natus ẽ agẽte/annũ ætatis ſecũdũ & octogeſimũ/qnq; qnquagĩta & nõgẽtis ãnis rerũ extitit p̃ſul. Iſti uero ãni qui collecti ſũt/tp̃s qd̃ prius cõſcriptũ ẽ cõpleuerũt.Nullus itaq; p̃ſcrutet̃ priſcorum fines qñ cũ ſuis filiis/eorũq; anus aut attanis ſuã qs extẽdebat ætatẽ/ſed tm̃ ortũ gn̄atiõis eorũ intendat.Igit̃ decernẽte deo/& icipiẽte pluere/aqua cũctis diebus.xl. ferebat̃/ita ut uſq; ad.xv .cubitos trãſcẽderet terrã.Quod ꝓpterea factũ ẽ/ne plurimos fugæ occaſio liberaret.Quieſcente ãt pluuia aquæ uix cẽtũ qnquagĩta diebus deficere/q̃ſi mẽſe.vii.Quo iſtãte paulatim ĩchoauit latens herbaparere.Deiceps dũ arca circa ſũmitatẽ cuiuſdã mõtis ĩ armenia cõſtituti ſediſſet/itelligẽs Noe aperuit eã/& reſpiciens modicã terrã circa eã ĩ ſpe meliore cõſtitutus/tũc qdẽ ſiluit.Poſt paucos uero dies aqua ãplius recedente miſit coruũ/uolens agnoſcere ſi qd etiã aliud terræ fuiſſet ab aqua derelictũ/& ad egrediendũ iã tutũ eſſe uideret̃.Qui cũcta repiens inũdãtia nõ regreſſus ẽ ad Noe.Poſt ſeptẽ ergo dies colũba/quã miſerat ut aliqd de terra cognoſceret/lutulẽta remeante ſimul & ramũ oliuæ portãte/cognoſcens terrã diluuio liberatã/manenſq; adhuc.vii.aliis diebus/aĩalia ex arca dimiſit/& ipſe cũ gn̄atione ſua ſimul egreſſus/ſacrificãſq; deo cũ ſuis epulabat̃.Hũc aũt locũ armeni egreſſoriũ uocãt/illic.n.arcæ ſaluatæ reliqas nũc uſq; ꝓuinciales oſtendũt.Huius uero diluuii & arcæ memoriã faciũt oẽs q hiſtorias barbaricas cõſcripſerũt/quorũ unus Beroſus chaldeus narrans de diluuio/taliter eſt affatus.Dicit̃ & nauis eius ſ/quæ in armeniã uenit/circa mõtem Cordyænum adhuc aliqua ps eſſe/& quoſdã bitumen exide tollere/quo maxie hoies ad expiationes utunt̃.Meminit ãt eorũ & Hieronymus ægyptius/q antiqtatem phœnicis noſcit̃ deſcripſiſſe. Sed & Mãſeas damaſcenus in nonageſimo ſexto hiſtoriar; li.ita de eis dicit.Eſt & ſup miniadã excelſus mõs ĩ armenia qui paris appellat̃/ĩ quo multos cõfugientes/ſermo eſt diluuii tp̃e liberatos & quendã ſimul ĩ arca deuectum in montis ociliæ uenisſe ſũmitatem/lignorumq; reliquias multo tempore cõſeruatas.Fuit autem iſte quem etiam moyſes legiſlator iudæorum ſcripſit.

Noe poſt diluuiũ oblatis dño hoſtiis orat nullã aquarũ ĩnũdationẽ ulterius ĩduci ſup terrã. Ca. VI.

NOe uero metuens/ne p ãnos ſingulos diluuiũ terræ deus ĩduceret/humanũ genus decernens oĩno deleri/fana icedens oĩa/ſupplicabat de cætero deũ p̃ ſtatu priori/ut nullã ulterius hmõi uaſtationem ſup eã ĩduceret/quo p̃iret genus omne aĩaliũ/ſed punitis malis parceret eis q ꝓpter bonitatem fuerãt derelicti/& decreuerũt mala uitare/nã ĩfœliciores.ſ.eſſent illis & peiori afflictiõe dãnati ſi nõ ſaluarent̃ ad ĩtegrum / ſed magis alteri diluuio ſeruarent̃/cũ priores qdem terrorem expimentũq; uidiſſent/poſteri uero pditionem nouiſſimã ſuſtinerent/rogabatq; ut eius hoſtias propicius ſuſcipere dignaret̃ & nullã iracundiã ſimilẽ ulterius terra ſuſciperet/ut eius operibus ĩmpingati & ciuitates conſtituentes uitam habere poſſent fœliciorem/& nullo bonorũ quæ añ hymbrem adepti fuerant fraudarentur/ad longam utiq; ſenectutem & uitæ longitudinem peruenturi.

Deus ãnuit p̃cibus noe/arcũ pluuialem deſignãs ei in teſtimoniũ fœderis. Ca. VII.

NOe ergo has effundente præces/deus pro iuſticia uirũ diligens ãnuit/ut eius uota ad finẽ uſq; pduceret/neq; defunctos dicens ipſe ſe perdidiſſe/ſed pœnã præ malicia propria ptuliſſe/neq; ut tales eſſent hoies qui ita pderentur fuiſſe factos cũ utiq; caſtũ eis noſſet eẽ p̃cipiũ neq; donaſſe uitã quæ corruptiõi delectaret̃/ſed p quã contumelia. iquit me pietati & uirtuti fecerũt/p eã quoq; cõpulerũt me/ut pœnã hanc eis iferrẽ. Ceſſabo náq; de cætero poſt hãc irã ab eis p ſuis iniqtatibus pœnas exigere/& multo potius te rogãte/& ſi in aliquo amplius aliquando peccauerit. iam non opus erit hymbrium magnitudo /neq; enim aquis ulterius terram ita rigabo.Moneo tamen ut ab humana nece omnes abſtineant/ & ſint ab homicidio puri/facientes quippe tale aliquid punituri ſũt.Vltimi uero cunctis animalibus his ut uultis/& deſiderium quiſquis habuerit/dominos enim uos omnium eſſe feci terrenorum/& natatilium/& quæcunq; uolatilem habent motum/& in aere quæcunq; uegetantur abſtinentes a ſanguine in quo eſt anima.De ſigno autem uobis futuram requiem arcu meo.Arcus enim dei apud illos iris eſſe putatur.Et deus hæc quidem dicenoatq; promittens ſiluit.

De morte noe/& de filiis eius. Ca.VIII.

NOe uero cū uixiſſet poſt diluuiū trecētis & qnquagīta ānis/oē tps fœliciter agēs mortuus ē āno uitæ ſuæ nōgēteſimo qnquageſimo. Nullus ergo ad uitā moderna/& anno rū breuitatē qbus nūc uiuimus uitā cōparās antiquoꝝ/putet falſa q̄ de illis ſūt dicta/& ex eo q̄ nūc uita tāto nō ducaꝫ tpe/credat neq; illos ad uitæ illius lōgitudinē pue//niſſe. Illi nāq; cū eēnt religioſi/& ab ipſo deo facti/& cū eis pabula oportuniora ad maius tps exiſterēt pparata/tātoꝝ ānoꝝ/circulis rite uiuebāt. Deīde ꝓpter uirtutes & glorioſas utilitates quas iugiter pſcrutabanꝫ i aſtrologiā & geometriā/deus eis āplius uiuēdi ſolatia cōdonauit/q̄ nūq̄ añ addiſcere potuiſſēt niſi ſexcētis uiuerēt ānis. Per tot.n.ānoꝝ circula magnus ānus ipleꝫ. Teſtes āt mei dicti ſūt/oēs q antiqtatē apud græcos & barbaros cōſcribere maluerūt. Nā & Manethō q deſcriprionē fecit ægyptioꝝ/& Beroſus q chaldaica defloravit/& Mochus & Heſtiæus/ad hæc & Hieronymus ægyptius q phœniciā diſpoſuerūt/cōcordāt cū meis dictis Heſiodus quoq; & Hecateus/& Helācus & Acuſilaus & iter hos Ephorus/& Nicolaus i hiſtoriis ſuis memoriā faciūt antiquorū ānis mille uiuētiū. De his itaq; ſicut ſingulis gratū ē/ita cōſiderēt, Filii āt noe tres erāt Sem Cham & Iaphet/q añ cētū ānos diluuii fuerāt generati. Hi primū de mōtibus ad cāpeſtria deſcēderūt/ut habitaculū illic hērent/& alios ualde metuētes ꝓpter diluuiū ad cāpos deſcēdere/& ſegniter hītes/ab excelſis locis ad iferiora uenire cogerēt/qppe ut eoꝝ fiduciæ imitatores exiſterent. Et cāpus qdē in quo prius habitauerunt Senaar appellaꝫ. Deo āt iubēte eos ad cremētū hoium puenire diſpſū ſunt/ne iter ſe diſſenſiōes efficerēt/ſed ut multa terrarū inhitātes ſpacia/abūdātia fructuū potirenꝫ. Qui cū eēnt ineruditi/& deo inobediētes exiſterēt/in calamitatibus incidētes/ſua grauiter pctā ſenſerūt. Et qa iuuentutis multitudie feruebāt/rurſus eos deus a ſemetipſis migrare fecit/quoniam non illius propitiatione putabant ſe bona habere/ſed propriam fortitudinem ſibi putabant cām eſſe diuitiarū. Vnde appoſuerūt ut uolūtati dei inobedientes exiſterent/putantes q̄ per i uidiam eius ab alterutris migrarentur/ut diuiſi facilius poſſent ſubiugari deo.

De Nembroth filio chā/& de ædificatione turris/& de diſcordia diuerſaꝝ linguaꝝ. Ca.IX.

DEcit aūt eos eē elatos ad iniuriā dei & cōtēptū Nēbroth filius Chā/filii Noe. Qui cū eēt audacior & manu fortiſſimus/ſuadebat eis/ut nō deo aſcriberent/qa hoibus p illū fœlicitas euenīret/ſed quod eis ꝓpria uirtute ꝓberetur/& cognatos generis ſui ad cām tyrānidis adduxit/ſolus ipe pſumens hoies a dei timore reuocare/& ſpē ſuā in ꝓpria uirtute reponere/ulciſciq; ſe dementes i deū putabāt/iterminantē ferre diluuium terræ. Ob quā cām turrim altiorem ædificādā ſuadebat/ubi aquæ nō poſſent aſcendere. Multitudo āt prona erat/ut Nēbroth ꝓceptionibus obediret/graue putātes ſeruitiū obſeq deo/& turrim ædificabāt in nullo ſua ſtudia deſerentes. Sumebat ergo altitudo facilitatem/& pluſquam ſperare qs poſſet/multis manibus fabricata creſcebat. Latitudo tñ ita erat fortiſſima/ut ꝓpe eā reſpicientibus lōgitudo uideret iminui. Edificabaꝫ āt ex latere cocto colligato & bitumine/ne forte penetraret/ac ſolueretꝫ aqs. Sic illos inſanientes deus itendens extermiare omnes nō decreuit. quo nec aliis dudū ꝓditis formidabāt/ſed diſcordiā illis imiſit diuerſaꝝ linguaꝝ/ut ꝓ multas abſonaſq; uoces itellectu carere potuiſſent. Locus āt i quo turrim ædificabāt/nūc Babylon uocaꝫ/dicta/propter cōfuſionem quā circa locutionem ſuā tūc habuerūt. Hæbrei nāq; babel cōfuſionem appellant. De hac uero turri diuerſiſq; uocibus hoium meminit & ſibylla dicens. Cū omnes hoies unus uocis exiſterent/qdā turrim ædificauerūt excelſā/tāquā aſcenſuri ꝓ eā in cœlū. Dii uero imittentes uentos/euerterūt turrim/& uocem ꝓpriam unicuiq; partiti ſunt ꝓpterea & uocari cōtigit Babiloniam ciuitatem. De cāpo quoq; q uocaꝫ Senaar in regiōe Babylonis meminit Heſtiæus ita dicens. Qui de ſacerdotibus ſūt erepti/iouis ſacra ſumentes in Senaar Babilonis uenerunt.

De diſperſione gentium in uniuerſas terras/poſt ædificationem turris. Cap.X.

DIuiſit aūt poſt hæc diuerſitate liguaꝝ migrationes agentes ubiq;/& terrā appræhendentes unuſqſq; fœlicem/& ad quam eos deus deduceret/ita ut ois terra ꝓ eos cōpleretur mediterranea ſimul atq; maritima. Quidam etiam nauibus trāſeūtes iſulas habitauerūt/unde & aliquæ gentes ab iſtitutoribus poſitas appellatiōes hactenus ſeruāt. Quidā/uero placita ſibi noia mutauerūt/alii aūt ut inhabitatoribus clarius eſſe uiſū eſt/cōuerſationem hoium fecerūt. Græci tñ rei huius auctores/qui poſteris temporibus confortati/etiam antiquorū gloriam propriam effecerūt/exornarunt & gentes nominibus/ut eis ſapiens eſſe uidebatur/ornatum utiq; ponentes eorum reipublicæ uelut a ſe conſtitutæ.

De filiis Iaphet filii Noe/& de gentibus quæ per eos inſtitutæ ſunt. Cap.XI.

Verunt autem Noe filiis filii/quorū noia propter honorem gentibus impoſuerunt ho//
f mines q quācunq; terrā appræhēdere potuerūt. Iaphet ergo noe Filius habuit filios. xii. Iſti habitauerūt regionē a Tauro & Amano mōtibus ſcipientem in aſiam/uſq; ad flumen

Tanaim

Tanaim. In europa uero ad Gades uſq; cū nullus eoꝝ q ſupradicti ſūt ibidē habitator exiſteret/gē/
tes eius diuerſis ſe noibus appellabāt. Qui nūc a græcis Galatæ nūcupantᵉ/oli dicti ſunt Gomoritæ
quos Gomer iſtituit. Magog uero Magogas a ſe nomiatos iſtituit/iſti a græcis Scythæ ſūt appella/
ti. Itē filioꝝ Iaphet Madeus & Iauanus fuerūt/& ex madeo qdē ſūt gētes q̄ a græcis Medii uocantᵉ/
de Iauano uero oēs ionii helladiciq; deſcēdūt/q & græci. Vñ & mare ionicū appellatᵉ. Cōdidit autē
Iobel iobelos/q nr̄is tēporibus hyberes q & hiſpani/a qbus poſtea celtiberi nūcupati ſūt. Moga ue
ro primū dicebatᵉ q̄ poſtea cappadocia/nūc āt cæſarea/a romanis ſortito hoc uocabulo. i. a cæſare.
Moſchū amorochū plātati ſūt q nūc capadoces nūcupantᵉ/quoꝝ antiquæ appellatōis ſignū oſtēditᵉ.
Nā ciuitas ē apud eos q̄ hactenus/Modica dicitᵉ/oñdēs itelligere ualētibus/eo q̄ aliqñ oēs gētes re
giōis ipſius ita uocate ſūt. Thiras āt thirēſes appellauit ſuos quorū prīceps fuit/quos græci i Thra
cū nomē cōmutauerūt. Tātæ ſiqdē gentes p Iaphet filios iſtitutæ ſūt. Gomer āt hñte tres filios/ Aſ/
ſenegas qdē Aſſenegos iſtituit/qui nūc regini uocantᵉ a græcis. Riphaat āt Ripheos/qui dñr Pa//
phlagones. Tyrā uero Tygrameos/q Phriges a græcis ſūt nuncupati Alanæno iaphet filio & ipſo
tres hñte filios heliſas heliſeos uocauit eos quorū prīceps fuit/q nūc ſūt Aeoli. Tarſis uero Tarſos
ſic. n. antiqtus cilicia uocabatᵉ. Tarſus nāq; apud eos maxima ciuitatū metropolis appellatᵉ thau lit
tera p theta mutata. Cethim aūt Cethimā iſulā habuit/q̄ nūc dicitᵉ Cyprus & ab ea oēs inſulæ/ &
maritima loca ceti hæbraice appellātur. Teſtis. n. ē ſermonis mei una i cypro ciuitatū/quæ antiquā
appellationē ualuit retiere. Cithis. n. ab his q ei græcū nomē ipoſuerūt uocatᵉ/neq; ſic fugiēs ſcithii
nomē iaphet itaq; filii ſeu nepotes has habuerūt gētes/q̄ forſan ignorātur a græcis. Hoc ergo p̄di//
cēs ad narrationē reuertar eoꝝ unde digreſſus ſū. Nomia ſiqdē ꝓpter ſcripturæ decorē græci ad de
lectationē legentiū mutauerūt. Neq; n. ꝓuinciæ noſtræ ē hmōi formis uti/ſed licet unū qdē ſchema/
& finis nominum ſit unus/ultimas tamen nominū ſyllabas aliter illi declinantq;. Noe ita apud eos
nochus appellatur/& Abraam abramus/& ſic hæc forma in omni ſchemate cuſtoditur.

De filiis cham filii Noe/& de gentibus per eos inſtitutis. Ca. XII

Filii āt chā a ꝓuincia ſyria & Amā/& libano mōte cūctas terras obtinuerūt quæcūq;
ad mare ſūt poſitæ/appræhēdētes ēt eas quæ uſq; ad occeanū ſūt/& ꝓprias facientes
appellatiōes tñ aliorū quidē oīno perierūt/i alias uero aliorū trāſmutatæ & tranſfor/
matæ nimis ignotæ ſūt. Quattuor. n. filiis exiſtētibus chā/chuſo quidē nihil nocuit tē
pus. Nā ethiopes quorū prīceps fuit hactenus/& a ſemetipſis/& ab oībus aſianis chu
ſei uocitantᵉ. Seruata uero ēt Meſtreis ſecūdū appellationē priſca memoria. Aegyptum nā q; Meſtrū
& Meſtros oēs uocamus ægyptios. Inſtituit aūt & phut lybiā/phutos a ſe uocās ꝓuinciales. Eſt aūt
& fluuius in mauritania ꝓuincia/qui iſto noīe nūcupatᵉ. Vnde & plurimos græcorū hiſtoriographo
rū inuenimus huius fluminis memoriā faciētes/& ex adiacēti prouincia quæ phut uocatur ei nomē
ſpoſitū. Mutatū eſt aūt ei nomen quod nūc eſt ab uno filiorū Meſtrain/qui lybis dictus eſt. Poſt pau/
lulū quoq; dicemus & cām pro qua cōtigit affricā nominari. Chananeus uero quartus exiſtēs filius
Chā/quæ nunc iudæa uocatᵉ inhabitans regionē a ſe chananeā appellauit. Fuerūt itaq; filii ex iſtis/
chuſo quidē Sabas/ex quo Sabei/Euilas a quo Euilæi/qui nunc getuli appellatᵉ/ſabath ex quo ſa//
batheni/qui nominantur a græcis Aſtabari. Condidit ēt ſaba ſabathenos. Ram uero rameos inſti/
tuit/& duos filios habuit/quorum iudas quidem ægyptiacam gentem heſperiorum inhabitans/
iudæis cognomen ſuum reliquit/ſabas autem ſabatheos. Nembroth quoq; filius chuſi perma//
nens apud babylonios/tyrannidem exercuit/ſicut ꝑ me primitus etiam declaratum eſt. Porro Nē/
broth cum eſſent octo filii/omnem tetram a gaza ægyptum uſq; tenuerunt. Solius autem Philiſti
cognomen prouincia cuſtodiuit/cuius partem græci palæſtinam appellant. Ex aliis uero. i. Nomeq
& anamia/& iabim/ſolus iabim a ſe prouinciam lybiam nominauit. Nedim autem & petroſim/&
ceſſim/& cephytos/ultra nomina nihil ſcimus. Bello. n. ethiopico de quo poſtea declarabimus/eo/
rum ciuitates euerſæ ſunt. Erant & chanaan filii Sichem/qui & ciuitatem ſui nominis ædificauit
in fœnice. Sydon uero a græcis appellata eſt. Amat amatheos inſtituit/quæ etiam nunc eſt/& a pro
uincialibus amathi uocatur/macedoneſq; eam ephaniam ab uno priſcorum nomine uocauerunt.
Aratheus aradum inſulam habuit/eruceus autem arcem/quæ in lybano poſita ē. De aliis uero. vii.
ideſt Eugeo/Cytheo/Iebuſeo/Amorreo Gergeſeo Eueo Sineo Samareo/ꝑter noīa i ſacris libris ni/
hil habuimus/Hæbrei nāq; eorū deſtruxere ciuitates/hmōi cā calamitatibus appræhenſas.

Noe inebriatus/nudatus/irriſus/irriſorem filium maledictioni ſubdit/fratribus eius maledi
ctum patris effugientibus. Cap. XIII.

Noe itaq; poſt inundationē terra ad propriā reuertente naturā/uenit ad opera. Et cū
uineā in ea plātaſſet/uidens fructum in ea ꝑfectum/uindemiauit/& ad uſum uino de
ducto ſacrificans erat in epulis. Inebriatus autem in ſopore reſolutus eſt/nudatuſq; i
honeſte iacebat. Quem quum uidiſſet iuniot filiorum fratribus irridendum oſtendit,

Illi uero operuerũt patrẽ. Quod dũ Noe ſẽſiſſet/aliis qdẽ filiis fœlicitatẽ optauit. Chã uero ꝓpter cognitionem ſui non quidem maledixit/ſed eius proli/& aliis effugientibus maledictum/deus chapanei filios emigrauit/& de his quidem dicemus in reliquis.

De filiis Sem filii noe/ſeu de gentibus per ipſos inſtitutis/& de ortu abraæ. Ca. XIIII.

SEm uero tertio noe filio qnq; fuerũt nati/qui uſq; ad occeanũ ſeorſũ habitãt aſiã ab euphrate faciẽtes initiũ. Elã ſiqdẽ elamites/q pſarũ ſũt principes dereliqt. Aſſur ãt ninũ cõſtituit ciuitatẽ/& ſubiectos ſibi ſyros nomiauit q fuerũt ualde fœlices/Arphaxat aũt q nũc chaldæi nocãtur arphaxatheos nomiauit cũ priceps eoꝝ eẽt. Aran uero aramenos ſtituit/quos græci ſyros appellãt. Quos aũt nũc lydos nocãt luth tũc ludos noiauit. aran filiis. iiii. exiſtẽtibus. Cis quidẽ iſtituit trachonitidẽ/& damaſcũ q̃ media paleſtinæ ſyrieq; cõiũcta ẽ/armeniã Otrus/geter Bactrianos/mes ãt meſeneos q̃ nũc charax uocaꝰ ab oĩbus/arphaxat ãt filius fuit/Sela/de quo natus ẽ heber/a quo iudæos hæbreos in initio uocauerũt. Heber iectan genuit & phalech dictus ẽ aũt phalech/qm̃ ſecũdũ diuiſionẽ habitationũ natus ẽ. Phalech diuiſionẽ hæbrei uocant. Iectan uero q filius fuit heber/habuit filios Helinodath/Saletha/Soromoth/Iare/adorã/Vgal/Dehela/Sebal/abimahel/Sapha/Ophir/Ebila Iobal. Iſti a flumine cophino ĩdiæ/& poſita circa ſyriæ loca quædã inhabitãt. Hæc itaq; de filiis ſem dicta ſufficiãt. Faciã uero de hæbreis quoq; ſermonem. Phalech. n. filio Heber/fuit qdẽ filius Reu/huius aũt Saruch/de quo nachor filius gn̄atus eſt/cuius filius fuit Thares/qui fuit pr̃ abraã. Hũc dicimus decimũ eſſe a noe. Secũdo aũt ãno & nonageſimo ſupducẽtos poſt diluuiũ natus ẽ Thares/& ſeptuageſimo ãno genuit abraã/nachor cũ eſſet uiginti & centũ annorũ genuit Thare. De Saruch aũt nachor naſcitur/circa annos trigĩta centũ. Reu uero Saroch habuit cũ eſſet annorũ triginta centũ. Hiſdẽ annis habuit Phalech Reu. Heber aũt quarto & trigeſimo & centeſimo anno genuit Phalech/natus & ipſe de Sela/triceſimũ annũ hñte/atq; cẽteſimũ/quẽ arphaxat genuit quinto triceſimo/& centeſimo anno natus. Sem filius arphaxat natus eſt poſt annos. xii. facti diluuii/abraam aũt habuit fratres nachor & arã. Quorũ arã quidẽ filio dereliꝯto Loth/& Sara/& Melcha/filiabus inter chaldæos mortuus eſt in ciuitate chaldeorũ quæ dicit̃ Vr & hactenus ſepulturæ eius oſtenditur. Duxerunt autem uxores fratris ſui filias/Melchan quidẽ nachor/ſaram uero abrahaam. Porro Thares dum odio habuiſſet terram Chaldæorum propter luctum aran/migrauerunt omnes in cheram meſopotamiæ ciuitatem. Vbi etiam Tharem morientẽ ſepeliunt/ cum uixiſſet annis ducentis quinq;. Recidebatur enim iam uita hominum/ fiebatq; paulatim breuior uſq; ad generationem moyſi/poſtquam terminus uitæ centum & uiginti poſitus eſt annorum/hos annos ſtatuente deo quantos & moyſen ꝓuenit uixiſſe/nachor ergo de Melcha octo fuerunt filii. Vxoi. Baus. Camuel. Zachama. zaus zadephaus zadaphus. Bathuel. Iſti nachor filii fuerunt legitimi. Thabeus autem & Gadam/& That. Maubas de concubina eius nati ſũt. Bathuel autem/filio nachor nata eſt Rebecca filia/& filius Laban.

Abraam ſecũdũ præceptũ dn̄i de caldæa migrat in chananeã. Cap. XV.

ABraã uero Loth filiũ fratris ſui aran/uxoris ſuæ ſaræ germanum adoptauit filium legitimum non hñs/dimiſitq; chaldæã cũ ſeptuaginta & qnq; annorũ eẽt/deo iubente ut migraret i chananeã/i q̃ ẽt habitauit eãq; ꝓli ſuæ reliqt/prudẽs exiſtẽs nimis & intelligẽs i oĩbus rebus/& ſapiẽs in his q̃ audierat/& de quibuſlibet aliqd cogitaret. Propterea & uirtute & ſapĩa maior aliis fuit/& opinionẽ/quũ de deo tũc cũcti habebãt/& inouare & imutare ꝓualuit. Primus itaq; præſũpſit prouinciare deum creatorem unum eſſe cunctorũ. Reliqua uero licet atd felicitatẽ poſt præceptũ ꝓbentis ſingula quæq; dari/& nõ propria ſubſiſtere uirtute cõfeſſus ẽ. Hæc cõiiciebat ꝓ terræ paſſionẽ & maris/& ea quæ cõtigunt circa ſolẽ & lunã/& ex omnibus quæ circa cœlũ ſemp eueniunt. Virtute. n. eis præſente & prouidentia ordinationis eorum cuncta diſponi dicebat/qbus quicũq; priuarentur manifeſti fierent/q̃ neq; ea quæ ad utilitatem nobis neceſſaria ſunt ſua poteſtate potuerunt poſſidere quæ ſecundum iuuentutis fortitudinem miniſtrãtur/cui bonum ſolummodo eſt/honorem & actionem tribuere gratiarum. Propter quæ caldæis & aliis meſopotamitis in eum conſurgentibus/migrationem eligens ſequi/per uoluntatem & adiutorium dei terram chananeam late poſſedit/ubi collocatus altare ædificauit/& hoſtias ĩmolauit deo. Meminit ãt pr̃is nr̃i abraã Beroſus/nõ quidẽ nominãs eũ/ſed ita dicẽs. Poſt diluuiũ decima generatione apud caldæos fuit qdã uir iuſtus & magnus/i cœleſtibus rebus exptus. Hæcataeus ãt ẽt memoriã eius plus aliqd fecit. Librũ. n. de eo conficiens dereliqt. Nicolaus uero damaſcenus in q̃rto hiſtoriarũ ſic ait/abraã regnauit in damaſco/ueniẽs aduena cũ exercitu de terra quæ ſuper babylonem dicit̃ caldæorũ. Igit̃ poſt nõ multũ tps exurgens ẽt de hac regione cũ populo ſuo/terram quæ tũc Chananæa/ nunc uero/Iudæa dicitur habitauit/& hi qui de illo multipliciter ſunt progeniti/de q/

bus in

bus in alio libro quæ dicenda ſunt explanabo. Abraam tunc uſq; in damaſcena ciuitate nomen habetur in gloria/& uicus oſtenditur/qui ab eo habitatio dicitur Abraam.

Abraam fame opprimente chananeā/ ægyptum ingreditur/ubi dignus & clarus habetur/diſciplinam arithmetices/& aſtrologiæ/cōtradens ægyptiis/a quibus iterum regreſſus in chananeā/partitur terram cum Loth cognato ſuo. Cap. XVI.

FAme uero poſteris tpibus apphendēte chananeā abraā ægyptios uinere foeliciter audiēs ad eos pficiſci tēdebat/ut eoꝝ abūdātia pticipareť/& ſacerdotum ſimul auditor eſſet/& agnoſceret q̄ de diis exponerēt/& aut meliores inueniēs ſequereť. aut eos ſua prudētia in ornatū meliorē trāſponeret/deducēs pariter Sarā/metuēs aūt uehemēniā ægyptioꝝ circa mulieres/ne rex eū pp uxoris ſpēm trucidaret hāc exqſiuit artē/ut ſe fratrem eius aſſimularet/ſed & illā hoc docens rndere eo q̄ ſibi ꝓdeſſe cōſideret. Qui eū ueniſſet ægyptum ptulit Abraæ q̄ ipſe ꝓuiderat. Tunc.n. pulchritudo uxoris eius inotuit. Vnde & Pharao nō ſufficiens de his q̄ de ipſa dicebant ēt ipſam iſpicere feſtinauit/arbitratus ſe Sarā contingere poſſe. Sed deus ipediuit deſideriū eius iniuſtū ægritudie. ſ. & tumultu cāꝝ. Cūq; pro libertate ſacrificareť/ per irā dei peſtē ſacerdotes aduenire ſignificabāt/eo q̄ uxori pegrini iniuriā uoluiſſet iferre. Ille uero ptimeſcens interrogauit Sarā/ut diceret ipſa q̄ eſſet/& ille qui eā adduxerat. Qui cū ueritatē audiſſet/excuſabat ſe apud abraā/dicēs putaſſe ſororē & nō eius uxorē & feſtinaſſe circa eā cognationem facere ſibi/& nō iniuriæ cā ſuū deſideriū ꝓpetrare. Cui multa quoq; munera condonauit/& ut eſſet inter ſapiētiſſimos ægyptioꝝ inſtituit uirtutēq; eius & gloriā ex hoc contigit eſſe clarioré. Nā cū eſſent ægyptii diuerſis moribus cōplacentes/& ad inuicē leges ꝓprias reprobantes/& a ſe ꝓpea diſſidentes ſibimet eos cōparans & unūquēq; deſpiciēs/uerba eoꝝ inania/nihilq; uerū hñtia demōſtrabat. Erat igiť in ámiratione cunctoꝝ tanq̄ uir ſapiens/atq; paratus non ſolū ad intelligendū/ſed ad ſatiſfaciendū/& ad loquendū quæcūq; docere niteretť. Arithmeticā eis quoq; contulit/ & quæ de aſtrologia ſunt ipſe quoq; contradidit. Nā ante aduentū abraā in ægyptū hæc ægyptii penitus ignorabant. A chaldæis.n. hæc plantata noſcunť in ægypto/unde etiā peruenīſſe noſcunť ad græcos. Et cum ueniſſet in chananeā/partitus eſt terrā cū Loth. Dum paſtores eoꝝ iurgia inter ſe facerent propter loca paſturæ/electionē tunc atq; conditionē conceſſit Loth. Sumens itaq; ipſe partē ab eo relictam/habitauit in ciuitate Ebron/q̄ eſt antiqor annis ſeptē/ciuitate ægyptia Prothanide. Loth igiť terrā quæ eſt poſita in cāpo circa iordanē fluuiū habitauit/non lōge a ciuitate ſodomoꝝ/q̄ tūc iam erat bona/nunc aūt probatur exterminata uolūtate dei. Quā cauſam loco ꝓprio deſignabo.

Sodomitæ congreſſi cum aſſyriis prælio uinçuntur/uicti captiui abducuntur/cum qbus Loth captiuus abducitur. Cap. XVII.

ILlo nāq; tpe aſſyriis aſiā obtinētibus/reges ſodomitaꝝ ualde florebāt diuitiis/& inuētute multa/qbus erant qnq; reges/eoꝝ ꝓuinciā gubernantes/Ballas/Baleas/Sinabarus Sinoborus & Ballinoꝝ/rex Singuli nāq; eoꝝ hēbant ꝓpriū principatū. Aduerſū quos cōgreſſi aſſyrii/& q̄ttuor ptes ſui exercitus faciētes/obſidebāt eos. Dux erat unuſqſq; iuis ordinatus. Cōmiſſo igiť ꝓlio uincēres aſſyrii/tributū ipoſuerūt regibus ſodomoꝝ/duodecim ſiqdē annis iſti ſeruiētes/tributū ſibimet ſpoſitū ſoluere paſſi ſunt/ tertiodecimo abſtinuerunt. Quapropter exercitus aſſyrioꝝ ſup eos aduenit/ducentibus ſimul exercitum/ Rabſido/Arioco/Chodorlaonio/Thadallo. Iſti nāq; & uniuerſam diripuerunt aſiam/& gigantum ſobolē ſubuerterunt. Qui cū ueniſſent ſodomis/caſtra poſuerunt in ualle quæ dicitť puteus bituminis. Illo nā ꝑ tpe putei erant in eo loco. Nunc.n. exterminata ciuitate ſodomoꝝ/uallis illa palus effecta eſt/quæ dicitť aſphaltites. i. bituminalis/de hac itaq; palude rurſus nō poſt multa dicemus. Sodomitis igiť cum aſſyriis congreſſis/& prælio forti cōmiſſo/multi quidē eoꝝ mortui/reliqui uero captiui ducti ſunt cum quibus & Loth ductus eſt captiuus qui ſodomitis aduenerat.

Abraam irruens in aſſyrios/Loth & captiuos ſodomitaꝝ eripuit/cui regreſſo occurrit rex ſodomitaꝝ/& Melchiſedech rex ſolymoꝝ deinde accepto ꝓmiſſo diuino de poſteritate/genuit Iſmael/ipſeq; circūciſus eſt præcipiente domino/& Iſmael/totaq; domus eius. Cap. XVIII.

ABraā cū audiſſet calamitatē eius/timor ſimul de Loth cognato eius/ & miſericordia in eū ingreſſa eſt pp ſodomitas atq; amicos uicinos. Et cū feſtinaret eis ferre ſolatiū/non tardauit ſed acceſſit/& quta nocte irruēs ſup aſſyrios circa dan/ſic.n. alter iordāis fōs appellaťur/& inueniēs eos antegarmarentť/alios qdē in lectulis cōſtitutos occidit/q ne/q ſuſpectionē cladis hērent/alii uero nōdum in ſoporē conuerſi/ꝑ ebrietate pugnare nō ualētes effugerūt. Abraā aūt ꝓſequēs eos expoliatos uſq; ad terrā damaſcenoꝝ/oñdens uictoriā nō i multitudine/nec i plurimis manibus eſſe/ſed cōfidētiā pugnatoꝝ & fortitudinē ꝓualere i deo/cōtra totius numeri quātitatē cū tricentis decē & octo uernaculis & tribus amicis tantum exercitū ſuperauit/quicūq; igitur hoſtium manus effugerunt/inglorii ſunt reuerſi/Abraam autem captiuos

eripiens

eripiēs ſodomitaꝝ qui captꝰ fuerāt ab aſſyriis/cū pace reuerſus eſt. Occurrit ergo ei rex ſodomorū ad colloquendū/in loco qui uocaꝫ uallis regia/in uia Solime ciuitatis ſuſcepitq; eum rex Melchiſe dech/qđ ſignificat rex iuſtus/& erat utiq;/& ſine dubio talis/ita ut pp hanc cām etiā ſacerdos dei eſſet ſolymoꝝ. Quā ciuitatem poſtea Hieroſolymā uocauerunt. Miniſtrauit aūt iſte Melchiſedech Abraā exercitui xenia/& multā abundantiā reꝝ opportunarū ſimul exibuit & ſuper epulas collau dare eū cepit ac benedicere deū/qui ei ſubdiderat inimicos. Abraā uero dante ei etiā decimas ſpo/liorꝝ munus accepit. Rex aūt ſodomorū prædā qdem de Abraā non poſcebat/ hoies uero qui eius eſſent recipere ꝓcabaꝫ quos ab aſſyriis eripuerat. Abraā ergo ait non hoc ſolū ſe facere/ſed nec aliā utilitatē ex illa habiturū ꝓda/niſi quæcūq; pro cibo ſeruoꝝ eius impenſa uidebaꝫ/ptem uero quā dam amicis ſuis fore ꝓbendā qui cū eo pugnabāt/quoꝝ primus/Eſcon uocabaꝫ/Ennar alius Mam/bre tertius. Laudans igiē uirtutē eius deus ait. Nō ꝓdes mercedes tuas dignus es pro talibus actibus habere gratiā. Et quæ putas fuit hæc retributio mercedis cum nōdum eſſet qui ei ſuccederet/erat.n. adhuc ſine filio. Deus & filiū ei ꝓmiſit generandū eſſe/& multā ex illo ſobolē/& proximā ſtellarū numero profuturā/Et ille quidē hæc audiens/deo ſacrificiū obtulit/ab eo iuſſus hoc facere. Erat.n. hmōi ſacrificiū/uitula triēnis/& capra triēnis/& aries ſimiliter triēnis/& turtur & colūba/quæ diui di iuſſerat/auiū uero nihil diuiſum eſt/& anteq; conſtitueret ara a litibus ſup uolantibus pro concu/piſcentia ſanguinis uox affuit diuina/ſignificans malignos proli eius uicinos fore annis quadringē/tis in ægypto/in qbus afflicti ſupeſſent inimicis/& uincētes bello Chananæos/ habituri eſſent eorū terras & ciuitates. Abraā igitur habitauit qdem circa Luzā quæ uocaꝫ ogygi. Eſt.n. regio chana/næoꝝ nō longe ab ebrō ciuitate. Et cū grauiter haberet ſuper nō pariente muliere/deprecatus eſt deum/ut ei ſobolē maſculi cōdonaret/deo igitur iubente/uti cōfideret pro aliis oībus bonis in qui/bus a Meſopotomia eductus fuerat/etiā filios ꝓmiſit ei futuros. Tunc Sara ꝓcipiente deo unā ancil larum cui nomen erat Agar/ægyptiā genere/collocauit ei tanq; ex ea filios habitura. Et cum conce piſſet ancilla/iniurā facere Sarę præſumpſit/quaſi rex foret filius/qui ex ea fuerat ꝓcreatus. Hanc dum Abraā pro uindicta Sarę tradidiſſet/fugā meditata eſt/& afflictiones nō ſuſtinens deprecata eſt deū/ut eius miſereꝫ occurritq; per deſertū eunti diuinus angelus/iubens eā ad dnōs remeare/& uitam habiturā potiorem caſte uiuentem. Tunc nāq; eo q; in dominā ſuperba ingrataq; fuerat/ma/la talia pertuliſſe/quæ ſi inobediēs eſſet deo/& longius abſcederet/eam perire dicebat/ſi uero redi/ret fieret mater pueri in illa terra poſtea regnaturi. His obediens illa/ueniā a dominis reuerſa impe trauit/& poſt nō multa peperit Iſmael/ac ſi qs dicat/a deo nobilitatē eo q; exaudierit ꝓces Abraā. Itaq; cum ſex ānoꝝ eſſet & octoginta/natus eſt ei Iſmael quē prædiximus. In nonageſimonono aūt anno eodem conſtituto apparuit deus/ꝓmittens quoad filius ei de Sara naſceretꝫ/iuſſitq; eum uoca ri Iſaac/ſignificans gentes magnas ex eo futuras/& reges/& quia pugnantes oēm terrā chananæā a ſydone uſq; ad ægypti terminos obtinerēt ꝓcepit/ut genus qđ ei naſceretur/aliis nō miſereꝫ/ſuaq; genitali circūcidere/& hoc faciendū octaua die poſt partum. Cām uero circūciſionis noſtræ in aliis indicabo. Conſulenti aūt abraam/utrum Iſmael uiueret longæuus/ſignificauit deus eum patrē gen tium fore magnarū. Et abraam quidē in his grās agens/repente circūciſus eſt/ & oēs qui apud eum erāt/& puer pariter Iſmael q die illa tredeci erat annoꝝ/ipſe uero nonaginta & nouē annos hēbat.

De Abraā qūo tres angelos ſuſcepit/a quibus audiuit & Sarā filiū piturā/& ſodomitaꝝ euer/ſionem/& de Loth qui & ipſe ſuſcepit angelos hoſpitio/& de euerſione ſodomoꝝ ſimulq; de eru/ptione Loth cū tota domo eius/& qūo uxor Loth conuerſa eſt in ſtatuam ſalis/cum reſpicit ciuita/tem pereuntem/& de cōmixtione filiarum cum patre. Cap. XIX.

EOdem ſcilicet tēpore ſodomitæ diuitiis & abūdantia pecuniaꝝ elati/ hoibus contume iam faciebant/& erant impii circa deū/ut nequaq; recordarentꝫ beneficioꝝ eius auerſiq; ſunt a ſuſceptione pegrinoꝝ/& circa eos affectus habere deſiterunt. Exaſperatus igiē in hiis deus/diſpoſuit punire eoꝝ ſuphiā/& ciuitatē eoꝝ ſubuertere regionēq; cūctā ſimul exterminare/ita ut neq; plantatio neq; fructus ultra ex ea cōſurgeret. Cū hæc de ſodomitis deus de creuiſſet explere/Abraam reſpiciens tres angelos/dum ſederet ad ilicē Mābre circa ianuas domus ſuæ putaretq; eſſe pegrinos cōſurgēs amplexatus eſt/& ibidē eos retinēs/rogabat q̄tenus xenia eis imptiret. Quibus annuentibus/panes repente de ſimila ꝓcepit fieri & occidens uitulū & aſſans/eis obtulit ſub quercu iacentibus. At illi ei gloriā ꝓbuerunt. Et cum adhuc comederent/de muliere re/quirebant ubi eſſet Sara. Quo dicente intus eam eſſe/uenturos ſe in futurum eſſe dixerunt/& inuē/turos eam iam matrem exiſtere. In hoc uero ſubridente muliere/& impoſſibile ſibi fore filium ha/bere dicente/cum ipſa quidem nonaginta annoꝝ eſſe/uir aūt eius centū/tunc illi iam non ſe celare continuerunt/ſed pronunciauerunt ſemetipſos angelos dei eſſe/& q; miſſi ſunt ut unus ſignificaret de filio/duo uero ſodomitas euerterent. Hæc audiens Abraam doluit ſuper ſodomitis/ exurgenſq; deum deprecatus eſt/ne iuſtos & bonos ſimul perderet cum malignis. Deo uero dicente/ nullum

ſodomitaꝝ

ſodomitaꝝ eſſe bonum. nam ſi inter eos eſſent. x. ex oĩbus/remitteret peccati ſuppliciũ/Abraã qui/dem ceſſauit/angeli uero in ciuitatem ſodomã peruenerũt/quos Loth pro ſuſceptione rogabat/cũ eſſet circa pegrinos ualde humanus & Abraã benignitatis diſcipulus. Sodomite uero reſpicientes iuuenculos nimio uultus decore ꝓcipuos/& apud Loth eo ſucceſſiſſe cognoſcentes/ad uim & iniu/riam eoꝝ pulchritudinis ſunt conuerſi. Loth aũt monẽre ut caſti eſſent/& nequaq̃ ad pereginorum confuſionem accederent/ſed reuerentiã in eoꝝ ſucceſſione haberent/q̃ ſi ita intemperantes eſſent filias ſuas pro illis concupiſcentiæ eoꝝ ſe præbiturũ dicebat/neq; ſic quieuerunt. Deus ergo eorum ꝓſumptionibus indignatus/alios eqdem excecauit/ita ut non poſſent ad ingreſſum domus accede/re/& ſodomitaꝝ oẽm populũ peſtifere morti dãnauit. Loth itaq; deo dicente ei futurã ſodomorum pniciem/ereptus eſt cũ coniuge filias duas aſſumens/quæ adhuc uirgines erant/Sponſi egredi con/tẽnentes/conſuetudinem hanc uerboꝝ Loth eſſe dixerũt. Deus ergo ĩmiſit gladiũ in ciuitatem/eãq; cũ habitatoribus cõcremauit/terrãq; ſimili exterminauit incẽdio/ſicut dudũ a me dictũ eſt cũ bellũ iudaicũ deſcripſiſſem. Vxor aũt Loth deſcendens/cũ reſpiceret ſæpius ciuitatem/& eius curã habe ret/interdicente deo ne hoc faceret/in ſtatuã ſalis conuerſa dinoſcit. Vidi ſiqdem eam/ hactenus. n. manet. Fugit aũt ille cum filiabus/in paruo quodã agro ſe cõtinẽs ab igne liberato/qui locus Segor hactenus appellatur. ſic. n. hæbrei modicũ uocant. Illic igit̃ deſolutione hoĩum/& inopia ciboꝝ affli ctus habitabat. Virgines aũt omne genus humanũ exterminatũ exiſtimantes/cuicũq; miſceri uolue rint ſe licere credebant/hoc aũt faciebant ne deficeret genus humanũ. Fuerunt igitur filii de ſeniore quidem Moab/ac ſiqs dicat ex patre/iunior aũt genuit Ammõ qd̃ nomen ſignificat filius generis. Et inſtituerunt/alter qdem Moabitas/quoꝝ hactenus magna gens eſt/alter uero Ammonitas/utra q;. n. gens eſt in ualle Syriæ. Et Loth quidem hmõi eſſe cõtigit de ſodomitis egreſſurum.

Quomodo Abraam migrauit in gerara/& Abimelech adamauit Sarã uxorẽ abraæ/ſed cor/reptus a domino. reddidit eam ipſi intactam/& de natiuitate Iſaac. Cap. XX.

ABraam uero migrauit in Gerara paleſtinæ/in loco ſororis Sarã hñs/ ſimilia prioribus ſimulans pro timore. Metuebat. n. abimelech locorũ regem/qui etiam cum adamaſſet Sarã credens eam ſe poſſe corrũpere/propter concupiſcentiã in ægritudinẽ incidit dei uoluntate/medicisq; deſperantibus eũ/conſoporatus per ſomniũ ne cõtumeliã faceret uxori peregrini iubetur. Et aliquãtulũ lenigatus/amicis expoſuit/q̃ deus ægritudinem hanc ei intulerat pro ultione pegrini/ut eius uxorem ſine iniuria cõſeruaret/qd̃ non ſororem eã ha beret idem/ſed lege iũctã uxorem/& ꝑmiſiſſet ꝓbiturum ſe ei de cetero ſoſpitatem/ſi pro uxore ille ſine timore conſiſteret. Et cũ hæc dixiſſet/Abraã amicis ſuadẽtibus euocauit/nihilq; ulterius eundẽ cõiugi quaſi aliquid turpe paſſuram formidare ꝓcepit/deum eius habere curã dicens/cuius auxilio uxorem ſuã permanentem ſine iniuria reputaret. Deo. n. ꝓteſtante conſcientiaq; mulieris/ dicebat neq; eã ſe ab initio appetiſſe ſi uxorem eſſe ſciſſet/ſed tanq̃ pro ſorore ſeductũ rogabat/ut mitis cir/ca eum eſſet/& deum ei ꝓpitium faceret/& ſi apud eũ manere uellet/oẽm ubertatem ei cõferret/uo lenti uero diſcederet/danda munera rerum oĩum/quibus ad eum indigens adueniſſet. Hæc illo di/cente/abraam non ſe de cognitione mulieris mentitũ eſſe dicebat/fratris eam filiam referens & eo q̃ præter hoc figmentum aduentũ ſuum non fuiſſe ſecurum arbitraretur/nec eſſe ſuam culpã in il/lius ægritudine ꝓdicabat/& debere regem habere de ſalute fiduciã paratũq; ſe manere apud eum di cebat. Abimelech aũt & terram ei diſtribuit & pecunias conſtituerũtq; inter ſe/ut ſine dolo cõuer/ſarentur/facientes ad quendã puteũ fœ dus/quẽ Berſabee uocant/qd̃ fœdus putei poterit dici/ſic. n. hactenus a ꝓuincialibus noĩatur. Poſt non multũ uero temporis natus eſt filius Abraã de Sara/ſicut fuerat ei a deo ꝓdictũ/quẽ noĩauit Iſaac qd̃ ſignificat riſum. Nã eo q̃ Sara riſerat dicente dño q̃ pa reret/nec iam pro ſenectute ſperaret partũ/ideo filius ita uocatur. Hæc itaq; annos tunc agebat no naginta. Abraã uero centum. Natus eſt ergo filius utroq; ſene/quẽ repente poſt dies octo circũcide runt & ex illo poſt totidem diem mos eſt iudæorum circũciſiones efficere. Arabes autem poſt ãnos xiii. circunciduntur eo q̃ Iſmael gentem eorum inſtituit filius Abraæ de concubina/hoc fuerit tem pore circunciſus de quo certiſſime omne tempus exponam.

Quõ Abraã monente Sara/& ꝓcipiente domino emiſit a ſe agar cũ filio Iſmaele. Cap. XXI.

SAra natũ de ancilla agar primitus diligebat Iſmael/nihil in eo fauoris iminuens quem utiq; q̃ſi ꝓpriũ filiũ/& principatus nutriebat heredẽ. Iſaac aũt filio ꝓcreato/non digna/bat eum cũ Iſmael nutrire cũ ſenior eſſet/eũq; poſſet opprimere patre moriente. Suade/bat ergo Abraæ/ut eũ in aliã regionẽ cũ matre tranſmitteret. Ille uero in initio ſuã non appoſuit uoluntatẽ ad ea q̃ Sara fieri feſtinabat/crudele nimis arbitratus puulũ filium cum muliere & neceſſariis indigentes abiicere. Poſtea uero cũ deo placuiſſet ad quæ Sara ꝓcipiebat cõſentiens/ matri tradidit Iſmaelẽ q nõdũ a ſe poterat gubernari & aquã in utre & panẽ ferentem iuſſit abire. quo itineris neceſſitas imparet. Dum ergo abũtj nece ſaria deficerent/erant in malis/cũ eſſet aqua

difficilis

difficilis/& exponẽs puerũ ſub arbore quadã ꝓtrahentẽ aĩam ne ea ꝓſente deficeret/ꝓcul abſceſſit. Ad quã ueniẽs diuinus angelus dixit ei adeſſe fontẽ & monuit/ut ꝓuideret puerũ & recrearet dicẽs grãdia eſſe ei cõferẽda de pueri ſoſpitate. Illa cõfidẽs de ꝓmiſſionib⁹ & ſtudẽs alere pueꝝ adhibẽdo curã/declinauit erũnas. Cũ uero puer ad uirilẽ pueniſſet ætatẽ/uxor ei cõiũcta eſt ægyptia genere/ uñ erat ipſa antiqtus oriũda/de q̃ filii Iſmaeli nati ſũt. xii. Nabaioth/Darus/Abdelius/Marſamus/ Maſmarus/Ydumas/Maſmiſus/Quodamus/Themaſus/Iechurus/Naphleſus/ Cadomas. Iſti náq; oẽm terrã ab eufrate ad mare rubrũ poſitã uſq; tenuerũt. Nabatheã noiantes ꝓuinciã. Sũt aũt iſti q gẽtẽ Arabicã ſcdm tribũ ab eis uocãt & ꝓp uirtutẽ eoꝝ/& ꝓp Abraæ dignitatẽ. Iſaac autẽ filiũ ſuũ pr abraã diligebat cũ eſſet unigenitus/eiq; a deo ꝓ munere in ſenectute cõceſſus. ꝓuocabat. n. ad ſa/ uorẽ amorẽq; ſuũ ipſe potius puer parẽtes/eo qa oĩ uirtute ſtuduerit/& pentũ hñet ſollicitudinẽ/ & affectũ circa dei religionẽ. Abraã accepit mãdatũ a dño de imolatione Iſaac. Cap. XXII.

ABraã aũt cum fœlicitatẽ ſuam filio legittimo relicturus eſſet morti uicinus hoc dei uo lũtate ꝓmeruit. Qui tentare uolẽs religionẽ eius/appuit ei/cuncta q̃ ꝓſtitiſſet dinu// merãs/& qm̃ hoſtiũ melior fuiſſet effectus/& ꝓſentẽ fœlicitatẽ eo ſtudio ꝓcepiſſet/& Iſaac filiũ habuiſſet/eũdem filiũ eius ſibi ſacra imolatione ꝓcepit offerri/in mõte noie Morim eleuatũ/ara ibidẽ collocata/ſic. n. appitura religionẽ eius/ſi ẽt ſaluti filii ꝓpo/ neret qđ deo placeret. Abraã aũt in nullo iuſtũ eſſe decernẽs nõ obediri deo/ſed cũctos ei miniſtra/ re debere/tãq̃ eius ꝓuidentia uiuãt oẽs qbus eſt ipſe ꝓpitius celans cõiugem dei ꝓceptũ/& quã ipſe habuiſſet de nece filii uolũtatem/ſed neq; ſeruoꝝ cuiquã hoc palã faciens/ne forte deo parere ꝓhi/ beret/ſumens Iſaac cũ duobus ſeruis/& quæ erãt ad ſacrificiũ neceſſaria ꝓponens aſino ibat ad mõ/ tem/& duobus qdem diebus iter cũ eo ſerui fecerunt. Tertia uero cũ iam circa locũ mõtis eſſent/ re liquos in cãpo relinquens q cũ eo erant/cũ ſolo filio uenit ad montẽ/in quo tẽplũ rex Dauid poſtea collocauit. Portabant aũt cætera ſecũ ſacrificio neceſſaria/ꝓter uictimã. Iſaac uero cũ ꝓſentem fœli/ citatem eius ſtudio ꝓcepiſſet/cunq; qnq; & uiginti eſſet annoꝝ/ altare cõſtructo interrogabat quid eſſet ſacrificaturus pater/cũ uictima deeſſet. Ille aũt dicebat deũ ad ꝓbendũ hoc idoneũ/qui ẽt quæ non ſunt abũdanter hoĩbus condonauit/& ea quæ ſunt ab his qui in ſemetipſis cõſiderẽt poſſet au/ ferre daturũ & illi uictimã/ſi ꝓpitius ad ſacrificiũ ſuũ dignaret accedere. Dũ ergo altare fuiſſet con ſtructum/& ligna ſupimpoſita/& oĩa ꝓparata dicit ad filiũ. O puer/quẽ inumeris uotis a deo opta/ ui mihi cõferri/& dum pueniſſes ad uitã/nihil eſt qđ pro alimento tuo non feci/ neq; me fœlicioꝝ arbitrabat/niſi cũ te uiderem ad uirilẽ iuuentutẽ pueniſſe/& moriens te ſucceſſoꝝ mei honoris/ & principatus relinq̃re cũ gauderem/q dei uolũtate tuus pr ſum factus dẽnuo ſcdm eius placitũ te re/ pono/hãc fortiter portari dicationẽ. Deo náq; te cædo/q hũc honorem a nobis dignat accipe/eo q placitus mihi fuit/ac p oĩa ſuffragator. Natus ergo fœliciter morere/ nõ cõi mõ hãc uitã egrediẽs/ ſed a patre ꝓprio oblatus deo patri cunctoꝝ ob legitimũ ſacrificiũ. R eor. n. qa te dignum indicaue rit/nec egritudine/nec bello/nec q̃libet alia paſſione q̃ ſolent hoĩbus accidere ex hac uita liberare/ ſed cũ oĩonibus & ſacrificiis aĩam tuam ſuſcipere/& apud ſe nihilominus obtinere/eritq; de cetero mei curã hñs/ſenectutẽq; regẽs/qua gña maxie te nutriebã/hæc mihi deo. ſ. pro te præbituro. Iſaac aũt hñs patrẽ fortiſſimũ/ſapientiaq; delectatus/& libentiſſime eius ſermones accipiens/ait/qa iuſtũ eſſet/ut initio naſceret/ſi dei & patris iudiciũ eſſet refutaturus/aut nõ ſe mõſtraret ambоꝝ uolũta/ tibus ꝓparatum/qm̃ liceret ſolo patre hæc uolente facere/ſi nõ obediret eſſet iniuſtũ. Hoc dicens ac ceſſit ad cedem/pariter & ad altare. Sed idem opus infirmatũ eſt/offerente deo ipedimentũ. Clama uit ergo noĩatim deus Abraã/ſuſpendens eũ a nece filii. Non. n. quaſi ſanguinem deſideraret huma num/necẽ filii ſe ei impaſſe dicebat/neq; cuius pr̃em eũ fecerat/hũc ei auferre cũ tãta ipietate poſce bat/ſed eius mentẽ ꝓbare ſe uelle/ſi ẽt talia iuſſus audiret. Cognoſcẽs uero eius obediẽtiã/ & excel/ lentiã religiõis itendẽs delectari qdẽ ſe i his q̃ ei ꝓbuerat/nec unq̃ fraudãdũ/eũ oĩ cura dicebat/& ge nus eius honorãdũ futurũq; filiũ eius lõgeuũ fœliciterq; uicturũ in oĩbus bonis ꝓbiturũq; ſe magnũ ſoboli eius ꝓncipatũ/atq; genus eoꝝ/& multis gẽtibus & diuitiis eſſe cõſtituendũ/& memoriã ſem piternã gñis eius pricipibus affuturã/chananæãq; terrã filios eius armis poſſeſſuros/& exẽplũ boni futuros cũctis hoĩbus. Hæc cũ dixiſſe deus arietẽ ad ſacrificiũ ꝓduxit ex iprouiſo. Illi uero ꝓter ſpẽ ſemetipſos ãplexãtes/qppe q bonoꝝ taliũ ꝓmiſſiones audirẽt oſculabãt. Altero uero die ſacrificio celebrato reuerſi ſunt ad Sarã fœliciterq; degebãt cũcta q̃ uellẽt eis ꝓbente deo. De morte Sa/ re & ſepultura ipſius/poſt cuius mortem Abraam accepit Ceturã uxorem. Cap. XXIII.

ET Sara non qdem multo tpe defuncta eſt/cũ uixiſſet annis centũ uigintiſeptẽ/ ſepultaq; eſt in Hebrõ ꝓmittẽtibus chaneneis/ſepulchrũq; eius publice factũ eſt/ Abrahã emente agrũ ſiclis quadringẽtis/a quodã Ephrõ de nebrõ/& ſepulchra ſibi Abraã & eius ſobo/ li conſtituit. Poſt hæc aũt Abraã duxit uxorem noie Cethurã ex qua ei filii/vi. nati ſunt & ad labores ualidi/& ſapientia cauti/Zãbri. Iezar/Madan/Magiani/Ieſuoch/& Eſue. Nati ſunt ẽt his filii/

his filii/& Eſue qdē Sabbati fuit & Dadā.Huic uero fuerint Aſurim & Iacuſim/& Iomni. Madā āt habuit Aphā/& Apher/& Noch/& Abida/& Helda.His oībus filiis filiorūq; natis/Abraā ex pro priis dona ꝑbuit/q & trogloditen apꝑhenderūt/& fœlicē arabiā/inquātum in mare rubrū ꝓtingit. Dicit aūt qa dum Apher caſtra fixiſſet in lybiā/& filioꝝ eius filii habitaſſent ī ea terrā illā ex illius noīe affricā uocauerunt. Teſtat meo ſermoni alexāder qui dicit polibyſtor.i.multarū hiſtoriaꝝ/ ſic dicens. Credemus aūt ꝓpheta q & malchus ſcribēs hiſtoriā iudæoꝝ/ſicut etiam Moyſes legiſlator eoꝝ retulit/ait/quia de cethura abraæ fuerunt filii multi.Dicit aūt eoꝝ ēt noīa tria/Epherā/ Surin/ Iaphan/& de Surin quidē aſſyriā nūcupatā/ex duobus aūt reliquis Iaphan & Epheran/ciuitatē abi ran ꝓuinciāq; affricā nūcupatā/his auxilium ꝑbuiſſe herculē ī lybia/ & duxiſſe uxorem/filiā Iepha ran noīe Ecbeā & genuiſſe ex ea Dodoꝝ filiū cuⁱ filius Phorō/ex quo barbari Sorophaci noīant.

Quomodo Iſaac quadragenarius duxit uxorem Rebeccam. Cap. XXIIII.

ISaac aūt iam circa.xl.annos cōſtituto a patre Abraā ut uxorē duceret Rebeccā q̄ fuit neptis fratris eius Nachor/filia Batuelis/ſenioꝛē ſeruoꝝ ſuoꝝ miſit ad ſponſandā eam magnis fidei ſacramentis obſtrictū/qd hoc more faciebāt/ſub fœmore manū mittentes deinde inuocātes deū/in teſtimoniū futuroꝝ.Miſit aūt & munera ibidē cōmonētibus q̄ apud illos ratiora eſſent/aut nec oīno reperirent in illa regione.Qui tpe multo uadens/ eo q̄ ſit iter agentibus/dira meſopotamia/hyeme qdem ꝓp luti,pfunditatē/æſtate uero ꝓpter aquæ defectionē/inſup etiā latronibus ibidē cōmanentibus/quos diffugere nō eſſet facile ni/ ſi ꝓuidentia uiatoribus inhereret/uenit in ciuitatē carrenoꝝ.Et cū eſſet in ſuburbanis uirgies uidit plures eūtes ad aquā orauitq; deū/ut Rebecca ob quā deſpōſandā filio eū miſit abraā/ſi ſcām uolū tatē eius eſſent nuptiæ celebrāde/iter illas ita cognoſceret/ut aliis qdē aquā poſcenti negātibus illa ꝑberet/& ille qdē hāc uolūtatem hīs/uenit ad puteū/rogauitq; uirgines/ut potū ei ꝑberent. Illis āt auertentibus ſe indicātibuſq; aquā domi portare/& non ꝑbere illi/q̄ utiq; difficile poſſit auriri.una ex illis oībus increpās eas ꝓ pegrino q̄ſi nō eſſet hoībus ad illas aliq̄ cōio/quia neq; aquā ꝓticipa/ rent egeno/ſola ei ꝑbuit abūdanter.Ille aūt in ſpē oīum reꝝ ueniens/uolens cognoſcere ueritatē lau dabat eius nobilitatē atq; benignitatē/qa etiā cū ſuo labore egentibus ſufficientiā ꝑbere minime de clinaſſet/iterrogabat uero/de qbus pentibus eſſet/optauitq; qd illi gratiſſimū foret/ut in domū bo/ ni uiri ueniret/filios ei pitura germanos.Illa uero neq; hæc inuidit uolenti cognoſcere/ſed & genus indicauit/& Rebecca inqt ego dicor/pf aūt/Batuhel fuit/ſed ille iam defunctus eſt/ Laban uero fra ter eſt nr̄/q & domui ꝓſpicit ſimul & matri/& meæ uirgītatis ſollicitudinē gerit.Ille gaudebat de his q̄ facta fuerāt atq; dicta/deū ita uidens ſuo itineri clare ꝓſpicere/& ꝓferens redimicula/ & alia pariter ornamenta/qbus uirgies decet uti/dedit puellæ/ut ei cā ppli hæc retributio foret & honor/ iuſtū eſſe dicens/ut talia mereret q̄ fuerit bona ꝓter/uirgines uniuerſas.Poſcebat aūt ſuccedere apd eos/qñ ad eā integrius aliter ꝓuenire neqret/ſibi eſſe cautius/q̄ qbus iā uidebat exptus & coniice/ re ex ea matris fratriſq; clemētiā/& q̄ nihil eſſet eoꝝ uirtuti difficile/neq; ſe eos grauaturū ſed mer cedem pegrinationis ꝑbiturū/& propriis expenſis uſuꝝ eſſe dicebat.Illa uero de pentū qdem ſuoꝝ clementia recte eū aſſeruit arbitratū/culpauit aūt de mercedis uerbo/cū oīa ſine mercede eſſet habi turus.Sed ut nūciaret prius Laban/quo ꝓmittente accerſendū eſſe dicebat. Quod cū factū fuiſſet/ pegrinus adductus eſt/& camelos qdē ſumētes q erāt Laban famuli eis diligentiā adhibebāt/ipſe ue ro cœnaturus cū eo ingredieba t/& poſt cœnā ad eū matremq; puellæ locutuſq; eſt dicens. Abraā tharæ qui eſt filius/ueſter uero cognatus.Nachor.n.horū o mulier puerorū auus ueſter ex eodē pa/ tre uel matre miſit ad uos/petens ut hāc puellā filio ſuo uxorem detis iungendā. qui ſolus eſt ei legi timus/in oībus bonis enutritus/cui poſſibile qdem fuit fœliciſſimā inde mulierē ei copulare/ ſed no luit.Honorans aūt genus nuptias poſtulat/cuius ſtudiū ac uolūtatem nolite contēnere. Dei.n.uolun tate alia nunq̄ ꝓter ꝓſpera ꝓiter cōtigerunt/& puellā citius & ueſtrā inueni domum. Dum ꝓximus eſſem ciuitati/uirgines uidens plurimas uenientes ad puteū/oraui ut in iſtā inciderem/qd & factum eſt.Nuptias ergo diuina ꝓſentia deſpōſatas uos quoq; firmate.Illi uero p ea quæ eis fuerant ſecūdæ collata diſpōne,diuinæ uoluntatis intellexerunt/miſeruntq; ſicut petebat uirginem quā duxit Iſaac potius omnium rerum Abraæ.Nam qui fuerunt de cethura nati/exinde migrauerunt. Abraā mo/

ritur.& ſepelitur in ebron cum Sara coniuge ſua. Cap. XXV.

POſt paululū uero tpis mortuus eſt etiā Abraā/uir qdem oī uirtute ſūmus & digne a deo pro ſtudio qd circa eū hūerat honoratus.Vixit aūt oē tp̄s ſuū annis centū ſeptuagita qn/ q̄/& in Ebron cū Sara coniuge ſua a ſuis filiis Iſaac & Iſmaele ſepultus eſt.

De cōceptu uel ptu Rebeccæ/& qūo Iſaac pegrinatus eſt in gerariis tpe famis/& quia cū ſenuiſſet & caligarent oculi eius/bn̄dixit Iacob cum putaret ſe benedicere Eſau. Cap. XXVI.

ꝑ Orro poſt mortē Abraā cōcepit uxor Iſaac/cuius uentre nimis intumeſcēte/hæſitans cō ſuluit deū/reſponditq; geminos pariturā fore Rebeccam/& in oībus gentibus eſſe/ no/

minandos

minandos/maioris aũt primatũ esse minuẽdũ. Pepit ergo paulatim scdm diuinũ eloquiũ gemios filios/quoꝝ senior ut credimus a capite usq; ad pedes erat uehemẽter hirsutus quẽ iunior ꝓcedentem tenebat a planta. Diligebat pr̃ seniorẽ qdẽ qui uocabat Esau scdm ethimologiã pilorũ hæbrei nãq; capilaturã seiron dicũt. Iacob aũt iunior carus erat genitrici. Fame uero supueniẽte/dum placuisset Isaac/ut iret in ægyptũ ubertuosã ualde,puinciã ꝓgebat in geraris deo ꝓcipiente. Hunc suscepit rex Abimelech pro muneribus & amicitiis Abraã: Et cũ multo circa eũ fauore fuisset usus initio/i hoc ꝓmanere semp inuidia faciẽte est ꝓhibitus. Videns nãq; deũ in Isaac esse ꝓsentẽ/& tanto eũ fouentẽ expulit eũ. Ille uero hmõi inuidia tẽtatus ꝑ Abimelech tũc eqdẽ discessit in agrũ/qui dicit Pharã. i. cõuallis nõ.lõge a geraris/ubi cũ foderet puteũ/irruentes pastores in lite cõgressi sunt/,phibentes illud opus ipleti/quo nolẽte cõtendere ꝓualuisse uidebant. Discedentes aũt aliũ fodiebat/quẽ ẽt aliis iniuriã facientibus qbusdã Abimelech pastoribus relinquẽs/abscessit expectãs bonæ uolũtatis gratiorem licentiam. Quod dũ esset ei sponte concessum/ut puteũ sine,phibitione foderet. Roboth puteum appelluit/qd̃ nomen significat spacioſum. Prioꝝ uero alius quidẽ Escon appellat/qd̃ potest dici litigiũ/alius uero Suennã/qd̃ nomen significat inimicitias/Isaac itaq; reꝝ magnitudine pullulabat. Abimelech aũt contra se crescere putãs Isaac/ꝓpter hoc ꝙ cũ eo litigans ex incertis inimiciis egerat metuens ne prior amicitia nihil ei ꝓdesset/econuerso Isaac ad ultionẽ eoꝝ quæ uidebant esse ꝓpessus/amicitias rursus cũ eo firmauit/& unũ ad hũc suoꝝ ducum Philocũ noie destinauit. Et cum oia quæ poposcerat Abimelech meruisset ꝓpter Isaac bonitatẽ qui recenti iracundiæ priscam gratiã in se/inq; patrẽ suum habitã ꝓposuerat/tulit eum in ꝓpria. Isaac uero filius Esau circa quem maximũ habebat pater affectũ/cum esset annoꝝ. xl. duxit uxores Agamidã Edonis filiã/ & Alybamin Eusebonis uiroꝝ inter chananeos ualde potentiũ/ semetipsum faciens dn̄m in ptãte nuptiarũ/ & neq; patris consiliũ sumens/qd̃ nec ꝓmisisset Isaac si in eius uolũtate iaceret non. n. libenter habebat ad ꝓuinciales suã copulare cognationẽ. Nolens ergo molestus esse filio/ut iuberet eũ a mulieribus abstinere/tacere decreuit. Cum senex aũt esset/& aspectũ penitus nõ haberet/euocãs Esau/& senectutẽ indicans/ꝙ & pro cæcitate & passione uisus impedimẽtũ ei iam esset deo seruire iussit eũ egredi ad uenandũ/ut dum caperet quodcũq; potuisset/ei ꝓpararet ad cœnam postq̃ dn̄o supplicaret ut auxiliator ei in oi uita/& cooperator existeret/incertũq; esse dicens/qn̄ etiã moriretur/& ante hoc eis se ꝓbiturũ/ ut deũ ꝓpicium eius oionibus habere mereret. Et Esau quidẽ ad uenationem egressus est/Rebecca uero deũ pro fauore Iacob rogabat/& ꝑter Isaac uoluntatem/iussit hædos ei occidere/ cœnãq; ꝓparare Iacob ministrabat matri ei semp obediens. Cum uero fuisset parata cœna hædi pelle brachia cõuoluit Iacob ut pater ꝓpter pilos esse crederet Esau. Nam cũ in oibus aliis similarent eo ꝙ essent gemini in hoc tantũmõ differebant/trepiduſq; Iacob ne anteq̃ fierent oiones reptus in hac caliditate/patrẽ ut cõtraria faceret irritaret/,pferebat patri cœnã. Isaac uero sentiens uocẽ Iacob ꝓprio eum noie uocitabat. Ille aũt brachiũ porrigente cui pellẽ circũdederat/ cõtingẽs eum Isaac ait. Voce qdẽ Iacob ꝓximus scdm pellis uero ꝓfunditatẽ Esau uideris esse/nihilq; suspicans mali cũ cœnasset cõuersus est ad oiones & dei ꝑces. Dn̄e inquit oium sæculoꝝ & creator uniuersæ substãtiæ tu patri meo cõcessisti magnã fortitudinẽ bonoꝝ/& me dignũ rebus ꝓsentibus esse cisti/& ex me ꝓcedẽtibus ꝓmisisti adiutorẽ/& ꝓpiciũ/& datorẽ te semp melioꝝ. Hæc ergo confirma/& noli me despicere ꝓpter ꝓsentẽ necessitatẽ/ꝓp quã & ꝑcipue a te deposco/& hunc filiũ ꝓpicius serua mihi/& ab oi malo sine passione custodi/dãs ei fœlicẽ uitã/possessionẽq; bonorũ/quorũ/cũq; tibi potestas est ꝑbere. Fac eũ metuendũ eqdẽ inimicis/amicis honorabilẽ atq; gratissimum. Et ille qdẽ arbitratus pro Esau se oiones efficere/rogabat deũ. Mox aũt ut cessauit a bn̄dictione/affuit Esau/Isaac sentiẽs qd̃ egerat/cessabat. Esau uero petebat similia q̃ frarri iã fuerãt collata. Patre negante/eo qd̃ oẽs in Iacob fuissent oiones expẽsæ luctũ agebat/qd̃ eẽt oione frustratus/eiusq; lachrymis afflictus pater/eo qd̃ circa uenationẽ & fortitudinẽ corpis esset aptus in armis & oibus operibus/Esau ꝓbabilẽ fore dicebat/eũq; fructũ eaꝝ rerũ/& gloriã sempiternã/ẽt genus qd̃ ab eo descenderet habiturũ/fratri uero esse seruiturũ. Iacob timens fratrẽ fugit ad Laban in mesopotamiam/ubi filias Laban Lyam & Rachel accepit uxores/cũ ancillis eaꝝ Balla & Zelpha/ex qbus filios. xii. genuit/& unã filiã/quæ regresso Iacob de mesopotamia ad chananeã uiolata est a Sichẽ filio Emmor regis scimoꝝ/q̃re indignati fratres eius totã ciuitatẽ ꝓcusserunt in ore gladii.

Cap. XXVIII.

IAcob aũt metuentẽ fratrẽ ulciſci se in illo uolẽtẽ mater eripuit. Marito aũt ꝓsuasit/ut Iacob de mesopotamia cognitã suã daret uxorẽ/cũ iã Ismaelis patrui filiã Basamin/ Esau uxorẽ cõiugẽ accepisset. Nõ. n. deuoti erãt chananei circa Isaac ĩ prioribus eius bellis ualde grauati/cũ barẽati cœpisset/circa quã ꝑcipue laborauerat. Iacob aũt i mesopotamiã missus a matre,ꝓpter nuptias filiæ Laban eius germani/ꝓmittẽte Isaac nuptia celebrari/eo ꝙ fuisset ei uxoris cõsilio persuasum per chananeã ꝓperabat/&,ꝓpter odiũ ꝓuincialiũ/apud nullũ qdẽ ſuccedere uoluit/sed sub diuo iacebat/caput suũ lapidib⁹ subditis supponẽs/

ibiq; per

ſibiq; per ſomniũ uidit huiuſcemodi uiſionẽ/aſtitiſſe ſibi ſcalã a terra ptingentẽ ad cœlũ/& p eã deſcendẽtes figuras/honeſtiorẽ naturã hñtes quã hoïes/& ad ultimum ſuper eam deum manifeſte ſibimet apparentem/noïatimq; uocantẽ. & hmõi uerba facientem. Iacob cũ patris boni ſis filius/& ani qui gloriã magnæ uirtutis inuenit fatigare te in p̃ſentibus nõ oportet/ſed ſpare meliora/etenim opulẽtiſſima tibi maximoq; bonoq; meo ſolatio erit ubiq; p̃ſentia. Abraã itaq; ex meſopotamia ego huc deduxi a cognatis expulſum/& patrem tuũ/ cunctis fœlicẽ oñdi/quorũ non minorem ptem in te quoq; reponã. Cõfidens ergo ex hoc itinere tuo ꝓficiſcere me ꝓtegẽte ſecuturus. Impetrabis.n. nuptias ad q̃s ualde feſtinatas/erũtq; tibi filii boni quorũ multitudo numero maior erit/& potẽtiores filios derelinquent/qbus ego huius terræ dñarũ condonabo/eorũq; filiis qui replebũt oẽm quã ſol reſpicit terrã ſimul & maria. Sed neq; ullũ piculũ timeas/nec laboq; multitudinẽ metuas/me ꝓuidente oĩa que tibi cõferenda ſunt/& p̃ntibus/& multo/magis in ꝓſperis. Hæc itaq; deus Iacob ꝓdixit/ille uero lætus effectus in his q̃ uiderat/ fuerãtq; promiſſa/clarificauit illos lapides/qppe cũ tantoq; bonorũ illic factũ ei fuiſſet alloquiũ/ uotũq; fecit immolaturũ ſe ſup eos/ſi aquirẽs uitã ipaſſibilẽ remearet/deoq; ꝓmiſſum exoluit denuo remeãs. Nã & iſm agrũ honorãdũ eſſe decreuit/eiq; Bethel nomen ipoſuit qđ diuinas diuitias latina ligua ſignificat. Procedens ad meſopotamiã lõgo tpe uenit ĩ Carrã/ paſtoreſq; i ſuburbãis inueniẽs/& pueros adoleſcẽtulos ac uirgines ad quendã puteũ aquã haurituros/morabat cũ eis potũ q̃rens & uerba cũ eis faciens pcũctabaturq; ab eis ſi noſcẽt quendã Iaban/adhuc ſi ſupeẽt. Illi uenp oẽs ſe nouiſſe dixerũt/taleq; uirũ eſſe q ignorari nõ poſſit/eiuſq; filiã una cũ eis gregẽ/paſcere/quã mirabant nõ eſſe p̃ntẽ/dicẽtes ei. Ab ipſa ĩtegrius agnoſcere poteris/q̃cũq; de illo audire deſideras. Hæc itaq; illis dicentibus/aſtitit puella cũ paſtoribus/q una deſcẽderãt/eiq; Iacob oñderũt dicentes. Peregrinus iſte uenit de patre tuo cõſulens illa uero læta facta p infantiã pp Iacob p̃ntiã/reqrebat eũ qs eſſet/& ad eos unde ueniſſet/& qua cã adductus fuiſſet/ orabat/q; ſimul ut eſſet poſſibile ꝓſtandi ei qbus ueniſſet egens. Iacob aũt nõ pp cognatiõis cãm/neq; pp fauorẽ p̃ntem. ſed amore puellæ uictus obſtupeſcebat pulchritudinẽ eius talẽ eſſe cõſpiciẽs ut pauce mulierũ ita florerent/& ait. Mihi ad te & patrẽ tuũ/ſi tñ tu filia es Iaban familiaritas eſt & antiq̃ mea tuaq; generatiõe cõſiſtẽs/de Thare.n. Abraã & Arã & Nachor filii ſunt ꝓgreſſi. Batuel tuus auus filius eſt Nachor. De Abraã aũt & Sara q̃ nata eſt de Aran/Yſaac pr̃ meus eſt. Vicinũ & nouũ cognatõis pignus inuicẽ poſſidemus. Rebecca aũt mea mater Iaban tui patris ſoror eſt ex eodẽ ſimul patre & matre ꝓgenita. Cõſobrini ſiqdem ſumus ego & tu. Nũc ueniens amplector nos/antiquãq; nobilitatẽ renouaturus aſſiſto. Illa uero recordata ſicut iuuenibus accidere ſolet q̃ ꝓaudiſſet a patre de Rebecca/& parentes ſciens nomẽ eius deſideráter audire/pp paternũ fauorẽ ad lachrymas adducta ẽ/& amplexata Iacob. Quẽ cũ oſculata fuiſſet/ꝓducere maxĩa delectatiõe optabat ad patrẽ/oĩbuſq; domeſticis memoriã matris eius eſſe dicebat/itenditq; ei totius boni retributionẽ/eũq; ad patrẽ iã uenire iubebat/ & ſeq ſe ꝓcedentem/nec eius delectatiõe. fraudari amplius illo tardãte poterat. Hæc dicẽs ducebat eũ ad Iaban. Cognituſq; ab auũculo/& ipſe ſine formidine ĩter amicos erat & illis delectationẽ maternã confe rebat inopinabiliꝫ eis oñſus. Poſt nõ paucos ita dies Iaban gaudere ſe qđ in eius maxĩe p̃ntia/& ultra quã indicare poſſit ſermone dicebat cãm pro q̃ ueniſſet/patrem matrẽq; ſenes derelinquens/& eius p̃ntiæ ſolariis indigentes ab eo q̃rebat. ꝓbiturũq; ſe oĩa qbus opus haberet ꝓmiſit. Iacob aũt oẽm ei cãm narrabat/dicens. Yſaac fuiſſe geminos filios/ſe/ & Eſau/quẽ dum pro paternis ofonibus matris ſapĩa fefelliſſet/illũ ſe iterficere uoluiſſe dicebat/táq; ablato ſibi a deo regno/& bonis q̃ pr̃ optaſſet/& hãc fuiſſe cãm ſuæ p̃ntiæ/materno mãdato factæ. Oĩbus.n. inquit nobis ſunt fratres/ſed mr̃ amplius illius cognationẽ metuens/ita mihi ꝓſpexit/q; utiq; ſolum meæ puericiæ munimen iudicauit. Vñ deũ reſpiciens in p̃ntibus ſum ſecurus. Laban antẽ & pp parentes eius ꝓmiſit oẽm ſe ei ꝓticipare clementiã/& pp matrẽ ꝓ cuius fauore licet abſentis ſtudiũ ſuũ circa eũ ſe dicebat oñdere/gregis. ſ. curã eũ habiturum cõſtituere ſe dicebat/& ꝓponendũ his exoptabat/uolũtatẽq; ad ꝓprios remeare parẽtes cũ talibus donis & honoribus dimittendũ qualibus talis cognatus iuſte ꝓmeritus eſſet. Iacob libenter hæc audiẽs/donec eſſet qdẽ apud eos/hũc laborem ferre gratiſſime ſe rñdit/mercedẽ uero pro tali labore Rachel nuptias poſtulauit/cum etiã ꝓpter alia honore digno haberet/& maxime qđ miniſtra eius fuiſſet aduentus. Amor nãq; puellæ eum huiuſmodi uerba facere cõpellebat. Laban gauiſus in his annuit ei puellæ nuptias/nec aliũ generũ meliorem ſibi optaſſe/ſi tñ apud eũ aliquãtum maneret tempus ad chananæos non ſe miſſurũ filiã/qñ etiã de ſororis cura pœnitẽtiã agere ſe dicebat q̃ eam ibidem direxiſſet. Cũ uero Iacob hoc fieri conſentiret. ſeptem ꝓmiſit annos/ tantum.n. ſo-

oero iudicauit

eero iudicauit miniſtrandũ:uirtutis ſuæ prebens experimentũ ut quis eſſet magis agnoſceret. La
bã ſuſcipiẽs ſermonẽ tpe tranſacto ꝓpoſuit epulas nuptiarũ. Nocte ergo ſupueniente ignoran
te iacob collocauit ei alterã filiarũ Lyã ſenioꝛẽ: & nõ decorã aſpectu/ille uero p ebrietatẽ nocte
ei pmixtus.die facto apud Labã de iniuſtitia q̃rebat. Qui dandã ueniã neceſſitati poſcebat:ob
quã talia geſſerat:non.n.p malignitatẽ eã Lyã dediſſe:ſed alia maiore cã uictũ ſe hoc feciſſe di/
cebat/q̃ tñ impedire non poſſet:ſed amanti daturũ ſe eã poſt ſeptẽ annos alios ꝓmittebat. Con
ſenſit ergo iacob:nihil.ſ. aliud ei amor puellæ facere pmitt:bat:& ꝓteteritis aliis ſeptẽ annis
Rachel accepit uxoꝛẽ. Erãt ambabus miniſtræ quas dederat pater.zelpha qdẽ Lye. Rachel ãt
Bala nõ qdẽ ancillæ/ſed ſubdite. Et Lyæ magna erat ſollicitudo de amore uiri:quẽ hẽbat circa
ſoroꝛẽ ſperabatq; ſe exiſtentibus filiis honorandã:& exorabat continue deũ natoq; maſculo fi
lio & ꝓpter hoc cõuerſo ad eã uiro Rubẽ filiũ nominauit.eo qa dei miſericordia ei fuiſſet con
ceſſus/hoc.n.ſignificat iſtud nomẽ. Habuit aũt poſt tpa ẽt alios tres filios:Simeõ qđ nomẽ ſigni
ficat exaudibilẽ ei fuiſſe deũ:deinde Leui quaſi firmator ſocietatis.poſt hũc iudã qđ gr̃am ſigni
ficat actionẽ. Rachel aũt metuẽs ne ꝓpter copiã ptus ſororis minoꝛẽ apud uirũ ptẽ hr̃et collo/
cauit cũ iacob ſuã famulã Balã ex qua naſcit dan/ qđ a deo iudicatũ latina ſignificat lingua &
poſt hũc Neptalim tanq̃ ex machinatiõibus.eo q cõtra ptus ſororis copiã arte fuerat uſa. Hoc
& lya fecit cõtra opus ſororis denuo machinata:collocauit ei et ipſa ſuã famulã: & natus ẽ de
Zelpha filius Gad qđ qs potuerit appellare fortuitũ/& poſt hũc Aſer/qđ beatificũ poterit dici
q lyæ gloriã cumulauit. Cũ aũt Rubẽ ſenior filioꝝ lyæ matri mãdragore mala portatet.rachel
aſpiciẽs dari ſibi poſcebat.qa cupierat cibũ:illa nõ cõſentiẽte/ſed ſufficere ei dicẽte q eã uiri ho
nore ꝓuaſſet:Rachel mitigãs ſororis irã cõceſſura ſe ei dicebat.ut cũ ea uir illa nocte maneret.
Qua hoc ꝓcipiẽte munus iacob cũ lya dormiuit. Rurſus ergo nati ei filii ſunt. Yſachar qdẽ qđ
ſignificat mercede factũ:Zabulõ qđ idicat fauoris pignus ad eã. Nata ẽ aũt & filia Dina. Poſt
hæc tpa natus ẽ & rachel filius ioſeph/qđ ſignificat augmẽtũ alicuius faciẽdũ. Hoc ergo oẽ tẽ/
pus qđ ſunt anni uiginti paſcebat ſoceri greges. Poſt hoc rogabat ut ſũptis uxoribus ab eo di/
ſcederet. Socero hoc nõ ꝓmittẽte latẽter hoc facere cogitabat.uxores reqrebat qd de ꝓfectiõe
tractarẽt. Illis aũt diſcedere libẽter dicentibus Rachel & ſimulachra deoꝝ quos collere patria
lex erat pariter furata cũ Lya ſorore fugiebat & utriuſq; pueri/& pullæ cũ filiis/& qcũq; poſſeſ
ſio eis erat. Ducebat ẽt gregũ medietatẽ nõ reſpiciẽte Labã. Rachel deoꝝ ſimulachra porta//
bat.licet docuiſſet eã iacob hmõi deoꝝ honorẽ ſpnendũ.ut ſi cõpræhẽderent ſequẽte patre ue
niã illa ad hæc cõfugiẽs ipetraret. Labã aũt poſt pmũ diẽ cognoſcẽs iacob diſceſſum ſimul & fi
liarũ multũ malo aio ꝓſequebat maxia uirtute circũdatus/& ſeptima die in quodam colle ꝓcul
eos collocatos iuenit.& tũc qdẽ qa erat ueſpa reqeuit. Viſio ergo ei appuit monẽs.quatenus ſi/
nẽs generũ atq; filias cõgeſcere/nihil in eos ꝓ furore ꝓſumere: ſed ut pacta faceret cũ Iacob /q
ſi eius cõtẽnẽs paucitatẽ aggrederet cũ eo pugnare ei auxiliũ dicebat illa uiſio ꝓbiturã. Labã ãt
dũ huiuſcemodi ei factũ a deo fuiſſet alloquutũ.orto die Iacob euocãs & manifeſtãs ei uiſionẽ
cui credẽs ad talia declinaſſet/cœpit eũ culpare dicẽs/qũo eũ & pauperẽ ueniẽtẽ ad ſe/& omniũ
ſuſciperet idigẽtẽ/eiq; cunctã poſſeſſiõis ſuæ ubertatẽ ꝓbuerit. Nã & filias meas ingt cõiunxi
tibi/fauorẽ tuũ circa nos p hæc agẽdũ eẽ cõfidẽs.tu uero neq; matris tuæ aut cõionis quã circa
me p cognationẽ habes.neq; uxorum q̃s duxiſti pudorẽ geres.neq; filioꝝ quoꝝ ſuũ auus. lege
apud me uſus es belli/poſſeſſionẽ meã quidẽ aufers filiabus aũt genitorẽ ſuũ fugere ꝓſuadẽs ſa/
era quoq; paterna diripiens/ domi utiq; portaturus/q̃ & a meis parentibus honorata ſunt/& a
me religiõe ipſa colunt. & hæc qdẽ q̃ nec expugnãtes ſuos inimicos faciũt.tu ꝓpetraſti cogna
tus. & ſororis qdẽ meæ filius.filiarũ uero maritus et cœpulator meus domui meæ talia ingere/
re nequaq̃ dubitaſti. Cũ hæc dixiſſet Labã.ita ſatiſfaciebat iacob dicẽs. Ego nõ ſolũ deũ patriæ
deſideraui/ſed ẽt oẽs una cognatos & poſt tñ tẽpus dignũ eſt me ad ꝓpa remeare. Pro ꝑda ue/
ro qđ dicis alio indicãte tu potius inuenieris iniuſtus.cũ te deceret gr̃as nobis ſoluere ꝓ his q̃
a me cuſtodita & facta maiora ſunt/qũo in hoc iuſtitia non priuaris.cũ mihi ingratus exiſtis.
Cur patrẽ eius ꝓuã abſumẽtes abſceſſimus. Filiæ uero tuæ nõ mea malignitate ſecutæ ſunt /ſed
iuſta deuotione q̃ ſcimus uxoribus legitimis circa uiros poſſe cõpetere. Sequunt nõ tñ me quã
tũ filios/& hæc qdẽ ipſe dicebat.ne aliqđ gereret in cõgruũ.q̃rebat aũt accuſationẽ q̃ faciebat/
qa cũ matris eius uideret eſſe germanus/& filias ei iunxiſſet iperiis eum uulneraſſet aſperrimis
xx.ãnis eũ detinẽs & alia qdẽ nuptiarũ occaſione feciſſet/q̃ licet crudelia leuiter ſuſtinuiſſet/pe
iora tñ facta poſt nuptias/q̃ qlibet ẽt inimicus effugeret. Reuera ualde crudeliter Labã uſus eſt
Iacob. Vidẽs.n.ei deũ ad qđcũq; uoluiſſet eſſe ꝓſtabilẽ pmittebat ut qcqd natũ fuiſſet ei ꝓberet.

interdũ

mine Iacob gregũ partu aliqñ qdẽ fidẽ de præſenti non cuſtodiebat: aliqñ ãt in alteꝝ ãnũ ꝓbiturũ ſe eẽ dicebat eo ꝙ multitudine gregũ uideret eũ abũdare: cũ in futuro tñ fore potius deſperaret: fal-
lebatq; rurſus in his quæ nata cõſpiceret. De ſacris aũt furatis iuſſit inqſitionẽ fieri. Cũ accepiſſet er
go Labã pſcrutandi ptãtem: Rachel hoc audiens poſuit idola in ſtratorio cameli qui portabat eã:
& ſedens naturalẽ ſibimet purgationẽ dicebat iminere. Et Labã qdẽ ceſſauit amplius pſcrutari: non
credẽs ꝙ cũ tali paſſione ad idola accederet/fecitq; cũ Iacob fœdus: in nullo eorũ quæ geſta fuerãt
memoriã habiturus/ſed & ille filias ſuas ſedilecturũ. Et has pollicitationes fecerũt ſup montes quoſ
dã in quibus colũnã ſtatuerũt ſub climate araꝝ/unde collis ipſe dr̃ galaad/ex quo hactenus tertã ga-
laditen appellant. Et cum factis pactionibus imolaſſent/Laban quidem reuerſus eſt Iacob in chana
næam procedente/ſubinde uiſiones apparebant/de futuro ei ſpem optimam pollicentes. Et locum
illum quidẽ appellauit dei caſtra. Volẽs aũt noſſe quid cogitaret eius frater ſingula cogniturus cũ i
tegritate præmiſ/metuenſq; propter priſcã ſuſpitionẽ/præcepit his quos mittebat ut dicerẽt Eſau:
quia Iacob putans iniuſtũ eẽ ut hic te iraſcente cõuineret: de prouincia ſpõte diſceſſit: & nunc ſuffi
ciens tps eẽ putans reconciliationis reuerſus ẽ ducẽs uxores & filios: cũ diuitiis acqſitis: & cũ precio
ſis rebus ſemetipſũ tibi traditurus: quod maximũ bonũ fore iudicat: ut cũ fratre fruaꝰ his q̃ ei ſunt
a diuinitate collata. Et illi qdẽ hæc ĩdicauerũt. Eſau uero lætus effectus: fratri cũ quadringẽtis occur
rit armatis. Iacob audiẽs uenire eũ in occurſum ſibi cũ tãtis armatis expauit. Deo tñ ſpẽ ſalutis ſuæ
cõmiſit & prouidentiã rerũ præſentiũ fecit: quatenus & ipſe ſuũ ſine paſſiõe ſeruaret: inimiciſq; præ
ualeret ſi aliquod iniuſtũ facere uoluiſſet. Diſtribuẽs ergo qui cũ eo erãt alios qdẽ ꝓmittebat: alios
aũt poſt tergũ proxime ſeq; iubebat/ut ſi uim paterent qui præmiſſi fuerãt inſiſtente fratre refugiũ
ſequẽtes haberẽt: & oẽs qui cũ eo erãt hoc modo diſponẽs: miſit quoſdã fratri munera deportãtes.
Erãt iumenta quæ mittebantur: & quadrupedum multitudo uariorum quæ grata ſuſcipientibus fo
rent: eo ꝙ illi rarius hæc haberent. Mittebantur aũt diuerſis uicibus ut frequẽter aduenientes multi
eẽ putarent. Placabat ergo ꝓ dona ira eius/ſi adhuc aliqua ĩdignatio remãſiſſet/ſed ẽt ſermonibus
blãdis iubebat uti/quos mittebat ad eũ. Hæc diſponẽs ꝓ totũ diẽ nocte utriẽte mouebat ſuos. Cũ/
q; fluuiũ quẽdã tranſiſſet noctẽ Labos Iacob ibi remanẽti uiſo quædã apparuit/eũ qua luctabatur/ illa
utiq; uiſiõe initiũ certaminis faciẽte/q̃ ẽt uoce uſa ẽ/ſimul & uerbis letariq; eũ in his monẽs quæ fa-
cta uidebantur/nec modico ſe ꝓualuiſſe crederet/ſed grandẽ angelũ dei uiciſſe/& hoc ſignũ arbi-
trari magnorũ ſibi fore bonorũ/& ꝙ nũquã eius deſereret genus/nec fortiorẽ hoſtium quẽquã illius
eẽ uirtutis/præcepitq; eũ uocari Iſrael/quod hæbraica lingua ſignificat reluctãtẽ angelo ſacro. Hæc
igit Iacob poſcẽte illa uiſo prædicebat. Qui ſentiens angelũ dei eſſe/rogabat/ut quã partẽ habitu-
rus eẽt ei ſignificaret. Et uiſo quidẽ cũ iſta dixiſſet diſparuit. Letatus aũt Iacob i his phanuel locum
denominauit. Cunq; ei propter certamẽ dolor fuiſſet factus circa neruum latum/ & ipſe abſtinuit
eo cibo/& propter illũ neq; nobis ẽ cõmeſtibilis. Proximũ iã audiẽs eẽ fratrẽ iuſſit ꝓcedere utranq;
cõingẽ ſeorſũ cũ ancillis/ſuis/ut de lõge cõſpiceret opera uirorũ pugnantium/ſi hoc uoluiſſet Eſau.
Fratrẽ autem ſibi proxime ueniẽtẽ ipſe ſalutauit/nihil de eo doloſe cogitantem. Et Eſau amplexus
eũ requirebat de multitudine filiorũ & mulierum. Et cũ cognouiſſet/ipſe quidem uenire eos roga-
bat ad patrem. Iacob ergo excuſante eos de iumẽtorũ labore Eſau diſceſſit in ſeir/illic enim cõmo-
rabatur/appellauitq; uillam de ſua. Chirſuta capillatura. Iacob autem uenit ad ſcenas. i. ad taberna-
cula q̃ hactenus ſic uocãtur. Vnde in ſicimiã quoq; profectus ẽ/quæ ciuitas ẽ chananæorũ. Sicimi-
tis aũt ſolẽnitatẽ agẽtibus Dina quæ fuit filia Iacob/ſola trãſiuit ad ciuitatẽ/emptura ornamentum
prouincialiũ mulierũ. Vidẽs ergo Sichẽ in regis Emmor filius/eã corrupit abreptã/& amore confe
ctus deprecatur patrem/ut ei puellam acciperet in uxorem. Ille uero cõſentiens uenit ad Iacob ſup
plicans ut filio ſuo Sichem Dinam lege cõiungeret. Iacob igitur neq; cõtradicere ualẽs ꝓpter digni
tatem ſupplicãtis/neq; legitimũ iudicans alienigenæ filiã copulare petit concedẽdũ ſibi ſpacium ut
deliberaret de quibus poſcebat. Abſceſſit ergo rex ſperans Iacob nuptias filio ſuo cõceſſurũ. Iacob
autẽ indicans filiis & corruptionem ſororis & ſupplicationẽ Emmor/petebat cogitandũ eẽ qd fie-
ret/& plurimi quidem tacebant/conſilium non inuenientes. Symeon uero & Leui puellæ fratres ex
matre eadem nati/huiuſmodi ſibi conſtituerunt actionem adinuicem/ut cum eſſet feſtiuitas & ſici
mitæ requie/& epulis uterentur/incunctanter primis cuſtodiis aſſiſtentes dormientes occiderẽt/ &
ueni entes in ciuitatem interficerent omnem maſculum/& regẽ cũ eis & filiũ eius/ſoliſq; parcerent
mulieribus. Hæc efficientes præter cõſciẽtiã patris reuocauerũt Dinã. Iacob aũt factorũ magnitudi
nem admiranti/& filiis iraſcenti deus aſiſtens/iuſſit eũ cõfidere/& purificantem tabernacula/ſacri
ficia celebrare/quæ prius cũ iret in meſopotamiam pro ſomni apparitione deo uouerat. Cum igi-
tur purgaret ſuos Laban deos inuenit/neq; n. ſciebat a Rachel furatos eſſe/& quia eos celaſſet i ter
ra ſub arbore quadam/hos ergo inde tollẽs ſacrificabat in Bethel ubi ſomniũ uiderat cum Meſopo
tamiam prius iret/hinc enim proficiſcens uenit in Effrata/ubi Rachel ex partu mortuam ſepeliit

quæ ſola inter cognatos. In Ebron honorem ſepulturæ hſe nō meruit. Et ualde flens filium ex ea tū Beniamin appellauit/propter dolorē qui ob eū matri ꝓuenerat. Iſti ſūt ergo filii Iacob oēs/maſculi quidem duodecim/fœmina uero una. Horum octo legitimi/de lya ſex quidē duo uero de Rachel/quattuor autem de famulabus/bini ex utraq; quorum & nomina ſuperius dixi.

Moritur Iſaac in ebron/& ſepultura filiis ſuis Rebecca uxore prius defuncta. Ca. XXVIII.

VEnit ergo hinc i ciuitatē ebrō poſitā iter chananæos. Illic āt Iſaac cōmorabat/& paulū qdē pariter uixerūt. Rebeccā Iacob uiuā nō repperit. Moriē & Iſaac/nō poſt multū q̄ filius eius aduenit/& ſepultus eſt a filiis cū uxore in Ebrō/ubi erat ſepultura eius parentū. Fuit ergo Iſaac deo uir carus/& multa eius prouidentia dignus poſt Abrahā ualde longæuus. Cunq; uixiſſet centum octuaginquinq; annis cum uirtute defunctus eſt.

Incipit liber ſecundus antiquitatis iudaicæ.

Quomodo Eſau & Iacob Iſaac filii habitacula diuiſerunt/& Eſau quidem Idumæam tenuit/Iacob autem chananæam.

Oſt mortē uero Iſaac filii eius iuicē tabernacula diuiſerūt/& nō ea quæ acceperāt tenuerūt/ſed Eſau qdē Ebrō ciuitatē fratri dās habitabat i ſeir & i idumea regnabat/quā regionē a ſemetipſo ita uocauit. Edom. n. noiatus ē/quā nūcupationē hmōi uenatōis cā ſortitus ē. Aliqñ labore uenationis eſuriens rediebat/dū adhuc puer eēt ætate iueniēſq; fratrē lentē ꝓparantē ſibi ad prāndiū rubeū colorē nimis hñtē/& ꝓpterea potius incitatus rogabat ut ꝓberet ſibi cibū. Qui uēdere ſibi primatū propter cibū p eius eſurie cōpulit fratrē. Ille fame cōpulſus cōceſſit cū ſacramēto primatū. Quāobrē propter ruborē cibi a coetaneis infantiæ tpe Edom uocatus ē. Hæbræi nāq; edom rubeū dīnt. Et iō regionē ſic appellauit/quā græci honeſtius Idumæā denominauerūt. Fuit āt pater filiorū numero qnq; quoꝝ Hieus qdem & Hielō & chore ex una muliere ſūt geniti Oolibama noīe reliquorū uero Eliphas qdem ex Ada Rabuel āt de Baſemath ethei ſūt nati. Hieus quidē filii nō fuerūt/heliphas uero fuerūt legitimi quinq; themā/Omar/Sepphu/Gathan/Cenes. Amalech. n. naturalis nō erat/de cōcubina thāna noīe ꝓcreatus/iſti ſiquidē habitauerūt in idumæa q̄ Gobolitis ē dicta & ab Amelech Amalechitis eſt appellata. Cū. n. aliqñ magna fuiſſet idumæa/& in tota regione nomē integrorum retineret/in patribus appellationē ad habitatoribus cōſeruabat. Contigit āt Iacob/ut ad tantā fœlicitatis magnitudinē ꝓueniret/quæ facile ab aliis appræhēdi nō poſſit. Diuitiis. n. cunctis ꝓuincialibus eminebat/& filiorū uirtutibus imitabilis & cōſpicuus erat/nec ullius rei penitus indigebat/qñ illi ad opus manuū & laborū tollerātiā erāt prōpti & ad ſtelligētiā ꝓparati. i tm uero eius habuit diuinitas fœlicitatis curā/ut ēt ex his q̄ triſtia uidebant eē honorē ei ꝓberet ſublimitas fecerit q; eū/& q ex eo ꝓcreati ſūt auctores reuerſiōis ex ægipto/quo pfes nſi hmōi cā morati ſunt.

Quomodo Ioſeph iunior filiorum Iacob ſomnis ei demonſtrantibus fœlicitatem futuram in uidiam ſuſtinuerit fratrum. Cap. II.

Oſeph ex Rachel filiū ſuſcipiens Iacob/& ꝓpter honeſtatem corporis & aī uirtutē/cū utiq; aliis ſapia ꝓcelleret/eū āplius aliis fiiis diligebat. Huic ſiue pīna dilectio odiā cōcitauit fratrū ſiue ſōnia. Quæ cū uidiſſet/patri & eis ꝓtinus īdicauit/eo q ꝓfectū eius ānunciarent/cū ſepius celent hoies/etiā ſuoꝝ fœlicitates. Viſiōes q̄ apparuerunt Ioſeph erant hmōi. Miſſus a pfe cū fratribus ut colligerēt meſſes. & maturas fruges/uidit nimis præcipuā uiſionem/& ultra ea q̄ ſolent p ſōnia prouenire. Quā uiſionē dum ſurrexit fratribus ſuis tanq̄ ſibi ſōniū diſcernentibus ēnarauit/dicens uidiſſe ſe tranſacta nocte manipulum ſuum de tritico ſtantem in quo eum poſuerat loco/illorum uero cōcurrētes adorare eū/ſicut dominum ſerui. Illi intelligentes uirtutem eius/& rerum magnitudinem prædicere uiſionem/& contra ſe poteſtatem eius futuram Ioſeph quidem tanquam ignorantes ſomnia nihil explanauerūt cōſiliū uero fecerunt/ne ad ꝓfectū ea quæ arbitrabant acciderēt/& circa eū graues amplius exiſtebāt. Impugnās āt diuinitas eorū inuidiā/ſecūdā ꝓſtitit Ioſeph uiſionē multo mirabiliorē quam prima. Vidit. n. ſolē ſimul & lunā & cæteras ſtellas i terrā deſcēdere/& ſe adorare/quā uiſionē pfi nihil de fribus mali formidās/ēt his pñtibus īdicauit/& iterꝓtari ſibi qd hoc ſignificare uelit poſcebat. Ille uero ſōnio gaudēs/cū expoſitione mēte cōſpiceret/& cū ſapia nō ſine cōſideratiōe cōiiceret lætabat/magniſq; ſignificatōibus fœlicitatē filio nūciabat/tpſq; largiēte deo futuꝝ quo a pētibus & fribus eēt honorādus/& adorari dignus/lunā qdem & ſoleni pfi & mri cōparans/eo q illa augeat & nutriat uniuerſa/ille uero formet/& aliā fortitudinem præſtet/ſtellas uero fratribus/cum & ipſi. ix. eſſent/ſicut & ſtellæ uigorem a ſole & luna percipientes. Et Iacob qdem huiuſmodi non inſipienter diſcretionem protulit uiſionis/fratres uero Ioſeph uehementer ea quæ ſunt prædicta contriſtauerunt/& incitati aduerſus eum/uelut extraneum bona quæ ſignificata fuerant illis ſomniis habitu-

rum &

rum & nō quaſi de fratre gaudētes: dū ēt cum eo potuiſſent his adipiſci bonis: nēpe qui cognatiōe cōmunicarēt: & fœlicitatis ſocii forēt interimere adoleſcētulū ſunt aggreſſi. Cūq; hoc ſtatuiſſēt: cō/ſiliū ad pficiendum illud tendebāt: in ſicimis abeuntes. Hæc aūt prouicia paſtorū eſt ouiū optima / & gregū alimentis ualde copioſa. Quo dū gregū curā haberēt: & patrē ſcire nō fecerūt/qa ibidem remoti eēnt. Ille ignorās hæc: eo q; nullus ad eū a gregibus adueniret: qui qđ eēt uerū de filiis nun/ciaret: triſtēq; pro illis animū gerēs: & in formidie cōſtitutus miſit Ioſeph ad greges ut de fratribus ſuis agnoſceret: & qđ agerent ídicaret. Illi aūt fratrē uidētes ad ſe uenire: gauiſi quidē ſunt/ſed non quaſi familiaris ſui præſentia/& a patre directi/ſed quaſi ſup inimico/& manibus eorū diuina uolū tate cōtradito. Ad iternitionē ergo eius nolētes differre pñs tps protinus acceſſerūt. Quos dum Ru bē ſenior eorū inſpiceret ita cōſpirare/& ad actū iā uideret unanimes/eos retinere tētabat magni/tudinē ꝓſumptionis: & ſcelus eis oſtēdēs: qa malignū qdē deo & hoībus eēt abhominabile ēt nō cō/ſanguineū hoīem perimere: multo magis aūt ſceleſtius cedere in fratrē ita pficere/quo. ſ. interfecto pater una perimeret: & mater i luctu ex filii nō humana lege facta priuatiōe cōſumeret. Etiam eis hoc dicebat ut uno aio pciperēt qđ ipſi paterent mortuo ſibi filio/& iuuēculo/& recederēt a tali ꝓ/ſumptione deū timētes/qui inſpector ſimul & teſtis eēt/& ab hmōi actiōe recederēt/pniamq; dili/gerēt/& potius tēperātiæ deſeruirēt/nā accedētes ad hoc opus/oēm pœnā pro fratris nece ꝓſolue/rēt/uidētes utiq; dei prouidētiā ubiq; ꝓſentē/cui neq; qđ in deſerto/neq; qđ in ciuitatibus agitur ē abſcōſum/ubicūq; n. hō eſt/oportet ſcire illic eē deū/ſed ēt cōſcientiā ſuā eos habitura inimicā i his ꝓſumptionibus edicebat/quā neq; bonā hītes aliq: neq; talē qualis in eis tūc habitaret poſt mortē fratris effugerēt. Adiiciebat dictis ēt hæc/quia fratrē neq; iniuſtū aliqd faciētē ſanctū eēt occidere/bonū eē uero ēt inimicis obliuiſci/ſi qd forte peccauerit/Ioſeph aūt in nullo malignū circa eos exti tiſſe/cur eū occideret/cuius ætatis infirmitatē mēſurate deberēt/qñ ipſe eorū tutelā potius expecta ret. Cauſa uero huius iteritus multo peiorē eorū actionem faceret/eo q; ꝓpter inuidiā futurorū bo/norū eū uita priuare niterent/quibus bonis ſimul cū illo uterent/eius cōmunioni pariter participan tes/cū nō extraneus ſed domeſticus eorū exiſteret/unde deberēt ſua putare/quæcūq; Ioſeph largitas diuina cōferret/ſed & iracūdiā ſuperna propterea ſeueriorē ſibimet futurā/ſi eū qui a deo iudicatus fuerat dignus/occideret/& auferret deo eū cui eēt talia donaturus. Et Ruben quidem hæc dicens & his potiora ſupplicans eos a fratricidio conabat auertere. Cū uero in nullo eos mitiores uideret ſed feſtinantes ad necem ſuadebat ut malum ſceleris aliquatenus leuigarent. Nam ulciſci ſe uolētes ꝓtius credebat flectere. Cum uero præualuiſſent ut fratrem occiderent/dicebat non eſſe ualde futu/ros malos/ſi in his quæ nunc hortaretur obedirent/in his. n. eſſet & opus quo feſtinarent/nō tamen hmōi/ſed leuius in cōparatiōe mali. Petebat eos manus quidem in fratrem nō iniicere/ſed proiectū in lacum uicinū eum illic deſinerent mori/& ſcelus manuum ſuarum uel ita leuigari. Illis aūt cōſen tientibus/ſumens Ruben adoleſcentulū & caute ligans eum in lacum cum quiete depoſuit/ erat. n. ſine aqua. Et ille quidem dum hoc feciſſet abſceſſit quærens loca oportuna paſture.

Quomodo idem ipſe in Aegyptum uenundatus a fratribus propter odium quod habebāt in eum factuſq; inſignis & clarus/ibi fratres habuit ſubiectos. Cap. III.

VDas aūt qui & ipſe filius erat Iacob uidēs negociatores arabes ex iſmahelitar̄ gene re aromata/& onera ſyria portātes ægyptiis de Galaath poſt diſceſſū Ruben ffribus ꝓſuaſit ut extrahētes Ioſeph uenderēt arabis quo lōgius cōſtituto/uel ſi morereť apd peregrinos/ipſi forent a ſcelere liberi. Hoc dū placuiſſet Ioſeph extrahētes/negocia toribus uendiderūt/ꝓcio nūmor̄. xxx. cū decem & ſex eſſet ānor̄. Ruben aūt nocte ad lacū ueniens/latens ffes ut liberaret ioſeph/dum clamāte eo non reſponderet/ metuens ne poſt abſceſſum eius interimerent eum culpabat fratres. Illis quod geſtum fuerat edicentibus/ceſſauit a lu ctu Ruben. Cunq; hæc circa Ioſeph geſta uiderentur a fratribus quid agerent poſtea ut extra ſuſpi tionem patris fierent exquirebant/tunicamq; qua uenerat indutus ad eos Ioſeph quam abſtulerant dum eum in lacum deponerent/placuit eis diſcerpere/& hirci ſanguine maculatam portare/patri/que monſtrare ut ei uideretur quaſi a beſtiis deuoratus. Quod facientes uenerunt ad ſenem. Et cum ab eis de filii cognitione inquireret/dicebant ſe quidem Ioſeph neque uidiſſe neque ſi qua calami/tas ei accidiſſet nouiſſe illam uero tunicam inueniſſe ſe ſanguine maculatam atq; diruptam & arbi/trari ſe q; incidens in beſtias interiiſſet/ſi tamen ex tunica agnoſceretur/& ſi hac indutus fuiſſet de domo proficiſcens. Iacob autem cum prius in leuiori ſpe fuiſſet/tanquam forte prædato ſuo filio/hanc ſpem deſeruit/cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifeſtum. Cognouerat enim eum ipſa ueſtitum cum properaret ad fratres/& uelut ſuper mortuum de cætero uidebat afflictus ado/leſcentem lugens/& tanquam ſi unius filii pater eſſet / aliorumq; conſolatione priuaretur/ſic erat apud ſemetipſum male/prius fratribus eum eſtimans comparatum qui a beſtiis credebat eſſe con/ſumptus. Sedebat ſacco ueſtitus: triſtitia grauiſſimus/ut neq; à filiis conſolationem ſumens leuior

fuiſſet/neq; labora ndo doloribus ſterdicere præualeret. Ioſeph aũt uenditũ a negociatoribus cõpa/rans. Putiphares uir ægyptius qui erat ſup coquos regis pharaonis/hẽbat in omni honore/ doctri/nãq; liberaliũ edocebat/& ali eũ meliori cibo quã cõueniret/ſeruili fortunæ iubebat/cõmiſitq; ei do meſticã curã. Ille uero cũ his frueret/uirtutẽ humilitatis quæ circa eũ erat/neq; hac mutatione defe/liquit/ſed oſtẽdit prudẽtiã cũ certiſſime affuerit præualere poſſe rebus in uita difficilimis/nec fœli/citatibus ſolũmodo tẽporalibus inhærere. Ita dũ uxor eius dñi propter pulchritudinẽ & opportu/nitatẽ actuũ eius/eẽt illius amore cõfecta/& putaret quia ſi hoc ei faceret manifeſtũ facile eũ ſuade ret uenire ad ſuũ cõcubitũ/quaſi ille iudicaret fœlicitatẽ eo q; ei dña ſupplicaret/& ad figurã illius tũc ſeruitii/& nõ ad modũ reſpiceret caſtitatis/deſideriũ ſuũ ei prodit/& uerba de pmixtione fecit. Cuius reſpuebat ille preces/dicendo nõ eſſe iuſtũ hmõi ſibi ipoñ ſeruitiũ. unde emptorẽ a quo tan ta dignitate fuerat honoratus/iniqtatis cõtigeret iniuriã ſuſtinere/ſed rogabat eã cõprimere paſſio/nẽ/deſperationẽ qppe ei hujus deſiderii ꝓponẽs/qa ſi nõ eẽt ſpes/hoc ei facile poſſit auferri/ſe uero oia potius ferre dicebat quã in hoc quodãmodo conſentire. Nã ſi ſeruũ inquit dñe ſue nihil facere oportet aduerſum/cõtra hæc ꝓcepta maxime cõuenit reſultare. Illius aũt amor potius augebat eo q; nõ ſperaret oino deuiare Ioſeph. Et dũ uehemẽter obſideret a paſſione/ſecũdũ rurſus fecit experi mẽtũ. Igiẽ dũ feſtiuitas publice celebrationis inſtaret/in qua ad cerimonias ẽt mulieres intereſſent/ ægritudinẽ marito ſimulauit/captãs ob hoc ſolitudinẽ atq; ſilẽtiũ ut exoraret Ioſeph. Qui dũ acceſ ſiſſet uberiores prioribus obtulit ei ſermones/qa bonũ quidẽ fuiſſet ut præcibus priſcis flecteretur/ nec in aliquo cõtradiceret propter reuerentiã dñæ depoſcentis/& excellentiã paſſionis/qua cogere tur domina de ſua dignitate deſcendere/ſe nunc melius ageret/ſi quæ pridem contemperat emẽda ret. Nã ſi ſecũdas preces expectaret/hoc illa etiam ſtudio maiore ſe feciſſe referebat/ægritudinẽ ſi/mulaſſe/& feſtiuitati uel cerimoniis præpoſuiſſe eius amplexum/ſibi aũt q; primis ſermõibus non credẽdo reſultauerat/nulla factum fuiſſe malicia iudicaret/ſignumq; crederet utilitatis bonoꝝ præ ſentiũ/q; ipſa in ea uoluntate perſiſteret/quæ bona iam quaſi poſſideret ſi eius amore flecteretur/& maioribus frueret obediens uindictã uero & odium eum aſſerẽs ſuſcepturum/ſi eius contemneret dignitatem/ſed etiã dñæ caſtitatem conferre uideretur. Neq; enim hoc illum iuuare poſſe dicebat/ ſed ipſa ad accuſationem accederet illius/& tentatam ſe ab illo marito proprio mentiretur/magiſq; crediturum uxoris ſermonibus quam illius/licet eos ex ueritate proferret. Hæc dicente muliere/li/mul & flente/nec miſericordia eum recedere a caſtitate ſuaſit/nec metus coegit/ſed & ꝓces reſpuit & minis nõ ceſſit/metuẽs iniuſticiã ſuſtinere/& pati magis quodlibet ſæuius elegit/quam lætus uti præſentibus/in quibus etiam conſcius eſſet perditionis ſuæ. Cõmemorabat autem eam nuptias & uiri ſocietatem/& his potiora diſtribuenda/quam tẽporalis ardoris libidini ſupplicabat/ná talibus ꝓpetratis/quæ pœnitentiam magis augerent/dolorem ſumeret & nequaquã qd deliquerat emẽda/ret/& timorẽ nimium eẽt habitura/quando cauſa huius mali nullatenus poſſit abſcondi/uiri ãt ſuæ ſocietatis adoptionẽ habitura ſine periculo/inſuper magnam conſcientiæ apud deum fiduciam ſi/mul & apud homines/tanquam in eius manens amplexibus munda & apud eum dominæ poteſta/tem/non pro peccato habitura confuſionem/multoque melius eſſe habere fiduciam in bonis q̃ co/gnoſcuntur/quam in malis quæ timore celatur. Hæc dicens/& his multo maiora/ardorem mulie/ris retinere/eiuſq; paſſionem conuertere ratione nitebatur. Illa uero ſtudio ſuo uehementius incita/ta imittens manus cum uerbis ſuadere deſperaſſet/eum cogere tentabat. Cunq; fugiſſet iratus Io/ſeph/illa eius tenente ueſtem qua ſe exuerat/exiliuit domo. Quæ in formidine conſtituta / ne uiro ſuo hoc diceret/iniuriamq; uolens præuenire/quatenus aduerſus Ioſeph mentiretur / excogitauit / ut hoc modo ulciſceretur iniuriam/quæ fuerat ita ſuperbe contempta. Præcedere uero in accuſatio ne ſapientiſſimum fore ſimul & muliebre credens/ſedebat quidem deiecta atq; confuſa ob triſtitiã qua cupiditate ſua fuerat decepta/temptamentum corruptionis ſuæ cum iram frangens alias iun/gens. Veniente autem uiro/uultu turbato cauſamq; conſulenti fecit Ioſeph accuſationis initium/& uelut mortua dixit marito. Seruum nequam cubile tuum uiolare uolentem caſtiga qui neq; qualis in domum noſtram uenerit recordatus timuit/neq; quantum ex tua bonitate promeruit/mente p/cepit. ſed pro his cum rebus omnibus bonum ſe prẽbere debuiſſet/ inſidiatus nobis eſt / ut lectum tuum contumeliis afficeret/& hæc in feſtiuitate captas abſentiam tuam. Qui licet humilis primi/tus uideretur/propter tuum quieſcebat metum non quia eſſet natura benignus. Hoc autem factum eſt/eo q; indigene/& præter ſpem ad honorem acceſſerit. Qui dum fidem totius poſſeſſionis tuæ & diſpenſationem obtinere præualuiſſet. & ſenioribus famulis præpoſitus eſſet/tuam quoq; uiola/re tentauit uxorem. Dum uero quieuiſſet in uerbis/oſtendebat ei ueſtem quaſi dum tentaſſet ei uim facere reliquiſſet eam. Putiphares neq; lachrymis uxoris/neq; his quæ dicebat illa/uel uidebat ipſe diſcernens/& eius amori cuncta diſtribuens/examinationem quidem ueritatis fieri non permiſit uxori tribuens caſtitatem. Ioſeph uero nequam eẽ decernens/& illum quidẽ malignorũ miſit i car/

cerem

cerē uxori uero potius caſtitatis ornamētū ieſſe teſtificatus ē. Ioſeph itaq; deo oia ſua cōmittēs neq; ad ſatisfactionē neq; ad itegrā factor; māifeſtationē cōuerſus ē/ſed uiculis & neceſſitate tacitus mā ſuetuſq; ſuccubuit/meliorē eē cōfidēs deū/cām calamitatis/& ueritatē ſcientē/quā illos/q eū iniuſte poene contraderēt/cuius prouidētiæ expimenta repēte ſuſcepit. Cuſtos náq; carceris diligētiā fidē que eius/cōſiderans/& uidēs dignitatē eius formæ ſubtraxit uincula. & quod erat peſſimū leuius ei fecit ciboque eū uti quā uinctis cōueniebat/meliore præcepit. His uero qui in eiſdē calamitatibus erāt/dū ab erumnarū onere ceſſarēt/ad colloquiū ut aſſolet cōmunionis & ſimilis calamitatis ueniē tibus/& adinuicē cās pro quibus cōdēnati fuerant requirētibus/pincerna regis & ab eo uehemēter honoratus/eiuſq; effectu deuinctus & cū Ioſeph hñs cōpedes. Familiarior ei magis effectus ē. Sapiē tia náq; ei uidebat excellere/cūq; ſomnium uidiſſet expoſuit/petens/ut quid ſignificaret/inſinuaret accuſans qa ſupra mala regis adhuc ei diuinitas ſollicitudinē apponeret ſomniorū. Dicebat ergo ſe uidiſſe triū palmitū natos botros/ex unoquoq; pēdere/grandes iam/& ad uindemiandū ſpecioſos/ eoſq; ſe cōprimere in poculo regis muſtūq; offerre bibituro/& illum grate ſuſcipere. Quod ergo ui derat/hoc eē dicebat/poſcebatq; ut quæcūq; Ioſeph in his ſortiret intellectū/ei ſuo manifeſtaret elo quio. Ille uero exhortabat eum confidere/& ſperare in diebus ſe tribus a uinculo abſoluendū/ rege deſideráte miniſteriū eius/& rurſū in eo eſſe conſtituēdū. Fructū. n. uineæ ſignificauit in bonū deum hominibus præbuiſſe/quod etiā ipſi libatur/& fidem hoībus amicitiamq; paſcitur. Soluit ergo lites paſſioneſq; & triſtitiā aufert his qbus offertur/& ad delectationes ſpe cōuertit. Hoc ergo quod dicis inquit ex tribus cōpreſſum botris manibus ſuſcepiſſe regē tuis/boná uiſionē ſcito tibi futurā & præ ſentis neceſſitatis indulgētiā in tot diebus prænūciantē de quantis palmitibus fructū uiſus es p ſom niū uindemiaſſe. Sed memor eſt o mei cū fueris hæc expertus/qui tibi pronunciaui bona/& in ptā// te cōſtitutus/nō obliuiſcaris in quibus nos derelinquis. Nihil. n. peccátes ad uincula uenimus/ ſed p cā ueritatis & caſtitatis/ea quæ reorū ſunt ſuſtinere dānati ſumus/qñ nec in propria delatione eū q nobis hæc intulit iniuriā ſuſtinere uoluimus. Et pincernæ quidē ut aſſolet audiente hmōi expoſitio/ nē ſōni gaudium erat/expectabatq; interpretationis finē. Seruus aūt quidam ſupra piſtores conſti/ tutus/cū pincerna uinctus in carcere/cū talem Ioſeph protuliſſet de illius uiſione ſniam in ſpe bōa conſtitutus/cū & ipſe ſōnium uidiſſet/petit Ioſeph/ut & illi quæ præterita nocte uiderat/qd uellēt ſignificare depromeret. Erat. n. inquit hui uſmodi Caniſtra tria ſuper caput meū ferre me uidi / duo qdē panibus plena/tertiū obſonio/uariiſq; cibis/& qualia ſolent regibus miniſtrari/ſupuolantes au tē alites/oia conſumpſiſſe. Et ille quidē credebat ſibi ſimilē expoſitionē futuram/quā pincernæ dixe rat. Ioſeph aūt concipiens animo ſōniū/dixit ad eū/uelle quidē ſe interpretem ei fore bonorū/ & nō talium/qualiū uiſio demōſtraret/duas inquit ei uitæ ſupereſſe dies/hoc dicens caniſtra ſignificare/ tertia uero eū crucifigendū/cibumq; uolatiliū eſſe futurū/nihilque fore/quod ei auxilium poſſet fer/ re. Hæc ergo ſimilē terminū in ambobus ut Ioſeph dixerat ſuſceperunt. Prædicto nanq; die cum na talis eēt regis/nō ſicut Rex agens/piſtorē quidem crucifixit/pincernam uero uinculis abſoluens/in proprium miniſterium reuocauit. Ioſeph uero cum duobus annis uinculorū mala ſuſtineret/ nihilq; a pincerna prædictorum memoretur/deus eripere eum uolens de carcere huiuſmodi ei machinatus eſt libertatem. Rex Pharao una nocte uiſiones ſomniorum duas uidens/& cum his utriuſq; expoſi/ tionem interpretationem quidem oblitus uiſiones recoluit / affectus in his quæ uiderat/nem// pe cum ei triſtia uiderentur/die facto conuocauit ſapientes ægyptiorum/uolens agnoſcere ſōnio// rū diſcretionem. Hæſitantibus autem illis rex potius turbabatur. Pincerna uero regis uidente confu ſionem/memoria reddita eſt Ioſeph/eiuſq; circa ſomnia ſapientiæ/& accedens ad regem / indicauit ei de Ioſeph/& uiſionem quam ipſe uidiſſet in carcere/pariter & euentum/& quia ipſe dixerit cruci figendum ea die piſtorem/& ſibi omnia ſecundum interpretationem ſomnii eueniſſe prædicēte Io ſeph/uinctumq; eum aſſerens a Putiphare principe cocorum ut ſeruum/cum diceret ſemetipſū non humilis hebræorum eſſe generis/nec gloriæ patris. Hunc inquit euocans/nec propter moderná cul pam eum calumnians/quæ tuis ſomniis indicantur agnoſcens. Iubente rege Ioſeph ad ſuum uultū adduci obediunt famuli diligentia ei præcepto regis adhibita. Rex uero eius dextram apprehen// dens/iuuenis inquit/tu mihi nunc optimus/& prudentia digniſſimus teſtimonio mei famuli nuncia tus es. His ergo bonis quibus iſte participatus eſt/etiam fac me eſſe conſortem/pandens quæcunq; mihi ſomniorum prænunciant uiſiones. Nolo autem te ullo terrore conſtrictum/ blandiri ſermone fallaci/& delectationem facere/ſi reuera ſit triſte quod uidi. Putabam circa fluuium ambulans uide/ re me boues pinguiſſimas/ſimul & magnitudine præcipuas numero ſeptem gradientes de paſcuis ad paludem/alias uero tantas numero perſpexi maximas de palude concurrere ualde tenuiſſimas & ad uidendum formes. Quæ dum deuoraſſent pingues & magnas/nihil adiute ſunt/crudeli famæ detentæ. Et poſt hanc uiſionem de ſomnis ſurgent/& turbatus quid eſſet hæc uiſio apud me conſi// derans/rurſus in ſopōrem ſolutus ſum/& uidi ſecundum ſomnium multo mirabilius priori/quæ &

me tenerent poſius atqȝ conturbant. Spicas. vii. uidi ex una radice natas capite grauatas & recli-
natas a fructu/& aptas ad meſſē/& ad hæc alias ſeptē ſpicas ſanes/& ſirmas nimia ſiccitate. Quæ
conuerſæ/ut conſumerent & comederent ſpicas ſpecioſas/ſtuporem mihi fecerunt. Ioſeph autē reſ-
pondens ait. Viſio quidem iſta rex licet duabus formis apparuit unum terminum tamen eundemq;
ſignificat futurorum. Quod enim boues uidiſti animal in aratri labore fortiſſimum a peioribus de
noratas/& ſpicas a minoribus fuiſſe conſumptas/famam & ſterilitatem ægypto totidem annis præ
nunciat/e quibus ſcilicet primo temporibus fœlicitatem ferentibus quorum ubertas totidem po-
ſteriorum annorum ſterilitate conſumitur. Erit ergo rerum difficultas neceſſarium/quæ inemenda
bilis uehementer exiſtat. Signum autem hoc eſt quo modo exhauſtæ boues meliores conſumpſe-
runt/ſaciariq; minime ualuerunt. Deus tamen non ut triſtificet/futura prædicit hominibus/ſed ut p
ſcientibus leuiora faciat experimenta prænunciatarum rerum. Tu ſiquidem congregans bona tē-
pore primo futura facias/ut calamitatem uenturam/ægyptiorum terra non ſentiat. Mirante itaq;
rege prudentiam ſapientiamq; Ioſeph/& conſulente quemadmodum ubertatis tempora diſpenſa-
rentur/ut poſterior ſterilitas leuior eē uideretur huiuſmodi conſilium dedit/ut frugum parcitas ha-
beretur/& non affluenter ægyptios his uti permitteret/ſed quantum ſufficeret ad pabulum eroga-
ret/quæ uero ſuperesſent ſterilitatis in tempore ſeruari/recondiq; monebat triticum ab agricolis p
ceptum/ut ad ſata tantūmodo miniſtrarentur expenſa alimentorum. Pharao utrunq; in Ioſeph mi-
ratur/& diſcretionem ſomnii pariter & conſilium/diſpenſationemq; eius rei ipſi cōmiſit/quatenus
ageret ea/quæ populo ægyptiorum & regi ſciret utilia/inuentorem ſcilicet huiuſmodi uitæ etiam
diſpenſatorem optimum eſſe confidens. Ille uero poteſtate ſibi a rege collata/ita ut eius frueretur ſi
gnaculo/& purpura ueſtiretur/per uniuerſam terram ductus/in curru uehebatur/frumētumq; agri
colis ſufficiens ad ſemen/& pabulum ſingulis mentiens/nulli ſignificabat cauſam/pro qua talia per
agebat. Triginta ſiquidem ætatis iam annos trāſierat/& omni honore fruebatur ſibimet a rege col
lato/quem appellauit pſothonphanecum/uidens eius intellectum inopinabilem. Significat aūt hoc
nomen inuentorum abſconditorum. Duxit autem uxorem ualde digniſſimam/filiam Petefres/qui
unus fuit heliopolitanorum ſacerdos/adhuc uirginem/nomine Aſeneth/cooperante ſibimet rege.
Ex hac fuerunt ei filii duo/ante ſterilitatis tempus/Manaſſes quidem ſenior/quod nomen ſignificat
obliuionem eo q; per fœlicitatem obliuio ei infœlicitatis acceſſerit/iunior uero Effraim/quod reſti
tutionem ſignificat/eo q; eſſet redditus libertati maiori. In ægypto ſiquidem ſecundum ſomniorū
expoſitionem. Ioſeph ſeptem annis beatiſſime trāſeunte/fames annū iam tangebat octauum/ & ex
eo q; non præſenſiſſent caſurum ſuper ſe malum laborantes in eo crudeliter omnes ad regis ianuas
confluebant. Ille uero Ioſeph uocabat/qui eis frumentum uendidit. factus multitudinis ſine dubita-
tione ſaluator/& mercedem omnium non comprouincialibus tantūmodo faciens/ſed etiam para-
tus uendere peregrinis/omneſq; homines ſecundum cognationes ſuas/ſolatium merebātur. Ioſeph
fœlicitate eius utētes. His ita geſtis dum Chananæa fame crudeliter uexaret omnē deniq; terrā hæc
peſtis inuaſerat/miſit ēt Iacob filios uniuerſos in ægyptum cōparaturos frumentum/confidens lice
re tritici cōmertium fieri peregrinis/Beniamin tantūmodo retinens qui ei ex Rachel fuerat genera
tus/& erat Ioſeph conſanguineus. Illi in ægyptum uenientes adierunt Ioſeph/frumētum emere ſup-
plicantes. Nihil enim erat/quod non illius conſilio generetur/nam miniſtratio regia tunc utilis erat
hominibus/quando Ioſeph exhiberetur honor. Qui dum cognouiſſet fratres nihil de ſe cogitantes
eo q; adoleſcens qdē ab eis acceſſerit/ad hanc uero ætatē ita puenerat/ut figura ēt eis ignotus eē ui-
deretur/eū magnitudine quoq; dignitatis eis neq; ſuſpectio proueniret/tentabat eos ut diceret/ quā
haberēt de rebus omnibus uolūtatē. Quibus frumenta quidē nō uenundabat exploratores uero re
rum principis eſſe dicebat/& ex multis quidē locis eos eſſe congregatos/excuſatiōis uero cauſa ſe
cognatos aſſerere/impoſſibile dicens eſſe uiro idiotæ tales filios/& forma ita clariſſimos enutrire/
cū regibus tot filiorū copia eēt ualde difficilis/ut per hæc ēt de patre quæ proueniſſent latēter agno
ſceret/ſimiliter & ut de fratre ſuo beniamin audiret. Metuebat enim ne forſitā & in illum ut ī ſe pec
cauerunt/aliquid deliquiſſent. Illi nanq; erant in tumultu pariter & timore maximo conſtituti peri
culum putantes ſibimet iminere/nihilq; de fratre mente ſua percipientes/& aſtantes reddebant de
ſingulis rationem. Ruben ita contionante primitus/qui eorum ſenior exiſtebat. Nos inquit non p
leſione uenimus huc/neq; regis negociis aliqua mala facturi/ſed egentes ſalute & negocio/& malo
rum refugio/quæ noſtram regionem obtinere noſcuntur/ueſtram utiq; ſcientes clementiam/ quos
non ſolum ſubuenire ciuibus propriis/ſed etiam peregrinis mercimonium audiuimus propoſuiſſe
frumenti/ut omnibus indigentibus ſalutem maximam præſtaretis. Quia uero ſumus fratres/& cō-
munis nobis eſt ſanguis/clarum quidem hoc facit etiam familiaritas formæ non ualde mutatæ. Pa-
ter autem eſt nobis Iacob uir hebræus/cuius extitimus filii duodecim/ex mulieribus quattuor/qui
bus omnibus uiuentibus fœlices eramus uno/uero fratre noſtro moriente Ioſephi res noſtræ ad pe-

iora conuerſæ

ſora conuerſæ ſunt. Nam & pater imenſum in eo trahit luctum/& nos ex calamitate defuncti/& ærumna ſenis affligimur. Venimus igitur pro comparatione frumenti/curamq; patris & noſtrorũ prouidentiam Beniamin iuniorem fratem reliquimus. Poteris autem mittendo ad noſtram domũ gnoſcere ſi quicquam dicimus mentientes. Et Ruben quidem huiuſmodi uerbis tentabat perſua// dere Ioſeph ut de eis meliora decerneret. Ille uero Iacob cognoſcens uiuere/fratremq; Beniamĩ mi/ nime deperiſſe/ tunc equidem in carcerem eos quaſi de uacantia alias die uacanti diſcutiendos inie cit. Tertia die deducens eos quomodo inquit aſſeretis neq; pro malignitate rerum principis huc ue niſſe & eſſe fratres & unius patris filios de quo dicitis/hæc ita eſſe mihi manifeſtabitis/ſi relinquen tes quidem unum ex uobis apud me/nihil iniuriabile paſſurum/portanteſq; pabula genitori denuo reuerſi fueritis ad me/fratrem quem reliquiſſe nos uobiſcũ pariter adducentes/hoc enim erit ſignũ ueritatis. Illi in maioribus malis adducti flebant inter alterutros de calamitate Ioſeph frequenter in gemiſcentes/tanquã propter id quod in illũ cogitauerant deo ulciſcente in eis/talia ſuſtinerent. Ru ben autem nimius erat/& eos in eiuſmodi ſermonibus pœnitentiæ increpabat/ex qua nulla quidẽ generaretur utilitas de Ioſeph illos uero quicquid mali ſuſtinerent pro uindicta illius faciente deo/ fortiter tolerare poſcebat. Hæc autem dicebant ad inuicẽ non credentes ſuã linguam Ioſeph ĩtelli// gere. Omnes aũt Rubẽ increpante/habebat deiectio/& pœnitẽtia rerũ geſtarũ/cũ ipſi nõ cogitaſ/ ſent illo rẽpore/p quibus eũ tunc punirent/iudicabant deũ eſſe iuſtiſſimũ. Videns autẽ eos Ioſeph ſic eſtuãtes per cõpaſſionẽ ceſſit in lachrymas/nolẽſq; fratribus appere diſceſſit. Et poſtquã reliqt eos iterũ uenit ad eos. Et retinens obſidẽ Simeon/pro reuerſiõe fratrũ/illos ſumentes mercimonium tri tici abire præcepit/iubens miniſtro ut pecuniam quam pro emptione frumenti detulerant oneri bus eorũ latenter imittens dimitteret eos/illã pecuniã pariter portaturos. Et ille quidẽ imperata per ficit. Iacob aũt filii uenientes in Chananæam/nũciauerunt patri quæ eis in ægypto contigerant/& qa quaſi exploratores regis illuc ueniſſent ſunt crediti/dicentibuſq; ſe fratres eſſe undecimum apud patrẽ domi reliquiſſe/creditũ eis non ſit/& quo Simeon reliquerũt apud principẽ militiæ donec Be niamin iret/& fidẽ de his quæ a ſe apud eũ dicta fuerant perficeret/rogabantq; patrẽ nihil metuen tem/ut cum eis iuuenculum deſtinaret. Iacob uero nihil omnino placebat ex his quæ a filiis ſuis ge/ ſta ſunt/& dũ de Simeon detentione grauiter ferret/ſtultiſſimũ iudicabat/Beniamin quoq; his ma/ lis adiicere. Et ille quidẽ neq; Rubẽ ſermonibus ſupplicantis flexus eſt/ſuos filios tradentis/ut ſi qd Beniamin in itinere pateret/eos occideret auus/Illos hæſitantes in his malis/potius conturbabat ar gentum/quod in ſaccis miſſum latenter inuenerant. Tritico uero quod delatum fuerat iam deficien re/fame magis inualeſcente/coactus neceſſitate Iacob Beniamin deliberauit cum fratribus deſtina re. Non enim poterant in ægyptum uenire/niſi cũ ſua promiſſione pergerent. Cũq; famem quotti/ die augeri cõſpiceret/filiis ſupplicantibus/quod aliud de præſenti faceret non habebat. Iudas autẽ cum eſſet & in aliis uir audax/& in his apud eum fiducialiter uſus eſt/dicens/non eũ debere de fra/ tre metuere/neq; aliquid aduerſum ſuſpectionem conſpicere/quomodo nihil circa eum agendũ fo/ ret/ubi deus adeſſet/& quia ei quicquid ĩmineret etiam apud eum manenti omnino cõtingeret/eos autem ſic palam in perditione pueri adiicere non debere/nec alimentum ex ubertate Pharaonis p/ miſſum/propter puerum irrationabiliter auferendum. cogitandum uero de ſalute Simeon/ne dum parceretur profectui Beniamin/ille perimeretur/deo autem eſſe credendum de illo. Quo exhortã/ te atq; dicente/aut ſaluum reuocare filium/aut ſe cum eo remanſurum atq; uicturum/ credens ei la/ cob/tradidit Beniamin/& duplex tritici præcium/ſimul & quæ apud Chananæos naſcũtur/unguẽ ta balſami/& ſtacten/& therebintum/& mel/munera Ioſeph direxit eſſe portanda. Multæ uero a patre in egreſſione filiorum effunduntur lachrymæ/pariter & ab illis. Ille nanq; ſi filios ſaluos de iti nere ſuo reciperet cogitabat illi uero ſi fratrem incolumem reperirent/nihilq; pro eorũ triſtitia ma li perpeſſum/quottidieq; eis meror ingerebatur. Et ſenior quidem feſſus tolerabat/illi uero ibant in ægyptum/ſpe meliori triſtia rebus curaturi præſentibus. Cum uero ægyptum peruenĩſſent/ſeceſſe/ runt quidem apud Ioſeph. Timor autem eos non fortuitus perturbabat ne ꝓpter tritici præciũ cri mini ſubiacerent/uelut & ipſi furtum ſub calliditate egiſſent/& apud præpoſitum Ioſeph multis ſa tiſfactionibus utebantur/domi in ſuis ſaccis dicentes ſe inueniſſe pecuniam/eamq; nunc reportaſſe. Illo itaq; reſpondente/& ſe iam quid dicerent ignorare/relenati ſunt a timore/ſoluenſq; repente Si/ meon/cum fratribus eſſe permiſit. Veniente autem Ioſeph a miniſterio regis/ei munera proferre// bant & ſciſcitanti de patre/dicebant/q; eum incolumen reliquiſſent. Ille quoq; cognoſcens ſupereſſe Beniamin/ſi is eſſet iunior frater interrogabat quem utiq; in præſenti cerneret. Quibus reſponden tibus eum eſſe/ait deum ſemper omnium ei eſſe ſuffragatorem. Ipſe uero paſſione motus ad lachry mas diſcedebat/nolens ſemetipſum fratribus demonſtrari/ſumptoſq; eos ad cibos fecit diſcumbe/ re/ſicut erant ſoliti apud patrem. Qui dum circa cunctos recumbentes benignus exiſteret Benia// min partibus duplicibus honorabat. Dũ uero poſt cænam fuiſſent in ſoporem conuerſi/iuſſit præ/

posito ut eis triticum mensuratum traderet/præciumq; rursum in eorum saccis absconderet in one re uero Beniamin etiam poculum argentū quo bibere cōguadebat imitteret.Hæc itaq; faciebat/ex perimentū fratrū sumere uolēs/utrū auxiliū aliquādo ferrēt beniamin pro furto detēto.& patiēti pe riculū an certe relinquentes eū/tanquā ipsi nihil gerentes mali/ad paterna limma remearēt.Cū ue/ ro famulus mandata feciſſet/die facto Iacob filii nihil horum scientes discedebant/ recipientes etiā Simeon & duplici gaudio cōgaudentes/tā propter eū quā etiā Beniamin reuocantes/sicut promiſe rant patri.Qui dum abirent/insequebantur eos equites/ducentes famulum/a quo in sacco Benia// min poculum uidebatur imissum/& inopinabili equestrum inuasiōe turbatos/causāq; sciscitātes/ p qua sic ueniſſent/illi maleuolos eos appellabāt qui dū honore & muneribus potiti a dño suo fuiſſet neq; munerum/neq; hospitalitatis.Ioseph memoriā retinētes/præsumpserint in eum iniqua cōmit tere & scyphum quo ille in cōuiuio bibere congauderet auferentes/iniusta lucra secum portarent/ amicitiamq; Ioseph/suumq; periculum si inuenirentur in fraude secundo loco ponentes.minaban// turq; eis supplicium esse uenturū/quia nec deū latuerint nec cum furto fugientes euaserint/licet mi nisterii famulum latuissent.Cognoscetis igitur dicebant/quid ignorantes de poculo passi fuerimus sciturі tamen repente uos esse puniendos.Hæc & his maiora in eo dicens famulus increpabat.Illi ue/ ro nescientes factum eius uerba irridebant/lenitatemq; uerborum illius famuli mirabant/quod ta/ lē cām præsumeret uiris inferre/qui dum præcium in suis saccis inuentū nequaquā retinuissent/ sed quod gestum fuerat nullo sciente reuocassent/multo potius ab huius maleficii uolūtate discederēt/ & quia rei pscrutationem negatione iudicabāt eē fideliorē/regrere famulū imperabant & si qsquā rapuisset/cū reperiretur oēs eē puniēdos.Nihil enim sibi conscii fiduciam habebant/ut putabāt oī periculo carituram.Illi uero inquisitionē fieri exigebāt/uniusq; fore suppliciū/qui in furto fuisset in uētus.Et dū quererēt oēsq; iā cæteros pertransissent/secūdum modū ingsitiōis Beniamin nouissime puenerūt/nō ignorantes/qūo in illius sacculo poculum abscondissent/sed subtilē inquisitionē se fa/ cere simulantes/aliiq; de suo timore liberati/uidebantur esse solliciti de Beniamin/confidebant tñ/ quia nec in illo possent maleficium inuenire/increpabantq; eos qui fuerant persecuti/uelut eis mul/ tum processuris impedimentum itineris attulissent.Cum uero scrutātes onus/de saculo Beniamin inuentum poculum protulissent/in luctum & gemitum omnes repente conuersi sunt/& indumenta rūpentes/flebant fratrem suum pro furti crimine puniendum/seq; mentitos patri de salute Benia// min.Crescebat autem eis hoc malum/eo q; iam se credentes tristitiam deuitasse/rursus in fratris sui malis inciderent/& paternæ super illos tristitiæ causam se fore dicētes/qui uim patri fecissent/ut eū cum eis una dirigeret.Equites ergo sumentes Beniamin/ad Ioseph adduxerunt/fratresq; pariter se/ quebantur.Ipse dum cerneret illum in custodia positum/illud autem luctuoso schemate aceratos/ quod ait/o maligni aut de mea clementia/aut de prouidentia dei cogitantes talia in peregrinum & benefactorem facere præsūpsistis.Illis autem in suppliciū se tradētibus pro salute Beniamin/& rur sus recordantibus dicentibusq;/beatiorē eē Ioseph/qui si quidē mortuus esset/& a uitæ tristitia liber existeret/si uero uiueret/certū/quia pro illo super eos deus uindictam inferret/asserētibus se eē ama ritudinem patris/quia tristitiæ quā pro illo haberet hactenus/etiā de Beniamin ipsi ei rursus adiice rent.Ruben eos etiā uehementer increpāte.Ioseph ergo dicente/illos quidem a se absolui/a quibus in nullo fuerat lesus/solamq; ei sufficere pœnam fratris/neq; iustum esse illum propter eos dimitti qui in nullo delinquerant/neq; illos cum fure puniendos/sed etiā abeuntibus præbere se securitatē omnes quidē tenuit stupor/& dolore huiusmodi passionis obmatuerunt.Iudas autē qui etiā patri p suaserat/ut adolescentulum dirigeret/& in aliis erat uir efficax/pro fratris salute se decreuit oppo/ nere.Licet crudelia inquit opera cōmiserimus in te.& supplicio digna/iustūq; sit oēs nos subiacere tormento.licet non sit iniquitas omniuṁ sed unius iunioris/tamē desperantibus de eius salute/spes relicta est nobis de tua benignitate & euadendi nobis te pollicente periculū.Et nunc non ad nos res piciens/neq; malefacta considerans/sed ad tuam naturā conuersus/uirtutem propicius exerce non irā/qua alii cum in fortitudine pari sint/non in maximis solūmodo/sed ēt in fortuitis sumētes utun tur.Tu esto magnanimus/neq; uincaris ab ira/ut eos perimas/qui neq; suam potuerint tueri salutē/ sed a te sumere eam poposcerunt.Non enim modo eā primitus nobis donas/sed dum frumentorū ueniſſemus ad emptionem/uelociter & opulentiam donasti ciborum/& nostris familiaribus uber/ rime deferenda præbuisti/quæ periculum sustinentes a peste famis eripuerunt. Ne despicias pere// untes egestate rerum necessarium nec punias qui uidentur deliquisse / & circa beneficium quod a te nobis splendidissime collatum est / inuidiæ calamitate damnati sunt . Permaneat tua gratia / alio modo tantum data . Saluabis enim / quos ob hoc etiam nutristi / animasque quas fame labo/ rare non passus es a morte tuis muneribus liberabis/quatenus hoc ita miserabile sit & magnum sit & animas nobis dones/præbeasque/unde possint indigentibus permanere. Reor enim deum causam hanc præparasse . uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis ostendere / nosque in hac

ærumna

ſeruum conſtituiſſe/ut iniquitatibus in ſe peccantium uideaꝛis ignoſcere/& non ſolis ob aliam cauſam indigentibus tuæ clementiæ amminicula condonares/quãquam & hoc magnũ eſt/ſi be/ ne fiat inopibus principale tñ exiſtet/ſaluare quẽquã eos qui pro delicto cõmiſſo in ſe pœnas de/ beant exoluere. Nam ſi paruas leſiones dimittere delinquentibus laudẽ attulit multis/ iracundiam cohibere in his/pro quibus uita peccantiũ ſit obnoxia/diuinæ cognoſcitur eſſe naturæ. Et ego qui/ dẽ niſi ſcirem patrẽ quẽadmodũ in amiſſione filiorũ affligitur propter ioſeph mortẽ/nequaquam quantũ ad nos attinet ſalutis uerba proferrem niſi forſan tuis moribus hoc donaſſem/quorum ẽ ꝓ prium ẽt hos ſaluare/qui tribulant in huius morte/ſed etiã præberemus nos paſſuros quæcũq; uel/ les. Nunc autem non noſtri miſerantes licet iuuenes ſimus/& nondũ fruẽtes uitæ bonis moriamur/ ſed de patre ea cogitantes/& ſenectutis illius miſerantes/has tibi præces offerimus/ & cõmenda/ mus animas noſtras/quas tibi malignitas noſtra tradidit ad ſupplicia perferenda. Nam non ille malignus eſt neq; tales nos futuros genuit/ſed cum ſit benignus/& ut experiatur talia non ſit iuſtũ etiã nunc nobis ſuſpectus affligitur. Cum autem audierit perditos/etiam cauſam mortis amariſſi// me ſuſtinebit/& ob hoc multo citius uitam ſuam derelinquet/ita ut eum conuerſationis noſtræ tur pitudo corrumpat/peſſimumq; faciat de præſenti luce diſceſſum/& dum ad alios ſtuderet noſtra bona plantare/ut noſtri actus neq; ſentiantur efficiet. In hac ergo ratione conſtitutus licet te noſtra mala commoueant/tuam iuſtitiam dona patri/ut propter illius miſeriaordiam maiora poſſis quã cogeris facere pro noſtra malicia/ne ſenectus eius in deſolatione conſiſtat/aut noſtra perditione de ficiat. Verere patrum nomina hoc eis condonans munus. In hoc itaq; & tuum honorabis genito/ rẽ/tibiq; præſtabis/cum iã hac appellatione potiaris/& in ea ſine paſſione ſeruaberis a deo patre cunctorũ/in qua ꝓ cõmunionẽ huius nominis pie agere cõprobaueris/noſtri patris habendo miſe ricordiã/ne fraudatus filiis aliquid patiatur. Tua ſunt ergo quæ nobis præbuit deus/hñs utiq; ptãẽ & auferre & dare/nihilq; ab eius gratia differs. Nã dũ quilibet in utrunq; habuerit ptãtẽ/ optimũ ẽ ut hac in bonis utatur & ptãtẽ quæ in malo eſt tanq̃ ſi non ſit obliuiſcat/quaſi hoc ſolũ conceſſum ſit ut de ſalute ſit cogitandũ. Tu uero oẽs nos ſaluabis ignoſcendo fratri/in quibus infœliciter egit. neque enim uita nobis eſt hoc punito/quo defuncto/ad patrẽ non licet remeare. Supplicamus igit̃ domine/ut ſi decreueris fratrẽ noſtrũ occidi/cũ eo nos patiter punias/tanquam delicti ꝓticeps. Nõ enim patimur noſipſos quaſi propter mortui tribulationẽ afficere/ſed tanquã ſimiles eius malicie exiſtentes ita debemus interimi. Et quoniam ut iuuenis deliquit & non prudentia roboratus/& hu/ manũ erat talibus ueniã tribui/hoc tibi relinquo/& ulterius uerba proferre ceſſabo/& ſi quidẽ nos condẽnare uolueris/ea q̃ dicta non ſunt non uidebuntur nos ad triſtitiã deducere/ſi uero abſolueris illa etiã in tuæ benignitatis conſcientia reuoluens/non ſolũmõ nos ſaluabis/ſed etiam uitã redona/ bis/per quod potius iuſtior apparens/qñ plus a nobiſipſis probaris de noſtra ſalute ſolicitus. Si au tem caſtigare culpam mauis/me magis pro illo caſtigans/hunc patri remitte/ſi uero aliquẽ tibi re/ tinendũ iudicas ſeruũ/ergo utilitatibus tuis potior ero miniſter/quanto aptior ad utraſq; paſſiones ſicut uides exiſto. Iudas itaq; oĩa ſuſtinere pro fratris ſalute libenter hñs/proſtrauit ſemetipſum añ pedes Ioſeph/ſi qũo eius irã flectere potuiſſet. Proſtrati ſunt etiã fratres uniuerſi flentes ſemetipſos pro anima Beniamin tradentes neci. Ioſeph aũt animi ſui paſſionibus uictus/& nequaquam ualens ire tolerare figmentũ iuſſit quidẽ abire præſentes/ut fratribus ſe tantũmõ demonſtraret. Diſcedẽti bus igit̃ omnibus ſemetipſum fratribus indicauit dicens. Virtutẽ quidẽ ueſtrã atq; fauorẽ circa fra/ trẽ ueſtrũ collaudo/& meliores q̃ ſperabã ex his q̃ in me cogitaſtis inuenio. Hæc aũt oĩa feci experi ri uolens amorẽ ufæ fraternitatis. Naturaĩ ãt neq; circa me malignos uos arbitror extitiſſe/ſed dei uolũtate factũ/quo bonoꝝ ẽt nunc adeptio/& in futuro ſi ꝓpitius deus nobis fuerit/cõferenda ſit. Patris ergo ſalutẽ inopinatã cognoſcens/taleſq; uos circa fratrẽ inueniens/neq; illoꝝ q̃ in me cõmi ſiſſe putamini ulterius recordabor. Ceſſabo aũt & ab odio malignitatis quod ſup his hẽbã/ & tanq̃ fuerint uoluntate dei cõpleta/& in rebus præſentibus uos mihi eritis occaſio gratiã me hñe profite or/uoſq; ipſos uolo illorũ ẽt obliuionẽ ſumentes delectari magis in illo/quod tunc incõſiderate feci ſtis/dũ ad huius termini qualitatẽ cã puenerit/quã cõfuſionẽ grauiter ferre ꝓp hæc q̃ putamini de linquiſſe. Non ergo uideat uos contriſtare/ꝙ aduerſum me malignã protuliſtis ſniam/nec pœnitẽ tiã eius uos afficiat/qñ impleri non potuerunt q̃ fuerant cogitata. Exultantes ergo in his q̃ a deo fa cta ſunt/ite hæc nunciantes patri nec ẽt pro ueſtra conſumptus ſollicitudine/ſplendorẽ meæ fœlici tatis obſcuret/ſi antequã ad meũ ueniens uultum/præſentiũq; rerũ potius hac luce priuetur. Ipſum ergo ueſtraſq; coniuges/liberoſq;/& cunctam cognationem ſumentes/huc migrate. Non enim ab/ ſentes bonorum meorum oportet mihi chariſſimos eſſe inſuper & fame annis adhuc quinq; men/ ſura. Hæc cum dixiſſet Ioſeph amplexus eſt fratres. Illi uero in lachrymis & triſtitia conſtituti/ ſuper hoc quod cogitauerant contra illum/potius eis uidebatur eſſe ſupplicium bona uoluntas fra tris. Et tunc quidem erant in epulis. Rex autem audiens ueniſſe ad Ioſeph fratres lætatus eſt exi/

mie &

mie/& tanquam in proptiis bonis affectus præbenda eis uehicula tritico plena/aurūq; ſimul & argentum portandū patri decreuit/ſumenteſq; dona regis/illi & ampliora fratris/alia quidē patri ferē da/alia uero ſibi ſinguli donata gaudebant/maioribuſq; muneribus donato Beniamin exultantes abibant.

Iacob audito quia Ioſeph uiueret in ægypto/& clarus ibi haberetur/deſcendit ad eum cū tota domo ſua. Capi. IIII.

IVm ergo reuertentibus filiis/iacob de ioſeph agnouiſſet/quia non ſolū euaſiſſet mortē pro qua degebat in luctu/ſed ēt uiueret clare fœlicitate/& cū rege tota ægyptū ſua ꝓuidentia gubernaret/nihil quidē horū q̄ ei nunciata fuerant incredibile iudicabat/ cogitans de maximis opibus dei/& ipſius ęgtate/& licet multo tpe afflictione defeciſſe repente tñ ꝓfectus eſt ad ioſeph.Et cū ueniſſet ad iuramenti puteū/ſacrificās ibi deo/metuenſq; ne pp fœlicitatē ægypti filiis amantibus habitationē ꝓuinciæ/nequā ad chananeā ſoboles eoꝝ reuerſa teneret eā ſicut deus ꝓmiſerat/aut ne ꝓter dei uoluntatē in ægyptū eoꝝ aduentus oriret/formidās quoq; ne prius a uia recederet/quā ioſeph faciē ꝓueniret dū has hſet cogitationes in ſoporē reſolutus eſt/aſtititq; ei deus/& ſecūdo noīe uocās reſpondēti qs eēt/ait.Non eſt iuſtū te ignorare deū/qui ſemp ꝓſidio tuis maioribus fuit/& poſt eos ēt tibi.Nā cū te'& pater ꝑmatu ꝓuaſſet/hūc tibi ego reſtitui/& meo fauore in meſopotamiā miſſus ſolus/& bonas nuptias adeptus es/& filioꝝ multitudine pecuniarūq; plenus ad ꝓpria remeaſti/ꝓmāſitq; tibi oē genus ꝓuidentia mea ſalubre/& ioſeph filiū quē te ꝓdidiſſe putabas/ad maiorē bonoꝝ adoptionē culmēq; ꝓduxi/& ægypto dñm ut paululū uideat' a rege differre cōſtitui. Adſum uero nunc dux tibi futurus in hac uia/uitāq; tuā in manibus ioſeph finiendā eſſe nunciaturus longūq; ſæculū tuā ſobolē in ꝑncipatu & gloria fore ꝓnuncians/eāq; in terrā quā ꝓmiſi cōſtituendā.In hac igit' uiſione cōfidens/ꝓior in ægyptū cū filiis & eoꝝ oībus ꝓperabat.Erāt ergo oēs ſeptuaginta.Noīa uero eoꝝ ſignificare mihi non uidet'/& ꝓcipue ꝓp difficultatem eoꝝ.Attñ attendens eos qui non arbitrantur nos de Meſopotamia eſſe/ſed ex Aegypto neceſſariñ iudicaui nominū quoq; ferre memoriā iacob quidē filii erant duodecim/quorū Ioſeph iā ꝑus abierat.Eos uero qui poſt eū ꝓfecti ſunt eorūq; ſobolem demonſtrabo.Ruben itaq; fuerunt quattuor filii. Enoch.Phallu.Eſrom:Charmi/Simeon aūt ſex habuit/iā uel Lamin/Aoth/Lachim/Saber/ Saul/Leui filii tres fuerūt.Gerſon/Chaath/Merari.Iudæ aūt filii fuerūt tres/Sylō/ Phares/Zare.Duo uero nati de phares/Eſrom/& Amor.Iſachar quattuor habuit.Tholas/Furas/Iob/ſemron.Tres uero Zabulon habuit filios/Sarat/Ilon/Iachili. Hoc ergo genus de lya deſcendit cum qua aſcenderat etiam filia eius Dina.Sunt ergo iſti omnes triginta tres. Rachel filii fuerūt duo/quorū Ioſeph quidē fuerūt/filii/Manaſſes/& Effraim.Beniamin aūt decē bella/Bechor/Albelus/Iera/Naama/yſar/Mobim/Ophim/Areth/Ros.iſti decē ſupioribus additi/fiūt numero quadraginta ſeptē/& legitimū quidē Iacob genus hoc fuit.De Bala uero famula Rachel/fuerunt Dan/& Neptalim/quē ſequebantur filii quattuor/Enol/Gunis/Saris/& Sylim. Dan autem habuit unigenitū Vſan.His itaq; additis ſuper illos quos diximus/quinquaginta quattuor adimpletur numerus.Gad aūt & Aſer nati ſunt de Zelpha/q̄ fuit famula Lyæ /fueruntq; filii Gad ſeptē.Gophoron Iaphim/Vnin/Zabrō/Aurim/Rothin/Ariel.Afer aūt fuit filia Sara & maſculi numero ſex/quorū nomina ſunt/Iomnis/Iſus/Iole/Vbares/Aber/& Melchel/iſti cū ſint ſexdecim/adiectis eis prædictis quinquaginta quattuor memoratus numerus completur/reputato cū eis iacob.Cognoſcens autē ioſeph aduenire patrē nā iudas ꝓcedens/eius nunciauerat aduentū/occurſurus egreſſus eſt/eiq; in ciuitate q̄ heroū uocatur apparuit.Ille ex inopinata magnaq; leticia pene uſq; ad defectū mortis peruenit/ſed eū recreauit Ioſeph/licet nec ipſe retinere alias retineri potuerit/ut propter nimiam leticiā talia minime ſuſtineret.non tñ qua pater paſſione deuictus eſt.Deinceps illū quidē cum quiete uenire iubens/ipſe quinq; fratrū ſecū ſuoꝝ ſumens pergebat ad regē/dicturus ei aduenīſſe genitorē ſuū Iacob.Ille lætus hoc audiuit/iuſſitq; ioſeph/ut dicere eis/ quā uitam habere delectarentur ut eos degere ita deceruerat.Ille uero optimos eos eſſe paſtores reſpondit/nihilq; aliud præter hoc ſolūmō uelle ut non ſeparatim ſed ut omnes pariter habitarēt/atq; ꝓuidentiā facerent patris/quatenus & ægyptiis gratus eſſet/& nihil quod illorū eſſet iſtis ꝓponeret'. Aegyptiis enim erat abominabilis conuerſatio paſtoralis.Veniente uero iacob ad regē/& ſalutāte pariter & pro regno eius orante/Pharao ſciſcitabatur/quanto tempore iā uixiſſet.Illo centū triginta annorū ſe eſſe dicente/longinquitatē uitæ iacob miratus eſt.Cū uero dixiſſet/quia pauciores annos uixerit quā'eius maiores/conceſſit ei ut cū filiis ſuis in heliopolitana urbe cōuerſaretur. Illic.n. paſcua etiā paſtores eius habuerunt.Fames ergo ægyptiis augebatur/& peſtis eos potius iopes faciebat/cum neq; fluuius terram irrigaret/non ei creſcebat ut mos erat/neq; pluerat deus/cū utique per ignorantiam futura prouideri nequiuerint.Ioſeph autem ad pecunias dante frumenta/cum eis etiam hæ deficerent/de ſuis opibus & mancipiis triticum comparabant/ & quibuſcunq; eſſet pars

aliqua terræ

aliqua terrę hañe pro prætio alimenti cedebant. Sic itaq; rege omniũ paſſionũ dño facto/alii alibi migrauerunt/quatenus regiones eorũ fierent firma poſſeſſio regi præter ſolũmõ ſacerdotũ. His enim regio ſua ſeruata eſt. Non ſolũ ergo eorũ corpora ad ſeruitutẽ peſtis adduxit/ſed ẽt mẽtes/ita ut de cetero ad turpẽ egeſtatẽ alimentorũ uenire cogerent. Imminuente uero ſe fame/& fluuio terras inundante/& fructus abundanter ea ferente. Ioſeph ad unãquãq; ueniens ciuitatẽ/eiuſq; multitudine congregata/eandẽ terrã quã ipſis cedentibus rex habere poterat/ſoluſq; frui in toto redonabat & uelut poſſeſſionis ꝓprie laborẽ eos amare poſcebat/qntã partẽ frugũ ſolũmõ regi ſoluturos ꝙ terra quã illis dabat. Illos ergo ĩopinate terrę dños cõſtitutos lætitia cõprehẽdit ob quã rẽ ꝓcepta quoq; ſunt cõſtituta. Hoc igit̃ mõ dignitas apud ægyptios Ioſeph potior hẽbat̃/maiorq; fauor ab eis regi collatus ẽ/& ut qntã frugũ ptẽ ꝓſoluere deberẽt/ẽt apud reges poſteros lex iſta pmãſit.

De morte Iacob & de ſepultura qua ſepultus eſt in ebron a filiis de morte quoq; Ioſeph & fratrum eius Capi. V.

IAcob aũt decimo ſeptimoq; anno in ægypto cõmoratus/& languore confectus præſentibus ibi filius/ cũ optaſſet aliis quidẽ poſſeſſionẽ bonorũ & prædixiſſet per prophetiã quẽadmodũ ex eorũ generatione habituri eſſent poſteri chananæã quod etiã multis poſt temporibus ẽ effectũ/cũq; Ioſeph magnis præconiis ꝓtuliſſet/quia malorum memoriã circa fratres non habuerit/ſed benignus potius fuerit in eos/ & donauerit bonis innumeris/quæ nec benefactoribus ſoleãt repenſari/præcepit quoq; filiis ſuis ut Ioſeph natos Ephraim & Manaſſe in numerũ ſuũ reciperent/diuiſuri cũ eis chananæã de quibus poſt hæc loquemur/popoſcitq; ſimul/ut ei ſepultura fieret in Ebron & mortuus eſt cũ uixiſſet oẽs annos ſeptẽ & quadraginta ſimul & centũ/in nullo maiorũ ſuorũ cultu diuinæ pietatis inferior/ retributio/nẽq; ꝓmeruit/quã iuſtũ erat ita benignũ accipere. Ioſeph concedente ſibimet/rege patris corpus in Ebron reducens/multa largitate ſepeliuit. Fratribus aũt reuerti nolentibus cũ eo/ cũ eos terror haberet/ne illos patre mortuo caſtigaret/propter nequitiã quam ei fecerant/nec ulterius circa eos mitis exiſteret/ſatiſſecit eis/ut nihil metuerent/neq; taliũ habere deberent ſuſpectionẽ/multaq; bona quæ ſecum detulerat donauit nihilq; quod circa eos benigne debuiſſet impendere dereliquit. Mortuus eſt aũt & ipſe cũ uixiſſet annos centũ & decẽ uirtute mirabilis/& omnia ratiõe diſponẽs/poteſtatẽq; ſuã humiliter agens quod utiq; huiuſmodi fœlicitatis cã fuit ei apud ægyptios/& aliũ/de. Sueniente/& talẽ qualẽ dudũ diximus paſſum calũniã. Mortui ſunt ẽt eius fratres in ægypto fœliciter conuiuentes/quorũ corpora in Ebron poſt mortẽ reportantes poſteri ſepelierunt. Oſſa uero Ioſeph nouiſſime qñ hebræi egreſſi ſunt ex ægypto in chananæã reportauerunt/ſic. n. eos coniurauerat ioſeph. Horũ igit̃ unuſquiſq; qualiter ſe habuerit/quibuſq; laboribus obtinuerint chananæã ſignificabo/cauſamq; narrabo primus/pro qua ægyptũ deſeruiſſe uideantur.

De oppreſſione filiorũ iſrahel in ægypto per Pharaonem/& de natiuitate Moyſi quem educauit filia Pharaonis & adoptauit ſibi in filiũ/& de ſacrorum ſcriba qui uoluit iterficere puerũ conculcantẽ coronã regis/quã puero rex ĩpoſuerat. Capi. VI.

AEgyptiis ſiquidẽ delicatis/& deſidioſis in labore exiſtentibus/& aliis libidinibus uallde ſubiectis/etiã propter amorẽ lucri contingit ut peſſime circa hebræos inuidia eorũ fœlicitatis afficerent̃. Videntes. n. iſrahelitarũ genus augeri/& ꝓpter uirtutẽ & laboris ingeniũ diuitiarũ affluentia ualde nobilitatos/contra ſe eos augeri ſuſpicabant̃ oblitiq; bonorũ propter longinquitatẽ temporũ quæ meruerãt ꝓ ioſeph/regnoq; rrãſlato ad aliam domũ/crudeliter opprimentes iſrahelitas/ſtudebant eis uarias inferre miſerias. Fluuium nãq; eos per multas deriuationes diuidere/muroſq; ciuitatibus edificare & foſſata circunducere ut eas inundare fluuius non ualuiſſet/& pyramidas edificare præcipiebant ut noſtrũ hoc mõ genus atteterent. Omnes artes ergo efficientes & in laboribus aſſueti quadringentorũ annorum tẽpus in his miſeriis extiterunt/eratq; hæc inter eos pugna/ut ægyptii quidẽ laboribus uellent iſrahelitas expendere/illos uero meliores ſemper eorũ ſe præceptionibus exhiberent. Dum uero in his eſſent rebus utriq;/cã pro qua potius ſtuderent in exterminatione generis noſtri ſemper ægyptiis huiuſmodi fuit. Quidã ſacrorũ ſcriba/cum ſint experti de futuris prædicere ueritatẽ enunciauit regi pariendum quendã illo tempore inter iſrahelitas qui humiliaret quidẽ ægypti principatum. Augeret autẽ ſuo cremento iſrahelitarũ genus uirtuteq; trãſcenderet uniuerſos/& gloriã in perpetuũ memorabilem poſſideret. Cuius conſilio iuſſit ut omne maſculinũ quod ex iſrahelitis naſceretur/iactantes in fluuio conſumerent. Cuſtodienteſq; conceptus mulierũ hebræarũ/& partus earũ obſeruare præcipiens ægyptias obſtetrices. Ab eis enim hoc officiũ iubebat impendi/quas ꝓpter cognatiõnẽ credebat regis non tranſcendere iuſſionem. Eis autem qui contemneret hoc præceptum/& partum earum occulte ſaluare præſumerent/perimi cum ſua generatione præcepit. Hãc ergo illi ſuſtinebant crudeliter paſſionẽ/& non tantũ dolentes ꝙ filiis priuarentur/aut quia dũ parẽtes eſſent

ad p rditionẽ

ad perditionem filiorum ſibi naſcendum miniſtrarent/ſed etiam ex illa cogitatiõe qua eorum de leretur genus/quando quidẽ nati eorũ necabantur/ ipſi uero paulatim redigebantur ad nihilum. Et illi quidẽ erant in illo malo iacentes/contra dei uero uolũtatẽ nemo poterat ꝓualere/ & ſi in numeris hoc artibus exercerent. Puer itaq; quẽ ꝓdixerat ille ſacer ſcriba/latenter regia cautela nutri tus eſt/& uerax in his q̃ p eũ facta ſunt ille qui ꝓdixit inuentus eſt/quod hoc mõ geſtũ eſt. Amaramis unus hebræoꝝ nobilis/cũ metueret pro cuncta gente/ne defectio in nutrienda iuuentute proueniret/& grauiter hoc ferret ne eius uxor pareret/dũq; in heſitatione conſiſteret/ad dei ſupplicationẽ conuerſus eſt rogans/ut aliquã miſerationẽ haberet/qui in nullo eius religionẽ ꝓuaricaſſe uiderentur/daretq; eis rerum libertatẽ/pro qbus illo nati affligebantur in tẽpore. Deus aũt miſericordiã eius hñs/& ad ſupplicationẽ aures inclinans aſtitit ei p ſomniũ/& nequaquã eũ deſperare de futuris exhortabatur/pietatiſq; eoꝝ ſe dicebat habere memoriã. Et ꝓpterea retributionẽ eſſe ꝓbiturũ/& dudũ quidẽ eorũ donaſſe maioribus/ut ex paucis magna eorũ fieret multitudo. Et Abraã quidem ſolũ de meſopotamia in chananæã uenifſe/factũq; locupletã/& inter alia dũ uxor eius ad genus primitus fuiſſe ſterilis/deinde eius uoluntate ad hoc habilis facta genuiſſet filium/& reliquiſſet Iſmaheli quidem & qui ex eo erant arabiã regionẽ/Cetute aũt filiis Troglodytẽ/Iſaac uero chanaanæã. Qui dum meo fortiter pugnaſſet auxilio/ſemp uicit/Iacob ẽt contribulibus fuit ignotus q deinceps magnitudinẽ fœlicitatis qua uixit/ſuis poſteris dereliquit. Quo cũ ſeptuaginta ſolummõ in ægyptũ ueniente/ultra ſexcenta milia iã eſtis effecti. Nunc aũt me utilitatis ueſtræ & tuæ gloriæ ſcito prouidentiã cõmuniter habiturũ. Is.n. puer cuius generationẽ metuentes ægyptii/cuncta perdere decreuerunt/q̃ ex iſrahelitico ſemine generantur/tuus erit/& diſperdet quidẽ eos qui eius interitũ intendebant/nutritusq; mirabiliter/hebræorũ quidẽ genus ab ægyptiorũ neceſſitate liberabit/eritq; eius memoria quantiſcunq; tẽporibus uixerit uniuerſa apud hoĩes/non ſolũ hebræos/ſed etiã alienigenas gentes/me utiq; & alia præbente tibi/& his qui de te naſcituri ſunt. Erit aũt ei etiã frater huiuſmodi/qui meũ habeat ſacerdotiũ/& ipſe & quid de eo fuerint cũcto tẽpore procreati. Dum ergo hæc uiſio illi oſtenſa fuiſſet ſurgens Amaramis indicauit hoc Iohuel coniugi ſuæ/maioriq; timor eis alloquio huiuſmodi uiſionis inſtabat. Non enim de filio/ſolummodo eſſe uidebatur eis formido/ſed etiã pro magnitudine futuræ fœlicitatis. His tamen quæ prænunciata fuerãt a deo fidem partus præbuit mulieris/qui cuſtodes latuit per conceptus ſui ſilentiũ/ex eo q̃ non uehementer ei dolores inſiſterent. Et tribus quidẽ menſibus apud ſemetipſos occulte nutriere infantẽ. Deinceps autẽ metuens Amaramis ne captus regie iræ ſuccumberet/& ipſe cũ puero deperiret/& dei prouidentiã excluderet deliberauit potius hoc modo pueri conſulere ſaluti prouidentiãq; latendi eſſe hanc iudicauit. Nam illud erat incertũ/cũ periculũ immineret/non ſolũ puero qui occulte nutrieba tur/ſed etiam nutrienti/deũq; iudicauit omniũ habiturũ cautelam/quatenus in nullo quæ promiſe rat eſſet mendax. Hæc cogitantes/uas rotundũ ex uimine cõplicitum/uelut alueoli magnitudine ꝓ pararunt/quod ſufficeret ut infans ſpacioſe ibi iaceret deinde unxerũt illud bitumine/natura enim bitumini s eſt/ut in uiminalibus uaſculis acceſſum poſſit aque coercere. Illic ergo infantẽ mittẽtes/& circa fluuiũ ponentes eius ſalutem deo reliquerunt. Et fluuius quidem eũ ſuſcipiens deportabat Maria uero pueri ſoror matris iuſſionem cuſtodiebat/quo illud uaſculum deportaretur itendens. Tunc itaq; deus oſtendit non humana prouidentia/ſed oĩa quæcunq; uult ipſe fieri/effectũ optimũ protinus adipiſci/nec prænalere quidẽ eos qui pro cautela ſua alios condẽnare nituntẽ interitu mulcoꝝ ſtudio hoc iplere conantẽ cũ inopinabiliter illi ſaluentur/& penitus de medio malorũ inueniant periculorũ ereptionẽ dei ſolius uoluntate. Tale aliquid ergo circa hunc infantẽ geſtũ aperta uirtute dei probatum eſt. Thermut igitur erat filia regis quæ dũ circa litus fluminis luderet/ portari a fluuio illud uas conſpiciens præcepit ut ad ſe ille alueus portaretur. Venientibus autem qui ad hoc fuerant deſtinati cũ alueo uidens infantem ualde gauiſa eſt pp magnitudinẽ & ſpeciẽ eius. Tanto ergo ſtudio deus circa Moyſen uſus eſt ut ab ipſis qui propter natiuitatẽ eius decreuerũt interimere genus hebræorũ/alimento & cura dignus haberetur/iuſſitq; mulierẽ adduci. Thermut regis filia q̃ daret infanti mamillã. Quo non accedente ad illius ubera/ſed euitante/& hoc in multis mulieribus faciente/Maria aſſiſtens his quæ fiebant/non ut quaſi uideret ex operibus/ſed inter alias aſtare ait. Fruſtra o regina has mulieres ad nutrimentũ infantis uocas/q̃ nullã ad eã cognationẽ habent. Si uero quandã hebraicarũ mulierũ adduci præceperis/puto tanquã contribulæ ſuæ poterit ubera excipere. Cũq; putaret benedixiſſe iuſſit/hãc ire ut aliquã q̃ lactare eũ poſſit adduceret. Illa uero accepta huiuſmodi poteſtate/reuerſa eſt agens matri ſoli cognitũ/infanſq; grate quodãmodo acceſſit ad ius ubera/& ſupplicante regina commiſſum eſt ei cum omni diligentia pueri nutrimentum. Cui ſecundum euentum rerum nomen impoſitum eſt/eo quod de flumine ſit ſanatus. Aquam enim ægyptii mos uocant yſes/uero ſaluatus. Cõponentes itaq; hæc ex ambobus/Moyſes ei nomẽ ipoſuerunt/ideſt ex aqua ſaluatus. Et erat indubitanter ſecundum dei proloquium prudentiæ magnitudine

gnitudine & laboribus ſapientū hebræorū nimiū induſtrius. Huic igit Abraā pr̄ ſeptimus erat. Erat n. iſte filius Amaramis / qui fuit de patre Chaath / q natus eſt de leui / Leui uero de Iacob qui fuit ex Iſaac filio abraā. Erat aūt ei ſapientia nō p ætate conceſſa / ſed ſua menſura multo ſupior / & ſenior huius rei facultatē in infantia demonſtrabat / maiorēq; ſpē actio eius iā tūc q̄ uiri pfecti gerebat. Et cū trimus fuiſſet effectus deus mirabiliter eius ſtaturæ eleuauit ſpaciū. Nā q̄tū ad ſpeciē nullus erat ita ſeuerus / ut uidens moyſen / eius pulchritudinē non amaret / multiſq; contingebat dū eū cernerent p plateā ferri / ut conuerterent̄ qdē ad aſpectū pueri / & ea in qbus uidebant̄ ſtudiū hr̄e deſererēt / delectati potius eius uiſione. Erat. n. in eo multa infātilis gr̄a / & excellenter decenter circa eū exiſtēs / retinebat inſpiciente. Hunc ergo cū talis eſſet / Thermut ſibi filiū adoptauit / dū ſobolē legitimā nō haberet. Et cū aliq̄n q̄ portaſſet ad patrē / oñdit eū quaſi de ſucceſſione non cogitaret / ſed uolūtate dei ppriū filiū nō hēret dicebatq;. Nutriui infantē forma diuinū / & prudentia ualde fortiſſimū mirabiliterq; de fluminis gratia conſonatū / quē meū qdē filiū eſſe decreui / tui iperii ſucceſſorē. Hæc dicens poſuit in manibus patris infantē. Ille uero ſumens eū / & ad pectus applicans p amorē p filiæ gratia poſuit ei diadema. Moyſes aūt conuoluens illud proiecit in terra quaſi p infantiā cōculcauitq; ſuis pedibus / qđ regi auguriū ferre uidebat̄. Cōtēplatus aūt ille ſacer ſcriba / q eius natiuitatē p̄dixerat / ita futurū ad hūliādū p̄cipatū ægypti / ſeptū fecit nt eū occideret / & terribiliter clamās ait. Hic ē puer ille o rex quē deus nobis occidendū oſtēdit / ut de cætero timore careamus. Teſtimoniis. n. oſtendit̄ qa tū iuaſurus eſt p̄cipatū. Iſto nāq; perēpto / ægyptiis qdē eius timor tollet̄ / hebræis aūt ſpes cōſidentiæ quā pp eū habere credunt̄ auferet̄. Quod cū dixiſſet / uix ualebat eū abripere Thermut / cū ēt rex ſenior eſſet ad eius necē / deo hmōi pp prouidentiam ſalutis Moſaycæ faciente. Alebat̄ itaq; multa ſollicitudine / & hebræis quidē in eo erat ſpes optima circa cuncta / ſuſpitiōis uero eius cremē tum generabat ægyptiis. Et cum nullus eſſet certus / ut uel ſi occideret rex infantē & cognatū pp̄ter adoptionē / aut aliorū quilibet / quid amplius ad ægypti utilitatē prodeſſet / quo iam non metuerent de præſentia futurorum abſtinebant omnes ab eius nece.

Poſtq̄ creuit moyſes iniunctū eſt ei bellū æthiopicū / ubi copulata eſt filia regis æthiopū in matrimonio. Vnde odiū & inuidiā magnā contraxit ægyptiorū. Capi. VII.

MOyſes itaq; p̄dicto mō natus & nutritus / & tranſiens ad ætatē pfectā / ægyptiis formā ſuæ uirtutis oſtendit / & ad humiliationē quidē illoꝝ / augmentū uero hebræoꝝ factū eſt / ut hmōi occaſio proueniret. Aethiopes cū ſint proximi ægyptiis / negocia ſua in eorū regione portabant / & referebant ægyptiorū. Illi irati caſtramētati ſunt / uindicaturi contēptū / p̄lioq; cōmiſſo deuicti / alii ceciderunt / alii uero turpiter domi reuertentes euadere potuerunt. Secuti aūt æthiopes & arbitrātes defeciſſe illos p̄ſumptione ſua oēm ægypti p̄uinciā optinere potius exarſerūt / guſtāteſq; eoꝝ bona / ab eis ſe non abſtinebāt. Cūq; uicinas partes adeūtibus non p̄ſumerēt repugnare / acceſſerūt uſq; ad mēphin / & mare nulla ciuitate. ſ. reſiſtere ualente. His ergo malis obſtricti / ad reſponſa & diuinationes ægyptii ſunt cōuerſi / & deo eis p̄bēte cōſiliū / ut auxiliatore uterent̄ hebræo / iuſſit rex filiæ ut daret Moyſen ducē a ſe cōſtituendū. Illa ſacramentis p̄bitis / ut nihil ei fieret malis tradidit Moyſen / p magno qdē bñficio iudicās eius auxiliū / & adnihilās ſacerdotes / q eū uelut hoſtē p̄dixerāt / occidendū q̄ſi neſcientes q̄ alliq̄n utile foret eius auxiliū. Moyſes uero a Thermut exoratus pariter & a rege / libēter hoc ſuſcepit opus. Gaudebāt ergo ſacri utriuſq; genus ſcribæ / ægyptiorū qdē tanq̄ eius uirtute hoſtes deuicerent̄. & Moyſen ipſo dolo cōprimerent / hæbræoꝝ aūt tanq̄ hæc eis occaſio foret / ægyptios oīno diffugere / quo Moyſes eoꝝ dux eſſet. Ille anteq̄ hoſtes cognoſcerent eius ſuaſionē ſumēs ducebat exercitū / nō p fluuiū iter faciens / ſed p terrā / ubi ſapientiæ quōq; ſuæ mirabile fecit indiciū. Nā cū terra ualde ſit ſæua iter agentibus / pp reptiliū multitudinē / qa illic hæc oīa naſcunt̄ / ita ut ēt q̄ apud alios non ſunt ſola illa terra nutriat uirtute atq; malicia / & aſpectu ſolito differentia / quoꝝ ſunt aliqua ēt uolatilia / ut cū de terra nocere nequeant / ſuperuolando non prouidētes occidant / pro cautela exercitus & itinere eoꝝ innoxio / hoc mirabiliter adinuenit. Plectas ex papyro fecit in modū arcarū / eaſq; coplēs de hibicibus ſe cū portabat. Hoc aūt animal ſerpentibus inimicum eſt / fugiunt enim eas aduenientes / & cū ſe celare uoluerint / uelut flatu ceruorū ab repte deuorant̄. Hibices ualde ſunt manſuetæ / & generi tantum ſerpentino feroces. Et de his quidem prætereo nunc ſcribere / non ignorantibus græcis quale ſit genus hibicis. Dum uero ad terrā nutricem beſtiarum ueniſſent / per eas ut dixi naturam ſerpentū ex pugnabant / eiſq; uelut aduerſus hoſtes utebantur. Hoc ergo modo iter agens / antequam æthiopes agnoſcerent ſuperuenit / & congreſſus cum eis pugna / deuicit / ſpēq; quā habebant contra ægyptios & eorum ciuitates abſtulit / ibatq; ſubuertens omnia / & terram æthiopū maxima uirtute deuaſtabat. Tunc p fœlicitatem / moyſeos cū de labore ſuo guſtaſſet / ægyptiorū exercitus fatigationē minime ſentiebat / tanq̄ præter eum ſeruitutem & nouiſſimū ſubuerſionis periculum potuiſſent ægyptii ſubſtinere. Poſt hæc aūt inſequentibus ægyptiis cunctos æthiopes in Saba ciuitate regia ethiopiæ

quam poſtea

quã postea Cãbyses Meroen denominauit/a sororis suæ nomine obsidebant. Erat.n. inexpugnabilis locus ille cũ & Nilus circũdaret eũ & circuncluderet/& alia flumina Astabus & Astaboras/fluctus difficiles obiicerent eis/qui illic transire tentarent. Ciuitas.n. interior existens habitabat/ ut in sula muro circundata uallo fortissimo/& cõtra hostes qdẽ propositus hfet fluuios. Fossata uero grã dia inter muros & flumina sunt/quatenus inundari non possit ciuitas/aquæ illic uiolentia deporta/ta. Hæc res illa flumina transeuntibus difficilẽ faciebant ciuitatis iuasionẽ. Cũ ergo grauiter ferret Moyses segnitiem exercitus/qñ hostiis nequaq uenire ꝓsumeret ad manus tunc aliqd tale prouenit. Tharbis filia regis æthiopũ fuit. Quæ dũ Moysen circa muros exercitũ applicãtẽ/fortitetq; uideret pugnantẽ eis efficatiã expientiãq; mirata/& despantibus iã pridẽ ægyptiis/libertatis autorẽ eũ existitisse bonos suæ euentus foelicitatis exstimans/æthiopibus. l. exultãtibus in his q circa eos gesserãt eũq; tunc piculis inherente conspiciens in amorẽ eius est lapsa crudelr. Et cũ passio ꝓualeret/misit ad eũ fidelelissimos seruos/ut ei de nuptiis loquerent. Illo uero sermonẽ eius susceipiente/ut tradẽret ciuitatẽ/ꝓbitisq; federibus/ut & uxorẽ eã ducere & ciuitatem obtinens/nequaq pacta transcenderet/effectus uerba ꝓuenit/& post necẽ æthiopũ gras agens deo Moyses/nuptias celebrauit/& ægyptios in ꝓpriã terrã reduxit. Illi uero ex qbus saluabãt a Moyse/ex his odiũ aduersus eũ hẽbãt & feruẽtioribus aduersus eũ cõsiliis utebãt arbitrãtes/nõ ꝓp bonos actus eũ in ægypto ita creuisse/inoruerũtq; regi/qd de facta cæde ꝓuenerit. Ille itaq; apud se industriã uiri cõtinuit/iudia uero ducatus Moyse/os/& oppressionis suæ formidine tactus cõpulsusq; a sacris scribis/nitebant in Moyseos cædẽ grassari.

Moyses cognitis insidiis regis ægypti latenter effugit & ueniens in Madian/habitauit cũ Ragguele sacerdote/cuius filiam accepit in uxorem. Capi. VIII.

QVi dum cognouisset insidias eius latenter effugit/& itineribus obsessis/p desertũ fugam expleuit. Cũq; ei ciborũ esset inopia/uiribus tolerantiæ ꝓualebat/euenienq; ad ciuitatẽ Madian circa mare rubrũ positã/cognomẽ hñtẽ ab uno filiorũ Abraã de cethura ꝓge/nito sedens sup quẽdã puteũ/ex labore atq; miseria gescebat existente meridie non ꝓcul a ciuitate. Quo ei actus accessit hmõi ex usu prouincialiũ cumulũ eius uirtutis ostendẽs/& occasionẽ ad meliora ꝓbens. Ná cũ sint loca inaquosa ꝓcdebãt pastores ne forte a puteis aq exhauiret ab aliis/& oues potu necessario priuarent. Astiterunt itaq; tunc ad puteũ septẽ uirgines sorores. Raguelis filiæ sacerdotis/q multo honore apud ꝓuinciales habebat. Quæ gregũ patris curã agentes eo q hoc ministeriũ ẽt mulieribus regionũ sit Troglocitarũ/sufficientẽ aquã de puteo leuauerũt/expectantes ut greges suos abundanti irrigatione satiarẽt. Supueniẽtibus uero pastoribus & uirgines expellentibus/ut aquã ipsi occuparent. Moyses crudele iudicans puellas despicere iniusticiã patientes/uiolentiãq; uiroꝝ sinere potiorẽ q̃ uirginũ/illos qdẽ prohibuit uiolentos esse/uirginibus aũt opportunũ ꝓbuit adiutoriũ. Quæ beneficio ipetato uenerunt ad patrẽ iniuriãq; pastoꝝ narrantes/& solatiũ sibi præbitũ peregrini rogabãt ne eius beneficiũ esset uacuũ/ne retributione debita priua//ret. Ille aũt & filias approbauit circa benefactorẽ ita studentes/& Moysen ad multũ suũ iussit adduci iustissime gratiæ ꝓmia meriturũ. Cunq; uenisset & filiaꝝ testimoniũ ei de suo solatio declarareť/eis uirtutem admiratus/non fore eius auxiliũ sine bona repensatione dicebat/sed idoneum se ad reddẽ dã gratiã/ita ut magnitudine repensationis mensurã possit transcẽdere bñfacti. Fecitq; eũ quasi filiũ & unã filiarũ ei dedit i uxorẽ gregũq; suorũ i qbus omnis erat antiquis barbarie possessio/eũ uoluit habere curam & dominum. Et Moyses quidem dũ hæc impetraret a gechegleth iethro/hoc enim cognomen erat Ragueli/degebat ibi pascendo eius græges.

De rubo q uidebat Moysi quasi arderet/q trĩ nõ cõburebat/ubi audiuit mandatũ diuinũ ut reuertens in ægyptũ/liberaret filios israhel oppressiõe ægyptiorũ. Capi. IX.

POst hæc aũt tempora dum pasceret grægem in monte q uocatur Syna/ducebat oues q mons est excelsus/& ad pasturas egregius optimas herbas habens. Hic dum esset opinio habitare deũ/primitus nemo pascebat/qa pastores illic minime ambulare presumebãt quo tamen prodigium ei mirabile nimis apparuit. Ignis nanq; depascens rubii uiriditatem/eiusq; florem transit inoxius/fructiferosq; ramos nullo incendio dissipauit. Cũq; flamma uehemens & uelocissima esset ille/ẽt ipsam uisionẽ inopinabilẽ formidatus obstupuit/& potius dũ uocẽ ignis emitteret/& noie eius uocaret uerbaq; facere uideret/ qbus etiã eius fiduciã præsumentis ad loca accedere ubi nullus hominum primitus ambulasset/eo q essent diuina redarguit eiq; suasit ut procul ab igne recederet/& ut sufficerent ei quæ uiderat/cum esset bonus uir magnorumq; proles uirorum nihil amplius indagaret. Prædicatq; ei futuram gloriam & honorem apud homines præ//sente deo/iussitq; ut cũ fiducia abireť ægyptũ/dux & princeps futurus multitudinis hebræorum & cognatos proprios ab illorum iniuria liberaturus. Nam & terram inquit habitabunt hanc foelicẽ q̃ habitauerat pater uester Abraam/omnibusq; adepturi sunt bonis/ad hæc utiq; te eos tuaq; sapia deducẽte/iussitq; ut educẽs hebræos ex ægypto sacrificiũ gtarũ actiõis ueniẽs ad illa loca celebraret.

Hæc ergo

Hæc ergo ex illo igne diuina uoce prolata ſunt. Moyſes ergo obſtupeſcens in his quæ uiderat/mul/
to potius q̃ audierat uirtuti ingt tuæ non credere dñe/quã & ipſe colo/& maioribus meis apte ap//
paruiſſe non dubito/uæſaniſſimũ ſecundũ meã ſapiam eẽ puto. Verũtñ hæſito quẽadmodũ uirgina
tus & nullius uirtutis idoneus/aut ſuadeã uerbis/quatenus cognati relinquentes terrã quã nũc habi
tant/me ſequant ad quã eos ipſe deducã/aut uel ſi ipſis ſatiſſiat/quo potero exigere Pharaonẽ ut di
mittat hebræos/quoꝝ laboribus & opibus uirtus eius foelicitatis augeẽ. Deus ãt eũ in oibus cõfide
reſeq; adeſſe ꝓmittens/& ubi qdẽ opus eẽt ſuaſione/uerba ꝓbiturũ/ubi aũt opibus/uirtutẽ miniſtra
turũ/iuſſit ut baculo in terrã ꝓiecto fieret ſerpẽs/quo ſigno crederet ꝓmiſſa ſ. ꝓcepturũ. Hoc dũ fe/
ciſſet. draco cõuolutus repebat ſpiris ingentibus/& tanq̃ cõtra ſe ꝓſequientes ſuũ caput ſæuiſſimũ ĩ
ſurgebat/q deinceps factus ẽ uirga. Poſt hoc uero mittere eũ dextrã in ſinũ ꝓcepit/obediẽſq; eã eãdi
dã & uelut coloris nitei ꝓtulit/poſt qd tñ ad ſolitũ eſt reuerſa. Iuſſus iterũ aquã de ꝓximo ſumere/
eã in terrã proiicere/uidit colore ſanguineo factã/mirantẽq; in his cõfidere ꝓdicebat deus/& adiuto
rẽ ſibi eũ noſſe maximũ/& ſignis his ad credendũ apud oẽs uſurũ/dicebatq;/miſſus a me/ſecũdum
mea manda: a facies uniuerſa. Iubeo ergo te in nullo te tardantẽ/ad ægyptũ feſtinare/die noctuq; la/
borantẽ/ne tua tarditas maius tps faciat hebræos in ſeruitutẽ cõſiſtere. Moyſes ãt non diffidẽs ĩ his
q̃ diuinitas promittebat/inſpectorq; taliũ ĩdicioꝝ/& auditor factus orabat/ut hac uirtute eodẽ mõ
experiret ĩ ægypto/ſupplicabatq; ne nomini ſui deus noticiã ei celaret/ut dũ uoci eius participatus
fuiſſet pariter & aſpectu/inſup agnoſceret & uocabulũ/quatenus ſacrificans noiatim eũ adeſſe ho/
ſtiis ſupplicaret. Et deus qdẽ ei ſuã ſignificauit appellationẽ/quã ꝑmitus hoies nequaq̃ uidebanẽ au
diſſe de qua mihi fas dicere non eſt. Moyſes itaq; illa ſigna non tunc ſolũmõ/ſed ſemp/& ubicunq;
contingeret faciebat. Ex qbus oĩbus plus maiorẽ ueritatẽ ſignis diſtribuens/deũq; ꝓpiciũ & ſuffra/
gatorẽ habiturũ ſe credens/& domeſticos ſe ſaluare ſperabat/& ægyptios malis afficere.

Moyſes regreſſus eſt in ægyptum ſecundũ mandatũ domini/ubi faciens ſigna & prodigia ma
xima eduxit filios iſrahel de ægypto in manu ualida. Capi. X.

AVdiẽs quoq; ægyptioꝝ regẽ pharaonẽ fuiſſe defunctũ/ſub quo ipſe defugerat/petiit ra
guel ut eius ꝑmiſſu ꝑ utſſlitate cognatoꝝ iret in ægyptũ/ſumenſq; Sephorã uxorẽ filiã
Raguelis/& filios quos hẽbat ex ea Gerſam & eliezer/tetẽdit ad ægyptũ. Nominũ ue
ro horũ Gerſa qdẽ hebræa lingua ſignificat ĩ terra peregrina. Eliezer ãt q adintore pa
trio deo uſus/ægyptios effugiſſet. Cũ uero ueniſſet iuxta montẽ frater Aarõ deo iubẽ
te occurrit ei. Cui moyſes ſignificauit q̃ in monte contigerũt/pariter & diuina mandata. Proceden
tibus aũt eis/occurrebãt nobiles hebræoꝝ eius ꝓſentiã cognoſcẽtes. Quibus Moyſes qũo uerbis ſua
dere nõ poterat/ſigna ſibimet oſtenſa moſtrabat. Illi ſtupore eoꝝ q̃ inopinabiliter inſpiciebant oĩno
credebant/& ex oĩbus erant in ſpe maxima conſtituti/deo. ſ. eoꝝ ꝓuidente ſecuritatẽ. Dũ uero iam
obedientes hẽt hebræos moyſes/ꝓmittentes ſecuros ſe q̃ iuberet/libertatẽq; reſpicere/uenit ad re/
gẽ illũ q nup ſuſcepat ꝓncipatũ/& ſi quocũq; iuuerat olym ægyptios ab ætiopibus cõpreſſos/cũ fuiſ
ſet eoꝝ direpta ꝓuincia declarauit/& qa militia & laboribus magnis uſus tanq̃ pro ſuis poſt diuerſa
picula nõ dignã retributionẽ accepit intimauit ꝓiter ẽt q̃ illi in mõte Syna contingerant/deiq; uo/
ces & ſigna ſingula ab eo monſtrata pp fidẽ rerũ decenter expoſuit/rogauitq; ne diſcredẽs in his/ſ/
pedimentũ faceret dei uolũtati. Deridente uero rege/Moyſes ope fecit/ut conſpiceret ſigna q̃ fuerãt
in monte Syna monſtrata. Ille ergo dedignatus/illũ qdẽ maligniſſimũ appellauit/& prius ægyptio/
rũ fugiſſe ſeruitiũ/& nũc pro ſeductione remeaſſe/& ꝓdigiorũ opus ſtuporẽq; factũ magicarũ artiũ
appetiſſe remedia. Cunq; hæc dixiſſet/iuſſit ſacerdotes eaſdẽ q̃s ille facere uiſiones tanq̃ ægyptii ẽt
in hac diſciplina ſapientes exiſterent/& quaſi non ſolus moyſes peritus eſſet rerũ/quas ipſe ꝑ deum
poſſet explere/ut qd erat ualde mirabile/ſi ẽt ab aliis fieret oſtenderetur/quomõ humana doctrina
conſtaret. Et ponentibus illis uirgas/dracones facti ſunt. Moyſes aũt non expauit ſed ait. Nec ego q
dẽ o rex ægyptiorũ deſpitio ſapientiã ſed tanto melius hæc a me q̃ horũ magica arte ſunt facta/quã
to humanis diuina eſſe conſtat meliora. oſtendã uero non artibus magicis/nec errore/ſed ſubſiſtere
ueritate/q̃ mihi ſunt dei prouidentia & uirtute patefacta. Cunq; hæc dixiſſet/proiecit in terrã uirgã
ĩuſſitq; eã ut eã in colubrũ uerteret. Illa obediens ẽt ægyptiorũ uirgas q̃ uidebanẽ eſſe dracones de/
uorauit/inſiliens donec conſumeret uniuerſas. Quã in ſuo ſchemate redeuntẽ/ſumpſit denuo moy/
ſes. Rex autem nihil maius in hoc actu ſe uidiſſe ſimulauit/ſed iratus/& in nullo eum præferri di//
cens ægyptiorum ſapientiæ & integritati iuſſit ei qui ſuper hebræos uidebatur eſſe conſtitutus ut
nullam eis præberet requiem/ſed maioribus quã prius eos malis affligeret. Ille ergo cum prius eis ꝓ
beret paleas ad lateres/nihil ulterius dedit/ſed die quidẽ opibus eos faciebat affligi/nocte uero pa/
leas congregare. Cum eis duplex hoc malum exiſteret/& ærumna per illũ crudelior inſtitiſſet/ille
neq; minis regis faticatus eſt neq; increpationibus ceſſit hebræorum/ſed animam ſuam conſtituit
ad utraq; ut & laboraret/& libertatem cognatis acquireret uenienſq; rurſum ad regem ſuadebat ei

ut dimitteret

ut dimitteret hebræos ad montẽ Syna/ſacrificaturus deo. Hoc.n. ꝓcepiſſe dñm dicebat/& in nullo contradicendũ illius iuſſioni exorabat/deũq; ꝓpiciũ fore cunctis/ſi eos dimitteret egrediẽdi,phibẽ do illos ſibimet reputaret patiendũ q̃cunq; patiunt̃ q ꝓceptionibus dei contradicunt/qñ eis q irá in ſe conuenerit diuiná in oĩbus oboriunt̃ aduerſa. Ex qbus utiq; neq; terra/neq; aer ſuauis exiſtit/nec ſoboles eoꝝ naturali mõ progredit̃/ſed inimica oĩa & aduerſa fẽtire ægyptios edicebat/& hebræo rũ populũ abire ex illoꝝ ꝓuincia ẽt illis nolentibus affirmabat. Rege uero Moyſes deſpiciente ſer/ mones nullaq; conuerſionẽ ſui ad talia faciente paſſiones peſſime q̃s ſingulas explanabo ægyptios i uaſerunt/nec prius flectebant̃ quá eoꝝ experimenta ꝓciperent ſimul & qa uellet deus Moyſen in nullo eoꝝ q̃ ꝓdixerat monſtrari mendacẽ/& qa ꝓdeſſet hoĩbus/ut diſcerent obſeruare & facere ea/ in qbus non poſſet offendi diuinitas/ne ad iracundiá conuerſus/in eoꝝ iniqtatibus ulciſcatur. Fluui us.n.eis ſanguineus dei uolũtate ꝓfuit/& q bibi non poſſet/cũ fontẽ aquaꝝ aliũ non haberent/ non colore ſolũmõ talis erat/ſed ẽt ſe contingentibus doloris amari gemitũ inferebat/eratq; talis ægyp/ tiis/hebræis aũt dulcis & potabilis exiſtebat/licet naturaliter uideret̃ eſſe mutatus. In hoc miraculo rex timẽs.atq; hæſitás ꝓp ægyptos/abire ꝓmiſit hebræos. Cũq; malũ fuiſſet aliquo mõ relenarũ tur ſus ſniam ꝓmutauit/nec eos abire ꝓmiſit. Deus aũt illo contenente poſt calamitatis ablationẽ/& no lente a ſua malicia tẽperate aliá intulit ægyptiis plagá. Ranaꝝ náq; infinita multitudo eoꝝ terram late depaſta eſt/plenuſq; erat his.át fluuius/& polluebat̃ eoꝝ potus/& aialibus ibi putreſcẽtibus/fe/ tor cunctis noxius exalabat ex aq̃/etatq; cuncta regio hmõi malo plena/ebulientibus ranis & mõ/ rientibus/q̃ ẽt domeſtica eoꝝ habitacula ualde uexabant/dũ in cibis ſepius inuenirent̃ & poculis & in cubilibus eoꝝ inábulantes/fetorq; crudelis erat/& abominabilis/morientibus ranis ac putreſcen tibus. Dũ his ergo malis ægyptii ꝑmerent̃/iuſſit rex Moyſen tollentẽ hebræos abſcedere. Cunq; di/ xiſſet hoc/repente ranaꝝ exterminata eſt multitudo/& terra ſimul & fluuius in ſuá reuerſi ſunt na/ turá. Pharao uero mox ut paſſionibus terra priuata eſt/oblitus calamitatis illius/rurſus retinuit he/ bræos/& tanquam ſi plurimas paſſiones experiri uelit/nequaq̃ dimiſit Moyſen populũq; diſcedere quẽ prius timore potiuſq̃ prudẽti aio abire decreuerat. Rurſus ergo alterius mali pcuſſione eius fal laciá diuinitas uulnerauit. Pedũculoꝝ náq; ĩfinita multitudo ægyptiis pullulauit/ex iterioribus ebul liens/ex qbus mali male conſumebant̃/neq; lauacris/neq; medicamentoꝝ unguentis genus hoc ex/ terminare ꝓualentes. Ob hanc ergo peſtẽ Aegypti rex turbatus/metuenſq; ſimul peſtẽ ſui populi/li cet/fatue uerecundiá ſe deuicti uiri putaret habituꝝ/cogebat̃ tñ a malo tẽperare/hebræiſq; cõceſſit egreſſionẽ. Cũq; hoc iterũ lenigaret̃/filios obſides & uxores reuerſionis ſuæ eos relinq̃re ſanciebat. Vñ irritauit potius deũ/credẽs ſe eius quoq; ꝓuidentiá fallere/ſicut Moyſen. Sed illũ latere non po/ tuit ægyptũ puniẽrẽ ꝓp hebræos. Beſtiis náq; multigenis & multimodis quoꝝ aſpectibus nullus oc/ currit/eoꝝ prius ĩpleunt regionẽ/qbus & ipſi conſumebant̃/& terra agricolarũ cultura nudabat̃. Si quis.n. primarũ paſſionũ pditionẽ euaderet/hoc langore & interito hominũ talia ſubſtinentiũ ſuc/ cũbebat. Cunq; Pharao neq; ſic dei iuſſionibus obediret/ſed uxores qdẽ abire cũ uiris diceret/relin qaendos uero filios poſtularet/non defuit deo/unde calliditatẽ eius diuerſis malis & maioribus de/ nuo ſupuenientibus caſtigaret. Crudeliter náq; eoꝝ corpa uulnerabát̃ interius corrupta. Ita paſſim ægyptioꝝ multitudo conſumebat̃. Rege uero neq; hac plaga tẽperáte grando uehemens/ cũ neq; prius in ægypto aer aliqd tale ꝓtulerit/neq; ſimilis apud eos hiemis tẽpore deſcenderet maiorq; q̃ apud habitatores boreæ patris & ſeptẽtrionalis aeris rigore deferret̃ effluxit & fructus eaꝝ uſqueq; confregit. Deinde genus locuſtarũ germen quod non fuerat uexatũ grandine deuorauit/ut eis ge neraliter ſpes terrenorũ fructuũ deperiret. Sufficiebat náq; quẽlibet ſine calliditate fatuũ/ẽt ea q̃ ꝓ/ dicta ſunt mala ad intellectũ & cogitationẽ utilitatis adducere. Pharao itaq; tñ ĩprudens quantũ ma lignus ſentiens cám/deo tñ contradicebat/iuſſitq; Moyſen cũ uxoribus ſuis hebræos abducere/ fa/ cultatẽ uero eius deſerere/eorũ depopulandas domus. Moyſe uero non acqeſcente ita dimitti eos/ quos oporteret deo ſacrificiũ de ſuis rebus offerre/cũ ꝓp hanc cám multo tpe morarent̃/tenebræ ꝓ fundiſſimæ & partem luminis non hñtes/ægyptiis ſunt diffuſæ/pro qbus & uiſus eorũ aeris craſſi tudine clauſi ſunt/eoſq; mori miſerabiliter cõpulerunt. Metuebát.n.ne caligine ſimul abſorberent̃. Deinde his excuſſis poſt tres dies totidẽq; noctes/dũ nullatenus pœnitentiá ageret pharao ꝓp egreſ ſum hebræorũ/accedens ad eũ Moyſes ait. Quouſq; inobediens es uoluntati dei? Iube dimitti hebræ os/non.n. poteritis ab his malis eripi/niſi hæc uolueritis implere. Rex aũt iratus in his q̃ fuerant di cta/minat̃ eius ſe caput auferre/ſi ad eũ ob hanc ĩportunitatẽ denuo remearet. Tũc Moyſes neq̃q̃ ſe de his uerba facturũ dixit/ſed illũ ipm cũ ꝓceribus ægyptioꝝ deſcaturũ fore/ ut hebræi diſcede/ rẽt. Et ille qdẽ cũ hæc dixiſſet abſceſſit. Deus át oñdẽs adhuc una plaga feriẽdos ægyptios/ut dimit terẽt hebræos/iuſſit Moyſen ꝓcipere ppo/ut ſacrificiũ paratũ hẽrent/eẽntq; ꝓſtructi a decia die xiiii thici mẽſis, uſq; ad q̃rtádecimá q apud ægyptios qdẽ Parmuthi/apud hebræos aut Niſan uocatur/ macedones uero Xáthicũ eũ appellát. Et egreſſuros hebræos oĩaq; portaturos aſſeruit. Et ille qdẽ iá

præparatos

præparatos habens ad egreſſionem hebræos & conſtitutos per tribus ibidem retinebat. Cū aūt in/ſtaret quartuſdecimus dies/omnes ad egreſſionem tendentes & imolantes ſanguinem/domus pro/prias yſſopi frondibus emundabant. Cunq; coenaſſent. reliquas carniū tanquā egreſſuri concremaue runt. Vnde hactenus ſecundū hunc morē ita ſacrificamus. Illāq; feſtiuitatem paſca uocauerunt/qđ ſignificat tranſcenſionem/eo q; illa die deus trāſcendere eos peſtem uoluit/quæ. ſ. ægyptios uiſita/uit. Mors enim primogenitorū ita ægyptiis facta eſt/ut plurimi procerum congregati circa regalia pharaoni perſuaderent/quatenus hebræos ſub uelocitate dimitteret. Qui uocatū Moyſen abire ꝓce pit/arbitratus ut ſi de prouincia recederent/iminentem ægyptiorū caſtigationem ceſſare/mulieri/-buſq; honorabāt hebræos/alii quidem ut citius egrederentur/alii uero ꝓpter uicinitatis eorū cōſue/tudinem. Et illi quidem egrediebātur/flentibus ægyptiis & pœnitentiā agentibus/eo q; fuerint eis ſic crudeles tendebātq; ad ciuitatem nomīe Licus/quæ tūc erat deſerta/ubi Babylon poſtea fabrica ta eſt/dū cambiſes ægyptū deuaſtaret/celeriterq; agentes iter ad locū Belſephō tertia die ad rubrū mare deuenerūt. Et propter deſertū nihil de terra poſſent habere ciborū/fermentata farina azymis panibus ex modico tempore tantūmodo coagulatis ueſcebātur/hiſq; triginta fūt uſi diebus/lōgiori enim tempore eis nō ſuffecerūt quæ tulerūt ex ægypto/cū etiam is cibus ſub neceſſitate cuſtodiret nec ad ſatietatem eodem uterent. Vnde ad memoriā illius inopiæ/feſtiuitatem octo dierū agimus/q̄ dicitur azymorū. Omnis itaq; multitudo mulierū pariter & īfantum egreſſorū cōſiderantibus ineſti mabilis erat. Qui uero ætatem habebāt aptā ad expeditū/ſexcenta milia fuerūt/reliqueruntq; ægy ptū/menſe xantico/luna. xv. poſt annos. xxx. &. cccc. q̄ pater noſter abraam ueniſſet in chananæam poſt Iacob autem aduentū in ægypto/anno. cc. & quinto. Moyſes autem erat quidē anno iam. lxxx. frater autem eius aaron tribus annis maior extabat. Portabant etiam oſſa Ioſeph/dū hæc ille ſuos filios facere præcepiſſet.

Quomodo ægyptii pœnitentia ducti q; dimiſiſſent filios Iſrahel/inſecuti ſunt eos uſq; ad mare ru/brum/quod diuiſum uirga Moyſi præcipiente domino/ingreſſi ſunt filii irahel/& ſ. cco ueſtigio trā ſierunt illud ægyptii autem perſequentes ingreſſi ſunt poſt eos/ſed reuertente mare in ſeipſum ſuffo cati ſunt fluctibus. Capi. XI.

Orro cū ægyptios hebræos; peniteret egreſſus/rexq; grauiter ferret/tanquā ueneficiis Moyſeos ſigna illa facta fuiſſent/deliberauerunt ſuper eos irruere. Et ſumentes arma p ſequebanť tanquā reuocaturi eos/ubicūq; cōpræhendiſſent. nec eos ulterius deo dimit terent/ſeq; contra eos facillime ꝓualere iudicabant/cū & inermes eſſent illi/& itinere fatigati. Et a ſingulis occurrētibus regrentes quo abirent/ꝓſequi cū ſtudio feſtinabant licet moleſta ſit illa terra iter agentibus/non ſolū expeditis/ſed ēt ſingulariter ambulā tibus. Moyſes aūt p ea loca ꝓuide ducebat hebræos/ut ſiqđē pœniteret ægyptios & ꝓſequi uellent hebræos/ſuppliciū maliciæ ſuæ/& trāſgreſſionis indubitanter exolverent. Per paleſtinā uero grauiter ferebat tranſire pp antiquā moleſtiā nolebatq; quolibet mō latere pgēs. Cōfinis. n. eſt ægyptio rū hæc ꝓuincia & ꝓpterea uia qdem ducente ad palæſtinā populū nō eduxit/p deſertū uero multū iter agens/malaq; ꝓpeſſus innumera/ad chananæā ſtuduit peuenire/inſup & pp mandata dei iuben tis adduci populū ad montem Syna/ſacrificiū illic oblaturos. Appræhenſis ergo hebræis ægyptii ad ꝓliū parabanť & multa uirtute ꝓſecuti/cōcluſerant eos in puulo quodā loco. Sexcenti. n. currus eos ꝓſequebanť/& equites qnquaginta milia/& ducenta milia/pariter armatoꝝ. Et itinera qdem clauſerunt qbus hebræos fugere iudicabant/inter rupes intranſgreſſibiles eos & mare claudentes/ubi terminať mons ex aſpitate uiarū/nimis imenſus. Et fugā eis penitus a mputantes/a maritima & montis cōgreſſione hebræos militibus obſederūt/os ipſum fuge claudentes/ut egreſſum eis ad cā/peſtria denegarent Non itaq; tollerabant obſeſſionis modū hebræi/pp egeſtatē neceſſariorū/neq; fugæ facultatē hñtes/armiſq; ꝓuati qui licet ſi pugnare uellent/eis ſpes rerū omniū amiſſa uideret/-niſi ſemetipſos traderent uolūtati ægyptiorū. His ita factis/moyſen in oībus culpabant/oblitiq; ſi/guorū q̄ eis fuerant a deo p ſua libertate monſtrata/uſq; ad hoc uenerunt/ut etiā prophetā q eis ſa/lutis dona ꝓmiſerat ꝓ incredulitate lapidibus niterent obruere/ſeq; tradere cogitarent/eratq; lu/ctus & gemitus mulierū & infantū/ante oculos hñtiū mortem/montibuſq; ſe & mari claudentibus ſimul & hoſtibus & fugā nullatenus ex iſtis inuenientibus. Moyſes aūt licet eſſet in eū exaſpata mul titudo ipſe tñ circa prouidentiā eorū nō ceſſabat/ſed hæc oīa iactabat in deū qui eis etiā iā alia q̄ ꝓ dixerat ꝓ eorū libe/tate contulerat/& neq; in hoc reliquendos eſſe inimicis dicebat/neq; ſeruituros neq; pituros/ſtanſq; in medio ait. Nec hoībus quidem bñ conuerſantibus circa nos iuſtū erat nō cre dere/de dei uero ꝓuidentia uos deſperare opus non eſt/a quo uobis oīa ꝓuenerunt q̄cunq; p me ad ſalutem & libertatem ſeruitutis ueſtræ neq; ſperantibus ꝓmiſit/cū potius inhæſitatione ſicut puta/ſtis uenientes/oporteret nos adiutorū dei ſuſtinere/cuius opus erit etiā nūc in tali nos difficultate cō cluſos/ex deſperatione ſicut uos creditis habituros ſalutem/& ex hoſtibus libertatē qui fortitudinē

C

utiq; ſuam circa nos eſt oſtenſurus/& prouidentiã facturus. Non enĩ in paruis diuinitas auxiliũ ſui fauoris ſolet accõmodare/ſed potius in qbus humanã ſpem ad meliora nõ uidet accedere. Vnde tali auxiliatori credentes/cui uirtus eſt etiã parua grãdia facere/& tãtarũ infirmitatẽ rerũ ſuo munimine roborare. Nolite ægyptiorũ arma metuere/nec quia mare & poſteri mõtes uiã fugæ prohibent/propterea ſalutis ſpacia deſperare/fient enim uobis hæc quaſi cãpi dei ꝓuidentia/& pelagus cõuertetur in terrã. Cũq; hæc dixiſſet/ducebat eos ad mare ægyptiis intuentibus. Erãt enim e diuerſo poſiti/& labore ꝓſecutionis affecti/in craſtinũ differre preliũ utile fore credebãt. Dũ uero Moyſes peruenĩſſet ad litus ſumens uirgã rogabat deũ/& auxiliatorẽ atq; adiutorẽ inuocabat dicẽs. Neq; tu quidẽ ignoras quia effugere nobis mala ꝓſentia/nec fortitudĩe/nec auxilio licet humano/ſed tu præbe aliquod ſalutare exercitui/tua uolũtate ægyptũ relinquẽti. Tuũ eſt enim nos eripere/qa nũc omni ſpe & cõſilio deſolati ad tua ſolius ſubſidia cõuolamus/& qcquid ex prouidẽtia tua nobis acceſſerit/q; nos ab ægyptiorũ ira liberare nũc poſſit inſpiciamus/uelociterq; tuã nobis oſtende uirtutẽ/& populũ deſperatione ruentem in peius/ ad ſecuritatem dignare & ad fiduciã pietatis ꝓducẽ. Nõ enim in extraneis ſumus/ſed tuũ qdem eſt mare/ tuus eſt & mõs q nos circũdat/ita ut hic aperiri te præcipiente/& mare cõuerti poſſit in terrã. Valebimus etiã effugere per deſertũ/ ſed tuæ placeat uirtuti hac etiam nos parte ſaluare. Talia ſiqdem cũ oraſſet/ꝓcuſſit uirga mare. Quod repẽte ꝓcuſſione iciſum & in ſe diuiſũ terrã reliquit nudã/ut hebræis uia eſſet fuga. Moyſes autem uidẽs ad deſtinatiõem dei & pelagus ceſſiſſe eis/ꝓpriã terrã ꝓmus intrauit/& hebræos diuino itinere facto ꝓpter piculũ præſentium hoſtiũ ſequi ſe ꝓcepit. Qui delectabãtur in hoc/agebãtq; deo gratias/ꝓpter ſalutem quæ ꝓ eũ ultra modũ rõnis acceſſerat/quos iã nequaquã tardãtes/ſed cũ feſtinatione ꝓgentes/uelut ſibi ꝓſente deo uelanos qdem ægyptii primitus iudicabãt/& tãquã ad intermiationẽ manifeſtæ mortis itentos. Cũ uero uidiſſent eos illeſos ab ire/nullũq; ĩpedimentũ eis nec difficultatem aliquã obuiare/ꝓſequi eos aggreſſi ſũt/tãquã & illis pelagus ita gẽtũ exiſteret. Præordinãtes ergo equos/ſgrediebat totus exercitus in mare. Hebræi uero illis ſe armãtibus/atq; ad terrã cõtra poſitã puenerũt/ſine aliqua paſſiõe illos effugientes. Quaꝓpter illi audatiores effecti ꝓſeq̃bantur/tãqnã nec ipſũ aliquid eſſẽt paſſuri/eũ neſcirent hebræis ꝓprie factã & nõ eſſe cõmunem uiã. Quæ utiq; pro ſalute piculũ patientiũ fuiſſet oſtenſa/& nõ ꝓpter eos q ad ꝓditionem eorũ accedere feſtinabãt. Dũ ergo ægyptiorũ exercitus ois in mare intraſſet/rurſum effuſum ẽ/& deſcẽdẽs uentorũ ꝓcella/oẽs ægyptios cõprehendit/ibreſq; ſil & tonitrua ualde grauiſſima e cœlo deſcenderũt/choruſcatiõeſq; lãpadãtes/nihil fuit rerũ euenientiũ ꝓ irã dei ad ꝓditiõem hominũ q eis nimie tũc nõ acceſſit. Nox caliginoſa inſuper & fluctoſa appræhendit. Et iſti qdem ita ſũt ꝓditi/ut nemo ex eis reliq̃ret. hebræi uero neq; retinere poterãt gaudiũ iopinabilis ſuæ ſalutis/& hoſtiũ ꝓditiõe firmiſſimæ libertatis/qñ defecerũt q eos ſeruire cogebãt/deũq; ſic apte ſuũ adiutorem iſpiciebãt. Et illi qdem piculũ ita effugientes iſup & inimicos puniros ſic eſſe reſpicientes ut nulli unquã ꝓrũ hominũ poterãt reminiſci/hymnũ tõta nocte dixerunt. Moyſes autem cãticũ in deũ & laudẽ gratiarũq; actionẽ ꝓpitiationis eius/ exametro cõpoſuit. Ego itaq; ut iueni in ſacris libris ita hæc ſingula quæq; tradidi. Nullus uero diſcredat uerbi miraculum/ſi antiqs hoĩbus & malicia ꝓuatis uia ſalutis licet p mare facta eſt ſine uolũtate dei/ſiue ſponte reuelata dũ & eis q cũ Alexãdro rege macedoniæ fuerũt olim ãtiqtus reſiſtẽtibus pãphilicũ mare diuiſũ ſit/& cũ aliud nõ eſſet iter trãſitũ ꝓbuit eis/uolẽte deo p eũ deſtruere pſarũ ꝓncipatũ/hocq; cõfitentur oẽs/qui actus alexandri conſcripſerunt. De his itaq; ſicut placuerit cuilibet æſtimet. Poſtea uero armis ægyptiorum perfluctus uiolentia uentorum allatis/exercitui hebræorum/moyſes et hoc arbitratus dei ꝓmiſſione factum/ut neq; armis egerent/hæc exiit colligens/hebræoſq; his muniens duxit eos per deſertum ad montem Syna/illic immolatus deo/& pro ſalute multitudinis hebræorum ut dictum fuerat munera redditurus in pace.

Incipet tertius liber antiquitatis iudaicæ.

Quomodo Moyſes populũ ex ægypto ſumẽs duxit ad mõtẽ Syna/multo itinere fatigatũ. CA. I.

Gitur inopinabiliter hebræos tali ſalutem donatos grauiter iterũ contriſtabat dum Syna ducerentur in montem/eſſetq; regio ualde deſerta/& neceſſariis alimentis egena/& aquæ difficilis/quæ non ſolum ut præberet aliquid hoĩbus indigebat/ ſed etiam nec aliqua animalia ut aleret erat idonea. Eſt enim ſterilis nulluſq; nouus fructus ex ea ualet oriri. Per huiuſmodi ſiquidẽ regionem neceſſarie properabãt. unde quando irent ad aliam nõ habebãt. Portabatur autem aquæ ex locis iam tranſactis duce inbente/& ea expenſa ad effodiendos puteos cum labore ꝓ terre duriciã accedebant/& cũ inueniretur erat inoptabilis/ ſed amara ſimul & parua. Hoc itaq; modo faciẽtes circa meridiana iter/ueſpere uenerũt in locum quem ꝓ aquæ maliciam Mar nominauerunt. Amaritudo enim hebraica lingua ſic dicitur. Ibi fatigati itineris uiolentia/ ĩdigentiaq; ciborum q eis de-

ieerant

ierant omnino mã erũt. Erat ibi puteus ualde durus/q nec ſufficere quidẽ tanto exercitui poterat/ paruam tamẽ eis cõſolationẽ ꝓbebat/q in illis locis fuiſſet inuẽtus. Audierãt enim ab exploratori/ bus/ qa nihil ãbulantes ulterius inuenirẽt. Illa ſiqdem aqua amara grauiter nõ ſolũ hoĩbus/ſed etiã ſubiugalibus exiſtebat. Vidẽs itaq; moyſes populũ in ãguſtia cõſtitutũ/& ſimul cãm cui cõſultari nõ poterat/neq; n. inimicus erat hoſtis/q̃tenus uim ĩferẽti de neceſſitate potuiſſet ſua fortitudie reſiſte/ re. Et dũ iſto mõ eorũ deficeret uirtus ĩfantũq; & mulierũ multitudo debilior/nihilq; ꝓdeſſet doctri na uerboꝝ calamitatẽ oĩum ſuã Moyſes ꝓpriã faciebat. In unũ itaq; cõcurrebãt/eiq; cũcti ĩſtabãt mu lieres qdẽ ꝓ puulis. uiri aũt ꝓ ſemetipſis ne eorũ utilitatẽ ſperneret/ſed eorũ ſaluti quocũq; ordine ꝓui deret. Ad hoc ergo conuerſus eſt/ut ſolũmodo deo ſuplicaret/ut aquã ex malicia ꝓſenti conuerteret eãq; illis potabilẽ cõdonaret. Et concedẽte deo tantam gratiã/ſumẽs ſummitatẽ uirgæ quã in ꝓſenti gerebat diuiſit ꝑ mediũ/& in lõgitudie ipſã inciſionẽ faciens/deinceps iactauit in puteũ ſatiſſaciens hebræis/eo q; deus eius orationes audiſſet/& ꝓmiſiſſet aquã ſe eis qualẽ concupiſcerẽt ꝓbiturũ/ſi tñ ãuſſis eius nõ ſegniter ſed ꝓmptiſſime miniſtrarẽt. Illis uero dicẽtibus qđ uellet ſe facturos ſi aqua cõ uerteretur ĩ melius/iuſſit eos qui iunẽtute ualebãt haurire dicens/q; prius effuſa plurima q; ultima re maneret aqua poſſit eis eſſe potabilis. Illi quidẽ laudauerũt dictũ/& aqua freq̃ntibus contuſionibus exercitata/purgataq; facta eſt potabilis. Hinc itaq; caſtramẽtati/uenerũt in Helim quæ ꝓcul quidẽ bona uidebaꝫ aſpectu. Habebat enim palmarũ arbores. De ꝓximo aũt maligna cõprobabaꝫ. Nam palmæ illæ ſeptuaginta nõ amplius erãt increſcibiles/ nec multũ eminẽtes a terra/ꝓpter aquæ ĩopiã/ quia dũ eẽnt locus oĩs harenoſus/neq; eis ex duodecim fontibus humectatio q̃dam/aut ad rigãdum ſpes utilis habebaꝫ/ſed dũ geminare/nõ poſſent/ſteriles erant indubitãter & paucæ. Cũq; ꝑ harenã diſcurerẽt/nihil eis occurrebat/uel ſi paucũ aquæ in manibus ſumerẽt/inutile ſueniebãt atq; coenoſũ Fructũ uero ferre erãt ille arbores nimis inualidæ/ꝓpter aquæ ut dixi ſterilitatẽ. Pro hac ergo cauſa culpabãt ducẽ/clamabãtq; ſuã eẽ miſeriã/experimentũq; malorũ ꝑ eũ ſe pati dicebãt/triginta dierum ambulãtes uiã. Quæcũq; n. portabãt cõſumpſerãt/& nihil pœnitus inueniẽtes/ erãt in deſperatione rerũ cũctarum. In ꝓſẽti náq; malo animũ habẽtes & nõ recordãtes quãta eis fuiſſent a deo & Moyſe/ os uirtute ſapiẽtiaq; collata/iraſcebãtur aduerſus ducẽ/& lapidare eũ ſimul aggreſſi ſũt/quaſi ipſe cã tãtæ calamitatis exiſteret. Ille uero ira multitudine prouocata/ & contra eũ amare commota/de deo confidẽs/& conſciẽtia pura prouidẽtiæ ſuæ/quã gerebat contra contribules ſuos/ſemetipſũ dedit in mediũ/& conclamãtes atq; ad lapides manus habẽtibus/cũ eẽt ille aſpectu gratiſſimus & ad loquen dũ multitudinẽ ſuaſibilis/mitigare coepit iras eorũ/neq; eis priorũ beneficiorũ oblitionẽ habere po/ ſcebat/propter recordationẽ malorũ præſentiũ/nec quia nunc laborarent/ideo deberent perpetua dei munera proiicere/quorũ iã magna & inopinabilia meruiſſent. Sed ſpare potius etiam de ꝓſenti anxietate ſe dei prouidentia liberandos/qui eorum uirtutem probare uellet ſi haberent tollerãtiam & animo bono præcedentia retinerent. Quia ſi non ad illa bona propter præſentia mala reſpicerent exercerentur in malis/& arguerentur nõ eſſe boni. Neq; circa patientiam/neq; circa priſcorũ bonoꝝ memoriam/cum ita deum eiuſq; uoluntatem contemnerent/per quam ægyptum reliquiſſent & ita circa eundem miniſtrum eius affecti eſſe uiderentur/cum in nullo fuiſſet mentitus de quibus dicen dum aut faciendum dei mandato iuberet. Enumerabat igitur omnia/quemadmodum perempti fuiſ ſent ægyptii qui eos contra domini compreſſerant uolũtatem/& quemadmodum idem fluuius illis quidam ſanguineus eſſet/ipſis uero potabilis atq; dulcis/& quomodo per mare ne longius fugientes nouam uiam aggreſſi ipſi quidem ex illo ſaluati ſũt inimici autem eorum prorſus abſorti/& qa dũ arma non haberent/etiam hoc eis deus abunde præbuerit/& alia quæcunq; ad perdendos inimicos ipſoſq; ſaluandos neceſſaria fuiſſent/eis ultra ſpem uirtutis ſuæ more contulerit. Non ergo debetis inquit etiam in præſenti de eius prouidẽtia deſperare/ſed ſine iracũdia ſuſtinere/& cogitare eius au xiliũ nõ quidem tardum eſſe/ſed ideo nũc differri ut nos hac difficultate probet utiq; credẽtes deum non ꝑ defectũ eſſe ſegnẽ/ ſed pro experimento uirtutis ueſtræ & deſiderio libertatis/& cognoſcat uerũ & ciborũ inopiam/& ſteriltatẽ aquæ ꝑ eo fortiter ferre poſſitis/an ſeruire potius eligatis/ ſicut inmẽta domniãtibus ſibi/& eis qui propter miniſteriũ ſuũ hæc pinguiſſime uirtute conſueuerũt adii ciens ſuper hæc/dicebat nõ ſe tantũ de ſua ſalute metuere/qñ utiq; nihil mali pateret/ſi moriretur iniuſte/ſed potius ꝓ illis cogitare/ne ꝑ lapides quos mitterẽt ſup eũ deum iudicarent contemnere. Sic itaq; mitigauit illos/& ab impetu lapidationis abſtinere fecit/& ad pœnitentiã ſceleris cõuertit dicens eos non hoc rationabiliter/ſed neceſſitatẽ feciſſet/cogitauitq; oportere/ut ad diuinã ſupplica tionẽ ꝓceſq; ueniret. Et aſcendens quẽdã ſcopulũ/depoſcebat/ut q̃ſtum populo auferret deus/& eos ab inopia liberaret/in ipſo. n. eſſe ſalutẽ ſuã/& in nullo alio/atq; cõcederet uenia his q̃ iu ꝓſenti fue rant neceſſitate populi geſta/cũ gñi hominũ res oportunæ ꝓueniẽtes/& difficile placeãt/& eius ac/ cuſatio ſit amica. Deus aũt & ꝓuiſurũ ſe cõpromiſit/& occaſiões eorũ deſideriis ꝓbiturũ. Moyſes ue ro adeo hæc audiẽs deſcẽdit ad plebẽ. Illi cũ uiderẽt eũ ꝓmiſſiõibus lætũ/a meſtitia ad hilaritatem

conuerſi ſunt/ſtetitq; ille in medio/ueniſſe ſe a deo dicens/ & portare eis p hæſitatiõibus pſentibus libertatẽ. Et poſt paululũ ortygũ multitudo quas ꝓcipue nutrit ſinus arabicus/tráſcenſo medio/mari ſuperuolauit/& poſt laborem uolatus quaſi ad terrenam requiem deſcendit inter hebræos. Illi ergo tanquam alimentum ſibi a deo collocatum comprehenderũt eas. Tunc Moyſes ad orationẽ dei repente conuerſus eſt/qui promiſſionis ſuæ compleuit auxilium. Mox autem poſt occaſionem cibi prioris/etiam ſecundum eis deus emiſit. Extendente nanq; Moyſe manus ad orationẽ/ros deſcendit ex aere. Cunq; fuiſſet eius manibus illinitus. Moyſes arbitratus eſt etiam hoc ad cibum eorum a deo fuiſſe collatum/guſtauitq;/& lætus effectus/ignorante multitudine/ imbrem eſſe credente/ & temporis eſſe pluuiarũ quod agebatur. Ille docebat eos/quod nõ ſecũdum eorum opinionem ros e cœlo deſcenderet/ſed ad ſalutem eorum cibumq; ueniſſet. Et cum guſtaret fidem credendi præbebat eis. Illi uero imitantes ducem/delectabãtur in cibo. Melius enim dulcedinẽ & delectationẽ habebat ual de ſuauẽ. Simile autem erat aromatibus præcipuis/& magnitudo eius ſimilis ſemini coriãdri. Feſtinabãt quoq; ſinguli colligere uehemẽter. Quibus præcipiebatur/ut omnes ex æquo p dies ſingulos aſſari menſurã colligerẽt/nec eſſet ille cibus in craſtinũ relinquendus/hocq; fiebat/ne debilibus colligendi difficultas exiſteret/uirtute ualentiũ/& hoc ad necem accederẽt. Qui tamẽ plus a præcepta menſura collegiſſent/nihil amplius quã labores habebãt cum/ maius nihil illi quã aſſariũ inuenirẽt & quod remaneret in craſtinũ/nulli utilitati proficeret/quãdo uermes illud & amaritudo conſumeret. Sic ergo erat ille cibus diuinus & inopinabilis/& huiuſmodi ultio fiebat ipſarũ rerũ priuationes ſeruãtibus. Hactenus autem ſic rigat imbribus locus ille/ ſicut etiam tũc a Moyſe pſtandũ diuinitas miſit hunc cibũ. Vocant autem hebræi hunc cibũ Mãna. Mãna itaq; interrogatio eſt in noſtra lingua dicẽtis/quid eſt hoc. Illi igit gaudiũ in his quæ eis fuerãt celitus miſſa celebrabant. Quo cibo xl. annis uſi ſũt quãto tempore in deſerto fuerũt. Cum uero inde migraſſet/uenerunt in Raphidin/paſſi nouiſſimas pro intolerabili ſiti miſerias. Nam cum præcedentibus diebus paucã aquæ difficultatem habuiſſent/tunc omnino comperientes terrã in aquoſam/in malis erãt/rurſuſq; iraſcebant ſti ducẽ. Ille ergo paululũ multitudinis impetũ deuitans/deũ conuertebatur ad preces rogãs ut ſicut cibũ eis indigentibus præbuit/ſic etiam potũ daret/cum peteret eis gratiam cibi nõ exiſtente potu. Qui donũ diu nõ diſtulit/ſed præbiturũ ſe Moyſi tantã aquæ multitudinem unde non poſſit ſperare promiſit/iuſſitq; ut uirga percuteret petrã quæ ibidem erat appoſita/ & ex ea ſumeret abundantiã rerum quibus egerent. Curabat enim ut neq; cum labore potius eis adeſſet. Hæc ergo Moyſes a deo ſuꝑbẽs ueniebat ad populũ ſuſtinentem & in eum conſpicientem/uiderãt nanq; iam eum de monte deſcendere. Cum uero ueniſſet/liberaturũ eos etiam de hac neceſſitate dicebat deũ/donatũq; ſalutẽ nõ ſperatã/& de petra eis fluuiũ manare promiſſũ. Quibus obſtupeſcẽtibus hũc auditũ/ſi eis ſiti & itinere fatigatis neceſſitas ad hæc fieret/ut petrã inciderẽt. Moyſes uirga percuſſit petrã/illaq; ſciſſa aqua manauit copioſa & ualde perſpicua. Illi igitur inopinabile factũ mirati ſunt. Quod cum uiderent/iam eis etiam ipſa ſitis cupiditas eſt ablata/bibentibuſq; dulcis & ſuauiſſimus erat potus/& quale donum eſſe deo donãte uideretur. Tunc ergo Moyſen mirati ſunt/qui a deo ſic fuerat honoratus/& ſacrificia pro dei prouidẽtia collata ſibimet imperdebat. Declarat autem ſcriptura in templo repoſita/eo quod deus prædixerit Moyſi aquam hoc modo de petra manaturam.

Quomodo pugnantes cum hebræis amalechitæ & qui cum eis erant deuicti ſunt/& iſrhael prædã hoſtium perceperunt. Capi. II.

CVm uero hebræorũ nomẽ iam ualde ubiq; diuulgaretur/& de his ſermo creſceret in timore nõ paruo prouinciales erant/& mittentes legatos adinuicem ſolatia depoſcebãt ut ſimul uiros illos interimere niterẽtur. Erant autem in hoc inſtantes/qui Gobothe petram inhabitant. Qui uocãtur quidem Amalechithæ pugnatores ãt maximi illarũ tũc gẽtium exiſtebãt. Quorũ quinq; reges inuicem ſemetipſos/& circũ habitãtes ad bella cõtra hebræos rogabãt dicẽtes exercitũ alienũ & ægyptios ſeruitia fugiẽtẽ/ſibi inaſiones inferre nec bonũ ſibi fore ſi tale factũ deſpicerent/ſed ut antequã eorũ fortitudo ad maiorem tenderet poteſtatẽ/& ipſi magis pugnare inciperẽt confidentes/eo quod illis nullus reſiſteret/deſtruendos eos eſſe cautiſſimũ atq; ſapientiſſimũ edicebãt. Et pœnã etiam de deſerto & actibus quos illic geſſerant exigẽdã/q; nõ ita poſſit euenire/cum ciuitatibus/atq; bonis eorũ manus iniicerẽt. Alii ergo inchoantẽ inimicorũ uirtutẽ mollire & deiicere optimũ eſſe/magiſq; iam ꝓficientẽ prohibere credebãt. Alii uero hoc ſuperfluũ putabãt. Alii nullã occaſionẽ eis aduerſus ſe fieri ꝓmittebãt. Hæc & his ſimilia p multas ꝓuincias adinuicẽ legationibus agitãtes/ deliberauerãt aduerſus hebræos bella ſuſcipe. Moyſes itaq; cũ nihil belli ſperaret hæſitationẽ & turbã habuit repẽte ꝓuincialiũ/& ad cõgreſſionẽ iam ꝓparatã/ſubitaq; picula hebræorũ multitudinẽ ꝓturbabant/quia licet oium rerũ haberent inopiam/potiorem tamen neceſſitatẽ pugnandi cum hominibus qui eſſent rebus omnibus bene conditi putabant. Moyſes autem conſolari cœpit eosq; confidere depoſcebat/decretoq;

dei credere

dei credere quo ſæpe fuerant liberati. Et quia debellarent eos etiam qui eorũ hoſtes exiſterent/arbi/
trari exercitũ quidem multũ & omnibus armis inſtructũ/ſed pecunias/alimenta/aliaſq; res in qbus
ſolent homines confiſi pugnare/in auxilio diuino conſiſtere/& ſibi per deũ oia hæc adeſſe. Inimico
rũ uero manũ paruã/interim debilem tanquam nõ fuerint quæ iſtos habere conſtaret/deo uolente
facile ſuperari. Scire autem eos oportere dicebat/qualis eorũ auxiliator fuiſſet in multis iam experi
mentis & grauioribus. Et quia in præſenti quidem bello haberent laborẽ aduerſus homines/cũ uero
fuerat eis ſitis & famis inopia/& in mõtibus atq; mari periculum/ubi fugam inuenire non poterant
hæc oia diuino ſolatio deuicciſſent. Ergo rogabat eos promptiores eſſe/tãquam omniũ rerũ facultas
eis eſſet/ita ut hoſtibus prualerẽt. Et moyſes quidem populũ huiuſmodi uerbis exacuens/ad præli/
um conuocauit tribuũ principes. Et poſtea ſingulos adinuicem/Iuuenes quidẽ exorabat ſenioribus
obedire. Illos autem ut uerba ducis audirent. Erant autẽ eorũ animæ in periculo cõſtitutæ/& ad præ
ſentia preparatæ ſperabantq; aliquãdo a malis huiuſmodi liberari. Iubebãt quoq; moyſen/ut ad bel
la preiret neq; tardaret/ne dilatio eorũ fiduciã impediret. Ille uero ex multitudine pugnacẽ eligens
iuuenturẽ/ſuper eos inſtituit Ieſũ naue filiũ de tribu effraim/ualde robuſtũ/& labores tolerare fortiſ
ſimũ/ad cogitandũ ſimilis & loquendũ nimis idoneum qui noſſet decenter deum & Moyſen colere.
doctorẽ pietate/eſſetq; apud hebræos aptus. Paucos uero circa aquã conſtituit/& plurimos autẽ to/
tius exercitus circa infantũ mulierũq; cuſtodiã & tota nocte erant ꝓparati/quæcũq; fecerant arma
ſumentes/& duces proprios intendẽtes tanq̃ pliũ aggreſſuri dũ eis ꝓciperent. Inuigilabat ãt & Moy
ſes Ieſum docendo/quemadmodum exercitũ collocaret. Incipiente uero die iam pandi/rurſus po/
ſcebat Ieſum ne minor inueniret in opere quã circa eũ ſpes eſſet uniuerſorũ/gloriam ꝑſentis militiæ
in futuris nationibus poſſeſſurus. Hebræorũ uero nobiliſſimos ſeorſum/rogabat/cũctãq; pariter mul
titudinẽ exortabat armatã. Et ille qdem cũ ita conſtituiſſet exercitũ ſermonibus & operũ ꝓparatiõi
bus/diſceſſit ad mõtẽ/deoq; ſimilis & Ieſum credidit expeditũ. Miſcebant itaq; hoſtes/& i manibus
erat bellũ fiduciaq; & uiribus utebant in inuicẽ. Deniq; donec Moyſes manus extendebat ad cœlũ
hebræi com ꝑmebãt Amalechitas. Cũq; laborem ex defectu manuũ Moyſes ferre non poſſet/quia
quotiẽs manus deponebat/totiẽs hebræos ꝓdere contingebat/iuſſit fratrẽ Aaron & ſororis Mariæ
uirũ noĩe Vir ſibi aſſiſtere/eiuſq; manus utroq; latere continere/& adiuuãtes eũ nõ permitterent la
borare. Quo facto hebræi Amalechitas fortiter deuicerũt/& oẽs interiſſent utiq; niſi nocte ſupueni
ente/populus receſſiſſet a cæde. Victoriã quoq; optimã atq; ꝑfectã noſtri habuere maiores/inferen/
teſq; ſibi bellũ uicerũt/& circũhabitãtes deterruerũt. abũdantiãq; potiti ſũt magnorũq; bonorũ quæ
ſuis laboribus hũerũt. Deuincẽtes nãq; exercitũ hoſtiũ/maximas diuitias & publicæ & ꝓuatim poſ
ſederũt oẽs/cũ ꝑmitus ẽt alimẽtis neceſſariis indigerẽt. Fuit aũt eis nõ ſolũ in ꝑſenti/ſed ẽt in futuro
bonoꝝ cã huius quã ꝓdiximus pugnæ ꝑfectio. Non tantũmodo .n. corpora hoſtiũ ſeruitio ſubdide
rũt/ſed ẽt mentes/& cũctis circũhabitãtibus poſt illorũ deuictionẽ affuere terribiles. eiſq; diuitiarũ
maximum culmen adiectũ eſt. Nã fugientes inimici/magnã copiã argẽtei ſimilis & auri reliq̃rũt in
caſtris/& uaſa erea qbus ad ueſcendũ utebant multãq; & inſignẽ abũdantiã utrarũq; rerum/ideſt or
namẽtorum textilium pariter & armorũ/& aliorum quæ præparabãtur ad præliũ/diuerſaq; iumẽ/
ta & q̃cũq; moris eſt ſequi iter agentem exercitum/prudentiaq; repleti ſunt hebræi ope fortitudinis
& multum deſiderium uirtutis erat in eis. Semper enim laboribus inſiſtebãt/omnia ſe capere iudicã
tes. Huius ergo belli hic extitit finis. Poſtea uero Moyſes exuebat mortuos hoſtium/& arma fugien
tium colligebat/& hæc uiris pugnatoribus exibebat ducemq; militiæ Ieſum præconiis attollebat/
exercitu teſtificante cuncta quæ geſſerat. Nemo ergo hebræorũ mortuus eſt hoſtium uero tãti/quã
tos neq; numero compræhendi poſſibile eſt. Pro gratiaꝝ uero actione Moyſes ſacrificans/altare cõ
ſtruit/quod dei uictoriã nominauit/prophetauitq; omnes fore perituros Amalechitas/nihilq; eorũ
in futuro relinquendum/eo quod contra hebræos in ſolitudine dimicaſſent/& nequaq̃ poſitis in ca
lamitatibus pepercciſſent. Tunc exercitum feſſum conuiuiorum opulentia reparauit. Hoc ergo bel
lo contra hoſtes ſuos poſt egreſſus ex ægypto primitus ita pugnauerunt. Cum uero pacificas poſt
uictoriam Moyſes hoſtias obtuliſſet/feciſſetq; non paucis diebus hebræos ceſſare poſt pugnã/pdu/
xit ordiatũ exercitũ/multa nãq; eis iã copia erat armoꝝ. Et procedẽs pauliſp tribus mẽſibus poſtq̃
mouit eĩ ægypto/uenit ad mõtẽ Syna/ubi ei circa rubũ multas uiſiones factas fuiſſe ꝓdiximus.
Quia ſoceꝝ ſuũ ietro moyſes ad ſe uenientẽ ad montẽ ſyna libenter excepit. Capi. III.

VÆ Raguel ſocer audiens eius fœlicitatem/libẽter occurrit. Et Moyſes excipiens cũ eo
ſephora uxorẽ ſuã & filios/delectatus aduẽtu eius facto ſacrificio epulas copioſiſſimas
populo miniſtrabat iuxta rubum qui flãmas euaſerat/& multitudo quoq; per cognatio
nes epulis ueſcebatur. Aarõ autem ſumens Raguel & qui cum eo erant/hymnos cane/
bant in deum qui eius ſaluris & libertatis & egreſſionis auctor extiterat. Simulq; laudabant ducem/
q̃ſi eius uirtute cuncta eius proſpera contigiſſent. Et Raguel quidem preconia multa plebis apud

Moyſen de eorum fortitudine dixit/quia pro cũctorum ſalute ſic laborauerint uniuerſi.
Quõ ꝑſuaſit ei/ut diſtribueret populũ ꝑ millenarios/& cẽtenarios q ꝑus ĩordinatos erat. Ca. IIII.

DEinde uidens Raguel Moyſen in rerũ multitudine cõſtitutũ/cũctis ad eũ euntibus ut lites decideret poſtulãtibus/& tm̃mõ ſe iuſtitiã ipetrare credentibus/ſi ille eis arbiter iudicaret/eis.n.q uincebant leuius eſſe ꝑdere uidebat ꝑ iuſtitiã Moyſeos q̃ uictores ſentẽtiã cuiuſlibet auaricia ſuſtinere/tunc eqdẽ tacuit nolens ĩpedire uolentibus ducia uti iure. Cũ uero qeuiſſet a turba/ſumens eũ ſolũ ſeorſum/dicebat eũ oporteret facere/cõſiliũq; dabat q̃tenus minorẽ qdẽ rerum curã aliis cõmitteret. De maioribus aũt & ſalute plebis ipſet tm̃mõ ꝓuideret. Nã ad iudicãdũ ẽt alios hebræos dignos ĩueniri dicebat/cogitare uero ꝓ ſalute tantoꝝ nõ quẽq; aliũ niſi Moyſen poſſe ſolũmõ. Sciens ĩqt uirtutẽ tuã & q̃lis fueris in miniſterio dei ad ſaluãdũ populũ/reꝝ arbitriũ cõmitte aliis examinãdũ. Tu uero ad ſolũ dei miniſteriũ retine temetipſum/in cogitãdo & regrendo quẽadmodũ populũ ab hac poſſis iopia liberare. Meis ergo cõſiliis utere de rebus humanis/& exercitũ ꝓfecte diſpone ꝑ dena milia uiros/deinde ꝑ mille/ita poſt hæc diuides eos ꝑ qngentos/& rurſus in centũ/deinde qnquagenos/& iudices cõſtituens ſuper eos. Qui ꝑ triginta rurſum diuiſi/ꝑ uicenos & denos hẽbunt ꝓprios iudices/& eoꝝ negocia fi/nientes. Sit aũt aliqs ſup iſtos unus/uocabulũ a ꝓncipio numeri ſumẽs. Et hi ſiqdẽ ſint approbati ex oĩ plebe/boni & iuſti/q diuerſis rebus iudicent eos/& ſi qd eſt ſupra & maius. ad maiores ueniat dignitates/quod uero etiã apud eos difficile fuerit/hoc deducat ad te. Sic.n. fiet utrunq; quatenus & hebræi iuſtitiã ipetrare mereant & tu ſolis deo miniſtrãdo facias eũ exercitui eſſe propitium.

Quomodo hæc ſingula fecit Moyſes ſocero monente. Capi. V.

HAEc aũt monente Raguel/Moyſes libenter excepit/& ſecundũ eiuſmodi dictũ fecit/nõ celãs cõſiliũ eius/nec ſuã faciens illius ſuaſionẽ/ſed ĩuentorẽ huius rei oĩ populo manifeſtãs. Nam in libris ſuis Raguelẽ cõſcripſit ĩuentorẽ ꝑdictæ rei/optimũ eſſe credens ut oĩbus notã faceret ueritatẽ/licet ei ſoli potuiſſent ꝑbere gloriã/q̃ ab alio ſunt ĩuẽta. Factũ ẽ itaq; q̃tenus uirtus Moyſi potuiſſet ẽt ex hac uolũtate cognoſci. Sed de his qdem oportune in ſcriptura alia declarabimus. Moyſes uero cõuocata multitudine/ipſe quidem ad montem Syna iturum, ſe eſſe dicebat/tanq; cũ deo mãſurus & aliqd ab eo utile ꝓcipiens/ad eos ſit remeaturus/illos uero ꝓcepit iuxta montem tabernacula ſua ponere/& uicinitatem dei tenere.

Quõ Moyſes aſcendit in Syna montẽ/acceptaſq; a deo leges/hebræis dedit. Capi. VI.

HAEc cũ dixiſſet aſcendebat in mõtẽ Syna/q excellentiſſimus eſt in illis regiõibus/& ꝓp altitudinẽ mãgnitudinis ſuæ & ſcopulos ꝓceritatẽ/nõ ſolũ hoĩbus ĩacceſſibilis/ſed ẽt q uideri ſine aſpectus labore nõ poſſit. Et cũ ſermo eſſet circa eũ deum hĩtare/terribilis oĩbus & ĩaudibilis erat uniuerſis hebræis. Siqdẽ ſecũdũ Moyſi mãdata tabernacula mutauerunt/& radicem mõtis apꝓhenderunt/eleuãtes manus ſuas ad deũ tanq; cũ ꝓmiſſiõe bonoꝝ q̃ eis ꝓmiſerat Moyſes reuerteret a deo/& feſtiuitatẽ celebrãtes ſuſtinebãt ducem/purgãtes ſemetipſos alia purgatiõe/nec nõ & a coitu mulierũ tribus diebus ſicut eis ipſe ꝓdixerat abſtinentes/rogabant deũ ut placide ſuſcipet Moyſen/& dona ꝓpararet qbus de cætero uiuere bñ poſſint. Vtebant ergo cõuiuiis opulẽtis/& ornamẽto decẽter cũ cõiugibus & filiis abſtinebãt/& duobus qdẽ diebus erãt ſepulis cõſtituti. Tertia uero die anteq; ſol oriret/nubes opuit cũctũ hebræoꝝ exercitũ/& locũ ubi tabernacula fixerãt oẽm circũdedit/& fulgura facta ſunt uentiq; uehementes pluuiã nimiã cõcitantes undiq; ferebant/& choruſcatiões erãt uidentibus ualde terribiles/& fulgura crebro dimiſſa/dei ꝓſentiã oĩbus ĩdicabãt. Et de his qdẽ unuſqſq; legentium ſapiat ut uoluerit/mihi uero neceſſitas eſt hæc referre ſicut in ſacris libris ſcripta ſunt. Hebræos itaq; ea q̃ uiſa fuerãt/& clãgor auribus reddi/tus ualde terrebat/etiã ſermo quo ferebat ga deus hĩtaret in mõte/retinebãtq; ſemetipſos in tabernaculis ſuis afflicti. Sed de Moyſen ira dei piſſe putabãt/& de ipſo ſimilia ſuſtinebat. Cũ uero ita cõſiſterẽt/appuit Moyſes lætus & nimis exultans/q & formidinem eis abſtulit/& de futuro meliora ꝓmiſit/ſerenuſq; repente aer & ꝑus q añ paululũ fuerat conturbatus/moyſe adueniente reuerſus eſt. Igit iter hæc cõuocabat populũ in eccleſiã/ut audirent q̃ dixiſſet deus. Quibus collectis/ſtãs in excelſiori loco uñ eũ oẽs audirent ait ad hebræos. Deus eqdẽ ſicut & ꝑus ꝓpitius me ſuſcepit/uitãq; uobis ꝓmittens fœlicem/& cõuerſatiõis ornatũ/ẽt nũc ipſe aſſiſtet in exercitu. Eũ ſiqdem & opa q̃ ꝓp illũ nobis ſunt facta cõſiderãtes nõ deſpiciatis ea q̃ dicunt/nec me q hæc dico reſpicientes/nec qa ꝑ me lingua hũana deus uobis loqt attendatis/ſed uirtutem eius cõſiderate/& magnitudinẽ eius excellentiæ quoq; cognoſcetis/& qũo ꝓ utilitate cũctoꝝ ad me loq dignatus eſt. Nõ.n.me reſpiciatis moyſen Amarami filiũ & Iochabel/ſed eũ q Nilũ ꝓ uobis cõuerſi fecit i ſanguinem/uariiſq; plagis domuit ægyptioꝝ aſtuciã q ꝑ mare iter nobis oñdit/qq; cibũ de cœlo fecit heſitãtibus aduenire q potũ de petra eſtuãtibus manare fecit/ꝑ quem adã de fructibus terræ mariſq; cõmedit/ꝑ quẽ Noe ex ĩbribus eſt ereptus/ꝑ quem Abraã ꝓgenitor nr̃ obtinuit tertã chanaã/ꝑ quẽ Iſaac de ſenio-

ribus

ribus parētibus eſt editus/p quē Iacob. xii. filioꝝ uirtutibus eſt ornatus/p quē Ioſeph ptātis ægytio
rū dñs eſt factus/ille uobis me īterprete hæc dignaꝫ uerba ꝓferre. Fiāt itaq; uobis amabiliora/ quā
uxores & filii. Fœlicē nāq; hēbitis uitā iſta ſeruātes/terrāq; eritis potituri fructiferā ſine fluctibus ma
ris/& ꝓle filioꝝ nāliter naſcendoꝝ/& hoſtibus ualde terribiles. Ad dei nāq; ego ueniens uultū/icor
rupte uocis auditor effectus ſum/ille p̄ ueſtro genere ſp eius eſt æternitate ſollicitus. Cūq; hæc dixiſ
ſet/eduxit populū cū mulieribus & iſantibus/ut deū ipſum ſibi loquentē de rebus agendis audirent
ne uilior uideret dictoꝝ uirtus ad aures eoꝝ hūana lingua ꝓueniens. Oēſq; audiebant uocē ex alto
uenientē ad uniuerſos/ita ut nullū effugeret. Et uerba qdē q̄ Moyſes in duabus talibus dereliqt/fas
nobis nō eſt ſecundū unūquēq; ſermonē apte depromere/uirtutes āt eoꝝ iſinuabimus. Docet itaq;
nos p̄mus ſermo/qa deus eſt unus & dic ſolūmō eſt colēdus. Secūdus aūt iubet/nullius aſalis factam
imaginē penitus adorādā. Tertius/ut p deū in nulla re debeat aliqs fruſtra iurare. Quartus/ut ſeruā
dæ ſint ſeptimanæ & ab oī ope ceſſandū. Quītus/parentes honorādos. Sextus/abſtinendū a cæde.
Septimus/nō adulterādū. Octauus/furtū nō faciendū. Nonus/falſum teſtimoniū nō dicendū. Deci/
mus aūt/nullius alieni rei hīdā eſſe cōcupiſcentiā. Et plebs qdē cū hæc audiſſet ꝓcipientē ipſum de
rebus qbus Moyſes fuerat locutus/gaudens in his q̄ ꝓdicta ſunt a cōgregatiōe diſceſſit. Succedenti/
bus āt diebus aduenientes ad tabernaculū/poſcebat ab eo ēt leges ſibi a deo debere ꝓferri. Ille uero
& iſtas poſuit/& de oībus quocūq; mō gerenda forēt reliqs tpibus ſingula deſignauit/quoꝝ memo
riā oportuno tpe ero facturus. Plurimas āt leges in alia ſcriptura diſponā ſeorſum de ipſis expoſitu
rus. Igit cū circa eos ita res agerent/Moyſes iterū in mōtē Syna cōſcendit ꝓdicens hebræis/eiſq; ui/
dentibus aſcēdebat. Cūq; illic tardaret/qñ. xl. diebus eis abfuit/timor īuaſit hebræos/ne Moyſes ali
qd ptuliſſet/& iter mala diuerſa nihil eos ſic affligebat/q̄ q̄ putarēt ſe ꝓdidiſſe ducē. Erat. n. tumul/
tus iter hoīes/aliis qdē dicentibus eū piſſe in beſtias īcidētē & maxie illi hæc dicebāt q̄ circa eū odiū
hīe uidebant/alii uero ad deū eū ſeceſſiſſe narrabāt. Prudentes āt & nihil horū q̄ dicebāt a populo
p̄ ſua delectatiōe ſuſcipiētes/ſed & beſtiis incidentē piſſe hūanū putātes/aut certo/a deo trāſlatū pp
uirtutē ꝓpriā ueriſimile iudicātes/minus qdē hæc ferre rō faciebat/ſed ꝓſule ſe deſolatos arbitrari/
atq; tutore qualē aliū hēre nō poſſent/uehemēter affligebāt/& neq; opinari poterāt in tanta mora
uiro bono qd accidiſſet/neq; ſine triſticia aut deiectione degere ꝓualebāt exercitū uero nequaq̄ pro
mouere cōfidebāt cū moyſes eos ꝓdixiſſet ibidē ſuſtinere. Cūq; iā quadraginta tranſiſſent dies to/
tidēq; noctes/Moyſes aſtitit/nullo cibo hoībus cōſueto pticipatus/& gaudio apparēs/totū cōpleuit
exercitū/p̄uidētiāq; dei quā circa eos hīet expoſuit/ſimul & ordinē ſecūdū quē uiuentes eſſent hītu
ri fœlicitatē/dicens oñſum ſibi p̄ hos dies & tabernaculū/q̄le ſibi deus uellet fieri in quo deſcendēs
ad eos ipſe ueniret/ut ēt migrātes exinde illud portarent/& nequaq̄ ad mōtē Syna egerent aſcende
re/qñ ad eos ipſe deſcenderet deus/ut eoꝝ adeſſet oratiōibus. Fiat inqt tabernaculū mēſuris & opt
bus q̄ ipſe mōſtrauit/uobis utiq; ad hoc opus iſegniter accedentibus. Et cū hoc dixiſſet/ duas tabu /
las oñdit eis/hñtes ſcripta illa decem ꝓcepta/in utraq; qna. Erat in ea inſcriptio manus dei. Illi uero
gaudentes in his q̄ uidebāt & audiebāt a p̄ncipe/quo poſſent eū laudare ſtudii ſui munificentia nō
ceſſabāt/ſed deferebāt argentū & aurū/ſimul & es lignaq; & magnā ualde materiā/q̄ nequaq̄ potuiſ
ſet putredine uiolari/ caprarūq; pilos/& ouiū pelles/alias qdē hyacynthino/alias uero coccino/ alis
purpureo flore tinctas alias albū colorem ꝓbentes/lanaſq; ꝓdictis fucatas coloribus & linū byſſinū
lapideſq; iſertos auro/qbus hoies ornamēti gratia ſolent uti/pecudūq; multitudinē offerebāt piter.
Ex tali nanq; mā tabernaculū fabricatū eſt/qd migratū/& p̄ loca diuerſa deuectū. nihil differebat a
tēplo. His itaq; a ſingulis cū magno ſtudio oblatis/ſupra modū uniuſcuiuſq; uirtutis/atq; donatis ar
chitecto/mādato dei in his cōſtituunt opibus/quos populus elegerat ſibi ptāte collata quorū noīa
hæc ſunt/q̄ ſacris iſcripta libris iueniunt. Beſeleel. Viri filius de tribu Iuda/ & Mariæ ſororis moy //
ſi/& Heliphas Iſamach filius de tribu Dan. Et populus ſiqdē tāto ſtudio in cūctis rebus obediebat/
ut ēt Moyſes eos ſuſpenderet /dicens ſufficere ea q̄ data fuiſſent. Hoc etiā artifices iā ꝓdixerāt abū/
dare. Accedebāt ergo ad opus tabernaculi faciendū/& Moyſes eos ſingulā quāq; menſurā ſecūdum
oſtenſiōes dei ſimul & magnitudinem/ quātaq; oporteret fieri uaſa ſacrificiis miniſtratura diuinis
edocebat. Mulieres aūt largitatē ſuā circa ſacra uelamina/& circa alia q̄cūq; hmōi opibus erāt ne/
ceſſaria/pp deū in ornamento & ꝓcioſis lapidibus offerrebāt. Oībus itaq; in ꝓparatione iā cōſtitu/
tis auro/argento/& ære & textilibus rebus/ꝓdicens feſtiuitatē Moyſes/& ſacrificia p̄ uniuſcuiuſq;
uirtute facienda/ad inſtituendum tabernaculi opus acceſſit/& atrium prius menſus eſt ita.

De tabernaculo qd fecit Moyſes in deſerto ad honorē dei/ut templū eſſe uideret. Cap. VII.

LAtitudinē qdē qnquaginta cubitoꝝ cētū uero lōgitudinē/ tabulaſq; ad iſtar colūnarum
ſtatuit æreas qnq; cubitoꝝ habētes altitudinē/in utroq; latere tabernaculi. xx. p lōgū. p
latū uero. x. Anuli tabulis ſingulis ierāt/& capita tabulaꝝ argentea. Baſes aūt deauratæ
& celatæ per circuitū/& in terra confixæ/ꝓtingebātq; funes ab anulis ducti uſq; ad capi/

ta clauoꝝ æneorũ q erãt magnitudiñe cubiti/& p ſingulas tabulas in terrã ualide poſiti/ut ex uiolẽ tia uentoꝝ tabernaculũ imobile cuſtodirent. Cortina uero molliſſima ex byſſo p oĩa undiq; pende/bat a capite tabularũ deſcẽdẽs ad baſem uſq; diffuſa/& cõcludens oẽm p circuitũ locũ/ut nihil a pariete differre uideret. Sic itaq; hũerũt tria latera atrii p circuitũ/quaꝝ uero latus fuit qnquaginta cubitoꝝ/qđ frõs erat totius opis/ubi. xx. quidẽ cubiti erãt apti/quattuor hñtes tabulas in modũ portarũ. oéſq; ope argenti factas ꝑter baſes erantq; eneæ. Ex utroq; n. latere portarũ ternæ erant tabulæ cõſtitutæ/& pp portarũ fortitudinẽ incaſtratæ/& p eas cortina byſſina circũibat. Et cũ eſſent portæ xx. cubitorũ lõgitudine/altitudine uero qnq; uelũ in eis erat ex purpura/& cocco/hycyntho/& byſſo factũ multis floribus & uariis/ex ceptis aialiũ figuris ornatũ. Intra ianuas aũt aſpſoriũ erat æneũ/ſimilẽ hñs baſen/ex quo ſacerdotibus manus diluere/pedeſq; pfundere moris erat/& ambitus qui/dẽ atrii erat ornatus hoc mõ. Tabernaculũ aũt ſtatuit i medio eius loco cõuerſum ad oriẽtẽ ut mox cũ ſol oriret/in eũ radios ſuos emitteret. Cuius longitudo quidẽ. xxx. cubitorũ erat/latitudo uero. x cubitoꝝ hẽbat ſpaciũ/& alter quidẽ paries erat auſtralis/alter uero conuerſus ad aquilonẽ/poſt tergũ uero eius relinq̃bat occaſus/cuius altitudinẽ tantã oportebat aſcendere/quantã latitudinem eſſe cõſtabat. Erãtq; tabulæ ex ligno. ex utroq; latere. xx. cubitorũ ſchemate quadrangulo factæ latitudine quidem unius & dimidii cubiti/altitudine uero quattuor digitorũ. Laminæ ãt factæ ex auro erãt p iteriorẽ exteriorẽq; ptẽ/q̃bus ſingulis tabulis erãt cardines bini imiſſi p duas baſes q̃ erãt argẽteæ & in ſuis foraminibus tabularũ cardines ſuſcipiebãt. Parietis uero occidentalis tabulæ ſex erãt qđ alterutris oẽs pfectiſſime copulatæ ut aptiſſime his cõpaginatis/unus earũ paries eſſe uideret/intrin ſecus & extriſecus deauratæ. Ex lateribus ãt erãt tabulæ nũero. xx. q̃rũ latitudo hẽbat mẽſurã unius & dimidii cubiti/altitudo tertiã ptẽ palmæ/& ita. xxx. cubitos adimplebãt. Poſterioris uero parietis. viiii. cubitos ſex tabulæ faciebãt/q̃bus cõiũctæ ſũt aliæ duæ tabulæ ex medio cubito factæ q̃s angulares poſuerũt ad iſtar maiorũ tabularũ. Singulæ uero tabulæ anulos hẽbãt aureos p exteriores partes eminẽtes/uelut quibuſdã radicibus cõfixos p ordinẽ/adinuicem p circuitũ reſpicientes/& p eos deaurati uectes imiſſit/unoquoq; hñte magnitudinẽ cubitorũ. v. erantq; ad coniũctionem tabularũ intrabatq; caput uectis uniuſcuiuſq; in alio uectis capite/ueluti in modũ cocleæ & poſt tergũ parietũ in longitudine poſitorũ unus erat ordo/p tabulas oẽs uadens/quo per uncinos utriuſq; parietis latera continebanť in caſtrationibus factis & imiſſis adinuicem. Quod ꝓpterea ſic exquiſitũ eſt ut neq; a uentis moueretť/neq; alia cã tabernaculũ cõturbaret/ſed imobile ſecura quiete ſeruaretť. Intrã ſecus aũt longitudinem eius tripartite diuiſit. i. decem cubitos ad iteriorẽ ptem/futuros diſtribuit. Quibus dimenſis/in medio quattuor tabulas ſimiliter opatas ſtatuit paululũ abinuicem diſiunctas ab alterutris/q̃ ſeperarent. x. cubitos a reliquis. xx. & quod iterius erat eorũ aditus uocabať/reliquũ uero tabernaculũ ſacerdotũ erat. Hanc itaq; tabernaculi dimenſionem ad inſtar rerũ naturæ conſtituit. Tertia ſiquidem ps eius q̃ erat intra quattuor tabulas/quæ ſacerdotibus intranſgreſſibilis uidebatur/uelut cœlũ dei erat relinqui uero. xx. cubiti ſicut terra & mare greſſibilis eſt hominibus/ita ſoli ſacerdotibus adiacebat. Per frontem uero unde ingreſſus erat factus/colũnæ ſtabant ex auro factæ/& æneis baſibus ſuperpoſitæ numero. v. Tegebatur aũt tabernaculũ cortina & byſſino & purpureo/& hyacynthino/& coccineo coloribus facta. Et cortina quidem prima cubitorũ erat decem & undiq; eas tabulas obtegebat/quæ diuidentes templũ/introitũ interius habebant/& hoc erat qđ faciebat/ut a nullo uideretur. Et omne quidem templum ſanctum uocabatur quod uero erat interius & inacceſſibile/ultra quattuor tabulas ſanctum dei. Cortina autem erat ſpecioſa/quaſi floribus uniuerſis de terra germinantibus uariata/aliiſq; omnibus intexta q̃cunq; præter animalium formas poterant exornare pictures. Alia uero huic & magnitudine/& textu & colore uicina. v. colũnas in ingreſſu poſitas obtegebat/ab angulo ſummitatis uniuſcuiuſque columnæ cortina/annulis continentibus uſque ad medietatem columnæ depoſitam. Reliquum uero ingreſſus erat ſacerdotibus accedentibus/ſuper quam linea erat alia cortina eiuſdem magnitudinis/funibus eam per anulos ducentibus ac retrahentibus/ut tegeret omnia/& impediret aſpectũ intuendi ſacriſicia & maxime in diebus inſignibus. Nam & in reliquis diebus/& præcipue quando uideretur nubilum/textus eius tegminis fortis erat/& laborem facilem ſuſtinebat. Vnde permanſit iſta conſuetudo etiã edificantibus nobis templum/quatenus uelum huiuſmodi in ingreſſu appendatur. Decem uero aliæ cortinæ erãt ſingulæ latitudine cubitorum quattuor/longitudine uero octo. & xx. aureos habentes uncinos/ad copulandum alterutris uncinis & anulis/ut coniunctæ ſimul/unam uiderentur efficere. Quæ extenſæ templum & quod erat deſuper obtegebant & parietes a lateribus & a tergo ſtantes a terra uno pede ſpenſe. Eiuſdem uero latitudinis & aliæ cortinæ qna plus numero. i. xi. erant longitudine tamẽ excellentes. Erant enim iſte. xxx. pedũ/texte uero de pellibus/ſicut illæ de lana/ſimiles omnes ſigillata uarietate contextæ erant uſq; ad terram tegmine ſuo diffuſæ/ad inſtar thalami culmen uelaminis exhibentes/una cortina ante frontem pendente. Vndecima qnq; cortina ad hoc erat aſſumpta/

aliæ ſuper

aliæ ſuper hac ex pellibus factæ/pro tegmine & adiutorio deſuper erant impoſitæ/propter æſtum/ aut imbrium certe diffuſionem. Multos itaq; ſtupor habebat inſpicientes a longe/nam colorē eius in nullo diferre putabant cœlo. Hæ uero ex pilis & pellibus factæ pendebant/ſicut illud uellum portarum/& æſtuum pariter & imbriū iniuriis repugnantes. Hoc ergo modo tabernaculū cōſtitutū eſt.

De arca qualiter facta ſit: in qua tabulas legis collocauit. Cap. VIII.

ARca eſt aūt & arca deo ex lignis natura fortiſſimis/& quæ nequaq̄ putredinem ſuſtinerent/q̄ hæbraica lingua uocāt ſethi. Cuius cōſtructio erat huiuſmodi lōgitudinis qdē. v. cubitorū/latitudinis triū ex auro puriſſimo. Intriſecus aūt & extriſecus ſic tegebat/ut eius ligna celarent & aureis cardinibus tegmē cōpaginatū habuit ualde mirabile/& ūdiq; ſil eq̄le/nullaq; ps eius cōpaginationē poterat uiolare. Per utrūq; uero latus lōgitudinis eius anuli erāt aurei bini/totū lignū penetrātes & p eos uectes deaurati imiſſibiles p utrūq; latus/ut quoties opus eēt p eos arca moueret. Nō. n. i uehiculo/ſed a ſacerdotibus portabat. Sup tegmē uero eius erāt figurationes duæ/quas hebræi cherubi appellāt. Sūt. n. aīalia uolatilē habētia figurā/quæ a nullo hominū eſt iſpecta. Hæc dixit Moyſes ſe uidiſſe in dei ſede figurata. In hac ergo arca duas tabulas recōdidit in quibus fuerant decem uerba conſcripta/quina quidem per ſingulas tabulas binas/ſemis autem p unamquamq; paginulam/& has in aditu collocauit.

De menſa ppoſitionis/in qua omni ſeptimana duodeci panes azymi ponebant Cap. IX.

IN tēplo uero mēſam poſuit ꝓxime uelut delphicā habētē lōgitudinē duos cubitos/latitudinē uero unū/& altitudinē triū palmorū. Erāt aūt pedes eius ex medietate inferioris partis/facti p circuitū rotūdi & tornatiles/qd' uero ad ſuperiora tēdebat/q̄drāguli operis erat/habebatq; p circuitū uniuſcuiuſq; lateris labiū exornatū uelut q̄ttuor digitis alto ligno circumeūtē ſupiorē & inferiorem eius corporis partem/& per ſingulos eius pedes ſuperius labio erant anuli/per quos uectes deaurati mittebantur in ligno quod eminebat. Sinum enim habebant/ubi anuli erant commiſſi/& his per uiam portabatur. ponebatur aūt in templo ad aquilonem conuerſa/non longe ab aditu &. xii. panes azymos in ea ponebant/ſenos per partes mundos ualde/ex farina duorū aſſariorū/quæ menſura hæbraica. vii. cotylas atticas habet. Super panes autem ponebantur duæ phialæ aureæ thure plenæ. Poſt dies autem. vii. iterum panes alii portabantur/die qui a nobis ſabbatū appellat. Septimanā ſiqdē noſtri ſabbatū uocāt. Cām uero huius rei i aliis edicemus.

De candelabro aureo/& altari interiori & exteriori. Cap. X.

COntra faciē uero mēſæ reſpiciētis ad parietē meridianū cōſtitutū erat cādelabrū ex auro factū fuſile/pōdus hūs minas cētū qd' hebræi dicūt cichares/qd' græca lingua iterptatū/talentū nūcupat. Fecit āt & ſpærulas/& lilia/cū calamis/& ſcyphis/erātq; oīa. lxx. ex quibus in una baſe cōpoſitū erat oē cādelabrū in altitudine/& i tātas cōſtitutū partes/in quātas diſtribuūt planetas & ſolem. Cōſumat' q; in. vii. capita alterutra p ordinem cōſtituta/in ꝙbus lucernæ ponūtur ſeptem imitātes ſingulas planetarū reſpiciūtq; ad orientem & meridiem: cādelabro obliquo poſito. Intet qd' cādelabrū & menſam iteriorem ſicut dixi thuribulū erat & altare/de ligno qdem uñ & ꝑora ſunt fabricata iputribili & forti/ex uno quoq; latere cubitū latitudinis hūs/altitudinē uero duplicē/eratq; craticula aurea i ea/facta hēbatq; p ſingulos āgulos coronas aureas puriſſimas ſex/& anuli & uectes inerāt ꝙbus p itinera a ſacerdotibus portabatur. Erat āt & altare añ tabernaculū cōſtitutū/& ipſum quoq; de ligno/menſurā uniuſcuiuſq; lateris qnq; cubitorū/altitudine uero triū/ſimiliter exornatū/& ex laminis aureis alꝫ æreis adoptū/cui ſuberat craticula in modū rhetiarū factū. Suſcipiebat. n. terra ignem q de craticula ferebat/qa baſes ei non erāt ſubiectæ. Diuerſæ aūt ponebant' fuſcinulæ/& phialæ/forcipes & ſcyphi/& quæcunq; alia uaſa ad ſacrificium fuerant facta/ omnia erant æreā/& tabernaculum quidem huiuſmodi erat/necnon & eius uaſa.

Quæ ſunt ueſtimenta ſacerdotum & pontificis. Cap. XI.

FActæ ſunt ēt ſacerdotibus ueſtes oībus aliis q̄s chananæas uocāt piter & p̄ncipi ſacerdotū quē anarabachen appellāt qd' ſignificat p̄ncipē ſacerdotū: Quotiēs āt ſacrificia ſacerdos adiret purificabat'. Lex. n. purificationē fieri iuſſit/& aliorū qdē ſacerdotū ueſtes erāt huiuſmodi. Primū qdē iduebat' manachaſſin/qd' cōſtrictoriū poterat dici. Eſt āt cictoriū circa fœmora ſubtile ex byſſo cōtorto cōtextū/igredientibus p eū pedibus uelut deuaſtrapis. Scindit' uero ultra medietatē deorſū/& uſq; ad lūbos aſtringit'. Sup hoc āt lineo idumēto duplicis ſindonis biſſine ueſtit'/quod cethomone qdem uocat' hæbraica lingua/ſignificat uero lineū/nos. n. lineū cethon appellamus. Eſt aūt hæc ueſtis tūica uſq; ad talos/corpus omne cōplectens/& manicis brachia ualde cōſtrigens/accingūtur circa pectus modice ſuper illū zonā circūdicente latā. q̄ſi digitis q̄ttuor uarie ita cōtextā/ut uideat'/pellis eſſe uiperea/in q̄ flores intexti ſunt coccinei purpureiq; cū hyacyntho & byſſo cōmixti. Si tñ eius zonæ eſt ſolūmō byſſus/& ſumēs initiū cinctureæ a pectore/& circundare dicitur iterum ante pectus/& uſque ad crura dimittitur/ donec ſacerdos nihil operiatur

Pro decore

Pro decore nãq; uidentiũ est ita cõpositũ. Cũ uero ad studia sacrificiorũ/& ministeriũ præparat/ne impediat/opus in leuo humero eã portat. Quod moyses quidẽ arrabanech appellauit/nos aũt a babyloniis discentes/hẽsaneã uocamus/sic.n. apud eos hæc tũica nuncupat. Sinũ uero nullq; habet hæc uestis/sed larga ẽ ad collũ eius apertura/& nastali ex utraq; parte orã eiusdẽ uestimẽti a parte pectoris & scapularũ astringũt/hoc ẽt bassabazã uocat. Sup caput aũt gestat pilleũ in modũ paruuli calamarci/aut cassidis qđ extẽdit sup sũmitatẽ capitis & modice uerticis medietatẽ excedit/uocaturq; masnemphtis/& tale est ut uideat ex lini factũ textura uitias/quæ inuolutæ sepius connectunt. ne facile dilabat. Deinde aliud unũ uelamẽ desup circũdat/descẽdẽs usq; ad iferiora barbæ/celãs pillei illius ligaturã/& totã capitis superficiẽ/aptaturq; pfecte ne laborãte sacerdote circa sacrificia corruat. Quales sint cæterorũ sacerdotũ uestes declarabimus. Princeps sacerdotũ ornat qdẽ & istis/nihil ex pdictis uestibus derelinq;ns/superinduit aũt tũica de hyacyntho facta/quæ & ipa talaris est/uocaturq; mechir secũdũ linguã nostrã/quæ zona cõstringit/coloribus pdictis & floribus exornata/auro cõtexto uariata / ornatusq; i fimbris eius inest ul ut meloꝝ granatoꝝ & tyntinabuloꝝ aureoꝝ multo decore factoꝝ/ita ut iter duo tyntinabula melũ granatũ habeat/itẽq; inter duo mela granata tyntinabulũ. Est aũt hæc tunica ex duabus incisiõibus/ut sit suta sup humeros/& p latera/sed uno uelo in lõgũ undiq; cirũtexta ad collũ hns tãtũmõ sectionẽ nõ e latere/sed in longũ fissam a pectore ad medias scapulas. Vitta aũt ei cõsuta est/ne possit eius aptio turpiter appere. Similiter & unde manus egredium tur apertũ est. Ad hæc aũt tertio induit uestimẽto/qđ dt ephot. Simile est aũt suphumerali græcoꝝ. Fit.n. hoc mõ ut sit textus eius magnitudine cubiti de cũctis coloribus/ auroq; uariatus. aplectens omnẽ pectoris locũ/& ad manus cũciẽdas aptũ ẽ/& omni schemate tunice simile est. Huic uestimento locus uacuus in medio pectore magnitudine palmi dimittit ubi inserit essin/quod græca lingua logion/latina rõnale significat/& cõplet totũ ephot/hoc est illũ locũ quẽ texẽtes ꝓpterea relinquũt uacuũ/nituntq; ephot/cũ rõnali/anulis aureis p circulos singulos sub eqlitate cõmissis p uittam hyacynthinã/quæ imittit p ligaturis & cõsertiõibus alterutris anuloꝝ. Ne aũt uacua esset medietas anuloꝝ/& rõnalis/filis hyacynthinis adinuẽtũ est ut ea loca cõseruẽt. Sup humerale uero duo sardonici lapides ifibulabãt p singulos humeros auro clausi/habẽtes p extremitatẽ circellos aureos/in qbus suscipiũt rõnales ligaturas. His lapidibus inscripta sunt noĩa filioꝝ iacob ꝓuincialibus lris lingua nostra sena p lapidẽ/seniores aũt in humero dextro sunt. Inserti sunt aũt in essin/id est in rõnale duodeci lapides magnitudie & decore ꝓcipui. Hoc ornamẽtũ ꝓpter eminẽtiã eius honoris ab hominibus possideri nõ põt. Isti sigdẽ lapides p q̃tuor ordines terni p singulos ordines cõstituti sunt habẽtes aureas p circuitũ coronas/qbus inclusi cõsertiq; sũt/ne possit quocũq; mõ textura corupta defluere. Et in primo qdẽ ordine triũ lapidũ/inchoat sardonix/topazius/smaragdus. In secũdo habet carbunculũ iaspidẽ/saphirũ. In tertio inchoat ligurius/deinde amethystus, achates est tertius/q & post alios est nonus. In q̃rto ordine tenet chrisolitus ꝓncipatũ/post quẽ onix/deinde berillus/qui est nimus oium. Literæ aũt in omnibus istis sculptæ sunt nominibus filioꝝ iacob. quos tribuũ ꝓncipes arbitramur/linguliſq; utiq; lapidibus eoꝝ noĩa referẽtibus secũdũ ordinẽ/quo nati esse noscunt. Cum ergo p se illi quos diximus anuli sint infirmi/nec possint pondus lapidũ sustinere/alii duo maiores in extremitate rõnalis quæ respicit ad collũ eminẽtes/ipsam texturã faciũt qui inspiciãt catenas aureas ope plectili ueniẽtes p fistulas q̃sdã ab extremitatibus humerorũ/q̃rũ catenarũ sumitas ascẽdẽs pducit post tergũ/& in circulo qui est ad dorsum in suphumerali cõsert/& hoc est rõnalis munimẽ eximiũ/ne possit aliq̃ parte disrũpi. Zona uero rõnalis cõsuitur de coloribus pdictis auro cõserta q̃ ex utroq; latere circũducta/& iterũ reuoluta añ pectus ex ambabus summitatibus pẽdere dimittit/& habet q̃sdã fimbrias ex aureis fistulis miro decore cõpositas in utraq; zonæ summitate pendẽtes. Pilleũ aũt ꝑo ri similitudine operatũ habet pontifex/sicut reliq sacerdotes/& aliũ cõsutũ ex hyacyntho uariatũ. Circũdat uero ei & aurea corona/tribus uersibus facta supra quã surgit in media fronte quasi caliculus quidam aureus/ similis herbæ/quæ apud nos acoras nuncupatur/ quam græci hyoscyamos dicunt. Ne quis autem cum non uiderit hanc herbam per ignorantiam natuam eius ignoret/significo huiusmodi hominibus eius modum. Hæc herba frequenter ultra tres palmos oritur/radicem uero rotundam habet & quasi rapæ similem/folia uero eius mentæ propinqua sunt. De ramis autem eius oriuntur caliculi rotundi/& in circuitu habet oculos/unde fructus egredi tur. Calicem ergo quem diximus supra coronam auream positum habet magnitudinem digiti minoris/cuius cauatio rotunda est/quasi crateris quem tamen latius condiscipulis explanabo. Est autem quasi sphæra diuisa/& circa fundum aliam habet incisionem a radice rotundatam. Deinde paulatim cauatura colligitur/& a superiore demũ decenter aperitur/& in labio ita coligitur ut ꝑ prie uideatur hemispærium mira rotunditate tornatum, Super hunc iterum oriuntur incisiones quasi extremitates melogranatorum spinose/& in acutissimum deficientes cacumen/ quia semper seruat/& fructum huius caliculi superpositio seminis syderiditis uicium. Habet autem florem

similem

ſemp ſeruat/& fructum huius caliculi ſuperpoſitio ſeminis ſyderiditis uicium. Habet autem florem ſimilem plantagini/ & p circuitum tota corona his floribus eſt celata/ab occipicio uſq; ad utrunq; tẽpus. A fronte uero hoc quidẽ nõ habet/ſed lamina eſt aurea/ſacriſq; litteris nomẽ dei habet inſcriptũ. Hoc igiẽ eſt pontificis ornamẽtũ. Mirari ſiquidẽ quilibet poterit odiũ hoium qd̃ circa nos habere nõ deſinũt/quaſi nobis hoc mõ diuinitatẽ deridentibus quam ipſi nõ quieſcũt colere. Siquis.n. tabernaculi poſitionẽ cõſideret/& ſacerdotalem inſpiciat ueſtem & uaſa qbus utimur ad ſacrificia celebrãda/& legiſlatorẽ uirũ ſacrũ agnoſcet & fruſtra nos ab aliis blaſphemari pcipiet. Nã ſingula quæq; hoꝝ ad ſimilitudinẽ & formã rerũ facta repiet/ſi abſq; inuidia hæc ſapienterq; uelit cõſiderare. Tabernaculũ nanq; triginta cubitorũ trine diuiſum/in quo duas partes ſacerdotibus cũctis diſtribuit/q̃ſi pfanũ quẽdã cõmunemq; locũ terrã & mare ſignificat. Hæc utiq; greſſibilia cũctis ſunt. Tertiã partẽ ſoli dicauit deo eo q; cœlũ ingreſſibile ſit hominibus. Sup mẽſam duodecĩ panes poſiti/ſignificant annum menſium quantitate tanta diuiſum. Per candelabrũ de partibus ſeptuaginta cõpoſitum ſeptẽ planetarũ decatemoria tetigit. Et ſup illud ſeptẽ lucernæ ipſoꝝ planetaꝝ curſum oſtendit. Tantæ namq; ſunt numero. Cortinæ ex quattuor coloribus cõtexte/elemẽtorũ deſignãt naturã. Biſſus terram declarat/eo q; linũ oriatur ex ea/purpura uero mare/eo q; piſciũ ſanguine coloratur. Aerẽ uoluit ſignificari per hyacynthũ/coccus uero eſt ignis indiciũ. Significat aũt & põtificis linea tunica totã terrã. hyacynthina uero ueſtis polũ quæ per malogranata corruſcationes/p tintinabulorum ſonitũ tonitrua idicare dignoſciẽ. Suphumerale ẽt ad ſimilitudinẽ naturæ totius eſt/ quãdo & illud deo placuit ex quatuor coloribus fieri/auroq; cõtextũ ꝓpter ſplẽdorẽ reor qui mũdo diffũdiẽ. Rationale uero in medio ſuphumerali in modũ terræ cõſtituit. Hoc undiq; nãq; tenẽs mediũ locum, zonæ circulo ſignificat occeanũ/qui utiq; cuncta ſuo limbo circũdat. Indicat aũt ſolẽ & lunam uteroq; ſardonix quos pontifex portat in humeris. Duodecim uero lapides ſeu mẽſes/qs intelligere põt numerũ ſtellarũ/quẽ zodiacũ circulũ græci uocãt. Pileus uideẽ mihi cœlũ imitari/cũ ſit ex hyacyntho/nõ.n. aliter poterit ſuperponi ei nomẽ dei. Et in corona deſignat & in lamina aurea ſplẽdor quo diuinitas præcipue gaudet. Et hæc quidẽ tantũmodo declarata ſufficiant/cum ſæpius & in multis uiri/tus legiſlatoris oportune poſſit exponi.

Quomodo aaron eligitur in ſacerdotem/& quomodo moyſes purificauerit tabernaculum & ſacerdotes/& quẽadmodũ de feſtiuitatibus/& ſingulis diebus fuerit cõſtitutũ. Cap. XII.

Gitur cũ ꝓdictaꝝ rerꝝ terminus euenĩſſe/nondũ miniſtris ſacris muneribus dedicatis aſtitit deus moyſi/& ſacerdotiũ Aarõ fratri ſuo eum dare præcepit/qui ꝓpter uirtutis opus omnibus honore iuſtior haberetur. Tũ ille colligens in eccleſiã multitudinẽ/uirtutem eius & ſtudiũ edicebat/& ꝓpter eos pericula paſſurũ eſſe. Cunque in omnibus eum populus teſtareẽ/& eius ſtudium ualde laudaret/Moyſes ait. Viri iſraelite/fabrica quidem iam perfecta eſt/ſicut ipſi deo gratũ fuit/nobiſq; poſſibile. Quia uero tabernaculum oportet iam dedicari/decet prius fieri ſacerdotem ſacrificiis miniſtraturum/& p nobis orationes facturũ. Et ego quidẽ hac deliberatiõe mihi cõceſſa/meipſum dignũ hoc honore iudicabã/eo qd̃ natura omnes ſui potius amatores exiſtãt/& maxime/quia multũ mihi ſum cõſcius p ueſtra ſalute laboraſſe. Nunc aũt ipſe deus Aaron dignũ hoc eſſe honore decreuit/& hũc ſacerdotẽ nobis credidit iuſtiorem/ſciẽs quia dignus induet ſtola deo deuota/& curã habebit altaris/& ad hoſtias offerẽdas & orationes faciendas p nobis libẽter auditurus/qui curã hẽt generis noſtri/uirũ quẽ ipſe magis ellegiſſe dinoſciẽ. Hebræis itaq; placuere quæ dicta ſunt/& ordinatiõi dei præbuere cõſenſum. Erat.n. Aarõ ꝓpter genus/& ꝓphetiã & uirtutem fratris/honore hoc dignior uniuerſis/habebatq; filios illo tẽpore q̃tuor Nadab/Abiud/Eleazar/Ithamar. Quæcũq; uero ad fabricã tabernaculi ꝑparata ſupaue//rãt/hæc iuſſit ad tegmen cortinæ ipſius tabernaculi/& lucernæ/& thuribuli/aliorũq; uaſorũ expendi/q̃tenus hæc piter neq; pluuia neq; puluere uexarẽt/& populũ denuo colligens/ſingulos ad oblationem iuſſit offerre dimidiũ ſicli. Siclus aũt hebræorũ numiſma q̃ttuor dragmas atticas habet. Illi libẽter quæ inſſerat Moyſes offerebat/eratq; offerentiũ multitudo ſexcentorũ qnq; miliũ & qngentorũ qnquaginta uirorũ/offerebãtq; argenti libras uiginti/ætate uſque ad quinq̃ginta ãnos conſtituti/oblatumque circa tabernaculi opus expendebatur. Purificauit autem & tabernaculum & ſacerdotes hoc modo. Myrrham electam ſiclos quingentos/ & totidiem ireos cynamomi & cala//mi. Eſt autem & hæc ſpecies ſuauis odoris/priorem menſuram & medietatem/iuſſit horum con//tuſa miſceri/oleique oliuarum pondus menſuræ prouinciæ quæ dicitur bin/duas coas atticas ca//piens. Quibus permixtis/& coactis/facta eſt arte unguentariorum unctio ſuauiſſima. Deinde ſu//mens ipſos ſacerdotes/ & oẽ tabernaculũ unguẽs purificauit/offerẽs hoſtias multas & uarias ĩ tabernaculo/deide aureũ thuribulũ/qd̃ magni erat oneris/& reliq̃ quorũ prætereo narrare nãm/ne multiloquiũ fiat legẽtibus. Secũdo aũt die. i. añ ſolis ortũ & occaſum ĩcẽſum fieri oportebat oĩo/oleũque purgãtes/ad lũinaria cõſeruabãt. Quarũ tres eqdẽ lucernæ ſup ſacrum cãdelabrum deo tota die lu//cebant

ebant/reliquæ uero accedebantur ad ueſperũ. Omniũq; quæ facta ſunt optimi opifices Beſeleel/& Heliab fuerunt. Nã & prioribus artificibus ipſi ꝓpoſiti fuerant ad meliorẽ operationẽ iugiter exercendam/& intelligentiam rerũ/quarũ inſtructionẽ primitus ignorabant. Horũ itaq; Beſeleel melior rem contigit iudicari. Igitur omne tempus ad opus faciendum tranſit in menſibus ſeptem/& poſt hoc ex quo ægyptum reliquerant primus annus ipletus eſt. Inchoante ergo anno ſecundo/menſe xantico/ſecundum macedonas/niſan uero ſecundum hebræos/in nono menſe tabernaculũ conſtituerunt/& omnia uaſa eius quæ iam declarata ſunt. Oſtẽdit autem deus ſe gauiſum in operibus hebræorum/& non fruſtra eos laboraſſe in pulchritudine illius edificii/ſed acceſſit & habitauit in eo templo. Præſentiã ſuam nãq; hoc modo fecit. Cœlum ſiquidem mundũ erat/ſuper tabernaculũ uero ſolũmodo caligo facta eſt/non alta nube/ſatis aũt denſa circundans illud/ut tẽpeſtas putaret eẽ neq; rurſus ita ſubtilis fuit/ut ualeret ꝑ eã aſpectus aliqd cõtueri/gratuſq; eos ex ide defluebat pãdebatq; dei ꝓſentiã his q & uolebant & credebãt. Moyſes aũt cũ artifices qui talia fuerant operati dignis muneribus honoraſſet/ſacrificauit in tabernaculi ueſtibulo ſecundũ mandatũ dei thaurũ & arietem/& hædum pro peccatis. Dicturus aũt de his quæ ad ſacrificia pertinent/etiã de his quæ circa ſacrificia celebrantur indicaturus ſum ſimul & de quibus iuſſit holocauſta fieri/& quæ comedẽda tanq̃ cibos laxauit. Mactatis igitur animalibus quæ prædixi ex eorũ ſanguine ueſtẽ Aarõ ipſum q; cum filiis aſpergebat/purgans eos fontium aquis & unguento/ut dei fierent ſacerdotes. Septem itaq; diebus hoc modo ipſos & eorũ ueſtes curabat/tabernaculũ ſimul & eius uaſa ex oleo præliba to ſicut iã dixi/& ſanguine hircorũ & thaurorũ imolatorum per ſingulos dies id eſt unoquoq; ſecundum genus. Octauã ergo feſtiuitatẽ denunciauit populo/& quenq̃ ſecundũ uirtutẽ imolare ꝓcepit. Illi uero alterutros æmulari/& ſacrificiis ſuperare ſemetipſos certantes/ſinguli feſtinãter dictis obediebãt. Impoſitis aũt hoſtiis ſuper altare/repente ex eis ſpontaneus ignis accenſus eſt & ſimilis flãma fulguri corruſcationis emicuit & omnia quæ erant ſuper altare conſumpſit. Contigit aũt poſt hæc & Aaron calamitas quædã/ut tanq̃ homo ſimul & pater de ea cogitaret/quam tñ fortiter tolerauit qũo & circa caſus animo fortis erat/& hoc uoluntate domini proueniſſe iudicabat. Ex quatuor nãq; filiis eius quos iam dixi duo ſeniores Nadab & Abiuth portãtes ſup arã hoſtias/nõ quas prædixerat Moyſes/ſed quibus primitus utebantur ſubito concremati ſunt ſuper eos igne magno impetu uenientes/& pectora facieſq; eorũ inflãmante/ita ut nullus eum ualeret extinguere/& illi q dem ita defuncti ſunt. Moyſes ergo iuſſit patrem eorum & fratres portare corpa extra caſtra deducentes/honore congruo ſepelire luxitq; plebs eos nimis amare ꝓp mortẽ q̃ eis ſic inopinabiliter acceſſiſſet. Solos aũt fratres eorũ & patrẽ non cogitare ex hac tribulatione Moyſes exorauit/cũ deberent ꝓponere dei honorẽ ſuæ tribulationi. Iam.n. Aaron ſacerdotii ſtola uidebat indutus. Itaq; Moyſes oẽm honorẽ reſpuens/quẽ ſibi omnẽ multitudinem uidebat offerre/ſolũ dei miniſteriũ celebrat & aliqñ quidem ad montẽ Syna ibat/aliquando uero tabernaculũ ingrediens reſpõſa poſcebat/de quibus ſeorſum rogabat deum/& ſtola priuatus/& aliis ſe cunctis publicũ demonſtrabat/in nullo ab aliis differre ſtudebat/niſi ut eorũ curã prouidere uideretur. Inſuper ſcribebat leges ſecundũ quas deo grati uiuerent/& in nullo alterutros accuſarent quas tñ dei præcepto cõſtituit. Nunc igitur de conuerſatione eorum & legibus exponã. Quod uero de ueſte pontificis prætermiſi/uolo ꝓferre/nullo modo enim malignitatibus detrahentiũ reliqui occaſionẽ. Si qui tñ tales ſint/ut contẽnant dignitatem dei cognoſcere omnipotentẽ deũ ſcire negligentes derelinquunt/ſiue ad ſacra ueniant ſiue ad eſſe nolint/& hoc non ſolũ hebræis uoluit eſſe manifeſtũ/ſed etiã peregrinis iſta legentibus. Lapides aũt quos ferre ſuper humerũ prædixi pontificẽ erant ſardonices. Eorũ naturã puto amplius oẽm ad humanã noticiã uenientiũ effulgere.. Dũ ergo & ſacrificiis deus adeſſet/alter qui in dextro humero portabat micabat/& ex eo ita ſplendor exilebat/ut etiã ꝓcul poſitis apparere/cũ ꝑpus hoc lapidi nõ ineſſet. Et hoc itaq; mirabile eſt/his tamen q ſapientiã nõ adiectionem diuinorũ operum naſciſcunt. Quod uero eſt mirabilius dicã. Per duodeci.n. lapides quos ſupra pectus pontifex in eſſin ſutos. i. in rationale portat/uictoriã pugnatoris deus ꝓnũciauit. Tãtus ergo ſplendor fulgebat in eis/cũ nondum exercitus moueret/ut oĩ fieret multitudini manifeſtũ eorũ auxiliis adeſſe deũ. Vnde græci q noſtras ſolẽnitates honorant/eo q; nihil in his contradicere ualeãt/eſſin rõnale uocãt. Ceſſauit itaq; & eſſin/& ſardonix ſplendeſcere annis ducentis anteq̃ hæc ego conſcriberẽ/cũ deus mo leſte ferret tranſgreſſiones legũ/de qbus ſub oportunitate dicemus. Nũc aũt ad cõſequentia uerba cõuertar. Tabernaculo iã dicato & ornatis ſacerdotũ rebus populus deũ apud ſe eſſe cũ tabernaculo iudicauit/& ad ſacrificia ſiſ & reqẽ ẽ cõuerſus/q̃ſi oẽm iã moleſtiã reſpuiſſet/& de futuris meliora deſiderãtes munera deo alia qdẽ cõiter alia uero ſeorſũ de ſingulis tribubus offerebãt. Principes .n. tribuũ bini & bini cõueniẽtes uehiculũ/& duos boues offerebãt/erãtq; uehicula/ſex & ita tabernaculũ i itineribus deuehebãt. Ad hæc ãt unuſqſq; eoꝝ phialã/thuribulũq; portabat/& capſã capiẽ tẽ dariços decẽ plenã thymiamatibus. Thuribula uero & phialeæ argẽteæ erãt/hñtia utraq; ſiclos

ducentos.

ducẽtos. In phiala tamen ſeptuaginta ſolũmõ ſunt expẽſi. Hæc erant plena farina. oleo cõſperſa quibus utunt ad ſacrificia. Super illas aũt oblationes uitulũ & arietẽ cũ agno anniculo ad holocauſtũ ideſt totũ incedendũ/& cum his hircũ pro oblatione peccatorũ offerebant ſinguli principũ/ſed & alia ſacrificia quæ ſalutaria appellãtur per ſingulos dies boues duos/& arietes quinq; cum agnis anniculis & hædis. Iſti enim ſacrificabant per duodecim dies/unus i tota die. Moyſes aũt nequaq; aſcẽdebat in montẽ Syna/ſed ingrediens tabernaculũ conſulebat deũ de actu legũq; diſpoſitione/quas humanã ſapientiã præcellentes oportet firmiſſime omni tempore cuſtodiri/& donũ dei eſſe cũctis oſtendit/taleſq; fore ut eas hebræi nec in pace per epulas/nec in bellica neceſſitate tranſcenderent. Sed de his quidem legibus dicere ſuperpono aliam ſcriptionẽ facturus. nũc tñ quarundã memorabor paucarũ/de purgatione & ſacrificiis poſitarũ. Etenim ſermo mihi de ſacrificiis faciendus ẽ. Duo ſunt ſacrificia/quorũ aliud quidẽ ab uno quoq; priore/aliud uero celebratur a plebe/& hæc quidẽ duobus modis efficiuntur/aliud quando totũ quod immolat incendit/& propterea ẽt nomẽ holocauſtomatis habet. i. totũ incenſum/aliud uero quod pro gratiarũ actione pſoluit/& ad imolationẽ epularũ exhibet. De priori nanq; narrabo. Vir priuatus holocauſtũ faciẽs/imolat bouẽ/& hædum hæc quidẽ annicula. Boues aũt permittuntur imolare ẽt iam maiores/ſed hæc oĩa maſculini generis fiant holocauſta. His ceſis/lymbũ altaris ſanguine perfundunt ſacerdotes/deinde purgantes membratim incidunt & omnia ſup altare ponunt/lignis inſtructũ/& ſubiecto igne inflãmatũ. Pedes cũ iecore purgantes/& interim pinguedinẽ una cũ aliis offerunt/pelleſq; ſacerdotes accipiũt. Et holocauſtomatis quidẽ iſte eſt modus. Pro gratiarũ uero actione hoſtias celebrantes hæc aĩalia ſacrificant/matura quidẽ & anniculis grandiora/maſculina tñ fœminis cõbinata/imolanteſq; hæc fundunt quidẽ ſanguinẽ ſup arã/renes aũt & adipes/& oẽm pinguedinẽ cũ reticulis iecorum/& cũ his caudas agni ſupponunt a re. Pectora aũt & crura dextra ſacerdotibus præbẽt & duobus diebus de reliquis carnibus epulant. Quæcunq; uero remanſerint concremantur. Similiter prædicto mõ ſacrificii ẽt p peccatis hoſtiæ celebrant. Qui uero maiora ſacrificia non hñt/offerunt colũbas aut turtures duos/quorũ alius quidẽ fit in holocauſtũ deo/alius ſacerdotibus dat ad cibũ. Certius aũt de ſacrificiis horũ aĩãliũ in ſacrificiorũ ſermone dicemus. Qui. n. p ignorantiã in peccatũ inciderit/agnã & hædũ fœminas eorundẽ annorũ offert/& ſanguinẽ quidẽ fundit ſacerdos in arã/non ſicut prius/ſed angulorũ tangit extremitates/& renes aliũq; adipẽ cũ reticulo iecoris ſup altare ponit. Sacerdotes aũt tollunt & pelles/& adipes/& carnes ea die conſumẽdas in tẽplo/lex. n. in cras relinq non ſinit. Qui uero peccati/ſibiq; conſcius eſt/& nullũ habet qui eũ poſſit arguere/arietẽ imolat legẽ ſcipiẽte/cuius carnes in tẽplo ſacerdotes ſimiliter comedũt ea die. Principes in qbus peccãt ſacrificãtes/ea qdẽ offerũt q̃ puati/placant uero deũ offerẽdo ad ſacrificia tauũ & hedũ maſculos. Lex ãt ſcepit i publicis puatiſq; ſacrificiis ẽt farinã mũdiſſimã adiici/i agno qdẽ aſſarii mẽſurã/i ariete uero duos/i tauro triũ & hoc ſanctificãt ſup altare oleo mixtũ. Nã & oleũ offert ab imolãtibus/i boue qdẽ hin medietatẽ/in arietẽ aũt huius menſuræ tertiã ptẽ/& quartã in agno. Hin aũt menſura hebræorũ antiqua fert choas articos duos/ſecundũ quã menſurã oleũ offerebant & uinũ. Vinũ aũt circa arã libãt. Si quis ſacrificiũ non celebrans pro uoto ſimile primitias offerat/unã dragmã ſup arã mittit/reliquã uero ad ueſcendum ſacerdotes accipiant aut ad coquendum. Nã & oleo fermentat aut certe ad faciendos panes ſacerdoti tollent/quodcunq; ex ea ad holocauſtũ neceſſariũ eſt. Prohibet aũt lex imolari lactãtia die natũ una cum genetrice/ſed nec aliter imolari pmittit/niſi cũ octaua dies nati tranſierit. Fiunt & alia ſacrificia pro lãguoribus euitandis/aut pro aliis cauſis/& equalia libamina cũ hoſtiis expendunt/quorũ in craſtinũ aliquid remanere lex prohibet/ſacerdotibus. ſ. propriã ſumentibus ptẽ. Ex publico aũt ſumptu lex eſt/agnũ anniculũ ſingulis diebus occidi/inchoante die & terminante. Septima uero quæ ſabbatũ nuncupat duos occidunt/eodẽ ſacrificantes modo. In initio menſis & quotidiana ſacrificia/& duos boues cũ agnis anniculis ſeptẽ & arietẽ mactãt/hædũ uero pro declinatione peccatorũ/ſi forte p caſum oblationis ſueniant. Septimo menſe quẽ macedones hi peritheũ uocãt/adiicientes his quæ ꝓdicta ſunt taurum & arietẽ/& agnas. vii. imolant/& hædũ p peccatis. Offerunt ſuper hæc duos hædos/quorũ alter quidã unus ultra terminos diſerti dimittitur futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorũ/alterũ uero in ſuburbanis in locũ puriſſimũ deducentes/cũ ipſa pelle totũ incendũt/nihil omnino purgãtes. Concrematur autem ſimul taurus nõ oblatus a populo/ſed ex proprio ſumptu pontificis præparatus. Quo interfecto & allato in tẽplũ ẽius ſanguine ſimul & hirci/aſpergit digito contra menſam ſepties. Eodẽ aũt numero & pauimentũ & totiens tẽplũ & aureã arã & reliquũ quod eſt circa maius ueſtibulũ/portans ſup hæc extremitates & renes/& adipẽ cũ reticulo iecoris ſupiponunt altari. Præbet & arietẽ deo pontifex ad holocauſtũ. Quinta uero eiuſdẽ menſis & decima/tempore ad hyemẽ uergente/tabernacula figere inſtituunt ſingulos p familias/metuẽtes frigus pro annicuſtodia. Dũq; patriã pueniſſent/in illa ciuitate quã ꝓpter tẽplũ metropolim haberent/feſtiuitatẽ eos ſeptẽ diebus agere & holocauſta facere/& ſacrificare

ẽrificare deo/& pacificas offerre præcipit: atq; in manibus portarẽt ramos myrrhæ & ſalicis/ſum-
mitateſq; palmarũ/& uirgulas maliperſici. Prima itaq; dierũ i his fit holocauſtũ hoſtiarũ ex tribus
& decem bobus & agno uno aut pluribus & arietibus duobus adiecto hirco pro declinatione pec-
catorum. Sex aũt diebus ipſe quidem numerus agnorũ & arietũ cum hirco ſacrificatur/ſubtrahit:
uero ſingulis diebus unus bos/donec ad ſeptimũ ueniatur/& ab omni tempore die octaua requie-
ſcunt/& deo ſicut prædiximus uitulum imolant & arietẽ/& agnas ſeptẽ/& hircũ pro declinatione
peccatorũ. Hæc quidẽ hebræis tabernacula frigentibus celebrare patrii moris eſt. Mẽſe uero xanthi/
eo qui apud nos niſan appellatur ideſt anni principium quartadecima luna ſole oppoſito in arietẽ
quo menſe liberati ſumus a ſeruitute ægyptiorũ/ſacrificiũ quod tunc egredientes ex ægypto face-
re iſſunt imolare nos annis ſingulis quod paſca dicitur/celebrareq; ſanciuit/& utiq; celebramus illud p
tribus noſtras/nihil imolatorũ in craſtinum reſeruantes. Quintadecima ſuccedit feſtiuitas azymo-
quæ ſeptem diebus celebratur in qua azymis ueſcuntur/& ſingulis diebus tauri occiduntur duo &
aries unus/agni ſeptem/& hæc holocauſta fiunt/hircus quoq; pro peccato adiicitur/per dies ſingu-
los ad epulũ ſacerdotũ. Secunda uero azymorũ die quæ eſt ſexta & decima frugum primitias quas
metunt anteq̃ ex eis ueſcantur/deum indicantes iuſtũ eſſe primitus honorari/quo ſint hac ubertate
completi offerunt iſto modo. Siccantes ſpicarũ manipulũ/& contundentes/& munda ad coquendũ
ordea facientes: aræ dei aſſarium offerunt & unam dragmã ex eo mittentes/reliquum ſacerdotum
uſui relinquunt/& tunc iam licebit omnibus pro ſua metere uoluntate. Immolant aũt in principijs
frugũ agnũ in holocauſtũ deo. Septima uero ſeptimana trãſacta poſt hoc ſacrificiũ quorũ ſeptẽ heb
domadarũ dies ſunt quadraginta & nouẽ/pẽthecoſte celebratur/quã hebræi aſartha uocant/quod
ſignificat penthecoſten id eſt quinquageſimã. In qua offerunt deo panes de alphita ſiccata factos cũ
fermento aſſariorũ duorũ/& ad mactandũ agnas duas. Hæc quidẽ duo offeruntur ſolũmodo. Nã
cœnã ſacerdotibus ꝓparant/nihilq; ex his i craſtinũ relinqui prohibẽt. Immolant aũt ad holocauſtũ
uitulos tres. & arietes duos & agnas quatuordecim duoſq; ꝓ peccato hircos. Nulla uero feſtiuitas
eſt in qua holocauſtũ non faciant/aut in qua ex opibus laborũ requiẽ non hẽant/ſed in oĩbus & legi
tima imolationis ſpecies/& certus uocationis modus eſt/& eorũ q̃ ad epulãdũ imolant/ex cõmunĩ
tñ ſimila coacta fermento carens datur aſſariorũ uigintiquattuor/& ad panes faciendos expendũ-
tur. Coquent̃. n. duo diuiſi ante ſabbatũ/& ſabbato mane oblati ſup ſacrã menſam ponũtur ſibi ab
alterutris conuerſi duabus patenis aureis ſuperpoſitis/thure plenis qui permanent uſq; ad aliud ſab
batum/& tunc pro illis alii deportãtur/illi uero ſacerdotibus exibent̃/& thure incẽſo in igne ſacro
in quo omnia holocauſta fiunt aliud thus ſuper alios panes abiicit̃. Immolat uero ſacerdos de pro
priis expenſis ſecundo per diẽ farinã oleo mixtã & modica coctione duratã/quo fit menſura unius
aſſarii/cuius medietatẽ quidẽ mane aliã uero medietatẽ meridie igni ſolent offerre. De his itaq; in-
tegriorẽ denuo non declarabo ſermonẽ/ſufficienter uero mihi etiam nunc de his uideor enarraſſe.
Moyſes aũt tribũ Leui a cõmunione populi ſegregans/ſacrã utiq; futurã ſanctificauit fontiũ aquis
ualde puriſſimis/& ſacrificia pro talibus deo legitima ꝓbens/tabernaculũ eis ſacrataq; uaſa/& relia
qua q̃cunq; ad tegmen tabernaculi uidebant̃ feciſſe contradidit/quatenus præſidentibus & dicatis
iam deo ſacerdotibus miniſtrarent. Et de animalibus diſcreuit ſingula quæ comederentur/& a qui
bus ſe penitus abſtinerent. De quibus cũ nobis occaſio huius ſcripturæ ꝓuenerit dicemus adiiciẽtes
& cauſas/pro quibus motus/alia quidẽ nobis ad cibũ eſſe præcepit/ab aliis aũt abſtinere imperauit.
Sanguinis aũt totius uſum ad ueſcẽdũ modis omnibus interdixit/animã illum & ſpiritũ eſſe putãs.
Sed & carnes ſponte mortui animalis ab eſu omnino prohibuit/& ab adipe & rheticulo caprino
& ouino/& bubalino/abſtinendũ eſſe prædixit. Expulit aũt a ciuitate eẽt leproſo corpore macula/r
tos/& ſemine defluentes ſed & mulieres quibus fit purgatio naturalis/remoueri iuſſit uſq; ad ſepti
mã diem/poſt quam diem/quaſi purgatas remeare permiſit. Similiter aũt & mortuo facientes exe
quias/poſt totidem dies legitimũ eſt redire. Eos aũt qui ſup numerũ horũ dierũ in pollutione conſiſ
ſtunt/ſacrificare legitimũ eſt agnas duas/quarũ alterã quidem ſanctificare conuenit/alterã uero ſa
cerdotes accipiunt. Similiter aũt imolãt/& pro eo cuius defluit ſemen/quotiens hoc ꝓ ſomniũ patiẽ
deſcendente eo prius in aquã friggidã. Idẽ facit qui cũ legitima uxore concũbit. Leproſos aũt oĩno
expulit de ciuitate/cum nullo penitus conuenientes/& nihil a mortuis differentes. Si uero quiliber
ſupplicando deo hac egritudine liberatur/ſaniq; colorẽ aliquãdo recipiat/diuerſa deo ſacrificia cõ
penſabit de quibus poſt hæc dicemus. Vnde ẽt quilibet irridebit eos/qui dicunt Moyſen lepra fati-
gatũ/& ꝓp hanc cãm ſimiliũ proiectorũ ducẽ factũ in chananæã ueniſſe cũ eis. Si hoc fuiſſet uerũ
nequaquam Moyſes ad iniuriã ſuã hæc ſanxiſſet cũ magis rationabiliter ẽt aliis hoc introducentia-
bus contradicere prævaleret/qñ & apud gentes multas leproſi ſint/& fruantur honore præcipuo
& non ſolũ iniuria/& expulſatione premunt̃/ſed ẽt militias mereant̃ inſignes/& ciuilia eis ſingula
cõmitant̃ & in ſacris: & in tẽplis ingrediendi hẽant poteſtatẽ. Quapropter in nullo prohibeat̃. Moy-
ſes ſi aliqua

ſes ſi aliqua huiuſmodi paſſione circa colorē ipſe aut multitudo quæ cū eo erat uexaret. de iſtis me liora ſancire nullūq; detrimentū huiuſmodi paſſionibus cogebat inferre. Sed palā eſt/qūo hæc de nobis inuidia concitari loquunt. Moyſes aūt ab his mundus exiſtens/ēt mundis contribulibus con/ ſtitutis/de languentibus hoc mō ſanciuit/& hoc pro dei honore decreuit. Sed de his equidē unuſq; ſ q; cogitet ut uoluerit. Mulieres uero qñ pariunt/intrare in templū prohibuit/ſacrificia contingere non permiſit uſq; ad quadrageſimū diē ſi maſculus ſit qui pariat/duplicibuſq; diebus/ ſi fœminam generare contingerit. Ingredientes ergo poſt prædicte dilationis tēpus ſacrificia celebrabunt/ quæ ſacerdotes ſolēniter deo diſtribuunt. Siquis adulterā ſuā ſuſpicat ut uxorē offert farinæ ordeaceæ aſ ſariū. & unum pugillū ex ea mittens in altare/reliquū dat ſacerdotibus ad edendū. Mulierē uero cō ſtituat aliquis ſacerdotū ad ianuas quæ ſunt conueſſæ ad templū/& uelamen capitis eius detrahēs ſuperſcribi in mēbrano deo uocabulū iubeat ipſamq; iurare nihil uiro nocuiſſe/nec pudicitiæ uin/ culū diſrupiſſe quod ſi cōmiſit/ut fœmore dextro diſſūcto uteroq; putrefacto moriat/ſi uero amo/ re nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac ſuſpitione moueat/ut menſe decimo ei puer ma/ ſculus generaret/perfectoq; iureiurando/dei nomen diluens e mēbrana/in phiala exprimat/ſumēſ q; terrā de tēplo circa parietē iacentē/& ſuperaſpergens mulieri dabit bibendū. Illa uero ſiquidem iniuſte accuſata eſt/concipit/& partus eius nutrit in utero/ſi aūt de thoro maritali mentitur ēt deo cū confuſione uitā relinquā ſuſtinebit. Nā & fœmur eius putreſcit/& uenter uertitur in hydropē. Et de ſacrificiis quidē & purgationibus eorū. Moyſes contribulibus ſuis ita proſpexit/ leges aūt eis ta/ les expoſuit. Adulteriū quidem oīno prohibuit/fœliciſſimū eſſe credens/uiros circa thorū eſſe ſecu/ ros/& ciuitatibus ſimul & domibus expedire filios eē ueraces. Sed & matribus miſceri tanquā ma/ lū maximū lex negauit. Similiter uxori paternæ & nutricibus & uxoribus/& ſororibus coire quē quā filiorū tanquā prauā iniuſticiā nimis odiuit. Prohibuit aūt & mulieri naturaliter pollutæ miſce ri/& iumentis & maſculis/eo q; hæc libido nequiſſima uideatur/& aduerſus eos qui hæc ꝓſumunt mortis ſuppliciū prouenire decreuit. Sacerdotū uero duplicem fecit purgationem. Nā & ab iſtis ſi/ militer eos abſtinuit/& ſuper hæc neq; meretrices neq; concubinas eos habere permiſit/ neq; ancil lā/neq; captiuā eis nubere uoluit/ſed & eas quæ de cauponibus & pandochiis uitā agunt/& q̄ ꝑ uā maritos habentes/& pro cauſis quibuſcunq; dimiſſæ ſunt/ab eorū coniunctione prohibuit. Summū pontificem neq; mortui uiri permiſit uxorem habere/licet hoc aliis conceſſiſſet/huic ſoli dedit nu/ bere uirginem eāq; ſeruare. Vnde neq; ad mortuū ſummus ſacerdos accedit cū reliqui non prohibe ātur ſolemnia fratribus & parentibus & oībus ſuis mortuis exhibere/quos eſſe oportet ſimplices/ omni uera ſimplicitate. Qui inter ſacerdotes integer non eſt/paſci quidem de oblatiōibus ſacerdo/ tis conceſſit/aſcendere autem ad altare in templūq; introire prohibuit. Hos itaq; non ſolū circa ſa/ crificia mundos/ſed etiā circa conuiuia & cultū ſuū ſtudioſos/& inculpabiles eſſe præcepit. Ob quā cauſam ſtola ſacerdotali ueſtiti imaculati & circa oīa mundi ſunt/& ſapientes exiſtunt. Bibere uinū donec ſtola ueſtiti ſunt prohibent/ inſuper & oues integras īmolant/& in nullo pollutas. Hæc igit & iam in tempore uitæ ſuæ geſta tradidit Moyſes/quorum quædam & in deſerto degēs adinuenit quatenus dum terram chananæam perciperent/hæc ſeruarent. i. ut anno ſeptimo requiem terræ ꝑ beant/ab aratro & plantationibus ſicut & ipſos ſeptima die ab operibus ceſſare ſanciuit/& ut quæ ſponte oriūtur de terra/eſſent uolentibus in uſum communia/& cōtribulis & extraneis/nihilq; ex eis ſeruarent. Hoc autem fieri poſt ſeptimā annorū ſeptimanā iuſſit/qui ſunt anni quinquaginta/uo/ caturq; ab hebræis hic annus quinquageſimus iubileus/in quo & debitores a credito relaxantur/& ſerui liberi dimittuntur/quia dum eſſent contribuli pro quadā tranſgreſſione legū eos ſeruitii ſche mate caſtigauit/mortemq; ſuſtinere prohibuit. Inſtante ſiquidem iubileo quod nomen ſignificat li/ bertatem reſtituunt etiam agros antiquis dominis iſto modo. Conueniunt uenditor agri ſimul & emptor & reputantes fructus & expenſas in agro factas fructus exuberaſſe compertas/uenditor re ceipit agrum. Cum uero expenſæ tranſcendunt/hoc quod deeſt recipiens emptor/a poſſeſſione di/ ſcedit connumeratis ſcilicet ex equo fructibus & expenſis prioribus poſſeſſoribus reddit agrum. Eandem legem uoluit etiam in domibus obtinere/quæ per uicos quoſq; uenduntur. Nā de his quæ in ciuitatibus uenundantur aliter definiuit. Siquidem antequam impleatur annus recipiat pecuni/ as/reddere domum cogit emptorem/ſi uero completus annus fuerit poſſeſſionem confirmat em/ ptori. Hanc igitur Moyſes legum conſtitutionem dum ſub monte Syna moraretur exercitus a deo cognouit/& hebræis ſcriptam contradidit. Cum circa legiſlationem iam putaret iſta ſufficere/ ad exercitii militaris iura conuerſus eſt/habens in animo bellicas cauſas attingere/ præcepitq; prin/ cipibus tribuum præter tribum leui/ut numerum pugnare ualentium perfecte cognoſcerent. Leui/ tæ ſacrati erant/& miniſterio alio fungi non poterant. Examinatione itaq; facta/inuenta ſunt mi/ lia ſexcenta & tria/& ſexcenti quinquaginta/qui potuiſſent arma producere a uigeſimo anno uſ/ q; ad quinquageſimum. Pro leui tamen elegit inter principes tribum Manaſſe filiū Ioſeph/& affrain

pro ipſo

ꝑ ipſo Ioſeph. Hæc aũt fuit ſupplicatio Iacob ad Ioſeph/dũ feciſſet filios eius ſibi ꝓberi ſicut ꝓdixi. Figẽtes ãt caſtra tabernaculũ in medio ſtatuebat/& terne tribus ꝑ latera ſingula tabernaculi cũ ma/nebãt/& plateas ꝑ mediũ hẽbant/eratq; ornatus quaſi fori rerũq; uenaliũ ſingulis in ordine cõſtitu tis & opifices artiũ ſingularũ in ſtationibus erãt/nulliq; alii loco/quã ciuitati cõpetẽter edificatæ & collocatæ ſimilis erat. Ea ſiqdẽ q̃ circa tabernaculũ erãt ſacerdotes tenebãt deide cũcta leuitæ. Exq/ſiti,n.ſunt leuitæ maſculi/qui ultra uigiti annoꝝ eſſent/iuentiq; ſunt uigintiduo milia/octingẽti octo ginta. Quotiens ſup tabernaculũ nebulã ſtare cõtingebat/tanquã deo ibidẽ cõmorante quieſcebãt/cũ uero cõuerteret/procedebãt. Adinuenit ãt & modũ tubæ ex argento factæ/qui ẽ hmõi/longitu dinẽ hñs pene cubiti. Eſt aũt anguſta fiſtula cãtatoria calamo capacior/præbẽs latitudinẽ/q̃ cõue niat ori ad ſuſceptionẽ ſpũs & claſſice ſono uicina/q̃ hæbraica lingua uocat aſofra. Factæ ſunt tales duæ/& una quidem utebant ad inſſionẽ & collectionẽ populi in eccleſiis celebrãdã/altera uero/cũ oporteret ad cogitandũ de rebus neceſſariis principes cõuenire/ambabus ãt multitudo colligebatur. Cũq; tabernaculũ moueret hæc fiebãt/& ſonãte pribre hi qui habitabãt ad oriẽtalẽ tabernaculi p tem ſurgebãt/cũ uero ſecunda ſonuiſſet/qui ad auſtrũ reſidebant parabant/& ita ĩ thecã inuoluta tabernaculi medietas/ꝓcedẽtibus ſex tribubus portabat/& alia media ſequentibus ſex leuite uero oẽs circa tabernaculũ erãt. Tertia ſonante pars q̃ cõuerſa erat ad occidentẽ ferebat/& quarta/ que circa ſeptẽtrionẽ. Vtebant his tubis ẽt in ſacrificiis hoſtias offerentes/& ſabbatis & cæteris diebus. Sacrificauit autem tunc prius pro diſceſſu ex ægypto/quod paſca dicitur in deſerto.

Quia Moyſes procedens a monte Syna cum populo/eduxit eum ad locum qui dicitur Eſerioth/ubi murmurantibus filiis Iſrael pro deſiderio carnium dominus imiſit coturnices/& de plaga quæ ſecuta eſt eſum carnium. Cap. XIII.

ET poſt paululũ ꝓcedẽs a mõte Syna/& loca q̃dã cõmutãs de qbus dicemus ad locũ q di citur Eſerioth uenit. Vbi multitudo rurſus ſeditionẽ fecit/accuſando Moyſen/& neceſſita/tẽ ꝓfectus ſui/dicendo/& qa de terra bona eis ſuaſiſſet exire/& cũ illã ꝑdiderũt ꝑ fœlici tate quã eis ſe ꝓmiſerat ꝓbiturũ/diuerſis miſeriis tenerent aſtricti/& aqua priuati/& ſi cõtingeret ut & mãna deficeret/eẽnt ſine cõſolatiõe pituri. Cũq; multa leuiora in illũ edicerẽt/unus qdẽ monebat eos/ut neq; Moyſeos laborũq; eius ꝑ cunctoꝝ ſalute exhibitorũ ĩmemores eẽ deberẽt neq; de dei adiutorio deſperare. Plebs aũt ad hoc potius eſt cõmota/& cõtra Moyſen maior turba cõſurgens erat. Moyſes itaq; cõfortãs eos tali deſperatiõe deiectos/licet turpiter ab eis fuiſſet cõtu/meliã paſſus/tñ ꝓmiſit carniũ eis multitudinem ſe ꝓbiturũ/nõ una die ſed plurimis. Illis ãt nõ cre/dẽtibus/& dicente quodã unde poſſet hæc tãtis milibus quæ ꝓdixerat miniſtrare/deus inqt & ego li cet mala audiẽtes a uobis nõ tñ recedimus opantes ꝓ uobis/& iſtud nõ tarde ꝓueniet. Cũq; hæc di xiſſet/coturnicibus repletus ẽ oĩs exercitus/colligebãtq; eas circũſtãtes. Deus ãt nõ tarde hãc reddi dit hæbreis iniuriã & maledictũ in ſe cõmiſſum. Nõ pua ſiqdem multitudo eoꝝ mortua ẽ/& hacte nus locus ipſe cognominatur. Cabrothalia/quod interpretari poteſt deſideri ſepultura.

Quomodo exĩde Moyſes duxit populũ ad fines chananæoꝝ/unde miſit exploratores. xii. q cõſide rarent eoꝝ regiões & ciuitates qui reuerſi poſt quadragita dies/terrorẽ & metũ icuſſerũt filiis iſrael quaſi nõ poſſent expugnare chananæos/unde illi ĩ deſperationẽ adducti cõſilio inito decreuerũt rẽ dire in ægyptũ/Moyſe/& Aaron iterẽpto quare iratus non eos ſed filios eorum terrã repromiſſiõis intraturos/ipſos autem per. xl. annos in deſerto prædixit eſſe morituros. Cap. XIIII.

DEducẽs ergo eos exĩde Moyſes in terrã quæ uocat cõuallis iuxta chananæoꝝ terminos exiſtẽtẽ & ad habitãdũ difficilẽ populũ ĩ eccleſiã cõgregauit eiſq; ĩ cõtione locutus ẽ di/cens. Cũ deus nobis duo bona ꝓmiſerit/libertatẽ/& fœlicis terræ poſſeſſionẽ/aliud deo/dãte iã poſſidetis/aliud eſtis ꝓcepturi celeriter. In finibus ſedemus chananæoꝝ/arcebit/q; nos de cætero ꝓcedẽtes/neq; rex/neq; ciuitas/ſed neq; oẽs eoꝝ gentes. Exercitum ergo præpara/mus ad bellũ/nõ enim ſiue labore nobis hæc terra conceditur/ſed maximis eam prælis obtinebi/mus. Mittamus aũt exploratores qui huius terræ bona conſiderent/& quæ uirtus in ea ſit habitan/tium. Ante oĩa uero unanimes ſimus/& deũ qui eſt in oĩbus nobis adiutor/& pugnãdi ſocius hono/remus. Hæc cum dixiſſet Moyſes/multitudo ei honorem exhibuit/elegitq; exploratores duodecim notiſſimos uiros/unum de unaquaq; tribu. Qui circũeuntes omnem terram chananæoꝝ a patribus circa ægyptũ iacentibus uſq; ad ciuitatem Emathin/ad mõtem libanũ peruenerũt naturãq; terræ & incolarũ hoĩum cõſiderantes ualidã reuerſi ſunt: quadraginta diebus omne hoc opus explerent iſu/per & fructus quos ꝓferebat illa terra portãtes: eorũq; abundãtiã & multitudinem bonoꝝ terrã illã habere narrabant & a uolũtate belläi populũ ſuſpendebãt metuentes etiã ſuæ paupertatis inopiã dicenteſq; flumina impoſſibilia tranſituros: & eſſe montes inſuperabiles iter agentibus & ciuitateſ muris ualde fortiſſimis: & ambitus earum grandi munimine roboratos. In Ebron autem & gigan/um ꝓlem ſe inueniſſe dicebãt. Et exploratores qdẽ uidẽtes: qa cũctis quos ab ægypto egrediẽtes

inſpexerant

inſpexerant/maiores eſſent chananæi/& ipſi tabuerunt/& multitudinem hoc credere cõpulerũt. Illi aũt ex his quæ audierant poſſeſſionẽ terre illius difficilẽ ſibi iudicabãt/ſolutoq; cõcilio/cũ uxoribus & filiis lugẽtes degebãt/tãquã eis deus nihil ope/ſed tãtũ uerbo ꝓmitteret. Rurſumq; Moyſem in// crepabãt. & iclamabãt ei/eiuſq; fratri atq; põtifici/& peſſimã qdẽ licet cũ illorũ blaſphemiis habue runt noctẽ. Mane uero cõcurrerũt ad eccleſiã deliberationẽ habẽtes/interfecto Moyſe & aaron/ad ægyptũ denuo remeare. Vnus ãt exploratoꝝ Ieſus filius Naue de tribu effraim & calep de tribu iu/ da/metuẽtes in mediũ ꝓceſſerũt/tenebãtq; multitudinẽ/cõfidere ſupplicãtes eã/& neq; deũ falſitatis arguere/neq; credere his quæ pro terrore nõ uere dicebãtur de chananæis/ſed ſibi potius q̃ ad fœli/ citatẽ & poſſeſſionẽ bonorꝝ eos decẽtius inuitarẽt/qñ nec mõtiũ magnitudo/nec altitudo fluuioꝝ/ uirtutẽ colẽtibus effectũ ipediret/maxime cũ deus ſecuritatẽ ꝓbeat/& eoꝝ ꝓpugnator exiſtat. Per/ gamus ergo inquñt ſimul ad hoſtes/nullã timoris ſuſpitionẽ habẽtes/ſed duci credite deo noſq; ſeq/ mini quo uocamur. Et ille qdẽ dicẽtes hæc/nitebãtur irã populi mitigare. Moyſes aũt & Aarõ in ter rã ꝓſtrati/rogabãt deũ nõ ꝓ ſalute ſua/ſed ut geſcere ignorãtem faceret plebẽ/ eorũq; ſedaret ani// mos pñtis helitatõis paſſione turbatos. Aſtitit ergo & nubes/& inſtãs ſupra tabernaculũ ſignifica/ uit dei præſentiã. Moyſes uero iã cõfidẽs/in media aſtitit multitudine deũq; ꝓmotũ ꝓ eoꝝ ꝓcabatur iniuria/ꝓcepturoſq; fore ſuppliciũ/nõ qdẽ delicto dignũ/ſed q̃le patres pro correptione inferunt fi/ liis. Cunq; trãſiſſent in tabernaculũ coram deo pro futurã eoꝝ ꝓditione deflebãt/cõmemorabãtq; po/ pulũ q̃ paſſi ſunt ab eo/& quantis bñficiis ꝓticipati/ingrati circa eũ exiſterẽt/qñ ẽt nũc exploratoꝝ terrore decepti/ſermones illoꝝ potius quã ꝓmiſſiones dei iudicarent ueriores/& ob hãc cãm nõ eq dẽ ꝓderet/oẽs/neq; eoꝝ exterminaret genus/qd' oĩbus hoĩbus potius apud ſe hẽrent honoratũ/cha/ nanæoꝝ uero terra nõ eos eſſe potituros/neq; eius fœlicitate lætaturos/ſed ẽt ſine domibus & ciuita tibus in deſerto q̃draginta annis eſſe uicturos/& hãc poenã eos ꝓ iniquitate ſoluturos filiis aũt ue// ſtris dicebat/deus terrã datuꝝ ſe promiſit illoſq; participaturos bonis/& dñs eoꝝ fore quæ uoſipſi nobis inuidiſtis accipere. Cum hæc itaq; Moyſes dei uolũtate dixiſſet/in triſtitiã & erũnam cõuerſa eſt multitudo/rogabantq; Moyſen/ut ꝓpitiũ eis faceret deũ & a deſerto libertatis ꝓberet urbes. Ille aũt dicebat deũ huiuſmodi nõ habere cõſiliũ/neq; ſecũdũ leuitatẽ humanã ductũ circa indignationẽ eoꝝ/ſed habita deliberatione in eos ſniam ꝓtuliſſe. Nõ itaq; iudicãdũ eſt oportere hæc diſcredi/ſi Moyſes cũ uir unus eſſet tãtam militiã hominũ iraſcentiũ potuit mitigare/& ad mãſuetudinis uota reducere. Deus.n. aſiſtens ei ſermonibus eius uinci multitudinẽ ꝓparauit/qppe cũ ſæpius inobedien tes inutilẽ ſibimet inobediẽtiã fuiſſe cognouiſſent/in calamitatibus utiq; incidentes. Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille ad credẽdũ ſibi de qbus cũq; populus audiret/& hoc nõ ſolum tpe quo uixit/ſed ẽt nũc eſt. Nullus.n. eſt hebræoꝝ q nõ tanq̃ ꝓſente eo/& caſtigãte ſi forte ſit moribus incompoſitus obediat ſanctionibus eius/licet alios latere poſſit. Et alia qdem ĩdicia ultra humanam uirtutem eius exiſtũt. Olim.n. quidã trãs euphratem fluuiũ habitãtiũ/q̃tuor menſium itinere uenien tes ꝓp honorem noſtri ſacrificii cũ multis piculis ſimul & ſumptibus/ſacrificãteſq; nõ ualuerũt imo latione participari/iterdicẽte hoc Moyſe qbuſlibet/q non ſint noſtris legibus eruditi/neq; nobis ex paterna traditiõe cõiuncti. Et alii qdem nec ſacrificarũt/alii uero ſemiplene ſacrificãtes reliq̃rũt. alii aũt neq; initiũ ingrediendi in templũ ualẽtes facere diſceſſerũt/obedire Moyſeos ꝓceptis potius quã ſuã uolũtatẽ facere ꝓponẽtes. & cũ ꝓhibẽtem ſe de talibus nõ metuerent/ſolã tamẽ cõſcientiã formi datũt. Sic legiſlatio q̃ uidebat' dei fecit illũ uiꝝ meliorem ſua natura putari. Sed ẽr añ tẽpus modicũ huius belli. Claudio romanis ĩperãte/yſmaele apud nos exiſtẽte põtifice/cũ fames noſtrã regionem talis obtinuiſſet/ut q̃ttuor dragmis uenderet' aſſiriũ/allata farina ad feſtiuitatẽ azimoꝝ in choris ſe ptuagita qui modii qdem ſinguli ſunt unus & triginta/attici aũt q̃draginta & unus/nullus ſacerdotũ ꝓſumpſit comedere cũ ſcilicet terrã inopia tãta detineret/qppe cũ metuerent legẽ & irã/quã etiã ſu per iniqtates hoĩbus occultas ſolet inferre diuinitas. Igit' nõ oportet admirari de his q̃ tũc geſta ſunt qñ ẽt nuc litteræ a Moyſe derelictæ/tãtã uirtutẽ habẽt ut ẽt inimici noſtri fateãt'/qa is cõſtituit rem publicã noſtrã ꝓ Moyſen eiuſq; uirtutem/ deus eſt. Sed de his qdem ut placuerit unicuiq; cõſideret.

Hic liber continet tempus annorum quadraginta.

Bellum hebræorum abſq; noticia moyſes contra chananæos geſtum atq; deuictũ. Cap. I.

Incipit liber quartus antiquitatis iudaicæ.

Aebræos itaq; deſerti moleſtia atq; difficultas cogebat etiã phibente deo ad chananæos accedere. Non enĩ Moyſes ſermonibus ecgeſcebãt obedire/ſed etiã præter illius uoluntatẽ ſuperare ſe hoſtes exiſtimãtes/ illũ qdem accuſa bant ſuſpitionem habentes/eoq; eoꝝ negociaretur inopiam/& ut ſemp eius uiderent' egere ſolatio. Prælio uero aggreſſi ſunt chananæos/dicẽtes deũ nõ ꝓpter Moyſen eis auxiliari/ſed cõmuniter genti ſuæ ferre ſolatiũ ꝓpter ma iores eorũ ſuãq; uirtutem quorum ſemper prouidentia habuiſſe uidebatur

& quō qui prius libertatem ꝓbuiſſet/etiam tunc laborafe uolentibus ferre ſolatia non tardaret/dī/
cebantque etiam ſolos ſe poſſe hoſtibus prævalere licet uelit Moyſes deum ab eis alienare/omni/
busq; hoc expedire/ut ipſi ſui rectores eſſent/& non ab egyptiorum iniuria digreſſi/Moyſeos tyra/
nidem denuo ſuſtinerent/& ſecundum eius uoluntatem uiuerent/nec deciperentur quaſi diuinitas ei
ſoli utilia pro eius deuotione prædiceret/tanquam non omnes eſſent de genere Abraam/ſed unus eſ
ſet his auctor omnium/cui deus omna noſſe futura præberet.qui uiderētur ſapere ſi eius ſuperbiam
contemnentes & deo credentes/obtinerent terram quam eis uolentibus promiſerat/& non propter
prædictam cauſam ſub dei nomine reſpicerent prohibentem .Ergo cogitantes inopiam atq; deſertū
propter quæ ad hoc potius urgebantur/ad chananæorum bella ſunt profecti deum ducem exiſtima/
tes/& non ad legiſlatorem ſolatium ſuſtinentes/donec ſibi meliora fore decernerent.Quo facto ho
ſtes aggreſſi ſunt.Illi autem eorum non expaueſcentes inuaſionem ſeu multitudinem eos fortiter ex
ceperunt/& hebræorum multitudo eſt interempta.Reliqua uero militia cohortis eorum ſoluta eſt
ſectatiq; in tabernaculum turpiter confugerunt/& eo ꝙ præter ſpem tantæ calamitati occubuiſſent
omnino deiecti ſunt/& nihil utile de cætero ſperabant/cogitantes ꝙ hæc per dei iracundiam euenif/
ſent/accedentibus ab bellum contra eius uoluntatem.Moyſes ergo uidens ſuos perditione compreſ
ſos.& metuens ne uictoria confidentes inimici/& appetentes maiora ſuper eos accederent/iudica//
uit exercitū ī deſertum procul a chananæis educere.Cunq; multitudo ei conſentiret, quæ utiq; cogno
uerat/ꝙ abſq; præceptionibus eius prouidentiæ prevalere non poſſet/eleuato exercitu abiit in he/
remum/faciens eos ibi quieſcere/nec prius chananæos adire/donec ad hoc oportunū tempus a deo
acciperet.Igitur quod in magno contingit exertitu/&præcipue apud eos qui in ærumnis calumnia/
tores & inobedientes exiſtunt/hoc etiam iudæis/euenit.Nam/dū eſſent ſexcenta milia & forte præ
multitudine conſiliis melioribus ſe minime ſubiicerēt/ inopia potius & ærumnis iraſcebantur/& ad
verſus alterutros/& aduerſus ducem.Seditio enim talis/qualem nec apud græcos/nec apud barba/
ros factam audiuimus tunc eos apprædendit/per quā omnes deſerendos a deo atq; perditionis peri
culum ſuſcepturos eripuit.Moyſes/oblitus malorum/licet paulominus ab eis fuiſſet occiſus.Pro cu
ius præcibus deus nihil mali eos ſuſtinere permiſit/licet legiſlatorē ſuum contumeliis affeciſſent/&
mandata quæ ipſe per moyſen dederat deſpexiſſent/eripuit tamen eos/quando eis pro ſeditione ſua
mala proueniret potuiſſent/niſi ipſe eorum periculo proſpexiſſet.Seditionem uero & quemadmo/
dum poſtea Moyſes conuerſatus eſt narrabo/prædicens cauſam propter quam talia ſunt commiſſa.

Seditio chore & plebis contra moyſen & fratrem eius de ſacerdocio. Cap. II.

CHore hebræoꝝ ex genere nobilis/& abūdans diuitiis/& lingua facilis/ac ad ꝓſuadēdū
plurimis idoneus/uidēs Moyſen in maximo honore cōſtitutū ꝑ inuidiā grauiter hoc fe
rebat.Nā cū eſſet ex ea tribu erat & eius cognatus/& mordebat' q̄ſi iuſtius eſſet/ut eā
gloriā ipſe obtineret/q & ditior illo/& genere apud leuitas nō uideret' eſſe deterior cla
mabatq; dicēs eſſe crudelē Moyſen/gloriāq; ſibimet occupaſſe/& hāc ꝑ caliditatē quæ/
ſiſſe ſub occaſione/q̄ſi uideret deū/& cōtra leges Aaron fratri ſacerdotiū dederit non
cōi placito plebis/ſed ſuo iudicio/& ſup hæc mō tyrānico honores qbus uellet/ipēderet.Sæuius au/
tē eſſe dicebat/& ultra uiolētiā, qa leſionē/niteret' inferre latenter/qñ nō ſolū nolētibus/ſed neq; īn/
telligentibus inſidias eius honores auferre cōtenderet/qa cū ſcierint inquit hoies nō ſe poſſe uiolen
tia prevalere/hanc quidē uolentes boni uideri non inferunt/doloſa tñ arte machinant'/q̄tenus deſi/
deratum perueniant/ad effectū.His & ſimilibus ſuadebat plebi/quia utile foret ut dū adhuc huiuſ//
modi latere ſe crederent/punirent'/nec ſinerent' ad potiorē accedere cumulū ne manifeſte fierent ini
mici/adiiciebatq; dicens.Quā rōnē reddere poterit Moyſes/ut Aaron & eius filiis daret ſacerdotiū.
Si.n.ex tribu Leui deus honorē alicui præbēdū eſſe decreuit/ ego hunc iuſtior ſum accipere genere
quidē ipſo cōſiſtens quo Moyſes diuitus aūt & forma potētior.Si uero maior tribus queritur/dignū
eſt ut Rubē tribus potius honoret'/& hūc accipiāt Dathā/& Abyron & Falas.Iſti.n. ſeniores erāt ī
illa tribu/& potētes facultate pecuniaꝝ,Hæc itaq; Chore dicēs/uolebat uideri qdē cōi utilitate pro
deſſe/ope uero agebat ut honorē hūc in ſe populi ſuffragatōe trāſferet.Et ille qdē hæc maliuole ple
bi cū doloſo dicebat eloqo ꝓcedēte uero ſermone/paulatī/ad multos & creſcētibus adiutoribus/cō
tra derogationē Aarō ois exercitus eſt agitatus.Erāt.n.cōcordātes cū Chore ducēti & ququaginta
priores uiri/ſtudētes q̄tenus fratres Moyſeos ſacerdotii iure ꝓuarēt/& ꝑ hoc eū exhonorarēt.Tunc
itaq; populus/ut ēt Moyſen lapidaret agreſſus eſt/& in eccliā iordinat & turbulēter cōueniebāt/&
añ tabernaculū clamabāt oēs.Exeat tyrānus/& populus ab eius ſeruitio libereť/q ſub occaſiōe dei
uiolēta mādata ꝓcepit.Dicebāt.n.Quod ſi deus ipſe ſacerdotē futuꝝ eligeret/digniſſimū ad hūc ho/
norē ꝓueheret & nō eū multis iferiorē daret & ſi decreuiſſet hūc Aarō dari corā populo faceret/&
nō in fratris hoc ptāte reliq̄ret.Moyſes ergo cū derogationē Chore iā ex multo ꝓſiret/ēt irritatū po
pulū nō expauit/ſed cōfidēs rebus q̄s fideli deuotiōe tractabat/& ſciēs frem dei uolūtate ſacerdociū

& non

& nō ſuo munere metuiſſe a conciliū uenit/& multitudini quidē nihil oīno locutus eſt/ad Chore aūt clamans/cū eſſet dexter ēt in aliis/& ad loquēdū nimis īgenioſus/mihi inquit o Chore & tu & unuſ quiſque horū oſtendebat aūt ducentos/& quinquaginta uiros/honore digni eſſe uidemini/& totum exercitum huiuſmodi honore non priuo/licet nō habeant quæ uobis ex diuitiis & culmine aliæ di// gnitatis exiſtunt. Igitur ſacerdotium Aaron non eo quot diuitus præcellat/cum tu ambos nos pecu niarum multudine uidearis ſuperare neq; propter genus: quando commune nobis hoc fecit deus: eūdem progenitorem dans nobis: neq; propter fraternum amorem/quot iuſtius alter habere potuiſ ſet/ego hoc contuli fratri. Nam ſi nō cogitarem de dei legibus/hunc honorem mihi potius præbuiſ ſem/quando plus mihi ego ſum uicinus quam alter/ & mihi magis quā alteri familiaris exiſto/neq; ſapiens conſilium erat memet periculis ſubdere/& alii ex tali cauſa fœlicitatis dona conferre. Sed a malitia ego ſum remotus/deus uero ſe contemni non deſpexit/neq; uos ignorare uoluit/ſed hoc fa/ cientes ei præſtatis/& ipſe eligens ſacerdotē futurū ſibi a querela uos huiuſmodi liberauit. Non enī Aaron gratia mea hoc/ſed iudicio diuino ſortitus eſt. Vnde ponat hoc deus in medio quaſi ad diſce ptandū/ut nunc qui dignus ad hoc inueniē/accedat. Quod dedit deus nō delinquimus/ſi uolentes ac cepiſſe iudicamur/cū ſit īpium/honorem quē ille præbet nō adire/& nimis irrationabile uniuerſo tē pore ſecuritatē p̄mittente deo cōtemnere. Sed & nūc iterū p̄bare uult eū qui pro uobis ei debeat ho ſtias īmolare/& præſul pietatis exiſtere. Incōgruū nanq; eſt o Chore ut q̄libet appetens honorē deo hunc p̄bendi cui uoluerit auferat poteſtatē. Igitur a ſeditione & huiuſmodi murmure quieſcite/ma/ ne uero omnes q̄ ſacedotiū quæritis thuribula ſingula portātes a ueſtris domibus cū thymiamate & igne uenite. Sed & tu Chore cede deo iudiciū/& in his eius expecta ſniam & nō temetipſum deo ue lis facere meliorem/ſed potius ad eſto/de hoc honore taliter iudicādus/necnon & Abiron arbitror intereſſe iudicandū cū & eiuſdē ſit generis/& in nullo poſſit de rebus ſacerdotii iuſte culpari/conue/ nienteſq; pariter coram omni populo incenſum facite/& cuiuſcunq; ueſtrum ſacrificium ſuaue iudi cauerit deuſ hic uobis ordinabitur ſacerdos. & ita derogatione fraterna tanquam ei honorem ſacer dotii ego donauerim liberabor. Hæc Moyſe dicente/& a turba & a ſua ſuſpitione multitudo ceſſa / uit & laudauerunt cuncti quæ dicta ſunt. Erat enim uir optimus/& loqui utilia uidebatur. Tunc ſic/ dem concilium eſt ſolutum. Altera autem die cuncti congregati ſunt in eccleſia/ut adeſſent ſacrifi/ cio & electioni de ſacerdotio concertantium/eratq; populus conturbatus/ cum eſſet multitudo ſu// ſpenſa ſpe futurorum/& alii delectabantur/ſi Moyſes malignus oſtenderetur/ſapiētes uero ſi huiuſ/ modi ſeditione liberarentur. Metuebant enim/ne procedente turba ordinator eorum diſciplinæ po/ tius deperiret. Omne ſiquidē uulgus cum naturaliter quæri congaudeat de eis qui in poteſtate ſunt conſtituti/ad ea quæ forte placuerunt ſummopere ſententiam tumultus efficiebat. Moyſes autem miſſis ad Dathan & Abiron miniſtris/eos ſecundum conſtitutum uenire iuſſit & ſacerdotium expe ctare. Cum uero nec obedire eos nuncii retuliſſent/ nec uelle dicerent Moyſi quaſi contra omnem populum malignitate creſcente ſuccumbere/audiens hæc ab eis Moyſes ſequi ſe maiores natu præ/ cipiens/ibat ad Dathan & Abiron/nec indignū eſſe putabat ad ſuperos accedere. Illi uero nihil con tradicentes ſecuti ſunt. Dathan autem & qui cum eo erant cognoſcentes Moyſen cum nobilibus po puli ad ſe uenire/accedentes cum uxoribus & filiis ante tabernaculum reſpiciebant quæ Moyſes eſſet acturus/ erantque circa eos conſtituti famuli/ ut ſi uellet aliquam uiolentiam Moyſes fa// cere/uindicarent. Ille uero cum uenisſet in proximum/manus ad cœlos tendens multumque cla// mans ita/ut populus cunctus audiret ait. Domine cœli & terræ/& maris tu enim mihi meorū actu um fideliſſimus teſtis exiſtis/quomodo omnia tua uoluntate feci/tu fugientibus præbuiſti obuiā mi ſericordiam/in omnibus ſatisfaciens neceſſitatibus hebræorum/eſto meus & ī his uerbis auditor. Tū hi nanque nec quod agitatur/nec quod cogitatur abſconſum eſt & ideo neque comprimis ueritatē ut horum contra me uelis defenſare ingratitudinem. Antiquitatem meæ generationis tu noſti certiſ ſime/non auditu cognoſcens/ſed uiſu his quæ facta ſunt tūc aſſiſtens. In his ergo quæ de me licet ue/ riratem aperte ſcientes iniuſte ſuſpicantur/te teſtem mihi præcor exiſtere. Et ego uitam ſimplicem habens/mea quidem uoluntate tua uero uirtute/hanc mihi Raguel relinquente ſocero/honorum il lorum adoptionem deferentes. meipſum tradidi p̄ iſtorū ærūnis/ & p̄mo p̄ libertate eorū/nūc uero pro ſalute maximos labores toleraui/omniū piculo me p̄ eis ſubieci. Nūc uero qm̄ ut malignus in ſuſpitione ſum uiris quorū uita meo labore ſubſiſtit/tu q̄ mihi locutus es in mōte Syna & tuæ tunc uocis auditorē eē uoluiſti/ & iſpectorē p̄digiorū quæ in illo loco feciſti/ & iuſſiſti ad Aegyptū p̄pera re/& tuam uoluntatē his innoteſcere/q̄ ægyptiorum mouiſti fœlicitatē/& a ſeruitute his præbuiſti refugium/mihique poteſtatem Pharaonis parualam demonſtraſti/& in terram neſcientibus itine/ ra nobis pelagus conuertiſti/permixtumque mare ægyptiorum necibus conturbaſti qui nudis ar// morum munimina cotuliſti/qui corruptos fontes nimis heſitantibus potabiles feciſti/ potumque nobis ex lapidibus produxiſti/ quia terrænis cibis inopes/maritimis ſatiaſti/qui etiam cibum coe//

leſtem præbuiſti primitus non inſpectum/qui legum modum condidiſti/& ordinem noſtræ reipu/blicæ demonſtraſti/ueni domine omnium iudex & teſtis meus/ad quem ſuffragia ulla non redimũ/tu noſti q̃ nullum munus contra iuſticiam ab hebræis accepi nec cõtempſi propter diuitias pauper/tatem/nec contra uniuerſitatis leſionem conuerſatus ſum qui nunc inextraneas meorum ſtudiorum ſuſpitiones incurri/tanquam te non iubente. ſed mea potius uoluntate ſacerdotiũ Aaron dederim/oſtende nunc/quia omnia tua prouidentia gubernantur & nihil fortuitu ſed tuæ uoluntatis interpo/ſitione proueniunt ad effectũ/& qũo geris ſollicitudinem generis hebræor̃/uidica in Abiron & Da/than/qui de inſenſibilitate te contemnũt/quaſi mea uideant̃ arte compreſſi. Fac itaq̃ ſuper eos aptũ iudicium prouenire/ita contra tuã gloriã ſauientium/nõ eos cõi modo faciens tranſire de uita/nec humana lege morientes/ſæculo præſenti facias recedere/ſed deglutiat eos ſimul & generationem & ſubſtantiam eorum terra quam calcant. Hæc enim erit tuæ uirtutis oſtenſio/atq̃ doctrina cunctorũ ſic eos caſtigabis/qui talia de te nõ bene ſuſpicãtur/ſic ego miniſter p̃ceptor̃ tuor̃ fidelis omnibus apparebo. Si aũt uere contra me derogaſſe noſcunt̃/illos qdem inoxios ab omni leſione ſeruato/ne/cem uero quã illis optaui facito meã/& pœnã ab eo exige qui tuã uoluit nocẽ plebẽ/ut de cætero pax concordiaq̃ ſuccedat. Sana multitudinem tuis præceptis obedientem/ illeſam cuſtodiens eã/& a pœna peccati huius exortem. Tu ſiquidẽ noſti/quoniam iuſtum non eſt ſupplicium p̃ eor̃ malicia cõiter ſuſtinere cunctos iſrahelitas. Hæc eo dicente ſimul & flente/repente terra cõmota eſt & uelu/ti uiolẽtia uenti turbatis fluctibus agitata. Populus autem cunctus expauit/grauiq̃ & duriſſimo ſtre/pitu/per eorũ tabernaculũ cõcitato/terra ſciſſa eſt/& omnia quæ erant illis gratiſſima/in ea ſunt p̃/ſus abſorpta. Quibus ſic exterminatis/ut ne occurerent qdem illud agnoſcere/mox apertio terræ ſuper eos reducta eſt/& ita reintegrata/quaſi nihil hor̃ quæ prædicta ſunt factum eſſe uideret̃ inſpi/cientibus. Et illi ita perierũt. Probatione uero diuinæ uirtutis effecta. cognati qdem illorũ dolebant non ſolũ calamitatem quæ digna gemitu uideret̃/ſed ẽt p̃ximitatis affecti. Sapientes aũt quos eui/denter uoluntas latebat illorũ euentus iudicii certos feçit/& decernẽtes/quia ueluti erratici deperiſ/ſent/qui fuerant cum Dathan/de eor̃ nece nõ contriſtabant̃. Igitur Moyſes euocauit eos qui de ſa/cerdotio cõtendebãt ad ſacerdotum probationẽ/ut ſcirent cuius ſacrificiũ deus ſuſciperet/& illum conſtitui ſacerdotẽ. Conueniẽtibus autẽ ducẽtis quinquaginta uiris/qui & p̃pter patr̃ uirtutẽ hono/rabant̃ a populo/& p̃pter ſuã illos ẽt tranſcendebãt/p̃ceſſerunt quoq̃ Aaron & Chore/& ante ta/bernaculũ omnes ſanctificauit in thuribulis quæ ferebant. Ignis uero repente tantus effulſit/quãtum nullus opifex uidit/nec de terra p̃latus uel cõcurſione fluctuũ/aut uiolentia ſpiritũ mã adinuicẽ per cuſſa ſpõte aliq̃ uiſus eſt exilire/ſed qualis potuit dei uolũtate ſuccẽdi/clarus & flãmeus/quo uenie/te ſuper eos cuncti ducẽti quinquaginta extincti ſunt/& Chore ſimul/ita ut nec corpora eorũ alicu/bi uiderent̃. Solus autẽ liberatus eſt Aaron nihil ex igne læſus/qui utiq̃ a deo uidebat̃ electus/Moy/ſes igit̃ his peuntibus/uolẽs pœnã eorũ reſeruari memoriæ/& futuros agnoſcere/ iuſſit Eleazarum/filiũ Aaron thuribula eorũ circa altare æneũ collocare/ut in memoriã eſſent futuro generi/ quæ illi ſunt paſſi qui putabant uirtutem dei ſe poſſe deludere. Et Aaron quidem iam non munere Moyſe/os ſacerdotium ſe habere credebat/ ſed dei iudicio patefacto/cum filiis firme ipſo honore fruebat̃. Seditio tamen neque ita ceſſauit/ſed multomagis augebatur/& crudelius accreſcebat/erat tumul/tus ualde deterior/& nunquam hoc malum finiri putabatur/ſed longo tempore permanere. Homi/nes nanque iam nihil præter dei prouidentiam geri credentes/& hæc abſq̃ dei gratia circa Moyſen geſta minime iudicantes/ culpabãt Moyſen/ eo q̃ tanta ira dei non tam p̃pter iniuſticiã punitorũ/quã p̃pter fauorẽ Moyſi prouenerit. Illos.n. periſſe dicebant/nihil delinquentes niſi q̃ circa dei reli/gionẽ ſtudiũ haberent/Moyſen uero in interitu taliũ uirorũ & omniũ optimor̃ populũ deleuiſſe/in/ſuper & fratri ſacerdotiũ dediſſe quod auferri nequiret/nullũq̃ aliũ ad hoc ulterius p̃moueri/cũ pri/ores uiderẽt ita piſſe. Super hæc ẽt & a cognatis extinctorũ ſupplicatio multa fiebat ad populũ/ut gloria Moyſeos minueret̃/hoc.n. ad ſuã cautelã accidẽt iudicabãt. Moyſes aũt diu in tumultu popu/lũ cõſtitutũ patiẽter audiebat/metuẽſq̃ ne qd iterũ ſeditionis emergeret/& magnũ malũ aliquod p̃/ueniret in eccleſiã cõgregauit multitudinẽ/& ſuſtinẽs audiebat/nec ad ſatiſfactionẽ ueniebat/ne ma/gis uulgus exacueret̃ auditu. Hoc uero ſolũ p̃ncipibus tribuũ p̃dixit/ut noĩa tribuũ ſuis uirgis iſcri/pta portarẽt. Illũ.n. ſacerdotiũ dicebat habitur̃ in cuius uirga deus indiciũ gloriæ deſignaſſet. Porta/uerũt ergo omnes alii uirgas/& Aarõ ſcribẽs in uirga ſua tribũ Ieui/eaſq̃ Moyſes i tabernaculo dei collocauit. Altera uero dei p̃tulit uirgas/erãt.n. cognitæ. Cũ uero oẽs eas ſinguli uiri ſignaſſent/& eorã multitudine deportaſſent/alias qdẽ in quo ſchemate eas moyſes accepit/i eo pmãſiſſe uidebãt/de Aarõ ãt uirga germẽ & ramos ortos/& fructũ ſpecioſũ amigdale ex eo ligno p̃ceſſiſſe mirabãt̃. Tũc obſtupeſcẽtes huiuſmodi uiſionẽ/& licet aliqd̃ fuiſſet odiũ circa Moyſen & Aarõ/liquẽtes hoc/cõtinuo/mirariq̃ cœperũt in illis dei iudiciũ & de cætero placito diuino fauẽtes. ſinebãt Aarõ põtifi/catũ hãe. Ille ſiqdẽ tertio iã eũ deũ ordinãte/hũc honorẽ firmiſſime poſſidebat. Hebræorũ itaq̃ ſedi/

tio licet

tio licet multo tempore uiguerit/hoc tamen modo quieuit.

Quēadmodū Moyſes inſtituit decimas dare leuitis & ſacerdotibus/& de morte mariæ & Aarō pri mi ſacerdotis domini/cui ſucceſſit Eleazarus filius ipſius. Capi. III.

QTē Moyſes leuitarū tribū ſeruiturā deo.a ꝑliis & malitia ſegregauit/ne ꝑp inopiā aut quæſtū neceſſariū ad uitā præſentē eſſent circa ſacrificia negligētes iuſſitq; ut deū ſecū/ dū dei nolūtatē chananæā optinerēt hebræi/leuitis octo & quadraginta ciuitates bo/ nas & ꝓcipuas diſtribuerēt/ſed & terrā ante muros duoꝝ miliū cubitoꝝ ad eos ptinere deſcripſit. Sup hæc aūt & populū cōſtituit ānoꝝ fructū decimas ipſis leuitis ſacerdoti/ buſq; præbere. Hæc.n.ſunt quæ accepit hæc tribus a populo. Neceſſariū āt iudicaui/ipſoꝝ ſacerdotū quæ ſunt ꝓpria declarare. Quadragintaocto qdē ciuitatū/tredecim ex eis leuitis cedere ꝓcepit/& de cimaꝝ quas a populo ꝑ ānū accipiūt decimas eis diuidi inſup ēt primitias omniū frugū/de terra na/ ſcentiū/deo populū iuſtū eſſe offerre ſanciuit. Quadrupedū quæ ſacrificiis offeruntᵉ quod ꝑmitus na ſciē/ſi maſculus ſit īmolādū ꝓberi ſacerdotibus iuſſit/& ut ipſi cū domo tota epularentᵉ in ciuitate. Sacratorū uero quæ comedi nō pñt ab eis ſecūdū patrias leges/dñs ſiclū & dimidiū eis ꝓberi fecit/ ꝑ hominis uero ꝑmogenito gnq; ſiclos. Sūt aūt eis ꝑmitie ēt tōſionis ouiū & meſſium/uñ panes fa/ cti eis ſolēniter miniſtrantᵉ. Si qs eoꝝ uouerit quos nazareos appellāt comam nutrire/& uino nō uti iſti dū capillos ſuos dedicāt ꝓpter ſacrificia ueniētes ad ſacerdotes corbā offerūt deo/quod ſignificat mundus/mulier qdē triginta ſiclos uir aūt qnquaginta. De his uero q eo ſunt egeni pecuniis/ſacerdoti bus licet ut uoluerint iudicare/ſed ēt his q domibus īmolāt epulationis cā non religionis/neceſſe eſt offerre ſacerdotibus pectus & dextrū brachiū pecoris. Et ſacerdotibus qdē Moyſes ex his quæ pro peccatis populus ſacrificās ꝓbet ſicut in ꝓcedenti libro ſignificauimus/hoc dari cōſtituit/omniū ue ro quæ ſacerdotibus offeruntᵉ/participari cōſtituit/& ſeruos & filios/& mulieres/abſq; hoſtiis quæ offeruntᵉ ꝑ peccatis. Illa.n.in tēplo ſoli maſculi ſacerdotes ea die cōſumunt. Cū hæc Moyſes cōſtitu iſſet/ſurgēs cū omni exercitu ad terminos idumeæ uenit/& legatos ad regē idumeoꝝ miſit/poſcens uiā ſibi cōcedi/quā ſe cōfidebat accipe/& illū cū nihil lederetᵉ ſine dubitatione ꝓbere. Neceſſaria nā/ que exercitui ſe miniſtrare dicebat/& aquæ ꝓciū eos iubebat accipe. Ille uero his quæ Moyſes pete/ bat nō cōſentiēs neq; uiā cedēs/ſed caſtrametatus occurrit/ꝓhibiturus eos q trāſire uiolēter ꝓſume/ rēt. Moyſes aūt cū deus pugnæ initiū fieri nō iuſſiſſet recedebat/ꝑ deſertū iter faciēs. Tūc itaq; ſoro/ rē eius Mariā finis uitæ accepit. cū q̄drageſimū expleſſet ānū ex quo egyptū dereliqt/decimi xāthici mēſis initio ſecūdū lunā/ſepelierūtq; eā publicæ nimis ſplēdide/ſup quēdā mōtē q uocatᵉ Sin/& poſt triginta dies a fletu populū Moyſes hoc mō/purgauit. Vitulā fœminā aratro & cultura inexptā/to/ tāq; rubeā paululū ab exercitu ꝓcul ductā/in loco mūdiſſimo pōtifex īmolauit/& eius ſanguie ſepti/ es digito aſpſi tabernaculū dei/deīde icēſa/ut erat tota uitula cū pelle atq; uiſceribus/lignū cedrinum in medium ignem miſerunt/& hyſopum & lanam coccineam/colligenſque omnem cinerem uitule uir mundus/poſuit in locum puriſſimum. Hi ergo qui morte polluti erāt paululū in fontem cineris mittentes & hyſopum baptizantes & hoc cinere ſpargentes tertia & ſeptima dierum/erant in reli/ quo mūdi. Hoc ēt nēturos ad ꝓmiſſam ſortē ſeruare præcepit. poſtq; uero propter luctum ſororis in exercitu huiuſmodi purgatio facta eſt/duxit populum per deſertum & per arabiam/uenitq; ad locū quem arabes metropolim ſuam putant. primo quidē Archim nominatum/qui nunc Petra uocitatᵉ. Hic itaq; cū eſſet excelſus mons/aſcendens in eum Aaron Moyſe ſibi manifeſtante quia moriturus eſſet/uidente cuncto populo/erat enim e diuerſo locus/ubi erat populus conſtitutus/exutus ponti/ ficali ſtola/tradit eam eleazaro filio ad quem proprer ætatem pontificatus uenit/& mortuus eſt po/ pulo eum uidente/ipſo quidem anno quo ſoror uidebatur eſſe defuncta/cum uixiſſet annis tribus &.xx.& centum. Defunctus autem eſt ſecunda luna initio menſis qui uocatur apud athenienſes hecatombæon apud macedones autem lochis/apud hebræos uero ſedebat/apud romanos nūcupatᵉ auguſtus. Cunque luctus ſuper eum diebus triginta fuiſſet expletus poſt hæc ceſſauit.

Quemadmodum cōmiſerunt Seon & Ogreges amorreoꝝ bellum/uicitq; eos moyſes & filii iſrahel terras eorum & ciuitates tenentes & hæreditate poſſidentes. Capi IIII.

SVmens igitur Moyſes exide exercitum uenit ad fluuiū Arnon/qui de mōtibus arabiæ deſcendens/& per totum deſertum fluens in ſtagnum alfatiten erumpit/diuidens mo/ abitidem/& amonitidem. Hæc autem terra eſt fructifera/& hominum multitudine no bilis/alere bonis ibi naſcentibus copioſa. Ad Seon itaque regem illius regionis Moyſes miſit/populo uiā petēs ut fœderibus ꝗbus/uellet ille crederet factis. q̄ in nullo lederen/ tur/neq; terra/neque qui ſub eo conſtituti eſſe uidebantur/ſed etiam uenalia populo ſub præcio fore uendenda ſicut illorū procuraret utilitas/& aquam pregrinis ut uellent eos uenundare depoſcens. Seon autem hæc negans proprium armauit exercitum/ut hebræos Arnon fluuium trā/ ſire ꝓhiberet. Tūc Moyſes uidēs hoſtiliter Amorreū iſiſtere/nō paſſus ut hebræi ꝑ itertiā ꝓueniret

inopia/primitus acceſſit ad eos/& cū eſſet difficile ut prævaleret aduerſus Seon/cōſuluit deum/ſi eū pugnare ꝓmitteret.cūq; deus victoriā ꝓmiſiſſet/fiducialiter ipſe ad certamē uenit & exercitū totum exacuit/dicens eos bellādi nūc deſiderio potituros/quod diuinitas iubebat.Illi uero ut deſiderabant poteſtate ꝓcepta/ſummētes arma ad prælia repēte ꝓfecti ſunt.Amorreus itaque inſiſtētibus popu/lus cū iā nō eſſet equalis/ipſe quidē obſtupuit hebræos/exercitū aūt eius fortē ſe nō opere ſed timo/re reſpondit.Primā ergo cōgreſſionē nō tollerātes/nec ſuſtinere hebræos ualētes in fugā cōuerſi ſūt hæc ſibi potius ꝓ ſalute quā pugnare utile iudicātes. Cōfidebāt.n.in ciuitatibus ualde munitis/in q bus cū recluſi fuiſſent/nihil ꝓfuit eis Hebræi náque dū eos fuga declinare reſpicerēt inſiſtebāt/& ir rūpētes eorum aciem/eos inſecutione perterruerunt.Illi ſiquidem diſrupti fugiebant ad ciuitates/ hebræi uero perſequentes nequaquam fatigabantur/quando& ad labores præparati/& uti fundibu lis experti/& in omnibus iaculis propter facilitatem armorum ad perſequendum uidebantur aptiſ/ ſimi/ita ut dum hoſtes longius eſſent fundibulis & iaculis ſternerentur ut proximi.Multa ergo ce// des effecta tunc noſcitur quando etiam fugientes uulneribus uexabantur/ laborabantque potius ꝓ pter ſitim quam propter pugnam.Erat.n.tempus eſtatis.Et cum multi ſitis deſiderio ad fluuium cō. currerent fugientes circundantes eos.Hebræi ꝓcutiebant/omneſq; illos iaculatos ſagittatoſque per emerunt/ita ut etiam Seon eorū rex ſimul extingueretur.Hebræi uero mortuos ſpoliabant/prædā/ que ſummebāt/multāque copiā habuerūt ex illa terra/cū eſſet adhuc fructibus plena.Tūc igiē exer citus ſine terrore iā captis hoſtibus egrediebaē ad epulas.Nullū.n. eis erat ipedimentū pugnæ/cum omnes pariter deperiſſent.Amorreos ſiquidem huiuſmodi perēptio cōprehēdit/qui nec prudētia ui debantur aſtuti/nec opere neceſſario boni quorum hebræi terram late cœperūt.Eſt aūt hic locus in ter tria flumina poſitus/quaſi naturā inſulæ tenēs.Quē locū Arnus quidē a meridiana parte circun/ dat.Iaboch ſeptentrionis circuit latus qui in Iordanis fluuiū deſcēdens illi ēt nomē tradidit.Occidē/ talem uero partē eius regionis/Iordanis ripa cōcludi.Cū ergo res ille ita cōſiſterēt/iſrahelitis inſta/ bat Og galadene & galanitidis rex/ducēs exercitū copioſum/& feſtinās tāquā ſolaciū amico Seon præbiturus.Cū uero eum iā cognouiſſet.extinctū/ēt tunc deliberauit congredi cum hebræis/putans ſe prævalere/eorumque uirtutem experimento cognoſcere.Cumque fuiſſet ſpe ſua deceptus & ipſe bello mortuus & omnis eius exercitus eſt peremptus.Moyſes autem Iaboch fluniū tranſiens regnū Og regis perābulabat/ciuitates deſtruēs/& oēs habitatores eius occidens/qui & diuitiis omnibus in illa terra/&uirtutibus & opulētiæ/magnitudine ꝓcellebat.Og igiē regis magnitudo & pulchritudo uehemēs erat/q̄lis eſt paucorū.Erat.n. manu uir fortis. ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritu do corporis uideret equalis.Fortitudinis uero & magnitudinis eius ſunt experti/q lectū eius uiderūt in ciuitate Rabbatha regni amanitidū factū ex ferro q̄tuor cubitorū latitudinē habētē longitudinē duplicē/& uno cubito fortiorē.Hoc igiē cadēte nō ad ꝓſens ſolūmodo hebræis rerū fiducia eſt cōceſ ſa/ſed ēt in futuro eis cā bonorum moriens eſt effectus.Nā urbes ſexaginta clare nimis munitas il// lique ſubditas tenuerunt/prædamque copioſam & ſeorſum ſinguli & cōmuniter omnes adepti ſunt. De balach Moabitarum rege/ſeu de balaam proheta cuius aſina humana loquela uſa eſt/qui poſt be nedictones quibus benedixit filiis iſrahel cōſilium dedit balach qualiter ſeduceret populum per mu lieres madianitas/& de ultione quæ ſecuta eſt/& ſeductos hebræos:& ſeductores madianitas & ubi Moyſes Ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit. Capi. .V.

MOyſes itaque caſtrametatus/deduxit exercitum ad Iordanem circa magna campeſtria contra hiericó ciuitatem opulentiſſimam/& palmas atque balſamum quæ ſolet ferre co pioſe.Cœperunt autem proni eſſe iſrahelite/& deſiderium habere bellandi.Porro Moy/ ſes cum paucis diebus deo pacificas/ hoſtias immolaſſent populumque epulari feciſſet partem quandam armatorum miſit/qui terram madianitarum explorarent/& eorum patrias ob// ſiderent.Cauſa uero bellandi aduerſus eos huiuſmodi fuit.Balach moabitarum rex cum amicitias paternas haberet/atque ſocietatem circa madianitas/&iſrahelitas uideret tanto cremento proficere etiam de rebus ſuis in formidine nimis erat conſtitutus.Denique non credebat terram aliam hebræ os quærere niſi ſuam/cum promiſiſſet utique deus chananæam illos fore poſſeſſurus/uelociterque ſtuduit amicos de hac re ſuis temptare ſermonibus/& pugnare quidem ipſe in fœlicitate conſtitutus contra illos qui obſtringerētur ærumnis non iudicauit/ſed prohibere magis eos/ne potiores efficerē tur deliberauitque legationē ꝓ eis ad madianitas ꝓtinus deſtinare. At illi dū eſſent qdam ab eufrate ꝓpheta ꝓclarus illoꝝ tempoꝝ/eiſque nimis/amicus ad hūc miſerūt cum legatis Balach uiros de ſu is fide digniſſimos/rogantes ut ueniret ille ꝓpheta/quatenus ꝺ perditione iſrahelitaꝝ maledictōes efficeret.Qui ueniētes legatos ſuſcepit/& largitatem eis hoſpitalitatis exhibuit.Cūq; cœnaſſeꝫ/dei uolūtatem conſuluit/qui forent de quibus Madianite rogarent.Cum uero deus impedimentum eo/ rum uoluntati feciſſet/ad legatos rediit/deſiderium quidem ſuum & ſtudium eis oſtendens circa ea quæ ab eo requirerent/ſed deum reſiſtere ſuæ uoluntati dixit qui eum ad tantam gloriam propter ue

ritatis

ritatis eloquium perduxiſſet/exercitumque pro quo maledicendo eum uenire rogarent/ eſſe nimis deo amabilem/ſuadebatque eis ſimul/ut propter hanc cauſam inimicitias ſuas ab iſrahelitarum gẽte ſuſpenderent. Cunque hæc dixiſſe/legatos dimiſit. Madianitæ uero Balach uehementer inſiſtente/& preces maximas offerente/miſerunt iterum ad Balaam. Tunc ille ſtudens aliquid uiris illis præſtare/denuo conſuluit deum. Qui uolens eum rem experimento probare/iuſſit ne legatis in aliquo contradiceret/ſed cum eis iret. Qui arbitratus deum hæc ei non pro deceptione iuſſiſſe/ cum legatis mox ibat. Angelo ſancto occurrente ei per uiam quodam anguſtiſſimo loco/ quierat accinctus gladio bis acuto. Aſina autem in qua Balaam ſedebat intelligens ſpiritum diuinum eſſe/declinauit Balaam ad unam maceriam/non ſentiens plagas quas ei Balaam inferrebat/dum percuſſus ad maceriã alias a maceria uexaretur. Cum uero angelus inſiſteret. aſina percuſſa uoluntate dei/uocem loquentis emiſit/Balam accuſans uelut iniuſtum/quia dum prioribus miniſteriis nihil quod de ea quæreretur haberet/tunc ei plagas inferret/nõ intelligens/quomodo uolũtate dei prohiberetur ab his quæ feſtinaret implere. Cunque Balaam humana loquente aſina perturbaretur/palã etiam Angelus apparuit eumque increpare de plagis aſinæ cœpit/tanquam non eſſet hæc culpa iumẽti ſed ꝙ eius iter contra dei uoluntatem fieri prohiberetur. Metuens autem Balaam/ſtuduit remeare/ſed deus eũ confortauit ut iret/præcipiens/ut quicquid eius in mente poneret/hoc ille manifeſtaret. Et ille quidem/ cum hæc deus iuſſiſſet. uenit ad Balach. Rege uero recenter ualde eũ ſuſcipiente petebat ut ductus ad quendam montium/conſideraret quemadmodũ hebræorum exercitus eſſet conſtitutus. Balach autem ipſe per ſe deduxit prophetam cum regio miniſterio in montem qui ſupra eorum caput uidebatur exiſtere/aberat enim ab exercitu ſtadiis ſexaginta. Videſque eos ille/præcepit/ut ſeptem aras rex conſtitueret/& totidem tauros & arietes adduci iuberet. Cunque rex celerrime miniſtraret/ille hæc immolauit holocauſta. Quo facto cœpit e diuerſo benedicere dicens. Hic populus fœlix/cui dabit deus multorum poſſeſſionem bonorum/eritque eius auxiliator i omnibus/& præſulem/prouidẽtia ſua ei concedit/ita ut nullum humanum genus ſit/quod non uirtutem eius & ſtudia iudicet optima. & ab omni malitia ſegregata. Hæc itaque & uos inquit habebitis/& melioribus filiis relinquetis. Deo quippe uos ſolos homines intendente/& ubicunque fueritis in omni terra ſub ſole poſita fœliciores habente/terram in quam uoſ ipſe miſit obtinebitis/ſeruituram ſemper filiis ueſtris/quorum gloria complebitur omnis terra ſimul & mare/& ſic abundabitis in orbe terrarũ/ut omni terræ habitatores ex ueſtro genere præbeatis. O admirandum te atq; beatum exercitum qui tantus ex uno patre creatus es. Sed nunc quidẽ uos adhuc paucos chananæorum terra ſuſcipiet/ ſcituri orbem terrarum ueſtrum fore habitaculum in æternum. Nam multitudo ueſtra ita & in inſulas dilabitur. & i omnes terras ſicut nec in cœlo numerus eſt ſtellarum. Et cum tanti fueritis/nec ubertatem uobis negabit deus/in pace omnia bona miniſtrando/& uictoriam atque potentiam in bello largietur. & filios inimicorum qui contra uos aliqua præſumptione contenderint ſubiugabit. Non enim ultra reuerteretur aduerſarius noſter uictor/qui filios ſuos letari faciat aut uxores. Tanta uobis fortitudo ꝙ uidentia dei præſtabitur/cui grandia minuere uirtus eſt/& latius augere quæ parua ſunt. Talia ſiquidem ille ſua facratione proferrebat/cum non eſſet in ſemetipſo/ſed dei potius ſpiritu uinceretur. Balach autem contriſtato & proclamante/eo ꝙ pacta trãſcenderet/quibus fuiſſet a ſuis amicis magnis muneribus inuitatus/& cum ueniſſet pro maledictione hoſtium/ eos dicaret/& beatiores omnium hominum oſtenderet/ait ad eum Balaam. O balach/de cunctis rebus cogitare putas in nobis eſſe/dẽ talibus quicquam dicere ſeu tacere/quando dum nos ſpiritus dei percipiet/uoces & uerba quæ ipſe nullt nihil ſcientibus nobis emittit. Ego uero recordor/ quomodo tu & Madianitæ ſupplicantes me deſiderabiliter huc adduxiſtis/propterea ueni/fuitque mihi uotiuum/in nullo tuum deſiderium uiolare. Sed melior deus/eſt horum quam quæ ego tibi præſtare credebar. Nimis enim inſani ſunt/qui præſentiam humanarum rerum apud ſemetipſos ita ſuſcipiunt/quatenus non ea quæ diuinitas diſtat edicant/ſed magis illius uiolentiam faciant uoluntati. Ego ſiquidem hunc exercitum neque laudare propoſui/nec in quibus bonis genus eorum deus habiturus ſit aperire/ ſed deus propicius eis exiſtens/& feſtinans eis fœlicem uitam gloriamque prebere perpetuam/hæc mihi uerba promiſſionum talium miniſtrauit. Nunc autem quomodo mihi uotum eſt/tibi & Madianitis præſtare/quoni preces repellere me nimis indecens eſt/ueni rurſus erigamus aras alias/& ſacrificia proxima prioribus celebremus. ſi forte flectere potero deum/ut me permittat hos omnes maledictionibus obligare. Cunque Balach fieri permiſiſſet/& ſecundo ſacrificanti nequaquam diuinitas ut iſrahelitas maledicteret annuiſſet/cadens pronus in terram/prædicebat regibus affuturas paſſiones & quæcunque ciuitatibus erant euentura eximiis/quarum aliquas quidem nec habitari contingeret. Quæ ẽt facta ſunt/dũ hæc temporibus priſcis per terrã/ſiue ꝑ mare uſq; ad memoriã meã hoibus euenirent. Et cũ hæc oia talẽ terminũ excepernt/qualẽ ille ꝓdixit/qlibet cõiicer põt quo & i futuro ſic erit/quẽadmodũ ꝓfatus ẽ ille. Balach ãt idignatus eo ꝙ non maledicti eẽnt iſrahelitæ remiſit Balã/nullo honore re-

munerarum. Ille uero iam deſcendens & circa tranſitum eufratis ueniens/& Balach principibuſque Ma dianitarum ualle dicens ait. O balach & Madianitæ præſentes/oportet me hæc & præter uolun tatem dei præſtare uobis. Hebræorum quidē genus nulla peſtis penitus apprehendit/nec bella nec aliqua neceſſitas/nec ſterilitas fructuum terrenorum/nec alia quælibet eos ueſſania corrumpit. Eſt enim cura deo liberare eos ab omni malo/nullamque permittere ſuper eos uenire huiuſmodi paſſio nem quatenus omnes debeant deperire. Euenient autem eis pauca/& ad modicum tempus/quibus humiliari uidebuntur. Sed deinde intelligent/& pro timore fuerit illa eis talis uexatio. Vos quaſdā uictorias ad breue tempus aduerſus eos deſideratis/quod imperantibus/ſi hæc quæ moneo feceritis filiarum ueſtrarum ſpecioſas præcipue uirgines/quibus ſubdi & deludi caſtitas poſſit inſpicientium propter pulchritudinis honeſtatem/circa exercitum eorum proxime deſtinate/& ſupplicantibus eo rum iuuenibus/ut earum amplexibus miſceantur præcipite/quatenus dum eos concupiſcentia obli gatos uiderint/deſerant rogantibuſque manere eas/non primitus audiant/quam eos patrias leges re linquere iubeant/ſimul & honorem dei qui eas poſuit eis/& Madianitarum atque Moabitarum co/ lere ritum cogant. Sic enim illis indignabitur deus. Cunque hæc ille dixiſſet/abſceſſit. Madianite ue ro dum miſiſſent filias ſuas ſicut ille monerat/hebræorum iuuenes decepti ſunt pulchritudine puel/ larum/& ad earum colloquia uenientes/rogabant quatenus earum pulchritudine fruerentur/nec cō ſuetudinis proximitate recederent. At ille libenter hæc uerba ſuſcipientes conſenſerunt eis/obligan tes eos amore ſuo. Quibus dum concupiſcentia creuiſſet/eos illæ cepere deſerere. Dumque illos an guſtia de mulierum diſcenſſione crudeliter inuaſiſſet/uberrimis fletibus exorabant/ne eos illæ deſe/ rerent/ſed futuras uxores & dominas omnium poſſeſſionum uel ſubſtantiarum ſuarum manere po ſcebant. Hæc autem cum iuriſiurādi religione firmabant/deumque mediatorē in promiſſione facie bant flentes/& undique ſemetipſos miſericordia dignos oſtendentes mulieribus. Ille uero dum eos ſeruitute iam captos eſſe cognoſcerent & omni uinculo fœdæ conſuetudinis obligatos/eis talia coe/ perūt dicere. Nobis quidem o fortiſſimi iuuenes domus paternæ ſunt & magna poſſeſſio bonorum parentum atque domeſticorum fauor & dilectio/nihilque horum egentes/uenimus ad ueſtrum elo/ quium/nec queſtum ſpecioſi corporis requirentes/ueſtram nobilitatem adiuimus/ſed uiros bonos & iuſtos exiſtimantes/honorare uos xeniis quibus indigetis aduenimus. Nunc quomodo dicitis cir/ ca nos habere dilectionem/& noſtro contriſtari diſceſſu/neque nos ueſtras preces abiicimus/ſed tā/ tummodo fidem uolumus fauoris ueſtri percipere/per quam nos credere digniſſimum iudicamus/ ut ueſtram conuerſationem uidentes/uxores eſſe poſſumus. Formidamus & enim/nedum fueritis ſa tietate noſtræ conſuetudinis adimpleri/deinceps contumeliis affectas/ad parentes non proprios re/ mittatis. Rogantibus autem illis/& ut uellent fidem daturos ſe pollicentibus/& ob amorem in nul lo contradicentibus/dixerunt illæ. Quomodo hæc quidē uobis placent/moribus & uita utimini/ut omnibus alienari populis ſitis/ita ut etiam cibos proprios habeatis/& pocula cū nullo communia/ neceſſe erit uolentibus uobis habitare nobiſcum/etiam deos colere noſtros nec erit indicium circa nos illud ueſtri fauoris/niſi eoſdem deos quos uos adoretis/nulluſque culpabit uos/ſi terræ ad quam ueniſtis/eius collatis & numina/cum dii noſtri ſint communes omnibus/ueſter uero in nullo ſit ta/ lis/dicebantque eis/ut aut quæ eſſent omnium ea facerēt ut aliam quærerent terram/in qua poſſent legibus propriis conuerſari. Illi autem amore earum deuicti/optima illas dicere iudicantes/& ſeme/ ipſos tradere uoluptatibus earum/patria iura tranſgreſſi ſunt/deoſque plurimos iam putantes/imo lare eis lege prouinciæ proponentes/cibis ēt extraneis cōgaudebant/& omnes ad libidinē mulierū cōtra leges proprias inſurgebāt/ita ut ēt per omnem exercitū iuuenes agerent contra legem/& ſe/ ditio priore multo peior incideret/cum oīo ſolēnitates iam propriæ deperirent. Nam dum ſemel iu uenes mores attigiſſent extraneos/eos uberius apperebant. Sed & ſi qui priorum uirorum propter uirtutes patrum nobiles erant/cum eis uitio ſubiacebant. Denique. Samarias princeps tribus Sime/ on/dum haberet/Chorami madianitidem mulietem/ducis cuiuſdam filiam/uiri inter illos ualde po tentis/uxore iubente ante ſolemnitates moſayeas quod illam magis delectaret/effecit/non immo/ lando lege patria/ſed alienigenæ nuptias eligendo. Et dum hæc ita gererentur/Moyſes metuens ne quid peius accideret/congregans populum in eccleſiam nullum equidem nominatim culpauit/ no lens quemquam deſperatione deiicere/qa dum laterent poterant pœnitere. Dicebant aūt/ quomo do non agerent digna ſe/aut ſuis partibus opportuna/dum libidinem deo preponerent/& ei placen/ tia uiolarent/oportere tñ/ut dum adhuc bene eis eſſet/reuerterent ad fortitudinē/arbitrantes nō ad uim inferendā leges eſſe poſitas/ſed ad cōcupiſcētiā repellēdā. Super hæc adiiciebat nō eē rōnabile. ut q caſti fuiſſent in heremo/nūc cōſtituti iter bona tāta peccarēt/& rerū q̄s adepti fuerāt p īdigētiā. rpe ubertatis amitterēt. Et ille qdē hæc dicēs/conabat emēdare iuuēculos/& ad pœnitentiā eorū q̄ geſſerāt reuocare. Poſt quē ſurgēs Samarias/ait. Tu qdē Moyſes utere legibus quas poſuiſti. ex ipſa cōſuetudie eis firmitatē attribuēs/& qūo iā frequēter caſtigaſti hebræos q nō bñ ſeducunt/me ī his

q̄ tyrrannice

quæ tyrannice imperas non habebis obnoxiũ. Non.n. aliud quicquã hactenus ſub figmento legum dei/quã iugũ ſeruitutis nobis inferre machinaris/& tibimet defendere principatum/auferendo nobis deſideriũ/& propriũ uiuendi arbitriũ/quod eſt liberorum & dominum non habentium. Itaque crudelior circa hebræos ut ſolus eris ægyptiorum/caſtigare nos uolens/& ſecundum leges tibi placitas ſingulorum uoluntates aſtringere. Sed multo iuſtius eſt ut tu potius puniaris/quando eaq̃ omnibus indubitanter bene ſe habere uidentur/ſolus exterminare contendis/& contra omniũ placita tuam ualere ſniam. Mulierem itaq; peregrinam ſicut aſſeris duxiſſe me fateor. A me enim audi//es meos actus ſicut a libero. Non enim latere propoſui/nec pro me alter delator erit. Et ſacrifica//ui diis/quibus ſacrificandum non iudicatis iuſtum exiſtimans per multos me debere acquirere ue/ritatem/& non uelut ſub tyranno uiuere & omnem ſpem ſemper ex unius conuerſatione pendere. Dum hæc aũt Samarias de his quæ ipſe/& alii male geſſerant edixiſſet/populus equidem quieſce/bat formidine futurorum legiſlatorem intendẽs/nolentem illius ſuperbiã ex aduerſo litigio prouo/care. Metuebat enim ne multi propter luxuriam uerborũ eius imitatores facti multitudinem pertur/barent. & in his quidem dimiſere conuentum/ſed cauſa mali potius augebatur. Cumq; Samarias ex tali cauſa mortuus non fuiſſet/Phines uir & in aliis quidem rebus melior exiſtẽs multorum iuuenũ & dignitate patris tranſcendẽs coetaneos uniuerſos/Eleazari ſacerdotis filios & fratres/ Moyſeos nepos/dolens in his q̃ geſſerat Samarias & antequã per licentiam fortior efficeretur iniuria/opere uolens ultionem iferre/& iniquitatem ne creſceret amplius prohibere/dum adhuc qui hæc arripue/rant minime punirentur/animo ſimul & corpore ſic audacia confortatus eſt/ut non prius decerta/te quieſceret quam uictoriam in eo facto perciperet. Tunc ad tabernaculum Samariæ ueniens/ipſe/ euaginato gladio & Chorami ſimul extinxit. Iuuenes aũt omnes quibus erat uirtutis amor/ & Phi/nes imitatores eſſe uidebantur/perhibebant eos qui in culpa Samariæ ſimiles exiſtebant. Multi ſa/ quidem inique gerentium horum uirtute perempti ſunt omneſque peſtilẽtia perierunt/deo illis poſt hæc immittente languorem & quicunque eorum cognati fuerant/& cum prohibere deberent/ma gis ad iniuriam dei eos exacuerant pariter ſunt extincti. Perempti ſunt itaque ex eorum cetibus/nõ minus quatuordecim milia uirorum. Hac itaque cauſa exaggeratus Moyſes ad iteritum Madianita rum miſit exercitũ/de quorũ ꝓlio poſt paululũ edicemus/ narrãtes primitus quod reliquimus. Iuſtũ nãq; eſt legiſlatoris uoluntatem/nequaquã in hoc ſine laude tranſire. Balaã enim qui petitus fuerat a Madianitis/ut malediceret hebræis/& hoc quidẽ cõplere diuina prouidentia nõ ꝓualuit/ſed con ſilium dedit/quo hoſtes utentes/hebræorũ populum pene conſumerẽt. Moyſes magnifice nimis ho/ noranit eius diuinationis uerba deſcribens/cum poſſet huius gloriam propriam facere/qñ nullus q; mendaciũ probans argueret teſtis extaret. Illi nãq; teſtimonium reddidit/& eum memoria dignũ fecit. Et hæc quidem ſi uoluerint quicunq; conſiderent. Moyſes itaq; pro quibus prædixi rebus ad terram madianitarum miſit exercitum ex unaquaq; tribu duodecim milia uiros eligens/ quorũ du/ cem ſtatuit Phines/cuius fecimus pauloante memoriam/qui leges cuſtodiuit hæbraicas/ & Zama/ riam tranſgredientem eas ipſe percuſſit. Madianitæ uero uidentes exercitum cõtra ſe uenire & quã/ tus nunquã aduerſus eos acceſſerat/congregantes prouinciæ multitudiné expectabant hoſtes/& un/ diq; muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis cõgreſſione facta/ Madianitarũ cec idit multi/ tudo quæ computari non poſſet/numerũq; tranſcenderet. Sed & reges eorum quinq; pariter ſũt per/ empti/quorũ nomina erant Och/& Sur/Obet/& Huir. Quintus uero rex eſt Arach/de cuius co/ gnomine ciuitas in terra arabũ conſtituta/hactenus ab omnibus de nomine regis edificãtis Arachẽ uocatur/quæ apud græcos dicitur patras. Hoſtibus igitur effugatis/hebræi eorũ tenuere prouinciã/ multãq; ſumentes prædã/& poſſeſſores cum mulieribus perimentes/ſolas uirgines reliquerũt. Hoc enim Moyſes dici Phines iuſſerat. Qui reuerſus/incolumẽ reduxit exercitũ/& ꝓdã ualde copioſam/ ideſt boues quinquaginta duo milia/& ſexaginta ſeptẽ/aſinos aũt ſexaginta milia/ auri uero & argẽ/ti uaſa innumeræ multitudinis quibus utebanť in domo. Nã per longam foelicitatẽ erant ualde lo/ cupletes. Deductæ ſunt ãt & uirgines/quaſi triginta milia. Moyſes itaq; diuiſa in duas partes ꝓda/al/ terius quidem quinquageſimam partem Eleazaro dedit & ſacerdotibus/leuitis aũt alterius quinqua/ geſimam/reliquã uero uniuerſo populo diſtribuit. Viuebantq; de cætero ualde foeliciter/eratq; eis ꝑ uirtutem omniũ bonorũ copia/nullaq; triſticia eorum uoluptates ſpediebat. Moyſes igitur cũ eẽt ſenex/Ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit/ad prophetias/& ad militiæ principatũ/ſicubi neceſſariũ fo/ ret iubente deo/ut iterũ teneret imperiũ. Ioſue aũt omni doctrina legũ diuiniſq; miniſteriis Moyſe/ dicente erat inſtructus. Inter hæc duæ tribus/Gad/& Ruben/& manaſſe dimidia quadrupediũ mul/ titudine & oĩbus aliis ualde diuites/hñtes cõmune conſiliũ/rogabãt Moyſen/ut eis ꝓcipue Amorre/ am concederet/q̃ paſcuis optima uidebať. Ille uero exiſtimans eos timuiſſe ꝯananæorum pugnã & occaſionẽ honeſtã quaſi pro paſcuarũ diligẽtia requiſiſſe/malignos eos appellabat/& turpẽ occaſio/ nẽ timoris adinuẽiſſe/ ipſoq; uelle ſine labore delicate uiuere/dũ oẽs adhuc in æruũna cõſiſterent/ & terram

terram ideo peterent obtinere/ne de cætero cum eis laborarent/quibus terram traditurũ se deus promiserat/trans Iordanem & aduersas gentes interempturũ. Illi ergo conspicientes iratum ducẽ & cõtra se iustissime prouocatum/respondentes satisfaciebant non pro timore periculorum neq; ppter laboris defectum hoc petere/sed ut prædam in oportunis constituentes locis/expediti ad certamẽ & ad bella uenire possent/dicebantq; se præparatos/ut dum possiderent ciuitates ad custodiam filiorum & uxorum & facultatis suæ/ubiq; cum exercitu properarent. Porro Moysi dum iste sermo placuisset/uocans eleazarum sacerdotem & Iesum/& ad ultimũ uniuersos/cõcessit eis Amorream/ita ut auxilia conferent cognatis suis/donec omnia complerentur. Accipientes itaq; ista conditione pyminiam/& ciuitates fortissimas possidentes filios & coniuges/& alia quæcunq; poterant circũeuntibus impedimentum facere in eis apte constituerunt. Edificauit autem & Moyses decem ciuitates quæ in numero quadragintanouem forent/quarum tres distribuit/ut ad eas qui nolentes facerent homicidium confugerent/& tempus fugæ constituit habentes potestatem scilicet perempti cognati occidere homicidam/si eum extra terminos ciuitatis ad quam fugerat inuenissent/quod nulli alii omissum est perpetrare. Hæ siquidem ciuitates fugacibus distributæ sunt/Bosor quidem in arabiæ finibus/Arimnam autem in terra galaditorum/galalim uero in bataltidem regionem. Cunq; etiam chananæorum terram obtinerent/tres alias ciuitates inter urbes leuitarum Moyses fabricandas ad habitaculum fugacium delegauit. Moyses autem adeuntibus eum maioribus natu tribus Manasse/& dicentibus uirum insignem in tribu sua fuisse defunctum nomine Orophatim/& filios quidẽ masculos non reliquisse sed filias/& consulentibus si earũ fuisset hæreditas/ait siquidem aliquos de tribu sua ducerent/cum hæreditate ad eos irent/si uero ex alia tribu alicubi nuberent/hæreditatẽ i paterna tribu relinquerent. & tunc manere uniuscuiusq; hæreditatẽ in propria tribu constituit.

Moyses alloquitur populum ante mortem suam/& tradidit ei librum legis/& quemadmodum ab hominibus est ablatus. Capi. VI.

QVm uero iam quadraginta minus triginta dies ſplerent Moyses Congregãs ad Iordanẽ/ubi nunc ciuitas est Abilal/locusq; palmarũ conuentũ/uniuerso populo ita locutus est. O uiri cõmilitones/& sicut deo placuit calamitatis longe participes/cẽtũ uiginti annis senectute confectum oportet me ab hac uita discedere. In his q̃ gerenda sunt trans Iordanẽ/iã non ero uester adiutor/neq; pugnabo uobiscum/a deo ꝓhibitus. Iustum igit credidi neq; nunc meã deponere pro uestra fœlicitate curã/sed propriã iudicare uestræ ubertatis adoptionẽ/& memoriã meam in abundantia bonorũ referre uestrorũ. Nunc igitur explanans/quẽadmodũ uos fœlices eritis uestris filiis bonorũ uestrorũ relicturi possessionẽ ab hac uita discedo dignusq; sum/ut mihi fides habeatur/& propter pristinas uirtutes & eo/quod animæ ad uitæ huius terminũ uenientes/cum omni loquantur integritate. O filii Israhel cunctis hominibus causæ bonæ possessionis propicius deus est. Hic enim solus dignis hoc distribuere/& auferre in se delinquẽtibus potest/cui uos exhibentes quales uos ipse uult esse/simul & ego uoluntatem eius sciens/aperte uos moneo. Non enim eritis beatissimi/& omnibus mutabiles aut fœlices/si ex illius mãdatis aliquando cessaueritis. Possessio nãq; bonorũ quã nũc tenetis/firma manebit/& præsentiũ rerũ celerrimam securitatem hẽbitis/si solũmodo quæ uos deus uult sequi obediatis/neq; legum alienarũ ordinem proponatis/neq; pietatem quam nunc circa deum geritis spernentes/admodum alium conuertamini. Hæc autem agentes fortissimi cunctorum eritis bella ferre/& inimicorum nulli succũbere/Deo.n. uobis auxiliatore præsente/cunctos suos postponere rõnis non est/ꝓmia siquidẽ magna uirtutis uobis sunt posita/quæ omni uita possideatis. Virtus & enim primitus bonarũ causarũ est ꝓmiũ deinceps etiã aliarũ rerum præstat augmentum/ita ut dũ inter uos ea usi fueritis/magnã cõferat uobis nitam/& inter alienigenas glorioſos efficiat/& apud posteros eminentes ostendat. Hæc itaq; poteritis adipisci/si legibus quas dictante mihi deo constitui obediatis/easq; custodiatis/& earũ sapientiã meditemini. Ego gaudens discedo in uestris bonis/cõmendans uos castitatis legi/& bonæ cõuersationis ornatui uirtutibusq; ducũ/qui prouidentiã uestræ utilitatis exhibebunt. Deus aũt qui hactenus uestri præsul extitit pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui/non usq; ad ꝓsens stare faciet prouidentiã suã/sed quanto tẽpore ipsi uolueritis eum habere patrocinãtem/in uirtutis studiis permanentes tanto præsidium eius habebitis. Consilia nãq; uobis præbebunt optima/quæ sequentes/fœlices eritis pontifex Eleazarus & Iesus/necnon & seniores/& principes tribuum quos audire uos conuenit/sciens qm̃ omnes qui bene sub principe consistunt/& principatum tenere/& libertati præesse possunt/nec indignemini in his quæ uos agere duces uestri popoſcerint. Nunc & enim ut bñfacientibus iniuriã faciatis in hoc fiduciã ponetis/quod de cætero declinãtes meliores causas habetis nec huiusmodi iram aliqñ sumatis quali circa me uti sæpius præsumpsistis. Nostis.n. quod frequenter peiora a uobis quã ab hostibus mortis pericula sustinui. Et hæc non ꝓperia ferẽs uobis edico/non.n. in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens hæc ad memoriam reuoco/qm̃ nec tem-

pore quo

pore quo hæc patiebar iratus agnoſcor/ſed ut de futuro a talibus temperetis/& in nullo ueſtris ꝓſu|libus iniuriã pp diuitias faciatis/quæ uobis Iordanẽ tranſeuntibus & Chananæã obtinentibus affluẽ|ter aduenient. Nã ſi procaces fueritis cõtẽptores effecti/& uirtutẽ deuotionẽq; pdideritis/quã circa deũ geritis/eũ ꝓmitus habebitis inimicũ/& terrã quã armis obtinuiſtis iterũ cũ magnis obprobriis. amittetis/totũq; diſperſi p orbẽ/ueſtro ſeruitio omnẽ terrã & mare cõplebitis/eritq; uobis dũ horũ| omniũ experti fueritis inutilis iã pœnitẽtiæ memoria legũ non ſeruatarũ. Vñ ſi uultis hæc apud uos. pmanere/dũ hoſtibus ꝓualueritis/nullũ relinquatis ex eis/ſed oẽs perire decernite/ ne uiuentibus| eis illorũ ſtudia deguſtantes a conuerſatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & tẽpla q̃cunq; habuerint deſtruenda cõmoneo/& genus & memoriã eorũ igne conſumi. Sic &.n. bonorũ ueſtrorũ| uobis erit firma ſecuritas. Ne uero ignorantiã melioris rei natura ueſtra ad peiora declinet & leges| uobis dictante mihi deo compoſui/& ordinem bonæ conuerſationis inſtitui/cuius ſeruantes orna|tum/fœliciſſimi eritis omnium rerum. Hæc dicens/dedit eis in libro leges/& conuerſationis modũ| ibi conſcriptum. Illi uero flebant/& multum quærebantur ducem memoriam periculorum eius ha|bentes/& quanta pro eorum ſalute geſſiſſet/deſperantes etiã de futuris/quaſi nullus ei princeps ſi|milis foret/minuſq; iam deum ſui curam prouidere credentes/ eo q; Moyſes eum potius exoraſſet. Tunc eorum quæ in deſerto ei cum ira locuti fuerant pœnitentiam agẽtes ingemiſcebant/ita ut om|nis populus in lachrymas prorumperet/& pluſquã ſermone dici poteſt/gemitus cũ dolore ꝓferret. Moyſes autẽ conſolabatur eos/& licet dignus utq; magna uterentur conuerſatione poſcebat. Tunc ergo conuentus ita dimiſſus eſt. Cap. VII.

VOlo aũt conuerſationẽ dicere primitus Moyſeos/eiuſq; dignitatis uirtutes exponere/ut| qui hæc legerint/agnoſcant/qualia initia noſtri habuere maiores/& ſic ad aliarũ rerũ ue|nire narrationẽ. Scripta ſunt hæc oĩa ſicut ille reliquit nihil nobis adiicientibus ad orna|tũ/quod a Moyſe relictũ non eſt. Hoc tñ nobis placuit mõ nouitatis inducere/ut ſecũdũ| genus nobis ſingula diſponant/diſpſæ q̃ ab illo inſcriptis relicta ſunt/& quẽadmodũ deũ in ſingu|lis qbuſq; conſuluit. Propterea nãq; neceſſariũ iudicaui hæc ꝓdicere ne aliqua nobis a cõtribulibus. hanc ſcripturã legentibus q̃ſtio generet. Hic ergo ordo eſt legũ in noſtra conuerſatione cõpetentiũ. Quas aũt nobis cõmuniter ad alterutros dereliquit/has de moribus & cauſis explanare& referre di|ſtuli/ſed adiuuante deo poſt nobis inſinuare ꝓpoſitũ eſt. Ait.n. Dũ chananæorũ terrã poſſideritis/&| ad uſum bonorũ peruenerit is/& ciuitates iã edificare cœperitis/ea facientes q̃ deo placita ſũt. fortiſ|ſimũq; pignus fœlicitatis habebitis/ſit uobis una ciuitas ſacra in terra chananæorũ in loco optimo| & uirtute ꝓclaro quãcunq; deus ſibi per prophetã elegerit/& templũ unũ in ea ſit/& altare unum ex| lapidibus non manu dolatis/ſed paſſim iacentibus qui dealbati erunt/& ad decorẽ ualde puriſſimi| acceſſus aũt ad eũ ſit non per gradus. In alia uero ciuitate/nec altare/nec templũ ſit. Deus.n. unus &| genus hebræorũ eſt unũ. Qui blaſphemauerit deũ lapidatus ſuſpendatur per diem/& ſine honore/| turpiterq; ſepeliatur. Conueniant aũt in ciuitatẽ in qua templũ conſtruunt ter in anno a finibus ter|ræ quã hebræi tenuerint/quatenus deo & pro illis quæ poſſident gratias referant/& de futuris ꝓces| effundant/& conuenientes adinuicem/tunc epulantes amici ſint. Bonũ eſt enim ut ſemetipſos alter| utrũ contribuli non ignorent/ ſed ſua ſtudia ſibi cõmunicent. Hoc aũt eis ex hac ſocietate ꝓueniet/| ut & aſpectu/& loquela memoriã ſui ſemper obtineant. Si.n. alterutris ĩpermixti ſunt extranei ſibi| met putabunt. Sit & decima exceptio frugũ uobis ꝓter eã quam diſtribuit dominus ſacerdotibus &| leuitis dare/quæ uendatur quidẽ per prouincias & ad epulas miniſtret & hoſtias/q̃ in ſacra urbe ſũt| celebrandæ. Iuſtũ eſt.n. ex his q̃ de terra naſcuntur quam deus nos poſſidere conceſſerit/ut ad hono|rẽ eius qui hæc tribuit perfruant. Ex mercede mulieris fornicariæ non ſunt ſacrificia celebrãda. Nũ| quã enim ex his q̃ de contumelia procedunt diuinitas delectat. Nihil nimirũ cõfuſione corporũ pe|ius eſt. Similiter aũt ſiquis pro coitu carnis/aut uenatu/aut cuſtodis gregum mercedẽ acceperit/nũ| quã exinde deo ſacrificandum eſt. Nullus blaſphemet eos quos principes aliæ ciuitatis eſſe putant. Saera peregrina non ſunt curanda/neq; uas denominatũ alicui deo eſt ſumendũ. Nullus ueſtrũ texta| ex lana & lino tunica ueſtiat. Hæc enim ſolũmodo ſacerdotibus eſt conceſſa. Conueniẽte uero mul|titudine in urbe ſacra ad imolandũ/poſt. vii. annos inſtãte feſtiuitate q̃ uocatur ſcenophegia. i. taber|naculorũ deſixio/ſummus ſacerdos ſtans in excelſo tribunali unde poſſit audiri legationibus lege| & neq; uxor/neq; filii audire ꝓhibeant/ſed neq; ſerui. Bonũ eſt enim/ut a manibus inſcriptæ/leges| ẽt memoria conſeruent/qua nunquã deleri poſſint. Sic ergo neq; peccabunt/non uolẽtes dicere/ eo| q; decreta legũ ignorare uideantur. Leges itaq; multã habebunt contra peccantes audaciã/utiq; ꝓ| dicentes eis q̃ ſint paſſuri derelinquentes/& aĩabus eoꝝ inſcribentes q̃ ꝓcipiunt per auditũ/ qua|tenus oĩno in interioribus eoꝝ conſiſtat uoluntas legũ/in qua cum deficiunt/auctores ipſi ſuæ leſio|nis exiſtunt. Diſcant etiã pueri primũ leges/q̃ eſt doctrina optima/& cã fœlicitatis eximia. Secun|do aũt p ſingulos dies mane & ueſpere teſtificanda ſunt dona dei/quæ libertatis de terra ægyptiaca

conceſſit

ceneſſit. Iuſta eſt.n.naturaliter gratiarū actio q̄ referē/& p cōpenſatione rerū iā factarū/& pro in
uitatione futurorū. Inſcribenda uero in ianuis ea i quibus eis deus beneſecerit & brachiis ſingula q̄/
q; declarāda/q̄ uirtutē dei ualeāt deſignare/& fauorē eius circa uos oñdere/q̄tenus undiq; circa eos
illuceat dei fauor. Principes āt ſint in unaquæq; ciuitate uiri.vii.qui & uirtute & iuſtitiæ ſtudio ſint.
exēpti/unicuiq; uero principatui duo uiri miniſtri p̄beant ex tribu leuitarū. In omnibus honorē qui
in urbibus iudicare conſtituti fuerint habeant ita/ut illis p̄ſentibus neq; blaſphemare/neq; aſpe age/
re liceat aliqbus/ſic utiq; reſpicientibus pudorem dignorū hominū/tanq̄ ſibi deū in illis contēnere
uideant. Iudices aūt ptātē habeant ꝓnunciandi/quodcunq; uidetur eis/niſi forte pecunias eos quili/
bet accepiſſe pro iudicij diuerſitate demonſtret/ut aliā cām proferat/per quā eos nō bene iudicaſſe
cōuincat. Non.n.lucrū attendentes/aut dignitatē conuenit iudicare/ſed iuſticiā rebus omnibus p̄po
nentes. Nā hoc non agens/deū quilibet contēnere putat/eūq; infirmiorem credere quā illos/quibus
contra iuſtitiam timore ptātis ſnſam propriā p̄ſtare contendit. Dei.n.uirtus iuſtitia eſt. Quiſquis igi
tur p̄ſtat eis qui aut non iuſte q̄runt aliquod aut non iuſte in dignitate ſunt cōſtituti/illos potius deo
poſtiores facit. Si uero iudices non intelligunt de rebus ſibi creditis iudicare/quando multa talia ſo
lent hoſibus ꝓuenire/integrā cām in urbe ſacra remittāt/& conuenientes pontifex & ꝓpheta/& ſe/
niores q̄ eis uidēt iuſta/pronuncient. Vni teſti non credat/ſed tribus/aut ultimū duobus/quorū te
ſtimoniū uerū faciat uita prior. Mulierū teſtimoniū nequaq̄ recipiendū ꝓpter leuitatē/& procacita/
tē generis earū. Sed neq; ſerui teſtimoniū phibeāt/pp ignobilitatē animi/quos aut ꝓpter lucrū/aut p
pter timorē ueriſſime p̄ōt credi/non poſſe uere teſtari. Siquis aūt falſe teſtatus/eſt conuictus/ea pa/
tiat q̄ paſſurus eſſet is/contra quē teſtimoniū dixit. Si homicidio facto in aliqua regione/non inue/
niat hic qui fecit/ne in ſuſpitione ſit aliquis/quaſi p odiū ꝓpetrauit/quærat quidē homicida cū mul
to ſtudio/& de eo nunciando ꝓponant edicta. Cū uero nullus eū nunciauerit/principes ciuitatū ui/
cinarū regionis illius in qua cedes facta eſt/& ſeniores conuenientes/mētiant a loco ubi iacet mor//
tuus regionē/& pars quæ fuerit uicinior ciuitati/populi eius ementes uitulā/& deferentes eā ad ual/
lē. & in locū inutilē aratro & plantationibus/incidant ceruices bouis/& ſumentes aquā lauent ma//
nus ſuas ſupra caput bouis ſacerdotes & leuite ſimul/& ſeniores illius ciuitatis/& exclament ab ho
micidio mundas ſe manus habere/neq; geſſiſſe neq; factori cōmunicaſſe/& innocent deū ſibi propi
ciū fore/& nunq̄ tam malā paſſionē in illa terra contingere. Optima inquit eſt hmōi diſpoſitio/&
conuerſatio talis/nec uobis alterius reipublicæ ſit affectus/ſed hanc diligite/dominas leges habētes
& ſecundū ea oſa facientes/ſatis eſt.n.ut deus ſit ueſtri princeps. Si adheſerit uobis regis amor/ſit q
dē iſte contribulis/ſitq; ei iuſtitiæ prouidentia ſemp/& uirtutis alterius magnitudo. Sciat aūt is legi
bus atq; deo plurimū ineſſe ſapientiā/nihilq; gerat ꝓter pōtificis ſenioruq; ſnſam/nec multas nupti
as uſurpet/neq; abundantiā ſectet pecuniarū/nec ornatus equorū/quibus rebus ſibi collatis ultra le
ges ſupbus erit. Prohibeat ēt ſi qs horū ſtudiū habuerit fieri/ultra modū utilitatis ueſtræ potētior.
Terminos terræ moueri nō licet/nec ꝓpe nec aliene/p quos uobis ſeruabit pax/ſed hēant firmi in/
eternū poſiti ſicut diuina ſnia/tanq̄ pliis ex hoc & ſeditionibus mūdus uexat dū accedere ultra ter/
minos auari uoluerunt. Nāq; pcul nō eſt/ut trāſcendat leges q terminos uoluerit ꝓmutare. Qui in
terra plātauerit/ſi añ quartū ānū fructū attulerit neq; deo ex hoc p̄mitias offerat/nec ipſe comedat.
Non.n.ſecundū tp̄s hoc illatū eſt/dū naturæ ꝓter tp̄s uim feciſſe uideat. Vñ hoc neq; deo/neq; pp̄o
domino cōpetit ad utendū. Quarto uero anno uindemiet oē quod naſcit/tūc.n.maturū eſt colligēſ/
q; ad ſacrā deportet urbē/& cū decimis aliarū frugū expendat cū amicis ꝓpriis epulando/& cū pu
pillis & uiduis. Quinto aūt anno/ſint domini ſui q̄ fuerint nata. Qui terrā uineis plantat non ſemi/
net eā/ſatis eſt.n.hanc enutrire hoc germen/laboribuſq; aratri eſſe priuatā. Bobus terra aranda eſt/
& nulla cū eis altera animalia iungenda ſunt/ſed ꝓpriū hoc genus ſit ad arandum. Semina uero ſint
munda & ipermixta/& non duobus aut tribus generibus ſemineť/non.n.cōmunione diſſimiliū na/
tura lætat neq; iumenta pmiſceant/quæcūq; cognata non ſunt. Metuebat.n.legiſlator/ne per hoc
iniuria tranſiret ad hoſes/initiū a minoribus & turpibus primo ſumens. Nihil ergo hmōi debet eſſe
licitū/ex quo p ſimilitudinē conuerſio quædā in cōmunibus rebus habere poſſit acceſſum. Quapro
pter neq; de rebus uilibus legis negligentiā habuerunt/ſcientes omnibus prouidere/ne in aliquo ui/
derentur eſſe culpabiles. Metentes inquit & manipulos colligentes non oēm decet meſſem excute/
re/ſed relinquere aliquos manipulos/qui ſint egentibus alimentū. Similiter aūt & de uinea ramuſcu
los pauperibus relinquendos/& oliuarū quendam fructum reſeruandū colligentibus/& eſcam ꝓpri
am non habentibus. Non.n.tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia domino utilis erit/quā
ta gratia ex indigentiū ſatietate proueniet. Tunc diuinitas terrā ad illationē fructuum proniorē eſſi
ciet/eorum qui non ſuæ tantummodo utilitate proſpiciunt/ſed etiam pro aliorū cibo cogitare no/
ſcuntur. Sed & boum hora dum ſpicas terunt in area non ſunt liganda. Nō enim iuſtum eſt ut qui
ſimul laborauerunt in fructu & circa natiuitatē eius fatigati ſunt partipare prohibeant. Neq; po/q

ma matura

ma matura cont ingere iter agentes arcendi ſunt/ſed tanquam de propriis eos debent permittere ſa-
tiari/ſiue prouinciales ſiue ſint peregrini/& cum gaudio præbendū eſt eis ad comedendum portare
uero eis nihil liceat. Neq; uindemiantes ex his quæ ad torcular portant' guſtare prohibeant ſibimet
occurrentes. Iniuſtum eſt.n. bona quæ dei uoluntate ad utēdū data ſunt/inuidere deſiderantibus ea
comedere/dum pomū ſit in maturitate ſicut deo placuit/& mox abire feſtinet. Et licet per uerecun-
diā aliqui contingere non præſumant/rogantes eos cum ſint quidem iſrahelitæ tanquā ſocii/& pp
cognitionem alias cognationē pariter domi/& ex loco alio uenientes/ut munera ſuſcipiant depre-
candi ſunt/quæ deus eos uidere conceſſit. Dāna ſiquidem iudicanda non ſunt q̄cunq; per benignita
tem tranſeuntibus conferuntur quando deus ubertatem bonorū præſtat hominibus/non ut utant'
ſoli/ſed ut etiam aliis largiantur/uoluens hoc modo fauorem ſuū circa iſraheliticum populū & feli
citatis eorū adminiſtrationē aliis apparere/cum eos ſuam abundantiā aliis p̄ticipare præcepit. Qui
uero præter hæc fecerit. xl. minus una plagas habena publica accipere uoluit/& liberū pœnā hanc
turpiſſimā ſuſtinere/quia dū lucro ſeruit/fecit iniuriā dignitati. Bene inquit uobis erit expertis erū
narū ægyptiarū atq; deſerti/ſi habetis curā eorū qui nunc in ſimilibus conſtituti ſunt/& adepti diui
tias ex miſericordia/& prouidentia dei/eaſdem ſimiliter egentibus diuitias. Super decimas aūt du-
as quas annis ſingulis prædixi celebrandas/aliā quidē leuiris/alterā uero ad epulationes/tertiā quo-
q; p annū tertiū expedit fieri/ad diſtributionem inopū/mulierūq; uiduarū/& infantū & pupillorū.
Germina q̄cunq; prius naſci contingit ad tēplū præferant/& pro terra hæc proferentes quā eis p̄ſti-
ti poſſidere/deū benedicentes/ſacrificia quæ leges offerre eos iubent celebrantes/horū primitias ſa-
cerdotibus tēpli diſtribuant. Cū uero hæc quilibet ipleuerit/& oēs decimas una cū primitiis quas le-
uitis/& ad epulandum dari mos eſt obtulerit/diſceſſurus domi/ſtans e diuerſo templi/gratias q̄dem
agat deo/qui eas ab ægyptiorū iniuria liberauit terrāq; eis magnā frui multāq; conceſſit/teſtimoniū
perhibeat/q; & decimas ſecundū leges Moyſeos obtulit/exoret deum ſibi propitiū & placidū ſemp
eſſe/& cōmuniter cū hebræis omnibus p̄manere atq; ſeruet bona quæ dedit eis/& addat quæcunq;
donare poteſt. Vxores aūt ducant nubiliū tempore conſtituto/ uirgines liberas/ bonis parentibus
procreatas. Qui uero uirginem ducturus non eſt/ei non iungatur/quā diſcedere ſuaſit ab alio/ neq;
contriſtet priorem maritū eius/Ancillas liberi non ducant uxores/nec ſi per amorem ad hoc aliqui
cōpellantur. Concupiſcentia nanq; eſt decorum retinere/& congruū libera dignitate. Sed neq; for-
nicariæ ſequendæ ſunt nuptiæ/p quibus corporis iniuriis nuptiales hoſtias non ſuſcipit ſumma diui
tias. Sic itaq; prudentia filiorū erit libera/& ad uirtutem rectitudinis præparata/ſi non fuerit de tur
pibus nuptiis neq; de cōcupiſcentiis non legitime conuenientium procreati. Si quis uirginē deſpon
derit/deinde non eā talē inueniat cām dicturus/ipſe quidem accuſet/utens ad probationē documen
tis ſuis/reſpondeat aūt puellæ pater aut frater/aut quicunq; poſt eos genere uicinior eſſe moſtratur/
& dum iudicatum fuerit puellā non eſſe culpabilē/cū accuſatore permaneat/nullam habente uiro
ulterius poteſtatem dimittendi eā/niſi magnæ cauſæ proceſſerint/& contra quas ne reſpondere poſ
ſit. Is qui audaciter aut petulāter puellæ cām uiciauerit/& derogatione intulerit multas/ condēnetur
xl. minus una plaga. &. l. ſiclos patri dare cogatur. Si comicerit puellā fuiſſe corruptā/ſiquidem po-
pularis ſit/eo q; caſte uirginitatem uſq; ad legitimas nuptias non ſeruauerit lapideť/ſi uero de ſacer
dote ſit nata uiua protinus concremeť. Si quis duas uxores habuerit/& alia quidē in honore magno
& fauore fuerit/aut pp amorem/aut pulchritudinē/aut ob aliā cām altera uero in minori apud eum
parte conſiſtat/ſi ex dilecta filius cum ſit iunior ab illo qui ex alia procreatus eſt petat/ppter fauorē
patris quem circa matrem habet priuilegia ſenioris/quantus duplicem ſubſtantiæ paternæ partē ac
cipiat/ſicut in legibus diffinitum eſt/non ei concedatur. Iniuſtum nanq; eſt/ut qui natiuitate ſenior
eſt/eo q; minus mater eius a patre diligitur debita parte fraudeť. Qui puellā corruperit ali deſpon-
ſatam ſiquidē ſuadens ei & ad corruptionē ſibi conſentientē habuerit/cū ea moriat'. Maligni enim
ſunt utiq; ille quidē eo q; turpitudinē puellā uoluntarie ſuſtinere ſuaſerit/& nuptiis liberis hæc ma-
la præferre cogerit/illa uero q; ſemetipſam propter libidinē propriā aut propter lucrū ad contūeliā
perſuaſam præbuerit. Si alicubi eam ſolam inueniens/nullo adiutore præſente cōpreſſerit ſolus ipſe
moriat'. Qui uirginē corruperit nondū alicui deſponſatā/ipſe eā ducat in uxorē. Si uero puellæ non
placeat ut habeat eum/patri. l. ſiclos præciū iniuriæ ſoluat. Ab uxore copulata ſibi nolens diſiungi
propter quaſcunq; cauſas/quæ multimode hominibus prouenire noſcuntur/ex ſcripto eo q; nunq;
poſtea cū ea cōueniat cōpromittat. Sic enim habebit poteſtatem ali copulari/nam prius illa alteri
iungi non poteſt. Si aut̄ & illo moriēte uoluerit eam prior uir recipere/non ei liceat. Quæ ſine filiis
fuerit a marito derelicta/frater illius eam accipiat/& natum filiū mortui nomine uocans/hæredita-
tis nutriat ſucceſſorem. Hoc.n. & publicis utilitatibus ꝓderit/domibus minime deſtitutis & cogna
tis poſſunt ſubſtantiæ conſeruari/& mulieribus renelatio calamitatis auferri/q̄ priorū maritorum
proximus cōiungeť. Si uero noluerit eā ducere frater/ueniēs mulier/apud ſeniores teſtimoniū hu-

ius rei

ius rei perhibeat/q; uolentem eã domi manere/& filiũ ex eo habere non ſuſcepit iniuriã faciens fratri defuncti memoriæ. Requirentibus uero ſenioribus pro qua cauſa nuptiis eius abſtineat ſiue maximã cauſam ſiue paruã dixerit/ad hoc ueniendũ eſt/ut ſoluens uxor fratris caligulas illius uiri/& expuens in faciem eius dicat/hoc dignum eſſe ab ea pati/iniuriã defuncti memoriæ facienti. Et ille quidem a ſenioribus abſcedat/hoc obprobriũ habens omni tẽpore uitæ ſuæ/illa uero ſi uoluerit alio cuilibet ſe petentium nubat. Si quis captiuã cœperit uirginem ſiue iam nuptã/uolẽs ei copulari/nõ primitus liceat eius cubile cõmunionẽq; contingere/anteq̃ illa radens caput ſuũ/& lugubre ſchemã percipiens/parentes defleat/& amicos quos in bello ꝓdiderat/quantus de eorũ triſtitia ſanata/ſic de inceps ad epulas conuertat & nuptias. Bonũ eſt.n. & iuſtũ accepturus de qua filiũ habiturus eſt/ut eius ſatiſfaciat uoluntati/& non tm̃modo libidinẽ ſequens propriam quod uxori futuræ earũ poſſit eſſe contẽnat. Triginta uero in luctu diebus expletis/ſufficiunt.n. iſti dies ſapientibus ad lachrymas amatorũ/tunc procedat ad nuptias. Si uero cupiditate plenus habere eã contẽnat uxorẽ/ad ſeruitiũ eã deducere non habeat poteſtatẽ/ſed ubicũq; uoluerit mulier ire diſcedat/hanc libertatẽ hñs. Qui cunq; iuuenũ contẽnunt parentes ſuos/& eis honorẽ non præbent/aut propter uerecundiã/aut propter inſipientiam iniuriã facientes eis/primũ quidem ſermonibus eos moneãt ipſi parentes/ſufficiunt enim ad hæc huiuſmodi iudices/dicentes non ſe ꝓp delectationẽ fuiſſe coitu naturali permixtos/neq; pro augmento pecuniarũ/dũ eſſent facultates parenti utriq; cões/ſed ut ipſi filios haberẽt/qui eos in ſenectute gubernarent/& quibus egerent ꝓ eos haberent/quod dũ grato fiet/deo ꝓcipue earũ eſt addiiciant etiã hæc uerba dicentes/fouentes ſtudio magno nutriuimus/nulliq; rei pepcimus q̃ ad ſalutẽ tuã tenderet/& utilitatem optime tibi eruditionis afferret/nunc aũt quoniam decet ueniã tribui iuuenũ delictis/monemus te reſpue in quocunq; pro noſtra exhonoratione minor inuentus es & ad modũ tẽperamenti conuertere/ſciens etiã deũ ea q̃ contra parentes præſumunt nimis ingrate ferre/qũo & ipſe totius humani generis patet eſt & una cũ illis exhonorari uidetur/qui eandem appellationẽ habere noſcuntur. Indignũ eſt ergo a filiis hæc ſuis ſuſtinere/cum & lex talium ſit ultrix ineuitabilis/cuius te filiũ experimentum ſumere non optamus. Et ſi in his uerbis iuuenum temperet audacia/ab obprobriis liberant q̃ ex ignorantia proueniũt. Sic.n. & legiſlator bonus inueniet/& patres fœlices erunt/nõ uidentes nec filiũ puniri nec filiã. Cũ uero parentis ſermones atq; doctrina ꝓpter intẽperantiã ſuã pro nihilo eſſe uidebuntur inimicas ſine pacis fœdere ſibi faciẽs legis/cũ frequentibus contra parentes præſumptionibus incitatur. hic inquit iectus extra urbem/ſequente multitudine/lignoq; ſuſpenſus & ꝑmanens tota die ad uiſionẽ cunctorũ/nocte ſepeliat/ſicut etiam alii/qui quocunq; modo ꝑimi legibus decernuntur. Sepeliantur aũt & hoſtes/& nullus mortuus exꝑs faceat ſæpulturæ/ſoluens pœnã ultra iuſticiã. Nulli hebræoꝝ ad uſuras liceat fenerare neq; cibũ neq; potũ. Non enim iuſtũ eſt a contribuli redditus ſuſtinere/ſed ſolatium utilitatis eius lucrum eſſe decernere/& gratiarũ actionẽ & recõpenſationẽ a deo referendam pro benignitate ſufficere. Qui acceperint ſiue pecunias ſiue quoſcunq; fructus ſiccos uel humidos reminiſcentes deũ hæc cũ dilectione reſtituant/tanquã reponentes in propriis loculis/& iterum cũ opus fuerit hæc tollentes. Qui uetro circa redditionẽ impudẽtes extiterunt/non in domos eoꝝ introeundũ eſt/& pignus ſumendũ/antequã ex hoc cã dicatur/pignus enim a foris petẽdũ eſt/& debitor per ſe portare debet nihil reſiſtẽs ei qui cũ auxilio legis ad eũ uenit. Si quidem idoneus ſit cui pignus ablatum ẽ/teneat illud creditor/quouſq; reſtituat quod debet/ſi uero eſt paup/reſtituat antequã ſol occũbat/& maxime ſi ueſtis ſit in pignore conſtituta/ut eam habeat ad ſaporem/qñ naturaliter deus pauperi miſeret. Mola uero & uaſa ei congrua non ſunt accipienda pro pignore/ne inſtrumentis neceſſariis ad ciborũ alimenta priuent/& pro egeſtate aliquid peſſimũ patiant. In futuro hoís pœna ſit mortis qui uero aurum aut argentũ abſtulerit/cõdẽnet in duplũ. Qui iumentũ rapuerit dãno quadrupli condẽnet/præter bouem. pro hoc enim quintuplũ ſoluat. Qui ad ſoluenda multa fuerit inops/ſit ſeruus eorũ quibus eſt condemnatus. Siquis fuerit contribuli uenditus/ſex annis ſeruiat/ſeptimo aũt anno liber abſedat. Si uero filio ei ex ancilla nato apud emptorẽ ꝓp affectũ eius ex familiaritatis dilectione ſeruire uoluerit inſtante anno iubileo quem quinquageſimũ nominamus/liber efficiatur cũ uxore ſimul & filiis. Si quis aũt aurũ uel argentũ ꝑ uiam inuenerit quærat eũ qui perdidit/præconemq; mittens/in quo eũ loco inuenit reſtituat & ex alio dãno non bonã utilitatem eſſe decernat. Similiter aũt & de pecudibus quaſcunq; in deſerto errare cõperiit/non inuento repente domino apud ſe reſeruet/teſtem habens in his deũ/q; noluit aliena lucrari. Nulli liceat ptranſire/cum iumentũ alicuius tempeſtate fatigatũ in luto uiderit cecidiſſe/ſed alleuet illud & proprio adiuuando labore/ei adiutor exiſtat/uias aũt ignorantibus demoſtrandas/& non riſum aucupantes de eoꝝ errore alienis utilitatibus liceat ĩpedite. Nemo blaſphemet abſentẽ. Percuſſit in lite qs ubi nondum eſt ferrũ/repente mactet/idẽ patiẽte eo q̃ ꝑcuſſit q; fecit. Si uero portatus ad ꝓpria q̃ ꝑcuſſus ẽ/egrotet diebus multis deinde moriat/ſit innocẽs q̃ ꝑcuſſit. Sanato aũt illo & multas expenſas in egritudine faciẽte/reſtituat uniuerſa ꝑcuſſor

quæcũq;

quæcunq; in uulneris ſanandi tempus expendit & quæcũq; medicis eroganit. Qui mulierẽ ꝓgnantẽ calce percuſſerit/ſiquidẽ abortiuũ fecerit mulier/pecuniis a iudicibus condẽnetur/tanꝫ̃ per corru// ptionem uentris/plebis faciens detrimentũ. Dentẽ ergo & uiro mulieris ab eo pecuniæ. Moriente ãt ea ex ea plaga/& ipſe moriatᷣ/anima pro aĩa cenſente lege ponendã. Venenũ neq; motiferum neq; aliud qđ ſit utile leſioni/ullus iſrahelitarũ hẽat. Si uero inueniatᷣ quiſquã hoc poſſidere/moriatᷣ hoc patiens/qđ toleraret ille contra quẽ uenenũ ꝓbatur eſſe confectũ. Qui cecauerit quẽquã ſimilia patiatᷣ/priuetᷣ quo priuauerit alios niſi forte pecunias accipere uoluerit qui creatus eſt lege uidelicet illi dante licentiã qui paſſus eſt eſtimare paſſionis ſuæ caſum/& concedente ſi ſeuerior eſſe uoluerit. Bouem eorum percutientem dominus interficiat. Si aliquem interficiat ꝓcutiens thaurus/ipſe qui dem lapidatus moriatᷣ/& neq; ad cibũ utilis habeatᷣ. Si uero ẽt culpabilis approbetᷣ dominus ꝓſcius eius naturæ/nec cauens/& ipſe moriatᷣ/tanꝫ̃ ipſe eius qui a boue emptus eſt auctor mortis extiterit. Si ſeruũ uel ancillã bos pimat/ipſe quidẽ lapidetur. xxx. uero ſiclos eius domino lapidati dominus dari damnetᷣ. Bos aũt ſi a boue ꝓcuſſus mortuus fuerit/ uẽdatᷣ/ & qui mortuus eſt & qui ꝓcuſſit & ꝓciũ amborũ eorũ domini ſibi diſtribuant. Qui puteũ/ſiue lacũ effodiũt/ diligentiã hẽant/ut tabulare illic faciant tegumentũ/nõ ut aliq haurire ꝓhibeantᷣ/ſed ut nullũ ibi ſit cadendi piculũ. Et ſi in hmõi ꝓfunditatẽ nõ clauſam icidens iumentũ alicuius moriatᷣ/eius præciũ dño ꝓprio ſoluatur. Circũdanda eſt quoq; maceria in puteis ſiue lacubus q̃ ꝓ muro ſit/quatenus non ſinat aliquos illic deuolutos extingui. Depoſitũ ſiqs accepit/tanꝫ̃ rẽ ſacrã aut diuinã ita cuſtodiat/nulluſq; fraudare creditorẽ ſtudeat neq; uir neq; mulier/nec ſi imenſam auri lucraturus ſit quãtitatẽ/ſpnens q̃ſi nullus ſit/q eũ poſſit arguere. Generaliter itaq; cõuenit unũquẽq; ſuã cõſcientiã ſcientẽ bñ agere/& teſtimonio ſuo ſibi ſufficientẽ uniuerſa agere q̃ ab aliis poſſint laudis ꝓmia cõdonare/& maxie reſpicientẽ ad deũ/quẽ nullus malignorũ latere pot. Si uero nihil agẽs doloſe/pdiderit cui creditũ eſt depoſitũ ueniẽs ad ſeptẽ iudices/iuret ꝑ deũ q̃ neq; eius cõſilio uel malitia periit/neq; aliqua rei pditæ ꝑte ſit uſus/& iculpabilis tũc abſcedat. Si uero uel in aliq̃ ꝑte uſus fuerit rẽ ſibi creditã ipſe pdat ẽt uniuerſam/& q̃cũq; accepit reddere cõdẽnetᷣ. Sicut aũt de rebus depoſitis ſancitũ eſt/ ita & ſi qs mercedẽ fraudet opantiũ corpibus ſuis/hẽatᷣ odibilis. Vñ nõ eſt fraudãda uiri pauperis merces/ ſciẽtibus uniuerſis/qa ꝓ terra aliiſq; poſſeſſionibus ei deus hoc ꝓſtitit. Sed neq; differenda ſolutio ẽ/ſed ſub die ꝓbẽda/tanꝫ̃ nolente deo fraudari quãquã uſu laboris ſui. Pro iniuſticia patris nõ debere filios puniri ſed pp ſuã potius uirtutẽ eis miſericordia ꝓbenda ẽ nõ leſio/qa filii peſſimoꝝ fuere patrũ. neq; odio hñdi ſunt ab iniqs nati. Sed neq; patribus filiorũ ſunt repenſanda peccata/cũ multa iuuenes extra noſtrã doctrinã ſibimet arrogent ꝓ ſupbiã/nolentes q̃ ſunt utilia doceri & coitũ fugere/ꝓ quem una ſecũ & maſculi uirtutẽ & fructũ filiorũ ꝓcreationis amittunt/quã nobis hoĩbus ad augmentũ gñis ꝓbuit deus/qñ in nece futurorũ filiorũ agitᷣ/& ꝓ hoc eorũ exterminatᷣ initiũ. Nã ſicut aĩæ illorũ debilitantᷣ/ita & q̃ ſunt corpis ꝓmutantᷣ. Similiter aũt qcquid putatᷣ eẽ uidentibus mõſtruoſum/nõ liceat fieri neq; de hoĩbus neq; de cæteris animalibus. Hæc ſiqdẽ uobis legũ ueſtræ reipublicæ ſit pacifica cõſtitutio/& deus ꝓpicius eius decorẽ inuiolabilẽ cõſeruabit. Nullũq; fiat tempus quod in aliquo aliquis hæc inouet/& in contrariũ mutet. Quia uero neceſſe eſt humanũ genus incõſiderata piacula aut uoluntarias turbas incidere/ẽt de his breuia colloquemur quatenus ꝓſcientes q̃ oportet fieri ad opus ſalutis ſitis idonei/& nõ tunc reqrentes quæ nos conueniat facere/minus inſtructi tpibus ſuccũbatis. Terrã quã uobis ſine laboribus ꝓbuit deus/& ſine uirtutũ exercitatione cõceſſit/ꝓſtet q dem/ut ea ſine bello fruamini/neq; aliis in ea cõtra uos ꝓliãtibus/neq; iteſtina ſeditione cõcuſſis ꝑ q̃ cõtraria ueſtris patribus gerentes q̃ ab illis ſunt cuſtodita ꝓdatis/ſed utentes legibus bonis q̃s uobis deus ꝓbuit perſiſtatis. Si uero caſus belli aut nunc uobis/aut ueſtris filiis poſtea forte prouenerit extra terminos hoc agatur. Bellaturi/legationes & ꝓcones mittite ad uoluũtarios hoſtes. Ante arma nã q; bonũ eſt apud eos uti ſermonibus declarantibus/qñ & militiã copioſam hñtes/& equos & arma & ante hæc propiciũ deũ/& uobiſcũ pariter dimicãtem/tñ petite/ut nequaq̃ cũ eis pugnare debeatis/ne res eorũ auferre cogamini. Et ſiquidem conſentiũt/bonũ uobis eſt ſeruare pacem/ſi uero confidentes in ſe/quaſi uirtute præcellant/& uos uexare conentur/exercitũ ſup eos inducite principe quidẽ utentes omnipotente deo ſub principẽ uero cõſtituite unũ/qui cunctos uirtute ꝓcellat. Multo tũ náq; principatus his qui agere quitquã celeriter compelluntur impedimentum eſt/ & potius nocuit ledere q̃ iuuare. Exercitus aũt ducatur mundus/& inter oẽs corpis robore & animi audacia ualde ꝓpoſitus timidi uero diſcerendi ſunt/ne dũ circa congreſſionẽ belli conuertuntᷣ ad fugã/ hoſtibus magis uires adiiciãt. Eos qui nup edificauerint domos/quibus tps annale non fuit/ad fruendũ/& q plantauerunt/& necdum pticipati ſunt fructibus in prouincia dimittendos cenſemus/ſed ẽt eos qui ſponſi ſunt/& q nup uxores duxerunt ne deſiderio earũ pcentes uitæ & ſeruantes ſemetipſos ut illis fruantᷣ/arma tractare cõtẽnant. Cũ uero caſtra inqt ducitis ꝓuidete ne qđ mali geratis. Obſidẽtes ciuitatẽ & lignis egẽtes ad machinatiõis opus/nõ icidatis arbores terræ fructiferas/ſed ꝑcite ſcientes

eas a deo

eas a deo ꝓ utilitate hominũ esse ꝓductas. Quæ si uocẽ haberent iurgiũ uobis inferrent/quia cũ nõ fit in eis cã bellorũ iniquæ sectionis ꝓiudicia patiant/& si uirtus eis foret/ẽt demigrarent/& in aliã terrã recederent. Vincentes aũt in pugna/rebelles occidite/alios uero ad tributa redẽda seruate/ablq; gente chananæa. Hos.n.cũ omni domo cunctos oportet exterminari. Custodite in bello præcepue/ut neq; mulier utatur instrumento uirili/nec uir tunica mulieri. Huiusmodi siquidẽ Moyses hebræorũ rempublicã dereliquit. Leges aũt prius quadragesimo anno conscriptas tradidit/de quibus in alia sum conscriptione dicturus. Reliqs uero diebus frequentes bñdictiones ꝓ ecclesias eis dedit/& super eos qui non legitime uiuerent si quæ in eis sunt definita transcenderent maledictiones imposuit/& deinde hexametrũ eis carmen effecit/quod in libro dereliquit in sacrario conseruandũ eloquiũ continens futurorũ secundũ quod omnia facta sunt atq; fient/nullaq; ueritate priuatur. Hos igitur libros simul & arcam in qua decem uerba duabus tabulis conscripta recõdidit/& tabernaculũ tradidit sacerdotibus/& populũ adoratus est/ut dũ obtinerent terrã/& collocarent in ea/Amalechitarũ non obliuiscerent iniuriã/sed castramẽtati sup eos pœnã de eis sumerent/eo q; eos in deserto positos afflixissent. Capta uero terra chananæorũ & oẽm eius multitudinẽ perimi iussit & altare erigendũ/quod ad solis respiceret ortũ/tũ non longe ab urbe Sicimorũ inter duos montes/ Garizeo quidem a dextris posito/a leuo aũt eo qui Hebal nuncupat/diuisoq; exercitu per sex tribus in duobus montibus/& cũ eis leuitis & sacerdotibus/primũ quidẽ eos qui in mõte Garizeo essent .orare sanciuit/bona sup eos accidere/q circa religionẽ dei legũq; custodiã studiũ haberent/nec offenderent in his q̃ Moyses imperauit/& his fauere alias tribus/rursumq; his orantibus/sex alias respondere bñdicẽtes/deinde trãsgressoribus ponere maledicta/& in eorũ cõfirmatione sibi tribus adiuuẽ cõsonare. Conscripsit aũt bñdictiones eorũ/ut nequaq̃ longo tpe hæc doctrina deficeret. Quas ẽt moriens in altaris latere utroq; conscripsit/stante populo/& secũ sacrificia & holocausta celebrante/quod nequaq̃ ulterius fecit. Hæc igitur constituit Moyses/& hebræorũ gens hæc mandata sequẽdo constitit. Altera uero populũ cũ mulieribus & infantibus in ecclesiã conuocauit/ita ut famuli ẽt adessent & ei iusiurandũ pro legũ custodia celebrarent/ut de dei uoluntate pfecte cogitãtes/ neq; cognatis fauentes/neq; terrore ꝓmoti/neq; aliã quãlibet fortiorem cãm q̃ legũ custodiã arbitrantes/earũ ꝓcepta transcenderent/sed siue quisq̃ eorũ consanguineus temptaret huius cõuersationis iura cõfundere siue ciuitas foret in eis ulciscerentur & singulariter & cõiter & cũ eis prælialerent/etiã fundamenta subuerterent ut neq; pauimentũ cõtemnẽtiũ si esset possibile remaneret/ si uero nequirẽt inferre tormentũ/hoc ipsum ostenderent/quia non sua uoluntate fecissent. Et in his quidem multitudo iurabat. Docuit aũt eos quẽadmodũ sacrificia ꝓcipue deo placerent/& quo præliantes digni fierent utentes coniectura lapidũ/de quibus primitus declaraui. Prophetauit uero & iesus ꝓsente moyse. Igitur Moyses cuncta quæ forent pro populi salute facienda in bellis simul & in pace tractans legibusq; cõpositis/& distributis reipublicæ pariter ornamentis dicit/quia ei diuinitas ĩdicauerit q; si transgrederentur eius religionẽ hebræi experirentur aduersum/ita ut eorũ terra armis hostiũ cõpleretur & urbes destruerent/& concremarent templũ/& uiri uenditi seruituri forent nullo eorũ calamitatibus miserante/ eosq; cũ talia sustinerent/frustra esse penituros. Deus tñ iquit qui uos creauit & ciuitates ciuibus uestris tẽplũq; restituet/eritq; harũ rerũ calamitas nõ semel sed sæpius effutura. His dictis exortans Iesum ad chananæos exercitũ ducere tanquã deo cooperante in his q̃cũq; tentarent/& omni multitudini bñdicens quo ergo inquit ad nostros pgo maiores/& deus hos die me ad illos ire decreuit gratias quidem ei adhuc uiuens uobisq; præsens refero/ꝓpter ꝓuidentiã eius quã non pp libertatẽ solũmõ uestrã gerens/sed etiã ꝓ muneribus optimis semp exhibuit/laborãtiq; mihi & oẽm sollicitudinẽ adhibenti ꝓ meliori uestra cõuersatione sua solatia nõ negauit/& in omnibus placidũ nobis ꝓbuit semetipsum/magis aũt ipse fuit/qui ẽt bonã cõuersationem dedit/finẽq; cõcessit/me utens sub principe pariter & ministro/in quo uestrũ populũ uoluit adiuuare. Pro quibus oĩbus bñdicere uirtuti dei cui cura erit & in futuro cogitare ꝓ uobis/moriẽs optimũ iudicaui/ & ipse utiq; hoc debitũ deo restituens/& uobis ad memoriã derelinquẽs/qa colere nos sp hũc oportet & honorare & leges rerũ oĩum q̃s ꝓstitit/placiduq; permanẽs adhuc ꝓbebit/tanquã optima dona seruare/quia pessimus inimicus est & homo nequissimus/qui legislatori facit iniuriã/& legis ipsas frustra positas arbitratur. Deum ergo non prouocetis ad iracundiam legibus neglectis/quas ipse generans uobis dedit. Hæc aũt Moyse ad finẽ uitæ dicente/& cũ bñdictione singulis tribubus futura ꝓphetãte/populus cessit cunctus ad lachrymas/ita ut ẽt mulieres tundentes sua pectora/demonstrarent in eius morte lugubrẽ passionem. Sed & paruuli flentes/cũ adhuc magis ad retinendã tristiciã ĩualidi forent declarabãt/quo & ipsi uirtutẽ eius & magnitudinẽ ultra ipsam ĩfantiã sentiebãt. Erat itaq; iuuenibus ac senioribus ærũna magnæ tristitiæ. Alii náq; scientes/quali tutore priuarent/de futuro lugebãt/aliis uero maximus ob hoc erat luctus/quo cũ nondũ bene eius uiderentur degustare uirtutem/tali principe fraudabantur. Nimietatẽ uero gemitus populi/atq; dolorũ/coniicere poterit

annuſqſq;

unſquiſq; ex eo/q; tũc ipſi legiſlatori ꝓueniſſe dinoſcit. Nam cũ omni tẽpore ſuaderet nõ oportere quẽquã ꝓ futura deiici morte/tanq; hãc uolũtate dei & legis natura ferẽte/in his tamẽ q gerebantur a populo/uictus eſt ut defleret. Igit ꝓperantẽ quo erat auferẽdus/cũcti cũ lachrymis ſequebant. Moyſes aũt alios qdẽ manu ſilentiũ faciẽs/ꝓcul getos manere ꝓcepit/ꝓximos uero ſuis conſulabat ſermonibus/ne ſequẽtes lugubrẽ ei facerẽt finẽ. Illi ẽt hoc ei ꝓſtãdũ iudicãtes/ut ꝓpria uolũtate diſcederet/ſemetipſos in aliis locis/detinuere flẽtes/& abeũtẽ lachrymis currẽtibus intuẽtes/quẽ ſolũmodo ſeniores deduxerũt/& pontifex eleazarus/& ꝓnceps Ieſus. Cũq; ueniſſet ad mõtẽ qui uocat Abarim/qui eſt excelſus & e diuerſo poſitus Hiericho terrã optimã chananæoꝝ & amplã intuẽtibus ad uiuẽdũ ꝓbẽs/ſeniores dimiſit & dũ ſalutaret Eleazarꝝ/& Ieſum/eiſq; adhuc loqueret/nubo ſubito ſup eũ aſtãte/in quadã eõualle ſublatus eſt. Scriptũ eſt aũt in ſacris libris eũ fuiſſe mortuũ pp metum ne pp excellẽtiã uirtutis q erat circa eũ ad diuinitatẽ abiiſſe putaret. Vixit itaq; oẽ tps annoꝝ. xx. & cẽtũ/ex quibus pte tertia ꝓnceps fuit minus uno mẽſe. Defunctus eũ aũt ultimo mẽſe ãni/q a macedonibus uocat diſtrus/apud nos aũt adari mẽſis initiũ eſt ſapia cũctos hois q fuerũt quocũq; tempore ſuperãs & optime his quæ intelligebat utẽs/ad dicẽdũ uero & ad ꝙuẽdũ populo ualde gratiſſimus & alia multa bona poſſidẽdo nimis idoneus/ſic quoq; cũctis abſtinẽs paſſionibus/ut neq; eſſe in eius aia putaret/ſed ſolũmõ eorũ noia fugeret/& in aliis potius/q in ſe eſſe cõſpiceret. Et dux qdẽ inter pares illi ſimilis fuit/ꝓpheta uero q̃lis ille/alter nullus uita ut qcqd eũ cõtigiſſet loqui/deus putaret audiri. Luxit hũc populus triginta diebus/& nũq; triſticiæ magnitudo hebræos tãta detinuit/quanta fuit in tranſitu Moyſeos. Diligebant etenim eum non ſolum qui fuerunt experti/ſed etiam qui eius legebant leges/queſtioneſq; uehementiſſimas faciebant/& eius uirtutem ita conſiderabant. Finis itaq; Moyſeos declaratus a nobis hoc modo ſufficiat.

Incipit liber quintus.

Quomodo Ieſus duxit hebræoꝝ exercitum/& dũ pugnaſſet cõtra chananæos/& deuiciſſet terrã eorum per ſortes funiculoꝝ eſt pritus/& de morte ipſius Ieſus/& pontificis Eleazari. Cap. I.

Oyſe itaq; ꝓdicto mõ ab hoibus abeũte. Ieſus oĩbus tã in eo legitimis finem habẽtibus/ & luctu qeſcẽte/ꝓcepit ut populus eſſet ꝓparatus ad expeditũ/miſitq; exploratores ad Hiericho/q & uirtutẽ eoꝝ/& q̃ ipſi uolũtatẽ hſe uiderẽt/agnoſcerẽt. Ipſe uero diſponebat exercitũ/tanq; Iordanẽ oportuno tẽpore tranſiturus/& cõuocãs ꝓcipes tribuũ Rubẽ & Cad/& ꝓſides Manaſſemã & huius tribus mediã ptẽ in arnõ aſcripſerat habitare/quæ ẽ Chananæorũ terræ ps ſeptia. cõmemorabat eis quæcũq; Moyſi ꝓmiſiſſent/atq; poſcebat/ut ꝓſtãtes & illius ꝓuidẽtiæ q neq; dũ moreret circa eos defeciſſet/& utilitati cõmuni ſemetipſos ad ea q̃ ꝓcipiebat ꝓniſſimos exhiberẽt/& cũ equitibus qnquaginta milibus armatorũ a loco q dr̃ Abela ad Iordanẽ acceſſit in ſtadiis. lx. Cũq; fuiſſet illi ccaſtrametatus/repẽte exploratores aduenerũt nihil hoꝝ agebant apud Chananæos ignorantes. latenter enim prius oẽm urbem eoꝝ licenter cõſiderauerũt ſimul & muros qcũq; fortes/& q nõ ita cauti eſſe uiderẽtur/ſed & portas/q̃ dũ eſſent fragiles oportunũ ꝓberẽt iuaſuris introitũ. Non autem curabãt ciues quicũq; uidebãt eos iſta cõſiderare purãtes uiſiõis gratia pegrinos aptiſſima eos ciuitatis loca ſingula ꝓſcrutori/nõ uolũtate tamẽ hoſtili. Cũq; ueſpere factũ fuiſſet/& deſcẽdẽtes in habitaculũ quodã muro uicinũ ueniſſent in quo coenaturi erant/eſſetq; eis addiſcẽdi cura/nũciatum eſt regi coenanti/eo q exploratores qdã ex hebræoꝝ exercitu ueniẽtes eẽnt in Raab habitaculo/cũ multa latẽdi ꝓuidẽtia cõſtituti. Ille uero repente eos ꝓcepit cõprehẽſos adduci/ut eos torquens agnoſceret. qd agere uolentes adeſſens. Cunq; intuiſſet cõ eoꝝ Raab agnouiſſet/nã ſupra murũ ſtipulã lini ſicabat/exploratores qdẽ illic abſcondit. His aũt q miſſi fuerant a rege dicebat/q; pegrini qdã ignoti fuerint ante paululũ q̃ ſol occũberet apud eã/& coenãtes abſceſſerũt. Quos ſi timorẽ ciuitati/& regi piculũ ferẽtes ueniſſe putarẽt ſine labore cõprehẽderẽt ꝓſequẽtes. Illi uero muliere ita loquẽte nullũ eius ſentiẽtes dolũ abſceſſerũt/neq; ꝓſcrutãtes habitaculũ eius. Cũq; pexiſſent p uias p quas eos ꝓcipue ire credebãt/& quæ ducerẽt ad uada Iordanis & nullũ ſignũ agnoſcerent/a labore quieuerũt. Tumultu aũt ſedato/Raab deducẽs uiros & piculũ ꝓ eoꝝ ſalute faciẽs ſuũ/q̃ ſi cãpi in eoꝝ occultatione potuiſſet/nequaq; ſupplicia regis euaderet/ſed cũ omni domo peſſime depiſſet rogauit ut hẽrent ſui memoriã/& dũ Chananæoꝝ terrã obtinerẽt/huius ſalutis repẽſationẽ eos ſibi cõferre poſcebat. Quo facto/dimiſit abire eos ad ꝓpria iurãtes/ut eã liberarẽt & quæ cũ ea foret/dũ ueniẽtes in ciuitatẽ naſtarẽt eã/& oẽs hoſtatores eius/ſecũdũ ſniam apud ſe ꝓfinitã una pimerẽt. Hæc. n. illa ſcire ſe dicebat ſignis dei uirtute mõſtratis. At illi dei ꝓſentibus gratias referẽtes/& de futuris iurabãt ope ſerepẽſaturos fore/& ſuadebãt/ut dũ ſentiret capiẽdã ciuitatẽ/oẽm poſſeſſionẽ ſuã atq; domeſticos in illo habitaculo recõderet/& añ ianuas coccineũ funẽ appenderet q̃tenꝰ ſciẽs domũ ꝓnceps ne qd ei mali fieret cuſtodiret. Adiiciebãt. n. Nũciamus ei/qa tuo fuerimus ſolatio liberati/Sigs uero pugnã/

ꝺo ceciderit tuoꝝ aut tu/nequaꝙ nobis hoc aſcribas/q ꝑ deū quē iuranimus nūc tibi ꝓponimus ut in nullo debeas q̄ſi de iuriſiurādi trāſgreſſiōe dubitare. Et illi qdē hæc ꝓmittētes abibāt dimiſſi per muꝝ/& ad ſuos pueniētes núcianerūt q̄cūq; in urbe geſſiſſent. Ieſus aūt pōtifici Eleazaro & ſenioribus dixit q̄ fuerāt ab exploratoribus iurata Raab/q iuſiurādū ſua quoq; ſnia firmauerūt. Metuente uero duce trāſitū fluminis/cū eſſet grādis eius ſpetus & ñ pōtibus trāſiret/nā ꝓmitus nō erat iūctus/q ēt ſi uellēt ei pontē facere nequaꝙ ſe arbitrabāt ꝑ hoſtes hēre ꝓmiſſionē iter hæc deus & trāſibi/lē fluuiū fieri ei ꝓmiſit/magnitudinē eius iminuēs/& duobus trāſactis diebus. Ieſus trāſpoſuit cūctū exercitū/totāq; multitudinē tali mō. Precedebāt eqdē ſacerdotes habētes arcā/deinde Leuitæ taber naculū & uaſa q̄ ad ſacrificioꝝ miniſteria ſunt neceſſaria deferētes. Seqbaṫ aūt leuitas ꝑ tribus ſuas ꝓis exercitus habēs in medio infantes atq; mulieres. Metuebāt. n. ꝑ eos/ne uī paterent in flumine. Cūq; ſacerdotibus ꝓmis itroeuntibus meabilis iā fluuius uideret/altitudine qdē eius iminuta/alueo uero eo q; multus nō eſſet fluctus/q̄ſi ad ſicci panimēti ſtar expoſito/oēs iā cōfidēter fluuiū trāſmebāt & q̄lē eū deus futuꝝ eſſe ꝓdixerat talē eſſe cōſpiciebāt. Steterūt aūt in medio ſacerdotes donec turba trāſiret/& ſecuritatē attingeret. Oībus itaq; trāſeūtibus/egreſſi ſunt ſacerdotes/libeꝝ iā fluuiū relinquētes ut more ſuo decurreret. Et fluuius qdē egreſſis hebræis denuo creuit/& magnitudinē ſuā recepit. Illis uero qnq̄ginta ſtadiis ꝓcedētibus exercitus uſq; ad decē ſtadia Hierichūtis acceſſit. Ieſus aūt altare ex lapidibus quos ſinguli ꝓcipes tribuū tulerāt de ꝓfundo Iordanis iubēte ꝓpheta cōſtituēs ꝑ futuro ſigno iterrupti fluminis/ſup eū ſacrificauit deo/& feſtiuitatē paſcæ in illo loco cunctus populus celebrauit/& oīa q̄ eis deerāt ꝓmitus facillime tūc abūdabāt. Nā & meſſem iā maturā Chananeoꝝ metebant/& cætera opulētiſſima poſſidebāt. Tūc eis ēt cibus mānæ defecit/ex quo aliti. xl. fuerūt ānis. Cū hæc uero iſrahelitæ facerēt/& Chananæi nequaq̄ cōtra eos exirēt/ſed clauſi muro q eſcerēt/Ieſus eos obſidere deliberauit. Et prīa die feſtiuitatis ferebāt arcā ſacerdotes/ꝓcedebāt; ſeptē bucinis ſuis tubas mittētes/rogabāt; ſimul exercitu/ut uiriliter circuirēt miuꝝ/ſenioribus ſuis ſequētibus/& tubas mittētibus ſolūmō ſacerdotibus. Quo geſto/ea die nihil āplius faciētes ad caſtra reuerſi ſunt. Cūq; hoc. vi. diebus feciſſent. vii. die oēm populū colligēs armatoꝝ. Ieſus captiuitatē urbis ānūciabat/& qa eis illa die deus eā ſine eoꝝ labore cōtraderet/muris eius ſpōte ꝓſtratis/oīa tñ occidēda q̄cūq; aīo placuiſſet hēre ꝓcepit/& nullo labore ab hoſtiū nece qeſcēdū/& ut neq; miſericordia cedēdi/neq; circa ꝓdā uacādā fugiētes cōtēnerēt inimicos/ſed aīantia cūcta ꝓmerēt/& nihil ad uſum ꝓprie uoluptatis auferrēt/auꝝ uero & argētū quocūq; iueniret iuſſit auferri/ut deo ꝓcipue geſtoꝝ ꝓmiciæ ſeruarēt/q̄ ꝓmū fuiſſet ciuitate ſubacta ꝓceptæ/ſolā uero Raab liberādā decreuerūt/& generationē eius eo q; ei exploratores ꝓbuerāt iuſiurādū. Hæc dicēs Ieſus/atq; diſponēs exercitū deduxit ad ciuitatē. Circuibāt aūt iterū urbē arca ꝓcedēte/& ſacerdotibus ad opus populū commonētibus. Cūq; ſepties circuiſſent/& paulati qeuiſſent repēte cecidit murus/neq; machia/neq; alia uiolētia muro ab hebræis illata. Illi uero īgrediētes urbē Hiericho oīa in ea pemerūt/iopinabilē muri ruinā obſtupeſcētibus mētibus utiq; eoꝝ/ad defenſionē ſuā iutilibus ſubito cōſtitutus. Necabāt aūt ptinere cōſtipati/& i domibus apḋēſi/nulliq; penitus parcebaṫ/ſed oēs pariter occidebāt/uſq; ad mulieres ēt & ifantes/eratq; ciuitas plena mortuoꝝ corporibus/& nullus effugit necis īcurſū. Ciuitatē quoq; cūctā icederūt/ſimul & regionē. Raab uero ad illud cœnaculū cū ſuis cōfugiētē explorato/res eripuerūt. Quā dū ad ſe Ieſus uenire feciſſet/gratias egit ꝑ exploratorū ſalute/& ꝑ tali bñficio dixit nō ſe retributiōis fore minorē/donauitq; eā repēte multis agris/& rebus maximis honorabat. Siquē locū ciuitatis ptrāſiebat/ignis eū deſtruebat/& ſup habitatores eius deiiciebat. Sed & ſiqs uaſtatā poſtea uellet inſtruere maledixit q̄tenus q fundamēta murorū iaceret/ꝑ ore filio careret/q uero pficeret. & nouiſſimū ſimul amitteret. Hoc uero maledictū nō neglexit diuinitas/ſed ipoſterū dictū rus ſum paſſionē quæ ꝓp eā factā aduenerit. Cōgregata eſt igit innumera multitudo argenti ſimul & auri. necnō & æris/cū nulli placuerit aliqd exinde ſuſtuliſſe nec ad utilitatē ꝓpriam ea diripuiſſe. Et hæc quidē Ieſus ſacerdotibus theſauroꝝ recōdenda cōtradidit. Hoc ergo modo periit Hiericho. Achar uero Charini filius ex tribu iuda dū iueniſſet clamidē regiā/totā auro cōtextā habentē auri mazā/hoc eſt ſiclorꝝ pondus ducētorꝝ crudele iudicās/ſi is q piculū habuerat lucrū inueniens qd in ſua utilitate cōferret/daret hoc deo/& nō magis egēti/foueā faciēs ualde ꝓfundā in ſuo tabernaculo ſupfodiēs eā/latere ſe iudicās deū/ſicut potuit latere cōmilitones. Vocatus eſt aūt locus in quo caſtrametatus eſt Ieſus galgala/qd nomē ſignificat libertatē. Trāſeūtes. n. fluuiū/iā ſemetipſos ab ægyptiis/& ab ærūnis deſerti cōfidebāt eſſe ſecuros. Poſt paucos ergo dies naſtatiōis Hiericho miſit Ieſus. xxx. milia armatoꝝ in ciuitatē Adā/poſitā ſup hiericho q̄tenus dimicarēt. Et cōgreſſis hoſtibus ceciderūt hebræoꝝ uiri ſex & trigīta. Cūq; hoc nūciatū fuiſſet iſrahelitis/magnā triſticiā & crudelē anguſtiā ꝓtinus habuerūt/& nō tm̄ ꝓpter cognatos amiſſos/licet oēs uiri boni & nimis exerciti piſſent/quātū pp deſperationē ſuā. Credēres. n. iā ſe terrā/obtinuiſſe/& a prælīs iā exercitū uacare. hoc deo taliter ꝓmittēte/potiores inopinabiliter uidebāt hoſtes & ſaccos ſupinducētes ſtolis ſuis/tota

die erāt

mis cõstituti/nulla re inhærentes/nec cibo caſu ſiquidem q cõtingerat grauiſſime uidebant afflicti. uidens aũt Ieſus exercitũ ita pcuſſum/& ex oĩbus iã rebus peſſima deſpatione deiectum/audacter acceſſit ad deũ & ait. Nõ noſtra petulãtia uenimus ut hãc terrã armis ſubiiceremus/ſed Moyſe famulo tuo ad hoc nos adhortãte pceſſimus dũ multis ſignis poſſeſſionẽ huius terræ ꝓbitus te nobis eſſe ꝓmiſſeris/exercitũq armis hoſtiũ facere meliorem. Quæ ſunt hæc q̃ nobis repẽte uenerũt. Nũc ãt ꝓter ſpẽ decepti uidemur/& tanq̃ nõ firma ſint tua ꝓmiſſa q̃ Moyſes ꝓdixit afficimur/& deteriora nũc de futuris metus nos diſpabiles hẽt/ꝑmũ expimento talia ſuſtinẽtes. Sed tu domine qũo tibi uirtus eſt malis his adhibere medicinã & pñti noſtræ triſticiæ ꝓbere uictoriã/ẽt de futura deſpatio/ne tuo fauore nos libera. Sic eqdem Ieſus ꝓnus in terra iacens depcabat deũ. Cui rñſio a deo data eſt/ut ſurgeret & exercitũ a ſua pollutiõe purgaret/ꝓp furtũ rei ei dicatæ hãc deuictiõem nũc ſup eos eueniſſe dicens/ſi uero reqreret q fecerat ac puniret/uictoria eis ſemp de hoſtibus ꝓueniret. Hæc ergo populo Ieſus enarrabat/& uocãs Eleazar pontificẽ/& ꝓncipes tribuũ/ſortẽ ſup eos mittebat. Cũq hoc delictũ in tribu inda factũ eſſe declarareť/rurſũ p genus ſortem miſit/& ueritas/huius iniqtatis circa cognatiõem Achar illuxit. Tũc denuo p unũquemq uiꝝ iquiſitiõe facta/apprehẽſus eſt Achar. Ille uero cũ nõ potuiſſet negare deo/dũ eũ ita cõſtrinxiſſe ꝓbabať/futurũ cõfeſſus eſt/ꝓtulit in mediũ ueſtem. Et ille qdem repente pemptus turpem poenã & incũctãter cõgruã ſuæ pſũptiõi ꝓmeruit ſepulturã. Ieſus ergo purgatũ exercitũ deduxit ad Adã urbem/& nocte circa ciuitatẽ inſidias cõſtituens/diluculo hoſtibus eſt cõgreſſus. Iſraael aũt cũ fiducia pp ꝓtem uictoriã ſup eos eũtibus/ſimulãdo ſe recedere populus hebræoꝝ/hoc mõ lõgius eos pſequentes traxit a ciuitate/& tanq̃ de uictoria cõfidentes. Dũ uero reſiliſſet exercitus cõtra faciem eorũ/dediſſetq ſigna quæ conſtituerat eis/quos in inſidiis collocauerat/eoſq excitaſſet ad pugnã/tũc illi in ciuitatem ingreſſi ſunt. Dũq eſſent circa muros ciues intenti/aliq uero & circa aſpectũ eoꝝ q egreſſi fuerãt mentibus occupati illi qdem ciuitatem coeperũt/& oẽs occurrentes ſibimet extinxerũt. Ieſus aũt ꝓcedentibus illis ad præliũ occurrens omnes cõuertit in fugã. Cũq refugerent q̃ſi ad itegrã ciuitatem/cũ & ipſam captã inſpicerent/& incenſam cũ mulieribus & filiis agnouiſſent/p agros diſpſi ſunt/defendere ſemet ipſos ſolitudine nõ ualentes. Cũ talis calamitas hoſtes apprehendiſſet/infantũ turba capta eſt atq mulierũ/& rerũ aliarũ uaſorũq inumera multitudo necnõ greges pecudũ hebræi coep rũt ac multas pecunias. Erat.n. locus idoneus. Et hæc oĩa Ieſus in galgalis poſitis militibus partitus eẽ. Gabaonite uero habitãtes iuxta Hieroſolymã/uidentes paſſiones quæ ꝓuenerũt Hiericho & Adanitis/& ad ſemetipſos trãſire hãc uaſtationẽ exiſtimãtes. Ieſum qdem apte rogare uoluerũt/neq.n. hoc ipetrare ſe q̃ſi aliquid mediocre putabãt/dũ in interitu potius Chananæoꝝ gentis eũ pugnare cognoſcerent. Cheſeritas aũt & Chaterimitas q̃ uicinꝰ eis erãt ad auxiliũ popoſcerũt/dicentes neq illos piculũ declinare/ſi iſtos Iſrahelitæ deuincerent/adunati uero poſſent magnitudinem eoꝝ uirtutis euadere. Et dũ hæc uerba placuiſſent/miſerunt legatos ad Ieſum amicitias poſtulãtes/quos ꝓcipue iudicabant idoneos/ut agerent q̃ oĩbus expedirent. Illi uero confiteri ſe Chananæos icautũ exiſtimãtes/fugere ſe huiuſmodi piculũ credidenũt/ſi dicerent/nihil ſibi cũ Chananæis quolibet modo cõpetere/ſed longiſſime ab his habitare & ueniſſe ſe ꝓ fide uirtutis eoꝝ/ambulãtes itinere multo/& ꝓ cõiectura ſermonis huius ueſtimenta mõſtrabãt. Veſtes.n. cũ nouæ fuiſſent qñ egrediebanť/longo itineris tpe attritas ſibimet aſſerebãt. Calicinis.n. ut eoꝝ uerbis crederet ueſtibus utebanť. Stãtes ergo i medio dicebãt ſe miſſos a Gabaonitis/& uicinis ciuitatibus multũ ab ea terra remotis/facturos cũ eis pacem/more fœderis patriæ ſuæ agnoſcentes dei gratia atq domo Chananæorũ terrã eis poſſidere cõceſſam/his tributarios fore gratanter & ciues eorũ fieri promereri. Hæc itaq illi decentes/& iudicia itineris oſtendentes/rogabãt hebreos ad pacta amicitiaſq deſcẽdere. Ieſus aũt dictis eorũ credens/quod nõ eſſent de gente Chananæoꝝ/amicitias fecit cũ eis/& Eleazar põtifex cũ ſenioribus præbuit inſiurãdũ habituros amicos & ſocios/nihilq cogitare ſe aduerſus eos iniuſte/populo. ſ. in iureiurãdo una cõſentiẽte. Et illi qdẽ q̃ uoluerãt callido cõſilio/ꝓmerẽtes ad ſemetipſos ibãt. Ieſus uero caſtrametatus cõtra Chananæos in cõfinio Gabaonitarũ/& agnoſcens nõ ꝓcul ab Hieroſolymis Gabaonitas inhabitare/& Chananæorũ generis eſſe/uocãs eorũ priores de falſitate culpabat. Illis aũt nõ aliã fuiſſe ſalutis occaſionẽ ſe hũiſſe dicẽtibus/& ꝓpterea ad hæc ex neceſſitate ueniſſet/cõuocabat pontificẽ Eleazarũ & ſeniores/eiſq cẽſẽtib' publicos eos famulos ne iuſiurãdũ trãſgrederet eẽ ãcretũ ẽ. Et illiqdẽ pro calamitate cõprehenderãt eos hãc ſui cautelã atq cuſtodiã inuenerũt. Cũ uero rex Hieroſolymorũ graniter ferret/eo quod Gabaonite cũ Ieſu pacta feciſſent uicinarũ gentiũ reges contra eos pugnaturos ad ſolacia rogabat. Quibus eis ꝓbentibus q̃ttuor enim erãt/cũ eo caſtrametãtibus/circa quendã fontẽ nõ ꝓcul a ciuitate/dũ iã pararẽt obſeſſionẽ Gabaonitæ auxiliatorẽ aduocauerũt Ieſum. Ad hoc.n. uenerũ erat ut a ſuis qdẽ perimi ſe putarent/& ab eis q ad interitũ Chananæorũ gentis caſtrametabanť ſaluari ſe pp amicitias exiſtimarẽt. Ieſus ãt cũ oi exercitu ad eorũ ſolacia ꝓperare feſtinãs/& die noctuq perambulans/diluculo uenit ad hoſtes & fugientes ſequebatur/pergens in

deſcenſu Bethoron/ubi etiam dei quoq; operatione cognouit ſignificatā ſibi tonitruis & fulminibus & grandinis demiſſione maiore quam ſolitum eſt/inſuper etiam die creſcente/ne nox ſuccedens hebræorum impetum. refrenaret Ieſus reges in quadam ſpelunca celatos circa Maceda uenit/omneſq; puniuit. Quod uero longitudine tunc dies extenſus eſt/& plus ſolito creuit/palam eſt per ſcripturas quæ ſunt in templo repoſitæ. Sic igitur exterminatis regibus qui eduxerant cōtra Gabaonitas exercitum reuerſus eſt rurſum ad Chananææ montana Ieſus/& multa cæde in ea facta ſumens prædam uenit ad exercitum Galgalis conſtitutum. Et cum hebræorum uirtute per circuitum habitantes ſermo diſcurreret/& ſtupor haberet omnes audientes multitudinem peremptorum/caſtrametati ſunt ſuper eos reges Chananæi/qui circa montem Libanum habitabāt/& Cananæi qui cāpeſtribus erāt/Palæſtinos ſecum ducentes uenerunt; ad ciuitatem Berothi Galilææ ſuperioris & Deierſe/qui locus non procul a galileis eſt. Totius autem exercitus armatorum erant. ccc. milia & duo milia curtum. Turbabat itaq; hæc multitudo & ipſum Ieſum & iſrahelitas/& ſperare meliora propter timoris magnitudinem dubitabant. Deo uero arguente timorem eorum/& ſi magis ſolatium ab eo quæ rerent/promittente ut deuincerent inimicos. & iubente equos hoſtium ſubneruare/currus incendi/audax in promiſſionibus dei factus fidens perrexit ad inimicos/& quinta die ueniens circa eos/congreſſus eſt pugnaq; fortis effecta eſt & cædes fide potior/quam poſſit audiri. Perſequens autem eos multum perambulauit/& omnem exercitum hoſtium præter paucos/extinxit/regeſq; ceciderūt uniuerſi/deficientibus hominibus ad interficiendos/eo quod Ieſus eorum equos occidit/& currus incēdit. Quo facto/prouinciam licentius poſſidebat/nullo preſumente bellū ei inferre/ſed ciuitates obſeſſione capiebat/& quicquid potuiſſet ſumere deuaſtabat. Quintus iam annus tranſierat/& nullus remanſerat Chananæorum/niſi qui munitione murorum effugerant. Ieſus autem de Galgalis denuo caſtrametatus/ſacrum tabernaculum conſtituit circa ciuitatem Sylo/locus. n. opportunus pulcritudine uidebatur/donec edificari templum quietis cā permitteret. Et inde procedens ad Sicimam cū omni populo altare conſtituit deo/ubi Moyſes quoq; prædixit/& diſtribuens exercitum in monte quidem Garizi conſtituit mediū/& in bael dimidium/in quo & altare ædificauit/necnō & Leuitas ſacerdoteſq; diuiſit. Sacrificantes uero & maledicta facientes/& eas in ara conſcriptas relinquētes/ad ſyloam denuo ſunt reuerſi. Ieſus aūt cum eſſet ſenex & chananæorum ciuitates nō facile capi uiderēt/tam propter locorum munitionem/in quibus erant/quam propter fortitudinē murorū/quos pro naturali ciuitatum cuſtodia circunduxerant/& credebant hoſtes deſperatione captionis ab obſidione recedere/nam propter ſuum interitum Chananæi cognoſcentes iſrahelitas egreſſos ab ægypto/omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates fortiſſimas occupati. Congregari ergo Ieſus tūc populum in eccleſiam Sylo præcepit. Quibus cum ſummo ſtudio cōcurrentibus/cōmemorans eis/& quibus fuerant iā potiti/& actus quos geſſerant/quam eſſent optimi & deo præbente digni/& q uirtute legum quas ſequebantur. xxx. & unum reges præſumentes eis bellum inferre deuicerant/& omnem exercitum quicunq; ſperauerant contra eorū ſe fortitudinē dimicare ita necauerant/ut neque eorū generatio relinqueretur/cum uero ciuitates aliæ quidem iam captæ uiderentur/apud alios autem longo tempore oppreſſione adhuc opus eſſet/propter murorum munitionem/& habitantiū in eis audaciam/petebat eos qui trans iordanem erant/ut laborantes cum eis/& in periculo adiuuantes fratres ſuos fortibus propriis fruerent/grates utiq; eis pro labore reſtituēdas. Tūc ēt ſingulos aūt per tribus de quibus teſtimonium daretur/eo q; uirtute præcelerent dirigendos qui terrā metientes fideliter/& in nullo malignantes eius magnitudinē ſine dolo renunciarent. Et Ieſus quidem hæc uetera faciens/populū ſibi habuit fauentē/& uiros qui terrā eorum deberēt metiri direxit/dans eis aliquos terræ menſores doctos/quos propter artem ueritas nō lateret mandās eis/ut in ea mēſurās eſſi marent/& fœlicem terram & quæ minus eſſet idonea. Natura nanque terræ Chananæorum huiuſmodi eſt/ut & planicie magnā habeat/& fructus ferre ſit copioſa. Quæ cōparata quidē aliæ terræ creditur eſſe fœlix cū locis aūt Hierichuntis/& Hieroſolymarū eſtimata putaſ ualde uiliſſima. Licet omnino hæc ſpacia parua/& eorū multa montana ſint/magnitudine uero fructuū & ad cibos aptorum ex pulchritudine alia ſimilis nō eſt/& propterea eſtimandas potius quā metiēdas decreuit has ſortes/dum ſepius unū iugerū pro mille ſit dignū. Viri aūt qui miſſi fuerāt cū eſſent decē circumentes & eſtimātes terrā/ſeptimo ad eū mēſe reuerſi ſunt ad ciuitatē Sylo/ubi tabernaculū cōſtituerat. Tūc Ieſus Eleazarū & ſeniores cū p̄ncipibus/tribuū ſumēs diuiſit hæc nouē tribubus & dimidiæ tribui manaſſe/ſecūdū magnitudinē ſingularū tribuū mēſurā eficiēs. Cūq; miſiſſet ſortē Iudæ qdē tribus ſorte cadēte elegit ſupiorē idumæā. Quæ in lōgū qdē extendit uſq; hieroſolymā/latitudie uero uſque ad paludē quæ ſodomæ cōſtituta eſt. In hac aūt ſorte ciuitates erāt Aſcalon & Gaza. Simeon uero in ſecūda ſorte prouenit idumæa quæ circa ægyptū eſt & arabiæ montem. Beniamite uero ſortiti ſunt a iordane quidem flumine uſq; ad mare longitudinem/latitudinē uero quæ Hieroſolymis Betheliſq; terminatur. Hæc ſors anguſtiſſima fuit propter terræ fœlicitatē. Hierichon enim & Hieroſolymitarum

rosolymitarũ tulerunt urbes. Effraim aũt tribus a Iordane fluminẽ uſq; ad Gazara longitudinem habuit/latitudinẽ uero quamcunq; habuit Bellis quæ uſq; ad cãpum maximũ terminat. Manaſſe uero medietas a Iordane quidẽ uſq; ad ciuitatẽ Doron. latitudinẽ aũt ab Bithiſanos/q̃ nunc Scitopolis appellat. Poſt hos aũt Yſachar carmelũ montẽ/& fluuiũ in longitudine habuit itabiriũ montẽ uero in latitudine. Zabulonitæ uero uſq; Geneſar deſcẽdentem circa carmelũ & mare ſortiti ſunt/& cõualem quæ carmelũ nũcupat/eo q; ẽt huiuſmodi ſit. Aſſeritæ uero omnẽ terrã quæ ad Sidonẽ cõuerſa eſt habuerunt. Ciuitas aũt Arce in horũ parte fuit/quæ ẽt Hactipos nũcupat. Partẽ uero ad oriẽtem cõuerſam uſq; ad Damaſcũ ciuitatem/& galileã ſuperiorẽ Neptalite ſumpſerunt uſq; ad montem libanũ fonteſq; Iordanis/quorũ de mõtibus eſt fluctus collectus. Danitæ aũt loca cõuallis ad occaſum ſolis poſita tenuerũt/Azoto & Doris/ determinationẽq; Iamniã ſimul & Geth Abethoron uſq; ad montẽ/ex quo tribus iuda pendebat. Sic itaq; diuiſit Ieſus terrã/& nouẽ atq; dimidiæ tribui eã tradidit poſſidendã. Nã amorræã quæ & ipſa ab uno Chananæi filio ſic nocata eſt. Moyſes dudũ capiens tribubus duabus/dimidiæq; diſtribuit. Hoc aũt & ꝓmitus indicaui. Loca uero circa Sidoneum & Archeos/& Amatheos & Aritheos inculta tunc erant. Ieſus aũt cum eum iam ſenectus impediret/ut non poſſet ea quæ cogitabat efficere/& dũ qui poſt eum erat principatum ſumpturi negligenter in communi utilitate conuerſarentur/præcepit ſingulis tribubus ut nullum de Chananæorum genere in terra quam ſunt ſortite relinquerent. Hanc enim cautelam eis atq; cuſtodiam paternæ ſolẽnitatũ fore/hanc etiã Moyſen prædixiſſe cõmemorans/& hoc ei eſſe credendũ dixit/ſed & leuitis octo & xxx. ciuitates eſſe reſtituendas/q iã prius acceperant in amorrea. x. Quarum ttes diſtribuit fugacibus habitandas. i. de tribu Iuda Ebron. Sichen uero ex Effrem/& Cades de Neptalim. Eſt aũt hic locus ſupra galileã. Diuiſit eis & cũctas prædę reliquias. Erat nãq; terra ampla/& magnas diuitias obtinebãt. Abũdabãt. n. & cõiter oẽs & eos ſinguli auro & ueſtibus/& aliis naſis/& quadrupedum copia/quoꝝ numerus cõprehẽdi nõ poterat. Poſt hæc aũt exercitu in eccleſiã cõuocato. eis qui ſup Iordanem in Amorræa conſtituri erant/quoꝝ exercitus quinquaginta milium armatoꝝ eſſe uidebat/ita locutus eſt. Cum deus pater & dominus generis hebræoꝝ hãc terrã nobis poſſidere cõceſſit/& poſſeſſam ſemp ſe nobis ſeruare promiſit ꝓ cuius mãdato cognatis indigentibus ꝓniſſime uos obtuliſtis ad oĩa/iuſtũ eſt nulla nos difficultate ulterius detinente quiete ẽt frui ſecuris utiq; nobis de uoluntate ueſtra/quia ſi rurſus opus fuerit ad neceſſaria eã inſigniter offeretis/neq; poſt hos labores eritis aliquando tardiores. Gratias ergo agimus uobis pro periculis in qbus uiximus non mõ ſolũ/ſed etiã ſemp acturi ſumus/& quia cũ ſitis boni memoriã habebitis oĩum & mẽte retinebitis quæcũq; ꝓ nos ꝓuenerũt nobis/& qũo uſum bonoꝝ ueſtroꝝ ꝓp nos diſtuliſtis/& laborantes primitus in qbus nũc dei fauore cõſiſtimus poſtea ueſtra ſorte frui utile iudicaſtis. Acceſſerũt ãt ſupra ueſtra bona ex laboribus/quos nobiſcũ habuiſtis multæ diuitiæ prædã ꝓcioſioꝝ augẽtes/& aurũ & argẽtũ ſup hæc omnia quod maius eſt ueſter fauor. Ob quã rẽ ita nos ad quodcũq; uolueritis in repẽſatione paratos habebitis q; nequaq̃ hoꝝ quæ Moyſes prædixit eſtis obliti/illo ẽt in oĩbus certũ habetote nõ eſt quicq̃ in quo uobis gratiarũ debita non ſolamus. Gaudentes ergo uos ad ſortes ueſtras dimittimus/& rogamus ut nullũ eſſe terminum noſtræ cognationis exiſtimetis/nec qua inter nos iſte fluuius eſt/alteros nos/& nõ hebræos nos eſſe credatis. Omnes. n. ſumus ex Abraam q hic & illic habitamus/uinſq; deus q & noſtros maiores & ueſtros ad illorũ perduxit uitam/cuius religionis habetote curam & conuerſationis/quã per Moyſen ipſe cõſtituit. Perdurantes. n. in iſtis fauorẽ dei & eius ſolatiũ ſemp habebitis/cõuerſis uero nobis ad imitationẽ gentium externarum auerſabitur ueſtrũ genus. Hæc cũ dixiſſet ſingulos maioꝝ/& cõiter eoꝝ multitudinẽ ſalutans/ipſe quidem reſtitit. Deduxit ãt eos populus/nõ tamẽ ſine lachrymis/& uix ſemetipſos abinuicẽ dimiſerũt. Tranſiens aũt fluuiũ tribus Ruben & Gad/& qcũq; de Manaſſe piter ſequebant/altare ſup ripã collocare iordanis decreuerũt/ut memorabile ſignum generationis futuræ cognationis eoꝝ/q intra iordanẽ habitare uidebant exiſtaret. Audiẽtes aũt q ĩtra iordanẽ erãt/qa dimiſſi ab eis altare cõſtituiſſent. Et neſciẽtes qua hoc uoluntate feciſſent/pro nouitate tñ culturæ deorũ pegrinorũ hoc celebratũ credẽtes & ſacræ religioni derogatũ ueriſimile iudicãtes erãt armati ad ultionẽ eoꝝ qui collocauerãt altare fluuiũ tranſituri & puniturí eos quaſi ꝓ paternæ deſtructione ſolẽnitatũ. Non. n. uidebat eis iuſtũ ut cognationẽ reſpiceret aut dignitatẽ eoꝝ/qui auctores fuerãt harum regũ/ſed dei amplectabant mãdata/& qũo honorari congaudebant. Et illi quidẽ armati ſunt ꝓ furorem/retinuit aũt eos Ieſus & pontifex Eleazarus/& pariter ſeniores ſermonibus ſuadẽtes/ut prius experimẽta eoꝝ uolũtatis ãcciperent/deinde ſi malæ uoluntatis agnoſcerẽt eoꝝ mẽtes/tũc armis ſup eo icederẽt. Miſerũt itaq; legatos ad eos. Phineen filium Eleazari/& decẽ alios apud hebræos honoratos/ cogniturœs ſapiẽter cur altare tranſeũtes ſuper ripã fluminis ſtatuiſſent. Cũq; illis tranſeuntibus/& ad eos uenientibus fuiſſet eccleſia cõgregata/ibãs phines hæc dicebat. Magis equidẽ deliquiſtis quam poſſitis correpti de futuro ſermonibus emẽdari ueruntamen non ſecundũ magnitudinẽ iniquitatis nos redditurí uobis ad arma repente ultionemq;

deſcendimus. Cognatos nãq; uerbis prius corripere uolentes hãc celebrauimus legationẽ/quatenus agnoſceremus cãm pro qua acceſſiſtis/ut altare fabricetis/ne petulanter uideremur armis adire uos/utrũ uoluntate bona feciſtis hoc/an re uera culpa conuincaẽ/unde in uobis iuſtius ulciſcamur. Non enim credimus uos ipſo experimento dei uoluntatẽ ſæpius agnoſcẽtes/& auditores legũ/quas ipſe nobis contulit exiſtentes/diuiſos a nobis/& in propriã ſortem uenientes quam dei gratia & ipſius circa nos prouidentia meruiſtis/obliuionẽ eius habere/& tabernaculum arcãq; deſerẽtes & altare quod nobis eſt propriũ/peregrinos introducere dos/Chananæorũ mala ſectantes. Sed nihil inique feciſſe optamus/agentes pœnitentiã/& nequaq̃ ueſanientes ulterius/legũ paternarũ pudorẽ/memoriamq; ſumentes. Si uero in delicto cõſiſtitis/nequaq̃ laborẽ pro legibus refutamus/ſed tranſeuntes iordanem defendimus eas/& ante oĩa deum nihil uos Chananæis differre credentes/ſed ſicut ipſos uos quoq; ſimiliter perimentes. Non.n. putetis q; quia tranſiſtis fluuiũ. etiã a dei uirtute eſtis extranei. Vbiq; in his quæ ſunt ipſius eſtis/& effugere poteſtatem eius atq; iudiciũ nullo mõ poteritis. Si uero creditis hunc locũ ubi nũc eſtis poſiti impedimentũ eſſe correptionis/nihil prohibet denuo terram diuidere/eamq; ad pecudũ paſcue deputare. Sed agite tẽperantes/& a nouo delicto recedite. rogamus ergo uos per filios & uxores/ne nobis faciatis neceſſitatem huius defenſionis/quod nec ueſtræ/nec ipſorum ſaluti aut cauſis expedit ſic cogitare/ut nõ uerbis uinci potius quam experimẽtum uelitis ſuſtinere prælioꝝ. Hæc Phinee dicente/præſules eccleſiæ & oĩs multitudo cæperunt de quærimoniis ſatisfacere/& ꝓfiteri/neq; ab eoꝝ ſe cognatione receſſiſſe/neq; pro nouitate altare cõdidiſſe/ſed & deũ unũ. noſſe/q hebræis eſt oĩbus cõmunis/& illud altare poſitũ ante tabernaculum ad ſacrificia facienda. Hoc aũt altare ꝓp qd & ſuſpecti eſtis facti/dicebant nõ ꝓ religione collocatũ/ſed ut ſignũ fieret/& indiciũ in futuro ueſtræ familiaritatis. Et neceſſe eſt nobis tẽperare/& in patriis legibus pmanere/nõ utiq; tráſgreſſiõis indiciũ ſicut ſuſpicamini facere. Teſtis aũt nobis ſit deus/qa iſtud altare nõ ꝓ tali cã cõſtruximus. Vnde meliorẽ de his hẽret opinionẽ nihil culpetis ulterius/neq; nos extra ſortẽ iudicãdos eſſe credatis/nec eoꝝ ſimiles q cũ generis Abraã ſint/ad nouas ſolẽnitates accedũt. Hæc dicẽtes laudãs Phinees/reuerſus ẽ ad Ieſum/& eoꝝ uerba populo nũciabat. Ille uero gaudẽs q; neq; ulla pugnãdi foret neceſſitas/nec ad ſanguinẽ bellũq; deducerent cõtra cognatos pacificas deo ꝓ his hoſtias imolauit/& dimittẽs poſt hæc multitudinẽ in ꝓprias ſedes. Ieſus ipſe in Sichẽ cõmoratus eſt. Poſt hæc ãno. xx. ſenior iã exiſtẽs euocabat honoratos maxime ciuitatũ & ꝑncipes & ſeniores/& multitudinẽ quãtãcũq; cõgregari eſſet poſſibile. Quibus in unũ cõueniẽtibus cũcta bñficia dei/cõmemorabat. Erant enim multa per quæ ab humili forma ad hac gloriam & ſubſtantiam perueniſſe ſeruire dei uolũtatem/quæ talis circa eos eſſet orabat. Et pie cũctos poſcebat agere/q quã ſolã eis grata diuinitas pmaneret. Hoc.n. bñ ſe hẽre dicebat/ut tráſiturus a uita huiuſmodi eis monita derelinqueret/poſcebatq; ab illis/ut quæ ille diceret memoria retinerẽt/Et ille qdẽ talia ꝓſentibus loquẽs/defunctus eſt cũ uixiſſet ánis centum & decem quorum cum Moyſe quidem pro doctrina utilium rerum commoratus eſt quadraginta/dux autem poſt illius mortem ſex & uiginti annis fuit uir neq; ſapientia indignus/nec earum quæ cogitabat ut multa ſapienter edicereꝫ inexpertus/ſed ubiq; ſummus & ad opera periculaq; magnanimus audaxq; bella diſponere/& in pace dexter/& in omni tempore precipua uirtute conueniens. Sepultus eſt autem in ciuitate Thamna in tribu Effraim. Eodem uero tempore mortuus eſt & Eleazarus põtifex Phineæ filio ſacerdotium derelinquens/cuius ſepultura eſt facta in Gabatha ciuitate.

Quõ moriẽte duce/filii Iſrahel fœliciter aliquãto tpe pugnauerẽt cõtra Chananæos. Ca II.

POſt hoc itaq; tráſitu Finees ꝓphetauit ſcdm dei uolũtatẽ ad delendum Chananæorũ genus tribui iudæ præbendũ eſſe ꝑncipatũ. Erat.n. ſtudiũ populo cognoſcere/qđ ẽt placere deo. Tũc aſſumpta eſt ẽt tribus Simeon ad pugnãdũ/quatenus exterminatis hoſtibus ſub ditiõe ẽt eos q in ipſa ſorte cõſiſtebãt efficerẽt. Chananæis aũt uiuẽtibus apud ſe illo tpe rebus cũ magno excitu eos in Bezedin expectabãt. regi Bezidinoꝝ Adonibezech ꝑncipatũ credentes/qđ nomẽ ſignificat dñs Bezedinoꝝ/adoni. n. hebræa lingua dñs indicaẽ. Sperabãt. n. uincere iſrahelitas mortuo Ieſu. Cõgreſſi uero Iſrahelite duabus tribubus/quas ꝑdixi/magnifice pugnauerũt/& occiderũt eoꝝ qdẽ. x. milia/fugãtes aũt reliquos/& in ſequẽtes/adõibezech quoq; coeperũt/eiuſq; manũ ac pedũ ſũmitates inciderũt/nõ. n. poterat deũ late re. ille ãt hæc patiẽs ferẽ dixiſſe. Quæ cõtra uos egit/& ſeptuaginta regibus facere nõ tribui/digna recõpẽſatione hodie redditũ eſt mihi. Et uinũ quidem illũ tulerũt ad hieroſolymã moriẽtẽ uero ſepelierũt/& egrediebanẽ uaſtãtes ciuitates/& plutimas capiẽtes. Inter hæc obſederũt hieroſolymã/ſed hãc quidẽ lõgo poſt tẽpore capiẽtes/oẽs in ea habitãtes interemerũt. Erat aũt eis ualde grauis deſup munitio muroꝝ/& loci natura reſiſtẽdo. Vñ caſtrametati ſũt in chebron/& hãc capiẽtes oẽs interfecerũt. Reliquebaẽ adhuc genus gigãtũ/q pp corpoꝝ magnitudies atq; formas ĩ nullo aliis hoĩbus ꝓximabãt/ultra modũ mirabiles/ut hactenus eoꝝ oſſa mõſtrãt/in nullo his de quibus fides habeẽ eq̃lia

bet eq̃lia/quoꝝ genus leuites ꝑcipue deleuerũt. Munus ẽt cũ duobus milibus cubitis terrã denuodecẽ nato Moyſcos/hic.n.fuit unus exploratoꝝ/quos miſit Moyſes in chananæã. Dederũt aũt & filiis Ietro Madianite q fuit gener Moyſi terrã ad poſſidẽdũ. Nã patriã relinquẽtes ſecuti ſunt eos/& fuerũt in deſerto cũ eis. Tribus itaq; Iuda & Simeon ciuitates qdẽ Chananæas in montanis cœperũt/ in cãpeſtribus aũt & ad mare poſitaꝝ Aſcalonẽ & Azotũ. Euaſit uero eos Gaza & Accaron. Nã dũ eſſent in cãpeſtribus/& copioſam hñt curruũ abũdãtiã/irruẽtes ſibimet cõfligebãt. Et iſte qdẽ tribus maxime belládo locupletate ad ciuitates proprias receſſerunt/& arma depoſuerũt. Beniamin uero quorũ erat hieroſolyma habitatores ſuos cõceſſerũt tributa perſoluere/& ita quieſcẽtes oẽs alios q dem interfecere/alios uero pericula ſuſtinere/ad terrarũ ſe tradidere culturã. Hoc aũt eſt & reliquæ tribus imitantes Beniamitas faciebant/& eorũ tributa parcipientes ꝓmittebant Chananæos ſine ꝓ liis eſſe. Tribus aũt Effrẽ cũ obſediſſet Bethelam/finẽ dignũ tempore/& magna laborum obſeſſione inuenire nõ potuit/qñ ille licet affecti in obſeſſione omni mõ ꝑdurabant. Deinde Effram ite capientes quendã in ciuitate cõmorãtem/& neceſſaria eis deferentẽ fidem dederũt/ut ſi ciuitatem traderet/ ſaluarent eũ & cognatos eriperent. Et ille in his iurabat ciuitatẽ ſe traditurũ. Qui tradens urbem/cũ ſuis hoc mõ ſaluatus eſt illi aũt interimentes cunctos inhabitãtes ibi tenuerunt de cætero ciuitatem. Quõ ꝓcedẽte tẽpore Iſrahelitæ trãſcẽdẽtes patrias leges ad grãdes ærũnas deductis ſũt & ſeditiõe facta/adinuicẽ ꝓgnauerũt/huiuſmodi cã ꝓ q̃ deleta eſt tribus Beniamin ꝓter ſexcẽtos uiros. Ca .III.

IGitur poſt hæc circa hoſtes quidem molliores erant Iſrahelita/circa terrã uero & eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias ſe tradentes per epulas & libidinem iam uirtute deficiebant/& in conuerſatione legum integri non erant/in his indignata diuinitas ſuſcitauit primum quidem ut ita dicam ſua uoluntate chananæos qui poſt ea ſecundum eorum actus multa contra eos crudelitate uſi ſunt. Hebræi nãq; & circa ea quæ dei ſunt negligentes erant/& circa bella difficiles/cum multa Chananæi eis obſtuliſſent/& ad labores iã erant ꝓpter epulas diſſoluti/agebaturq; ut eorum optima iam conuerſatio deperiret & ſeniores non audiebant/nec aliud præceptum/nec priorũ ulla ſolennia cõuerſabant. Erant autem in agris libidini lucrorum intenti/& propter multam requiem ſeditio eos crudelis iterum cõpræhendit/& ad hoc uſq; perducti ſunt/ut adinuicem huiuſmodi pugnarent cauſa/pro qua deleta & tribus Beniamin/præter ſexcentos uiros. Vir de populo Ieuita/qui erat ſortis effrem & ibi habitabat/de bethleem duxit uxorem. Hic autem locus eſt tribus iudæ. Cunq; uehementer amaret coniugem/& eius pulchritudine uictus afficeretur/quando ab illa non ſimiliter amabatur/& ille propter paſſionis eius amorem potius uteretur/lites frequenter inter eos eueniebant. Ad ultimum uero mulier his grauata relinquens uirum abiit ad parentes menſe quarto. Vehementer autem graue ferens uir propter amorem uenit ad ſoceros/ ſolutiſq; litibus placatus eſt circa ea. Et quidem quattuor diebus ibidem commoratus præbentibus ei hoſpilitatem puellæ parentibus quinta die abierunt/& cito ea meridiem ſunt egreſſi. Tardius enim dimittebant parentes filiam/& dei iam tarditas accedebat. Vnus aũt famulus eos ſequebatur/& aſinus erat eis in quo mulier uehebatur. Cunque ueniſſent circa hieroſolymam ambulantibus ſtadiis. xxx. perſuaſit famulis ut manerent/ne & ꝓpter noctem ambulantes difficultas aliqua compræhenderet/dum nec ꝓcul hoſtes exiſterent/& tempus frequenter incautum faciat ſuſpecta etiam quæ putantur eſſe tutiſſima. Illis autem non placuit apud alienigenas uiros ſuccedere. Erat uero ciuitas Chananæorum/ſed accedentes. xx. adhuc ſtadiis optabant ad propriam deſcendere ciuitatem. Cunq; hæc ſententia ualuiſſet uenit in Gabaa tribus Beniamin iam neſper. Et cum nullus ciuium eum in manſione ſuſciperet/ſenior quidam ex agro deſcendens/qui de tribus quidam erat Effrem in Gabaa uero commorabatur/uidens eũ qui eſſet interrogabat/& propter quas cauſas non mittens cum iam eſſent tenebræ neceſſaria cœnæ requireret. Ille leuitam quidem ſe dixit eſſe/mulierem autem a parentibus reducere/ad propria remeare/habitationem uero ſignificabat habere in ſorte Effrem. Quem ſenior & pro cognatione/& eo q eandem poſſederat tribum/& propter colloquium ad ſuum duxit hoſpitium. Quidam uero iuuenculi gabaonitarum mulierẽ in platea uidentes/& pulchritudinẽ ſtupentes/dũ apud illũ ſenem eã ſucceſſiſſe cognoſcerent/ contemnentes eorum infirmitatem & paucitatem uenerunt ad ianuas eius. Et cũ eis ſenior ut abſcederent ſupplicaret/& ut ne uiolentiã inferrent hoſpiti/nec iniuriam illi petebãt ut data ſibi muliere a rerũ mãſione recederent. Seniore uero dicente q & cognatã eſſe leuitæ/& per libidinem inique in lege delinquerent/deficientes circa iuſtitiã deridebãt/minabanturq; ſe eũ interficere/eo q eoꝝ cõcupiſcentiã impediret. Cunq; in neceſſitate ueniſſet uolens hoſpites in cõtumelia magna relinq̃re/ſuam eis filiã ceſſit/dicẽs minus eẽ peccati ſi cõcupiſcẽtiã ſuã in ea cõplerẽt/quã iniuriã pegrinis iferrent/ & iuſtitiã nõ pferre quos ſuſcepat/hoc mõ putabat. Cũ uero illi nequaq̃ a ſuo feruore ꝓ pegrina recederẽt/ ſed iminerẽt ut eã accipent/ille qdẽ ſupplicabat/ut nihil iniq; ꝑſumerẽt. At illi rapientes & adiiciẽtes ꝓ libidine uiolẽtiã/ad ſemetipſos mulierẽ deduxerũt/& ꝓ totã noctẽ uſq; ad ꝓcipiũ diei

in eius corpore ludibria ſunt exẽti. Illa uero defecta in his q̃ puenerãt ad hoſpitẽ rediit/& cõtriſta ta p his q̃ ptulerat/præ uerecũdia ad faciẽ mariti minime ꝓſumebat accedere. Cũq; circa ſe p his q̃ cõtigerat ĩcurabilẽ reputaret/lectulo decũbẽs aĩa dereliqt. Vir ãt eius arbitratus ſopore grauẽ mulie rẽ detineri/ nihil mali metuẽs excitari eã tẽtabat & cõſulari/qa raptoribus nõ ſpõtanea uolũtate ſe ꝓbuiſſet iniuriis. Cũ uero certe defũctã cognouiſſet a malo⁹ magnitudie/ipoñẽs iumẽto mortuã ad ſe portare uxorẽ/& diuidẽs eã p mẽbra in ptes duodeci/p tribus ſingulas deſtinabat mãdatũ dãs por tãtibus/ut pderẽt auctores mortis eius/& eiuſmodi crudelitatẽ cũctis tribub⁹ĩdicarẽt. Illis ãt & a ſpe ctu & auditu grauẽ ho⁹ malo⁹ affectus nullũ ſumẽtes ꝑmitus hmõi exẽplũ ira ĩtẽperata & iuſtiſſi ma cõcitati in Sylo ſunt ante tabenaculũ cõgregati/& in arma ꝓcedere repẽte tẽtabãt/& ĩ ſilire Ga/ baonitis/ut hoſtibus. Retinuerũt aũt eos ſeniores ſuadẽtes nõ oportere/ſic cito cõtribulis iferre bel lũ añquã uerbis agerent de criminibus q̃ñ nec lex circa extraneos ꝑmitteret præter legationẽ iſra/ helitas bella tractare/ſi forte pœnitentiã agerent q iniuſte aliqd ꝓſumpſiſſent/bonũ eſſe ut legi obe/ dientes ad Gabaonitas mitterent/& mali auctores expeterẽt qbus præbitis eos punirent/cõtẽnen/ tes uero armis adirẽt. Miſerũt ergo ad Gabaonitas accuſantes iuuenes de muliere/& eos dari ad ſup plicia depoſcẽtes/q legitime nõ egiſſent/q̃ſi nõ eſſet iuſtũ/ut p oĩbus illi potius morerẽt. Gabaonitæ uero neq; iuuenes tradiderũt/& crudele iudicauerũt timore belli alienis obedire præceptis/in nullo ſe putãtes eẽ minores armis/neq; multitudine/nec bellãdi præſumptione. Erãt ãt nimis inſtructi/& ſup alias tribus ĩduſtrii deſpexerũq; illos/& indignati ſũt e diuerſo tanq̃ cõpreſſuri uiolẽtia faciẽtes. Cũq; talia fuiſſẽt iſrahelitis enũciata/iuſiurãdũ fecerũt/nullã ſuarũ uiro Beniamiti dare nuptiis filiã/ ſed armari ſup eos/& ãplius eis quã aduerſus chananæos reſiſtere/quos hebræi ſepius expugnaſſẽt. Repente ergo eduxerũt ſup eos exercitũ q̃dringẽta milia uiro⁹. Beniamitæ uero habuerũt. xxv. mi lia armato⁹/& alio⁹ ſexcẽto⁹/q ſiniſtris manibus fundibularii uidebãt̃ expti. Et cõmiſſo prælio circa gabaa fugauerũt iſrahelitas Beniamitæ uiri/ceciderũtq; ex eis. xxii. milia/fuiſſẽtq; plurimi for te necati/niſi nox eos retinuiſſet/& pugnã ſoluiſſet. Et Beniamitæ gaudẽtes abibãt ĩ ciuitatẽ/iſrahe/ litæ uero obſtupeſcẽtes ſe ita uictos/ad exercitũ remeabãt. Altera uero die rurſũ cõgreſſi Bẽiamitæ uicerũt/& mortui ſũt decẽ & octo milia Iſrahelitaꝝ/metuenteſq; exercitũ reliquerũt. Venientes aũt in ciuitatẽ Betheleẽ ꝓxime cõſtitutã/ea die ieiunãtes/altera die depcabãt̃ deũ p Phineẽ ſacerdotẽ/ ut eius ira qeſceret/& ei in duabus eo⁹ deuictionibus ſatiſfieret/daretq; eis potẽtiã cõtra hoſtes atq; victoriã. Deus aũt hæc fieri Phinee ꝓphetãte ꝓmiſit. Duabus itaq; partibus diuidẽtes exercitũ/me/ diã qdẽ partẽ in inſidiis circa urbẽ nocte collocauerãt/medii uero beniamitis cõgreſſi/paulatim eis ſiminẽtibus recedebãt/& Beniamitæ pſequebãt̃. Hebræis paulatim refugiẽtibus. & oĩo uolentibus oẽs eos ab urbe ꝓtrahere/ quos q̃ſi fugientes inſequebãt̃/ita ut ẽt ſeniores & iuniores ĩ ciuitate pro pter ifirmitatem relicti diſcurrerẽt/adire uolentes hoſtes. Cũ uero multũ a ciuitate receſſiſſent/fuge re qdem hebræis ceſſauerũt/cõuerſi autem ſteterũt ad pugnã/& illis q in inſidiis erant dederunt ſi/ gnum. Qui ſurgentes cum clamore hoſtes aggreſſi ſunt. Illi uero ut ſenſere ſe eſſe deceptos/in angu/ ſtia conſtituti/in quodã coacti & cõcauo loco collecti ſunt/& ibi iaculis ſauciati/ita ut omnes interi rent præter ſexcentos uiros. Quicq; cõuerſi & cõſtipati/& per medios hoſtes tranſeũntes effugerunt ad uicinos montes/quos tenentes ibidẽ cõmorati ſũt. Ille uero circa uiginti & qnq; milia ſunt extin/ cti. Igit̃ Iſrahelitæ & Gabaa ciuitatẽ igne cõcremauerũt/& mulieres & ĩfantulos maſculos pemerũt aliis Beniamitaꝝ ciuitatibus ſimilia facientes/ſicq; erãt cõtra eos infeſti/ut ẽt labitas q erãt galaditi dis regionis/eo q; eis auxiliũ nõ præbuiſſent cõtra Beniamitas/mittentes. xii. milia de ſuis armatis/ ĩuberent oẽs interimi/occiderãtq; hi qui fuerãt miſſi oẽs pugnaces ciuitatis cũ filiis & uxoribus ꝓter q̃dringentas uirgines tãta ira ſuccenſi ſunt ꝓpter paſſionem correptæ mulieris/& armorũ ab eis ele cta cõditiones. Poſt hæc aũt Iſrahelitæ p calamitate Beniamitarũ puniti ſunt/& ſup hoc ieiunare ꝓ poſuerunt/licet iuſta paſſi eſſent/eo q; in lege peccauerint/tũc ſexcentos q fugerãt euocãt legationi/ bus. Erãt. n. ſup quãdã petrã quæ Suas appellaẽ. Legati uero nõ illis tãtũmõ calamitatẽ proueniſſet/ ſed ẽt ſibi cognatis ꝑeuntibus ingemiſcentes/ſuadebant eis ut pacienter ferrent/& ad illo⁹ cetũ cõ/ currerent/ne oĩo quãtũ ad ſe Beniamitaꝝ tribũ exterminari decernerent/dicebãtq; eis. Cõcedimus nobis terrã & ꝑdã quãtũcunq; tollere potueritis/illi uero his contra ſe dei decreto geſtis/quando in ſua iniqtate ſcientes pugnauerant ad alias contra tribũ primã obedientes uocantibus aduenerunt. Iſrahelitæ uero uxores eis quadringentas uirgines labitidas dederunt/& de ducentis reliquis cogita bant/qũo & ille haberent uxores ut filios procrearent/cum utiq; iuraſſent ante bellum/ut ſuas filias Beniamitæ coniungerent. Et alii quidem ſuadebãt illud iuſiurãdũ nõ debere ſeruari. qđ p irã nõ uo/ luntate nec iudicio proueniſſet/nihilq; foret deo moleſtum/ſi tribũ pitura ſaluare poſſent/adiicien/ tes periurium non q̃ñ neceſſitate ſit eſſe peſſimum/ſed q̃ñ fuerit malignitate cõmiſſum. Cunq; ſenio res piurii nomẽ ualde metuerẽt/qdã ait. Hoc conſilio & iſti uxores habebunt/& refugio iuriſiurãdi ſeruabiẽ. Ter in ãno ĩ Sylo ad mercimoniũ fit conuentus/ſequũturq; mulieres & uirgines. Sinant̃ er

go Beniamitæ

go Beniamitæ ut raptu ducant uxores q̃scúq; potuerit/nobis neq; initãtibus/neq; phibẽtibus. Et dũ patres eoꝝ q̃sti fuerint uindictamq; popoſcerint/dicemus eos potius eſſe culpabiles qui cuſtodiam non habuerunt filiarũ. Oportet. n. Beniamitas irã euadere/qua iã circa eos uſi ſumus ĩmenſa. His itaq; conſentientes decreuerunt Beniamitas raptu nuptias celebrare. Inſtante uero feſtiuitate/illi q/dem. cc. uiri bini uel terni ante ciuitatẽ per uineas & loca/in quibus ſe latere credebant poſiti/inſi/diabantur uirginibus uenientibus. Illæ aũt cum luſu/nihilq; metuentes ſine cuſtodia ꝓperabãt. Tũc illi ſurgentes tenuere diſperſas eo mõ ducentes/uxores/ & ad opera ſe terræ dederunt ſtudentes ut ad ſecundam fœlicitatẽ denuo remearẽt. Hoc itaq; modo tribus beniamin cũ pene tota periſſet/Iſra helitarum ſapientia reparata eſt. Floruit itaq; repente/& opulentiæ magnitudine/ aliiſq; ditata re/bus eſt. Hoc itaq; bellum ita ſedatum eſſe dinoſcit.

Quõ poſt hanc afflictionẽ iſrahelitæ rurſus impie agentes opprimuntur a chananæis/& a Curſato rege aſſyriorũ cui ſeruierunt annis octo ſed poſtea libertas eis reſtituta eſt ꝑ Zenizẽ Belli filiũ/ꝓnci pante annis quadraginta/qui apud finicas dicit iudex. Capi. IIII.

EOrum uero ſimilia ẽt tribũ Dan ex hmõi cã contigit ſuſtinere. Cũ iſrahelitæ bellorũ iã ſtudiũ reliquiſſent/& ad opa ſe terræ dediſſent. Chananæi contẽnentes eos/nec aliquid ſe ab eis pati credentes ſuum collegerũt exercitũ firmã hñtes ſpem/quaſi hebræos affli gerent. & de cætero ciuitates licenter inhabitarent/curruſq; faciebant/& exercebant ar mis/& urbes adinuicẽ ſibi conſentiebant. Et de tribu quidẽ iuda aſcalonã ciuitatẽ/& Accarõ abſtu/lerunt & alias multas in cãpeſtribus conſtitutas/& ipſos Danitas in montana fugere cõpulerũt/nec paululũ eis locũ in cãpeſtribus relinquentes. Et dũ illi nec ad bellandũ eſſent idonei nec terrã ſibi iã ſufficientẽ haberent miſerunt de ſuis. v. uiros ad loca mediterranea/qui terrã inſpicerẽt in qua habi tare de cætero potuiſſent. Illi aũt non ꝓcul a monte Libano/& iuxta iordanis fontes circa maximũ cãpũ ſi dominus ciuitatis piã triũ dierũ perãbulantes contẽpláteſq; terrã bonã & nimis uberrimam ſignificauerunt eis. Quo cũ exercitu ꝓcedentes/edificauerũt illic urbẽ Dã cognominatã ab uno fi/liorũ iacob/ex quo & ipſa tribus appellata uidebat. Iſrahelitis aũt & cũ iã eſſent in labore difficiles & in diuinitatis cultu deficerent/aduerſa ꝓueniebãt. Nã dũ fuiſſet a ſua conuerſatiõe trãſgreſſi/fere bant ad libidinẽ ut ꝓ ſua uiuerent uolũtate/ita ut ĩminentibus Chananæis/malis oĩbus iplerent. Ira tus eſt igit eis deus/& fœlicitatẽ quã inumeris laboribus acquiſierant ꝓp epulas amiſerunt. Caſtra ſiquidẽ cõtra eos agente Cuſarto rege aſſyriorũ/multi pugnãtes perierunt/ & obſeſſi fortiter capti ſunt/quidã uero ꝓp timorẽ ſponte ſe illi contradiderũt/ & maiora quã poſſent tributa ipoſita ſibi/met exoluebunt/& diuerſas iniurias perferebant ꝑ annos. viii. poſt quos hoc mõ liberati ſunt. Ze// nes quidã de tribu iuda uir ĩduſtrius/prudentiaq; fortiſſimus reſpõſo ſibi dato ne deſpiceret hebræ/os in neceſſitate hmõi conſtitutos/ſed ut potius reducere eos ad ius libertatis adiret paucos quoſdã in his laboribus ꝓceptis diuinis adhibens ſibi qbus tũc in illis rebus poſitis aut pudor eſſet/aut quos ſpes confidentiæ nimis acueret primũ quidẽ Cuſarti caſtra dirupit. Cũq; plurimi hebræorũ ad cer/tamen accederet eo q; bñ eis prior confidentia ꝓceſſiſſet/cũ aſſyriis congreſſi ſunt/eoſq; ualde pſe/cuti/eufratẽ trãſmeare coegerunt. Zenes aũt cum ipſo fortitudinis opere ꝓbuiſſet effectum ꝓncipa/tus accepit honorem. ut populũ iudicaret/in quo. ſ. xl. annis conuerſatus eſt.

Quõ rurſus populus noſter annis. x. & octo ſeruierunt moabitis/& a quodã aoth nomine ſeruitute priuatus ſit/eo principatũ annis. lxxx. tenente. Capi. V.

HOc aũt moriente/denuo res iſrahelitarũ ſine principe uexabant. Et dũ honorarem deo non referrent/nec legibus obedirent/magis ac magis afflictionibus ſubiiciebant/ ita ut Eglon rex Moabitarũ deſpiciens inhoneſtã conuerſationẽ eoꝝ/bellũ eis inferre ꝓſume/ret/& multis eos prælliis obtineret ac ſubderet/& oẽm poteſtatẽ eoꝝ prorſus humiliaret eoſq; iuberet tributa perſoluere. Cõſtituens aũt ſibimet regnũ in Hiericho nihil mali reliquit. quod populo non impoſuit/eoſq; ad inopiã ꝓduxit annis octo & decẽ. Miſertus aũt & deus in his q̃ patie bant/& eorũ ſupplicationibus inclinatus/ab iniuria Moabitarũ hoc mõ eos eripuit. Quidã iuuen/culus nomine Aoth de tribu Beniamin/ ex patre Gera audaciaq; fortiſſimus/& corpore ad opera exercenda robuſtus/in leua manu maximam fortitudinem habens/cũ in Hiericho habitaret. Eglon regi factus eſt notus muneribus eũ placans/ita ut per hæc etiam cæteris qui erant circa regem carus exiſteret. Aliquando aũt cum duobus famulis munera regi ferens/latenter gladio dextro fœmore li gato/introibat ad eũ. Erat aũt ætatis tempus. Cunq; iam dies medius eſſet/ regiæ quieſcebant cuſto diæ/ꝓp æſtũ cunctis ad prandia recedentibus. Cũ ergo iuuenculus Eglon munera ꝓbuiſſet/cõmorã/ti in quodã loco caloris temporibus oportuno/eius ſecretũ petiit. Aderant autem ſoli famuli regis. Cũq; rex famulos abire iuſſiſſet/& cum Aoth loqueretur/& ſederet ſuper ſolium ſuum & Aoth ter ror ingreſſus fuiſſet/nec eum fortiſſime ꝓcutere ualeret/relaturũ ſe ei ex dei ꝓcepto ſomniũ dixit. Cũ ergo ille lætus ꝓ ſõnii recitatiõe de ſolio ſurrexiſſet/Aoth eũ in corde ꝓcuſſit/& gladiũ dereliq̃s

egreſſus eſt

egreſſus eſt clauſam ianuam derelinquens. Miniſtri uero quieſcebant/credentes regem in ſopore conuerſum. Aoth uero Hierichuntiis latenter hoc indicans/exortabat eos ut ſuã defenderent libertatẽ. At illi gratiſſime hoc audientes tubis utebant/mos.n.eſt patrius his populũ cõuocari. Miniſtri itaq; Eglon diu q̃ ei contigerant ignorantes/cũ iã adueſpaſceret/metuentes neqd ei iopinabiliter ac cidiſſe/in eius cubiculũ ſunt ingreſſi/eũq; mortuũ cõperientes/in ſtuporẽ conuerſi ſunt/& anteq̃ ſua caſtra colligerent/Iſrahelitarũ ſuper eos irruit multitudo. Et alii quidẽ repente perẽpti ſunt/alii in fugã uerſi tanq̃ in terra Moabitida liberandi. Erant aũt pemptorũ ultra.x.milia. Viri Iſrahelitæ uero ꝓoccupantes Iordanis tranſitũ eoꝝ multos interfecerunt/& nullus eoꝝ manus euaſit. Et hebræi q/dẽ hoc mõ ab iſtorũ ſeruitute ꝓuati ſunt. Aoth uero ob hanc cãm ꝓncipatu honoratus a plebe/defũctus eſt/dũ hanc ptãtẽ.lxxx.tenuiſſet annis uirtutiq; ẽt ꝓter hãc cãm maxima laude dignus exiſtẽs. Et poſt hunc Sanagar filius Anath electus ad principatũ/qui primo anno uitã expleuit.

Quomodo chananæis eos in ſeruitutẽ redigentibus p annos.xx. liberati ſunt p barachũ & delborã qui eorum principes fuerunt. Capi. VI.

IGitur iſrahelite calamitates quas paſſi fuerant/nõ colendo deũ/nec legibus eius obediẽ/do/correptionẽ non aſſignantes deo/anteq̃ a moabitarũ ſeruitio reſpirarent/a rege chananæorũ labint noie ſubiugati ſunt. Hic aũt ortus/quidẽ uidebat de ciuitate Aſeroth/q̃ poſita eſt ſuper paludẽ ſamachonitidẽ/habebatq; armatorũ.ccc. milia eqtũ.x. milia/& curruũ tria milia poſſidebat. In hac itaq; militia duxerat Syſara/apud regẽ honore primus. Qui ueniens ad Iſrahelitas/uehementer eos afflixit/ita ut tributa eis ſponeret. Quæ.xx. quidẽ annis ſolue/re paſſi ſunt/cũ nec ipſi p infœlicitatẽ ſuã reſpiceret/& deus maiore tẽpore eos domare uellet ꝓpter eoꝝ iniurias & ingratitudines nimis iniuſtas. De cætero aũt tẽperantes a malis ſuis/& agnoſcentes has calamitates ſibi pro legũ contemptu ueniſſe/quandã prophetiſſam nomine Delborã/quod nomen bæbraica lingua ſignificant apim/rogauerunt ut deprecaret deũ/quatenus miſericordiã haberet eoꝝ/ne deſpiceret eos a chananæis oppreſſos. Deus aũt annuit eoꝝ ſaluti/& ducẽ elegit de tribu neptalim Barach/quod nomen corruſcationẽ hebræa lingua ſignificat. Euocans igitur cũ Delbora iuſſit eligere iuuenũ.x.milia & ad hoſtes procedere/ꝓmebat.n.ꝓdicente deo & uictoriã promittẽte. Cũq; Barach dixiſſet/non ſe exercitũ fore ducturũ/niſi & illa quoq; una procederet/ irata dixit. Tu quidem cedis mulieri dignitatem quã deus tibi contulit/ego uero non refutabo. Et cõgregan//tes.x.milia uiros caſtrametati ſunt apud Thabor montẽ. Quibus Syſara rege ꝓcipiente obuiã uenit & non procul ab eis caſtra fixit. Iſrahelitæ uero & Barach obſtupeſcentes multitudinẽ hoſtiũ/cũ de fuga iã cogitarent/Delbora retinebat eos/& ipſa die dimicare ꝓcipiebat uictoreſq; eos deo auxiliãte pollicebat. Congreſſus ergo atq; permixtis/eis imber magnus ifluxit. Et quia nimia ſimul & grãdo & pluuia in faciẽ Chananæorũ uerſa/& uentus eorũ aſpectibus iminebat/ita obcecati ſunt/ut arcus eorũ & fundibulæ inutiles fierent/& armati propter frigus uti gladiis nõ ualerẽt. Iſrahelitas uero tẽpeſtas imiſſa/cũ eis poſt terga eſſet/minus nocebat. Qui auxilio dei ſumebant ualde fiduciã/& hoſtes in mediũ circundantes/multos eorũ interfecerunt. Et alii quidẽ ab iſrahelitis extincti ſũt/aliũ uero excuſſi propriis ceciderunt/ita ut etiã multi eorũ conculcati curribus morerent. Syſara uero exiliens de curru cũ uideret fugã exercitus ſui factã/fugiens uenit ad quandã mulierẽ cenidelarũ/nomine Ialis. Quẽ rogantẽ ut celaret eum ſuſcepit/& petenti potũ dedit lactis. Erat.n. fatigatus. Et cũ nimie bibiſſet/conuerſus in ſomniũ eſt. Illa uero dormienti ferreũ clauũ per tẽpus imiſit/& cũ malleo percuſſum ad terrã uſq; depoſuit/& hominibus Barach poſt paululum uenientibus eũ oſtendit terra cũ foſſum. Sic ergo uictoria conſtitit ſecũdũ ea quæ a Delhora dicta ſunt/ut per mulierem hic triumphus accideret. Barach aũt agens exercitũ ſup Aſſur & obuiã uenientem interemit. Iabin/& cadente principe ciuitatem uſq; ad fundamenta deiiciens princeps fuit per.xl. annos hebræorum.

Quõ pugnantes Amalechitæ contra iſrahelitas uicerunt/eorũq; ꝓuinciã afflixerũt ánis ſeptẽ quos liberauit dominus per Gedeon/qui ſuper populum fuit annis quadraginta. Cap. VII.

IEdem tempore moriente Barach & Delbora Madianitæ rogãtes Amalechitas & Arabes caſtrametatis ſunt ſup iſrahelitas/& congreſſos ſibimet uiros pugnantes interemerũt eoſq; manibus alligãtes cuncta deprædabãtur. Hoc aũt facientibus illis per annos vii. iſrahelitarum populus per montana collectus eſt & campeſtria dereliquit/ foueas qdã & ſpeluncas facientes ut fugientes ab illis potuiſſent quodãmõ liberari. Nã Madianitæ eſtatis tpe agentes exercitũ/per hyemẽ iſrahelitas colere terrã permittebãt ut laborantes cõprimere facilime poſſent. Erat igit̃ fames & ciborũ maxia difficultas. Tũc ergo cõuerſi ad deũ ꝓcibus hebræi ut eos eripet exorabãt. Gedeõ ãt Iaſi filius de tribu Manaſſe paucos mãipulos ſpicarũ ferẽs/latẽtet eos terebat in torculari/cũ metueret hoc publice in area facere pp hoſtes. Tũc uiſio appuit ei in forma iuuẽculi/dixitq; eũ fœlicẽ & carũ deo hocq; eẽ maximũ eius ꝓpiciatiõis ĩdiciũ/eo q; tũc uterẽt proprio torculari. Cũq; ꝓcipet eũ fiduciã hãe & feſtinare/q̃tenus defenderet libertatẽ/ille hoc ipoſſibile

eſſe dicebat

eſſe dicebat qñ tribus ex qua eſſe multitudine priuarent̃/& puer eſſet ad tantarũ rerũ opus infirmi or. Deus ãt quod deerat ſe impleturũ eſſe dicebat/eoq; ducet Iſrahelitis ſe victoriã præbiturũ. Et cũ hoc Gedeon quibuſdã iuuenibus enarraſſet/creditũq; fuiſſet ei/ac repente ad certamina decẽ milia uirorum uideretur preparatus exercitus aſtitit Gedeon per ſomniũ deus imbecillem naturã homi/ nũ ſibi placere declarauit/& q̃ eſſet fortitudine p̃cipua refutauit/ut uictoriam nõ ſibi/ſed deo ꝓprie reputarent/tanq̃ ſi multo hoc dignoq; gereret̃ exercitu/& crederent/qa eius auxilio uictoriæ opus fuiſſet impletũ/præcepitq; ut circa mediũ diem in ſolis ardore ad fluuiũ faceret uenire exercitũ/eoſ q; qui inclinati biberent magnanimos eſtimaret/qui uero cum feſtinatione turbatam biberẽt aquã/ eos crederet hoſtiũ formidine detineri. Et cum gedeon ſecundũ dei iuſſionẽ hoc adimpleſſet/trecẽ/ ti uiri reperti ſunt/qui aquam manibus cũ timore & turba láberent/dixitq; deus/ut iſtos duces ho// ſtes adiret. Poſuerunt itaq; caſtra ſuper Iordanẽ die altera tranſituri. Et cũ gedeon cũ timore conſi/ ſteret qũo ei prædictum fuerat/ut nocte hoſtes inuaderet/uolens eum deus a fortitudine reuocare/ præcepit/ut ſumens unum militem iuxta tabernacula Madianitarũ accederet/ab eis conſiliũ belli confidentiáq; ſumpturus. Obediens aũt & ſumens propriã famulũ nomine Phara/accedẽs ad quod dam tabernaculũ inuenit uigilantes in eo/& iuuenculũ aliquem ſuo commilitoni ſomniũ recitantẽ itã ut gedeon audiret. Erat enim hmõi uiſio/quã dicebat/quaſi uidiſſet panẽ ordeaceũ/qui pro utili tate ſua incomeſtibilis eſſet hominibus/per exercitum reuolutum regis appræhendiſſe tabernacu// lum necnon & cætera deieciſſe. Ille ergo uiſionem interitum exercitus ſignificare pronunciauit di/ cens unde etiã hoc uideretur ei/omne inquit ſemen quod uocatur ordeaceũ conſtat eſſe uiliſſimũ/& inter omnem populũ Iſrahelitæ uidentur abiecti uelut genus ordei & apud iſrahelitas nũc Gedeõ exultat & eius exercitus. Quod uero panẽ te uidere dixiſti/qui tabernacula noſtra uaſtauit/ metuo ne deus contra nos Gedeon uictoriam condonet. Gedeon aũt ſomniũ audiens ſpem magnã habuit pariter & fiduciã/iuſſitq; ſuos armari/narrans eis ẽt hoſtiũ uiſionẽ. Illi uero in his q̃ dicta fuerant ꝓ/ parati ſunt/& circa primã uigiliã Gedeon ſuũ ducebat exercitũ tripartite diuiſum/portabantq; cun cti uacuas pharetras & lãpades ardentes/quatenus grauis hoſtibus uideret̃ inuaſio/& in dextra ma nu cornua ferebant/quibus pro tubis utebãtur. Multũ itaq; locũ hoſtiũ tenebat exercitus/habebãt/ q; multitudinẽ camelorũ & ſecundũ gentiũ morẽ paſcentes in uno circuitu erant oẽs. Hebræis aũt prædictum fuerat/ut dũ ueniſſent circa hoſtiũ caſtra/ſigno dato tubis canerent/pharetraſq; concu/ tientes cum lãpadibus impetũ facerent iubilãtes/q; uictoriã deus gedeon conferret. Quod cũ feciſ/ ſet/ſtupor cõpræhendit homines adhuc dormientes/erat enim nox/ & hoc deus fieri ita præcepe/ rat/ſuntq; perempti pauci quidẽ ab hoſtibus/plurimi uero a ſemetipſis/eo q; linguis propriis diſcor darent. Nã dum fuiſſent in turbã redacti/unuſquiſq; perimebat proximũ/dum eũ crederet inimicũ & facta eſt magna cedes. Fama uero uictoriæ gedeonis ad Iſrahelitas perueniente/ cuncti ſimul ar/ mati ſunt perſequentes hoſtes/& cõpræhenderunt eos in quadã ualle ſcopulis ualde circũdata/ quã tranſire non poſſent/& circunſtantes occiderunt omnes/duoſq; ſimul reges Oreb & Zeb. Reliqui uero duces relictos milites colligentes/qui erant quaſi. viii. &. x. milia/caſtrametati ſunt multo pro/ cul ab Iſrahelitis. Gedeon aũt labore non ceſſus/ſed perſequens cũ omni exercitu/eiſq; congrediens fortes uniuerſos funditus interemit/& reliquos duces Zebin & Zarnon appræhendens captiuos du/ xit. Mortui ſunt aũt in ea pugna Madianitarum & arabũ qui eis ſolatia ꝓbuerũt quaſi centum uigin/ ti milia/multaſq; præda auri & argenti & ueſtiũ & camelorũ/& ſub iugaliũ hæbraicæ tunc eſt colla/ ta uictoriæ. Gedeon aũt uadens in Effrẽ propriã regionem/occidit quoſq; madianitarũ reges. Tri/ bus autem Effrẽ ex qua erat gedeon eum grauiter ferret/q; cum ea minime dimicaſſet/exercitũ ſu/ per eũ feſtinabat inducere/quia eis non indicaſſet qñ hoſtes iuaſerat. Gedeon uero cum eſſet humi/ lis animo & omni uirtute ſummus/dicebat non ſe auctoritatis ſuæ conſilio præter eos cõtra hoſtes ſed deo iubente pugnaſſe uictoriã uero non minus eorum quã ſui laboris eſſe fatebat̃. His ergo ſer/ monibus eorum mitigans iram/plus hebræis profuit quã hoſtiũ præda/eoſq; a ꝓcipicio inteſtinæ ſe/ ditionis eripuit. Iniuriæ tamen huius pœnam illa tribus excepit/quã ſcilicet oportuno tempore de clarabimus gedeon itaq; principatum ponere uolens/coactus retinuit illum annis iugiter. xl. popu/ li iura diſponens & diuerſis ad eius iudicia concurrentibus/quæcunq; dixiſſet/firmiſſime omnia ſer/ uabantur. Qui cũ ſenex defunctus fuiſſet/in Effrẽ regione ſepultus eſt.

Quõ abimelech filius gedeonis ex concubina mortuo patre arripuit principatũ/interfectis cunctis fratribus ſuis excepto uno/& de pœna quã exoluit pro fraterna cæde. Capi. VIII.

SIhabuit quidem filios liberos. lxx. plures. n. habebat uxores/unũ aũt filiũ habuit ex con cubina Dromat nomine Abimelech/q poſt mortẽ patris pergens. n Sychẽ ad cognatos ſuæ matris unde fuerat orta/& ſumens ab eis pecunias/qñ iniqtatũ magnitudine uide/ batur inſignis/cum eis ad paterna quoq; prædia regreſſus eſt/& omnes fratres occidit/ abſq; ſolo Ioatha. Hic enĩ fugæ beneficio eſt liberatus. Abimelech aũt aſſumpta tyrannide dominũ

ſe pro

ſe pro legitimis filiis in his q̃ uellet facere declarauit/quod uehemẽter iuſtitia p̃ſulibus erat acerbũ. Igit᷑ dũ quodã tpe publica in Sychẽ feſtiuitas eſſet/cũctaq; illic multitudo cõſiſteret/frater eius ioathã quẽ fugiſſe p̃diximus/aſcendens in montẽ Garizim qui Sicimoꝝ ſupeminet ciuitati/clamauit/& multitudine p̃bente ſilentiũ p̃cat᷑ ut quod diceret libenter audirent/factoq; ſilentio dixit/q; arbores facto ſui cõcilio/hũana uoce petiſſẽt ficũ/ut ſupra eas regnaret. Qua denegãte/eo q; honore fructus ꝓprii frueret᷑/nec aliũ q̃rere deberet extraneũ/arbores rurſum cogitationẽ regni nõ reliq̃runt/niſiq; eis eſt ut honorẽ uiri p̃berent. Sed & uitis electa iiſdẽ uerbis q̃bus ficus uſa reſpuit regnum. Hoc ip̃m facientibus/& oliuis/rhamus quã arbores petierãt ut regnũ ſumeret ſup eas/hoc.n.genus eſt inter ligna quod hẽt ignẽ p̃ferendi naturã/p̃miſit ſe regnũ ſuſcipere & inſegniter ip̃are/ita tñ ut ſub eius umbra regeſcerent. Si uero ei contraria forent/eius igne cõcremarent᷑. Hoc aũt inqt non riſus cã dico/ſed qũo multorũ bonorũ expti Gedeonis ea q̃ nũc gerunt᷑ deſpiciũt/uidẽtes Abimelech p̃ncipẽ hi q meos cũ eo fratres interemerũt/cũ utiq; nihil ab igne differat. Cũq; talia dixiſſet abſceſſit/& habitabat latenter in montibus annis tribus timens Abimelech. Hinc poſt non multũ tp̃s/Sicimitæ pœnitentiã agentes pro nece filioꝝ Gedeon/expulerunt ub urbe Abimelech pariter & a tribu. Ille ergo cogitabat affligere ciuitatẽ. Tẽpore aũt ſupueniente uindemiæ/metuebãt colligere fructũ/ne qd eis Abimelech faceret mali. Veniẽte uero ad eos quodã p̃ncipe/ Gaal nomie/cũ armatis cognatis ſuis/Sycimitæ querũt ſibi ab eo p̃beri munitionẽ/ donec uindemias cõgregarẽt. Quo eoꝝ faciente petitionẽ/,pcedebant ad opus ſuũ/& cũ eis Gaal ſuos ducebat armatos. Cũq; fructus fuiſſet cũ ſecuritate collectus/& p ſingulos choros Abimelech aperte iã p̃ſumerẽt blaſphemare/ſed & p̃ncipes inſidiis loca circa ciuitatẽ ap̃phendentes/multos Abimelech latenter interfeciſſent/Zebul q/dã princeps ſycimitarũ/cũ eſſet extraneus Abimelech eis quibus populũ Gaal exacuebat. Abimelech miſſis nunciis indicauit & monuit ut inſidias ponerent añ urbẽ ſeq; ſuaſurũ Gaal ut egrederet᷑ de ciuitate/quo facto/irruere ſup eã deberet Abimelech & agere/ut in eo ſe defenderet/& deinceps populi ſibi amicitias copularet. Cũq; Abimelech in inſidiis reſediſſet/& Gaal incaute moraret᷑ in ſuburbano/& cũ eo Zebul uidens paulatim ordinatos accedere Gaal/ad Zebul ait inſiſtere ſibi uiros armatos. Quo rñdente umbraculũ eſſe petrarũ/cũ magis appropinquaret/ uerius hoc aſpectu cõſideras non umbrarũ eſſe/ſed uirorũ dixit inſidias. Rñdit ad eũ Zebul. Nõne tu maliciã Abimelech accuſabas. Cur itaq; tuæ uirtutis magnitudinẽ non oſtendis/& cũ eo pugna congrederis? Gaal ergo turbatus cõgreſſus eſt cũ Abimelech/& ceciderũt equitũ aliq de eis armatis/ipſe uero fugit in ciuitatẽ/ut alios euocaret. Et denuo Zebul legit/ut Gaal expelleret᷑ ex urbe/accuſans eũ quaſi cõtra milites abimelech melios extitiſſet. Abimelech uero cognoſcens egreſſuros ad uindemiã denuo ſycimitas/loca circa urbẽ inſidiis occupauit. Quibus ꝓcedentibus/iã qdẽ ps exercitus ap̃phendit portas/ut ciuibus auferret ingreſſum/alii uero diſpſos iteremerũt/& ubiq; cædes effecta eſt/& ciuitatem ad fundamẽtũ uſq; ſubuertẽs/ſal quoq; ſup eius ruinas ſeminans/uictor abſceſſit. Oẽs itaq; ſycimitæ hoc mõ pempti ſunt. Quicũq; uero p ꝓuinciã diſpſi picula fugierũt/ſup quandã petrã munitiſſimã cõgregati morabant᷑. Cũq; eã murare niterent᷑ uoluntatẽ eoꝝ abimelech p̃noſcens/ſup eos cũ exercitu uenit/col lectiſq; de ſilua lignis/iuſſit ut hæc ẽt exercitus faceret uniuerſus. Velociter autẽ ſaxo circũdato lignis ſubiectis ex ignis/& flãma ſurgente/nullus ex eo ſaxo defugit/ſed una cũ uxoribus & filiis ſunt extincti/uiri qdẽ circa mille & q̃genti. Reliquã uero oẽm multitudinẽ ſycimitarũ/huiuſmodi calamitas iteremit. Quibus hæc afflictionata ẽ.eo q; ſup uirũ ſibimet utilem/eiuſq; genus mala talia ꝓtuliſſent. Abimelech aũt Iſrahelitas malis ſycimorũ p terras p̃ſumebat ẽt maiora tẽtare/& nequaq̃ uiolentiæ ſuæ modũ iponere donec ꝓderet uniuerſos. Veniebat ergo ad Thebes & ciuitatẽ quidẽ facto diſcurſu cœpit. Cũq; eſſet in ea maxima turris/in qua uniuerſi confugerant/obſidere hanc uolens/dum ꝓxime ueniſſet ad murũ/ſumẽs mulier q̃dã fragmẽtũ molæ caput eius repẽte p̃cuſſit. Quidẽ cecidiſſet ſaucius/armigerũ rogauit ut eũ occideret/ne mors eius opus mulieris eẽ uideret᷑. Et ille quidẽ p̃ceptũ fecit. Abimelech aũt hmõi pœna ꝓ fraterna morte/& his q̃ in ſycimitas p̃ſumpſiſſe probabat᷑ exoluit. Hæc ergo calamitas ſecundũ diuinationẽ Ioathã uidetur impleta. Exercit᷑ uero qui cũ abimelech fuit eo cadente diſperſus diſceſſit ad propria.

Quõ iſrahelitæ relinquentes legẽ dei opprimunt᷑ ab Ammonitis/quos liberauit dñs p Iepte Galaadita tem qui tenuit principatũ per ſex annos. Capi. IX.

ISrahelitarum principatum poſt eum iair galatinus ex tribu Manaſſe percepit/uir & in aliis fœlix/& filios bonos hñt. xxx. numero/& in equitatu præclaros & principatũ ciuitatũ Galadinarũ habentes. Hic duo &. xx. annis obtinens principatũ/ſenex defunctus eſt/& ſepulturam in Gamon Galadinorum ciuitate ꝓmeruit. Res equidem hebræorum ad inhoneſtam uitam/& iniuriã dei legumq; ferebantur. Quos Ammonitæ deſpicientes & Palæſtini/cum magno exercitu prouinciam deuaſtabant/omnẽq; regionẽ trãs Iordanem detinentes/reliqua comprimere præſumebant. Hebræi uero malis afflicti/ad ſupplicatiões dei

tiones dei conuersi sunt/& sacrificia celebrabant/rogantes eũ ut placatus eorũ ꝓcibus ab ira quie/
sceret. Deus uero placatus/eis suũ concessit auxiliũ. Interea ammonitis castrametãtibus in terra Ga
ladinorũ/prouin ciales occurrerunt ad montẽ egentes duce. Erat aũt quidã nomine Iepte/uir nomie
ꝑuo potens ad exercitũ dispensandũ quẽ sub mercede poscebant. Ad hũc ergo mittentes rogabãt
ut cũ eis pugnaret promittentes ut ei cuncto tpe ꝓncipatũ exercitus sui concederent. Ille uero ne/
quaq̃ ꝓcibus obediuit/culpans eos quod non ei ꝓbuissent auxiliũ/dũ in iustitiã perpessus aperte fuis
set a fratribus. Non. n. consanguineus eis erat/sed peregrinus. Cuius utiq; matrẽ propter amoris ar
dorẽ filiis superinduxerat pater. Ergo fratres expulerunt eũ/despicientes eius infirmitatẽ. Et ob hoc
in prouincia Galaditica morabat'/& oẽs de longe ad se uenientes/sub mercede propria retinebat.
Illis uero supplicantibus atq; iurantibus/oẽm se principatũ eidẽ fore ꝓbituros/tandẽ aliqñ cõsensit
& uelociter diligentia rerũ habita/in urbe Maspha exercitu cõstituto/legationẽ misit ad regẽ Am
monitarũ/cãm eius inuasionis accusans. Ille remittens/potius Israhelitarum accusabat egressum ex
ægypto/petebatq; ut ab Amorræo recederent/quasi patrũ eius a tpe antiquo fuisset. Cui respondẽs
Iepte ait/q; irrationabiliter progenitores israhelitarum de Amorræa culparet/sed potius eis gratias
agere deberet pro Ammonitide terra sibi concessa/quia dum possibile fuisset secundũ Moysi iussio
nem ut eam tollerent/isti eos illic degerere permisissent/quã post annos trecentos dei auxilio repa/
rauerant/ob quã rem pugnaturũ se fore dixit. Et hæc quidẽ effatus. legatos abire dimisit. Ipse uero
deũ pro uictoria deprecatus/& sacrificiũ promittens/ut si uinus reuerteret' quicquid ei prius occur
reret imolaret. Congressus copiose uicit/& occidens hostes persecutus est usq; ad Ammonitã ciuita
tem. Et inde digressus in Ammonitẽ multas uastauit urbes/ꝓdãq; collegit/& a seruitute domesticos
liberauit quã decem & octo sustinuerant annis. Reuersus aũt calamitatẽ incurrit/nullo modo prisce
fœlicitati equalẽ. Nã eius filia unigenita & uirgo/tunc ei ꝓmitus cũ uenerat occurrit. Qui grauiter
ingemiscens magnitudine tanti doloris afflictus/filiam sibi obuiã uenisse culpabat/ quã sacrificãdã
deo deuouerat. Quæ tñ in illo casu non doluit/pro patris uictoria & ciuiũ libertate moritura. Petit
aũt duos menses sibi concedi/ut iuuentutẽ suã cum ciuibus lamentaret'/& tunc uota ꝓferat. Quo tẽ
pore transeunte/filiã pater imolauit/nec legitimũ faciens holocaustũ/nec deo carũ non utiq; delibe
rans apud animũ suũ/qualis apud cæteros huius facti causa uideret'. Igitur cum tribus Effrem super
eũ exercitũ niteret' inducere/eo q; bellũ Ammonitarũ eis non indicasset/sed absq; ipsis uoluisset ꝓ/
dam habere & gloriã/hoc satisfaciebat dicens/eo q; primo quidẽ non eos latuisset cognatorũ oppꝛ
sio/sed ẽt uocati ad auxiliũ non uenissent/cum oportuisset eos ante ꝓces occurrere. Deinde dicebat
q; hostibus quidẽ iniuste pugnantibus non ꝓsumerent resistere/postea uero cognatis inferre bella tẽ
tarent/& interminatus est/ si non temperaret' a talibus/deo auxiliante ab eis pœnas exigeret. Qui/
bus dum satisfieri non potuisset/sed contra eum cum exercitu a Galatina terra uenientes pugnarẽt
amplũ eorum dilatauit interitum/& persequens fugientes/& præoccupãs exercitu ꝓuisso uada ior
danis/pene quadraginta duo milia uirorũ occidit. Ipse uero cũ ꝓncipatũ tenuisset sex annis defun//
ctus est/& sepultus in Sebasti patria sua q̃ est in terra Galadina. Moriente uero Iepte tenuit ꝓncipa
tum Abſanis de tribu iuda ciuitatis Betheleem. Hic filios habuit. lxxxx. masculos/& reliquas uirgi
nes quos omnes dimisit uiuos/filias uiris tradens/& filiis dans uxoris. Qui dũ nihil gessit in septem
annis sermone & memoria dignũ/in senectute defunctus est/& sepulturam in patria sua promeruit.
Igitur Abſani moriente neq; his qui post eum decem annis habuit principatũ/ nomine Chilon/ de
tribu Zabulon/aliquam egit uirtutem præcipuã. Post hunc Abdon Hilonis filius de tribu Effraim
ciuitate Pharathonitorũ existens principatum habuit/qui pro sola eruditione poterat habere me/
moriam/nullumq; opus propter pacem rerumq; licẽtiam nec ipse clarum exercuit. Hic autem fil/
os habuit quadraginta/& alios ex eorũ semine descendẽtes. xxx. erantq; simul oẽs septuaginta eqis
exerciti. Quos omnes superstites derelinquens/senectute defunctus est/& opinabilem in Pharathu
ni promeruit sepulturã. Hoc autem mortuo. Israhelitis Palæstini præualuerunt/ita ut ab his per q̃
draginta annos tributa perciperent. a qua seruitute hoc modo liberati sunt.

Prænunciatio natiuitatis Sanſon/& fortitudo eius/& quantorum malorum auctor fuerit pa/
læstinis. Capi. X.

VIdam Manue de tribu Dan/inter paucos egregius/& patriæ sine dubio ꝓmus habuit
uxorem pulcherrimam/& quæ inter centum comprouinciales fœminas eminebat. Et
cũ filios nõ hꝫ/grauiter ferens/deũ ꝓ cara successione rogare cœpit/i suburbano suo i
cãpo maximo frequenter adueniens cũ uxore. Erat aũt & nimius in uxoris amore/ &
ob hoc sine tẽpatione zelus ipsius. Et quodã tpe cũ mulier eẽt sola/appuit ei ãgelus dei pulchro iu
ueni ſilis & ꝓcero/eiq; masculũ filiũ futurũ dei ꝓuidẽtia nũciauit/q foret optimus/& fortitudine ꝓ
cipua clarus a quo crescẽte Palæstinos cõprimẽdos asseruit/monuitq; ut eius comæ minime tõde
ret'/nullũ potũ nisi aq̃ deo ꝓcipiẽte bibiturus. Et cũ hæc dixisset/absceſſit. Illa uero marito ueniẽti in

dicauit

dicauit angeli uisionem/& admirandi iuuenis pulchritudinē atq; proceritatem ita/ut ille zelatus in eius laudibus ostupesceret/& suspitionem quasi ex eius amore extraneo cōceperit. At illa uolens ir/rationabilem eius tristiciā mitigare. rogauit deū ut angelū denuo destinaret/quatenus maritus eius eū inspiceret. Et iterū p dei gratiā angelus uenit in suburbano illoz/& apparuit mulieri/uiro remo to. Quem rogabat/ut sustineret donec maritū adduceret pmittēteq; angelo Manue uocatus uenit. Qui cū uidisset nec tunc a suspitione cessauit/rogauitq; ut q̄cunq; uxori eius dixerat/illi pariter de clararet. Cūq; dixisset angelus/sufficere ut nosset illa q̄ dixerat/rogabat eū/ut ei manifestaret qs eēt quatenus filio nato/gratias ei & munus offerrent. Illo uero dicente/q; nihil hoz egeret/nec ob hanc cām futurum eis filiū nunciaret/petiit/ut expectatet/quatenus ei aliqd munus offerret. Qui dū p̄mi tus non annuisset/ postea eo p̄cibus insistente concessit/ut aliqd ei dono daret. Tū Manue occidens hædū/eūq; coquendū uxori p̄bens/dū gestū hoc fuisset p̄cepit ut poneret supra saxū & panes & car nes absq; uasis. Quo facto/uirga quā tenebat angelus tetigit carnes/& igne p̄tinus emicāte carnes cū panibus sunt absumpti. Tunc angelus sup fumum quasi in curru eis coelū ascendere uidebat. Cū q; Manue metueret/ne qd ei p̄pter uisionem dei p̄ueniret aduersum eū uxor ut cōfideret cōforta/bat/& p̄ sua utilitate deū se uidisse fatebat. Cū uero concepisset/custodiā habuit mandatorū/natūq; appellauerunt Sanson/qđ nomen significat robustū. Crescebatq; puer uelociter/& tā p abstinentiā ciborū/q̄ capillorū remissionem propheta iā futurus agnoscebat. Hic itaq; ueniens cū parentibus Thamna palæstinoz ciuitatem/dū celebraret ibi festiuitas/uirginem prouincialiū cōcupiuit roga/uitq; parentes ut ei puellā peterent in uxorem. Quibus negantibus/eo q; esset de aliena gente p̄gre/uita/deūq; dicentibus ei nuptias ex hebræis congruas p̄bituri/uicit eius petitio ut ei uirgo desponsa ret. Dūq; frequenter ad eius parentes iret/occurrit leoni/& cū esset inermis/tenens eū manibus suf/focauit/& in silua interiore extra uiā proiecit. Rursumq; dū iret ad puellā/inuenit agmen apū/fauū mellis in leonis illius ore fecisse/& tollens exinde tres fauos mellis cū donis reliquis q̄ portabat/puel læ contradidit. Cūq; Thānitæ omnes essent in epulis nuptiarū/metuentes fortitudinem iuuenis. tri/ginta circa eū pubertate p̄celsos constituerunt/sermone qdem uelut socios futuros/opere uero custo des/ne qd uellet forte cōmittere conuiuiorū sacietate crescente. Cūq; in ludo consisterent/ qualis so let tali tpe p̄uenire/Sāson ait. Proponam uobis parabolam/& si solueritis septem diebus propo si/tā q̄onem/lineas singulas & stolas totidem pp honorem uestræ sapientiæ/me dante p̄cipietis/& cū hac largitate gloriā quoq; & lucrū sapientiæ possidebitis. Illisq; petentibus ut diceret ait. Qui cūcta uorat/cibū genuit de semetipso suauem/licet ipse nimis sit insuauis. Illis aūt p tres dies q̄onem nō ualentibus inuenire/& dicentibus puellæ ut a uiro cognoscens eis annunciaret/cui etiā minati sunt i cendiū/nisi hoc studeret iplere. Sāson puella rogante ut diceret/primū qdem restitit. Cūq; illa nimis insisteret & ad lachrymas pueniſſet & indiciū hoc esse q̄reret q; eā Sāson minus amaret/ indicauit ei quemadmodū leonem interimeret/& qūo apes in ore eius inuenies/tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidem nihil dolosum metuens omnia declarauit/illa uero sermonem hunc petentibus tur/ sus exposuit. Septima uero die cū tps esset ut p̄posita exoluerent q̄onem/anteq̄ sol occūberet/cōue nientes dixerunt/neq; a leone cōprehensis quicq̄ insuauius esse/neq; dulcius utentibus melle. Qui bus Sāson respondit. Nec quicq̄ aliud muliere dolosius/q̄ uobis idem exposuisset uerbū. Et illius quidem dedit q̄cunq; promiserat/facta p̄da Aschalonitarū qui ei p iter occurrerunt/nā & isti pale/stini sunt. Ille ergo nuptias refutauit/& puella quæ eū prouocauit ad iracundiā/ duxit eius amicum. Pro qua iniuria exasperatus Sanson deliberat ut palæstinos oēs cū ea affligeret. Cūq; esset tps esta//tis & fructus messiū p̄paratus appropinquaret/cōprehendens trecentas uulpes/& candis eaz ligās ardentes lāpades/dimisit in messes palestinoz/& hoc mō eoz depopulatus est fructus. Palæstini ue ró scientes esse opus Sāson & cām pro qua talia ppetrasset/miserunt principes in Thamna/uxorem q; eius cū parentibus suis interemerunt/tanq̄ qui mali huius auctores existerent. Sāson aūt cū multos in palæstinorū cāpestribus occidisset/habitabat in Ethā/est.n. saxum ualde munitū in tribu Iuda. Pa læstini itaq; contra tribū Iuda castrametati sunt. Illis uero dicentibus/iniuste eis inferri suppliciū pp delicta Sāson/dū utiq; tributa p̄soluerent/dixerunt ut si hoc nollent pati/ Sanson contraderent alli gatū. Qui uolentes euadere uenerunt ad saxum ubi Sanson habitabat cū tribus milibus armatorū & culpantibus cū pro his q̄ contra Palæstinos uiros egerat/qui possent omni genere hebræorū ca/lamitates inferre rogabant ut descenderet/quatenus eum ditioni illorum contraderent/poscebantq; ut hoc sponte perferret. Qui cum iusurandū accepisset/eo q; nihil ei plus fieret q̄ ut hostibus trade ret/descendens de saxo/semetipsum contribulorum suorū potestati contradidit/ibiq; eū duobus fu nibus alligantes ducebant ut traderent palæstinis. Et cum in quendā locū uenissent qui nunc maxil/la nuncupat pro fortitudine quæ in Sanson uidebatur/cum nomen primitus non haberet/nō p̄ual palæstinis castrametantibus & occurrentibus cū gaudio & clamore/tanq̄ ea q̄ cupiebant desidera/biliter adimplessent/disrumpens uincula Sanson/& arripiens asini maxillā q̄ in p̄senti iacebat/in/

hostes

hoſtes innectus eſt/& percutiens eos cū maxilla quaſi mille quidē peremit/ alios uero turbatos in fugā uertit. Sanſon igit̄ pluſq̄ oportebat exultans/non dei cooperatione credebat hoc factū/ſed ſuis uirtutibus aſcribebat/eo q̄ p maxillā alii quidē hoſtiū ceciderūt/alii uero in fugā ſunt uerſi. Quē dū ſitis fortiſſima tenuiſſet/conſiderans q̄ nihil eſt uirtus hūana/dei cuncta eſſe teſtatus/rogabat ne pp hoc iraſcens eū traderet inimicis/ſed ut potius illi auxiliū in neceſſitate conferret/& a malis eriperet. Cuius p̄cibus miſertus deus/fontē circa quandā petrā de aſini maxilla ſuauē copioſum q̄ produxit. Inde Sanſon ipſum locū uocauit maxillā/& hactenus hoc noīe nuncupat̄. Poſt hanc pugnā Sāſon decipiens Palæſtinos uenit in Gazā/& in quodā diuerſorio morabat̄. Agnoſcentes ergo Gazæ principes eius p̄ſentiā fecerunt inſidias ante portā/ut egrediens non lateret. Sanſon uero dū hoc cognouiſſet circa mediā noctē ſurgens/arripuit portas/ipſaſq̄ ſimul clauſuras & uectes/& alia eor̄ ligna ſup humerū tollens/ea ſup montē hebron deferrens collocauit. His itaq̄ geſtis trāſcendebat iā leges patrias/& edicta propria relinquebat. Mores imitādo peregrinor̄/quod ei initiū mali fuit. Cōcupiſcens.n. mulierē meretricē noīe Dalidā apud palæſtinos habitātē/cū ea degebat. Vñ tunc iudices Palæſtinor̄ uenientes ad eā/ p̄miſſionibus aſtrinxerunt/ut a Sanſon diſceret/ q̄ cā fortitudinis eius eſſet/p quā uinci non poſſet. Illa uero dū circa potū & hmōi conſuetudine eſſet cōſtituta/& miraret̄ eius actus/arctius agebat/ut agnoſceret/quēadmodū tanta uirtute p̄celleret. Sāſon aūt dū adhuc ſapientia fortis eſſet/fallebat eā dicens. Si ſeptē uinearū palmitibus q̄ adhuc flecti poſſunt /uinctus fuero/cunctis infirmior ero. Illa ergo tunc quidē tacuit poſtea uero ĩdicans p̄cipibus palæſtinis cælabat aliquos militū intra domū/& dormientē hebræū/arctiſſime palmitibus alligauit/deinde excitans/dixit inſiſtere aliquos ſup eū. Ille ruptis palmitibus tanq̄ contra inimicos nitebat̄ inſurgere. Tunc mulier eo ſibi loquente graniter ſe ferre dicebat/ſi pp incrudelitatē fauoris ſui & tanq̄ non celaturæ qđ ei,pderet/nollet edicere ueritatē. Cūq̄ rogantē rurſus falleret dicens/ſeptem ſi funibus eēt alligatus pderet fortitudinē/dum & hoc quoq̄ faciēs/nihil geſſiſſet/tertio alligari comas ſuas dixit. Cum uero neq̄ hoc uerax inuenitur nimiū ſupplicanti/ad ultimū cū iā ei calamitas īmineret/uolēs p̄ſtare Dalidæ ait. Mei deus curā habet/& eius ,puidentia natus/hanc nutrio comā iubēte deo ne tōdeat/mea ſiqdem fortitudo in huius augmento eſt. Hoc illa cognoſcens/ab aſis crinibus eius/ eum tradidit palæſtinis/cū iā non ualeret ab eor̄ ſe inuaſione defendere. Qui auferentes eis oculos/ligatū/circunduci undiq̄ fecerunt. Procedente uero tp̄e/coma Sanſon creuit/& dū eſſet feſtiuitas publica/palæſtini p̄cipes atq̄ nobiles cū epularent̄ ſimul inſano/cuius edificiū duæ colūnæ portabant/ adductus eſt ibi Sāſon ad cōuiuiū/ut ei oēs illuderent. Ille crudelius hoc arbitratus/eo q̄ ab iniuriis defendere ſe nequerit/puero ducenti ſe p̄ſuaſit /ut diceret eo q̄ poſt laborem requeſcere opus hſet/& eū ad colūnas reclinaret. Vbi dū aduenīſſet/cōmouit eas/ſimulq̄ cūcta deſtruxit/ſubuerſiſq̄ cum fano colūnis triamilia hominū ſūt extincta/ĩter quos & Sanſon una defunctus eſt cū tenuiſſet p̄cipatū iſrahelitarū annis. xx. Dignū eſt igit̄ laudare uirtutem. & fortitudinem/& magnanimitatē huius uiri ēt circa mortem/& irā quā uſq̄ ad finem ſui contra hoſtes exercuit. Nā qđ a muliere captus eſt/hūanæ naturæ oportet aſcribi/q̄ eſt ad uicia facilis/uirtutis uero eius coronā memorabilia neceſſe eſt habere p̄conia. Cuius cognati ſumentes corpus ſepelierunt in ſaraſa regione cū cognatis eius. Poſt mortem Sanſon præfuit iſrahelitis Heli ſacerdos/& de Noemi uxor Elimelech/ſeu de Ruth Moabitide/quā duxit uxorem Boos/pater Obed patris Ieſſe/patris Dauid.

Capi. XI.

POſt mortem Sanſon p̄fuit Iſrahelitis ſacerdos Heli. Sub hoc prouinciā eor̄ apphendente fame. Elimelech quidā de Bethleē ciuitate tribus iudæ famem ferre non ualens uxorem ſuā Noemi/& filios ex ea natos/Cellion & mallion ſumens migrauit in terrā Moabitarū. Dūq̄ ei cūcta bñ procederent/filii ſui Moabitidas duxere uxores. Cellion quidem Orfan/Malion aūt Ruth. Tranſactis aūt ānis. x. &. viii. Elimelech & filii eius in breui defuncti ſunt. Noemi amare ferens quod ei prouenerat/& deſolationē caror̄ non ſuſtinens filiorū pp quos & de patria ſua uidebat̄ egreſſa/rurſus reuertebat̄ ad Iudeā. Audierat an. q̄ iā proſpera de ipſa regione nunciarent̄. Cuius nurus deſeri ab ea non tolerabāt/ſed nec ipſa refutando eas ſecū ,pficiſci poterat euitare. Et cū inſiſterent/optans fœliciores nuptias eis/quā quibus fuerāt iā priuatæ/& filios/aliaq̄ bona conferri/eas illic remanere poſcebat/nec cū ea debere,pficiſci in rebus in cæteris & terrā propriā deſerentes. Et Orfa qdem manſit. Ruth aūt cū ei a ſe recedere p̄ſuadere non potuiſſet/ſociā ſibi duxit in omne qcq̄d emergeret. Veniente itaq̄ Ruth cum ſocru in Bethleem/Boos elimelech cognatus ſuſcepit eas. Et cum Noemi noīe ſuo uocarent ait illa. Iuſtius Mara me uocate. Significat.n. lingua hæbraica Noemi qdem fœlicitatem/ Mara dolorem Ruth ĩterra tp̄e meſſis egreſſa eſt p̄mittente ſocru/poſt metētes ſpicas colligere/ut alimentū hērent/uenit q̄ in agrū Boos. Veniēs aūt poſt paululū Boos/uidēſq̄ puellā/de ea agri ſuꝑpoſitū requebat. Ille uero dū iā ab ea p̄mitus agnouiſſet/dño declarauit. Qui de fauore ſocrus atq̄ memoria maritī ſibimet copulati gratias agens/& ei experimentū rerū bonarū exoptans/ſpicas quidem nā colligere noluit; ſed metere

ſed metere quicq̃ poſſet ſibi portare pmiſit/ſcipiens illicio ut nihil eã tollere ꝓhiberet/prandiũq; & potũ ei ꝓbuit/dũ meſſores hora cõpetenti comederẽt. Ruth aũt tollens ab eo alphita ſocrui conſeruauit/& veſpe cũ ſpicis ad eã uenit. Seruauerat aũt ei Noemi ꝑtes ciboꝝ/quos ei uicini ꝓbuerãt. Narrauitq; & Ruth ea q̃ illi dixerat Boos. Cũq; illa indicaſſet q̃ cognatus eſſet & pp pietatẽ ei ſuã ꝓuidentiã exhiberet/rurſus ſequẽtibus diebus egreſſa eſt ad colligendas ſpicas cũ ancillis Boos. Ve niens aũt nõ poſt multos dies Boos cũ iã eſſet meſſis ordeacea maturata/ad areã ꝓpriã ibi dormie bat. Hoc cũ audiſſet Noemi cogitabat quẽadmodũ cũ eo Ruth collocare poſſet. Iudicabat aũt utile ſi Boos Ruth hſet uxorẽ/aitq; puellæ ut circa pedes eius clã dormiret. Illa ergo dũ nephas eſſe iudi caret/ut ſocrus ſue iuſſione reſiſteret/feſtinãs ad areã/tunc qdẽ latuit Boos/pfundiſſime dormientẽ. Excitatus uero circa mediã noctẽ/regrebat q̃ eẽt. Illa ſuũ nomen dicente/& petẽte ut tanq̃ dñs eam cubare pmittereret/tũc eqdẽ genuit. Diluculo uero anteq̃ ad opus famuli moueren̄t/excitãs eã iuſſit ut tollens ordei quãtũ poſſet/ꝓperaret ad ſocrũ anteq̃ ibi dormiſſe uideret/ab aliqbus dicens caſtita tẽ in talibus derogationibus eſſe ſeruandã/& maxie qñ nihil ꝓpetrat aduerſum. De reliqs uero ſic ait. Eſt mihi ꝓximior genere qui te ducere poſſit uxorẽ/& ſi uoluerit neceſſariæ ſequeris illũ quo te repudiãte coniugẽ/te ego ſecundũ leges habebo. Hæc illa ſocrui referẽte/ſecuritas eas tenuit/ſpẽ hñtes q; ꝑ eis Boos de cætero cogitaret. Ille ergo iã media die ueniens in ciuitatem/& ſeniores colli gens/mittens ẽt uocauit Ruth atq; cognatũ. Quo uenientes/Elimelech ingt/& filiorũ eius hæredita tẽ tenes. Illo confitente hanc ſibi ꝓximitatis lege cõpetere/Boos ait. Ergo nõ ex media ꝑte opor tet legũ habere memoriã/ſed ut ſecundũ eas uniuerſa facias. Maliõis. n. uxor hic uenit/& ſi uis ptẽ agri obtinere/oportet te & uxorẽ eius ſecundũ leges accipere. At ille Boos & hæreditatẽ & uxorẽ ceſſit eũ & ipſe cognatus eſſet defuncti/qui & uxorẽ hẽre dixit Senã & filios/Boos itaq; teſtificãs ſeniores iuſſit mulieri & eius calciamentũ ſolueret ſecundũ legẽ/& in faciẽ eius expueret. Quo facto/Boos Ruth duxit uxorem/eiſq; poſt annũ maſculus eſt filius ꝑcreatus/quẽ Noemi ſumens conſilio mulie rum uocauit. Obed eo q; in eius ſeruitute nutriretur. Obed. n. hæbraica lingua ſignificat ſeruiens. Porro Obed habuit filium ieſſe/ex quo natus eſt Dauid/qui regnauit & principatũ ſuis filiis ꝑ. xx. & unã ꝑgenerationes uirorum longo tẽpore dereliquit. Hæc quidem neceſſariæ quæ de Ruth geſta ſunt explanaui/oſtendere uolens dei potentiã/q; ei poſſibile eſt ad dignitatis culmen euehere quoſ cunq; uoluerit/& qualem ꝓduxit etiã Dauid/huiuſmod ortũ initiis.

De ortu Samuelis/ꝓpheteæ/q; ꝓdixit cladẽ Iſraheliticã/filioꝝ Heli ſacerdotis ꝓditionẽ. Cap. XII.

EBræi itaq; Iebuſeoꝝ afflictione ꝓgrauati bellũ rurſum ob huiuſmodi cãm habuerũt cũ palæſtinis. Heli ſacerdoti erant filii duo/Ofni & Fines/circa hoĩes iniurioſi/& circa diui nitatẽ ĩpii. nulliq; iniquitati parcebant/& alia quidẽ munera ab oblaturis ꝓpter honorẽ ſibimet ſequeſtrabant/alia uero rapinæ modo tollebant/& mulieribus religionis cauſa uenientibus contumelias inferebant/aliis quidem uiolentias facientes/aliis uero perſuadentes donis nihilq; eoꝝ uita & tyrannide peſſima differebat. Quorũ pater grauiter hæc ferebat/ſed ut dicebat non corripiebat/populus aũt quanto non ſperabat uenturũ dei ſup eos fore ſuppliciũ/tãto uehemẽ tius gemiſcebat. Cunq; futuram cladem filiorũ eius deus expoſuiſſet & Heli & Samuel qui illo tem pore puer erat/tunc palam ſuper filius habuit luctũ. Volo itaq; primitus de ꝓpheta loqui/& poſtea de Heli filius enarrare/necnon & infœlicitatis caſum/quem habuit populus hebræorum Helchana uir leuita inter medios ciues Effren fortis exiſtens/& Ramatha inhabitans ciuitatem/duas uxores duxit Annam & Fenennam/ex qua etiam ei filii ſunt progeniti. Qui tamen Annam cũ eſſet ſine fi liis diligebat. Veniente ergo cũ ſuis coniugibus Helchana in ciuitatem Sylo/ubi erat dei tabernacu lum conſtitutũ ſicut prædiximus/dum earum uir per epulas uxoribus & filiis diſtribueret partes. Anna reſpiciens alterius mulieris filios circa matrẽ ſuã deſcendit ad lachrymas/eo q; non haberet filios & magna ſollicitudine ingemiſcebat/dũq; conſolatione uiri contriſtari prohiberetur/uenit ad tabernaculum rogans deum/ut ei ſobolem concederet/filiiq; faceret eſſe matrem/uotum uouens/ut primogenitũ ſuũ miniſtraturũ deo dicaret/nec eum ſimilem cum priuatis hominibus uictum habe re permitteret. Et dum in orationibus multo tempore moraretur/Heli ſacerdos ſedens ante taberna culum/uelut ebriam abire præcepit. At illa dum nuſq; ſe bibere fateretur/nec ebriam eſſe/ſed pro pter ſterilitatem filiorum afflicta rogaſſet deum fiduciam eam exhortabatur habere/deum ei filiũ donaturũ eſſe promittens. Cũ bona itaq; ſpe ueniens ad maritum/cibum laſſa præcepit/& reuerten tibus eam in patriam/concepit & peperit filium quem appellauerunt nomine Samuel/quaſi a deo poſtulatum. Quibus uenientibus/ut ꝓ natiuitate filii hoſtias ĩmolarent/& decimas offerrent/recor data mulier orationis ſuæ & ꝓmiſſionis quã de filio uouerat deo tradidit eũ Heli dicatũ deo futurũ ꝓphetã creſcebatq; eius coma/& potus eius erat aq̃. Et Samuel qdẽ nutritus in tẽplo cõmorabat/ Helchanæ aũt ex ãna alii filii & tres filiæ ꝓgenitæ ſũt. Porro Samuel pleno iã ãno duodecio ꝓphe tauit. Quẽ quodã tpe dormientẽ/nominatim deus uocauit. Ille uero putans ſe a ſacerdote uocatum

uenit ad eum

uenit ad eum. Sacerdote uero dicente eum se non uocasse/tertio deus hoc fecit. Quod dū Heli co//gnouisset/dixit ad eū. Primo quidē Samuel filui/nūc aūt dico tibi deū qui uocat/& nota quæ dicat. Cūq; deus iterū locutus fuisset audiens petit/ut quæ uellet præciperet/in nullo eius ministeriū dilatu/rus. Cui deus/quō inquit ades cognosce cladē futurā Israhelitis omni narratione/& crudelitate ma/iorē/& Heli filios una die morituros/& sacerdotiū a domo Heli esse migrādū. Heli nāq; plus suos fili os ēt cōtra eos; utilitatē elegit diligere/q̄ mihi placere. Cūq; iureiurando cogeret Heli ꝓphetā Sa//muelē/ut hæc ei indicaret/nolebat. n. eū contristare Samuel de tali sermone tamē eo dicente/certio/rem magis habuit expectationē de eos; ꝓditione. Samuel aūt magis ac magis gloria augebaṫ/cum utriq; quæcunq; propheratabat/probarentur esse ueratia.

Q̄ úo filii Israhel pugnātes cū Palæstinis cesi sunt/filii Heli sacerdotis in bello perunt/arca dei cap ta abducitur/ipse sacerdos cōpto qđ factū ē/de sella corruens/mortuus ē/cū tenuisset principatū qua draginta annis. Cōtinet hic liber tēpus ános; quadringētos; septuaginta sex. Cap. XIII.

IN ita; tempore palæstini castra mouerūt sup israhelitas/circa ciuitatē Afech/leuiterq; hoc israhelitis ferentibus ad potiora uenerūt. Vicerunt Palæstini/& occiderūt hebræos; usq; ad tria milia/reliquam uero multitudinem usq; ad castra propria persecuti sunt. De/summa ergo perditione formidantes hebræi/miserunt ad seniores & pontifices/ut arcā dei deferrent/quæ præsente congressi hostibus præualerent/ignorantes quomō maior esset ab arca/qui eis calamitatem inferre decreuerat. Aderaṫq; arca pariter & pontificis filii/quibus præceperat pater/ut si capta arca uiuere noluissent/ad eius faciem non uenirent. Finees enim iam sacerdotii fun gebatur officio patre/hoc propter senectutem sibi permittente. Quo facto/securitas data est multa nimis hebræis tanquam per aduentum arcæ possent hostibus præualere. Inimici uero stupescebant israhelitas. metuentes arcæ præsentiam/sed utriq; parti non sicut putabant accessit. Facta nanq; con gressione uictoria/quam hebræi sperabant palæstinis allegata est/& perditionem quam illi metue/bant/suscipientes hebræi cognouerunt frustra se habuisse in arca fiduciam. Repente nanq; in mani bus hostium deuenerunt/& amiserunt usq; ad triginta milia uirorum/inter quos ceciderunt quoq; filii sacerdotis/& arca ab hoste ablata est. Nunciata uero ꝓditione in Silo & arcæ captiuitate p quen dam iuuenculum Beniamiten qui interfuerat bello/cūcta ciuitas luctu repleta est. Porro Heli sacer dos sedebat ad portas in altiori sede/& audiēs ciuitatis plāctū atq; putās aliquid noui circa suos esse ctum/euocato iuuene dū agnouisset ea quæ in bello fuerāt gesta de filiis & aliis quæ de exercitu pa/riter dicebātur/leuiter habuit tāquā per deū prescius futurorū/qñ ualde ea mala cōfūdūt quæ præter spem repēte ꝓueniūt. Cū uero ēt arcā audisset ab hostibus captā/dolore turbatus eo & ei ꝓter spē tā tū omnē accessera/ruēs de sede defunctus/ē/dū octo & nonaginta uixisset ános/quos; q̄draginta re nuerat ꝓncipatū. Ea itaq; die defuncta est & cōiux Finees eius filii/dū post occasum mariti nequaq̄ uiuere tolerasset. Cui ꝓgnāti nūciatus est luctus uiri. pepit aūt filiū septē mēsiū/quē Iccaboth appella uerat qđ nomē designat igloriū/eo q; illo tēpore exercitui huiusmodi deformitas accessit. Habuit āt ꝓncipatū ꝓmus Heli ex domo Ithamar/q fuit unus filios; Aaron. Nā ꝓmitus de domo Eleazari sa/cerdotis erāt/ex quo honorē filius a pfe pcipiebat/& Heli Finees filio suo tradidit. Post quē Abizer eius filius hūc honorē accipit/quē Bozi suo filio dereliqt. Cui rursū Ozi filius successit suus/& post hūc Heli tēnit sacerdotū/ā quo nūc nobis sermo ē habitus/cuius gēus usq; ad tēpora ꝑerii salomo/nis hoc habuit/tunc enim sacerdotium ex domo eleazari denuo receperunt.

Continet hic liber tempus annorum trigintaduorum.

Incipit liber. vi. antiquitatum.

Interitus palæstinorum & terræ eorum/per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta/& quē admodum eā remiserunt ad hebræos. Capi. I.

IGitur tenēte palæstini captiuā suorū hostiū arcā/sicut dudū ꝓdiximus in ci uitatē Azotū portauerūt eā/& apud deū suū Dagon quasi tropheū aliquod posuerūt. Sequēti uero die diluculo ingressi templū ut deū solemniter adora rent inueniret deū suū circa arcā iacentē/iacebat enī euulsus de base sua in qua statutus esse uidebaṫ/quē denuo eleuantes statuerūt/grauiter de eius ca su dolētes. cunq; frequēter ueniētes Dagon inuenirēt iacētē & arcā similiter adorātē/in águstia & confusione grauissima cōstituti sunt. Nouissime Azo/tos; ciuitatē atq; ꝓuinciā diuinitus pestis inasit. Moriebātur. n. crudeli pas//sione dissentire & ātēq; uelox eius interitus ꝓueniret ātēq; animæ bona resol uerētur a corpore/intestina eorū corrupta corporis putredine ferebanṫ/ꝓuinciā uero cosurgēs mul titudo muriū deuastabat/ita ut neq; arboribus neq; fructibus abstineret. Dūq; in his malis Azoti te/nerenṫ & resistere calamitati nō possent intellexerūt hāc sibi cladē ꝓpter arcā domini ꝓuenisse/uí/ctoriāq; eius nō sibi ꝓ bono fuisse. Miserunt ergo ad ascalonitas/petētes ut arcā domini ipsi suscipe

rent.quibus Azotoꝝ ſupplicatio nō erat ingrata/ſed eis quodāmodo gratias retulerunt/arcam uero ꝓcipiētes/in maris ſimilibus cōſtituti ſunt.Secūdū paſſiōes nāq; Azotoꝝ/paſſionis Aſcalonitis arca deuexit.Quā denuo ad alios Aſcalonitæ miſerunt/ſed neq; apud illos māſit.Nā cū & ipſi hiſdē paſſiōibus turbarēt/eā uicinis ciuitatibus tradiderūt.Et iſto mō arca ciuitates Palæſtinoꝝ qnq; trāſiuit q̄ſi ꝑdā quādā exigēs paſſiōbus ſingulas ciuitates quaſſans.Deſpati uero malis hi q iā uidebant ex/pti/& dū audiētibus hæc nota fierēt/nec arcā ulterius aliq ſuſcipere uellēt/huiuſmodi iminēte mer/cede/ad ultimū cogitabāt quēadmodū ea carere poſſent/cōueniēteſq; qnq; urbiū p̄ncipes/Geth & Accarō/& Aſcalō necnō & Gazeæ/& Azoti/tractabāt/qđ fieri cōueniret.Et p̄mū qdē placuit/ut arca remitteret ad ſuos/cū deus eā p̄p̄us uindicaret/& ob hoc peſtes illis inferret urbeſq; uaſtaret. Erāt aūt q dicerēt hoc eqdē fieri nō debere nec falli/ut arcæ paſſionū cauſas aſcriberēt cū ei ptās hu/iuſmodi aut fortitudo nō eēt/qñ ſi habuiſſet deus curā eius/neq̄quā tradita fuiſſet hoſtibus/ſed qeſcē/dū/& cām haꝝ paſſionū dicebāt leuiter tolerādā/qđ utiq; nō deberēt niſi ſolūmō reputare naturæ/ q̄ corporibus/& terræ & arboribus & omnibus q̄ ex ea cōſiſtūt/p̄ tempoꝝ caſus hmōi mutationes ingenerat.Prædictas itaq; ſnīas cōſilia uiroꝝ q p̄ſcis tēporibus itellectu p̄cedebāt atq; prudētiā ſupa bāt/& maxie qñ in rebus ſuadere cōgrua uidebāt/neq; remittēdā arcā/neq; retinēdā eſſe dicebant/ ſed qnq; ſimulacra aurea p̄ unāq; ciuitate dedicāda deo p̄ gratiaꝝ actiōe/qūo eoꝝ ſaluti p̄uiderit/ eoſq; uiuere fecerit/& paſſiōibus q̄bus p̄ualere nō poterāt liberaret/totidēq; aureos anulos & mures q eoꝝ regionū depaſti fuerāt atq; corruptā/& hæc i loculū eē mittēda & ſup arcā ponēda/faciēdūq; uehiculū nouū/& boues q nup genuerāt eſſe iūgēdas/q̄rū partus claudēdos/at retinēdos ne ſeq̄ntes matres ipedirēt/ſed ut eoꝝ deſiderio celerrimū potius iter facerēt/tūc illas depulſas portāteq; arcam i triuio deſerēdas/eiſq; cōmittēdū quā uellēt agere uiā/& ſigdē ad hebræos irēt/& eoꝝ regionē aſcē derēt/arcā arbitrādū cām fuiſſe paſſionū/ſi uero alibi fortuitu p̄perarēt/reuocādā eſſe dicebāt/& co gnoſcerēt/eo q̄ arca nullā uideret habere uirtutē.Hæc itaq; recte ſe hēre iudicātes repēte fieri decre uerūt.Agētes āt ea q̄ ſūt p̄dicta uehiculū cū bobus deduxerūt in triuiū/illudq; relinquētes ibidē ſeceſ ſerūt.Bobus aūt recta uia uelut quodā ductore p̄cedēte pgētibus palæſtinorū p̄ncipes ſequebant/ quo ſtarēt/aut quo uenirēt uolētes agnoſcere.Eſt aūt qdā uicus in tribu Iuda/noīe Bethſamis/in quo uenerūt boues.Cūq; in cāpū maximū deueniſſent/ulterius accedere ceſſauerūt ſtatuēteſq; illic uehi/ culū/gratū miraculū habitatoribus uici illis p̄buerūt.Aeſtatis nāq; tēpus erat/dū oēs in agris eſſent p̄ collegēdis fructibus.Cū āt uidiſſent arcā delectatiōe rapti/& opus manuū relinquētes/repēte cu/ currerūt ad eā/& deponētes arcā & uas in quo erāt recōdita ſimulacra ſimul & mures poſuerūt ſup quādā petrā q̄ erat in cāpo/& mox imolātes deo/& uehiculū ſimul & boues holocauſtū offerētes piter epulati ſunt.Hæc uidēte Palæſtinorū iudices/ad p̄pria ſunt reuerſi.Ira uero atq; idignatio dei. lxx.uiros Bethſamitis. & qnquaginta milia plebis occidit/eo q̄ nō fuiſſent digni arcā cōtingere/q̄ nec ſacerdotes erāt q ad eā acceſſerāt interemit.Quos talia patiētes fleuerūt ſui p̄uiciales & luctum in eis leuauerūt/qualē potuiſſent hēre p̄ malo diuinitus miſſo/ſuūq; mortuū unuſq̄ſq; lugebat & in/ dignos ſe iudicātes ut apud eos cōſiſteret/mittētes ad oēs hebræos iudicauerūt arcā a palæſtinis fuiſ ſe reuocatā.Qui cognoſcentes hoc/reportauerūt eā in Cariathiarim/p̄xima ciuitatē Bethſamitarū ubi i domū cuiuſdā leuite Amminadab noīe.q uidebāt eē iuſtus & uita & religioſus arcā itroduxe/ rūt/uelut in loco deo digno/in quo habitaret uir iuſtus.Miniſtrabāt.n.arcæ eius filii/& huic curæ an nis.xx.p̄fuerūt.Tātis.n.tēporibus fuit in Cariathiarim dū apud palæſtinos menſibus.vii.habitaſſet. Quemadmodum Palæſtinorum exercitus ſuper eos uenerit/& de uictoria hebræorum/quam duca tu Samuelis prophetæ adepti ſunt. Capi. II.

OMnēq; oīs populus illo tēpore quo ciuitas Cariathiari habuerat arcā in orationibus & ſacrificiis dei deditus eſſe uideret/& maximū circa eā religiōis exhibere officiū/Samu el p̄pheta uidēs fiduciā eoꝝ q̄ſi oportunū eſſet ut talibus loqueret de libertate & bonis eius fecit alloqū/ſecūdū q̄ credebat eoꝝ mētibus eſſe gratum & ait.O uiri q̄bus adhuc hoſtes ſunt grauiſſimi Palæſtini/& deus iā incipiēs eſſe p̄pitius & amicus/nō ſolū cōcu piſciēda libertas eſt/ſed ēt facienda p̄ q̄ uobis eius bona p̄ueniat.Nō.n. optare debetis ab hominibus liberari/& agere p̄ q̄bus potius ſeruiatis/ſed eſtote iuſti/& malitiā depellentes ab aīa bus ueſtris/eaſq; purgātes totis mētibus iuitare deū/eūq; bonis actibus honorate.Hæc.n.uobis faciē tibus bona p̄ueniēt/ſeruituſq; fugabit/& de hoſtibus repēte triūphus afferet/ quē p̄mereri nō pote/ ritis armis/nō robore corporū/nō multitudine populoꝝ/Nō.n.malis deus p̄mittit ſe talia p̄bituꝝ/ ſed bonis exiſtētibus atq; iuſtis.Ego āt uobis digna gerētibus/huiuſmodi p̄miſſorū aſtipulator ade ro.Cūq; dixiſſet hæc/uniuerſus populus ei fauit/& eius exhortatiōe gauiſus ē/ſimul & ānuerūt oēs obedire deo.Quo facto cōgregauit eos Samuel in q̄dā ciuitate quæ uocat Maſphat/qđ nomen de/ orſum inſpicere hæbraica lingua ſignificat.Hic haurientes aquā imolauerūt deo/& tota die ieiunā/ tes i orationibus cōuerſati ſunt.Qui tū ibidem cōgregati/Palæſtinos minime latuerūt.Nā cogno/

ſcentes

ſcentes cõuẽtũ eor̃ magno exercitu atq; uirtute ut nõ ſuſpicãtibus bellũ & ĩpreparatis ĩferrẽt hebræis agreſſi ſunt. Illos ãt hoc ualde terruit & ad tumultũ formidinẽq; pduxit & recurrente ad Samuel aias ſuas corruiſſe & morti ꝓximas iã pditione dicebãt. Et ꝓpterea qeſcendũ nec uirtutẽ hoſtiũ cõmouendã qñ nobis te duce ad orationes & ſacrificia & iuramẽta ueniẽtibus ſup nudos & inermes caſtrametati ſũt inimici. Spes ergo nobis alia nulla ſalutis eſt niſi p te exoret deus ut euadere nobis cõceſſerit Palæſtinos. At ille & fiduciã habẽdã dixit & deũ allaturũ eis adiutoriũ ꝓmiſit. Et ſumẽs lactãtẽ agnũ ſacrificauit ꝓ populo rogauitq; deũ ut eos cõtra Palæſtinorũ bellũ ſua dextra tueret nec eos pituros deſpiceret q ſecũdo iã uidebant afflicti. Exaudiuit itaq; deus oſones hoſtiaſq; placitas & auxiliatrici mente ſuſcipiẽs ãuit eis uictoriã & potẽtiã cõferẽdã. Dũq; adhuc eſſet ſup altare dei ſacrificiũ poſitũ & nõdũ ſacra fuiſſet flãma cõſumptũ ꝓceſſit caſtris hoſtiũ multitudo & acie cõſtitit ad pugnãdũ tãquã ſpe multã uictoriæ. Dũ utiq; Iudæi in ãguſtia uiderent icluſi qñ nec arma hẽrent nec ad pugnãdũ ibidẽ cõcurriſſent. Inciderãt. n. inopinate in rebus talibus quæ ẽt ſint ꝓ dictæ fuiſſent nõ facile cõgregarent. Palæſtinis igit ꝓmũ deus terrã mouit eãq; tremere fecit & eis ambiguã demonſtrauit ita ut ex eis baſis ſubtrahi uideret & ſciſſa in diuerſis aptionibus ſorberet. Deinde tonitruis cõcrepãtibus & igneis corruſcationibus longe micãtibus uelut incendẽs eor̃ uultus nimis eos affecit & ex eor̃ manibus arma diripiens nudos ĩ fugã uertit. Quo facto Samuel eos cũ multitudine pſecutus eſt & plurimos interfecit pſecutuſq; uſq; ad locũ quẽdã qui uocat Correõ ibi lapidẽ fixit uelut terminũ uictoriæ & hoſtiũ fugæ. eũq; lapidẽ fortitudinẽ appellauit q̃ſi eis ſignũ eẽt diuini ſolatii cõtra hoſtes adhibiti. Inimici uero poſt illã plagã nequaq̃ ſup Iſrahelitas egreſſi ſunt ſed timore & memoria rerum quæ ſup eos acciderãt qeſcebant. Fiducia ſiqdẽ quæ dudũ fuerat Palæſtinis aduerſus Hebræos poſt hãc uictoriã facta eſt Hebræorũ. Porro ſamuel ſup eos caſtra ducẽs pemit multos eorũq; ſupbiã ad nihil deduxit & abſtulit regionẽ illã quã ꝓmitus uictis ludæis rapuerũt. Hæc aũt erat uſq; ad ciuitatẽ Accaron a finibus Geth extenſa. igit illo tẽpore inter Iſrahelitas & reliquos Chananæos frequẽter agebant bella deoq; ꝓ obſeruãtia legũ ꝓpicio Iudæi ſupauerũt Chananæos. Propterea uero ſamuel diſpoſito populo eiſq; reddita ciuitate in ea eos cõuenire ꝓcepit ut de diuerſis actibus adinuicẽ diſceptarent ipſe uero ſemel in ãno circumiens ciuitates iudicabat & multo tempore equitate omnia expleuit.

Quod ſamuel cũ ꝓ ſenectutẽ eſſet infirmus ſuis filiis res diſpenſandas iniũxit. Capi. III.

DEinde ſenectute grauatus & agere ſolẽnia ꝓpeditus filiis ſuis populi tribuit ꝓncipatũ quor̃ ſenior qdẽ dicebat Iochel iunior ãt Abia. Propoſuit ãt aliũ qdẽ in Bethelẽ ciuitate ut illic ſederet & iudicaret aliũ uero in Berſabeæ diuidẽs populũ q eor̃ iudiciis obedirẽt. Iſti ſiqdẽ facti ſũt exẽplũ & ĩdiciũ manifeſtũ cuiuſdã ne ſi ĩes parẽtibus ſuis filii exiſteret ſed ut boni qdẽ & moderati ex malis & mali ꝓducerent ex bõis. Nã & pris ſui ſtudiũ nõ recordãtes ſed uiã cõtrariã ãbulãtes & mũeribus turbibuſq; lucris iuſtitiã cõprimebãt & iudicia nõ uera ſed ſecũdũ ꝓmia ꝓferebãt & ad epulas ꝓciſaq; cõuiuia declinãtes ꝓmũ qdẽ quæ erãt inimica deo gerebãt ſecũdo ãt pri uidebant aduerſi q multo ſtudio ac ꝓuidẽtia geſſerat ut ẽt plebs ſciret ſeruare iuſtitiã. Populus itaq; dũ cõtumeliã ꝓori cõuerſationi ꝓphetæ filii facerẽt grauiter hoc ferens ad pfem denuo remeauitq ĩ Ramatha ciuitate cõmorabat eiq; iuſtitias filior̃ oẽs expoſuit & quo cũ ſenex eẽt & a tẽpore iã defectus rebus poſſe nõ poterat ſuplicabãt ei atq; rogabãt ut aliquẽ eor̃ legẽ eligeret q & ꝓncipatũ gẽtis hẽret & Palæſtios affligeret q eis erãt ꝓris iniuſtitiæ debitores. Quod dũ illi pricipatũ bñ nõ regerent populus per iã petiuit regem. Capi. IIII.

HAec ergo uerba concuſſerũt ſamuel propter inſertã ei iuſtitiã & odium circa reges. Optimam. n. illius tunc conuerſationis electionem deus ualde diligebat quæ dũ eſſet ſancta beatos etiã ciues utentes ſe faciebat nimiaq; cogitatione afflictus. his dictis neq; cibi memoriã habuit neq; ſomni ſed facta nocte reg̃ cogitationes euoluẽs ſine ſopore ꝓmanſit. Cũq; talia cogitaret apparuit ei diuinitas eũq; cõſolata eſt dicens ne ꝓ petitiõe populi deberet affligi quaſi non in illo ſupbi fuerint ſed magis in ſe ne ſolus ſup eos ipſe regnaret & hæc opa ex quo egreſſi ſunt ab ægypto molitos nõ tñ poſt multũ tẽpus eos grauiſſimã eſſe pœnitentiã habituros ꝓ quã nihil equidẽ qd geſtũ fuerit ineffectũ erit. Arguent ãt eſſe cõtẽptores & cõſilia nõ pacifica circa me & circa tuã ꝓphetiã habuiſſe. Præcipio ergo tibi ut eis ordines quẽcũq; monſtrauero regẽ ꝓdices tñ eis q̃les erunt & quæ ſub rege mala paſſuri ſint poſtea qualẽ mutationẽ hẽre feſtinãt. Hæc ſamuel cũ audiſſet mox die facto cõuocatis ludæis ait daturũ ſe eis regẽ ſed ꝓmitus qdẽ narrare eis debere quæ illis eſſent futura ꝓ reges & qbus forẽt afflictionibus atterẽdi. Scitote ingt q ꝓmũ qdẽ filios ueſtros auferrẽt & alios qdẽ curruũ agitatores eſſe iubebũt alios uero eqtes & armigeros & ꝓcurſores alios millenarios & cẽtenarios faciẽtq; alios armorũ artifices & opifices curruũ & iſtrorũ fabros & agrorũ ſuorũ cultores uinearũq; foſſores & nihil erit in quo nõ obediãt his quæ iubentur ſeruientes ad ſimilitudinem eorum qui precio comperantur in plebe. Sed & filias ueſtras inquit

unguentarias habebunt & conquæstrias & molarias/efficientq; omne opus ſub neceſſitate/quaſi Samuele plagas metuẽtes & uerbera/Sed & ueſtras poſſeſſiones auferent/& eas Eunuchis ſuis & armigeris cõdonabũt/& iumentoꝝ greges eis diſtribuent. Et ut breuiter ſit dicendũ ſeruietis cũ omnibus ueſtris regi ſimiles ſeruoꝝ eius effecti hoꝝq; ſermonũ memoriã tũc habebitis/quãdo hæc paſſi fueritis & pœnitentiã ducti rogaueritis deũ ut ueſtri miſereat/& dõet a regali onere uelociſſimã libertatẽ/q ueſtras nõ ſuſcipiet ꝓces/ſed eas reſpuẽs ueſtras ſinet. ut maloꝝ cõſiliоꝝ torméta ſuſtineatis. Erat aũt populus in hac ꝓphetia futuraꝝ rex/ualde fatuus & difficilis/ut cõſiliũ qđ ſemel in mente collocarat expleret. Nã neq; audientes talia ſunt cõuerſi/neq; eiſdẽ ſermonibus eos ꝓpheta pterruit/ſed magis uehemẽter inſtabãt & regẽ ſibi ordinari nimie poſtulabãt/nec cogitãdũ de uenturo eſſe cẽſebãt/ſed fore neceſſariũ ſecũ ꝓ afflictione inimicoꝝ hẽre pugnaturũ regẽ/qñ nulla ꝓuinciarũ in tali cõuerſatione ſine rege cõſiſteret. Videns aũt eos Samuel nec in his quæ fuerãt ꝓdicta cõuerſos/ſed potius iminentes ait. Nũc eqdẽ ad ꝓpria ſinguli qque recedite/oportune uero uos euocabo/dũ quẽ uobis daturus ſum regẽ a deo cognouero. Erat igit' qdã de tribu Beniamin uir nobilis moribus & laudabilis nomine. Cis Huius erat filius iã iuuẽculus/formaq; pulcherrimus/& corpore ualde ꝓcerus. qque multos mẽte ac prudẽtia ꝓcedebat/uocabaturq; Saul. Hic uero Cis dũ aſini ꝓcipui de grege eius erraſſent in quibus nimis/& ſicut in nullo alio iumento delectabat/filiũ ſuũ ad requirendos eos cũ uno famulo deſtinauit. Qui dũ tribum patriam requirendo aſinos circuiſſet/uenit ad alias/& dum neque in eis inueniſſet/diſcedere cogitabat ne patri de ſe moleſtiam cogitationis inferret. Cunq; in Ramatha ciuitate ueniſſet/& puer qui cum eo erat dixiſſet ei/in ea eſſe prophetam uerum/dediſſetque conſilia ut ad eum irent/ac per eum de aſinis quos quærebant agnoſcerent/reſpondit nihil habere præ manibus quod euntes deberent offerre prophetæ/quoniam uiæ pecunia iam fuiſſet expenſa. Tunc famulus dixit eſſe quartam partem ſibi ſicli/& hoc ei datũ poſſe ſufficere. Errabãt. n. ignorantes/eo ꝙ nõ acciperet propheta mercedem. Cunque ueniſſent ante portas/& uirgines inuenientes ad aquam euntes/interrogauerunt eas de dono prophetæ. Quæ cum indicaſſent/adiiciebant ut feſtinarent/anteq; ad comedendũ accederet. Multos. n. eum ea die dicebant paſcere/& ex his qui uocati fuerant eum primum diſcumbere. Samuel autem propterea multos tunc ad conuiuium uocauerat. Nam dum præcedenti die deprecaretur deum ut ei prædiceret quem conſtitueret regem indicauerat ea hora altera die miſſurum ſe aliquem iuuenem de tribu Beniamin. Porro Samuel in domo ſedens/tempus quod ei promiſſum fuerat expectabat. Quo ad impleto decendens ibat ad menſas/occurritq; ei Saul/cui deus protinus indicauit hunc eſſe regnaturum Hebræis. Saul autem acceſſit ad Samuel/eumque ſalutans ſupplicauit/ut ei domum prophetæ monſtraret/quã. ſ. ut peregrinus ſe ignorare dicebat. Cũq; Samuel ſe eſſe dixiſſet/eũque duceret ad cõuiuiũ/incolumes eſſe ꝓ quibus quærendis miſſus fuerat aſinos indicauit/& omnia ei bona regni eſſe conferenda ꝓmiſit. Cui Saul/minimus inquit ſum dñe mi hac ſpe/& de ultima tribu quæ regibus apta non eſt/& ex inferiori patria urbiũ ceteraꝝ/ſed tu me de hac ſpe magis illudis/& ꝓ ridiculo me fatigare contendis/de rebus maioribus quã ut mihi cõuenit nũc loquendo. Quẽ ꝓpheta deducens ad cõuiuiũ/recũbere fecit ſi/mul/& ſequentẽ puerũ/ſup eos q fuerãt inuitati. Erãt. n. nũero ſeptuaginta. Præcipitque ut ps ei regalis apponeret'. Et cũ hora dormiẽdi adueniſſet/ſinguli quique ad propria diſceſſerũt Saul autem apud prophetã cum famulo ſuo ſoporatus eſt. Die ergo facto Samuel eum excitans duxit foras. Et cum extra ciuitatem ueniſſent/famulum quidem ꝓcedere iuſſit/illũ uero remeare/quaſi aliquid nullo alio præſente dicturus. Dumq; ſaul puerũ premiſiſſet/ſumens propheta uas olei/ſup iuuenis caput effudit/eumq; cõplexus ait. Eſto tu rex cõſtitutus a deo/& cõtra Palæſtinos uindicaturus Hebræos. Hoc aũt erit tibi ſignũ quod te uolo præſcire. Cũ profectus fueris inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deũ. Quorũ primũ quidem tres panes efferre uidebis/ſecũdũ uero hædũ & tertiũ utrem uini. Iſti te ſalutabũt/& libenter te ſuſcipiẽt/& dabũt tibi duos panes. Tu accipiens/exinde uenies ad ſepulchrũ Rachel/ubi cognoſces eo ꝙ inuenti ſint aſini. Poſt hæc inuenies in Gabatha & eccleſiã inuenies prophetaꝝ/& diuinitus inſpiratus. ꝓphetabis cũ eis/ita ut oẽs habentes ſenſum cũ uiderint obſtupeſcant atque mirent' dicentes. Vñ ad hanc fœlicitatem uenit filius Cis/ut poſſit ẽt prophetare. Cũq; hæc ſigna omnia fuerint facta/ſcito eſſe deum tecum/& ſalutabis ꝓfem tuũ atque cognatos/ueniesq; poſt hæc uocatus a me in Galgala/ut pro his deo pacificas hoſtias immolemus. Hæc autem prædicens/dimiſit eum. Porro ſaul omnia ſecũdum prophetiã Samuel euenerunt. Cũq; ueniſſet in domum/cognato ſuo Abner quem præ omnibus parentibus diligebat interrogante de profectione eius/& quid acciditſſet aliarum quidem rerum nihil abſcondit/neque ꝙ apud Samuelẽ prophetam fuiſſet/neque ꝙ ei aſinos inuentos eſſe dixiſſet/de regno autem & eius euentibus/quæ etiam ſi audirentur/& inuidiam & incredulitatem ꝓparent/tacendum eſſe decreuit/quod nec amico & amplius ſanguinis uicinitate coniuncto cautum aut ſapiens credidit indicare/dubitans ut reor de humana natura quippe cum uerũ ſit/ꝙ perfecte nemo deuotus/nemo amicus/neque cognatus/ne

uſq; in dei donis parum aliquis ſeruet affectum/ſed circa prouectus ſublimium/malinoli & inuidio ſi eſſe noſcuntur. Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatē Maſphat/& apud eum diuino mā dato uerba diſpoſuit dicens. Quomodo cum eis deus præſtiterit libertatem/& ſubdiderit hoſtes be neficiorum ſint eius immemores/& deum/quidem regno priuauerint/neſcientes quomodo nimis utilimum eſt/ab omnium rerum excelſo iuuari/cum deus utiq; omnium ſit ſolus excelſus/elegerint autem habere ſe hominem regem qui eis uelut iumentis ſubditis cōſilio & deſiderio ſuo aliiſq; uolū tatibus ſit uſurus & poteſtatem ſuam ſine aliqua parcitate omnibus ſit illaturus quiq; non ita ſicut deus proprium opus atq; facturā tueri genus hominum feſtinauit/quod deum ſolū ſemper conſtat eſ ficere. Sed quomō uobis inquit placuit/& hæc iniuria prævaluit cōtra deū/ordinamini oēs per tri// bus & ſceptra. & mittite ſortes ueſtras. Quod dum hebræi feciſſent/ſors cecidit tribui Benjamin. Et dum fuiſſet denuo ſors miſſa per genus/exit progenies Metri. Cunque per uiros ipſius generis ſors miſſa fuiſſet/ad Saul filiū Cis ſors regni perducta eſt. Quod dum iuuenis agnouiſſet/ſemetipſum ab ſcondit/uolens uideri ut arbitror ſponte ſuſcipere principatum/ſed tantam ſui abſtinentiam & tem perantiam demonſtrauit/ut dum multi nec in parua fœlicitate gaudium ualeant retinere/ſed omni/ no conſpicui eſſe deſiderent/ille non ſolum ſemetipſum pro tali regno/& tantarum gentium futu/ rus dñs non oſtendit/ſed ēt conſpectui eoꝝ quibus erat regnaturus eripuit/& quærendum ſe non ſi ne eorū fatigatione fecit. Quibus difficultatē patientibus & cogitantibus eo q; nō adeſſet/rogauit propheta deum/ut eum ubi eſſe oſtenderet/& iuuenem manifeſtum efficeret. Dumque cognouiſſet a deo locum in quo erat celatus Saul/miſit qui eū adduceret. Et cum inueniſſet/eū in medio populi collocauit. His. n. omnibus eminebat/& ipſa ꝓceritate regius erat. Dixitq; propheta. Hūc uobis de/ us dedit regem/uidetis q; & melior cūctis eſt/& īperio dignus. Cūq; optaſſet populus regi ſalutē/ea quæ illis erant futura ꝓpheta cōſcribens/rege audiente legit/& librū in tabernaculo dei reuoluit/ob teſtimoniū eoꝝ quæ prædixerat uēturis generationibus offerēdū. dū hæc itaq; ſamuel/celebraſſet di miſit populū ꝓpheta/& ipſi quidē in Amathin ciuitatem patriæ ſuæ ꝓfectus eſt. Cū uero ſaul iret in Gabath/ex his qui erāt multi quidē bonorū uirorum ſecuti ſunt/honorem regi debitum exhiben// tes/plurimi uero maligni/& illum contemnebant/& alios irridebant/& neq; munera offerebāt neq; ſtudio aut ſermone ſaul ſibi placere demonſtrabant.

Prælīū ſaul ſuper Ammonitaꝝ gentē/& uictoria hoſtiūq; uaſtatio. Capi. V.

POſt menſem uero honoris eius initiū belli cā cōtigit cōtra Naas regē ām onitaꝝ. Hic. n. multa mala Iudæis habitātibus trans Iordanē itulit/& cū multo ac pugnaci exercitu eos afflixit/urbeſq; eoꝝ ſeruituti ſubegit. Quoꝝ fortitudinē ui ꝓpria ad p̄ſens ſuæ ſubdit di/ tiōi/ſapiētia uero atq; tractatu ſic ifirmos reddebat/ut neq; rurſus iugū potuiſſent euade re ſeruitutis. Eoꝝ nanq; ēt qui ad eum aut fide data ueniſſent/aut quos lege bellica cœpiſſet/dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat/ut ſiniſtrā partē uultus ſui ſcutis celātes/ad belládū nimis fo// rent inutiles. Et hæc quidē Ammonitarū cū feciſſet habitātibus trans iordanē/ſup Galadinos abiit/ & caſtra ponens circa ciuitatē Iabes/legatos ad eos miſit præcipiens ut ſe ei traderent/quatenus eoꝝ oculos dextros auferret. Quod ſi nollēt/per obſceſſionē eoꝝ ciuitatē ſe interminabat euertere/ele/ ctionē uero in ipſis eſſe/utrū uellēt patrē corporis amittere/aut certe uniuerſi pire. Galadini uero merētes in talibus/neutrū hoꝝ ꝓmittere p̄ſumpſerūt/neq; ſemetipſos tradere. neq; repugnare. ſeptē uero dieꝝ inducias popoſcerūt ut ad cōtribules legationes mittētes/ſolatiū ab eis poſcerēt. Et ſi qui/ dē auxiliū ueniret pugnarēt ſi uero huius rei foret inopia/tradere ſe dixerūt paſſuri quodcūq; place/ ret hoſti. Naas aūt ſpernēs multitudinē Galadinoꝝ/eorūq; reſponſum/dedit eis inducias/& ſolatia a quocūq; uellēt poſtulare ꝓmiſit. Illi ergo repēte ꝑ ciuitates Iſrahælitaꝝ miſerūt/dicātes quæ eis face/ ret Naas/& in qua tenerent angustia. Qui uſq; ad lachrymas magnāq; triſtitiā hoc audito uenerūt. Timor aūt eis aliud quicq̄ facere nō ꝓmiſit. Cūq; legati in regis ſaul ciuitatē ueniſſent/& in qbus eſ/ ſent labite/piculis nūciaſſent/populus quidem idē fecit quod illi priores/flebant enim oēs cognatoꝝ calamitates. ſaul aūt ab opere agri reuerſus ī opidū uēit/inuenitq; flētes ꝓprios ciues/& dū cām eoꝝ triſtitiæ & cōfuſionis inquireret/agnouit qđ cōtingerat a legatis/diuinituſq; inſpiratus labitas qdē remiſit/ꝓmittēs eis in auxiliū ſe uēturū die tertia/& ante ſolis aſcēſū hoſtes eſſe uicturū/ita ut uicto res eos & timore liberos ortus ſolis inſpiceret/iuſſit eoꝝ aliquos ꝑ ducatu in terris ſuſtinere. Igit uo lēs populū ad Ammonitaꝝ bellū dāni timore cōuertere eis quo ciciꝰ ſubueniret/icidens boū ſuoꝝ neruos/hæc ſe facere cūctis iterminatus eſt/ſi nō armati alia die cōcurrerēt ad Iordanē/cūq; ſeqrent & ſamuelē/ubicūq; eos educerēt. Illis aūt ꝑ timorē iminētis dāni definito tēpore curētibus in ciui/ tatē Balā dinumerata multitudine/iuēit eoꝝ nūerū ꝑter tribū Iuda ſeptingēta milia fuiſſe collectos/ illius aūt tribus ſeptuagīta milia uiri fuerūt. Trāſiēs ergo Iordanē/& decē ſiniū tota nocte faciēs iter oriēte ſole exercitu in tribus partibus cōſtituto/repēte & iopinabiliter/ruit ſup hoſtes factaq; pugna & alios mītos ām onitaꝝ pemit ſil & regē. Hoc igit opus clarū fecit ualde ſaul/& apud oēs hebræos

cum laudabilē demonſtrauit/magnāq; fecit gloriā fortitudinis adipiſci. Nā ſi qui primitus fuerāt qui eum ſpreuerāt/tūc cōuerſi ſunt ut eū honorarēt/& meliorē cūctor⁹ p̄ncipatū eius iudicarēt. Non.n. ſufficit illi ſolūmō labeſſenos eripuiſſe/ſed ēt cūctā ſtuduit pugnādo Ammonitar⁹ ſubuertere regionē p̄dāq; exinde copioſam ſumēs. clarus ad ꝓpria remeauit. Populus ergo ꝓ rebus quæ geſte fuerāt a Saul/magna delectatione gaudebāt/& q; regē talē ordinauerāt exultabāt. Cōtra illos uero qui eū nihil rebus ꝓdeſſe dixerāt exclamabāt/ubi ſūt nūc illi/exoluāt pœnas/& reliqs ſimul a diiciebāt/ut ſolet uulgus fœlicitate detēta euomere/& cōtra illos qui in p̄ncipiis huiuſmodi rerū eſſe uidentē auctores. Saul aūt hor⁹ quidē circa ſe fauorē āplectebat & uolūtatē/iurauit aūt nullū ſe nocere contribuliū/nec illa die necari ꝑmittere/cū eſſet nimis icōgruū/ſi data a deo uictoria/ꝓprii generis ſanguine fœdaret/ſed deceret ut gratiā habētes adinuicē feſtiuitatē potius celebrarēt. Cūq; Samuel dixiſſet ſecūdā ordinationē in cōfirmacione regni Saul oportere fieri/oēs cōgregati ſunt in Galgalā ciuitatē. Illic.n. eos uenire ꝓceperat/& rurſus uidente populo propheta unxit ſaul oleo ſancto/& ſecūdo denūciauit regē. Itaq; iſto mō hebræor⁹ reſpublica ad regū iura cōuerſa eſt. Nam tēpore Moyſi & Ieſu eius diſcipuli/qui poſt eū dux fuit/optima ducis cōuerſatione regebant/poſt illor⁹ uero mortē annis x. & octo populus eor⁹ ſine p̄ncipe fuit. Poſtea ad conuerſationē priſtinā ſunt reuerſi/ei qui bello & fortitudine cūctos excelleret tribuentes iudicii ptātē/& ꝓpterea tēpus cōuerſationis huiuſmodi minimis eximiū uocauerūt. Samuel aūt ꝓpheta cōgregatis hebræis ait. Cōiuro uos per maximū deū/qui fratres illos optimos Moyſen & Aaron deduxit ad uitā/& patres noſtros ex ægypto/de domo ſeruitutis eripuit/ut neq; uerecūdiæ aliquid cōferētes/neq; timore pterriti/neq; alia q̄libet paſſione detēti dicatis/ſiqd a me puū aut iniuſtū/aut lucri gratia/aut auaritia cā geſtū eſt/arguite me ſi cuius aliquid accepi/aut ſi uitulū/aut ouē/aut cibū recipi/aut ſi cuius iumēta ad utilitatē meā tollēs aliquē cōtriſtaui/ex his ergo oībus ſiquid abſtuli dicite corā rege. Illi uero clamabāt hor⁹ nihil ab eo factū eſſe/ſed iuſte & ſancte fuiſſe eū eū populo Hebræor⁹. Samuel aūt cū audiſſet cūctor⁹ huiuſmodi teſtimonium fuiſſe de eo ꝓlatū ait. Quō iudicaſtis mihi/q; nihil incōgruū de me dicere ualeatis corā rege nūc audite cū fiducia me dicētē. Quō ipſe nimis egiſtis in deo petētes regē/cū uos oportuiſſet habere memoriam/q; cū ſptuaginta ſolummō noſtri generis auus Iacob ꝓpter famē uenit in ægyptū/& illic multis milibus ꝓcreatis/quæ ad peſſimū ſeruitiū ægyptii pduxerunt/oſone patrū abſq; rege tātam multitudinē ex neceſſitate deus eripuit/mittēs eis Moyſen & Aaron fratres/qui uos eduxerūt in terrā hanc quā nūc utiq; poſſidetis. Et his adeptis p deū bonis/didiciſtis pietatē atq; religionē dei/quos ille hoſtibus ſūbditis liberauit/& p̄mū quidē Aſſyrior⁹ Rege & eor⁹ fortitudine potiores effecit/deinde ꝓbuit uictoriā Ammonitar⁹/nouiſſime uero Palæſtinor⁹ & hæc oīa cōceſſa ſunt nō habētibus regē/ſed cū Iepte & Gedeon duces exteterūt. Quæ uos ergo tenuit ſtulticia/ut fugiētes a deo/hois eſſe uelitis ſub regno. Et ego qdē hūc uobis inſtitui/quā deus elegit/ut tamē uobis manifeſtū ſit deū iraſci/& īgrate ferre petitionē ueſtrā in regno/faciā ut deus ipſe hoc uobis oſtēdat apertis iudiciis quod nullus aliqñ ueſtrū hic uidit factū meſſis tēpore īmbrem deū deprecor effundere. Cunq; hæc ſamuel dixiſſet ad populū/tonitrua ſubito/& corruſcatiōnes/& grādinis impetus diuinitatis iuſſione prorupit/ueritatē ꝓphetæ apud cunctos oſtendēs/ita ut obſtupeſcentes/& in formidine cōſtituti/ſeſe peccaſſe cūcti ꝓfiterent/& in hoc per ignorātiā icidiſſe/utq; deū ꝓpheta uelut optimus pater & mittis rogaret/q̄tenus ꝓpitius eſſet eis/peccatūq; quod per incuriā & iniquitatē cōmiſerāt dimitteret exorabant. At ille ꝓmiſit deū ſe rogaturū/ut eis uineā cōcederet meritor⁹/mōuit trī eos/ut ſi iuſti forēt/boni/& haberent ſemp memoriā eor⁹ in quibus ꝓuaricationē uirtutis inciderāt/& ſignor⁹ dei & legiſlationis Moyſi/eis cū fœlicitate regia ſalutis eſſet affectus/ſi uero hæc negligerent/uenturā eis eorumq; regi a deo plagā maximā ꝓphetauit. Igitur ſamuel dū hæc dixiſſet hebræis cōfirmato ſecundo ſaulis regno populum remeare dimiſit ad propria.

Quēadmodum denuo palæſtini pugnantes deuicti ſunt ab hebræis. Capi. VI.

SAul igitur eligens quaſi tria milia uirorū ex omni plebe/duo milia qdē ipſe recipiens/morabat in ciuitatē Betheleē/lōathæ uero ſuo filio mille dedit armigeros/cūq; miſit in Gabaa/ille āt obſidebat caſtra palæſtinor⁹ nō ꝓcul a Galgalis. Palæſtini nāq; q i Gabaa morabant/arma Iudæis abſtulerāt/& munitiſſima loca/ſuiſq; caſtris opportūa detiebāt iterdicētes hebræis uti ferro. Propter quā cām agricolæ ſi qđ iſtrm eis ēet neceſſariū ad culturā ueniētes ad palæſtinos/fabricabāt illud. Cū ergo palæſtini cognouiſſēt caſtra ſua ab hebræis obſeſſa indignati/& cōtēptū hebræor⁹ magnā iniuriā iudicātes/iudeis ꝓliū itulerūt/pedeſtriū qdē. ccc. millia/currū uero. xxx. milia/& equitū ſextagīta millia/caſtraq; poſuerūt circa ciuitatē magnā. Quod cum cognouiſſet ſaul rex hebræor⁹ deſcendit in Galgalam ciuitatē & in omnē ꝓuinciā miſit populū ꝓp libertatē ad bellum cōtra palæſtinos inuitās/eorūq; potētiā uiliſſimā eā declarans & nimis indignā/ut per timorem pericula ſuſtinerent. Dūq; populi qui erant cum ſaul multitudinē palæſtinorum inſpicerent/ualde ſunt territi/& alii quidē in ſpeluncis & cauernis & cloacis

ſemetipſos

ſemetipſos celauerunt/plurimi uero trans Iordanem fuga dilapſi ſunt/qui erant præcipue ex tribu Gad & Ruben. Miſitq; Saul ad prophetã uocans eum/ut cum eo de bello & rebus præſentibus cogitaret. Ille autem ſuſtinere eum ibi præcepit/& hoſtias præparare/poſt ſeptem uero dies uenturum ad eum/ut ſeptima die ſacrificantes ita congrederentur ad bellum. Qui ſuſtinuit quidem ſicut propheta mandauit/mandatum uero nequaquam cum perfectione ſeruauit/ſed cum uideret prophetã quidem morari/ſe aũt a militibus derelinqui/celebratis hoſtis cum audiſſet Samuel uenientẽ eius in occurſum feſtinanter egreſſus eſt. Ille ergo non recte eũ feciſſe dixit eo q; ofones & ſacrificia quæ dei uoluntate erant facienda pro populo/offerre petulanter ipſe præſumpſiſſet. Saul uero ſatiſfaciente & dicente ſuſtinuiſſe ſe quidem præfinitos dies/ſed pro neceſſitate & diſceſſu militum/& ꝓpter hũc timorem & inimicorum aduentum/cum in magno eſſet metu/eo q; auditi fuiſſent hoſtes in Galgala deſcendiſſe/ad offerenda ſacrificia ſe fuiſſe compulſum. Reſpondens Samuel ait. Sed tu quidẽ ſi iuſtus eſſes & mihi non inobediens/nunquã in his quæ pro præſentibus præcepit deus primitus defeciſſes quam in rebus neceſſariis expediret/ut tibi tuæq; ſoboli regnare plurimo tempore licuiſſet. Et Samuel quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta/diſceſſit ad propria. Saul autem in Galgala ciuitatem habens ſecum ſexcentos ſolummodo uiros/cum Ionatha filio ſuo uenit/quorum plurimi arma nequaquam habebant/dum ferrum utiq; in puincia minus eſſet/& qui arma facere potuiſſent. Non.n. ſinebant eos Palæſtini ſicut dudum iam declarauimus hæc habere. Igitur diuidentes tribus agminibus exercitum Palæſtini/& per totidem itinera diſcurrentes/hebræoꝝ prouinciam deuaſtabant/uidentibus ſcilicet Saul rege & eius filio Ionatha/& terram defendere cum eſſent ſexcenti ſolummodo non ualentibus. Cumq; reſideret ipſe & eius filius/& ſacerdos Achias qui erat de ple Hæli ſacerdotis/ſuper collem excelſum/terramq; populari reſpicerent/eis in maxima anguſtia cõſtitutis/Saul filius cum ſuo armigero cõſtituit/ut latẽter ad hoſtiũ tabernacula ꝓperarent/turbatiſq; eis ſequendo modũ cõmotionis inferrẽt. Dũq; armiger eius ꝓnũ ſe eũ ſecutuꝝ aſſereret/ẽt ſi mors immineret/ſumens ſolatiũ inuẽis & de colle deſcendentes/ad hoſtes pariter ibãt. Erant igitur caſtra hoſtium ſuper ſcopulum habentem ſubtiliſſimam longitudinem/tribus uerticibus acutiſſimis ꝓminentem/ſcopulis p circuitũ euntibus & q̃ſi ꝓpugnaculis inuaſiones pugnãtiũ ꝓhibẽtibus. Vnde cõtigebat ut cuſtodes minorẽ haberẽt ſollicitudinẽ caſtroꝝ/q; natura locus ille omnibus uidebaꝫ eſſe munitus/& ad capiẽdũ ualde difficilis/eo q; nõ ſolũ aſcẽdere illic/ſed ẽt accedere difficile uideretꝫ. Dum ergo ueniſſet ad caſtra Ionathas/armigerũ cõfortabat exacuẽs ut ad hoſtes accederent/ſignũ eis hoc uictoriæ indicarent/ſi eos ad ſe uocarẽt/ſi uero nihil loquerentꝫ tanquã eis nõ uocãtibus reuerti deberent. Accedentibus igitꝫ ad exercitũ hoſtiũ apparente iam die/uidentes Palæſtini eos alterutris dicebant. Ecce de cauernis & ſpeluncis egrediunt Hebræi. Et ad Ionathan eiuſq; armigerum dicebant. Venite aſcendite ad nos/ut uos digne ueſtris præſumptionibus puniamus. Quã uocẽ ſuſcipiens grate Saul filius/tanquã ei uictoriã deſignantẽ/tunc quidẽ ab illo loco in quo hoſtibus fuerãt uiſi receſſerunt/mutãteſq; locũ uenerũt ad petrã quæ erat ꝓpter munitionis locũ deſolata cuſtodibus/& ex inde quaſi reptando trahentes ſemetipſos cũ multo labore naturã loci uicerunt/ut ad inimicorũ caſtra conſcenderent. Irruenteſq; eis dormientibus/occiderunt quidem uiginti/turbam uero ſtupore uehemẽtius impleuerunt/ita ut alii quidem effugerent arma omnia relinquentes. alii uero ſemetipſos nõ agnoſcentes/eo q; congregati ex multis gentibus eſſent/credentes inimicos & irruiſſe ſuper ſe Iſrahelitas putantes/& non hoc duorum hominum præſumptione cõmiſſum/ad alterna bella conuerſi ſunt. Quorum alii quidem perempti moriebantur/ alii uero fugientes p ſaxa præcipites collabebãtur. Dumq; exploratores Saul dicerent regi/Paleſtinorum caſtra ualde turbati/requirens Saul ne qs ſuorum deeſſet/audiuit ſuum abiiſſe filium & eius armigerum/iuſſitq; ut pontifex ſumpta ueſte ſacerdotali de futuris rebus ei prophetaret. Cumq; ille conuincere eum/& hoſtibus fortiter ꝓualere dixiſſet/Palæſtinos inuaſit/& turbatos aggreſſus eſt/qui ſe inuicem peremerunt. Qui autem refugerant petriſq; ſe celauerant Iudæi audientes Saul eſſe uictorem congregati quaſi decem milia hebræorum/perſecuti ſunt inimicos/cuncta regione diſperſos. Igitur ſiue propter inopinatæ uictoriæ gaudium dum ſæpe fœlices contingat extolli/ſiue ignorantia faciente/palmæ illius decus peſſima lamentatione fœdatum eſt. Volẽte.n. Saul funditus interimere Palæſtinos & pœnã exoluere/maledixit Hebræis/ut ſi quis ſe a cæde retinens inimicorũ antequã nox futura ueniret comederet/& ab interemptione hoſtiũ/aut a perſecutione ceſſaret/maledictus eſſet. Cũq; ſaul hoc dixiſſet/ueniẽs ad quẽdã quercũ excelſam in ſorte Effrẽ conſtitutã. Ionathas filius eius dũ illic apũ cõtingiſſet eũ inuenire cubilia/& maledictũ patris ignorãs/& populi ſup eo ꝓfuſionẽ nõ agnoſcẽs expreſſo mellis fauo comedit. Inter hæc agnoſcẽs/qũo nimio cũ maledicto eius pater interdixiſſet/aliquẽ guſtare cibũ añ ſolis occaſũ. comedere qdẽ ceſſauit nõ aũt recte patrẽ ꝓhibuiſſe dixit/qñ cũ maiori potius fortitudine atq; fiducia ꝓſequẽtes cibo ſumpto plurimos inimicoꝝ capere & interficere potuiſſent. Multa ſiquidem milia Palæſtinoꝝ interficientes/circa ueſperã ad ſpolia hoſtiũ ſunt conuerſi/magnamq; prædam &

pecora ſumẽtes occidebant. Hoc ergo a ſcriba nũciatũ eſt regi/qũo populus peccaret in deum/& oe/ciſis pecudibus/anteq̃ ſanguis bene diluereť/nondũ purgatis carnibus ueſcerenť. iuſſitq; Saul uol/uit lapidẽ magnũ in medio/& p̃dicari in populo ut ſup eũ interficerent/& carnẽ cũ ſanguine nõ co/mederent/qũo hoc nequaq̃ deo placeret. Cunctis uero iuxta regis præceptũ facientibus/ſtatuit illic altare Saul/& holocauſtũ ſuper illud deo celebrauit. Hoc aũt altare conſtituit primũ. Mox itaq; uo/lens ad hoſtiũ procedere caſtra/ut quæ in eis uidebanť diriperet ante diẽ/militibus inſigniter eũ ſe/quentibus/& cũ multa fiducia eius præceptis obedientibus. uocauit rex Achitob ſacerdotẽ/iuſſitq; ut conſuleret/ſi deus ãnueret ut euntes ad inimicorũ caſtra/hoſtibus denuo prævalerent. Dicente ue/ro ſacerdote/deum reſponſa non dare. ſaul dixit. Non ſine cauſa cõſultus deus uocem nobis non red/didit/qui primitus anteq̃ interrogaretur omnia nunciauit/ſed hæc taciturnitas ait alicuius latẽtis cã/peccati eſt. Vnde per eundẽ ipſum deũ/licet filius meus Ionathas peccaſſe reperiatur/interficio eum & deum ira placabo/quantomagis extraneo & nihil mihi competenti perſonæ ſupplicium inferre co/gnoſcar. Cunq; hoc fieri populus exclamaſſet/repente cunctos in uno loco conſtituit/ſtetitq; ipſe in/alia parte cum filio/& eum qui dereliquerat inſtanti ſorte requirebat/inuentuſq; Ionathas peccaſſe/interrogatus a patre eſt quid feciſſet/& quid in ſua uita non recte nec ſancte peccaſſet. Cui dixit pa/ter/nihil aliud ſcio/niſi q; ignorans heſterno maledictum ac iuſiurandum a te prolatum perſequens inimicos/fauum guſtaui mellis. Quẽ ſaul occidere ſe repente iuranit/quatenus & generi & naturæ/ſimul amori hoc modo præponeret iuſiurandum. Qui nequaq̃ mortis interminatione p̃territus/ſed animam ingenue nimis magnanimiterq; componens/nec ego ſupplico inquit pr̃ parcendũ/mors mi/hi ſuauis eſt/quæ pro tua gerit̃ pietate/& populi magna uictoria. Maxima ſiqdẽ mihi cõſolatio eſt Hebræos de Palæſtinis reliquiſſe uictores. In his itaq; omnis populus doluit/& nimis ingemuit/iura/uitq;/nõ ſe mori permittere Ionathã uictoriæ huius auctorẽ. Et ipſi quidẽ abripuerũt eũ a maledi/cto patris/oſones pro eo faciẽtes/ut ei peccatũ quoq; dimitteret deus. ſaul uero reuerſus ad ꝓpriam ciuitatẽ/uſq; ad ſexaginta milia hoſtiũ interfecit/regnauitq; fœliciter/& uicinas ꝓuincias/gẽteſq; bel/li iure ſubiecit. idẽſt Ammonitarũ & Moabitarũ/& Palæſtinorũ/Idumeorũ & reges eorũ tributarios fecit Fuerũt aũt ei filii maſculi qdẽ tres. Ionathas/& Ieſus/& Melchis/filiæ uero duæ. Merob & Mi/chol/habuitq; militiæ ꝓncipẽ patrui filiũ, Abner filiũ Ner. Ner aũt & Cis pr̃ ſaul fuerunt fratres. filii Abihel. Habebatq; ſaul curruũ multitudinẽ/& equeſtriũ & cũ qbuſcũq; pugnaret/cũ uictoria remea/bat. Hebræoſq; ad excelſum magnitudinem fœlicitatis euexerat/& aliarum gentium potentiſſimos demonſtrarat. Iuuenes ãt ꝓceritate & pulchritudine præcellẽtes elegit/eoſq; armigeros ſuos effecit.

Bellum & uictoria ſaul cum amalechitis. Capi. VII

VEniẽs igitur ſamuel ad ſaul/miſſum ſe dixit a deo ut eum cõmoneret/quia eum electum ex omnibus regem fecit/& propterea debere eum obediẽtem ſibi eſſe/quomodo ipſe q/dem haberet gentium principatum/deus uero & ipſius eſſet & rerum omniũ dominator adiiciebatq; dixiſſe eum quomodo multa mala Amalechitæ hebræis in deſerto fecerunt quãdo egredientes ex Aegypto ueniebãt in regionẽ quæ nunc eſt eorũ/iõ bello perimendos Amale/chitas/quibus ſubditis/nullũ eorũ debere uiuũ pœnitus relinq/ſed oẽm necãdam ætatẽ/incipientes a mulieribus pariter & infantibus & hoc ſuppliciũ eos q; maiores noſtros afflixerũt ſuſtinere. Sed ne/q; iumẽtis neq; aliis pecudibus ob utilitatẽ propriãq; poſſeſſionẽ ait eſſe parcendũ/ſed cũcta dicanda deo & nomẽ Amalech ſecũdũ Moyſi mãdata delẽdũ. ſaul uero ꝓfeſſus ẽ ſe ꝓcepta cõplere/& obediẽ tiam non ſolũ in hoc credidit/ut contra Amalechitas pugnaret/ſed ut etiam uelociter properaturũ eſſe monſtraret/congregauit cunctũ exercitum/eumq; dinumerans in Galgalis inuenit Iſrahelitarũ abſq; tribu Iuda circa. xl. milia uirorum/illa nãq; tribus ſola. xxx. milia armatos habebat. Tunc ergo ſaul Amalechitarũ regionem ingreſſus/inſidias occultas circa torrentẽ fecit/ut nõ ſolum aperte pu/gnans/eos affligeret/ſed etiam inopinate ſuper eos per incertas uias irrueret/& circundatos deuaſta/ret. Igitur congreſſus in pugnam/fugauit hoſtes multoſq; peremit/& reliquos perſecutus eſt fugien/tes. Cunq; illud opus propicia diuinitate cõpleſſet. Amalechitarũ urbes obſedit. & alias quidem mo/litionibus/alias uero ſuffoſſionibus cloacarũ & muris extrinſecus e diuerſo edificatis/alias aũt fame & ſiti/alias uero modis aliis obſidens/& fortiter capiẽs ad necẽ cũctorũ infantũ & mulierũ/ſimul inue/ctus nihil crudele. nec ultra humanã naturã ſe facere credẽs. ꝓmũ q; in hoſtes hæc agebat/deinde q; ꝓcepto diuino cui nõ obedire foret grãde piaculũ miniſtrabat/cœpitq; regẽ hoſtiũ Agag captiuum. Cuius corporis pulchritudinẽ magnitudinẽq; miratus/decreuit eſſe ſaluãdũ/nõ hoc faciẽs diuina uo/luntate/ſed iudiciũ ꝓpriũ ſequens/& ſine cã ei cedẽs uitã q̃ſi miſericorditer/uñ illi poteſtas ſine ſuo periculo miſerendi nõ eſſet. Deus nãq; ſic odiuit Amalechitarũ genus/ut neq; infantibus parceret̃/quibus potius miſereri natura eſt. Saul itaq; regẽ Agag & malorũ quæ contra Hebræos geſta uide/bantur/auctorẽ a morte ſeruauit/& hoſtis pulchritudinem præceptis dei præpoſuit. Peccauit quoq; cum eo ſimul & populus. Nã & illi iumentis & pecudibus pepercerunt/eaq; ſibi diripuerunt/iubẽte

deo non

deo non esse seruanda/sed & alias res diuitiasq; collegerunt. Siquid uero dignum possideri nō erat consumpserunt. Cūq; uicisset Saul uniuersos a Pelusio ægypti usq; ad rubrū mare residentes hostes Sicimitarū gentem solūmodo dereliquit. Isti nāq; in regione Madian in medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit ut abscenderent/ne forte Amalechitarum calamitati cōmunicarent. Nā dū essent cognati Raguel soceri Moysi credidit esse saluandos. Saul igitur tanquā in nullo prophetæ mandata præuaricans quæ acceperat/dū contra Amalechitas pugnaturus exiret & uelut omnibus integre conseruatis/deuictis hostibus/cum letitia reuertebatur ad propria. Deus aūt pro Amalechitarum uita & rapina pecudum quam populus gesserat contristatus est/quō hæc fuerant eo prohibente cōmissa. Dirum nanq; iudicabat/ut cuius fortitudine fuerant adepti uictoriam/eum sperneret/& nec tanquā humani regis præceptionibus obedirent/dicebatq; prophetæ penitere se/eo q; saul ordinauerat regē quō eius iussa non faceret/sed uteret propria uoluntate. Hæc audiens Samuel/ualde confusus est/& deū cœpit tota nocte rogare/ut esset propicius Saul/seq; ab eius indignatione suspenderet. Qui ueniam se dare Saul ēt propheta poscente non annuit/iniustum esse decernens/se tantis peccatis indulgentiā condonare/non ob aliā causam asserens mala generari/nisi cū aliqui iniustitiā passi/ad uindictam negligentiores existerent. Aucupant enim inquit gloriā benignitatis meæ & patientiæ/& latēter hæc pariunt. Dū ergo deus ꝓcibus prophetæ denegasset/nec parceret/die facta. Samuel ad Saul uenit in Galgala/uidēsq; eū rex. cucurrit & osculatus ē dicens. Gratias ago deo qui dedit mihi uictoriā & qa oia pro eius uoluntate sunt gesta. Cui rndēs ait samuel. Vnde ergo audio clamorē iumentorū & ouiū in exercitu. Cui respondit populū hæc ad sacrificia reseruasse/genus aūt Amalechitarum mandato diuino omne se deleuisse nullūq; fuisse derelictū nisi tantūmodo regem/de quo quid oporteret fieri dicebat adinuicē quid cogitandū. Cui propheta dixit deū non sup sacrificia delectari/sed super bonos & iustos hmōi aūt illos qui eius mandata consiliūq; sequunt/& nihil aliud bene se agere iudicant/nisi quod pro dei fecerint uoluntate. Is. n. contēnitur/non qñ ei sacrificatur/sed quando in obedientiæ spiritus adhibet. Ab his enim qui ei subditi non sunt/nec eum uera religione colunt/neq; dū multas hostias & magnas obtulerint/neq; dum ornamento ex auro argentoq; facta dicauerint suscepit hæc libenter/sed potius auersatur/& magis studiū hoc nequitiæ iudicat non esse pietatē. Ad illos autem qui solūmodo quod præcepit diuinitas recordātur/& mori potius eligunt q̄ præuaricari aliquid quod iubet/semper conuertitur & neq; sacrificiū ab eis exquiret/sed dum sacrificauerint siue simplex aliquid siue uilissimū/gratius eorū praua munera/quam ditissimorum maximā suscipiet opulentiā. Tu siquidem scito tibi deum iratum/spreuisti nāq; & neglexisti ea quæ tibi mandauit. Quomodo igitur arbitraris eum sacrificia respiceret/ex his rebus quæ decreuit ille perire/nisi forte similia iudicas illa peccata/& queuis deo offerenda sacrificia. Scito igitur regnum tibimet auferendū/& potentiā quam a deo tibi neglexisti collatam fuisse/alii conferendam. Porro saul fatebatur quidem iniq; se fecisse/& peccatū se negare non posse transgressumq; se mandata prophetæ dicebat/sed pro timore ac metu exercitū non prohibuisse prædam diripientem nec tantam multitudinem retinere potuisse/sed ignosce inquit/& esto mitis nunc/de cætero enim obseruabo ne peccem. Rogabatq; prophetā/ut reuertens hostias deo pacificas immolaret. Ille uero cum deum illi non parcere præuideret/remeauit ad propria. saul autem uolens retinere samuel apprehendit eius pallium/uiolenterq; tractū/eo q; samuel impetu facto discederet/uestem eius diffrupit. Cui propheta dixit. Sic tuum scindetur imperium/& accipiet illud uir bonus & iustus/qñ deus permanet in suo decreto/nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam passionis humanæ/non fortitudinis est diuinæ/saul autem impie quidem se gessisse fatebatur/infecta uero facere q̄ fuerant facta non posse/rogabatq; eum/ut se coram multitudine honoraret/& cum eo ueniens adoraret. Quod cum fecisset samuel ueniens adorauit deum deductusq; ad eum est Rex Amalechitarum Agag. Et dū diceret agag quam esset amara mors ait samuel. Sicut tu multas hebræorum matres pro filiis ingemiscere luget reqq; fecisti/sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq; repente eum in Galgalis mori. Ipse uero in Ramatham ciuitatem abiit.

Quia ꝓuaricāte saul mādata ꝓphetæ Samuel/alius rex Dauid iubēte deo latēter ē factus. Ca. VIII.

Ex saul sentiens quæ mala passurus esset/qui sibi deum in regno fecerat inimicū ascēdit in Gaba/quod nomen interpretatum significat collem/& post illam diem non uidit saul samuelē. Cūq; propheta propterea tristis esset/iussit deus/ut a cogitationibus quiesceret/& sumēs uas olei in Bethleē ciuitatē iret ad iesse filiū Obed/& eius unguere natū/quē ipse monstraret in regē. Cū uero metueret ire/ne cognoscens saul/& aut latenter aut palā eum occideret/dicente deo & dante securitatē/prædictā peruenit ad ciuitatē. Quē cuncti salutauerunt causam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat uenisse se ut deo sacrificaret. Tunc sacrificio celebrato uocabat Iesse cū filiis ad altare/& inspiciens filium seniorem procerum & optimatum/credidit propter pulchritudinem hunc esse futurū regem/sed prouidentia di-

uina

gina frustratus est. Dum enim consuluissēt deū/si iuuenē ungueret/quē ipse admiratus fuerat/ & dignū īperio iudicabat/rīdit deus/nō ea uidere hoīes q̄ deus intendit/sed tu īquid pulchritudinē iuuenis respiciens/hunc arbitraris regno placere/ego aūt nō corpis pulchritudinē ac spē ciē apicē facio esse regalē/sed animi sine dubitatione uirtutē. Ille siqdē pfecte pulcher est/q pietate & iusticia est ꝯmul & fortitudine/necnō & obedientia splēdidus/& oībus ex qbus aīæ pulchritudo cōsistit. Cumq; dixisset hæc deus p̄cepit Samuel Iesse/ut oēs ei suos filios demonstraret. At ille alios q̄q; uenire fecit/quos q senior qdē erat Eliab uocabat/secundus uero Aminadab Sāmaa tertius/q̄rtus uero Nathā/quintus aūt Rachel/sextus Asam. Vidēs aūt & istos ppheta in nullo minores pulchritudine seniōris/consuluit deū quē hos eligeret fore regē. Quod dicente nullū/denuo requisiuit Iesse/si p̄ter istos hēret alios filios. Qui dixit esse aliū noīe Dauid pastorē ouiū curā hñtē/iussitq; eū Samuel uelociter uocari/īpossibile dicens eos esse cōmessuros anteq̄ ille ueniret. Cūq; uenisset Dauid uocatus a patre puer colore qdē rubeus/& pulcher aspectu/tacite Samuel dixit ad eū. Hic est q deo placuit ad regē dū. Tunc & ipse discubuit/fecitq; iuuenē sub se discūbere/& Iesse cū reliqs filiis. Deinde uidente Dauid/sumens oleū unxit eū eiq; adhuc tacite dixit atq; significauit/quō regnare eū deus elegerit/ monuitq; iustū esse debere/& eius p̄ceptis obedire. Sic &. n. regnū ei multo tpe fore mansurū/ domūq; clarā ac famosissimā habiturum/nastaturūq; pariter Palæstinos. Sed & cū qbuscūq; gentibus cōgrederet uinceret/& ingentē gloriā possideret/qđ & ipsum hre & posteris relinquere p̄mittebat. Samuel qdē dū hæc monuisset abscessit/diuinitas aūt ad Dauid Saul relicto migrauit. Et ille qdē prophetare cœpit/sancto sup se spū uenientē. Saul uero q̄dā passiones & dæmonia repente cōprehenderunt/suffocationes ei & angustias inferentes/ita ut medici ei salutis nullū remediū inueniret. Siqs tñ cantare esset peritus/& in cythara psallere doctus/hunc adduci iusserunt/ut cū eū dæmonia inuaderent & turbarēt/sup caput eius astans psalleret/& hymnos ediceret. Ille uero hæc non dissimulanit efficere/sed quæri hmōi hoiem p̄tinus īperauit. Cūq; ei qdā suorum dixisset/uidisse se in ciuitate bethleē quendā Iesse filiū/adhuc ætate iuuenculū/pulchrū atq; decorū & aliis studiis ualde dignum necnon psallere & hymnos cantare doctū/insup & eximiū pugnatorē/mittens Saul ad Iesse Dauid sublatū a gregibus ad se uenire p̄cepit/mandans ei uelle se iuuenculū uidere/de cuius pulchritudine ac fortitudine cognouisset. Ille uero misit filiū/dans ei munera Saul portare. Quo ueniente gauisus est fecitq; eū armigerū suū/& bonis oībus honorauit. Delectabat. n. in eo/maxime in inuasione dæmoniorū/q cū ad eū accederent/solus erat medicus/hymnos dicendo & psallēdo rursus in cythara & Saul a mentis oppressione reuocando. Misit igit̄ Saul ad patrē pueri Iesse petens ut apud eū Dauid maneret/eo q̄ eius p̄sentia delectaret/Ysai uero Saul non contradicendo concessit.

Quēadmodū denuo pugnauerūt Palæstini aduersus Hebræos adhuc regnāte Saul & monomachia Dauid cū golia/q Palæstinos erat eximius/eiusq; perēptio & defectio Palæstinoꝝ. Capi. IX.

POst non multa siquidē tempora Palæstini denuo congregati/& magnū sup Israhelitas omnes exercitū colligentes/inter Socho & azecha castrametati sunt. Contra quos denuo Saul produxit exercitum/& super quendā montē castra ponens/coegit Palæstinos priora qdē castra relinquere/& ex aduerso montis quē Saul apprehenderat aduenire/dimisitq; eos exercitus medius mons/qui erat positus inter eos. Igitur descendens quidā de exercitu Palæstinoꝝ nomine Goliad de ciuitate Ged/uir ualde procerus/cuius altitudo quattuor erat cubitorū/& palmi unius/accinctus armis q̄ pro magnitudine sua natura eius corpis exigebat/indutusq; lorica cuius erat pondus q̄nq; milium siclorum eris/galeā uero & tibi alia habebat ærea. q̄ talis uiri & magnitudine & īopinabilia potuissent membra protegere/hasta uero eius erat nō leuis dextræ portatio/sed quam ipse gestabat in gumeris/cuius ferrū sexcentorum siclorū fuit/sequebanturq; eū multi arma portantiū. Hic igitur Goliad stans inter medias acies/uocem emisit grandem contra saul & Hebræos dicens. Apugna nunc & periculo uos absoluo. Quæ enim necessitas est nostrorū exercitus deperire. Sed date aliquē uestrum contra me pugnaturū/& totum bellum unius uictoria termineť/seruiatq; pars altera illis/quorū fuerit ille qui uicerit. Est. n. multo melius & temperantius unius periculo promereri/quod potestate adest multorū. Hæc cū dixisset/castra remeauit ad propria. Altera uero die rursum uenit/ac eadē uerba fecit/& similiter usq; ad diem quadragesimum hostes ad prædictas conditiones prouocare non destitit ita ut terreret & ipse saul/& eius exercitus. Cōstituebant equidem acies quasi pugnaturi/ad congressionem uero minime ueniebat. Bello itaq; consistētē inter Palæstinos & Hebræos/saul remisit Dauid ad patrē suū Iesse/cū ei eius tres alii filii ad solatium & periculū pugnæ sufficerent. Ille ergo tunc quidē ad ouilia/& pasturas pecudū remeauit nō multo post ad castra reuersus Hebræorū missus a pre/ut necessaria fratribus deportaret/& qd ageret agnosceret. Cūq; Goliad denuo reuertēs & puocans exprobaret/q̄si nullus iter eos uir esset q cōtra eū pugnare p̄sumeret/cū fratribus loquens Dauid ea q̄ mādauerat pater/& audiens illū blasphemandū exercitū/& pariter affligentem indignatus est & fratribus ait/paratum se esse solū cū hoste

pugnare

pugnare. Cui senio fratrũ Aminadab interminatus est & ꝓsumptionẽ habere eũ ꝓter ætatẽ dicens/ & exptem huius officii/iussit ad patrem & ad pascua remeare. Qui reueritus quidẽ fratrẽ discessit/ & apud quosdã militũ est locutus/q̃ uellet cũ Palæstino ꝓuocante pugnare. Illis aũt repente Saul in uenis indicantibus uoluntatẽ/rex eũ uocauit/& dũ quæreret/ut qđ uellet ediceret dixit. Nõ deficiat mens tua rex/nec metuas/ego ſupbiã huius hostis pugnando ꝓsternã/& ita ſublimẽ & ꝓcerũ ſub/ dam/& ſic iſte qđẽ irridebit tuus uero exercitus glorioſus inueniet/ſi neq̃ a uiro bellatore habet in ucie perire/ſed prouocatus a puerili ætate moriat. Saul ãt eius ꝓſumptionẽ atq̃ magnanimitatẽ ual de mirante/non tñ in eo hñte fiduciã pp ætatẽ ſed infirmũ eſſe/ut contra peritũ hostẽ bellũ ſuſcipet ea dicẽte/dauid ait. Polliceor hoc/confidens in deo q̃ mecũ est/cuius ẽt adiuttorio fungor expimẽn to. Nã dũ aliqñ leo ouiculas meas inuaſiſſet. & agnũ arripuiſſet/ſequens appræhendi eum q̃ agnũ q̃ dẽ ex ore eius eripui/iſũ uero dũ contra me ĩpetũ feciſſet/a cauda cõpræhenſum/& pcuſſum in ter ra peremi. Idẽ & urſo faciente/in eo ultus ſum. Putet ergo ille hostis unũ ſe eſſe hmõi beſtiarũ/diu ex probrans exercitui/& noſtrũ blaſphemãs deũ qui eũ faciet mihi ſubiectũ. Saul igitur uoluntatẽ pue ri atq̃ ꝓſumptioni ſimilẽ orans deo terminũ dixit. Vade ad pugnã. Et accinxit eũ lorica ſua ſimul & gladio/& apponẽs ei galeã deſtinauit. Dauid aũt oneratus his armis/cũ nõ eẽt exercitatus in eis ait. Iſta quidẽ rex tua ſint ornamenta/cui fortitudo eſt hæc geſtare ꝓcipua/mihi uero tanquã ſeruo tuo concede ſicut ego uolo pugnare. Ergo poſitis armis ſumpto baculo/& q̃nq̃ lapidibus de torrente in paſtorali pera/& fundã in dextera manu portans/ibat ad Goliad. Videns aũt eũ Goliad ſic uenientẽ ſpuit/& iniuriã ei fecit quaſi non arma gerens hominũ pugnaturus ueniret/ſed q̃bus canes repelli ſolent dicẽs. Nũ me canẽ exiſtimaſti. Ille aũt non canẽ/ſed deterius aliqđ eũ ſe putare reſpondit. Cõ mouitq̃ Goliad ad iracundiã/ut ei maledictũ apponeret ex uocabulo dei ſui/& interminatus eſt/da turũ ſe carnes eius terrenis beſtiis/& cœli uolatilibus deuorandas. Cui rñdit dauid. Tu qđẽ uenis cõ tra me cũ gladio/& haſta/& lorica/ego aũt uenio ad te armatus deo/qui & te & oẽm ueſtrũ exerci/ tũ nſis manibus ꝓditurus est. Hodie nãq̃ tuũ caput abſcindemus/& reliquũ corpus tuũ ſimilibus ca nibus apponemus ſcientq̃ cũcti q̃o deus ꝓſul eſt Hebræoꝝ/& arma nſa ipſe eſt ſemp & fortitudo. Nã ois exercitus & reliquus appatus inutilis eſt abſente deo. Palæſtinus aũt armorũ pondere grauatus cõcurrere non ualeret/paulatim uenit ad dauid/contẽnens eũ & ſe nudũ confidens ſimul & ad huc ætate puerulũ ſine labore pimere. Occurrit aũt ei inuenis cũ deo auxiliatore ſuo/q̃ ab hoſte non uidebat/& ſumens de pera unũ lapidũ quos de torrente collegerat/& emittens eũ de fundibula/ p/ cuſſit repente Goliad ſn fronte/& uſq̃ ad cerebrũ ptranſiuit/ita ut mox confracto capite Goliad ca deret pronus in terrã. Tũc ſtetit dauid & caput eius incidit. Cadens ergo Goliad/factus eſt Palæſti/ nis occaſio maximæ fugæ. Nã dũ pitiſſimũ ſuorũ cecidiſſe conſpexerũt/de rebus oĩbus deſperãtes/ reſiſtere non ualuerunt/ſed uidentes ſe uictos turpiq̃ fugæ ſe tradẽtes/conabant liberari. Saul ãt & cũctus exercitus Hebræoꝝ clamore facto/ſup eos exilierũt/& multos interemerunt/& ꝓſecuti ſunt uſq̃ ad terminos Geth/& portas aſcalonis. Mortui itaq̃ ſũt Palæſtinorũ. xxx. milia/ & totidẽ uulne rata. Porro Saul reuerſus ab exercitu hoſtiũ/eorũ caſtra diripuit & ſimul incendit. Caput aũt Goliæ dauid ad tabernaculũ ꝓpriũ deportauit/& haſtã dicauit deo. Porro circa dauid inuidiã atq̃ odium Saul regis uirgines mulieresq̃ ꝓuocauerunt. Occurrentes. n. uictrici militiæ cũ cymbalis & tym/ panis/delectabant oĩ lætitia mihtes/ mulieres quidẽ quod multa milia Saul Palæſtinorũ interemiſ/ ſet/uirgines aũt q̃ multa dena milia exterminans Dauid cœpit. Hæc audiens rex q̃ millenatio nũ ro teſtimoniũ ipſe ꝓciperet/& denũ militũ multitudo inuẽculo uoueret/& cogitans q̃ nihil poſt hũc tã clarũ fauorẽ niſi regnũ minus eſſet Dauid cœpit eũ timere/& nimis habere ſuſpectũ/& a priori quidẽ officio quẽ utiq̃ ſuũ armigerũ fecerat eũ amouens/ne dũ nimis ꝓximus eſſet/eũ poſſet occi/ dere/conſtituit eũ millenariũ dans ei locũ quidẽ meliorẽ/& ut putabat ſibimet cautiorẽ/ uolebatq̃ eum ad hoſtes/& prælia mittere/ut in his pericula ſuſtinendo periſſet.

Quẽadmodũ miratus Saul fortitudinẽ Dauid/ei ſuã filiã copulauit. Capi. X.

DAuid ergo deum habens ubiq̃ ducem/quocunq̃ ueniſſet prævalebat/& optime agere uidebatur/ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eum & regis filia uirgo concupiſceret/& amore detenta cũctis ita fieret manifeſta/ut hoc eius deſiderium per/ duceretur ad patrem. Ille uero quaſi percepta occaſione in morte Dauid/hoc libenter audiuit daturúq̃ nuptiis eius ſe uirginem hæc ſibi nunciantibus ait ſi ducenta ei capi/ ta hoſtium adueheret necatorum. At ille honore ſic claro ei propoſito/uolẽs ex opere periculoſo & incredibili gloria magis procedere/tendebat ad cauſam. Saul autem cogitabat eum ab hoſtibus pe rimendum/& decenter ſua uota complere/ſi per alios & non eo faciente moreretur/iuſſitq̃ ſuis fa/ mulis ut uoluntatem Dauid experirentur/qualis circa puellæ nuptias eſſet. Illi uero cœperunt cum eo loqui/q̃ diligeret eum rex Saul una cum populo/& uellet ei etiam ſuam filiam copulare. Qui dixit. Non modicum uidere putatis me generum eſſe regis. Mihi uero nihil tale ſubſiſtit/præcipue

cum ſim

eũ ſim abiectus/& a gloria uel honore ſegregatus. Saul aũt dũ famuli Dauid reſponſa dixiſſent/ait. Dicite ei non me pecuniis egere/nec honoribus/qbus rebus uendit filia potius quã nuptiis collocat ſed eligere generũ hũtẽ fortitudinẽ/aliaſq; uirtutes/quas te habere manifeſtũ eſt/& uelle me recipere ab eo pro nuptiis filiæ/non aurũ argentũ neq; ut hæc de domibus paternis eiiciat/ſed pp ſuppliciũ hoſtiũ/capita ſexcẽta Palæſtinoꝝ. Et mihi.n.ipſi nullũ potius quã hoc/nullũ clarius munus erit. Sed & meæ filiæ multo ſolẽnis honoribus eſt ꝓcipuũ/uiro tali & tãto teſtimonio de hoſtiũ triũphis decorato poſſe coniungi. His uerbis delatis ad ſe Dauid gauiſus/quaſi Saul ſtuderet eũ ſibi cognatione coniungere/neq; conſiliũ expectauit/nec ſi poſſibile aut difficile eſſet/opus præſens animo cogitauit/ſed repente cũ ſociis ad hoſtes pro nuptiarũ pollicitatione profectus eſt. Deus.n.erat qui cũ eis facilia Dauid & poſſibilia faciebat. Cumq; multos interemiſſet/abſcidens ſexcenta capita uenit ad regẽ. Et harũ rerũ probatione facta nuptias exigebat. Saul aũt cũ non haberet unde promiſſa refugeret/& mentiri peſſimum iudicaret/aut per inſidias eum occidere/cũ forſitan etiam in hoc fruſtrari ſuo conſilio poſſet/dedit ei ſuã filiã nomine Michol.

Quẽadmodũ poſt hæc ſuſpectũ dauid ſibi rex Saul perimere feſtinauit. Capi. XI.

QVm ergo Saul non eſſet recta uoluntate mãſurus/uidens ẽt dauid & apud deũ & apud hoĩes approbari/expauit eũ/& metũ celare non ualens/timore magnarũ rerũ.i.regni ſimul ac uitæ/ne priuaret utroq; cogitauit eũ crudeli calamitate perimere/eiuſq; mortẽ Ionathæ filio/& reliqs familiaribus delegauit. Filius aũt admirans ꝓmutationẽ patris circa Dauid/cũ non poſt multã eius deuotionẽ nõ mediocriter in eũ/ſed ad mortẽ uſq; ſæuiret/& cũ iuuenem diligeret eiuſq; uirtutem/dixi ei ſecreto uoluntatem patris ſui/ſuaſitq; ut die futuro ſe cuſtodiret/ipſe uero ſalutaturũ ſe patrẽ dixit/eiq; pro eo oportuno tẽpore locuturũ/cãmq; cognituriũ/& ei exprobrare/q; occidi noluiſſet iniuſte qui tanta bona fuerat opatus q ẽt ſi ualde peccaſſet ueniã promereri debuiſſet/dixitq; ei ſe poſt hæc patris iudicare ſniam. Dauid aũt conſilio benigno obediens/egreſſus eſt a rege. Altera uero die Ionathas uenit ad Saul/& dũ eũ lætũ & exultantẽ aſpiceret/cœpit de Dauid proferre ſermonẽ dicens. In qua maiori uel minori iniqtate inueniẽs culpabilẽ dauid/ꝓcepiſti eũ pater interimi/uirũ qui tibi quidẽ magnæ ſalutis cauſa fuit ſe probatus eſt. Palæſtinis aũt ualde ſuppliciũ/ab illuſione & iniuriis ſimul eripiẽs populũ Hebræorũ/quas diebus.xl. ſuſtinuit nullo utiq; ꝓſumente ꝓuocationis certamina ſuſtinere/& qui poſt hæc iuſſione tua deferens hoſtiũ capita/ſororẽ meã præmio accepit uxorẽ/cuius mors tibi grauior erit/non propter ſolã uirtutẽ eius/ſed & iam propter ipſam cognationẽ/qñ eius morte ẽt filia tua uexabitur pene ante gaudiũ coniugi/ueniens ad uiduitatis opprobriũ. Hæc ergo cogitãs pater ad clemẽtiã conuertere nihil cõmittens in uirũ/primũ quidẽ q; nobis magnũ beneficiũ ꝓſtitit tuæ ſalutis/qñ malo ſpũ & dæmonibus in reſidentibus illos expulit/pacẽq; tuæ animæ condonauit/ſecundo autẽ/quando & in tuis hoſtibus ultus eſt. Hæc etenim obliuiſci turpiſſimũ eſt. His ergo ſermonibus mitigatus ſaul/iurauit filio/nihil Dauid iniuſte fore paſſurũ. Sermo.n.iuſtus/& iracundiã regis ſubiecit & metũ. Ionathas aũt euocato dauid indicauit ei de ſua ſalute/quã ꝑpetrata a patre/eũq; deduxit ad regẽ & erat in conſpectu eius ſicut prius. Eodẽ uero tpe/Palæſtinis bella gerentibus denuo ſup Hebræos/Saul contra hoſtes dauid cũ exercitu deſtinauit. Et congreſſus aduerſus eos multos eoꝝ proſtrauit/victorq; reuerſus eſt ad regẽ. Quẽ ſaul non ſicut ſperabat poſt bella ſuſcepit/ſed potius eius fœlicitate contriſtatus eſt/tanquã illius bonis actibus uideretur ipſe deceptus. Cũq; regẽ rurſus pueris aſtantibus dæmon ageret/ſpirituſq; turbaret/uocans dauid ia domo in qua iacebat tenens lanceã eum pſallere & hymnos cantare ꝓcepit. Quo iuſſa faciente/inſurgẽs in eũ/lanceã iaculatus eſt eãq; dauid præuidens declinauit. fugitq; in domũ ſuã & in ea tota die ꝑmanſit. Nocte uero mittens rex/inſſit eum uſq; ad diluculũ cuſtodire/ne latenter effugeret/quatenus mane deductus ad publicũ traheretur ad mortẽ. Michol autem dauid coniunx/filia regis/cognita uoluntate patris/dauid indicauit/dubiã ſpem eius uitæ conſpiciens/& de anima ſua pariter diffidens. Neq; n.ſe credebat poſſe habere uitam/ſi fuiſſet illius amore priuata. Et ergo dixit. Non te hic coniũx ſolis ortus inueniat/nam ulterius non uidebo/ſed fuge citius/dũ tibi præbet nox fuge ꝓlidiũ/faciaq; tibi hac dñs lõgiorem. Scito.n.te a patre meo ſi inuentus fueris occidẽdũ. Quo dicto/eũ ꝑ feneſtrã depoſuit & dimiſit. Deinde conſtituit lectulũ quaſi egrotantis/& ſub ſaga iecur ſpirans capræ ſuppoſuit. Die uero ſecundo miſit pater eius ut dauid deduceret ad eũ. Illa uero nuncians/eo q; nocte fuiſſet factus infirmus & oſtendens eis lectulũ cooptũ/dũ iecur quod ſub ſaga iacebat palpitaret/egrotũ uere eſſe & dormire dauid qui miſſi fuerant crediderunt. Renũciantibus aũt illis infirmũ factũ eſſe nocte/iuſſit eũ ſic adduci/ſe uelle eum perimere dicẽs. Qui uenientes ad lectulũ/diſcooperientes & deceptionẽ inuenientes factã ab eius uxore/renunciauerunt regi. Quam dum rex culparet pater/eo q; eius quidẽ liberauerit inimiciũ illum uero deceperit/ſatiſfecit ei ueriſimile/loquens/quaſi eã ad hæc nõ cõſentientẽ Dauid occidere uoluiſſet/& hoc pro ſalutis ſuæ timore feciſſet/pro quo ei deberet ignoſcere/quia

re qa hoc neceſſitatis cauſa non uoluntatis efficere/adiiciens atq; dicens. Arbitror ego pater q; ita uoluiſti illum perimere/ſicut me potius liberare. Et Saul equidē ueniā puellæ dedit. Dauid ergo declinauit a periculo/& uenit ad Samuel ꝓphetā in Ramatha/eiq; regis inſidias indicauit/& q; iaculo eius pene fuiſſet extinctus/dū neq; circa eū extiterit inimicus/neq; circa hoſtiū certamen ifirmus/ſed in oibus pronus & fœlix/q̄ magis cā Dauid inuidiam generauit. Cognoſcens itaq; ꝓpheta regis iniuſticiā/Ramathā ciuitatē reliqt/& deducens Dauid ad quēdā locū noie Galboa cōmorabant illic cū eo. Cūq; nunciatū fuiſſet Saul eo q; Dauid eēt apud ꝓphetā/miſit armatos/eūq; ad ſe cōprehēdē/dū iuſſit adduci. Qui cū ueniſſent ad Samuel/inuenientes eccleſiā ꝓphetarū participati ſancto ſpū ꝓphetare cœperūt. Saul aūt audiens hoc/ſuper Dauid alios deſtinauit/& illis idē faciētibus/denuo miſit alios. Prophetantibus aūt & ipſis qui tertio fuerant miſſi/ad ultimū iratus ipſe perrexit. Cum uero iā erat in proximo/antequā eū uideret Samuel/ꝓphetare cœpit uenienſq; ad eos Saul/ſpū uehementi cōpulſus/amens factus eſt/& exutus ueſte tota die canebat & nocte/Dauid & Samuele uidente. Ionathas uero Saul filius occurrentē ſibi Dauid/& de patris eius inſidias ingemiſcentē & dicentē/quia dum nihil iniq; geſſiſſet neq; peccaſſet/eū pater eius occidere feſtinaret/rogabat ut nihil ſuſpicaretur tale/neq; derogantibus ſiq forte hmōi eſſent crederet/ſed ut ad ſe reſpiceret & ſecurus eſſet/nihil tale in eo cogitante patre. Nā ſi cogitaſſet/ei ſine dubio pandidiſſet/dum pater eius utiq; conſiliū eius omne non celaret. Porro Dauid iurauit ita eſſe/& ſuplicabat ut credens prouidentiam eius haberet/potius quā eū ſperneret quaſi mendacē/eiq; renunciaret quicquid a rege pro ſe aut cognoſceret aut audiret/dicebatq; ideo non ei de ſe dixiſſe patrē/q; ſciret illū circa ſe amicitiæ affectū habere. Contriſtatus ergo Ionathas/eo q; Dauid hmōi patris eius eſſe circa ſe crederet uoluntatē/interrogauit eum quid uelit ut faceret. Ille aūt/noui inquit oīa te mihi conferre & ꝑſtare uelle. Craſtina die initium menſis eſt/& habeo conſuetudinē ſedens comedendi cū rege. Si tibi uidetur a ciuitate egrediar & maneo in cāpo latenter/tu uero q̄renti Saul reſponde me ꝓfectū eſſe in regionem Bethleē in tribū meā/ad feſtiuitatē ibidē celebrandā/adiiciens etiā q; tu me ire permiſceris. Et ſi quid ē ut aſſolet dici de canticis proficiſcentibus/cū bono uadat aut aliquid ſimile dixerit/ſcito nihil in eo circa me fore doloſum nec inimicū/ſi uero aliter reſponderit/hoc tibi erit indiciū/q̄m aduerſum me fuerit cogitatū/& renunciabis mihi uoluntatē patris miſericordiæ hoc & affectui cōmuni diſtribuens per quē fidē a me accipere/& idē tu domine famulo tuo dare uoluiſti. Si uero inuenis in me malignū aliquid/ipſe me perime/ut ſic proficiſcaris ad patrem. Quæ uerba nouiſſima a Dauid Ionathas non egre ſuſcipiens/ꝓmiſit ſe ea quæ prius popoſcit eſſe facturū. Et ſiquidem triſte aliquid/aut q; eius odium panderet pater reſponderet/ei renunciare/& ut eum potius ſecurū redderet egreſſus/ſub diuo/nihil ſe ꝓtermiſſurū pro Dauid ſalute iurauit dicens. Nunc deum quē magnum eſſe uides & ubiq; ꝑſentē/& anteq̄ mentē meā ſermonibus prodā/iā ꝑſcientē eū/in cōmuni pacto teſtem promiſſionis adduco. Quoniā non ceſſabo frequenter tentans patris animū cognoſcere/donec mihi eius animi ſecreta pandant/quæ cum didicero/non celabo/ſed protinus tibi nunciabo/ſiue mitis circa te/ſiue ſit ualde crudelis. Nouit aūt hoc deus qualē eū circa te ſemper eſſe exoro/qui & nūc tecum eſt/nec te derelinquit/faciatq; te inimicorū tuorū/ſiue pater meus eſt/ſiue ego/eſſe meliorē/tu autem horum eſto memor/& licet me finire uitam contingat/filios meos ſerua/& pro rebus præſentibus illis tuam retribue benignitatē. Dūq; iuraſſet hæc dimiſit Dauid & ad quendā cāpi locum ire ꝓcepit/in quo erat ſolitus ſe exercere/quæcūq; cognouiſſet a patre nunciatū ſe ei ꝓmittens hoc mō ut deduceret puerū & mitteret ſagittas tres/& ſi uideret puero ſagittas afferre quæ ante eū iacerent/cognoſceret/nihil eſſe apud patrē maliciæ/ſi diuerſi aliquid audiret/illo dicente a rege contraria ſimiliter expectaret/ſecuritatem ſe ei præbiturū dicens/ne quid ſuſtineret incongruum/utq; fœlicitatis tempore horum memor eſſet & utilitatem eius filiis exhiberet. Dauid itaq; a Ionatha hac fidē accipiens ad locū ꝓximū eſt profectus. Altero uero die cum eſſet mēſis initium purificatus ſolēniter Rex ad conuiuiū uenit/& ſedentibus circa eū filio Ionatha a dextris/& principe militiæ Abner a ſiniſtris/uidens eſſe locū Dauid uacuū tacuit/ſuſpicatus eum non eſſe a coitu mundū. Cūq; ſecunda die noui menſis non affuiſſet/requiſiuit a filio Ionatha/ubi iret tranſacto die/& præſenti cōuiuio leſſe filius non adeſſet. Ille uero ait abiiſſe eum ſe permittente ſecundū ſolēnitatem ad propriam regionem/eo q; tribus eius feſtiuitatem ageret/& rogatum ſe pariter/ut ēt ipſe cum eo ad ſacrificia celebranda/concurreret. Et ſi præcipis inquit pater/& ego poſt eū uado/noſti enim quō illi deuotus ſum. Tunc igitur Ionathas Saul iniquitatem circa Dauid agnouit/& apte uoluntatem eius aſpexit. Nam iratus Saul/blaſphemauit eū natūq; de muliere uirum ultro appetente/& propriū hoſtem dixit/& ſocium Dauid & coopatorē eius & nec ipſum erubeſcere nec eius matrē talia facientē/nec uolentem intelligere/q; donec Dauid uiueret/regnū eorū eſſet incautū/dixitq; ut eū uocaret quatenus pœnas exolueret. Reſpōdente uero Ionatha/quid iniquū fecit ut puniat/non ad uerba iā & blaſphemias iracūq; Saul acceſſit/ſed arepta lancea ſuper eū ut rūdentē interficeret inſiluit/& hoc quidē

non impleuit

non ꝑpleuit prohibitus ab amicis. Manifeſtū aũt appuit, Saul initiũ eſſe Dauid & ꝙ eũ deſideraret occidere/ita ut ꝓp illũ pene ꝓpria manu filiũ interficere uoluiſſet. Tunc ergo regis filius declinato piculo/& nihil aliud ꝑ triſtitia ualens ſed deflens eo ꝙ & ipſe pene mortuus fuerit & Dauid necem definitã eſſe cognouerit/matutino facto prexit/& quaſi exercitaturus exiuit in cãpũ/ut amico ſicut cõſtituerat regis ꝓderet uoluntatẽ. Fecit ergo Ionathas ſicut pollicitus eſt/& ſequentẽ puerũ in ciuitatẽ dimiſit/ut Dauid in deſerto loco ad faciẽ loqueret. Quo uiſo Dauid cecidit ad pedes Ionathæ eũq; adorãs/ſaluatorẽ aiæ ſuæ uocabat. Quẽ Ionathas eleuauit a terra/& alterutros amplexãtes ual de/ſemetipſos oſculabant & flebant ætatẽ ſuã inuidiæ malignitate conſumptã/& futurã ſeparatio/ nem quæ nihil differret a morte. Deinde quieſcentes a gemitu/ & memoriã iuſiurandi apud alteru tros conſtare poſcentes diuiſi ſunt.

Quia ſepius Dauid per Saul periculum mortis paſſus effugit/& ſecundo eum ſuper ſe uenientem habens poteſtatem noluit interficere. Capi. XII.

ET Dauid qdẽ fugiens Saulẽ & iminentẽ ab eo mortẽ declinans/uenit in ciuitatẽ Nobe ad Abimelech ſacerdotẽ. Qui dũ eũ ſolũ uenire uidiſſet/& nec amicũ/nec famulũ cũ eo eſſe ꝓſentẽ/miratus ẽ/& cãm cur nemo eſſent cũ eo q̃ſiuit. Ille uero cãm ait ſibi ſecretã iuſſu regis iniunctã/ad quã nõ eũ hſe multos cõitatus oportere dicens/ꝙ cõſtituiſſet ad quẽdã ſibi locũ famulos occurſuros/petebatq; ut ei itineris neceſſaria non negaret/ꝓ q̃ opus amici faceret/& ꝓſentibus neceſſitatibus ſubueniret. Quibus adeptis/ẽt arma ſibi dari ſi q̃ eſſent ꝑ mani/ bus poſtulabat. Aderat aũt illic ſeruus Saul/genere qdẽ ſyrus/ noĩe Doech q mulas paſcebat Saul. Tunc Dauid ſacerdos ait nihil eqdẽ ſe tale hſe ſed eẽ lanceã Golie/quã ipſe illo pempto deuouerat deo/eãq; ſumens Dauid/ex oĩ hebræoꝝ regione fugit in Geth/q̃ eſt in regno palæſtinorũ/ubi regna uit Achis cũq; cognitus fuiſſet a famulis regis/eiq; manifeſtatus illis dicentibus/qũo Dauid eſſet q multa milia Palæſtinoꝝ pemiſſet/metuens Dauid ne ab eo necaret/& piculũ ꝙ declinauerat a Sa/ ul ab illo ſuſcipet/ſimulauit ſe eſſe furioſum/& rabidũ ita ut ſpumã ex ore ꝓiciens/& alia q̃ furio/ ſi ſunt faciens fidẽ regi ueræ paſſionis oſtẽderet. Qui famulis idignatus/eo ꝙ uæſanũ hoĩem apud eũ introduxiſſent/uelociter a ſe Dauid iuſſit expelli/& ita liberatus de terra Geth/uenit in tribum Iuda/& habitãs in ſpelũca circa ciuitatẽ Modollã miſit ad fratres ſuos eiq; ubi eſſet ipſe mãdauit. Illi uero ad eũ cũ oĩ cognatione ſua uenerũt. Sed & alii qbus aut odiũ aut timor erat regis Saul/ad eum ꝓter cõcurrerẽt/facturoſq; ſe q̃cũq; placerent illi dicebãt/fuerãtq; oẽs ſimul q̃dringenti. Tunc ille ſe curus qa auxiliũ ei fuiſſet adiectũ/ſurgens inde uenit ad regẽ Moabitarũ/rogauitq; eũ ut parentes eius donec ipſe de ſuo fine cognoſceret/in regiõe ſua ſuſceptus hſet. Quo annuente/ parentes eius oĩ tpe quo apud eũ fuerunt/digniſ muneribus honorati ſunt. Præcipiente uero ꝓpheta ut deſertũ qdẽ Dauid relinqueret/& ad tribũ Iuda ꝓgens ibidẽ habitaret/eidẽ obediit & de Moab reuerſus/ue nit in ciuitatẽ Sarmut/& in ea moratur eſt. Saul aũt audiens Dauid uiſum cũ multitudine/non in ti morẽ fortuitũ corruit & tumultũ/ſed ſciens uiri prudentiã atq; ꝓſumptionẽ/ꝙ nõ ex eo ſibi puus ti moris ſonus exurgeret/qa & dolũ & labores inferret/conuocãs amicos & ꝓncipes tribus ex q̃ ipſe erat/in collẽ ubi regnũ hẽbat & ſedens in Segete/ſic.n. locus ille uocabat/dũ circa eũ eſſet ordo ci/ uilis ꝓter & armigeri/cũctis ait. Viri contribules/noui qdẽ ꝙ meoꝝ bñficiorũ non eſtis ĩmemores/ qñ & agrorũ quoſdã dños feci/& honores populares/& officia ꝓbui. Interrogo ergo uos ſi maiora his dona & ampliora Ieſſe filiũ uobis dare cõfiditis. Noui qñ oẽs illi potius cõſentiatis/qñ meus fi lius ẽt Ionathas ita ſapit/& uos ad talia ꝓuaſit. Nõ.n. ignoro & iuſiurãdũ cũ Dauid & fœdera cele brauit/necnõ ꝙ cõtra me Ionathas tractator eius & coopator exiſtit/nulliq; ueſtrũ cutæ eſt/ſed ta/ cẽtes rei exitũ ſuſtinetis. Cũq; rex tacuiſſet/alius qdẽ ꝓſentiũ nemo rñdit. Doech uero ſyrus paſtor mularũ eius ait/ꝙ uidiſſet Dauid in Nobe ciuitatẽ ueniſſe ad Abimelech ſacerdotẽ/ut futura ſibi ꝓ phetãte cognoſceret/ ꝓceptiſq; ab eo ſũptib⁹/& haſta Goliæ/ad ds ire uolebat ab eo fuiſſe directũ. Tũc uocãs ſacerdotẽ & cunctã eius gñationẽ Saul ait. Quid mali paſſus a me/ſeruũ inuutilẽ Ieſſe fi liũ ſuſcepiſti/eiq; ſũptus dediſti & arma /cũ mei regni nimius inimicus exiſtat. Cur ẽt futuroꝝ ei re ſpõſa ꝓbuiſti. Nõ.n. te latuit ꝙ me fugeret/& odio meã domũ hſet/ſacerdos aũt q̃ facta fuerãt nõ negauit/ſed cũ fiducia ſe hæc ꝓbuiſſe cõfeſſus ẽ. Nec ſe Dauid ꝓſtitiſſe ſed legi dicẽs/nõ eũ tuũ no/ uim⁹ inimicũ/ſ3 fidelẽ ſociũ & ꝓcipuũ ſeruũ & millenariũ/& ꝙ hoꝝ maius ẽ generũ ꝓter & cogna tũ/& hæc nõ inimicis hoĩbus ꝓſtiti/ſed ei q circa te opus ſuæ deuotiõis exhibuit. Prophetaui ãt ei nõ mõ ſolũ/ſed ſepius. Dicẽte nãq; cũ magna feſtinatiõe fuiſſe ſe directũ/ ſi ei qbus agebat minime ꝓbuiſſẽ/nõ illi putaret/ſed poti⁹ tibi reſtitiſſe. Quapp nihil doloſũ aduerſũ me cogitare debes/ neq; i his q̃ nũc audiſti meã tũc fuiſſe debes credere uolũtatẽ. Amico nãq; & regis gño & millenario hæc ꝓpẽdi/ñ hoſti. Hæc dicẽs ſacerdos/neq̃q̃ ſatiſfecit regi ſaul. Qui cũ eẽt i magno terrore neq; uerã cõ feſſionẽ crederet/iuſſit armatis circũſtãtib⁹ ut eũ cũ ſua cognatiõe pimerẽt. Cũq; illiñ ꝓſumerẽt cõtã gere ſacerdotẽ/ſ3 diuinitatẽ formidarẽt/potius q̃ regi patere uellẽt/tũ ſyro Doech rex ſacerdotis i/

perauit

perauit interitum. Qui ſumens ſuæ malitiæ ſimiles/occidit Abimelech eiuſq; progeniem. Erant au tem oēs trecenti. Quo facto iuſſit quoq; Saul in ciuitatem ſacerdotū nobam & oēs occidit/non mu lieri/non infanti/non aliæ pepercit ætati/eāq; ſuccendit. Vnus filius inde Abimelech tātūmō Abia thar nomine liberatus eſt. Hæc ſiquidem contigerunt ſicut deus ſacerdoti Heli prophetauit/pp ini quitates duorū filiorū eius/dicens prolē eius radicitus euellendā. Potro Saul rex crudele ſic opus ef ficiens/& totā generationē ſacerdotalē interimens/& neq; infantibus miſericordiā nec ſenibus re uerentiā habens/ſed & ciuitatē diſperdens quā patriā ſacerdotū prophetarūq; nutricē diuinitas ele gerat & ſolam tales uiros habere decreuerat. Hoc actū oēs fecit agnoſcere/& humano mō conſide rare/q; donec fuerint aliqui ſimplices & humiles nec fuerint abuſi natura/nec uoluntatem ſuā ſple re præſumpſerint/manſueti ſunt atq; mites/ſectanturq; ſolam iuſticiā/& circa eā omnē ſtudent ha bere deuotionē/tunc etiā in diuinitate confidunt/quæ omnibus q̄ fiunt in hac uita præſens eſt/& nō ſolū opera/ſed etiā mentē unde procedunt hæc antequā fiant aptæ conſiderat. cū uero ad poteſtatē ueniunt/& ſuperbiæ cumulo dilatanē tunc omnibus illis uirtutibus exuti/& uelut inſcena/uultus & motes/& moderationē actuū reponentes/ſuſcipiunt audaciā/ſuperbiā & contēptū rerū humanarū & diuinarū/& dū præcipue pietatē iuſticiāq; ſpernunt/& in omnibus quæ cogitāt aut agunt ſibimet arrogauerunt/tunc quaſi non uideat eos deus/aut certe poteſtatem eorum nō habeat/peſſimis graſ ſantur in actibus & qcquid aut audire metuunt/aut odio hñt reſpuūt/q̄ aūt irrationabiliter diligūt hæc gratia/firma uera/& hominibus placita ſimul & deo credunt. De futuris uero rebus nullus eis fit ſermo/ſed eos qui ptulerunt multas laborū miſerias exhonorant/& eos hñtes odio ſimul inuidiā his conflant/deducēteſq; eos ad mediū non ſolū adeptos honores eis auferunt/ſed p calūniā ēt uita eos priuare nituntē/puniuntq; non pp opa digna ſupplicio. ſed derogationibus & accuſatiōibus ne quaq̄ examinatis extinguunt/nō quos oportet hæc pati/ſed in qbus iniuſte nituntē ulciſci. Hoc igiō nobis Saul filius Cisq primus poſt illū ducē optimū rempublicā regebat in Iſrahel manifeſtū eſſe monſtrauit/occidens trecentos ſacerdotes ꝓphetas/p ſuſpitione quā habuit in Abimelech/deiiciēs ēt eorū ciuitatē/& ſtudens quodāmō deus ſacerdotibus ꝓphetiſq; priuare dū tātos ſimul occideret & neq; patriā eorū manere pmitteret/ut poſt illos aliq poſſet oboriri. Abiathar itaq; Abimelech fi lius/q ſolus fuerat de ſacerdotibus a Saul iterfectis ereptus/fugiens ad Dauid ærūnā ſuorū omniū & patris interitū declarauit. Qui ait/non ſe hæc eis ignoraſſe futura ſed uidens Docch/ſuſpicatum fuiſſe/q; ſacerdotē regi declararet/ſeq; dolebat q̄ſi huius calamitatis auctorē/& poſcebat ut cum eo de cætero cōmaneret/tanq̄ q in alio loco latere nō poſſet. Eo itaq; tpe audiēs Dauid palæſtinos Cei lanorū/puinciā deuaſtare/conſuluit deū p ꝓphetā ſi eū pugnare ꝓcipet. Quo dicente/q; diuinitas uic toriā pmiſiſſet/cū ſociis Palæſtinos hoſtes ſuaſit/multāq; eoꝝ cæde effudit/& ꝓdā tulit. Cūq; apud Ceilanos eſſet/donec areas ſuas fructuſq; ſine timore colligerent/regi Saul nunciatū eſt/q; apud eos habitaret. Opus.n. illud & magnus effectus apud quos geſtū eſt celari nō potuit/ſed fama ēt ad ex traneoꝝ auditus aduenit/& ad regē uſq; delatū eſt. Gauiſus ergo eſt Saul cū audiſſet Dauid in Cei la cōmorari dicens/deū i.ſū eius manibus tradidiſſe/q̄ coactus ſit uenire in ciuitatē/murū & por tas/& ſeras hñtē/iuſſitq; omni populo/ut ad Ceilā unanimiter conuenirent/& obſidentes eā capiē reſq; Dauid interimerēt. Hæc itaq; ſentiens Dauid & agnoſcēs a deo qūo eum forent Saul traditurī Ceilitæ/ſumens quadringentos q cū eo erant/de ciuitate ꝓfectus eſt in deſertū Zyf. Et rex cū audiſ ſet eū fugiſſe de Ceila ab eius ꝓſecutione ceſſabat. Dauid aūt ſurgens exinde/uenit in quēdā locum Zyfim/q uocat Noua ubi Ionathas filius Saul ueniēs ad eū/& oſculatus ſecurū eſſe dixit/& ſpē bo nā hēre futurorū/nec ꝓſentibus rebus eū debere deficere/qm̄ regnaturus foret habituruſq; ſub ſe He bræorū omniū poteſtatē/qūo gratiora eſſent/q̄cunq; magnis laboribus euenirent. Et rurſus iuſiuran do celebrato inter alterutros pro deuotione uita totius & fidei & deū uocans teſtē Ionathas/maledi xit ſibi/ſi tranſcenderet conſtitutū & in contraria mutaretē. Tunc Ionathas Dauid ibidē relinquens/ paululū a timore & ſollicitudine releuatū/ad Saul ipſe reuerſus eſt. At Zyphæi uolentes gratiā ꝓſta re Saul/indicauerunt ei/apud ſe cōmorari Dauid/pmiſeruntq; ei/ut ſi ueniret/illū cōtraderent/ quē .Ldū anguſtia Zyphenoꝝ apphendiſſet/nō poſſet ulterius alibi deuiare. Quos laudauit rex/& gra tias egit/indicantibus inimicū eiſq; pollicitus eſt/nō tardare eorū recōpenſare deuotionē/miſitq; q q̄rerent Dauid/& deſertū oē ꝓſcrutarentē/dicens ēt ſe continuo ſecuturū. Et illi quidē q directi fuerāt p inueſtigando & capiendo Dauid ꝓcedebant regē ſtudentes fauore ſuo non ſolū nūciare inimicū ſed ēt manifeſtatū in regiā poteſtatē contradere. Hi tñ iniuſta & maligniſſima uolūtate fruſtrati ſūt qui cū nihil mali ſuſtinere potuiſſent/ſi non hunc indicaſſent Sauli/propter blandimenta regia uirū religioſum/& ad mortē iniuſte q̄ſitū/& qui latere poterat ꝓdiderunt/& ſe eū tradere ꝓmiſerūt. Co gnoſcens aūt Dauid malitiā Zyphenoꝝ & regis inuaſionē/anguſtias quidē illius regionis dereliqt fugit aūt ad petrā maximā in deſerto Maon conſtitutā. Cūq; ſaul eū ibi ꝓſequeretē/cognouit in itine re Dauid ab illis anguſtiis diſceſſiſſe q̄ſi ad aliā petræ partē. Et cū ſaul ex alia parte conſiſteret/ut cū

pene iam

pene iam capere potuisset/audiens Saul Palæstinos Hebræoꝝ regionē ualde uastare/a Dauid pſecutione discessit/& cōtra eos q naturaliter hostes erant dimicandū magis necessariū iudicauit/quā inimicū propriū pſequendo/uastationē suæ terræ despicere. Sic ergo Dauid iopinabiliter declinato periculo/uenit in angustias Engaddi. Cū uero Saul expulisset alienigenas/uenerunt qui nunciarent ei Dauid in Engaddi montibus habitare. Qui sumens tria milia armatoꝝ abiit ſup eū & cū non esset procul a locis illis/uidit circa iter ſpeluncam profunda atq; rotundā multa lōgitudine & latitudine nimis apertā/in qua Dauid cū quadringentis erat abſconſus. Dūq; Saul naturaliter uentris purgandi necessitate cogeretur/ingressus in eam solus est. Quē dum uidisset quidā hominū Dauid/& dixisset in eius inimicū tempus a deo datum/& suaderet ut ultionis cā Saul caput abſcinderet/quatenus graui persecutione & miseria priuaret/surgens Dauid abſcidit quidē ſummitatē ueſtis ſolūmō/qua Saul erat indutus/& repente pœnitentia tactus ait/non esse iustum ut suū occideret dominū/& qui a deo fuerat tegnare pceptus. Nā licet iſte inquit circa nos malignus exiſtat/me tñ apud eum nō decet esse talē. Cūq; Saul de ſpelunca fuisset egressus/accedens Dauid exclamauit a longe/petens ut Saul audiret. Conuerſo aūt rege adorauit eū ſecundū morē proſtratus in terrā/& ait. O rex non te oportet malignas & falſas derogationes confingentibus aures accomodantē illis credere/& in ſuſpitione diligentes te uiros habere/ſed magis operibus affectū conſiderare cunctorū. Derogatio nā q; multorū est deuotionis uero clara probatio actuū ueritate conſtat/& ſermo quidē cuiuslibet in utroq; habitus/tenet ſimilitudinē ueritatis & falſitatis/opa uero nudū hñt ueritatis intuitū. Cōſidera igit ex istis qualis egō circa te tuāq; sim domū/& q; mihi oportet credi. & nō accuſantibus & dicentibus ea q̄ neq; aio cōcepi/neq; facere potui. Cur apponis pſequi aiam meā/& nihil die noctuq; cogitare niſi aiæ meæ intētitū/quā iniuſte pſequeris. Quō. n. non falſam opionē de me ſumpſiſti/q̄n occidere te uoluerim/aut q̄ō nō ipie agis i deo occidere concupiſcēs & inimicū tuū credens hoiem q; ptātē hodie habuit punire te/& a te pœnas exigere/ſed noluit/cū tpe ad hoc uſus eēm oportuno. Quod ſi contra me tibi idē licuisset/nequaq̄ ſic captus pteriſſem. Quando ei tuæ ueſtis incidi partē potui & caput auferre. Et oſtēdens pānū ueſtis eius/rei fidē exhibuit. Et ego quidē iuſtā iuſt ultionē retinui/te uero iniuſtū contra me habere odiū noueris. Sed deus hæc iudicet/& utriuſq; noſtrū argut uoluntatē. Saul aūt ſuā inopinabiliter admiratus uitā fuisse ſeruatā/& humilitatē inuentis naturā eius obſtupeſcēs igemuit. Cūq; & Dauid hoc feciſſet/rñdit cū gemitu Saul illū potius esse iuſtū. Tu inquit eā bonoꝝ mihi fuiſti/ego uero tibi calamitatū/& oſtēdiſti hodie priſcoꝝ te habere iuſticiā. Quis. n. inimicos ſuos in deſerto cōprænſos ſaluandos esse duxerit? Confido itaq; qa deus regnū tibi conſtruet/& omniū Hebræorū te poteſtas expectat/ſed da mihi iuriſiurandi fidē/ne meū genus exterminēs/neq; habens malorū memoriā/ſtudens meū nomen eradicare/ſed ut meā domū & ſalues & ſerues. Iurante uero Dauid ut popoſcerat/Saul quidē ad proprīū reuerſus est iperium. Dauid aūt cū ſuis abſceſſit in angustias Maſpha. Hoc itaq; tpe & Samuel pphēta defunctus est/uir qui nō fortuito honorē apud Hebræos habuerat/cuius uirtus ēt appuit in hoc ope qđ pro eius deuotione populus multo tēpe luctū duxit circa ſepultura eius/atq; ſolēnis largitatis ſtudiū magnū cōpetenter exhibuit. Sepelierunt aūt in patria ſua in Ramatha/multiſq; fleuerunt eū diebus/non incōmuniter hoc facientes/uelut in extranei morte/ſed tanq̄ ppriū ſinguli qq; lugentes. Fuit. n. uir iuſtus/& natura benignus/& pterea magis amicus deo/qui pfuit populo ſolus poſt mortē quidē ſacerdotis Heli annis duodecim cū Saul uero regē annis decē & octo. Et Samuel quidē hmōi habuit finē. Erat igitur qdā Ziphenoꝝ/de ciuitate Maon diues & multa pecora poſſidens/triū nāq; miliū ouiū gregem habebat in paſcuis/& mille caprarū. Has ergo Dauid illæſas/& ſine uexatiōe cuſtodire ſuos pcepit ut neq; deſiderio/neq; egeſtate/neq; pro loco deſerto/& ubi potuiſſet latere aliquis eorū uexare pſumeret. Sup hæc aūt illud ſeruandū dicens/ut nihil iniuſtū fieret/& aliena tangere peſſimū iudicaret/neq; deū offenderent. Hoc aūt docebat eos/homini bono pſtare ſe credens & dignū eū esse/bñficiū hmōi pmereri. Erat. n. illi nomen Nabal/uir durus & ſtudiis maligniſſimus/hñs uitā deteſtabilem/cui erat uxor bona/ſimul & caſta/& ſpecie nimis eximia. Igit ad hūc Nabal tpe quo tōdebat oues miſit Dauid uiros decē ut eos ſalutarent/& optabat ut hoc multis ānis efficeret & qđ esset ſibi poſſibile ab eo pberi popoſcit/cognoſcens a ſuis paſtoribus q; nihil eos aliqñ nocuerint/ſed ēt cuſtodes eoꝝ gregūq; fuerūt dū multo tpe in deſerto pter habitaſſent/& q; nō eū penituerit ſiqd Dauid ſua largitate pberet. Nabal aūt his qui miſſi fuerant in humane nimis & dure reſpondit. Dū enim interrogaſſet eos quis esset Dauid/& reſpondiſſent/filiū Ieſſe/ait. Nūc uideo/qa ualde in ſemetipſis ſuperbiunt fugitiui/& glorianť ſuos dominos relinquentes. Quod dū fuisset Dauid renunciatū iratus/& q̄dringentos quidē armatos ſeq; ſe ſcipiens ducentis ad rērū cuſtodiā derelictis/ibat cōtra Nabal/iurans illa nocte domū ſe & oēm poſſeſſionē eius exterminare. Non ſolū uero ob hoc iratus ē Dauid quia uideret ingratus/& nihil dediſſet eis q multā benignitatē circa eū habuerāt/ſed ēt quod blaſphemaſſet/& maledixiſſet eis a q̄bus in nullo fuerat cōtriſtatus. Interea qdā ſeruus & cuſtos ouiū Nabal

dominæ

dominæ quidē ſuæ/illius uero cōiugi dixit/quod miſerit Dauid ad uirū eius nō ſolū nec aliquid uile perceperit/ſed etiam iniurias & peſſimas in eū dixerit blaſphemias/dū omni prouidentia & cuſtodia circa eos fuerit uſus in gregibus affirmans hoc in malū domini ſui & ipſius profuturum. Quo dicto Abigail uxor Nabal eiiciens decē aſinos/ & onerās eos multis muneribus/nihilq; marito dicēs/cū p ebrietatē ipſe ſenſu careret/ꝓfecta eſt ad Dauid. Cui aſcendēti montis anguſtias Dauid occurrit/cū quadringentis uiris ueniēs ſuper Nabal. Quē cū uidiſſet mulier de aſina exiluit/& ꝓſtrata in faciem adorauit/ſupplicās/ut nequaq̄ Nabal uerba reſpiceret/q utiq; Nabal recte uocaret/quod nomē de/mētē lingua ſignificat hebræa. ſatiſfaciebat aūt dicēs/nō ſe eos uidiſſe q ab eo fuerāt miſſi/& debere ſe ueniā ꝓmereri/utq; magis ipſe ageret deo gratias/q eū a ſanguinis humani pollutōe ꝓhibuit exo/rabat. Nā cū tu inqt benignus ſis/ille uindicat a malignis. Quæ.n. Nabal inqt mala ſuſtineat/ſuper caput inimicoꝝ tuoꝝ eueniāt. Eſto mihi ꝓpicius qdē & iudica me dignā/p quā hæc dona ſuſcipias/ irā uero atq; furorē quē ſup maritū & eius habuiſti domū/mihi remitte. Hæc.n. te decēt/cū ſis placi/dus atq; clemēs/& quod maius eſt regnaturus. ſuceptis aūt illis muneribus ait. O mulier/ꝓpicius te hodie ad nos deus adduxit. Nō futurū uideris diē/cū iuraſſet domū Nabal hac nocte diſperdere/ut nullus ueſtrū penitus remaneret/cū utiq; ſit uirile ingratus & callidus circa me & ſocios meos/nūc præueniſti/& meū curāte deo mutaſti furorē/& Nabal qdē licet mō ꝓpter te relinquat inultus/non tamē effugiet pœnas/ſed alia cā quæ ei cōpetit eueniet. Hæc dicens dimiſit mulierē. Illa domi reuer/ſa eſt/& inueniēs uirū cū multis uino ſolutū/& in ebrietate iacentē/tūc quidē nihil hoꝝ quæ geſta fue/rant indicauit. Cui altera die cuncta ſignificauit/ſicq; eum triſtem reddidit/& ad ſolutionē membro/rum/ut pœne ad mortem uſq; deduceret/& non amplius q̄ decem dies poſtea uiuens Nabal defun/ctus eſt. Dauid autē audiens mortem eius/ultum ſequidē a deo dixit. Nabal uero ꝓpria malignitate defunctū/dediſſeq; illi pœnas/& ſe ab eius cuſtodiſſe ſanguine/mūdā hñtē dextrā. Tunc ēt agnouit/ eo quod maligni diuinitus urgeant/& nullus inter homines deſpiciat a deo/qui dat quidē bonis ſi/milia/malis uero refert digna ſupplicia. Et mittens ad eis uxorē/petit/quo eā ſibimet copularet. Illa uero his qui miſſi fuerāt/dicens ſe nō dignā fore ut illius uel pedes tangeret/tamē cū omni ꝓprio ap paratu uenit/eiq; cōiuncta eſt/quæ ad hūc honorē uenire ꝓmeruit/tā pro mō caſtitatis q̄ pro ſpecie ſuæ formæ. Habuit autē Dauid uxorē/quā p̄mitus duxerat de ciuitate Ehiſar. Michol āt ſaul regis fi liā quæ fuit Dauid uxor/pater eius ſaltim filio Lais cōiunxit/qui erat de ciuitate Gallim. Cūq; hæc fuiſſent geſta/quidā Ziphenoꝝ uenientes indicauerunt ſaul quod rurſus Dauid eſſet in eoꝝ regione & poſſent uiolenter eum cōprædendere ſi ſua præberet ſolatia. At ille cū tribus milibus armatoꝝ ſu per eū egreſſus eſt. Cūq; ſuperueniſſet nox caſtra poſuit in loco quodā qui dicit Ceila. Audiens uero Dauid cōtra ſe ueniſſe ſaul miſſis exploratoribus/iuſſit ſibimet nūciari ad quē locū iā ueniſſet. Qui/bus dicentibus in Ceila eū eſſe/ſurgens nocte. ita ut lateret ſuos uenit ad caſtra ſaul/ducēs ſecū Abi/ſai natū ſororis ſue Saruiæ/& Achimelech Getheū. Saul itaq; dormientes/& circa eum per circuitū armatis/& Abner principe militiæ conſtitutis. Dauid ingreſſus caſtra eius/nec ipſe peremit eum in ueniens eius ſtratū/& lanceam quæ erat fixa ad caput eius. nec Abiſai permiſit uolentē eū occidere/ & in hoc uehementer inſtantem/ſed dicens ordinatum a deo regem occidere eſſe nimis iniquum/li/cet ille ſit malus ueniramq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit regnū/retinuit im/petum eum uolentis occidere/& pro ſigno q̄ cum potuiſſet eum interimere/& potius abſtinuerit/ ſumens eius lanceam & urceolum aquæ appoſitum dormienti ſaul nullo ſenciente in exercitu/cun/ctiſq; iacentibus latenter egreſſus eſt/cum omnia facere potuiſſet/quæ & ipſum tempus offerret/& conta regem digna præſumptio ſuaderet. Tranſiens uero torrentem/& in uerticem montis aſcendēs unde potuiſſet audiri clamans uoce magna militibus ſaul & Abner principi militiæ/excitauit eos a ſomno. Hunc enim uocauit & populum. Audiente uero principe militiæ/& requirente quis eum uo caſſet. Dauid ait. Ego ſum filius quidē leſſe/ueſter uero fugitiuus. Cur inquit cū ſis magnus/& apud regem honore præcipuus corpus eius ita cuſtodis/ut ſomnus ſit tibi dulcior/quam illius ſalutis affe/ctus. Hæc quippe digna morte ſunt atq; ſupplicio. Dudum.n. ingreſſus eſt quidā in ueſtrū exercitum ſuper regē/& ſuper alios uniuerſos/& nō agnouiſtis. Quære lanceam regis/& urceū aquæ/& agno ſces quantū malū uos latuit intrinſecus cōſtitutos. Saul autē cognoſcens Dauid uocē/& uidens quia dum eū captiuū habuiſſet ſopore cōfectū/cuſtodibus negligentibus non occidit/ſed pepercit ei/quē iuſte perimere potuiſſet/pro ſalute ſua gratias egit/& rogauit ut cōfidens/nihilq; ab eo mali iam me tuens iret/ad propria affirmans credere ſe q̄ nec ſemetipſum aliquis ita diligeret/ſicut ſaul a Dauid amaretur/& accuſans ſeipſum/q̄ eum quidem qui illum cuſtodire poſſet/& multa indicia circa eum ſui fauoris oſtenderet/perſequeretur iniuſte/& tanto tempore dubitantem de anima ſua degere in fugam compelleret/ab amicis & cognatis deſolatum/ipſe uero ab eo ſepius liberatus non quieſce/ret/ſed eius animam aperte deſideraret auferre. Quo dicto. Dauid iuſſit ut aliquis puerorum eius ue niens/tolleret lanceam & urceum aquæ dicens. Deus utriuſq; noſtræ uoluntatis & actuum iudex ſit

qui nouit q; etiam præsenti die cum te occidere potuisset/tui misertus abstinui. Et saul quidem secun
do dauid manus effugiens ad regnum proprium remeauit. Metuens autem dauid si permanens ibi
aliquando in saul manus incideret/decreuit ad Palæstinos descendere/& illic habitare. Tunc cū sex/
centis qui erant circa eum uenit ad Achis regem Geth. Erat autem hæc una quinq; Palæstinorum ur
bium. Cunq; eum rex suscepisset cum uiris/& habitaculum præbuisset/habēte eo simul & duas uxo
res Achinoē & Abigail/morabatur in Geth. Saul autem hæc audiens ulterius uoluntatem nō habu
it/ut mitteret super eum/aut ipse forsitan properaret/cū secūdo pene tale periculū pertulerit/ut ab il
lo potius potuisset cōprehendi. Porro dauid nō placuit ut in ciuitate Geth/habitaret/sed regē roga
uit qui eū clemēter exceperat/ut ei locū aliquē in ꝓuincia donaret ubi cū suis degere potuisset/pudo/
ri esse dicēs/ut si in ciuitate maneres se ei onerosum existere. Cui dedit rex quēdā uicū Sicelech nūcu
patū/quē uicū ita dilexit/ut cū regnasset dauid/eū ipse & eius pueri quasi primā possessionē honora/
rēt. Sed de his in alio loco dicemus. Tps itaq; quod cōmoratus est dauid in Sicelech Palæstinoꝝ fuit
mēsiū q̄ttuor/& uiginti dierū. Vnde latēter insurgēs cōtra Palæstinos in uicina regione cōstitutos ser
ritas & Amalechitas/eoꝝ ꝓuinciā deuastabat/multāq; predā iumentoꝝ & camelorū sumens/reuer/
tebat ad ꝓpria/& ab hominibus abstinebat/metuētes ne eū diuulgarēt ad regē/patrē tn̄ ei prædę do
mum mittebat. Cū uero regreret rex quos uastasset/predāq; tulisset/dicēdo eos qui ad austrū iudæos
cōuersabant/& in cāpestribus habitabāt se esse depopulatū satisfecit regi/sperabat enī q; dauid odio
haberet propriam gentem/& seruus eius foret donec apud eum consisteret.

Quemadmodū castrametantibus Palæstinis/iterum Hebræi bello deuicti sunt/& rex eoꝝ Saul
pugnando mortuus est una cū filiis. Capi. XIII.

IN eodem tempore Palæstinis circa israhelitas pugnare uolentibus/& mittētibus ad omnes
amicos ut eis adessent in bello in sela/ubi congregati erāt exituri super Hæbreos. Achis
rex Geth/Dauid rogauit/ut cum suis armatis ei solatium contra hebræos præberet: illo
uero gratissime promittente & dicente inuenisse se tempus in quo ei beneficiis respondē
ret/& susceptionis munus exolueret/promisit rex custodem sui corporis post uictoriā & belli certa/
men eū se esse facturum honoris & fidei promissione uolens uoluntatē eius augere. Saul itaq; rex He
brærorū omnes diuinos & uentriloquos/& omnē huiusmodi artē de sua expulerat regione absq; pro
pheris. Audiens autem Palæstinos iam esse præsentes/& iuxa suam ciuitatē in cāpo positā/castra fi/
xisse ad eos cū omni exercitu suo profectus est. Cūq; uenisset ante montē quendā Gelboe/& uidisset
e diuerso hostiū multitudinē/timore fortuito cōturbatus est/dum esset eorū exercitus potior/& mul
to melior deūq; cōsuluit per prophetas/ut ei de prœlio & eius fine prædiceret. Deo aūt non respon/
dente saul magis expauit/& animo corruit/malū sibi aperte iminere prospiciens/cum utiq; deum ar
bitraret præsentem sibi non esse/iussitq; sibi quæri mulierem uentriloquam habentem spiritum/&
uocantem animas defunctorum/ut ualeret agnoscere/si in rebus imminentibus prœualeret. Genus
enim uentriloquorum euocando mortuorū animas/per eas solet poscentibus futura prædicere. Cūq;
fuisset a quodam famulo ei nunciatum esse huiusmodi mulierem in ciuitate Endor/latenter omnē
exercitum relinquens/exutus uestē regali/sumens duos famulos/quos nouerat fidelissimos uenit in
Endor ad mulierem/rogauitq; eam ut diuinaret/& animam suscitaret/citius ipse dixisset. Muliere
uero repugnāte atq; dicente non se posse regem spernere/qui genus hoc diuinantium expulisset/sed
nec illum bene facere/qui dum nihil per eam fuisset Iesus/ei pararet insidias/ut prohibita facientem
pene contraderet iurauit/ne cuiquam eius diuinationem proderet/nec periculum fore. Cunq; iureiu
rando satisfecisset non eam debere metuere/si ei animam Samuel euocaret/illa nescius quis esset Sa
muel/eam ex inferno euocabat. Cunq; apparuisset uidens mulier uirum sanctum deo decibilem/cō
turbata est/& tunc eius faciem obstupescens/nonne tu es inquit rex saul. Hoc enim ei Samuel indi/
cauerat. Quo confitente/& perturbationem eius quærente/ait uidisse se uirum similem forma deo/
eoq; iubente imaginem eius/formā & statum eius quem uiderat explanare/significauit se senem iā
glorioſum/& sacerdotali pallio uidisse circumamictum. Ex quibus cognouit rex hunc Samuel esse/
& procidens in terram salutauit & adorauit. Anima uero Samuel inquirēte cur eam commouisset/
Samuel ingemiscebat necessitatem incumbere/& hostes sibi grauiter iminere/& esse/in hæsitatione
rerum præsentium constitutum adeo utiq; derelictū/& neq; responsum ꝓmereri/neq; per ꝓphetas/
neq; per somnia/& ꝓpterea iquit ad te qui mihi semp pius extitisti cōfugi. Samuel aūt uidēs eū fini
uitæ iā ꝓximū/ait. Supflue a me aliquid uis cognoscere/cū a deo sis derelictus. Sed regnū qdē tuū ad
dauid transferet/quod in hoc bello scias esse uērum/te uero tuūq; principatū cū uita esse finiēdū/quo
inobediēs fueris deo in Amalechitas/bello/& eius nequaq̄ mādata seruaueris/sicut uiuēs tibimet ꝓ
phetauit. Igit scito te subdēdū/& populū inimicis/& te cū filiis tuis die crastina in bello cadētes/me/
cū esse māsuros. Hæc audiēs saul tristitia faciēte loquēdi amisit officiū/& ꝓstratus est in terra ꝓpter
dolorem qui ei fuerat indicatus potius/q̄ propter abstinētiam. Quia enim precedēti die aut nocte ci

bum nō

bum non ſuſceperat/facile non ualebat exurgere/uix tamē recipientem ſpiritum coegit mulier ugu ſtaret/hoc munus petens ſibimet repenſari pro diuinatione/quam ſui periculo ei præparabat/cū ei propter timorem ipſius non licuiſſet. Quæ licet ignoraſſet qui fuerit tamen ei prænaluit ut concede ret pro quibus roganit appoſitum cibum ſumere/quatenus recepta uirtute/ad caſtra propria reme/ are. Cumq; ille refutaret/& nimis aduerſaretur in anguſtia conſtitutus compulit & perſuaſit ei/& ha bens unum uitulum manſuetum a ſe domi nutritū/in quo ſolo requieſcebat occiſo & carnibus præ/ paratis ei/ut comederet/eiuſq; ſeruis appoſuit. Quo facto ſaul noctāter ad ſua caſtra reuerſus eſt. Iu ſtum eſt autem laudare mulieris largitatem/quia licet eius ars a rege fuiſſet exerceri prohibita/tamē dum ueniſſent in domum eius quos nunq̄ uiderat prius non habuit mali memoriam uituperando eū qui eius prohibuerat diſciplinam/nec auerſata eſt peregrinum/& cuius conſuetudinem nequaquam habuerat/ſed condoluit/& conſolata eſt/dum eū cognouiſſet regē/& circa quem potuerat animo in grata conſiſtere/eum potius ut comederet inuitabat/& q̄ ei ſolummodo in paupertate fuerat/hoc li benter largiterq; conferebat/non aliquam retributionem eius expectans/non munus aliquod aucu pans/quippe quem proxime moriturum agnouerat/ cum plærūq; natura ſit hominum/ boni aliquid aut repenſaturis beneficium exhibere/aut a quibus aliquid ſe credunt accipere/his mutuare. Bonū eſt ergo illam imitari mulierem/& bene facere cunctis egentibus/& nihil arbitrari melius eſſe/nec amplius aliquid generi humano competere potius quam hoc ut deum propicium/& boni largitorē ſemper habeamus. Igit̄ de illa muliere dixiſſe ſufficiat. Sermonē uero nunc faciamus ciuitatibus & populis & gentibus profuturum/& bonis omnibus congruū/ex quo prouocent̄ uniuerſi ſectari uir/ tutem/& eternæ decus appetere gloriæ/ſed & qui ſapientibus & regibus gentium/& principibus po pulo; multū deſiderium/& ſtudium rerum bonarum adiiciat/& pro ſalute patriæ ad pericula mor/ tis libenter adducat/& cuncta quæ uident̄ grauia doceat eſſet contemnēda/Habeo rei huius auctō rem Saul hebræo; regem. Hic.n. licet futura iam noſſet/& mortem ſibi imminere ꝓpheta prædicēte cognoſceret/non fugit/néc amore uitæ ſuum exercitū ꝓdidit inimicis/nec regiæ cōtumeliam intulit dignitati/ſed potius cū omni ſua domo ſemetipſum tradēs ſimul & filiis/optimū iudicauit cū eis ma gis cadere pro ſubiectis pugnādo/& filios una perire/licet boni & fuiſſent/quā eos in incerto relin/ quere/quaſi regni ſucceſſionē & generis habituros. Is ergo & iuſtus/& caſtus & fortiſſimus ſolus mi hi eſſe uidet̄/& ſiquis fuit talis/aut fuerit cunctos; teſtimonio uirtutis adoptione digniſſimus. Nam eos qui ſub ſpe uictoriæ ꝓficiſcunt̄ ad bellū/& incolumes ſe redire cōfidunt. quāuis geſſerint clarum nō uident̄ benefacere q eos fortes uoluerint appellare/quod de talibus in hiſtoriis/& aliis cōſcriptio nibus inuēit̄/quāuis & illi ſint approbādi magnanimes aūt & grādia præſumētes/& reg; terribilium cōtēptores/ſoli dicēdi ſunt oēs qui ſaul imitant̄. Illi nāq; qui neſciētes quod in bello futu; eſt nequaq̄ animo deficiūt/ſed in certū ſemetipſos emittunt/licet aliquid grāde faciāt/nō tñ ualde mirādi ſunt. Cū uero utile nihil uenturū animo cogitat̄/ſed iā mors futura præſcit̄/& ſolummō hoc paſſuri dimi cant aliqui/& neq; terrent̄/neq; pro mortis periculo obſtupeſcunt huiuſmodi uiros ꝓfecte fortitudi/ nis eſſe decerno. Hoc igit̄ fecit ſaul oſtendēs q̄ cūctos deſiderātes gloriæ palmā habē/poſt mortē ta lia cōuenit adimplere/& maxime reges quos ꝓpter cumulū ꝓncipatus nō ſolū malos nō licet eſſe cir ca ſubiectos/ſed neq; mediocriter eſſe bonos. Plurima quidē de ſaul magnanimitate potui dicere/ma xima mihi hoc argumēto præbente mām/ſed ne diu eius laudibus uidear inherere/denuo ad ea re/ uertor/unde egreſſus eſſe agnoſcor. Palæſtinis igitur caſtra ſicut prædiximus metātibus & per ſingu las generationes & tribus & ſatrapas exercitū diſponentibus/ibat cū ſuo exercitu rex Achis/& poſt eum Dauid cum ſexcētis armatis ſequebatur. Et cum duces Palæſtinorum uiderent inter eos hebræ os/qui cū Dauid in auxiliū regis uenerant/percontabant̄ a rege/qui nā eſſet. Qui dixit Dauid eſſe q fugerat Saul dominū ſuum/quē ad ſe uenientem ipſe ſuſceperat/& nunc uelle ſibi eum beneficia re pendere/& Saul interficere/propterea in ſolatio ipſius aduenīſſe. Quo dicto culpatus eſt a ducibus Palæſtinor; eo q̄ uirum inimicū ad ſolatiū adduxerit/eumq; redire ſuadebāt/ne forte latenter mali aliquid circa eos efficeret/habendo tempus & cauſam/per quā ſuū dominū placare poſſet/ſed ſi uel/ let ei proſpicere/remitteret eū cū ſuis ad locū quem dederat illi ꝓs. Adiiciebant aūt. Nonne hic eſt Dauid/de quo cantabāt uirgines hebræor; quia multa milia peminſſet. Et cū audiſſet rex Geth utili/ ter dicta cognoſcens uocauit Dauid/& ait. Ego quidē cū ſim teſtis ſtudii tui circa me atq; deuotionis ꝓpterea te ad ſolatiū meū adduxi ꝓncipibus āt nō places. Sed facto die perge ad locū quē dedi tibi/ & ibi meā cuſtodi prouinciā/ne quis hoſtiū ad eā accedat/es.n.animo meo pars magna ſolatii. Da/ uid itaq; iubente rege Geth/uenit. Sicelech. Eo tempore quo fuerat egreſſus ad ſolatium Palæſtino rum gens Amalechitarum ingrediens. Sicelech fortiſſime ceperat eam/qua incenſa/multaq; præda ex ea & aliis Palæſtinorum regionibus ſumpta diſceſſerat. Inueniens ergo Dauid uaſtatam omnem prouinciam/& omnia fuiſſe direpta/& duas uxores ſuas/& eos qui cum eis erant una cum filiis in captiuitatē ductas/cōtinuo ueſtem ſcindens/flens & gemens cum ſotiis & amicis/ad hoc uſq; peruę

plt/ut ẽt dolentibus captiuitatẽ uxoꝝ ac filioꝝ lachrymæ nimiæ eoꝝ fletu deficerẽt. Sed & ipſe peri culũ paſſus eſt/ita ut a ſociis dolentibus captiuitatẽ uxorũ ac filiorũ pene lapidaret/ipſum enim ſolũ rei principem/ipſum unuſquiſq; malorum dicebat auctorẽ. Igitur ſternebatur/& mentẽ ſuam ad deũ conuertens/rogauit Abithar pontificẽ/ut indutus ueſte ſacerdotali conſuleret deum & prophetaret ſi perſequens Amalechitas/compræhenderet eos/& liberaret uxores ac filios/& ulciſceretur in ho/ſtibus. Sacerdote uero iubente ut eos perſequeretur conſurgens armatus perſecutus eſt hoſtes. Cũq; peniſſet ad torrentẽ Boſor inuenit uirum errãtem Aegyptũ genere Aethiopem/& fame defectum qui tribus diebus in deſerto ſine cibo permanẽs primũ cibo potuq; eũ cõfortans/& refici faciens in/quirebat/cuius eſſet aut unde. Tunc ille quidem ſe genere ſignificauit Aegyptũ/& propter infirmita tem a ſuo domino derelictũ/eo q; non ualeret ſequi pariter ẽt eſſe indicauit ſe ex eis qui incẽdiſſent/& diripuiſſent Iudæam ſimul & Sicelech. Hunc ergo Dauid habens ducem ſuper Amalechitas/ap/præhendit eos in terra iacentes/& alios qdẽ prandentes/alios iã ebrios & uino ſolutos/& de re acta/& de captiuitate uxorũ ac filiorũ gaudentibus & fruentibus/deoſq; ſuos laudantibus repente irruit ſuper eos/& lætitia qua gaudebant fruſtrauit. Nudi.n.& nihil huiuſmodi ſuſpicantes/ſed ad potum & ad epulum cõuerſi. oẽs remiſſiores erant. Et alii quidem eorum menſis adhuc appoſitis/appræhẽ/ſi ſup eas extincti ſunt/& ſanguis eorũ cibo ꝑmixtus eſt/alios uero inuicẽ ſe ad pocula inuitãtes oc/cidit multos ẽt in ſoporẽ conuerſos extinxit/quicũq; uero occurrere & armis inuolui/& ex aduerſo conſiſtere potuerunt/hi ẽt facilius quã illi qui iacebant nudi perempti ſunt. Quos ab hora prima in/terficientes uſq; ad neſperam permanſerant ita ut Amalechitarum nõ remanerent amplius quã qua dringenti/qui tamen in camelis curracibus aſcendentes uix euadere potuerunt. Eripuit ergo Dauid alia omnia quæ tulerunt hoſtes/ſed ẽt uxores ſuas & ſociorum. Cunq; reuertentes ueniſſent ad locũ ubi ducẽtos q eos nõ potuerũt ſequi reliquerãt ad caſtra cuſtodiẽda/& illi quidẽ quadringenti partẽ prædæ eos accipere/nõ cenſebãt/qui ſecũ nõ fuerant/cũ utiq; deberet ſufficere ſi uxores cũ filiis/alia q; ſuppellectile mererent ſuſcipere/ſeq; meliores & digniores/quippe qui laborẽ ſuſtinuiſſent hoſtes q; ꝑemiſſent præda direpta. Dauid aũt malignã hanc & iniuſtã dixit eſſe ſniam cũ eſſent digni deo præbẽt/ut & ulciſcerent in hoſtibus/& omnẽ prædã cũ his qui una ad perſequendũ egreſſi fuerãt/ex æquo diuiderent/qñ ad diuerſorii cuſtodiã remanſiſſent/& ex illo lex iſta permanſit/ut tantũ ac/cipiãt qui cuſtodiũt caſtra/quãtũ illi qui pugnant. Veniens aũt Dauid in Sicelech. omnibus in Iudæa amicis & neceſſariis partẽ prædæ direxit. Et uaſtatio quidẽ Sicelech & Amalechitarũ hmõi fuit in/ceritus. Palæſtinis igit dimicãtibus/& pugna graui cõmiſſa Palæſtini quidẽ ulciſcunt/& multos ſuo rũ hoſtiũ pemerãt. Saul aũt rex iſrahelitaꝝ/& eius filii fortiter decertantes/& utẽtes omni fiducia tã q; gloria eoꝝ in bona morte/& in hoſtiũ dimicatione cõſiſteret/nihilq; hoc ꝓcioſius eſſe iudicantes/oium inimicorum cohortẽ cõtra ſe cõuertentes undiq; circũdati/piter ſunt extincti/multos tñ Palæ ſtinorũ forti dimicatione pemerunt. Erãt uero ſaul & Ionathas/& Ammina dab/& Melchis. His er/go cadẽtibus hebræoꝝ populus cõuerſus eſt in fugã/& turpitudo & cõfuſio facta eſt ex interitu ſaul & de grauiſſimis hoſtibus undiq; ſuper eos ingruẽtibus. Saul aũt hoc mõ pemptus eſt. Dũ eẽt hoſtiũ multitudine cõſtipatus. Palæſtinis crebro ſup eũ iacula dirigẽtibus/oibus pene ꝓſtratis paucis exin de fugientibus/ipſe clariſſime decertatus eſt. qui uulnera in ſe multa ſe gerẽs. ita ut nequaq; iã poſſet tolerare. nec ferre plagas/ ſemetipſum qdẽ perimere erat inualidus/iuſſit aũt armigero/ut eũ gladio educto perimeret/ut nequaq; uiuũ eũ compræhenderent hoſtes. Armigero non præſumẽti dominũ ſuum occidere/ipſum gladium ſuũ educens/& in terra cõfigens irruit in mucronem/& cum nequi/ret ſibi uim ultimæ mortis inferre/nec ferrum eius membra tranſiret/conuerſus & uidẽs quendã iu/uenem requiſiuit quis eſſet. Quem cum cognouiſſet Amalechitã/rogauit ut educto gladio eũ mor/te qua uellet occideret. Quod cũ feciſſet ſublato auro ex eius brachiis/& corona regali fugit. Vidẽs autẽ armiger eius Saul extinctũ. occidit & ſemetipſum/nulluſq; de cuſtodibus corporis eſt relictus/ſed oẽs ceciderunt in monte qui dicit Gelboe. Audientes aũt hebræi qui habitabant in cõualle trãs iordanẽ/& qui in cãpeſtribus ciuitates habebant/q; ſaul cecidiſſet & eius filii/& omnis cũ eo piſſet exercitus/relinquentes ꝓprias ciuitates/ad loca occultiſſima fugierunt. Palæſtini inuenientes urbes derelictas atq; deſertas habitauerunt in eis. Cũq; ueniſſent hoſtes exuere/inuenerũt corpus ſaul & fi lioꝝ eius. Quos expolitãtes eoꝝ capita trũcauerũt/& in omnẽ prouinciã ꝓuulgauerũt hoſtes ſuos cecidiſſe. Quoꝝ arma qdẽ cõſecrata ſunt in Aſtaroth tẽplo/corpora uero ſuſpẽderũt ſup mur/ciui/tatis Bethſan/quæ nũc Scytopolis appellat. Cũ ergo audiſſẽt habitatores ciuitatis labes Galaad die tertio q; trũcaſſent ſaul mortuũ & eius filios Palæſtini/crudele iudicãtes eũ iſepultũ deſpicer/egreſſi uiri fortiſſimi/& ꝓſumptiõe ꝓcipui cũ ipa ciuitas & corpibus/& aĩalibus uiros habuerit ualde robu/ſtos/tota nocte iter agẽtes/uenerũt ad ciuitatẽ Bethſan/& accedẽtes ad muros hoſtiũ/& deponẽtes corpus ſaul & filioꝝ eius detulerũt in labes hoſtibus ꝓpter fortitudinẽ eoꝝ nequaq; ꝓhibere ualẽti/bus aut ꝓſumẽtib'. Viri ãt labes cũ oi populo flẽtes ſepelierũt corpa eoꝝ i optio loco ꝓuiciæ/quẽ Se

getem

gtē appellāt/& ieiuñiū ſeptē dierū cū mulieribus & ifātibus ſup eos celebrauerūt tondētes pectora ac lugētes regē & filios eius/& exercitū dñi/nec cibū deſiderātes guſtare uel potū. Hūc itaq; finē Saul pphetāte Samuel habuit/qa obediēs deo nō fuit ppter mādata que cōtra Amalechitas accepat/& q; Abimelech ſacerdotis generationem/& ipſam Abimelech/& ſacerdotum una peremit urbem. Regnauit ergo ſaul Samuel quidem uiuente annis decem & octo/moriente autem Samuel alios duos qui huiuſmodi habita cōuerſatione defunctus eſt.

Incipit liber ſeptimus.

Q uo Dauid qdē ſup unā tribū in ebron ciuitate regnauit/& ſup aliā multitudinē filius ſaul. Cap. I.

Rædictū itaq; pliū geſtū eſt die qua Dauid uictis Amalechitis reuerſus eſt in Sicelech. Et cū ibi duos habitaret dies/tertia die uenit quidam liberatus a pugna/que cōtra palæſtinos fuerat geſta/& qui ſaul interemerat ſciſſa ueſte & aſperſo capite cinere. Qui dū adoraſſet Dauid iterrogatus/ unde tali mō uenerit/ait ab Iſrahelitaꝝ pugna/quibus infeliceē terminū pueniſſe dicebat & multa quidem hebræoꝝ milia fuiſſe necata & regē piter eoꝝ Saul cum filiis interēptum/ſignificabatq; uidiſſe ſe & hebræoꝝ fugā/& fugienti quoq; regi fuiſſe pñtē/quē ēt ne cōpræhēderēt ab hoſtibus ipſe ſerogatus ab eo iugulaſſe fatebatur/quia dū gladio ſuo icubuiſſet pp uulneꝝ magnitudinē non ualebat ſeipm occidere. Cum hæc dixiſſet ſigna mortis eius oñdit aurum brachioꝝ regis & coronā/quæ cum expoliaſſet/mortuum Saul ei detulerat. Dauid itaq; cū iam non diſcederet/ſed aperta ſigna mortis eius inſpiceret/ueſtē quidē repēte diſrupit/deflēs aūt & lugēs cū ſuis totā diē in fletu & lamētatione ptraxit/cui maior triſtitia nata eſt pro morte Ionathæ/qui fideliſſimus amicus fuerat/& ei cā ſalutis extiterat. Tantā. n. ſui uirtutē Dauid circa deuotionē Saul oñdit/ut nō ſolū finē eius luctuoſe ſatis habuerit/licet ſæpius p eū mortis picula paſſus ſit/ſed ēt puniret eius iterfectorē. Nam cū dixiſſet ei/quia ipſe ſui accuſator erat qui regē occiderat/& eū cognouiſſet/quia de genere Amalechitaꝝ eſſet repēte eū ꝓcepit iterimi. Cōſcripſit aūt epitaphiū ſicut fieri aſſolet in ſepulchris quod lamentationes cōtineret/& laudes Saul & Ionathæ/ quod ēt uſq; ad meū pmanſit tps. Cū uero hoc mō regi exhibuiſſet/pāctū eius finito luctu per prophetā cōſuluit deū quā ei ciuitatē daret ad habitādū de tribu Iuda. Cuiq; dixiſſet datuꝝ ſe ei Ebron/derelicta Sicelech uenit ad eam deductis duabus uxoribus ſuis/& q erāt cū eo cūctis armatis. Ad quē cōueniens omnis populis illius tribus eū conſtituere regē. Qui cū audiſſet q; ſaul & eius filios ſepeliſſent uiri labes habitatores Galaditis/miſit ad eos/laudans & approbans eoꝝ opus/& uirtutē/& agens gratias pro ſtudio/quod circa defunctos habuerant/pariterq; dicens q; tribus Iuda eū cōſtituiſſēt regē. Abner itaq; princeps militiæ ſaul/ filius aūt Ner/uir efficax/& optimus ualde natura. cū uidiſſet cecidiſſe regē/& Ionathan/& duos alios filios eius/ueniēs ad caſtra filiū ſaul qui relictus fuerat nomine Hiſboſeth abripiens regē ſup eos q trans iordanē erāt/& totius populi pariter ordinauit/præter tribū. ſ. Iuda/ſtatuitq; regnū eius in terra/ quæ ſecūdū patriā quidē linguā uocat Manaim/ſecundū græcos dicit caſtra. Abner ergo exinde promouit electū exercitū nimis ut cōgrederet cū tribu Iuda/ iraſcebat. n. aduerſus eos a quibus rex Dauid fuerat ordinatus. Huic aūt occurit miſſus a Dauid Ioab filius Saruiæ ſororis eius de patre Sar natus/ hic. n. erat contra Abner conſtitutus militiæ princeps. Cū quo ēt fuerāt & ſui fratres abyſai/& aſahel & oēs armati Dauid. Itaq; ueniens ad quendā fontē in ciuitate Gabaa aciē cōſtituit ad pugnandum. Dicente uero abner ad eū uelle ſe probare/quis eoꝝ robuſtiorē haberet exercitū/cōuenit inter utroſq; ut duodecim uiros pugnaturos mitterent/& ꝓcedentes inter medias acies/qui ex utraq; parte ducū fuerant ad certamen electi/eductiſq; gladiis uiri Dauid/& tenentes capita hoſtium eorū lumbos & latera ſuis gladiis perforarunt/donec omnes quaſi ex uno conſtituto perimerent. His autem cadentibus etiam reliquus direptus eſt exercitus/& dimicatione fortiſſima procedente. abner populus uictus eſt/fugientesq; Ioab perſequi non ceſſabat/præcipiens armatis ut poſt eorum ueſtigia feſtinarent/& nequaq̄ occidendo deficerent/Cuius etiam fratres decertati ſunt proniſſime/inter quos clarior præcipue fuit iunior aſahel/qui tantam gloriam habuit in pedum uelocitate/ut non ſolum homines/ſed etiam equos ad currendi certamina ſuperaret. Is igitur perſequebatur principem abner/ recto greſſu in neutram partē declinās. Cūq; reſpexiſſet abner/& conſideraſſet impetū ſe ſequentis/ & dixiſſet ut unius militis arma ſumēs ab eius perſecutione quieſceret/& rurſus ille nequaq̄ a ſuo conamine penitus abſtineret/monente illo denuo ut recederet/nec coactus eum percuteret/& ante eius fratres ulterius fiduciam non haberet/uerba eius illo deſpiciente/fugiens poſt tergum lāceā coactus emiſit/eūq; repente mortali uulnere penetrauit. Hi uero qui cū eo pſequebant Abner/cum uenissent ad locum ubi iacebat aſahel mortuus circūſtantes nequaq̄ pſecuti ſunt hoſtes. Ioab aūt & frater eius abyſai ptranſeūtes uiderūt cadauer illius/& maiorem iræ fomitē contra abner hēntes/p morte fratris magna ſui uelocitate uſq; ad locū quendā noie Gabaon perſecuti ſunt Abner. Et cū ſol occūbe-/

ret/aſcendẽs in quẽdã collẽ cũ tribu Beniamin expectabat hoſtes ſimul & Abner. Qui dũ clamaret & diceret ad Ioab nõ eũ oportere uiros cõtribulos tãto certamine ꝓlii exacute/ſed ẽt fratrẽ eius Aſahel deliquiſſe/q; dũ eũ moneret ut a ꝓſecutione ceſſaret nec acqeſceret/ꝓpterea pcuſſus occubuiſſet/ ſapiẽter faciẽs Ioab/& hec uerba ſatiſfactionẽ eſſe decernẽs/miſſa turba reuocauit exercitũ/& ab ue hemẽti ꝓſecutione retinuit. Et Ioab qdẽ in illo loco moratus eſt. Abner aũt tota nocte iter faciẽs/& trãſiẽs fluuiũ iordanẽ uenit ad caſtra ad Saul filiũ Hiſboſeth. Altera uero die dinumerãs Ioab corpo/ ra defunctorũ ſepeliuit uniuerſos. Ceciderũt aũt de exercitu qdẽ abner milites q̃ſi trecẽti & ſexagita/ de dauid uero decẽ/& nouẽ & aſahel. Cui' corp' reportãtes Ioab/& abyſai i Bethleẽ/& i monumẽ to paterno ſepeliẽtes. ad Dauid regreſſi ſunt in Ebron. Cœpit igit' ex illo tẽpore bellũ inteſtinũ inter hebræos fieri/& multo tẽpore ꝓmãſit/ꝓficiẽtibus ſemp eis q cũ dauid erãt/& ãplius ad bella creſcẽ/ tibus/filii uero ſaul exercitus pene quotidie defluxit. Quo tẽpore nati ſunt dauid filii numero ſex/ ex totidẽ mulieribus. Quoꝝ ſenior quidẽ qui de achinoe matre ꝓgenitus. appellatus eſt amon/ſecũdus aũt de uxore abigail nomine eliab/tertius abſalon q natus eſt de Maacha filia Tholmai regis Geſſur/ quartũ uero habuit de muliere agit quẽ uocauit adoniã/qntũ habuit de Saphatia filiũ Habital. ſextũ etrã de Egla natũ denominauit. Cũq; inteſtina bella cõſiſterẽt & ſæpius ad opera belli cõtra ſe uenif ſent utriuſq; regis exercitus. Abner ꝓnceps militiæ filii ſaul/cũ eſſet ſapiens/& ualde populũ uidere/ tur habere deuotũ egit ut oẽs cũ Hiſboſeth eſſent/qui ẽt cũ eo magna deuotione cõſtricti multo tem pore ꝓmanſerunt. Poſt hæc aũt abner in quodã crimine cõprehẽſus/cuius hæc cauſa fuit/q; cũ ſaul cõcubina cõcũberet/nomine Reſpha filia Haia culpatus eſt a rege. Vnde dolens & grauiter idigna/ tus/q; nõ iuſtã retributionẽ mereret' ab eo pro quo tãta inſtãtia laborãs interminatus eſt regnũ ſe trã ſlaturũ ad dauid/& oſtẽſuꝝ/q; nõ ſua fortitudine ſapiẽtiaq; regnaret Hiſboſeth ſup eos qui erãt ultra iordanẽ/ſed illius potius operibus atq; fide. Tunc mittẽs in Ebron petiit ut a dauid fidei iuſiurãdum accipere/& eũ ſociũ & amicũ haberet/ꝓmittẽs ſe ſuaſurũ populo/ut a ſaul filio recederet/& iꝑm re/ gẽ totius ꝓuinciæ cõſtitueret. Dauid aũt quæ poſcebat ipleuit. Lætatus.n. in his quæ abner apud eũ egiſſet ꝑmũ initiũ fœderis hoc petiit ut ei ſuã uxorẽ reduceret/quã magnis belloꝝ piculis cõperaſſet quippe pro qua ſexcẽta capita Palæſtinoꝝ ſaul obtulerat regi. Et uxorẽ qdẽ eius Michol ſublatam Falthi/cui tũc erat copulata remiſit abner ad Dauid. In qua re ẽt Hiſboſeth cooperator acceſſit/ſcri/ ꝑſerat.n.& illi Dauid/ut uxorẽ iuſte reciperet ſuam Cõuocatis itaq; ſenioribus plæbis & tribunis & millenariis uerba hæc abner retulit ad eos dicẽs. Sæpius quidẽ paratos ut ab Hiſboſeth recederetis & ꝓtingeretis ad Dauid/ab hac uos ego uolũtate retinui/nunc aũt ſi uultis hæc iplere/permitto/ſci/ ens q; deus per Samuelẽ prophetã Dauid promiſit hæbreorũ oium regnũ/& ꝓdixit q; Palæſtinos il le uaſtaret/& ſubiectos efficeret. Hæc audientes ſeniores & principes/q; & abner ꝓnceps militiæ uo lũtatẽ cum ſua quã & ꝑmitus habuerãt circa rerũ effectus haberet/unanimes conſenſerũt/ ut dauid/ ſe regno traderẽt. Cũq; ad talia cõſpiraſſent/cõuocauit abner tribũ Beniamin/oẽs enim ex ea cuſto des corporis erãt Hiſboſeth/qbus ẽt iſta locutus eſt. Cũq; nullũ uideret ſibi reſiſtere/ſed magis ad oia quæ uellet ipſos paratos haberet/ſumẽs ex eis. xx. uenit ad dauid ut promiſſam iuriſiurandi religio/ nẽ firmaret/fideliora.n. erũt q̃ ꝑ noſipſos gerimus quã quæ ꝑ alios ꝓ nobis agunt' ut hæc uerba quæ cũ eo haberet/ꝓncipibus diceret ut ad omnẽ tribũ quæ ipſe ꝑ ſe gereret ĩdicaret/quẽ dũ ſplendide ſu ſcepiſſet/& per multos dies opulẽtis & præcioſis cõuiuiis refeciſſet/petiit ut dimiſſus ab eo deduce/ ret ad eũ populũ quo præſente atq; uidente/ei traderet ꝓncipatũ. Cũq; dauid dimiſiſſet abner/adhuc eo ad Ebron nõ procul abeunte uenit Ioab qui erat ꝓ eo militiæ princeps/& agnoſcens quia ueniſ/ ſet ad regẽ abner & ante paululũ dimiſſus eſſet fœderibus celebratis ꝓ regno dauid/metuens ne illũ qdẽ in honore primi ordinis cõſtitueret/aut haberet regni ꝓticipẽ/& cũ in rebus aliis eſſet aſtutus/ & prouidus ille certis ꝓficeret ꝓpibus/ipſe uero decreſceret/& militiæ amitteret principatũ/uiã peſ/ ſimã & maligniſſimã cogitauit/& ꝑmũ qdẽ tẽtauit/ut ei detraheret apud regẽ monẽs ut ſe cuſtodi/ ret & ꝓmiſſiones nõ reſpiceret abner/hæc facere dicẽs illũ/ut ſaul filio cõfirmaret ĩperiũ/& qa ꝓ fal latiis atq; dolo ueniſſet ad eũ & uellet ſpẽ & diſpẽſationẽ regni eius agnoſcere & ſic ad ꝓpria reme are. Cũ uero his uerbis ñ potuiſſet ꝑſuadere regi/nec eũ uideret exacui deteriorẽ ruinã rurſus aggreſ ſus eſt. Et cũ deliberaſſet. ut abner ĩterimeret/miſit q ſequerent' eũ/& cõprehẽſum ex dauid nois præ ceptiõe reuocarent/tanq̃ eſſet aliq̃ ei detecturus/quæ ipſo ꝑſente uidebat' oblitus. Abner ãt duũ hæc audiſſet a nunciis/appræhenderãt. n. eũ in quodã loco noĩe Syra/q aberat ab Ebron ſtadiis q̃ſi uigin ti/nihil metuens futuroꝝ regreſſus eſt. Cui occurrẽs Ioab añ portã & ſuſcipiẽs eũ q̃ſi maxime deuo/ tus ꝓpter & amicus/ſæpe. n. fingũt uere ſe eſſe bonos/& malignæ ſuſpitiõis extraneos/q aliqd iniqu/ um tentare ꝓſumũt/ſegregauit qdem eũ ab aliis hoibus/tãq̃ in ſecreto ei locuturus/& in locũ portæ deſertiorẽ ductũ/eũ eſſet ipſe ſolus & abyſai frater eius/euaginato gladio eius latus effodit. Et abner qdem hoc mõ Ioab dolo pemptus eſt ꝓ morte qdem ſicut ipſe dicebat fratris Aſahel/quẽ ꝓſequen/ tẽ ſe iteremerat abner in pugna facta in Gabaon/ſed ut tũc uerĩtas habuit/ꝓ metu ſui ꝓncipatus &

honoris

honoris quẽ habere putauerat eũ apud regem. Ex his itaq; debet conſiderare quilibet quãta & qualia præſumũt homines ꝓpter auaritiæ zelũ/& ꝓncipatus affectũ/cũ nulli hæc cædere uolũt. Nã cõcupiſcẽtes hæc adipiſci per multa mala ad ea ꝓueniũt. Quæ rurſus metuẽtes amittere/multo deteriori/bus actionibus/ut ea retineãt ĩplicant/tanq; nõ ſit equale malũ adipiſci uelle tantũmõ magnitudinẽ ptãtis & dũ aſſueuerit qlibet eius bonis uti/ea rurſus amittere cũ in retinẽdo potius excelſior ſit erũna/ꝓpterea crudeliora moliunt/& præ timore ne amittãt quæ adepti ſunt/cõmitterẽt grauiora præſumunt. Sed de his quidẽ breuiter indicaſſe ſufficiat. Porro Dauid audiens interitũ abner/animo qui dẽ grauiſſime doluit/& corã omnibus teſtificatus eſt/tẽdẽs ad deũ dextrã ſuã/& clamãs q; nõ fuiſſet in abner interitu cõſentiens/ne eius mãdato aut conſilio fuiſſet extinctus/& maledicta poſuit/ualde grauiſſima cõtra eũ q illũ occiderat/& domũ eius uniuerſam/& eos q hoc egerãt/ꝓ defuncto pœnis eẽ fecit ſubiectos. Erat.n. ſollicitus/ne cõtra fidẽ & iuſurãdũ ageret qđ exhibuerat abner. Præcepit aũt deflere & lugere & lamẽtationes fieri ſup uirũ/& eius corpus ſolẽnibus honorare obſequiis/cum & ipſe ueſtẽ diſruperit ingemiſcens/& ſacco uideret indutus. Hæc quidẽ facere ꝓcepit ꝓcedẽtes locum lũ/ipſe aũt lugẽs & deflẽs ſequebat cũ ſenioribus atque ꝓceribus/oſtendẽs deuotionẽ circa uiros/& triſtitiã circa defunctos/& q; nõ eius cõſilio fuiſſet extinctus. ſepelierũt ãt eũ in Hebron/uæ dicẽtes & cõſcribẽs lamẽtationes ſup eius ſepulchrũ/ipſe ſtãs ꝓmitus ſup monumẽtũ fleuit/& aliis hoc celebrare cõtradidit. Sic.n. mors abner afflixit/ut neq; cibũ cogentibus amicis ſummeret/ſed iuraret nihil ſe guſtaturũ uſq; ad ſolis occaſum. Hoc itaq; factũ deuotionẽ ei populi adiunxit. Nã amici Abner honorẽ collatũ mortuo gratiſſime ſuſceperunt/& Dauid cuſtodẽ fidei crediderũt/& q; omni digni/tate/& rebus ſolẽnibus eũ tanq; parẽtẽ & amicũ colere potuiſſet/cui nõ ut inimico cõtumeliã fecerat/nec turpi eũ/aut neglectæ ſepulturæ tradiderit. Oẽs ergo pro optima & mitiſſima regis nã lætabant unoquoq; credẽte talẽ futurã regis in ſe ꝓuidentiã/qualẽ eũ in abner morte uidebãt. In his ergo geſtis Dauid præcipuã gloriã habere uidebat. Vñ factũ eſt/ut nullus ſuſpicaret. Abner uoluntate eius occiſum. Locutus ergo eſt ad populũ. q; ipſi qdẽ triſtitia nõ fortuita ꝓueniſſet/optimi uiri morte ſauciato nec parua detrimẽta fore Hebræis/illius uirtute ꝓuatis q eos cõſiliis optimis & uirtute manuum cõtra hoſtiũ fortitudinẽ deſcẽdere potuiſſet. Sed deus inquit cui cura eſt rerũ omniũ/nõ huius ſãguinẽ deſerat indefenſũ. Ergo nouit q; Ioab & abyſai ſaruiæ filius nihil ꝓualeo facere/cũ ſint me ipſo potẽtiores/ſed uicẽ eis reddat ꝓ hmõi ꝓſumptione dignitas. Igitur hoc modo abner defunctus eſt.

Quia eo interfecto dolo amicorum omne regnum Dauid accepit. Capi. II.

VDiẽs mortem eius Saul filius Hiſboſeth/nõ leuiter eſt afflictus/cum fuiſſet cognato patruus/& qui eius cãm regnãdi præbuerat/multumq; cõdoluit/& mortẽ Abner uehementer ingẽuit. Sed nec ipſe multo tẽpore ſuper eũ uixit. ſed a filiis Rẽmõ/ideſt bana & Rechab paſſus inſidias interẽptus eſt. Iſti.n. cũ eſſent genere Beniamitæ in priori ordine conſtituti cogitauerunt. q; ſi perimerẽt Hiſboſeth/maxĩa dona a rege Dauid & ꝓncipatũ militiæ/aut aliud quodã munus accipere mererent/ſolumq; eũ reperientes meridie dormiẽtẽ/& neq; præſentes eẽ cuſtodes/neq; puellã quæ ianuas erat obſeruare ſolita nigilãtem/ſed & ipſam labore & opere conſueto ſimul & æſtu in ſoporẽ fuiſſe conuerſam/ingreſſi domum in qua Saul filius dormiebat/occiderũt eum/eiuſq; caput abſcidentes tota die iter egerũt & uelut fugientes eos quos leſerant. & feſtinãtes ad eum cui erant ſua beneficia ꝓbituri/ac per eũ adepturi ſecuritatẽ/uenerunt in Hebron oſtendenteſq; Dauid caput Hiſboſeth/cõmẽdabãt ſemetipſos quaſi deuotos & interfectores inimici eius imperii. At ille nõ ſicut ſperabãt eoꝝ ſcelere delectatus ait. O peſſimi uiri & ultionẽ repẽte ſuſcepturi/neſcitis q; ego interfectorẽ ſaul pemi/q eius mihi coronã aureã deportauit/licet ille rogatus hoc feciſſet/ne ſaul cõprãhenderent hoſtes. An certe mutatũ me/& nequaq; eſſe huiuſmodi credidiſtis/ſed quaſi lætaret cũ malignis hominibus/& munus crederem peſſimas actiones interfectoꝝ ꝓprii domini & necantiũ in ſuo lectulo uirũ iuſtũ qui nihil operatus eſt mali/& uoſipſos multa ꝓuidentia & honore glorificauit. Quapropter illi quidem nunc debetis pœnas/a me excipientes digna ſupplicia/qui putaſtis me libenter mortẽ illius habiturũ. Nõ.n. aliter gloriã meã fœdare potuiſtis/quã ut me talia uel le crederetis. Cũq; dixiſſet hæc omni eos tormẽto puniri iuſſit/caput uero Hiſboſeth in tumulo Abner honore maxĩo ſepeliuit. His igit̃ finitis/uenerũt oẽs maiores natu hebræoꝝ ad Dauid in hebrõ/& millenarii & duces eorũ/tradiderũtq; ſemetipſos/deuotionem quã circa eũ adhuc uiuente ſaul habuerant recordantes/pariter & honorẽ quem ei cũ eſſet millenarius præbuiſſent/nec nõ & quomodo per ſamuelem ꝓphetã a deo rex fuerat ordinatus & quõ Hebræoꝝ prouinciam eius dimicatiõe contra Palæſtinos habita/deus liberari conceſſerit. Ille uero hunc fauorem gratiæ ſuſcipiens/rogauit ut in hac uoluntate perſiſterent/nec eos huius rei cauſa pœniteret. His ergo comminiis opulentiſſime ſaginatis/miſit ut oẽm populum undiq; conuocarẽt. Et cõgregati ſunt ex tribu quidẽ Iuda/quaſi ſex milia octingenti ferentes arma/& ſcuta/& lanceas/iſti nanq; Saul filio miniſtrabant/quibus præter miſſis/tribus Iuda regem fecit Dauid/ex tribu autem Symeon ſeptẽ milia centũ/ex tribu Leui/qua

tuor milia ſeptingẽti/hſites ꝓncipẽ Iudã/cũ qbus erat ꝓnceps ſacerdotũ Sadoch/cũ uigiti & duobus cognatis & ducibus/de tribu aũt Beniamin/armati q̃tuor milia/hæc.n.tribus adhuc ſuſtinebat/credẽs quemq̃ de ſaul genere regnaturꝯ/de tribu ãt Effrẽ uiginti milia & octingẽti/potẽtiſſimi/& ſũmo robore ꝓcellẽtes/de dimidia uero tribu Manaſſẽ/ſedecẽ & octo milia de tribu ãt Iſachar ducẽti qdẽ ꝓnoſcẽtes futura/armati uero uigiti milia/de tribu aũt Zabulõ armati electi/qnq̃gita milia/hæc.n. tribus ſola ad dauid tota cõuenit/iſti ſiqdẽ eadẽ arma habuerãt q̃ & tribus Gad/ex tribu aũt Neptalim/uiri iſignes & ꝓnceps mille armis utẽtes/ſcuto ſimul & lãcea/quos ſequebaꝫ tribus ſua/quæ nũero comꝓhẽdi nõ poterat/ex tribu aũt dã/electi uigiti ſeptẽ milia ſexcẽti/ex tribu Aſſer q̃dragita milia/ex duabus aũt tribubus/& media Manaſſes/q̃ trãs iordanẽ habitabãt/armati ſcuto/& lanceis/& eaſſibus.& loricis/& gladiis/cẽtũ uigiti milia/ſed & reliquæ tribus gladiis utebãtur.Hæc itaque multitudo cõgregata eſt ad dauid in Hebron cũ multo apparatu panis & uini/& omniũ q̃ ad cibum pertinere noſcunt/& uno decreto dauid confirmauere iperiũ.Cunq; tribus diebus feſtiuitatem populus celebraſſet/& in Hebron epulas habuiſſet/exurgens exide dauid cũ omnibus uenit in Hieroſolymã.

Quõ obſidens Hieroſolymã dauid/& capiens ciuitatẽ/expulit qdẽ ex ea Chãanæos/ & Iudæos in ea cõſtituit/& de amicicia facta iter ipſum/& Hirã Tyri regem. Capi. III.

EBuſæis aũt habitãtibus ciuitatẽ/qui erãt ex genere Chananæoꝝ/& claudẽtibus ei portas/cecos aſpectu/& claudos/omneſq; leproſos/ad deriſionẽ regis cõſtituentibus ſup murum & dicẽtibus/q; ꝓhiberent eũ ceci ingredi ciuitatẽ/quæ agebãt deſpicientes eũ ꝓxima munitione muroꝝ/iratus rex.Hieroſolymã obſidere cœpit/& multo ſtudio & labore conari/ut eã caperet/q̃tenus in ipſo ꝓncipatus initio ſuã fortitudinẽ demõſtraret.Interminatus itaq; & ipſius & aliis ſiqui forte haberent aduerſus eũ reſiſtẽdi conamẽ/inferiorẽ ciuitatẽ magna uirtute cœpit.Cũq; adhuc arcẽ obtineꝛ nõ poſſet/cœpit honores & munera ꝓmittẽdo rex ꝓnius ad opus bellicũ cõmilitones ꝓuocare/ut q cũq; per ſubiectos colles in arcẽ cõſcenderet eãq; caperet/ꝓncipatũ militiæ totius populi poſſideret.Cũctis itaq; cõſcendere feſtinãtibus & nullo labore ꝓ muneris ꝓmiſſi retributione tardãtibus.Saruiæ filius Ioab ꝓuenit uniuerſos/& aſcendẽs in cacumine/clamauit ad regẽ exigẽs militiæ ꝓncipatũ.Expulſis itaq; rex de ſũma arcæ Iebuſæis/& redificãs ciuitatẽ eã Hieroſolymã nũcupauit/& oĩ tẽpore in ea ſui habitauit iperii.Tẽpus aũt quo ſup tribũ iuda habuit principatum in Hebron fuerant anni ſeptem/& menſes ſex.Cũq; regnũ ſuũ cõſtituiſſet Hieroſolymis/rebus potius clarioribus utebatur/deo ſemper ei meliora prouidente/& gloriã eius latius ampliante.Inter hæc aũt miſit ad eũ Hirã rex Tyri/& amicicias cũ eo ſocietatẽq; firmauit,miſitq; ei ẽt domũ/ideſt ligna cedrina/& artifices uiros/fabros lignarios/& iſtructores/q regiã domũ in Hieroſolymis cõſtruxerũt.Dauid aũt ſuperior muniẽs ciuitatẽ eiq; copulãs arcẽ/unũ undiq; corpus effecit/& cũcta muro circũdedit ſuper opus aũt muroꝝ cõſtituit eſſe Ioab.Primus itaq; dauid Iebuſæis expulſis hãc ciuitatẽ Hieroſolymã nũcupauit.Nam ſub Abraã noſtro pente Solima uocabaꝫ.Quodã noſtro dicunt/& q homerus poeta.Hieroſolymã nuncupauit.Hieron.n.hebræa lingua munitio eſt.Fuit aũt hæc extrãea ab hebræis omne tꝑs/ab illo quo Ieſus ꝓnceps iſrahelitaꝝ cõtra chanãnæos pugnauit eiſq; deuictis/terras eoꝝ diuiſit Hebræis/præter Hieroſolymã/unde nõ potuerũt Iſrahelite expellere chananæos/uſq; dũ eos dauid obſedidiſſet.ánoꝝ quingentorum quindecim.Faciam memoriã cuiuſdam nomine Ofni/uiri quidem inter Iebuſæos ualde locupletis/qui tamen in poſſeſſione Hieroſolymoꝝ non fuerit interfectus a dauid/propter fauorem quem habuerat apud hebræos/& quoddam beneficiũ uel ſtudium quod etiã circa ipſum regem oſtendiſſe uidebaꝫ quæ tamen poſt paululũ opportunis declarabo.Accepit autem dauid extra eas quas habuit /alias uxores/& cõcubinas & filios genuit numero nouem quos etiã nominauit.Amnam.Elluneban.Nathan.Salomonem/Iebar.Helieb/Falna.Iona Fininhas.Hellifalẽ/necnon & filiam Thamar/quoꝝ nouem quidem ex generoſis formiſ erãt nati/duo uero quos ultimos noiauimus/de cõcubinis.Porro Thamar cõſãguinea fuit Abſalõ.

Quod ſecundo pugnãtes cõtra ſe Palæſtinos in Hieroſolymis uicit/& de arca dei de cariathiarim in Hieroſolymam deducta. Capi. IIII.

OGnoſcentes itaq; palæſtini regem Dauid factum ab Hebræis uenerunt ſuper eum in hieroſolymam/ & apprehendẽtes cõuallem que uocaꝫ Gigantũ/eſt ei locus nõ ꝓcul ab urbe/illic caſtra poſuerunt.Rex autẽ Iudæoꝝ.Quõ nihil abique prophetia deiq; inſtiõne faciebat/uolens eius uolũtatem agnoſcere/& uelut ad ſtipulatorem eũ habere/præcepit principi ſacerdotũ/ut quid deo placeret/& qualis terminus/forte in hoc bello cõſulto prædiceret.Quo ꝓphetante uictoriã/cõtra Palæſtinos eduxit exercitũ/& habita pugnæ cõgreſſione/ipſe poſt tergũ irruens ſup hoſtes/alios robore magnæ uirtutis occidit/alios effugauit.Nemo tamẽ credat modicũ ueniſſe Palæſtinorum exercitum ſuper hebræos/eo q hoſtes fuerint ſic facillime ſuperati/& aut nihil aut non forte dignum aliquid memoria fecerint/ſed cunctꝫ ſciat omnem Syriam/& uniuerſam phœnicem/& ſuper hæc alias multas/& pugnaces gentes fuiſſe

cũm eis

cum eis hac dimicatione communes. Cuius rei hoc maximum erit indicium/quia cum ſæpius iam Palæſtini deuicti fuiſſent/& de ſuo exercitu multa milia pdidiſſent/ſine dubio cū maiori ueniebant uirtute ſup Hebræos. Deniq; & hoc plio uicti/denuo cū triplici manu ſup dauid uenerunt/ & in eo loco caſtra poſuerunt. Quo facto/rurſu Iſrahelitarū Rex conſuluit deū de plii huius euentu ,pphe/tauitq; ſacerdos/ut in ſilua q̄ uocatur Planctus/retineret exercitū/erant aūt non procul ab hoſtibus & nec primitus ſe moueret/nec inciperet dimicare donec arbores uento flante mouerentur. Cum uero ſilua concuſſa fuiſſet/& ipſe quod ei p̄dixerat deus adueniſſet in nullo moratus/egreſſus eſt q̄ſi iam ad p̄paratā certamq; uictoriā. Cuius impetū non potuit multitudo hoſtiū ſuſtinere/ſed mox ad primā congreſſionē in fugā conuerſos/paſſim pſequendo proſtrauit. quos etiā pſecutus eſt uſq; ad ciuitatē Gazathenā/quæ eorū terminat regionē. Diripuit aūt eorū caſtra/in quibus & multas diui/tias cōperit & deos eorū ſimul exterminauit. Hoc igit̄ bello hmōi qualitate finito/placuit dauid habito cōcilio cū ſenioribus/& principibus/& Millenariis/ut ex omni ,puincia/& ex omnibus tribu/bus cūctā iuuentutē ad ſe faceret euocari/deinde ſacerdotes atq; leuitas/& euntes i Cariathiarim ar cā dei exinde in Hieroſolymā deducerent/& cultura ei debitā exhiberent ſacrificiis & honoribus/q bus mos eſt placari diuinitatē/quod ſi regnāte adhuc Saul egiſſent/nihil mali poterāt ſuſtinere. Igi tur oī populo congregato ſicuti tractauerant/uenit & Rex ad arcā. Quā portantes de domo Am/minadab ſacerdotes/& iponētes ſup uehiculū nouū/eā ducere fratres ſuos ac filios cū bobus pmiſe runt. Rex aūt p̄cedebat arcā/& cū eo populus uniuerſus/hymnū dicentes deo/& totius ,puinciæ mo dulatione cantantes/cū uario ſono pcuſſionū/& diuerſæ ſaltatiōis ingenio/necnō & pſalmis & tubis ſimul & cymbalis/arcā deducētes in Hieroſolymā. Et cū ueniſſent ad quēdā locū/q uocat̄ area Che don/accedens ad arcā oza/ira dei repente pcuſſus ē. Nā cū boues declinaſſent arcam extendens ille manū ſuā & uolens eā retinere cū ſacerdos nō eſſet/quo eā attingere p̄ſumpſit/extinctus ē. Et rex q/dē/& populus uniuerſus/in morte eius affligebant̄. Locus aūt in quo defunctus ē/Ozæ concilio ha ctenus appellat̄. Metuens aūt dauid & cogitans/ne forte hoc patere/ ipſe/ſi apud ſe ſuſcipet arcā in ciuitate qđ Oza ptulerat/q eo q; ſolūmō manū ad eā ,ptenderat/ita uidebat̄ extinctus arcā qdē nō ſuſcepit ad ſemetipm in ciuitate/ſed p̄cipit/ut in agro uiri cuiuſdā/noie Obidā gñe Leuitæ reconde ret̄/q̄ tribus mēſibus ibi māſit/domūq; Obidā nimis āplificauit/cui deus p eā bona multa cōceſſit. Audiens aūt rex/quo hæc ,pueniſſent Obidā/& ex p̄ori pauptate/& humilitate/ opulentiæ magna ubertate polleret/ita ut zelū circa eū oēs inſpicientes hērent/ ſecurus qa ,nihil pateret̄ mali/arcā ad ſuā regalē urbē reportauit. Quā ſacerdotes qdē deferebant/ſeptē uero chori quos rex conſtituerat p̄cedebant. Ipſe ār ludebat in cythara atq; plaudebat/ita ut ēt uxor eius Michol Saul filia p̄mi regis uidens eū facientē talia derideret. Deferentes aūt arcā/poſuerūt in tabernaculo/qđ ei dauid cōſtitue rat. Tūc imolauit hoſtias copioſas utq; pacificas. & omnē populū ad conuiuia conuocauit/ita ut & mulieribus & uiris/& puulis diſtribueret colliridas panis/& aſſaturā/& liganū frixū & partē imola cionis. Cūq; populis hmōi epulas p̄buiſſet/dimiſit eos ipſe uero domū ,ppriā uenit. Cui dū aſtitiſſet filia Saul Michol uxor eius/p aliis quidē rebus orauit deū/ut ei bona p̄beret/q̄ ipſe ,ppitius conferre potuiſſet/culpauit uero illū/eo q; tantus rex ludēdo ſaltationibus añ ſeruos & famulas fuiſſet turpi ter remudatus. Cui dauid reſpondit/non ſe uereri facere/q̄ deo placerent qui utiq; eum p̄poſuiſſet & patri eius/& cæteris/& ludere ſæpius & ſaltare/& nihil quod famulis eius uel ei turpe uideret̄ atten dere. Hæc itaq; Michol ex dauid quidē filios minime procreauit/iūcta uero ei cui illā patet ſuus tra diderat dauid abrepta/quos filios genuerat de quibus loco ,p̄o declarabimus. Videns ār rex pene quotidie dei uoluntate ſua negocia ,pmoueri/delinquere ſe putauit/ſi ipſe quidē habitaret in domi bus cedrinis & excelſis/& optima conſtructione decoratis/arcā uero dei in tabernaculo deſpicere cōmorari. Ob quā rem uoluit tēplū edificare deo ſicuti p̄dixerat Moyſes. De quibus rebus cū locu/tus fuiſſet Nathā propheta/ad faciendū opus aggreſſus eſt/tanq̄ deus ei in oībus cooperator exiſteret. Et cū haberet iā p̄paratā ad fabricā tēpli materiā/illa nocte deus Nathā prophetā uiſitauit in ſōnio p̄cipiēs/ut dauid diceret quia uolūtatē qdē eius & deſideriū approbaret/cū nullus primitus cogitaſ/ſet ei tēplū edificare/& ipſi qdē habenti hmōi uoluntatem non concedi conſtruere templum/ eo q; multis proeliis decertando eſſet hoſtiū ſanguine maculatus/poſt mortē uero eius longa ſenectute ſu ſcipiendam faciendū templum Salomoni eius filio qui ei foret ſucceſſurus in regno/cuiq; ſe ita pro ſpicere ſicut pater filio cōpromiſit & regnū quidem filiorum ſe nepotibus ſeruaturū & traditurum ipſum uero ſi delinqueret/languore terræ ſterilitate puniendū. Hæc ergo audiēs a propheta Dauid/ de lætus effectus/in eo q; ſuis nepotibus regnum ſeruaturum fore cognoſceret/& qa ,firmiſſime eius domus clarior foret/repente uenit ad arcam & proſtratus in facie ſua/adorauit ,deum/ & ex omni/bus gratias egit/tam pro his/q̄ ipſi iam p̄ſtiterat/& ex humili ac paupere tanta regni magnitudine ſublimarat & ad gloriæ culmē euexerat/quam pro regno eius nepotibus cōpromiſſo necnon & pp prouidētiam quā hebræis/& eorum libertati contulerat. Hæc cū dixiſſet/& deū laudaſſet abſceſſit.

pugna

Pugna quã habuit Dauid cõtra Palæſtinos & Moabitas/& Adrazarũ regem/& Damaſce/nos/atq; uictoria & de amicitia facta inter ipſum & Thou regem. Capi. V.

INtermiſſo ſiqdem pauco tpe/cogitauit/ut bellũ Palæſtinis inferret/ne ullã pigritiam aut deſidiã generari ſui s rebus inſpiceret/& ſicut ei ꝓdixerat deus ſubuerſis hoſtibus in pace de cætero relinqueret poſteris ſuis iperiũ/& cõuocato rurſus exercitu denun ciãs ut eẽt bello parus/cũctis rite diſpoſitis/ſurgens de Hieroſolymis/uenit ad Palæſtinos. Quos dũ bello uiciſſet/& multã prouinciã tenuiſſet/adieciſſetq; terminis He/bræoꝝ/bellũ cõuertit ad Moabitas/& dũas qdẽ ptes eoꝝ exercitus uictas dimicãdo cõſumpſit/reli quos aũt captiuos accipiens/& ãtua tributa eis ſponens/rurſus cõtra Adrazarũ filiũ qdẽ Arai/regẽ uero Sophinæ cõuertit exercitũ/de cuius acie habita cõgreſſiõe circa Euſratẽ fluniũ pedeſtriũ qdẽ pemit q̃ſi uiginti milia/eq̃ſtriũ qnq; milia/cœpitq; currus eius/quoꝝ plurimos incẽdit/centũ tantũ/mõ reſeruauit. Audiens aũt Damaſci Syriæ rex Adadus/q; Dauid expugnaſſet adrazaꝝ tanq̃ amicus eius ad eius ſolatia cũ maxio uenit exercitu/eũ ſicut ſpabat ab opꝑſſione liberaturus/& cõgreſſus de nuo apud Euſratẽ cõtra Dauid/bello deuictus eſt. Ceciderũt. n. ferientibus eos Hebræis de exercitu Adadi q̃ſi uiginti milia reliq uero in fugã uerſi ſunt. Meminit aũt regis & Nicolaus in qnto hiſtoriarũ libro ſic dicens. Poſt hæc ãt trãſacto iã multo tpe/qdã puincialiũ noie Adadus/ualde fortiſſimus in Damaſco & alia Syria ꝓter Phœnicẽ iperauit/& habuit cõtra Dauid iudeæ regẽ. Cũq; multis ꝓliis dimicaſſet/nouiſſime circa Euſratẽ uictus eſt/q tunc optimus regũ robore & fortitudine uide/bat. Ad hæc aũt ẽt liberos eius dicit qa poſt illius mortẽ ſuſcipiebãt ab alterutris & regnũ & nomen his uerbis. Siquidẽ illo moriente/eius nepotes uſq; ad decimã generationẽ regnauerũt/ſingulis qbuſq; a patre mox in ipſo ꝓncipio nomen accipientibus/ſicut in ægypto Ptolomæi quorũ tertius ualde potens/& repare uolens aui ꝓditionẽ/bello illato iudæis/uaſtauit ꝓuinciã/q̃ mõ Samaria nũcupat. Nõ eſt ãt hiſtoriographus ueritate ꝓuatus. Is ẽ utiq; adadãs/q pugnauit in Samaria/regnãte achab/apud Hebræos/de quo poſt hæc loco ſuo narrabimus. Igit Dauid caſtrametarus ad Damaſcũ/oẽm reliquã ſyriæ regionẽ ſuæ ditioni ſubiecit/& munitiones in ꝓuincia uniuerſa conſtituens/tributaq; eos inferre decernens/euerſus eſt/aureáq; pharetrã & arma diuerſa q̃ cuſtodes corpis adadi gerebãt deo dicauit i Hieroſolymis/q̃ poſtea ægyptioꝝ rex Seſach dũ pugnaſſet cõtra eius nepotẽ Roboã cœpit/& multas alias ex Hieroſolymis ſecũ diuitias ad ꝓꝑa deportabat. Hæc itaq; dũ in loco ꝓpo nenerimus/ſingula q̃q; narrabimus. Rex igit Hebræoꝝ deo ſubimet coopante/& oia bella ſubdẽte ẽt cõtra alias Adraxari regis ciuitates caſtrametatus eſt. i. Bachã & Machoneas q̃s capiens magna uirtute uaſtauit. Inuentũ ergo in eis eſt aurũ multũ/necnõ & argentũ/inſup & æs/qđ auro melius eẽ dicebãt ex quo ẽt Salomõ illud magnũ uas qđ mare uocabat effecit/optimos cãtharos/cũ deo tem plũ ædificaſſet. Cũq; rex Emathenus audiſſet adrazar & eius exercitũ fuiſſe uaſtatũ/metuens ne Da uid ſup eũ quoq; ueniret/amicitiis & fide eũ uoluit obligare/miſitq; ad eũ adarã filiũ ſuũ/egitq; gratias q̃ ĩimicus eius adarazar fuerit expugnatus/utq; ſocietatẽ cum eo & amicitias faceret exorauit. Cui ẽt magna munera direxit. i. uaſa antiq̃ opatione facta aurea & argẽtea ſimul & ærea. Dauid ãt facto fœdere cũ Thou rege Ematheno/eiuſq; dona ſuſcipiens/filiũ ipſius cũ honore cõpetẽti utriuſq; dimiſit/ea uero q̃ ab illo fuerãt deſtinata/& aurũ aliud & argẽtũ qđ de ciuitatibus diuerſis & gentibus habuerat ſubiugatis ſecũ portãs dicauit deo. Nõ ãt ipſi ſolũmõ dimicãti/q; exercitũ ꝓducenti uictoriã cõtulit deus/ſed ẽt miſiſſet abeſſa fratẽ Ioab cũ magna manu in Idumæã ꝑ illũ quoq; uictoriã ei cõceſſit/Idumæoꝝ quoq; decẽ & octo milia uiros abyſai. dimicãdo pemit. Tũc. n. oẽm Idumæam rex in ſua ditione ꝓpiens tributa ꝓ terra & ꝓuniuſcuiuſq; capite ab eis accipiebat. Erat aũt & nãr iuſtus/& iudiciorũ cõtẽplatione ueriſſimus. Principẽ uero totius exercitus hũit Ioab/ad cõſcriptiones aũt geſtoꝝ Ioſaphat filiũ Agilud. Inſtituit aũt de domo Phinees ꝓncipẽ ſacerdotũ abiathar q̃ eius amicus erat/ſcribã uero fecit Saraiã Banaiæ ãt filio ioiadæ cuſtodiẽdorũ/corporũ ꝓbuit ꝓnci/patũ. Seniores aũt filii eius circa corpus & eius cuſtodiã erãt. Recordatus aũt eſt ẽt fœderis/& iuſiurandi qđ habuerat cũ ionatha filio ſaul/& amicitiarũ atq; ſtudii illius oblitus nõ eſt. Nã iter alia bona memor ẽt erat eorũ q ei ꝓterito tpe bñficia ꝓbuiſſent. Præcepit ergo regri/ſi aliqs de ſaul gñe ſupereſſet/cui retributionis debitũ ꝓ ionathæ amicitiis repẽſaret. Et cũ qdã fuiſſet adductus de domo ſaul q potuiſſet ſcire ſiqs adhuc gñe ſupeſſet/iterrogauit eũ ſi aliquẽ noſſet uiuere de cognatiõe ionathæ/ut ꝓ bñficiis illius ei ſua munera repenſaret. Qui rñdit relictũ eius eſſe filiũ/noie Mẽphibos/ueſtigiis claudicantẽ. Is. n. dũ pater eius & auus nunciati fuiſſent in bello cecidiſſe/a nutrice ſua raptus/& ea fugiẽte lapſus eius ex humeris/greſſus ualde uexauerat. Dũq; cognouiſſet/ubi uel apud quem nutriet/miſit ad Machir in ciuitatem Iodabar/apud quem Ionathæ filius alebat. Quo facto uenit Memphibos ad regem/& ꝓſtratus in faciem adorauit eũ. Dauid aũt iuſſit eũ habere fiduciã/& ſperare meliora/deditq; ei domũ paternã/& omnem ſubſtãtiã quã Saul auus eius habuerat/fecitq; eũ conuiuium ſuum/præcipiens/ut nullo die ab eius menſa recederet. Cũq; puer adoraſſet/& re-

tuliſſet

tuliſſet gratias pro uerbis pariter & pro donis/uocauit Dauid Syba/dicēs/paternā ſe domū & oēm Saul ſubſtantiā Ionathæ filio ꝯdonaſſe. Illi uero ꝓcepit/ut operaretur terram/& collectos reddi/tus uniuerſos in Hieroſolymā deportaret/atq; quottidie ad menſam regis deduceret puer/ipſumq; Sibam & filios eius numero quindecim/& famulos nūero uiginti Mēphibos filio Ionathæ donauit. Hæc itaq; conſtituente rege/Syba famulus adorans/& cūcta ſe promittens facturū eſſe diſceſſit. Ionathæ ergo filius in Hieroſolyma habitauit/habens cum rege conuiuiū/cui omnes diligentia uelu/ti filio regis exhibebatur. Habuit uero & filium quē appellauit Micham. Ergo qui relicti fuerant de genere Saul & Ionathæ hunc honorem apud Dauid habuiſſe noſcuntur.

Quō contra Ammonitas/& Meſopotamenos pugnauerit ac ꝓualuerit. Capi. VI.

ILlo itaq; tpe Naas amico Dauid Ammonitarū rege defuncto/eiq; filio in regno ſuc/cedente/miſit Dauid ut eū conſolaret mortē patris leuiter ferre monēs atq; in amici tia quā cū patre eius habuerat pmaneret. Quod ꝑncipes ammonitarū mala uolūtate & nō ſecundū Dauid conſiliū ſuſceperūt/exacuerūtq; regē ſuū/dicētes/exploratores miſſiſſe Dauid q eoꝝ ꝓuinciā & exercitū clementiæ occaſione cognoſcerent & cauē da eoꝝ colloqa ſuaſerunt/ne incaute periculū alicuius calamitatis incurrerent. Hæc itaq; credēs bñ tractaſſe ſuos iudices ammonitarū rex legatos qui a dauid miſſi fuerant/graniſſimis affecit iniuriis. Radens.n. medietatem barbæ eorū & ueſtiū eorū medietatē abſcindens/relaturos opibus & nō uer bis dira reſponſa dimiſit. Rex aūt Iſrahelitarū hæc cognoſcens indignatus eſt & iniuriā factā ſibi ne quaq̄ deſpiciens/cōtra ammonitas parauit bellū/ut contumeliā q̄ fuerat legatis ſuis ipoſita/regis pi culū uindicaret. Porro neceſſarii regis ammonitarū & ꝑncipes uidentes quia fœdera diſrupiſſent/ & pœnas pro tali ꝓſumptione luere deberent/ſemetipſos ad ꝓlia ꝓparabant. Tū uero mittentes ad Syrū Meſopotamiæ regē mille talenta/ſociū eū ſub hac mercede fieri popoſcerunt. Habebat āt iſte rex pedeſtriū uiginti milia. Conduxerūt aūt & regē ꝓuinciæ Maacha/& quartū noīe Abiſtob. Sed & iſti hēbant duodecim milia armatoꝝ. Dauid aūt non expauit/neq; hoꝝ ſolatiū/neq; ammonitaꝝ exercitū ſecutus de deo q iuſte cōtra eos erat ꝓ hmōi iniuria pugnaturus. Et cū dediſſet Ioab ꝑncipi militiæ floré totius exercitus miſit eū cōtra illos ad ꝓliū. Qui circa Metropholim ammonitaꝝ Cha ran achā ueniens caſtra fixit. Igitur hoſtibus egredientibus/& aciē non ſimul/ſed in duas ptes diſpo nentibus/quoꝝ auxiliatoꝝ qdem manus in campo curio cōſtituta eſſe uidebat. Ammonitaꝝ aūt exercitus circa portas aduerſus Hebræos/uidens hoc Ioab cōtraria molitione tractauit/ & fortiſſi/mos qdē uiros eligens ſe oppoſuit Syro/& regibus q cū eo erant/reliquā uero partē fratri ſuo aby/ſai tradidit/ut contra ammonitarū aciē dimicaret/dicens/ut ſi uideret Syros ſibi & ꝓualere & for/tiores eſſe/acie conuerſa ferret ei ſolatia/ſi aūt illū ammonitæ cōprimerent/ipſe eū ſimiliter adiua ret. Cūq; inuitaſſet fratrē atq; rogaſſet/ut magnanimiter & fiducialiter ageret uniuerſa/& granē ue recundiā metuens decertaret/illū quidē cū ammōitis pugnaturū dimiſit/ipſe aūt Syros aggreſſus ē. Qui ꝑmo qdē fortiter reſtiterūt/multos tñ eoꝝ ꝑemit Ioab/oēs aūt cōuertit in fugā. Quod uidētes ammonitæ/metuenteſq; abyſai & eius exercitū nō reſtiterūt ac ſuos imitati/in ciuitatē repēte fuge runt. Hoſtibus ergo ita deuictis Ioab ad regē cū claro triūpho in Hieroſolymā remeauit. Hæc ergo deuictio ñ ꝓſuaſit ammonitis/ut a bello ceſcerēt/neq; dū cognoſcerēt dauid uictorē a ꝓliis abſtinue rūt/ſed mittētes ad regē Syroꝝ adadezer trās euphratē/eū ad ſolatiū cōduxerūt/q hēbat qdē ꝑncipē militiæ ſobbacoꝝ/pedeſtriū uero octogintamilia/& equitū mille. Cognoſcens aūt rex Hebræorū rurſus ammonitas tñ ſupra ſe exercitū cōgregaſſe/non iā aduerſus eos ꝑ duces ſuos pugnare decre uit/ſed ipſe cū oī uirtute tranſiēs Iordanē fluuiū eis occurrit/& congreſſus in pugna uicit egregie/& īterfecit milia pedeſtriū q̄draginta/eqtū uero uſq; ſeptingētos. Proſtrauit aūt in acie ꝑncipē militiæ Chadā noīe Sobach/cū quo uulnere mortuus eē noſcit. Meſopotamiæ uero dū pugna fuiſſet hoc mō terminata tradiderunt ſe Dauid/& dona miſerunt ei. Et ille qdē ſolus eſt reuerſus in Hieroſoly/mā. Cū aūt uero ichoaſſet/miſit dauid principē militiæ Ioab/ut cū ammonitarū gente pugnaret. Ille uero ꝓficiſcens/oēm eorū depopulatus eſt regionē/& ipſos in metropoli Rabath clauſos obſedit.

Quoniā Dauid concubuit cū Berſabee uxore Vriæ/& iſm Vriā fecit occidi gladio filiorum amon/& de uerbo Nathā ad eum miſſi pro peccato quod commiſerat. Capi. VII.

COntigit igit ea tēpeſtate dauid peſſimū uiciū/cū eſſet nā iuſtus/atq; religioſus & patri/as leges magna uirtute ſeruaret. Is.n. dū hora meridiana iā ad heſperā declināte/in ſupe riora regalia ſolito more deambularet/uidit mulierculā ſpē ualde pulcherrimā. & cūctis fœminis ꝓponendā in domo ꝓpria aq̄ frigida ſe lauante/noīe berſaben. Cuius mulieris pulchritudine ſtupens/concupiſcentiā retinere non potuit. Quā dū uocari feciſſet/ cū ea cōcubuit. Quæ cōcipiens/miſit ad regē/& ut cogitaret iſinuauit/q̄tenus cōmiſſū ſcelus potuiſſet abſcōdi ne ſecūdū leges patrias moriret adultera. dauid āt uirū eius noīe Vriā q erat Ioab armiger/de obſeſſio ne bellica fecit euocari. Quo ueniente/de exercitu aç de obſeſſione regrebat. Illo āt referente omnia

ei ꝑſpere

ei p rosp̃ere prouenire/tollens epulas de ſuo conuiuio dedit ei/iuſſitq; ut pergens ad ſuã coniugẽ/in eius recũberet amplexibus. Vrias aũt hoc quidẽ non fecit/dormitauit aũt inter alios armigeros regis. Quod dũ cognouiſſet rex/requiſiuit/cur poſt tm̃ tempus propriã non ueniſſet ad domũ/nec ad uxorem/dum oẽs de peregrinatione remeantes/hanc habebant uoluntatẽ. Cur reſpondent/non eẽ iuſtũ ut dũ comilitones eius/& dux in terra caſtrorũ & in hoſtiũ regione dormitarent/ipſe cũ uxore propria requieſceret/& epulus indulgeret. Et cũ hæc ille dixiſſet/ p̃cepit/ut illa die ibi maneret/altera uero die pergere dimitteret ad ducẽ. Vocatus ergo rurſus ad cœnam Vrias a rege/& ad ebrietatẽ uſq; perductus/inuitante eo ſtudio ſe rege frequenter ad copulã/nihilominus itetũ dormiuit ad ianuas regis/nullo deſiderio concitatus uxoris. Quo facto nimie rex contriſtatus/ſcripſit Ioab Uriã quaſi in eo deliquerit p̃cipiens puniendũ. Significauit ẽt ultionis modũ/ne fieret ipſe in ſuo ſcelere manifeſtus dicens/ut parte qua eſſet hoſtiũ grauis manus/& poſſet pugnando periculũ ſuſtinere/ibi eũ poneret/& cõmiſſo p̃lio iuberet cunctos ab eo recedere/ut ſolus in mortis periculo remaneret. Et cũ hæc ſcripſiſſet & ſuo ſignaculo munifſet/epiſtolã Ioab deferendã dedit Uriæ. Ioab ãt litteras ſuſcipiens/& uoluntatẽ regis ꝓgnoſcens/ad locũ ubi hoſtes nouerat fortiter imminere Uriã conſtituit. Dedit itaq; ei quoſdã militũ optimorũ/ſeq; dixit omniũ uirtuti ſolatia p̃bituru/ſi forte poſſent partẽ muri deiicere/& ad internã ciuitatis intrare. Quẽ petit/ut cũ eſſet miles ualde fortiſſimus/& haberet gloriã apud regẽ & omnẽ exercitũ/ad hoc non dedignaret ad hoſtiũ incurſionẽ accedere/ſed potius hmõi res agere congauderet. Cũq; Vrias fiducialiter acceſſiſſet Ioab ſeorſum cũ eo pugnaturis dixit/ut eũ ſolũ facta hoſtiũ incurſione deſererent. Hebræis igitur ad ciuitatẽ accedẽtibus/Ammonitæ metuentes/ne illo loco ubi Vrias conſtitutus erat ueniẽtes inimici muros ciuitatis aſcẽderent/eligentes fortiſſimos uiros/& repente portas aperientes magno curſu & ipetu inimicos aggreſſi ſunt. Quod dũ uidiſſent/oẽs q erãt cũ Uria ſicut eis ꝓdixerat Ioab receſſere poſt tergũ. Vrias aũt dum confunderetur fugere/aciẽq; deſerere/ſuſtinuit hoſtẽ/& impetũ eorũ ſua uiuacitate ſuſcipiens/ peremit quidẽ non paucos. Circundatus aũt & captus in medio uulneratus interiit/cũ quo etiã quidã alii de ſociis ſunt extincti. His ita geſtis/nũcios Ioab miſit ad regẽ/p̃cipiens eis ut dicerent/q; ſtuduiſſent quidem capere ciuitatẽ/& cũ acceſſiſſent ad murũ/multis ibi cadentibus abſceſſiſſent/& ſiquidẽ iraſceretur/Uriæ mortẽ pariter indicarent. Hæc igitur audiente rege/& grauiter ferente/& dicente eos incaute feciſſe/ut ad murũ urbis accederent/cũ magis deberent p cuniculos aut alias machinationes capere ciuitatẽ/dum utiq; exẽplũ haberent filii Gedeõ Abimelech/qui dũ turrim Thebes expugnare/uellet/uiolenter a ſene muliere petra p̃cuſſus probaretur extinctus/& cũ eſſet uir fortiſſimus/pp̃ difficultatẽ rei turpiter ſit perẽptus/qua memoria oportuiſſet eos muros hoſtiũ nõ adire/cũ ſit optimũ apud oẽs/ut ea q̃ geruntur in p̃cliis ſeu bene ſeu male/memoria teneantur/quatenus alia quidẽ imitanda ſint alia fugiẽda. Cũq; heſitaſſet rex/& de caſu bellico cogitaret/Uriæ mortẽ a nunciis indicata/repente ab indignatione ceſſauit iuſſitq; ut reuertentes Ioab dicerent/humanũ eſſe quod contigit & bella hmõi ſemp habere naturã mutabilem/ut aliqñ quidẽ inimici ſuperiores ſint/aliqñ uero ſubiecti/ de cætero uero in obſidione ꝓuidendũ/ne denuo in aliqua parte delinquerent/ſed uallis & molitionibus diuerſis obſiderent/& p̃ualentes ciuitatẽ quidẽ omnino ſubuerterent/ & habitatores omnes pariter trucidarent. Nuncius itaq; Ioab ea q̃ fuerant a rege dicta portabat. Vxor aũt Uriæ beteſaber mortẽ ſui uiri cognoſcens multis eũ diebus fleuit. Quieſcẽte uero triſtitia eius & lachrymis/mox eã accepit uxorẽ/& filius maſculus ex ea proceſſit. Quas nuptias deus non libenter inſpexit/ſed iratus contra Dauid/apparuit in ſomnis prophetæ Nathã regẽ culpãs in his q̃ male cõmiſerat. Nathã ergo cũ eſſet uir urbanus & ſapiens/& cogitaret qa reges dũ in irã incitant/amplius eã/q̃ iuſtitiæ iura reſpiciunt/interminationes quidẽ dei tunc tacere decreuit/& alia uetо utilia uerba loqui diſpoſuit/& dicens ei hmõi cãm/qd de ea ſentiret/manifeſtũ ſibi fieri poſtulabat. Duo inquit uiri in una ciuitate degebant quorũ unus idoneus erat/& multos greges iumentoꝝ bouũq; & ouiũ poſſidebat alter pauperculus/qui unam tm̃ agnã habebat quã cũ ſuis filiis enutriebat cum qua etiam cibis propriis ueſcebatur/& quã non aliter/quã filiã diligebat. Cũq; hoſpes ueniſſet ad diuitẽ/nihil de ſuis pecudibus uoluit occidere/ut epulas amico ꝓberet/ſed miſit ad agnã pauperis & eam ſublatã/peregrino conuiuiũ miniſtrauit. Hic itaq; ſermo uehemẽter cõmouit/regẽ/maligñũ q; pronũciauit illũ hominẽ corã Nathã/qui talia ꝓpetraſſet/& quadruplũ dixit pro agna iuſte redditurũ/& ſup hoc morte mulctandũ. Nathan aũt reſpondẽs/ait ipſum eſſe quem pati talia decreuiſſet quia opus malũ ualde cõmiſſerit/reuelauit ei & apte manifeſtauit irã dei/qui eũ regẽ cunctorũ fecerat Hebræoꝝ/& oĩum in circuitu gẽtiũ multaꝝ atq; magnaꝝ cõſtituerat dominũ/& a manibus Saul antea liberauerat/dederatq; ei cõiuges/qbus iuſte fuerat & legaliter copulatus/ſed qa nũc eũ ſpreuiſſet/ & ipie contẽliſſet/eo q; & alienã uxorẽ tuliſſet/& uirũ eius necandũ hoſtibus tradidiſſet/deo eum pœnas exoluere/& uxores eius ab uno dicebat filio uiolẽtias ſuſtinere/ſeq; ipſum fore eius inſidiis expellẽdum/& dũ eius peccatũ occulte fuiſſet geſtũ illud cũctis uidẽtibus ageret/moriturũq;

pariter

pariter & puerū/qui ex ea eſſet ꝓcreatus. In his ergo rege turbato/& ualde cōfuſo/& cū lachrymis & triſtitia ipie ſe geſſiſſe confeſſo/erat enim deicola/uir qui nil oīno in ſua uita ꝓter in caſu uxoris Vriæ deliquerat/miſertus eſt deus/& reconciliatus ei/ſeruaturū ſe eius uitā/regnūq; pollicitus ē agē ti pœnitentiā de his/q̄ male geſta fuerant. Cūq; Nathā regi ꝓphetaſſet/domi reuerſus eſt. Puerū ue/ro qui de uxore Vriæ fuerat generatus/grauis diuinitus languor inuaſit. Pro quo rex nimis afflictus cū a cibo ſeptē diebus abſtinuiſſet/ adhortātibus ſæpe famulis non comedit/ ſed ueſtibus atris indu tus/atq; ꝓſtratus in cilicio iacebat in pauimento/& deo ꝓ ſalute pueri ſupplicabat/ quia ualde eius matrē amabat. Septima ergo die puero moriente/non ꝓſumebant hoc regi famuli nūciare/cogitan tes/quia ſi cognoſceret/& a cibo & ab alia ſui diligentia potius abſtineret/tanq̄ in luctu filii conſti/ tutus/qppe cū eo languente/talia ꝓ triſtitiā pertuliſſet. Sentiens aūt rex famulos ꝓturbari/& ea pa/ ti q̄ ꝓcipue ſolent aliquid celare uolentibus prouenire/intelligens mortuū puerū/& uocans unū de famulis/ac ueritatē audiens. repente ſurrexit & lauit & ſumens candidā ueſtē/uenit ad tabernaculū dei/iuſſitq; cibos apponi. Quo facto/multus ſtupor eius cognatos/& famulos apprehendit/quia cū nihil horū puero languente feciſſet/eo mortuo/ſimul hæc omnia celebraret. Cūq; ab eo huius facti cām requirerent/aſſerens eos nimis indoctos/ait/adhuc quidē uiuente puero dū ſpē ſalutis eius ha/ beret hæc oīa faciebat/credens ꝓ hæc ſe placare diuinitatē/quo deficiente uita uana triſticia nihil ꝓ deſſet. Quod cū dixiſſet/regis ſapientiā laudauerunt. Poſt hæc aūt ingreſſus eſt ad mulierē Betenſa ber. Quæ concipiens/maſculū filiū procreauit/quē iubente Nathan propheta Salomon appellauit. Porro Ioab Ammonitas obſeſſione fortiter affligebat/aquā eis auferens/& rerū cæterarū ubertatē multūq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico nāq; puteo bibebant oēs/ & licet il/ lis eſſet fontis auxiliū/ne tñ deficeret/non eo largius utebant. Quo facto ſcripſit hæc regi ſignificās & rogans eū ut ueniret ad ciuitatē quatenus eius nomini uictoriā deſignaret. Quod cū ſcripſiſſet Io ab/approbans rex eius uoluntatē/& deuotionis fidē/ſumpto ſecū exercitu/uenit/ut Rabath depo/ pularet urbē. Quā dū bellica lege coepiſſet/milites eā uaſtare ꝓmiſit/ipſe uero tulit coronam regis Ammonitarū/habentē pondus auri talentū & lapides ꝓcioſos/& in medio ſui Sardonicē/quā ſemp Dauid geſtabat in capite. Multa ſiquidē alia & ꝓcioſa ſpolia in ea comperit ac rapuit ciuitate/ uiros aūt eius tormentis affecit. Hoc itaq; mō ēt Ammonitarū urbes quas cœpit euertit.

Quoniā Ammon filius Dauid mixtus eſt ſorori ſuæ Thamar/ꝓ qua re Abſalon frater eius in terfecit eū/& de fuga abſalon/& reuocatiōne ipſius ad patrē. Cap. VIII.

Euertente igit̄ in Hieroſolymā rege domus eius turpi uicio maculata eſt. Erat enim il li filia uirgo/nomine Thamar/pulchritudine ualde ꝓcipua/ita ut oēs fœminas ſpecio ſas euinceret. Huic frater erat abſalon/ex una genitrice ꝓcreatus. Hanc ammon filio rū Dauid ſenior concupiuit/& cū neq; ꝓp uirginitatē eius/neq; ꝓp cuſtodiā ſuo potiri deſiderio ꝓualeret/crudeli ꝓcuſſus uulnere carpebatur. Dūq; eius corpus interiori lā/ guore tabeſceret/& iā dolorē macies ꝓmutaret/innotuit Ionade cuidā cognato eius pariter & ami/ co. Erat uir iſte ſapiens/& ītellectu nimis acutus. Videns ergo quottidie ammon nō naturale corpus hñte/accedens interrogauit ut ei cām rei huius ediceret/dicebatq; arbitrari ſe hæc illū amoris occa ſione ꝓferre. Cūq; confeſſus fuiſſet ei ammon paſſionē ſuā/& quia ſororē ſuā conſanguineā concu/ piſſet/conſiliū ei ſuū deſideriū adipiſcendi hoc mō dedit/monens ut egritudinē ſimularet & ueniētē ad ſe patrē peteret/ut ei ſororē exhiberet/ut cōpetens egrotāti miniſteriū deſtinaret/qđ ſi fieret/ ꝓ/ maret citius languore/ammon ergo ponēs ſemetipſum in lectulo ſecundū Ionadæ cōſiliū ſimulabat infirmitatē/ut dū ad eū uiſitandū pater ueniſſet/popoſiſſet ſororē ei dirigere. Quā dū pater incūctā rer iuſſiſſet adduci/ea ueniente ꝓcepit ut ei manu ſua faceret panes frixos dicens ſuauiter ſe ex eius manibus cōmeſturū. Illa uero uidente fratre conſpſa farina faciens colliridas/eaſq; frigēs obtulit fra tri. Et ille quidē nequaq̄ guſtauit exeis/ſed iuſſit famulos ut oē a domo repellerent/ut quaſi facta qe te dormiret. Cūq; famuli quod iuſſerat ipleuiſſent/iuſſit ſorori/ut ei cibū ad interiorē locum domus afferret. Quod dū puella feciſſet apphendens eā/ut cū eo concuberet ſuadere tentauerat. Puella ue/ro clamabat dicens. Noli uiolentiā facere nec ipietante mihi frater inferre/noli leges tranſcendere/ & te iniquiſſima cōfuſiōe miſceri/ſed qeſce a re tā iniuſta & ex ſceleratiſſimo deſiderio/ex quo ob probriū & turpitudo noſtræ domui ppetua conferat̄/adiiciēs quia ſi de hac rē loquereť pater con ſugiū eius non denegaret ei. Et hæc quidē dicebat/uolens ad ꝓſens ipetū eius petulātē declinare. At ille non acquieuit/ſed nimietate amoris illius inflamatus/& robore eius paſſionis ualde pplexus ui intulit ei. Quē repente odiū poſt ſtuprū ſororis inuaſit/& iniuria ppetrata/eā ſurgere & abire ꝓce/ pit. Cūq; illa in hoc deteriorē proclamaret iniuriā ſibi irrogatā nec uſq; ad noctē eā manere pmitte ret/repente eā diſcedere iuſſit in die/ut ēt teſtimoniū ſuæ confuſionis incurreret. Qua reſiſtente iuſ ſit famulo ut eam prorſus expelleret. Illa uero dolens iniuriam ſimul & uiolentiā/diſrupto colobio quibus antiquæ uirgines utebantur/habente manicas/& ad talos uſq; profuſas/ne facile uiderentur

& cinere

& cinerē aſperſo capite ibat per mediā ciuitatem clamans & ingemiſcens uiolentiā ſibimēt irroga tā. Quī dū inueniſſet frater Abſalon requiſiuit qua cā proueniente hoc ageret. Et cū facta ſibi dixiſ ſet iniuriā quieſcere & mediocriter ait ferte germanā & iniuriam non putare q; corrupta eſſet a fratre. Cui dū ſatisfactum fuiſſet clamare & uiolentiā ſuam multis indicare ceſſauit & multo tēpo re apud fratrē abſalon uidua pmanſit. Quod dum cognouiſſet Dauid doluit quidē ſed cū Ammon ſeniorē filiū ſuū ualde diligeret eū noluit cōtriſtare. Quē abſalon crudeliter abhorrebat & latenter oportunum tempus ultionis delicti illius expectabat. Igitur ſecundus iā annus corruptionis ſororis eius exceſſerat & cū greges ſuos tonſurus aſcenderet in ciuitatē Balaſoriē aūt hæc in ſorte tribus Ef fraim rogauit patrē ut cū fratribus ad eius cōuiuiū conueniret. Quo recuſante ne illi grauis uide tur exiſtere uel fratres dirigi ſupplicauit. Quibus deſtinatis iuſſit abſalon famulis ppriis ut eū uide rent ammon hebrietate diſſolutū illo annuente interficerent eū nullūq; metuerent. Quo facto fra tres cūctos terror grauis & tumultus inuaſit & de ſe quoq; ſinguli formidantes aſcendentesq; in eos reuertebant ad patrē. Quidā uero pcedens nunciauit patri quaſi cūctos fratres interfeciſſet abſalon Tunc Dauid quaſi oēs uere ſimul extincti ſint & hoc a fratre triſtitia q̄ uſq; ad mortē fere uideretur amara nimis inuaſit & eo dolore neq; cām requiſiuit nec aliud quicq̄ poſt hoc tanti mali facinus co gnoſcere uoluit neq; ſuſtinuit ſed repente ueſte dirupta pſtratus in terra iacebat lugens filios uni uerſos & qui mortui nūciati fuerāt & ſimul q eos occiderat. Ionadab uero filius Sēmaa fratris Da uid conſolabat eū ut a triſticia tanta recederet nec crederet filios alios interēptos quia nec cā talis extaret ſed eſſet credibile quia hoc feciſſet abſalon in ſolū ammō pp Thamar ſuæ ſororis iniuriā. Inter hæc aūt ſonus equorū & tumultus quorūdā uenientiū attentos eos fecit. Erant aūt filii regis q a conuiuio fugiebāt. His lugentibus triſtis pater occurrit & pter ſpē uidens quos ante paululū peri ſe crediderat eos amplexatus eſt. Erat itaq; cūctis luctus & gemitus illis qdē ſupra mortuū fratrem regi uero ſup filiū iterēptū. Abſalon aūt fugit in Geſſur ad auū maternū uirū puinciæ illius potentē eſt apud quē triū annoꝝ tpe cōmoratus eſt. Cūq; Dauid uolūtatē haberet ut ad reuocandū abſalō filiū deſtinaret non ad uindictā qñ erat ira iā lōgo tpe leuigata ad hāc rē pceps milicie Ioab eum potius incitauit. Præparauit. n. quandā mulierē iā ætate puectā ut eū ſub ſchemate luctus interpel laret & hmōi uerba proferret. Quæ ait. Duo filii mihi rex erant qui in agro fuerant in cōtentionē conuerſi nulloq; pſente qui eos placare potuiſſet ab altero alter pcuſſus interiit. Cognatis aūt inter fectorē petentibus & uolentibus eū occidere ſupplico ut mihi ſalutē pcipias filii cōdonari nec reli quā ſpē meæ ſenectutis ſinas auferri & phibeas cūctos qui meū filiū interficere molianť. Non. n. aliud illud poterūt ſequi niſi q; timor regis ipetrauerit. Rege itaq; mulieris pcibus annuente rñdēs denuo mulier regi gratias inquit ago tuæ benignitati qui meæ miſertus es ſenectutis & pene ſine fi liis deſolatā filiū habere feciſti. Sed ut firma mihi ſint tuæ dona clementiæ pcor tuo filio eſto ppiti us eiq; remitte delictū. Quō. n. creditura ſum ſecuritatis mihi in hoc pbuiſſe bñficiū cū te uideā in cā ſimili cū tuo filio manere ſemp iratū. Factū nāq; eſt ut cū filius unus cōtra uolūtatē pīs mortuus ſit ſponte hac cā apponat & alius. Intellexit itaq; rex hoc conſiliū ſtudio Ioab imiſſum & interroga ta mulierecula dū cognouiſſet hoc uerū eſſe rex uocās Ioab ait ipetraſſe ſtudii ſui uotū eūq; abſaloni reuocare pcepit. Non. n. circa eum iā ulterius ſe dixit eſſe crudelē ſed irā indignationēq; remittere. Ille uero cū adoraſſet regē & eius ſermonibus gratias retuliſſet repente pfectus eſt in Geſſur & aſ ſumpto abſalon in Hieroſolymā remeauit. Præmiſit aūt rex dū uenire filiū cognouiſſet & pcepit ut ad domū propriā remearet non. n. iuſtū credidit ut mox uenientē ſuſciperet aut uideret. Ille uero patre iubente eius declinauit aſpectū cui tñ a familiaribus debitū exhibebat officium. Huius itaq; pulchritudo licet in triſticia poſiti & diligentiā cōpetentem regis filio non habenti nequaq̄ depoſi ta eſt ſed erat ſpecioſus & ſplendebat omni decore & corpis magna proceritate ita ut eos qui erāt in epulis conſtituti tranſcenderet. Cuius capitis erat tanta ceſaries ut uix octo diebus tōderi potuiſ ſet & erat tonſuræ eius pondus ſiclorum ducentorum qui faciunt quinq; minas. Habitabat autē in Hieroſolymis annis duobus habuitq; tres filios maſculos & filiam unam nimis ſpecioſam quā rex poſtea Roboā ſalomonis filius accepit uxorem. ex qua natus ē puer nomine Abias. Inter hæc mit tens Abſalon ad Ioab popoſcit ab eo ut pfecte placaret patrem & peteret quatenus eum ad ſuum aſpectum & colloquium reuocaret. Negligente uero Ioab mittens aliquos ſuorum confinem ſege tem eis incendit. Quod cum ille cognouiſſet ad abſalon uenit culpans eum & cauſam rei huius in quirens. Cui reſpondit. Hoc conſilium cōperi ut te ad nos ducere potuiſſem negligentē uerba quæ ibi pro paterna reconciliatione mandabā. Quapropter præſentēte pcor ut mitiges genitorē meū. Ego nāq; peius a fuga eſſe iudicio huc me ueniſſe patre mihi hactenus iraſcente. Ioab autē neceſſita tem eius cognoſcens & miſertus mediator exiuit apud regem eiq; locutus de filio egit ut libenter eū ſuſciperet. Quo ueniente & in terram proſtrato ac ſupplicantē ut peti ueniam impetraret por rexit dextrā & alleuauit eū & geſtorū obliuionem ſe habere pollicitus eſt.

Quomodo

Quō dauid domeſticis contra eū ſeditionē facientibus a filio ſit expulſus. uero dum pugnaret contra ſuū patrē Abſalon cū exercitu ſuo deperiit. Cap. VIIII.

ABſalon aūt dū ei hoc fuiſſet a patre conceſſum in puo tpe multos equos/ & multos ſibi curruſ inſtituit/& armigeros ququaginta/& diebus ſingulis ſurgens diluculo ad regalia ueniebat/& q cās hēbāt/& minores ueniebanē in eis delectabiliter alloqbaē qſi non hñ te bonos cōſiliarios patre/ſed iniuſtos in ſuis ſentētiis exñtes/quoz iudicio grauarenē. Pro q̄ re fauorē ſibi omniū collocabat/adiiciebat piter dicens/qa ſi hret hāc ptātē ipſe/cūcta ſub le/gū eqtate diſponeret. Hæc itaq; eo agente/populo ſibi placato cū iā deuotionē cūctoz ſe obtinuiſſe cōſideret poſt recōciliationē pris annis q̄ttuor iā trāſactis ſuplicauit/ut ei pī in Hebrō ire pmitteret q̄tenus pmiſſa deo ſacrificia celebraret/q̄ fugiēs deuouiſſet. Dauid ergo cōcedēte pfectus ē/ad quē multus populus eo iuitāte cōfluxit. Aderat aūt ei & cōſiliarius Dauid achitofel/Giloneus/& ducen ti uiri ex Hieroſolymis/neſcientes qdē conamē hmōi/ſed uelut ad ſacrificiū euocari. Hoc itaq; cōſi/ lio rex ab oibus ordinatus eſt. Quod dū ſuiſſet Dauid nunciatū/& inopinabiliter hoc filium feciſſe cognouiſſet/metuēs ipietatē eius ac pſumptionē miratus/qa nec peccati ueniā recordatus ē/ſed ſup illa ſcelera potiora iniqora cōmiſerit/p̄mū qdē ut regnū a deo datū nellet auferre/ſecundo ut patrē uta p̄uaret/deliberauit ut fugeret trans Iordanē/ & uocatis amicis ac neceſſariis/& de filii ſuperbia eis pticipato cōſilio/cūctaq; cōmittēs deo/decē cōcubinas cuſtodes regaliū derelinquēs diſceſſit ex Hieroſolymis/& alia multitudine eū eo fiducialiter egrediēte/ſimul & ſexcētis armatis/q Saul uiuē te fuerāt ei in fuga p̄ori pticipes. Abiathar aūt & Sadoch ſacerdotibus & oibus leuitis uolētibus ſi mul egredi cū arca dei/ſuaſit ut magis in ciuitate cōſiſterent cū eū poſſet deus ēt arca non portata li berare/mādauitq; eis ut latēter geſta q̄q; ei nūciarenē. Habuit aūt fideles ad oia miniſtros/ achimaā filiū Sadoch/& Ionathā filiū abiathar Ethai aūt letheus cū eo pfectus ē/licet Dauid eū manere i ci uitate noluiſſet. Cui dū ageſcere noluiſſet/ei puritatē potius ſuæ deuotiōis oñdit. Aſcēdēte āt dauid p montē oliueti pedibus nudis/& cūctis cū eo flētibus nūciatū eſt achithofel eſſe cū abſalon & eius parti fauere. Quod dū audiſſet/triſtitia eius magis accreuit/deū rogabat/& eū ſuppliciter exorabat ut abalienaret mentē abſalon a cōſiliis achitofel. Formidabat.n. ne contra ſe ei dando cōſilia p̄ualeret. Erat.n. uir aſtutus/ad proſpiciendā utilitatē nimis argutus. Cūq; in montis uerticē pueniſſet ciui tate reſpecta cū multis lachrymis quaſi amiſſo regno/domino ſupplicabat. Occurrit aūt uir qdā fi delis nomine Chuſi/& ipſe amicus. Quē cū uidiſſet Dauid ſciſſa ueſte/& aſperſo capite cinere flētē atq; lugentē/conſolatus eſt eū/& a triſticia ceſſare poſcebat. Et poſt hæc ſupplicabat ut iret ad abſa lon/q̄ſi ei conſentiens & eius ſecreta conſideraret/conſiliiſq; reſiſteret achitofel/quia ſi cū dauid per geret/tñ p̄deſſe non poſſet. Obediens ille Dauid eo derelicto uenit Hieroſolymā/quo ēt non poſt multū uenit abſalon. Paululū itaq; exinde p̄cedente dauid/Syba famulus Mēphibos quē curatorem inſtituerat poſſeſſionū quas donauerat filio Ionathæ/occurrit cū duobus aſinis oneratis rebus in iti nere neceſſariis ex qbus ipſe & q̄ cū eo erant refici debuiſſent. Requirente uero dauid/ubi relinque/ ret Mēphiboſeth/ait. in Hieroſolymis expectante ordinari regē ſe in præſenti ſeditione/ pp memo riā bñficioz Saul. In his aūt indignatus Dauid/oia q̄cūq; cōceſſerat Mēphibos/Sybæ donauit/mul to iuſtus eſſe credēs/ut hic q̄ ille potius hæc haberet. Et Syba qdē hoc facto ganiſus eſt. Igitur uenien te Dauid in locū chorā/pgreſſus eſt qdā de cognatione Saul/noīe Semei/filius gere/ & lapidabat eū/ac peſſimus ſermonibus accuſabat. Circūſtantibus aūt amicis/adhuc amplius blaſphemabat/& ſanguinariū eū/multorūq; malorū dicebat auctorē/īcrepās eū q̄tenus ex illa terra ueluti pollutus ex cederet/deo gratias referēdo q eū p̄uaſſet regno/& p ppriū filiū p eo q̄ peccaſſet in dominū ſuū ri te pœnas exigeret. Oibus aūt ſupra modū p motā iracundiā puocatis & pcipue Abyſai uolentē in terficere Semei/dauid ab ira retinuit dicens/ne malis pſentibus opus nouæ occaſionis admittamus. Non.n. circa hunc rabidū canē mihi reſpectus aut pudor eſt/ſed ad deū intētio/pp quē iſte ſup nos ita uidet inuictus. Nec eſt admirandū/ab iſto me talia ſuſtinere/qñ ēt filii uideor exptus ipietatem. Sed forſan aderit nobis miſericordia dei/& p̄ualebimus inimicis/quo adiuuante ſecuro itinere ppe remus. Semei aūt p aliā montis ptē currebat/& crebras ei faciebat iniurias. Cūq; dauid ueniſſet ad Iordanē/reficiebat ibidē ſuos itinere fatigatos. Igiē cū uenisſet abſalon & achitofel conſiliarius in Hieroſolymā cū oī populo/uenit ad eū amicus dauid Chuſi/& cū adoraſſet abſalon/optabat regnū eius in ſæculo & omni tpe permanere. Illo uero ei dicente cur cū præcipuus patris eius eſſet amicus eiq; fidelis ad omnia uiderentur/non cum eo tunc eſſet/ſed illo derelicto tranſiſſet ad eū temperate ſe facere dixit/ſequi deum/& totius populi iudicium. His īquit domine tecum manētibus/ recte & ego te ſequor. Regnū enim tibi adeo collatū eſt/quapropter eandē fidē atq; deuotionem tibi præ/ bebo quā patri. Non.n. pro rebus pſentibus indignari fas eſt/qñ non extranea ad domū mutatū eſt regnū/ſed in ea pmanſit filio ſuccedente patri. Hæc dicēs/ſatisfecit cū prius utiq; uideret eſſe ſuſpe/ ctus. Et uocato achitofel/quod oporteret agi tractabat. Qui ſuaſit ei ad concubinas ſui patris acce/

dere

dere/ex hoc enim populum ſciturum/creditumq; dicebat/quia circa patrem nulla ei iam recõcilia/
tio ſupereſſet/ex hoc cũ multa fiducia aduerſus eum omnis multitudo pugnaret/hactenus apertas
inimicitias eos habere/metuere credentes/poſſe patrem cum filio quocunq; tempore concordare.
Hoc ergo conſilio flexus/iuſſit famulis ut tentoria in ſolatio regio fierent. & uidente populo acce//
dens/ad patris ſui concubinas ingreſſus eſt.Hæc autem geſta ſunt/ſecundũ Nathan prophetiã/quã
Dauid olim de filii inuaſione ſignauerat.Cum uero feciſſet Abſolon quæ monuerat Achitofel rur/
ſus ſecundũ conſiliũ de parre contra patrem eum proferre poſcebat.Cũq; ille decem milia electos ſi
bi dari periſſet/ut & patrẽ eius interimeret/& eos qui cum eo pergeret incolumes renocaret/ut tũc
firmũ haberet imperiũ cũ pater eius extingueret/ dũ hæc ſnia placuiſſet/uocauit ẽt Chuſi amicum
ſui patris antiquũ/ſic enim ille eũ uocabat.Cui dũ ſniam achitofel idicaſſet/quid ẽt ei uideret de ea
dem cauſa requirebat.Ille uero cognoſcens/quia ſi fierent quæ ſuadebat achithofel.Dauid in mor/
tis periculũ peruenisſet/contrariã ſniam nitebatur afferre.Non ignoras inquit o rex tui patris & eo
rum qui cum eo ſunt fortitudinem/quia multis proeliis dimicauit/& ſemper ſuperatis hoſtibus ẽ re
uerſus.Nunc equidem credo illum in exercitu conſtitutũ/eſt enim ſicut noſtri bellicoſus/& idoneus
omnia prouidere/& dolos ſuperuenientiũ hoſtiũ declinare certiſſimus/circa ueſperã autẽ relinque/
re ſuos/aut in aliqua aula ſe celare/aut circa petras inſidias facere dũq; contigerit/ut noſtri congre/
diant ad proeliũ/illius quidẽ uiri ad modicũ ſe ſubducũt & dum ſecuri fuerint de regis auxilio/refu/
ſtunt.Et inter hæc illis pugnantibus repente cum alio exercitu tuus pater apparens/ſuis quidem for
titudinem præbebit ad bellum tuos uero inopinabili ſuperuentu proſternet.Fac igitur operationẽ
mei conſilii/& cognoſcens eius utilitatem/achitofel refutata ſententia.mittens in omnẽ prouinciã
hebræorũ/præcipe contra patrem tuũ ut cũctus congregetur exercitus/& ſumẽs ipſe proelii militiã
uniuerſam/eſto dux eorum/ut nulli alii committas hoc bellum.Facillime enim te credo fore uictu/
rũ/ſi eũ cũ paucis comprehẽderis/cũ tu multa milia pugnantiũ habeas/deuotionem ſuã tibi præbe
re nolentium.At ſi pater tuus fuerit obſeſſione circundatus/machinationibus/aut trochlearũ effu/
ſionibus ciuitatẽ illã facillime capiemus.Hæc cum dixiſſet probabilior apparuit quã achitofel.Nã
ultra eius conſiliũ Abſalon potius huius elegit.Deus enim erat/qui in eius mente conſilium Chuſi
melius faciebat.Quo facto feſtinabat Chuſi ad ſacerdotes Sadoch & abiathar conſilium achitofel/
necnon & ſuũ pandens & quia placuiſſent q̃ ipſe monuerat indicauit/& exhortatus eſt repente/ut
mittentes hæc renunciarent Dauid/& q̃ ab aduerſariis tractata uidebant aperirent/adiiciẽs/ut ſtu
deret uelociter tranſire Iordanẽ/ne eũ ſuus filius ꝓſequi feſtinaret/& anteqũ illi ſe monuiſſent/poſſet
a filio cõprehendi.Sacerdotes aũt oportune ſuos filios ad hoc officiũ extra urbẽ celatos habebant/
Quibus mandantes p fidelẽ ancillam q̃ tractabat Abſalon/ præceperunt ut Dauid cũ feſtinatione
hæc ſignificarent.Illi uero nulla dilatione tardantes/ſed mandata ſeruantes patrũ/pii fideliſq; mini
ſterii & officii uelocitatẽ & neceſſitatis inſtantiã cito indicantes iplendã/feſtinabãt ad Dauid.Cũq;
duobus ſtadiis a ciuitate ꝓceſſiſſent/uidentes eos quidã equites indicauerunt abſolon.Ille continuo
ut cõprehenderent miſit.Quod cognoſcentes filii ſacerdotũ/ab itinere declinantes in uicũ quẽdã
non longe ab Hieroſolymis/cui nomẽ erat Bochom inuenienteſq; quandã mulierculã rogauerunt
ut eos celaret/& munitionẽ metuentibus exhiberet.Illa uero iuuenes illos in puteum repente depo
ſuit/& expãſis deſup pellibus os eius aperuit.Cũq; ꝓſequentes eos ueniſſent/& de eis mulierẽ requi/
iſſent/illa uidiſſe qdẽ ſe non negauit/dicens apud ſe eos ſumpſiſſe potũ/& continuo diſceſſiſſe/tñ
ſi cũ uelocitate ſequerent/facile eos cõprehendi poſſe dicebat.Cũ ergo diu ſecuti non cõprehẽdiſ
ſent eos reuerſi ſunt.Mulier aũt uidens eos remeantes & nullũ iã periculũ iuuenibus cõprehenſio/
nis iminere conſpiciens/abſtractos e lacu dimiſit ad ꝓpriũ itineris opus.Qui multo ſtudio feſtinan
tes uenerunt ad Dauid & cũcta ei q̃ tractabat abſalon ſubtiliter indicauerunt.Tunc ille licet iã noc
teſſet/ꝓcepit tñ ſuos Iordanẽ trãſire cũ feſtinatione.achitofel aũt uidens ſuã ſniam fuiſſe reprobatã
aſcendens iumentũ ſuũ uenit ad regionẽ Gilon/conuocatiſq; omnibus ſuis/conſilium quod dederat
abſalon eis expoſuit/& qa eo q; auditus ipſe non fuerat/non eius tardaret interitus indicauit.Dice/
bat.n.Dauid poſt uictoriã in regnũ cõtinuo rediturũ/& melius ſibi fore ut libere & magnanime ab
rũperet uitã quã ſe Dauid reſeruare ad pœnas/contra quẽ abſalon talia conſilia ꝓbuiſſet.Et hæc cũ
dixiſſet/accedens in locũ domus ſuæ ſecretiorẽ/laqueo ſe ſuſpendit.Igit achitofel iudicio ſuo hmõi
morte dãnatum deponentes ſui de laqueo ſepulturæ tradiderunt.Dauid aũt ſicut ꝓdiximus trãſiẽs
Iordanẽ/uenit in caſtra optima/& munitiſſimã ciuitatẽ/ſuſceperuntq; eũ libentiſſime cũctæ ꝓuin/
ciæ/& fugã illius tpis reuertentes/& honorẽ ei fœlicitatis priſtinæ conferentes.Erant aũt Bergi
leus/Galaditis/& Sypha potẽtiſſimus/& Amandias & Machir terræ Galaditis ꝓmus.Hi nãq; rege
omniũ copiã Dauid & q cũ eo erant opulentiſſime ꝓbuerunt ita/ut neq; lecti ſtrati deeſſent/nec pa
nes aut uinũ ſed ẽt ubertatẽ pecudũ miniſtrarent/quatenus & quietẽ laborantibus/& ciborũ utiliũ
copiã eis ad ſacietatẽ exhiberent.Et hi quidẽ hoc modo erant conſtituti.

Quõ poſt

Quō post mortē Absalon dauid reuersus est ad regnum/& ad sedem regni Hierosolymā/& de seditione quam mouit contra eum Seba filius Bochri. Capi. X.

ABsalon itaq; cōgregato magno hebræoꝝ exercitu super patre/& transiens fluuiū Iordanē ñ longe a castris uēit in Galaditidē regionē/cōstituitq; p̄ncipē totius exercitus Amasam in loco Ioab cōsobrini sui/erat.n.de patre Getheo/& matre Absgea p̄genitus. Abigea uero & Saruia mater Ioab Dauid sorores fuere. Dauid uero eo q cū eo erāt cū recensuisset/& inuenisset usq; ad q̄tuor milia armatoꝝ/noluit expectare q̄n sup eū Absalon ueniret/sed cōstituit super suos millenarios & centenarios/diuiso exercitu tripartite/& aliā qdē partē Ioab p̄cipi militiæ dedit/aliā uero fratri eius Abysai/tertiā cōmisit Etheo q erat amicus eius de ciuitate geth. Cūq; uellet ipse ad bellū simul exire/amici nō p̄miserunt/cōsilio eū sapiētissimo retinentes. Dicebāt enim quia si cū illo deuinceret oēm spē utilitatis amitterent/si uero una parte uicta ad eū reliq̄ rem ouerēt posset denuo p̄liū reparare/q̄n ēt hostes habitarent aliū exercitū manere cū rege. Hoc cōsiliū libenter accipiēs Dauid/ipse qdē in castris manere decreuit/& duces & amicos ad p̄liū destinās rogabat ut fortitudinē sui & fidē & memoriā exhiberēt/utq; puero Absalon uictores parcerent/ne illo moriēte aliqd in se mali cōmitterent/optālq; cūctis uictoriā/dimisit exercitū. Ioab itaq; aciē cōstituit cōtra hostes in cāpo/hñs post tergū siluā. Eduxit aūt e diuerso Absalon & suū exercitū/& facta cōgressiōe belli opa p̄cipua & māuū/maxime p̄sumptiōis ex utraq; pte gerebant/alii qdē ut regnū dauid reciperet/elaborabāt & oī magnanimitate desudabāt/alii uero/ne & eo p̄uaret Absalō regno/& daret patri p̄ sua p̄sumptione suppliciū/in nullo segnes erāt/aut facere aut pati quodcūq; belli casus afferret/insup metuebāt ēt/ne ab Ioab/& eius paucis militibus tāta multitudo subiugaret. Interhæc uicit Dauid exercitus robore magnitudinis & exercitatione bellorū/fugiētesq; p̄ siluas & colles p̄secuti sunt/& alios qdē ceperūt/alios aūt interfecerūt/ita ut plurimi caderēt fugientes q̄ in acie repugnātes. Et illa qdē die q̄si uiginti milia uiroꝝ ceciderūt. Exercitus aūt Dauid accessit ad Absalō/erat enī cūctis p̄ceritate & pulchritudine manifestus. Qui metuēs ne cū cōprehēderēt hostes ascēdēs in mula regia fugiebat. Cū uelociter ueheret/& ipse i tota leuis existeret arbori maxīe & ramis extēse eius reflexa cesarie inopinabiliter est appēsus/& iumētū qdē uelocitate sua q̄si dñm adhuc portaret abscessit/ille uero ramis comarū alligatione retinebat astrictus. Quē cū uidisset qd a militū dauid Ioab indicauit. Quo dicēte quinquaginta siclos se ei dedisse se p̄misset Absalon/nec si mille siclos ei p̄mitteret/occidere ille se filiū diui sui dixit/dū oibus audiētibus pater eius ei parci rogauerit. At ille ostēdi sibi p̄cipiēs/ubi eū uidisset appēsum/& locū inueniēs/in corde eū iaculās interemit. Armigeri uero Ioab circūstātes arborē eadauer eius deposuerūt/cūq; in foueā ualde p̄fundā p̄iicientes/acerruum sup eū lapidū posuerūt/ita ut figura sepulchri fieret/& ingētē tumulū locus ille seruaret. Ioab aūt signo dato/a p̄secutione reuocauit exercitū/p̄cens cōtribulibus suis. Igit̄ Absalon cōstituerat sibi statuam marmoreā i ualle regia/quæ duobus stadiis ab Hierosolymis aberat/q̄ appellauit suā manū dicēs/qa ēt filiis eius moriētibus/nomē eius in statua p̄maneret. Erant.n. ei masculi filii qdē tres/fœmina uero una Thamar. Quæ cōiūcta Salomonis filio Roboā/pepit filiū Abia/q patri successit in regnū. Et de his qdē postea declarabimus. Igit̄ post mortē Absalon populus qdē ad p̄pria loca dispersus ē Achimaas aūt Sadoch sacerdotis filius/rogabat Ioab ut p̄ueniēs ipse dauid uictoriā nūciaret/& quia dei solatiū & p̄uidētiā ipsius habuisset. Cui nō cōcessit hoc Ioab/dicēs/qa cū semp boni nūcii homo fuisset/mō nō deberet regi mortē filii nūciare. Vocās ergo Chusi/ei opus hoc iniunxit/ut quod ipse uidisset regi ēt nunciaret. Cuiq; iterū Achimaas rogaret/ut eū nunciare p̄mitteret dicens/quia rex circa solam uictoriā attentus/nequaq̄ de absalon causaret/concessit ei ut pergeret ad dauid/tenensq; cōpendiosam uiam quā ipse solus nouerat/p̄ueniet Chusi. Cūq; sederet dauid inter portas/expectans q̄n ei aliquis gesta bellica nunciaret/quidam exploratoꝝ uidens achimaā currentem/& quis esse nō agnoscēs/ait ad dauid/uidere se aliquē uenientē. Qui cū dixisset bonū fore nunciū/post paululum aliū quendā sequi p̄nunciauit. Cuiq; & ipsum bonū nunciū assereret/uidēs explorator p̄currere/rediq; uicinū eē achimaā Sadoch filiū sacerdotis indicauit. Qui gauisus eū bonoꝝ nūciū esse dixit/& aliquid optabile de p̄lio portaturū. Cūq; hæc dicerent a rege ueniēs achimaas adorauit/& interrogatus de pugna regi uictoriā nunciauit. Quo requirente de filio eius qd cognouisset/ait quia mox ut uidisset hostes fugatos/rogatus ipse ad eū pergere festinasset & audisse se magnas uoces p̄sequentiū Absalon/& nihil amplius potuisse cognoscere/eo q̄ cogeret nimis missus a Ioab uictoriā nūciare. Veniēti aūt Chusi/& adorāte regē & uictoriā nunciāte/de filio eū dauid cōtinuo requisiuit. Tūc Chusi hæc ingt p̄ueniāt tuis inimicis/q̄ recepit Absalon. Quod uerbū uictoriæ gaudiū nec apud ipm mansere/nec hēre exercitū p̄misit. Ascēdēs.n. dauid in locū ciuitatis excellētissimū/flebat filiū/tūdēs cerebro pectora & capillos capitis sui dilacerās/& oī se afflictione castigans clamabat dicēs. Vtinā mihi & non tibi o fili aduenisset interitus. Nā cū eū diligeret per naturā huiusmodi mortis eius euentui pius condolebat. Exercitus aūt & Ioab audientes/quia rex/filiū ita lugeret reuersi sunt non triūphali

ſchemate q̃rẽtes ingredi ciuitatẽ/& dolẽtes & flẽtes & q̃ſi deuicti potius intrauerũt. Cunq; rex capite uelato reſideret/& filii interitũ igemiſceret/introiuit ad eũ Ioab/& cõſolatus eſt eũ dicẽs. O dñe rex apte demonſtras ex his quæ agis/qa diligẽtes te & p̃ te picula ſuſtinẽtes/nec nõ & te tuáq; generationẽ p̃rſus abhorres/& diligis inimicos/& illos cõcupiſcis potius q̃ iuſte poenas ſoluẽtes obierũt. Nã ſi Abſalon uiciſſet. & iperiũ firmiſſimũ tenuiſſet & nullius noſtrũ cadauer remaneret/ſed oẽs a te ipſo & a tuis filiis incipiẽtes fuiſſemus ſine dubitatione p̃ſtrati nullo noſtroꝝ hoſtiũ flẽte/ſed cũctis potius cõgaudẽtibus inſup ẽt puniẽtibus eos/ſiqs forte noſtroꝝ miſerati fuiſſent. Tu uero hæc age/re ſup maxio nõ cõfunderis inimico. qui cũ tuus filius eſſet/nequaq̃ in te ipia cõmittere formidauit. Igit̃ reſedẽs ab hac iniuſta triſtitia p̃cede/& militibus oſtẽde ſemetipſum/eiſq; p̃ uictoria & labore certaminis gratias age. Ego náq; optime noui/qa ſi in hoc actu permanſeris/hodie a te populus uniuerſus abſcedet/& alteri regnum tradet/& tunc amariſſimum ac ueꝝ habebis. Hæc dicens Ioab/regem a triſtitia reuocauit/& ad cauſas reipublicæ utilitatis adduxit. Tranſformatus enim a fletu Dauid/& oportune compoſitus pro aſpectu populi ſedit ad portas/ita ut audiens populus uniuerſus cõcurreret/omneſq; eum libentiſſime ſalutarent. Hæc itaq; talia hoc modo ſunt geſta.

De expiatione ſceleris/qđ cõmiſit Saul ī Gabaonitas. cuius cã facta eſt fames in p̃uincia/& de prælijs aduerſus Palæſtinos fœliciter geſtis/ſeu de fortibus Dauid. Capi. XL.

PRorro qui cũ Abſalon fuerãt/& de prælio fugerant/reuertẽtes ad ſemetipſos/ſinguli mittebant p̃ ciuitates cunctas. Dauid beneficia cõmemorantes/& libertatẽ quam eis reſiſtendo cunctis hoſtibus præbuerat edicentes/culpanteſq; ſemetipſos quia eum expuliſſent a regno/& alium ordinaſſent/quo tũc defuncto principe qui ab eis fuerat cõſtitutus/rogare deberent Dauid ut ab indignatione quieſceret eiſq; faueret/& recepit regno ſuã eius p̃uidẽtiã nõ negaret. Hæc itaq; dauid crebro nunciabaṫ. Sed ẽt ille nihilominus miſit ad Sadoch & Abiathar ſacerdotes/ut principibus loquerentur tribus Iudæ/quia turpe fuerit/ut alie tribus ante illã Dauid conſtituerent regem/cũ illi & cognati eſſent & ſanguinis comparticipatione gauderent. Hæc eadem & ad Amaſam principem militiæ eius præcepit edicere/quia cum filius ſororis ſuæ eſſet/nõ ſuaderet populo ut dauid reſtitueret̃ imperiũ/pro qua re nõ ſolũ regi reconciliari poſſet/ſed totius militiæ p̃cipatũ ſicut Abſalon ei p̃buerat obtinere. Et ſacerdotes quidẽ ad principes tribus Iuda locuti ſunt. &. Amaſam deflexerunt/p̃miſſiones regias edicẽtes/ut ī eius p̃cibus cõſiſteret. Hoc itaq; facto/tribus Iuda miſit ad regẽ legatos/rogantes ut ad propriũ remearet iperiũ. Hoc aũt & oẽs Iſrahelitæ fecerũt, adhortãte eos amaſa. igitur accedẽtibus legatis/ad eũ ut uẽiret in Hieroſolymã/oẽs p̃uenit tribus Iuda ut regi ad Iordanis flumen occurreret/& Gera filius Semei cũ mille uiris quos de tribu Beniamin ducebat/& Syba libertus Saul & filii eius quindecim & uiginti ſerui. Iſti nanq; cum tribu Iuda pontem fluminis effecerunt/ut facile rex eum tranſiret cũ ſuo exercitu. Cũq; ueniſſet ad Iordanẽ/Iuda eũ libentiſſime ſalutauit. Qui dũ põt eſt aſcẽderent p̃ſtratus eſt añ eũ Semei/& detinẽs pedes eius/uenia poſtulabat in his quæ peccauerat/rogans/ ut nõ circa eũ eſſet acerbus/nec p̃tẽ recepta/eũ iubere dari ſupplicio/ſed potius conſideraret/quia geſta p̃ña in his q̃ prius deliqſſet p̃mus ei occurrere feſtinaſſet. Cũq; in his ſupplicaret atq; depoſceret. Abyſai frater Ioab ait. Nũquid p̃pterea nõ morieris qui cõſtituto a deo rege nequaq̃ blaſphemare metuiſti. Tũc dauid cõuerſus ad eũ ait. Nõ ceſſas Saruiæ fili has cõmouere denuo nobis ſuperiores turbas/& ſeditiones inſtantes. An ignorãs quia initiũ mei regni eſt hodie. Quapropter omnibus ipie in me agẽtibus/iuro dimitti eius ſupplicia/& nulli ſua delicta ſeruari. Tu ingto Semei ſecurus eſto/& nullũ mortis habeto metũ. Qui mox adorãs/eũ cæteris præcedebat. Inter hæc aũt occurrit & Mẽphiboſeth de cognatione Saul ſordida ueſte circũamictus/comãq; gerens profuſam & hiſpidam barbam. Nam poſt fugam Dauid neq; tonſus fuerat præ triſtitia/nec ueſtem depoſuerat ſuam/ſeq; in hac afflictione deuouerat permanere/donec regiã uideret cõuerti calamitatẽ. Hunc aũt accuſauerat Syba ſeruus apud Dauid iniuſte. Qui dũ ſalutaſſet eiq; proſtratus eſſet/cœpit interrogare Dauid/cur nõ fuiſſet egreſſus/& eius fugæ participatus. ille a Syba fuiſſet dicebat ſe cõtẽptum/cui dũ iuſſiſſet/ut ei itineris neceſſaria præpararet curare neglexerit. ſed uelut cuiuſdã ſeruulũ contẽpſiſſet/qui ſi greſſus habuiſſet incolumes/nõ ab eo aliquo mõ receſſiſſet/cũ poſſet ẽt pedibus uti fuga/adiiciebat pariter nõ ſolũ in his inquit dñe nocuit mihi/ſed ẽt apud tuã circa me pietatẽ derogare/& mẽtiri maligna uoluntate p̃ſumpſit. Sed noui/quia nihil horum tuã mens recepit/cũ ſit iuſta & ueritatẽ diligat quã uult ubiq; ſemp̃ ualere diuinitas. Nam cũ a meo auo paſſus fuiſſes magna pericula/& omnis mea generatio p̃ illius debuiſſet ſceleribus depire/tu humilis & benignus exiſtẽs & quod præcipuũ eſt illoꝝ malorũ obliuionẽ agens/qñ p̃tẽ ſumpta priora uindicare poteras/amicũ me tuũ eſſe iudicaſti/& immenſa quotidie regia poſuiſti/nihilq; mihi defuit quod honorato parẽti debuit exhiberi. Cũq; hæc dixiſſet ille/neq; Mẽphibos rex uoluit caſtigare/nec Sybã tanq̃ falacẽ abiicere/ſed cum omnia iam donaſſet Sybæ/cum Memphibos occurriſſet/& ueniam Mẽphibos dedit/& medietatẽ ſubſtantiæ reddi præcepit. Cui Memphibos cuncta

inquit

inquit Syba habeat o rex/mihi uero ſperium te recepiſſe ſufficiat. Beregel autē Galaditē/uirū præ/cipuū atq; bonum/ & qui multa in caſtris ei præbuerat/& regē uſq; ad Iordanem deduxerat/roga/bat Dauid ut cum eo ueniret ad Hieroſolymā/promittens eius ſenectutē omnino decorandā & eius tanq̄ patris habere prouidentiam. Qui deſiderio ſuorum cū eo ſe poſſe degere refutabat/dicens ſene ctutem ſibi ſic iminere/ut etiam in rebus ſuauibus delectari non poſſit/cū utiq; octoginta eſſet an/norū/& de ſepulchri termino cogitaret. Qui magis e diuerſo rogabat/ut ſi ei præſtare uellet conce/deret eum ad propria remeare/qñ temporis longæuitate/nec conuiuioꝝ epulas diſcerneret/ & audi tus iam obduratos haberet nec ſonū calamorum/aut modulationum aut talium inſtrorum quæ re/ges ſolent inter conuiuia mulcere ſentiret. Quo nimium ſupplicāte/dauid ait. Te equidem dimitto/ tuum uero filium Achimā mihi concede/ut ei omniū rerum bonarum debeam munus impendere. Tunc Beregel dimoſſo filio adorans regem/& optans ei utilia prouenire ſicut deſiderabat domi eſt reuerſus. Dauid itaque uenit in Galgala habens ſecum iam mediam partem populi/& pariter tribū Iuda uenerunt̄q; ad eum in Galgala primi prouinciæ cum grandi pariter multitudine/& tribum Iu/da culpabant eo q̄ ei latenter occurreret/cum omnes ad eum debuiſſent una uoluntate concurrere. Principes autem tribus Iuda hoc modo ſatiſfaciebant/dicentes. ne ferrēt graniter/eo q̄ illi præceſſiſ ſent/qui tanquā eius cognati/& propterea eum potius diligentes præuenirēt/& quia nō quaſi mune ra percepturi hoc fecerant/ne illi qui uenerant poſtea mouerent. Hæc autē dicētibus tribus Iudæ p̄n cipibus/nequaq̄ aliaꝝ tribum principes ceſſauerunt/ſed dixerunt/ admiramur nos equidē fratres q̄ nos ſoli regem cognatū ueſtrū eſſe dicitis. Nā qui omniū noſtroꝝ poteſtatē a deo præcepit/omnium noſtroꝝ iudicat eſſe cognatus. Quapropter populus equidē noſter undecim partes habet/uos autē unam/& ſeniores nos ſumus. Non ergo benefeciſtis occulte & latenter ueniētes ad regē. Cū hæc igi tur inter ſe tribuū p̄ncipes loquerent/uir quidā iniquus & ſeditione præcipuus/cui nomē erat Syba filius Bochri de tribu Beniamin/ſtans in medio populi cū magno clamoe dixit. Nō habet aliquis no ſtrum partem apud dauid/nec fortē apud filiū Ieſſe. Et poſt hæc uerba tuba canens bellū ſignificauit fieri contra regem/omneſq; ſecuti ſunt eum/relinquentes Dauid/ſola tm̄ tribus Iuda cum eo reman ſit/eūq; in Hieroſolymis regē eſſe cōſtituerunt. Qui cōcubinas qdem ſuas ad quas filius eius Abſa/ lon ingreſſus fuerat/in domū aliā trāſmigrauit/eiſq; oia p̄cepit neceſſaria miniſtrari/ipſe uero nequa q̄ copulatus eſt illis. Conſtituit quoq; & Amaſam principē militiæ/ & locū ei in quo Ioab fuerat de/dit/iuſſitq; ut congregaret quantū colligi poſſit exercitus ex tribu Iuda/& poſt tres dies ueniret/qua tenus ei militiam daret uniuerſam eūq; pugnaturꝝ cōtra Syba Bochri filiū deſtinaret. Egrediente ue ro Amaſa & circa cōgregationē exercitus remorante/dū die tertia nō rediret/dixit rex ad Ioab. Nō ē utile dilationē dare Syba/ ne lōgo tpe poſſit exercitū cōgregare/ & deterioris cladis exiſtat auctor q̄ Abſalon. Noli inquit tardare/ſed p̄tē ſumens exercitū piter & ſexcentos uiros cū abyſai germano tuo hoſtes pſequi feſtinato/& ubicūq; reperis ei cōgredere/& feſtina eū cōpræhendere/nec capiens munitiſſimas ciuitates certamina nobis/& multos poſſit ſudores inferre. Ioab aūt nullomō moratus ſed ſumens fratrē pariter ac ſexcētos uiros/& omnē exercitū q̄ erat in Hieroſolymis/pſecutus eſt eū omni feſtinatione Syba. Cūq; in Gabaon uicū p̄cul ab Hieroſolymis ſtadiis quadraginta ueniſſet/oc currit ei amaſa cū nō multo adhuc exercitu cōgregato. Ioab uero accinctus gladio & lorica ueſtitus/ ueniētē ad ſe amaſam ut ſalutaret eū arte quadā q̄ſi caderē gladiū de uagina finxit/eūq; ſe de terra col ligere/& altera manu ueniētē p̄xīe amaſa q̄ſi ei oſculū daturus a barba cōpræhēſum/in puido gladi um iunxit in utero/eūq; pemit ipiū nimis & ſceleſtiſſimū opus efficiēs/in bono iuuēculo pariter & co gnato/& qui nihil ei nocuerat/hñs p̄ p̄ncipatu militiæ/& eq̄litate honoris inuidiā. Pro hac. n. cā & Abner interemit/ſed in illo ſcelere occaſione dictāte q̄ſi p̄ uindicta fratris aſahel ueniā habere uide bat/pempto aūt amaſa/nullū fomitē excuſationis potuit inuenire. Ioab tāto igit̄ perēpto duce/tri//duo pſequebat Syba/ derelinquēs unū ad eius corpus q̄ clamaret exercitui qūo amaſa iuſte perēptus eſſet/q̄ uero regi fauerēt ſequerent ducē Ioab/& abyſai eius fratrē. Cūq; cadauer illius iaceret in uia/ & oīs populus ſup eū cōflueret/& eū quadā defuncti miſericordia morarent/ & Ioab ſeq tardarent/ tollēs inde cadauer illius cuſtos eius portauit in quēdā locū ab itinere ſegregatū/& illic eū poſitū ne/ ſte cooperuit. Quo facto Ioab uniuerſus populus eſt ſecutus. Cūq; pſequeret Syba p oēm Iſrahelita rum p̄uinciā quidā indicauit eū in ciuitate munitiſſima abelmacha reſidere. Quo dū ueniſſet Ioab obſidebat urbē/uallis undiq; circūductis/militibuſq; iuſſit/ut eius muros oī uirtute deponerēt. Nam dū eū ciues loci illius ſuſcipe noluiſſent/& ſup eū crudeliter inſiſterēt tūc quædā mulier caſta ſimul & ſapiēs uidēs patriā in nouiſſimo piculo cōſtitutā/aſcēdēs in murū/uocauit inter armatos Ioab. Quo ueniēte/cœpit ad eū huiuſmodi uerba p̄ferre. Quia cū reges & p̄ncipes deus cōſtituiſſet/ ut hebræ/orū hoſtibus reſiſteret/& Iſrahelitis pacis iura p̄berēt/tu inqt feſtinas metropolim Iſrahelitaꝝ quæ nihil deliquit euertere atq; uaſtare. Tūc Ioab iurauit ſibi p̄piciū deū fore/& qa nō hēret hmōi uolū tatē/nec ullū de populo uelle occidere quātomagis tātā p̄dere ciuitatē/ſed ſi accipet ab eis rebellem

regis ad pœnã ideſt Syba filiũ Bochri/ab obſeſſione exercitũ continuo reuocaret/Quod dũ audiſſet mulier/ab Ioab puulas ĩdutias poſtulabat/ut hoſtis caput de muro repẽte proiiceret. Quo facto deſcendit ad ciues eiſq; locuta eſt dicens/cur uellẽt peſſime cũ filiis & uxoribus depire ꝓpter maligñ hoĩem nec cognitũ unde eſſet/quẽ regẽ uellent habere pro Dauid /qui eis tanta beneficia contuliſſet & una ciuitas ſtuderet tanto exercitui reſultare? Hoc dicto ſuaſit eis/ut Sybæ caput abſciſum in Ioab proiiceret exercitum. Quo facto Ioab miſſa tuba/obſeſſionem repente diſſoluit & reuerſus in Hieroſolymam/totius populi princeps militiæ cõſtitutus eſt. Ordinauit aũt rex ẽt Banaiã ſuper corporis cuſtodes/& ſuper ſexcentos armatos. Adoram aũt fecit ſuper tributa/& Sybacha & Bachillã ſuper geſtoꝝ cõſcriptores. Suſã uero ſcribã. Sadoch aũt & Abiathar ſacerdotes inſtituit.

Quomodo rex Dauid iuſſit dinumerare populum contra mandatum domini/& de plaga/quæ ſecuta eſt trãſgreſſionem. Capi. XII.

IGitur poſt hæc cũ fames ꝓuinciã inuaderet/rogauit dñm Dauid/ut populi miſereret/ & cãm ei pariter/& medelã peſtis illius indicaret. Cui ꝓphetæ dicebãt uelle deũ ut Gabaonitæ uindicarent/quos rex Saul impie interfecerat/& cõculcauerat iuſiurãdum qđ eis Ieſus princeps militiæ præbuerat ſenioreſq; firmauerãt/& ſi ultro quã Gabaõitæ expeterẽt pro defũctis exhiberet eis/poſſet ꝓpitiari deus/& populus a peſte liberari/Dauid aũt audiẽs a ꝓphetis hæc uelle deũ/euocatis Gabaonitis/eos qd uellent fieri requiuit. Illis aũt ſeptem de genere Saul filios ad ſupplicã poſtulantibus/requirẽs rex dedit eis/parcẽs tantũmõ Mẽphibos/filio Ionathæ. Sumẽtes Gabaonitæ uiros quos uoluerũt/punierũt eos. Quo facto/cœpit deus repẽte pluere/& terre germina ad fructũ reuocare/liberauitq; a priore peſte/& ad ubertatẽ Hebræoꝝ prouinciã hoc facto reſtituit. Igit̃ nõ multo poſt tẽpore/rex Dauid caſtrametatus eſt cõtra Palæſtinos & cõmiſſo prælio/cũ eos uertiſſet in fugã/ſolus perſequendo repertus eſt. Cunq; eſſet fatigatus/ quidã hoſtiũ nomine Achimon/filius Aſaphat/qui erat de prole Gigantũ/habebatq; haſtã cuius põdus erat trecẽtoꝝ ſiclorũ/& loricã cõcatenatã & gladiũ/fecit impetũ quaſi regẽ ſuoꝝ hoſtiũ pemptus. Erat.n. iã labore diſſolutus. Tũc ſubito exorſus Abyſai frater Ioab/& regẽ a repẽtina morte ꝓtexit/& hoſtẽ piter trucidauit. Quo facto periculũ regis & pœne mortẽ grauiter tulit exercitus/eũq; ꝓncipes cõiurauerũt/ut nequaq̃ cũ eis exirẽt ad bellũ ne pp fortitudinẽ atq; fiduciã ſuam aliquid mali paſſus/& bonis quæ pp eũ fuerãt ſæpius ꝓbita ꝓuarent/& quæ eo uiuente adhuc poterãt adipiſci. Cõueniẽtibus itaq; Palæſtinis in Gazã ciuitatẽ/audiẽs hoc rex ſup eos miſit exercitũ. Inter quos tũc bellator optimus extitit/& ꝓbatiſſime dimicauit. Saboch etheus/qui erat unus fortiſſimoꝝ Dauid. Hic.n. multos hoſtiũ intercluſos interemit ex ꝓle gigãtũ nimis in audatia ſuæ fortitudinis exultãtes/ fuitq; uictoriæ huius auctor apud Hebræos. Poſt hanc uero cõpreſſionẽ. Palæſtini denuo pugnaue/runt ſup quos exercitũ mittente Dauid fortis apparuit Ephan cognatus eius. Nã cõtra ſingulos fortiſſimos Palæſtinoꝝ ſolus pugnãdo pemit eos/& alios conuertit in fugã/quoꝝ ẽt multi in prælio ceciderũt. Paruo itaq; tẽpore Palæſtini quieſcentes/denuo caſtra poſuerunt circa ciuitatẽ quæ erat non longe a finibus Hebræoꝝ/eratq; uir inter eos quidã ꝓceritate ſex cubitoꝝ/hñs ẽt digitos i utroq; pede necnon & manu/uno pluſquã ſolet nã cõcedere/hoc eſt ſenos. Contra quẽ de exercitu dauid Ionadab filius Sãmaa pugnãs deuicit/pulſiſq; hoſtibus de ciuitate/totius uictoriæ auctor effectus/maxiæ gloriæ culmẽ accepit. Nã & ille Palæſtinus gloriabat̃ ſe de ꝓle gigãtũ exiſtere. Poſtq̃ pugnã nequaq̃ cõtra Iſrahelitas habuere certamia. Expeditus itaq; danid a ꝓliis & piculis/cũ pace iã altiſſima fruer̃/cantica in deũ/hymnoſq; uario metro compoſuit/alios quidem trimetros/alios quidẽ quinq; metros/diuerſaq; faciens organa/docuit/ut Leuitæ ſecundũ ea deo hymnos ediceret p ſabbatoꝝ diem aliaſq; feſtiuitates. Organorum autẽ ſpecies huiuſmodi eſt. Canora cythara quidẽ decẽ chordis coaptata/& hæc cũ plectro pcutiẽ. Nabla uero duodecim ſonos habens digitis tangitur. Erant & Cimbala ærea/& grandia & lata. Et de his quæ dicta ſunt ſufficiant. ne oĩno hoꝝ organoꝝ natura neſciatur. Circa regem igit̃ erant oẽs ualde fortiſſimi quorum inſigniores & actionibus clari/octo & uiginti fuerunt. Hoꝝ.n. quinq; tantũ opera narrabo/p quos etiã uirtutes alioꝝ poterunt indicari. Erant ſic.n. ualidi/ut prouinciam regerent/& gentibus præualerent. Primus itaq; Euſebius filius Achamc qui aciem hoſtiũ frequẽter irrũpẽs/nequaq̃ pugnando ceſſauit/donec ex eis nõgẽtos occideret. Poſt hunc erat Eleazar filius dodi/qui cum rege fuerat ĩ Sarpha. Hic aliquãdo Iſrahelitis formidantibus Palæſtinoꝝ exercitũ/& ab hoc fugiẽtibus ſolus reſtitit/irruẽſq; ſup hoſtes/occidit eoꝝ multos/ita ut ſanguine occiſoꝝ/gladius eius hæreret dextræ. Et cũ Palæſtinos tũc Iſrahelitæ uideret in fugã eſſe cõuerſos/deſcẽdẽtes de mõtibus ꝓſecuti ſũt eos/& mirabilis ac famoſiſſimia uictoria tũc ꝓuẽit/cũ Eleazar tãtos ĩterfeciſſet hoſtes/eoſq; Iſrahelitæ ꝓſequerent̃/& ſumerẽt ſpolia iterẽptoꝝ. Tertius ãt filius Heli noĩe Semeias. Et.n. in palæſtinoꝝ certaminibus/dũ in locũ q dicit̃ maxilla aciẽ poſuiſſet/& rurſus hebræi metuẽtes eoꝝ exercitũ refugerẽt/ſolus eoꝝ aciẽ exercitũq; portauit/quorum alios quidẽ proſtrauit/alios aũt non ferentes eius uim & fortitudinẽ ꝓſecutus eſt conuerſos in fugã. Hæc igitur

opera

opera manuũ ac prælioꝝ tres iſti demonſtrauerũt. Quo tpe rex cũ eſſet in Hieroſolymis. Paleſtino rum ad bellandũ ſupuenit exercitus. Tunc Dauid qdem in arcẽ ciuitatis aſcendit ſicut prædiximus/ ut de bello cõſuleret deum caſtra uero inimicoꝝ erãt in ualle fixa uſq; ad ciuitatẽ Bethleem/quæ ab Hieroſolymis procul eſt ſtadiis uiginti/Dauid itaq; ſociis ait. Bonã aquã habemus in regione mea. Et præcipue laudabat eã/quæ erat in puteo iuxta portã/mirabaturq; ſi eſſet qui ex eo poculũ ei præ beret qđ magis optaret/quã ſiquis ei magnã pecuniã ad tps præſens offerret. Et hæc cũ audiſſẽt iſti tres uiri/mox occurrentes/& per mediũ hoſtiũ iter facientes/uenerunt ad Bethleẽ/& auriẽtes aquã/ denuo ad regẽ per eoꝝ caſtra reuerſi ſũt/ita ut Palæſtini eoꝝ fiduciã & magnanimitatẽ obſtupeſcẽ tes/quia ſic pauci eos cõtemnerent/a dimicatione ceſſarent. Delatã itaq; aquã uoluit bibere rex/qua ſi de piculo & ſanguine hominũ ſibi fuiſſet aduecta/& ꝓpterea nõ eẽt bibẽda/libauitq; eã deo & de ſalute gratias egit uiroꝝ. Poſt iſtos aũt fuit frater Ioab Abyſai. Is.n.una die hoſtiũ nõgẽtos occidit. Quintus fuit Banaias genere ſacerdos qui ꝓuocatus a uiris inſignibus in Moabitide regione ſua eos uirtute interfecit. Rurſus aũt cũ uir ægyptus genere/ꝓceritate mirabilis eũ ꝓuocaſſet/nudus arma/ tum ipſius iaculo ꝓſtrauit ac ꝓdidit/nã auferẽs eius iaculũ/& uinũ adhuc pugnãtẽq; ſpoliãs/armis eũ ꝓpriis iteremit. Annumeret ãt & hoc ꝑdictis eius actionibus aut tanq; ꝑmũ magnanimoꝝ eius ope/ rum/aut q̃ nõ diſpar. Quadã tẽpeſtate cũ ningeret in puteũ lapſus icidit leo. Et cũ os putei eſſet an/ guſtũ/latebat abſconſus ne appareret/erat ei ipm orificiũ niue dãnatũ. Nullũ ergo egreſſum Leo ui/ dẽs/nec ſalutis exitũ rugiebat. Banaias ãt audiẽs beſtiã ꝓclamãtẽ/dũ iter tũc ageret/accẽs ad puteũ in eo deſcẽdit/& baculo quẽ portabat in manu beſtiã repẽte ꝓſtrauit. Talis igit uirtute fuerũt/& reli q nũero trigitatres. Rex dauid fœliciter uiuẽs i regno Salomoni filio mãdauit de edificatiõe tẽ pli & quãtũ mãm ei auri & argẽti lapidũq; ꝑtioſorũ ꝓparauerit ad tẽpli edificiũ. Cap. XIII.

Ex aũt Dauid uolẽs agnoſcere/ quot eſſent milia populi totius/eſt oblitus moniti mo/ ſaici/quo prædictũ fuerat/ut ſi dinumeraret populus/ꝑ uniuſcuiuſq; capite deo ſiclus præberet. Præcepit ergo Ioab ꝓncipi militiæ/ut ꝓgens uniuerſum dinumeraret exer citũ. Quo dicẽte/nõ eſſe neceſſe hoc/nõ qeuit/ſed iuſſit numerũ Hebræoꝝ iſigniter adipleri. Ioab uero ſumẽs tribunos & ſcribas/& pagrãs Iſrahelitaꝝ ꝓuinciã/cõſidera taq; multitudine quãta eſſet Hieroſolymã remeauit ad regẽ/poſt mẽſes nouẽ & uiginti dies obtulitq; numerũ regi/abſq; tribu Beniamin/hãc.n.dinumerare nõ poterat/neq; tribũ Leui. Penituit ãt Dauid q; dinumeraſſet populũ. eo q; deliquiſſet in deũ. Fuit ergo alioꝝ Iſrahelitaꝝ nũerus nõgenta milia ui roꝝ arma ferentiũ/& militiã exercere ualentiũ/iudæ uero tribus p ſe ſolã habuit. xl. milia. Prophetis itaq; declarãtibus Dauid/qa deus ei iraſceret/ſupplicare cœpit eũq; rogare/ut propicius eſſet/& ue niã peccato cõcederet. Tũc Gad ꝓphetã miſit ad eũ deus/tres ſupplicii cõditiones portãtẽ/ut earũ quã ꝓbaret eligeret/utrũ uellet famẽ in ꝓuincia generari annis ſeptẽ/an tribus mẽſibus pugnãdo uin ceret ab hoſtibus/an certe morbus & lãguor accederet tribus diebus hebræis/ille uero in anxietatẽ huius electionis oĩum rerũ peſſimaꝝ incurrens tribulabat/& uehemẽter animo uidebat eſſe confu/ ſus. Cũq; ꝓpheta diceret/hoc oĩmodis iminere/& reſponſum uelociter exigeret/ut electã ab eo con ditionẽ deo renunciaret/cogitans rex/quia ſi famẽ eligeret/cõtra alios hoc facere uideret/qñ ipſe q dẽ hñs multa frumenta nõ pateret inopiam/reliquis uero eſſet anguſtia/item ſi eligeret trium menſi um uictoriã hoſtiũ/ipſe quidẽ habens circa ſe uiros fortiſſimos & cuſtodes/nihil oĩo metuerent/neci uero eius exercitus ſubiaceret/inter hæc aũt cõem opius paſſionẽ/& regum & ſubiectoꝝ elegit/in q̃ timor oĩbus eſt equalis/dicens quia multo melius eſt in dei magiſq; in hoſtium manus incidere. Hæc audiens ꝓpheta/renunciauit dño. Qui morbũ & interitum miſit in exercitũ Hebræoꝝ. Moriebant enim nõ uno mõ/ut facile languor potuiſſet agnoſci/ſed mors quidẽ inerat multis languoꝝ occiſiõi bus/& quia nõ poſſent cognoſci/facile peribãt. Alius ergo ſuper alium moriebat/& latenter iminẽs malũ uelociter ferebat interitum. Alii ſiquidẽ repente cũ uehemẽtibus doloribus/& amaro gemitu aĩma relinquebãt/alii uero ipſis paſſionibus marceſcebant/ita ut neq; curã exhibere corporibus ꝓua lerent/ſed præ labore deficerent/alii aũt repentinis e tenebris eoꝝ conatus abripiẽtibus ſuffocati/ꝓpi tinus expirabãt/alii ſup mortuos quo ſepeliebant ipſi quoq; moriebant/ imperfectas relinquẽtes ꝓ/ ter ſepulturas. Incipiente itaq; peſtifero languore eos ab hora matutina ꝓmere/uſq; ad horã prandi cõſumpea ſunt milia ſeptuaginta. Extẽditq; angelus manuũ ad Hieroſolymã/ut ẽt illic peſtẽ lãguoris inferret. Rex autẽ ſacco amictus ſedebat in terra/rogans deum & ſupplicans/ut morientiũ leuigare tur interitus. Tunc reſpiciens interea/& uidens angelum euaginato gladio in Hieroſolymã ꝓperan/ tem/clamauit ad dominũ dicens/iuſtum eſſe ut ipſe puniret/qui paſtor erat/& greges quæ nihil de/ liquerant ſeruarentur/& ipſe poſcebat iram dei conuerti in ſe/& in generationem propriam potius prouenire ſupplicium/ut innoxio populo parceretur. Exaudiens uero deus eius preces/ceſſare fecit interitum/& mittens Gad prophetam/ præcepit ut ad aream Iebuſei Orna repente conſcenderet/ edificans illic altare/ut hoſtias immolaret. Audiens hoc Dauid non ſiluit/ſed mox in locum ubi præ

ceptū fuerat ꝓperauit. Orna uero terebat frumentū. Cūq; uidiſſet regē & oēs eius pueros uenientes ꝰ occurrit ad eū & adorauit/erat.n.genere quidē lebuſæus. Dauid aūt præcipuus amicus & ꝓptereā ei nihil mali fecit/qñ ciuitatē ſicut prædiximus deuaſtauit. Cūq; Orna interrogaret cur dñs ueniſſet ad famulū ſuum/dixit/ut areā compararet ab eo/quatenus altare in ea cōſtituens dño hoſtias imolaret. Qui & areā dixit & aratri boues ad holocauſta ſe præbiturū & deū oraturū/& ſacrificiū grate ſuſcipere. Rex aūt eius quidē ſimplicitatē & magnanimitatē diligere ſe ꝓfeſſus eſt munuſq; ſuſcipere/ ꝓciū uero eū rerū omniū accipere poſtulabat/dicēs nō eſſe iuſtū/gratias ſacrificia celebrare. Dicente autem Orna ut qūo uellet efficeret/quinquaginta areā ſyclis ab eo cōparauit/& ædificato altari ſacrificia fecit/& holocauſta celebrauit/& hoſtias pacificas imolabat/quibus placatus dñs/& denuo ꝓpitius ē effectus. In illo ſiquidē loco aliqñ cōtigerat offerre Abraā ſuū filiū Iſaac/qñ cū iā paratus eſſet occidere filiū/& in holocauſtū exhibere/ex iprouiſo aries apparuit & altare circunſtetit/quem Abraā ꝓ filio ſicut prædiximus imolauit. Videns autem rex Dauid orationē ſuam exauditam a deo & ſacrificium grate ſuſceptū/decreuit ut ille locus area potius populi uocaretur/quā uocem nimirū oportune iam tunc pro templo illic deo ædificando præmiſit. Deus enim miſit ad eum prophetam dicens/templum illic eius filium eſſe facturum/qui eſſet ei ſucceſſurus in regnum.

Quō rex Dauid ſenex factus & frigidus p adoleſcētulā uirginē noīe Abiſag calefactus ē & de Adonia filio Dauid q uſurpauit ſibi iperiū/& qñ Salomon unctus ē in regē iubēte Dauid pr ei ꝰ/cui rurſus mādauit ædificationē tēpli. dās ei deſcriptionē & cōſtitutionē edificii. C. XIIII.

POſt hāc itaq; prophetiā iuſſit rex numerari colonos & inuenti ſunt cētum & octoginta milia. Ex his iſtituit lapidū ceſores octoginta milia. Aliā uero multitudinē ut lapides ueherēt deputauit/ex qbus tria milia qngētos laborātibus ꝓpoſuit. Præpauit āt ferrū/& æs ad opa/& ligna cedria ualde ꝓcera/hæc mittētibus ſydoniis qbus mādauerat/ut ei hanc mām miniſtrarēt. Amicis uero ſuis dicebat/hæc ſe tūc gerere ut regnaturo poſt ſe filio ꝓparatā mām ad opus fabricæ derelinqueret/& nō tūc cū eſſet nouus & iexptus pp ætatē talia laboraret/ſed hīs hæc ꝓparata/citius opus ipleret. Vocās aūt filiū Salomonē ꝓcepit ei ut ſuccedens in regnū/tēplū ædificaret deo dicēs/qa eū uolētē hoc facere ꝓhibuiſſet deus bellis & hūano ſangine ſordidatū/ & ꝓdixiſſet/qa Salomon iunior filius eius ædificaret tēplum/& quia ut hoc nomine uocaretur/nō ipſe tā q̄ pater proſpexiſſet ſed deus/& promiſiſſet ꝓuinciā Hebræoꝝ eius tēpore fore fœlicē/& non ſolum in aliis bonis & pace quod eſt omnium ualde præcipuū/ſed & belloꝝ atq; ſeditionū inteſtinarū/futuram maximā libertatē. Tui igitur inqt qūo & ante natiuitatē a deo rex fore mōſtratus es/nitere etiā in aliis eius prouidētiæ dignus eſſe/& pius exiſtere/ſimul & iuſtus & fortis/mādata quoq; eius & leges quas nobis per Moyſen tradidit/& tu ſerua & alios nequaq̄ præuaricare permittas. Tēplū aūt qđ ædificare regnāte ſibi ꝓcepit fieri/deo reddere feſtinato/nō paueſcas magnitudinē operis nec labore terrearis/cūcta nāq; tibi ante meū obitū ꝓparabo. Scito ſiquidē auri talēta iā collecti decē milia/argenti uero centū milia talentoꝝ ferri uero & æris pōdus quod & numeꝝ poſſet excedere ꝓparauit. Lignorū & lapidū maximā copiā. Habes aūt ſuper hæc & qui lapides poſſint cedere/& fabricas inſtruere milia multa uiroꝝ/& ſiquid his defuerit/adiicere nō moreris. Eſto igitur optimus gubernator/deū habendo patronum. Præcepit aūt principibus populi quos fabricare præceperat filiū adiuuare/& bonis oīb; abundantes/circa dei uacare religionē dicens pro his futuros pace ſimul & æquitate quā deus iuſtis/& piis oīb; conſuetus eſt repenſare. Edificato ſiquidē tēplo arcā eū præcepit illic & ſancta uaſa recondere dicēs/eo q; ante multū tempus hoc templum habere debuerant/niſi patres noſtri deo inobedientes fuiſſent/cum deus utiq; ſibi templum poſtq̄ hanc terram obtinuerūt ædificare præcepit. Hæc itaq; ad principes ſuos dauid & ad filium ſuum eſt locutus.

Rex Dauid ſciens ſe moriturum/& uocans filium ſuum Salomonem/plenius inſtruxit eum de obſeruatione mandatorum dei/& de his quos nouerat pœna dignos/poſt hoc mortuus eſt & ſepultus a filio ſuo Salomone/& multæ diuitiæ cum eo ſunt reconditæ. Capi. XV.

ET cū iā eēt ſenex/& corpore frigidus/ita ut pp ætatē ſie alegeret/ut neq; multis pellibus adoptus calefieri poſſet/cōgregati medici/& cōſiliū faciētes/tractauerūt ut ex omni regione ſpecioſa uirgo eligeret quæ cū eo dormiret hoc ei cōtra frigus fore remediū/ut eū puella uirgo foueret. Ad quā rē una adoleſcētula in ciuitate repta eſt/quæ mulieres pulchritudine ſua cūctas excelleret/noīe Abyſag/quæ dormiēs ſolummodo cum rege calefaciebat eū. Rex autem ad cauſas uenereas quæ iam ſenectute defecerant/& ad coitum mulieris non ualebat. Quartus igitur filius Dauid iuuenis ſpecioſus/atq; procerus/ex muliere Agit ei natus nomine Adonias/qui poſt Abſalon fuerat procreatus/habens regnādi ſuperbiam/dicebat amicis/qa ipſum oporteret in regnum ſuccedere/fecitq; ſibi currus & equites/& quinquaginta uiros præcurſores inſtituit. Quæ cū uideret patēr/non corripuit eum/neq; impetū nolūtatis eius ꝓhibuit/donec agnoſceret proqua cā talia cogitaret. Habuit aūt Adonias huius rei coopatores ꝓcipē militiæ Ioab & Abiathar

ſacerdotem

ſacerdotem/cui ſolummõ reſiſtebat Sadoch ſacerdos/& prophetã Nathã/& Banaias/qui ſupra corporis cuſtodes fuerãt/& Semias amicus Dauid/& oẽs uiri fortiſſimi. Cũq; ꝓparaſſet Adonias cœnã extra ciuitatẽ circa fontẽ qui erat in horto regali/& oẽs fratres ꝑter Salomonẽ illic uocaſſet/necnon & principẽ militiæ Ioab/& Abiathar/& ꝑnceps tribus Iuda. Sadoch tantũmõ ſacerdotẽ/& Nathan prophetã & Banaiã & oẽs diuerſæ uolũtatis ad cõuiuiũ nõ uocauit. Hæc aũt mater Salomonis Berſabee Nathan ꝓphete nũciauit dicẽs. Adonias rex eſt/& Dauid hoc ignorat/deditq; ei conſiliũ ut ſalutaret ſe/& filiũ ſuũ Salomonẽ/& ingreſſa ad dauid ſola diceret ei/quia ipſe quidẽ iuraſſet poſt regnaturũ fore Salomonẽ & quia Adonias iam teneret imperiũ. Qua ad regẽ loquẽte ꝓpheta ſe aſſeruit ingreſſurũ/& eius uerba ſuo teſtimonio firmaturũ. Credens aũt uerbis ꝓphetæ Berſabee introiuit ad regẽ/& cũ ſolẽniter adoraſſet/ſilenton petito/oĩa ei quæ ꝓpheta monuerat explicauit cõuiuium Adoniæ/& uocatos ab eo Abiathar ſacerdotẽ/& Ioab ꝓncipẽ militiæ/& eius filios abſq; Salomone/& neceſſarios eius/amicos inſinuans/dicebatq; quia omnis populus ſuſtineret/quẽ rex ordinare uellet/rogãs ut hẽret in aĩo/quia poſt mortẽ eius ille regnãs/& eam & eius filiũ una pimeret. Cũq; adhuc loqueret cũ rege mulier/nũciauerunt ei/quia Nathã eũ uidere uellet. Rege iubente ut ueniret ingreſſus Nathan interrogabat/ſi ea die regẽ feciſſet Adoniã/& ei principatũ populi tradidiſſet/dicens eum ſplẽdidũ ualde feciſſe cõuiuiũ/& oẽs regis filios præter ſalomonẽ ibidẽ inuitaſſe/& principem militiæ Ioab/qui cũ plauſu nimio epulari & ludo æternũ eius optabant effici ꝓncipatũ/adiiciens/neq; me inquit/neq; ſacerdotẽ Sadoch uocauit/nec Banaiã/qui ſupra corporis cuſtodes erat poſitus/& iuſtũ eſſe ut oẽs agnoſcerẽt/ſi per eius factũ fuerit uolũtatẽ. Hæc dicente Nathan/ꝓcepit rex uocari Berſabẽ/paululũ náq; e cubiculo diſceſſerat ingrediente ꝓpheta. Cũq; ueniſſet mulier/rex ad eam/iuro inquit tibi per deũ noſtrũ excelſum/filiũ tuũ Salomonẽ eſſe regnaturũ/ſicut & primitus iã iuraui/& hunc ſup meũ ſoliũ fore ſeſſurũ/& hoc hodie celebrãdũ. Cũ ergo mulier adoraſſet eũ & longæuã eius optaſſet uitã. Sadoch ſacerdotẽ & banaiã uocari præcepit. Quibus ueniẽtibus cũ juſſiſſet ut ſumpto Nathan ꝓpheta/& armatis qui circa aulã regiã reſidebant/ponẽtes eius filiũ Salomonẽ in iumento regio/foras ciuitatẽ ducerẽt ad fontẽ qui dr Geon/& unguẽtes oleo ſancto eũ cõſtituerũt regẽ & Sadoch ſacerdotẽ/& Nathan prophetã hoc celebrare præcepit/ſequenteſq; per mediã ciuitatẽ tuba canerent clamantes/inæternũ uiuere regẽ Salomonẽ/& eum ſedere in regio ſolio cõſtituerent/ut agnoſceret oĩs populus/q; ei traditũ a patre fuiſſet iperiũ. Salomoni uero mãdauit de regno/ut pie & iuſte circa Hebræã gentem/& tribũ Iuda uiueret. Cũq; Banaias optaſſet/ut eſſet deus Salomoni propitius/repente inſigniter/& nullam habentes morã/impoſuerũt Salomonẽ in regi multa/educenteſq; eum extra urbẽ ad fontẽ/& oleo eum unguentes/introduxerũt rurſus in ciuitatem/fauẽtes/& regem eius longæuũ fieri deprecantes/deinde uenientes ad domũ regiã ſedere fecerunt eũ in ſolio regis. Tũc oĩs populus mox cõuerſus ad epulas/& feſtiuitatẽ lætatus in calamis/aliiſq; muſicis orgãis/delectabat/exultans/ita ut diuerſitate organoꝝ/& melodia muſica oĩs terra & aer reſonaret. Cunq; ſenſiſſet clamorẽ Adonias/& qui eius cõuiuio ꝓſentes erant turbati ſunt/dicebatq; Iobã non ſibi placere ſonũ tubæ quã audiebat. Dũ ergo cunctis in cõuiuio cõſtitutis/nullus guſtaret cibũ/ſed omnes diuerſis cogitationibus inhærerẽt/cucurrit ad eos ſacerdotis Abiathar puer nomine Ionathas Cunq; uidiſſet Adonias iuuenẽ & dixiſſet boni eum nũcii fore portitorẽ/ille eis pãdit uniuerſa de Salomone/& uolũtatẽ regis Dauid aperuit. Exilientes igit mox eo cõuiuio Adonias & omnes qui uocati fuerant/ſed regali fugierunt. Metuens aũt Adonias regem pro his quæ fuerant geſta/ſupplex factus eſt ei. Et dũ cornu altaris teneret/hoc feciſſe nũciatũ eſt ſalomoni/& quia rogaret/ut ab eo acciperet iuſiurãdũ/quia nõ haberet rex circa eum huius facti memoriã/nec mali aliquid ſuſtineret. Ille manſuete miſit tẽperanterq; agens/ab illo quidẽ delicto eũ dimiſit illeſum dicens/q; ſi inciperet aliquid denuo nouitatis proferre ipſe ſuæ punitionis auctor exiſteret. Et mittens iureiurãdo ꝓbito/euocauit eum. Qui dũ ueniſſet/& adoraſſet/iuſſit eum ad domũ ꝓpriã remeare/Nihil de cetero metuentem/ut tamẽ bonũ ſe pro ſua utilitate maxie exhiberet admonuit. Volẽs aũt Dauid oſtendere totius populi regẽ ſe filium effeciſſe/conuocauit principes uniuerſos in Hieroſolymã/& ſacerdotes/& leuitas/& dinumerans populũ/inuenit ab anno triceſimo uſque in quinquageſimũ, exiſtere triginta octo milia/ex qbus inſtituit curatores fabricæ templi/uiginti tria milia iudices populi/& ſcribas eoꝝ ſex milia/& totidẽ qui hymnos dicerent deo/cantantes in organis quæ Dauid ſicut ꝓdiximus inſtituit. Diuiſit etiã eos per generationes/& ſegregãs ex tribu ſacerdotes/inuenit eoꝝ generationes uiginti/quatuor ex domo quidem Eleazar ſedeci/& de Tamar octo & ꝓcipiens/ut unaquæq; generatio miniſtraret deo per dies octo a ſabbato uſq; ad ſabbatũ/& ita omniũ generationes ſortem acciperent/præſente Dauid & Sadoch & abiathar ſacerdotibus & principibus uniuerſis. Et prima quidem generatio conſcendens cõſcripta eſt ꝑma & ſecũda piter & tertia & cõſequenter uſq; ad uigeſimãquartam/& diuiſo hæc permanſit uſq; ad ꝓſentem diem. Fecit aũt & de tribu leuitaꝝ partes uigiti & quatuor/& ſortiti eodem mõ cõſcenderũt/utq; ſecundũ modũ ſacerdotũ octo diebus ipſi quoq; miniſtra

rent/inſtituit.Eos uero qui erãt dẽ germine Moyſi/hos eminentius honoranit.Fecit.n. eos cuſtodes theſaurorũ dei atq; uaſorũ/quæ reges deo dicare cõtingeret/iuſſitq; oĩb⁹ de tribu leui/ſimul & ſacerdotibus/ut die noctuq; deo ſeruirẽt/ſicut eis ꝓceperat Moyſes.Poſt hæc diuiſit exercitũ ĩ cohortes duodecim cũ ducibus ſuis & centenariis & tribunis.Habebat uero unaquæq; cohors uintiquatuor milia uirorũ/quos obſeruare ꝓcepit per tricẽos dies a ꝑma hora uſq; ad nouiſſimã Salomonẽ regẽ cũ milleñariis & cẽtenariis.Cõſtituit ãt iudicẽ uniuſcuiuſq; cohortis quẽ bonũ iudicauit & iuſtũ & tutores theſaurorũ & uitiũ & agrorũ/alioſq; iumẽtorũ quorũ nomina nõ credidit neceſſariũ reminiſci.Cũq; hæc ſingula ꝓdicto mõ diſtribuiſſet/cõuocãs ĩ eccleſiã iudices hebræorũ & ꝑncipes tribuũ & duces cohortiũ & qui in unoquoq; actu/ut qui ſup poſſeſſionẽ regiã fuerat cõſtitutus/ſtãs excelſiore ſolio rex ait.Fratres cõſcios uos eẽ uolo/quo tẽplũ deo ædificare deliberans/auꝝ multũ ꝓparaui/pariter & argentũ centũ milia talentorũ.Deus aũt ꝓhibuit me ꝑ Nathan ꝓphetã/ꝓpter bella quæ pro uobis geſſi/ex inimicorũ cedibus pollutã hñs dextrã/ut ei tẽplũ edificarẽ/ſed filiũ mihi ſucceſſurũ in regnũ hoc implere ꝓcepit.Núcio itaq; qñ dũ pater noſter Iacob duodecim filios habuiſſet/noſtris ludam fuiſſe regẽ/& meipſum cũ ſex fratres hẽrem ꝓpoſitũ & a deo recepiſſe regnũ/& nullũ eorũ grauiter hoc tuliſſe/& ego depoſco meos filios/ut nõ in alterutros ſeditiones exerceant.Salomone regnũ ſuſcipiente/ſed agnoſcẽtes & deus eũ elegerit/ferãt eũ libenter ut dñm.Non eis grauis debet eẽ dei uoluntas qñ nõ extraneo ſeruiunt/ſed magis letent̃ in fratre/honorẽ imperii poſſidẽte/eoq; una participantes.Oro itaq; ut ꝓmiſſiones dei ꝑducant̃ ad finẽ & fœlicitas in cuncta prouincia ſeminet̃/omni itaq; tẽpore maneat ſicut ẽt ſub rege ſalomone eſt ipſe pollicitus prebiturũ.Erunt aũt hæc firma/& terminũ bonũ habitura/ſi piũ & iuſtũ/& cuſtodẽ paternarũ legũ temetipſũ o fili ꝓbueris.Si uero has tranſcenderis/mala te ſcito eſſe paſſurũ.Rex itaq; dũ hæc compleſſet uerba ceſſauit. Deſcriptionẽ uero & cõſtitutionẽ ædificii tẽpli omnibus ſuadentibus ſalomoni tradidit/quemadmodũ fundamenta domus & ſupiora eius/& quãta & qualis latitudo fieret/necnõ & quãta uaſa aurea & argẽtea quorum pondus ipſe decreuit/monuitq; eũ quoq; ſermonibus/ut oĩ inſtãtia ĩmineret in ope/utq; ꝓnceps & leuitarũ tribus cum eo piter laborarẽt ꝓpter eius ætatẽ & quia cũ deus illũ elegerit/qui & fabricæ tẽpli/& ꝓſul eſſet imperii/facile illis & non ualde laborioſum ædificiũ fore dicebat/cũ ipſe multa auri talẽta/plurima uero argenti & ligna/dũ & fabrorũ multitudinẽ/& lapides cedentiũ ꝓparaſſet/nec nõ & ſmaragdos & alios lapides ꝓcioſos/ſed & nũc oblationis primitias faciẽs/alia tria milia talẽtorum auri puriſſimi ſe ꝓbiturũ eſſe dicebat ad aditũ & currũ dei faciẽdum ex quo & cherubin eſſent ſub quæ cõſtituerat arcã.Cũq; tacuiſſet Dauid ꝑncipibus & ſacerdotibus atq; leuitis multũ ſtudium oblationis habentibus & ꝓmiſſiones claras & magnificas exhibentibus/quæ ẽt ſunt ipletæ ab eis/obtulerũt auri quidẽ talenta quinq; milia/& ſtateres decem milia/ferri talenta multa milia.Sed & q/eunq; ꝓcioſos lapides habuit obtulit & in theſauros dedit obſeruandos/quorũ agebat curã ꝓnepos Moyſeos.Saulis,in his itaq; oĩs populus exultabat.Sed & Dauid uidens ſtudiũ & munificẽtiã ꝓcerũ ac ſacerdotũ & ſimul uniuerſorũ/deũ benedicebat magna uoce/patrẽ & genitorem oĩum eſſe proclamans/ſed & opificẽ rerũ humanarũ & diuinarũ/& quibus eũ ipſe ꝓpoſuiſſet ꝓſulem/ſimul & curatorem feciſſet generis Hebræorũ/& fœlicitatis eorũ/quorũ ei ꝓbuerat ꝓncipatũ.Inter hæc aũt orans & omni populo bona ſemp optãs/& ſalomoni filio mentẽ ſanã & iuſtã/& in cũctis partibus uirtutis in columitatem/iuſſit ut etiam populus beneꝺiceret deum.Illi uero proſtrati in terram adorauerũt egerũtq; gratias Dauid pro oĩbus/quæ eo regnante potiti ſunt.Altera uero die deo hoſtias celebrauit/uitulos mille & totidem arietes/& agnos mille quos in holocauſtis obtulerũt/ſacrificauerũtq; piter & pacificas/multa milia ouium occidentes/& tota die rex feſtiuitatẽ habebat cũ oĩ populo.

Sed & Salomonem ſecundo unxerũt oleo regemq; fecerũt/& ſadoch pontificẽ uniuerſæ plebis/deducentes ad regalia ſalomonem/& ſedere facientes in ſolio patris.Ab illo nanq; tempore/ei cunctus populus ſeruiebat. Capi. XVI.

POſt paululũ uero tempus/& Dauid ægritudine & ſenectute cõfectus/ſciens ſe moritur⁹ uocauit ſalomonem filiũ/& hæc ei locutus eſt.Ego qdem o fili iam ad uniuerſorum debitum ad patres procedo meos/commune gradiens iter omnium qui ſunt nunc/quique futuri ſunt/illic pergens unde nõ licet ulterius remeare/& quæ in hac uita gerunt̃ agnoſcere. Quapropter uiuens adhuc & iuxa mortem conſtitutus/ea te moneo quæ dudum & dixi/ſuadens tibi/ut ſis quidem iuſtus circa ſubiectos/pius autem circa deum qui tibi dedit imperium/atq; mandata ſerues/& leges quas ad nos per Moyſen ipſe tranſmiſit/& neque gratia neque inimicitiis neque concupiſcentia/neq; alia paſſione conſtrictus has forte contemnas.Dei enim fauorẽ amittis ſi leges ꝓuaricatus fueris/& e diuerſo prouidentiam eius in te conuertis/ſi talis fueris/qualem eſſe rectorem decet imperii.Sed ego etiam deum exoro/ut genus noſtrũ regnũ tpe uniuerſo poſſideat/nec altera domus Hebræorũ hẽat principatũ/ſed ut noſipſi ꝑ ſæcula æterna regnemus.Eſto aũt memor iniqtatis Ioab/q ꝑ zelũ occidit duos militiæ ꝓncipes iuſtos & bonos/Abner filiũ ner & Amaſam filiũ

ſam filiũ Iethra. Quoꝝ mortẽ ut fuerit uiſum tibi defende/quo potior meatꝫ potentior exiſtens Ioab/pœnã hactenus declinauit. Cõmendo aũt & tibi filios Berzellai galaditidis/quos i oi honore & pudentia cõſeruabis/hoc munus pſtando mihi. Nõ eis. n. initiũ bñfaciẽdi cõferimus/ſed ea potius recõpenſamus/qa pr eoꝝ mihi in fugæ tpe miniſtrauit. Sed ſemei filius Gera de tribu Beniamin q multũ mihi in fuga poſito blaſphemauit, pficiſcẽti/& poſtea remeãti occurrit ad fluuiũ Iordanis/& fidẽ accepit/q nihil mali tũc pateret nũc cãm rõabilẽ regrẽs/decẽter ulciſcere. Dũq ergo filiũ hæc monuiſſet/de oĩbus/& amicis/& de his quos nouerat pœna dignos/defũctus ẽ/cũ uixiſſet ãnis. lxx. Ex qbus regnauit ſeptẽ ãnis in Hebrõ ſup tribũ Iuda/& menſes ſex/in Hieroſolymis ãt regnauit ſup quinciã uniuerſam ãnis. xxxiii. Hic. n. uir fuit optimus & oi uirtute plenus quos eſſe oportet in regibus/qbus tãtarũ gentiũ cõmittit ſalus/fortis/q̃lis non fuit alius. Nã in certaminis q̃ pp ſubiectos hũit pmus ad picula pperabat/laborare & pugnare milites initabat/ipſe opando potius/non ſicut dñs ipando/ad itelligendũ & conſiderãdũ de futuris/& ad diſpenſationẽ pſentiũ nimis idoneus, caſtus/máſuetus/benignus/circa eos q in calamitatibus erãt/iuſtus & nimis humanus/in his ãt q̃ regibus pcipue cõueniũt/ i nullo penitus niſi circa uxorẽ Vriæ magnitudine ptãtis deliqt ãt & diuitias quãtas nullus alius regũ/neq Hebræoꝝ/neq gentiũ aliarũ. Sepeliuit ãt eũ filius ſalomõ in Hieroſolymis decẽter nimis/& aliis rebus q̃ ſolent circa exeqas regias miniſtrari/& multas diuitias cũeo reſtodidit. Quarũ magnitudinẽ ex his q̃ dicturus ſum poterit qlibet agnoſcere. Poſt tps. n. ãnoꝝ mille trecentorũ/hircanus põtifex dũ ciuitas obſideret ab Antiocho rege q Pius cognominatus eſt filio Demetrii/uolens ei dare pecunias ut ab obſeſſiõe recederet/& exercitũ ſuũ auferret/nõ hñs unde hoc adimpleret/apuit unũ locũ ſepulchroꝝ Dauid/& ſublatis exinde tribus milibus talentoꝝ ptem dedit antiocho/& ita nimietatẽ obſeſſionis amouit/ſicut ẽt in aliis idicabimus. Poſt hæc aũt multo annoꝝ tpe iã trãſacta rurſus Herodes rex aliũ locũ apiens/plurimas exinde pecunias tulit. Nullus aũt eorũ loculos regũ inuenit/erant. n. ſub terra mechanico modo reconditi/ut ingredientibus in monumentum/nullatenus poſſent eſſe manifeſti. Sed de his quidem hæc modo indicaſſe ſufficiat.

Incipit liber octauus antiquitatum.

Quõ Salomon ſuſcepit regnũ & peremit Adoniã Ioab & Semei. Cap. I

Auid itaq; q uirtutũ/quãtorũq; bonorũ auctor extiterit cõtribulibus ſuis/quãtaq; bella pugnaſq; geſſerit/& lõgæuus ſit mortuus/in pcedenti declarauimus libro. Salomoni uero eius filo adhuc ætate iuuẽculo ſuſcipienti regnũ/quẽ adhuc uiuens pr dñm populi uniuerſi uolũtate dei cõſtituit/ſedẽti in ſolio patris/oĩs egdẽ populus ſolẽniter fauit/ut aſſolet initio q̃tenus eius res optime regerent/& uſq; ad ſenectutẽ fœliciter pmaneret i regno. Adonias aũt q eius ẽt pr adhuc uiuente tẽtauerat regni culmẽ inuadere ingreſſus ad regis matrẽ berſabee/eaq; humiliter ſalutata/reqſitus ab ea/ut ſi p aliq̃ petitione uenisſet ediceret/, promittens ſe tota uolũtate conferre/Adonias itaq; locutus eſt. Noſti qdẽ & ipſa regnũ & pp ætatẽ/& pp populi uolũtatẽ fuiſſe mi eũ/ſed decreto dei, ad ſalomonẽ tuũ filiũ pueniſſe/me tñ amplecti pfiteor/& gratis ſeruire ei/& libẽter agere q̃ iuſta ſũt. His dictis pariter poſtulauit/ut apud filiũ eius ſuũ fratrẽ intercederet/eiq; ſuaderet/dari ſibi abyſag q̃ cũ eius patre dormierat uxorẽ dicens/qa p ſenectute eã pater nõ agnouiſſet/ſed adhuc uirgo cõſiſteret. Berſabee uero & miniſtraturã ſe in hoc negocio ſtudioſe pmiſit/& nuptias pmereri pptet utrũq; /quia & rex ei uellet aliqd pſtare/& illa p eo prona uolũtate depoſceret. Adonias aũt ſpe nuptiarũ lætus abſceſſit. Salomonis ergo mater repẽte prexit ad filiũ/locutura de qbus adoniæ ſuppli cauit promiſerat. Et occurrente ſibi filio eãq; cõplectente/cũ deduxiſſet eã ad locũ ubi ſoliũ erat regni conſtitutũ/rex aliud ſoliũ a dextris matri iuſſit apponi. Cũq; ſediſſet berſabee/ unũ inquit o fili munus mihi petenti concede/& ne uelis quaſi difficile denegare/triſtẽq; deferere. Cui ſalomon ſe implere quod uellet ait/quia ſcñ eſſet matri cuncta præbere/culpabat tñ eius petitionis initiũ/ quod tanquã non hñs firmiſſimam ſpẽ adoptionis hmõi uerba proferret/& adhuc quicq̃ ſibi negati meueret. Tunc illa rogabat/ut uirginem abyſag adoniæ fratri donaret uxorem. Hoc uerbũ rex iracũ de ſuſcipiens/dimiſit quidẽ matrem dicens/quo adonias cãs nimis eminentes appeteret/& mirari ſe quo nõ ei poſceret ẽt regnũ q̃ q̃ſi ſeniori abyſag dandã rogaret uxorẽ/q potẽtes haberet amicos. Ioab principẽ militiæ/& abiathar ſacerdotem/mittẽſq; Banaiã q erat ſup corporis cuſtodes fratrẽ adoniam pcepit occidi. Vocans igitur & abiathar ſacerdotẽ dixit ei. Amorte quidem hoc te liberat quia & cũ patre meo ſæpius laboraſti/& arcam cũ eo in hanc regionẽ uexiſti/hoc aũt tibi propono ſuppliciũ/eo q fueris cum adonia coniunctus eiq; cõſenſeris/ut neq; hic moreris neq; ad faciem meam ingrediaris/ſed pergens in tuã patriam in agris dege/& hanc conuerſationem donec uiuas exerceto/quomodo peccaſti/& non eſt iuſtum te habere ſacerdotium. Sic ergo domus Ithamar ſacerdotii honore priuata eſt/propter prædictam cauſam ſicut ſamuel Heli prædixerat/tranſiuntq; ad genus Phineæ

nus Phinees. i. ad Sadoch. De genere uero Phinees tpe quo ad domũ ithamar sacerdotiũ trãsmigrauit. Heli ꝑmo pontificatũ accipiente/isti descendisse nosc̃unt q a sacerdotio sunt ꝓuati. Vochar filius Ioseph sũmi sacerdotis/huius filius Ioathã/ioathã ãt Meroth/Meroth Asophi/Asophi aũt Achitob. Achitob ãt Sadoch/q ꝑmũ a rege sacerdos ẽ factus. Ioab igit̃ ꝑceps militiæ pẽptũ audiẽs adoniã/ualde pterritus est/erat. n. eius amicus potius q̃ Salomonis regis/& hoc piculũ pp illius fauorẽ nõ irrõnabil'r suspicatus est/fugit ad altare/credens sibi cautelã religiõis iteruentu pietate regia/pfuturã. Quod dũ fuerat regi nũciatũ mittẽs Banaiã eũ iussit adduci/ut i eius iudicio satisfaceret. Ioab ãt ait nõ se relictur⁹ esse sacrariũ/sed ibi potius q̃ in loco alio moriturũ. Quod dũ Banaias renũciasset regi/ꝑcepit Salomon ibi sicut uellet caput eius abscidi/& hãc eũ recipe pœnã ꝓ duobus militiæ ꝑncipibus/quos idecẽter occiderat/& eius cadauer sepeliri/ut peccata q̃ gessit eius nũquã deseresset genus/& Ioab morte ipse/eiusq; pt esset inoxius. Quod dũ fecisset Banaias. ipse ꝑnceps militiæ totius exercitus cõstitutus ẽ. Sadoch aũt solũ fecit sacerdotẽ/in loco abiathar quẽ remouit. Semei uero ꝑcepit/ut domũ sibi ædificaret in Hierosolymis/ibiq; maneret/& torrentẽ Cedrõ trãsgredi non auderet/qđ si trãsgrederet/ultionẽ mortis incurreret/& sup hãc cõminationẽ iurisiurãdi eũ religiõe cõstrinxit. Semei aũt hoc ꝑcepto salomonis gaudere se dicens atq; seruare/sup adiciens iusiurandum relicta patria in Hierosolymis habitabat. Trãsactis aũt annis tribus/audiens duos seruos q ei fugerant in Geth cõmorari/prexit ut q̃reret eos. Quod cũ ei reuertẽti cognosceret rex qa & mandatum eius & iusiurandũ respuisset/graniter hoc tulit/eoq; uocato/tu inqt iurasti/nõ te me esse relicturum neq; ab hac ciuitate ad aliã aliq̃tenus egressurũ. Nõ ergo iusiurãdi effugies ultionẽ sed ẽt pro qbus patrẽ meũ fugientẽ iniuriis affecisti/dabis nunc pœnas. Agnoscas quia nihil lucrantur/qui non repente pro sua iusticia puniunt̃/sed omni tpe quo se putant nihil pariendos sine timore cõsistere/crescit eorũ pœna/& cã maior efficit̃/q̃ peccasse nosc̃unt. Tunc semei Banaias iussu regis occidit.

De sapientia eius & intellectu/atq; diuitiis. Cap. II.

QVmq; Salomon iã regnũ hset firmũ/punitis oĩbus inimicis/duxit uxorẽ filiã Pharaonis regis ægyptiorũ/ædificatis muris Hierosolymos/multũ potioribus atq; munitioribus q̃ ꝑmitus extiterũt. De cætero maxima pace gubernauit ipiũ in nullo ꝓ iuuentutẽ circa iustitiã legũq; custodiã aut paternos/ memoriã mandatorũ minor existens/ sed cũcta q̃/cunq; ætate ꝓuecti sapientiaq; ꝓfecti faciũt/cũ integritate ꝑcipua celebrabat/placuitq; ei ut ueniens in Hebron/in altari æreo qđ fecerat Moyses sacrificaret deo. Tunc itaq; mille oues obtulit in holocaustũ. Quod dũ fecisset/ꝑcipue deũ uisus est honorasse/appuitq; illi ea nocte ꝓ sõniũ ꝑcipiens/ut q̃ uellet sibi ꝓ cultu pietatis peteret dona iferris. Salomon aũt optima & eximia postulabat/q̃ & deus grate ꝓberet. & utiliter hõ ꝓcipet. Nõ igit̃ aurũ nõ argentũ nõ alias diuitias ut hõ & inuenis sibi dari depcatus est/hæc. n. multos sola putant̃ magna & dei dona ꝑcipua esse/sed da mihi inqt dñe mẽ tẽ sanã/& prudentiã bonã/ut circa populũ iustũ possim uerũq; ꝓferre iudiciũ. His petitionibus placata diuinitas/& iã alia cũcta quoꝝ memoriã in ꝑce nõ fecerat dare se dixit. i. diuitias/sæculi gloriam de inimicis uictoriã/& ꝓ oĩbus itellectũ ac sapientiã/q̃lẽ nullus alter hoium hũit nec regũ nec ꝓuatorũ/seruaturũq; se ẽt nepotibus eius iperiũ multo tpe cõpromisit/si iuste uiueret/& ei obediret/& pfis sui in optimis actiõibus imitator existeret. Hæc Salomõ audiens dicta a deo/repente exiliuit e sõno/& adorãs eũ/ad Hierosolymã remeauit/& añ tabernaculũ sacrificia celebrauit/epulasq; uiris exhibuit. His itaq; diebus iudiciũ apud eũ deductũ ẽ/cuius criminũ erat inuenire difficile. Cãs uero uñ in iudiciũ Salomõ/puenerat/necessariũ iudicauit referre/ut legẽtibus iurgii nota sit difficultas/& si tale aliqđ cõtigerit/q̃si ex imagine egregii decreti/cito possint hmõi ꝓferre sniam. Duæ ad eũ mulieres socia de cõuersatiõe cõuenerũt/q̃rũ q̃ læsa uidebat̃/ꝓma coepit hæc uerba ꝓferre. Habitabamus inqt o rex ego & hæc in una domo/cõtigit ãt ambabus/ut una die eadẽ hora pareremus. Trãsacta iã tertia die/dormiens hæc supra suũ filiũ icubuit/& eũ uiolẽter occidit/tollẽsq; meũ ad se cõtulit/& mortuũ in ulnas meas dormiẽtis apposuit. Mane facto dũ ubera porrigerẽ filio/meũ qdẽ nõ reppi/huius aũt mortuũ adiacere mihi cognoui/& misera certius hoc turbataq; cõsiderãs/factũ scelus ispexi. Vñ repetens meũ filiũ & nõ ab isto recipiens/ad tuũ dñe remediũ cõuolaui. Dũ enim solæ simus & nullũ qui nos arguat metuamus/contẽnens hæc denegare pristit. His dictis requisiuit rex/quid allegare uellet & altera. Qua negante ꝙ hoc fecisset/& dicente suũ uiuere filiũ/& aduersariæ suæ defunctũ/cũ nullus posset huius rei iudiciũ discernere/sed in eius descriptione oĩum mens hret/solus rex hmõi q̃stione inopinabiliter exoluit/iussitq; deferri & mortuũ & uiuũ infantẽ/ uocauitq; quendã armigerũ ꝑcipiens ut euaginato gladio/ambo diuiderent̃ infantes/& utraq; medietatẽ & eius q mortuus erat/& qui uiuebat acciperet. In hoc ergo iudicio oĩs quidẽ populus ignorans sniam deridebat/q̃si ab adolescente rege prolatã. Inter hæc aũt uera matre proclamante ne hoc fieret/sed potius ut infantulus eius sociæ traderet̃/sibi sufficere dicens/ut tm̃ uiueret/eũq; uideret/licet ulterius esse putaret̃/& e diuerso altera præparata esset ut diuisum uideret infantem ĩsuper ueram

matrem

matrem tormẽtis affici poſtularet/cognoſcens rex utriuſq; uoces de uero fonte cordis prolatas/re/
clamanti qdẽ ne pimeret infantulus/iuſſit filiũ redonari/uerã matrẽ eã agnoſcens/alterius uero ma
liciã accuſauit/q̃ necato ꝓpo filio/ẽt ſuæ amicitiæ natũ uidere cupiebat extinctũ. Hoc itaq; magnũ
exemplũ & ꝓcipuũ ſapientiæ & prudentiæ eius indiciũ populus credidit uniuerſus/& ex illo die tã
quã diuinũ habentẽ ſenſum oẽs inſpiciebant. Iſti itaq; ꝓncipes militiæ & duces erant ei in omni pro
uincia/in tribu quidem effraim Vrias/in regione aũt Bethleẽ erat Dochis/dorenſem aũt & mariti/
morũ regionẽ Benainadab habuit ſub poteſtate ſua duxitq; filiã Salomonis uxorẽ. Cãpus ãt maxi
mus erat ſub Banaia filio Bachi cui adiecta terra eſt ad Iordanẽ uſq; protenſa. Galaditẽ uero & gau
laditẽ uſq; ad montẽ libanũ/& centũ ſexaginta ciuitates maximas atq; munitas hñs ſub ſe Gabiar
gubernabat eas. Achinadab aũt totius Galileæ uſq; ad Sydonẽ curã habebat/& ipſe duxit filiã Salo
monis nomine Baſinia. Maritima uero q̃ circa arcẽ & ciuitatẽ poſita ſũt habuit Banach. Sabath ãt
montẽ Tabirũ/& Carmeliũ/& inferiorẽ Galilæã/regionẽq; uſq; ad Iordanẽ fluuiũ conſtitutã Baſan
diſponebat. Semei aũt ſors Beniamitidis erat iniuncta. Gabar aũt habuit regionẽ poſitã tranſiorda
nẽ & ſup oẽs hos unus erat poſitus ꝓnceps. Mirabile itaq; incrementũ habuit & populus Hebræo
rũ & tribus Iuda/conuerſi ad terræ culturã. Nam pace potiti/& a bellis atq; tumultibus ulterius ab
ſtracti/inſup & deſideratã libertatẽ adepti/itẽperãtes erãt circa ſubſtãtias congregatas & eas ſemp
potius extendendas. Erãt regi & alii duces q Syrorũ terras & alienigenarũ a fluuio Euphrate diſtẽ
tas uſq; ad ægyptũ gubernabãt/tributa colligentes ex gentibus. Inferebant aũt & eius menſæ quoti/
dianæ ad regale conuiuiũ ſimilæ choros triginta/farinæ expenſæ choros ſexaginta/boues ſagina/
tos decẽ/& de paſcuis. xx. annos ſaginatos centũ. Hæc oĩa ꝑter illa q̃ de uenationibus capiebãt. i. cer
uos & uolatilia/ſed/& piſces ab alienigenis portabant. Tantã uero multitudinẽ curruũ habuit Salo
mon ut quadraginta milia ꝑſepia equoꝝ ſubiugaliũ eſſent/& ꝑterea erant duodecim milia eque//
ſtriũ quoꝝ medietas qdẽ regẽ i Hieroſolymis obſeruabat/reliq uero ꝑ uicos regios diſpſi manebãt.
Idẽ uero dux cui cõmiſſæ erãt mẽſæ regalis expẽſæ/ẽt egs neceſſaria miniſtrabat/deuehens hæc ad
locũ ubi rex ipſe morabat. Tantã itaq; deus ꝑbuit Salomoni prudentiã ac ſapientiã ut ẽt hoies an/
tiquos excelleret & nec ægyptiis q ſapientia oĩbus differre dicunt cõpatus/uel modicũ minor eſſet
quoꝝ utiq; multã nimis ſapientiã ꝓcedebat. Trãſcendit ſua ſapientia ẽt eos q apud Hebræos tũc ſa
pientia clarere uidebant/q̃ oĩa non ꝓteribo. Erant aũt Ethã & Themã/& Chalgal/& Dardanus fi
lii Madanis. Cõpoſuit aũt & libros de cãticis & modulatiõibus qnq; & mille/& pabolarũ atq; ſimi
litudinũ fecit libros tria milia/ꝑ unũqdq;. n. arboris genus pabolã dixit/ab Hyſopo uſq; ad Cedrũ.
Eodẽ mõ & de iumentis/& de reliqs terrenis/necnon aquatilibus/& aeris aĩalibus diſputauit. Nullã
nãq; naturã ignorabat/inexaminatãq; ꝓteriit/ſed de oĩbus philoſophatus eſt/& diſciplinã/pprietaꝝ
earum eminenter expoſuit. Præſtitit aũt deus ẽt ei/ut cõtra dæmones artẽ ad utilitatẽ hominũ & eo
rũ curas ediſceret/& incãtationes inſtituit/qbus egritudines ſoleãt mitigari. Modũ ẽt coniurationũ/
qbus obſtricti dæmones ne denuo redeat effugant inuenit/& hæc cura hactenus apud nos multũ ꝑ
ualere dinoſcit. Vidi etenim quẽdã Eleazarũ de gẽte noſtra ꝑſente Veſpaſiano & eius filiis & tribu
nis/alioq; ſimul exercitu/curantẽ eos/q a dæmonibus uexabant. Modus aũt medicinæ fuit hmõi. In
tulit naribus eius q a dæmonio uexebat anulũ hñtẽ ſubter ſignaculũ radicẽ a Salomone monſtratã
deinde dæmoniũ ꝑ nares odorantis obſtraxit/& repente cecidit hõ. Poſtea coniurauit eũ/iuramen/
tũ obiiciens Salomonis/ne ad eũ denuo remearet. i. cantica q̃ ille cõpoſuit ſup eũ dicenda. Volens ãt
ſatisfacere atq; probare ꝑſentibus Eleazarus hanc ſe habere uirtutẽ/ponebat ante eos aut calicẽ aut
peluim aquæ plenũ/& dæmonio ꝑcipiebat/ut hæc egreſſus ab hoie euerteret/& uidentibus ꝑberet i/
dicium quod hoſtem reliqſſet. Quo facto ſapientia Salomonis cunctis innotuit ꝓpter quam ut oẽs ma
gnitudinis eius naturã cognoſcerent atq; religionẽ & ut nullius rei uirtus de oi genere ſub ſole eũ la
teret hæc dicere ſum cõpulſus. Audiens ergo Hirã rex tyri q Salomon Dauid patri ſucceſſiſſet in
regno/& ualde lætatus quo Dauid fuerat amicus/miſit ad eũ ſalutans & ꝓ ꝑſentia bona gaudens.
Deſtinauit uero ad eũ denuo Salomõ litteras hæc hñtes. Rex ſalomon Hirã regi. Scito patrẽ meũ
uoluiſſe deo ædificare templũ/& bellis frequentibus fuiſſe prohibitũ/non. n. primo deſiit inimicos
extinguere/donec eos tributario ſibimet ſubiugare/ego uero gratias ago deo pro pace præſenti ꝓ/
pter cuius deuotionem non dubito ædificare domum. ipſe nanq; meo patri dixit a me hanc eſſe fa/
ciendam. Quapropter rogo/ut aliquos mittere iubeas cum meis ad montem libanum/qui ligna ſe
care poſſint/ad ſectionem nanq; ſiluarum Sydonii ſunt doctiores noſtris/ mercedes uero quas de//
creueris ego incidentibus ligna præbebo. Legens autem Hiram hanc epiſtolã & in his quæ ſcripta
fuerant delectatus/Salomoni ita reſcripſit. Rex Hiram regi Salomoni. Dignũ eſt qdẽ ut bñdicatur
deus/q tibi patriũ ꝑbuit principatum ſapienti uiro/& omni uirtute pollenti/ego autem in his om/
nibus delectatus/quæcunq; mandaſti libentiſſime miniſtrabo. Incidens. n. ligna procera & multa ce
drina parirer & cypreſſina ꝑ meos ad mare deſtinabo ꝑcipiens/ut ratibus factis/nauigantes ad locũ

quæcũq;

quæcũq; uolueris ea deponant/ut tui hæc ad Hierosolymã deferant. Sed tu pro his ꝓbe nobis frumẽ ta/eo q̃ horũ nobis esse uideaẽ inopia. Quapropter supplicamus ĩ hoc te esse sollicitũ. Harũ igitur epistolarũ hactenus rescripta seruanẽ/nõ in nostris solũmõ libris/sed ẽt apud Tyron & siqs hæc uo luerit integre cognoscere/rogans custodẽ monimentoq; publicorũ tyriæ ciuitatis/inueniet ea conso na horũ q̃ a nobis edicta sunt. Hæc dixi uolens lecturos agnoscere/q̃ nihil amplius extra ueritatẽ ꝑ ferimus neq; ex uerisimilibus quibusdã aut fallacibus aut delectabilibus rebus hanc historiã cõpo/ nentes/examinationẽ quidem fieri non declinamus/& ut nobis credaẽ exigimus immo in nullo po tius hæc recipi deprecamur/nisi adhibita ꝓbatione & manifestis ĩditiis uirtutẽ ipsius ueritatis ha/ beamus. Rex itaq; Salomon dũ ei fuissent litteræ Tyri regis allatæ eius uolũtatẽ & fauorẽ ualde lau dabat/& ei q̃ poposcerat repensauit/misitq; singulis annis tritici uiginti milia choros/& totidẽ olei batos/batus aũt capit sextarios septuagintaduos eandẽ uero mẽsurã etiã uini præbebat. Amicitiæ siquidem Hirã & Salomonis ac potius largitate creuerunt/& iurauerunt has esse iugiter ꝓmãsuras. Rex aũt indixit omni populo tributa triginta miliũ operariorũ/quatenus opus præ multitudine si/ ne labore constaret/diuisitq; eos ualde prudenter. Decẽ milia.n. fecit incidere uno mense in libano monte/ut duobus mensibus remeantes ad propria requiescerent/donec iterũ uiginti milia diffinito tpe suũ opus ĩplerẽt/itaq; contingebat quarto mense ut priores denuo ad laborẽ remearẽt. Sup hos enim laboratores curator institutus est adorã. Erant aũt ex his quos reliquerat Dauid ad portandos lapides aliãq; materiã septuaginta milia uiri/& eorũ qui lapides incidebant octoginta milia & eorũ præpositi tria milia trecenti/uelociterq; secabant lapides eximios ad fundamenta tẽpli/quos primi tus poliebant & copulabant in montibus & ad ciuitatem deferebant/fiebantq; hæc non solum a ꝓ/ uincialibus structoribus/ sed etiam ab artificibus quos miserat rex iram.

Quomodo primus i hierosolymis ædificauit templũ/& de præuaricatione qua præuaricatus est circa senectutem/simul & de obitu ipsius. Capi III.

Oepit aũt Salomõ ædificare tẽplũ ãno quarto regni sui/mẽse secundo/quẽ macedones Artemisia/uocant/Hebræi aũt Hyaro/anno qngentesimo secundo filioꝝ Israhel profe ctionis ex Aegypto. Post mille ãt & uiginti annos aduentus Abraã ad Chananæam de mesopotamia/a tpe uero diluuii anno millesimo quadringentesimo/ab Adã aũt proto/ plasto usq; ad ædificationẽ tẽpli Salomonis ꝓterierunt simul anni tria milia cẽtũ/& duo/qua tempe state cœpit ædificare tẽplũ. Tunc siquidẽ undecimũ iã in regno Tyri Hirã annũ habebat/a Tyri ue ro conditione usq; ad ædificationẽ tẽpli fuit tps annorũ quadraginta & ducentorũ. Deposuit itaq; rex fundamenta tẽpli in nimiã terræ profunditatẽ de lapidibus ualde fortissimis & qui possent lon/ go tpe permanere/qui æque constipati sibiq; conserti terræ pauimentũ & fortitudo super ædificati tẽpli essent/& propter inferiorem sui fortitudinẽ sine defectu impositã magnitudinem & ꝓciosam una pulchritudinem sustinerent/quæ utiq; fundamenta non minus pondus habitura erant q̃ alia q̃ erant tanta celsitudine & fastigio quasi ad instar mundi/& ad magnificentiã fabricanda. Eleuatũ ita q; templum usq; ad camerã ex lapide albo constructum cuius altitudo fuit sexaginta cubitorum/& longitudo sexaginta tantũdem/latitudo aũt uiginti. Super hoc aũt erat aliud ædificiũ æqua mensu/ ra/ita ut esset omnis altitudo tẽpli cubitorũ centũ uiginti/eratq; conuersum ad orientẽ. Cuius uesti/ bulũ habebat longitudinẽ cubitorũ uiginti quantã & latitudinẽ templi/latitudinẽ uero cubitorũ de cem in altitudinẽ surgens cubitis centũ & uiginti. Aedificauit aũt in circuitu templi uiginti puulas domus/q̃ sui copulatione templi totũ spaciũ extrinsecus ambiebant. Nã & ingressus earũ ita fecit adinuicẽ/ut ex alia intraretur ad aliam. Harũ nãq; singulæ domus latitudine quidem habebant qnq; cubitorũ & tantũdẽ longitudinis/altitudinis uero uiginti. Erant aũt supra ædificatæ his aliæ/& rur sus aliæ super eas æquales/& mensuris/& numero/ita ut oẽm altitudinem haberent ꝓxime sicut do mus inferior/superior nanq; circũ ædificata non erat/opiebatq; eas camera cedrina/& domibus q/ dẽ singulis erat hoc propriũ/& ĩputribile tegumentũ. Aliarũ uero erat tectũ cõmune lõgissimis tra bibus adopertũ & cũcta tegẽtibus/ita ut medii pietes ab eis trabibus cõstipati firmiores existerẽt. Cameras q̃ sub trabibus erant de lignis eisdẽ fecit/celatis ope laquario/auroq; uestitis. Parietes aũt cedrinis tebulis exornauit/easq; pariter deaurauit/ut oẽ tẽplũ nimis effulgeret & uultus ĩgredientiũ faceret auri lumine resplendere. Fabrica uero totius tẽpli multa arte cõfecta est de lapidibus politis arteq; cõpositis/& nimis limpide cõstitutis/ita ut neq; mellei neq; alterius ĩstrumenti fabrilis aliq̃ cõsiderantibus apperet indiciũ/sed ꝓter hũc usum ois materia cõgruenter explicita uidereẽ/ut nãli harmonia potius quã ferramentorũ crederet necessitate cõfecta. Excogitauit aũt rex ascensum su/ perioris domus ꝑ latitudinẽ pietis efficere/non.n. habuit ianuã grandẽ ad orientẽ sicut domus infe rior/sed a lateribus erant ingressus ianuarũ ualde puarũ. Vestiit aũt tẽplũ ĩtrinsecus de lignis cedri/ nis uncinis fortibus colligatis/q̃tenus hoc ꝑ munimẽ/& fortitudie cõstaret magna/diuisitq; tẽplũ in duas ut interior quidẽ domus uiginti cubitorũ adituum esset/quadraginta uero cubitis secundo

templo

templo ſecerneret. In pariete quoq; diuidēte aditū a reliquo tēplo ianuas de cedro ſtatuit auro mol
to/& diuerſis hiſtoriarū celaturis ornata/ſuſpenditq; ante eas uela ex magnis colo⁹ floribus. i. hya
cinthi/& purpuræ/& cocci/& byſſi molliſſimi/ſplendidiſſimiq; contexta. Recondidit aūt in aditu
quod erat latitudine cubitorum uiginti/& totidē longitudine duo Cherubin tota ex auro puriſſimo
habebantq; utraq; altitudinē cubitorū q̄nq. Duæ alæ erant in cherubin quinis cubitis extēſæ. Qua
propter non ꝓcul a ſemetipſis aberant/ita/ut aliis ſuis una tangeret pietē auſtralē/alia uero poſitū
ad aquilonē/aliæ uero alæ ſemetipſas contingentes/arcā q̄ in medio eo⁹ poſita erat opiebant. Hæc
uero cherubin nullus q̄les fuerunt dicere neq; coniicere pōt. Stranit aūt pauimentū tēpli petalis au
reis poſuitq; in portā tēpli ianuas ſecundū altitudinē pietis menſuratas hñtes latitudinē cubitorū
uiginti/eaſq; pulcherrime deauranit/& ut breuiter dicā/nullā ptē tēpli reliqt extrinſecus & intrin
ſecus/q̄ non eſſet deaurata/operuitq; ſimil⁹ ēt has ianuas ſicut interiores uelis uarie decoratis. Por
ta uero ueſtibuli nihil habuit horū. Miſit ergo rex Salomon ad hirā/& ab eo accepit artificē noīe
Chirā/hñtē matrē ex gñe Neptali/& patrē Vriā gñis Iſrahelitici/q totius qdē opis erat edoctus/ꝑ
cipue tñ artifex ad operādū aurū & argentū & æs/p quē. ſ. uniuerſa ꝓ uolūtate regis in tēplo ſūt di
uerſis machinationibus adimpleta. Fecit itaq; is artifex Chirā duas colūnas æreas cū canalibus/ca
natione quattuor digitorū/quarū erat ꝓceritas decē & octo cubito⁹/& ambitus in circuitu duode
cim cubito⁹. & ſuprapoſuit utraq; colūnæ capitella fuſilia liliata/altitudine cubito⁹ q̄nq; ſupra q̄s
erāt æreа rhetia facta/q̄ opabant/lilia capitū colūnarū/de quibus pendebant bini ordines/malogra
nato⁹ ducento⁹. Harū ſiquidē colūnarū aliā conſtituit in ꝑte dextra añ portā in ueſtibulo tēpli/ uo
cauitq; eā Thalamū Iachī/aliā uero in ꝑte ſiniſtra/quā noīauit Booz. Fudit aūt & mare æneū in ſche
mate hemiſpi/qd opus æreū ꝓp ſui magnitudinē mare uocatū eſt. Erat. n. uelut Chantharus ingens
habebatq; eius Diametrū. i. ab angulo uſq; ad aliū angulū cubitos decē & groſſitudo eius erat fuſilis
digitorū quattuor/habebatq; fundū in medio aluei ſui loco/ope rotundū/decē coronis explicitum.
Huius diametrū erat cubiti unius. Circūſtabant aūt in eo mari uituli duodecim reſpicientes ſinguli
ad quattuor uento⁹ regiones/hoc eſt tres uituli ꝑ unāquāq; regionē/quorū terga ītus reſpiciebāt &
ſup eos hemiſperiū incūbebat. Cuius hemiſperii rotūditas ad iteriora tendebat/capiebatq; hoc ma
re batos tria milia. Fecit aūt decē cātharis baſes æreas q̄drangulas/& uniuſcuiuſq; latitudo fuit cubi
to⁹ q̄nq; latitudo quattuor/altitudo ſex/concluſumq; eſt opus ꝑticulariter ita ornatū. Erāt colūnel
læ q̄ttuor q̄drāgulæ ꝑ angulos ſtātes/latera baſis ex utraq; ꝑte in ſe hñtes inſerta erātq; trinæ diuiſæ
& ſingulæ ea⁹ hēbant celaturas ſuas. i. alibi erat leo/alibi thaurus/alibi aqla/& in colūnellis ſimili
ter ꝑ latera erāt hmōi celaturæ/quaſi criſpātibus plectulis alias petalis factæ/quarū altitudo fuit cu
biti unius & dimidii. Erat mirū uidere orbes rotarū/quēadmodū erant celatæ & baſiū iunctæ lateri
bus. Angulos uero ſupiores cōcludebāt humeri expāſis utiq; manibus aīaliū/ſup quas ſedebat fun
dus cāthari reclinatus. i. incūbens ſup manus aqlæ & leonis/qd opus ita erat ſibimet coaptatū/ut na
turaliter inſertū quodāmō uidereť. Inter hæc aūt erant & arbores celatæ palmarū. Hmōi ergo erāt
decē baſes effectæ. Fecit aūt ad hæc & decē cantharos rotūdos æreos quo⁹ ſinguli ferebāt quadra
genos choros/eratq; altitudo eo⁹ quattuor cubito⁹/& tantūdē ab alterutris eorū labia recedebant
poſuitq; decē hos cantharos ſup decē baſes q̄ uocabanť melchonoth/qnq; cantharos ſtatuens a ꝑte
ſiniſtra tēpli quæ erat ad aqlonē/& totidē a latere dextro ad auſtri ptē/reſpicientes adorientē/quod
ēt mare conſtituit aqua plenū diſpoſuitq; mare/ut ingredientes ſacerdotes tēplū in eo lauarent ma
nus & pedes aſcenſuri ſcilicet ad altare/& cantharos ad animaliū interanea diluēda/ſimul & pedes
eorū quæ erant holocauſtis ꝑponenda. Fecit aūt altare æreū/cubitorū uiginti longitudine/ & totidē
latitudine altitudine uero decē ad holocauſta celebranda. Fecitq; eius uaſa ærea/inſup & ollas & cal
darias & trullas/& harpagones/& omnia uaſa operatus eſt ex ære/ cuius ſplendor & pulchritudo
ſimilis erat auro/obtulitq; rex multitudinem menſarum/& unā quidē ualde ꝓcipuam aureā/ſuper
quā ponebantur panes dei/& huic proximas decē milia altero mō factus/ſup quas uaſa iacebant. i.
phialæ & pateræ aureæ quidem decem milia/argenteæ uero quadraginta milia/fecitq; candelabra
decem milia ſecundū præcepta Moyſi/& quibus unū in tēplo condidit ut per diem luceret ſecundū
legē/& menſam unam ſuper quam poſiti erant panes ad partē templi reſpicientē/& ad aquilonem
ediuerſo poſitum candelabrū quod in auſtrali ptē cōſtituit aureū uero altare inter hæc mediū erat.
Hæc enim omnia domus habuit quadraginta cubitorū ante uelum aditi/ubi erat archa recōdita. Fe
cit itaq; rex uini fuſilia octoginta milia/& phialas aureas decē milia argenteas uero duplici numero
pateras aureas ad offerendam in eis ſimilā conſperſam a d altare octoginta milia/& argēteas dupli
ci numero crateras in q̄bus ſimilā cū oleo fermentabāt aureas qdē quinquaginta milia/argenteas ue
ro dupliciter/mēſuras quoq; ſimiles eis q̄ Moſaicæ uocabanť affarones aureas qdē uiginti milia/&
argenteas dupl⁹/thurribula uero aurea q̄bus offerť incenſum. xx. milia/ſimil⁹ & alia thurribula in
q̄bus portabāt a maiore altare igne ad minus altare qd erat in tēplo quinquaginta milia ſtolas ſacer/

dotales

dotales pontificibus cū his quæ pendebāt ad pedes & ſuperhumerales & rationales ex gēmis mille/corona uero in qua deum Moyſes inſcripſerat/una fuit quæ ad hunc diem uſq; permanſit/facer dotales ſtolas ex byſſo contextas/& zonas purpureas ſingulas decē milia/& tubas ſecundū ꝓceptū Moyſi ducenta milia/itē ſtolas leuitarū hymnos dicentiū ex byſſo ducenta milia/& iſtrumenta muſica & ad hymnos dicendos adinuenta quæ uocāt Nabla/& Cinara ex electro cōſtituit quadraginta milia. Hæc oīa ad honorē dei Salomon copioſe & magnifice fabricatus eſt in nullo pcus exiſtēs/ſed circa ornamenta templi uſus eſt ꝑcipua largitate/quæ etiā in theſauris dei recondidit. Circundedit aūt templū per ambitū uniuerſum/quod propria quidē lingua giſon/latinæ maceria/ſeu cancellus nuncupat/tribus cubitis eius erigens altitudinem/ut ab ingreſſu tēpli cæteros prohiberet/& ſolis ſacerdotibus hoc licere ſignificaret/extrinſecus uero huius tēpli aliā edificauit aulā quadranguli ſchematæ factā erigēs maximas porticus atq; latas/& portas excelſas & amplas per quattuor mūdi partes in eo conſtituens/quarū ſingulæ ad unūquēq; uentū quattuor angulis attendebāt/ubi ianuas aureas collocabat. In hoc ergo ſacrario oīs populus quibus purgatio & obſeruatio legit imorū ierāt introibant. Si quidē mirabilis & omnino ꝑcipua fuit & populoſa ad ſuſcipiendos aduenientes/& ſi dici poteſt etiā contēplationē uiſionis ipſius excedebat aula quæ foris erat. Magnas enim effodiens profunditates quas propter infinitā celſitudinē non poterat aliquis ſine terrore cōſpicere/& erigēs fabricas in quadringentis cubitis earū altitudinē equales eas uertici montis in quo templum edificabatur effecit/& ꝓpterea aula quæ erat exterius ſub diuo/facta erat equalis templo. Circundedit aūt porticibus hanc aulā duplicibus colūnis eas ex lapide naturali portantibus/quarū cameræ erāt de/cedro & ex laquearibus ſculptis/baſes aūt in his omnibus fecit argenteas. Cū hæc igit̄ opera & magnitudine & decore edificiorū atq; ſacrorū templi miniſteriorū rex Salomon ſeptē annis expleſſet & diuitiarū magnā faciens & uelocitatis oſtenſionē/ut quilibet inſpiciens omni tpe putaret expleri uix potuiſſe qđ ſic breuiter uiſus ē quantū ad operis tēpli magnitudinē terminaſſe ſcripſit principibus & Hebræorū ſenioribus/iubēs oēm populū ad Hieroſolymā cōuenire/uiſurū ſimul & tēplū/& dei arcam ibidem portandā. Cūq; nunciatū fuiſſet omnibus ut ad Hieroſolymā properarent/uix cōueniret ſe primo menſe/qui lingua patria Theſeri a macedonibus Hyperueretheus appellat̄. Eodē tpe etiā feſtinitas concurrit ſcenophegiæ. i. poſitionis tabernaculorum q̄ ſatis apud hebræos excelſa atq; præcipua eſt. Portantes itaq; tabernaculū quod fixerat Moyſes/& omnia uaſa ad miniſteriū ſacrificiorū dei conſtructa introduxerūt in tēplū. Præcedebat aūt eā hoſtiis & ipſe rex/& populus uniuerſus & leuitæ libaminibus & multo ſacrificiorū ſanguine inter totū implentes/& incenſum infinitum/& hoſtiarū multitudinē portantes/ita ut omnis undiq; aer impleretur/& etiā longe conſiſtentibus odor ſuauitatis occurreret agnoſcentes aduentū dei/& habitaculū ſecundū humanā opinionē crederent in nouā domo ei nup dicata eſſe faciendū. Nam neq; hymnos dicentes neq; choros agentes donec puenirent ad tēplū aliquo mō quieuerūt. Hoc itaq; modo arca migrata eſt. Cūq; eā in aditu iam oporteret induci/alia quidē plebs ꝓceſſit/ſoli uero ſacerdotes qui portauerant iter duos cherubin eam collocauerunt/quæ eam ſuis alis amplexatæ ſunt. Sic. n. erant ab arifice fabricatæ/ut arcā uelut quoddā tabernaculū aut cameratione protegerent. Habuit aūt arca nihil aliud/quā duas tabulas lapideas/quæ decē uerba a deo Moyſi dicta in mōte Syna ſcripta retinebant. Candelabrū uero & menſam/& altare aureū ſtatuerunt in tēplo ante aditū in hiſdē locis in quibus & olim in tabernaculo poſita erāt/& quottidiana ſacrificia miniſtrabant. Altare uero æreū ſtatuit ante tēplū cōtra ianuas/ita ut eis apertis ad facie eſſent uidentiū ſacrificia & hoſtiarū maximæ opulentiæ/reliq; uero uaſa congregans/intus in tēplo recondidit. Cūq; omnia ſacerdotes circa arcā conſtituiſſent egreſſi ſunt/& repente non quidē tumens/neq; qualis hyemali tempore hymbre plena ſolet nubes aſſiſtere ſed diffuſa eſt/& tēperate effluxit/& templū omne cōpleuit/& facies quidē ſacerdotū obūbrauit/ita ut ſe inuicem uidere non poſſent mentibus aūt omniū phantaſiā quandā & opinionem ꝓbuit quaſi deus deſcendiſſet in templum/& libenter habitaret in eo. Talem equidem hanc habuerunt omnes opinionem. Rex autem Salomon de loco ubi ſedebat exurgēs/fecit ad deum uerba/quæ diuinæ naturæ credidit eſſe decentia. Tibi inquit domine perpetuam domū quam ipſe fabricatus es eſſe nouimus cœlum & terram/ſimul & mare/& cum tibi nequaquā hæc uniuerſa ſufficiant/hoc tuo nomini conſtitui templum/ut ex eo orationes ad te ſacrificantes & immolātes emittamus in aerea/& confidamus/q; cum nobis ſis ꝓſens/non a tuis ſedibus procul abes. Vt enim omnia uideas & audias uniuerſa/non a loco ubi nunc habitas recedens/omnibus uicinus/& unicuiq; nocte & die ſemp aſſiſtis. Cum ergo hæc dixiſſet ad deum/uerba conuertit ad populum/manifeſtans eis dei potentiā & prouidentiam eius q; Dauid eius pater omnia futura ſicut iam multa prouenerant/& forent uētura reliquā prædixiſſet/quod ipſe quoq; nondū nato impoſuit nomen/& q; templum ipſe edificaturus/eſſet primus poſt obitum patris regnaturus/& cū oia ſecundū illius prophetiam fierēt/ſupplicabat ut deo benedicerent uniuerſi/& in nullo de eius ꝓmiſſionibus deſperarent/quas pro eorū fœ/

licitate

licitate ꝓdixerat/ſed crederent hæc implenda ex his q̃ fuerant iã tranſacta. Cũq; hæc dixiſſet ad populũ expanſis manibus ait. Operibus quidẽ ipoſſibile eſt/ut ualeant homines pro his q̃ meruerunt deo munera debita cõpenſare/diuinitas.n.nullius eget/& omniũ rerũ compenſatione ſupior eſt. In quo.n. aliis animalibus per te domine meliores ſumus effecti/in eo tuã benedicimus maieſtatẽ/& ꝓ his quæ ſtirpi noſtræ præbuiſti pius/neceſſariũ eſt gratias agere populũ Hebræoꝝ. Nullũ.n. aliũ magis optamus habere propiciũ/& in eo tuã circa nos deuotionẽ cognoſcimus ꝙ munera/q̃ ꝙ te eſt nobis nox quam ex aere habemus/& per eum iterũ nouimus aſcendentẽ. Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc tẽplo/quod ex inuiſibili ad tantã gloriã prouexiſti/ deinde ꝙ meipſo cui omnia uſq; ad ꝓſentẽ diẽ ſicut a te ꝓdicta ſunt cõdonaſti. Supplicio ergo de cætero/ut mihi miniſtres q̃cunq; deũ hominibus honoratis ꝓbere poſſibile eſt/& noſtrã domũ omnibus bonis ad augeas/ſicut Dauid meo patri & uiuenti/& circa obitũ ꝓmiſiſti/& qũo apud nos manebit regnũ genus illius infinitis regnũ ſucceſſionibus adhonorabis. Hæc ergo nobis largire ſufficiẽter/meiſq; filiis uirtutẽ q̃ tibi ſit grata concede. Sup hæc aũt & oro/ut pars aliqua tui ſpiritus hoc tẽplũ inhabitet/q̃ tenus & in terra circa nos eſſe uidearis. Tibi ſiquidem habitatio parũla eſt & omne cœlũ alueus q̃ ſub eo eſt omniũ exiſtentiũ/non dicã hoc paruiſſimũ tẽplũ/q; ꝓcor ut cuſtodias ab omni uaſtatione bellor̃/& tanq̃ ꝓprie poſſeſſioni feras auxiliũ. Supplico pariter/ut ſi peccauerit populus aliq̃n deinde plaga q̃dã peſſima peccatis digna a te terris illata/aut ſterilitas/aut corruptio/aut fames/aut hmõi paſſio quã iuſte tranſgreſſoribus ſoles inferre prouenerit & congregatus ad hoc cõfugerit tẽplũ rogando te/ut a peſte ſaluetur/exaudibilis eis effectus uelut intus habitãs miſericordiã ꝓbeas/& a malo ſuæ calamitatis euellas. Hoc auxiliũ non Hebræis ſolũmõ a te rogo conferri peccãtibus/ſed etiã totius terræ finibus/qui dũ aduenerit aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint exaudi clemens & poſtulata concede. Sic.n. oẽs agnoſcent/ ꝙ tu quidẽ ipſe a nobis tibi domũ fieri uoluiſti. Nos aũt non inhumani naturaliter ſumus q̃n non eos qui contribuli non ſunt extraneos iudicamus/ſed cõmuniter omnibus tuũ adiutoriũ & bonoꝝ effectũ adeſſe ſuppliciter exoramus. Hæc dicens/ꝓſtratus in terra/& deuotius adorans deum poſt iſta ſurrexit & in tẽplo obtulit hoſtias & replens illud ſacrificiis/manifeſte deũ uidit ſacrificiũ grate ſuſcipientẽ/ignis.n. ex aere deſcendens omnibus uidentibus ad altare/hoſtias totas abripuit & abſumpſit. Hac igitur apparitione monſtrata/populus quidẽ manifeſtationẽ hanc eſſe diuinæ habitationis in tẽplo coniiciẽs/procidens adorauit in terra. Rex aũt cœpit benedicere deũ/cunctoſq; ut hoc facerent adhortari/habentes iã circa ſe diuini fauoris indiciũ/utq; orarent ſemp ſibi ab illo talia prouenire/& ut mentẽ ſuã purã ab omni malicia conſeruarent ad iuſticiã diuinãq; culturã/ad ſeruanda mandata q̃ per Moyſen eis clementia diuina contulerat/quia ſic foret fœlix gẽs Hebræorũ/& totius generis humani beatior rogabatq; pariter/ut memoriã haberent/quẽadmodũ bona ꝓſentia conquiſiſſent/eaq; firmiter obtinerent/& meliora & ampliora de cætero ſuſtinerent/non enim ꝓcepta hæc ſolũmõ propter pietatẽ atq; iuſticiã/ſed etiam obtinenda per hæc præmia curarẽt ꝙ eſſet apud homines præcipuũ/non tm̃ aliquid conquirere/quantũ acquiſita ſeruare/& nihil pro eorũ amiſſione delinquere. Hæc ergo locutus ad populũ dimiſit eccleſiã/cum ſacrificia celebraſſet pro ſe & uniuerſis Hebræis ideſt uitulos quidẽ. xxii. milia/oues centũ. xx. milia. Tunc enim primũ in templo ſacrificia celebrata ſunt/& in eo epulati ſũt omnes Hebræi cũ uxoribus ſuis & filiis. Inſuper etiam & feſtiuitatem quæ uocatur ſcenophegia faciens ante templũ clare nimis & magnifice diebus quattuordecim rex cũ omni populo pariter epulatus eſt. Cũq; hæc fuiſſent ſufficienter exhibita/nihilq; deeſſet circa pietatis diuinæ culturã/dimittente rege/ſinguli ad propria remearunt/agentes gratias regi propter prouidentiã quã habuiſſet/& opera quæ feciſſet/& orantes deũ ut eis regem præberet longeuo tempore Salomonẽ. Agebant reuertens cum gaudio ſuum iter & cum delectatione hymnos decantantes/ita ut cum ea iocunditate ſine labore ad propria remearent. Sic itaq; dum arcã deduxiſſent in tẽplũ eiuſq; magnitudinẽ pulchritudinẽq; uidiſſent ſacrificiis maximis & feſtiuitatibus impertitã/ad ſuas ciuitates ſinguli ſunt regreſſi. Apparuit igitur regi ꝓ ſomnium deus ſignificans ꝙ eius exaudiſſet orationes/& quia conſeruaret templum & in eo ſemper habitaret/nepotibus ſcilicet eius/& omni multitudine faciente iuſticiam/ipſumq; primũ ſi in patris ſui monitis permaneret/ad excellentiã & fœlicitatis infinitũ cum plurima ſecuritate aſſeruit/uehendum/& regnaturos ſemp in ea prouincia ex eius genere principes & de tribu Iuda ſi uero mandata contemneret/obliuioniq; mandaret/& peregrinos imitatus coleret deos eſſet radicitus abſcindendus/& neq; reliquias ex eius genere remanſuras/ſed neq; in Iſrahel ulterius nominandas populũq; terram quam patribus eorũ dederat multis iuſtificationibus eſſe priuandum/multiſq; bellis & malis exterminandum/& a terra quam eorum patribus præbuit eiiciendos/incolaſq; alienæ terræ eſſe futuros/templũ quoq; edificatum incendendum diripiẽdum ab inimicis/ſed & ciuitatem hoſtium manibus ſubuertendam/& eorum ærumnas ſe futurũ fabularũ relatione diguiſſimas/propter multitudinem nimiæ infœlicitatis/& incredulitatis/ita ut uicini eorum audiẽtes

rum audientes miratenť calamitates/ſed & cauſas inquirentes/pro quibus ita Hebraei odio haberē
t ur a deo/qui primitus ab eo fuerant ad tantæ gloriæ atq; diuitiarū culmen euecti/ ab his a quibus
requirebant/audirent/quia pro peccatis & præuaricationibus legū paternaꝝ talia ptuliſſent. Hæc
enim ei p ſomniū deū dixiſſe conſcriptū eſt. Poſt tēpli uero fabricā/quā ſeptē annis p̄diximus fuiſſe
perfectam edificiū domū regaliū conſtruere cœpit/quod tredecim annis uix ipleuit. Non enī hmōi
ei erat feruens ſtudiū ſicut in tēplo. Sed illud quidem licet eſſet grande & opatione mirabile/& cun
ctis ſimul inopinabile/cooperāte deo cui fiebat/terminū prædictis annis accepit/regiæ uero domus
multū templi dignitate minores erant/cū neq; materia tanto tempore aut largitatis fuiſſet opulen/
tia p̄parata/& eo q; regum habitatio/& non eſſet dei futura/tardius eſt effecta: Hæc quidē ſecundū
ſolicitatē hæbraicæ religionis ac merito regis edificata ſunt/quorū totā expoſitionē & ordinē dice
re neceſſariū eſt/ut ex hoc oēs conīiciant magnitudinē/ut cū legentes uiderint huius rei deſcriptio/
nē. Erat magna baſilica nimis & pulchra/hæcq; innumera colūnarū multitudine portabat. Quam
ad iudicia rerūq; cognitiones diſtribuit/ut poſſet capere populi magnitudinē ad iudicia uenientem.
Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorū centum/latitudinis quinquaginta/altitudinis triginta
colūnas quoq; quadrangulatas oēs hēbat/tegebaturq; cedro opere corrinthio/phialis equalibus/&
ſcutulis arte mira celatis/eratq; robuſta/ & uariis decoribus exornata. Item alia erat baſilica in me/
dio totius amplitudinis cōſtituta/habens latitudinē cubitorū. xxx. & contra templū ualidis colūnis
extenſum/eratq; in ea ſoliū ualde decorū/in quo ſedēs rex iudicia p̄ferebat. Huic erat iūcta alia quo
q; regione baſilica & reliqua habitacula & ſedilia/ubi poſt cauſas explicitas reſidebat/ſtrata oia ta
bulis cedrinis. Et alia quidē edificauit ex marmoribus. x. cubitorū/alia uero tabulis ueſtita ſectilibus
& p̄cioſiſſimis exornauit ſecundū decus templorū/& miraculā habitationū regaliū/cuius pulchritu
do tribus ordinibus ope intexta aſſyrio. Quarta pars celaturis ornata/miratulū artis uidentibus of
ferebat/eranteq; illic ſculptæ arbores & uniuerſa poma quaſi ramis & ex eis pendentibus foliis obū
brata/ita ut pp miraculū ſubtilitatis agitari quodāmodo putarent/alia uero p̄s dealbata erat/& ua
riis picta coloribus. Edificauit aūt ſup hæc domus alias epularū & porticus ualde protenſas i domo
regali poſitas/inter quas unā fecit omnino p̄clarā ad regū conuiuia neceſſariā/& undiq; deauratam
necnon & alia uaſa quecūq; ſunt epulis oportuna/oia fecit ex auro. Difficile itaq; eſt numerare ma/
gnitudinē & uarietatē domū aularūq; regaliū quanta erant maxima/& quanta horum inferiora/ &
quanta ſub terra quæ uideri non poterant/necnon & pulchritudinē ſolariorū & uiridariorū q̄ erāt
facta delectabiliter ad aſpectū/quo exuſta corpa poſſent ab æſtus ardore refugere. Et ut breuiter di
cā totā regiā domū ex albo lapide & cedro/& auro/& argento ſplendide nimis & opulentiſſime in
ſtruxit/cameras/& parietes ueſtiens auro/& quo dei tēplū reſplēdentes exhibuit. Fecit ēt ex ebore
ſoliū magnitudine nimis eximiū/atq; celatū ſchemate tribunalis/habebatq; ſex gradus/& in ſingu/
lis eorū ex utraq; pte duo leones ſtabant/. & in ſuperioribus gradibus alii totidē/in reclinatione uero
manus erant portantes regē eratq; ipſa reclinatio in uitulo reſpiciēte poſtergum/& ex omni pte tri
bunal auro circundatū. Hæc Salomon uiginti annis edificauit. Cui multū aurū & argentū rex Hirā
ad ædificiū contulit/inſup & ligna cedrina & cypreſſina/quē Salomon magnis quoq; cōpenſationi
bus redonauit/mittens ei p annos ſingulos triticū/uinū & oleū qbus maxime rebus eo q; habitaret
in inſula ſicut diximus indigebat. Ad hæc aūt & ciuitates galileæ regionis uiginti numero ei non p
cul a Tyro poſitas condonauit. Quas dū circuiſſet atq; conſideraſſet diſplicuiſſetq; ei donū/mittēs
ad ſalomonē dixit ſe ciuitatibus non egere/& ex tūc hæ appellatæ ſunt terra Gabolon/&. n. inter/
pretatū linguā phœnicia/diſplicere ſignificat. Miſit itaq; p̄dictus rex Hirā ad regē Salomonem ro/
gans eū/ut quædā ſophiſmata & uerba parabolā q̄ ei dixerat aperiret/& q̄ſtionū difficultates abſol
neret. Qui cū eſſet aſtutior & intelligens/nihil horū ignorans/ſed in omnibus ratione preualens/&
eorū cauſas agnoſcens oēs obſcuritates eorū p̄duxit ad lumen. Meminit aūt horū duorū & Menan
der qui ex phœnicia lingua antiquitates Sydonioꝝ in uocē conuertit helladicā ita dicens. Morien
te aūt Abyballo ſucceſſit in eius regnū filius eius Hirā/qui dū uixiſſet annis quinquaginta tribus re
gnauit triginta quattuor. Hic effodit amplū terræ ſpaciū/& aureā colūnā q̄ in iouis tēplo dicauit/in/
ſuper & lignorū materiā a monte libano incidit ad tecta tēplorū & deſtruens antiqua ſacraria/ tem
plū edificauit Herculi & aſtarte/& primū Herculis hoc erexit menſe Pyrichio/& contra Eucheos
tributa nō redentes egit exercitū/eiſq; ſibi ſubditis denuo remeauit. Huius tpibus erat abdemodis
filius iuuenculus q ſemp ppoſitionis q̄s iperaſſet rex Hieroſolymorū regi Hirā ſoluebat. Meminit
illius ēt Dion hiſtoriographus ita dicens abyballo moriente filius eius Hirā regnauit. Hic ptē ciui/
tatis poſitā ad orientē diruit/& maiorē urbē effecit/& olympii iouis templū deſtruens/mediū locū
ciuitati coniunxit/& aureis anathematibus exornauit/aſcendenſq; in montē libanū ſiluā maximā
ad ſacrorū ſecuit edificia. Et adiecit hæc/regē Hieroſolymorū Salomonem miſiſſe ad irā Tyri regē
figuras quaſdam/& petiſſe ab eo ſolutionē ita/ut ſi non poſſet diſcernere/ſoluenti pecunias daret.

Cunq;

Cunq; fateretur Hiram non posse se illa dissoluere/foretq; multa pecuniaꝝ detrimenta passurus/per Abdimū quendā tyrum quæ proposita fuerant soluta sunt/& alia ab eo ꝓposita quæ si Salomon nō solueret/Hirā regi pecunias multas daret. Et hæc quidē Dion sic dixit. Cunq; rex Salomon uideret muros pro munimine turribus indigere aliaq; tutione/ná secundū ciuitatis meritum oportebat etiā copiosa firmitatē esse murorū/hæc effecit/& turribus ciuitatē præcipuis ualde circundedit. Construxit aūt ciuitates/inter præcipuas urbes ānumerandas/Asor/& Magedon/& tertiā Zazarū. Quæ cū fuisset in regione Palæstinoꝝ/pharao rex ægypti castrametatus/& obsidens eam cœpit/& oēs eius habitatores occidit eamq; subuertit/deditq; eā postea dono suæ filiæ Salomonis uxori. Quapꝓter ædificauit eā rex/cū esset natura munita/& ad bella tēporūq; motus utiliter oportuna. Non ꝓcul ab hac duas alias ædificauit urbes/quarū altera Bitchora altera uocabatur Balech. Vltra has aūt fecit & ad alias ad uoluptatē & epulas oportunas/& rerum tēperamētis/pomorūq; fertilitate/& aquaꝝ frigidissimaꝝ poculis abundantes. Pergens uero & in desertū superioris syriæ/eamq; capiens/cōstituit ibi maximā ciuitatē duoꝝ dieꝝ itinere a Syria superiore distantē/ab Euphrate uero unius/& a maxima Babylone sex mansionibus ꝓcul extātē. Vt aūt hæc ciuitas a partibus habitabilibus Syriæ ita distaret/hæc cā est/eo q; in inferiori terra aq; nusquā inuenit/in illo aūt loco solūmō fontes & putei nimis abūdēt. Hanc itaq; ædificans ciuitatē & muris eminētibus eā circūtegēs Thadamur appellauit & hactenus apud Syros ita dicebat/quā græci Palmirā uocāt. Hæc itaq; salomon illo tēpore rex agebat. Propter eos aūt q quærunt/quō oēs ægyptioꝝ reges a Mineo qui memphis ædificauit/& añ multos annos fuit quā noster ꝓgenitor Abraā/dū iter hæc usq; ad salomonē mille & triginta ānitrāsierūt Pharaones uocati sunt a quodā rege Pharaone/q post priores his tpibus ipauit/ Pharaonū uocabulum assumentes explanare hoc necessariū iudicaui/ut & caliginē eoꝝ ignoratiōis auferā & cām huius nois declarare contēdam. Pharaonis nomē scdm ægiptios significat regē. Reor aūt eos ab infantia qdem aliis noibus appellatos/ueniētes uero ad regnū hoc q; lingua patria significaret ipium eos fuisse pticipatos/Ná & alexādriæ reges cū primitus aliis noibus uocarent/uenientes ad regnū uocati sunt Ptolemi/& romanoꝝ impatores a natiuitate aliis uocati noibus Cæsares appellant/cum potestas & principatus eis nomen iponat/& nō hisdem/pmaneāt appellationibus/ quas a genitoribus susceperūt. Puto siqdem & Herodotū Halicarnesseum ꝓpterea/post Mineū q mēphim ædificauit dixisse trecentos triginta fuisse reges ægyptioꝝ/nequaquā eoꝝ noīa declarasse/qa Pharao omnes cōiter uocabant. Nam post hoꝝ obitū regnantis mulieris uocabulū posuit noīe nicaulam eam uocitans/ eam fuisse declarans/quia masculi qdem reges Pharao appellationē habere poterant/fœminæ uero nequaquā & ꝓpterea naturale huius nomen dixit. Ego aūt & in libris nostræ prouinciæ alias legis repperi/quia post Pharao socerum Salomōis nullus rex ægyptiorum hoc uocabulo nūcupatus est/ & quia postea uenit ad Salomonē mulier quam prædixi ægypti æthiopiæq; regina de qua non post multa denuo referremus. Horum ideo nūc memini/ ut ostenderem/quia nostri libri & ægyptiorum de multis rebus cōcordare noscuntur. Rex itaq; salomon Chananæos qui in monte Libano morabantur usq; ad ciuitatem Amathi non obedientes subdidit/& tributa eis impo suit/ut ei ministrarēt ac seruile opus efficerent/& agriculturam exhiberēt. Ex his quosdam annis singulis eligebat/ quia nullus tūc seruiebat Hebreorum. Non enim erat rationabile/ut cum deus eis multa milia gentium subdidisse/& ex his oporteret eos hēre seruitia/ ipsi in hoc schemate ꝓmanerent quando omnes armati equis & curribus militabant potius quam seruitia peragebant. Chananæis autem quos ad sua ministeria tulerat/constituti principes qngentos & quinquaginta/qui super eos omnem a rege potestatem ꝓceperant/ut eos docerent opera seu negocia/in qbus necessarii esse uiderent. Fecit autē rex etiam/multas naues in sinu ægyptiaco maris rubri/ in quodā loco qui Asyon gaber appellatur/non procul a ciuitate Hellena/quæ nunc Beronica uocatur. Hæc enim regio fuit primitus Iudeorum. Habuit uero ad ædificandas naues beneficia regis Hyram. Ipse nanq; multos uiros gubernatores/& in marinis rebus doctos misit/quos iussit nauigare cum dispēsatoribus suis ad locum qui olim Ophyra/nunc terra aurea nūcupat/est aūt in india/ut aurum deferrent/& colligentes quadraginta talēta/ ad regē denuo sunt reuersi. Igit reginam ægypti & Aethiopiæ sapientia plenam/& aliis ualde mirādam audientē crebro salomonis uirtutē atq; prudētiam/& hēntem desiderium eius multū/ & eorum quæ illi de rege quottidie dicebant/ad semetipsum adduxit/ut expimento & nō auditu potius satisfacere potuisset/quando opinio mendax sæpius inuenit/& pferentis narratione susciꝑit. Cum ergo ad eum uenire uoluisset/ut in pīti sapientiæ eius expimenta ꝓciperet/studuit etiam qōnes pferre/& eas solutione exigere. Venit ergo Hierosolymā cum magna gloria/& apparatu multo diuitiaꝝ/cū auro & aromatibus & lapidibus ꝑciosis/eāque rex grate suscepit/& circa eas omnibus extitit ualde largissimus/& ꝓpositiones sophismatū intellectu suo cito concipiens/ uelocius quam separari poterat exoluebat. Cuius illā sapiam ita se transcedentē & potiorē quam audiebat agnoscens/uehementer obstupescebat/& maxime culmina regalia mirabatur/eorūq; pulchritudine mira/& magnitudie

delectabatur egregia/nihilominus & diſpoſitione uaria fabricarũ/in qua multã regis prudẽtiã aſtu/
tiamq; cernebat/plus tñ eã obſtupeſcere faciebat domus/quæ ſilua Libani uocabaẽ/& quotidianaꝝ
opulẽtia cenaꝝ/& apparatus eius & miniſteriũ & ueſtes miniſtrantiũ/eoꝝq; decens circa ſuum offi
cium diſciplina/p̃cipueq; tamẽ ſacrificia quæ quotidie deo celebrabaẽ/& ſacerdotũ circa hæc necnõ
maxima diligentia Leuitaꝝ. Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabaẽ. Et cũ non poſſet tacere
miracula quæ uidebat uerbis uoluntatẽ ſui cordis aperuit dicẽs ad regẽ quibus ſuã mentẽ uicta eſſe
monſtrabat. Cũcta inqt o rex quæ p̃ auditũ ueniũt ad notitiã. cũ q̃dã icredulitate ſue dubitatione ſu/
ſcipiuntẽ/tuoꝝ uero bonoꝝ quæ & ipſe in te poſſides/hoc eſt ſapiẽtiã & prudẽtiã/& q̃ tibi p̃ſtant ex
regno nõ eſt mẽdax fama/ſed uera/licet multo minor q̃ in præſenti cõſpicio. Nã opinio auribus qdẽ
aliqd ſuadere nitit. dignitas uero rerũ nõ ita fieri nota/ſicut aſpectu & ipſa p̃ſentia cõprobat. Ego ſi
quidẽ neq; his q̃ nũciabant pp multitudinẽ q; magnitudinẽ credẽs/multo potiora cõſpexi/& beatũ
dico populũ Hebræoꝝ ſeruoſq; tuos piter & amicos/q quotidie tuo uultu fruunt/& ſapiẽtiã audire
p̃merent. Qui ẽt nõ benedicat deũ/ſic hãc diligentẽ p̃uinciã & eius habitatores/ut te ad regni cul//
men euehereẽ. Oſtẽdẽs ãt poſt uerba hæc quẽadmodũ eius regis habuiſſet effectũ/ẽt muneribus apu
ſit ſuæ mẽtis iudiciũ. Viginti nãq; auri talẽta regi dedit/& aromatũ inumerã multitudinẽ/& lapides p̃
cioſos. Dicũt/aũt/qa & radicẽ. Balſami quã hactenus fert noſtra p̃uincia/ipſa dederit regi. Cui etiã e
diuerſo Salomon bona multa donauit. & maxime quæ ipſa deſideráter eligeret/nihilq; fuit quod po
ſtuláti ñ p̃beret/p̃nius dabat quæ illa petierat/quã quæ ipſe magis offerret/eã que ſuæ largitatis mu
nere p̃currebat. Regina itaq; ægyptioꝝ & æthiopiæ dãs & rurſum dona/recipiens quæ p̃diximus/
ad p̃pria remeauit. Eodẽ tẽpore dilati ſunt regi a terra quæ uocaẽ aurea lapides p̃cioſi/& ligna pinea
quibus uſus eſt ad fortitudinẽ tẽpli/domũq; regalẽ/& ad inſtr̃a muſicoꝝ/fecitq; ex eis cithras & nab
las/ut dicerent deo hymnũ Leuitæ. Omniũ uero rerũ quæ fuerãt quocunq; tẽpore regi delata/ea quæ
illo die denecta ſunt magnitudinẽ & pulchritudinẽ præcellebant. Nullus igit arbſtreẽ q; ligna pinea
quæ nunc propter precia uendentium ſic appellantur illis uicina ſint/illa ſiquidem uiſione rotunda
quaſi pinea ſunt/ſed multa candidiora/& ualde fulgentia. Hoc autẽ dixi ut nullus naturã uere pinus
ignoret. Quia uero propter utilitatẽ regis eius memoriã fecimus oportunum ẽt/iudicamus ſignifica
re allati auri illo tẽpore quantitatem/quæ fuit pondere talentorũ ſexentoꝝ ſexagintaſex/nõ repu/
tatis eis/quæ negociatores emerant/neq; q; dono arabiæ toparchiæ/regeſq; mittebant. Conflauit er/
go aurum/ut ducentas lanceas faceret/quæ ſiclos ſexcentos haberẽt. Fecitq; & ſcuta trecẽta uno quo
q; hãbente auri minas tres/poſuitq; eas in domũ quæ ſilua libani uocaẽ/ necnõ & coopcula ex auro
& lapidibus præcioſis ad cõuiuia neceſſaria p̃parauit. Dũq; uno p̃cipuo artifice hæc feciſſet/ẽt alia
naſoꝝ opa largitate auri ut faceret exq̃uit. Noneni auꝝ aut argẽtũ uẽdebaẽ aut emebaẽ/ſed mul/
tæ fuere naues quas rex in mari tharſico cõſtituerat/ut interiora gentiũ penetrarẽt/& oia cõpararẽt/
& cõparatũ auꝝ argẽtũq; regi deferrẽt/necnõ & elephãtes & pauos/& ſimias. Nauigio uero euntes
& redeũtes tribus annis iplebant. Tũc enĩ regis illuſtris opinio oẽs in circuitu p̃uincias circuibat/uir
tutẽ eius ſapiẽtiãq; ubiq; diuulgãs/ita ut oẽs undiq; reges deſiderarẽt eius aſpectũ/p̃pter incredulita
tẽ reꝝ quæ de eo referebaẽ/magniſq; muneribus ſuũ circa eũ ſtudiũ demonſtrabãt. Mittebãt itaq;
ei uaſa aurea & argẽtea/ueſteſq; purpureas/& aromatũ genera multa & currus & equos/& onagros
mulaſq; quæ uirtute & pulchritudine regi placerẽt/ita ut curribus & equis p̃ſtinis ex his qui dirige/
baneẽ acreſceret curruũ nũerus q̃dringẽtoꝝ/erãt. n. p̃mitus mille/& iter equoꝝ duo milia/cũ p̃mitus
fuiſſet. xx. milia. Nutriebaneẽ aũt ut eẽnt pulchri piter & curraces/& cõparatione facta/nec decentio
res alii nec uelociores inuenirenẽ. Exornabaneẽ aũt & aſcenſores eoꝝ/p̃mũ decora iuẽtute florẽtes/
habẽteſq; magnã p̃ceritatẽ/& ſatis alios excedẽtes/longãq; diffundẽtes i equoꝝ ſeſſione cæſariẽ/ex
purpura tyra ueſte circũamicti auriq; tinctura quotidie in ſuis comis adiiciẽtes/ut equoꝝ capita per
cuſſo ſole auro radiante fulgerẽt. His circa eũ armatis exiſtẽtibus/arcuſq; ferẽtibus/rex uectus in cur
ru/& alia ueſte circũamictus/ ſolitus erat exire ad quẽdã locũ qui ab Hieroſolymis duobus funiculis
abeſt uocaturq; hortus/aquaꝝ rigationibus gratus & locuples. Huc ergo cã delectationis egredie//
baẽ circa res oẽs maxia p̃uidẽtia & ſtudio ſemp utẽs/& ubiq; cultus ac decorus exiſtẽs/neq; uiaꝝ de
ſidiã habuit/ſed regias uias quoq; ad Hieroſolymã ducerẽt/lapide nigro ſtrauit/ut ẽt ãbulãtibus nõ
poſſent eſſe difficiles/& oſtenderẽt diuitiaꝝ & iperii dignitatẽ. Diuidẽs aũt currus/& diſponẽs ut ſin
gulis ciuitatibus certus eoꝝ nũerus eſſet/paucos qdem circa ſe retinuit/urbes aũt ubi diſperſi ſunt ci/
uitates curruũ nominauit. Argẽti uero tãtã multitudinẽ fecit rex i Hieroſolymis abũdaret/quãti erãt
& lapides/ſed & lignis cedrinis quæ p̃mo nõ fuerãt/ſicut arboribus mori cãpos iudeæ ita compleuit.
Iuſſit autem & negociatoribus cõmertia ex egypto defferentibus/ut uenderent ei currũ unũ cum
duobus equis dragmis argenti ſexcentis/quos ipſe regibus Syrie & trans euphraten habitantibus
deſtinabat. Qui dum fuiſſet omnium rerum glorioſiſſimus atque religioſiſſimus/ & prudentia &
diuitiis excelleret uniuerſos/qui ante eum Hebræorum tenuerunt principatum/non in his uſque ad

terminũ

terminū uitæ ſuæ permanſit qñ relinquens ſolemnitatum cuſtodiam paternæ/nō ſine ſimili rerum quas de Dauid prædiximus conuerſatus eſt/ſed circa mulieres & uenereā intemperantiā turpiter exardeſcens nō prouinciali ſolummō delectationē habuit fœtarū/ſed ēt multas ex alienigenis gentibus duxit uxores/Sydonias/& Tyrias/ēt ammonitidas/& Idumæas & leges eſt prævaricatus moſaicas/q̄bus ille contradixit alienigenis mulieribus Hebræas debere miſceri/& deos illaꝝ cœpit colere ut mulieribus earumq; amori placuiſſet/ cū legiſlator prædixiſſet/ne Hebræus alienæ regionis uxores duceret/ne forte illaꝝ ſolēnitatibus mixtus/& deos earū coleret/& a uenerationē ꝓprii dei pariter ſe abſtineret. Sed hæc quidē deſpexit Salomon irrationabili amori cōſtrictus & ducens uxores ꝑncipiū inſigniū uiroꝝ filias nūero. lxx. alias ſeptingentas/& trecentas cōcubinas/ſup has autem & filiam regis. Aegyptioꝝ/repente captus ab eis eſt/ita ut eaꝝ ſectaret' quoq; culturas. Et ideo cogebatur fauoris ſui præbere dilectiōis inditia/ut more eaꝝ patriæ uiueret/& quæ illis eſſent grata compleret. Ætate ſiquidem ꝓcedente/& ratione propter tempus pariter infirmante/cum iam nō poſſet ſtudia patria retinere/deū quidē propriū nō ſolū illicitis uxoribus iugiter inhonorabat/ſed etiā ante hæc peccauerat/& circa legū cuſtodiā iam deceptus fuerat qñ boū æneoꝝ ſimilitudines fecit/quos mari ſubiecit/& leonū quos in ſuo ſolio regali decoris cā diſpoſuit. Non. n. hæc facere fas erat/dum optimum & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuiſſet exēplum/quod ei ꝓpter dei pietatē fuerat relictū. Hoc ergo nō imitatus cū ſecūdo eū deus per ſomniū patrem monuiſſet ſequi/in gloria huius rei expers effectus eſt. Venit ergo ꝓpheta miſſus adeo dicens. Quia neq; iniquitas eius lateret eū/neq; diu in his eſſet lætaturus/incriminatus ſimul/quia ei quidē nō auferret ſperium qūo Dauid patri eius fuerat ꝓmiſſum/moriente uero eo/citius filiū hoc āmittere/nō tñ omnē ab eo populū receſſurū/ſed decē quidē tribus eius traderet ſeruo/duas aūt nepoti Dauid huius filio reſeruaret/& pp illū qui dilexit deū/& ꝓpter Hieroſolymoꝝ urbē in qua tēplum habere decreuit. Hæc audiens Salomon cōtremuit/& ualde turbatus/ex omnibus pœne bonis in quibus repēte eſt mutatus/non multo tempore tranſeunte/ex quo hæc. n. ipſa ꝓuenere/quæ prædicta fuerūt a propheta. Mox ſuſcitauit ſuper eū deus inimicū Adat noīe/quaꝝ inimicitiaꝝ cā fuit huiuſmodi. Hic Adat puer erat genere Idumæus de ſemine regio natus. Qui dum Ioab ꝑnceps militiæ Dauid uaſtaſſet Idumæā/& oēs qui armis uti poterant ſex mēſibus ꝑmiſſet/fugiens uenit ad Pharaonē Aegyptioꝝ regem qui eum magna largitate ſuſcipiens/dedit ei domum & ꝓuinciā ad habitandū. Et cū creuiſſet dilexit eum/ita ut ei uxoris ſuæ ſororem nomine Talphim daret uxorem/ex qua natus eſt ei filius/& inter filios regis eſt nutritus. Audiens ergo in ægypto Dauid mortē ꝑiter & Ioab/accedens ad pharaonē roganit ut eū ad propria remeare ꝓmitteret. Cūq; requireret rex cur hoc peteret/aut quid paſſus ē relinquere deſtinaret/cū ſæpius ei inoportune & nimis inſiſteret atq; rogaret/tunc quidē dimiſſus non eſt/ſed tēpe quo iā Salomon in malis erat pp ꝓuaricationes ꝓdictas & dei piter irā/dimiſſus Adat a pharaone uenit in Idumæā. Et cū eā non potuiſſet a Salomone exercitu retollere/quia multis ꝓſidiis ſeruabat'/nec eſſet facilis eius inuaſio/ſurgens inde uenit in Syriā. lūctis aūt illi cuidā Raā noīe/qui regē Sophone adraſarū dominū ſuū fugerat & ꝓuinciā latrociniis deuaſtabat/eiq; amicitiis copulatus/cū haberet ille circa ſe latronū maximā multitudinē aſcendens & tendens in ſyriā/rex eius effectus eſt. Tunc quoq; diſcurrens Iſrahælitarū ꝓuinciā affligebat & adhuc uiuente Salomōe uaſtabat. Et hæc qdē hebræus ꝓmenerunt ꝓ adat. Inter hæc aūt Hieroboā filius Nabath ſurrexit contra Salomonē & quoſdā contribules ſuos ſecundū ꝓuinciā olim ſibimet dictā. Is cū eſſet puer a patre derelictus & erudiret' a matre uidens Salomon robuſtū & nimis ſtrenuū eū ſup ædificiū murorū eſſe cōſtituit/qñ munitionē ꝓpugnaculorū in Hieroſolymis fecit. Qui ita in hoc ope laborauit/ut rex eū approbaret/eiq; ꝑncipatū militiæ ſup tribū Ioſeph conferret. Illo itaq; tpe cū Hieroboā ueniret hieroſolymis occurrit ei ꝓphēta de ciuitate ſylo noīe Achia. Quē dū ſalutaret/deflexit eū paululū ex itinere ad quendā locum ubi nullus alius intereſſet/& diuidens ſuū palliū quo erat idutus in duodecim ptes/iuſſit ut Ieroboā decē ex his ſumeret ꝓdicēs q; deus hæc uellet/ut ſciſſo ꝑncipatu Salomonis/filio quidē eius pp ꝓmiſſionē Dauid duas relinqueret tribus/& illi decē. qūo ſalomon in eo peccaſſet/& mulieribus earūq; diis ſe īprouide ſubdidiſſet/ſciens inquit cām pro qua deus ſuā dilectionē a Salomone ſubtraxit/eſto iuſtus & eius cuſtodi ꝓcepta ꝓpoſitā hñs palmā de pietate & honore dei ꝓcipuā. Talis utiq; futurus/qualem noſti fuiſſe Dauid. Elatus itaq; Hieroboā ex prophetæ ſermonibus cū eſſet ꝑnatura feruēs in uenis/& rerū grandiū appetitu īmenſus non quieſcebat/ſed cū ueniſſet ad exercitum/hñt memoriam eorū quæ ei dixerat achias/repente uiſus eſt populo ſuadere/ut a ſalomone recedere/& regnum ei contraderet. Cognoſcens uero ſalomon eius uoluntatē & dolum quærebat ut eum comprædens uelociter interimeret. Quod dum cognouiſſet Hieroboam fugit ad Seſach ægyptiorū regem/& uſq; ad Salomonis obitū ibi moratus eſt/& ne quid pateretur lucratus eſt futuro ſeruandus īperio. Mortuus eſt itaq; Salomon/ualde longeuus/qui regnauit quidem ānis. xl. uixit autem quatuor & nonaginta/ & ſepultus eſt in Hieroſolymis/cūctos fœlicitate & prudentia & diuitiis reges/excellens/

præter illa in quibus circa ſenectutem deceptus mulierum ardore præuaricatus eſt/de quibus & de malis quæ propterea prouenerunt Hebræis/oportunius explanabo.

Quomodo ſubiectorum quendam Hieroboam fecerunt ſibi regem decem tribus recedentes a domo Dauid/& in duabus tribubus regnauit filius Salomonis Roboam. Ca. IIII.

POſt mortē Salomonis/in eius regno filio ſuccedente Roboam/ex muliere Ammaniti/de Naama noīe ꝓcreato/repente miſerunt in ægyptū principes populi/& reuocauerunt Hieroboā. Qui dū ueniſſet ad eos in ciuitatē Sycimorū/ēt Roboā uenit in eā. Placuerat enim ut illic conuenientes Iſrahelitæ/eū cōſtituerent regē. Adeuntes ergo eū ꝓncipes populi ſimul & Hieroboā/rogabant dicentes ut aliquid de ſeruitio relaxaret/& melior eēt patre/cuius fuerant ꝓgrauati iugo/ut & ipſi deuotiores eſſent/& propter manſuetudinē potius quā timorē ei ſeruirent ac diligerent. Qui dū poſt tres dies reſponſurū ſe eoꝝ petitionibus dixiſſet/mox quidē eos ſuſpectos fecit/cur non repente quæ petebaī annueret. Nā rem bonā & humanā eſſe iudicabāt/& magis in iuuene/attamen & in eo q̄ cogitare ſe dixerat/& non repente negauerat/ſpē aliquam faciebat. Qui conuocatis paternis amicis/tractabat cū eis quale deberet populo ꝓbere reſponſum. Illi uero q̄ deuoti facerent naturam uulgi utiq; ſcientes/ monebant ut manſuete loqueretur ad populum/& cōmunius quā regibus exigeret faſtus/ut ita fauorē ſibimet obligaret dū naturaliter diligāt ſubiecti potius manſuetudinē regū/quā cōminationē. Tunc ille optimū conſiliū forſitā deo uolente deſpiciens/uocās adoleſcentulos ſecū nutritos/eiſq; pandēs ſeniorū cōſiliū/qđ oporteret fieri iuuenes exquiſiuit. Illi uero cū neq; iuuentus/neq; deus meliora eos tractare ꝓmittere/monuerunt ut aſperius reſpōderet ad populū/& inferiorē ſuum digitū/lūbis paternis diceret uaſtiorē. Et ſeueritatē quā fuerant in illo cōperti/in ſe multo potiorē agnoſcerent/& ſi ab illo flagellis caſtigati ſunt/cedi a ſe ſcorpiis expectarent. In his delectatus rex/& credens dignitati regiæ cōuenire reſponſum/cum die tertia plebs auditura ueniſſet/& oīs populus uideretur ſuſpenſus eſſe/ut uerba regis audiret/credens aliquid fore clementius/relinquens ille conſiliū ſeniorū reſpondit adoleſcentiū. Hæc aūt dei uolūtate gerebant// ut q̄ ꝓdixerat Achias ꝓducerent ad terminū. Tunc ergo cuncti ei ſermonibus uelut ope iā pcuſſi/& dolentes quaſi iam experimento ipſarū rerū quæ dicerent afficerentur/indignati ſunt & omnes pariter uoce magna clamauerunt/nihil ſibi poſt illū diē eſſe cōmune ad genus Dauid uel qui erant ex eo ꝓgeniti/ſed ſolū tēplū ei cedere quod pater eius ædificaſſet/eūq; interminati/ſunt ſe relicturos/& ſic amare iracundiā ſeruauerunt/ut dū miſiſſet rex Roboā quendā nomine adorā ſup tributa conſtitutū/qui eos aliquomō mitigaret/& poſt ſermones q̄ petulanter ab ætate iuuenili prolati fuerāt/ad concordiā reuocaret/paſſi non ſunt/ſed eū lapidantes interemerunt. Quod dū uidiſſet Roboā/credens quoq; ſe lapidandū/ metuens ne & ipſe tale aliquid ſuſtineret/aſcendens in currū fugiens mox uenit in Hieroſolymā. Et tribus quidē Iuda ſimul & Beniamin eū cōſtituere regē/reliqua uero plebs ab illa die recedens a filiis Dauid/dominū rerū Hieroboā eſſe conſtituit. Roboā uero ſalomonis filius conuentu facto duarum tribuū in quibus regnabat/ſumens ex eis electos milites centū octoginta milia uirorū/contra Hieroboā & contra populū dimicare cogitabat/quatenus eū ſubderet ſibi bello ſeruiturū. Prohibitus uero eſt a deo ꝓ prophetā Rameū/ut bellū inferret/eiſq; dicebat non eſſe iuſtū ut aduerſus contribules dimicarent/cum ab eo dei uoluntate populus receſſiſſet. Quo facto/nequaquā egreſſus eſt ad prœliū. Diuiſo itaq; regno ꝑus narrabo quæcūq; Hieroboā Iſrahelitarū rex egit. Deinde quæ aroboā duarū tribuū rege geſta ſunt explanabo. Sic enim totius ordo hiſtoriæ ſeruabit. Igitur Hieroboam inſtitutus in Sycimorum ciuitate regalibus/ibidē morabatur/quod etiam in Phanuel ciuitate fecit. Dūq; non multo poſt ſcenophegie feſtiuitas immineret/cogitans Hieroboam quia ſi permitteret populo ut deum in Hieroſolymis adoraret/pergens & feſtiuitatē illic ſolenniter agēs pœnitentia duceretur & propter templum/& propter dei religionem forſitan metuens ne eum quidem relinqueret/ad regem uero priſtinū remearet. Et ob hoc mortis picula ſibimet imminerēt/opus hoc malignū ſua cogitatione molitus eſt. Fecit duas uitulas aureas & totidem templa cōſtruxit/unū quidē in ciuitate Bethel/aliud circa Dan/quæ ad fontes Iordanis minoris uidetur exiſtere/poſuitque has uitulas in templis quas prædiximus ciuitatum/& inuocans decem tribus quibus ipſe regnabat/his uerbis contionem fecit ad populum. Viri contribuli noſce uos puto/q̄ omnis locus habeat deum & non oſtenditur locus in quo proprie præſens eſt ſed ubique ſemper exaudit/& cultores ſuos intendit. Vnde mihi non uidetur neceſſitatem uos pati/ad Hieroſolymā properandi ad hoſtium utiq; ciuitatem/ut adoretis deum longo itinere fatigati. Homo quidem illic ædificauit templum/& ego feci duas uitulas aureas/deo æquiuocans/quarum unam quidem in Bethel ciuitate dedicauī/aliam uero in Dan urbe conſtitui/quatenus quicunque ueſtrum eis urbibus ſunt uicini/adorent in eis deum. Cōſtituā ergo ex uobiſipſis ſacerdotes earumq; Leuitas/ut tribu Leui nequaquā/neq; Aaron filiis egeatis/ſed qui uoluerit eſſe ſacerdos/offerat uitulum deo & arietem unum/quod & primum pontificē Aaron feciſſe dicunt. Quod dum dixiſſe/ſeduxit populum ut a patria religione recedens præuaricaretur

ricaretur leges. Hoc itaq; Hebræis malo⁹ fuit initium/& qui cuncta deuicerant proeliis in alienatũ sunt gentium ditione subiecti. Sed hæc quidẽ opportune narrabimus. Igitur dũ instaret. vii. mense festiuitas/uolens & ipse eã ita in Bethel agere sicut uidue tribus in Hierosolymis celebrabãt/ante uitulam quidẽ ædificauit altare & ipse põtifex factus cũ sacerdotibus ad altare conscendit. Cunq; esset hostias & holocausta corã populis oĩbus oblaturus/uenit ad eũ Hierosolymis propheta nomie iadan missus a deo. Qui stans in media multitudine/stãte ẽt rege faciens ad altare sermones/deus inqt futurũ quendã esse prædixit ex genere Danid noĩe iosiam/qui nõ tantũ tẽporis illius supra te & altare falsos ꝓmat sacerdotes/sed ẽt ossa eo⁹ populo⁹ seducẽtiũ & erro⁹ eo⁹ & ꝑio⁹ sup te tũc simul exurat. Vt aũt credãt hoc futuru⁹/signũ eis nũc prædico faciẽdũ/subito. n. rũpet hoc altare/& ois pinguedo sacrificio⁹ sup illud posita fundet ĩ terrã. Hæc dicẽte ꝓpheta/indignatus Hieroboã manũ extẽdit/ꝓcipiẽs eũ cõtinuo cõpræhẽdi. Cuius manus mox est arefacta/nec ualuit eã denuo reuocare/sed habuit eã marcidã & solutã. Raptũ ergo est repẽte sacrariũ/& sicut ꝓpheta ꝓdixerat cũcta diffusa sũt. Cũq; uideret ueracẽ hoiem/& ꝓsentiã diuinã hẽre cognosceret/rogauit ut supplicaret deo ꝙtenus eius dextera curaret. Quo rogãte deũ manũ sibi naturaliter restituta gaudebat/ꝓphetãq; rogabat enixe/ut eius cõuiuiis interesset. Idan uero dixit/nõ se pati ut ingrederet ad eũ/nec panẽ aut aquã in ciuitate gustaret/ hoc sibi ꝓceptũ a deo dicẽs/ut ẽt & alio quã uĩ uenerat itinere remearet. Huius igit abstinẽtiã rex miratus/erat in timore positus/& p mutationẽ re⁹ ex his quæ dicta fuerãt nõ ꝓspera sibimet iminere credebat. Erat aũt quidã in ciuitate senior/malignus hõ/falsusq; ꝓpheta quẽ hieroboã magnis studiis honorabat/cũ eo dicẽte quæ illi grata forent crebro decipet. Iste itaq; tũc erat in lectulo pp senectutis infirmitatẽ. Filiis aũt indicãtibus ei ꝓphetã q de Hierosolymis uenerat & de signi effectu/& qũo arefacta manus dextera Hieroboã/illo orãte fuerat restituta/mettẽs ne pegrinis esset melior apud regẽ/& potiori honore frueret/ꝓcepit filiis/ut ei repẽte ad iter asinum stratũ ꝓpararẽt. Quibus ꝓceptũ festinãter iplẽtibus/ascẽdẽs ꝓsecutus est ꝓphetã/& inueniens eũ sub alta & umbrosa ilicis arbore qescentẽ/salutauit ꝓmũ deinde culpauit/cur apud eũ nõ itrasset/& esset eius hospitalitate participatus. Quo dicẽte/se a deo ꝓhibitũ/ut apud quẽquã in illa ciuitate gustaret nõ inqt ꝓhibuit diuinatas ut meã mensulã deuitares. Nã & egro ꝓpheta sum & in ea tecũ religione cõis/& adsum nũc missus a deo/ꝙtenus te cõmissurꝰ ad me deducã. Ille uero credẽs mẽtiẽti/reuersus est. Quibus adhuc prãdẽtibus & pariter epulãtibus/deus apparuit ladã/eiusq; mãdata ꝓuaricãtẽ dixit supplicia sustinere/& qlitatẽ pœnæ cõtinuo declarauit/leonẽ ei occursum in itinere quo lacerare tur/& q sepultura patria priuaret dixit. Hæc autẽ facta reor uoluntate diuina/ut Hieroboã nequaq; uerba ladã metueret/qsi fallacis & ita defuncti. Remeãte siquidẽ ladã rursus in Hierosolymã/occurrit leo/& deiciẽs eũ de asino peremit/& asinũ quidẽ in nullo nocuit/sed cũ eo sedens & illũ & corpus prophetæ magna tuitione seruabat/donec aliqui iter agentium uidentes hoc/& uenientes in ciuitatẽ falso prophetæ denunciarent. Qui missus filiis/eius corpus deuexit in ciuitatẽ/ac splendida pompa eius celebrauit exequias/præcipiens filiis ut ipsum mortuũ cum illo sepelirent/dicẽs q omnia quidẽ uera essent quæcunq; ille ꝓphetasset aduersus illã urbem/& altare & sacerdotes necnon & cõtra falsos prophetas/& q ipse post mortem nõ pateret iniuriam/si cum eo sepultus & eius ossibus copulatus propter societatem ossium prophetæ nõ posset agnosci. Sepeliens ergo propheta/& filiis ista ꝓcipiens/cum esset malignus/& impius/accessit ad Hierobom eiq; dixit. Quare turbatus es uerbis fatui uiri? Cunque illi rex de sacrario & manu sua narraret/sanctum uere/& prophetam egregiũ eũ uocans/cœpit destruere eius opinionẽ/& uerisimilibus utens/rerum gestarum creditam imminuere ueritatem. Nitebatur. n. suadere/quia pro labore portandi multa sacrificia/eius manus obstupuisset/& deinde cum requieuisset/ad naturam propriam denuo remeasset. Altare autem cum prius fuisset uacuum/susceptis multis hostiis & ingentibus/propter onus impositorum fuisse ruptum & cecidisse dicebat/significauitque ei simul ita mortẽ eius qui hæc signa prædixerat/eo q fuisset a leone discerptus/& nihil esset quod propheta locutus est. Hæc ergo dicens regi satisfecit/eiusque mentem pœnitus auertit a deo & a sanctis operibus/& ad actus impios euocauit. Qui rex tantam deinceps contumeliã diuinitati fecit/& ita contra leges atrociter insiluit/ut nihil aliud quotidie quæreret/quã ut aliqd noui sup ea quæ iam ꝓpetrauerat scelera cumularet. Igit de Hieroboã hæc in ꝓsenti dixisse sufficiat. Filius autem Salomonis Roboã/q sicut ꝓdiximus sup duas regnauit tribus/ædificauit munitissimas ciuitates & magnas Betheleẽ & Icã & thecos & Bethsura & Socho & Odollã/& Hipã/& Meresam/& Zipha/& Adorã. Lachis. & Zecherã/& Helũ/& Ebron. Has quidẽ in sorte Iuda ꝓmas ædificauit/fecitq; & alias ꝓcipuas in sorte Beniamin/munitisq; circũdãs/custodes instituit uniuersis/& ꝓncipes militũq; frumentũ simul & uinum & oleũ/& alia quæ singulis ciuitatibus pro cibariis essent necessaria largissima ubertate recõdidit/insuper autẽ & scuta & iacula nimis innumera. Conuenerunt autẽ ex omnibus Israhelitis sacerdotes ad eum in Hierosolymã pariter & leuitæ/& quicunq; alii de populo erant boni uel iusti/relinquentes ꝓprias ciuitates/ut culturã dei in Hierosolymis exhiberẽt/

minimeq; libenter audiebãt dum cõpellerent uitulas adorare/quas fecit Hieroboã/& auxerunt ſpe/rium Roboã per tres annos. Qui dum cognatã quandam duxiſſet uxorẽ & tres ex ea filios ſuſcepiſ/ſet/poſtea quoq; duxit nomie Macham nãtam de Thamar/filiam Abſalonis/quæ & ipſa uidebatur eſſe eius cognata/de qua natus eſt ei filius maſculus/quem Abiam appellauit/habuitq; filios ex aliis cõiugibus/ſed ſuper omnes potius diligebat Macham. Habuit aũt lege ſibi cõiũctas uxores decẽ & octo/concubinas uero triginta. Et filii quidẽ ei nati ſunt octo & uiginti/filie uero ſexaginta. Succeſſo rem ſui regni conſtituit abiã ex Macha procreatum/cui & theſaurũ & minutiſſimas credidit ciuita/tes. R.eor.ñ. quia ſæpius cã malorum & iniquitatis/exiſtat hominibus magnitudo rerũ/earumq; ad potiora conuerſio. Videns nanq; Roboam regnũ ſuũ his cremẽtis augeri ad ipias & iniuſtas cõuer/ſus eſt actiões/& ſprenit dei religionẽ/ita ut & populus eius imitaret iniquitatẽ cũ maioribus. Nam cum ꝓcipuũ moribus corrũpit cõuerſatio/ledit deuotio ſubiectoꝝ/& cũ uiderint illoꝝ luxurias/ſuæ caſtitatis merita reſpuẽtes q̃ſi uirtutẽ eoꝝ imitari nituntˊ illecebras. Non.n. opera ꝓncipũ approbare uiderentur/niſi etiam ſimilia agerent. Hoc igitur accidit ſubiectis Roboam. Nam cũ ille ageret im/pie & iniq; ſtudebant & illi non eſſe iuſti/ne rex uideretur offendi.

Quia Seſach ægyptiorum rex caſtrametatus eſt contra Hieroſolymam/& ciuitate deuicta/diuitias eius tanſmigrauit in Aegyptum. Capi. V.

QVapropter uindicẽ ſup hebræos miſit deus regẽ Aegyptioꝝ nomie Seſach. de quo nar/rans Herodotus/actus proſtremo eius adiũxit. Hic.n. Seſach quinto anno regni Roboã cum multis milibus exercitũ caſtrametatus eſt. Sequebanˊ.n. illũ currus mille ducenti/equ/tum uero ſexaginta milia & quadraginta milia peditum/quoꝝ plurimos habebat Liby/as/& Aethiopes. Inuadens itaq; regionẽ Hebræoꝝ/munitiſſimas Roboam ciuitates ſine dimicatio/ne detinuit/& nouiſſime armatus ad Hieroſolymã uenit/ubi Roboã & eius exercitus ꝓpter militiã Seſach tenebatur incluſus/deũq; rogabant ut eis uictoriam ſalutẽq; cõferret. Quos tamen nõ exaudi uit deus/nec eis pugnaturus ſpem uictoriæ promiſit. Propheta quoq; Sameas ait deũ eis interminari eoſq; relicturũ/ſicut ipſi eius uidebanˊ deſeruiſſe culturã. Hæc audientes/animo ſunt ſoluti/& dũ nul/lam uiderent in ſe ſalutẽ/confitebanˊ omnes q; eos deus iuſte deſpexerit cum ipſi circa eũ impie cru/deliterq; geſſiſſent/& eius legitima ſpreuiſſent. Quos uidens deus ita deiectos & ad pœnitẽtiã fuiſſe perductos/nõ ſe perditurum eos prophetæ dixit/ſed ægyptiis tantum fore ſubdendos/ut agnoſcerẽt utrum hominibus ſeruire eſſet infatigabilius/an certe deo. Capiens ergo Seſach nõ lege bellica ciui tatem/ſed pactis præcedentibus Roboam eum ſuſcipiente propter timorẽ/ingreſſus fœdera nõ ſer uauit/ſed & templũ expoliauit & theſauros dominicos & regios exhauſit. auri & argenti multa mi/lia & innumerabilia ſecũ deuehens ornamenta/& nihil oĩo illic derelinquens. Abſtulit aũt & aureas lanceas/& ſcuta quæ rex fecerat Salomon/ſed neq; pharetras aureas dimiſit/quas Dauid ſumptas a rege Sephone deo dicauerat. Quod cũ idem ſeſach feciſſet/ad propria remeauit. Meminit autem hu ius prœlii & Herodotus Halicarnaſeus/qui ſolummodo circa regis nomẽ errauit. Sed quia & gentes alias multas inuaſit & palæſtinã & Syriam ſubiugauit/capiens ſine prœlio cunctos in ea regione de gentes unde palam eſt/quia noſtram gentem ſubditam ægyptis iudicare uult. Ait ergo/quomodo & ſtatuas eorum qui ſine prœlio ſe tradiderunt reliquerit/& mulierum genitalia in eis celauerit. Robo am &.n. rex noſter ei tradidit ſine prœlio ciuitatẽ. Dixit aũt Aethiopas ab ægyptiis didiciſſe geni/talium circunciſionem. Phœnices aũt & Syri in Palæſtina fatenˊ hoc ſe ab ægyptiis didiciſſe & palã eſt/quomodo alii nulli circunciduntur Syrorum in palæſtina habitantium præter noſtros. Sed de his ſentiat quis quod uoluerit. Igitur diſcedẽte ſeſach. Roboã rex pro aureis lanceis & clypeis/erea eiuſ/dem numeri fecit/cuſtodibus regalibus ſeruanda tradidit/& qui cum ſplendenti principatu & clari/tate rerum debuerat imperare/& ſub multo ſilentio & timore regnauit/fuitq; Hieroboã regi cũctis temporibus inimicus. Mortuus eſt autem cum uixiſſet quinquaginta & ſeptem annis/in quibus re/gnauit decem & ſeptem uir ſuperbus/& fatuus/& nolens paternis amicis credere perdiderat ꝓncipa/tum/ſepultuſq; eſt in Hieroſolymis in tumulis regum/Roboã itaq; ſucceſſit in regnum filius abia/cũ Hieroboã octauumdecimum annum haberet in regno. Et quidem huiuſmodi fine conſumpta ſunt. Conſequens eſt nunc/ut de Hieroboam dicamus/quemadmodũ & ipſe fuerat conuerſatus. Is.n. non quieuit iniquitates facere coram deo/ſed quotidie in excelſis montibus erigebat aras/& ſacerdotes de populo erigebat. Cõtra quas impietates ſupplicia non poteſt longum tempus in eius caput & to/tius generationis ipſius erat relatura diuinitas. Illa ſiquidem tempeſtate cum eius filius nomine Abi/men egrotaret/dixit uxori ſuæ ut mutata ueſte ꝓuatum ſchema ſuſcipiens/iret ad achiam prophetã/aſſerens eum uirum eſſe mirabilem/& futura prædiceret/qui etiam de regno ei ſignificaſſet/& ab eo quaſi peregrina requireret/ſi puer lãguorẽ poſſet euadere. Que mutata ueſte ſicut maritus ei ꝓcepe/rat. uenit in Sylo ciuitate/ubi morabatˊ achias. Cũq; foret domum illius ingreſſura/cũ eſſet iã ꝓphe/tæ uiſus ſenectute grauatus/apparuit deus ei/utrũq; denũciãs/& qa Hieroboã regis ad eum ueniret

uxor

uxor/& quid deberet pro quibus aderat respondere. Qua in eius domum ueniente/uelut priuata si mul & peregrina. Ille clamauit. Ingredere uxor Hieroboā. Quid te celas. Deū latere nō potes qui mihi & te uēturā esse denunciauit/& imperauit quæ tibi dicā. Reuertere igitur ad maritū/& dic ei hæc dixisse deū. Quōniā te magnū ex paruulo & nihil existente constitui regem & scindens regnū a genere Dauid tibi cōtradidi/tuq; horū nō recordatus/meamq; religionē deserens/fusilesq; deos efficiens illo potius honorasti/deiiciā te denuo/& omne tuū genus exterminabo & canum uoracitati uolatili umq; præbebo/& quidam a me suscitabitur rex totius populi/qui de genere Hieroboā nullū pœnitus remanere permittat. Participabāt aūt isto supplicio ēt populus/& copiosa terra hac ꝓuabic/& trans Eufraten ulterius dispergēt/quōcūcti regis impietates secuti/deos ab eo factos adorauerunt/& meam religionē uenerabilē reliquerūt. Tu uero mulier hæc marito festina renunciare/filiū uero tuū inuenies esse defunctū. Te nāq; ingrediente ciuitatē/spiritū mox amittet/sepelieturq; planctu populi cōiter honoratus. Hic nāq; solus ex genere Hieroboā bonus fuisse uidebat. Hæc itaq; propheta dicēte exiliens turbata mulier de morte filii lamētans/p uiā festinātēr ibat lugens & ingemiscens/filium utiq; quem in spe reliquerat uiuū ulterius nō uisura/quē continuo moriturū esse crederet/Quæ dum uenisset in ciuitatē/filiū qdē sicut propheta dixerat inuenit extinctū/regi uero cuncta narrauit.

Bellum Hieroboam regi Israhel cōtra filium roboam Abiam/& triumphus Abiæ. Capi. VI.

Hieroboā itaq; nihil hoc cogitās/multo exercitu cōgregato cōtra Abiā filiū Roboā qui i duabus tribubus patri successerat/castrametatus est/despiciebat. n. illū pp ætatē. Qui dū Hieroboā inuasionē audisset/obstupefactus est uerūtamē ultra prudētiā iuuētutis ad spē belladi roboratus/electo ex tribus duabus exercitu/occurrit Hieroboā ad quēdā locum qui uocat mons Amorreoꝝ/& castra circūfugiēs/bello necessaria ꝓparabat. Erat. n. eius exercitus q/draginta milia uiroꝝ. Hieroboā uero manus duplex erat. Cūq; exercitus ex utroq; ad opus bellicum & certamina cōmittenda esset iā in acie cōstitutus/stans in loco excelsiore rex abia manu silentium impauit/& Hieroboā petit ut cū gente prius se audiret/factoq; silentio cœpit hæc dicere. Nec uos eq/dem ignoratis/q; deus principatum Dauid & eius soboli in tempore uniuerso concesserit/miror aūt quō recedentes a meo patre/seruo suo Hieroboā indecenter adheseritis/& cum eo pugnaturi cōtra eos qui a deo regnare decreti sunt nunc aduenistis/ut eoꝝ regnū his prœliis auferatis. Hactenus itaq; regnum Hieroboā iniuste detinuit/quod nō reor maiori eū tēpore possessoꝝ/q iō pœnas ēt de præterito nunc soluens/ab iniquitatibus & iniuriis nō cessabit/quas ei hactenus inferre præsumpsit/sed & uos talia perpetrare coegit qui nulla a meo patre passi contumelia/& tamē quia nō quæ uobis placerent in ceru luctus est malignis hominibus credens/illū quidē ut putatis ira faciēte reliquistis/quod autem uerius est/a deo uos & eius legibus abstraxistis/cum potius ignoscendū fuerat nō uerbis solū/modo durioribus uiro iuuenculo & contentionis ignaro/sed ēt si ad aliquā difficultatē operis p iuuē/tutē fuisset experitiāq; productus/esse ꝓferēdus pp Salomonē patrē illius/& beneficia uobis sæpe collata/quæ danda sunt utiq; peccatis filioꝝ/pro beneficiis & affectu parentū. Vos aūt nihil eorū cogitastis/neq; tunc/neq; mō/sed sup nos tantus uenit exercitus. Vel in quo de uictoria cōfiditis? An in uitulis aureis & aris in montibus cōstitutis? quæ uestræ sunt ipietatis & non religionis indicia? An certe spem uobis multitudo ꝓbuit? quia nostra castra transcendit. Sed nulla uirtus illic est/ubi licet cū multis milibus aliquis pugnat iniuste/ summō. n. iusticia & pietate diuina spes uictoriæ cōstat īmota/quæ scilicet & apud nos est/seruantes a principio leges/& deū ꝓpriū uenerātes/quē nō manus de pretiosibili silua fecerunt/nec excogitatio mali regis ꝓ populi seductione cōstruxit/sed cuius est opus principiū finisq; cūctoꝝ. Vnde suadeo ēt nūc uobis/pœnitētiā ꝓteritoꝝ ut habeatis & meliora cogitantes/dimicare cessetis/paternasq; leges recolatis/& quicquid ad magnitudinē nos tātæ fœlicitatis exeuit. Hæc equidē abias est locutus ad populū. Adhuc aūt eo loquente/quosdā militū Hieroboā latēter īmisit/ut abiā ex aliquibus ptibus circūdarent/qua exercitus nō uideret. Qui cū inter hostes apparuissent/exercitus quidē eius cōturbatus expauit. Abias autē cōfortauit eos/& in dño spē hēre poscebat. Tunc illi piter inuocātes dei solatiū sacerdotibus tubis clāgētibus/cū clamore hostes aggressi sunt. Et illoꝝ qdē audaciā ac iuuētutē dissoluit deus/exercitū aūt abiæ fecit excelsiorē. Nā quāta in illo bello referē cædes fuisse cōmissa/neq; grecoꝝ/neq; barbaroꝝ referūt historiæ. Abia aūt & filii Iuda & Beniamin de exercitu Hieroboā mirabilē & famosissimā ꝓceperūt deo cōferente uictoriā. Quinquaginta milia. n. hostiū bello ꝓstrata sunt eoꝝq; munitissimas ciuitates diripuerūt/insup Bethuliā eiusq; regionē forti dimicatione tenuerūt. Hieroboā itaq; hac dimicatione fatigatus/nequaq; uires habuit/quātocūq; tpe post hæc abia uixit. Qui tamē post hāc uictoriā pauo tēpore superueniēs obiit cū regnasset annis tribus & sepultus est in Hierosolymis/in monumētis paternis. Reliquit aūt filios quidē duos & uiginti filias aūt decē & sex/quos oēs de uxoribus uigintiseptē procreauit. Huic successit in regno filius asa/cuius iuuenculi fuit mater noīe Maacha. Hoc ergo mō abiæ filii Roboā nobis gesta sunt tradita. Mortuus est aūt & Hieroboam rex decē tribuū/cū uiginti & duobus annis

tenuisset imperium/successitq; ei filius Nadab/secundo iam áno regis Asa transacto/regnauitq; Hieroboam filius annis duobus/patris impietati malitieq; concordans.

Quia generationē oēm Hieroboāqdā noīe baasa perimēs ipse tenuit ꝓncipatū. Capi. VII.

IN his aūt duobus annis/castrametatus est contra Gebethon ciuitatē Palæstinoꝝ. Cūq; eā forte obsessiōe capturus/dolū passus a quodā amico nomīe baasa Meheli filio mouens est. Qui post eius obitū potius īperio/oē genus Hieroboā iteremit & euenit/ut secūdū ꝓphetiā dei/alii qdē cognatoꝝ Hieroboā in ciuitate mortui lacerēt a canibus aut q; consumerentur/alii uero in agris a uolatilibus deuorarentur. Et domus quidem Hieroboam pro eius impietate atque iniquitate pertulit ultionem hac uice dignam.

Bellū æthiopū cōtra hierosolymitas/regnāte sup eos asa/& cædes æthiopū. Capi. VIII.

EX aūt hierosolymoꝝ asa dū moribus eēt egregius/sēpq; ad diuinitatē respexerit nihilq; gereret neq; cogitaret/quod nō eēt pietati cōueniens/aut ad legū custodiā ꝓmineret suū cō posuit regnū/abscidēs cūctā ab eo neqtiā/& ab oī macula emūdās. Habuit ár exercitū electoꝝ uiroꝝ arma gerētiū scuta & lāceas/de tribu qdē Iuda trecēta milia de Beniamin ár scuta arcusq; portātiū/ducēta quinquaginta milia. Cūq; iā decē regnasset ānis/castra cōtra eū mouit cū maximo nimis exercitu zara rex Ethiopiæ/ducēs pedestriū qdē ducēta milia eqstriū uero decē milia/& currus trecētos. Qui dū usq; ad ciuitatē Morisā q ē ī tribu Iuda cū exercitu suo ueniret/occurrit ei asa/& castris cōtra eū positis/in q̄dā cōualle noīe sabatha/nō ꝓcul a ciuitate/cū uidisset Ethiopū multitudinē/poscebat a deo cū clamore uictoriā/& ut multa milia hostiū ipse timeret. Neq; n. & in alio cōfidēdū eē dicebat/quā in eo q posset ēt paucos multoꝝ potiores ostēdere/& facere īfirmos fortissimis ꝓualere. Hæc ōrāte asa signū uictoriæ deus ostēdit/& cū gaudio/diuinitatisq; auxilio bello cōgressus/multos Ethiopū peremit/& cōuersos in fugā ꝓsecutus ē usq; ad Gerarisidē regionē. Relinquētes ár occisionē hostiū/ad direptionē gētiū ciuitatis Geraretine cōuersi sunt quā ceperāt/eorūq; ad castra ꝓtinus accesserūt/ita ut tollerēt multū aurū/multūq; nimis argētū/ꝓdāq; deus herēt ualde mirabilē camelosq; & subiugalia/& pecudū greges innumeros. Asa igit & eius exercitus sumpta hmōi a deo uictoria atq; ꝓda/in hierosolymis remeauit. Quibus ueniētibus occurrit in uia azarias noīe ꝓpheta/& ꝓcipiēs ut paululū a gressu itineris abstinerēt/cœpit ad eos dicere/q; illa uictoria fuisset eis a deo cōcessa/eo q; iustos se sanctosq; seruassent/& ola dei uolūtate fecissent. Quos in eius mādatis pmanētes dixit sup hostibus ꝓualere/& habituros diuina uirtute fœlicitatē relinquētes aūt eius religionē in cōtraria deuenire/futurūq; tēpus in quo nullus ueniret uerax ꝓpheta in eo populo neq; sacerdos/qui iuste aliquid responderet/ob quā rē ita ciuitates subuertendas/& gentam īn oī terra disseminādā/& ultā miserabilē & inopē habituros/suasitq; eis/ut dū hoc haberent bñ ageret/& nequaquā a diuina deuotione recederent. Hæc audiēs rex/& populus gauisi sunt multū studiū & oēs in cōe/& singuli circa iusticiā exhibebāt/misitq; rex in oēm ꝓuinciā ꝓcipiens ut legitima diligēter ubiq; seruarēt. Sic igit asa duaꝝ tribuū regis actio gerebat. Reuertar ár ad regē Baasa q israheliticū populū possidebat/occiderātq; Nadab filiū Hieroboā/& eius tenuerat ꝓncipatū. Hic. n. īter Saulim ciuitatē degēs/& habitaculū ibi cōstituēs. Regnauit qdē ánis uiginti & q̄ttuor sed fuit malignus & īpius ultra Hieroboā & filiū eius/& populū multis malis afflixit/& deo fecit iniuriam. Qui mittēs ad eū Gimō ꝓphetā dixit & se & oē genus eius exterminaturū/& hisdē malis q̄bus domum Hieroboā pdiderat pditurꝝ q rex ab eo cōstitutus/bñficiū nō repēsauit ut iuste & pie pl'o ꝓsideret/cū hæc ꝓmitus ipsis ꝓdessent/deide gratissima deo semp forēt/sed magis imitatus est pessimū Hieroboā/cuius dū deperisset anima uiueret tñ eius in isto malignitas/dicebatq; suppliciū malorum illius hunc habituꝝ qui ei similis extitisse uidebat. Baasa aūt quānis p ꝓphetā audisset futurā sibi suoque generi ꝓ cōmissis sceleribus ultionē tñ de reliquo nō genit/neq; respexit q; male agēdo deperiret ingloriosē/si nō penitēdo ꝓ malis ꝓteritis a deo ueniā mereret/sed tanq̄ illi q̄bus ꝓmiū ꝓponit laborare nō cessant/donec ad ꝓposita dona ueniant. Sic & Baasa ꝓpheta prædicēte sibi futura tanq̄ si ad magna bona cōcurreret/in pniciē sui generis/& totius domus interitū ꝓtior fieri quotidie nō cessabat. Náq; uelut athleta nequitiæ in his agebat malis. Nouissime uero exercitu sumpto/rursus non ignorabilē quādā Ramath ciuitatē obsederat/quæ q̄draginta stadiis ab hierosolymis aberat eamq; capiens cogitauit ut in ea exercitū derelinqueret/q̄tenus & inde ꝓcedens/terrā asa regis inuaderet. Metuēs ēt asa conamē hostis qa posset exercitus q Ramath cœperat eius uiolare ꝓuinciā/misit ad regē Damascenoꝝ legatos/simul & aurū & argētū/petēs ab eo solatiū/& cōmemorās quia amicitiā antiquitus habuissent. Ille uero & pecuniarum opulentiam grate suscepit/& solatia præbuit/solutēs amicitiam quam habuerat cum Baasa/misitq; ad ciuitates quæ Baasan uidebantur īperio subiacere/ut eas affligeret. Qui alias qdem incēderūt/alias populati sunt. Idest Eleō/& a bella/& alias multas. Hæc audiēs rex Israhelitaꝝ/ædificare quidē Ramath atq; munire cessauit/reuerti uero cū studio festinauit/ut proprijs ferret auxilium. Igit asa ex apparatu ædificiorum quem Baasa congregauerat

cōstruxit

conſtruxit in eo loco duas fortiſſimas ciuitates. quarum altera Gabaa/altera uero Maſpha uocabat. Quia/gñatiõe Baaſá pẽpta/regnauit ſup Iſrahelitas Amari/& poſt eũ filius eius achab. Ca. IX.

IT poſt hoc ips ñ hũit iá Baaſa pugnãdi aduerſus Aſa. Perẽpt'ẽ.n.a Creõe: & ſepult' in ciuitate Therſa/cui ſucceſſit fili. Helá. Hic cũ regnaſſet duob'ánis defũct'ẽ/ quẽ occidit Zamarias equoꝝ ordis dimidii priceps. Nã dũ epularet apd diſpenſatorẽ ſnũ noie Oſa ſuaſit qbuſdã eqtib'ꝰ ſubito deſerẽtib'ꝰ cũ armigeris & p̃ncipib'ꝰ/ deſolatũ repiẽtes oeꝯ derẽt. Illi náꝙ cũcti circa obſeſſionẽ Gabathenæ ciuitatis in Palæſtia poſitæ occupati uidebãt. Per mẽs itaꝙ Helá regẽ priceps equoꝝ Zamarias/ ipſe regnauit/& oẽ Baaſá gen'ſcdm ꝓphetiá Gimõ ſteremit. Eodẽ náꝙ mõ ei' dom'pp ipietatẽ radicit'ẽ euulſa/ ſicut gen'Hieroboá piſſe deſcripſimus. Exercit'ꝙ Gabathõ obſidebat audiẽs qđ de fge cõtigerat/& qđ Zamarias occidẽs eũ ſuaſiſſet ipiũ & ipſi p̃ncipẽ ſuũ amari cõſtituere regẽ. Qui a Gabathena urbe mouẽs exercitũ/uenit/i Therſa/& accedẽs ad ciuitatẽ/manu bellica eá cœpit. Zamarias ãt uidẽs ciuitatẽ fuiſſe detẽtã/fugit ad locũ aũ læ regiæ ſecretioꝛẽ/& ſuccedẽs eá ſemetipſũ piter cõcremauit/cũ regnaſſet dieb'ſeptẽ. Moxꝙ Iſra/helitaꝝ diſus ẽ pp'ls/& alii qdẽ Themá regnare uolebãt/alii ãt Amari. Cũꝙ uiciſſet ps amari/iterũ/ pt'ẽ Themá/& in toto exercitu regnauit amari Triceſimo aũt ãno regis Aſa/Amari ſuſcepit ipiũ/ & tenuit ánis duodeci. Quoꝝ qdẽ ſex ánis i Therſa fecit/reliquos aũt i ciuitate ea q̃ Mareon appel/ latur a græcis uero Samaria. Hic aũt noſauit eam Somareõ a Somaro quodã q ei montẽ uendũdauꝛ rat/in quo ciuitatẽ cõſtituerat. In nullo aũt differebat a ſtudiis prioꝝ regnũ/niſi q̃ peior erat/oẽs enĩ q̃rebant modũ/q̃tenus ſuis ipietatibus quotidiæ populũ facerẽt a deo recedere/ & ꝓpterea extinxit eos/& nullum p̃uiſit ex eoꝝ genere ſupeſſe. Et is ergo defunctus eſt in Samaria ſucceſſitq; ei filius Achab. Ex his náꝙ cognoſcit/q̃am prudentiá humanaꝝ reꝝ pbat hẽre diuinitas/ & qũo bonos q/ dem diligat/malos aũt abhorret/& a radice diſpdet. Iſrahelitaꝝ denicꝙ reges ꝓpter ſuá iniqtatẽ & iniuſtitiá alter ſup alterum irruentes multi puo tpe perierunt/& eoꝝ genus exterminatũ eſt.

Quõ regnãte achab ꝓphetauit helyas/& de ſignis q̃ fecit:& qa diſcipl'ꝫ elegit eliſeũ. Ca. X.

AChab aũt rex Hieroſolymoꝝ q duabus tribubus p̃ſidebat/& pp pietatẽ atꝙ iuſtitiá ad lon gam fœlicẽꝙ a deo p̃ductus eſt ſenectutẽ/& cũ regnaſſet quadragita duobus ánis/bona morte defunctus eſt. Quo moriente ſucceſſit ei filius Joſaphat/de abida matre ꝓcreatus/ Hunc aũt imitatorẽ ꝓaui ſui Dauid pietate atꝙ fortitudine cũcti ipſis opibus decreue/ runt. Sed de hoc rege nõ eſt mõ referrẽdi neceſſitas. Igit' achab iſrahelitaꝝ rex habitabat i Samaria tenuitq; principatũ ánis uiginti:& menſibus duobus/ nihil áplius renouás. q̃ priſci fecerãt reges/niſi q̃ mali magnitudine tẽderet ad peiora/ ſupans oẽm eoꝝ neqtiã/& qđ ad diuinã ptineret iniuriá uia/ maciter imitatus/& p̃cepue cõſtructas adorauit uitulas/& ſup hæc alia peiora molitus eſt. Duxit ue ro uxorẽ filiá Ionabal regis Tyri & Sydonis noie Iezabel/ p q̃ didicit eius adorare deos. Erat.n. mu lier nimis acerrima animi & audax. Quæ ad tantã uenit luxuriá atꝙ uæſaniá/ut etiã deo tyri & ſy/ donis quẽ Baal appellabãt tẽplũ edificaret/& plãtaret oium arboꝝ lucos. Cõſtituit aũt & ſacerdo/ tes/falſoſq; ꝓphetas huic deo ſeruituros. Sed & ipſe rex multos hmõi circa ſe fouebat/ ſtultitia atꝙ. neqtia oẽs priores ſuos excellẽs. Quidã igit' ꝓpheta fũmi dei de ciuitate Theſbites Galaditidis re/ gionis uenieꝯ ad achab/dixit ei. Quia dixerit deus/neꝙ ibrẽ/ neꝙ ros illis ánis in ea/puincia ſe mi/ ſuꝝ/niſi ipſe rurſus appuiſſet. Et i his dictis cũ iuraſſet acceſſit ad ptes auſtrales/& hitabat circa tor rentẽ quẽdá/uñ poculi hẽbat auxiliũ/ná corui cibũ ei quotidie deferebãt. Cũꝙ fluuius ſiccitate ni/ mia defeciſſet:in ciuitatẽ Sareptã nõ ꝓcul a Sydone Tyroꝙ deuenit/q̃ ciuitas in haꝝ medio conſti/ tuta eſt. Deus enĩ ꝓcepat cuidã illic mulieri uiduæ/ut cibũ ei præberet/Cũꝙ non ꝓcul eẽt a porta ui/ dit mulierẽ uiduã ſibimet colligentẽ ligna. Cui cũ deus ſignificaſſet hanc eſſe q̃ ei cibũ miniſtratura foret/accedens ſalutauit eã/& ad bibendũ aquã ſibi tribui poſtulabat. Quæ cũ ꝓcederet/denuo uo/ cans eã/ẽt panẽ ſibi poſſit afferri. Illa cum iuraſſet nihil ſe intus in domo hẽre/ niſi modicũ farine & paululũ olei/& ꝓpterea prexiſſe ad colligenda ligna/ut cõſpſa farina/ ſibi ſuoꝙ filio panes faceret:, gbus expenſis cũ aliud nihil ſupeſſet ut fame morerent'/ait ꝓpheta. Cõfidens pge:& ſpe meliori cõ ſiſte/faciẽs p̃mitus mihi paululũ defer. Prædico náꝙ q̃ non tibi deficiet hidria farinæ/neꝙ uas olei/ donec dei gſa ibrẽ fũdat in terras. Hæc ei dicẽte ꝓpheta ueniẽs ea q̃ dixerat fecit. Et ipſa hũit paulu/ lũ/& ex hoc filio miſtrauit piter & ꝓphetæ/nihilꝙ hoꝝ defuit eis/donec ſiccitas dfecerat. Meminit ẽt ſiccitatis & Menãder in geſtis Ithobali Tyrioꝝ regis ita dicẽs. Et ſiccitas ſup eos facta eſt a mẽſe hyperbereteo uſq; ad aliũ aium hyperbereteı. Qui dũ deoſupplicaret multa fluia ſunt emiſſa. Iſq; ciui tatẽ botrá edificauit i phœnice & aazõ i bliphſa. & hoc qdẽ ait ſub achab factã ſignificãs ſiccitatẽ. hoc.n.tẽpore Itabalus cui' menãder fecit mẽtionẽ/regnauit i tyro. Mulier itaꝙ quam pauloañ dixi mus pabulum ꝓpheræ præbuiſſe cũ cecidiſſet eius filius in languorẽ/ita ut aiam dimitteret & mor tuus eſſe uideretur/deflens & manibus ſemetipſam ualde diſcerpens/ uoceſq; quas dictabat luctus emittẽs accuſabat apud ſe propheta ptæſente factam iniuriam/quaſi ipſe peccata eius argueret/&

ideo

16 puer fuiſſet extinctus. Ille uero eam equo aio eē ꝓcipiēs ſibi filiū cōtradi dicēs. uiuū ſe eum reſti-
tuet et ꝓmiſit. Qua tradente/portās eū ad locum in quo ipſe degebat & in lectulo collocans/clama-
bat ad deū dicens/ q̄ non fuiſſet bñ mulieri repenſatū quæ illum ſuſcepat & nutrierat/ cū eius filius
eſſet ablatus/rogabatq; ut denuo animum puer reciperet atq; uiuendi copia præberet. Cunq; deus
& matris habuiſſet miſericordiā/& uellet præcibus ꝓpheræ rogantis annuere/ne uideret ad eā ꝓ le
ſione uenisſe/continuo ultra oēm opinionē reuixit puer. Illa uero gratias ꝓpheræ referens/ tūc aper
te ſe cognouiſſe dicebat q̄ loq̄ret ei uere diuinitas. Tranſacto itaq; tpo quo tēpore/ex uolūtate dei per-
gebat ad regem achab ei nunciaturus imbrē. Aerūna enim & neceſſariorū inopia ꝓuinciam nimis
inuaſerat/ita ut non ſolum hoīes pp ſiccitatē/ſed ēt cætera animalia fames afficeret. Rex igit reuo
cans quendā Abdiā/q erat ſup eius iumenta/dixit ei/ut ad fontes aquar & torrentes pgeret/quate-
nus paſcua aīalibus inueniret. Qui dū iam miſiſſet in cunctū orbē terrar/ad quærendū ꝓphetā He-
lyam/nec inueniſſet/præcepit ut eū ēt ipſe requireret. Quod dū fieri placuiſſet/& rex & Abdias p ſin
gula itinera prexērunt. Contigerat itaq; tpe quo Iezabel regina ꝓphetas dñi occiderat/ ut centū ꝓ-
phetas iſte in ſpelūcis abſconderet/eoſq; ſolūmodo pane & aqua nutriret. Cū igitur abdias receſſiſ-
ſet a rege/ ꝓpheta ei Helyas occurrit. A quo regſitus qs eēt/& agnoſcēs eē ꝓphetam ꝓtinus adora-
uit. Cui ꝓpheta/pge inqt ad regem/& dic q̄o adſum. Cui ille reſpōdit. Quid mali paſſus a me illic
me dirigis/quo poſſim indubitāter occidi. An ignoras/ q̄o nullū reliqt locū rex/ quo nō dixerit/ut
te reptum ad caſum necis adducat. Præcauebat. n. ne dum regi nūciaret/ Helya alibi diſcedente mē
tiri/uideret/ac morti ſuccūberet/cōmemorabatq; ei quēadmodū cū Iezabel ꝓphetas occideret/cē-
tum ipſe abſconſos/& multos alios in ſpelæo liberaſſet. Cui ꝓpheta/nihil metuēs inqt ad regem ſe
ſtinus accede/præbuitq; ei iuſiurandi religionē/q̄o illa die ad achab ipſe quoq; ueniret. Dūq; regi
nunciaſſet/q̄ uidiſſet Heliā/& mox occurrit achab/regrens cū ira grandi/ſi ipſe eēt q̄ in populo he-
bræor ꝑietatis auctor exiſteret. Tūc ꝓpheta in nullo formidans ait/eum potius mala oīa ꝓpetraſſe
eiuſq; genus q̄ in illā ꝓuinciam deos alienos introduxiſſet/ac deū q̄ ſolus eſt reliqſſet. Sed nunc inqt
oēm populū ad montē carmelū ꝓcipe congregari necnō ꝓphetas tuos piter & uxoris tuæ quocūq;
ſunt numero/ ꝓphætaſq; lucor q̄ſi quadringētos. Qui dū oēs ad ꝓfatū montē achab euocāte uenis-
ſent/ſtans in medio eor Helyas ait. Quousq; diuiſam mētem & uoluntates hñtes in hac cōuerſati-
one cōſiſtitis. Si qdem putatis noſtræ ꝓuinciæ deū ueū & ſolū/ eū ſequimini eiuſq; mandata ſeruate/
ſi uero hoc non exiſtimatis/ſed pegrinos creditis & illis exhibenda etiā putatis eſſe culturā/eis ni-
hilominus obedite. Cūq; nihil populus ad talia reſponderet/petit Helyas pro expimento fortitudi
nis alienor deor/& ſui cuius remāſerat ſolus ipſe ꝓpheta cum illor eſſet numero quadrigenti/ut
ſumeret bouē/& eū occiſum ſup altare poneret nequaq̄ igne ſuppoſito/ ſil'r ēt illos faciētes ꝓprios
deos inuocare/quatenus eor hoſtias cōcremarēt/hoc inqt facto cognoſcetis ueram dei ꝓualere na-
turā. Quod dū placuiſſet ait Helyas/ut eligentes bouē illi prius occiderēt/& deos ꝓprios inuocarēt.
Quorū dū non audiret oratio/deridens helyas magna eos uoce ad deos ſuos clamare monebat/ qa
aut ꝓfecti aliquo fuiſſent/aut fortē dormirēt. Illis aūt a matutino uſq; ad diem mediā hoc faciētibus
& ſemetipſos more patrio cultris/& gladiis incidentibus/& nihil agentib⁹ cum ipſe eſſet iam hoſtia-
as oblaturus/illos qdem abire præcepit/ populū uero in ꝓximo iuſſit accedere/ ut uiderēt & cuſto-
dirent eum/ ne lignis ignē latēter ſmitteret. Cūq; populus acceſſiſſet/ſumens xii. lapides. ſcdm tri-
Hebraici populi/cōſtituit ex eis altare/ & circa illud fecit foueam ualde ꝓfundā/ & impoſuit ligna
ſuper altare/& eis ſuppoſuit hoſtias/præceptiq; ut quattuor hydriæ de fonte completæ deferentur
ſup altare/donec fouea quæ aquā ſparſam exaltari ſuſcipiebat/impleta maneret. Quo facto coepit
orare deum/atq; clamare ut errāti populo multo iam tpe/ſuam manifeſtam faceret poteſtatē. Cūq;
hoc dixiſſet/repente ignis de cœlo uidēte populo cecidit ſup aram/& cōſumpſit hoſtias uniuerſas/
ita ut etiā aqua ipſa concremaretur & locus ad cinerē uſq; ꝓduceret/& hactenus ita ꝓdurat. Hoc ui-
dentes Iſrahelitæ ceciderunt in terram & adorauerūt unū deū/ſolum maximū uerūq; clamātes/ alio-
s uero fallaciter ſe & uana opione coluiſſe. Tunc cōprehendentes ꝓphetas ſuos & cunctos helya ꝯ-
cipiente pemerunt. Dixitq; ꝓpheta regi. Perge ad cōuiuium tuū/ nihil de cætero cogitans/poſt pau-
lulū nāq; adeo ībrē largiſſimū uidebis effundi. Igr achab poſt hæc uerba diſceſſit/helyas aūt in cul-
men carmeli mōtis aſcēdēs/poſitis i terra genib⁹/eiſq; cōiūgēs caput oranit. Quo facto iuſſit ut ei⁹
miſter pgēs in quēdā ſcopulū ad mare reſpiceret/& ſi aliūde nubē ſuſcitari uideret/& referret. Tūc
etenī erat aer ualde puriſſim⁹ & ſerenitate ꝓſpicu⁹. Quo aſcēdēte ſæpi⁹/nihilq; uidere ſe dicēte dū ſe
pties hoc feciſſet/ait ſe uidere aerē aliquo mō ñ tñ ápli⁹ quā uni⁹ hoīs ueſtigio nigreſcētē. Quod dū
audiſſet helyas/miſit ad achab iubēs ut ad ciuitatē citius abiret/añq; iber ꝓrūpet. Qui mox in urbē
Iezrahel feſtin⁹ aduenit. Tūc repēte ſiqdē aere obducto caligie & nubibus adopto ſpē uehemēs or-
t⁹ē & uberrim⁹ hiber effuſus. Propheta uero dīnitus iſpirat⁹/añ curr regis ad ciuitatē Iezrahel uſq;
prexit. Audiēs itaq; uxor achab Iezrahel/& ſigna q̄ fuerāt ab helya celebrata/& q̄ ꝓphetas ei⁹ īteri-

meret

meret/indignata misit ad eum nuncios/& per eos interminata est se eum ita interfecturum/sicut p/
diderat ille eius pphetas. Tunc formidãs Helyas/fugit in ciuitatem noie Bersabeæ/hæc est aũt in ul
timo sortis Iudæ in terra idumæoꝝ/quo relinquẽs suũ ministrũ/abscessit in heremũ/& orauit ut mo
reret/non enĩ se meliorẽ esse patrũ dicẽs/ut illis perditis ipse uiuere aliq̃tenus exoptaret. Quo facto
circa quãdam arborẽ obdormiuit. Et cũ eum aliqs excitasset/surgẽs inuenit cibũ & aquam. Come
dens aũt & pcipiens ex illius cibi refectione uirtutẽ/uenit ad montẽ Syna/ubi Moyses leges a deo
dicitur accepisse/inuenienſq; in eo spelunca quãdã/ingressus in eam cõmorabat. Cunq; eum uox
quædam ex incerto facto reqreret/ut qd illic adeẽt/& cur relinq̃ret ciuitatẽ/ait/eo q̃ occidisset pro
phetas alienigenaꝝ deoꝝ/& poplo cõprobasset: qa unus sit deus quẽ ab initio coluissẽt/ & ob hoc
ad suppliciũ q̃reret a regis uxore. Rursus aũt audiens ut sub diuũ pcederet/& qd oporteret fieri al/
tera die cognosceret/ex spelunca digressus est/& facto subito terræmotu/ splendore fulgentis ignis
inspexit/factoq; silentio uox diuina nequaq̃ eum timere præcepit/quem nullus detinere posset ini/
micus/iussitq; ut domum reuertens/ungeret populo regem Hieu/nã si filium in Damasco uero Sy
riæ azahel/pro se aũt pphetam cõstitueret Heliseũ de ciuitate Abela/ut totius impios populi pime
ret/alios qdem azahel/alios aũt Hieu/Hæc audiens Helias ad regionẽ reuersus est Hæbreorum/ &
inueniens Helyseũ filium Saphar arantẽ/& cum eodẽ alios usq; ad iuga duodecim accedens/iecit
super eũ pallium suum. Helyseus autẽ cœpit pphetare/& relictis bobus secutus est eũ/ rogans eũ ut
pmitteret/quatenus parentes pprios salutarent. Quo iubente ut faceret/ualedicẽs eis secutus est/&
fuit Heliæ cuncto tpe eius uitæ discipulus/& minister. De hoc itaq; ppheta hæc dixisse sufficiat.

De morte Naboth & agri eius possessione iusta/& qa Adath damasci & Syriæ rex secundo
Zahab pugnauit & uictus est & de religiõe seu gloria Iosaphat regis hierosolymoꝝ. Ca. XI.

QVidam igit̃ Naboth de Azari ciuitate regio agro uicinus: rogante rege ut ei uicinum
agrum quoliber præcio uenundaret/q̃tenus eo cõiuncto possessionẽ faceret potiorẽ q
si nolet pecunias/acciperet ex eius agris quẽ uellet eligere/ Naboth dicẽte/hoc se facẽ
nolle/sed paternã sortẽ eligere ac possidere cõtristatus rex: q̃ alienũ prædium nõ pos/
set accipere neq; lauacris usus est/neq; cibis/Iezabel autẽ uxor sua requisiit/cur ita tri/
bularet/cum neq; balnea neq; prandium appeteret/ neq; cœnã narrauit ei Naboth supbiã/& quia
dum præ mansuetis sermonibus & inferioribus a regia dignitate locutus ei fuisset/nõ impetrando q̃
popposcerat/ptulisset iniuriam. Illa uero rogabat/ ut pusillanimitate tristitiaq; recederet/ suo corpi
soleñiter puideret/se dicens de Naboth supplicio cogitare. Que misit litteras ad iudicẽ Israhelitaꝝ
ex noie achab/iubens ut ieiunarẽt oẽs/& habito cõuentu/Naboth facerent p̃sidere/ cum utiq; insi/
gnis esset genere & instruerent tres quosdã uiros audaces/q contra eum testimoniũ quasi deũ blas/
phemasset & regem/& hoc mõ pimeret̃. Naboth itaq; scdm scripta reginæ/ & testimonio cõtra se
p̃hibito quasi deum blasphemasset & regẽ lapidatus & mortuus est. Audiẽs aũt hæc Iezabel/ad re
gem ingressa mox est/eiq; dixit/ut uineam Naboth gratis acciperet. Achab aũt lætatus in his quæ
acta sunt/exiliens e lecto/pergebat uineã Naboth inspecturus. In hoc indignatus deus: misit pphe/
tam Helyam ad agrũ Naboth/quatenus ad achab accederet/ei q̃ de his quæ fuerant gesta loquere
tur/& q̃ occidens ueꝝ dñm agri/Ipse illius hereditatẽ possideret iniuste. Cunq; uenisset ad eum/di/
cente rege quid uellet/ait qa peccato pollutũ eũ inuenisset/in illo loco in quo Naboth mortuꝰ a ca/
nibus uidebat̃ fuisse deuoratus/eius sanguinẽ & uxoris fundendũ/& omne genus eius esse peritu/
eo q̃ hmõi impietates effecerint/& contra leges patrias ciuem iniuste peremerint. Contristatus aũt
Achab/& pœnitentiã agens/ingressus est/& indutus sacco nudis pedibus ambulabat/ nõ appetens
pœnitus cibum/& peccata sua confitens/& deũ hoc modo placare cõtendens. Tũc deus pphetæ di
xit/Achab qdem uiuente/eius generis differendũ eẽ suppliciũ/ sed eius filii tpibus iferendũ. Et hæc
qdem Helyas regi dixit/& abscessit. His itaq; tpibus adadus filius adadi regis Syriæ & damasci/col
lecto puinciæ totius exercitu & triginta duorum regum solatiis habitantiũ trans Eufraten/contra
achab castrametatus est. ille uero cum par non esset exercitu ad dimicandum nõ præsumpsit acce/
dere/sed oĩa necessaria in ciuitatibus munitis includens/ipse mansit in samaria. Hẽbat. n. hæc mu/
ros ualde fortissimos/& erat expugnabilis obsidẽtibus. Rex uero Syroꝝ exercitu sumpto uenit ad
samariam/ & obsidens eam p̃conem misit ad achab/petens/ut eius legatos susciperet/ & qd uellẽt
agnosceret. Quod dum rex Israhelitaꝝ fieri permisisset/ueniẽtes legati ãte regem dixerũt/diuitias
filios & uxores achab adado regi dandas/ & si promitteret hæc ita faciẽda/ut tolleret horum quæ/
cunq; uellet/castra solueret/& ab obsessione cessaret. achab autem legatis dixit/ut euntes suo dice/
rent regi/quia & ipse & omnes eius possessio forẽt. Hæc illis renũciantibus/misit denuo dicens/alte
ra die missurum se famulos/qui eius regalia perscrutarentur/& amicorum & cognatorum domos/
& quicquid in eis optimum reperirent auferrent/& quæ displicerent sola relinquerent. achab itaq;
secunda legatione Syrorum regis uehemẽter affectus/collecto populo in ecclesiam dixit/quia ipse

quidem

quidem patus fuerit pro ſalute & pace cunctoꝝ & uxores ſuas/& filios & omnem dare poſſeſſionē & quia hæc Syrorum prima legatione q̄ſiſſet nunc inqt denuo miſſa legatione petit pſcrutādas domos/ut qcqd in eis optimū inuenire poſſit auferrat/ & occaſionem hanc machinās ad pugnam/& ſciens qā meis rebus non pepciſſet/ad ueſtras acceſſit/ego uero quod uobis placuerit exhibeo. Populus aūt reſpondit/ei nō obediendū/ſed potius contēnendum eſſe/ & ad pugnandum ſe præpatos exiſtere. Legatis itaq; rex reſpondit/ut abeuntes dicerent/qa primæ qdem petitioni eſſet patus obedire manere autē pro ciuiū ſecuritate ſe ſollicitū dicens/ nec ſcēdam petitionē poſſe implere/dimiſit eos. Adadus aūt audiens hæc potius indignatus/tertiā legationē miſit ad achab in terminādo atq; dicendo/q; altiorē terræ cōgeriē muris de qbus ille præſumebat erigeret/ſingulos terræ pugillos de exercitu eius unuſquiſq; portaret/& his eū in teriationibus deterrebat. Achab aūt rñdente qa non deberet gloriari q eſſet accinctus/ſed q bello ſuperior demonſtratus/legati uenientes/ & regē cū triginta duobus regibus qui in eius ſolatio uenerant inuenientes in epulis/ei renūciauerunt reſpōſum. At ille repente ꝓcepit circundari ciuitatē/& aggeres circa eam extolli/& nullo mō obſeſſionem reling. Achab aūt his geſtis/erat cū omni populo in anguſtia cōſtitutus. Tunc tñ ſecurior factus eſt/a formidineq; releuatus/cū ad eum qdem ꝓpheta ueniret atq; dixiſſet: ꝓmiſiſſe deū/ut tanta hoſtiū milia eius ditioni cōtraderet. Quo regrente p quos hæc uictoria ꝓueniret/p filios inqt principū/te ſeoꝝ imptiam præcedēte. Conuocās aūt filios principū rex: inuenit quaſi centū triginta duos: agnoſcenſq; Syrum ad cōuiuium fuiſſe cōuerſum/aperiens portas/ filios principū mox emiſit. Explorātoribus aūt renūciantibus adado qd gereret/deſtinauit q eis occurrerent ꝓcipiens ut ſiqdē ad prœlium uenirent/eos ad ſe ligatos adducerent/ſi uero pacifici eſſent/ idē efficerent. Achab aūt exercitum habuit aliumi intra murū in ſubſidiis. Porro filii principū cōgreſſi ſyrorū cuſtodibus/ multos eorum interemerunt/& alios uſq; ad caſtra ſecuti ſunt. Videns aūt eos rex Iſrahelitarū/uincentes/ etiam alium exercitū dimiſit exire. Qui repente in Syros irruentes/prænaluerūt eis. Non enī Syri ſperabant eos ſup ſe ſic inopinabiliter fuiſſe uēturos. Quos ꝓpterea inuenientes nudos & ebrios/ita perſecuti ſunt/ut illi etiam relinquerent fugientes/ & uix in equo rex potuiſſet euadere. achab autē multos in itinere ꝓſecutos interfecit ſyroꝝ/& eoꝝ caſtra diripuit/ & inueniēs in eis diuitias auri & argenti nō puas & currū adadi/& equos quæ ſumens in ciuitatē denuo remeauit. Dicēte uero ꝓpheta/ut ꝓpararet exercitū/qa futuro anno denuo ſup eum Syri reuertētur/achab in ciuitate hæc agebat. adad aūt cum quāto potuit exercitu de prœlio liberatus/cum amicis ꝓpriis cogitabat/quemadmodum cū Iſrahelitis denuo dimicaret. Qui in mōtibus eqdem nō pugnandū eē dixerunt/ q̄ſi deus eoꝝ in locis talibus præualeret/& ꝓpterea tunc ab eis eſſent uicti ſed ſi in cāpo gererēt bella deuincerent/Sup hoc cōſilium dabant/ut reges q uenerunt in ſolatiū/ad ꝓpria remeare dimitteret/& eorum exercitum ad prœliū retinēs/ſatrapas ordinaret/ & in loco occiſoꝝ exercitum de puincia eoꝝ eligeret/& equos/curruſq; ſuppleret. Credens hæc ſibi bñ fuiſſe dicta rex Syroꝝ/ diſponebat exercitum/ueriſq; tpe caſtra mouens: accedebat ſuper Hebræos/ueniensq; in ciuitatē apheca/in magno campo caſtra cōſtituit. achab uero occurrēs ei cum ſua uirtute e diuerſo tabernacula ſua fixit. Erat aūt quantū ad Syrum puus ualde eius exercitus. Tunc rurſus acceſſit ad eum ꝓpheta/& uictoriam deum dare ꝓmiſit/ſuamq; uirtutē oñdere/ qui non ſolum in mōtibus/ ſed etiam in cāpis uictor exiſteret/quod apud Syros non ita cōſtaret. Igitur diebus ſeptem caſtris poſitis geſcebant ſeptima uero diluculo ꝓcedentibus hoſtibus aciemq; conſtituētibus/ad pugnandum e diuerſo/& achab ſuum egit exercitum. Tunc congreſſi robuſtiſſima dimicatione cōmiſſa/ hoſtes conuertit in fugam & ad eorum interritū proſequens īminebat. Illi uero ſuis curribus impediti ab inuicem ſunt extincti/pauciq; diffugere ualuerunt in ciuitatem aphecath. Sed & ipſi ſunt mortui/muris enim cadentibus ſup eos uigintiſeptem milia defecerunt. In prælio aūt centum milia ſunt occiſa. Rex aūt Syrorum adadus fugiens cum qbuſdam fideliſſimis ſeruuloꝝ/ ſubterraneo loco eſt celatus. Cui dum dixiſſent ſeruiꝫ clementes eſſent & miſericordes Iſrahelitæ/& poſſent modo cōſueto roganti ſalutē ei cōferre/ſi euntes rogarent achab/dimiſit eos hoc agere. Tūc illi induti ſaccis & teſtibus capita ſua alligātes/ſic enim olim captiui rogabant Syri/ad Achab uenerunt petentes eū/ ut adadus rex mereretur ſalutem quæ gratia eius proprius foret ſeruus. Ille uero dicens/ſe libenter eum ſuſcipere/ſi uiueret/nec in prœlio defeciſſet/honorem quoq; atq; deuotionē exhibiturum ſe ei ut fratri debitam promiſit. Tunc illi accipientes iuſiurandū/ut nihil pateretur aduerſum/eduxerunt eum de loco/in quo uidebatur eſſe celatus/& ſedenti in curru achab obtulerunt. Qui cum adoraſſet eum/dans ei Achab dextram leuauit eum in currum/ & oſculatus eſt eum/iuſſitq; eſſe ſecurū dicens/ ut nihil mali deberet de cætero formidare. Adad āt gratias egit/& nullo tēpore ſe obliniſci hæc beneficia compromiſit/ſed etiam ciuitates Iſrahelitarum quas abſtulerant reges ante eum redditurum ſe dixit & Damaſcum: ut ita rex Hebræoꝝ egrederetur ad ſua/ſicut maiores eoꝝ in Samariā. Celebratis itaq; federibus inter eos achab multis muneribus donatum Adadum. ad propriū dimiſit imperiū. Igit̄ bellū

adadi

Adadi regis Syroꝝ/quod habuit aduerſus achab/& Iſrahelitas/hoc mō teriatū eſt. Interea qdam ꝓ pheta noīe micheas/accedens ad unum Iſrahelitaꝝ/petit ut eū in capite pro uolūtate dei ꝑcuteret. Quo nolente/prædixit ei/qa eo ꝙ inobediēs eſſet deo/eiuſq; præcepto/leone occurrēte ꝑimeretur. Quod dū illi hōi cōtigiſſet/acceſſit ꝓpheta rurſus ad aliū/& idē ut faceret impauit. Qui dū ꝑcuſſiſſet eū & eius uerticē crucitaſſet/alligato capite acceſſit ad regē dicēs qa dū eſſet in exercitu cōſtitutus accepiſſet a quodā tribuno ſeruādū captiuū/ſibiq; ab eo dictū/ut ſi captiu⁹ fugeret/ipſe moreret quo fugiente is q eū tradiderat mortē ei minaret inferre. Tūc rīdente achab mortē ei īmiere iuſtiſſimā/ſoluēs caput agnitus ē Micheas eē ꝓpheta. Hac.n. parabola utebat pp ſermones quos erat ei dicturus. Ait nāq; qa cū deus ei cōceſſiſſet ut ſuppliciū hoſtis euaderet/ipſe inimicū eius Adadū qui deū blaſphemauerat dimiſiſſet/ꝓpterea deus decreuiſſet ipſum qdē ab illo perimi/populū uero ab eius exercitus inuaſiōe cōſumi. Iratus ergo achab ꝓphetæ/illū qdē clauſum ſeruari iuſſit. Confuſus aūt Micheæ ſermonibus/ad ſuā domū remeauit. Igitur de achab hæc dixiſſe ſufficiat. Reuertar aūt ad regem Hieroſolymoꝝ Ioſaphat/is enī agens ſuū ꝓpium & exercitū in ciuitatibus/& ſubiectoꝝ ꝓuinciam uniuerſā cōſtituēs/nō minores quā auus eius Abiastꝑ quo Hieroboā ſuper decē tribus regnauerat munitiōes ubiq; collocauit. Habuit enī ꝓpriciā & coopatricem ſibi diuinitatē/ cum eēt iuſtus & pius/& qđ boni corā deo faceret/ſingulis diebus ingreret. Honorabant aūt eū reges in circuitu cōſtituti conferēres pecunias/ita ut diuinitas haberet ampliſſimas/& gloriā ualde ꝓ claram. Anno ſiqdem tertio regni ſui/conuocās ꝓuinciæ ꝓcipes & ſacerdotes iuſſit ut peragrātes ubiq; oēm populū ſub eo cōſtitutū/docerent p ſingulas ciuitates moſaicas leges/ut eas ſine ꝓuaricatione ſeruarent/& circa eius religionē deuoti ſemp exiſterēt. In is etenim cūcta multitudo ita ganiſa eſt/ut nec amplecteret potius/neq; diligeret q̄ ſeruare leges. Sed ēt cōfines nimis amabāt Ioſaphat. Cumq; ēt pacis fœdera celebrarent/eiq; Palæſtini ſolita tributa redderēt/& arabes annis ſingulis miniſtrarēt/agnas duo milia & totidē arietes/muniuit maxīas ciuitates atq; fortiſſimas/& exercitus in eis cōtra hoſtes & arma præpauit. Tūc enim erat ei ex tribu qdem iuda armatoꝝ exercitus trecēta milia uirorum/quoꝝ principatū habebat Edorus/Ioannes aūt ducentoꝝ miliū princeps erat/hos ipſe duxi Tribū Beniamin habuit acharius/ducēta milia. Alter aūt princeps militiæ noīe Gozonat armatoꝝ hēbat centū milia/& poſt hos alia cētum milia q regi fabulant/quos direxit ad munitiſſimas ciuitates is filio ſuo Ioſā accepit uxorē filiā achab. q decē tribubus īpabat/noīe Gotholiā. Cūq; poſt tꝑus ad Samariā prexiſſet/opulēter eum achab ſuſcepit/& populo q eū ſecutus fuerat/ clarā ualde largitatē hoſpitalitatis exhibuit. i. tritici & uini & pecudū ubertatē/rogauitq; ut cōtra regē Syroꝝ ei ſolatia non negaret/q̄tenus Ramoth ciuitatē in Galaad cōſtitutam auferret/quæ eius patris primo fuerat/& a patre tūc regis Syrie uideret ablata. Promittens uero Ioſaphat ſolatia ſe datuꝝ/quāuis nō ab illius minor erat eius exercitus/& euocante ex Hieroſolymis ad Samariā ſuū populū/egreſſi foris ciuitatē ambo reges & in ꝓpriis ſolis utriq; reſidentes/ſuū exercitū diſponebāt. Ioſaphat aūt īter hæc iuſſit/ut ſi ꝓphetaꝝ qdam adeſſent/euocati cōſulerent/ſi eſſet eo tꝑe præliū cōtra Syrum agēdum. Fuerat nāq; tunc pax achab una cum Syro ꝑmanens annis tribus/ ex quo eum poſt captiuitatem dimiſerat ad ꝓpria remeare uſq; ad illum diem. Vocās ergo achab ꝓphetas ſuos quaſi numero quadrigētos/iuſſit conſulere deū/ſi ei uictoriā contra adadū pugnandi concedere/ & captionem ciuitatis pp quam bellū præpararet iferre. Prophætis aūt dicentibus pugnare ſimul & uincere/& Syrum eſſe captiuandū ſicut & prius/intelligens in eoꝝ ſermonibus Ioſaphat qa ſunt falſi ꝓphetæ/rogrebat achab regem/ſi alter aliqs eſſet ꝓpheta dei ut certius de futuris agnoſcerēt. achab aūt eē q̄dam dixit/ſed inuiſum ſibi hoiem/eo ꝙ mala ꝓphetaret/& ꝓdixiſſet eū morituꝝ a ſyroꝝ rege deuictum/quapp tunc in cuſtodia teneret/cuius nomen erat Micheas filius Obedi. Cumq; petiſſet Ioſaphat eum uocari/miſit eunuchum & eduxit eum. Et dum eunuchus iſſet indicauit ei oēs alios ꝓphetas regi uictoriam prædixiſſe. Ille uero dicens nihil ſe aliud de rege fore dictuꝝ/niſi qđ deus in ore eius potuiſſet/cum ueniſſet ad achab eumq; cōiuraſſet ut/id qđ uerum eſſet ediceret/ ait oſtendiſſe ſibi deum fugientes iſrahelitas/& eſſe in ꝑſecutione Syrorum/ & ab eis cunctos diſpergi p montes ſicut greges paſtoribus deſolatos dicebatq; ſignificatum ſibi eo ꝙ alii qdem reuerterent ad ꝓpria/ ipſum uero ſolūmodo in prælio perimi. Cumq; Micheas hæc dixiſſet. ad Ioſaphat. achab ait. Nōne Pauloante ſignificaui tibi/qualis ſit circa me hominis huius affectus & qđ peſſima prophetaret. Et cum Micheas diceret ꝙ eum oporteret omnia quæ a deo prædicebantur audire/ & ꝙ falſi quidem prophetæ eum exacuerunt/ut ſpe uictoriæ egrederetur ad bellum/ immineret autem caſus eius in prælio erat achab triſtitia remiſſus. Interea Sedechias quidam falſus propheta accedens ad regem ait/non eſſe reſpiciendū Micheam qui nihil diceret ueritatis/& indicio ſimul utebantur. Helyā prophetaſſe in Iezrael ciuitate in agro mathei ſanguinem eius a canibus labendū/ ſicut & nabuthei/q per eum a populo fuiſſet occiſus. Quibus ab illo ſic prophetatis/ Micheam dicebat eſſe mendacē/ qñ melior i prophetæ dicere uidebatur cōtraria/ & ꝙ rex tertia die moreret. Cognoſcetis inqt re/

pente

pēte/ſi uera ſunt q̄ dicit iſte/aut ſi pōt ſpūs ſc̄i hēre uirtutē. Ceſus a me palmis nō nocebit meæ ma nui/ſicuti ladā dextrā regis Hieroboā aridā fecit/dū eū cōphēdere uoluiſſet. Hoc.n. oībus notū eſt. Cūq; peruiſſet Micheam & nihil fuiſſet paſſus cōfortatus Achab in ſemetipſo/cōtra ſyros mouit exercitū. Vicebat arbitror illud qđ imminebat/& falſi pphetæ uerba plus q̄ erat ueritas credibiliora faciebat/ut ex occaſiōe pueniret ad finē. Tūc ſtās ſedechias & faciēs cornua ferrea dixit ad Achab nnū ei manifeſtaſſet deus/in illis oēm ſyriā ſubuertēdam. Michea uero dicēte/qa Sedechias poſt nō multos dies in cubiculo ſe celaret & q̄reret poenā declinari ſui mendacii/iuſſit rex Micheā in cuſto diam duci Amon & Ioas/principū ciuitatis & nihil aliud āplius ei præter panē & aquā miniſtrari. Quō Achab contra Syros pugnādo deuictus eſt & ipſe diſperiit. CAPI. XII.

IGit Achab & Ioſaphat hieroſolymoꝝ rex ſumētes exercitū/ uenerūt in Ramoth Gala ditis ciuitatē. Rex uero Syroꝝ audiēs eoꝝ aduētū/ſuis eis obiecit exercitū/& non pcul a ramoth caſtra fixit. Cōſtituerūt āt inter ſe achab & ioſaphat/ut achab regiū ſchema de poneret hieroſolymoꝝ rex/ppria ſtola neſtitus aſtaret i aciæ. Et illi q micheæ dicta con ſēpſerat/pter hītū regiū & qđ debebat euenit. Adad nāq; ſyriæ exercitui pcepat uniuerſo poſt pnci pes ſuos/ ut nullū aliū pimerēt/ niſi/tātūmō iſrahelytaꝝ regē. Syri uero ſcā cōgreſſiōe uidētes ante aciē regē ioſaphat aſtatē/& eū credētes eē regē achab ipetū fecerūt/eūq; circūdederūt. Dūq; appro pinquātes ipm nō eē cognoſcerēt/receſſere poſt tergū. Ab ortu nāq; diei uſq; ad neſperā pugnantes & ſualētē mādato regis neminē occiderūt/q̄rētes achab iterficere ſolū/ & inuenire nequerūt. Qui/ dā uero adadi regis puer noīe adā cū ſagitaſſet iter hoſtes/regē achab p loricā in pulmōe percuſſit. At ille caſum ſuum exercitui manifeſtare noluit/ne timore cōuerteret in fugā/ſed aurigæ pcepit/ut cōuerſo curru a plio declinaret. Grauiter eni & mortal'r fuerat ſagittat'/& uſq; ad occaſum ſolis fa ſtus exāguis iteriit. Igit ſyroꝝ exercitus nocte ſupueniēte ſignum dante pcone diſceſſit a caſtris/& agnoſcētes cuncti mortuū Achab/ad ppria ſūt reuerſi. Corpus aūt achab ſui ad Samariā referētes ſepelierūt currūq; eius abluerūt in lazara fōte Samariæ regis ſanguie cruētatum/ & tunc cognoue runt. Heliæ pphetiā fuiſſe uerā. Canes namq; eius lixerūt ſāguinē/& meretrices ad fontē qđ erat re liquū diluerūt. Mortuus ē nāq; in Ramoth/michea hūc pdicente caſu. Dū ergo hæc achab regi a duobus pphetis pdicta uideat/op3 magnā iudicari diuinitatē/& honorari ſp & coli/& q̄ uera ſunt/ recipi/quā ea q̄p cuiuſq; libidie dīr cōpleti & arbitrādū/q; nihil utilius ē q̄ uiroꝝ taliū pñtia/pbē re ſcām deo/qđ unuſquiq; debeat obſeruare/& cogitādū ex his q̄ regi puenerūt/qa qđ debet neq; dū pſcitū fuerit euitat/ſed repit in aīas hoīum iutili ſpe blandiēdo/& hoc mō ſeducēdo/donec a deo de bita paſſio cōpleat. Hoc ergo mō uidet ēt achab deceptus/ ut pdicētib' qđē pditionē ſuā non crede ret/pphetātib' aūt ea q̄ delectabat de ſe credendo moreret. Cui Ochozias ſucceſſit filius in regnū.

Continet hic liber tempus annorum centum qnquaginta/& menſium. vi.

Incipit liber. viiii. antiquitatis iudaicæ.

Quemadmodum caſtrametatus eſt Ioſaphat contra moabitas/& domino pugnante mirabili ter ſine prælio uicerit eos. Capi. I.

OSaphat itaq; rege ad Hieroſolymā ſmeāte. poſt bellū quo ſolatiū pbuerat Achab cōtra adadū regē Syroꝝ/ſicut pdixim'/occurrēs hieu pphetа cul pauit eū/cur achab ſolatia pbuiſſet/hōi impio piter & maligno/deū dicēs moleſte qđē hoc ptuliſſe/ſ3 licet peccaſſet ualde tū pp naturā ei' optimā/ab icurſu hoſtiū pepciſſe. Et tūc qđē ad gtiaꝝ actionē rex/& ad ſacrificia dei cō uerſus eſt. Poſt hæc aūt cœpit oēm ſuā puīciā circuire/ & ppl'm edocere ut leges p Moyſē a deo datas oīno ſeruarēt/& pietatē circa deū nihilomin' ex hiberent. Cōſtituēſq; iudices in unāq; ſui ipii ciuitate/pcepit ut p nulla re ita cogitarēt/q̄ ut iuſtitiā populis exhiberēt/& neq; munera/nec cuiuſpiam dignitatē pp iudicialē fctm aut diuitias aut gen' cōſiderarēt/ſ3 oīb' eq̄ iura tribuerent: ſciētes qa ēt q̄ occulte gerunt/a deo nō ignorāt. Hæc cū docuiſſet in unāq; ciuitate duaꝝ tribuū/in Hieroſolymā denuo remeauit cōſtituitq; ēt ibi iudices a ſacerdotib'/& leuitis/atq; pmatib' monēs/ut diligēter/& iuſta iuſticia cūcta diſponerēt/ſin āt de reb' maiorib' qđā cōtribulū ex aliis ciuitatib' eos cōſulerēt/ cū maxio ſtudio eis & iuſtiſſime rn̄derent. qñ rectū deberet eſſe iudiciū in ea ciuitate cōſtitutū/ubi & tēplū dei & hītaculū erat ipatoris. Hoꝝ aūt pncipes cōſtituit Amaſiā ſacerdotē/& ſabadiā q erat de tribu Iuda. Rex igit hoc mō cuncta diſpoſuit. Eo nāq; tpe caſtrametati ſunt aduerſus eū Ammo nitæ & Moabitæ/ſumētes ſecū Arabū maximā legionē & caſtra poſuerūt apd Gaddi ciuitatē quæ eſt circa paludē Aſſaltidē trecentis ſtadiis pcul ab hieroſolymis/in q̄ naſcit palma pcipua ſimul & opobalſamū. Audiēs aūt Ioſaphat/qūo hoſtes trāſeūtes paludē/in ei' puinciā deueniſſet/& metuēs cōuocauit in cetu pp'm Hieroſolymoꝝ in dīno ſacrario: & ſtans cōtra faciē tēpli orabat/ & iuoca bat deū ut ſibi ſuū auxiliū pberet & robur/q̄ten' hoſtib' prænaleret/dū & is q tēplū ipſum ædificauc

rat hoc

rat hoc rogasset ut ipse contra hostes dimicaret & ꝓsumẽtes cõtra eos manus inferre cõprimeret q utiq; ob hoc uenerũt ut terrã quã eis ipse ꝓbuerat molirent auferre. Hæc aũt orauit defles simul & populus uniuersis cũ uxoribus atq; filiis supplicauerũt. Quo facto qdam Iezel ꝓpheta ꝑgressus in mediũ cetum clamauit ad ppl'm dicẽs & regẽ qa deus eoꝝ præces audisset & contra hostes sine dubio debuisse dimicare. ꝯcepitq; ut altero die electo exercitu occurreret hostibus eosq; inuenirent ab Hierosolyma in accensu Caddi q lucis dr culmen & cõtra eos qdem non dimicaret sed tantũmõ starent uidentes quo diuinitas eos expugnaret. Hæc uero dicente ꝓpheta rex eqdẽ & populus in terra ꝓstratus deo gratias retulerunt. Leuitæ aũt in organis solẽnibus incessanter dicebant hymnos. Die itaq; facto ꝓcedens rex in desertũ sub ciuitate Thecua dixit ad populũ qa oporteret ꝓphetæ audire uerbũ & ad bellũ die illa nõ congredi sed ꝓponi debere sacerdotes cum turbis & leuitas ut hymnũ dicentes sic deo gras agerent quasi Hebreoꝝ ꝓuinciam ab hostibus liberasset. Placuit snia regis & q̃ ꝓceperat agebant. Deus aũt terrorem maximũ & tumultũ sup ãmonitas immisit & credẽtes inter se hostes suos mutuis se uulneribus occiderũt ita ut ex tãta militia nullus pœnit' euasisset. Iosaphat aũt nespiciẽs in cõuallẽ ubi hostiũ erat exercitus & uidens eã plenam corpibus mortuoꝝ lætatus est in dei solatio sic inopinabiliter euidenterq; allato ut non laborãtibus illis ipse uictoriã contulisset iussitq; ut exercitus hostiũ castra diriperet & mortuos expoliaret diebusq; tribus exeuntes eos pœne defecerũt tanta erat multitudo utriq; peremptoꝝ. Quarto uero die oĩs populus cõgregatus in q̃dam conualle de uirtute & solatiis bñdixit deũ ꝓ qua re ẽt locus ipse uocatus est conuallis bñdictiõis. Exinde ducens exercitũ ad Hierosolymã rex multis diebus ad hostias est cõuersus & epulas. Igit' postquã hanc eius uastationẽ alienigenæ gentes audiebãt oẽs ualde sunt territæ deũ eius auxiliatorẽ esse aperte uidentes Iosaphat itaq; ex illo tpe cum magna gloria & iustitia diuinæq; pietatis amore ãgebat. Fuit aũt amicus & Achab filio Israhelitaꝝ regi. Cũ quo cõione facta in cõstructiõe nauiũ quæ a portu nauigarẽt in Ophir Tharsis neq̃q̃ aĩum suũ iplere ꝓualuit naues. n. ꝓ magnitudie pierũt & ꝓpterea naues ulteri' ñ istruxit. Circa iosaphat igr hæc fũt gesta.

De Ochozia rege Israhelitarum quæ de mirabilibus Heliæ ꝓphetæ & q̃ sublatus est ab hominibus relinquens discipulum Heliseum. Capi. II.

Achab uero filius regnauit in Israhel in Samaria degẽs malign' homo & per omnia similis utriq; parenti & Hieroboam qui prius iniqtatem fecerat & populũ decipere inchoauerat. Cũq; iam in regno scdm haberet annũ rex Moabitaꝝ rebellauit ei & tributa quæ Achab eius pater reddebat ministrare cessabat. Cõtigit aũt ut Ochozias cũ descenderet de supioribus domus suæ caderet: & cum lãgueret: misit ad deũ Acharon muscã hoc eni erat nomẽ illi deo & cõsuluit de salute sua. Apparuitq; deus Heliæ ꝓphetæ præcipiẽs ut missis a rege nũciis occurreret eosq; reqreret si deũ ꝓprium Israhelitaꝝ populus non haberet & ideo misisset rex eorum ad alienũ deũ: ut de salute sua consuleret: simul & ut faceret eos ad regem reuerti eiq; dicerent q̃ non euaderet hunc languorẽ. Helia uero dei faciente ꝓcepta audiẽtes nũcii ad regem sunt cõtinuo regressi admirantiq; reuersionis uelocitatẽ & reqrenti cãm dixerunt occurrisse sibi q̃ndã hoiem & ꝓhibuisse qdẽ eos ulterius ꝓcedere reuertentes aũt nos tibi dicere ex mandato Israhelitarum dei mandauit & nõ possis ab hac ægritudine liberari. Rege præcipiente ut ei hoiem q talia dixerat indicarent dixerunt esse uiꝝ hirsutum & pellicea zona circundatũ. Ille uero per hæc agnoscens Heliam esse quẽ nuncii designabant misit ad eũ tribunum & qnquaginta armatos ut eũ adducerent. Tribunus aũt qui missus fuerat inueniẽs Heliã in montis uertice residentẽ petebat ut descendens ueniret ad regẽ quo ille iussisset q si nollet duceretur inuitus. Cui Helias ut agnoscas inqt me ꝓphetam uerum existere descendens ignis e cælo consumat & milites tuos & te. Continuo ueniens flamma cõsumpsit & tribunũ & qui cũ illo pariter erant. Hac ꝓditione regi denunciata nimis iratus ad Heliam tribunũ alium cum totidem misit armatis. Qui cum uenisset ad ꝓphetã credens se eum uiolenter adducere si noluisset sponte uenire orans itez ꝓpheta & eum sicut priorem fecit igne consumi. Agnoscens hoc rex etiam tertiũ destinabat. Ille uero eum esset sapiens & more ualde mitissimus ueniens ad locum ubi erat Helias ei nimis blande locutus est dicens q̃ iuitus regiæ iussioni parens ueniret ad eũ & priores nõ uolũtariæ sed coacti necessitate uenissent rogabatq; ut illius & qui cum eo uenerãt armatoꝝ hẽret misericordiã & descendẽs ueniret ad regem. Helias aũt suscipiens mansuetudinẽ & uerboꝝ eius urbanitatẽ descendens secutus est eũ. Cunq; uenisset ad regẽ ꝓphetauit ei dicẽs hæc sibi indicasse deũ eo q̃ rex eũ sp̃uisset quas nõ eẽt de' & nõ uere de eius languore ꝓdicere ualuisset ac misisset ad deũ Acharon ut cõsuleret q̃lis ei terius languoris accederet ob quã rem inqt cognosce te moriturꝝ. Et ille itaq; quo tpe transacto sicut ꝓdixerat Helias extinctus ẽ. Cui successit in regno fr eius Ioram nã sine filio mortuus est hic uero Ioram par fuit achab malignitate regnauitq; annis xii. hõ iniqtate circa deũ & impietate plenus. Nam relinq̃ns culturã sui dei deos uenerabat extraneos erat eni in aliis nimis acerbus & pessimus. Illo siqdem tpe Helias

ab hominibus

ab hominibus est ablatus/& usq; ad hodiernū diē nullus finem eius cognouit. Discipulū uero sicut ꝓdiximus reliquit Helisæum. De helia tamē & Enoch qui fuit ante diluuiū in libris scriptum est ga sublati sunt quorum mortem nemo cognouit.

Rex Iorā/rex Iosaphat/& rex Idumeæ castra mouētes contra Moabitas/depopulati sūt terrā eorum & de morte Iosaphat/deq; mirabilibus Helisæi prophetæ. Capi. III.

VScipiens itaq; regnū Iorā/contra regē Moabitarū mouit exercitū/q sicut supradiximus ab eius fratre fcesserat/dū pater eog; Achab tributa solueret/ouiū cū lanis suis centa milia. Congregans ergo Iorā exercitū/misit ēt ad Iosaphat/ rogās eū cū esset oli eius patris amicus/ut ei solatiū cōtra ammonitas pugnaturo ꝓberet qui ab eius recessisset īperio. Tunc ille non solū se adiutorē esse cōpromisit/sed ēt regē Idumeæ qui sub eo erat cōpulsurū/ut ei quoq; ad pugnā occurreret. Iorā aūt talibus ꝓmissionibus solationū ab Iosaphat rege ꝓceptis/sumpto exercitu uenit in Hierosolymā/& clare nimis ab hierosolymog; rege susceptus est/placuitq; eis ut itinera ad hostes p deserta facerēt Idumeæ/nō credentibus inimicis/ga exinde eis fieri potuisset inuasio. Tres ergo reges ab Hierosolymis ꝓperabant/ hoc est rex Hierosolymorū/& Israhelitarū & Idumeæ/& dū septē diebus pgrassent iter/ad inopiā aq exercitus & iumenta uenerunt/cū duces eog; ignorantia itineris oberrassent. Et oēs hi quidē erant in angustia constituti/ꝓcipue tñ Iorā/qui nimia tristitia faciente clamauit ad dominū. Quid mali fecisti tres reges/ut sine bello tradantur regi Moabitarū. Quem Iosaphat confortabat cum esset iustus. Qui mittens in omnem exercitū/requirere ꝓcepit/si quis in eo esset dei propheta ut per eū audiret uolūtatē dei/ & cognosceret quid faciendū esset. Et dū quidā famulus Iorā dixisset se illic Heliæ discipulū Helisæū filiū Sapha monētē Iosaphat/ad eū pariter reges tres aduenerunt. Dūq; ad ꝓphetæ castra uenissent habebat aūt in habitaculū suū extra tabernacula constitutū/ cōsulebāt eū de futura militia ꝓcipue tñ Iorā. Qui dū diceret/ut illi molestus non esset/sed potius ad ꝓphetas patris sui matrisq; ꝓperaret/quos illi uenerarent quasi ueri essent/rex rogabat & supplicabat/ut ꝓphetaret/& a piculo eos liberaret/illo uero iurante p deū ga non rīderet nisi pp Iosaphat sanctū & iustū/deducto ad mediū quodā hoie sciente psallere. diuinitus īspiratus/ꝓcepit regibus/ut in torrente multos lacus effoderent/dicens. Neq; nube neq; spū aliquo flante. neq; ībre diffuso/uidebitis fluuiū aqua plenū/ita ut hoies & iumenta ubertatis poculo sacient/& id uobis non solū deus donabit/ sed ēt hostes supabitis/& urbes Moabitarū munitissimas capietis/& arbores quidē incidentis pomiferas/& uastabitis/puinciā/fontes aūt fluuiosq; dānabitis. Hæc ꝓpheta dicente/altera die ꝓsq; sol oritur/torrens uehemēter influxit. Contigerat aūt ut tribus diebus Idumæa uehemēs īber effunderet/ita ut exercitus & iumenta abundantia nimia irrigarent. Cūq; audissent ammonitæ tres reges p desertū contra se uenientes collecto exercitu rex eorū iussit/ut montana exercitus eius aggrederet/ne latenter hostes ꝓuinciā inuaderent. Et cū non esset Hebræorū Moabitis procul exercitus/respicientes Moabitæ orto sole aquā in torrente sanguini similē/suspicari sunt/tres reges se inuicē pemisssent & fluuius eog; sanguine redundaret. Quod cū arbitrati fuissent petierūt a rege suo/ut eos ad spolia hostiū destinaret. Et ipetu facto quasi ad diuitias ꝓparatas ad inimicog; castra uenerunt/ & spe sua decepti sunt. Nā circundantes eos Israhelitæ/alii quidē eorū pempti/alii p uniuersam ꝓuinciā sunt dispsi. Tres ergo reges ingredientes Moabitarū ciuitates & eas subuerterunt/& agros eog; depopulati sunt/& uehemēter exterlauerunt/replentes eos ex lapidibus torrētis/& arbores optias abscinderunt/& fontē aquarū piter obstruxerunt/ac muros usq; ad fundamenta deposuerunt. Rex aūt Moabitarū dū pſecutionē/& obsessionē nimiā pateret & uideret ciuitatem capi posse/ipetū fecit cū septingentis uiris/ut inter hostiū castra quoquo posset mō effugeret quod tñ implere nō potuit. Nam ad quendā locū ueniens ualde munitū dū fugere non ualuisset/ reuersus in ciuitatē/opus desperationis/& crudelis necessitatis implenit. Filiū.n. seniorē qui erat ei successurus in regnū/eleuans sup murū ita ut a cunctis hostibus uideret/deo īmolauit holocaustū. Reges aūt uidentes hoc factū/ eius necessitatis habuerunt misericordiā/& humana cōpassione detenti/obsessionē soluerunt/& singuli ad ꝓpria remearunt. Iosaphat aūr reuersus in Hierosolymam in pace degebat/ & cū paucū tpis ꝓsset illud prœliū uixisset/defunctus est. Qui uixit ānis quidē sexaginta/ impauit qnq; & uiginti magnifice/cāq; meruit in Hierosolymis habere sepulturā/similisq; fuit magnos operē Dauid. Reliqt aūt filios multos/successorē uero habuit seniorē filiū Iorā. Is.n. nomē hēbat fratris matris suæ regis Israhelitarū filii Achab. Veniens aūt de regione Moabitide rex Israhelitarū in samariā. hēbat Helisæū sicut ꝓphetā cuius actus uolo narrare. Sunt.n. ualde ꝓcipui & historia digni/sicut ex libris sacris dat agnosci. Ad hunc.n. cū accessisset uxor abdiæ dispensatoris Achab/eiq; dixisset quia non ignoraret/qūo uir eius liberasset a morte ꝓphetas dum requisiuit achab/uxor Iezabel eos occidere/& cōtracto ex debito/centū ex eis occulte pauisset/& post eius mortē a creditoribus urgeret/ atq; eius filii ad seruitiū deducerēt/ob quam causam rogabat ut eius meritis misereť operibus & aliquod solatium ad

necessitatem

neceſſitatẽ præberet. Qui dũ requiſiſſet ſi quid haberet in domo/aliud nihil eſſe ſibi reſpondit/niſi paruũ uas olei. Tũc ꝓpheta præcepit/ut multa uaſa uacua ſibimet a uicinis accõmodaret/& clauſis foribus domus ſue/ex illo oleo in omnia uaſa diffunderet/qa deus ea cũcta ipleret. Quod dum mulier feciſſet/& eius filii unũquodq; obtuliſſent/cũ ipleta fuiſſent oĩa/& nullum uacuũ remãſiſſet/ueniens ad ꝓphetã/nũciauit hoc ei. Ille uero cõſiliũ dedit/ut oleũ uenderet/& ꝓciũ creditoribus daret/& ex ipſo olei ꝓcio quod remaneret/ad alimẽtũ filioꝝ eius efficeret. hoc ergo mõ Helyſeus mulierẽ a debito & a creditorũ iniuria liberauit. Inter hæc aũt miſit Helyſeus ad Ioram ammonens/ut cuſtodiret locũ quẽdã in quo eſſe Syroꝝ uolẽtiũ eũ occidere dicebat inſidias. Tũ rex ad uenationẽ præparatã nequaq; egreſſus eſt/obediens ꝓphetæ. Adadus aũt rex ſyroꝝ/dum ſe uidiſſet fuiſſe deceptũ/q̃ſi aliquis hominũ eius. Ioram regi ſua conſilia ꝓdidiſſet indignatus ueluti ꝓditores ſecretoꝝ regis occidere minabat/cũ utiq; hoc nulli alii niſi illis rãtummõ credidiſſet. Et dũ ei quidã præſentiũ dixiſſet/ne falſa opinione tenerent/nec crederet qũo aliqui inimico eius cõſiliũ ꝓdidiſſent/ſed Helyſeũ ꝓphetam eẽs regi factas inſidias indicaſſe/miſit requirens in qua ciuitate habitaret Helyſeus. Illi uero qui miſſi fuerant reuertentes/indicauerunt eũ in Dothai ciuitate cõmorari. Tũc Adezer qui & adadus miſit ad ciuitatẽ multã nimis exercitũ equeſtriũ ſimul & currũ/ut caperent Helyſeũ. Qui tota nocte circũeũtes urbẽ/nihil egerũt. Die itaq; facta/cognoſcens hoc ꝓphetæ miniſter quia hoſtes Helyſeũ cõprehendere niterent/ꝓphetæ quod agebat aſſeruit. Ille uero ſecurus de auxilio dei cõtẽnebãt hoſtes/miniſtrũq; metuentẽ crebro fiduciã hẽre ꝓcipiebat/ſuperãs qũo oſtẽderit deus uirtutis & ptãtis ſuæ ꝓſentiã. Tũc deus ꝓphetæ oſones exandiens multitudinẽ currũ & armatoꝝ Helyſeũ circũſtantiũ ut miniſter uideret oſtendit. ita ut ille remoto timore illa uiſione cõfortatus aſſiſteret. Poſt hæc ãt Helyſeus rogabat deũ/ut ẽt hoſtiũ aſpectus obcecaret/& nebulã eis ſmitteret/ꝑ quã eũ iſpicere non ualerẽt. Quo facto/uenies inter medios hoſtes requiſiuit/quẽ quærerẽt. Illis aũt ꝓphetã ſe quærere reſpondẽtibus Helyſeũ/ꝓmiſit ſe eũ traditurũ/ſi ad ciuitatẽ in qua eſſet illũ ſequerent. Qui ꝓcedente ꝓpheta deo. Leoꝝ mente obcecãte/cũ feſtinatione ſequebant. Tũc helyſeus deducẽs eos in Samariã ad ioram regem/ꝓcepit ut clauderent portæ/& regis exercitus circa Syros aſtare. Quo facto/rurſus orauit deũ/ut hoſtiũ oculos apiret/& caliginẽ ab eis auferret. Tũ repẽte ab illa cecitate reuocati/inuenerũt ſe inter medios inimicos exiſtẽte. Et obſtupeſcentes Syri/in nimia ſũt anguſtia conſtituti/& cogitabãt qualis utiq; liberatio potuiſſet eis ſic inopinabile & diuino opere ꝓuenire. Tũc rege ioram cõſulẽte ꝓphetã/ſi eos iaculari ꝓciperet/hoc fieri ꝓhibuit helyſeus/dicẽs iniuſtũ eſſe/q lege bellica nõ capiunt occidi/illos ãt nihil mali feciſſe in eius ꝓuincia/ſed neſcientes ad eũ ueniſſe uirtute diuina. Dedit uero cõſiliũ/ut & hoſpitalitatẽ eis ꝓberet & mẽſa eius ablq; leſiõe fruerent. Ioram ergo obediẽs ꝓphetæ/dũ cõuiuia ꝓbuiſſet opulentiſſima Syris/dimiſit eos ad ꝓpriũ remeare regẽ/ Cap. IIII.

Illis uero redeuntibus. & quæ prouenerant indicãtibus/admiratus Adezer inopinabilem Iſrahelitaꝝ dei ꝓſentiã atq; uirtutem/pariter & ꝓphetã/cui ſic adeſſet aperte diuinitas/latenter iã nequaquã uoluit cõtra regem Iſrahelitaꝝ aliqd attentare/metuens Helyſeũ/ioram uero palã ꝑpugnare diſpoſuit/multitudine militiæ & exercitus ſui magnitudine ſe credens hoſtibus ꝓualere. Caſtra itaq; metatus eſt cũ magna uirtute cõtra ioram. qui credens nõ ſe ſufficiens nõ ſe ſufficere ad reſiſtendũ Syri/ſemetipſum in Samaria clauſit de murorũ munitione cõfidens. Adezer autem cogitans quia ſi nõ poſſet machinationibus capere ciuitatem/tñ inopia ciborũ Samaritas obſtringeret/ad obſidionem ciuitatis acceſſit/& tanta fuit apud Ioram neceſſariorũ inopia/ut ꝓpter magnitudinẽ famis in Samaria octoginta argenteis numiſmatibus caput aſini uenderetur/quinq; uero argenteis numiſmatibus ſextariũ ſimi colũbaꝝ ꝓ ſalute cõparabat hebræi. Inter hæc timebat Ioram/ne ꝓ fame traderet ciuitas inimicis/& muros quottidie circuibat atq; cuſtodes/ne quis ab eis itus occultaret & actus ciuitatis hoſtibus ĩdicaret. Quod dũ faceret/quadã die clamarẽ aliqua mulier/dñe miſerere putans eam aliquid cibi petiturã/iratus maledixit ei/ꝓ deũ dicens nec areã ſibi eſſe nec torcular/ unde aliqd poſſet ei præbere. Cũq; illa nihil horũ ſe diceret poſtulare/nec ꝓ cibo depoſcere/ſed ut eius cãm dignaret audire/iuſſit ut loqueret atq; diceret quæcunq; uellet. Tunc illa feciſſe ſe dixit cũ altera muliere uicina & amica ſua hãc pactionem/ut qũo famis inopia talis eſſet/interficerent filios ſuos utrãq; maſculos/& in ſingulis diebus comederent eos. Et ego inquit meũ occidi/& ꝑterito die meũ ambe comedimus hæc autem nõ uult hoc facere/ſed pacta trãſcendit/& filium ſuũ ne comedat abſcondit. Hæc cũ audiſſet ioram/uehementer afflictus eſt/& ſciſſa ueſte/crudeli uoce clamauit. Deinde iratus. Helyſeũ ꝓphetã iterficere uoluit/qa nõ ſupplicaret deo cũ potuiſſent omnes hoc mõ a malis ꝓſentibus liberari/& repente miſit/q eius caput auferret. ille itaq; ad necem ꝓphetæ ꝓgebat. Helyſeũ uero regis ira non latebat. Sedens aũt in domo ſua cum diſcipulis ſuis indicãuit eis/quia Ioram homicidæ filius miſiſſet qui caput eius auferret ſed uos inquit dum uenerit qui miſſus eſt & intrauerit/obſeruantes ianuas claudite/eumq; paululum retinere/ſecuturus eſt nanque ueniens ad me rex eo q; eum pœnituerit ſui præcepit. Tunc illi Helyſei dicta fecerunt. Ioram uero

pœnitentia ductus/ob iram ſuã circa ꝓphetam & metuens ne eũ qui miſſus fuerat occideret/feſtinauit ut necẽ ꝓhiberet/& ꝓphetã a morte reduceret/uenienſq; culpabat eum/cur a deo abſolutionem malorũ præſentiũ minime poſtularet/ſed ſic eos interire deſpiceret. Helyſeus aũt altera die ea hora q̃ uenerat rex ad eum promiſit multã ciborũ copiã affuturã/ita ut uenderet in publico duobus ſyclis ſatum ordei & uno ſyclo ſimilæ ſatũ. Hoc aũt dictũ & ioram & qui cũ eo erant conuertit in gaudia/ꝓphetæ nãq; nõ poterãt diſcredere ueritatẽ/ꝓpter rex ꝓcedentium cõfirmationẽ. inopiãq; illius diei atq; miſeriã/ſpes iã futuræ abundãtiæ leuigauit. Princeps aũt ptis tertiæ cũ regi amicus eſſet/ſuper quẽ tunc ipſe rex incũbebat/incredibile eſt inquit o propheta qd dicis/& ſicut impoſſibile eſt/ut de cataractis cœli ordeũ pluat deus aut ſimiliã/ita nõ põt credi qd a te nunc dicit adimpleri. Ad quem propheta hæc inqt uidebis hoc modo fieri/ſed non guſtabis ex eis. Quæ ſcilicet ſicut ab helyſeo fuerant prædicta completa ſunt Lex igit erat in Samaria/ut habentes leprã/a tali paſſione mundi non eſſent corpore/ſed extra ciuitatem manerent. Quattuor ergo uiri pp hanc cãm manẽtes ante portã/cũ nullus eis pro famis nimietate aliquid deferret/& in ciuitatẽ ingeredi pp legis mãdata nõ poſſent/quibus uel ſi liceret ingredi pro fame ibi necarent/cogitauerunt inter ſe dicentes/qa ſi illic manerẽt/propter inopiã deperirẽt/& ꝓpterea tradere ſe hoſtibus magis eligerent/quia aut parcẽdo aut necãdo famis eos neceſſitatibus liberarẽt. Hoc apud ſe cõſiliũ cõfirmãtes/nocte ad caſtra hoſtiũ deuenerunt. Incipiebat aũt deus iam terrere & conturbare Syros/& ſonũ curruũ & armorũ eis inferre/tanq; exercitus ſup eos grandis accederet/& paulatim tubarum fragor eorũ auribus increpitaret/qui ita repente turbati ſunt/ut relinquentes caſtra propria/cõcurrentes ad regem dicerent/quia lorã rex iſra/helitarũ cõducto ſolatio regis Aegyptiorũ & inſularũ ſup eos accederet/quibus uenientibus ſonum tubæ uehementis audirent. Hæc eis dicentibus/ẽt Adezar cũ ad eius aures ſonus ſimilis aduenirẽt populo credidit/& cũ multa turba atq; confuſione relinquentes in caſtris equos atq; iumenta innumeraſq; diuitias/repente cõuertunt ad fugã. Leproſi ãt qui diſceſſerãt a Samaria/ad caſtra Syrorũ uenientes/& in eorũ tabernaculis multũ ſilentium taciturnitatẽq; repperiẽtes/ingreſſi ſunt in unũ tabernaculũ/dũq; nullũ prorſus inſpicerent comedẽtes & bibẽtes/portanteſq; multas ueſtes & aurum/& extra caſtra celãtes/deinde in aliud tabernaculũ accedẽtes ſimiliter res exide ſibi placitas tolẽtes/dũ hoc q̃tũ feciſſent/& nullus eos oio uideret/arbitrati hoſtes abſceſſiſſe/culpabãt ſemetipſos/cur hæc lorã regi & ciuibus minime nũciarẽt. Tũc illi ueniẽtes añ ciuitatis muros & cuſtodibus clamãtes/indicauerũt eis quæ de hoſtibus cõtigiſſent. Illi aũt hæc regis cuſtodibus indicarũt/a qbus audiens rex/hæc lorã/uocauit amicos ſuos & ꝓncipes/qbus ait ꝓ inſidiis arte calidiſſima ſyrorũ diſceſſiſſe regẽ/eo q; deſperaret fame capi poſſe ciuitatẽ/ut q̃ſi fugientibus illis/& egreſſis ad caſtrorũ direptionẽ nobis/latenter irruerent & interficerent/& ciuitatẽ pariter deuaſtarent. Vñ uos moneo inquit/ut cuſtodiatis urbẽ/& nuſquã abire tentetis/hoſtes abiſſe credẽtes. Tũc dicẽte quodã optime arbitratũ regẽ/& cõſiliũ dãte/ut duos equites uſq; iordanẽ fluuiũ mitteret/qui cũcta ꝓquirerent/ut ſiqdem illi capit ab inſidiis hoſtiũ deperirent/ſecuritas exercitui fieret/ne cũcti aliqd ſuſtinerent. peuntes aũt paucos annumeraret illis quos uaſtauerat fames. Hoc dictũ cũ placuiſſet/rex exploratores miſit. Qui iter q/dem hoſtibus inuenerũt/uacuũ/plenũ uero cibis armiſq; quæ reliquerãt/ut leues eſſent ad fugã. Hæc cum audiſſet rex/ad direptionem caſtrorũ miſit exercitũ. Qui nihil tulerũt uile/nec paruulũ/ſed aurum multũ pariter & argentũ gregeſq; diuerſos iumentorũ/& ordei multa milia/quantũ nec in ſomnio ſe uidere credebãt. Quo facto/a malis ꝑſtinis liberati/maximã copiã habuerũt/ita ut emerentur duo ſata ordei ſyclo uno/& ſatũ ſimilæ duobus ſyclis/ſecũdũ ꝓphetiã hominis dei Helyſei. Satũ itaq; fert modiũ unũ & ſemis italicũ. Horũ itaq; bonorũ ſolus ille ꝓnceps tertiæ partis quẽ ꝓdiximus potitus nõ eſt. Nã cõſtitutus a rege ut ſtaret ad portã/q̃tenus turbã moderate ab ingreſſu ciuitatis emitteret/ne alterutros cõprimentes ad pericula ꝓuenirent. qd alios pati ꝓhibebat/ipſe ſuſtinuit/& oppreſſus hoc mõ/ne guſtaret ex illis quæ fuerãt ꝓpheta defunctus eſt. Helyſeo ꝓdicẽte eius mortẽ/dũ ea quæ ubertate ciborũ ille ꝓphetauerat ſolus ille nõ crederet. Adezer aũt Syrorũ rex cũ peruẽniſſet ad Damaſcũ/& agnouiſſet quia diuinitas ei & eius exercitui timorem imiſiſſet & fugã & inuaſione hoſtium non fuiſſet hoc factum/nimis afflictus/eo quot ita deum haberet iratum/corruit in languorem. Illo itaque tempore dum propheta Helyſeus ueniſſet in Damaſcum cognoſcens hoc Adezer fideliſſimum ſeruulorum Azahel nomine miſit/ut ei occurreret/& dona portaret/præcipiens ab eo requiri/ſi egritudinis eius periculũ poſſet euitare. Azahel itaque cum quadraginta camelis quæq; forent optima ac præcioſa in damaſcena prouincia & domo regia dona portabat/& ueniẽs ad Helyſeum/& decenter ſalutans/aut miſſum ſe a rege Adezer ad eum ut dona portaret/& de languore cõſuleret ſi poſſet euadere. Propheta uero Azahel quidem iuſſit ut nihil ei mali denunciaret/dixit autem regem eſſe moriturum. Et famulus quidem hæc audiens triſtabatur. Helyſeus autem flebat & multas lachrymas effundebat/præuidens mala quæ populus paſſurus eſſet poſt mortem Adezer. Dumque Azahel cauſam eius confuſionis inquireret/defleo inquit iſrahelitarum populum dolens

in his

in his malis quæ paſſurus abſte eſt. Interficies.n. optimates eoꝝ/& munitiſſimas ciuitates incendens & paruulos lapibus alliſos crudeliter trucidabis/& mulieres habentes/in utero/ſeua morte diſtrum// pens. Azahel aũt dicente/quæ mihi uirtus eſt/ut per me poſſint talia prouenire/ait deũ ſibi indicaſ/ſe hæ/quia eſſet regnaturus in Syria. Azahel itaq; ueniens ad regẽ illi quidẽ bona renunciauit/altera uero die infuſo laqueo uinciens eũ ſtrangulauit/ipſeq; apicẽ regie ptãtis abtinuit. Erat.n. uir efficax/ multaq; Syroꝝ & populi Damaſcenoꝝ deuotione florebat/ita ut hactenus & ipſe adezer & azahel qui poſt eũ regnauit q̃ſi dii colerent/ꝓpter bñficia & tẽploꝝ ædificia/quibus Damaſcenoꝝ exorna/ uere ciuitatẽ. Iſti náq; ſoli in pompa quottidie quaſi ꝓ honore regio deferunt & Syri de eoꝝ antiq/ tate gloriant/ignorantes quia ſunt nouelli/& nõ habent iſti reges ultra mille & centũ annos. Ioram uero rex iſrahelitaꝝ audiens Adezer eſſe defunctũ/a timore & formidine quá propter eũ habebat/ aliquomodo reſpirauit/& pacẽ gratãter accepit. Capi. V.

IGit̃ Ioram hieroſolymoꝝ rex/q & ipſe idẽ ſicut ꝓdiximus nomẽ hẽbat/reꝝ apice poti/ tus/mox ad necẽ fratꝝ ſuoꝝ/& paternoꝝ pariter amicoꝝ & ꝓncipũ eſt conuerſus/& malitiæ ſuæ hoc fecit initiũ/in qbus malis differẽs a regibus q ante eũ iniqtatẽ ferãt in ſolẽnitatibus Hebræoꝝ/& in religiõe diuina docuit quoq; uulgus & in aliis eſſe malũ/ & extraneos adorare deos per athaliã. Achab filiã uxorẽ ſuã. Et deus qdẽ ꝓp Dauid re gis ꝓmiſſionẽ genus eius noluit exterminare/ioram uero nihil ꝓtermittebat quo minus aliqd quotti// die nouæ ipietatis efficeret/& quod nõ ad uaſtationẽ paternæ traditionis attẽderet. Illo itaq; tpe ab eo recedẽtibus idumæis/& ꝓmo quidẽ interficiẽtibus regẽ q erat eius patri ſubiectus/& cõſtituẽti/ bus quẽ ipſi uoluerãt/ioram cũ eqtibus & curribus noctãter in idumæã uenit/& eos qdẽ q uicini eius regno eſſe uidebant occidit. Longius aũt nõ abiit/nihil tñ dũ hoc feciſſet utilitatis exhibuit. Nã oẽs ab eo receſſerunt ſimul & qui ꝓuinciã Lobennã habitabant. Erat aũt ita ueſanus/ut ẽt populũ coge/ ret in excellentiſſimos montes aſcendere/& deos alienos adorare. Cũq; hæc ageret/& oino leges pa trias a mente ſua repelleret/delata eſt ab Helya ꝓpheta ad eũ epiſtola in qua pandebat magnã pœ/ nã eũ fore paſſurũ/qñ patrũ ſuoꝝ non eſſet imitator/ſed iſrahelitaꝝ regũ ipietatẽ ſequeret/inſuper & cogeret tribũ Iuda & ciues Hieroſolymitas relinquere ſancta patrii dei culturã/& ad idola cõuẽi/ re/quæ Achab rex iſrahelitaꝝ in ſuo regno feciſſet/& quia fratres interemiſſet/& bonos uiros & iu ſtos pariter occidiſſet/ſuppliciũq; quod pro his ſuſcepturus erat/ꝓpheta in litteris îdicabat/ideſt cla dẽ populi/& corruptionẽ uxorũ regis & filioꝝ & qa ipſe quoq; morereꝝ ægritudine longa nimis af/ flictus/uiſceribus ꝓp nimietatẽ internæ corruptionis effuſis/ita ut uideret ſuã calamitatem/nec ſibi poſſet ullatenus ſubuenire. Et hæc qdẽ epiſtola ſignificabat Helye. Poſt breue itaq; tẽpus/exercitus Arabũ iuxta aethiopiã habitãtiũ & alienigenaꝝ/ioram regnũ aggreſſi ſunt/& ꝓuinciã uaſtauerũt/& regis domũ/inſuper & eius filios occiderunt pariter & uxores/& unus quidẽ ſolũmõ filiorũ eius no/ mine Ochozias/hoſtes effugiens derelictus eſt. Qui poſt hanc calamitatẽ ꝓdictã ſibi a ꝓpheta lan/ guoꝝ incurrens/multo tẽpore fatigatus diuino nutu/eius uiſceribus iminente miſerabiliter ſuperna indignatione defunctus eſt cũ uiſcera ſua diffuſa uidiſſet. Quẽ ẽt populus mortuũ cõtumeliis multis affecit/ut reor credentes ita mortuũ ira fuiſſe diuina peremptũ. nec exequiis regalibus eũ facere di// gnum. nec in paternis ſepeliri munumentis/nec alium ei exhibuerunt honorem/ſed ueluti priuatum tumulo tradiderunt. Qui uixit annis quadraginta/regnauit octo/traditiq; principatum eius Hiero ſolymorum populus filio eius Ochoziæ. Capi. VI.

IGit̃ Ioram rex iſrahelitaꝝ poſt mortẽ Adezer ſperãs Ramoth cape ciuitatẽ/& eã Syris auferre/cũ magno apparatu caſtrametatus eſt ſup eos. In qua obſeſſiõe a quodã Syro nõ mortifere ſagittatus abiit in ciuitatẽ iezraelẽ/ut uulnus ſuũ poſitus in ea curaret/de relicto î Ramoth oi exercitu ſimul & duce noie Hieu/qui filius erat Náſi. ut poſt curã reuertereꝝ ad pugnã. Helyſeus uero ꝓphetã unũ diſcipuloꝝ ſuoꝝ dato ei oleo ſancto miſit in Ramoth/ungeret Hieu/eiq; diceret/qũo eũ regẽ diuinitas elegiſſet/cui & alia pariter indica ret ꝓcipiens ei/ut ſub mõ fugæ faceret iter/quatenus cũctos illic ꝓficiſcendo lateret. Qui dũ ueniſſet in ciuitatẽ. Hieu quidẽ inuenit cũ ꝓncipibus militũ reſidentẽ in medio ſicut ei ꝓdixerat Helyſeus/& accedẽs ad eũ/ait/quædã ſe ei fore dictuꝝ. Qui dũ ſurrexiſſet & in cubiculũ ſecutus eũ fuiſſet/ſeorſũ ſumẽs eũ iunenis oleo eius caput infudit dicẽs eũ unctũ a deo rege ad Achab generis pemptionẽ/& ad uindicãdũ ſanguinẽ ꝓphetaꝝ/qui ab Iezabel nequiter fuiſſet effuſus/ut domus eoꝝ ſicut Naboth nabuthei & Baaſa ꝓpter impietatẽ ꝓpriã radicitus deperiret/& nullũ ſemẽ de achab genere rema/ neret. Et ille quidẽ cũ dixiſſet/hæc de cubiculo ꝓtinus exiliuit/ne ab aliquo in exercitu uideret. Hieu aũt uenit ad locũ uñ ſurrexerat/& cũ aliis ꝓncipibus reſidebat. Quibus requirentibus ut eis diceret/ cur ad eũ iuuẽculus adueniſſet inſup & ueſanũ eũ eſſe dicẽtibus/recte inquit iudicaſtis/nã uerba uæ ſanie locutus ẽ. Quibus feſtinãtibus/ut ea audirẽt/atq; rogãtibus/ait eũ dixiſſe/qa ipſe fuerit electus a deo rex. Hæc itaq; cũ dixiſſet unuſquiſq; exuẽs ſe quod habuerat ueſtes ei ꝓprias ſubſternebant/&

mittentes tubas. Hieu regem esse clamabant. Illo uero exercitu congregato/pergebat ad ioram in ciuitate iezrahel/in qua sicut prædiximus pro uulnere curandus abierat/quã cœperat cum obsideret Ramoth. Contigit aũt/ut eo tempore Hierosolymitarum rex Ochozias uenisset ad loram erat enĩ filius sororis eius sicut dudũ diximus/ut uisitaret eum propter uulnus quod in obsessione acceperat. Hieu ergo subito uolens super ioram irruere/rogauit ut nullus militũ discedẽs/regi ioram quæ gesta fuerant nunciaret dicens/hanc esse maximã eorũ circa se deuotionẽ/si eum regem hoc ordine demonstrarent. Illi uero in his quæ fuerant dicta gratanter itinera conseruabant/ne quis latenter pergens/quod gestum fuerat indicaret. Et hieu quidem sumptis equitibus electis/sedens in curru ibat in iezrahel. Cumq; proximus fuisset ciuitati/explorator quem rex constituerat ioram ut ad ciuitatem uenientes ĩspiceret/uidens cum multitudine uenientem Hieu nunciauit ioram regi uidere se equites uenientes. Ille uero repente aliquem mitti iussit equestrium qui ei occurreret/& quis esset agnoscerẽt. Qui dum uenisset ad Hieu/de exercitu requisiuit/dicens a rege se missum. At ille nihil de his respondens requirenti/sequi se iussit. Quod dũ explorator uidisset/indicauit loram/q; qui missus fuerat equestris/mixtus multitudini ueniret una cum eis. Iterũ rege mittente & alium ẽt is multitudini admixtus est/hoc.n.eum facere Hieu imperauit. Quod dum explorator loram indicasset/nouissime in curru ipse conscendens/cum Ochozia Hierosolymoꝝ rege in eius occursum egressus est. Hieu autem cũ multa moderatione & diciplina agebat inter. Cunque ioram uenisset in agrum Naboth requirebat/si in exercitu recte omnia gererentur. Et cum ei Hieu amarissime malediceret/matremque eius uenificã ac meretricem/clamaret metuens rex/& nichil eum cogitare quod esset salubre credẽs/cõuerso curru suo ut poterat/fugiebat/dicens ad Ochoziam eo q; insidiis & dolo fuisset captus. Hieu uero sagitta post eum mittens/eius cor suo iaculo penetrauit/& loram quidem repente cadens flexo poplite animã dereliquit. Hieu autem continuo iussit uadacro principi tertiæ partis ut corpus loram in agro proiiceret Naboth/recordans prophetiam Helyæ/quã patri eius qui fuit interfector Naboth prædixerat/quomodo & ipse & eius genus in illius agro perirent. Hæc.n.cum sederet tunc post tergum currus achab/uidisse se propheta narrante dicebat/quod etiam secundum illius prouenit eloquium. Igitur cadente ioram/mentens Ochozias de sua salute/currum in aliam itineris partem conuertit credens q; taliter effugeret Hieu. Ille uero persecutus est eum ad quendam ascensum/comprehẽdensque sagitta emissa eũ percussit. Qui derelicto curru/ascendens in equo/fugit Hieu in Magedon/ibiq; curandus/post paucum uulneris illius tempus & ipse defunctus est/portatusq; in Hierosolymorum ciuitatem/illic sepultus est/cum regnasset anno uno. Fuit autem malignus & plus ualde quã pater eius. Cum autem Hieu intrasset in Iezrahelem urbem/iezabel ornata stans supra turrim/bonus inquit seruus qui occidit dominum suum. Ille uero respiciens ad eam/quæ esset interrogauit. & descẽdentem ad se uenire præcepit. Nouissime uero Eunuchus imperauit/ut eã de turre deiicerent. Quæ dum præcipitata fuisset/murum/sanguine suo aspersit/& conculcata equorũ pedibus expirauit. His ita gestis/Hieu ingressus palatium cum suis amicis/& semetipsum reficiebat/& illos conuiuiis aliisq; rebus præcepitq; famulis qui iezabel peremerãt/ut eam propter decus generis sepelirent/erat enim ex regibus. Sed nihil de eius corpore quibus hoc imperatum fuerat inuenerunt/nisi tantummodo summitates manuũ/aliud uero corpus a canibus est absumptum. Hæc audiens Hieu. Helyæ prophetam obstupuit/is enim in Iezrahel prædixerat/hoc eam interitu fore perituram. Interea dum achab filii septuaginta in Samaria nutrirent/misit Hieu duas epistolas/aliam prædagogis eoꝝ/aliam principibus Samaritanoꝝ/dicens/ut fortissimum filiũ achab constituerent regem cũ & currus haberent multos & equos/& arma ad militiã/& ciuitates munitas/quod dum facerent/domino suo repensarent. Hæc aũt scripsit/uolens Samaritanoꝝ mentes agnoscere. Relegentes ergo litteras principes ac prædagogi. timuerunt excogitantes quot nihil possent contra eum facere qui magnis duobus præualuisset ĩperatoribus/scripseruntque profitentes/se eum habere dominũ/& facere quæcunq; præciperet. Ille uero ad hæc rescripsit/præcipiens/ut si obedirent filioꝝ achab abscidentes capita destinarent. Tunc principes conuocantes nutritores infantũ iusserunt ut occidentes eos/capita eoꝝ abscideręt & mitterent ad Hieu. Hæc illi nihil resistentes egerunt/& componentes in quibusdã uasculis de uimine factis eoꝝ capita destinauerũt. His aũt allatis ad Hieu cũ amicis cœnanti/nunciatũ est/quot capita filioꝝ achab uiderentur esse allata qui iussit ante portam ex utraq; parte ex eis capitibus aggeres fieri. Factoq; die ad ea uidenda processit & inspiciens/dicere cœpit ad populum/quia ipse quidẽ cõtra suũ dñm militasset & illũ permisset eosq; cognoscerẽ deposcebat de generatiõe achab/ga oia secundũ dei prouidentiam fuerant gesta & domus eius sicut Helyas prædixerat deperisset. Cunq; necasset eos q apud Iezrahelitas ex achab genere sunt inuẽti/cũ equis ad Samariã pperabat. piter aũt inueniens aliquos fratres Ochoziæ Hierosolymitarum regis/interrogabat eos quo properarent. Illis uero dicentibus/quia uenerant ut loram salutarent/& regem suum Ochoziam/nescientes quot ambo ab eo occisi fuissent/Hieu eos comprehensos præcepit occidi. Erant enĩ numero quadraginta &

duo Post

duo. Post hæc occurrit ei uir quidã bonus & iustus/Ionadab olim amicus eius. Qui cũ salutasset eũ/ coepit laudare eũ q̃ omnia cũ dei uolũtate fecisset/& Achab genus exterminasset. Hieu ãt rogabat/ ut ascendens in currũ ad Samariã cũ eo ueniret/ei se demonstraturũ dicens q̃ nulli parceret malignã tũ/sed & falsos prophetas & falsos sacerdotes & suadentes plebi/ut magni quidẽ dei religionẽ dese/ reret/& exteranos adorarẽt ipse puniret/cũ esset utique optima nimis hæc ispectio/atq; gratissima/ ut bonus & iustus uir uideret malos tormentis affligit. His cõsentiens Ionadab/ ascendens in currũ/ ueni pariter in Samariã. Hieu aũt requirens oẽs cognatos Achab /interfecit/nolensq; nullũ de falsis prophetis/nec; sacerdotibus idolotũ Achab suppliciũ declinare/deceptione quadã & dolo compre hendit omnes/os. Congregato siquidẽ populo dixit/uelle se duplices deos ĩtroductos quã Achab co/ lebat adorare/rogans ut cos; sacerdotes/& pphetæ/& serui pariter adessent/quatenus copiosa sa crificia/& præcipuas diis Achab hostias imolarẽt/& esset morte mulctandus sacerdos qui tunc non fuerit inuentus. Deus Achab Baal appellatur. Constituit itaq; diem/quo uellet sacrificia celebrare missis in omnem Israhelitarum regionem nũciis/qui ad illum Baal sacerdotes adducerent. Quibus pariter congregatis iussit Hieu pontificibus ut darent omnibus uestes/eisq; sumentibus ingressus in domũ cũ amico suo Ionadab/præcepit/ut cũ diligentia quereret ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniret/cũ nollet/ut sacerdotibus idolo; alius interesset fideliũ/ illis uero dicentibus/ nullũ interesse peregrinũ/& inchoantibus sacrificia celebrare/cõstituit a foris octoginta nũro mili/ tes armatos/quos nouerat fidelissimos/iussitq; eis ut falsos ; pphetas occiderent/& ipsi in paterna so lẽnitate ; manerent/a qua multo iã tẽpore destitissent/& simul interminatus est/ut si qui effugerent pro illis animas eo; auferret. illi ergo & oẽs uiros iteremerũt/& domũ Baal igne cõcremauerũt/& hoc mõ a peregrinis solẽnitatibus Samariã liberauerãt. Hic itaq; Baal tyrio; fuerat deus/achab ãt uolens parere socero Iobal/qui rex Tyrio; tũc erat/& Sydonis tẽplũ ei fecerat in Samaria/sacerdo tesq; istituit & oẽs eos cultura religiõis honorauit cũ hic igit deus fuisset exterminatus/aureos tamẽ uitulos Israhelitas Hieu adorare prohibuit/hæc uero dũ fecisset & p ipio; castigatiõibus cogitasset de us, el p prophetam ; dixit/q; in q̃uor generationibus super Israhel essent eius filii regnaturi. Igitur circa Hieu talia gerebantur.

Interfecto ab Hieu Ochozia Athalia mater eius Hierosolymis ĩperauit/quã postea pontifex Io iadas perimens/ochozie filiũ Ioan constituit regem. Capi. VII.

AThalia uero achab filia/audiens lorã fratris sui mortẽ & Ochozie filii. & totius generis regũ unã perditionẽ ĩduxit/ut nullũ de Dauid domo relinqueret/sed oẽ genus exterminarẽt/ut nullus ex eis ad regnũ ulterius ueniret/& hoc quidẽ sicut potuit fecit. Euasit ãt unus filius Ochozie mortẽ hoc mõ diffugiens. Ochozias ex uno patre habuit sororem nomine Iosabeth cui copulatus erat põtifex Ioiada. Hæc ingressa regiã domũ/ubi erant interfecti fi/ lii regũ infantulũ nomine ioas anniculũ celatũ inueniẽs cũ nutrice/& portans in cubiculũ clausit/& latenter aluit ipsa & uir eius Ioiada in templo sex annis/quibus in Hierosolymis sup duas tribus a/ thalia/regnauit. Septimo uero anno Ioiada hũc sermonẽ pãdidit quinq; uiris centuronibus/eisq; sua sit ut ei cõsentirent cõtra ea/quæ ab athalia/fuerãt pperata/& regnũ ĩanti traderent/ pceptur⁹ ab eis iuiurandũ/q; securitas talia gerentibus ; pararet/, pdidit eis quæ gerenda forent atq; cõplenda. Tunc uiri quibus sacerdos Ioiada suũ cõsiliũ cõmiserat/circumeuntes omnẽ ; uinciam sacerdotes & leuitas congregantes ex ea simul & ; ncipes tribuũ/oẽs Hierosolymis ad pontificẽ deduxerunt. Qui mox fidẽ ab eis cũ iureiurando petit/ut quod ab eo cognoscerent/cũ tacitumitate seruarẽt/do/ nec nisus eius intentionis potuisset impleri. Quibus iurantibus securus effectus deducens eũ quẽ de genere Dauid nouerat/iste inquit uobis rex ex alia domo erit quã nostis deũ ; pphetasse sup nos om ni tẽpore regnaturũ. Moneo itaq; ut tertiã partẽ uestri cũ custodire faciatis in tẽplo/tertiãq; in omni/ bus templi iaquis statuatis. reliq; uero pars teneat portã quæ ducit ad tecta regalia/alia maxima mul titudo cõsistat in tẽplo/nullũ; armatũ permittatis intrare/nisi tantũmõ sacerdotes. Eis quoq; ptæce pit/ut pars aliqua sacerdotũ & leuitarũ circa ipsum regẽ assisteret cũ enaginatis gladiis circũdantes/ ut si quis armatus in templum intrare præsumeret/repente perimeretur/& nihil metuentes regem tam fortiter obseruarent. Illi uero consilio pontificis obedientes /suã uoluntatem opere declararũt. Interea Ioiada ãperiens armamentarium quod erat in templo a Dauid constitutum diuisit centurio/ nibus & sacerdotibus/pariter & leuitis arma quæcũq; illic inuenit/lanceas & pharetras & quod/ cunque aliud apprehendit genus armorum/armatosq; circa templum statuit/ut manu sua totum cõ stipare uiderentur ingressum/& quasi murum habita testudine molirentur/percipientesque in me dio puerum/ei regium diadema impoſuerunt/& unguentes eum Ioiada/regem solenniter ordinauit. Populus itaque gaudens clamauit. Viuat rex. Porro Athalia tumultum & laudes inopinabiles repẽ se cognoscens uehementer perturbata cum suo exercitu de regalibus exiliuit. Et cum uenisset ad tẽ/ plum/sacerdotes quidem eam protinus exceperũt/armatos uero qui sequebatur introire ꝓhibuerũt

Erant enim a pontifice præpoſiti ſicut dictum eſt ut templi aditus obſeruarent. Tunc Athalia uidēs puerum ſtantem ſupra tribunal regium eiq; diadema regale ſuperimpoſitū/ſciſſa neſte ſua uehemen ter exclamās iuſſit occidi qui ei fecerat inſidias & principatū auferret tentauerat. Ioiada uero uocās centuriones/iuſſit ut educentes Athaliā in cōualle Cedrone/eā ibi perimerent/ne tēplū occidentes illic ueneficiā uiolarent/unū præcipiens/ut ſi quis ei ferre uellet auxiliū/pari ſorte perimeret. Tunc quidā cui fuerat eius iniuncta peremptio/ſumens Athaliā deduxit eā ad portā mularū regis/& illic interfecit. Cūq; hæc circa Athaliā fuiſſent geſta/cōuocās populū & armatos Ioiadas in templū/con iuranit omnes/ut regi fauerent/& eius ſaluti proſpicerent qñ in deuotione regia deū potius honora rent/& ne tranſcenderēt Moſeas leges/iuſurandū quoq; compulit exibere. Poſt hæc cōcurrentes ad domū Baal/quā Athalia & iorā uir eius inſtruxerant ad iniuriā paterni dei & honorē Achab/eam funditus euerterunt/& ſacerdotē eius mathā nomine peremerūt/diligētiā uero atq; templi cuſtodiā ſacerdotes & leuitas Ioiada habere pmiſit/& ſecundū regis Dauid præceptū iuſſit eos ſecūdo ideſt bis in die colocauſta & ſacrificia ſolenniter īmolare/ut ſecundū legē incenſum offerrent. Fecit autē & quoſdā leuitarum portarios ad templi munimen/ne illic ſordidum aliquod latenter intraret. Hæc itaq; uniuerſa diſponens cum centurionibus & omni populo/ſumens puerū de templo Ioiadas eum cum uniuerſis ad regalia uſq; perduxit. Quo in regio ſolio reſidente/cunctus populus cum fauore ſolēniter acclamauit/& ad epulas conuerſi ſimul feſtiuitatē multis diebus egerunt. Ciuitas ergo eo dem habebat pacem. Athalia de rebus humanis ablata. Ioas itaq; adeptus regnum erat annorum ſe ptem cuius mater fuit nomine Sebia ex regione Berſabe multāq; habuit cuſtodiā legū/& culturam diuinæ religionis exhibuit omni tempore quo uixit Ioiada. Aetate congrua duxit uxores duas dan te ſibi pontifice/ex quibus & maſculi ei & fœminæ natæ ſunt. Igitur de rege Ioas/& quemadmodō inſidias Athaliæ diffugerit/regnūq; percepit/his indicaſſe ſufficiat.

Expeditio Azahel regis Damaſcenorum aduerſus Iſraheliras qui deuaſtata eorū regiōe urbeq; Samaria mox contra hieroſolymitas conuerſos multum ab eorum pecunia tum accipiens Da maſcū rediit. Inde etiam reliquum geſtorum Hely/ſei prophetæ. Capi. VIII.

AZahel autem Syriorum rex/dum pugnaret cōtra Iſrahelitas/& cōtra regem eorū Hieu/ aaſtanit prouinciam trans Iordanem/quæ erat ad orientē tribus Ruben & Gad & Ma naſſes/& Galaath/& Bathaneam percurrens ubiq;/& cuncta diripiens/& uim reſiſtenti bus inferens uniuerſis. In quo non potuit quidem ulciſci Hieu/dum cunctam prouinciam deuaſtaret/ſi circa diuinitatem ſuperbus & contemptor exiſtens/& legitima ſancta deſpiciens/mor tuus eſt/cum regnaſſet ſuper iſrahelitas annis ſeptem & .xx. ſepultus eſt autem in Samaria/ſucceſſo rem principatus ioacham filium derelinquens. Regem uero Hieroſolymorum ioas quoddam deſi derium apprehenderat/ut templum innouaret. Quadam ergo die uocans pontificem ioiadam/iuſ ſit ut in omnem mitteret regionem/& leuitas & ſacerdotes exigeret pro uniuſcuiuſq; capite dimidi um ſicli argenti ad fabricam & renouationem templi/quod a ioram & athalia & eorum filiis uide/ batur eſſe deſtructum. Pontifex autem hoc equidem non fecit/ſciens q; nullus conferret argentum. Tertio uero & uicesimo anno regni ſui ioas euocans/& ioiadam ipſum & leuitas/& quaſi inobediē tes ſui præcepti culpans iuſſit ut pro hac re in futuro āno pro renouatione templi ſpicerent. Quo facto conſilio pontifex uſus eſt pro congregatione pecuniarum/quod populus libenter habuit/& gratanter implenit. Fecit uāq; ligneam archam & undiq; munitam eam unum foramen aperuit quā ponens in templo iuxta ſacrarium/iuſſit ſingulos quantum uellent in eam mittere per foramen pro templi reparatione. Ad hoc igitur opus omnis populus libenter acceſſit/& multum argenti/multūq; auri largius eſt. Quo facto euacuantes archā rege præſente/ſcribæ ſimul & ſacerdotes gazophy/ laicoq; dinumerates/quod fuerat congregatum/deinde eandem archam in ipſo loco repoſuerūt/& hoc diebus ſingulis faciebant. Cūq; populus quod ei uiſum fuerat obtuliſſet/miſerunt pontifex ioia/ da/& rex ioas/ut ceſores lapidum inſtructoreſq; conducerent & ligna maxima de optima ſilua de/ ponerent. Templo itaq; reparato/aurū quod remanſerat/& argentū non parum ad pateras/& ui/ ni fuſoria & coopercula/& uaſa reliqua deputarunt/ſacrificiiſq;/quotidie adolendis altare tegebāt. Et hæc quidem tempore quoad uixit ioiadas competenti ſtudio gerebant. Cū uero is mortuus fuiſ/ ſet qui uixerat annis centum triginta iuſtus & per omnia uenerandus/& ſepultus fuiſſet in hieroſo/ lymis in regis monumentis/quo generis Dauid reparārat imperiū/rex ioas cura perdidit diuinæ religionis/cum quo etiam primates plebis pariter incitati ſunt ut circa ſolennitates & legitima in/ ra delinquerēt. Deus autem dure ferens tranſgreſſionē regis & alio; miſit prophetas qui cōſtarē/ tur/eos ut ab huiuſmodi geſto; malignitate recederēt. Illi uero in tali malo; more & deſiderio ꝑ/ manſerunt ut nec alios qui ante ſe propter legitimorū iniurias fuerant caſtigati/neque prophetas q prædicabant ut pœnitentiā agerent/& conuerterentē ab iniquitate reſpicerent. Nā & Zachariam filiū pontificis Ioiade lapidibus in templo rex iuſſit occidi beneficiorum patris eius oblitus. Quem

cum

cum deus prophetam conſtituiſſet/ſtans in media multitudine ſuadebat eis ſimul & regi/ut iuſticiã facerent/& quia magna ſupplicia ſuſciperent/ſi nollent dei præceptionibus obedire. Qui tamen cũ moreretur/ſuarum paſſionum teſtem deum & iudicem proclamauit/quia pro bono conſilio/& pro his quæ pater eius præſtiterat regi Ionas/ille amare & uiolenter occũberet. Rex autẽ non poſt mul/tum temporis ſpatium iuſtiſſimas pœnas hoꝝ in quibus præuaricatus eſt exoluit. Veniente nanq; Azabel Syrorũ rege in eius ꝓuinciã/& Geth deuaſtante atq; depopulante/cum eſſet iã ad hieroſo/lymã deducturus exercitum/metuens Ioas obſeſſionẽ/euacuatis omnibus dei theſauris atq; regali/bus & miniſteriis templi/miſit Syrorũ regi/his redimens eum/ne ciuitas pateret oppreſſionẽ/aut pe/riculũ rerũ omniũ ſuſtineret. Cui dum ſatisfactum fuiſſet ingenti multitudie pecuniarũ nequaquam ad Hieroſolymã caſtrametatus eſt. Ionas tamen cũ peſſimũ languorẽ incurriſſet/inſtantes amici qui mortã Zachariæ Ionadæ filii defendebant/ei inſidias faciẽtes interemerunt eũ/& ſepultus eſt quidẽ in Hieroſolymis/nõ aũt i monu mẽtis patrũ quia fuerat inimicus diuinæ religionis. Vixit autẽ annos quidem. vii. &. xl. in eius uero imperio ſucceſſit filius eius amaſias. Viceſimo autẽ & ꝑmo anno re/gni ioas iſrahelitaꝝ principatu potius eſt ioachãfilius. Hieu in ſamaria quẽ & habuit annis ſeptẽ & decẽ/patris quidẽ ſui/nec ipſe imitator exiſtens/impie uero gerens/ſicut & primi reges qui deũ ſpre/ciſſe uidebant. Hũc aũt humiliauit azabel/& cũ extenta poteſtate cõtriuit/dum aduerſus eũ decem milibus armatis/& quinquaginta milibus equitũ caſtra mouiſſet. Nã & ciuitates ei plurimas & ma/ximas abſtulit/& eius milites trucidauit. Hæc itaq; paſſus eſt iſrahelitaꝝ populus ſecũdũ Helyſei ꝓ/phetã/qñ azahel qui occidit dñm ſuũ regnaturũ eſſe prædixerat ſuper Syros & Damaſcenos. Cũq; Ioachã in his anxietatibus teneret/ad præces dei/ſupplicationeſq; cõfugit/rogãs/ut eũ de azabel ma/nibus liberaret/nec pateret/ut ſub illius eũ ditione uideret/Deus aũt pœnitentiã pro uirtute ſuſcipi/ens/& corripere magis q̃ perdere hominẽ hmõi uolens/conceſſit ei quatenus belli pericula declina/ret. Pace itaque ꝓuincia rurſus ad ſtatũ priſtinũ copiã quæ regreſſa eſt. Poſt mortẽ uero Ioachã filius eius Ioas ſuſcepit regnũ. Cũ ſeptẽ iam &. xxx. annos haberet in regno ioas ſup tribũ Iuda/tenuit ꝑn/cipatũ iſte ioas in ſamaria ſuper populũ iſrahel. Nã & ipſe idẽ hẽbat nomẽ/quod Hieroſolymoꝝ rex tenuitq; regnũ annis ſedecim/fuitq; bonus/& in nullo paternæ naturæ cõſimilis. Illo quidẽ tempore, dũ Helyſeus propheta iã in ſenectute cõſiſteret/& ægritudinẽ incurriſſet. uenit iſrahelitaꝝ rex uiſi/taturus eũ. Et dum eũ in nouiſſimis inueniſſet/flere cœpit eo uidente/& ingemiſcere patrẽ eũ uocãs/, & ſcutũ ſui regni/propter eũ dicens nũquã contra eũ hoſtes armis egiſſe/ſed ſe proſpere ſine dimica tione uiciſſe/qui dũ a uita diſcederet. Hebræos ſyris relinqueret/& aliis inimicis captiuãdos. Qua ꝓ/pter nec ipſam uitã ſecurã ulterius fore dicebat/ſed gratũ ſibi eſſe/ut cum eo a ꝓſenti lucæ recederet Hæc dicẽte atq; gemẽte rege. Helyſeus cõſolabat eũ iuſſitq; allatũ ſibimet arcũ extendere. Qui cum ꝓparaſſet arcũ cõtingẽs manus eius ꝓpheta iuſſit ut ſagittaret. Cũq; tres ſagittas dimiſiſſet/atq; ceſ/ſaſſet ait. Si plures dimiſiſſes eradicaſſes Syroꝝ regnũ. Quia uero in tribus ſolũmõ quieuiſti/totiẽs cõgreſſus Syris pugnãdo prælalebis/& regionẽ/quã obſtulerũt a tuo patre rurſus obtinebis. Et rex quidẽ dũ hæc audiſſet abſceſſit. Poſt nõ multũ uero tẽporis & propheta defunctus eſt uir iuſticia fa/moſiſſimus/& in dei ſtudiis ualde præclarus. Miracula nãq; & inopinabilia opera per ſuas ꝓphetias oſtendit/& apud Hebræos memoriã clarã & magnificã ſepulturã hẽre ꝓmeruit/& qualẽ uiro ita re/ligioſo dicebat ꝑpendi. Illo ſiquidẽ tẽpore cõtigit/ut quidã latrones in Helyſei ſepulchrũ mortuum/quẽ ipſi uidebant interfeciſſe ꝓiicerẽt. Cuius cadauer dũ eius fuiſſet corpori ſociatũ/cõtinuo ſuſcita/tũ eſt. Et de Helyſeo quidẽ ꝓpheta/& quæcũq; ꝓdixit/& quo poſt mortẽ uirtutẽ diuinã habuit/hæc declarata ſufficiant. Defuncto itaq; rege Syroꝝ. Azahel ad filiũ eius addã ꝑiriũ ꝓuenit/cõtra quem Ioas iſrahelitaꝝ rex cũ dimicaret/& tribus congreſſionibus eum uincens/ompem prouinciã ab eo retraxit/& quaſcunq; ciuitates & uicos eius pater axahel de iſrahelitarum regno ſubtraxerat libera/uit. Hoc itaq; ſecundum prophetam Helyſei pronenit. Cunq; contigiſſet ut etiam Ioas moreretur/il/le quidem ſepultus eſt in Samaria/regnum uero ſuo filio Hieroboam nomine dereliquit.

Amaſias Hieroſolymorũ rex aduerſus Idumæos caſtrametatus & amalechitas denicit eos/con tempſitque dominum. Cap. IX.

ANno ſecundo ioas regis iſrahelitarũ/regnauit ſuper tribum Iuda in Hieroſolymis Ama/ſias. Cuius mr erat nomine Iodam. Genere uero ciuis & iuſticiæ ꝓuiſione mirabilis q cũ iuuenis eſſet/ueniens ad regnum/cogitauit ut inimicos qui patrem eius occiderant/pu//niret/& compræhenſos omnes occidit/filius autem eorum pepercit ſequens Moſeas le//ges qui non ſanciuit propter peccata parentum filios occidendos. Deinde eligens exercitum de tri/bu iuda & Beniamin/qui in flore iuuentutis & circa triginta annos exiſterent/& ex his congregans quaſi trecenta milia/conſtituit ſuper eos centuriones/mittenſque ad regem iſrahelitarum/conduxit argenti talentis centum milia armatorum. Deliberauerat enim ut amalechitarum gentibus/& idu/mæi s/& Gabaonitis inferret bellum. Cunq; præpararetur ad prœlium/& iam uideretur poſitus in

procinctu/ſuaſit ei propheta/ut dimitteret iſrahelitas exercitū/quia eſſet impius/& deus eū uinci ꝙ diceret/utq; ſuos ſolūmodo ſolatio uteretur/& hoſtibus prævaleret cum paucis contra eos uolente deo pugnandum. Cū ergo graviter hoc ferret rex/q; mercedes iſrahelitis iā præbuiſſet ingētes/monebat propheta ut ageret quod deo placeret/cū poſſent pecuniæ ex ipſius muneribus abūdare. Et illos qdē dimiſit/cedens ēt quas dederat rex mercedes/ipſe uero cū ſuo exercitu ad prædictas gētes acceſſit. Et ꝙlio geſto uincēs. x. qdē milia occidit/& totidē uinos cœpit/eoſq; deducēs ad magnā petram quæ eſt in Arabia conſtituta/prædā autē & diuitias ex his gētibus abſtulit infinitas. Dum itaq; in his Amaſias conſiſteret/iſrahelitæ quos cum mercede data remiſerat indignati ſunt/& credentes iniuriam ꝙ quaſi ꝑ uituperatione fuiſſent ab eo remiſſi/eius regni terras aggreſſi ſūt/& uſq; Bethoron procedentes diripuere ꝓuinciā/& multa quidē abſtulere iumēta & tria milia hoīum occiderūt/ Amaſias in uictoria ex his quæ geſta fuerant eleuatus/deum quidem qui ei hoīum auctor extiterat cœpit ſpernere/ac deos illos quos de Amalechitis ꝓuincia uexerat adorare. Tūc accedēs ꝓphēta mirari ſe dixit/cū eos deos rex arbitraret adorādos/qui ſuos/& a quibus honorabant iurare non potuiſſent/nec ab huius manibus liberaſſent/ſed peūtes defendere cōtēpſiſſent/& ipſi quoq; in hieroſolymam ad inſtar hoſtiū captiuoīū uicti deducti fuiſſent. Hæc itaq; regi mouerūt irā/& ꝯcepit ut deberent dicere ad prophetā interminantes eum ſe punituīū ſi amplius loquerent. Et propheta quidem tacere ſe dixit/prædicens nō eſſe præbiturum deum ea quæ rex facere moliretur.

Ioas iſrahelitarū rex Amaſiam prœlio uicit captumque Hieroſolymas perduxit/dirutaq; parte muri theſauros abſtulit Samariaq; regreſſus eſt. Capi. X.

AMaſias uero dum ſe abſtinere non poſſet in rebus fœlicibus conſtitutus/quas ad deo peteceperat/eiq; faceret iniurias/ſcripſit ad regē iſrahelitarum Ioas/ut obediret ei & ipſe & populus uniuerſus/ſicut & prius obediebant parentibus eius/Dauid & Salomoni. Qui parere nollent/ſcirent/q; bellum terminum cauſe perciperet. Cui ioas rex ita reſcripſit. Rex ioas regi Amaſiæ. Erat in libano monte cipreſſus omnino potens/& carduus exinde miſit ad cipreſſum/potens ut filiam eius filio ſuo daret uxorē. Et dum hæc agerentur beſtia quædā trāſiēs carduum cōculcauit. Hoc ergo erit tibi exēplū/ut maiora non appetas/nec qūo Amalechitas uiciſti/in hoc exultans tibi & tuo regno uidearis inferre picula. Hæc legens amaſias/ad bellū potius incitatus eſt/ideo ut arbitror ad hoc eū impellēte/ut ꝑ his quæ fuerant ab eo cōmiſſa pœnas exolueret. Cūq; produxiſſet exercitū contra ioas eſſetq; iam prœliū cōmiſſurus/milites amaſiæ repentinus terror & ſtupor inuaſit/qualem nō propicius deus īmittit/& anteq; uenirent ad manus in fugā animi pauore conuerſi ſunt. Illis igit terroribus diſperſis/contigit ut amaſias deſolatus ab hoſtibus caperetur/eiq; Ioas mortem interminatus eſt. ſi Hieroſolymitis nō ſuaderet/ut aperiētes portas/eum cum exercitu in ciuitatem ſuſciperent. Et amaſias quidē mortis terrore compulſus ſuſcipi fecit hoſtē. Qui deſtruens partem muri quaſi quadringentoīū cubitorū/curru ingreſſus eſt Hieroſolymā amaſiāq; captiuū ducēs/& dīs hoc modo Hieroſolymitaīū ciuitatis effectus/& dei theſauīū abſtulit & auīū argētūq; quod in amaſiæ erat regalibus exhauſit/& ita eū a captiuitate reſoluens/regreſſus eſt ad Samariā. Hæc itaq; geſta ſunt circa Hieroſolymitas anno quattuordecimo regis amaſiæ. Qui poſt hæc paſſus inſidias amicoīū/ fugit quidē in ciuitatē Iachis/interfectus eſt autē ab eis mittētibus/qui eū illic interimerēt. Cuius corpus referētes in hieroſolymam regaliter tumulauerunt. Igit amaſias hoc modo finiuit uitam ꝑpter ſuperbiam & contēptum quem habuit circa deum/qui uixit annos quidem quatuor & quinquaginta/regnauit autem uiginti nouem. Huic ſucceſſit filius ſuus nomine Ozias.

Bellū Hieroboam regis iſrahelitaīū aduerſus Syros. Hyſtoriaq; Ionæ prophetæ/& de ozia amaſiæ filio rege hieroſolymorum qui gentes in circuitus poſita ſubegit mox ut uendicans ſibi pontificium honorem lepra percuſſus obiit. Capi. XI.

ANno quintodecimo regni amaſiæ regnauit in iſrahel filius Ioas Hieroboā in Samaria annis undecim. Hic autem rex circa deum quidem iniurioſus/& iniquus extitit uehemēter/ idola colendo/& multa incongrua/& opera extranea faciendo/populo uero iſrahelitarū multorū bonorū operū occaſio fuit. Huic quidē Ionas prophetauit/quot oporteret eum Syros uincere dimicantem/& regnū propriū dilatare in partibus aquilonis/uſque ad Emath ciuitatem a meridie uero uſq; ad Aſphaltiden paludē. Antiquitus. n. termini Chananæi iſti fuerunt/ſicut princeps Ieſus ea loca determinauit. Igit Hieroboā caſtrametatus cōtra Syros/oēm eoīū ꝓuinciam ſicut Ionas ꝑphetauerat deuaſtauit. Neceſſariū uero iudicauit integritatē reīū cōtradere/ſtudēs quæ eūque & de iſto ꝑpheta in ſacris libris inueni conſcripta oīa declarare. Hic. n. iuſſus a deo ut iret ad Niniue regnū/& ibidē prædicaret/quod eſſe amiſſura ciuitas principatum/metuens non perrexit/ ſed fugit deū Ioppe/& inuenta naue ingreſſus in Tharſum ciuitatum ciliciæ nauigabat. Cum tempeſtas immineret aſperrime/& nauis ſubmerſionis pericula ſuſtineret/nautæ quidē & gubernator/ & ipſe nauclerus fundebāt orationes/quatēus piculū maris euaderēt. Ionas aūt operiēs ſemetipſum

iacebat

iacebat/& nihil metuebat horum quæ uidebat eos afficere. Cum ergo tempestas potius augeretur/ & uiolentibus uentorum nimietate mare attolleretur in cumulum/cogitátes simul/quia aliquis na/ uigantium huius tempestatis auctor existeret/constituerũt ut quinq; is esset sorte proderetur. Qui/ bus hoc facientibus sors cecidit in prophetam. Interrogantibus autem illis unde esset/ & quid age/ ret/genere se quidem dixit Hæbreum/prophetam uero summi dei/ eiſq; suasit/ut si uellent præsens periculum declinare/eum in pelagus proiicerent/quia tempestatis eorũ auctor existeret. Et illi qui/ dem prius non hoc facere præsumpserunt impium indicantes/si peregrinum hominem/ & qui eis/ suam commiserat salutem/ad hæc mala compellerent/ cum utiq; nondum nauis submersio proue/ nisset/a propheta uero post hæc compulsi/& timore suæ salutis astricti eum in pelagus proiecerunt & tempestas quidem remota est. Ille uero ut sermo est/q; a ceto deuoratus post tres dies totidemq; noctes in Euxino ponto unius euomitus est in nulla parte corporis maculatus/ qui supplicans deo/ ut ei ueniam concederet pro delicto/ad Ninive profectus est ciuitatem/& astans in medio prædica/ uit/q; post breuissimum tempus Asiæ perderent principatum. Hæc ergo eis indicans est reuersus. Hanc itaq; narrationem explicui/sicut scriptam inueni. Igitur hieroboam rex cum omni fœlicita/ te uitam degens/ & regnás/annos. xi. defunctus est/& sepultus in Samaria/ cui successit in regnum eius filius Zacharias. Eodem modo & Ozias amasiæ filius quarto & decimo iam anno regni Hie/ roboam duabus tribubus in Hierosolymis imperauit/cuius mater fuit athelamas nomine/ genere uero ciuis. Erant autem hic bonus & naturaliter iustus atq; magnanimus/& ad rerum prouidentiã nimis industrius. Castrametatus contra palæstinos/eosq; bello deuincens/ ciuitates eorũ cœpit post Geth/& lamniam/sed & muros earum destruxit. Post hanc militiam aggressus est arrabas uicinos ægyptiis/& ædificans ciuitatem circa mare rubrum/cõstituit in ea custodiam. Deinde ammonitas subdens/ & tributa eis imponens/& omnia usq; ad terminos ægyptiorum/suæ ditioni subiiciẽs cœ/ pit de cætero Hierosolymitarum habere curam/nam quicunq; muri fuerant longo tempore/aut regnum priorum desidia iam destructi/eos rursus ædificauit/& reparauit/necnon & quoscunq; de/ struxerat Israhelitarum rex quando patrẽ eius Amasiam captiuum tenens ingressus fuerat ciuita/ tem. Aedificauit autem & turres multas/singulis quibusq; centum & quinquaginta cubitos haben/ tibus altitudinis. Fecitq; & in desertis magna/ualde munitiones/& multos aquæ ductus instituens. Hẽbat aũt iumentorũ & aliorum aĩalium inumeram multitudinem qñ & prouincia fertilis erat ad/ pascua/eratq; præcipue terræ cultor/& curam hẽbat circa plantationes/& semina fructuum diuer/ sorum. Exercitum circa se habuit electorum trecenta octoginta milia uitoꝝ/quoꝝ duces/& mille/ narii erant ualde fortissimi: & q suo robore possent ferri numero duo milia. Constituit aũt p cohor/ tes totũ exercitũ/& oẽs armauit/dans unicuiq; iaculatorã & scutũ & loricas æreas/& arcus & sphẽ/ donas. Super hæc aũt & machinamenta multa ad oppressiones instituit/qbus petræ dimitterentur & iacula & arpagones: & hic similia præparauit. Dunq; hæc ita cõstituisset mentis elatiõe corruptus & substantia mortali ditatus/contra imortalem ot̃pe agere nitebatur. Est aũt immortalis substan/ tia/pietas circa deum/& custodia mandatorũ. Lapsus est itaq; fœlicitas euentu/& ad paterna pecca/ ta descendit/quæ etiam illum postquam claritatem bonorum & rerum magnitudinem dereliqt ap/ prænderunt. Hic enĩ instante insigni die & generali festiuitate indutus stola sacerdotali intrauit in templũ/oblaturus incensum in aureo altari deo. Põtifice uero Azaria cum aliis octoginta sacer/ dotibus eum ꝓhibente ne faceret/qũo hæc solummodo his adiacerent/ qui ex genere aaron erant/ & clamantibus ei ut exiret/& non ageret contra dei leges/iratus interminatus est eis mortẽ/nisi ta/ cerent. Inter hæc autẽ terræmotus factus est magnus/& stupescẽte populo claritas solis nimis efful/ sit/& incidit in faciem regis/& illi quidẽ lepra continuo ꝓuenit. Ante ciuitatẽ uero in loco q dicitur Eroge scissa est media pars montis ad occidentẽ/& sua uolubilitate per quattuor stadia ꝓcedẽs/ad orientalem restitit montẽ/ita ut ei uias clauderet & regios hortos opprimeret. Cunq; sacerdotes re/ gis faciem leprã appræhẽdisse cõspicerent/pandebat ei calamitatẽ suam/hortantes ut tanquam pollutus exiret a ciuitate. Ille uero cõfusione huius euentus affectus/& dum illi iam nulla esset fidu/ cia tremefactus qđ inbebaꝫ implenit. Qui licet fuisset ultra humanas mentes elatus/ & ꝓpter hæc impie gessisset in deo miserabilem tñ hanc & utilem ptulit passionẽ/& tps qdem aliquod extra ci/ uitatem cõmoratus in uita priuata degens/filio eius scilicet suscipiẽte regnũ/deinde mestitia faciẽ/ te defunctus est. Qui uixit qdem annos octo & sexaginta/qbus regnauit qnquaginta & duobus/se/ pultus ẽ aũt in hortis solus. Zacharias aũt filiꝰ Hieroboã dum mẽsibus septẽ regnasset in israhel do/ lum passus occisus est a quodã amico nomine Sellum filio Iotauis/q post eus regno ꝓcepto nõ am/ plius quam diebus triginta tenuit regnum. Princeps. n. militiæ Manaen illo tpe/cum esset in ciuita/ te Tharso/& audiret quod de Zacharia fuerat gestũ/surgens inde cum omni militia uenit in Sama/ riam & cõmisso prælio Sellũ ꝑemit/& semetipsum cõstituit regẽ/surgensq; exinde in Thabrain ci/ uitatẽ uenit cuius ciues obseruantes portas ei⁹ regẽ suscipe noluerunt. Ille uero ulscicens in eis &

quæ foris

quæ foris erant depopulatus est & ciuitatē obsessione fortissima accepit: & grauiter ferēs/quod fe/
cerunt eius ciues/oēs simul occidit/neq; puulus parcens/& qcqd ad culmen ptinebat ferocitatis &
sęuitiæ nō reliqt. Ná qđ neq; alienigine capiētes eos facere potuissent, hoc iste de suis cōtribulibus
operatus est. Itaq; Manaen hoc mō regnauit annis.x. fuitq; puersus & reꝝ oium ualde sæuissimus.

Mala quæ Israhelitis sub diuersis regibus prouenere ab assyriis. Ioathā Oziæ filii regnū ꝓphe
tiaq; Naum. Capi. XII.

QVnq; aduersus eū castra mouisset Phulus Assyriorū rex/ad certamina qdem pugnæ cō
tra Assyrios non accessit/sed mittens ei mille argenti talenta/egit ut bello discederet.
Ad hāc itaq; cām, pfuit populis regi Manaen. Ná unusqsq; ꝓ capite suo qnq̄ginta præ/
buit dragmas/post hæc defunctus est/& sepultus in Samaria/Phaceiā uero suū filiū suc
cessorē regni, pprii dereliqt. Qui sequens pfnam crudelitatē duobus tantūmodo regna
uit annis/deinde in cōiuio dolo cū amicis, ppriis pemptus est. Phaceias. n. millenarius
filiꝰ Romeliæ ei fecit insidias/q & ipse Phaceia tenuit ānis principatū. xx. Fuit aūt ipius & iniquus.
Rex uero/assyriorum Teglatphalasser noīe castrametatus aduersus Israhelitas/ & cunctā Galadi/
tem regionē uastās/& trāsiordanē/& q̄ Gabbani nūcupant/& Thrasa & asarā hītatores una capti/
nos ducēs eos in regnū suū migrauit. Igit & de assyrioꝝ rege hæc nos declarasse sufficiat. Ioathā ita
q; filius regnauit in Hierosolymis sup tribū iuda cuius mr fuit ciuis illius ciuitatis q̄ uocat Iterasis/ia
rex nulla uirtute minor fuit/sed & rebus qdem diuinis pius. apud hoies aūt extabat iustꝰ/hūitq; cu
ram reꝝ ciuitatis/& q̄cūq; repatione & ornatu piter idigebāt/hæc largissime, pcurabat/fecitq; por/
ticus in tēplo/& eiꝰ ingressus ornauit/muros quoq; q ceciderūt rursus erexit/ turresq; pceras & iui/
cibiles in eis ædificauit/& in reliqs oībus q in regno neglecta uidebant/opus fabricatōis exhibuit.
Qui dū ámonitis intulisset bellū arq; uicisset/eos annis singulis tributa ꝓcepit exoluere talenta auri
centū & tritici decē milia choros/tantūdē & ordei. Sic aūt, ppriū auxit regnū/ut hostibꝰ qdē eēt nal
de terribilis/familiaribꝰ uero ꝓcipue fœlix. Eo itaq; tpe fuit ꝓpheta qdā noīe Naum/q de Assyrioꝝ
subuersiōe & Niniue urbe ꝓphetans hoc dicebat. Niniue q̄si piscina aquæ cōmota/sic & ppl'us oīs
turbatus/& fluctuās cōmouebit fugiēs cūctis dicētibus: ad alterutros state & manete/aurūq; uobis
& argētū diripite/& nullus hāc uolūtatem agēdi hēbit/ cū aīas suas oēs magis q̄ facultates salutare
festinent. Crudelis. n. alterutros decertatio hēbit/& luctus & solutio magna mēbroꝝ/& uultus eoꝝ
terrore palescunt. Vbi tūc erit hītaculum leonū/& mater catulorū leonū. Dicit aūt tibi deus Niuine
qūo exterminabo te/ut nequaq̄ leones, pgredientes ex te impent mundo. Sup hæc aūt & multa alia
ꝓdixit iste, ppheta de Niniue/quæ dicere necessariū nō putaui/ne legentibus uideret iportunus oī/
di. Hæc aūt oīa, puenerūt in niniue post annos centū &. xv. De his ergo nūc a nobis sufficiēter expo
situ est. Porro Ioathā mutauit uitā cū uixisset annos unū & q̄dragita: ex qbus regnauit sedecī/ sepul
tusq; est in regiis monumētis/uenitq; regnū ad eiꝰ filiū achā/ q ipius circa deū exñs & pfnæ ꝓuarica
tor legis/ reges israhelitaꝝ imitatus/in hierosolymis idoloꝝ aras istituit/& sup eas sacrificauit. i q/
bus ēt suū in holocaustū obtulit filium more Cananæoꝝ/& sup hæc multa alia scelera ppetrauit.

Dāna cladesq; q̄ israhelitis euenere ipante eis achā Syrorūq; inter & assyriorū plia. Cap. XIII.

QVnq; circa hæc ita uastatus existeret/castrametatus est aduersus eū Syroꝝ & Damasce
norum rex Rasin/& Phaceias Israhelitaꝝ/erant enim amici & recludentes eum in hie/
rosolymis/multis eam tpibus obsidebant/, ppter muroꝝ munitionē eam capere nō ua/
lentes: Syrorum uero rex capiens ciuitatem Ailach ad mare rubrum po sitam & habi/
tatores eius occidens in ea uiros statuit/& aliis in circuitu ciuitatibus ita fecit/pimens ubiq; Iudeos
qui multam deuehens ꝓdicta/in damascū cum suo remeauit exercitu. Rex aūt hierosolymoꝝ co/
gnoscens syros ad, ppria remeasse/& cedens ꝓualete se cōtra Israhelitarū regem/exercitū suū aduer
sus eum armauit/& congressus bello faciente ira dei deuictus est, ppter ipietates suas multas & ma
ximas/Ea nanq; die centū &. xxx. milia eius militum ab Israhelitis occisi sunt/ & amasias princeps
militiæ Zachariam filium regis acham in bello peremit/ & tutorē totius regni Ericam constituit/
& principem militiæ tribus Iudæ nomine Elicam captiuum tulit/ & ex tribu Beniamin mulieres
& infantes/multa mquæ simul diripiens prædam/in Samariam sunt reuersi. Quidam uero Odidas.
illius temporis propheta cum esset in Samaria exercitui ante muros occurēs magna uoce clamauit
dicens uictoriam eis non propria uirtute collatam/ sed propter iram dei q̄ habuit super achā regē
culpauitq; eos cur eis non sufficeret sua fœlicitas/sed etiam ꝓsumpserint ex tribu Iudæ & Beniamin
cognatos suos captiuos abducere/suasitq; illis ut eos cōtinuo sinerent ad propria remeare/q; si non
obedirent deo subderent repetiti prælio. Populus igit Israhelitaꝝ in cetu cōueniēs/quid de his fie/
ret cogitabat. Tunc quidā Barachias noīe cum eēt in republica, pbatissimus/surgēs in medio/& eū
eo tres aliis dixerunt. Non est permittendū ut captiui in urbem introducantur: ne omnes a deo pa/
rter pereamus

eiter peccamus. Sufficiant prima peccata ſicut prophetæ domini/& non nouas impietates adiicia/mus. Hæc ergo milites audiẽtes/permiſerunt eis ut facerent quodcunq; crederent expedire. Sumẽ/tes ergo prædicti uiri captiuos lauanteſq;/& diligentiã exhibẽtes/& itineris dantes expenſas inno/xios ad propria remiſerunt. Nihilominus quatuor uiri uenere cum eis & uſq; ad Hiericunta dedu/cẽtes eos nõ procul ab Hieroſolymis in ſamariam ſunt reuerſi. Rex aũt Acham hæc paſſus ab Iſra helitis mittens ad regẽ Aſſyrioꝝ thadaphaſar/popoſcit ab eo belli ſolatium aduerſus Iſrahelitas & Syros/& Damaſcenos/multas pecunias ſe ei daturum eſſe promittẽs miſitq; ei & munera ualde ſplendida. Ille uero legatis ad ſe uenientibus uenit in auxiliũ regis Achã/& caſtrametatus aduerſus Sy/ros/& regionem eorũ depopulatus eſt/& Damaſcũ bellico iure cœpit/inſuper & regẽ Raſin occi dit. Damaſcenos aũt in ſuperiorem mediam deſtituit/& quoſdam Aſſyrioꝝ in ciuitate Damaſcena conſtituit. Iſraheliterum uero terram nimis affligens multos ex ea captiuos abduxit/dum hæc con tra Syros egiſſet rex Hieroſolymorum auferens aurum quodcunq; erat in regalibus theſauris pari ter & argentũ/& qđ erat in tẽplo dei/& qcqd fuit optimũ ornamẽtum in tẽplo/deuehens hæc uenit in Damaſcum/& ſecundum promiſſiones dedit hæc Aſſyrioꝝ regi/& gratias ei pro omnibus refe rens/in Hieroſolymã remeauit. Hic aũt rex fuit ſtultus & circa modũ ſuæ utilitatis a ratiõe alienus quia neq; dum bello cõprimeretur ab aſſyriis deos eorum adorare ceſſauit/ſed in eoꝝ ueneratione permanſit/ qua ſi poſſet ei conferre uictoriã/& denictus aſſyrioꝝ denuo cœpit colere deos/& oẽs potius uidebatur honorare/q̃ paternũ uerumq; deũ cuius ira fuerat eius perditiõis cã. Qui ad tantã inſaniam/contẽptumq; dei peruenit/ut oĩno clauderet tẽplum/& ſolẽnes offerri hoſtias prohiberet & ornamenta eius auferret. His igitur rebus iniuriam faciens deo. mortuus eſt cũ uixiſſet annis ſex & triginta ex quibus regnauit ſedecim. Cui filius Ezechias mox ſucceſſit in regno. Eodẽ tempore mortuus eſt etiã rex Iſraheliteꝝ Phaceia/dolo eiuſdem amici nomine Ozias/q̃ tenuit regnum an/nis nouem/fuitq; malignus dei contemptor.

Ozias Iſrahelitarum rex tributa aſſyriis pendit. Ezechiaſq; Hieroſolymorum templum ſacri ficiaq; religioſe inſtaurat & Palæſtinos ſubdit. Cap. XIIII.

COntra hunc aũt caſtrametatus eſt Aſſyrioꝝ rex Salmanaſſar/ eũq; cũ utiq; Ozias deũ non haberet propicium nec adiutorem fecit ſibimet ſubditum/ & tributa definita cœ/pit exoluere. Anno itaq; quarto Oziæ regis/regnauit in Hieroſolymis Ezechias filius Achã/& Abiæ qui fuit ex genere ciuis. Erant aũt huic uiro natura benigna iuſta & ual de religioſa. Nihil. n. ob aliud ſe credidit ueniſſe ad regnũ/neq; aliud neceſſariũ/nec uti lius ſibimet eiq; ſubiectis arbitratus eſt eẽ q̃ ut coleret dei religionẽ. Et cõuocans oẽm populum pariter ſacerdotes & leuitas/contionẽ habuit apud eos dicens. Non ignoraris/ quomodo patris mei peccato qui tranſgreſſus eſt dei ſanctã honorabilẽq; culturã/multa & maxima mala eſtis experti/& ab eo ueſtra mens corrupta eſt/& quo ſuaſit/quos ipſe colebat uos deos ſuos pariter ado rare. Hortor itaq; uos poſtq̃ opere cognouiſtis/quomodo peſſimũ eſt agere impie/ut illorũ obliuio nem habentes/purgetis/uos a priore pollutione/& cum ſacerdotibus atq; leuitis conuenientes ape/riatis tẽplum/& purgantes illud cum ſolẽnibus ſacrificiis/ad honorẽ antiquũ & patrium reuoceris. Sic enim deus uobis propitius erit/& iraſci ſup ueſtra peccata ceſſabit. Hæc dicẽte rege ſacerdotes aperuerunt tẽplum/& eicientes pollutões uaſa dei & ſolẽnia ſacrificia ſup altare impoſuerũt. Mitẽs aũt rex in prouinciã ſibi ſubiectam populũ ad Hieroſolymã cõuocauit ut feſtiuitatem celebrarent azymorum/ multum nãq; præterierat tẽpus propter iniquitatẽ prædictorum regum quod nõ fuerat actum. Miſit uero pariter ad Iſrahelitas/inuitans eos/ut relinquẽtes malam cõuerſationẽ & cõſue tudinẽ reuerterentur ad priſtinam dei culturem/dicens cõcedere ſe uenientibus in Hieroſolymam ut azymorum feſtiuitatem agerent/& cum eis pariter epulas exercerent. Hæc dicebat/ mouens tan tum non ſibi eos ſubiectos facere ſtudens. ſi tamen pollent/quod ſi quidem noluiſſent/utiq; beati fu iſſent. Iſrahelitæ uero uenientibus legatis/ & eis regis proprii mandata nunciantibus/nõ ſolum nõ; acquieuerunt ſed etiam legatos tanquam fatuos irriſerunt. Pariter etiã prophetas hæc mouẽtes/ & prædicantes quæ paterentur/ſi ad pietatem dei conuerti nollent/ſpreuerunt/& ad nouiſſimum eos comprehendentes interemerunt. Et neq; in his ſolis iniquitatibus perſtiterunt/ ſed horum quoq; peiora faciebant nec prius quieuerunt donec deus iudicãs in eis/hoſtiũ eos ſubderet ditioni. Et de iſtis qdẽ poſtea declarabimus. Multi tamẽ de tribu Manaſſe & Zabulon/& iſachar obedientes mo/nitionibus prophetarum/ad pietatis iura conuerſi ſunt. Et iſti omnes ad Ezechiam in Hieroſoly/mam concurrerunt/ ut adorarent deum. His autem uenientibus rex Ezechias aſcendens in tem/plum cum principibus & omni populo/ ſacrificauit pro ſe tauros ſeptem & totidem arietes/& agnas ſeptem. & totidem hircos. imponenteſque manu ſuper capita pecudum ipſe rex & princi/pes & ſacerdotibus ſolennia ſacrificia facere permiſerunt. Et illi quidem ſacrificabant & holocau ſta faciebant/leuitæ uero circunſtantes cum muſicis organis cantabant hymnos in deum atq; pſal

lebant

lebant/ſicut docti fuerant a Dauid:reliqui ſacerdotes tenentes tubas cum hymnis dicentibus con/ crepabant.His itaq; factis proſtratus in faciem/& ipſe rex & populus uniuerſos adorauerũt deum/ deinde ſacrificauerunt boues ſeptuaginta tauros centum/agnas ducentas. Populis uero ad epulas condonauit/boues quidem ſexcentos/reliqua quæ pecora tria milia/&omnia quidem ſacerdotes ſe cundum legis cõſuetudinem complebant.In his itaq; rex delectatus epulabat cum populo gratias agens deo.Inſtantem uero azimorum feſtiuitatem celebrãtes ideſt paſcalia de cætero ſacrificia diei bus ſeptem exhibuerunt. Populo uero præter illa quæ imolata ſunt donauit rex tauros qdem tria milia/pecudum diuerſorum ſeptem milia,Idem aũt fecerunt & principes/mille nanq; tauros dede/ runt ei & pecora mille & quadraginta,Et dum hoc modo a Salomonis regis tẽpore celebratio nõ fuiſſet effecta/tunc primum ſplẽdide & largiſſime probatur exhibita. Cunq; feſtiuitas fuiſſet iple/ ta/egreſſi in prouinciam purgauerunt eam/ſed & ciuitatem ab idolorũ omnium pollutione mun/ dauerunt.Conſtituitq; rex ut quotidiana ſacrificia ex eius propriis celebrarẽtur impẽſis ſecundum legẽ/& ſacerdotibus atq; leuitis dicatas dari a plebe decreuit primitias frugum/ut ſemper circa reli gionem obſeruarent/& a dei cultura ſeparari negrent/ & populus quidem offerebat omnis fructus ut moris erat.Domus eni & cubicula rex ædificãs/ſingulis ſacerdotibus diſtribuit/& leuitis/eorũq; filiis & uxoribus/& ita ad antiquã dei culturã denuo ſunt reuerſi.Hæc itaq; prædicto modo rex ſta tuẽs bellum egit aduerſus Palæſtinos/eiſq; deuictis tenuit oẽs ciuitates hoſtiũ a Gaza uſq; ad Geth. Rex aũt Aſſyrioꝝ mittẽs interfatus eſt/oẽm ſe eius ſubuertere ꝓncipatũ/niſi tributa quæ patr ei⁹ dabat pri⁹ exolueret.Ezechias aũt de interfationibus non curabat/ſecurus de pietate dei & ꝓphetia Eſayæ a quo futura oĩa certiſſime cognoſcebat.Et de hoc qdem rege hæc in ꝓti dicta ſufficiant.

Salmanaſſar aſſyrioꝝ rex Samariã tribus annis obſidens cœpit Oziãq; regem captiuã abdu xit & decẽ tribus iſrahel i Mediã & ꝓſiã abire iubẽs alienigenas gẽtes in ſamaria poſuit. Ca.XV.

Almanaſſar autem aſſyriorum rex/dum ei nunciatum fuiſſet/quia Iſrahelitarum rex Oſias latenter miſiſſet ad Sulam ægyptiorum regem/petens contra eum ab eo ſola/ tia iratus caſtrametatus eſt in ſamariam anno ſeptimo regis Oſiæ.Et dum eum rex ſu ſcipere noluiſſet/annis tribus obſidens Samariam/cœpit eam nono quidem anno re// gni Oſiæ ſeptimo Ezechiæ regis Hieroſolymoꝝ/& Iſrahelitaꝝ regnũ uehemẽter ex/ terſauit/& omnem populum tranſmigrauit in Mediam& perſida.Inter quos & regem Oſiam uiuum cœpit atq; migrauit/aliaſq; gentes & quodam loco nomine Authi/ qui ex flumine perſico ita uocatur in Samaria & Iſrahelitica regione conſtituit. Migrauerunt ergo decem tribus Iſrahelitarum de iudæo poſt annos numero nongentos quadraginta & ſeptẽ/a quo tempore egre/ dientes ex ægypto maiores eorum hanc tenuere prouinciam ſub principe Ieſu/ ex quo autem rece dentes a Roboam qui fuit ex genere Dauid/regnum Hieroboam tradiderunt/ ſicut & prius a me ſignificatum eſt/anni tunc erat ducenti & quadraginta/ & menſes ſeptem & dies ſeptem. Hic ergo finis apprehendit iſrahelitas tranſgredientes leges/& prophetis non obedientes/qui eis hanc præ/ dixere calamitatẽ/nec ab impietatibus recedentes.Cœpit autem malorum eorum cauſa fabricare/ ex quo ſeditione facta circa Roboam nepotem Dauid Hieroboam eius ſeruum fecerũt regem qui in deum peccando fecit eum uniuerſis populis inimicum imitantibus ſuum malum. Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam.Rex autem aſſyriorum inuaſit pugnando cunctam Syriam & Phœnicem uniuerſam.Nomen uero huius regis in archiuis Tyri conſcriptum eſt.Pugnauit is ad/ uerſus Tyrum cum in ea regnauit Hyl⁹eus.De quibus teſtatur & Menander qui temporum facta conſcripſit/& Tyriorum antiquitatem in græcam linguam conuertens ſic ait/Hyl⁹eus nomine re gnauit annis triginta & ſeptem/hic recedentibus Cetheis nauigans reduxit eos contra quos denuo Salmanaſſar aſſyriorum rex inſurgens cunctam Phœnicem bellis inuaſit.Qui facta pace cum om nibus poſt terga ſua reuerſus eſt.Receſſit autem a Tyro ciuitas Sydon/& arce & ãtiqua Tyrus & multæ aliæ ſimul urbes/quæ ſemetipſas aſſyriorum regi tradiderunt. Quapropter Tyriis nõ ſubie ctis denuo rex aduerſus eos egreſſus eſt Phœnicibus exhibentibus ei naues ſeptuagĩta/ & remiges octoginta,Cõtra quos Tyri nauigãtes cũ duodecim nauibus/diſpſis hoſtiũ nauibus cœpere capti uos uiros quingẽtos.Vnde honor Tyriorum propter hæc creuit eximie.Rexeuertens autem aſſyrio rum rex diſpoſuit cuſtodiam ſuper fluuium/& aquæ ductus ciuium/ut Tyrios haurire pocula ꝓhi berent.Et dum hæc quinq; annis fuiſſet factum/tulerunt de effoſſis puteis bibẽtes aquã. Hæc itaq; in archiuis Tyriis de Salmanaſſar aſſyriorum rege conſcripta ſunt.Igitur dum fuiſſent in Samaria tranſmigrati Chuthei.hoc enim uocabulo hactẽnus utebãtur/ eo q; a prouincia Perſida/& a quodã flumine quod Chuta uocatur migrati uiderentur. ſinguli eorum ſecũdum gentem propriam deos in Samariam portauerunt/erant autem quinq;.Et cum eos more proprio colerent/ ad iracundiam & furorem deum maximum prouocarunt/ uenitq; peſtilẽtiam ſuper eos/ per quam corrupti/cum nullam malorum medicinam inuenire poſſent/deum maximum colere pro ſalute cœperũt. Mittẽ/

tes itaq;

tes itaq; ad regem Assyriorum legatos/supplicauerũt/ ut sacerdotes eis ex captiuis Israhelytarum/ quos pugnando tenuerat destinaret. Quo mittente sacerdotes/leges & dei culturam eos edocue/ runt. Et cum coepissent eum in sũma deuotione uenerari/ pæstilentia repente cessauit/& hactenus ipsas solennitates celebrare noscuntur. Hic siquidem secundum eloquium hæbreorum Chuthei se/ cundum genus/græce aũt Samaritæ uocantur/& propter rerum motum seperati sunt/& quãdo ui/ dent Iudæos esse fœlices cognatos appellant/& q̃si de Ioseph nati uideant/& ex illo cũ eis hẽant so cietatis initiũ: qñ uero deiectos uidẽt/ nequaq̃ eis deuotione aut genere cõicare uolunt/ sed & transi/ migratos & alienigenas semetipsos dicunt. Sed & de his quidem oportunius edicemus.

HAec insunt in decimo libro Iosephi historiæ Iudaicæ antiquitatis. CAPI.I.
Bellum regis Assyriorꝝ Sẽnacherib cõtra Hierolymas/& Ezechiæ regis oppssio. ca.ii.
Quemadmodum deperiit assyriorum exercitus una nocte/& rex eorum domi reuersus filiorum insidiis interemptus est. Cap.iii.
Quõ Ezechias infirmatus usq; ad mortem quindecim annis adiectis sibi a domino supuixit cũ pa/ ce degens postea defunctus reliquit successorem regni manassen. cap.iiii.
Quia castrametati cõtra eũ Chaldæi & Babylonii reges/& captũ agẽtes duxerũt in Babyloniã/& multo tpe ibidẽ retinẽtes/miserũt rursũ eũ i regnũ & d̃ Iosia rege/quã religiosus & iust⁹ fuerit. c.v.
Quomodo ægyptiorum regem Nechaon agentem exercitum contra Babylonios/& per Iudæam iter facientem prohibuit rex Iosias/pugnaq; cõmissa uulneratus reductus in Hierosolymam defun/ ctus est/cuius filium Ioahcã regem Hierosolymæ fecerunt. Cap.vi.
Quẽadmodũ cõgressus est Nechaon contra Babyloniæ regem circa Eufratem fluuiũ/ & reuertens in ægyptum uocatũ ad se Ioachã regẽ Hierosolymoꝝ filium Iosiæ uinctũ duxit in ægyptum. Fratrẽ uero eius Helyachim in hierosolymis constituit regem/mutans ei nomen Ioachim. Cap.vii.
Bellũ Nabuchodonosor regis Babyloniorꝝ cõtra Nechao regẽ ægyptii/quo deuicto/ & oi Syria si bi subiugata/quæ ante sub rege ægypti erat/uenit Hierosolymam/& regem eius Ioachim fecit sibi tributarium. cap.viii.
Quomodo tertio anno post discessum regis babylonis/Ioachim denuo Aegyptios est secutus/cui prophetauit Hieremias de perditiõe sua & ciuitatis futura p regem Babylõis/quæ & euenit/ nam non post multum tẽpus Nabuchodonosor castrametatus contra eum/& susceptus intra ciuitatem Ioachim quidem peremit/filium uero eius Ioachim cõstituit regem/& multos captiuos duxit in ba bylonem/inter quos erat Ezechiel propheta. cap.ix.
Quõ pœnitẽtia ductus rex babylonis/eo q̃ Ioachi fecisset regẽ/misso exercitu/eũ in hierosolymis obsedit/q̃ accepto iureiurãdo ut nihil pateret̃ mali/nec ipse/nec ciuitas mtẽ & amicos tradidit ob/ sides/sed rex babylonis rupit iusurãdũ/nã regem cũ mte & amicis/simul ẽt cũ oi iuuẽtute ciuitatis uinctũ p̃cepit ad se adduci/patrꝝ uero eius Sedechiam regem constituit in Hierusalem. cap.x.
Quomodo ẽt hunc audiens ægyptiis p̃bere solatia/& amicitias cum eis habere castrametatus con tra hierosolymam: forti eam obsessione cœpit/& incenso templo sedechiam & popolum migrauit ĩ Babyloniam/in qua transmigratione fuerunt/Daniel ananias/azarias/misael/uasa quoq; sancta/ quæ erant in ministerio templi asportata sunt. cap.xi.
Quõ Godoliã p̃fecit puiciæ rex Babylõis/quo pcusso a quodã Ismaele/timẽtes helige Israhel regẽ Babylonis/intrauerunt ægyptũ qd̃non cessit eis in p̃speꝝ/nam rex Babylonis post tps ĩrauit ægy/ ptũ cũ manu ualida/& subuertit eã/Iudæos uero q illo fugerãt/captiuos duxit ad Babyloniã. ca.xii.
Visio somniorum Nabuchodonosor & interpretatio eorum per Danielem/ trium quoq; puerorũ in fornacem immissio/sed nulla læsio. cap.xiii.
Regum Babylonicorum inuicem successio/& per mortem ablatio regni babylonici sub Baltha/ zare per Cyrum & Darium subuersio. cap.xiiii.
Daniel sub dario i lacũ leonũ imissio/sed nulla læsio honoꝝ & claritas & Daniel & p̃phetiæ eius.
Continet hic liber tempus annoꝝ centum/& octoginta duoꝝ mensium sex dierum.

Incipit liber decimus antiquitatum.

VM Ezechias duaꝝ tribuũ rex quartũdecimũ annũ haberet in regno Assy rioꝝ rex noie Sẽnacherib cũ maxia manu aduersus eũ castrametat⁹. forti brachio oẽs tẽuit ciuitates tribuũ Iuda & Beniami. Cũq; hierosolymã tẽde ret/ p̃uenit eũ missis legatis Ezechias p̃mittens & obedire se ei/ & tributa q̃ iparet exoluere. Sẽnacherib uero cognoscẽs q̃ legati ferebãt dignũ iudica/ uit bello desinere: & p̃cantiũ suscipere dignitatẽ tũc promisit. Qui accipiẽs trecenta argẽti talenta/& auri. xxx. amicus discessit/ dans legati iusiurandi fidem quia ei nihil discedendo noceret. Ezechias autem credens & euacu/ ans thesauros/misit ei pecunias sperans se a periculo belli & regni ãmissiõe

liberari

liberari. Aſſyrius aũt hæc ſumens/ex his quæ pmiſerat nihil cogitauit/ſed ipſe profectus ad ægyptios & æthiopas/principẽ militiæ Rapſachem cũ multo exercitus robore & duobus aliis ad uaſtãdã Hieroſolymã dereliqt/quoꝝ noĩa erant Tharatha & Arachiris. Tũc itaq; ueniẽtes añ muros caſtra fixerunt/miſeruntq; ad Ezechiam petens/ut cũ ipſo poſſent hẽre colloqm. Ille uero p ſe qdem pp metũ non abiit/tres aũt neceſſarios ſibi miſit amicos hoc eſt Helyachim tutorẽ regni/ & Sobanẽ & Ioan/q ſupra ſcribas erat. Iſti pcedentes e diuerſo principiũ militiæ Aſſyrioꝝ ſteterunt. Quos dũ uidiſſet Rapſaches princeps militiæ petit/ut euntes dicerẽt Ezechiæ. Rex magnus Sẽnacherib regrit ab eo de quo præſumens atq; cõfidens refugit dñm ſuũ/& obedire nõ uult/neq; ſuſcipere exercitum eius. An certe pp æhyptios ſperãs exercitum ſuũ illoꝝ ſolatio ſubleuari. Si hoc expectat fatuus eſt/& ſimilis hoĩ incũbenti calamo fracto/q cum ceciderit ſup eum/manu uexata ſentiet plagam. Sciat aũt qa ẽt uolũtate dei cõtra eũ caſtrametatus eſt/q cõceſſit ei Iſrahelitaꝝ uaſtare regnũ ut eodẽ modo ſubiectũ ei diſpderet regnum. Dum hæc Rapſaches Hebraica lĩgua diceret/habebat enĩ linguæ huius expimentũ/helyachim metuens ne populus audiens metu corruerat/popoſcit ut Syro magis loqueret eloqo. Ille uero intelligens ſuſpitionẽ eius: & metum maiore uoce ãplius clamans rñdit hebraice dicens, Audiãt oẽs præcepta regis/& q utile eſt eligant/& ſe nobis tradant. Palã. n. eſt qa rex & uos populũ ſpe uana decipitis/& repugnare ſuadetis. Si uero ꝓſumitis & exercitum noſtrũ uos repellere dicitis dãte me duo milia equos de exercitu mihi cõmiſſo/totidẽq; aſcẽſores ꝓbentes/ueſtruꝫ exercitũ nobis oſtẽditæ/ſed nõ hẽtis tot hoĩes. Quid igit̃ tardatis tradere uoſmetipſos maiorib⁹/qui nos capturi ſunt & inuitos dum ſpontanea traditio ſecurior uobis ſit/inuita uero ualde periculoſa/ut cauſa calamitatis exiſtat. Hæc audientes & populus & legati/ dicente aſſyrioꝝ principe/ Ezechiæ renunciauerũt. Ille ergo hæc audiẽs exutus ueſte regali & indutus ſacco & hĩtu miſerando lege pſtratus in facĩe rogabat deũ ut ſe adiuuaret/nullã aliã hñtem ſpem ſalutis/ mittẽſq; & amicos quoſdam & ſacerdotes ad Eſaiam ꝓphetã/popoſcit ut oraret/& factis ſacrificiis ꝓ ſalute cõi rogaret deũ/ q̃tenus ſpem hoſtiũ frangeret/& populo ſuo miſericordiã cõdonaret. Propheta hæc faciens mõitus a deo confortauit regem/& eius amicos prædicẽs/quia ſine bello deuicti hoſtes turpiter ab urbe recederent/& nõ cum fortitudine illa/quam ſe hẽre credebant/deũq; puiſſe ut fortiter uaſtarent. Sed & ipſum regẽ aſſyrioꝝ Sẽnacherib nõ ꝓualentẽ aduerſus egyptios cũ ad ꝓpria remearet ferro pitu/rum eſſe ꝓdixit. Ipſo ſiqdem tpe ſcripſerat Ezechiæ aſſyrius epiſtolas: in qbus fatuũ eũ eſſe dicebat/ credẽtem q; eius ſeruitũ poſſet euadere: q multas gẽtes & maxias ſubdidiſſet/ & interminabat̃ ſuadictus ſe eum diſpdere dum capet urbẽ/niſi portas apiens ſponte in hieroſolymis exercitũ eius exciperet, Quæ dum religiſſet Ezechias/ſpreuit pp ſpem quã hẽbat in deo epiſtolã uero replicãs in templo repoſuit, Rurſus aũt cũ deo uota & oſones effunderet ꝓ ciuitate & ꝓ ſalute cũctoꝝ. Eſaias ꝓpheta eum aſſeruit exauditũ/& nec in pñti tpe eſſe ab Aſſyriis obſidendũ/& in futuro oẽs q ab illo iaꝫ capti fuerant eſſe reuerſuros/& in tertio anno cũ pace opus ſuũ facturos/& ꝓpriaꝝ poſſeſſionũ ſine timore diligentiã hituros. Interea puo tpe tranſeunte/Aſſyrioꝝ Rex bello quod ægiptiis intulerat fruſtratus ab hmõi cauſa ſine effectu remeauit ad ꝓpria. Is enim cum multo iam tempore fuiſſet cõmoratus in obſeſſione Peluſii/& dum aggeres contra muros eleuati fuiſſent /quibus ciuitati nitebãtur inſiſtere/audiuit Aethiopum regem Tharachem cum multo exercitu ad ægyptiorum uenire ſolatium/& per deſertum iter facere/ut ſubito in Aſſyriorũ caſtra irrueret. Turbatus ergo eſt rex Sennacherib ac ſacerdotem qui uulcani caſtrametati quaſi rex iſte ad eum regem ægyptiorum uenĩſſet qui eſſet uulcani ſacerdos/ & obſeſſionẽ Peluſii hmõi cauſa diſſoluit. Cap. II.

RAnte itaq; rege Hieroſolymoꝝ ad deum/& deus exaudiens maximam plagã miſit in eum/& multi perempti ſunt: Herodotus autẽ errorem ideo facit/quia non Aſſyriorum dicit regem/ſed Arabum/adiiciens quia ſoricum multitudo una nocte arcus & arma reliqua comædit aſſyriorum/& ꝓpterea cum non habuerit rex arcus/exercituꝫ epulſio reuocauit. Et hæc quidem Herodotus. Beroſus autem qui chaldaicam conſcripſit hiſtoriam meminit regis Sẽnacherib/& quia regnauit ſuper aſſyrios/& caſtrametatus eſt in oẽm Syriam & ægyptum/ita dicens, Reuerſus autem Sennacherib a prælĩs ægyptiacis ad Hieroſolymam/cũ inueniſſet exercitum quem Rapſaci dimiſerat in periculo peſtilentiæ cõſtitutum/deus enim morbum populo eius immiſerat. ita ut prima nocte eorum qui obſidebant deperirent centum octoginta quinq; milia uiri cum iudicibus & tribunis, ꝓpter calamitatem hanc in nimio timore & anguſtia conſtitutis de cũcta iam militia metuens effngit cum ſua manu ad propriũ regnum in ciuitatem quæ appellat̃ Nineue. Et dum modicũ tempus ibidem cõmoratus fuiſſet/dolo a ſenioribus filiis adramelech & Seleuſtro eſt peremptus in proprio tẽplo quod dicitur araſci. Et illi qdem ꝓcede patris effugati ad armeniam diſceſſerunt/ſucceſſit aũt in regno eius aſaracodas. Terminus obſeſſionis aſſyrioꝝ contra Hieroſolymitas tali occaſione prouenit. Cap. III.

Ezechias

EZechias aũt inopinabiliʳ a terroribus liberatus gratificãs hoſtias cũ oĩ populo celebrauit deo/& cognoſcẽs/qa nulla alia eã hoſtes alios qdẽ pemiſſet/alios uero timore mortis ſimul effugaſſet ab Hieroſolymis/niſi dĩno ſolatio oĩ ſtudio & largitate uſus eſt circa dei cultũ. Non poſt multũ uero graui languore detentus a medicis qdẽ deſpatus eſt/nihilq; nec ipſe de ſe/nec eius amici ſpei ulterius ſuſtinebãt. Adiiciebaẽ aũt & alia anguſtia magna regi/ eo q; filios non hẽret/& q; moriturus eſſet deſolatã relinquẽs domũ/nec ſucceſſorẽ ſui generis hĩturus. Dũq; nimis in hac ꝑte fatigaretʳ/rogauit deum ut ei ꝓuo tpe uitã cõcederet/ donec filios hẽre poſſet/& non prius aia priuaretʳ añq; fieret pater. Cui miſertus deus petitionẽq; ſuſcipiens/qa nõ dolebat/eo q; priuãdus eſſet bonis impii/ſed ut filios hẽret/q in eius principatũ ſuccederẽt. mittens Eſaiam iuſſit ei dicere qa poſt tertiã diem euaderet caſum languoris/poſt hæc annis qndecim ſuꝑuiueret/& filios generaret. Et dum hæc mandata dei ꝓpheta dixiſſet ꝓpter nimietatẽ lãguoris/ & ea q; inopinabiliter ꝓmittebaẽ non credens ſignũ aliqd & indiciũ petit ut faceret Eſaias/q̃tenus hæc diuenti ſibi crederet/& a deo eũ miſſum uere cognoſceret. Ná ea quæ ultra rõnem ſunt/& ſpe fortiora uidentʳ hmõi rebus credunʳ eſſe ueracia. Et dum ꝓpheta interrogaſſet eũ/ qd uellet fieri ſignum/ umbrã ſolis petiit decem gradibus ad ea loca uñ uenerat remeare. Et dum ꝓpheta rogaſſet deum ut fieret/ audiens rex ipletum eſſe quod uoluit/repente diſſolutus a languore conſcendit in templum/ & adorans deũ uota debita celebrauit. Eo ſigdem tempore cõtigit Aſſyriorum regnũ a mediis ſoluꝫ qd tñ in aliis ĩdicabo. Rex itaq; babylonioꝝ Baladas miſit legatos ad Ezechiam portãtes munera/& ab eo popoſcit ut ei eſſent ſocius & amicus. Ille uero legatos libẽter excipiens/ & theſauros eis oſtẽdẽs/& armoꝝ inſtructionẽ & aliã copiã quã in auro & gẽmis hẽbat/ſimul etiã munera præbens regi Balado deferenda dimiſit eos. Tunc Eſaias ꝓpheta uenit ad regem/& reqſiuit uñ fuiſſent q uenerant. Qui dixit de Babilonia eos a ſuo rege ueniſſe/& oñdiſſe ſe eis uniuerſa/ ut uidentes diuitias & uirtutẽ regni cognoſcerẽt/& regi ſuo renũciarẽt. Cui ꝓpheta reſpõdens. Scito inqt nõ poſt multũ tps ad Babyloniã filios tuos/& diuitias trãſmigrandas/inſup & nepoteſ tuos eunuchos eẽ faciendos & amiſſuros uirile nomen/& regi Babyloniæ ſeruituros. Hæc enim prædixit deus. Ezechias cõtriſtatus in his q; dicta fuerãt/ait nõ ſe qdem uelle ſuã gẽtem in talibus ærumnis incurrere/ſed qa ipoſſibile eſt q; apud deũ deliberata ſunt poſſe mutari/rogabat ut uſq; ad uitã ipſius pax ꝑmaneret. Meminit aũt Baladi regis babyloniorũ Beroſus. Cũ itaq; ꝓpheta. Eſaias indubitãter & mirabiliter de ueritate cõſideret/& nihil falſi pœnitus loq̃reʳ/oĩa q̃cũq; ꝓphetauit/ſcribẽs dereliqt in libris ut ex effectu poſtea oĩbus appareret. Et nõ ſolus iſte ꝓpheta/ſed & alii numero duodeci; idem fecerunt/& oẽ ſiue bonũ ſiue cõtrarium quos apd̃ nos fit/ſcdm illoꝝ dictũ ꝓuenire dinoſcitur. Sed hoꝝ ſingula denuo declarabimus. Ezechias aũt rex dũ ſup uixiſſet tps qd ꝑdiximus/ & oẽ illud ſpacium in pace deguiſſet/mortuus eſt ãno uitæ ſuæ qnquageſimo & quarto/in qbus regnauit uiginti & nouem. Cui ſucceſſit regno filius ꝓprius nomine manaſſes/de matre qdem noſe Abhiſida/ q a pater/nis uolũtatibus abſciſſus/& ad diuerſa cõuerſus/oẽ genus malignitatis oñdit/& nihil ĩpium dereliqt/ſed iniqtates Iſrahelitaꝝ imitatus eſt/qbus in deũ delinquẽtes affligebãtur. præſumpſit ẽt tẽplũ dei polluere ſimul & ciuitatẽ oẽmq; paritet regionẽ. Nam ſpernẽdo deum & ad hoc uſq; ꝓuenit/ut omnes hebræoꝝ iuſtos occideret/neq; ꝓphetis ꝑceret. quoꝝ quotidie ſingulos ꝓmebat/& eoꝝ ſanguine Hieroſolymoꝝ/plateas irrigabat. In his iratus deus miſit ꝓphetas ad reges & populũ ꝑ quos interminatus eſt eaſdẽ ei futuræ calamitates/in qbus incurrerant fratres eoꝝ iſrahelitæ/cum ei iniurias intuliſſent. Illi uero nõ credidere eorum uerbis/quibus lucrari potuerunt ut nihil mali paterentʳ operibus autem cognouerũt fuiſſe uera quæ a prophetis prædicta ſunt. Capi. IIII.

AGitur dum in eis ꝑſeuerarent. bellũ ſuper eos intulit rex Babyloniorũ & Caldeorũ. Is. n. miſſo exercitu in iudæam & regionẽ eoꝝ depopulatus eſt/& regẽ Manaſſen dolo captũ & ad ſe deductum/habuit ad ea q; uoluit tormenta ſubiectũ. Manaſſes aũt tũ e intelligẽs in qbus malis eſſet/& hoꝝ oĩum ſe arbitratus auctorem/ſupplicabat deo ut ei hoſtẽ ſuũ clementẽ faceret atq; miſericordem/cui⁹ oĩonem deus exaudiens/hoc ei cõceſſit/ & remiſſus a rege Babyloniorũ ad ſua regna reuerſus ẽ. Cunq; ueniſſet ad Hieroſolymã/prioꝝ qdem delictoꝝ q; circa deum geſſerat pœnitens/ſtudebat ẽt memoriã ſi eſſet poſſibile ab aio ſuo repellere. & ad ſeruitutũ ei⁹ & oẽm cultũ diuinæ religionis accedere/tẽplũ quæ purgare & ciuitatem/& ad hoc ſolũ erat decætero cõſtitutus/ut gratias deo pro dono ſalutis exolueret/quatenus in omni uita eius ei ꝓpitius ꝑmaneret. Hæc autem ipſe & populum agere docui/agnoſcẽs ĩ quibus calamitatibus incidiſſet propter ritum qui ſancte cõuerſationi erat aduerſus/& ædificãs rurſus altare ſolẽnes hoſtias immolabat ſicut Moyſes diuinam expoñdo culturam. Eodẽ itaq; mõ & pro Hieroſolymoꝝ cautela cogitauit/ ita ut etiaꝫ muros ãtiquos cum multo ſtudio reparet/& alios ultra eos erigeret/ & turres eminẽtiſſimas exaltaret/cuſtodias uero q; añ ciuitatẽ fiunt multa munitione firmauit/& ſic in oĩbus a priori conuerſatiõe mutatus eſt/& poſthæc hũit beatiſſimã uitã/ut multi imitatores eius eẽnt/ ex quo coe-

pit dei

pit dei colere pietatē. Qui cū uixisset ānis lx. & septē & regnasset qnq̄ginta & qnq; defunctus est/ & sepultus i hortis suis. Cuius regnū puenit ad eius filiū Ammō & nomen eius matris fuit Massel mis de ciuitate Iechabath. Qui dū imitaret opa pris eius quæ ille in iuuentute sua præsumpserat/ dolum passus a suis in domo sua pemptus est/ cū uixisset annos quattuor & uiginti/ & in regno fe/ cisset tres. Populus aūt eius peremit iterfectores/ eūq; cū patre sepelierūt/ regnūq; Iosiæ eius filio tra/ diderunt cū esset annoꝝ octo. Cuius mater qdē de ciuitate fuit Voscheti nomie Ezi. Erat uero ille natura benignus/ & ad uirtutē uiriliter pparatus/ & in studiis Danit regis & intētione & regula to/ tius dispōnis eius itentus. Cunq; ad duodecimū ætatis ueniisset annū/ pietatē & iustitiā in se mirabilē esse mōstrauit. Cunctūq; nāq; populū correxit & monuit/ ut derelicta idoloꝝ secta/ quasi nō essent/ dii colerent pfium deū/ & opa sil maioꝝ patrum in qbus deliq̄rant uelut senior emēdabat/ q̄ uero bñ & oportunæ facta cognouerat/ obseruabat/ & hoꝝ imitator erat/ & p suam sapiam & intellectū naturalē similia celebrabat/ cōsiliis utiq; & bonis & traditiōibus tradens sensum. Sequēs.n. leges ut iut ordinē ciuitatis/ & pietatē circa deū gerens/ oia pspere gubernabat/ & maxime q̄ a priorum re/ gum iniqtate recedebat. Qui & oēm ciuitatē & puinciā purgauit/ & lucos extraneos q̄ facti fuerāt absstulit/ & ormaneta quæ in eis a poribus fuerāt ad iniuriā dei oblata depulit/ & tali mō populū ab hmōi secta retractū ad religionis diuinæ iura cōuertit. Qui & legitimas obtulit & holocaustoꝝ sa/ crificia altari solēniter rursus exhibuit/ & in unaq̄q; ei iustitiā nō minus q̄ aīæ suæ coluit medicinā/ misitq; in totā puinciam iubens ut q uellent auꝝ & argentū deferrent ad repatiōem tēpli p̄ sua uo/ luntate atq; uirtute. Dum itaq; pecuniæ allatæ fuissent ad sollicitudinē tēpli & eius expēsas ppposuit Amasiā q̄ erat & supra ciuitatē scriptorē & Saphan/ & scribam monumētoꝝ Ioan/ & pōtificē He/ lyachim. Qui dilatione nulla segnitie faciētes/ sed instructores/ & oia quæ erant necessaria ppabant & hoc mō repatione tēpli celebrata pietas regis ostensa est. Qui dū octauūdecimū ipii hēret annū misit ad Helyachim sacerdotē iubens ut pecuniæ q̄ remāserāt cōflarētur/ & fierēt exinde crateres/ & libatoria & phialæ ad ministeriū dei/ insup & q̄tūcūq; auꝝ & argentum esset in thesauris/ ēt hoc pferret ad crateras/ & ad uasa hmōi facienda. Proferrens aūt Helyachim pōtifex auꝝ/ inuenit libꝝ sacrū Moysi in templo positū quē simul eiiciens dedit scribæ Saphæ. Qui dū relegisset uenit ad regem/ & dū oia quæ iusserat fieri/ terminū significasset/ relegit ei & librū illū. Tunc ille cū uerba li/ bri eius audisset/ scissa ueste sua uocauit pōtificem Helyachim/ & ipsum scribā/ & necessarios simul & amicos/ misitq; eos ad qnādā mulierem pphetissam noie Holdā uxorē Salomi cuiusdā insignis uiri & nobilitatē pclari; iussitq; ut euntes cōsulerent eā/ si ppitius fieret deus/ cū metueret ne patri/ q̄ cando Moysi leges & mandata maioꝝ piculum transmigratiōis incurrerēt/ & ad extraneas ter/ ras uenientes uitā agerent miserabilē. Audiens aūt pphetissa quæ fuerant a rege mādata/ iussit ut re/ meantes dicerēt regi: ga diuinitas qdē decretū quod iā cōtra eos ptulerat præcibus ifirmari nō pos/ set. i. ut populus nō piret/ aut nō de puincia pelleret/ aut bōis tunc pñtibus mime puarētur/ dū trā/ gressi fuissent/ leges/ & tanto tpe pœnitentiā non egissent/ pphetis utiq; monentibus ut sobrie uiue/ rent/ & in pietatis supplicia deuitarēt/ quæ faciēda dicebat ut crederent/ qa deus est/ & nequaq̄ mē/ titus in uerbis q̄ p pphetas suos pnuncianit/ ppter iustitiā tñ regis retinēdas istas ærumnas/ & post eius obitū definita supplicia populis iferenda. Igitur illi q̄ missi fuerant muliere pphetante/ remeā/ tes nunciauerūt regi. Tunc ille mittens ubiq; iussit populū ad Hierosolymā cōuenire/ & sacerdotes atq; læuitas/ & oēm ætatem simul adesse pcepit. Quibus cōgregatis/ primū qdem eis sacros legit li/ bros: & stans in tribunali in multitudine mædia/ coegit cūctos fidē & iuramēta pbere/ ut apud deum/ flerent/ & Moysi leges p oia custodirent. Illi uero pmptissime & iuraūerūt/ & pcepta regis iple/ repmiserunt. Mox itaq; sacrificia celebrantes/ deū sibi poscebant esse ppitiū. Rex aūt sacerdoti p/ cepit ut si qd̄ aliud uas a parentibus eius oblatū idolis aut diis extraneis inueniret ut tēplo pferret. Et dum fuissent multa collecta/ cōburens ea cineres eoꝝ dispersit in fluuiū/ & sacerdotes idolorum qui ex genere non erant Aaron interfecit. Dum hæc ergo fecisset in Hyerosolymis/ pcessit in uni/ uersam puiciam/ & lucos qui ab Hieroboam rege ad honorem deoꝝ extraneoꝝ facti uidebant ex/ terminauit/ & ossa falsoꝝ pphetaꝝ super altare qd̄ prius Hieroboā cōstruxerat cōcremauit. Ea igi/ tur quæ ueniens pphēta ad Hieroboā/ cū ille sacrificaret/ & populus audiret quæ futura eē prædixe/ rat mō terminū pceperunt/ quando ex genere Dauid Iosias nomine fecit ea quæ prædicta sunt an/ te annos trecentos sexaginta & unum. Post rex Iosias pfectus est ad cūctos Israhelitas q̄ captiuitatē & seruitiū Assyriorum effugerūt/ eisq; suasit: ut impios actus & honores deorum extraneorum re/ linquent/ & patrium maximūq; colerent deum/ eiq; dicarent & domos & uicos. Perscrutatus est aūt & ciuitatem/ ne quod forte idolum habentes intra sua tecta celarent/ necnō & currus q̄ ædifica/ ti fuerant a prioribus regibus/ & quæq; alia huiusmodi erant quæ uelut deos adorabant/ pariter cū/ cta amputauit. & hoc modo purgata omni prouincia ad Hierosolymam omnem populum conuo/ cauit: & ad azymoꝝ festiuitatem quæ pascha dicit/ eos adduxit/ donauitq; populo in pascha nouellos

edos & agnos

edos & agnos triginta milia/boues autem ad holocauſta tria milia. Præbuerũt aũt & primi Iudæoꝝ propter paſca ſacerdotibus agnos quinq; milia & leuitis agnos duo milia/ſexcentoſq; eorũ præſules obtulerunt/boues uero quingentos. Et dum eſſet hæc abundantia quadrupedum ſacrificia faciebant Moyſeos legibus hoſtias ſingulas enarrantibus ac miniſtrantibus/nec fuit alia ſimilis feſtiuitas apud Hebræos a Samuelis propheta temporibus. Cauſa uero eius feſtiuitatis hæc erat/ut omnia ſecundum legis antiquam traditionẽ paternæ ſolennitatis efficerent. Capi. V.

POſt hæc aũt dũ Ioſias in pace atq; diuitiis & gloria ſuper oẽs excelleret. Nechao rex ægyptiorũ caſtra poſuit ad Eufratẽ fluuiũ ut contra Medos & Babylonios dimicaret/qui aſſyriorũ ſoluerunt principatum. Habebat.n. deſiderium ut regnaret in aſia. Et dum ueniſſet ad ciuitatem Medin/quæ erat de regno Ioſiæ/prohibebat eum rex Ioſias per ſuã prouinciam contra medos iter efficeret. Tunc mittens legatos ad eũ Nechao/ſignificauit non ſe cõtra exercitum ducere/ſed ad Eufraten fluuium properare/adiiciens q; eũ nõ deberet ꝓuocare ad ſua bella/prohibendo ne aliena iret ad prœlia quo tendebat. Ioſias uero nõ aquieſcebat uerbis Nechao/ſed inſtabat ne iter ſuum per eius faceret regiõem reor urgebat eum/ut quod imminebat accideret. Nã dum aciem exercitus ſui componeret/& in curru uectus a cornu tranſiret a cornu/quidam iaculatus eum ægyptiorum a belli feſtinatione ſuſpendit. Mox enim uulnere nimis affectus/iuſſit exercitũ reuocari ad Hieroſolymamq; remeauit. Qua plaga defunctus eſt/ſepultuſq; magnifice in patriis monumentis. Qui uixit annis triginta & octo/regnauit autem ex eis unum & triginta/omniſque populus eum multis diebus magno luctu gemituq; deflenit/ſed & Hieremias propheta mortis eius carmẽ lamentabili modulatione compoſuit/quod hactenus noſcitur permanere. Hic uero propheta etiam futurã ciuitatis cladem prædixit/ſcripto reliquit ſimul & captiuitatẽ nunc apud nos habitã/& Babyloniorũ migrationem. Et non ſolum iſte prædixit hæc populo eſſe uentura/ſed & propheta Ezechiel primus de his duos libros cõſcribens/plebi reliquit. Erant autem ambo genere ſacerdotes/ſed Hieremias quidẽ in hieroſolymis eſt cõmoratus a tertiodecimo anno regis Ioſiæ uſque dum ciuitas uaſtaretur & templum. Quæ uero ꝺ hoc propheta prouenerunt loco proprio declarabimus. Mortuo ſiquidem Ioſia ſicut prædiximus ei ſucceſſit in regnum filius Ioacham cum triuium & uiginti eſſet annorum. Et hic quidem regnauit in Hieroſolymis/matrem uero habuit Amital de ciuitate Abana/fuitque impius & ſceleſtus. Capi. VI.

REx igitur ægyptiorũ dũ fuiſſet a pugna reuerſus euocauit Ioachã ad ſemetipſum de ciuitate Syriæ quæ dicit Emath. Qui dum ueniſſet eum repente uinxit/& ſeniori fratri eius ex eodem patre progenito nomĩe Eliachim. tradidit regnum mutãs ei nomen ioachim. Prouinciæ uero tributum poſuit centũ argenti talenta/& unum auri. Ioachim ergo has pecunias exoluebat. Ioachim aũt deduxit in ægyptũ/qui etiam mortuus eſt in ea dum regnaſſet tres menſes/& dies. x. Ioachim uero mater uocabatur Zabud de ciuitate Abunia. Hic uir erat natura iniuſtus & ualde nequiſſimus/& neque circa deũ ſanctus/neque circa homines mãſuetus Cap. VII.

DVmq; quartum regni haberet annum. Babyloniæ principatum quidam nomine Nabuchodonoſor accepit eodemq; tempore cum magno apparatu ad Circamin ciuitatẽ uenit/quæ eſt iuxta Eufraten/pugnaturus contra regem Aegyptiorũ Nechao ſub hoc enĩ Syria erat uniuerſa. Dumq; cognouiſſet regis Babyloniæ uoluntatem. Nechao pœnitus non expauit/ſed cum magno brachia ſuper Nabuchodonoſor ad Eufraten uenit. Qui facto cõgreſſione deuictus eſt/& multa milia uariis rebus belli amiſit. Tranſiens autem Eufraten babyloniæ rex omnem Syriam uſq; ad Peluſium cœpit præter iudæam. Quarto igitur anno Nabuchodonoſor/qui erat octauus ioachim regis Hebræorum contra iudæos cum magno exercitu caſtrametatus eſt ex Babyloniæ tributa exacturus ab ioachim/aut certe dimicaturus. Ille uero metuens eius minas/& pacẽ hẽre deſiderãs/præbuit ei tributa quæ præceperat annis tribus. Capi. VIII.

TErtio anno audiens Aegyptios denuo cõtra Babyloniam pugnaturus tributa nõ reddidit/ſed ſpe ægyptiaci belli deceptus eſt. Nã pugnare cõtra eum ægyptii minime præſumpſerũt. Propheta itaq; Hieremias quottidie ꝓdicabat/quia fruſtra ægyptioꝝ ſpe teneret/& quia imineret ciuitati ut a rege Babylonio uaſtaret/& rex Ioachim ſubderet ab eo. Sed hæc nulla utilitate dicebat/qñ qui crederet nullus erat. Nã & populus & ꝓnceps audientes hæc negligebãt/& indignãtes ſuper his quæ dicebant quaſi augurium aduerſus regẽ ꝓpheta ferret/accuſabant eum & ſubiectũ iudicio ut ad ſuppliciũ quoque traderet/cõtra eum dari ſententiam poſtulabant/quod multi quidẽ aduerſus eũ fieri decreuerũt/ſeniores autẽ receſſerunt. Qui ea uolutate qua iuſtæ prophetã abſoluerant/& ipſa etiam aliis ſuadebant ne quid mali fieret Hieremiæ dicentes/quia nõ ſolũ iſte ciuitati prædiceret futura/ſed & Micheas ante eũ olim talia prædixiſſet/& multos ſcirẽt hmõi uerba dixiſſe/quorũ nullus a regibus aliquid ptuliſſet/ſed quaſi ꝓphetæ dei honorati fuerãt. His itaq; uerbis mitigãtes turbas/eripuerunt Hieremiã a diffinito ſupplicio. Qui omnes

prophetias ſuas ſcribens/ieiunáte populo. & in eccleſiam cõgregato in templo menſe nõ/quo anno regis Ioachim/relegit librũ quẽ de futuris rebus ciuitati & populis & templo conſcripſiſſe uidebatur. Audiẽtes itaq; ꝓncipes tulerunt ab eo librũ/iuſſerũtq; eũ & ſcribã Baruch de medio tolli/ne q buſdã forẽt manifeſtati. Ipſi uero librũ portãtes regi dederunt. Qui ꝑſentibus amicis iuſſit ſcribã ſuum relegere/& audiens quæ ſcripta noſcebant in libro/iratus rex diſrupit eũ & igne cremauit/& requiſitos Hieremiã & Baruch iuſſit ad ſe puniendos adduci. Illi ſiquidẽ eius tũc irã declinauerũt/nõ poſt multũ uero tempus uenientẽ cõtra ſe eũ magno exercitu regẽ Babylonioꝝ/fœderis iure ſuſcepit propter metũ eorũ. quæ dicta fuerant a propheta credens nihil ſe fore paſſurũ/neq; per obſeſſionem neq; per pugnã. Dumq; rex Babyloniæ itraſſet in ciuitatẽ/fidem nequaquã ſeruauit/ſed & iuuenes fortiſſimos & pulchritudine decoros Hieroſolymitaõrũ occidit una cũ rege ioachim. Quẽ etiã añ muros inſepultum proiici iuſſit/filiũ uero eius Ioachim conſtituit regẽ uniuerſæ ꝓuinciæ. Eos aũt qui erant in dignitatibus cõſtituti numero tria milia captiuos duxit in Babyloniam inter quos erat propheta Ezechiel cum eſſet adhuc puer. Hic ergo finis habuit Ioachim regem/qui uixit quidem annis ſex & triginta/regnauit autem duodecim. Succeſſor uero eius regni ioachim de matre nomine Onas regnauit menſibus tribus & diebus. x.

Capi. IX.

REgem ergo Babylonioꝝ qui ioachim conceſſerat prineipatũ repente timor inuaſit. Formidatus eſt enim ne forte habens mali memoriam pro nece paterna prouinciam eius inuaderet. Et mittens exercitum regẽ ioachim in hieroſolymis obſidebat. Ille uero cũ eſſet natura benignus & iuſtus noluit ciuitatẽ propter ſe uidere pericula ſuſtinere ſed ſumẽs matrem & cognatos tradidit obſides ducibus qui fuerant a Babylonia regeq; directi accipiẽs ab eis iuſiurandum ut nihil mali pateretur nec ipſe nec ciuitas/quoꝝ fides nequaquam manſit inuiolata. Non enim ſeruauit eam babyloniæ rex/ſed præcepit principibus ſuis/ut omnes qui erant in ciuitate iuuenes captiuos ſumerent pariter & artifices eoſq; ad ſe ligatos adducerent/qui omnes fuerunt decem milia & octingenti triginta & duo/ſimul & ioachim cum matre pariter & amicis/quos deductos ad ſe habuit in cuſtodia. Patrum uero ioachim nomine Sedechiam conſtituit regem. accipiens ab eo iuſiurandum ut ei prouinciã cuſtodiret & nihil hoſtiliter ageret/nec faueret ægyptiis. Sedechias autem erat quidem annorum uiginti & duorũ quãdo accepit regnum/& nomen matris eius Amias. Fuit. n. contra iuſticiam ſuperbus. circa quem impii locũ maximũ hẽre uidebantur. Quapropter & propheta Hieremias ad eum ueniẽs crebro teſtabatur dicẽs/ut reliquas quidẽ impietates & iniquitates deſereret/& iuſticiæ prouideret/& neq; duces qui eſſent maligni reſpiceret/neq; falſis ꝓphetis eum ſeducentibus crederet/quaſi nequaquam contra ciuitatẽ babyloniæ rex dimicaret/quia Aegyptii contra eum bella rurſus inferrent & uincerent/quaſi hæc uerba non eſſent/nec hoc modo uentura forent. Sedechias ãt dũ audiret prophetam hæc dicẽtem conſentiebat ei per oĩa tãquã uera loquenti/& q̃ſi ꝓdeſſent ei/ut eius crederet uerbis/ſed rurſus eius amici ſubuertebãt eius mentẽ & a ꝓphetæ dictis ad ea quæ uoluerãt adducebãt. Prophetauit ãt Ezechiel in babyloniæ futuras populi calamitates/& hæc miſit in Hieroſolymã/ſed Sedechias eorum prophetiis nõ credidit ꝓpter huiuſmodi cauſam. Alia ſiquidem uniuerſa conſona a prophetis edicta ſunt/quomõ & ciuitas uaſtaretur. & ipſe Sedechias duceretur captiuus in babyloniam/diſcordabat autẽ Ezechiel dicens quia Sedechias babyloniam non uideret cum Hieremias dixiſſet/quia uinctum eum rex babyloniæ duceret/& eo q; non idem uterq; dixiſſent/etiam illa quæ cõcordabant nõ eſſet uera dicebat/licet ei omnia ſecundum eorum euenirent prophetias/quæ tamen opportunius declarabimus. Igitur ſocietatẽ Babyloniorum quam habuit annis octo/diſſoluit/& ſemetipſum ad ægyptios tranſtulit/ſperans cũ illis contra babylonios præualeret.

Capi. X.

INterea dum hoc cognouiſſet Babyloniæ rex caſtra mouit aduerſus eum/& afflicta prouincia/& munitiones eius una diripiens/ad ipſam Hieroſolymoꝝ ciuitatẽ obſidẽdam cũ magno ueniebat exercitu. Rex ergo Aegyptius audiens qa Sedechias eius amicus eſſet obſeſſus/ſumpta uirtute maxima bellatoꝝ uenit ad iudæam quaſi eius ſolaturus obſeſſionem. Babylonius autẽ receſſit ab Hieroſolymis/& occurit ægyptiis/eiſq; cõgreſſus prœlio ſuperauit/& eos in fugam uerſos de Syria coegit exire/Dumq; diſceſſiſſet babyloniorũ rex ab hieroſolymis/deceperunt falſi prophetæ Sedechiã dicentes/quia neq; babylonius rex denuo pugnaret/& cõtribuli eorũ quos de prouincia ad babyloniã demigrauerat cum dei uaſis omnibus quæ rex tulerat ad hoc templũ reuerterentur. Sed Hieremias his cõtraria atq; uera tranſiens in mediũ prophetauit/dicens/quia male quidem facerẽt illi qui regi talia ſuaderent qñ præ Aegyptios nihil iuuari poſſent quos utique deuincens babyloniæ rex in hieroſolymã remearet/eamq; fortiter obſideret/& populũ fame corrũperet ac reliquos captiuos abduceret/ſubſtantiaſq; diriperet/ſimul & tẽpli diuitias exhauriret/& illud inſup cõcremaret/ciuitatẽq; ſubuerteret/& eẽnt ſeruituri babyloniæ regi/eiuſq; nepotibus ãnis. lxx. A quoꝝ ſeruitio nos inquit tũc remouebunt Perſæ & Medi babyloniorum deſtruẽtes

imperiũ

imperium & ad hanc remeantes urbem/ædificabimus templum rursus/& Hierosolymam denno re parabimus. Hæc dicente Hieremia plurimi quidē crediderunt/principes aūt & impii excessisse eum a sua mente dicebant/eumque sub hoc fomite deridebant. Igit cum ei placuisset ad patriam propere rare/quæ dicitur Anathoth/uiginti stadiis procul ab Hierosolymis cōstituta inueniens eum in itine/re quidem principatū cōprehensum detinuit/calumniā faciens ei quasi ad Babylonios iret. Illi mē/tiri quidem illum & calumniari sibi/crimenq; inferre/se uero ad patriā properare dicebat. Qui ad hæc uerba non flexus uictum deduxit ad iudices magistratuū/a quibus omnia uerbera & tormenta perpessus/ad necis supplicia reseruabatur/qui quoddā per tempus hæc quæ prædiximus iniuste su//stinuit. Anno nono Sedechiæ regis/decima die mensis decimi. Babyloniæ rex ad Hierosolymam castra metatus est/& sedens circa eam decem & octo mēses/cū studio magnæ uirtutis obsedit/obsessosque hierosolymitas duo mala alia & maxima deprimebant morbi languor & fames eis uehementer insistens. Hieremias uero propheta cum esset in custodia non cessabat/sed clamabat/prædicebatque aperte monendo populū ut regē Babyloniorū portas aperientes exciperent/hoc.n. facto eos cū omni domo posse salutari/alioquin radicitus asserebat euelli/prædicebatq; pariter quō si qui māserint in ciuitate omnino perirent/aut fame consumpti aut gladiis hostiū. Si uero ad hostes cōfugerēt/& inimicos & mortē quodammodo declinarent. Principes hæc audientes inter ipsa mala consistentes non patiebantur eius uerba animo suo percipere/sed cum ira uenientes indicauere regi/& accusantes eum quasi uæsanū occidendū esse propheram poscebant qui eorum animos frangeret/& malis promissionibus audaciā populi ualde molliret/qñ dū parati essent oēs pro eo & patriæ salute pugnare ille moneret ut ad hostes fugerent uniuersi/quia ciuitas capienda foret/& oēs in ea pariter perituri. Rex uero ipse quidē pro bonitate & iusticia iratus non est. Sed ne principibus tali tempore uideret esse contrarius/permisit eis ut facerent prophetæ quod uellent. Qui hoc sibi agere concesso/mox ingredientes in carcerē/& sumentes eum in quendam lacum plenū cœno deposuerunt/ut morte propria suffocatus extingueretur. Ille ergo usque ad guttur in luto depositus in his uigebat angustiis. Quidā uero seruorū regis honoribus decoratus genere æthiops erumnas prophetæ regi nunciauit. dicens nō recte amicos & principes eius fecisse ut ꝓphetā in cœno submergerēt/quod opus omni morte & uinculis esset amarius. Hæc cū audisset rex pœnitentia ductus/quia propheta principibus tradidisset iussit æthiopi/ut sumptis triginta regis ministris & funibus/& quicquid expediret ad salutis eius utilitatē/cum festinatione Hieremiā abstraheret. Ethiopus aūt sumens quod præceperat/rex prophetā de lacu reduxit/& sine custodia esse permisit. Euocante uero eū rege latenter/& requirente siquid ei diuinum in rebus præsentibus posset edicere/ille habere quidē se quod diceret asserebat sed nō sibi fore credendū/nec dum moneret audiendū/qñ iam quasi malū aliquid agentem amici perdere decreuissent. Vbi sunt inquit nūc qui Babyloniū nequaquā dimicaturū esse dicebant/audientesq; fallebant. Sed & si nūc ueritatē dixero/morte me condemnabis. Cuiq; ei rex iusiurandū præbuisset/quia nec ipse eū timeret/nec principibus supplicii iure cōtraderet/data fide securus/suadebat ei/ut babylōiis traderet ciuitatē. Hæc.n. dicebat ei deū ꝓ se ꝓphetare si liberari uellet/& præsentia pericula declinare/& neque ciuitatem usq; ad fundamēta deiici/nec templū ab hostibus concremari/quod si nō fieret ipse malorū auctor & sibi & ciuitati huius calamitatis existeret. Hæc audiens rex/uelle se quidē quæ monebat facere dixit/& expedire sibi/sed metuere cōtribules/qui ad regem babyloniæ perrexissent/ne accusantibus eum periculo subiacerent. Quem propheta cōfortabat/& frustra supplicii suspicari dicebat/nihil mali passurum/si Babyloniis traderet ciuitatē/nec ipsum/nec filios/nec uxores eius/insuper & quia templū maneret illesum. Et Hieremiā qui deum cum hæc dixissent dimisit rex præcipiens/ut nulli ciuiū quæ locuti fuerant proderet/sed neque ꝓncipibus aperiret/qui si cognoscentes eū a rege uocatū requirerēt/ut quid cū eo locutus fuisset/eis quoque narraret diceret quia poposcisset/ne in uincula aut in carcerē denuo traderet. Qui scilicet eis hoc dicebat/dum uenientes ad prophetā requirerent quid locutus fuisset ad regē. Hæc quidem ita sunt gesta. Babylonius aūt obsessionē grauius inferebat/faciens turres cū magnis ædificiis/& aggeres ingentes exaltans ex quibus resistebat de muris pugnare nitentibus multasq; machinationes erexit æquās muris per circuitū ciuitatis. Illi siquidē qui intra urbē erant fortiter & ꝓmptissime resistebant/neque fame/neque languore fatigati/& licet intus his passionibus augerent animo/tñ fortes uidebant/ad prœliū/in nullo adinuentiones inimicorū & machinamēta expauescentes/sed cōtrarias machinationes in omnibus quæ faciebant illis opponere cogitātes/ita ut magnū certamē esse babyloniis simul & Hierosolymitis uelocitatis atq; prudētiæ/his quidē nihil arbitrātibus amplius cōmodi quam captionem illius ciuitatis/his autem salutem suam non in alia causa ponentibus/nisi ut magno studio laborarent/& non desperarent excogitare quibus modis hostium machinamenta destruerent. Et hæc passi sunt mensibus octo & decem donec fame uastarentur & iaculis quæ turribus iaculabantur aduersus eos hostes. Capta est ergo ciuitas undecimo anno sedechiæ regis quarto mense/die nono/cœ/

perunt̃q; eā principes Babyloniorum quibus obſeſſio a rege Nabuchodonoſor uidebatur eſſe commiſſa. Ipſe aūt in Reblatha ciuitate cōmorabat. Nomina principum qui hieroſolymam ſubdiderūt hæc ſunt. Hergella. Sarrare. Matuſe. Megarus. Nabuzardan. Saris. Capta itaq; ciuitate circa mediam noctem/& principibus hoſtiū ingreſſis in templū/agnoſcens hæc Sedechias rex ſumptis uxoribus/& filiis/& principibus/& amicis/de ciuitate fugit p deſertum ualde tutiſſimum. Quod dū a quibuſdam traditiis principibus babyloniorū indicatū fuiſſet diluculo eum perſequi ſunt egreſſi. Quē dum circa Hierieuntē apprehendiſſent/eum circundederunt. Amici uero & principes Sedechiæ fugiebāt dum hoſtes proximos eſſe conſpicerent/diſperſiq; ſunt relinquentes eum/alter ad aliū locum fugiēs & unuſquiſque ſe liberare contendens. Quem comprehenſum cum paucis/hoſtes cū uxoribus atq; filiis duxerunt ad regē. Venientem quoque ad ſe regem. Nabuchodonoſor impium & infœlicem uocare cœpit/& iuſiurandi immemorem quod præbuerat ut ei prouinciam cuſtodiret. Super hæc aūt eum obiurgauit eum ingratum/quia dum ab eo percepiſſet imperium quod ab eius fratre tulerat & illi tribuerat/contra munificum largitorem egiſſe uidebat̃ hoſtiliter. Dixitque poſt hæc. Magnus deus/qui habens tam nequitiam odio/noſtro te ſubingauit imperio. His igitur uerbis uſus aduerſus Sedechiam/filios eius iuſſit pariter & amicos cōtinuo pimi ipſo ſcilicet Sedechia & aliis captiuis inſpicientibus deinde oculos eruens Sedechiæ eumque uinciens/perduxit in babyloniā. Hæc uero prouenerunt ei quæ Hieremias & Ezechiel prophetauerant/quia comprehenſus duceretur ad babylonicum regem/& loqueretur ei ex ore ſuo & uideret ſuis oculis eius oculos ſicuti Hieremias dixit ceteatus autem & ductus ad babyloniam/eam non uidit/ſicut Ezechiel prædixit. Hæc igitur quæ ſufficienter poſſunt dei manifeſtare naturam neſcientibus explanauimus/quomodo diuerſa eſt atque multimoda & uniuerſa ordine ſuo conſpiciens & quæ congruant agi prædicens ignorantiāque hominum & in fidelitatem redarguens per quæ curari nequiuerunt ab his quæ erant paſſuri. Nam cū ea quæ prædicabantur cuſtodire nollent/calamitatibus noſcuntur eſſe contraditi/ita ut eſſet impoſſibile uti ab ea declinarent. Igitur qui de genere Dauid regnauerunt huiuſmodi conuerſationem habere noſcuntur. Fuerunt autem uiginti & unus uſque ad ultimum regem/regnauerūtque omnes annis nongentis/& quatuordecim menſibus ſex diebuſque decem. Ex quibus principatum tenuit primus eorum Saul annis uiginti/non tamen ex ea tribu conſiſtens. Porro babylonius miſit principem militiæ ſuæ Nabuzardam in Hieroſolymam/ut expoliaret templum præcipiens/ut & illud incenderet/& regalia pariter/& ciuitatem ad pauimentum uſque deponeret/& populum in babyloniā migraret. Qui dum ueniſſet ad Hieroſolymam undecimo anno Sedechiæ regis/& templum ſubuertit/& uaſa dei aurea argenteaque tulit necnon & maximum cantharum/quē impoſuit Salomon/inſup & columnas æreas/& capita earum/aureaſque menſas/& candelabra/& hæc auferens templū quoque ſuccendit/menſe quinto/initio mēſis/anno undecimo ſedechiæ/octauo decimo autē Nabuchodonoſor. Succendit autem & regalia/ciuitatemque deſtruxit/& templū ita cōcrematū eſt/poſt trecētos & ſeptuaginta annos/& menſes ſex/dieſque decem/ex quo illud cōſtat ædificatū/ab egreſſu aūt populi/tunc erant anni mille ſexaginta/duo mēſes ſex/dieſque decē a diluuio uero uſque ad naſtationem templi/omne tēpus fuit annorū mille/nongentorū quinquaginta ſeptē/menſium ſex/dierū decem/ex quo uero factus eſt Adā uſque ad ea quæ prouenerunt tēplo/anni ſunt tria milia quingenti tredecim/menſes ſex/dies decē. Tantus ergo numerus annorū erat. Quæcunq; geſta ſunt ſingula ue prouenere manifeſtauimus. Princeps itaq; regis Babylonis poſtquā Hieroſolymā & templū ſubuertit/ſumens captiuos migrauit eos & pontificē & Zardā & ſacerdotē Ioſedech ſecundariū eius & cuſtodes templi/& tres eunuchos qui erant ſuper armatos/& amicos ſedechiæ ſeptē & ſcribā eius/& alios principes ſexaginta/quos oēs cū uaſis quæ deprædatus eſt deduxit ad regē in Reblatha prouinciæ ſyriæ ciuitatē. Rex aūt pontificis quidē & principū ibi capita iuſit abſcidi. ipſe uero oēs captiuos & Sedechiā deduxit in babyloniā uinctū quoq; circūegit & Ioſedech pontificē filiū Sacræ pontificis/quē occidit babylonius in Reblatha ſyriæ ciuitate/ſicut dudū iam deſignatū eſt. Igitur quia gentus regū explanauimus/& qui fuerant/& eoꝝ tēpora cuncta narrauimus/neceſſariū iudicaui/ēt nomina referare pontificū qui pontificatum regum tēporibus habuerunt. Primus ſiquidē Sadoch pontifex templi fuit/quod Salomon ædificauit/poſt eum filius Achimaas in eius honore ſucceſſit/poſt Achimaā Zarias/poſt hunc autem Ioramā & poſt eum Anxi Ioram/deinde Fideas/poſt fideam Sudeas/poſt hunc Bilus/Bilo uero ſucceſſit Ioatham/cui rurſus Vrias Vriæ uero Nerias/poſt Neriam Odeas fuit/poſt hunc Sallom/deinde Belchias poſt hunc Zaroch/& poſt hunc fuit Ioſedech/qui captiuus in Babyloniam ductus eſt. Iſti itaque omnes in pontificatum filius patri per ordinem ſucceſſerunt. Veniens autem in Babyloniam rex. Sedechiam habuit donec aduixit in carcere. Quem dū regaliter ſæpeliſſet/uaſa quæ in Hieroſolymorum templo fuerat deprædatus/diis dicauit ſuis/& populum in Babyloniorum regione conſtituit/pontificem uero ſoluit a uinculis. Capi. XL.

Princeps

PRinceps itaq; militiæ Nabuzardan dum captiuaſſet populum Hebræorũ/pauperes & eos qui tradiderunt dereliquit/conſtituens eis principem nomie Godoliam filiũ Aicham de nobilibus natum/manſuetum & iuſtum/iuſſitq; ut opus in terra prouinciæ facientes/ regi de finita tributa perſoluerent. Hieremiã uero propheta ſoluit de carcere eiq; ſuaſit/ ut ad Babyloniã cum eo ueniret/fuerat.n.ei hoc a rege iuſſum ut illi per oĩa placida miniſtraret/qui ſi nollet hoc facere/ut indicaret ubi mãere uellet/quatenus hoc regi ſignificaret. Propheta ergo nec ſequi uoluit/nec alibi cõmorari/ſed libenter ſe abire dixit in deſerta patriæ/& cumm iſerrimis habitare reliquiis. Cognoſcens autẽ eius uoluntatẽ militiæ p̃nceps Godoliæ quẽ conſtituerat in hieroſolymoꝝ urbe præcepit/ut eius prouidentiã in omnibus haberet/eique miniſtraret quibus egeret/& donans propheta multis præcioſiſq; muneribus dimiſit ad ꝓpria. Et Hieremias quidẽ manſit apud Godoliã in ciuitate prouinciæ quæ dicit Maſphat/rogabatq; Nabuzardan/ut cum eo dimitteret diſcipulum Baruch filiũ neriæ/ex magna ualde familia/& qui ligua patria præcipuæ fuerat eruditus. Hæc dũ feciſſet nabuzardan in babyloniã profectus eſt. At illi qui obſeſſa Hieroſolymoꝝ urbe diſfugerãt diſperſi per certa loca/dũ receſſiſſe Babylonios cognouiſſent/& quaſdam reliquias in Hieroſolimoꝝ terra reliquiſſe/& qui eam incolerent ſupereſſe/undique collecti uenerunt ad Godoliam in Maſphat. Erant aũt principes eoꝝ Ioab filius Zariæ/& Zareas/& Iezomas ſimul & alii. Porro de genere regio erat quidã Iſmahel uir maliguus & callidus qui dum obſideret Hieroſolyma/ad regẽ euaſit Ammonitaꝝ nomine Bachalim/& ibi illo tempore moratus eſt. Igitur qui ad Hieroſolymã cucurrerant/fecit eos Godolias ibi manere/nequaquã Babylonios metuentes collenteſq; terrã/nihil mali paſſuros eſſe dicebat & hæc iuramẽto firmauit/adiiciens quia ſolatiũ cunctis præberet/& ſiqs ab aliquo grauaret illius mereret auxiliũ/ſuaſit ut ſinguli in qua uellent ciuitate morarent/& ut mitteret cum eis qui eoꝝ habitacula repararent/& ipſe quoque faceret dũ tempus eſſet ut triticũ/& uinum/& oleum reconderent/quatenus hyemis tempore pabulo nõ egerent. Hæc cum dixiſſet dimiſit eos ad prouinciæ loca quæ unuſquiſq; uoluerat. Fama uero diſcurrente ad gentẽ Iudeæ/quia uenientes ad ſe de fuga Godolias clementiſſime ſuſciperet/& ad terram colendã oẽs habitare permitteret: ut regi Babylonis tributa perſoluerent/cõcurrerunt oẽs ad Godoliam/& in prouincia habitarũt conſideranteſque prouinciã in pace regi/& Godoliæ benignitatẽ atque clementiam. Ioannes & principes qui cum eo erant ualde dilexerunt eum/dicebãtque mittendũ ad regem Ammonitarũ Bachalim/ut Iſmahel latenter occideret/quatenus ipſe ſecurus eſſet in Iſrahel/quia ille erat de regio genere/qui ſolus poterat debellare. Cuius dolum dicebant poſſe declinare/ſi potius Iſmahelẽ ipſe perimeret ut metum de cætero nõ haberet/adiiciẽtes inſuper ſe timere/ne Godoliam magis ab illo perempto: funditus Iſrahelitarum reliquiæ deperirent. Ille uero acquieſcere noluit/dicens non eſſe rectum contra uirum qui adhuc nihil malignitatis geſſerat/inſidias exercere/ nõ.n.ueriſimile eſſet/quia in tali deſolutione huiuſmodi malitiam exerceret/& quem in tanta neceſſitate fouerat/& ab inimicis aliis eripuerat/ipſe perimeret/ſed & ſi e diuerſo faceret ille dolum/melius eſſe ut ipſe perimeret ab illo/quam homo qui ad illum confugerat/ſuamque ſalutem ei tradiderat/& cõmendauerat uitam/dolo perimeretur ſtotum. Et Ioannes quidem/& principes qui cum eo erant cum nõ potuiſſent perſuadere Godoliæ/protinus receſſerunt. Tempore itaque dierum. xxx. tranſacto/uenit ad Godoliam in ciuitatem Maſphat Iſmahel cum uiris decem/quos Godolias ſplendidis epulis muneribuſque ſuſcepit. Tunc Godolias inter cõuiuia Iſmahel ſæpius ut aſſolet inuitato/deebriatus eſt. Quem Iſmahel uidens ita uino repletũ & uelut inſenſatum/& in ſoporem ebrietatis conuerſum/ſurgens cũ decem ſuis amicis eum occidit & qui cum eo in cõuiuio recũdebant. Et poſt hoꝝ peremptionẽ egreſſus per noctẽ/cunctos pariter in ciuitate Iudeos & milites trucidauit/qui a babyloniis fuerãt derelicti. Altera uero die cũ muneribus ueniebant ad Godoliã de prouincia octoginta uiri/nihil ſcientes/ quod de eo fuerat geſtum. Quos cũ ueniſſet Iſmahel/eos quaſi ad Godoliã acceſſuros/interius euocauit. Quibus ingreſſis aula clauſa cunctos occidit/eoꝝq; corpora in lacũ ꝓfundiſſimũ ne uiderent abiecit. Ex his itaq; octoginta uiris aliqui reperti erepti ſunt/qui ſe rogauerunt nõ ꝓus occidi/antequã occultas in agris diuitias & pallia ſimul & ueſtes reconditas/& frumẽta mõſtrarẽt. Hæc audiẽs Iſmahel/pepercit eis. Populũ uero q erat in Maſphat cũ uxoribus & filiis captiuũ duxit/inter quos & filias Sedechiæ regis quas nabuzardan babyloniorũ p̃nceps Godoliæ reliquerat cõſeruãdas tulit. Et dũ hæc egiſſet/uenit ad regẽ Ammonitaꝝ. Audiẽs ãt Ioannes & p̃nceps qui cũ eo erant quæ in Maſphat fuerant geſta ab Iſmahel/mortẽq; Godoliæ nimis exaſperati ſũt: aſſumẽteſq; ſinguli arma ſua. egreſſi ſunt/ut iſmahel uiriliter expugnarẽt. Quẽ dũ appræhẽdiſſent/circa fontẽ Chebron/illi qui ab Iſmahel captini ducebant/uidentes Ioanẽ & principes/& ad ſolatiũ ſibi ueniſſe iudicãtes/relauati ſunt/& relinquẽtes eũ q illos coeperat/ad Ioanẽ ſe cõtulerũt. Iſmahel itaq; cũ iuris octo ad regẽ fugit Ammõitaꝝ. Ioãnes ergo ſumẽs/quos de manibus eripuerat iſmahel/& eunuchos/& mulieres/& infantes/uenit ad quẽdã locũ quẽ Caulas appellãt/& illo die ibi mãſit. Deliberauerãt autem ut inde

ſurgentes/abirent in Aegyptum/metuentes nẽ eos Babyloniꝰ perimerẽt ꝓpter Godoliæ mortẽ/qui ab eis dux fuerat inſtitutus. Et dũ in tali cõſilio permanerent/petierũt Hieremiã prophetã ioãnes & principes qui cum eo erãt ut deũ cõſuleret/quatenus eis in anguſtiis cõſtitutis quid deberent facere demonſtraret/facturos ſe iurãtes/qcquid eis Hieremias diceret. Cunq; ꝓpheta oratuꝫ ſe ꝓ eis apud deũ cõpromiſiſſet/poſt dies decẽ apparuit ei deus dicens/ut indicaret Ioanni & principibus ſuis/& uniuerſis/qũo conſiſtẽtibus eis in illa ꝓuincia ferret ꝓuidẽtia diuina & ſolatiũ & a babyloniis quos metuebãt ſeruaret illeſos/proficientes aũt in Aegiptũ pituros/& ab ægyptiis illa paſſuros quæ olim fratres eoꝫ conſtat eſſe paſſos. Hæc cũ dixiſſet Ioanni & populo deũ propheta prædicere/nõ ei credebant/quia deus eos ꝓuinciã habitare præceperat/ſed ut præſtaret Baruch ſuo diſcipulo/mentiretur quidẽ de diuino mandato/ſuaſerit aũt eis ibi manere, ut a babyloniis interirẽt. Populus ergo & Ioannes nõ obedientes conſilio dei quo eos monuerat per prophetã diſceſſerunt ad ægyptũ/ducentes/& Hieremiã pariter & Baruch. Dunq; illic eſſent indicauit ꝓphetæ diuinitas uenturũ regẽ Babyloniοꝫ ad Aegyptũ/iuſſitq; prædicere populo. Aegypti nẽturã captiuitatẽ/& quia alios quidẽ eorũ occideret/alios captiuos ſumens in babyloniã perduceret. Et hæc ita cõpleta ſunt. Quinto ſiquidem anno captiuitatis Hieroſolymοꝫ qui eſt tertius & uiceſimus regni Nabuchodõoſor caſtrametatus eſt idẽ Nabuchodonoſor in inferioꝛẽ Syriã/eamq; detinẽs/expugnauit & ammonitas & Moabitas. Cunq; ſubdidiſſet has gentes/perrexit ad ægyptũ eamq; ſubuertit/& regẽ qui tunc erat ibi occidit/aliumq; ei in ea cõſtituẽs/denuo iudæos captiuos duxit in Babyloniã/& Hebræoꝫ qdẽ genus hmõi terminũ Eufraten tranſiſſe percepimus. Igit̃ per aſſyrios corruit populus decẽ tribuũ de Samaria cũ regnaret apud eos Oſias deinde duaꝫ tribuũ multitudo Nabuchodonoſor rege babyloniοꝫ/& caldæorũ captis Hieroſolymitis eſt uaſtata. Salmanaſar tranſmigrans Iſrahelitas/in eoꝫ regione inſtituit Cutheoꝫ gentẽ qui prius in interiori parte Perſidæ & medie morabant̃/tunc tamen Samaritæ uocati ſunt/uocabulum prouinciæ ſumentes/in qua habitare uidebantur. Babyloniorum uero rex cum duas tribus captiuas duxiſſet/neq; gentem aliam in eorum habitare fecit prouincia/& propterea defolata omnis iudæa & hieroſolymam & templum annis ſeptuaginta permanſit. Omne itaq; tempus a captiuitate iſrahelitarum/uſq; ad duarum tribuum tranſmigrationem/fuit annorum centum triginta menſium ſex/dierumq; decem.

Viſio ſomniorum Nabuchodonoſor/& interpretatio eorũ per Danielem/trium quoq; puerorum in fornacem immiſſio/ſed nulla leſio. Capi. XII.

ꝑ Orro rex babyloniοꝫ Nabuchodonoſor ſumẽs oẽs iudæoꝫ nobiliores/& cognatos regis eoꝫ Sedechiæ/qui & pubertate corporũ & aſpectus pulchritudine reſplẽdebãt/prædagogis eos pro diligentia exhibenda contradidit/eoſq; caſtrauit quod ẽt eis quoq; quos/cœperat ex aliis gentibus quas uaſtauerat cũ eſſent in ætatis huius pulchritudine cõſtituti feciſſe dinoſcit̃/iuſſitq; eis miniſtrari de menſa ſua cibos/& erudiri ꝓuincialibus litteris pariter & Chaldæis. Erant aũt iſti ſapientia quidẽ idonei habentes exercitũ iocundũ. Inter quos erant aliqui de genere Sedechiæ quattuor optimi & natũra benigni/quorum alius quidẽ Daniel/alius aũt ananias/aliusMiſahel/quartus uero uocabat̃ azarias. Hoꝫ babyloniorũ rex nomina cõmutauit/& aliis iuſſit appellari uocabulis/& Danielem quidẽ uocabat Balthazar. Ananiã Sydrach. Miſahel Miſach. Azariam uero abdenago. Hos autem rex cum eſſent nimis ſgenioſi/& circa litterarũ doctrinas aſſidui/habebat in honore & dilectione præcipua. Placuit uero Daniel cũ cognatis ſuis/ut ſe a cibis regiæ menſæ ſuſpenderent/& ab omnibus animatis generaliter abſtinerent. Et accedentes ad aſchanchum/cui eorum diligentia fuerat a rege commiſſa/rogauerũt eum/ut ea quæ rex inſſerat eis expendi ipſe perciperet/& eis legumina comedenda præberet/uel quid aliud inanimatum uellet/ad iſtos cibos ſe eſſe dicentes deditos/& alios ſibi ualde cõtrarios. Ille uero paratum quidẽ ſe eẽ dicebat eorũ uoluntatibus obedire ſed metuere regẽ/ne ꝓ corporis maciẽ uultuſq; mutationẽ proderent̃ regi/eoq; ab epulis abſtinerent/dicẽs eſſe cõſequens/ut pro qualitate ciborum eoꝫ quoq; color & corpora mutarentur/ut dum alii pueri bene refecti a rege uiderent̃. iſti. n. periculi & ſupplicii auctores exiſterent. Dum igitur aſchanis formidinẽ hãc haberet/perſuaſerunt ei/ut pro experimento decẽ diebus hæc miniſtraret illis/& dum habitus eorum corporis minime uerteretur ad peius/in his ſine dubio ꝑmanerent/tanq̃ ex hoc ledi non poſſent/ſi uero eos ſubtiliores inſpicerent/& deteriores ab aliis/ad ꝓriora cõuiuia reuocaret. Quos dum non ſolum cibus ille non noceret/ſed etiam magis q̃ aliorũ pinguiora atq; decentiora eorum corpora reperiret/ita ut illi quibus regalia cõuiuia præparabant̃ inferiores eſſent. Daniel aũt & qui cum eo erant crederent̃ in magna copia epulaꝫ cõuiuari/ex illo tempore audacter Aſchanis ea quæ quidem de menſa regis quottidie illis pueris mittebantur ipſe ſumebat & illis quæ dicta ſunt miniſtrabat. At ille dũ & aiæ eoꝫ ꝓpter hoc eſſent limpidæ & ad doctrinas euectæ corporaq; eoꝫ ad laborẽ acta cõſiſterẽt/nõ. n. aut animas hebetes habebant/& ꝓ ciboꝫ uarietate cõfuſas/aut corpa ꝓ eas epulas molliora/oẽs uelociter didicer̃ doctrinas quæcũq; & apud

barbaros

barbaros erant/& apud Chaldæos præcipue tamen Daniel ſapiẽtia erat idoneus/& ad ſomniorum interpretationes expertus/eiq; reuelabat aperte diuinitas. Igit' poſt annũ ſecundũ ægyptiacæ naſtationis/rex Nabuchodonoſor uidit ſomniũ ualde mirabile/cuius explanationẽ ipſe ei p ſomniũ deus aperuit. Quã dum euigilauit oblitus mox Chaldæos uocauit & magos/atq; diuinos/ſeq; uidiſſe dixit ſomniũ & expoſitionẽ eius/& hæc ſimul oblitũ/iuſſitq; ut diceret & ſomniũ/& quid ſignificare uideret. Illis uero dicẽtibus hoc inuenire eſſe hoĩbus ipoſſibile/ſed ſi uiſionẽ exponeret/ſomni explanationẽ ab eis audiret/interminatus eſt eis mortẽ niſi ſomniũ edicerẽt. Et dũ faterent' nõ poſſe quod uidebat fieri oĩs una ꝓcepit occidi. Daniel aũt audiens/quia oẽs ſapientes rex iuſſiſſet interim/inter quos & ipſe cũ ſuis cognatis pĩculo ſubiaceret/acceſſit ad quẽdã Ariochi cui fuerat ꝓncipatus commiſſus ſup regis armigeros/eũq; rogauit/ut ei cauſam ediceret/pro qua re rex oẽs ſapientes & chaldæos/& magos iuſſiſſet occidi/& dũ de ſomnio cognouiſſet/& quia juſſiſſet rex indicari ſibi quã uiderat uiſionẽ/quod dum nõ potuiſſent facere/ad ſuum interitũ prouocaſſent regẽ rogauit Ariochim/ut ingreſſus ad regẽ/unã nocte peteret/ut a magorũ nece ſe retineret/ſperare dicẽs/q; ea nocte ſupplicans deo/ſomniũ/regis agnoſceret. Ariochis uero nũciauit regi induţias/quas poposcerat Daniel. Func ille puer cum ſuis cognatis ad habitaculũ ꝓprium uenientes/tota nocte rogauit deũ/ut ei ſomnium indicaret ne magi/& chaldæi/& inter eos & illi perirẽt/ſed ut eos potius ab ira regis eriperet/atq; oſtẽderet uiſionẽ/quã rex reuelatã ſibi nocte ꝓterita noſcebat' oblitus. Deus aũt miſericordiam hũs illoꝝ qui pĩculo ſubiacebãt/ſimul & Danielis/& ſomniũ ei & modũ eius explanationis inuituit/ut ab eo rex ẽt q; ſignificaret' cognoſcere. Daniel ergo a deo ſibi reuelata cognoſcẽs gauiſus ſurrexit & hoc fratribus indicãs/illos qdẽ qa de uita iã deſperauerãt/& parati uidebant' ad mortẽ ad ſecuritatẽ & ſpẽ uitæ reduxit/deo aũt gratias ꝓcipuas egit/q miſericordiã eoꝝ ætatis habuiſſet. Facto quoq; die uenit ad Ariochim/petẽs/ut eũ introducere deberet ad regẽ/ac dicẽs/debere ſe ſomnium quod uiderat tranſacta nocte narrare. Ingreſſus igit' ad regẽ Daniel/hoc ꝓmo poposcit/ne ſapiẽtior putaret' aliis chaldæis & magis/qa dũ illi ſomniũ nequaquã inuenire potuiſſent/ipſe indicaturus accederet/qñ nõ experimẽto humano nec qa maiori ſtudio mẽtis ꝓpria laboraſſet ut hoc ſciret/ſed miſeratus iquit deus omniũ q ĩ mortis uidebant' pĩculo cõſtituti/& mei ſil' & q eiuſdẽ ſũt gẽtis/ſomniũ & eius explanationẽ mihi aperuit. Nõ. n. minus ꝓ illis quã ꝓ nobiſipſis uitæ termino te iubẽte multatis ſolicitus erã/dũ utiq; iniuſte uiros bonos & optimos morti ꝓcepas/quos nihil quod ſit humanæ ſapiẽtiæ ꝓcepiſti facere/ſed quod dei ſolius eſt ab eis exigere uoluiſti. Tibi itaq; cogitãti qui poſſent mũdi totius ꝓncipatũ tenere/nolẽs deus regnaturos oſtẽdere/hmõi ſomniũ reuelauit. Vidiſti. n. ſtatuã ualde ꝓcerã/cuius caput quidẽ erat aureũ/humeri & brachia argẽtea/uenter aũt & foemora ærea/crura pedeſq; ferrei. Deinde uidiſti lapidẽ de monte abruptũ cecidiſſe ſup ſtatuã/eãq; ꝓſtratã/cõtriuiſſe totã/& nullã eius ptẽ integram reliquiſſe/aur̃ & argẽtũ/& es/plus farina cõtritũ/& ſpũ uehemẽtẽ flãte direptũ/atq; diſperſũ/lapidẽ uero creuiſſe tantũ/ita/ut oĩs terra ab eo uideret' impleta. Somniũ itaq; quod uidiſti hoc eſt/cuius interpretatio hũc hẽt modũ. Caput quidẽ aureũ te ſignificat/& qui añ te in gente babylonia regnauerũt. Duæ inquit manus & humeri idicãt/qũo a duobus regibus ueſter poſſit deſtrui ꝓncipatus. Illoꝝ denuo alter quidẽ ab occidẽte erit deſtructurus ĩperiũ/ſimilis æramẽto cuius rurſus régnũ ceſſare facit qui ferro uidet' æqualis. tenebitq; oĩa/quia ferri nã eſt robuſtior auro & argẽto ſimul & ere. Significauit quidẽ & de lapide regi/quod mihi nõ placuit indicare/ſed ꝓterita quæ ſunt iã facta deſcribere/nõ futura tractare. Siquis aũt integritatẽ deſiderãs ualet hæc ꝓſcrutari/& de incertis utrũ fiãt ſtudet agnoſcere/feſtinet librũ legere Danielis/quẽ inueniet inter litteras eẽ diuinas. Rex itaq; Nabuchodonoſor hæc audiẽs & ſomniũ ſuũ agnoſcẽs obſtupuit ingeniũ. Danieli/& ꝓcidẽs in faciẽ eo mõ quo deus adorat' ſalutauit Danielẽ/eiq; ſacrificari ꝯſi deo ꝓcepit. Cui et ꝓprii dei ipoſuit nomẽ/& curatorẽ totius regni eẽ cõſtituit/cũ cognatis ſuis/qui p iuidiam & dolũ pĩcula ſuſtinuerũt & regẽ ex hmõi cã offendiſſe uidebant'. Interea rex dũ feciſſet ſtatuã auream altitudine ſexaginta cubitoꝝ/latitudine ſex/& eã ſtatuiſſet in maxio cãpo babyloniæ/dedicaturus eã cõuocauit ex oi terra cui ꝑerat ꝓncipes uniuerſos eis ꝓmo ꝓcipiẽs/ut dũ audirẽt tubæ ſonũ/ꝓſtrati ſtatuã pariter adorarẽt qui uero hoc nõ facerẽt/eos in ignis cãminũ ĩtermiſſus eſt eſſe mittẽdos. Oĩbus ergo poſt tubæ ſonũ adorãtibus ſimulacrũ. Daniel & cognati eius minime hoc feciſſe dicũt'/nolẽtes utiq; leges ꝓuaricare paternas. Qui dũ uincti fuiſſẽt repẽte & in ignẽ miſſi ſopinabiliter diuina ꝓuidẽtia liberati/mortis pĩcula fugierũt. Nõ. n. cõtigit eos ignis. Reor itaq; eo q; nihil iniuſte feciſſent in cãinũ miſſi/nõ ſunt ab igne cõtacti/& facta eſt flãme nã debilior/habens in ſe dei miniſtros qui eoꝝ corpora eſſe talia ꝓparauit/ut nõ potuiſſent ab igne cõſumi. Hoc ergo factũ oſtẽdit eos apud regem iuſtos atq; religioſos/ꝑ quo habebant' ab eo in honore præcipuo. Poſt paululũ uero tempus denuo uidit in ſomnis rex aliam uiſionem/quia caſurus de regno cũ beſtiis eſſet habitaturus & cum degiſſet hoc modo annis ſeptem in deſerto/reciperet denuo principatũ. Hoc cũ uidiſſet ſõnium magos denuo conuocauit/eiſq; referens quod uiderat/interpretationẽ cõgruã exigebat. Et

alios qdem nemo potuit uirtutē ſōnii cōprehēdere neq; rem manifeſtare/ daniel uero ſolus & hoc expoſuit/& ſicut ei p̄dixerat/ita puenit. Nā cū hitaſſe p̄dictū tēpus in heremo/ & nullus ſeptē ānos ſpatio ad regnū auſus eēt accedere/ſupplicans deo ut regnū recipet/demo reuerſus ad illud eſt. Nul lus igit culpet me eo q ita narraueri ſingula ſicut in antiqs libris inueniunt ſcripta. Nam ipſo hiſto riæ meæ principio pp eos q q̄ſtiones faciunt/ut in aliquo culpare nituntur/aſtruxi dicēs trāſlatus me libros hæbraicos in eloqū Græcū/& hos uolētib⁹ apire neq; adiicere ipſe aliqd ſeorſum/neq; ſubtra here me p̄mittens. Porro Nabuchodonoſor dum uiuiſſet ānis q̄draginta defunctus eſt/uir induſtri⁹/ & prios regū ualde fœlicior. Meminit hui⁹ actuū & Beroſus in libro tertio hiſtoriæ chaldæos/ ita dicēs. Audiēs aūt eius pr̄ Nabuchodonoſor/qa ſatrapa q cōſtitutus fuerat in ægypto & locis ſyriæ inferioris & phœnicis/receſſiſſet ab eo/cū ipſe iā fatigati nō poſſet/cōmittens filio Nabochodono ſor iuueni quādā ptē exercitus/miſit aduerſus eū Nabuchodonoſor aūt filius cōgreſſus aduerſus eū q ab eius pr̄ receſſerat/facta dimicatiōe & eū uicit/& puinciā ex iſto pricipio ſuo ſubiugauit ipio.

Regum babylonicorum inuicem ſucceſſio/& p̄ mortem ablatio regni Babylōici ſub Balthaza re per Cyrum & Darium ſubuerſio. Capi. XIII.

IO itaq; tpe cōtigit/ut pater eius Nabuchodonoſor egrotaret in babylōe ciuitate & a uī ta recederet/q regnauit ānis uigiti & unū. Nabuchodonoſor fili⁹ nō poſt multū tp̄s mor tē p̄is agnoſcēs/& diſponēs cās ægypti reliquāq; puinciā & captiuos eius & phœnicū & Syros/& gentiū ægyptios/& p̄cipiens pricipibus qbuſdā amicis/ut cum magna uir tute & oi utilitate ad Babyloniā cūcta deferrēt/ipſe cū paucis p̄ deſertū uenit ad Babyloniā & poti⁹ reg̃ q̄ gubernabant tūc a Chaldeis a quodā uiro optio ſibimet reſeruāti totius regni p̄ni dn̄s eſt ef fectus. Captiuis aūt ueniētibus hitationē cōſtituit in locis oportuniſſimis Babyloniæ ciuitatis/ ipſe uero de diuitiis q̄s accepat de manibus hoſtiū & tēplū Belis & reliq̄ largiſſime nimis ornauit/ & an tiq̄ ciuitati alia quoq; cōtulit/& priſca repauit/ita ut neq̄q̄ obſidētes ualerēt fluuiū cōuertere/& ciui tati aliquo mō p̄ualer/erexitq; tres porticus ītrſecus/& tres extrſecus d̄ latere cocto/ decēterq; mu niēs eas & exornās ualde magnifice/p̄nis quoq; regalib⁹ alia p̄xie regalia fabricat⁹ē/quor̄ ſpacia & reliq̄ pulchritudinē dr̄e credo ſupuacuū. Verūtn̄ hoc ſciēdū/qa dū eēnt hæc magna & nimis exi mia/dieb⁹ tn̄. xv. cōſumata ſūt. In iſtis uero regalibus lapides poſuit/quor̄ ſimilitudo erat inſtar mō tis/& plantauit diuerſas arbores/fecitq; hortū quod ſuſpenſile dicebat/eo q uxor eius poſitionē re gionis p̄riæ uidere deſideraret quæ nutrita fuerat in locis Medie. Hor̄ itaq; meminit ēt megaſthe nes in quarto indicor̄ libro/ubi nitid̄ approbare hūc regē fortitudinē & actuū magnitudine hercu leam tranſcendiſſe. dicit aūt eū uaſtaſſe libye ciuitatē/& Hiberiā. Sed ēt diocles in ſecundo Perſicor̄ libro meminit huius regis & Philoſtratus i īdicis & Phœniciis hiſtoriis dicit/qa iſte rex obſedit Ty rum annis tribus & decē mēſibus/cū illo tpe Tyro regnaret Ioathabules. Hoc mō ergo diuerſi ſcri ptores huius regis fecere mēoriā. Poſt mortē uero Nabuchodonoſor Amilmadapacus q & Abima radocus filius eius ſuſcepit regnū/& Hieroſolymitar̄ regem Iechoniā q & Ioachim ſoluit a uincu lis/eūq; inter amicos neceſſarios habuit/& multa ei dona cōceſſit/fecitq; eum in Babylonia inter re ges haberi. Nā pater eius fidez nō ſeruauerat Iechoniæ/q ſe utiq; cū uxoribus & filiis & oi cognati one ſp̄te tradiderat p̄ ciuitate/ne ſicut prædiximus obſeſſione capta uaſtaret. Moriente uero Amil madapaco poſt annos octo & decē ſui regni. Egreſſarius filius eius tenuit principatum. xl. annis. Eo quoq; mortuo/ad eius filiū Laboſordachum puenit impium. Quod dum nouē menſibus habuiſſet/ regnū eo defuncto tranſit ad Balthazar q Naboar nuncupat/ Contra hunc iraq; regē caſtrametati ſunt Cyrus Perſar̄ rex & darius Medor̄. Qui dum obſiderent eū in Babylonia/mirabile quodā p̄ digium cōtigiſſe dinoſcitur. Iacebat nāq; coenans in domo maxima & cōuiuiis regalibus oportuna cum ſuis cōcubinis pariter & amicis placuitq; ei/ut de p̄prio tēplo uaſa dei deportarent/ quæ hiero ſolymis d̄predatus Nabuchodonoſor/uſus qdem eis nō fuerat/ſed i tēplo ſuo dicauerat. At ille ſup bia ductus eſt/ut eis uteretur ad pocula/& hoc modo blaſphemaret in deo. Tunc itaq; uidit de mu ro uenientē manū/& in piete quaſdā ſyllabas ſcribentē. Qua uiſiōe turbatus cōuocauit magos atq; Chaldæos/& oē genus ſimiliū qd inter barbaros ſomnia & hmōi ſigna diſcernere ꝓualebāt. ut ei q̄ fuerant ſcripta manifeſtarēt. Cunq; magi nihil penitus inuenire neq; intelligere ſe poſſe dicerent in anguſtia rex cōſtitutus/& multa triſticia pp hanc ſic inopinabilē cām/in oi puincia p̄dicari fecit ut qui l̄as illas & quæ per eas ſignificarent poſſet exponere/ei torquē aureū/ueſtēq; dari purpureā ſi cut regibus Chaldæis mos erat uti/& tertiā ptem ei ſui pariter principatus offerret. Quo facto dum multi magni concurrerent/ut propoſitam munificentiam regis haberent/inuentionem aut ſignifica tionem litterarum nequaq̄ inuenire poterant. dumq; regem uideret in anxietate ſua ania conſtitutū. cœpit eum confortare ac dicere eo q eſſet quidam de iudæa captiuus/ex eorum genere quos dedu xerat Nabuchodonoſor cum Hieroſolymam deuaſtaſſet/cui nomē erat daniel/uir ſapiens & argu tus/ut poſſit res inuenire difficiles/& quæ ſoli deo nota uiderent/qui etiam Nabuchodonoſor/regi

cum nullus

cum nullus alter potuiſſet dicere quibus egebat/ad agnitionis lumen adduxerat quod q̄rebat adhi/
ciens/ut eum euocaret & peteret/quatenus de litteris eo narrante cognoſceret/quod nullus poterat
inuenire/ſi triſte aliqd̄ ſignum ſignificaret̄ a deo. Hæc audiens Balthazar/ Daniel ad ſe uenire ꝓce/
pit. Cui cū dictū fuiſſet de eo/eiuſq; ſapia/qa ſanctus ei ſpūs ineſſet/& ſolus inuenire poſſet quæ alii
nec mente cōceperant/poſcebat/ut ei q̄ ſcripta fuerant & quæ ſignificare poterant īdicaret. Quod
ſi faceret/purpura ueſtiendū/& torquē auream circa collum eius dandā eē ꝓmiſit/inſup ei & tertiā
ꝑtem regni ꝓ honore ſapiæ conferendā ut ex eis inſignis uidentibus appareret. Quo facto/ Daniel
dona qdem eū retinere apud ſe dixit/ſapiam nanq; & diuinitatē ſine ſuffragiis ſemp exiſtere/& gra
tis ꝓdeſſe q̄rentibus/ea uero q̄ ſcripta uidebant̄ ei ſignificatus/ſe eſſe ꝓmiſit/dicens/ hæc eius uitæ
indicare ſubuerſionē/eo q; neq; ex his ex qbus parens eius ꝓpter iniurias dei fuerat caſtigatus/illi di
dicit eſſe prius & nihil ultra humanā cogitare naturā/qñ & Nabuchodonoſor mutatus in beſtiam
ꝓpter ea quæ impie geſſerat/poſt multas præces ac ſupplicationes miam potuit ꝓmereri. & ad hu/
manam redire cōuerſationē: ac regna priſtina repare/q ꝓp hæc ſolū deū oēm hēre uirtutē & huma
no generi ꝓuidere donec aduixit aſſeruit. Tu ingt obliuionē hor̄ hñs multūq; diuinitati blaſphe/
mans/in eius uaſis una cum tuis cōcubinis tibi miniſtrari feciſti. Quæ uidēs deus/& iratus/p ea quæ
ſcripta ſunt ꝓnunciauit/q tibi terminus ſit futurus. Ille uero litteræ deſignabāt hæc. Mane quod lati
na lingua ſignificare pōt numer̄/qa uitæ ingt tuæ deus tp̄s/& regni dinumerauit & puū tibi ſup/
eſſe decreuit. Techel & idem hoc ſignificat pondus. Apponderans ingt deus tuæ uitæ tp̄s/iam il/
lud declinare ꝓnunciat. Phares ſed & hoc fragmentū ſignificat lingua romana. Frangit ingt deus re/
gnum tuū/& Medis illud pſiſq; diſtribuit. Cunq; Daniel hæc indicans/dixiſſet quæ fuerat in pariete
cōſcripta Balthaſar eqdem regiam triſticiam q̄li poterat ꝓ tantæ calamitates ſignificatione ꝓueni
re detinuit/non tñ ꝓpheæ quaſi malar̄ rer̄ indici dona q̄ ꝓmiſerat denegauit/ ſed cūcta conceſſit/
cogitans/qa illa qdem ꝓ qbus darent̄ propria eius/& no ꝓphetantis eſſent/ illū uero qui hæc uere
diſcreuerat uirum bonum dicebat ſimul & iuſtū. Igitur nō poſt multū tpis & ipſe eſt captus/& ciui/
tas Cyro Perſar̄ regi aduerſus eū fortiſſime dimicanti tradita. Balthaſar. n. is eſt ſub quo capi cō
tigit Babyloniā/cū regnaſſet iā decē & ſeptē annis/nepos Nabuchodonoſor regis/cui talē fuiſſe ter
minum ꝓcepimus. Darius aūt aſtyagis filius q Babylonior̄ principū deſtruxit cum Cyro cognato
ſuo/annū hēbat ſexageſimū ſecundū/cum Babylon fuiſſet inuaſa/q tñ alio noie uocabat̄ a græcis/
quib; Danielē ꝓphetam ſumens ad ſe in mediā duxit/ & oī honore eum cœlebrauit/eratq; unus iter
tres Satrapas quos darius ſuper trecentos ſexaginta Satrapas inſtituerat.

Daniel ſub Dario i lacū leonū īmiſſio/& nulla leſio honor & claritas Daniel & ꝓphetiæ ei⁹. ca. xiiii.

DAniel itaq; dū eſſet apud Dariū in honore ꝓcipuo/ita ut/q̄ſi ſoli cuncta uiderent̄ eſſe cō
miſſa/inuidiæ apud cæteros crimine laborabāt. Mordent enim/q quoſdā apud princi/
pes pluſq; ſe ualere cōſpiciunt. Et dum quererent occaſionē/& derogationis fomitem/ui
dentes eum apud Dariū eſſe ꝓbabilē nullū inueniebāt cām. Nam dū eſſet & ſup theſau/
ros & oē ſuffragiū oblatū a quocunq; deſpiceret/cui turpe uidebat̄ aliqd etiam ꝓ bonis
rebus accipere nullā criminis cām accuſatores inuenire faciebat. Illi uero cum nihil hērent qđ cō/
tra Danielē dicentes/regio eū poſſent honore priuare/aliū q̄ſinere modū quo eū minorē apud gra
tiam regis oſtenderet. Videtes nanq; eum tertio in die orantē ad deum/occaſionē/ſe inueniſſe puta/
uerūt/p quā ꝓderēt/Dāielē. Et ueniētes ad dariū nūciauerūt ei/qa ſatrapis & eius ꝓcipibus placuiſ
ſet/ut triginta diebus populus regeſceret q̄tenus neq; ipſū aliqs neq; deos eor̄ adiret/ ſi'r nec exo/
raret/& hor̄ ſigs ſniam tranſcenderet in lacū leonū periturus includeret̄. Rex aūt eor̄ negtia3 nō
intēdentes /nec hæc quoq; contra Danielē arbitratus facta molimina/dixit placere ſibi quæ ab eis
decreta uidebant̄/& eor̄ ſniam cōfirmare ꝓmiſit/ꝓpoſitq; decretū in populo/qđ ſatrapū placita
deſignabāt. Etcæteri qdē iuſſa cuſtodientes ne tranſcēderent quæ ꝓcepta uidebant̄ a rege qeſcebāt.
Danieli uero nulla fuit in iſtis cura/ſed ut erat ſolitus/ſtans deū cunctis inſpiciētib⁹ adorabat. Satra
pæ occaſione ſumpta/quā contra Danielē inuenire querebāt/mox uenerūt ad regē accuſantes tanq;
ſolus Daniel eius præcepta tranſcēderet/qa dum nullus alter apud eos orare præſumeret/quod non
qdem ꝓpter ipietatē/ſed ꝓpter cuſtodiā fieret ꝓceptorū ille contēnens ꝓcepta/ad ſuū oraret deum.
Credentes eteni/qa ꝓpter magnū fauorē quo eū Darius diligebat/etiā illor̄ decreta cōtēnens Da
nieli ueniā daret/in hoc potius hñtes inuidiā/magis inſtabant/& ad nullā manſuetudinē recedebāt
ſi3 eum ſcām legē datā in lacū leonū ꝓiiciendū eſſe poſcebant. Spans aūt Darius qa eū eripet deus/
& nihil a beſtiis ſuſtineret aduerſum: cōſolabat̄ eū ut fortiter ferret euentū. Rex itaq; dū fuiſſet in
lacū miſſus Daniel/ſignato lapide/q ꝓ ianuis in eius poſitus erat ore diſceſſit/& inceenatus totā no
ctē duxit inſōnē/meſtus & ꝓ Daniele nimis afflictus. Die uero facto/ſurgens uenit ad lacū & inue/
niens eū ſanū/ſingnaculū quo lapidē obſignauerat apiens/clamauit uoce magna Daniel/regrens ſi
ſanus eſſet. Quo rñdente regi/qa nihil paſſus fuiſſet mali: iuſſit eum repente de lacu ꝓtrahi beſtiaꝝ

Inimici

inimici ergo uidentes nihil mali ꝓtuliſſe Daniel/dicebant regi/non eũ diuina ꝓuidentia cuſtoditũ/ſed ſaciatos leones corpus eius cõtingere noluiſſe. Ille uero eorum nequitiam uidens/ iuſſit leonibus multas carnes apponi/ eiſq; ſaciatis inimicos Danielis in laeũ ꝓcepit imitti/ut ſi reuera p ſacietatẽ ad eos minime leones accederent/hoc apte cognoſceret. Quo facto & ſatrapis in lacũ depoſitis/dario manifeſtatũ eſt/qa diuinitas ſalutauerit danielẽ. Leones eni nulli eoꝝ poenitus pepercerũt/ſed oẽs piter diſcerpſerũt q̃ſi rabida fame pleni/& nulla cibi copia ꝛcreati. Arbitror. n. qa nõ fuerũt ad hoc fame ꝓuocati leones/qui utiq; pauloañ uidebant carnium abundantia ſaciati/ſed hoium neqtia ẽt irrõnabilibus erat aĩalibus manifeſta/ſimul & qa dei nolũtate uocabãtur ad poenã. Peremptis itaq; hoc mõ Daniel inimicis/rex clarius qđ actũ fuerat diuulgauit in oi ꝓuincia/laudãs deum quẽ Daniel colebat/eũq; uerũ & oipotentẽ aſſerẽs eſſe ſolũ. Habuit aũt ẽt daniel in honore ꝓcelſo/principẽ eũ ſuoꝝ faciens amicoꝝ. Cũ ergo daniel ſic eſſet inſignis & clarus/eo q religioſus exiſteret/ædificauit in echbathanis Mediæ mauſoleũ ualde ꝓclaꝝ/& mirabiliter nimis iſtructũ/qđ eqdẽ manet hactenus & uidẽtibus creditꝰ nup ædificatũ/ita ut ea diæ q̃ cõſpiciꝰ poſſet eẽ cõſtructũ. Sic eiꝰ pulchritudo noua uſ/& ſolida/nullaq; ſenectute tã magni ꝓpis lõgæuitate cõfecta/cũ eadẽ ædificia q̃ ubi hoies ſpaciãtur/& ad uetuſtatẽ ueniãt/& ſua fortitudine longæuitatæ careant/ac pprii decoris amiſſione marceſcant. Hactenus eni ſepeliunt ibi Medoꝝ reges atq; ꝓſaꝝ piter & Parithoniũ/& cui hæc cura cõmittiꝰ/ſacerdos eſt Iudæoꝝ/ & hoc fit uſq; ad pñs t ꝓs. Dignũ eſt. n. de daniele dici qđ maxime qlibet audiens debeat admirari. Qui dũ mirabiliꝛ & q̃ſi uno quodã loco maxio poſitis oia, ꝓphetaſſe/& uitæ ſuæ tpe apud reges & plebem in honore fuit/& gloriã & memoriã poſſidens ſempiternam. Oẽs itaq; libri quoſcunq; cõſcribens dereliqt/legunt hactenus apud nos & ex his creditꝰ/qa Danieli loq̃batꝰ deꝰ. Nõ ſolũ eni futura ſicut alii quoq; ꝓphetæ ꝓdixit ẽt/ſed tps diffiniuit/quo hæc neceſſe ſit adipleri. Prophetis náq; prioribus mala ꝓdicẽtibus/& ꝓpterea a regibus & populo nõ bene ſuſceptis. Daniel bonaꝝ rex/ꝓpheta fuit apud eos/& pp famã reꝝ quas ꝓdicebat/fauorẽ uidebatur hẽre cũctoꝝ/p euentũ uero cãꝝ ueratius acqrebat dictoꝝ fidẽ & opionẽ diuinaris hẽbat in populo. Reliqt. n. nobis ex his q̃ cõſcripſit, uñ itegritas eius, ꝓpheriæ/& nulla mutatio poſſit agnoſci. Ait. n. qa cũ eſſet in Suſis in metropoli. Perſidæ/cũ ſuis ſodalibꝰ exiuit in cãpum/ & repẽte terremotu facto: relictus ſit ſolus amicis eius p diuerſa diffugẽtibꝰ/ cõturbatuſq; in faciẽ ſup ãbas ceciderit manus. Tum quodã tãgente eũ/& inter hæc ut ſurgeret impante/q̃tenus ea q̃ erãt poſt multas gñationes ciuibus euẽtura cõſpiceret/dum ſurrexit oñſum ſibi dixit arietẽ magnũ multa qdem cornua hñtem/nouiſſimũ uero eoꝝ ꝓcelſum/deinde reſpexiſſe qdem ad occidentẽ/ & uidiſſe hircũ exinde ferri p aerẽ/ cõgreſſumq; arieti/& eũ ſcdo cornibus impetu ꝓſtrauiſſe in terrã/ & undiq; cõculcaſſe deinde ſe uidiſſe hircũ de fronte cornu maximũ ꝓduxiſſe/quo facto: orta ex eo loco cornua q̃ttuor & ad uentos ſingulos eſſe cõuerſa/inter q̃ aliud puſillũ ortũ fuiſſe cõſcripſit. Quod dũ creſceret dicebat deus q hæc mõſtrabat: hoc expugnatuꝝ fore eius gẽtem/& ciuitatẽ fortiter eẽ captuꝝ/ tẽplũq; cõcrematuꝝ/ & ſacrificia fieri ꝓhibituꝝ diebus mille/ducentis/ & ſexaginta ſex. Hæc qdem in cãpo q eſt i Suſis Daniel ſe uidiſſe cõſcripſit/& tali mõ deũ ſibi hãc apuiſſe uiſionẽ expoſuit/arietẽ qdẽ regnũ Perſaꝝ & Medoꝝ ſignificare dicẽs/cornua eos q regnaturi forẽt/nouiſſimũ uero cornu ſignificare dicẽs ultimũ regẽ/& hũc diuitiis & gl'ia prioꝝ eẽ ꝓcipuũ. Hircũ aũt ſignificare narrabat/qa aliqs de Græcis regnaturus eẽt/q ſcdo cõgreſſus aduerſus Perſam/eũ bello deuiceret & oẽm gloriam eius principatus auferret/& maxio cornu qđ erat in hirci fronte primũ ſignificari regẽ & octum quattuor cornuoꝝ illo cadente/ qui ad quattuor partes terre uidebatur aſpicere: ſucceſſionem uniuſcuiuſq; poſt obitũ primi regis dixit ãnunciare/& diuiſionẽ regni inter eos eſſe faciendã/ dũ ille prior nec filios/nec cognatos hituruſ eſſet/multiſq; ãnis in terraꝝ orbe eſſet regnaturus/& ex eis quendã oriri regem/& expugnaturũ gentẽ eius/& leges atq; cõuerſationẽ pariter ablaturuꝝ/ & tẽplũ depcatuꝝ & ſacrificia celebraꝝ/tribus ãnis eẽ ꝓhibituꝝ. Et hæc utiq; gens noſtra ſuſtinuit p Antiochũ q appellatus eſt. Epiphanes hoc eſt ꝓclarus/ſicut uidit Daniel & ãte multos cõſcripſit/q̃ oia illi deo ſibi monſtrante cõſcribens reliqt/uti legentes & quæ iã puenere cõſiderantes/credent in honore diuino fuiſſe Danielẽ/& p hæc q̃ ſunt ita ueriſſima epicureos errare cognoſcant/q & puidentiã uitæ negant/& deum res humanas curare non exiſtimant: neq; a beata incorruptibiliq; ſubſtantia pro ſtabilitate cunctoꝝ gubernari iudicant uniuerſa/ſed hunc mũdum ſine rectore/& ſine cura aliqua ferre ſponte confirmant. Quæ ſi ita ſunt ſine ꝓſule/ſicut naues gubernatoribus deſolatas nẽtorum uiolentia ſubmergi conſpicimus/aut currus ſine aggitatore cõfringi/ita & mundus ſine ꝓuidentiæ regimine olim potuit deiici & perire quaſſatus. Ego itaq; Daniel dicta hæc reſpiciens/ uãl de puto a uera opinione recedere eo qui nullam prouidentiam humanarum rerũ dicũt habere deũ. Non enim ſi hæc ſponte gererentur ſecundum illius prophetiam omnia prouenire conſpiceremus. Ego ſiquidem ut de his inueni & legi ita conſcripſi. Si quis autem uult opinionem aliam ſequi: crimen pro diuerſa ſententia non habebit.

Hæc eõtinent

HAec continentur in undecimo libro Iosephi historiarum antiquitatis iudaicæ.
Qualiter Cyrus persarꝝ rex Iudæos a Babylonia ad propriã redire terrã/& templũ re/ædificare præcepit/dans eis pecunias. capi.i.
Quibꝰ phibuerũt eos præsides regis templũ reædificare impedientes. cap.ii.
Qualiter defuncto Cyro filius eius Cambyses accipiens regnum interdixit omnino iudæis templũ reconstruere. cap.iii.
Quia Darius rex persarꝝ Hystaspis filius honorauit gentẽ Iudæorꝝ/& tẽplũ eius ædificauit. ca.iiii.
Quia post ipsum filius eius Xerxes familiariter iudæos tractauit. cap.v.
Quomodo regnante Artarxerxe/gens iudaica pœne cuncta deleta est. cap.vi.
Qualiter Vagosus dux artarxerxis iunioris multa in iudæos iniuriosa misit. ca.vii.
Quãta Iudæis rex macedonum Alexander bona fecit/postq̃ iudæam obtinuit. cap.viii.

Continet hic liber tempus annorꝝ ducentorꝝ qnquagintatriũ/mensiũ ꝙnq̃.

Incipit liber undecimus antiquitatum.

Qualiter cyrus persarum rex iudæos a Babylonia ad propriam redire terram: & templum reædificare præcepit/dans eis pecunias. Cap.I.

PRIMO imperii ãno regis persarꝝ Cyri. Qui septuagesimus cõcurrebat/ex die quo nostrũ populũ cõtigit ex ꝓpriis finibus ad Babyloniã migrare/miseratus ẽ captiuitatis deus/& illius calamitatis infœliciũ iudæorꝝ/& sicut p Hieremiã ꝓphetã añ ꝙdixerat q̃ ciuitas euerteret/postq̃ seruierunt Nabuchodonosor/& nepotibus eius/& hãc sustinuerũt seruitutẽ p annos fere septuagita/rursus eos ad ꝓpriã restituit terrã/& templũ reædificare/& ꝓterita frui fœlicitate decreuit. Cõcitãs igit aium cyri/fecit eũ p oẽm asiam scribere. Cyrus rex hæc dicit. Quõ me maximus orbis terrarꝝ deus regẽ cõstituit credo hũc eẽ quẽ genus israhel adorat. Is.n. & meũ ꝙdixit nomẽ p ꝓphetas quo tẽplũ eius ædificaturus eẽm in Hierosolymis in terra iudæa. Hæc aũt cognouerat Cyrus legẽs libꝝ quẽ inter suas ꝙdicationes Esaias reliq̃rat añ ducentesimũ & decimũ annũ. Sic.n. in archano ꝙdicauerat dixisse deũ. Quo uolo Cyꝝ quẽ multarꝝ & magnarꝝ gentiũ regẽ cõstitui mittere populum meũ ad ꝓpriã terrã & tẽplũ mihi cõstruere. Hæc Esaias ꝙdicauerat/añ annos centũ. xl. destructionis tẽpli. Quæ dũ legeret Cyrus/& miraret nomẽ dñi ipetus eũ qdã accepit: ut magnificã scripturã impleret. Cõuocans ãt clarissimos iudæorꝝ/qui Babylonæ hitabant/dixit se cõcedere ad ꝓpriã Iudæos remeare ꝓuinciã & ciuitatẽ Hierosolymã/& tẽplũ dei recõstruere se eos. s. adiuuãte. Tũc scripsit suis ducibus illius terræ uicinis/ut aurꝝ cõferrent & argentũ ad tẽpli renouationẽ/insup ad ĩmolandũ pecora. Hæc Cyrus cũ Israhelitis/dixisset egressi duarꝝ tribuũ ꝓncipes/Iudæ ac Beniamĩ/una cũ leuitis & sacerdotibus/ad hierosolymã puenerũt. Multi uero resiserũt Babyloniæ/mĩme passi possessiões suas relinquere. Quo dũ uenissent/oẽs amici regis adiuuabãt eos/& cõferebant ad tẽpli renouationem alii aurꝝ/alii argẽtũ/qdã aũt & equos/ac iumẽtorꝝ multitudinẽ/& uota deo reddebãt/& cõstitutas sc̃ãm ueterẽ consuetudinẽ ĩmolationes cœlebrabant/tanq̃ recreatã & antiquã religionis cõsuetudinem rediuiuam. Transmisit etiam cyrus uasa dei/quæ auferens a tẽplo Nabuchodonosor ad Babyloniam usq̃ portauerat. Quæ reuehenda tradidit Mitridati custodi suorꝝ thesaurorꝝ præcipiẽs eadari seruanda Abassaro/donec templũ redificaret/perfecto aũt eo/traderet sacerdotibus & principibus uulgi reponenda in tẽplo. Direxit etiam epistolam rex Cyrus assyriæ satrapis: hæc continentem. Rex Cyrus Sisinnio. & Satrabanæ salutẽ. Iudæos terrã meã inhabitantes q uoluerunt ad suam patriã redire. ꝓmisi/& ciuitatẽ renouare tẽplũq̃ dei in Hierosolymã rursus ædificare in eodẽ loco in quo prius fuerat cõstitutũ. Misi aũt & Mitridatẽ pecuniarꝝ mearꝝ custodẽ/& Zorobabel principem Iudæorꝝ/ut fundamenta restituant/tẽplũq̃ recõdant. Cuius altitudo sit cubitorꝝ. sexaginta/eorandẽ & latitudo & faciãt tres parietes lapideos ex lapide polito/& unũ parietẽ ligneũ ex materiis ipsius prouinciæ/similiter & altare/sup quod ĩmolẽt deo. Sumptus uero de meis in his oĩbus uolo fieri. Transmisi etiam uasa quæ de tẽplo rex Nabuchodonosor abstulerat/tradens a Mitridati pecuniarũ custodi/& Zorobabel principi Iudæorꝝ/quatenus ea ad Hierosolymã reportent/& tẽplo dei restituant. Quorꝝ numerus est tantus/ Refrigeratoria aurea. l. argenta. lx. situlæ aureæ. l. argenteæ qngẽtæ libatoria aurea triginta/argentea duo milia/pateræ aureæ quadraginta/argenteæ quadringentæ/& uasa alia maxima mille. Cõcedo etiam eis honorẽ quo potiebant pentes eorꝝ/præterea ꝑ iumentis & uino/& oleo/dragmas ducentas/qnq̃ milia qngẽtas/& ad similiam tritici/uigintiqnq̃ milia/qngentas artabas. quæ iubeo ꝙberi de tributis Samariæ faciantq̃ ei ĩmolationes in Hierosolymis sacerdotes sc̃ãm leges Mosaycas/& offerẽtes supplicẽt deo p salute regis & gñis eius/ut regnũ Persarꝝ permaneat. Eos uero q hæc cõtẽpserit. uel ifirmauerit/iubeo crucifigi substãtiasq̃ eorꝝ eẽ fgales. Et ep'a gdẽ hæc hũit. Hi ãt q ex captiuitate ad hierosolymã cõuentrũt/fuerũt milia q̃dragita duo/q̃dringẽti sexagita

ſexagiuta. Quō phibuerūt eos ꝓſides regis tēplum reædificare ꝑpedientes. Cap.II.

Ed dum mitterent tēpli fundamenta/& nimis circa ædificia feſtinarēt oēs in circuitu gē tes/ꝑſertiꝫ Cuthei quos a Medica & ꝑſica terra Salmanaſſar rex aſſyrioꝝ migrās/hita re fecit Samariā/cū exide populū iſrahel tuliſſet.petebant ſatrapas & eos q ædificia cu rabant/ut ꝑpedirēt Iudæos/ne inſtauratēt ciuitatē tēplumq; cōſtruerent/q pecuniis cor rupti uendiderūt Cutheis negligentiā & ſocordiā ædificationū. Hæc Cyrus ad bella oc cupatus ignorabat/q exercitum ducens contra Maſſagetas uita priuatus eſt. Ca.III.

Amby ſe aūt filio Cyri principatū ſuſcipiēte/q in aſſyria/& Phœnice/& Amonitide & Moabitide ac Samaria morabant/epiſtolā mittūt hæc continentē. Domine ſerui Mira bimus oīa accidentia ſcribēs/& Semelius ſcriba/& curia ſyriæ/ iudiceſq; phœnice. Co gnoſcere te rex oportet iudæos q ad Babyloniā deducti fuerant ad nos rediſſe & ciuita tem rebellē ac maliuolā ac fora eius/ac muros ædificare tēplumq; recōſtruere. Scito aūt his ꝓfectis neq; tributa eos pati reddere/neq; obedire/ſed ēt regibus reſiſtere & magis impare q̄ ob ſequi feſtinare.Dum ergo ædificatur tēplum & fieri feſtinat optimū nobis uiſum eſt/reſcribere tibi quatenus monumenta pentum tuoꝝ ingras/in qbus inuenies rebelles iudæos & regibus inimicos/ ideoq; ciuitatē eoꝝ fuiſſe deſtructā. Propterea uiſum eſt nobis & uobis certum facere qđ fortaſſis ne ſcie/ qūo ſi ciuitas renouata/& undiq; muris munita fuerit/uia tibi claudet ad iferiorē ſyria & phœ nicem. Poſtq̄ uero cāby ſes hanc legit epiſtolā/natura maliuolus exiſtens mouetur/& ſcripſit hæc di cens.Rex cāby ſes Rathymo accidentia ſcribēti & Belſe ſemio/& Semelio ſcribæ/& reliqs cōſtitu tis & hītantibus phœnicem & ſamariā hæc dicit.Legens miſſos a uobis apices/iuſſi parentum me/ orum ingri uolumina/& inuēta eſt ciuitas inimica regibus ſemp exiſtere. & ſeditiones/ ac bella ha/ bitatōres eius cōmouiſſe/regeſq; eoꝝ cognouimus potenter & uiolenter tributa inferioris ſyriæ & Phœnicis exigiſſe.Igitur præcipio minime concedi Iudæos ciuitatē ædificare. ne plus creſcat eorū malitia/qua ſemper contra reges uſi ſunt.Cum has litteras legiſſent. Rathymus & ſemelius ſcriba & qui cum eis erant ſtatim equis deuecti/propere ad hieroſolymam ducentes ſecum multitudinem aduenerunt/& ciuitatem & templum ædificare Iudæos uetabant. Quæ qdē opa per annos nouem ſunt impedita/uſq; ad ſecundū annum darii regis perſarum. Nam Cambyſes ſex annis regnauerat. Qui cum ſubiectis ægyptiis reuerteret/defunctus eſt in Damaſco. Capi.IIII.

Poſt magorum uero interitum/qui defuncto cambyſe principatum perſarum tribus an/ nis tenuerunt. hi qui ſeptem domini nuncupātur apud perſas/filium Hyſtaſpis Darium regem ordinauerunt.Qui dum priuatus eſſet deum orauit/& ſi fieret rex omnia dei ua/ ſa quanta Babyloniæ inuenirētur/ad templum Hieroſolymitarum mittere ſe promiſit. Contigit autem eodem tempore proficiſci Zorobabel ducēm captiuorum Iudæorum ab hieroroly mis ad Darium.qui regi quondam amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius cuſtos cum aliis duo bus dignus iudicatus:quē ſperauerat honore potitus eſt. Primo uero imperii anno/ Darius ſummo apparatu cœnā exhibuit amicis/& uernaculis ſuis/& ſatrapis perſarū/ & præfectis Indiæ/ & æthio piæ/magiſtratibuſq; centum uigintiſeptem prouinciarum.Cum autem completis dapibus unuſq;q; ad dormiendum rediſſet/rex darius ad cubiculum ueniens.paucum noctis requieſcens/expergeſa// ctus quod noctis reſtabat/reliquum inſomne protraxit/ſermonēq; ad tres corporis ſui cuſtodes con uertit/promiſitq; ſummo honore fulciendum/qui eius interrogationi ſapienter & uere reſpōdere ua luiſſet/& ueſtimento purpureo indui/& in poculis aureis bibere/& ſuper aurum dormire/curruq; frenis aureis ornato/ & cidari byſſina ac torque aurea uti/ & poſt ſeipſum ſedere propter ſapiētiam affinemque ſuum eſſe uocitandum. Cum igitur hæc illis dona promiſiſſet/ primum conſuluit/utrū fortius ſit uinum/ſecundo utrum rex/tertio utrum mulieres/aut ſi his omnibus magis fortior ſit ue/ ritas.Has cum illis propoſuiſſet quæſtiones/requieuit.Luceſcente autem die/conuocauit omnes ma giſtratus/& ſatrapas/& præfectos perſarum/& medorum/ ſedenſq; in ſolio quo ſolebat unumquēq; corporis cuſtodem corā oībus iuſſit pnunciare/qd eis de ꝓpoſitis qōnibus uideret. Tunc primus ex cellentem uini fortitudinē oñdens ait.Cum uini fortitudinē coniicio. oīa ipſam hoc modo uincen// tem inuenio.Nam mutat & decipit bibentiū mentes & animos.Reges etiam pupillis & infantibus ſimiles facit/ſeruo quoq; ac libero audaciā concitat pauperes diuitibus ſimiles parat. Conuertit eni & reformat animas:& calamitatibus cōpreſſas reficit/mæſticiā extinguit/ alienæq; debitores pecu/ niæ ad obliuionem perducit/ita diſponens eos/ut ſe oībus ditiores putēt/nihilq; uile loquantur/ſed memores diuitiarum/fœlicibus utantur uocabulis. & reges magiſtratuſq; contemnant. Amicorum quoq; ſolitam expellit memoriam.Nam ſcit homines etiam contra amiciſſimos armare/ ſocietates diſſoluere/& ad ſobrietatem cum per noctem uino relinquente peruenerint/ excitantur nihil pœni tus de his quæ in ebrietate cōmiſerunt cogitātes.Hæc ergo cōſiderans, omnibus fortitudinem uini comperio potiorem/& uiolenter omnia uincētem.Poſtq̄ hæc primus quæ dicta ſunt de fortitudine

uini

uinū differuit/ſcās dicere cœpit de regis fortitudine/oñdens eum ſupiorem ac potentiorem his quæ ualida dñr. Modum aūt ꝓbationis hinc aſſumpſit/& dixit. Dum oīa ſub hoīm cohercean̄ poteſta te. q maria ac terras cogunt cōpet enter ſibi ſeruire/ac ēt ipſi hoies ſub manu regum ac ptāte degūt. Qui ergo ſup tam potens & ualidū aīal dñantur/cur nō inſupabiles illi uirtute ac fortitudīe iudicē/ tur. Illi & bella/& picula ſubiectis ponentes audiūtur/& eos contra inimicos dirigentes pp ſuā fortitudinem hñt obedientes/montes quoq; ditui/muros ac rures deponi iubentes/ præterea occidi ac interfici faciūt/ne regum ꝓcepta tranſcendere uideant̄. Vincentes aūt ꝓdam quam ipſis abſtulerint bellis regi reportant. Hi quoq; q nō militant/ſed terram colunt arantes/ cū p laborauerint/ & oēm opem miſeriā tollerauerint/meſſe facientes/ ac fructus colligentes/tributa regibus offerunt/& quod uel dixerint uel iuſſerit ſine dilatiōe complet̄. Qui cū omni luxuria uel libidine ſaturati dormierint aliis uigilantib⁹ cuſtodiunt̄/tanq̄ ipſo timore uicti/minime audēt dormientē relinq̄re uel diſcedere/ ac ſibi ꝓuidere/ſed unū opus hoc exiſtimāt neceſſariū ꝓmanētes cuſtodiāt regē. Cur itaq; nō uidet̄ rex cunctos fortitudine ſupare/cui tot populi obſecūdare ꝓcipiuntur. Iſto quoq; tacente de mulieribus & ueritate tertius Zorobabel cœpit docere dicēs. Sic egdē forte uinum & rex fortis eſt. cui oēs obaudiūt/ſed his potentior pulchritudo mulieris exiſtit. Nā regē enixa mulier ad uitā edidit/ & eos q uites plātauerunt unde ꝓfluit uinū mulieres creauerūt & aluerunt. Nihil aūt eſt/qd̄ non ab his hēamus. Nam & ueſtes nobis ab his texunt̄: & domus nſæ p has curant̄ atq; ſeruant̄/ & nō poſſumus a mulieribus ſegregari. Sed ēt auḡ multū & argentū ſi poſſideamus/ & qcqd aliud fuerit ꝓcioſum/ & induſtria dignum/cū uidemus decorā mulierē/oīa relinq̄ntes/ſpēm eius obſtupeſcimus/ & patimur oīa cōcedere quæ poſſidemus ut deſiderata pulchritudine potiamur. pēs & altricem terram/ſepius & amicos obliuiſcimur pp uxores/ & aias una cum ipſis pdere non timemus. Sic ergo ꝓcipue conſiderate mulierū fortitudinē. Nōne laborātes & oēm tollerātes miſeriā p mare ac terram/cum aliqd per labores acgrimus/totum offerentes uxoribus/tanq̄ dñis tradimus. Regē quoq; uidi aliqñ tanto rum dñm a filia Rabezaci Themaſi noīe Apama cōcubina eius alapis percuti/& diadema tollentē capitis eius ſibimet ponentē/& hæc oīa tollerantē ridebatq; cū illa riſiſſet/& cum irata fuiſſet meſtitia cōfuſus/blādimentis placabat mulierē/rogās eā & ſe nimis humilians/ſi qñ triſtem uidiſſet. Poſt hæc inuicē reſpicientibus ſatrapis & ducibus. Itē Zorobabel diſputare de ueritate cœpit: euidenter/ qdem oñdens/q̄tuz mulieres fortes exiſtūt/ debiles tñ & iſtæ/ ſimul & rex ad compationē ueritatis apparent. Nam ſi terra maxima eſt cœlum altum & uelox/hæc oīa uoluntate dei mouentur. Verus autem deus & iuſtus eſt/& ex eadem cauſa oportet ueritatem fortiſſimam iudicari q; nihil cōtra eā iniquitas ualet/inſuper & cætera quidem quæ fortia uidentur mortalia & citius deficientia probantur. Veritas autem & immortalis eſt & ſempiterna/nobiſq; non pulchritudinem tempore tabeſcentem accōmodat/neq; ſubſtantiam caſibus auferendā/ſed iuſta & religioſa diſcernens ab his quæ in/ iuſta uel iniqua mōſtrant̄. Cum terminaſſet Zorobabel de ueritate ſermonē/ laudante multitudine optime eū dixiſſe/qūo ueritas fortitudinē imutabilē & nō ſeneſcentē ſola poſſidet̄ iperauit ei & rex petere preter ꝓmiſſa quæ uellet/nam præſtaturū ſe dixit/eo q; ſapiētior & prudētior aliis apparuiſſet. Iuſſitq; etiam ſecum eum ſedere/ & affinem uocari. Tūc Zorobabel admonuit eum ut uotum qđ deuouerat ſi regnum perciperet adimpleret. Votū autem quod ꝓmiſerat hoc erat reedificare. Hieroſolymam/tēplumq; conſtruere/& uaſa reſtituere/quæ auferēs Nabuchodonoſor ad Babyloniam portauerat/& dixit hāc eſſe eam petitionē quā nunc me iubes poſcere/propter quod iudicatus ſum prudēs ac ſapiens. Rex aūt in hoc lætatus ſurrexit: & eum oſculatus. Toparchis & Satrapis ſcripſit ꝓcipiens ut deducerēt Zorobabel/ necnō & eos qui ad templi renouationē cum eo profecturi eēnt. Præterea mādauit Syriæ ac Phœnicis magiſtratib⁹ ligna cedrina a libano deciſa Hieroſolymā tranſmittere & cum eis recondere ciuitatē. Scripſit ēt liberos eē oēs iudæos/ qui a captiuitate redierūt ad terrā iudæam ꝓhibuitq; Satrapas & curatores ſuos iudæis opera impare regalia. Super hæc ꝓcepit & oēm terrā quā colere ualuiſſent/ſine tributis eos poſſideres iuſſitq; etiā Idumæos & Samaritas/& eos qui humilem ſyriam habitabant/reddere uicos Iudæorum quos tenebant inſup ad templi ædificationem qnquaginta milia dari talenta mandauit/ſacrificare quoq; eos legitimas īmolationes pmiſit oēm aūt ipenſam & ſacram ueſtē q̄ ſeruiunt in tēplo principes ſacerdotū & reliq ſacerdotes a leuitis inſtrumenta in qbus domino cātent. de ſuo fieri præcepit/cuſtodibus quoq; ciuitatis & templi/ iugera terræ per ſingulos annos/& pecunias ſtatutas ad neceſſaria uitæ dari decreuit. Tranſmiſit ēt uaſa/& omnia quæ Cyrus ante ipſum de Iudæorum reſtitutione facere uoluit/eadem Darius definiuit implere. His oībus a rege donatis/ Zorobabel exiens de regia domo. reſpexit ſurſum ad cœlū & cœpit agere deo gratias ſapiæ: p quam uictoriam Dario pñte ꝓcepat dicēs. Nequaquam his dignus fuiſſet/niſi te domino propitio. Ita deo gratias agēs de præſentibus/petebat ut ei futuris adiutor exiſteret. Peruenit autem ad Babyloniam/& contribulibus ſuis regis mandata patefecit. Audientes illi deo gratias offerebant/qui eos patriæ ſuæ reſtituebat/& ad potum cōuiuiaq; conuerſi/per ſeptem

dies ſūma

dies ſumma lætitia fruebantur/reſtaurationē regreſſionēq; patriæ feſtiua gratulatione celebrabāt. Poſtea oēs ꝓtincipes tribuum ad Hieroſolymā ꝓfecturi cum uxoribus & filiis ac ſubiugalibus ele/gerunt hoīes Darii/quos cum cum eis rex uſq; ad Hieroſolymā deſtinauit/ & cum lætitia & iocūdi tate cum cantibus tubiiſq; ac ſonātibus cymbalis ibant. Præcedebat aūt eos & reliqua multitudo iu dæoꝝ cum ludis. At illi ad Hieroſolymā cōſcendebant/ab unaquaq; ꝑtum tribu certus numero exi ſtens. Sed mihi minime uiſum eſt noīa ꝑtum recenſere, ne legentiū aīos a reꝝ cōſequētia ſuſpendens obſcurā illis facere narrationē. Septuaginta cātores & cātatrices ducētæ. xlv. cōſcendūt cameli qua/dringēti. xxx. Sūma uero multitudinis euntiū/q circa duodecimū ānum ætatis hēbātur/ex tribu iu/da & beniamī fuerunt q̄ter mille milia/& ſexcenta. xx. & octo milia leuite. iiii. milia. lxx. Mulierum aūt infantiūq; cōmixtū corpa fuerunt. xl. milia. ſeptingenti. xlii. Præter hos leuitæ cantores fuerunt centū. xxviii. ianitores centū. x. ſerui templi trecenti nonaginta duo/inſup & alii ſexcenti. lii. dicen/tes qdē ſe Iſrahelitas/nullo modo tñ ualentes ſuū oſtendere genus. Repulſi uero ſunt qdē a ſacerdo/tali honore: q uxores ſibi copulauerāt alienigenas. Hi nec ſuū genus dicere ꝑualebant/nec in gñatio ne leuitaꝝ uel ſacerdotū/q inuēti fuerunt q̄ſi quingenti. xxv. Mancipioꝝ uero multitudo ſeq̄bat eos q ad Hieroſolymā pergebant/numero ſeptē milia trecēti. xxxv. Subiugalia qnq; milia/quingenti. xxv. Dux uero dinūeratæ multitudinis/Zorobabel fuit filius ſalathiel/ex filiis dauid genitus de tribu Iu da/& Ieſus filius loſedech: princeps ſacerdotum/ necnon & Mardocheus: & Iſrebeus qui a populo principes fuerunt cōſtituti & cōtulerunt/auri qdē minas cētū/argenti aūt qnq; milia. Sacerdotes er/go & leuitæ parſq; totius populi Iudæoꝝ q̄ta in babylone fuit ad Hieroſolymorū reſidens ciuitatē ibidē hītauit/reliqua uero multitudo ad ſuas patrias diſceſſit. Cunq; ſeptimus ueniſſet mēſis/ex quo de Babylone egreſſi ſunt/mittens Ieſus princeps ſacerdotū/& Zorobabel iudex cunctos ex ꝓuincia Hieroſolymis congregauit. Qui ſine dilatione cōſtruxerunt altare in loco quo prius ædificatū fue/rat/& legitimas ſuper ipſum hoſtias obtulerunt ſcām legem Moyſi. Dumq; hæc facerent/gētes of/fendebanť uicinæ quæ eis odioſæ erāt. Cœlebrauerunt aūt illo tpe dies tabernaculoꝝ/quēadmodū legiſlator Moyſes præceperat. Præterea & oblatiōes dñi: & quas dñt endehelciſmus/ & hoſtias ſab batoꝝ/& oīum ſanctoꝝ dieꝝ ſacrificabant uota reddētes. A primo die ſeptimi menſis/cœperūt ēt renouare tēplū/multas ꝓſtantes pecunias lapidū ceſoribus & ædificatorib⁹/inſup & alimēta opan/tibus miniſtrabāt. Sydoniis uero leue & ſuaue uidebať a Libano ligna cedrina deponere/quæ liga/tes in modū ratiū/ad portū Ioppe tranſferebāt. Nā ſic ante ꝓceperat Cyrus/ſed iubēt Dario fiebāt. Quæ ſcdo anno ꝓfectionis Iudæoꝝ ad Hieroſolymā uecta ſunt mēſe ſcdo/cū & tēpli renouatio ur/gereť: & fundamentis reſtitutis ſup ædificareť a primo die ſequētis menſis/annis ſecūdi. Opibus ue ro ꝓpoſuerunt leuitas/uiceſimū iam ānum ætatis agētes/& Ieſum & filios/& fratres eius & Obdoi lum frēm Iudæ/& Aminadab/& frēs eius. Itaq; tēplū oi ſtudio fabricātibus eis q ædificationē cura bant ꝓpere cōſumatio quā ſpabatur euenit. Perfecto aūt tēplo/ſacerdotes cū tubis/ornati hītu ſolē/ni/& leuitæ & filii aſaph ſurgentes laudauerūt dñm laudibus quas Dauid primus ei oñderat. Cūq; ſacerdotes/& leuitæ & ſeniores ꝓuinciaꝝ uetus recordareť templū/ingenti magnificētia cōditum/ & nouū uiderent ꝑ inopiam nō ita cōſtructū/arbitrari quātū præterita fœlicitate miores exiſterēt/ triſtes ac dolorē tenere minime ualentes/ad lachrymas lamentationeſq; proruperunt. Populus uero pñtia diligebat/ & de templi edificatione letabať/ quia nullā prioris memoriam faciēs/nec antiqua cōparatione cruciabatur. Vincebant ergo tubaꝝ ſonos/& populi lætitiam ſacerdotum & ſenioꝝ la mentationes eo quod uidebatur minor templi cōſtructio inſtitiſſe. Cūq; clangores tubaꝝ audiſſent Samaritæ/odium erga tribum Iudæ & Beniamin hñtes/cōcurrereut cām tubæ uolentes agnoſcere uidenteſq; ꝙ captiui iudæi a Babylone redeuntes templum ædificaſſent/petierunt Zorobabel/& Ie ſum/& principes tribuum ut ipſis quoq; ꝑmitteretur una cum eis templum renouare & i commune adorare. Nam non colimus dicebāt minus illis deum/qūo & religionis cupidi ex illo tpe ſumus/ex quo nos hic Salmanaſſar rex aſſyrius a Chutia Media migrauit. Poſtq̄ hæc ſūt locuti/Zorobabel & Ieſus principes ſacerdotū/& duces tribuū iſrahel. rñderunt quidē impoſſibile eſſe ſe eis cōicare/qūo ipſis ꝑmiſſa eſſet templi innouatio/ prius quidē a Cyro/nunc aūt a Dario/adorare uero ſi uellent li cere/& hoc ſolum illis eſſe commune/& omnibus hominibus uenientibus in templum adorare de/ um. Cum uero hoc audiſſent Cuthei/nam hac appellatione Samaritæ uocabantur. indignati perſua ſerūt gentibus Syrie petere ſuos ſatrapas eodem modo quo prius ſub Cyro & Cambyſe ut cum ip/ſis templi renouationem prohiberent/feſtinantibus Iudæis ne moram afferent ac tarditatē. Per idē tempus aſcenderūt ad Hieroſolymam Siſinnius Syriæ ac Phœnices præfectus/ & Sarobazanes cū aliis/& interrogauerūt Iudæorum magiſtratus/quis eis cōceſſiſſet templum ſic ædificare/ut magis caſtrum uideretur eē quam tēplum/uel cur porticus & ciuitatem tam munito circundediſſet muro. Zorobabel & princeps ſacerdotum Ieſus ſeruos quidē ſe eſſe maximi dei dixerūt/ hoc uero tēplum ipſi deo quondam a rege ſuo fœliciſſimo/& qui omnes uirtute uicerat fuiſſe conſtructum/ multiſq;

temporibus

ꝑibus ꝑmãſiſſe/ſed cum ſui pfes iniqtatẽ coꝝ deo geſſiſſent. Nabuchodonoſor rex Chaldæoꝝ & Babyloniæ ſua potentia ſupans ciuitatem euertit/tẽplumq; populatus incendit/& populũ captiuũ ad Babyloniã migrauit. Cyrus aũt q poſt ipſum Perſaꝝ & Babyloniæ rex impius ſumpſit/ſcripſit ut tẽplũ redificaret/& oĩa quæ exinde Nabuchodonoſor extulit ornamenta & uaſa Zorobabel & Mitridati cuſtodi pecuniaꝝ tradidit ꝯcipiens/ut hæc iteꝝ ad Hieroſolymã reportaret/& in ꝓprio renouato reſtituerent tẽplo. Hoc enim mãdauerat feſtinanter fieri ideoq; Sabaſſiriũ aſcendere iuſſit ad Hieroſolymã & opi faciendo oĩmodis iminere. Qui poſtq̃ a Cyro litteras accepit: ueniẽs ſtudioſe fundamenta depoſuit/& ex illo tpe hactenus hoc cõſtruxit ſed pp malorꝝ inuidiã ipfectum adhuc remanſit. Igit̃ ſi uultis ac ꝓbatis: ſcribite dario: ut inqrat imperatorꝝ monumẽta & iueniet nihil nos pœnitus fuiſſe mẽritos. Hæc dicente Zorobabel & principe ſacerdotũ/Siſinnius & q cũ eo erant ædificationẽ uetandã iudicauerunt/donec regi dario ſcriberẽt. Stati uero pp hæc ei cõſcripſerunt. Tunc iudæi timentes & exterriti/ne aliud q̃ prius iuſſerat regi uideret de templi cõſtructiõe fiduciã a duobus ꝓphetis qui p idẽ tp̃s apud eos erant Aggeo & Zacharia acceperũt. dicẽtib⁹ nihil pœnitus a Perſis durũ eſſe metuẽdũ/cũ deus tẽplũ ꝓdixerit innouari. Qui cũ credidiſſent ꝓphetaꝝ ſuoꝝ ædificationẽ curabãt nullũ ꝓmittẽtes diem/Dario uero ſcribẽtibus ſamaritis & accuſantibus p epiſtolãa iudæos. qa ciuitatẽ munirẽt/& tẽplũ caſtello magis ſimile q̃ tẽplo cõſtruerẽt/& dicẽtib⁹ nõ ea quæ fiunt ei ꝓdeſſe. inſup epiſtolas oñdentibus p quas cãbyſes tẽpli ædificationẽ fieri uetuiſſet cognoſcẽs rẽpublicã ſuã non eẽ tutã hieroſolymis reſtitutis/cũ lr̃as legiſſet a Siſinnio & q cũ eo erãt directas: iuſſit in monumẽtis regalib⁹ de his inqri & iuẽtus eſt in Echathanis cõſtructa turre in regione Mediæ codex in quo hæc cõſcripta leguntr̃. Primo impii ſui anno rex Cyrus iuſſit tẽplũ in Hieroſolymis renouari cuius altitudo eſſet cubitorꝝ ſexagita/latitudo eorũdẽ ex tribus parietibus lapideis lapide polito/& ligneũ pietẽ unũ ex materiis ipſius regiõis & altare. Sũptus aũt a rege fieri diſpoſuit/& uaſa q̃ abſtulit Nabuchodonoſor/& ad Babyloniam portauit reddi Hieroſolymitis. Quoꝝ cura ſua ſub Aſſaro Syriæ & Phœnice præfecto & magiſtratibus collegis eius iniũxit/ut ipſi quidem a locis illius recederent/ſeruis uero dei iudæis & magiſtratibus eorum templum ædificare permitterent. Iuſſit quoq; ut adiuuarent eos ad opera/& ex tributis prouinciæ quam curabant darent iudæis immolationis cauſa tauros & arietes & agnos ac ædos & ſimilam/oleumque & uinum/& alia quæcunq; peterent ſacerdotes ut orarent pro ſalute regis atq; Perſarum/eos uero qui mandata contemnerent/crucifigi præcepit/& eorum ſubſtantias regiæ domui deputari deprecatuſq; eſt orationibus deum/ut ſi quis auderet ædificationem templi fedare: hunc talem percuti eũq; a ſua iniquitate ſuſpendi. Hæc inueniens in commentris Cyri Darius reſcripſit Siſinnio & collegis eius dicens. Rex darius Siſinnio equitum præfecto & Sarabateno/& collegis eius ſalutem. Exemplar epiſtolæ quã in monumentis inuenimus tranſmiſi/& iubeo omnia fieri quæ in ea continentr̃. Valete. Igitur per epiſtolã cognoſcẽtes Siſinnius & qui cũ eo erant/regis uoluntatẽ de reliquo cõpetentia faciebant/& inſtabant ſacris operibus adiuuantes ſeniores & magiſtratus iudæorꝝ/& procedebat ſummo ſtudio tẽpli conſtructio/prædicentibus Aggeo & Zacharia ſecundũ mandata dei & cum uoluntate Cyri & Darii regũ templum ædificatum eſt ſecundo ſeptem annis. Nono autem imperii anno Darii/uiceſimatertia die mẽſis undecimi quẽ hebræi uocant Adar/macedones Diſtrios/ſacerdotes & leuitæ & reliqua Iſrahelitarum multitudo poſt captiuitatẽ pro renouatione ueterum bonorum & dedicatione obtulerunt hoſtias tauros centũ/arietes ducentos/agnos quadringentos/& hircos duodeci ꝑ. xii. tribubus. Nã tãtæ ſunt tribus iſrahel pro ſuis unaquæq; peccatis. Sacerdotes uero & leuitæ ſecundum legem ordinauerunt ianitores per ſingulas ianuas. Nam ædificauerant iam iudæi templi porticus/in circuitu interioris ſacrarii. Veniente autem die feſto azimorum primo menſe quem macedones Xanticum/nos autem Niſan nominamus/omnis populus ab agris in ciuitatem confluxit/dieſq; feſtos ſanctificari/cum ſuis uxoribus & filiis ſecundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificium etiam quod paſcha dicitur quartadecima die eiuſdem menſis immolauerũt/& per ſeptem dies nullis abſtinuere deliciis. Holocauſtum quoq; offerentes/deo ſacrificabant/agentes ei gratias q̃ iterum eos terræ patriæ ſuæ legibuſq; reſtituiſſet/mentemq; regis perſarum propiciam eis præbere dignatus eſt. Quibus rebus admoniti deo munifice nimis & locuplebiliter immolabant. Habitabant autem in Hieroſolymis/& optimatum gubernatione regebantur. Nam ſacerdotes tractabant eorum negotium/uſq; quo regnare contigit nepotes Aſamonei. Et enim ante captiuitatem & tranſmigrationem/a Saul & Dauid qui primi imperium gentis iudaicæ ſuſceperunt/alia illis erat forma reipublicæ per quingentos triginta duos annos/mẽſes ſex/dies decem. Ante hos autem reges/præſules eos regebant/qui appellabantr̃ iudices & monachæ. Et hac republica uſi/ſunt annis plus quingentis/poſt mortem Moyſi & ducis Ieſu. Hæc quidẽ reductis a captiuitate Iudæis/tẽporibus Cyri & Darii ioia cõtigerũt. Samaritæ uero iuidi uel moleſti aduerſũ eos erecti/mala multa in Iudæos operati ſunt diutius cõfidẽtes & cõiugatione Perſarum/quõ ex his fuerãt ꝓgreſſi. Nã

quãta

quanta iubebãtur a rege imolatõis cã de uectigalibus ꝓberi/ nullatenus dare uolebant/ & ꝓfectos eq
tum fauẽtes ſibi in hoc & coopantes hẽbant/ aliaq; multa qbus nocere iudæis ꝓ ſe/ aut ꝓ alios potu
iſſent/ non eos pigebat efficere. Placuit igit̃ Hyeroſolymitis/ mittere legationẽ ad regẽ darium/ quo
accuſarent Samaritas. Legatus itaq; miſſus eſt Zorobabel/ & alii quattuor de magſtatibus. Cũ uero
crimina & cãs q̃s contra Samaritas ferebãt a legatis rex cognouiſſet dedit eis epl̃am reportãdã ad
eqtũ ꝓfectos/ & curiã Samariæ/ quæ hmõi erat ſcripta. Rex darius Tangane & Sãbaſe ꝓfectis eq//
tum/ & Sadracæ/ & uelueni Samaritis/ & reliqs cõſeruis eoꝝ in Samaria conſtitutis. Zorobabel/ &
Ananias/ & Mardocheus legati Iudæoꝝ uos accuſant/ tanq̃ moleſtos & ipedientes tẽpli cõſtructio/
nem/ & nullatenus uelle præſtare ad hoſtias quos nobis precepimus ſumptus. Volo igitur/ ut legẽ/
tes p̃item epiſtolã ꝓbeatis his ex regalibus theſauris & tributis Samariæ oĩa quæ illis ad imolatio
nem ſunt utilia/ quẽadmodum ſacerdotes uobis indixerint/ ut nõ ꝓtermittant diurnis ſacrificiis/ &
pro me & ꝓ perſis ſuppplicare deo. Epiſtola qdem hæc continebat. Capi. V.

Ario aũt defuncto/ filius eius Xerxes regnũ ſuſcipiẽs/ uolũtatis paternæ colẽdi & hono
rãdi deũ hæres appuit. Oĩa nãq; faciebat quæ religiõis erãt patrẽq; ſecutus/ & Iudæis li
beraliter utebat̃. Per illud tẽpus ꝑnceps fuit ſacerdotũ filiꝰ Ieſu noĩe Ioachi. Erat & ĩ Ba
byõle uir iuſtus/ & gloria magna potius apud multitudinẽ/ primus populi ſacerdos no
mine Eſdras. Qui cũ legũ Moyſeos itegrã hẽret expientiã Xerxi regi amicus eſt factꝰ.
Ad Hieroſolymã aũt aſcendere deliberãs/ & ducere ſecũ quoſdã a Babylõe Iudæos a re
ge popoſcit epiſtolã ſibi ad Satrapas Syriæ dari/ ꝓ quã noticiæ eoꝝ qs eſſet intimaret̃. Rex aũt ad
ſatrapas hmõi direxit epiſtolam. Rex regũ Xerxes Eſdræ ſacerdoti/ & lectori legis dei ſalutẽ. Opꝰ
eſſe meæ clemẽtiæ putans/ apud eos q uolũt ex Iudæa gẽte uel ſacerdotes uel leuitas ſub nſo regno
cõſtitutos ꝑgere ad Hieroſolymã ꝓcipio/ ſi q deſiderãt ut eant/ quẽadmodũ mihi & ſeptẽ meis cõ/
ſciliariis uiſum eſt quatẽus uiſerẽt Iudæã/ ſcdm ritus legũ dei/ & portarent dona deo Iſrahel/ quæ de
uoui ego & mei amici. Aurũ ẽt & argentũ quãtũ inuentũ fuerit in terra Babyloniæ deo dicatũ/ hoc
oẽ ad Hieroſolymã deportet̃ ꝓ ſacrificiis dei/ necnõ & quodcũq; uolueris uel ex auro/ & argẽto cõ
ſtruere/ liceat tibi cũ tuis fratribus facere. Vaſa quoq; ſacra quæ tibi tradita ſunt depone/ & quicqd
mente cogitaueris ut fiat/ impendi ĩ his iuſſimus/ ut ex regalibus theſauris efficias. Scripſit ẽt cuſto/
dibus pecuniaꝝ Syriæ & phœnices: ut diligentiã hẽant circa ea quæ per Eſdrã ſacerdotẽ uel lecto
rem legũ dei mãdata noſcunt̃. Igit̃ ne quã de me aut de nepotibus meis irã deꝰ aſſumat/ oĩno ꝓcipio
ad uſq; tritici modios cẽtũ/ deo ſcdm legem dari. Et uobis dico ſacerdotibus leuitis/ ac ſacris cãtori
bus & ianitoribus/ ſacriſq; ſeruis/ & tẽpli ſcribis/ ut nullo mõ aut tributa põatis/ aut aliqd captioſũ/
aut oneroſum. Sed etiã tu Eſdra ſecũdum dei ſapientiam cenſores ordina/ qui omni ſyriæ & Phœ/
nice tuãq; legẽ ſcientibus indicẽt/ eãq; diſcedã ignorãtibus trade. Et ſiquis ex gente tua dei ſui legem
uel ĩperatoris tranſgreſſus fuerit puniat̃/ ut nõ tanq̃ ignorãs uideat̃ tranſgredi/ ſed cognoſcens/ audã
cter negligere cõprobet̃. Ergo hmõi contemptores/ aut morte/ aut pecuniis cõdẽnent̃. Valete Tunc
Eſdras hãc epiſtolã accipiens/ letatus deũ adorare cœpit/ & regiæ beniuolẽtiæ ipſum cõfidebat̃ au/
ctorẽ. ideoq; oẽs ipſi gratias dicebat eſſe referendas. Legẽs aũt epiſtolã/ iudæis babyloniæ cõſtitutis/
tã deſignauit. Exemplũ quoq; eius ad oẽs Iſrahelitas & Mediã habitãtes, tranſmiſit. Hi uero cogno/
ſcẽtes regis circa deũ pietatẽ/ & fauorẽ quẽ in Eſdrã habere ꝓbatur oẽs eũ dilexerũt. Multi itaq; fa/
cultates ſuas deportãtes/ ad babyloniã uenerũt/ cupientes ad Hieroſolymã deſcendere. Totus aũt po
pulus iſrahel in illa prouincia permanſit/ ideoq; duæ tãtũ tribus cõſiſtunt per aſiam & Europã obſe/
quentes romanis. Decẽ ãt tribus hactenus trans Eufratẽ cõmorari ꝓbant̃/ quaꝝ multitudines ineſti
mabiles/ minime poſſunt nũero cõprehẽdi. Venerũt ẽt ad Eſdrã multi ſacerdotes & Leuitæ/ & iani
toreſq; ac ſerui ſacri/ quos congregans de captiuitate/ trãs Eufratẽ tribus diebus moratus ieiunia eis
impoſuit/ ut deo uota pro ſalute ſoluerent ne quid in uia paterent̃ aduerſum aut per hoſtes/ aut p ali
am quãdã difficultatẽ forſitã accidentẽ. Nã Eſdras regi prædicẽs/ q deus eos ꝓduceret/ iã nõ petiit q
eos ꝓcederẽt eqtes/ ſed poſtq̃ uota præfecerunt ab Eufrate ſurgentes/ die duodecimo primi mẽſis/ ſe/
ptimo ĩperii anno Xerxis ad Hieroſolymã puenerunt/ qnto menſe eiuſdẽ anni. Et illico Eſdras cuſto
dibus pecuniaꝝ de ſacerdotali genere exiſtentibus reſtituit ſacras pecunias/ argenti talẽta ſexcẽta qn
quaginta uaſa argẽtea talẽtoꝝ cẽtũ uaſa aurea talẽtoꝝ uiginti & uaſa ærea auro meliora/ habẽtia
pondo talẽta duodecim. Hæc nãq; rex & conſiliarii eius & oẽs Iſrahelite babyloniã habitãte dona//
uerũt. Cũq; Eſdras tradidiſſet ea ſacerdotibus/ obtulit deo legitimas hoſtias ĩ holocauſtũ tauros tre/
decim/ ꝓ cõmuni uero populi ſalute arietes nonaginta/ agnos ſeptuagintaduos/ ædos ꝓ purgatione
delictoꝝ duodecim/ Regis quoq; diſpenſatoribus & præfectis oĩbus Syriæ ac Phœnicis/ regias litte
ras obtulit/ q denũciationẽ eius agere cõpellebant̃/ gẽtẽq; honorabãt/ & oẽ opus bonũ cũ eis elabora
bãt. Hæc igit̃ quẽadmodũ & ipſe Eſdras deliberauerat ꝓceſſerũt/ deo eo ut arbitror dignũ ĩ his quæ
uoluit iudicãte ꝓpter iuſticiã ac benignitatẽ eius. Quẽ pauco tpe trãſeũte aliqui adierũt accuſantes

q quidam

q̄ quidā ſacerdotū & leuitarū trangreſſi ſunt p̄rias leges uxores alienigenās ducentes/& genus ſacerdotale cōfundētes petebantq; ut legibus ſubueniret/ne cōis ſup oēs ueniens ira calamitatibus iterū eos inuolueret. Quæ cū audiiſſet/mox præmerore ueſtē diſrupit/& caput barbāq; cōtumelioſe dilacerans/ſeſe pſtrauit in terrā/q; tale facinus populi primates cōmiſiſſent/exiſtimans/qa ſi præciperet eis uxores cū earū filiis deſerere/nemo obediret/& ideo pmanebat in terra iacens. Cōcurrebant aūt oēs mediocres eorū ad eū: & dolorū eius in his quæ facta ſunt pticipes erant. Cum aūt Eſdras a terra ſurrexiſſet/& manus ad cœlū tetendiſſet/ dicebat. Confundor qdē a deo pp populi delicta ueniā ſuſcipere q ēt de ſua miſericordia/parentū nr̄oruꝫ iniqtatem remiſit. Rogabat uero deū q ſemen aliqō & reliqas ab illa eorū calamitate/uel captiuitate ſeruauerat/& rurſus ad Hieroſolymā & ꝓpriā terrā reſtituerat/q & reges perſarū impendere eis miſericordiā præpabat/ueniā ſolita pietate cōcedere/ſe uero morte qdē digna cōmiſiſſe/bonitatis aūt dei eſſe hos tales a tormētis eripi. Qui poſtq̄ orando cōticuit. cunctis lugentibus q cū uxoribus & filiis ad eū cōuenerūt: qdā Achanonius nomie. primus Hieroſolymitanus/accedens ad eū dicebat ipſos qdem peccaſſe/ cohitantes cum alienigenis uxoribus/pſuadebatq; oēs iurare/quatenus ſuas uxores cū earū filiis amouerēt/& eos punirēt/ q legi obedire cōtēnerent. Flexus igitur Eſdras/fecit principes tribuū ſacerdotū/& leuitarū/ & Iſrahelitarū iurare q; uxores ſuas & filios ſcām Achanonii conſiliū iucūctanter abdicarent. Suſcipiēs ergo ſacra/ſtatim egreſſus eſt tēplum/hitaculum uero loānis ingreſſus filii Eliab/& nihil pœnitus illo die pp mœrorem comedens ibidē cōmoratus eſt. Facta aūt p̄dicatione/iubens oēs q ex captiuitate redierāt ad Hieroſolymā colligi/& hos q ante biduū/aut tres dies occurriſſent alienari a multitudine & ſubſtātias eorū auferri decernens: ſcām indicia ſenioꝝ/cōuenerunt itra tertiā diem ex tribu Iuda & Beniamin/in uicēſimo die noni menſis/q ſcām hæbreos Caſleu ſcām macedones Appelleos uocat. Cūq; in ſupiori loco templi cōſediſſent/p̄ntibus ſenioribus/& pp zelum uehementer afflictis. ſurgens Eſdras/criminabatur illos q præter legis conſuetudines alienigenas duxiſſent uxores/nūc uero factu/ros eos rem deo gratā/& ſibi utilem dicebat/ſi uxores eiicerent. Cū ergo oēs ſe id pfecturos clamarent/ſed abundantē eſſe multitudinē/tēpuſq; hiemale/& hoc opus nō huius aut duoꝝ eſſe dieꝝ/ſed oportere ut duces & alii q cū alienigenis hitabant uxoribus tp̄s acciperent dilationis/& ſeniores cohabitantes cum alienigenis niſitare multitudinem/cum hæc decreuiſſent/ cœperūt quærere a primo die menſis decimi eos qui cum alienigenis/habitabant uſq; ad primum diem ſecundi menſis/& inuenerunt multos ex nepotibus principis ſacerdotum Ieſu/& fratrum eius ſacerdotum/& leuitarum & Iſrahelitarum/qui uxoribus filiiſq; earum dilectionem magis legum ſuarum præponentes/ eas ili eo refutarent. Quo facto/hoſtiis placātes deum/immolantes arietes obtuleruut. Quorum nomina minime uiſum eſt/nobis dicere neceſſarium. Igitur prædictum nuptiarum peccatum ſic Eſdras purgauit/ut de cætero hæc conſuetudo non pmaneret. Septimo uero menſe ſcenophegiam cœlebrātes & toto tunc populo cōgregato/aſcendentes ad ſuperiora templi ad orientalē portam Eſdram rogabant/ut leges eis Moſaycas legeret. Qui ſtans in medio populi/a ſolis ortu legit uſq; ad medium diem. Et cumaudiſſent recenſitas leges/ iuſticiam quidem ad præſens: & impoſterum docebantur/ de præteritis autem gemebāt: lachrimaſq; fundebant & recordati ſunt/q; ſi legem cuſtodiſſent/nihil ex tot ſupradictis malis perpeſſi fuiſſent. Cūq; uideret Eſdras ſic eos afflictos præcepit ad ſua diſcedere/& lachrymis abſtinere propter feſtos dies/in quibus minime liceret affligi/hortabaturque magis ad epulationes eos conuerti/& facere quæ ſunt grata & conuenientia cœlebrationi præſenti/penitentiam & meſticiam de prioribus peccatis habendam & obſeruandum/ne quid impoſterum eis ſimile proueniret. Poſtquam uero eos Eſdras hortatus eſt/cœperunt habere lætitiam. Cūq; hoc per dies octo in ſuis tabernaculis egiſſent ad propria diſceſſerunt/laudantes deum/ pro emūdatione communium peccatorum Eſdreque gratias referebant. Cui contigit poſt gloriam quam habuit deum in ſenectute ueneranda finire uitam/& Hieroſolymis cum multa ſepeliri liberalitate. Sub idem tempus & Ioachim defuncto principe ſacerdotū/filius eius Eliaſib in principatum ſacerdotalem ſucceſſit. Quidam autem ex captiuis iudæis: Xerxe regis pincerna nomine Neemias/occurrens quibuſdā peregrinis ante metropolim perſarum Suſi/ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus/& audiēs eos adinuicem hæbraice loquentes/conſulebat unde eſſent profecti. Illis autem reſpondentibus/ſe a Iudæa ueniſſe/rurſus interrogabat/qualiter haberet ſe eorum multitudo/& metropolis Hieroſolyma. Cunique dixiſſent/male habere ciuitatem/& depoſitis in ſolum muris multa mala gentes in circuitu poſitas inferre iudæis/& die tota percurrere/deuaſtantes prouinciam/& nocte tanta mala conferre/& multos a prouincia uel ab ipſis Hieroſolymis captiuos abducere/ & omnes uias ſingulis diebꝰ cadaueribus plenas inueniri occiſorum: tunc Neemias propter ſuorum calamitatem fleuit/& extendens palmas ad cœlum dixit. Domine uſquequo deſpicis quæ noſtra patitur generatio. Sic rapina uel ſpolia ab omnibus ſumus effecti. Remoranti autem eo in porta/& hæc deflenti quidam nunciauit iam regem accumbere præparatum. Qui ſtatim ſicut erat illotus/adminiſterium poculi re/

gis festinauit. Vt aũt rex cognouit/suauitatẽ pleñus ad iuuenẽ respexit mestũ/& quærebat cur tristis esset. Tunc ille deum deprecatus ut gratã ei quandã postulanti præstaret/quo ingt possim tibi rex nõ talis appere/qualẽ memorẽ in corde teneo/dum audieris patriæ meæ Hierosolymoꝝ in qua & monumenta & sepulchra meoꝝ sunt parentũ muros in terra iacẽtes/& portas eius incẽsas. Sed præsta mihi pfiscisceti muros restituere/ptemq; tẽpli cadentẽ denuo recõstruere. Tunc rex annuit dare se donationẽ ei quãcunq; supplicasset/& ad satrapas lras deportandas/quatenus eũ honorarent/& oĩa quæ opus hãret ꝓberent ei dicens. Repelle tristitiam/& dereliquo gaudens nobis ministra. Igit̃ Nemias deum adorans/& regi gratias agens/mesticiã uultus confusionẽq; suam pollicitatiõis hilaritate mutauit. Postea aũt die cõuocans eũ præbuit ad Syriæ Phœnicis & Samariæ præfectum Addo epistolã deferendã/in qua de honore iuuenis/& de impẽdiis ædificationis mandauerat exhibendis. Veniens ergo ad Babyloniã & multos gentis suæ sponte eum secutos adducens/ad Hierosolymam peruenit uicesimoquto anno regnante Xerxe/& demõstrandas epistolas porrexit Addo & aliis ꝓfectis egtum: & congregãs oẽm populum ad Hierosolymã/stetit in medio tẽpli/talẽ ad eos fundens sonem. Vos scitis uiri iudæi/deũ qdem in memoria pfum Abraã & Ysaac & Iacob pmanere/& p illoꝝ iusticiam non derelinquere puidentiam nostri. Vnde & adiuuit me/ut accipem a rege prãtem muros uestros refabricare/ac reliquã ptem templi pficere. Volo aũt uos uicinarũ gentiũ certe scire inimicitias/& qa si cognouerint magnificenter nos ædificia repare resistent/& multa molientur/ut nos ipedire ualeant. Primũ ergo in deum cõfidere debemus/q illoꝝ inimicitiis põt resistere/nec die uero nec nocte studiũ ædificandi relinquere/dum tps oportunũ existit. Cumq; hæc dixisset/iussit & magistratibus muros metiri/& opa eius diuidere populo p uicos & ciuitates scdm uniuscuiusq; possibilitatẽ/pollicitus & semetipsum cũ suis seruis ædificatiõem adiuuare. Solutaq; contõe/ludæi statim opus aggressi sunt. Iudæi uero diæi sunt ex die qua a Babylone pfecti sunt ex tribu iuda/quæ prior ad illa loca peruenerat. Vnde & ipsi/& prouincia a tali appellatione uocitantur. Audiẽtes uero murorum ædificationem accelerari Ammonitæ/& moabitæ/uel samaritæ/& omnes qui inferiorem Syriam habitabant/molestæ ferebant/& meditabantur insidias contexere/quatenus uoluntatem eorũ impedirent multosq; interficiebant Iudæos/ipsum etiam Neemiã dilacerare querebãt quosdam alienigenas conducẽtes/qui eum perimerẽt. Propterea in timorem & turbam dispersis rumoribus eos mittebant tanquã multis gentibus paratis contra eos arma proferre/quibus turbati rumoribus cõstructionem pene relinquerunt. Neemias aũt nullo modo his permotus studium operis dereliquerat sed custodie causa corporis sui armis satellitum circumseptus/sine uulnere permanebat/operis desiderio tribulationem non sentiens. Ita siquidem intentus agebat ac prouidebat suæ saluti/non timore mortis/sed cognoscens post suum interitum minime concedi suis ciuibus muros construere. Vnde præcepit imposterum/ut armis ædificatores cincti fabricarent. Igitur ædificatores/uel impensarum portitores gladios habebant/clypeos autem iuxta eos poni decreuit. Bucinatores etiam quingentis pedibus statuit/præcipiens/ut si hostes apparerent/significarent populo/quatenus armati resisterent/ne eos nudos inermesq; oppugnarent. Ipse uero nocte circuiens ciuitatem/minime aut opibus/aut somno/aut cibo fatigabatur/nihil autem horum suauiter/sed sub necessitate utebat. Quos labores sustinuit per annos duodecim/& menses quattuor. Nam tanto tempore Hierosolymorum sunt muri perfecti/octauo & uicesimo anno/& mense nono imperii Xerxe. Sed postquam muri pfectionem acceperunt/Neemias & reliqua multitudo sacrificauerunt deo pro eorum ædificatione ac per octo dies sunt epulati. Gentes igitur quæ Syriam habitabant audientes factam cõstructionẽ murorum/grauiter augebantur. Neemias autem in ciuitate uidens paucos homines habitare/rogauit sacerdotes & leuitas/ut uicos relinquentes/ad ciuitatem migrarent/& in ea manerent/fabricans eorum domicilia propriis expensis. Populum etiam agros colentem decimas fructuum ad Hierosolymam iussit offerre/ut habentes sacerdotes & leuitæ alimenta/perpetua religionis iura non derelinquerent. Et hi quidem libenter sequebantur decreta Neemiæ. Ciuitatem uero exinde contigit hominum multitudine compleri. Multa etiam alia bona laudibus digna cum summa fecisset magnificentia Neemias/ad senectutem perueniens/defunctus est/uir benignus & natura iustus atq; magnificentissimus erga propriam gentem qui in memoria æterna sui muros Hierosolymitanos reliquit. Hæc ergo imperii Xerxe sunt anno. xxviii. mense nono.

Quomodo regnante artarxerxe/gens iudaica pœne cuncta deleta est. Cap. VI.

DEfuncto uero Xerxe/regnum ad eius Filium Cyrum/quẽ græci Artarxerxen uocant cõtigit transferri. Quo regente Persarum imperium periclitata est tota gens iudæorum ut cum mulieribus & filiis deperiret. Causam uero paulopost demonstrabo. Nam decet primum de rege disserere/quẽadmodum Iudæam duxit uxorem/de regio genere: quam nostram dicunt seruasse gentem. Nam eũ regnũ artarxerxes accepisset/& ordinasset ab India usq; ad æthiopiam centũ & uiginti septẽ satrapas/tertio imperii sui anno/amicos suos & gẽtes

persis

perſis ſubiectas/cum ducibus earum magnifice pauit/ſicut regem oportuit/qui diuitiarum oſtenta/
tionē per centum & octoginta dies parauerat. Poſtea gētes ac legatos earum in Suſis per ſeptē dies
deliciis ſaginauit/quoq; cōuiuiū hmōi erat inſtructū. Tabernaculū.n.fixerat ex aureis argenteiſq; co
lumnis/uela purpurea ſup eas extendens/ut multa milia diſcūbentiū opirent. Miniſtrabat ergo po/
culis aureis/& lapidibus præcioſis ad delectationem ſimul & ſpectaculū ꝓparatis. Præcepit itaq; & ꝑ
miniſtris/ne cogerent bibere eos/potionem eis offerentes qđ apud perſas fieri ſolet/ imo cōcederēt
cuiq; diſcūbentiū/ut quēadmodū uellet epularet. Miſit aūt p oēm,puinciā/denuncians/ut opa relin/
querent/multiſq; diebus,p eius ſpio letarent. Regina quoq; mulieꝝ cōuiuiū in aula collegit. Quam
rex prudentibus uolens oñdere/ad cōuiuiū inſſit accedere/pulchritudine cūctas mulieres ꝓcedentē.
Quæ,p legū cuſtodia Perſaꝝ,phibentiū ab extraneis alienas cōiuges uideri/non acceſſit ad regem.
Cūq; ſæpius eunuchos ad eā mitteret inuitandā/nihilominus ſuū denegās ꝓuanſit aduentū. Vñ rex
ira cōmotus ſoluit cōuiuiū & ad ſe cōuocans ſeptē Perſas/apud quos legū mandata ſeruant/ accuſa
bat uxorem/dicens ꝙliter fuiſſet ab ea cōtemptus/cum ſæpius ad cōuiuiū uocaret/& nec ſemel puiſ
ſet. Præcepit ergo/ut,pnūciarent contra eam quandam legis definitionē. Tunc unus ex his nomie
Nocheus locutus eſt dicens/non ipſa ſoli hanc iniuriā factā fuiſſe/ ſed oībus Perſis piculum uitæ pa/
tientibus/ut turpiter a ſuis cōtēnantur uxoribus/nullo.n.iā pudore tenebūtur/exemplū reginæ ſup/
biæ aduerſum tē oium rectorē hñtes/& hortatur/ut eā quæ ſic iniuriata fuerat regē/maximis dam/
nis afficeret/& hoc facto/cunctis gentibus denūciaret quæ ſunt in regina decreta. Placuit ergo/ut re
gina Vaſthi,piiceret/& honor eius aliæ mulieri ꝓberet. At ille amore coniugis detētus/graviter dif
ferebat/& cōciliari qdem ,ꝑter legē non poterat/triſtis tñ in ſollicitudinibus per
manebat. Quem uidentes amici nimio merore cōfectum/ſuadebant/ut memoriam qdem uxoris/
& amorē nihil profuturū deponeret/& quæreret p uniuerſam terram uirgines decoras/ ex qbus pul
chriorem haberet uxorem/extingui.n. prioris ſic poſſe cupidinē/alia introducta/& paulatim deſide
rium a muliere proiecta ſubtractū/ad cohitantem poſſe conuerti. Hoc flexus conſilio ſtatī qbuſdam
inſſit de palatio/eligere ꝓcellentes uirgines pulchritudie/& ad ſe deducere. Cū uero cōgregatæ mul
tæ fuiſſent/inuenta eſt quædā puella in Babylonia ambobus orbata pentibus/quæ apud auūculum
nomine Mardocheū nutriebat. Is.n. fuerat ex tribu Beniamin. Oēſq; primas iudæoꝝ Heſter/hoc.n.
nomen ei erat/pulchritudine ſuꝑabat/& gra multos ſui reſpicientiū magis delectabat aſpectū. Quæ
traditæ cuidā eunucho,p diligentia/cuncta rerꝝ,uidentia fruebant/affluentia aromatū/odore & lar
gitate unguentoꝝ qbus corpa utunt irrigabātur/& his fruebantur per mēſes ſex/numero q̄driugen
tæ. Cumq; putaſſet uirgines p ꝓdictum tꝑus diligentiæ ſatis habuiſſe/ & dignas iam regio factas cu/
biculo/per ſingulos dies ad cōcubitum unam regi mittebat. Qui poſt cōcubitum ſtatim eā ad eunu
chum remittebat. Veniente uero ad eā Heſter delectatus eſt/in amorēq; incidens puellæ/ legitimam
etiam duxit uxorē/& nuptias celebrauit impii ſui anno duodecimo/menſe q dicitur Adar. Deſſig
uit aūt per oēs gentes eos q aggatii dñr/præcipiens eis ,p ſuis nuptiis feſta cœlebrare. Ipſe át Perſas
& primos gentiū paſcebat p totū menſem ,p nuptiis ſuis. Quā cū introduxiſſet ad aulā corona eam
induit. Hitauitq; cum eo Heſter/minime ei,pdens/ ex qua eſſet natione. Tranſiēs autem & auūculus
eius a Babylone/ad perſicam Suſin & hitans illic/ſingulis in palacio commorabatur: reqrens quali
ter puella conuerſaret/quam tanquā filiam diligebat cum legem rex poſuiſſet/ ut nemo familiarius
ad eum non uocatus accederet: cum ſuper ſolium ederet. Sedebat itaq; etiam rex uirgam auream fe
rens. Quam cum aliquem liberare uoluiſſet/horum qui non uocati uenirent/porrigebat ei/& cum
ctigiſſet uitabat periculum mortis. De his quidem ſufficienter a nobis dictum eſt. Interiectio uero
tempore inſidiantibus regi Bagatha/ & Theodeſto/ Bargani eunuchus ſeruus alterius eunuchi/ge/
nere Iudæus/cum intellexiſſet inſidias/reginæ anunculo indicauit. Mardocheus autem per Heſter
manifeſtans inſidiatores prodidit regi. Rex autem turbatus ueritatem inueniēs/eunuchos quidem
crucifixit. Mardocheo autem tunc nihil præſtitit/ quanuis ſalutis eius nuncius extitiſſet/nomen ta/
men eius annalibus monumentis inſeri præcepit/& in palatio eum permanere/ut amicus regi neceſ
ſarius exiſteret. Quo tempore aman Amadathii filium genere Amalechitam/ad regem introeun/
tem peregrini & perſæ ſalutabant. Nā hunc et honorem Xerxes ab omnibus iuſſerat exhiberi. Mar
docheum uero propter ſapientiam & patrias leges non adorantem aman/cuſtodiri fecit/ & interro
gauit eum ex quo genere eſſet. Audiens autem Iudæum eſſe indignatus dixit. Omnes liberi perſæ
adorant me/hic ſeruus exiſtens/hoc facere dedignatur. Et punire uolens Mardocheum/ ipſum qui/
dem a rege petere/ad tormenta paruum putauit/gentem autem eius decreuit totam una perimere.
Nam iudæos in odio ſatis habebat/ quoniam amalechitarum genus e quibus ipſe fuerat ab ipſis
omne perierat. Audiens ergo regem accuſabat dicens/gentem eſſe malignam diſperſam per uniuer
ſum orbem/qui eius ſeruiret imperiis/nec mixtam/nec aliis gentibus coadunatam/nec eādem cum
cæteris religionem colentem quæ nec legibus inquit ſimilibus utitur/& inimica moribus & profeſ/

ſionibus tui populi & hoſtibus cunctis exiſtit. Sed ſi uis aliquos ſubiectis bñficium cõmodare/lube ra dicitus eam perire: nec eius reliqas aliquas remanere/nec aliquos eoꝝ ad ſeruitutẽ aut ad captiuita/ tem ſeruari. Verũtñ/ut nullũ patiaris damnũ/tributa eoꝝ de ꝓpria ſubſtantia ipſe me præbere polli ceor/quadraginta millia pecuniaꝝ talenta ubicunq; præceperis. Has aũt pecunias libenter offero/ſi peccatũ ab his malis tuũ fuerit imperiũ. Poſtq̃ amã hæc intimauit/rex ei & pecunias & hoies donauit: q; qd de his uellet efficere. Deſiderio aũt adepto. Aman ſtati mandat tanq̃ a rege ꝓ omnes gẽtes præcepta hunc modũ continẽtia. Rex maximus artarxerxes ab India uſq; ad æthiopiã/ centũ uigin ti ſeptẽ ꝓuinciaꝝ principibus & iudicibus/q eius ſperio ſubiecti ſunt ſalutẽ dicit. Cũ pluribus gen/ tibus ſperaſſem. & uniuerſum orbẽ meæ ditioni ſubiugaſſem uolui/neq̃q̃ abuti potentiæ magnitudi ne/ſed clementia & lenitate gubernare ſubiectos/ut abſq; ullo timore uitam ſilẽtio trãſigẽtes/opta/ ta cũctis mortalibus pace fruerẽtur. Querẽte aũt me a cõſiliariis meis: qũo hoc poſſet impleri/ unus q ſapia ac fide cæteros præcellebat/& erat poſt regem ſcdus aman noie/indicauit mihi in toto orbe terraꝝ populũ eẽ diſpſum/q non uſis uteret legibus/& cõtra oium gentiũ faciens cõſuetudinẽ regũ iuſſa cõtẽneret/& uniuerſaꝝ cõcordiã nationũ ſua diſſenſiõe uiolaret. Quod cũ didiciſſemus/uiden tes unã gẽtẽ rebellẽ aduerſum oẽ genus hoſium puerſis nti legibus/nriſq; iuſſionibus cõtraire/ & tur bare ſubiectaꝝ nobis ꝓuinciaꝝ pacẽ atq; cõcordiã/inſſimus ut quoſcũq; aman q oĩbus ꝓuinciis præ poſitus eſt/& ſecundus nois mei eſt pater mõſtrauerit/cũ coniugib'ac liberis deleant' ab inimicis ſu is/nulluſq; eoꝝ miſereat' quartadecima die menſis adar anni p̃ris ut nefarii hoies uno die ad infe/ ros deſcendẽtes/reddant pacẽ impio noſtro qd turbauerunt. Hoc p ciuitates & ꝓuincias ueniẽte ꝓ/ cepto oẽs ad interitũ Iudæoꝝ cõſtituta die parabãt'. qd etiam in Suſis parabat'. Rex uero & Aman epulationibus uacabant/ciuitates uero turbabantur. Quod Mardocheus cognoſcens ueſtem/rupit & ſacco indutus/cinereq; pfuſus/ciuitatẽ circuibat/clamans interimi gentem quæ nihil peccauit. Et hoc dicens ad aulã puenit/& ante ipſam ſtetit. Nã minime ei licebat ingredi/tali circũamictũ hĩtum. Idẽ etiã oẽs fecerunt iudæi p ciuitates qbus de hoc lẽæ ꝓponebant'/lugentes & plãgentes nunciatas ſibi calamitates. Cũ uero qdã regina nũciaſſet Mardocheũ in tã miſero ante aulã hĩtu ſtãtem/audito ſermone turbata/miſit q eius ueſtimentũ mutarent. Quo nolente ſacco exui/q nondũ erat malũ finitum. ꝓ quo ſaccũ iduerat/uocãs aſſiſtentẽ eunuchũ acratheon/ad Mardocheũ deſtinauit/ interrogãs qd ei triſticiæ cõtigiſſet/q; hũc hĩtum nec ea petente deponeret. Tunc Mardocheus indicauit eunu/ cho eãm/& litteras cõtra Iudæos p oẽs ꝓuincias ſub rege cõſtitutas tranſmiſſas/& ꝓmiſſionẽ pecu/ niaꝝ/p quã a rege ꝓditionẽ gentis cõpanerat aman. Haꝝ ẽt exemplũ ad Heſter tradidit reportãdũ/ quæ ꝓpoſita in ſuſis fuerãt/mandãs ei/q̃tenus de his regi ſupplicaret/nec recuſaret ꝓ ſalute gẽtis ha/ bitũ humilẽ accipere ꝓ quẽ regi oñderet/Iudæis piculũ iminere. Aman inqt q ſcdm honorẽ poſt regẽ obtinet/accuſando iudæos/regẽ aduerſum eos incendit. Hæc cũ regia cognouiſſet/rurſuꝝ mittit ad Marchodeũ/dicens q; nõ eſſet a rege uocata/& ſiqs ad eũ non uocatus intraret moreret'/ niſi uolens quendã ſeruare/porrigeret ei uirgã aureã. Nã inuocato & ad eũ intranti/ ſi hoc rex fecerit/ hic ſolus non interimeret'/ſed ueniã accipiens liberat'. Mardocheus uero ea uerba deportãti ſibi ad Heſter eu nucho renũciare ꝓcepit/nõ ſuæ ſaluti ꝓuidere/ſed totius gẽtis piculum amouere. Nã ſi nunc ipſa cõ tempſerit/adiutorẽ qdẽ genti deũ oĩbus modis futuꝝ/ipſam uero & paternã eius domũ ab illis quos contẽpſerat pituram. Heſter aũt denũciauit Marchodeo p eundẽ miniſtrũ/ut ꝓgens ad Suſis/cõſtitu tos illic iudæos ad cõtionem cõgregaret: & ieiunare cũctos triduo ꝓ ipſa ꝓciperet/qd & ipſa cũ ſuis agẽs ancillis/ꝓmiſit ſe ꝓter legẽ adire regẽ/& ſi mori oporteret nõ recuſaret. Mardocheus ãt ſcdm Heſter mandata ppĩm fecit ieiunare/ deũq; ſuũ petere/ut nec eã/nec gentẽ eius peritura contẽneret/ ſed ut ſeculi ſalutẽ ꝓuidit/& peccãti ueniã cõceſſit/ & nunc a denũciato dudũ interitu liberaret. Nõ eni pp aliqd peccatũ ita cogebat' ſine gloria deperire/ cũ & ipſe dñs noſſet cãm furoris aman q; eus nõ ſaluabat. Neq; n. inqt honorẽ quẽ tibi dñe offerebã hunc illi quoq; patiebar offerre/ideoq; ira/ tus contra eos q tuas leges nõ tranſgrediunt' talia machinatus eſt. Ealdẽ ẽt uulgus uoces emittebat/ petens deũ ꝓuidere ſuæ ſaluti cũctoſq; iſrahelitas ꝓ oẽm liberare terrã a futura calamitate/nã iã præ oculis eam ſpabant/& ſimul hẽbant. Rogabat ẽt Heſter deũ ꝓ patria ſe lege ꝓſternens in terra lugu briq; ueſte circũamicta. Cibũ aũt & potũ oĩaq; ſuauia renuebat per tres dies deum petens ut adiuua ret eã quatenus regi uideret' ſupplicãs ſuauis eloqo/ſpecie uero pulcherrima/ut ex utroq; ſuſtẽta/ & ipſa periculũ euitaret/& gentis ſuæ ſalutẽ acqreret/in Aman quoq; regis odiũ cõcitaret. Sic deũ per tres dies deꝓcans. lugubrẽ ueſtẽ depoſuit & hĩtu mutato ornata/ſicut oportebat reginã/ibat cũ dua/ bus ancillis/quoꝝ una leuiter eã incũbentẽ ſuſtẽtabat/altera uero ſequẽs lõgitudinẽ ueſtis/ quæ uſq; ad terrã ꝓfuſa erat/ſumens eã digitis deportabat. Quæ ita facie rubore plena/ uerecũdum ac mode/ ſtum hñs decorẽ adibat regem ẽt cũ timore. Cum uero ad faciẽ eius ſedentis in ſolio deueniſſet/& ui diſſet eum circundatũ ornatu/q ex uaria ueſte/uel auro ac lapidibus præcioſis ualde fulgebat/terri/ bilioremq; magis eum propter hæc intuens/cunq; & ille aſperius eam: multuque iracundo aſpiceret

membrorum

membroꝝ eam debilitas cõpræhendit: & ſup ancillas quæ ꝓpe lateꝛa eius erãt, repente collapſa eſt. Rex aũt uoluntate arbitror dei mentẽ mutauit, & timens ne qd mali uxor eius timore pateꝛet, ſurrexit a ſella, ſuoq; eã gremio colligens fouebat & oſculabat blandeq; loq̃bat, cõfidere petens eã, ne aliqd metueret q; ad eũ nõ uocata ueniſſet, nã legem iſtam pp ſubiectos eſſe poſitã, ipſam aũt ſil'r cũ eo regnantẽ, oẽm hẽre ſuiam. Hæc dicens ſceptrũq; in manu eius ponens uirgã ſup ceruicẽ terendit eius, pp legem liberãs eam a mortis diſcrimine. Illa uero reſpirans, dñe ingt, nõ hẽo facultatẽ explanandi, quæ mihi ſubito contigerũt. Nam ut te uidi maximũ & pulchrũ atq; terribilẽ, ſtati ſpũs meus receſſit, & a mea aĩa ſum relicta. Vix illa cũ debilitate hæc loquẽte, ẽt regẽ anxietas hũit, deinde cõfidere, melioraq; ſperate Heſter inuitabat. Nam medium ei regnũ ſe cõcedere ſi hoc peteret, ꝓmittebat. Heſter uero ad cõuiuiũ eum cũ Aman amico ad ſe uenire ſupplicabat: paraſſe ei cœnã ſe dicẽs. Cunq; annuiſſet, & adueniſſet, inter poculoꝝ leticiã iuſſit rex Heſter aperire qd uellet, nihil.n. ſe negaturoꝝ eẽ ꝓmiſit, ẽt ſi mediã ptem regni poſcere uoluiſſet. Tum illa in poſteꝝ diem explanatuꝝ ſe ſuũ cõſilium ꝓmiſit, ſi rurſus ad cõuiuium cum Aman cõueniret. Cunq; rex ꝓmiſiſſet, Aman egreſſus eſt gaudens, q; ſolus apud Heſter cũ rege meruit epulari, dum nullus alius talẽ honorẽ potuiſſet adipiſci. Videns uero in aula Mardocheũ, nimis ĩdignatus ẽ, q; nõ aliquã ab eo ueneratiõem ſibimet exhiberi ſenſiſſet. Tunc ingreſſus ad ſemetipſum, uxorẽ Zaraſam cum amicis uocauit. Quibus pñtibus honorẽ expoſuit, quo frueret, nõ apud regẽ tantũ, ſed & apud reginã, & qualiter illo die ad eã cum rege ſolus accitus eẽt, & in poſteꝝ diẽ rurſus inuitaret. Dicebat aũt, nõ ei placuiſſe, q; Mardocheum uiderat in aula Iudæũ. Cui rñdit uxor ſua Zaraſam. Iube lignũ ſecari quinquagita cubitoꝝ, & mane pete Mardocheũ a rege crucifigendũ. Cuius cõſiliũ laudans, ꝓcepit famulis lignum patum in atrio cõſtituere, qã ad pœnam Mardochei ſeruarent. Deus autẽ ſpem malignã Aman deridebat, & accidentia ꝓuidens, de futuris delectabat. Nam regi ſomnũ p illã noctẽ abſtulit. Qui nolens in ocio uigilias pdere, ſed ad gubernationẽ ſui principatus eas hẽre ſcribã iuſſit libros afferre ꝓdeceſſoꝝ ſuorum, & factoꝝ eoꝝ monimẽta relegere. Cunq; detuliſſet, & recenſeret, inuenti ſunt qdam, qui uirtute ſua præcium agros acciperãt quoꝝ & nomẽ ſignatũ erat, alter uero ꝓ fide donationẽ ipetrauerat. Poſt hæc legendo uenit ad Bagathan & Theodeſtũ eunuchos, inſidiatores regis, quos Mardocheus indicauerat. Et cũ hoc tantũ ſcriba, pnunciaſſet, & ad alterius tráſiſſet actus, rex eum detinuit, cõſulens ſiqd ei, ꝓ remũeratione datũ ſcriptũ hẽretur. Scriba rñdit. Nihil. Tũc rex iuſſit eũ tacere, & interrogabat eos qbus hoc cõmiſſum fuerat, quæ ſit hora noctis. Audiens aũt iam diluceſcere, præcepit, ut quẽ inuenirent amicoꝝ ante aulã pñtem nunciarent. Euenit aũt Aman inueniri. Nã præter ſolitã horã maturius ꝓceſſerat mortẽ Mardochei petiturus. Cunq; ſerui renũciaſſent Aman aĩ ædẽ ſtare, ꝓcepit eũ uocari. Cũ ergo intraſſet, amicũ ingt te ſciens ſolũ fidelẽ, peto ut cõſilium mihi præbeas, quẽadmodũ debeã ſecundũ meã magnificẽtiã honorare quẽdam ualde chariſſimũ. Aman uero putans, cõſilium qã dediſſet hoc ſibi ꝓfuturuꝝ: nam amari ſe ſolũ credebat a rege, quã exiſtimabat optimã eſſe ſuiam, regi declarabat & dixit. Si uis quẽ dicis hoiem dilectũ & gloriæ meritis honorari, fac eum ſup equũ ꝓcedere, tua ueſte indutũ, & torquẽ aureã hẽre, & præcedere unũ ex tuis neceſſariis amicis, clamantẽ p totã ciuitatẽ, q; tale bñficium merebit, quẽ rex honorificari uoluerit. Igit' Aman hmõi largitatẽ arbitratus ad ſe uenturã, talia pſuaſit. Rex uero delectatus hac ãmonitione, ualde ait hñs equũ, & ſtolã, & torquẽ, regre Mardocheũ Iudæũ, & his illum induens, antecede equũ eius. Nã tu ingt amicus es mihi præ cunctis. Ergo pfice cõſilium cuius utilis pſuaſor extitiſti, & hæc ei a nobis donẽtur, q; meã aĩam liberauit. Poſtq; hæc ꝓter ſpem oẽm audiuit, mente cõfuſus & meſticia ꝓcuſſus exiit, equus ducens, cũ purpurea & auro & Mardocheũ reperiẽs, ante aulã ſacco indutum, iuſſit exutũ, purpura circũdari. Tum neſciẽs ille ueritatẽ, ſed deludi ſe putãs, peſſime ingt oĩum hoĩum, ĩa calamitatẽ meã derides. At uero certe cognouit, q; ei rex hunc honorẽ donauerit, ꝓ ſalute quã illi ꝓbuerat, inſidiatores eunuchos redarguẽs purpura, induẽ, quã rex ſæpe ueſtitus gerẽbat: & torquẽ ceruice circũdatus, & ſup equũ ſedẽs, totã circuibat undiq; ciuitatẽ, ꝓcedente Aman & ꝓdicante, q; hmõi fruiẽ donis, quem rex amauerit, & dignũ honore, pbauerit. Cunq; totã circuiſſet ciuitatẽ. Mardocheus ad regẽ ingrediẽ. Aman aũt ex cõfuſione ad ſe recedens, cũ lachrymis uxori & amicis quæ cõtigerant, indicauit. Illi nequaq; puniri poſſe Mardocheũ dicebãt, deum.n. eẽ cum ipſo credebant. Dunq; hæc aduincẽ loquerẽtur: uenerũt Heſter Eunuchi, Aman urgẽtes ad cœnã. Sabuchadas uero unus ex eunuchis, uidens crucẽ fixã in domo Aman quã Mardocheo pauerat, cõſuluit aliquẽ ſeruoꝝ, cuius cauſa eam paraſſet, & audiens reginæ auunculo, quia Aman a rege eum petiturus erat ad pœnam, tunc quidẽ tacuit. Cunq; rex una cum Aman epulans ĩterrogaret reginã, quam uellet ab eo donationẽ impetrare, cõpletorum enim ſe eius deſiderium ꝓmittebat, tunc regina pro populi deprecabatur periculo, eo q; tradita fuiſſet ad perditiõem cũ ſua gente, iõq; ſermones ad eũ facturo decreuiſſet. Neq; enim modeſtum ſibi dicebat, ſi amaram eius ſeruitutem impõeret, paruum enim ei hoc eſſe malum, ſed ſupplicabat hæc amoueri. Itaq; interrogãte rege, a quo hæc ſancita fuiſ

ſent/accuſabat iam manifeſte Aman/& malivolum cõtra eos exiſtentẽ/has molitum inſidias argue bat. Tunc rex ad hoc turbatus/a cõuiuio ad hortos egtedit. Heſter uero reginã Aman petere coepit ut ueniam p̃ peccatis expoſceret/nã intellexerat/in qbus iam malis eſſet. Cunq; ſup lectũ p̃cidens re ginam peteret ſupuenit rex/ & hmõi uiſu magis incitatus dixit. Peſſime oĩum uxori meæ iam uiolẽ tiam irrogare cõaris. Ad qđ Aman obſtupuit /& nihil potuit rñdere. Tunc Sabuchadas eunuchus coepit Aman accuſare/quẽadmodũ inueniſſet in atrio eius patam crucem ad mortẽ Mardochei/nã hoc illi interroganti ſeruus indicauerat /cum ad ipſum iuitaturus eum ad coenam ueniſſet/ crucem autem dicebat eſſe altitudĩe cubitorũ qnquaginta. Quod rex audiens/in illa eum pœna tradere de/ creuit/quã contra Mardocheũ ipſe tractauerat ſtatimq; iuſſit cruci ſuſpenſum interimi. Vñ mihi cõ tigit mirari nomen dei/& ſapiam/& iuſtitiam eius agnoſcere/q; nõ ſolum maliuolentiã Aman pu/ niuit/ſed q; excogitata contra aliũ tormenta in eum cõuertit/& cætero hoc ſentire p̃miſit/qũo q cõ tra alĩum quædã molitus fuerit hæc in ſe primũ parata cognoſcat. Itaq; Aman honorẽ quem a rege perceperat ſupra modũ abuſus/hmõi cruci cõfixus eſt. Rex aũt ſubſtantiã eius reginæ donauit/ & Mardocheũ aduocans/dedit ei anulũ quẽ Aman ipſe p̃ſtiterat. Nã iam Heſter ad notitiã eius p̃duxe rat cognationẽ quã ad illũ hẽbat. Donauit uero & regina Mardocheo Aman poſſeſſionẽ/& ſuppli/ cauit regi liberari a mortis metu gentẽ iudæoꝝ/cito nota ei faciens/quæ per uniuerſas p̃uincias ſcri p̃ſiſſet Aman filius Amatdathi. Nam patria gente ſua pempta/nullatenus ſe uitã poſſe tolerare di/ cebat. Cui rex promiſit/nihil eã fruſtra petere/nec ſtudio eius aliqd contrariũ p̃uenire. Vnde præce pit: ut ſcriberet q̃ uellet de Iudæis noĩe regio/ſignaretq; eius ſigillo/& tranſmitteret p oẽ eius impiũ ut ſiquis legeret ſignatas epiſtolas ſigillo regio/ minime ſanctionibus obuiaret. Scribas ergo regales uocans/iuſſit ſcribere gẽtibus & p̃riatibus/& magn̄atibus p̃ iudæis/ ab india uſq; ad æthiopiam cen tum uiginti & ſeptem p̃uinciaꝝ. Epiſtolæ aũt hunc ordinẽ cõtinebant. Rex magnus artarxerces ab india uſq; æthiopiam: centũ uiginti & ſeptem p̃uinciarum ducibus ac p̃cipibus/ q noſtræ obediũt ditioni ſalutẽ dicit. Multi bonitate principũ & honore q in eos collatus eſt abuſi ſunt in ſuꝑbiam & non ſolum ſubiectos regibus nituntr̃ opp̃imere/ſed datã ſibi gloriã nõ ferentes in ipſos q dederunt moliuntur inſidias agitare/nec contenti ſunt gratias nõ agere bñficiis/ & humanitatis in ſe iure uio lare ſed dei quoq; cuncta cernentis arbitrantr̃ ſe fugere poſſe ſniam/ & in tantũ uæſanie p̃rupere ut eos q credita ſibi officia diligenter obſeruant/& ita cuncta agũt in oĩum laude ſint digni mendacio tum funiculis conentur ſubuertere/dũ aures p̃cipũ ſimplices & ex ſua natura alios exiſtimãtes ca lida fraude ſubuertunt. Quæ res & ex ueteribus p̃batur hiſtoriis/ & ex his q̃ gerunt̃ quottidie/ qũo malis qbuſdam ſuggeſtionibus regũ ſtudia depranant̃. Vnde p̃uidendũ eſt paci oĩum p̃uinciarũ/nec putare debetis ſi diuerſa iubeamus ex animi noſtri uenire leuitate/ſed p̃ qualitate & neceſſitate tem porum/& ut rei publicæ poſcit ut̃ilitas ferre ſniam. Et ut manifeſtius qđ dicimus intellegatis/ aman filius Amatdathi/& aio & mente Macedo/alienuſq; a Perſarum gente/ pietatẽ noſtrã ſua crudelita/ te cõmaculans/peregrinus ſuſceptus eſt a nobis/& tantã in ſe exp̃us eſt humanitatẽ/ut pater noſter uocaretr̃/ & adoraretr̃ ab oĩbus poſt regem ſecundus. Qui in tantum arrogãtiæ tumorem ſubleuatus eſt ut regno nos priuare niteretur & ſpiritu. Nam Mardocheum cuius fide & beneficis uiuimus/ & conſortem noſtri regni Heſter cum omni gente ſua nouis quibuſdam atq; in auditis machinis expe/ tiuit ad mortem hoc cogitans/ut illis interfectis/inſidiaretur noſtræ ſolitudini/ & regnum Perſarum tranſferret in Macedonas. Nos autem a peſſimo mortaliũ iudæos neci deſtinatos/ in nulla pœnitus culpa reperimus/ſed econtrario iuſtis utentes legibus/& filios altiſſimi & maximi ſempercq; uiuẽtis dei eſſe/cuius beneficio/& patribus noſtris/& nobis regnum eſt traditum/& uſq; hodie cuſtoditur. Vnde & eas litteras quas ſub noĩe noſtro ille direxerat/ſciatis eſſe irritas. Pro quo ſcelere ante por/ tas huius urbis. i. Suſis/& ipſe qui eſt machinatus/& oĩs cognatio eius pendet in patibulis/nõ uobis ſed deo ei ridddente quod meruit. Hoc autem edictum quod nunc mittimus/in cunctis urbibus pro ponatur/ut liceat iudæis uti legibus ſuis. Quibus debetis eẽ adminiculo/ut eos qui ſe necem eorum parauerãt poſſint interficere. xiii. die menſis duodecimi/ q uocatur Adar. Hanc. n. diem oĩpotens de us meroris & luctus eis uertit in gaudiũ. Vnde & uos inter cæteros feſtos dies hanc habetote diem/ & cœlebrate eam cum omni leticia/ut & impoſterum cognoſcatur/oẽs qui fideliter p̃ſis obediũt dĩ gnam pro fide recipere mercedẽ/qui aũt inſidiãtur regno eorum/ perire pro ſcelere. Oĩs autem pro uincia & ciuitas/q̃ noluerit ſolẽnitates huius eſſe particeps/gladio & igne depear/ & ſic deleatur/ut non ſolum hoĩbus/ſed etiam inuia ſit beſtiis in ſempiternum pro exemplo cõtemptus & inobedien tiæ. Igitur equites eplans deportantes exierunt/& uiam propoſitam peregebant. Mardocheus uero regia indutus ſtola/& corona aurea & torque p̃cellit ornatus. Quẽ uidentes ita honorificatum a re ge iudæi in ſuſis habitantes/cõem exiſtimauerũt eorum fœlicitatem. Præterea gaudium & ſalutare lumen propoſitis regalibus ſanctionibus per ciuitates & prouincias Iudæos circũdedit ita/ut etiam multæ gentes p̃ timorẽ Iudæoꝝ perterrerẽtur/libertatem ex periculo eorum cõpatã inſpicientes.

Nam

Nã duodecim mẽſis q̃rtodecimo die/q apud hebræos Adar/apud macedones Diſtrios uocat/ portitores regaliũ lr̃arũ nunciabãt/quẽ admodũ deberẽt die quo ipſis piculũ imminebat inimicos cõſumere. Tunc Perſidis Satrapæ & tyráni/& regis ſcribæ ſũmũ iudæis reddebãt honorẽ/qm̃ timor mardocheı eos ad tẽpantiam coacerbabat. Poſtq̃ edictũ regis p oẽs ꝓuincias lectũ eſt/in ſuſis iudæi inimicos ſuos ingentes interemere. Cumq; rex pemptos in ciuitate numero Heſter nunciaſſet/ & in ꝓuincia qd̃ factũ fuiſſet ãbigeret/ſiqd amplius uellet interrogauit eã. Illa uero petiuit eũ/ ut ꝑciperet iudæis/ & in poſterũ diẽ ita facere in reliquos inimicos ſuos/& ut.x. Aman filii crucifigerent. Quod qdẽ iudæis rex cõceſſit/neq̃ reſiſtere uolẽs Heſter. Iudæi uero parati.xiiii. die menſis occiderunt rurſus aduerſariorũ trecentos/ nihil pœnitus poſſeſſionis eorũ tãgentes. Interfecti ſunt etiã p ꝓuinciã aliaſq; ciuitates a Iudæis ſeptuaginta ſex milia inimicorũ/quos ſtrauerũt tertiadecia die mẽſis/ quẽ feſtũ cõ lebrauerũt. Sil'r aũt & Iudæi in ſuſis collecti/die.xiiii.&.xv. eiuſdẽ menſis epulati ſũt. Vñ hacten' oĩs in orbe terrarũ iudæi hos cœlebrant dies ꝓpticulas de cõuiuiis inuicẽ mittẽtes. Scripſit etiam Mardocheus oĩbus ſub ipẽrio artarxerxe degentib' iudæis/q̃tenus hos obſeruarẽt dies ſemp eos cœlebrantes/& nepotibus traderent p oĩa tpa cœlebrãdos/ne alicui obliuioni traderent/q; in his fuerant ab aman piturii: iuſtũq; eſſet/ cum uitaſſent piculũ/& inimicos puniſſent/honorare eos/ gratias agentes deo. Vñ ꝓdictos dies iudæi cœlebrãt/appellãtes eos cõſeruatores. Mardocheus aũt magnus erat & clariſſimus apud regẽ principatũq; eius regebat/& potiebat cõi cõuerſatiõe cũ regina. Tunc iudæi ſuper omnes libertatis licentia fruebant. Hæc quidem ſub impetio artarxerxe geſta ſunt.

Qualiter Vagoſus dux artarxerxis iunioris multa in iudæos iniurioſa cõmiſit. Cap. VII.

Defuncto aũt Heliaſib principe ſacerdotũ. Iudas filius eius ꝓncipatũ ſacerdotalẽ ſuſcepit/ Defuncto uero & hoc. Ioannes filius eius honorẽ ſucepit. Propter quẽ Vagoſus dux alterius artarxerxis tẽplum uiolauit/& tributa iudæis ipoſuit/ nec prius dimiſit quottidianas offerri hoſtias/quã p unoquoq; ãno uectigal exigeret/dragmas q̃nquaginta. Hoc ãt ex hmõi cã cõtigit. Frater erat Ioãnis Ieſus/cui Vagoſus amicus exñs/ꝓmiſit ei ſacerdotii principatũ dare. Qua cõfidentia Ieſus altercatus in tẽplo aduerſus Ioãnem incitauit frẽm/ut eum interficeret/& tantũ in templo facinus Ioãnes in frẽm cõmitteret. qd̃ nunq̃ prius/ nec apud græcos/ nec apud Hebræos/alias Barbaros ita crudeliter uel ſcelerate factũ eſt. Vnde nec deus hoc ipune dimiſit/ſed populũ pp hãc cãm ad ſeruitutẽ redegit/& tẽplũ uiolari a Perſis/dimiſit/dicente Vagoſo. anſi eſtis homiicidiũ in ueſtro tẽplo cõmittere. Ego pẽptore illo in tpe mũdior ſum. Et hæc uerba faciens/in tẽplũ ingreſſus eſt. Hac igit̃ uſus occaſiõe Vagoſus/ãno ſeptio Ioãnem p nece Ieſu puniuit. Finiẽte uero uitã Ioãne ſucceſſit principatui ſacerdotũ filius eius Iaddus. Erat aũt ẽt & huic ff/manaſſes noĩe. Cui Sanaballath miſſus a Dario ad Samariã/Satrapa gẽie Cutheus/ex qbus Samarite deſcenderũt audiens clarã eſſe ciuitatẽ Hieroſolymã/& reges eius multa aſſyriis/ & habitatoribus humilis ſyriæ pericula feciſſe: libenter Manaſſe copulauit ſuam filiam nomine Yſacha/arbitratus p affinitatem obſidem ei futuram ad fidem gentis iudæorum.

Quanta iudæis rex Macedonũ Alexander bona fecit. poſtq̃ iudæam obtinuit. Cap. VIII.

Per idẽ tps & Philippus rex macedonũ ab Egeſia Paulania/filio Ceraſte/Genus ab oreſte trahẽte/inſidias paſſus ꝓmit̃. Succedẽs uero filius eius alexãder ipio/tráſit/ helleſpõtũ/ & duces Darii deuicit/ſup Granicũ flumen cõfligẽs cũ eis. Cũq; ꝓcurriſſet Lydiã & ioniã captiuaſſet Phrygiãq; ꝓdaſſet/ad loca pãphiliæ puenit/qd̃ alibi explanatũ eſt hieroſolymos uero ſeniores idignabant̃/qd̃ principis ſacerdotũ Iaddi ff Manaſſes alienigenæ cohitans uxori ſacerdotii ꝓticeps exiſtebat. Arbitrabant̃. n. hoc cõnubium initiũ fieri occaſiõis ꝓſtande nolẽtibus leges tranſgredi p uxoꝝ copulatiõib', q̃s ab alienigenis ſibi coniũgere feſtinabant. Nã extitiſſe ẽt priorẽ captiuitatẽ p hæc coniugia mala putabãt/q; multi in his peccaſſent dũ nõ uxores ꝓuinciales ducerent. Iubebãt ergo manaſſe diſiũgi ab uxore/aut nõ introire ſacrariũ. Priceps quoq; ſacerdotũ cum populo hoc idigne ferebãt. Manaſſes aũt ꝓhibitus a frẽ ad altare accedere/ad ſoceꝝ Sanaballan puenit amare ſe dicens filiã eius iſacha/ſacerdotalẽ uero honorẽ maximũ eẽ apud gentẽ & ciuitatẽ/& genus iudæoꝝ/nec uelle pp hmõi cõiũctũ ſacerdotii iure priuari. Itaq; Sanaballath non ei ſolũ ſacerdotiũ/ſed ẽt principatũ ſacerdotii & potẽtiã ac honorẽ oĩum locoꝝ ſibi ſubiectoꝝ dare ꝓmiſit/uolens ſuã apud eũ filiã ꝑmanere. Dicebat ẽt tẽplũ ei ædificare ad inſtans hieroſolymoꝝ ſup mõtem Garixin/q altior oĩbus Samariæ mõtibus appebat. ſed hoc facere cũ regis Darii ſnia. His ꝓmiſſiõibus eleuatus manaſſes/ꝑmãſit apud Sanaballath principatũ ſacerdotii arbitratus ſe acceptũ Dario cõferẽte. Nã iã Sanaballath uergebat in ſeniũ. Multis uero ſacerdotib' & iſrahelitis hmõi ſibi ſubiectis uxoribus ñ pua ſeditio hieroſolymitas hẽbat/dũ ꝑles ad manaſſen trãſirẽt. Quibus ſanaballath pecunias miſtrabat/& terrã colendã/hitationẽq; deputabat: oĩb' modis genero ſuo cõcordans eodẽ tẽpore Darius aũt Alexãdrum helleſpõtum tranſiſſe/Satrapaſq; ſuos ſup Granicũ fluuiũ pugna uiciſſe/& ulterius acceſſiſſe/exercitũ equitũ peditũq; colligẽs: occurrere ſtatuit macedo-

nibus/priuſq̃ oēs ꝓcurrentes Aſiā deuaſtarent. Tranſiēs ergo fluuiū Eufratē & montē Ciciliæ Tauꝝ hoſtes in ipſo ciciliæ ſuſtinebat/illic ſperans eos expugnare. Tunc Sanaballath ꝓpter deſcenſum darii gauiſus illico Manaſſen dicebat/ꝑmiſſa cōpleri/dario poſt captiuitatē hoſtiū reuertēte. Nā credebat non ipſe tantū/ſed ēt oēs Aſiam hītantes/nec ad manū belli Macedonas cū ꝑſis ꝓp multitudinē eſſe uenturos. Aliter uero quā ſperabatur euenit. Nā cōgreſſus cū Macedonib⁹ rex eſt victus/multāq; ꝑtem exercitus ꝑdens & captis matre ꝑiter & uxore/ſimul & filiis ad Perſas fugiens remeauit. Alexander aūt ad ſyriā ueniens damaſcū cœpit/& ſubiugata ſydone/Tyꝝ obſidebat. Lſas uero ad principem ſacerdotū iudæoꝝ direxit inuitās eū auxilia ſibi mittere & uenalia exercitui præpare/& quā/ta prius dario cōſecrabat ei præberet/eūq; inuitauit amicitiā Macedonū eligere/ne ꝑpoſtèꝝ pœniteret. Cuiuſq; princeps ſacerdotū lſraꝝ portitoribus rñdiſſet ſacramēta dario ſe dediſſe/ne cōtra eum arma portaret/nec poſſe uiuente dario cōſtituta tranſcēdere Alexander incitatus Tyrum qdē relinq̃re non decreuit/paulopoſt capi futurā qua uicta/minabat contra principē ſacerdotū gentis iudæoꝝ/exercitū mittere/ut oēs ꝑ eū diſcernere/qbus deberēt cōſtituta ſeruare. Quapp intērius in obſidiōe ꝑſeuerās/uaſtauit Tyrum. Cūq; eā cœpiſſet ad ciuitatē Gazam ꝑuenit eāq; cū duce ſuo Habimaſin obſidebat. Arbitratus aūt Sanaballath oportunū inueniſſe tp̃s/dario iā deſpato/eligens de ſuis octo milia ad Alexandrū ꝑficiſcī/quē repit inchoātē Tyri obſidionē. Cui ēt ꝑmiſit dare loca ſub ſua poteſtate cōſtituta/magiſq; ipm dñm libēter hēre quā dariū. Cūq; ſe intellexiſſet/grate ſuſceptū/confiſus iam & de pñtibus fretus/uerba ꝑferebat/dicens ſe generꝝ hēre Manaſſen/frēm laddi principis ſacerdotū iudæ gentis/multoſq; alios cū eo pñtes ex eadē gente/quos uelle aiebat ſub eo tēplum locis cōſtitutis ædificare/hoc aūt & ipſi ꝓfuturꝝ dicebat/ſi diuideret in duas ptes iudæoꝝ potētia. ne eadem cōcordia gens cōiuncta debellaret/aut in aliquo regib⁹ obuiaret/quēadmodū prius & aſſyrioꝝ regibus cōtingebat. Concedēte uero Alexādro/oī ſtudio adnixus Sanaballath ædificauit tēplum & ſacerdotē Manaſſen cōſtituit/maximū arbitratus præmiū ex filia nepotibus futurꝝ. Septē aūt mēſibus in obſidiōe Tyri tranſactis/& duob⁹ in Gaza Sanaballath defunctus eſt. Alexander aūt capta Gaza/ad ciuitatē Hieroſolymitaꝝ aſcēdere feſtinabat. Quod princeps ſacerdotū laddus audiens/in pauore & timore cōſtitutus/moliebat quēadmodū macedonibus feſtinus occurreret rege indignante/& putante timorē eſſe cōtumaciam. Præcipiens igit̃ populo ſupplicationē & imolationē offerre deo ipſe depcabat ſubuenire genti/a uenturiſq; eā liberare periculis. Obdormiēte uero eo poſt ſacrificium deus ꝓcepit ut cōfideret: ſertiſq; ciuitatem ornaret portaſq; ꝓrinus apiret/& alios qdē cū ueſte alba/ipſum aūt & reliquos ſacerdotes cū legitimis ſtolis iuſſit occurrere/ nihil ſæuū ſpantes pati deo ꝓuidente. Cunq; a ſopore ſurrexiſſet/ualde cōgaudens/nocturnū oraculū oībus ĩdicauit/& quæ uidit in ſomno cunctis facere demandās/regis pñtiam expectabat. Quē audiēs nō longe eē a ciuitate/ꝓceſſit/cū ſacerdotibus/& ciuili multitudie/ſacrā & maiorē aliis gentibus ei ꝓpans occaſionē/ad aliquē & q Saphin appellat̃/qđ nomē latine trāſlatū ſcopulū ſignificat/ex quo loco hieroſolymā tē plūq; potuiſſet uidere. Phœnices uero & Chaldæi regē ſecuti/putabāt/qa ꝙcqd potuiſſent furor impialis ꝑmittere in ciuitatē/ipſe cōmitteret/& principē ſacerdotū ſūmis afficeret contumeliis. Quod e diuerſo cōtigit euenire. Nam alexander ꝓuidens multitudinē ueſtibus albis indutā, antiſtites uero cum byſſinis ſtolis/& principē ſacerdotū hyacinthinā & aureā ſtolam/ſup caput hñtem cidarim/& ſup laminā aureā in qua ſcriptū erat dei nomen/adiit eū ſolus/& nomen adorauit/& principē ſacerdotum primus ueneratus eſt. Oībus uero iudæis una uoce Alexandrū ſalutātibus Syriæ reges/& reliqui/hoc facientē ſtupuerunt corruptāq; regis mentē putauerunt. Parmenion uero ſolus eū interrogauit dicens/cur oībus eū non adorantibus ipſe adoraſſet principē ſacerdotū gētis iudæ. Cui ille nō hunc inqt adoraui/ſed deum cuius principatu ſecerdotii functus eſt. Nam ꝑ ſomnium in hmōi eum hītu conſpexi/ adhuc in Odio ciuitate Macedoniæ cōſtitutus. Dūq; mecum cogitaſſem/quēadmodum poſſem aſiam uincere/ſcitabat me nequaq̃ negligere/ſed cōfidenter tranſire. Nam ſemp ductum meum dicebat exercitū & Perſaꝝ traditurum potentiam/ ideoq; neminē alium in tali ſtola uidens/cum hunc animaduertiſſem/habens uiſionis & ꝓbationis nocturnæ memoriā ſalutaui. Exinde arbitror diuino iuuamine me directū/Dariumq; uicīſſe/ uirtutēq; ſoluiſſe Perſarū. Propterea ſimul etiam oīa quæ meo corde ſperant̃/ꝓuentura confido. Poſtq̃ hæc parmenioni locutus eſt principem ſacerdotū honorans occurrentibus/reliqs ſacerdotibus ad ciuitatē uſq; ꝑuenit/& ad tēplum aſcendens ſacrificauit deo/ſcđm ſacerdotis oſtenſionē. Ipſe aūt ſacerdotū principi/ & reliqs ſacerdotibus munificenter multa donauit. Allato uero ei uolumine Danielis/in quo ſcriptū erat quendā græcorum regem perditurū perſarum potentiam: arbitratus ſeipſum eſſe quē ſcriptura ſignificabat/gauiſus eſt & tunc qdem multitudinem dimiſit. Poſtera aūt die cōuocans eos iuſſit petere/& quas uellēt donationes accipere. Principe ergo petente/ut liceret patris uti legibus/ & ſeptimū annū ſine tributis eſſe/mandauit/& oīa cōceſſit. Cunq; ab eo poſtulaſſet ut iudæos in Babylonia & Media gēte ꝓpter ſuis potiri legib⁹/ꝑmiſit libēter facere q̃ poſcebat. Dicēte uero ipſo ad multitudinē ſiqs elegerit

ei militare

ti militare/permanens in patris legibus/& ſecundū eas uiuens/paratū ſe eos ducere/ſe pugnaturos cum eo dixerunt. Igitur alexander ita diſponens Hieroſolymam/duxit ad reliquas exercitum ciuitates omnibus eum ad quos peruenit amabiliter ſuſcipientibus. Samaritæ uero metropolim tunc Sicimam nomine habentes/poſitam iuxta Garizin montem/in quo tranſgreſſores habitabant Iudæi/uidentes ab alexandro ita magnifice Iudæos/honoratos/coacti ſunt ſe fateri iudæos. Nam huiuſmodi Samaritæ naturæ ſunt/ſicut prius alibi demonſtrauimus/in calamitatibus merſos iudæos negant eſſe cognatos/ueritatem confitentes/& cum uiderint crlarū eis aliquod allatum/tūc ſocios ſe iudaici generis profitentur/originē ſuam a nepotibus Ioſeph/ Effraim & manaſſe recenſſentes. Tunc ergo claritatem & multū animi ſui affectum oſtendentes/occurrerunt regi paulominus quā Hieroſolymitæ. Cūq; laudaſſet eos alexander. Sicimitæ adierunt eū cū militibus/quos ad eū Sanaballath trāſmiſerat petentes/ut ad ciuitatē peruenire: & tēplum apud eos poſitum honoraret q reuertēs/ad ipſos ſe uenire promiſit. Petentes autem tributorū ſeptimi anni conceſſionē/nam neq; ipſi ſeminant in eo cō ſoluit/qui eſſent qui talia poſtularent. Cunq; reſpondiſſent Hebræos ſe quidem eſſe ſicimitas autem a Sydoniis nuncupari/iterum interrogauit eos utrum Iudæi eſſent illis autem dicentibus nō eſſe/at ego inquit hæc Iudæis cōceſſi/ſed reuerſus quidē & a uobis certius edoctus/quæ uiſa fuerint agā. Et Sicimitis quidem ita poſtulationem negauit. Similiter uero amicos Sanaballath ſe ſequi præcepit ad Aegyptum/ibi daturum ſe eis iugera terre promittens/quod & poſtea fecit. Thebaidam cuſtodire prouinciam eis iniungens. Igitur defuncto Alexandro/& principatu a ſucceſſoribus eius diuiſo/templum ſuper Gazirin montem permanſit. Et ſiquis culpā habuiſſet apud Hieroſolymitas/aut de cibo illicito/ſeu de tranſgreſſione ſabbatorum/aut de huiuſmodi peccato ad Sicimitas recedebat dicens ſe iniuſte culpari. Defunctus eſt autem illo tempore princeps ſacerdotum Iaddus/& Onias filius principatum ſacerdotalem ſuſcepit. Et in his conſtituti Hieroſolymitæ degebant.

Continet hic liber geſta centum/ſeptuaginta annoꝝ.

Incipit liber duodecimus antiquitatis iudaicæ.

Vt ptholomeus filius Lagi fraude uel dolis capiens Hieroſolymam uel Iudæam multos migrauit ad ægyptum. Capi. I.

Alexander rex Macedonū ubi regnū Perſaꝝ diſſoluit. Iudæamq; diſpoſuit ut prædictū eſt a uita diſceſſit. Cunq; multos principatus ſui ſucceſſores reliquiſſet. Antigonus quidē aſiā appræhēdit. Seleucus aūt Babylonē: genteſq; uicinas obtinuit. Lyſimacho ceſſit Helleſpontus. Macedoniā rexit Caſſander. Ptholomeus filius Lagi ægyptū poſſedit. Qui dū aduerſū ſe ſeditiones haberent/ſuūq; dilatare contenderent pricipatū/diuturnis bellis ciuitates cōcuſſæ/multis ciuibus inter certamina pereuntibus ingemiſcebat. Tūc & oīs Syria ſub Ptholomeo filio Lagi q ſaluator nuncupat/ cōtraria ſui nominis eſt perpeſſa. Nāq; hic ēt Hieroſolymā depugnauit/fraudibus & dolis ciuitatem die ſabbatoꝝ ingreſſus ſub ſpecie ſacrificii nequaquā iudæis reſiſtentibus qm̄ hoſtile nihil exiſtimarēt/& iō ocioſi ueluti nihil ſuſpecti ſegnes erāt. Qui cū ſine labore ciuitatē appræhēdiſſet crudeliter eis dominabat. Teſtis eſt oſonis meæ Ouidius Sabatarcides/qui ſucceſſoꝝ alexandri acta conſcribens ſuperſtitionē noſtrā pro qua libertatē amiſimus exprobrauit/cū hæc diceret. Eſt gēs quæ Iudæa dicit ciuitatē munitā & magnā Hieroſolymā detinēs/quæ eōtēpſit ſub Ptholomeo cōſtituta dū arma capere deuitaſſet/& ꝓpter ſuperfluā ſupſtitionē ſæniſſimū dominū pertulit hēre. Sabatarcides quidē hæc de gente noſtra cōſcripſit. Ptholomeus uero multos captiuos a montanis Iudeæ/uel a uicinis locis Hieroſolymoꝝ. i. a Samaria uel a Garizi trahēs ad ægyptū cōmigrauit. Sed cū cognouiſſet eos quos ab Hieroſolymis abſtraxerat firmos iuſiurādi uel fidei cultores exiſtere cū alexādro legationē ad eos mittenti ſic reſpondiſſent Dario uiuēte cōtra eū arma nequaq̄ ſumere/poſt Darii expugnationē multos ad caſtella deputauit/& pares cū macedōibus alexandriæ ciues ſtatuit/fidēq; ab ipſis recepit/ut nepotibus ſuis ſocietatem cuſtodirent/cum & alii non pauci iudæi ſponte ad ægyptum perueniſſent opulentia locorum. Ptholomeiq; munificentia inuitati/quorū nepotes ſeditiones contra ſamaritas dū ſuæ gentis patriā oblationē ſeruare feſtinarent excitabant. Nā Hieroſolymitæ defendebant/dicentes ſuum templum ſanctum exiſtere/& immolationes illic tranſmitti oportere. Sicimitæ uero ad Garizim montem deſtinari iubebant.

Qualiter filius eiuſdem ptholomei qui Philadelphus appellatus eſt/leges Iudæorum in græcā tranſtulit linguam/multoſq; captiuos Eleazaro principi ſacerdotum donauit/& ornamēta deo deuouit. Capi. II.

Oſt decimum & ſecundum annum imperii Alexādri/& poſt quadrageſimum ptholomei ſaluatoris/ regnū ægypti philadelphus obtinuit p ānos trigitanouē/qui & legem Iudæoꝝ interpretatus eſt/& famulātes in ægypto Hieroſolymitas a ſeruitutis uinculo

reſoluit

reſoluit uſque centum uiginti milia ex huiuſmodi cauſa. Demetrius Phalereus ſuper Bibliothecam regis conſtitutus dum ſtuderet omnia per uniuerſam terrā inuenta uolumina congregare/& acquirere ſi quid audiſſet dignum induſtria uel uoluntate regis quem erga collectionem codicum munificenter accendi cognouerat/interrogatus a Ptholomeo/quot milia codicū haberet/ cū uiginti milia iam reſpondiſſet. Sed tempore poſt pauco uſque ad quinquaginta milia poſſe peruenire/& nunciatum ſibi diceret/multa apud Iudæos legum eorū eſſe conſcripta/ſtudio uel bibliotheca regali digna quæ figuris litterarum uel ſermone illorum/compoſita/laborem non paruum præberent/ſi in græcum mutarentur eloquium/cum uideantur Syrorum litteris ſimiles eorū eſſe figuræ/equa pnunciatione uocis/nihil ergo inquit prohibet tuarum pecuniarum ſumptu eas interpretari/dū in bibliotheca tua illorum quoque leges contineantur. Igitur ex optima Demetrii ſententia delectatus/poſtquam ſtudium ſuum multos colligendi codices demonſtraſſet. ſcripſit ad principes ſacerdotum gentis indeæ hæc fieri demandans. Ariſtenus autem amicus regi neceſſarius/propter humilitatem morum ab eo dilectus/cum ſæpius ante niſus eſſet Ptholomeū petere/quatenus dimitteret captiuos Iudæos qui ſub imperio eius eſſent tempus hoc petitionis proſperum arbitratus/ante loquitur primatibus cuſtodum regis corporis. Soſibio. Tarentino & andreæ ut ſimul laborarent/de quibus petiturus regem accederet. Quorum ſententia confirmata/cum huiuſmodi ſermonibus regem adiit dicēs Minime rex oportet una nos ſpe negligenter decipi/ſed ueritatem intimare. Nam ſi legem Iudæorū non tantū reſcribere/ſed ēt interpretari p tua gratia ſtudemus. qua ratione poſſit hoc fieri/tot iudæis in regno tuo ſeruientibus. Quos benignitate tuæ munificentiæ decet a præſenti ingo ſeruituti abſoluere/ac deo qui leges expoſuit pro tui regni tutela remittere. Nā cū multa ſæpius indagaſſem/cognoui factorē eos omniū deū colere/quem nos zena. i. Iouem nominamus/quot omnibus indulget Zena. i. uiuere. Quapropter ad honorem dei quem maxima religione placant/liberos eos patriæ & moribus ſuis reſtitue. Cognoſce tamē p̄nceps me nec affinem eſſe eis/nec ab eadem gentiū natione/ut pro illis hæc ſuggeram/ſed dū omniū hominū factorem deū ſcirem ſuauiter ſuo benefactores amplecti. ad hanc petitionē perueni. Poſtquā hæc ariſtenus locutus eſt & rex in eū hilari uultu ridentiq; conſpexit/quanta inquit arbitraris milia poſſe dimitti. Tunc andreas reſpondit dum interfuiſſet/dixitq; paulo plus quā centum milia poſſunt exiſtere. Non paruam inquit a nobis ariſtene donationē poſcis. Soſibio uero cum præſentibus dicente dignū eſſe munificentiæ ſuæ. ſi deo qui regnum ei donauit has gſarū uices offerret/rex ſapiēti uſus cōſilio/ne cōtra eos milites captiuauerāt facere uideretur/& quorum ſtipendia captiuorum abſolutione minui uiderent/de ſuo eos ærario redimere ſtatuit. dum militibus merces annonæ præſtaretur/& pro ſingulo captiuo apud eos conſtituto dragmæ centum uiginti darentur. De quibus etiam præcepta preponere promiſit/per quæ munificentiam ſuam. & ariſteni petitionem confirmaret. Præterea uoluntas dei affuit/per quam non tantū illos qui a patre eius uel exercitu illius tranſlati fuiſſent/uerum etiam illos/qui ſub regno eius præextitiſſent abſolutioni donaret/uel ſi qui poſtea ſuperueniſſent/pro quorum redemptione pluſquā quadringenta talenta ſunt a rege largita. Vnde & exemplum ſanctionis ad manifeſtandam poſteris regis munificentiam cuſtodiri decreuerunt quod erat huiuſmodi. Quicunque ſub noſtri patris imperio militātes Syriam & Phœnicem cum eo iudæamque uaſtauerunt/& captiuos adductos ad noſtras ciuitates & prouincias uendiderunt/hos & qui olim ſub meo regno exiſtunt/& ſi quos nunc ſuperduxerunt dimittant pro ſingulo corpore accipientes dragmas cētum uiginti/ & milites quidem cum annonis ſuis/reliqui uero a regali mēſa redemptionis præcium accipiant. Arbitror enim eos ſine uolūtate mei patris cōtra iuſticiā deprædatos/prouinciamq; eoꝝ fuiſſe uaſtatam. Vnde & multos milites profectos eſſe cognouimus/dum ad ægyptum eo traduceret. Iuſtum ergo conſpiciens miſereri eis/iubeo conſtitutos in ſeruitute Iudæos omnes dominis eorum antedictam accipientibus ſummā abſolui/nec quenquā in hac re fraudē aliquam agere/ſed his potius conſtitutionibus obedire. Diſpoſitiones aūt meas præcipio/ex quo miſſæ ſunt per tres dies proponi/q̄tenus ad iudices domini cōueniant/corpora ſtatim oſtendentes/hoc enim meo credo profuturum imperio. Contumaces uero licet cuiq; uolenti nunciare/quatenus eorum ſubſtantiæ regis poſſeſſionibus ſocientur. Cum hæc ſanctio regis lecta fuiſſet/& niſa eſſent oia iuſte decreta/tantū uero deeſſe de abſolutione p̄oꝝ/& hoꝝ qui poſtea ducti Iudæi fuiſſent/ipſe de his ſua liberalitate p̄cepit. Præterea ſciens/ſubitaneā diſtributionē difficilē exiſtere iuſſit rerū miniſtris & regiis. ſacellariis pecunias ſeponere. Quo facto intra ſeptimū diē omnia regis præcepta ipleta ſunt/& talenta ſup quadringēta/ſexaginta pro redemptione partita noſcunt/dum & pro infantibus domini centum uiginti dragmas exigerent/ſicut rex pro his demandaſſet/ſcribendo pro ſingulo corpore prædictā exhiberi. Cū hæc ſecundū regiā uoluntatem munificenter diſpoſita fuiſſent/iuſtum uiſum eſt Demetrio de iudaicis codicibus tranſcribendis/eius allegare decretū. Nam nihil fruſtra a regibus diſpenſat/ſed omnia cum multa diligentia geruntur.

Quapropter allegationes/uel epiſtolarum exemplum deſignauimus & ornamentorum

tranſmiſſorum

tranſmiſſorum multitudinē/& quicquid in uno quoq; conſtructū eſt. Vnde poteſt optime opificum ars proſpici/& uaſorum omniū excellentia agnoſci. Allegationis aūt exemplū hmōi probatur. Maximo regi Demetrius. Præcipiēte te o princeps de his quæ hactenus ad conſumationē bibliothecæ deſunt/quatenus colligantur/& de his quæ corruerunt ut debitā diligentiam impetrarent/omni ſtudio uſus in his/ad noticiam ueſtrā pduco legiſlationis iudaicæ uolumina nobis cū aliis deeſſe. Nam figuris hebraicis & uoce gentili conſcripta/inexplicabilia nobis exiſtunt. Contigit etiam minus diligenter ea quæ habent tranſferri/dum regalem prouidentiam minime percepiſſent/neceſſarium tamen eſt hæc apud te cautius expoſita reponi. Nam ſapientiſſima & integra legiſlatio/ſic a deo data uidetur exiſtere. Quapropter inquit Acatius abdiripetas/ſeu conſcriptores hiſtoriarū nullatenus meminiſſe eius/nec uiroꝝ qui ſecundū eiuſdem legiſlationis præcepta uixerunt/eo quod caſta nimis exiſteret/ac nō oporteret eam ꝓphanis linguis exponi. Si uidetur ergo tibi rex/ſcribe principi ſacerdotum gentes Iudeæ/quatenus tranſmittat ſeniores ab unaquaque tribu legum peritos/ut cum eis codicum explanationem & conſonantiam cognouerimus/& interpretationis rerum cautam expoſitionē acceperimus/dignos codices tua uoluntate reponamus. Igitur tali ſuggeſtione facta/præcepit rex ut ſcriberent de his Eleazaro principi ſacerdotū gētis Iudeæ/ſimul ēt de abſolutione ſeruientiū apud eos Iudæoꝝ/præterea mādarēt ei/quia tranſmiſiſſent ad faciendas crateras & libatoria/pondus auri talēta quinquaginta/lapidū uero præcioſoꝝ/eſtimabilē multitudinē/denūciās ēt cuſtodibus arcaꝝ/in quibus lapides ſeruabant/ut electionē illoꝝ darent opificibus/quatenus quos uellent ad ſpeciē operis tollerent necnō ſperauit ut pecuniæ ꝓ immolationibus & reliquis cauſis centū talēta ſacerdoti darent. Narrabo igit̄ factas & modū cōſtructiōis eoꝝ/cū declarauero exēplū epiſtolæ ꝓncipi ſacerdotū Eleazaro a rege cōſcriptæ/q ꝓncipatus honorē pro tali cā ſuſcepit. Defuncto ꝓncipe ſacerdotū Onia filius eius Symon ſucceſſor extitit/qui iuſtus eſt appellatus propter pietatē quā in deū/& fauorē quē erga regē habuiſſe uidebat. Quo mortuo & filiū infantulū relinquente nomine Oniā frater eius Eleazarus de quo ſermonē fecimus ꝓncipatū ſacerdotii ſuſcepit/ad quē Ptholomeus hmōi litteras deſtinauit. Rex Ptholomeus Eleazaro pricipi ſacerdotū ſalutē. Multis habitātibus imperio meo ludæis/quos per ſe cū potētes fuiſſet ad captiuitatē traxere quoꝝ aliquos pater noſter ad militiā maioribus ſtipendiis deputans honorauit aliis aūt in ægyptū cū eo ambulantibus caſtella & eoꝝ cuſtodiā demandauit/ut ſint ægyptiis in terrorem. Cum uero ego principatum ſuſcepiſſem/omnes clementer tractaui præſentes ciues tuos/quoꝝ plus centū milia captiuos & ſeruientes remiſi/poſſidentibus eos pro redemptione pecunias perſoluens/ætatibus aūt uigentes numeris militaribus deſignaui multoſq; qui mihi uel aulæ potuiſſent fidem ſeruare in palatio conſtitui/arbitratus deo iocundum pro mea prouidētia uotum ei hoc maximum deuouere. Porro uolens & iſtis & omnibus p uniuerſam terrā ludæis præſtare leges ueſtras litteris græcis ab hæbraicis trāſlatis/in noſtra bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies/eligendo uiros optimos ſeniores ſex/ab unaquaq; tribu dirigere/qui per ætatem legum ſunt periti ualebuntq; iterprætationem earum caute nobis exponere. Nam opinor his perfectis/maximā nobis gloriam præparare. Trāſmiſi uero qui deberēt de his uobiſcum diſputare. Andreā primatē cuſtodum mei corporis/& Ariſtenū mihi dilectiſſimos/per quos etiam primitias uotorum ad templum/& pro immolationibus/& aliis rebus/tranſmiſi talenta centū. Tu autē manda nobis quæ uolueris fieri/quod gratius amplectimur. Cū regis epiſtola Eleazaro fuiſſet porrecta/nimium liberaliter ad eum ita reſcripſit. Princeps ſacerdotū Eleazarus. Ptholomeo regi ſalutē. Valentibus uobis cum Arſinoe regina/uel filiis/bene nobis omnia cōſtat. Cū uero epiſtolam ſuſcepiſſemus/ſatis de tua uoluntate ſumus gauiſi. Congregantes aūt multitudinē legimus eam quatenus oſtēderemus/quā pietatē erga deū habeas. Demonſtrauimus ſecū dū eas pateras quas miſiſti aureas uiginti/argenteas triginta crateras quinq; ad mēſā dedicādā/& quæ directa ſunt pro immolatione uel renouatione eorum quæ templo deſunt/talenta centum/deportata per andreā & ariſtenum chariſſimos tibi amicos/uiros optimos/& doctrina præcellētes/tuaq; uirtute dignos. Cognoſce uero nos ꝓ tuis utilitatibus/& præter naturā aliquid uelle pati dū reddamus tuis beneficiis quæ multipliciter in noſtros ciues largiris. Statim ergo pro te/tuaq; uxore/uel filiis hoſtias obtulimus/& multitudo uota perſoluit/ut uobis eueniant quæ deſideratis/& tuus ꝓncipatus ī pace cuſtodiat. Ad interpretandā uero legē quā pro tuis cōmodis accipere poſtulas/elegi uiros ſex ab unaquaq; tribu/quos direximus legē ferentes. Erit aūt ueſtræ pietatis uel iuſticiæ/ut poſt legis tranſcriptionē ad nos eam caute cum portitoribus remittatis. Vale. Hæc quidem princeps ſacerdotum reſcripſit. Mihi uero non eſt neceſſarium uiſum/ſeptuaginta ſeniorum ab Eleazaro miſſorum nomina declarare/licet intimata fuiſſent ſub epiſtola. Vaſorum tamen magnificentiam ad conſtructionem quæ deo rex direxit/non incongruum exponere putaui/quatenus omnibus munificentia regis erga deum diluciderētur. Siquidem ipſe largos ſumptus præſtitit/& ſemper opificibus opera tranſmitebat/nihil conſtrui deſidioſe concedens/quorum de ſingulis qualis fuerit magnificentia narrabo/quamuis

hiſtoria

hiſtoria narrationē eorū minime depoſcat/regis enim diligentiā uel munificentiā ita legentibus ar/
bitror aperiri. Primus aūt de menſa diſſeremus. Igitur habebat rex in propoſito ſuo ualde maximā
menſam conficere. Præcepit aūt dedicaræ in Hieroſolymis menſe quantitatē cognoſci ſi poſſit ma/
ior fieri. Cunq; percepiſſet qualis eſſet illic coſtituta/& quia nihil ꝓhiberet maiorē cōſtrui dixit qn/
tuplā magnitudinē uelle ſe facere/ſed timere ne ad miniſteriū pro magnitudinis quātitate inutilis fi
eret. Nam nō eā tātū ad ſpectaculū denouere/ſed ēt miniſteriis/habilē uoluit dedicare. Quapropter
arbitratus mediocrē ꝑorē mēſā auri iopia cōfectā/magnitudine quidē ſuperare priorē noluit/uarie/
tate uero uel pulchritudine materiali clariorē conficere iudicauit. Sagax ergo ad diſcernendū uaria
rum rerum naturā erat/& inuenire nouas ammirandaſq; facturas/quæ ſine deſcriptione fuiſſent. Ha
rum ipſe prudenter inueniebat effectum/& oſtēdens artificibus/ita perfici enūciabat/ut quæ deſcri/
pta fuiſſent/eorum cautam ſimilitudinē euidenter opifices imitarentur. Promiſſa ergo complentes/
menſam deſcribere feſtinamus. Huius duorum ſemis cubitorum longitudinem/latitudinem unius ſe
mis conſtruxerunt/totam de auro formantes eam. Coronā quidē in palmā cōferunt/frontiſpicia ue
ro uerſatilia/ſculpturā habentia/ornatam in ſpeciem reſtis ex tribus partibus mare ſimilantis. Triā
gulis enim exiſtentibus frontiſpiciis unuſquiſq; angulus eandem forme diſpoſitionē habebat. Quæ
dum uerteretur/unam & non diuerſam ſpeciem demonſtrabat coronæ. Porro pars quæ ſub menſa
erat incluſa/pulchre conſtructa fulgebat/pars autem quæ de foris apparebat/artificii decore plus
cuncta ſplendebat/quia uiſui uel ſpectaculo patebat. Vnde proceritate partium ambarum acutam
fieri contigerat/ne ullus angulus trium ut prædiximus exiſtentium in tranſductione minor uidere/
tur. Diſpoſiti uero erant in modū funium torno factorum præcioſiſſimi lapides/ aureis ſperulis per
foramina concluſi. Partes autem quæ per latera coronæ cernebantur/in ſpeciem ouorum optimo la
pide factorum figurate nitebant/ſculpture uirgulas imitatæ/que ſpiſſe circa menſam uoluebantur.
Quorum autem diſpoſitionem circunduxerunt opifices ornatamq; omniū fructuū naturā/uuas pē/
dentes/ariſtas ſurgentes/mala grana concluſa. Lapides autem ſecundum genus prædictorum fructu
um ad ꝓpriū uniuſcuiuſq; colorem formatos/circa totam menſam ex auro ligauerunt. Sub corona
quoq; ouorū ſimilis ordo/ſeu uirgaꝝ cōſtiterat/ut ex ābabus partibus eādē operis uarietatē cauāq;
ſpeciē mēſa cōſtructa ꝓferret/ne frontiſpicii uel coronæ poſito in alterā partē mēſæ cōuerſa/fieret
diuerſa/ſed eadē uſq; ad pedes facies opis extenderet. Nā ductile aurum quattuor digitis latū/ſecū/
dum totam menſæ latitudinem ſuper quod pedes eius imponerent/fecerunt/deinde ſperulis & clau/
ſuris eos cum corona menſæ conſtruxerunt/ut eundem artificii/uel magnificentiæ uiſum præberēt.
in quacunq; partem menſa conuertaretur. Super menſam aūt Mæandrū fluuium ſculpſerunt/lapi/
des præcioſiſſimos in medio eius tanquam ſtellas uario colore ponentes. Nam carbunculū uel ſma/
ragdum iocundo aſpectu fulgentes miſerunt/aliorumq; genera labidum qui uel induſtria uel emula
tione digni per excellentiam naturæ cunctis exiſtunt. Poſt mæandrum autem completum/in ſpeci/
em funis quiddā circunferebat/in medio figuram ſublongā & rotundā habens/ſuper quod chryſtalli
nus lapis erat electrum impoſiti pari pœne formarum aſpectu: qui delectationē miram intuentibus
præſtabant. Capita uero pedum eius ſimilia liliis fabricauerant/curuationē brachioꝝ habentia ſub
menſa reflexā/intus uero rectum inſtar lilii germē uidebat/quæ lapis carbunculus in palmū factus/
figurā crepidinis oſtēdens/& latitudinē octo digitoꝝ habens ſuſtentabat. Nā ſup eum pedū omne
pondus innitebat. Sculpſerunt ēt tenuiſſimo uel laborioſiſſimo torno unūquēq; pedū/in quibus he/
deræ uel uitis palmites cū uuis exiſtentibus eminebāt/ut nihil a ueris diſcrepare putarent. Siquidem
ad aure flateū per tenuitatē & extenſionem ſummitatis ſuæ cōmotæ/imaginationē naturalium arte
præbebant. Verūetiam figurā totius menſæ tribus tabulis conſtruxere/compagine ptium in inuicē
ita colligata: ut inuiſibilis exiſteret/nec intelligeret eoꝝ inſertio. Groſſitudo uero menſæ non minus
dimidio cubito fuiſſe dinoſcitur. Talis ergo uotiua menſa multa regis munificentia/uel præcioſitate
materiæ/ac uarietate pulchritudinis/& induſtria artificū ſtudioſe perfecta eſt/& licet magnitudine
prioris deo denotæ menſæ nō deſtinaret, artificio tamen & nouitate/uel claritate facturæ ualde me/
lior & ſplēdidior elimata fugebat. Crateras etiā aureas duas fecerunt/ſculpturā uiperā ab inferiore
parte uſq; ad cingulū habentes/lapidibus uariis in ſquāma cōcluſis. De hīc ſup eos fecerūt Meandꝝ
altū cubito/cōpoſitione lapidū diuerſoꝝ/ſpecie magna fulgentē/in quo uirgaꝝ ordo inſtabat/de q/
bus cōplexionibus ſimul uſq; ad labrū protrahebat. Per mediū quoq; quattuor digitorum ſculptura
pulchris lapidibus inſerta/decorē craterū oſtendebat: quoꝝ labra lilioꝝ foliis/& uuaꝝ floribus in
orbē ꝓductis corona cōplectebat. Et aureas qdē crateras duas/capientes utraſq; āphorā huiuſmodi
coſtruxerunt. Argentei uero clariorem ſpeculis ſplendorem emittebant/ut certius in his facies aſpi
cientium uiderentur. Inſuper fecit rex pateras triginta ex auro necnon lapide præcioſo. & circum/
date foliis hederæ/uel auratis bratteis/quaſi uitis cœlatura artificioſe obumbrabantur. Hæc ideo
ita fiebant quod per ſcientiam opificis arte mira reliquos anteirent/& multomelius ſtudio uel mu/

nificentia

nificentia/regis formabantur. Non enim tantum inceſſanter & large artificibus ſtipendia præſtabat/ quanto ēt publicoꝝ negociorꝝ relictis regiminibus ipſe operantibus ſemp inſtabat & frequēter ar/tifices uiſitabat. Quapropter opera opificum diligētia regis & induſtria feruente propenſius imine/bat. Cumq; hæc ad Hieroſolymā tranſmiſſa Ptolomei uoto fuiſſent/& princeps ſacerdotū Eleazarus ea deo dicaſſet/porticores eoꝝ honorans/donaq; regi deportanda præſtans ad eū remiſit. Ergo poſt quam Alexandriā peruentū eſt/& Ptolomeus præſentiā eoꝝ cū ſeptuaginta ſenioribus audiuit/ſta/tim Andreā & Ariſtenū legatos euocari præcepit. Qui uenientes/epiſtolas quas a principe ſacerdo/tū deportauerunt obtulerūt/& ea quæ uerbis eos differere iuſſerat edixerunt. Studens aūt colloqui ſenioribus ab Hieroſolymis pro ītерpretatione legū directis/diuerſos quidē qui pro ſuis cauſis ade/rant denunciauit dimitti mirabilē hāc & præter cōſuetudinē faciens dimiſſionē ut qui ꝓpter hmōi cauſas ducebant/poſt quintum diem eum adirent. Legati uero poſt menſam a rege tunc dimiſi/illos ab Eleazaro deſtinatos expectabat. Dūq; ſeniores illi cum donis quæ regi deportanda ꝑceps facer/dotum eis dederat aduenīſſent/cū uoluminibus tranſierunt/in quibus litteris aureis cōſcriptæ leges cōtinebant. Et rex eos de codicibus percunctabat. Cū uero reuelarent/& oſtenderent tenuitatē mē/branæ/uel in cōprehenſibilē eoꝝ cōpaginem rex miratus eſt/q; ita fuiſſent cōpacta. Dūq; hoc diu feciſſet/gratias inquit ago/uobis quidē q; uenīſtis maiores uero illi qui uos deſtinauit/ſed ante om/nia deo/cuius hæ leges uenerandæ probantur. Cumq; clamaſſent ſeniores/uel hii qui præſentes erāt/ orantes proſpera regi diuinitus euenire/nimiū delectatus/prorupit ad lachrymas. Nā ſæpius natura hoc ſummo gaudio patit/quod ēt dolentibus ſolet accidere. Tunc iuſſit Codices primatibus officii deſignari/uiros aūt oſculatus æquū dixit eſſe primū ad eos facere ſermonē pro quibus eſſent uocati/ſimo & diem quo ad eum deducti fuiſſent/clarū ſingulis annis per totū uitæ ſuæ tempus celebrare ſe promiſit. Nam euenit eundem eſſe primū præſentiæ illorū/& uictoriæ diem quo Antigonū nauali prœlio uicerat Epulari etiam ſecum eos præcepit hoſpitiaq; in arce denūciauit eis omnia deputari. Nicanor aūt ſuper ſuſceptionem peregrinorum cōſtitutus. Dorotheū uocans qui de his curam ha/bebat/iuſſit ſingulis neceſſaria præparare. Nam ita diſpoſitum a rege fuerat/ut alimenta quibus ſin gulæ ciuitates utuntur/exhiberentur diligenter conſuetudini peregrinoꝝ ad eos uenientium/& eis omnia ad nutum eoꝝ parārentur/quatenus cibis ſolitis magis delectarentur/ne forſan corrupti ex/traneis grauarentur/quod & circa iſtos effectum eſt. Dorotheo uero quē pro ſinceritate uitæ ſuper hæc rex conſtituerat/per quem/& præparauerat omnia/quæ ad hmōi cōuenirent cōuiuia hæc im/plente/partem quidem mediā eoꝝ ad dexterā ſuam/reliquos autem poſt eius accubitū/nihil præter mittens/quod ad eoꝝ honorificentiā pertineret. Poſt quam aūt ita diſcubuerunt iuſſit Dorotheo ſo lita miniſtrare/quibus oēs ludæi ad eum uenientes utebantur. Tunc itaq; ſacros præcones & imola/tores & alios qui uota faciunt recuſauit/& unū e ſenioribus nomine Hiely ſeum ſacerdotē exiſtentē/ rex petiuit facere orationē. Qui in medio ſtās regi bona & ſubiectis eius optauit/& poſt plauſus cū gaudio & clamore omniū ſurrexerunt & reſidētes ad epulationē & delitias paratas ſe cōtulerūt. Præ terea rex quātū ſatis eiuiſū eſt cœpit philoſophari/& unūqueng; eoꝝ naturales percunctari ſermo/nes/& ad cōtēplationē queſtionis accendere/cauteq; illis ad omnia reſpondentibus quæ eis obiecta eſſent & explanantibus gauiſus/per duodecim dies hoc cōuiuiū inſtruxit. Et qui uult ſingula cogno ſcere/quæ in cōuiuio præparata ſunt/legat uolumina Ariſteni quæ ꝓpter hæc cōſcripſerat/& agno ſcet. Mirante uero eos nō tantū rege ſed ēt Menedemo philoſopho/dicente omnia per prouidentiā diſpenſari/ideoq; uirtutem & pulchritudinē uideri/deſtitit rex quidem de his facere ſermonem dice bat aūt maxima ſibi bona per præſentiam eoꝝ fieri/nam profuiſſe ei quod didiciſſet ab illis/quem/ admodum deberet regnare/iuſſitq; dari ſingulis talenta tria/& deputauit illis/qui eos perducere ad diuerſoria deberent. Poſtquā uero tres exceſſerunt dies/congregans eos Demetrius/tranſiit ad ſtu/dium maris/& unū tranſiens poteſtatē. adiit partes aquiloni cōiunctas cōciliūq; fecit in domo ꝓpe littus ſtāte/& apta ſecretis ad cognitionē negociorꝝ. Vbi eos perducens/petebat omnia quæ opus habebant ad legis interpretationē ut ipſis præſentibus dicerēt/& inceſſanter opus iplerent. Cūq; illi munificenter/& laborioſe cautā interpretationē facerēt/uſq; ad horā nonā in hoc ſedētes/ad curam corporis uertebant/ita inuitante eos Dorotheo/uel opulēter cōuerſationis ſalubria ꝓbente. multaq; etiā ex his quæ regi parabant. Mane aūt ad aulā uenientes. Ptolomeū ſalutabāt & rurſus ad eundē lo/cum rediebant/& manus in mari lauantes/& ſeipſos purificantes ita legis interpretationi uacabāt. Itaque tranſcripta lege & opere interpretationis ad effectū per. lxxii. dies tranſacto. Cōgregans De metrius Iudæos omnes ad locum in quo tranſlatæ leges fuerant/præſentibus etiam interpretibus le/git eas. Cūq; multitudo amplexa legem. uel ſeniores eius interpretes. Demetrium eo quod magna/rum rerum inuentor eſſe uideret laudaſſet rogauit ēt/ut & præſidibus ſuis daretur legenda/& petiē runt omnes ſacerdotes interpretes/ſeniores/& præpoſitos gētis/ut bene interpretata/ꝑmaneret im/mobilis. Cum uero omnes ſententiā laudaſſent/iuſſerunt/ut ſi quod aut ſuperfluum/aut minus ali

quid

quid ſcriptum uiderent in lege/hoc deſpicerent/& manifeſtum facientes emendarent/hoc caſtigantes/ut quod ſemel iudicatū fuerat bene ſe habere/ſempiterna memoria remaneret. Gaiſus ergo rex/& uidēs uoluntatē ſuam ad utilem rem eſſe profectam/& delectatus relictis legibus & ſenſum/& ſapientiam/& legiſlatores obſtupeſcens/ad Demetrium ſermones facere cœpit/q̄ ita mira exiſteret legiſlatio q̄ nemo neq̄ hiſtoriographus/neq̄ poeta meminiſſet eius. Cui Demetrius reſpondit/neminem fuiſſe auſum/harum legum tangere conſcriptionem q̄ diuina & uenerabilis eſſet/& quia leſi ſunt quidam a deo hoc præſumentes. Significabat uero/qualiter Theopompus uolens in hiſtoria aliquid de his conſcribere/ſit mente turbatus/plus triginta diebus/& cum ad ſe reuerſus cum humilitate a deo ueniam ſupplicaret/dei ſibi clementiam factam ſuſpicatus eſſet/necnō & in ſomnis uiderit/q̄ ei ideo accidiſſet/quia diuina ſcrutatus eſſet/& proferre ea ad homines impuros uellet/cū conſcribere quieuiſſet recepit ſenſum. Referebat autem & de Theotecto tragœdiarū poeta dicens/q̄ cum tiſus fuiſſet in aliquo dramate eorum meminiſſe/quæ in diuino uolumine cōtinētur/oculis obſcuratis recognouit cauſam ſuæ cecitatis/& ita liberatus eſt a paſſione deo ueniam indulgente. Hæc ergo rex pure ſuſcipiens petiuit interpretes/frequenter ad ſe de Iudæa proficiſci/hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dicens/nunc uero iuſtum eſſe eos dimitti dicebat/ſpondēte autem ad eum uenientes/omnia quæ æquum eſſet ſapientiam eorum impetrare/& pro ſua maieſtate dignum largiri promiſit. Et quidem tunc remiſit eos donans unicuique optimas tres ſtolas/& auri talenta duo & calicem unius talenti/totumque conuiuatorium. Principi autem ſacerdotū Eleazaro deſtinauit per eos lectos cum aureis pedibus decem/& conuenientem eis ſuppelectilem/& calicem talentorū triginta/ſuper ſtolas decē/& purpurā/& coronā decorā & lineas de byſſo centū/præterea & pateras/& trullam/& libatoria/& crateras aureas duas deuouendas. Petiit autē & per epiſtolas/ut ſi quis de his uiris uoluiſſet reuerti ad ſe eum permitteret/dum nimium delectaretur cum eruditis habere ſermonē & diuicias ſuas libenter talibus impartiri. Huiuſmodi quidem cauſam ad honorem & gloriam Iudæorum Ptolomeo nomine Philadelpho fieri contigit.

Quemadmodum honorauerunt reges aſiæ gentem iudæorum/ciueſque multos ex ipſis in ſubiectis ſuis ciuitatibus ſtatuerunt. Capi. IIII.

IMpetrauerunt aūt & a regibus Aſiæ honorem/quō cū eis caſtrametati ſunt. Nam Seleucus nomine Nicanor in ciuitatibus quas per Aſiam ædificauerat/& inferiore ſyriæ & in ipſa Metropoli Antiochia republica ſua dignos eos effecit & æquū eis honorē cum habitatoribus Macedonibus & Græcis deputauit. Hactenus in eadē conuerſatione eos aliquando manſiſſe ſignum eſt/q̄ Iudæi nolentes alienigenaꝝ uti oleo/accipiunt diffinitā quādā a principibus olympiaci certaminis pro præcio olei pecuniā/populoq̄ Antiocheno in præſenti bello uolenti ſoluere cōſuetudinē. Mutianus præfectus tunc ſyrie cōſtituta ſeruauit/& poſt hæc imperatoribus Veſpaſiano & Tito orbis terrarum/ſupplicauerunt Alexandrini & Antiocheni/ut eis ius reipublicæ de reliquo cum iudæis non deberet eſſe cōmune/nec ipetrauerunt. Vnde pōt conſiderari romanoꝝ modeſtia/& potius magnificentia Veſpaſiani & Titi. Qui cū multa pericula bellando cōtra iudæos ſuſtinuiſſent. Acerbe ferentes q̄ ſe tradere noluiſſēt/ſed uſq̄ ad finem pugnantes permanſiſſent/nihil pœnitus eis de hoc quod dudum præſtium fuerat abſtulerunt/ſed ſimul & priorem irā & petitionē magni populi Alexandrini & antiocheni uiuaciter expulerunt dum nihil neq̄ pro amicitiis ad gratiam iſtorum/neq̄ pro inimicitiis deuictorum concederent/quatenus perſolueretur aliquid priſtinæ Iudæoꝝ utilitatis/dicentes eos in pugna dediſſe pœnas/qui arma cœperunt/inſontes autem non eſſe iuſtū ſua poſſeſſione priuari. Simile uero & marcum agrippam erga Iudæos ſenſiſſe cognouimus. Nam motis contra eū Cretenſibus/& petentibus Agrippā/ut conuerſationē quā eis Antiochus Seleuci nepos/q̄ apud græcos deus nuncupatur dederat ſoli poſſiderent & dicentibus/ut ſi cognati eſſent eoꝝ Iudæi colerēt pprios eoꝝ deos/habito iudicio Iudæi uicerunt/ut ſuis utāt̄ moribus defendēte eos Nicolao damaſceno. Nā Agrippa interlocutus eſt nihil inouare eis licere. Siquis aūt certius hæc uult noſſe/legat nicolai centeſimā & uiceſimātertiam & quartā hiſtoriā/& Agrippæ quidē iudiciū nō eſt forſitā admirādū. Nō. n. pugnabat tūc gēs noſtra aduerſus romanos. Veſpaſiani ēt & Titi magnificētiā qlibet decētius obſtupeſcit/q̄ poſt tot bella totaq̄ certamina q̄ cōtra nos habuerūt tā pie diſpoſiti ſūt. Repetā āt ofonē un ad hæc uideor eē digreſſus. Iudæos igit̄ ſub iperio magni Antiochi regētis Aſiā cōſtitutos cōtigit multa tollerāſſe/dū terra eoꝝ diuerſis calamitatibus ſubiaceret/cū illis q̄ humilē Syriā hitare uidebant̄. Nā cū antiochus pugnaſſet cōtra Eupatorē ptolomeū/& ei⁹ filiū ptolomeū/cognomine Epiphanē/laborare cōtigit eos cū uicēte, & uicto/& eadē pati ut ps exiſterēt/naues turbatæ & tēpeſtatibus fluctuātes/dū iter feliciatē & calamitatē ātiochi fuiſſēt cōiter cōſtituti. Cūq̄ uiciſſet ptolomeū. antioch⁹ iudeā recepit. De fūcto uero ptolomeo filio eupatore/fili⁹ ei⁹ magnā uirtutē militū miſit/& ducē ſcopā noie/cōtra humilē ſyriā/multaſq̄ eoꝝ ciuitates cœpit. Ex quo nr̄a gēs expugnata adiecta ei ē/& ñ poſt multū Antiochus

tiochus Scopã uicit/cõfligẽs contra eũ iuxta fontẽ Iordanis/& multos ab exercitu eius proſtrauit. Poſtea uero Antiocho capiente Syriæ ciuitates quas Scopa tenuerat/ex Samaria ſponte gens Iudæorum ad eũ trãſiens/in ciuitatẽ oẽm eius exercitum ſuſcepit/& elephantis abundanter alimẽta præbuerunt/& obſidente eos qui ab ſcopa in arce Hieroſolymoꝝ relicti ſunt cuſtodes prono aĩo auxiliũ præſtiterunt. Igit̃ Antiochus iuſtũ arbitratus Iudæoꝝ erga ſe ſtudiũ liberaliter remunerãdũ/ſcripſit magiſtratibus & amicis teſtimoniũ exhibẽs q̃ ab eis bene tractatus eſt/ſed & donatiões quas eis pro gratia retribuere cogitauit/manifeſte illis innotuit. Referã uero epiſtolas quas magiſtratibus de ip//ſis ſcripſerat/præponens teſtimoniũ quod nobis p̃bet Polibyus Megalopolitanus in undecima hiſtoria ſua ita dicens. Ptolomei dux ſcopa ad ſuperiora uadens loca/ſuperauit hiemis tempore gentem Iudæoꝝ. Dicit nanq̃ & in eodem uolumine/qualiter ſcopam Antiochus deuincens. Bythyniã & Samariã/& Abella/& Gadera cœpiſſet. Paulo poſt uero tradiderũt ſe ei Iudæi/qui circa templũ habitabant. Facte aũt apparitionis in templo ad aliud tẽpus narrationẽ differamus. Polybius quidẽ hæc in hiſtoria conſcripſit. Nos aũt reducamus orationẽ ad narrationẽ priorẽ. intimantes epiſtolas regis Antiochi. Rex Antiochus Ptolomeo ſalutẽ. Iudæi mox ut prouinciã eoꝝ ingreſſi ſumus/liberalitatem circa nos ſuam oſtenderunt/& uenientes ad ciuitatẽ clare nos ſuſceperunt/cũ ſenioribus & principibus occurrentes/& abunde miniſtrauerunt militibus/& elephantis uictualia & nobiſcũ ad arcẽ pugnauerunt cõtra cuſtodes ægyptioꝝ. Ergo dignũ & nos iudicamus eos remunerari/& reficere ciuitatẽ deſtructã/& rurſus in eam habitatores congregare diſperſos. Et primũ cõſtituimus p̃pter pietatẽ eis p̃ſtari ad imolationes uictimarũ/& uini & olei & libaminis p̃ciũ argẽtoꝝ uiginti milia/& ad ſimilã ſecũdũ p̃uincialẽ legẽ tritici modios mille quadringẽtos ſeptuagintaquinq̃. Præbeti aũt hæc, ĩnquit eis uolo ſecundũ mea mandata/& opus tẽpli cõſtrui/& porticus & ſi quid oportet aliud reſtitui. Materies aũt lignoꝝ deponatur ex ipſa iudæa/& ab aliis gentibus/& a libano/nullo pro his exigente uectigal. Similiter & in aliis in quibus oportet clariſſimã/tẽpli fieri uolumus ædificationẽ. Cõuerſet omne genus eoꝝ ſecũdum proprias leges/relaxent̃ & ſacerdotes & ſcribæ tẽpli & cantores ſacri a tributis/quæ pro ſuo capite dabant/& regio uectigali/uel ab aliis cũctis oneribus/ut pro opere eoꝝ ciuitas habitationibus hominũ apta reddat̃. His quoq̃ q uel nũc habitant/uel habitaturi cõueniunt/donamus tributa uſq̃ ad menſem hyperberetheũ/& per tres annos liberamus a tertia parte fiſcaliũ/quatenus eoꝝ leſio releuet̃. Et quicunq̃ ab ipſa ciuitate ad iuga ſeruitutis abſtracti ſunt/ex ipſis genitos libertati donamus/& ſubſtantias eis reddi præcipimus. Epiſtola quidẽ hæc cõtinebat. Ornato aũt tẽplo/edictum per omne ſuum tranſmiſit imperium/in quo continebatur neminẽ alienigenarum intra muros templi ingrediendi habere licentiam/nec iudæos niſi quibus mos eſt/purificatos ſecũdũ patriã legẽ/neq̃ iferri ciuitati equinas carnes/neq̃ mulaꝝ neq̃ ferarũ máſuetarũ uulpiũ/aut luporum/aut leprorum/aut pardorum/& generaliter omnium animalium quæ iudæis iterdicta ſũt: ut nec pelles eorum liceret afferri/neq̃ horum aliquid intra ciuitatem paſcere/ſed ſolitis parentibus uictis/ex quibus & deo oportet ſacrificare/ut permiſſum eſt. Qui autem aliquid horum tranſgreſſus fuiſſet/iuſſit ut mulctatus pecuniæ præſtaret ſacerdotibus dragmas tria milia. Scripſit etiã teſtimonia noſtræ pietatis: & fidei præbens/cũ rebelles Phrygas & Lydos adiſſet/eo tempore/quo ad ſuperiores Perſarum ierat prouincias iubens Zeuſidi cariſſimo/ut mitteret quoſdam noſtrorum a Babylone ad phrygiam/ita per epiſtolam ſuam mandans rex Antiochus Zeuſidi patri ſalutẽ. Si ſani eſtis bene eſt/ſanus & ego ſum. Audiens autem phrygas & Lydos rebellare magna cogitatione per motus conſilium animo percepit quid oporteret fieri. Placuit autem ad caſtella uel neceſſaria loca Meſopotamiæ & babyloniæ iudæorum domus duo milia cum apparatu ſuo deducere/credo. n. fideles nobis eos cuſtodes futuros propter pietatem/quam circa deum habent. Nam teſtificantur parentes noſtri fideles eos/& pronum animum habere in his quæ petiti fuerint. Volo igitur licet difficile eſſe credam migrari/ut permittas eos legibus propriis uti/& cũ eos ad prædicta loca migrauerit/ad ædificandas ſibi domos locum unicuiq̃ diſtribui/terramq̃ colendam dari/& uicium plantationes & tributa fructuum terræ concedere per annos decem. Accipiant uero uſquequo fructus colligant triticum ad cibum ſeruorum quod eis ſufficiat/ut noſtram impetrantes clementiam/proniores ſeipſos ergã nos præbeant. Præterea prouidentiam faciens eorum gentis ſecundum poſſibilitatem/quatenus a nullo moleſtiam patiantur. De amicitia quidem magni antiochi & iudæorum/hæc a nobis pro teſtimonio dicta ſunt. Poſtea uero ut amicitiam & fœdus Ptolomeus cum Antiocho compoſuit/dedit ei filiam ſuam Cleopatram ad nuptum/concedens ei humilem Syriam/& Samariam/& Iudæam/& Phœniceem doris nomine. Diuiſis autem in utrunque regem tributis/unuſquiſque ſublimiſſimus patriæ ſuæ colligens uectigalium ſummam ſtatuam regi offerebat. Eodem uero tẽpore Samaritæ infœliciter agentes/multa cõtra Iudæos mala fecerũt terrãq̃ eoꝝ depopulãtes/multos ide captiuos trahebãt/q̃ facta ſũt ſub p̃cipe ſacerdotũ Onia. Nã defũcto Eleazaro p̃cipatũ ſacerdotii patruus ei⁹ manaſſes ſuſcepit: cui⁹ poſt finẽ uitæ onias eo i honore ſucceſſit filius exiſtẽs

Simonis

Simonis cognomine iusti/qui Simon frater Eleazari/ sicut prædiximus/erat.

De infœlicitate Iudæoꝝ quam postea emendauit Ioseppus filius Tobiæ/cõponens amicitias cum Ptolomeo cognomine Epiphane. Capj. IIII.

POst autẽ Onias paruulus mente/& pecuniis auarus existens/pro populo regibus uectigal quod patres eius ex ꝓpriis dabant ideſt uiginti talenta pecuniarũ nõ reddens ad irã regẽ Ptolomeũ cõmouit/qui & legatũ transmittens ad Hierosolymã/culpabat Oniam non reddentẽ tributa/& interminabaꝫ/ut si nõ acciperẽt tributa/terrã eoꝝ/ad ingera metiret & mitteret ad habitandũ illic millites. Audientes uero mandata regis iudæi turbabantꝫ/hũc ãt Oniã nihil hoꝝ flectebat ꝓpter auariciã suam. Ioseppus aũt quidã iuuenis ætate/sed ꝓpter castitatẽ & suã prudentiã iusticiæ gloriã hñs apud Hierosolymitas/patre Tobia/& ex sorore Oniæ ꝓncipis sacerdotũ ꝓgenitus/mandante matre legati præsentiã dũ ille esset ad ficulã uicũ/ubi natus erat ueniensin ciuitatẽ increpabat sacerdotẽ/nõ ꝓuidentẽ innocentiæ ciuium/sed ad pericula mittere uolentem gentẽ propter pecuniaꝝ priuationẽ/dum per ipsum populum dignitatem accepisset/& ꝓncipatum sacerdotalis honoris impetrasset. Si aũt cupiditate haberet pecunias ita ut ꝓpter ipsas & periculũ fieri patriæ/& ciues suos afflictos uidere pateretꝫ/suadebat ei ad regẽ ire & petere/ut ei aut oẽs pecuniæ aut pars cõcederetꝫ. Tunc Onias neq; principatũ uelle se gẽtis hẽre respondit. imo & sacerdotalẽ honorẽ si esset possibile paratũ se esse deponere/ne tantũ ad regẽ accederet. Et dũ nihil ad se de his pertinere dixisset. Ioseppus interrogauit eum/si sibi concederet legationẽ ad Ptolomeũ gerere pro gente. Cunq; cõcessisset Onias/ascendit ad tẽplum ioseppus/& conuocata multitudine ad cõtionem nihil turbari eos uel timere suadebat propter auunculi Oniæ circa eos negligentia sed rogabat/ut deponerẽt cordis mesticiã/qua pro regis mãdatis affligebantꝫ. Nã legationẽ facturũ sed ad regẽ promisit/ut flecteret eum/quo nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidẽ hæc audiẽs. Ioseppo gratias egit/ipse aũt a tẽplo descẽdẽs/in hospitiũ suscepit Ptolomei legatũ/ donauitq; ei magnificentissima munera/& per multos dies munificentissime eũ pauit/& ad regẽ remisit/ꝓmittẽs ei ut & ipse sequeretꝫ. Nã ꝓnior factus erat ꝓficisci ad regẽ legato inuitante & cõcitante eũ ad Aegyptum uenire/& promittẽte omnia quæ a Ptolomeo peteret p se eũ ipetraturũ/ quia modestiã moꝝ eius nimis amabat. Cũq; legatus ad Aegyptũ pueniſſet/& regi nunciasset in deuotionẽ Oniæ & utilitatẽ Ioseppi/ quẽ uenturuꝫ ad eũ dicebat/& satisfactuꝫ pro excessu Oniæ q ẽt regẽ patronũ esse cõfideret/tanta laudũ magnitudine ꝓ adolescẽte utebatꝫ/ut regẽ & uxorẽ eius Cleopatrã prius familiarem faceret habere Ioseppũ quã eũ haberent præsentẽ. Ioseppus aũt mandãs amicis ad Samariã/& mutuã ab eis accipiẽs pecuniã/& parãs cõueniẽtia ꝓfectioni/uestes & pocula & subiugalia/quæ oĩa ad uiginti milia dragmas essent ad Alexandriã usq; ꝓuenit. Cõtigit aũt p illud tẽpus oẽs ꝑmatus & magistratus ascẽdere ciuitates Syriæ & Phœnice/ut uectigaliũ susciperent exactionẽ. Nã singulis annis potẽtibus per ciuitates eã rex cõmittere cõsueuerat. Vidẽtes aũt hi per uiã ioseppũ deridebãt eius paupertatẽ & inopiã. Cunq; ad Alexãdriã pueniſſet/in Mẽphis Ptolomeũ esse cognouit/cui occurrere festinauit. Sedẽt aũt sup currũ rege cũ uxore & amico Athenione/qui cũ legatione ad Hierosolymã destinatus/& a ioseppo hospitio clementer exceptus est. Videns athenio mox regi inotuit/dicẽs hũc esse/de quo ab Hierosolymis ueniens nunciauit/quã bonus inquit iuuenis & liberalis. Ptolomeus uero primus eũ salutauit/& ascendere sup currũ fecit. Postq; uero sedit coepit rex Oniã accusare. Túc ioseppus ait. Veniã ei queso præsta propter senectutẽ. Nõ. n. uos latet q ꝓ senes & infantes eandẽ mẽtẽ cõtigit habere. A nobis aũt reddiꝫ tibi ratio/ut ei pœnitus irasci ñ debeas. Gauisus autẽ rex de prudẽtia atq; beniuolẽtia iuuenis/plus eũ quippe iã expertũ diligere cœpit/iussitq; in aulam regiã suscipi/& quottidie suæ mensæ esse cõuiuã. Cunq; ueniſſet ad alexandriã rex uidentes Syriæ ꝓores cõsedentẽ ioseppũ/ægre ferebant. Instante uero die quo suscipi habebãt uectigaliũ solẽniter exactiones diuersaꝝ ciuitatũ nobiles data pecunia suæ patriæ exigẽda fiscalia cõducebãt/quæ usq; ad octo milia talẽta humilis Syriæ & Phœnicis & iudeæ & samariæ coligebantꝫ. Audiẽs ergo ioseppus culpabat eos qui cõducebant/tanquã paruo munere exigenda regi uectigalia ꝓmisissent. Ipse autẽ duplũ dare pollicitus est/& fisci iuribus peccãtiũ substãtias applicare. Nã & hoc cũ uectigalibus tradebantꝫ. Rex itaq; libenter audiuit q ꝓ ad eius ærarii spectaret augmentũ/& petẽte ioseppo cõfirmari sibi uectigaliũ cõductionẽ interrogauit si secundũ ꝓmissionẽ suã uades idoneos habere potuisset. Ille uero facile respondit. Dabo inquit homines bonos & optimos de quibus cõfidas. Cunq; diceret rex/qui sunt isti uades/quos te dare ꝓmittis. Ioseppus/te inquit o rex & tuã uxorẽ ꝓ utraque parte sponsores ꝓbebo tibi. Cuius uerba libenter suscipiens Ptolomeus sine fideiussore uectigalia eũ habere permisit. Quod factum nimis contristauit eos qui de ciuitatibus Syriæ ad ægyptum uenerant/quod simili non fuerant benignitate tractati/unde cum magna confusione ad suas unusquisque prouincias recessere/ Ioseppus uero accipiens a rege duo milia peditum/petiuerat enim aliquod auxilium ut uires haberet contra contumaces ac rebelles exigere/tunc mutuans propter expensas suas ab

amicis

amicis regis qngenta talenta de Alexandria in Syriam est pfectus/q postq̃ uenit in Ascalonẽ uecti/galia exigens Ascalonitas qm̃ nihil dare uolebant/sed ẽt cõtumeliis eũ grauibus afficiebant/capiẽs priores ipsoꝝ uiginti trucidauit/& substantias eoꝝ usq; ad mille collectas talenta regis utilitatibus applicauit/intimans ei quæ contigerunt. Miratus aũt Ptholomeus prudẽtiã eius/& laudans q̃ facta fuerant/pmisit ei agere quæ uellet. Hæc audientes Syrii obstupuerũt Ascalonitaꝝ cõtumaciæ exempla/metuentes ciuitatibus suis/& ideo foribus ciuitatũ reseratis deuotis animis aduentũ Ioseppi sustinebant. Nitentibus uero Scitopolitanis contumeliis eũ afficere/& uectigalia denegare quæ prius sine dilatõe reddebãt hoꝝ quoq; ꝓores interfecit/substãtiasq; eoꝝ fisci iuribus applicauit. Colligẽs uero pecunias multas/& maximũ faciens lucꝝ ab exactõe uectigaliũ abutebat collecta pecunia/ut ei potentia pmaneret/occasionẽ sibi & cãm fœlicitatis seruare putans ex his quæ congregauerat/& multa large regi & Cleopatræ uel amicis eoꝝ bona dirigebat patrocinia sibi eoꝝ fauorẽq; concili/ans. Potius uero hac fœlicitate p annos uiginti duos/& pr factus ab una qdẽ uxore septẽ filioꝝ/habuit ẽt ex filia fratris sui solini unũ noĩe Hyrcanũ/quã accepit ex tali cã cum ffe quõdam Alexãdriam pgens/ducente ẽt secũ filiã nuptiis iam maturã/ut eã cõiungeret alicui sublimi iudæoꝝ/dũ apud regem cœnaret/& intrasset Pantomima ad cõuiuiũ cõcupiuit eam/fratriq; nunciauit desideriũ suũ/petens eum celare suũ peccatũ. Naꝫ apud iudæos lege, phibetur alienigene cõuenire mulieri/quapp petebat/ut fideliter cãm eius cupiditatis expleret. Frater aũt eius libẽter ministeriũ suscepit ornãsq; suam filiam/nocte adduxit ad eũ & collocauit. Ille ex ebrietate nescius ueritatẽ cum fratris filia cubuit/quo sæpius facto ualde dilexit eam/dixitq; ad frẽm qđ uita eius pclitaretur si rex ei minime cõcederet Pãtomimã. Fratre uero petente nihil eũ debere metuere/qa licebat ei frui muliere uxorẽ/q; hẽre/& uerꝝ aperiens ei/ac dicens magis se uelle filiã iniuriam sustinere quã illũ uidere ad cõfusionem detestabilẽ puenire/laudans eũ Ioseppus de cõcordia fraternitatis filiam eius duxit uxorem & filium ex ea genuit Hyrcanũ ut prædiximus. Qui cũ adhuc tertiũdecimũ annũ agens demõstrabat naturalẽ fortitudinẽ & prudẽtiã/ut etiã acerbam emulationẽ fribus suis excitaret. Ioseppo uero uolẽte cognoscere qs de filiis suis uirtute melior existeret/unũquẽq; ad doctoꝝ sublimiũ studia destinauit. Et cæteri qdem desidia disciplinarũ indocti fatuiq; redierunt. Post illos aũt adolescentulum Hyrcanum direxit: danſque ei trecenta iuga boum/transmisit uiam duorum dierum ad solitudinem seminare/celans lora quibus ligarentur/quæ non habens Hyrcanus/aratorum quidem sentẽtiam reprobauit suadentium/ut ad patrem mitteret quosdam deferre lora. Tempus autem non arbitratus non oportere se perdere dum expectaret illos qui transmittendi erant/excogitauit uirile quoddam & maius ætate sua. Occidens enim decem iuga/carnes quidem operaris distribuit/pelles uero eorum incidens retinacula fecit: per quæ iuga ligauit/& hoc modo seminans terram quam ei præceperat reuersus est ad eum/quem pater suscipiens nimis dilexit propter prudentiam & argutiam mẽtis/& fiduciam eius laudans tanquam solum proprium filium diligebat/propter quod fratres eius contristabantur ut uero nunciauit quidam Ioseppo per illud tempus filium regi Ptholomeo gẽtium & qđ omnes priores Syriæ/& subiectarum prouinciarum cœlebrarent natalis pueri diem/cum apparatu maximo ad Alexandriam ire ipso quidem senio prohibebatur/filios autem interrogauit quis illorum ad regem uellet ire/maioribus uero recusantibus/& ad tales conuentus indoctos se esse dicentibus/fratremque Hyrcanum posse ad regem ire firmantibus consuluit eum. Qui cum se promisisset iterum dicens se in uia non multas opus habere pecunias: dum soleret bibere modeste/& ei decem/milia dragmæ abunde sufficerent/gauisus est de sobrietate filii. Deferens autem parum puer patri suadebat dona quidem exinde ipsi regi non mittere/dare uero epistolam ad dispensatorem in alexãdriam/quatenus ei præberet pecunias ad comparationem eorum quæ optima uel præciosa poterat inuenire. Qui opinatus decem talenta sufficere ad sumptum regii muneris/filium collaudans/ut ne admonentem scripsit dispensatori Arioni qui omnes per alexandriam eius dispensabat pecunias/non minus tria milia talenta existentes. Nã ioseppus a Syria pecuniam ad Alexandriam mittebat. Et constituto die ueniente/in quo assignari regi oportuisset. Arioni scribebat ut eas redderet. Igitur Hyranus suggerens patri/accepit epistolam ad alexandriamq; perrexit. Egresso autem eo fratres eius scribunt omnibus regis amicis/ut eum occiderent. Qui ut peruenit ad alexandriam/porrexit arioni epistolam. Quo interrogante eum quanta uellet accipere talenta/nam sperat eum quærere decem tantum/aut his/pauco plus/cunq; dixisset mille opus habere iratus increpabat eam/quasi nolentem luxuriose uiuere/& dicebant quemadmodum pater eius substãtiam collegisset labore uel abstinentia/& imitatorem fieri genitoris inuitabat. Dare autem non plus nisi decem talenta se dicebat: & hæc ad regiam donationem. Tunc furore commotus adolescens in uincula arionem misit/cuius uxor ad Cleopatram demandans petiit quatenus puerum increparet/nam ualde arion apud eaꝫ honoribus præcellebat/quod etiam ad regis notitiam Cleopatra perduxit Ptolomeus ad Hyrcanũ mittens admirari se dicebat q; a patre se transmissus non eum uidisset/insuper & dispensatorem li-

gaſſet. Veniret ergo eum/& cãm ſibi pro qua ueniret indicare ꝓcepit quẽ ferunt nuncio regis ita rñ diſſet legẽ eẽ penes iudæos/quæ phibet cõmunes epulas prius attingere/quam in tẽplo dei imolare. Et ideo diſtuliſſet ne ſine donis a patre tranſmiſſis ad regẽ pueniret. Propter hanc cãm nõ ad eũ ue/niſſe/ſeruũ aũt puniſſe nõ obſecutũ iuſſionibus ſuis dum nihil diſtaret inter magnũ & minorẽ dñm: ſed ſi taliũ cõtumacia nõ emendatur/& tu inqt ſpera ſil'r a ſubiectis cõtemni. Quæ Ptholomeus au diens ad riſum cõuerſus magnanimitatẽ adoleſcentis miratus eſt. Cũq; audiſſet Arion qd'ita rex re/ſponſum accipiens nullũ ei auxiliũ præberet/dedit adoleſcẽti mille talenta/& a uinculis eſt ſolutus. Tres uero differens Hircanus dies regẽ reginãq; ſalutauit/ quẽ illi libenter ſuſcipientes uiderunt/& amicabiliter pauerunt pp honorẽ patris. Qui latenter ad negociatores accedens cõpauit ab eis pue ros centũ lras ſcientes unũquenq; talento uno/& centũ uirgines ſingulas eodẽ prætio. Cunq; inuita/tus ad regis cõuiuium diſcubuiſſet cum prioribus,puinciaꝝ/ultimus oĩum & tanq̃ puer ab his q lo/ca ſcãm dignitatẽ hẽbant cõtemneretur. Cunq; oẽs cõuiuæ regis oſſa ciboꝝ ante Hircanum in mẽ/ſa,piicerent/ipſo tacente Tryphon q ad cõuiuia & ad riſus cõuiuiaꝝ erat aptus/rogantibus ſe cõui/uis iuxta menſam aſſiſtens regi ait. Vides dñe antepoſita oſſa Hyrcano. Ex hoc coniice qd'& pr̃ eius ſic oẽm Syriam denudauit/quẽadmodum hæc oſſa iſte carnibus expoliauit. Ridente uero ad uerba Thryphonis rege/& interrogante Hyrcanũ/cur tanta ante eum oſſa iacerẽt/apte inqt dñe/nam ca/nes ſemp oſſa cũ carnibus deuorant/ſicut iſti fecerunt. Idẽ de accũbentibus dicẽs/qñ iſta añ eos mi/nime oſſa iacebãt/hoĩes uero carnes comedũt/oſſa aũt iactant qd & ego tanq̃ homo tunc feci. Rex aũt miratus eius rñſum tam ſapienter dictũ oẽs plaudere iuſſit/uerbũ eius laudantes. Poſtea uero die ad unũquenq; regis amicũ pergens/& ad potentes aulæ hos qdem ſalutabat/famulos aũt interroga/bat/quæ dona daturi ſunt regi die natalis filii eius. Illis uero dicentibus/quoſdã decem daturos talen ta/alios aũt nobiles plus ſcãm magnitudinẽ ſubſtãtiæ ſuæ/cõtriſtari ſe ſimulauit quaſi non ualens ta lem donationẽ offerre/nam pluſq̃ qnq; talenta ſe non hẽre affirmabat qd ſerui audientes dñis num/ciauerunt. q gauiſi ſunt ſperantes loſeppũ regem offendere: pp muneꝝ paucitatem/inſtãte uero die cæteri qdem regi offerentes talenta non plus uiginti/q magnã uidebanť offerre muneꝝ quãtitatem Hyrcanus/quos cõpauerat pueros centũ & uirgines totidem. unicuiq; dans talentũ portare/obtulit pueros qdem regi puellas aũt Cleopatræ reginæ/oĩbus muneꝝ magnificentiã admirantibus & ipſis regibus & amicis eoꝝ/inſup & regis ſeruientibus/ qa digna dona multis talentis obtuliſſet/ unde ẽt & mortis pericula declinauit Hyrcanus/quæ fratres eius zelo ducti pauerũt. Tunc Ptholomeus ma/gnanimitatẽ adoleſcentis miratus impabat ei donationẽ quã uelle accipere/ille nihil plus petiuit ab eo in ſe fieri quã ut patri eius ſcripta dirigeret. Honorans ergo liberaliter & donationes copioſas ꝑ/ſtans patri & fratribus & omnibus magiſtratibus ſcripta tranſmiſit. Audientes autẽ fratres eius Hyr canum a rege talia meruiſſe/magnoq; cũ honore redeuntẽ in occurſum eius ſe egredi ſimulantes in/terficere illum etiam pr̃e ſciente oĩmõ decreuerunt/iraſcebať.n.ei pater propter pecunias quas regi obtulerat. & nõ curabat ſalutẽ eius. Et irã qdem quam circa filium loſeppus habebat regem timens celabat. Cõmittentib⁹ uero aduerſus eum fratribus pugnã multos eoꝝ q eos ſequebãtur occidit cũ duobus fratribus ſuis. Cæteri aũt ad patrem Hieroſolymã confugerũt/qui poſtq̃ ad ciuitatem uenit nullo ſe ſuſcipiente diſceſſit trans Iordanem fluuiũ: ubi remoratus uectigal a barbaris exigebat. Per idem autem tempus regnabat in aſia Seleucus q Soter nominabatur filius magni antiochi/ tũc mo/ritur & pater Hircani loſeppus uir bonus & magnanimus qui populum Iudæorum a paupertate & debilitate ad clariſſimas rerum cauſas uſq; perduxit his etiam uiginti & duobus ãnis Syriæ & phœ nicis & Samariæ tributa diſpenſauit. Defunctus eſt uero & auunculus eius Onias pricipatum ſacer/dotii Simoni filio derelinquens.

De amiciciis Lacedæmonioꝝ factis cum onia princeps ſacerdotũ iudeæ gentis. Cap. V.

MOrtuo quoq; & iſto/filius eius Onias in honorẽ ſucceſſit/ad quem rex Lacedæmoniorũ Arius legationẽ direxit & epiſtola//quaꝝ huiuſmodi continebatur exemplar. Rex La/cedæmonioꝝ Arius Oniæ ſalutẽ. Legentes ſcripturã aliquam inuenimus ex uno genere iudæos & Lacedæmones extitiſſet/& familiaritatẽ cum abraã ſocialiter habuiſſe. Iuſtũ eſt ergo cum fratres exiſtatis trãſmittere ad nos & petere quæ uobis neceſſaria iudicatis facinus ue/ro & nos idem & ueſtra propria ſimul/& noſtra cõmunia reputamus. Portitor litterarũ Demoteles epiſtolas uobis defert quadrangulo ſcriptas ſignaculum habentes aqlam/ draconem unguibus de/portantem. Epiſtola igit̃ a Lacedæmonioꝝ rege deſtinata textũ hmõi continebat. Defuncto aũt Io/ſeppo populũ cõtigit ſeditionẽ pati pp filios eius. Nam maioribus bellum gerentibus contra Hyr/canum ultimũ filiorum ioſeppi/diſſenſit abinicem multitudo/pluresq; maioribus auxilium ferebãt cum principe ſacerdotũ Simone qui cognatus eorum & affinis extabat. Hyrcanus autem redire q//dem ad Hieroſolymam minime iudicauit. Sedens uero trans iordanem frequẽter arabas debellabat. Ædificauit ergo turrim fortiſſimam ex lapide albo conſtruens eam & totam uſq; ad terrã ſculpſit

ajalibus

diuerſis/& in circuitu fecit magnum & altum euripum/ ideſt piſcinas. Et petra autem contrapoſiti montis cuius incidens ſiniſtram extenſiõem ſpeluncas multorum ſpatiorum in longitudinem ibi cõ ſtituit. Deinde domos quaſdam in ea ad conuiuia & ſomnum/ & conuerſationem fecit aptiſſimam multitudini/cameratas ẽt currentiũ aquarum delectatione gratiſſimas ad ornamentuꝫ totius aulæ. Hoſtia uero ſpeluncarum aperuit minora/ ut unus & non multi per ea poſſint intrare/& hoc cuſto/ diæ gratia cõdidit/ut obſeſſus a fratribus minime periculo ſubiaceret. Inſup ædificauit & atria ma/ gnitudine excellentia/& padiſis ornauit egregiis/& talẽ perficiens locũ Tyrum eum noiauit/qui lo cus eſt inter Arabiã & iudæam poſitus trans iordanẽ non longe a Sebenitide regione præfuit ergo partibus illis p annos ſeptẽ oĩ tpe/quo Seleucus Syriæ regnauerat. Hoc.n. iam defuncto/poſt frater eius Antiochus q epiphanes uocabaꝫ regnũ obtinuit. Moriꝫ ẽt Ptholomeus rex ægyptioꝝ/q ſimiliꝫ Epiphanes nuncupabaꝫ/reliquens duos filios minores ætate/quoꝝ unus q & maior erat. Philome/ tor dicebaꝫ/minor uero fiſcon. Hyrcanus aũt uidens magnã Antiochũ uirtutẽ hñtem/ & timens ne tentus ab eo tormentis afficereꝫ ꝓ his quæ contra Arabas egerat uitã ꝓpriæ manus internitiõe con cluſit/cuius ſubſtantiam Antiochus ſuis cõmodis applicuit.

Seditio potẽtium in inuicẽ iudæoꝝ: quoꝝ qdã tranſierũt ad antiochũ Epiphanẽ leges patrias re linq̃ntes: & ipſe aũt Antiochus exercitũ ducẽs/& Hieroſolymã ciuitatẽ ẽplũq; uaſtauit. Ca. vi.

Et idem tempus defuncto Onia principe ſacerdotũ/fratri eius Antiochus ſacerdotii cõ tulit principatum. Nam filius quem Onias reliquerat adhuc ĩfans erat. Demonſtrabimꝰ autem ſingula in loco proprio quæ ad hũc pueꝝ pertinere uidebunt. Ieſu uero nam hic frater erat Oniæ principatum ſacerdotii rex abſtulit iratus/ & dedit eũ iuniori fratri eo/ rum nomine Oniæ/Symoni aũt tres filii hi fuerunt/q ad tres principatus ſacerdotii ſicut ꝓdiximus peruenerunt. Et Ieſus quidem Iaſonem ſe nominauit. Onias autem Menelaus eſt nũcupatus. Seditio nem itaq; prius princeps ſacerdotũ Ieſus aduerſum Menelaũ concitauit/& diuiſa in utrunq; populi multitudine/pro parte Menelai filii Tobiæ cõſiſtebant/populi uero pars plurima Iaſonem adiuua/ bat. Vnde & Laborantes Menelaus & filii Tobiæ ad Antiochum diſceſſerunt. ad notitiã eius pdu/ centes quod uellent patrias relinquere leges/& conuerſationẽ & mores obſeruare græcorũ. Roga/ uerunt ergo eum ut ꝓmitteret eis ædificare Gymnaſium Hieroſolymitis. Cunq; conceſſiſſet circum ciſionem ſuã uelauerunt/ut non apparerent in denudatione græcis eſſe diſſimiles/ cæteraq; oĩa relin quentes/quæ illis mos patrius imponebat/aliaq; facta gẽtium ritusq; ſequebant. Antiochus aũt pro ſuo fœliciter imperio exercitum ducere deliberauit ad ægyptum tractus deſiderio eius cõtemnens filios Ptholomei ut debiles/ac neq̃q̃ tanta negocia regere prævalentes. Perueniens igiꝫ cum magna uirtute ad peluſium/& dolo philometorẽ Ptholomeũ circũueniens ægyptũ occupauit. Et cum adiſ/ ſet loca Memphiticæ ciuitatis/eam capiens contra Alexandriam ut obſidendo Ptholomeũ caperet ambulauit. Expulſus uero eſt/non ab alexandria tantum ſed ẽt a toto ægypto/ Romanis ſibi denun ciantibus ut diſcederet a prouicia/ſicut prius & alibi demõſtrauimus. Exponam ergo p ptes de hoc rege quemadmodũ iudæam & templum pariter occupauit. Nam in patria mea cõſcriptione capitu latim eoꝝ memoriam fecit/nunc neceſſariũ putaui ad certiorem eorum narrationẽ denuo remeare. Reuerſus ergo propter Romanorum timorem ab ægypto rex Antiochus ad Hieroſolymoꝝ ciui/ tatem ducit exercitum/quo ꝓueniens anno centeſimo quadrageſimotertio/ poſt regnum primi Se/ leuci centeſima qnquageſimatertia olimpiade/uiceſimo & qnto die mẽſis caſleu quem macedones appelleon nominant/capit eam ſine conflictione cuiuſpiam apientibus ei portas his q uolũtati eius conſentiebant. Ingreſſuſq; ciuitatem Hieroſolymoꝝ multos interemit ſibi contraria ſapiẽtes/necnõ etiam eos q portas apientes ciuitatem ei tradiderunt pp templi diuitias interfecit/multaſq; ab eo au ferens pecunias ad antiochiam reuerſus eſt. Poſtq̃ ergo expolianit templũ ita ut uaſa dei aſportaret & lucernas aureas/& aram auream/& mẽſam/& ſacrariũ neq; de uelis abſtinuit/quæ ex byſſo & co co erant. Exhauriendo autem & theſauros nihil poenitus relinquens: ad maximum iudæos luctũ p/ pter hæc uſq; perduxit. Nam & quottidianas immolationes quas deo ſecundum leges offerebãt cor lebrare prohibuit. Depredans uero totam ciuitatẽ/quoſdam iterfecit/alios captiuos cum uxoribus & filiis deduxit/ita ut numerus multitudinis captiuorũ uſq; ad decem milia exiſtere uideretur. Incẽ dit etiam optima eius loca/& deponens muros arcẽ ædificauit interiori pte ciuitatis/nã alta & emi/ nentior erat prius a templo & pp hoc muniens muris altis & turribus cuſtodiam macedonũ ibi di/ ſpoſuit. Manebat ẽt in arce nihilominus hoĩes impii & moribus maligni a qbus ciues multa & acer ba ſubinde patiebant. Aedificans uero & in ſacrario aram/ſuper eam porcos ĩmolauit/hoſtias non legittimas/nec patriæ religioni iudæorum congruas, Coegit itaq; eos relinquentes religionẽ pſiam idolum uenerari/ædificare etiam in unaquaq; ciuitate & uico templa deoꝝ/& aras collocantes im/ molare ſuper eas porcos oĩ die præcepit/& ne qs circũcideretur/aut ne filii eorum. Interminatus eſt & tormenta grauiſſima/ſiquis præter hæc facere inueniretur.

Qualiter uetãte Antiocho iudæos patriis uti legibus Mathathias filius Ioãnis regẽ cõtempſit/ & ducem antiochi interemit. Cap. VII.

Onſtituit itaq; ꝓpoſitos/q cogerent impialia mandata perficere. Et multi qdem iudæorum ſponte: alii uero propter timores iminẽtes/regis præcepta ſequebant/ ꝓbatiſſimi aũt & generoſi. deteſtabile facinus execrantes/patriis legibus adheſerunt. ꝓpterea diebus ſingulis poenis afflicti/& amara paſſi tormenta trucidabãtur. ná & uerberati/& diuerſis cruciatibus fatigati/ adhuc uiuentes crucis patibulo figebatur. Vxores uero & filios quos circũciderunt præter uoluntatẽ regis laqueis ſuffocabant/ parentum eos cernicibus illigantes. Nam & ſi apud aliquẽ uolumen inuentũ fuiſſet ſacrũ/aut lex/& his quoq; crudeli ſorte moriebaẽ. Videntes Samaritæ iudæos hæc pati/dereliquo negãt ſe neq; cognatos ipſorũ neq; templũ ſuper Garixim maximi dei ut prius eſſe fatebantur/cõſuetudinẽ ſuæ faciẽtes naturæ/de qua ſuperius cõſtat expreſſum/ſed dicebant ſe Medorũ Perſarũq; colonos. Mittentes ergo ad Antiochũ legatos & epiſtolam quæ ſubter ſunt ſcripta ſignificauerũt. Regi ãtiocho Epiphani relatio & Sichimitis ſydonioꝝ. Noſtri maiores propter crebras ꝓuinciæ peſtilentias ſecuti priſcam quãdam ſupſtitionem/cõſuetudinem fecerunt/colendi quæ dicitur apud iudæos ſabbatoꝝ dies/ ædificanteſq; ſine numine in Garizim monte templũ offerebant in eo deuotas imolationes. Vobis aũt malignitatẽ iudæorum digne rependẽtibus: ueniẽtes iudices ueſtri/ & arbitrari ꝓ cognationem illorũ nos eaſdem facere/ſimilibus nos poenis afficiunt/dum ab initio Sydonii eſſe noſcamur quod manifeſtũ eſt publicis conſtat ãnalibus/petimus ergo te bñficium & ſaluatorẽ denunciare Apollonio nfaꝝ ptiũ iudici & Nicanori regalia tractanti negocia/ut nihil nos debeãt moleſtare/quaſi iudæis aliqua ſupſtitione coniunctos/cum genere & moribus ab eis probemur alieni. Tẽplum uero ædificatum/ qđ adhuc ſine cuiuſquã dei nomine cõſtat/græci ouis illud appellatiõe petimus dedicari. Quo facto uitamus importunas moleſtias ſuſtinere/opibuſq; ſedulo uacantes/tibi ſoluimus redditũ quãtitatem. Hæc petentibus Samaritis/rex iſta reſcripſit. Antiochus rex Nicanori. Sichimitæ ſidonii porrexerũt mihi publicam relationẽ. Sed qa cogitantibus nobis de ſtatu regni cum amicis/docuerunt ab eis miſſi. q; criminibus iudæoꝝ in nullo probanẽ eſſe ꝓticipes/quando moribus græcoꝝ uiuere potius elegerunt/abſoluimus eos a iudæorum poena nocentium/& tẽplum eorum quemadmodum petierunt græci iouis appellatione dedicetur. Eadẽ & Apollonio ꝓtium iudici ſcripſit/ſexto & quadrageſimo anno. menſe echato octauodecimo die. Eodem tempore erat habitans aliquis in Modin uico iudææ nomine Mathathias. filius ioannis. filii ſymonis. filii Samoni/ſacerdos de uice ioab Hieroſolymitis. Erant autem ei filii qnq;. Ioannes q uocatur Caddis. & Simon q dictus ẽ Thaſi. & iudas/q uocabaẽ Machabeus & Eleazarus/q dictus eſt Apphus & Abaron q dictus eſt ionathas. Iſte ergo Mathathias plangebat apud filios ſtatum rerum/& ciuitatis rapinã & templi nuditatẽ/& calamitates plebis/ dicebatq; melius illi eſſe/pro patriis mori legibus quã ita ſine gloria uiuere. Venientibus aũt ad Modin uillam a rege directis ut cogerent iudæos facere/quæ præcepta uidebanẽ a rege/ & iubẽtibus illic cõſtitutis idolis immolare/ſcđm regis iuſſionem/& primũ Mathathiam/q doctrina uel fama gloriæ reliquos anteibat ſacrificare cõpellentibus Mathathias recuſabat hoc facinus dicens. Licet alii omnes iuſſionibus antiochi ꝓ timore obtẽperent/mihi tñ & meis filiis tale ſcelus nullatenus imponitur. Cunq; tacuiſſet accedens qdam ex iudæis imolauit in medio ſicut præcepit anthiocus iratuſq; Mathathias irruit ſup eum cum filiis ſuis hñtibus gladios/eius ſanguinẽ ſuper aram effudit: & iudicem regis appoloniũ q eos ad talia cogebat/cũ ſuis paucis militibus interemit/ & aram deponens clamauit. Si qs æmulatur patrias leges & dei religionẽ/ſeqtur me. Et hæc dicens cũ filiis ad ſolitudinem exiit/relinquens oẽm ſuam poſſeſſionẽ/idem multi facientes cũ filiis & uxoribus ad ſolitudinẽ confugerunt. Audientes uero iſta iudices regis auxilia conuocantes quæ in arce Hieroſolymorũ pro cuſtodia permanebant/prius quidem conabantur uerbis eos flectere/ut ad pœnitentiam ꝓuenirent & eligerent potius illa quæ proſunt/ne aliqua neceſſitate cogente eis tanquam hoſtibus uterentur. Quibus nõ accipientibus uerba/ſed contraria ſapientibus: cõflixerunt die ſabbatoꝝ/ & ſicut erant in ſpeluncis ibi eos atroci incendio cremauerunt dum repugnare propter diem feſtum noluiſſent/ ne in malis ſuis honorem ſabbati tranſgredi uiderentur. Nam uacare in eo nobis legitimũ eſt Mortui ergo ſunt cum uxoribus & filiis in ſpelũchis/globis fumiferis ſuffocati numero mille. Multi autẽ liberati ſunt adiuncti Mathathiæ/& illum ſibi iudicem ordinauerũt: qui & ſabbatis eos docebat pugnare dicens. Quod ſi hoc non fecerint obſeruantes legem/ſibimetipſis erunt hoſtes/ in illo die contra eos uenientibus inimicis. Hoc dicens perſuaſit eis/& hactenus permanet nobis conſuetudo pugnandi/etiam ſi tali die bella conſurgant. Colligens ergo ſibi Mathathias armatã multitudinẽ/ aras depoſuit idolorum peccantes in eos quantos manu capere potuit interemit. Nam multi eius timore diſperſi ſunt ad gentes ꝓpinquas. Et pueros non circũciſos iuſſit circuncidi/expellens eos qui ut talia prohiberent fuerunt conſtituti.

De morte

De morte Mathathiæ/q ualde ſenex defunctus/filiis ſuis gubernatiõem reliquit/ex quibus Iudas Machabeus principatũ adeptus/adiuuantibus inimicos a prouincia expulit/trãſgreſſores iudæos puniuit terram ſuam ab omni malo purgauit. Cap. VIII.

IGitur eo magiſtrante uno ãnno/dũ morbo grauiſſimo ꝑmeretur cõuocauit filios ſuos & circũſtantibus. Ego qdem ingt o filii decretũ ꝓficiſcor uiam. Cõmendo aũt uobis patrias leges obteſtans/ne eas trangreſſores/ſed potius cuſtodes eſſe debeatis. Paternæ uero uoluntatis memores/ritus patrios cuſtodiræ/& piclitantẽ antiquã conſuetudinẽ reſtaurate: non ſeducti ab his q ſponte aut neceſſitate cadunt/ſed digni meo inſtituto oẽm uiolentiã & neceſſitatem tollerãdo ſuperate. Ita nos præparantes/ut ſi oporteat pro legibus grata mente moriamini. Scientes hoc qa deus tales non deſpiciet ſed ueſtram uirtuem inſpiciens reddet uobis & libertatem/& tribuet quãdoq; ut cum ſecuritate ueſtris moribus perfruamini. Nam corpora noſtra mortalia & temporalia ſunt/factorum uero monumenta imortalitatis ordinem conſequũtur. Quod deſiderantes uos decet appetere gloriam/quæ nullo ſit fine claudenda. Concordiam uero uos habere cõmodo & in quo aliqs melior exiſtit/altero cedente uobis inuicem propriis miniſtrare uirtutibus/& ſy monem fratrem ſapiam ãcedentẽ uobis ꝓſem putare. Et qcqd ille ꝓſuaſerit cuſtodite. Machabeũ uero militiæ ꝓpter uirtutẽ & fortitudinẽ hẽbitis ducem. Nã gentẽ defendens hoſtes uiriliꝫ expugnabit. Suſcipientes uiros iuſtos & religioſos: ueritatẽ eoꝝ fouere. Iſta filiis locutus eſt deũ orans adiutorem eis fieri. Et ut populo leges ꝓpriæ cõſerent: fideli corde ſupplicans uiuendi finẽ cõi ſorte ſuſcepit. Et ſepelitur in Modin/magnũq; luctũ ois populus ſup eũ pagens ſuſcepit gubernationẽ rex/ filiꝰ eius iudas q/& Machabeus centeſimo & ſexageſimoſexto anno & adiuuãtibus ſe prono animo fratribus/cæteriſq; religioſis/inimicos a prouincia expulit. Et trãgreſſores legum paternarũ iudæos occidit/& purificauit ab omni malo ſuam terram.

Quẽadmodũ duces Aſthiochi Appollonius & Seron congreſſi cũ Iuda/ victi iterierunt/& qa antiochus Lyſiæ cuidã gubernationẽ regni reliquẽs/ipſe abiit in Perſidã cõgregare pecunias. Ca. IX.

HAec cũ audiſſet Appollonius dux Samariæ/colligens exercitũ egreſſus eſt cõtra iudã. Ille cum aũt occurrit ei. & cõmittens cũ eo pugnã uicit/ & multos eoꝝ iterfecit. Inter quos & ducẽ appollonii armis exuens interemit multãq; prædã ab exercitu hoſtiũ auferẽs/diſceſſit. Seron ergo dux inferioris Syriæ audiens q multi tranſierent ad Iudam. & magna iam uirtute circũſeptus ad bellũ accederet/ſtatuit cõtra eum dimicare & colligens ſub ſe cõſtitutos uel tranſgreſſores indens/cõtra Machabeũ ꝓduxit exercitũ. Perueniens uero uſq; ad Bethoron/ui/cum iudeæ ibi exercitũ locauit/iudas aũt occurrens ei/& cõfligere diſponẽs/qa milites ad pugnã uidebat ꝓp pauciteratẽ & ieiuniũ deſides hortabaꝫ dicens. Non p multitudinẽ uincendos hoſtes aut expugnandos eſſe credatis/ſed pietate/& hoc euidentiſſimũ hẽmus exemplũ/maiores noſtros/q ꝓp iuſtitiam & ꝓprias leges certantes multa ſepius milia deuiceruot. Nã nullũ leſiſſe maxima uirtus exitie. Hæc dicens ſuaſit eis cõtemnere multitudinẽ. Cõfligens ergo cũ Syris/duce eoꝝ interfecto cunctos ad fugam uertit. Secutus aũt eos uſq; ad cãpum/cecidit octo milia/reliq fugati/ad maritima loca diſceſſerunt. Quæ audiens rex antiochus/maximo furore cõmotus/oẽm ꝓpriam uirtutẽ cõgregans/& multos ab inſulis mercede cõducens/ꝑabat circa ueris initiũ dimicare contra iudæã. Ad uero militibus ſtipendia diſtribuens/uidit theſauros deficere/nõ. n. oia uectigalia ei reddebãtur ꝓp ſeditiones gentiũ. Nam cum magnanimus eẽt/ei mime ſufficiebant quæ dudum colligerat. Deliberauit itaq; primũ ad Perſidã ire tributaq; ꝓuinciæ cõgregare. Relinquens aũt ꝓ regni gubernatione quẽdam Lyſiam/gloriã apud ſe maximam poſſidentẽ/ut regeret ꝓuincias a fluuio Eufrate uſq; ad fines ægypti & inferioris aſiæ/& partẽ exercitus/& elephantes ei tradẽs præcepit ei filium ſuũ antiochũ diligenter nutrire/& uaſtare iudæam/& hitantes in ea ducere captiuos/& euerte Hieroſolymam/& genus eoꝝ oino diſpdere. Hæc qdem ſcipiens Lyſiæ rex antiochus/abiit ad Perſidam/centeſimo & quadrageſimoſeptimo ãno/& tranſiens Eufraten ad ſuperiores aſcendit prouincias.

Quẽadmodũ Gorgiæ uel Lyſiæ exercitus cõtra iudã ueniens uictus periit/poſt quem triũphum iudas ingreſſus Hieroſolymã/tẽplum purgauit/altare ſtatuit. hoſtias deo imolauit/cũ iam tres anni/ præteriſſent uiolationis templi ſub antiocho. Cap. X.

LYſias uero eligens Ptholomeũ dorimenis & Nichanorã/& gorgiã uiros potẽtes amicos regis/& tradens eis peditũ quadraginta milia/eqtum uero ſeptẽ milia trãſit contra iudæos. Qui uſq; Emaus ciuitatẽ uenientes/in campo exercitũ locauerũt. Supuenerũt uero eis ad auxilia de Syria uel a finitimis locis/& multi tranſfuge iudæi/necnon & negociatoꝝ qdam ſpantes iudæoꝝ ſe emere captiuos/argentum & aurꝝ ꝓ eoꝝ præciis deportantes. Exercitum autẽ & multitudinem aduerſarioꝝ iudas intendens/ſuadebat ſuis militibus confidere/hortabaturq; ſpem uictoriæ in deũ hẽre/& ut patria lege cũ ſacchis induti rogarent & ſolitum habitum petitiõis oſtendentes ſupplicarent/quatenus præberet eis contra inimicos auxiliũ. Quo facto diſponens eos

ſcm antiquũ & patrium modum p millenarios & illos dimittens/q pauloante uxores duxerat/ & eos q poſſeſſiones pauloañ acqſierant/ne p eoꝝ deſiderio minus audacter pugnarent/ reſiduos tali bus hortabat affatibus. Tẽpus qdem uobis nõ aliud inqt neceſſarium eſto ſocii niſi ut fortiter cõtẽ natis pericula. Nunc.n.licet uiriliter certando accipere libertatẽ: quã & pp ſeipſam uobis curã & p diligentia colendi deũ plus deſiderabilẽ eſſe cõfido. Tanq̃ ergo in hoc ſolo uobis poſitis/ut accipiẽ/ tes eã fœlicẽ & beatã renouetis nitã/& ut ſcm leges & cõſuetudies cõuerſemur/agite ne forte per negligentiã ueſtrã iudaicæ gentis ſemen intereat. Ita ergo pugnate/mortẽ p maximo lucro putãtes ut ſi uiceritis cũ libertate & pfis legibus æternã gloriã cõgratis. Parate ergo uos craſtina die/audaci bus animis bellũ p lege patria cõmittentes. Iudas qdã incitans ſocios/ita locutus eſt. Hoſtibus uero tranſmittentib' Gorgiã cũ quingentis peditibus & mille eqtibus/quatenus p noctẽ irruerẽt ſup iudã & ad hoc præmios eis dantibus aliquos defugientibus iudæorũ. Sentiẽs filius Mathathiæ/ ſtatuit & ipſe caſtra hoſtiũ latenter inuadere. Cunq; coenaſſet/focos plurimos derelinquens/ tota die,pficiſcẽs in aduerſarioꝝ caſtra ad locũ Emaus peruenit. Gorgias aũt exploratus caſtra iudæoꝝ/ nec eos inue niens arbitratus in montibus eos diſceſſiſſe/ubi eſſent q̃rere decreuit. Luceſcente uero die apparuit hoſtibus in Emaus iudas cũ tribus militibus plus/minus armatis ut cunq; pp pauptatem. Qui reſpi ciens aduerſarios optime ſeptos/& ſtudio militari diſpoſitos: inuitauit iudæos dicens: ẽt nudis cor/ pororibus pugnare debemus/& deũ inuocare/q ſepius nos inermes contra plures & armatos victo/ riam fecit acqrere. Sermone finito iuſſit tubicines clangore ſignificare militibus ſuis/quatenus ino/ pinatos hoſtes inuaderent. Quorũ multos reſiſtentes occidit/reliquos pſecutus eſt uſq; ad Gazara. Et campos idumeæ/& Azoti/& iãniæ/ Proſtrati ſunt aũt tria milia eoꝝ. Iudas ergo iubebat militib' ſuis hoſtiũ prædã cõtemnere/ dum adhuc certamen eis & pugna Gorgiæ ſupeſſet/ qbus expugnatis eſſet præda licentia. Adhuc eo dicente hæc ad milites/reſpexerunt illi q cũ Gorgia erant/exercitum quẽ in caſtris reliquerunt eẽ deuictũ/caſtraq; incenſa. Nam fumus a longe ei quæ accederant indica/ bat. Vt ergo hæc ita eſſe q erant cum Gorgia cognouerũt/& eos q cũ iuda erãt ad aciẽ paratos attẽ/ derunt mente ad fugã cõuerſi ſunt. Iudas aũt ſine pugna deuictis Gorgiæ militibus/reuerſus tulit ho ſtium ſpolia/multũq; auꝝ & argentũ & purpureã & hyacynthũ auferens/ad ꝓpria remeauit cũ leti tia/laudans deũ de his quæ potuit obtinere. Nam hæc uictoria deſideratã eis cõtulit libertatẽ. Tunc Lyſias cõfuſus de pditione exercitus quẽ direxerat/ſtatim alia ſexaginta electoꝝ milia peditum/& q̃q; milia eqtum cõgregans/uenit,ptinus ad iudaã. Et aſcendens ſup mõtana Bethſure/uillã iudeæ caſtrametatus eſt. Occurrit aũt ei cũ decem milibus iudas. Et multitudinẽ hoſtiũ uidens/adiutorẽ ſi/ bi deum fieri poſtulauit. Et confligens cũ pcuſſoribus aduerſarioꝝ/ſine aliqua dilatõe ſupauit. Pro/ ſternenſq; q̃q; milia eoꝝ/ factus eſt relĝs in timorẽ. Attendens ergo Lyſias audaciã iudæoꝝ/qa pa rati ſunt mori niſi eis uiuere cũ libertate/licuiſſet/& timens eoꝝ deſpationẽ tanq̃ fortẽ colligens re/ ſiduum exercitũ rediit ad antiochiã/ & remorabat ibi præſidia congregans pegrinoꝝ/ut cũ maiori expeditiõis appatu cõtra iudæos uenire potuiſſet. Totiens igit victis antiochi regis ducibus. Iudas cõtionẽ faciẽs ſuadebat/ut poſt tãtas donatas ſibi dina diſpẽſatiõe/uictorias aſcẽderent ad hieroſo/ lymã & tẽplum ab idolis expiarent/legitimaſq; hoſtias imolarent. Qui dũ cum tota multitudine ad Hieroſolymã perueniſſet/templum deſertum inueniens/& incenſas portas/& ſyluas in templo p lõ gam ſolitudinem pullulaſſe lugere cœpit cum propriis ſociis pro templi uiſione. Eligens aũt quoſ/ dam milites. iuſſit eis expugnare eos. qui arcem cuſtodiebant. Dum ipſe templum a ruinæ fœditate purgaret. Quod diligenter emũdans. introduxit noua uaſa/candelabrũ/ & menſam aramq; ex auro/ factam. Recõpoſuit aũt & uela in ingreſſu/& ianuas ipas reſtruxit. Deponẽs quoq; altare/ex lapidi bus nouis aliud ædificauit. Quinta uero & uiceſima menſis Caſleu/quem Macedones Apelleon uo cant/accenderunt lumina ſuper candelabrũ/& adoleuerũt holocauſta in nouo altari. Hæc autem fa/ cta ſunt poſt tres annos/eodem die quo mutata eſt eorum religio ad,pphanam idolorum cõſuetudi nem. Nã tẽplum deſtructũ ab Antiocho/ſic tribus annis pmanſit. Quito ergo anno & q̃drageſimo/ & centeſimo/in templo facta ſunt hæc/quinto/& uiceſimo die Appellei/mẽſis Olimpiade cẽteſima & qnq̃geſimatertia. renouatũ uero in eodẽ die quto & uiceſima Appellei mẽſis/octo & q̃drageſimo & centeſimo anno/olimpiade cẽteſima qnquageſimaquarta. Deſolationẽ ergo templi contigit fieri ſcm Danielis prædicationẽ/q̃ ante quadringentos & octo ános prædixerat: p quam ſignificauit/q; Macedones illud deſtruerent. Celebrauit itaq; Iudas cũ ciuibus pro renouatiõe templi ſacrificia per dies octo/nullum genus dæliciarum relinquens/ſed præcioſiſſimis dapibus eos paſcẽs/ deũ aũt laudi bus & pſalmis glorificabant/ſeſeq; mutuo cantibus delectabant. Pro renouatõe uero ſolẽnium/poſt multum tẽpus inſperata religione recepta legẽ poſuerunt/ut poſteri per octo dies hanc renouationẽ templi celebrarẽt. Vnde & ab illo tpe hactenus hanc feſtiuitatẽ celebramus uocantes eã lumina/eo quod præter ſpem hoc nobis ſplẽdidũ lumen colendæ religionis apparuit. Murũ aũt in circuitu ciui tatis cõſtruxit/& aduerſus ĩcurſiões hoſtiũ turres ædificauit altiſſimas: cuſtodes in eis deputans/ſed

& Bethſuram

& Bethſurā noīe ciuitatem muniuit/quatenus pro caſtello ea aduerſus neceſſitates hoſtiū uteretur.

Vt Iudas bellū gerens contra idumæos & contra Ammonitas triumphans ſubiecit eos. Cap. XI.

His ita factis/gentes finitime p repatione uel fortitudine iudæoꝝ hæc indignæ ferebant. Quapp inſurgentes/multos iudæoꝝ p incurſiōes & iſidias opprimebāt. Aduerſus quos frequenter bella Machabeus educens/ab incurſiōibus & a malis q̄ iudæis inferebant eos arcere tentabāt. Et ſup filios Eſau idumæos aduenientes p ſūmitates / in ea multos eoꝝ incendit uiroſq; pſtrauit. Deinde contra ámonitas prexit exercitum magnum habentes/ quorum dux erat Timotheus. Subiicientes aūt & iſtos/& azotorum cœpit ciuitatem & uxores/& filios eoꝝ ducens captiuos & ciuitatem incendens reuerſus eſt ad iudæam.

Qualiter Symon frater eius militans cōtra Tyron ac Ptholomaidē edomuit eas/& qa ipſe iudas bis cōgreſſus cum Timotheo duce Antiochi fortiter triumphauit. Cap. XII.

Audientes ergo eū uicinæ gentes reuerti: cōgregantur in galaditiden cōtra iudæos ſibi finitimos. Qui fugientes ad Themā caſtellū tranſmiſerūt ad iudā/mandantes ei q̄ feſtinaret Timotheus capere locū in quo cōfugerant. Cunq; legerent epiſtolæ/ a galilæa nunciꝰ quoq; ſupuenerūt/iudicātes cōgregari eos q̄ in Ptolomaide/& Tyro: & Sydone/& aliis erant galileæ gentibus. Ergo ex utraq; pte hoſtibus núciatis/cogitans iudas qd deberet fieri. Symonem qdem frēm p̄cepit tria milia electos accipe/& in ſolatiū Galilæoꝝ exire/ipſe uero cū ionatham fratre ſuo & octo milibus militū exiens in Galaditiden/reliqt ſup cæteꝝ exercitū ioſephū filiuꝫ Zachariæ/& Azariam/p̄cipiens eis ſeruare diligenter iudæam/& cū nullo hoſtiū bellum cōmittere/donec ipſe reuerteret. Igitur Symon pueniens ad Galilæā & cōfligens inimicis/ad fugā eos cōuertit & uſq; ad portas Ptholomaidas p̄ſequens/occidit tria milia eoꝝ/& ſpolia tollens pemptoꝝ captos ab eis iudæos: & ſarcinullas eoꝝ auferēs ad ꝓpria remeauit. Iudas uero Machabeus & frater eius ionathas/tranſeuntes Iordanē fluuiū/& uiā trium dieꝝ ambulantes. Nabutheos cū pace occurrentes inueniunt. Qui narrātes/q̄ in Galaditide contigiſſet & q̄ multi eoꝝ tribularent p caſtella & ciuitates Galaditidis/ſuadenteſq; eis ꝓperare contra alienigenas/ut poſſit a piculis iudæos eruere/flexus reuertitur ad ſolitudinē/& irruens primum ſup habitantes Bethſurā/& oēm maſculū ætate ualidum trucidauit/& ciuitatē incendit. Facta aūt nocte/nec ſic abſtiuit. Sed ꝓfectus in caſtellū quo Timotheus iudæos obſidēbat/mane ad eum puenit. Et inuenientes iam ad muros accītes aduerſarios: & quoſdam ſcalas ut aſcenderent apponētes/alios alia ferentes machinamēta/ iuſſit tubicinē ſignum dare. Adhortatuſq; milites p̄ fribus & ꝓpinqs/pro aīo laborandū/in tres ptes diuidens exercitū/hoſtes a tergo inuadit. Sentiētes ergo hi q̄ cum Timotheo erant/qa Machabeus eſt/expti iam prius p bella uirtutes & fœlicitates eius/ad fugam cōuerſi ſunt. Secutus aūt eos iudas: interfecit octo milia eoruꝫ. Deueniens quoq; ad Modollā ciuitatē alienigenā/cœpit eam & oēs maſculos interfecit. Ciuitatē uero ipſam incēdit/exienſq; inde Caſtomachi & Boſor/ac multas ciuitates Galaditidis euertit/interfectio uero tpe/Timotheus maximā ꝓparans exercitū/aliaq; p̄ſidia colligens: & Arabas mercede cōducens/uenit trans torrentē ꝓpe Rephon ciuitatē/exhortatuſq; eſt milites dicens. Si pugnā cum iudæis cōmiſeritis/prono certate aīo/neq; torrentē tranſeatis. Nam ſi tranſieritis/ ꝓditionē uobiſ ipſis īminere cognoſcite. Iudas aūt audiens ꝓparatum ad pugnā Timotheū/cū nnſuerſis ſuis militibus feſtinabat ad bellū. Et tranſiens torrentē irruit ſup inimicos/& quoſdā eoꝝ occurrentes occidit. Aliis aūt timores incutiens/arma ſua ꝓiicere coegit. Quoꝝ qdam ad locū q̄ dicit̄ Graua fugientes/ſpauerunt ſalutē. Iudas uero ciuitatē capiens/eos interfecit/& locū incendit/uaria uſus ſpecie ad hoſtiū necem. Cunq; hæc pgiſſet/colligens eos q̄ in Galaditide erant cum uxoribus & filiis/ & oī eoꝝ ſuppellectile decreuit ad iudæam reuerti. Cū ergo ueniſſet ad aliquā ciuitatē q̄ dicitur Efron in uia poſitam/dum nec aliud iter pgere potuiſſet/nec reuerti uellet/miſit ad ciues in Efron rogans eos/quatenus ſnīam daret ei p ſuā ciuitatē tranſire. Nam illi portas lapidibus obſtruxerūt/ & exitus itineris occupauerūt. Quibus minime acqeſcentibus/iudas adhortatus ſuos circundedit obſidione ciuitatē. Quam una die uel nocte expugnans cœpit/& oēm maſculū in ea occidit/incendens totam. Quo facto p eam ſibi uiā appuit uniuerſam. Tanta aūt pemptoꝝ erat multitudo/ut ēt ſup mortuos ambularent. Tranſeūtes uero Iordanem/uenerunt ad magnū cāpum/cuius in ꝓſpectu iacet ciuitas Bethſamis/quæ græce dicitur Scitopolis. Inde ad iudæam prexerunt/cantātes & laudantes/& ſolitos p uictoriis ludos agentes. Ibiq; ubi īmolauerunt ſacrificia/ gratias agentes pro his quæ pegerunt/ & pro ſalute exercitus. Nam nullus iudæorum in his prælliis eſt defunctus. Ioſeppus uero Zachariæ filius & Azarias/quos præſides reliquerat iudas/tempore quo Symō in Galilæa Ptolomaidem expugnabat. Cum & ipſe iudas cum fratre ſuo ionatha in Caladitide debellarent/uolētes & ipſi gloriam acquirere ducum fortiſſimorum. Omne ſub ſe conſtitutum auxilium colligentes/ad laminam uenerunt. Et Gorgiæ duci iamniæ occurrentes/prælioq; facto/ duo milia ſuorum militum amittentes/ad iudæam fugierunt. Euenit uero his hæc calamitas/quod non obedierunt præceptis iudæ dicentis: ut

contra nemin em pugnam ante ſuum aduentum cõmitterent. Nam ſuper oẽs alios eius bellicos/tra ctatus in hoc mirandus extitit/quod ioſeppi & Azariæ peccatũ futurum prædixerat/ſi trãſgrederẽ/tur eius præcepta. iudas aũt & fratres eius pugnare contra idumæos nõ ceſſabant/ſed undiq; eis im/minebant. Et Chebron ciuitatem capientes munimina eius depoſuerunt. Et turres incendentes/de/prædabant terram oẽm alienigenarũ/ad Mareſan uero ciuitatẽ & Azotum uenientes/tenuerunt eas q; multa ſpolia exinde ducentes/ad iudæam reuerſi ſunt.

Qualiter Antiochus cognomine Epiphanes apud Perſas defunctus eſt Cap. XIII.

EOdem tempore rex antiochus ſupiorẽ,puinciam percurrẽs/audiuit ciuitatem perſarũ di uitiis excellentẽ Helimaidã noĩe præcioſiſſimũq; tẽplum in ea Dianæ & oĩ ſpecie orna/mentorũ plenum/inſuper & arma/& loricas/quas reliquiſſe ibi audierat filium Philippi regem macedonũ Alexandrũ. Cõmotus ergo egreditur contra Helemaidam/ & obſide/bat eam. His uero qui in ea erant minime territis impetu eius/neq; obſeſſiõe/ſed ptinaciter repugnã tibus/ſpe deſceptus diſceſſit. Nam exeuntes ciuitatẽ fugauerunt & ꝓſequebantur eũ uſq; ad Babylo niam. Vbi cum poſt multã ſuorũ militum amiſſionẽ ueniſſet/qdam ei nunciauit & ducũ pditionem/quos pugnare contra iudæos reliquerat/& creuiſſe fortitudinem iudæorũ. Super priorẽ itaq; curam hoc creſcente malo: incurrit in ægritudinẽ. Qua diu eũ tenẽte/& creſcẽtibus paſſionib' intellexit q; moreret/cõuocanſq; amiços morbũ ſuũ eis atrocẽ indicauit/cõfeſſus hæc ideo ſe pati/ q; iudæorũ gẽtem affligens tẽplum expoliaſſet/deumq; contẽpſiſſet. Quo dicto ilico expirauit. Vnde miror polybium megalopolitã/q; uir bonus exiſtens/dicit ideo piſſe Antiochũ/qa uoluit templũ Dianæ in per ſida deuaſtare. Nam q nullatenus egit peccatũ/ſed tantum cogitauit/nullo reatu facti tenetur. Si aũt polybio uidet ideo antiochũ uitã finiſſe/multo plus ueriſimile credit pp tẽpli Hieroſolymitani ua/ſtationem ſacrilegũ regem periſſe. Sed ob hoc non reſiſto megalopolitæ/cum noſtra opinio uera uideatur. Antiochus ergo priuſq; moreretur/connocans philippũ unum ex ſociis ſuis/tutorem eum re/gni conſtituit/& dãs ei diadema/& ſtolam & anulum/filio ſuo antiocho iuſſit deportare/ & cenſuit ut prouideret eius educationem: & cuſtodiret ipſius imperium. Defunctus uero eſt Antiochus nono & quadrageſimo/& centeſimo anno.

Quẽadmodum antiochus Eupator ſucceſſit patri in regnũ: q militiam contra iudæos cum Ly/ſia ꝓducens iudã in templo cõcluſit multoq; obſidionis tpe tranſacto/ audita fama inuaſionis regni ſui per Philippum quẽdam amicitias cum iuda fecit/& ita decenter ab iudæa diſceſſit. Cap. XIIII.

Yſias autem mortem/eius nunciãs multitudini/filium eius antiochum quem ipſe nutrie/bat/regem conſtituit uocans eum Eupatorem. Eodem tempore hi qui erant in arce Hie/roſolymorum cuſtodes Macedonum/& tranſfuge iudæorum multa in iudæos aduerſa fe cerunt. Eos enim qui aſcendebant in templum immolare/repente ſuadentes hoſtiliter im primebant. Nam arcis culmen templi altitudinẽ ſuperabat. His igitur accidentibus/ iudas deuaſtare cuſtodiam arcis deliberauit/& colligens oẽm populum/arcem inſtantius obſidebat/ anno principa tus ſeleuci centeſimo & quadrageſimo. Cõſtruens igit machinamẽta/& aggeres accumulans/cape/re arcem laborabat. Multi ergo ex tranſfugis ea nocte egreſſi ad prouinciã: & aliquos ſimiles & im/pios congregantes ad antiochum regẽ uſq; uenerunt/petentes non debere ſe deſpici/dum a cõtribu/libus ſuis atrocia paterentur/quæ ideo ſuſtinerent/qũo religione ſua relicta/patris eius impio obedi/ſent/& tunc pericula ſuſtinerẽt per iudam & uiros eius/necnõ & cuſtodes a rege deputati/ niſi aliqã ab eo præſidium mitteret. Hæc audiens adoleſcens antiochus ualde iratus/& duces/& amicos cõuo cans/præcepit colligendum exercitum/ſiue peregrina ſolatia. Congregatuſq; eſt exercitus peditum qdem centum milia/equm uero uigintimilia/& elephantorũ triginta duorũ. Qui ꝓducens exerci/tum egreſſus eſt ab antiochia cum Lyſia habente totius exercitus gubernationẽ/& pueniens ad idu mæam/exinde Bethſurã aſcẽdit ciuitatẽ nimis fortẽ & munitam/& circũdans ciuitatem obſidebat inſtanter. Reſiſtentibus ergo Bethſureis ac ꝓparatiõem machinamentorũ eius incẽdentibus/ multũ temporis in obſidione cõſumptum eſt. Iudas uero audiens regis aduentum/deſtitit quidẽ ab obſidio ne arcis. Occurrit aũt regi caſtrametatus in anguſto quodã loco qui dicitur Beduſcarit/decem mili/um ſtadia ab hoſtibus diſtante. Rex quoq; egreſſus a Bethſura/per anguſta duxit exercitum ad ca/ſtra Machabei/factoq; diluculo: milites ordinauit in acie/ & elephantos qdẽ ſeq ſeipſos inicem fecit propter locorum anguſtiã/non ualentes in latitudine collocari. In circuitu uero uniuſcuiuſq; elephã/tis properabant pedeſtres quidem mille/equites quingenti. Geſtabant autem elephanti turres ex/celſas/& arcarios in eis/reliquamque uirtutem ex utroque latere mõtis fecit aſcendere/ amicos exer citui præponens/ & iubens clangorem fieri/& ad hoſtes acceſſit aureos enudans clypeos ſimul & æreos/ut nimium fulgorem ſuæ claritatis emittterent/monteſque eis frementibus reſultarent. Hæc iudas inſpiciens territus non eſt/ ſed fortiter excipiens inimicos ex eorum præcurſoribus uſque

ad ſexcentos

ad ſexcentos occidit. Eleazarus autem frater eius quẽm Mauronem uocabant uidens ſublimorem elephantum ornatum loricis eſſe regalibus & putans in eo ſedere regem acceſſit ad eum uirtute & multos circa elephantum perimens alios diſperſit & fugere compulit & ſub uentrem elephanti ingreſſus eum percuſſit. Qui mortali plaga percuſſus moriens cecidit & Eleazarum ſuis compreſſum ponderibus interemit. Sic. n. magnanimiter multos inimicorum diſperdens uita priuatus eſt. Iudas igiẽ hoſtium fortitudinem contemplatus diſceſſit ad Hieroſolymam & obſidionis neceſſaria præparabat. Antiochus inter hæc partem expeditionis in Bethſuram miſit ut eam deuaſtaret. Cum reliq̃ autem multitudinis uirtute ipſe ad Hieroſolymam profectus eſt. Bethſuritæ ergo territi fortitudine aduerſariorum & ſua uidentes neceſſaria defeciſſe ſeipſos accepta fide tradiderunt. Antiochus itaq; capiens ciuitatem oẽs ciues nudatos abiecit & ſuos ibi cuſtodes reliquit multo uero tempore tẽplũ obſidens in Hieroſolymis ſedebat pertinaciter intus repugnantibus ciuibus. Nam ad ſingula quæ contra eos ſtatuerat rex machinamenta & illi econtrario ad ſuã defenſionem inſtrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt fructibus prioribus omnibus conſumptis. Et terra illo anno non erat culta quia ſeptimus annus inſtabat in quo ſecundum legalia inſtituta relinquebant uacuam terram. Multi uero obſeſſorum refugiebant propter inopiæ neceſſitatem. Vnde relicti ſunt in tẽplo pauciſſimi. Et his quidem qui in templo obſidebantur tales res accidebant. Lyſias uero dux & rex Antiochus quomodo philippus a perſida ueniẽs nunciatus eſt eis cõmendatũ ſibi præſumpſiſſe imperium & rempublicam Antiochi ſibi uelle defendere prætermittentes obſidionẽ ire aduerſũ Philippum decreuerunt. Quod conſilium nequaquam manifeſtum cæteris ducibus facere noluerũt ſed iuſſit rex Lyſiam ducibus dicere diuturnam obſeſſionem nihil eis proficere poſſe quando & locum aduerſarium conſtaret eſſe munitum & ſibi uictualium neceſſitas irrogetur & expediret pacẽ facere cum iudæis eoſque relinquere propriis uti cerimoniis. Vnde a nobis hactenus prohibiti exiſtere uidentur aduerſi. Hæc dicens de philippi tyrannide tacendum eſſe decreuit ne exercitus ſui dubia corda perciperet. Hæc Lyſia dicente exercitui & ducibus ſententiam placuit. Tunc mittens rex ad iudam pacem promiſit obſeſſis & patriis legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero ſuſcipientes uerba & confirmatis ſacramentis & fide exierunt a templo. Intrans uero Antiochus & aſpiciens munitum locum impudenter ſacramenta tranſgreſſus eſt iuſſitque omnem exercitum in circuitu ſtantem deponere muros uſque in ſolum. Poſt hæc reuerſus eſt ad antiochiam ducens Oniam principẽ ſacerdotum qui & Menelaus dicebatur. Nam Lyſias perſuaſit regi Menelaum occidere ſi uellet iudæos eſſe pacatos dicens hunc fuiſſe initium malorum qui flexit patrem ſuum cogere iudæos religionem patriam relinquere. Mittens ergo rex Menelaum ad Veriam ſyriæ ciuitatem interfecit eũ poſt decimum annum principatus ſacerdotii eius & ut ipſe principatum obtineret impulit iudæos tranſgredi leges. Princeps uero ordinatus eſt poſt Menelai interitum Alchimus qui & ioachim uocatus eſt. Rex aũt antiochus inueniens philippũ iam rebus imperantem debellabat eũ. Quem ſub ſua faciens poteſtate occidit. Filius aũt principis ſacerdotum Oniæ de quo prædiximus adhuc puerulus defuncto patre relictus uidens q; auunculum ſuum Menelaũ rex interfeciſſet & principatum ſacerdotii Alchimo dediſſet non exiſtenti de genere ſacerdotum ſed a Lyſia flexus ut tranſponeret honorem ab ea familia ad aliam domum fugit ad ptholomeum regem ægypti & honorem meruit ab ipſo & uxore eius Cleopatra locumque petiit in regione Heliopolitana ubi ſimile Hieroſolymorum ædificaret templum. De his quidẽ tempore oportuno exponemus.

Demetrius Seleuci filius fugiens a Roma & perueniens Tyrum impoſuit ſibi diadema iterfecto Antiocho. Eupatore cum duce ſuo Lyſia & de bachide quem miſit Demetrius cũ exercitu compræhendere iudam. Capi. XV.

EOdem tempore fugiẽtes Demetrius Seleuci filius a Roma & perueniens ad Tyrum impoſuit ſibi diadema & colligens quoſdam mercede conductos ſatellites ingreſſus eſt aulam omnibus libẽter eum ſuſcipientibus. Cõpræhẽdentes uero & antiochum regem cũ Lyſia uiuentes pducunt ad eum. Qui ſtatim iubente Demetrio interẽpti ſunt cũ regnaſſet Antiochus annis duobus ſicut iam & alibi demonſtratũ eſt. Conuenerunt autem ad eum multi iudæorum maligni & tranſfugæ cum quibus & alchimus princeps ſacerdotum accuſabãt uniuerſam gentẽ & iudã & fratres eius dicẽtes q; oẽs amicos regis interfeciſſent omneſq; eius fautores pdidiſſent ſeipſos quoq; a ꝓpria terra iactatos extorres patrio ſolo factos & rogabãt ẽt mitti aliquẽ ex iudæis amicis eius q tertius de facinoribus iudæ renũciaret. Demetrius ergo cõmotus miſit bachidẽ amicũ regis ãtiochi epiphãis cui oĩs Meſopotamia credita erat dãs ei exercitũ & ꝓncipẽ ſacerdotũ alchiũ cõmẽdãs ꝓcepitq; pimi iudã & eos q cũ illo erãt. Egreſſus itaq; de antiochia bachides puenit Hieroſolymã direxitq; nũcios ad iudã & fratres eius de amicitia uel pace loquẽs dolo uolens illũ capere. ille uero minime credidit uidens cũ tãta multitudine exercitus eum ad eſſe quanta ad bellũ & non ad pacem ueniſſet. Sed quidam ex populo attendentes quæ Bachi-

des

des concionabatur/& exiſtimantes nihil ſe ab alchimo ſeuum pati/cõſanguineo exiſtente/ad eos trã ſierunt/& ſacramentum ab utriſq; acceperunt/nihil eos pati/neq; illos qui eiuſdem fuerunt uoluntatis. Bachides uero tranſgreſſus ſacramentum/ſexaginta ex eis interfecit/& alios qui ad eum tranſire cogitabant remorari fecit/prioribus fidem non cuſtodiens. Deſcendens autem ab Hieroſolymis/cũ ad uillam quæ dicitur Birzitho ueniſſet/multos cœpit tranſfugas/& aliquos populi. Quos omnes occidens/denunciauit prouincialibus cunctis/ut Ioachim obedirent. Cui aliquam militum partem relinquens ad prouinciam cuſtodiendam/ad regem Demetrium Antiochiam reuerſus eſt. Ioachim uero principatum ſuum uolens confirmare/& credens: q; ſi fidem præpararet multitudini/ tutiorem ſibi magiſtratum acquireret/omnes ſeducebat uerbis & ad libitum unicuiq; loquens nimis uelociter manu ualida tranſfugarũ circumſeptus eſt. Cum quibus miniſtris circuibat prouinciam/ & quantos in ea iudæos non ſibi conſentientes inueniſſet/occidebat. Videns autem iudas ioachim magnum fieri/multoſq; interfeciſſe uiros bonos & uenerabiles/ipſe quoq; circuiens prouinciam occidebat partium eius fautores. Quod cum uidiſſet ioachim/& intellexiſſet minime ſe contra iudã ualere ad auxilia regis Demetrii conuertitur. Veniens igitur ad antiochiam incitauit eum iudã accuſans/quaſi multa ab eo mala perpeſſus eſſet/& ampliora toleraturus niſi citius uindicaretur.

Qualiter dux Nicanor poſt bachidẽ deſtinatus aduerſus iudã/cũ exercitu pfiti. Capi. XVI.

IVnc Demetrius hoc & ſuis rebus noxium putans eſſe/ſi negligeret tanta iudæ facinora/ Nicanorem fideliſſimum amicum cum exercitu deſtinauit/qui cum eo a Roma ciuitate fugerat/præcipiens ei nullatenus genti parcere iudæorũ. Nicanor uero peruenies ad Hieroſolymam/pugnare mox aduerſus iudam minime decreuit. Dolo autem opprimere eũ cupiens/mittit ei uerba pacifica dicens/nulla neceſſitate pugnandi ueniſſe/ſed ſacramentum præſtare/q; nihil ſæuiſſimũ a rege pateretur. Hæc dicẽte Nicanore. Iudas & fratres eius flexit/nullãq; fraudem ſuſpicati/ data fide ſuſcipiunt Nicanorem cum exercitu. Qui ſalutans iudam/dum ſermocinatur dedit ſignum propriis militibus. quatenus iudam cõprehenderẽt. Qui cum inſidias intellexiſſet/exiliuit & ad ſuis confugit. Patefacta uero uoluntate ſua/& apertis inſidiis. bellare Nicanor contra iudam decreuit/& pugnam præparans conflixit cum eo in uico Cafarſamala. Quem uictũ cõpulit ad arcem Hieroſolymorum confugere. Cui deſcendenti ab arce ad templum occurentes aliqui ſacerdotum & ſeniorum ſalutabant eum/& immolationes oſtendebant/quas p rege deo offerri dicebant. At ille interminatus eſt eis templum ſe deponere/niſi redeunti ſibi traderent iudam. Et hæc quidem interminatus/exiit ab Hieroſolymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius merorem/in lachrymas proruperunt/& deo ſupplicabãt eos ab interminatis periculis liberare. Cunque Nicanor ab Hieroſolymis egreſſus/in aliquo uico qui bethoron dicitur peruenisſet/ibi caſtra cõſtituit/ubi & alia præſidia de Syria deſtinata ſuſcepit. Iudas autem in adaſſis altero uico/ſtadiis diſtante triginta a Bethoron caſtrametatus eſt/mille tantum ſocios pugnæ habens quos hortatus ne ptimeſcerent multitudinem aduerſariorum/ſed qui ſint & de quibus præmiis pericula paterentur cogitantes unanimiter hoſtis inuaderent/procedit in pugnam/ & committens fortiſſimum prœlium cum Nicanore/ad uerſarios ualde contriuit. Deinde ipſe Nicanor cum atrociter decertaret occiſus eſt. Quo cadẽte/ducem perdens exercitus terga uertit ad fugam. Quos perſequens iudas interficiebat/ & ſono tubarũ in circuitu poſitis ſignificabat q; hoſtes prœlio ſuperati diſcederent. Quod audiẽtes armati exiebãt/ & fugientibus occurrentes occidebant eos. Ex quo prœlio nullus euaſit dum nouem milium numerus extitiſſet. Quæ uictoria contigit tertiadecima menſis qui dicitur apud iudæos Adar apud macedones Diſtris. Hanc celebrant per omnem annum feſtum colentes diem. Et ex illo quidem tempore breui ſpacio gens iudæorum ab illis calamitatibus requieuit/ſed poſtea ad certamina rurſus & pericula redierũt. Principem autem ſacerdotum ioachim uolentem deponere murum ſanctuarii uetere/rem/& conſtructum ab antiquis prophetis/plaga quædam dei repentina percuſſit/ex qua mutus in terram cecidit/& tortus per multos dies deteſtabiliter expirauit/principatum ſacerdotii tenens ãnis quattuor. Quo defuncto ſacerdotum populus iudæ contradidit.

Iudas mittens Romã/rogabat p nũcios. Romanos ſibi auxiliatores eẽ & amicos. Capi. XVII.

QVi audiens uirtutem Romanorum q; expugnaſſent Gallias/& Hiberniam/& Chartaginem lybiæ/necnon & Græciam ſubegiſſent/& reges Perſeum & Philippũ & magnũ Antiochum deliberauit cum eis amicitias copulare/mittens Romam amicos ſuos. Eupolemum filium Ioannis & Iaſonem Eleazari/rogabatque per eos Romãos auxiliatores ſibi & amicos eſſe/& Demetrio ſcribere quatenus non confligeret cum iudæis. Cũque ueniſſent Romam legati iudæ/ſenatus eos libenter excepit/& ea quæ petierunt celeriter annuit. Faciens ergo ob hoc ſenatuſconſultum exemplum quidem ad iudæam tranſmiſit/ipſum uero tabulis æreis ſcriptum in capitolio collocauit. Erat autem huiuſmodi ſenatuſconſultum/de auxiliis & de fide circa gentem iudæorũ. Neminem ſubiectorũ Romanis debellare contra gentem permitti/

mus

mus iudæorũ/nec alicui bellanti præbendum auxilium cenſemus/triticum aut naues/aut pecunias/ & ſiquis contra iudæos putauerit eſſe bellandum/ſciat eis nos auxilia præſtaturos/ & rurſus ſi Ro// manorum quilibet inuaſerit terram/iudæos eis omnibus modis obſtaturos. Et ſi quid de hoc pacto gens iudæorum uoluerit uel addere/uel auferre communi ſententia populi Romani faciendum eſſe conuenit. Scriptum eſt autem hoc ſenatuſconſultum per Eupolemum ioannis filium & iaſonem Ele azari/ſub principe ſacerdotum iuda/duce Symone fratre ipſius. Hæc quidem prima inter Roma// nos & iudæos amicitia cognoſcitur contigiſſe.

Quod rurſus poſt mortem Nicanoris ad iudæam Bachides tranſmiſſus triumphauit/& quem admodum pugnans proſtratus eſt. Capi. XVIII.

DEmetrius autem nunciata ſibi morte Nicanoris/& perditione militiæ/rurſus ad iudæ// am bachidem cum exercitu deſtinauit. Qui ab antiochia egreſſus: peruenit ad iudæam & in arbellis ciuitate Galileæ caſtra conſtituit/& eos qui ibi in ſpeluncis habitabant cũ multi ad eas confugiſſent captos ſuis partibus aggreganit/exindeque mouens/ad Hie/ roſolymam properabat. Qui audiens iudam in aliqua uilla nomine Barziton caſtra lo/ cantem/contra eum alacriter feſtinabat cum peditum uiginti milibus/& equitum duobus milibus Iudæ uero fuerunt omnes duo milia. Qui multitudinem Bachidis timentes tentoriaque relinquen// tes/fugerunt omnes præter octingentos. Iudas autem propriis militibus deſtitutus/& hoſtibus im/ minentibus/nec tempus habens congregandi exercitum non dubitabat eum octingentis pugnam contra bachidem committere hortatuſque ſuos/ut hoſtes inuaderent/& pugnam uiriliter ſuſtine// rent/cum illi dixiſſent/ſe non eſſe ad tantam magnitudinem exercitus idoneos/& ſuaderent nunc q dem diſcedere/& a periculis liberari poſtea uero inimicis collectis uiribus obuiare/ non hoc inquit uideat ſolis aſpectus ut terga mea hoſtibus nudem/ſed licet omnimodo immineat perire pugnantẽ/ fortiter ſtabo/omnia uiriliter perferens futura pericula. Bachides uero producens de caſtris exerci// tum ad prœlium/præparabat equites in utroque cornu diſponenſque fundibularios leuiores & arca rios ante omnem aciem/ipſe in dextro cornu conſtitit. Qui cum ſic aciem ordinaſſet/iuſſit tubicinẽ ſignum dare. Hoc idem faciens & iudas/committit cum hoſtibus pugnam/& conſtanter ambobus certantibus/prœlium uſque ad occaſum/ſolis extenſum eſt. Videns uero iudas bachidem cũ electis ſuis in dextro cornu ordinatum congregans animoſiores uiros inuadit illam partem exercitus/& cõ fligens ibi ordinem eorum dirupit/& medios ad fugam conuertit/ſecutus eos uſque ad Gazara. Vi/ dentes ergo fugam dexteræ partis in ſiniſtro cornu erãt/circumuenerunt/& iudam ſequentẽ in me/ dio eum obſederunt. Qui fugere minime ualens/circumſeptus ab hoſtibus/ſtans pugnabat cum ſu/ is. multoſque interficiens aduerſariorum/percuſſus interiit. Iuda uero interfecto ſocii eius tali duce priuati/terga uerterunt. Cuius corpus ab hoſtibus ſub pacto Symon & ionathas fratres redimentes perduxerunt ad Modin uillam/ubi & pater eorum ſepultus erat/lugente eum per multos dies popu lo Hebræorum/& honorante ſecundum communem & legitimam conſuetudinem. Fines quidem ta lis iudam inuenit/uirum fortem & magnum & bellicoſum/& mandatorum patris ſui memorem/& omnia pro libertate ciuium & facere & pati paratum. Tali ergo uirtute plenus/magnam ſibi glori/ am & monimenta ſeruauit/liberans gentem a Macedonum ſeruitute. Qui cum principatum ſacer/ dotii tribus ãnis habuiſſet/defunctus eſt.

Incipit liber tertiuſdecimus antiquitatis iudaicæ.

Qualiter ionathas frater iudæ/defuncto eo ducatum ſuſcepit. Et quemadmodum Bachidẽ de/ bellans/facere eum amicitias ſecum/& a prouincia coegit ab ſcedere. Capi. I.

VIbus modis gens iudæoꝝ Macedonibus in ſeruitute eam tenentibus libet tatem recepit/& quod per tanta certamina dux eoꝝ iudas tranſiens defun/ ctus eſt/pro ipſis bellans uolumine ſuperiore monſtrauimus. Poſt interitum uero iudæ/iterũ quicunque erant ipſii & tranſgreſſores patriæ legis/uenerũt cõtra iudæos/& undique eos peſſime moleſtabãt. Adiuuabat aũt eoꝝ mali/ tiam fames quæ tunc prouinciã omnẽ occupauit/ut multi ꝓpter inopiã ne/ ceſſarioꝝ nõ tolerãtes ãbas calamitates famis. & inimicoꝝ/ tranſfugerent ad Macedones. Bachides interea iudæos qui patria relinquerent ſolennia/& cõmunem uitã eligerent cõgregans/cuſtodiãeis prouinciæ tradidit. Qui te/ nentes amicos iudæ bachidi prodebant/quos torquens crudeliter occidebat/Tantis ergo iudæi ca// lamitatibus opreſſi/reliq ex amicis iudæ uidẽtes miſerabiliter gẽtẽ peuntẽ ad eũtes fratrẽ eius iona/ than/rogabãt eũ/ut imitaret fratrẽ ſuũ/& illius erga ſuã gẽtẽ ꝓuidẽtiã hortabant: adhiberet/& ne deſpiceret populũ ſine defenſore peũtẽ. Ionatha uero ꝓmittẽt paratũ ſe eẽ mori/ꝓ cũctis/& credẽtes eũ ſuo fratri parẽ exiſtere/ducẽ iudæoꝝ ordinauerũt. Quod bachides audiẽs & timẽs/ne regi uel ma cedonibus cõcitaret bella ionathas ſicut olim iudas dolo eũ interficere ſtatuit. Cuius nolũtas nõ latu

it ionathã

ſi onathan neque fratrem eius Symonem. Qui colligentes ſocios omnes ad deſerta confugierũt/& uenientes ſuper aquam quæ dicit̃ lacus Aſſar/ibidẽ cõmorabant̃. Bachides aũt ſentiens eos/diſceſſiſſe/& in illo loco conuerſari/contra eos omni cum ſua uirtute progreſſus eſt/& trans iordanẽ caſtra ponens refouebat exercitũ. Ionathas cognoſcens bachidẽ cõtra ſe ueniſſe/mittit fratrẽ ioãnẽ q Gadi dicebatur ad Nabutheos arabas/ut apud ipſos deponerẽt ſuppellectilẽ/uſque quo pugnarent cõtra bachidẽ/erãt.n. amici. Ioannem ergo euntem ad Nabutheos/inſidiis collocatis in Nabath ciuitate filii Amri/capiunt eũ una cum ſuis/& rapientes oia quæ portabant/occidunt ioannẽ & oẽs ſocios eos. Vindictam uero quã pro hoc receperunt a fratribus eius/poſtea demonſtrabo. Bachides aũt cognoſcens ionathan in nemoribus iordanis caſtra poſuiſſe/obſeruans ſabbatoꝝ diem contra eum uenit/tanquam non in ea pugnaturũ propter legẽ. Ille ſocios hortatus/& animæ eos pericula pati dicẽs in medio cõprehenſos fluuii & hoſtium/& quia aufugere non haberent/dum hoſtis ante faciem/fluuius a retro prohiberent/orans ad deum ut uictoriam ſibi præſtaret/cõmittit pugnã eum hoſtibus. Quoꝝ multos occidens/cum uideret temerarium ſe bachidẽ appetentẽ/dextrãq; ad feriendum extendentem/præuidens plagamq; deuitans/cum ſociis in fluuiũ exiliuit/& pernatans trans iordanẽ/periculũ mortis euaſit. Nam bachides fluuio relicto/ad Hieroſolymoꝝ arcem diſceſſit/uſq; ad duo milia ſuorum amittens. Qui etiam multas iudeæ ciuitates capiens/muniuit Hiericho & Amaturem & Bethoron/& Bethulã/& Phamnathan/& Faratpnem/& Thochoã/& Gazara/& turres in una/quaque ciuitate conſtituens/& muros circundans eis ualidos/& magnitudine præcellentes/cuſtodiã in eis ſtatuit/ut exinde iudæos affligeret. Arcem uero Hieroſolymoꝝ cautius muniuit/& tollens filios nobilium iudæoꝝ/obſides in arce concluſit. Eodẽ tempore ueniens quidã ad ionathan & fratrem eius Symonem/ nunciauit filios Amri celebrare nuptias/& nouã nuptã nobilẽ duci a Madaba ciuitate & arabas cum pompa munificentiſſima. Ionathas tunc & Symon tempus putantes proſperum ſibi ad fratris ioannis apparuiſſe uindictã cum multa potentia ſotioꝝ egrediunt̃ ad Madaba/& inimicos inter montes inſidiis collocatis præſtolabant̃. Vt autẽ uirginẽ & ſponſum uiderũt/& multitudinem amicorũ cum eis ſicut in nuptiis/exilientes ab inſidiis omnes occiderunt/& ornatũ cum omni præda tollentes reuerſi ſunt/pœnã pro fratre ioãne a filiis Amri talẽ exigentes. Nam ipſi cum ſequentibus amicis & uxoribus uel filiis numero quadringẽti perempti ſunt. Symon itaq; & ionathas ad horam iordanis reuerſi ibidem permanebant. Bachides autẽ oẽm iudæam muniens/ad regem reuerſus eſt. Iudæi uero duobus annis a bellorũ tumultu requieuerunt. Tunc tranſfugæ uel impii uidentes ionathan cum ſuis multam licentiam habere libertatis/dixerunt ad regem demetrium/ petentes mitti Bachidem ut ionathan debellaret/quod facilius euenire pollicebantur/ſi una nocte inopinabiliter eum inuaderent. A rege ergo bachides deſtinatus/perueniens ad iudæã omnibus ſcripſit amicis/& iudæis auxiliari ſibi quatenus ionathan cõprehenderent. Feſtinantibus autem eis & non uolentibus ionathan tenere/quia nimis ſe caute tractabat. Bachides ira cõmotus tranſfugarũ primos quinquaginta qui ſibi & regi mentiti ſunt occidit. Ionathas uero cũ fratre uel ſociis ad uithalagam uillã timens Bachidem abſceſſit/ædificanſque turres/& muro circundans/eam habebat ualde munitam. Quod audiens bachides/milites ſuos cum iudæorum auxiliatoribus perducens cõtra ionathan peruenit/& ad eius munimina accedens/per dies multo obſidebat eum. Qui obſidioni fortiter reſiſtens. Symonem quidem fratrem ſuum expugnaturum Bachidem i ciuitate dimiſit/ipſe uero furtim egreditur in prouinciam/& congregans manum multam/nocte bachidis inuadit exercitũ & multos occidens. Symonẽ fratrẽ fecit aduentũ ſuum cognoſcere. Qui ſentiens hoſtes interimi egredit̃/& macedonum machinamenta obſidioni præparata ſuppoſitis flamis incendit/& multos eorum uiriliter interfecit. Videns autẽ Bachides ab inimicis ſe circũſeptũ/quorũ alios quidẽ ante ſe/alios aũt retro cõſpiciens turbatus hæc inſperate ſibi eueniſſe/in tranſfugas tanquam in deceptores ſuum furorem cõuertit/uolebatque ſi poſſet obſidione ſoluta ſine dedecore ad propria remeare. Cuius uoluntatẽ cognoſcens ionathas/legatum ad eum pro amicitiis deſtinanit quatenus redderent inuicem ſibi quos ceperant utrique captiuos. Putans autem hanc honeſtiorẽ bachides diſceſſionẽ paciſcitur cum ionatha & iurauerunt utrique nunquam contra ſe arma præſumere/& captiuos dantes & recipientes/in Antiochiam Bachides receſſit. Quid poſt hanc diſceſſionẽ/nequaquam ad iudæam deinceps peruenit. Ionathas uero hanc libertatem acquirens in machina ciuitate populorum negocia diſponebat/& maliuolis uel impiis cruciatis. Iudæorum gentem purgabat.

De alexandro Epiphanis Antiochi filio ueniente a Syria/& ducente bellũ contra Demetriũ. Et qualiter demetrius legationẽ ad ionathan tranſmittens/cõponit cum eo amicitias/donaque ei multa præbuit. Ca. ll.

a Anno ſexageſimo & centeſimo Epiphanis Antiochi filiũ contigit Syriã aſcendere/& Ptholomaidam capere ciuitatem/per proditionem militum intus comorantium. Erant enim ingrati circa Demetrium propter ſuperbiam ſuam/quia dum ſe clauſiſſet

clauſiſſet in quadã turre regali quã nõ longe ab antiochia conſtruxerat: a nemine uidebat/ſed & rẽ publicã ut ſeditioſus negligebat. Vnde & odiũ ei a ſubiectis exortũ eſt ſicut iã alibi demõſtrauimus. Igit̃ in ptholomaidẽ Demetrius audiens alexandrũ peruenisſe oẽm cõtra eum produxit exercitum. Direxit aũt & ad ionathan legatos pro auxiliis/nam præcedere alexandrum ſtatuit/ueritus ne ille prius auxiliũ eius poſtularet/aut ionathas memor malorũ ſeſe cũ inimicis cõiungeret. Denũciauit ergo eũ multitudinẽ congregare/obſidesq; iudæorũ recipere quos bachides in arce Hieroſolymorũ cõcluſerat. Talibus inter hæc a Demetrio ionathas ad ſe nunciis uenientibus ad Hieroſolymã uenit/ & epiſtolas regis audiẽre populo uel arcis cuſtodibus hilaris intimauit. Quibus relectis traſſugæ uel ipii trepidauerũt ꝓcipiẽte rege quatenus ionathas exercitũ cõgregaret/& obſides reciperet. Quos cum accepiſſet/ſuis unũquemq; parentibus reddidit. Equidẽ ionathas in Hieroſolymis manſionẽ faciebat/renouans ciuitatẽ/ſuaq; uoluntate ſingula conſtruens/& ædificans muros ciuitatis lapidibus quadratis ut forent aduerſus hoſtes munitiſſimi. Quæ uidentes cuſtodes muniminũ/ludæã relinquẽtes oẽs in antiochiã fugerunt præter illos qui in bethſura ciuitate & in arce Hieroſolymorũ erãt/quorum plurima pars impiorum & tranſfugarũ fuit iudæorũ. Quapropter caſtra non relinquerunt.

Quomodo alexander hæc audiens/& uincens Demetriũ/principem ſacerdotũ ionathan ordinauit. Capi. III.

Cognoſcens aũt alexander promiſſiones quas Demetrius fecerat ionathæ/& fortitudinẽ eius/& quanta diſpoſuerat bellans cõtra Macedones/& itẽ qualia ipſe ptulerat a Demetrio/& bachide duce Demetrii/& melius nihil inuenire quã ionathæ ꝓfidiũ/ad amicos dicebat i ꝓſenti tpe. Ionathas qui & cõtra hoſtes fortis exiſtit/& odiũ hẽt ꝓpriũ in demetriũ a quo multa mala perpeſſus eſt ſi uidet amicũ eũ facere cõtra Demetriũ nũc debemus/nõ rogare eũ ad auxiliũ conferendũ. Cuiq; ei & amicis placuiſſet/tranſmiſit ad ionathan ſcribens talẽ epiſtolã. Rex alexander ionathæ fratri ſalutẽ. Fortitudinẽ quidẽ & fidẽ tuã iam dudũ audiuimus. Et iõ tranſmiſimus ad te pro auxiliis/& ordinauimus te hodie principẽ ſacerdotũ iudeorũ/& amicũ noſtrorũ uocari ꝓcipimus. Iccirco ẽt deſtinauit tibi pro munere purpureã ſtolã & aureã coronã & peto honoratũ te a nobis/ſimilẽ erga nos fieri. Suſcipiens epiſtolã ionathas/induitur quidẽ ſacerdotali ſtola celebratione tabernaculorũ inſtante/poſt quartũ annũ mortis iudæ fratris ſui. Nã neq; per ipſum tps principes ſacerdotũ aliquis cõſtitutus eſt. Collegit uero & multũ exercitũ/& armorũ copiã quã ipſe cõſtruxerat. Quod factũ ut peruenit ad Demetriũ. nimis eum multũq; cõtriſtauit/ſuamq; cœpit accuſare tarditatẽ q̃ nõ ante alexandrũ eſſet ipſe clemens erga ionathan. Verũtamẽ nec ſic diſtulit ſcribere ad ionathan/& ad populũ eius Cuius exemplar taliter exiſtebat. Rex Demetrius ionathæ gentiq; iudæorũ ſalutẽ. Quomodo noſtrã ſeruaſtis amicitiã tẽptantibuſq; uos inimicis nõ cõſẽſiſtis. Hãc neſtrã quidẽ laudo fidẽ & in his permanere queſumus/recipientes a nobis uicẽ uel gratiã/q̃ quã mereamini uectigaliũ ueſtrorũ releuationẽ. Et quicquid ꝓdeceſſoribus meis regibus uel mihi hactenus ꝓbeatis/oĩa noueritis noſtra uobis largitate cõceſſa. Sup hæc ẽt prætiũ ſalis uobis & coronarũ quas nobis offerebatis uel quod pro tertia parte frugũ/& medietate fructus ligõrũ quod parti meæ cõpetebat/nobis ab hodierno die remitto. Sed & cenſum ſingulorũ habitãtiũ in ludæa/qui noſtro ærario proficiebat. Necnõ & triũ finitimarũ uobis prouinciarũ. Samariæ uel Galilææ/& trans iordanẽ. uniuerſa uobis concedo/a nũc per oĩa tpa. Ciuitatẽq; Hieroſolymorũ ſacrã & inuiolabilem priuilegia ſua poſſidere/liberãq; cum ſuis confinibus a decima parte uectigalium eſſe præcipio. Arcẽ uero cõmitto ſacerdoti ueſtro ionathæ/ut quos ipſe probauerit fideles amicos/cuſtodes in eam deputet nobis ſeruanda. Captiuoſq; ludæorũ & ſeruientes apud nos/liberos eos eſſe cõcedo. Nec poſt hanc ſanctionem iudeorũ iumenta uiolentiis angariorũ ſubiaceant. Sabbatum aũt uel omnes dies feſtos & tres ante eos dies/ſine uectigalibus eſſe denuntio. Eodẽ mõ iudæos noſtram terram habitantes/liberos ac ſine leſione dimitto. Licentiãq; mihi militare uolentibus uſq; ad triginta milia ꝓſtamus/eadẽ quibus & meus utitur exercitus/ubicunq; ierint accepturi. Ordinabo ergo quoſdã eorũ in caſtris/ quoſdã cuſtodes mei corporis/& duces in aula mea conſtituã. Præcipio uero magis ueſtris uti legibus/eaſq; cuſtodire/& tribus propoſitis in iudæa legibus obedire Principemq; ſacerdotũ diligentiam habere uolo/ne quis iudæorũ aliud templum niſi Hieroſolymitarũ ueneret. Præbeo ẽt ad ſumptus ĩmolationũ per ſingulos annos/centũ quinquaginta milia dragmas/quæq; ſuperfuerint pecunias ueſtas eſſe uobis. Decem milia aũt dragmas quas reges a templo accipiunt uobis cedo/quia ſacerdotibus miniſtrãtibus templo competunt. Quicunq; itaq; ad Hieroſolymorũ tẽplum uel intra eius fines confugerint/debitores regaliũ pecuniarũ/ſiue qualibet cã faciente. licentiã eis indemnitatis concedo. ſaluaſq; eorũ poſſeſſiones eſſe. Renouari uero templum impendiis ex meo factis muroſq; ciuitatis ſpondeo fabricari/tureſque altas conſtruere. Et quicquid ad munimen ueſtrũ neceſſe fuerit/meis ſtipendiis reſtaurare polliceor. Tantum eſt ut quas cœpiſtis amicitias nobiſcum & fœdus/ſine ſimulatione ſeruetis. Hæc quidem promittens & blandiens Demetrius iudæis ſcripſit. Rex uero Alexander magnũ col/

ligens

ſigens conductũ exercitũ/& milites qui de Syria tranſierunt ad eũ cõtra Demetrium duxit: pugnaq; cõmiſſa/cornu ſiniſtro Demetrii aduerſarii ſunt fugati/& perſecutione diuina multi eorũ occiſi ſunt caſtraq; direpta/ dextrũ quoq; cornu in quo Demetrius præliabat deuictum eſt/& alii quidem omnes receſſerunt. Demetrius aũt fortiter pugnans nõ paucos hoſtiũ proſtrauit. Cũq; fugans alios equus eius cæni baratro inheſiſſet minime fugere ualens occiditur. Nam uidentes hoſtes quod ei contigiſſet/reuerſi circundederunt eum/& omnibus in eum iacula deſtinantibus/cum ille pedeſtris fortiter reſiſteret/poſtea multis perfoſſus uulneribus/nec ualens ſuſtentare collapſus eſt. Demetrii quidẽ talis extitit finis/qui regnum per undeci annos rexit/ſicut & alibi demonſtrauimus.

De amicitiis Oniæ cum philometore Ptholomeo/per idem factis tempus/& ut ædificauit templum quod Oniæ dicitur/ſecundum illud quod Hieroſolymis erat. Capi. IIII.

ONiæ uero principis ſacerdotũ filius/eodẽ nomine quo pater nuncupatus/quẽ alexandriam fugiſſe ad ptholomeũ regẽ cognomine Philometorẽ diximus uidẽs Iudæã a regibus Macedonum mala pati/uolẽsq; memoriã & gloriã æternã ſui relinquere ad ptholomeũ regẽ & reginã Cleopatrã tranſmiſit/petens licentiã quatenus tẽplũ ædificaret in ægypto ſimile Hieroſolymoꝝ/ leuitaſq; uel ſacerdotes de genere ſuo cõſtitueret quod deſiderabat cõfidens in propheta Eſaiæ/qui ante ſexcentos ãnos prædixerat q; oporteret in ægypto templũ ædificari maximo deo per uirum iudæũ. Iccirco elatus Onias ptholomeo uel Cleopatræ hmõi deſtinauit epiſtolam. Multa uel maxima uobis bellorũ cõficiens opera/& cum dei auxilio perueniens ad humilẽ Syriam/& phœnicẽ & in lenonum ciuitatem Heliopolim/perq; alia loca multa ueniens præter conſtitutiones templa iudæos cõſtruxiſſe reperi/ quapropter & perfidos extitiſſe quod etiã ægyptiis accidit/propter templorum multitudinẽ uariarũ regionũ. Oportunum aũt locũ inueni qui dicit agreſtis Bubaſte caſtrũ plenũ uaria mã/uel ſacris animalibus/& peto cõcedendũ mihi eũ dominio tuo ſegregatum/quatenus purgare templum ibi dirutũ & ædificare maximo deo poſſim menſura eadem & ſimile Hieroſolymoꝝ/ pro te/tuaq; cõiuge/uel filiis/quatenus habeant ægyptũ habitãtes iudæi/quo cõuenientes ſecundũ cõcordiã quã adinuicẽ habent/poſſint tuis utilitatibus miniſtrare. Nam & Eſaias propheta prædixerat eſſe in ægypto dño deo ſacrificiũ multaq; talia de ipſo prædicauit. Hæc quidem Onias regi Ptholomeo ſcripta tranſmiſit. Cõſiderent tamen aliqui pietatẽ eius & Cleopatræ ſuæ ſororis uel coniugis ex epiſtola quam ſcripſerunt. Nã peccatũ & legis tranſgreſſionẽ ſup caput Oniæ poſuerunt ſcribentes hæc Rex ptholomeus & regina Cleopatra Oniæ ſalutẽ. Legimus tuam petitionẽ in qua ſuggerebas permitti tibi in Lenonũ ciuitate templũ Heliopolitanũ dirutũ purgare quod appellat agreſtis Bubaſte. Quapropter miramur ſi deo gratũ ſit tẽplũ quod ædificaturus ſis ĩ tam luxurioſo loco/plenoq; ſacris animalibus. Sed qũo dixiſti Eſaiam prophetã iã dudũ hoc prædicaſſe cõcedimus tibi/ſi cõtra legẽ ueſtrã nõ eſt/ut nihil nos in deũ peccaſſe uideamur. Accipiẽs igitẽ locũ Onias ædificauit tẽplũ araq; deo ſimilẽ Hieroſolymoꝝ/ minus tamẽ & pauperrimũ. Menſura uero eius & uaſa minime uiſum eſt mihi nũc deſcribere. Nã in ſeptimo libro Iudaicæ antiquitatis inſerta ſunt. Inuenit & Onias quoſdã ſui ſimiles Iudæos ſacerdotes & leuitas ibi religiones colẽtes. Sed de hoc tẽplo late narrauimus. In alexandria uero iudæos & ſamaritas qui tẽplum temporibus alexãdri macedonis ſuper Garizim montẽ conſtruxerunt/ cõtigit cõtra ſe ſeditionẽ excitare/& propter templa corã ipſo ptholomeo certare. Iudæis quidẽ dicentibus/ſecũdũ legem Moyſi templũ ſe in Hieroſolymis conſtruxiſſe. Samaritanis aũt in Garizim/& ſupplicauerunt ut cũ amicis rex conſederet/audiens de his altercationẽ uictoſq; morte multaret/eũ pro Samaritis Sabbens & Theodoſius intimaſſet/pro iudæis uero & Hieroſolymitis andronicus meſalamis/iurauerunt per deum coram rege ſecundũ legem dicta ſua probare/ petiueruntq; ptholomeũ quatenus iuſiurandi tranſgreſſores puniret. Rex uero multos ſecũ amicos in conciliũ congregans/ſedit ptes audire. Tunc iudæi alexandria cõſtituti timebant nimis de uiris qui p tẽpli Hieroſolymitani pte diſſerebant/nã atrociter ferebant/ſi hoc tã antiquum & nobile p uniuerſum mundũ templũ ſolueret. Cũq; Sabbeus & Teodoſius cõceſſiſſent ut primus andronicus uerba faceret/idem andronicus approbationẽ facere ſuam cœpit ex lege uel prædeceſſoribus pricipũ ſacerdotũ quis ex eo genere honorẽ ſacerdotii a patre ſuſceperiſſet/ & qũo oẽs aſiæ reges tẽplum uariis oblationibus & clariſſimis donis honorauerunt/ de Garizi uero templo neminẽ ſermonem feciſſe. Quæ dicens andronicus/& his multa ſimilia/regem flexit ſniam pnũciare decernendã/tẽplũ Hieroſolymitaꝝ/ ſecũdũ leges Moyſi fabricatũ fuiſſe. Sabbeũ ãt & Teodoſiũ iterficiẽdos. Hæc ſũt q; cõtigerũt iudæis in alexadria tẽporibus ptholomei philometoris.

TQuẽadmodũ alexãder defũcto Demetrio/accepit regnũ Syriæ/iũcta ſibi in matrimoniũ filia ptholomei/ & qa aĩcitias cũ ionathã faciẽs magnifice eũ honorauit. Capi. V.

Taq; Demetrio in pugna pempto/ſicut ſupius indicauimus. Alexãder accipiẽs regnũ Syriæ/ſcripſit ptholomeo/ut acciperet ĩ matrimõio ſuo filiã eius/ iuſtũq; hoc dicebat eſſe/cũ paternũ obtinuiſſet ꝓncipatũ/& per dei ꝓuidentiam in eo perductus fuiſſet

poſt

poſt perditiõem demetrii/ſed ẽt per alia multa dignum ſe eius familiaritate/uel cognatione dicebat. Ptholomeus uero libenter ſponſalia accipiens reſcripſit dicens/gauiſum ſe eſſe q̃ paternum ſuſcepiſſet p̃ncipatũ/daturũq; ei ſuã filiã ꝓmiſit/& occurrere iuſſit eũ ad Ptholomaidã/ quatenus ei filiã ſuã iure traderet nuptiali. Tũc ipſe puellã ad ptholomaidã ab ægypto ꝓducendã/ibiq; cõiugẽdã eſſe cõſtituit. Ptholomeus quidẽ hæc ſcribens/ꝓpe ad ptholomaidã puenit/filiã Cleopatrã ſecũ adducens/ubi ſecundũ cõſtitutũ. Alexandrũ reperit filiamq; ſuam ei cõiunxit/dotem argento uel auro ſecũdũ regiam quantitatẽ complens. Cunq; nuptiæ celebrarent̃ ſcribens alexander ionathæ principi ſacerdotũ/iuſſit eũ ad ptholomaidã feſtinare. Qui perueniens ad reges/munificenter eis offerens dona/claro apud eos honore potiebat̃. Tunc alexander compulit eũ propria ueſte exutum purpura indui ſimulq; ſuper tribũal ſecũ ſedere/iuſſitq; duces eũ eo ꝓcedere/pq; mediã ciuitatẽ clamare/ nemini cõtra eum quicquã dicere/uel cauſas licere connectere. Quod cum duces feciſſent regis/erga ionathæ inuidẽtes hi qui parati fuerant eũ accuſare/ſimul cũ inimicis eius ꝓfugerunt ueriti/ne qd peſſimum paterent̃. Tãto uero ſtudio rex alexander dilexit ionathã/ut primũ eũ ſuoꝝ deſcriberat amicorum.

Vt Demetrius Demetrii filius/nauigans in Syriam a Creta cũ exercitu cõturbauit alexandrũ fama aduentus ſui/Et de apollonio duce alexandri/qui bellum mouit aduerſum ionathan/ipſo tamen ionatha triumphũ obtinente. Capi. VI.

Enteſimo & ſexageſimoquinto ãno. Demetrius Demetrii filius cũ multis cõductis quos ei Laſthẽtes cretenſis præſtiterat a Creta ad Ciliciam nauigauit. Quod alexander audiẽs in pauore turbataque conſtitutus continuo de phœnicia ad antiochiã feſtinauit ut prius q̃ huc perueniret Demetrius/eam tute diſponeret. Reliquit uero humilis Syriæ ducem Apolloniũ/cognomine Titum qui cũ multo exercitu ꝓfectus ad Iamniã. Ionathæ principi ſacerdotum mandauit dicẽs. Iniuſtũ eſſe eũ ſolũ cum licentia uel poteſtate uiuere/non obediẽtem regi ſibiq; dicebat hoc magnũ obprobriũ ab omnibus inferri/q; eum nõ ſubigeret regi. Non ergo te inquit in montibus abſcondas/arbitratus fortitudinẽ te habere/ſed ſi cõfidas tuæ uirtuti deſcende/quatenus per campũ noſtri milites confligant/& fortiſſimi belli euentus demonſtret uictoriã meis uel tuis. Scito tamen optimos ab unaquaque ciuitate mihi cõmilitones iunctos/qui ſemper tuos proauos euicerunt. Nobis autem in tali terra certandũ eſt ubi nõ lapidibus ſed armis decet fortiſſime præliari, ne ſit locus tibi quo ualeas deuictus effugere. His incitatus ionathas decẽ milia militũ eligens ab Hieroſolymis egreditur cum fratre Symone/peruenienſque ad ioppẽ/caſtra iuxta ciuitatẽ diſpoſuit. Nam Ioppenſes portas concluſerant/intus habentes cuſtodias ab appollonio conſtitutas. Cunq; ionathas obſidere paraſſet eos/timentes ne ſuam ciuitatẽ deuaſtaret portas aperiunt. Apollonius uero captã audiens ioppem a ionatham/tria milia equitum ſumens/& octo milia peditum ad azotum peruenit/& exinde tacite paulatimq; uiam ſibi perfecit. Cum ergo ueniſſet in ioppem tanquã recedens. Ionathan trahit ad campum/confidens equitibus & ſpem in eis habens ſuæ uictoriæ. Cũq; ꝓceſſiſſet ionathas/ſequebat̃ eum ad azotum appollonius/qui cum ad campum uidiſſet hoſtem ueniſſe/conuerſus pugnam cum eo cõmiſit. Mille itaq; equites appollonius ad inſidias in aliquo torrente diſpoſuerat/qui retro inimicis inſiſterent. Quod ſentiens ionathas/non eſt turbatus/ſed ordinans in quadro exercitum/ut per ambas partes inimicos exciperent/hortatus eſt/ut fortiter ante uel retro pugnantibus ubiq; reſiſteret. Prœlio autem uſq; ad ueſperam procedente dans fratri Symoni partem exercitus/iuſſit aduerſarioꝝ eum aciem inuadere/ſuiſq; præcepit/teſtudine facta ſagittas equitum excipere. Qui cum præcepta feciſſent nihil ledebantur/quamuis hoſtes ſuper eos frequẽtia tela librarẽt/uſquequo ſuas euacuaſſent pharetras. Nã ſagittæ corpora clypeis ſepta/ minime contingebant/cũ conſtipatione teſtudinis tela uenientia refugarentur. Cum uero a primo mane uſque ueſpere iaculantes aduerſarii defeciſſent/intelligens Symon laſſos eos/inuadit aciem/fortiterq; cum ſuis militibus dimicans/fugauit inimicos. Videntes autem equites pedites ad fugam conuerſos/& ſpe eoꝝ decepti ſine decore & turpiter abſceſſerunt/& per omnem captũ diſperſi fugerũt. Quos ſecutus ionathas uſque azotum multos occidit eoꝝ. Qui de ſua ſalute deſperãtes/ad templũ Dagonis cõfugerũt/ quod erat in azoto. Capiens aũt incurſione ſua ciuitatẽ ionathas/incendit eã/& oẽs circa eam uicos/neq; pepercit templo Dagonis/ſed etiã flammis conſumpſit/& eos qui ibi confugerãt interfecit. Multitudo uero quæ in illo cõcidit prœlio una cũ illis qui in tẽplo confugerant/octo milia fuerunt. Vincens ergo tantũ ionathas exercitũ/ab azoto diſceſſit/& ad aſcalona uenit/& foras ciuitatẽ caſtra cõſituẽs/territi aſcalonitæ/in occurſum ei exierunt dona portantes. Qui laudanseoꝝ uoluntatẽ reuerſus eſt ad Hieroſolymam/multam prædam ferens/quam uidebatur a uictis hoſtibus abſtuliſſe. Alexander autem deuictum audiens ducem ſuum apollonium/ſimulauit gaudium quot præter eius ſententiam cum ionatham conflixiſſet/qui eius amicus erat/mittitque teſtimonium ionatæ/præbens præmium & honorem/& torquem aureũ/ſicut ſolet affinibus regis dari/eique commiſit accaronis prouinciæ magiſtratum.

Dxenſidiis

De insidiis quas alexander parauit Ptholomeo/quas deprehẽdens Ptholomeus/iratus ablatã eius matrimonio filiam suam iunxit demetrio filio demetrii cum quo etiam duxit exercitum con/tra Alexandrum/quo deuicto ipse quoq; periit/demetrio Asiæ principatum obtinente/qui & amicitias fecit cum Ionatha/confirmans ei principatum sacerdotii. Capi. VII.

EOdem tẽpore rex ptholomeus Philometor dictus/nauali ducens exercitũ & pedites/ad Syriã ueniebat. Alexandro suo genero solatia præbiturus. Quẽ oẽs ciuitates studiose alexandro præcipiente suscipiebant/& deducebant usq; ad azotũ/ubi oẽs proclamabant/accusantes ionathan q; tẽplũ incẽdisset/& destruxisset/prouinciaq; uastasset/multosq; eoꝝ interemisset. Quæ ptholomeus audiens tacuit. Ionathas aũt in ioppen occurrit ptholomeo dona clarissima uel honorẽ ab eo percipiẽs/& ꝓducẽs eũ usq; ad fluuiũ qui Eleutherus appellat ad Hierosolymã/remeauit. Peruenies ergo ptholomaidẽ/præter oẽm spẽ paulominus habuit interfici ptholomeus insidiis alexãdri quas ei per ammoniũ amicũ parauerat. Manifestis aũt factis insidiis ptholomeus alexandro scribit/ad poenã Ammoniũ petens/& dicens insidias se ab eo passum/& uindictam sumere iustũ esse. Alexandro uero nõ concedente ptholomeus intellexit illũ cãm insidiaꝝ extitisse. Quapropter ei factus est odiosus. Antiochenis aũt & prius erat odibilis alexãder propter ammonium/multa nãq; per eũ passi fuerãt/& poenã quidẽ ab ammonio pro eius delictis exegerũt occidẽtes eũ qui tanq̃ mulier se properabat abscondere habitu circundatus fœmineo/sicut alibi dictũ est ptholomeus itaq; accusans eũ ut ꝓditorẽ nuptiaꝝ filiæ suæ/trãsgressorẽq; auxilii quod ei cõtra Demetrium deduxisset/soluit affinitatẽ. Nã & auferens suã filiã/ad Demetriũ legationẽ direxit/amicitiã cũ eo cõponẽs/filiãq; daturũ se illi uxorẽ & restituere paterno eũ ꝓcipatui cõpromittẽs. Demetrius uero gaudẽs/suscepit legationẽ & nuptias. Tũc nimius iã ptholomeo labor restabat/flectere antiochenos/ut Demetriũ susciperẽt/nã inimici eius fuerunt/eo q; a patre eius Demetrio multa pessima passi fuissẽt & alexãdro tñ antiocheni ꝓpter ãmoniũ irascebanꝫ/ut ꝓdiximus. Qui pulsus ab antiochia/in Ciliciã usq; peruenit. Ptholomeus ergo ad antiochenos ueniẽs/rex ab illis & militibus ordinatur/coactusq; duo sibi diademata superposuit/unũ asiæ/alteꝝ ægypti. Benignus aũt & iustus existẽs/nec cõcupiscens aliena/sed & futura ꝓuidẽs/recusare regnũ decreuit ne romanos offenderet/ideoq; antiochenos in cõtionẽ cõgregans/flectit eos ut demetriũ susciperẽt/dicẽs eũ nequaq̃ pro patre dolorẽ seruaturũ/si bene mereretꝫ ab eis/doctorẽ aũt ibonis & ducẽ se illi esse/nec se fallacibus negociis immiscere/sibi aũt dicebat ægypti regnũ sufficere. Quæ disserens flectit antiochenos demetriũ suscipe Alexãdro uero cũ magna militia uel apparatu ad Syriã a cilicia profecto/terrãq; antiochenoꝝ prædante ptholomeus cũ genero cõtra eũ duxit exercitũ. nã iã filiã suã matrimoniali iure demetrio contradiderat/& uincens alexãdrũ/ad arabiã fugauit eũ. Cõtigit aũt in prœlio/ut equus Ptholomei nocẽ elephãtis audiens. Ptholomeũ iactaret. Quod cũ uidissent hostes/impetũ sup eũ fecerũt/multisq; uulneribus caput eius ꝓforantes/ad periculũ mortis eũ adduxerũt. Sed custodes corporis eius rapiẽtes eum liberauerunt/& ita per quattuor dies defectus iacuit/ut nec loqui nec intelligere potuisset. Alexandri uero caput arabũ potentissimus Zabilus abscidens ptholomeo transmisit. Qui die quinto releuatus a uulneꝝ dolore/suauẽ sibi rem summũq; spectaculũ alexandri morte simul & capite uidit/q tamẽ paulopost uitã finiuit/pro alexãdri morte gaudio summo cõpletus. Regnauit ergo asitꝫ alexander qui dictus est balans annis quinque/sicut in aliis demonstratũ est. Suscipiens uero principatũ demetrius qui Nicanor appellabatꝫ fraudibus corrumpere cœpit ptholomei militiã oblitus/& q; socer eius & auxiliator fuisset/& affinis per cõnubiũ Cleopatræ. Quapropter milites ptholomei ad alexandriã cõfugierũt. Elephantos aũt demetrius cõprehendit. Ionathas interea ꝓceps sacerdotũ ex omni Iudæa sibi milites congregans/arcẽ Hierosolymoꝝ obsidebat/ubi custodia Macedonũ/& transgressoꝝ multitudo iocata uidebatꝫ. Et hi quidẽ cõtẽnebant ionathan facientẽ machinamẽta/confidentes loci munitionibus. Noctu uero quidẽ maliuoli iudæi exeuntes/uenerunt ad demetriũ/arcis obsidionẽ nũciantes. Qui nuncio inciratus/exercitũ cõtra ionathan ab antiochia eduxit. Cũq; ad ptholomaidẽ peruenisset/scripsit ionathæ/præcipiens ad ptholomaidẽ eũ citius occurrere. Ionathas aũt obsidionẽ quidẽ minime soluere decreuit/seniores uero populi & sacerdotes cõgregans/& aurum & argentũ & uestẽ/cum multitudine donoꝝ deportans/ad demetriũ usq; peruenit. Quæ cũ obtulisset/iram eius molliuit/& honoratus firmum ab eo principatũ sacerdotii suscepit/quẽ a regibusante ipsum donatũ possidebat/accusantibusq; eum transfugis. Demetrius eis non credidit/sed & petenti quatenus pro omni iudæa/uel tribus prouinciis. Samaria/uel ioppe/uel Galilea/trecenta tãtum daret talenta pro omnibus his epistolã ei præstitit/quæ uerba hmõi continebat. Rex Demetrius ionathæ fratri/gentiq; iudæoꝝ salutẽ. Exemplũ epistolæ quã Lastheni cognato nostro scripsimus transmisimus nobis/ut eam noueritis. Rex demetrius Lastheni patri salutẽ. Iudæoꝝ gẽti nobis amicæ/nostraq; iussa seruanti/pro fide decreui dona præbere/& tres possessiones afferema. Belscelida/uel Ramathe quæ additæ sunt iudæis de Samaria/& his attinentia/quantacunque ad imolantibus

Hierosolymorum

Hierosolymoꝝ reges accipiebant ante me/uel quæcūq; de fructu terræ/uel plantatis/oiaq; alia q̄ nostro cōpetunt iuri/uel paludes salis uel ꝑ coronis quæ nobis offerebātur eis concedo/ & nihil extorqueatur ab his amodo & īposteꝝ. Cura igit̄ ut huius epistolæ fiat exemplar & detur Ionathæ/quatenus in nobili loco tēpli reponat̄. Hæc scripta fuerant. Videns ergo Demetrius pacē nullūq; suspectū se periculū/nec belli timorē/soluit exercitū stipendiaq; eoꝝ iminuit: & solisillis sumptus præbebat/ q cū eo a creta uel aliis insulis uenerāt. Vnde odiū uel inimicitiæ militū cōtra eū cōflatæ sunt/qb⁹ ipse qdē nihil ꝑbebat/reges uero añ ipm eis ānonas ēt in pace subministrabāt/ut eos i certamīb⁹ li oportet ꝑ se fideles & ꝑnos hērent/atq; patissimos in re bellica & pacis cū oi hērēt cōfidētia expetere.

De Tryphone Apameno q bellans contra Demetrium/Antiocho filio alexādri tradidit principatum componens amicitias cum ionatha. Cap. VIII.

NTelligens itaq; odium militū circa Demetriū alexandri qdam dux/apamenus genere/Diodotus noīe/q & Tryphon dicebat̄/uenit ad Malchū arabē/ qui filiū alexandri antiochū nutrierat /māifestansq; ei inimicitias exercitus quas cōtra demetriū hēbant dari sibi petebat antiochum/nam regē eum facere/uel paternū principatū ei se restituere dicebat. Qui primū resistebat/minime credens /post uero multo tpe tryphōe pertente/uincitur. Malchus/flexusq; uoluntate sua est ad ea quæ Tryphon petebat. Princeps aūt sacerdotum ionathas capere uolens arcē Hierosolymoꝝ/& iudæos transfugas/ uel impios oēsq; q ꝑ totā ꝓuinciam custodes erant/transmittentes ad demetriū legatos cū donis/rogabat ut de castellis iudæ custodes eiiceret. Cui rex non hæc tantū se ꝓbere/sed etiā his maiora ꝓmittebat/post finem belli qd̄ præ manibus hēbat/petebat uero eū & auxilia transmittere/mandans q; exercitus suus ab eo recessisset. Tūc ionathas tria milia militū eligens destinauit. Antiocheni uero Demetriū ꝓp hæc quæ passi fuerant abhorrentes/& ꝓp ꝓrem eius/q multa contra eos mala cōmiserat/tps seruabant quo potuissent eum inuadere/uidentesq; auxilia uenisse Demetrio ab Ionatha/arbitrariq; q multa congregaret auxilia nisi ꝓcederent eum arma cœperūt/& circūstantes aulam obsidionis mō: coacto exercitu parati regem conabant̄ opprimere. Ille ergo uidens populū hostiliter se cū armis inuadere colligens cōductos & ab ionatha transmissos iudæos/cū antiochenis cōfligit. quoꝝ uim non ferens uincitur. Videntes aūt iudæi sic antiochenos atrociter expugnantes: sup palatii culmen ascenderunt uñ illos uulnerantes/ipsi qdem ꝓp altitudinem tectoꝝ minime ledebātur/illos uero telis ꝓsternebant q̄ de supioribus ad iferiora iactabāt/& sic eos de ꝓximis domibus repulerunt. Deinde igne suppositō flāma totam ciuitatem ex lignis constructā tectoꝝ spissitudinē deuorauit. Antiocheni uero nequaq̄ ualentes extinguere ignē/ad fugam conuersi sunt/& cū iudæi de tecto ad tectū desilirēt/& ita eos ꝓsequerent̄/admirabilē contigit fieri antiochensiū depulsionē. Rex aūt ut uidit antiochenos filios suos/& uxores suas uelle saluare/q̄propter & pugnā reliquisse/per angustas uias inuadit eos/ & cōfligēs cum eis multos interfecit/ita ut cogerētur armis proiectis se demetrio tradere. Qui ueniā eis ꝓ factoribus concessit /seditionēq; cōpescuit. Donauit ēt iudæis ꝓrem prædæ. Cām item uictoriæ suæ factos eos ꝓfessus/gratias agens ionathæ ad Hierosolymā transmisit/laudans eum pro auxiliis destitis. Pòst aūt maliuolus cōtra eum extitit/ꝓmissioneq; fraudauit/bellūq; minatus est/ nisi cuncta redderet tributa/quæ iudæoꝝ prioribus regibus Syriæ ꝓsoluebat. & hæc feciſſet/nisi Tryphon īpetus eius ꝓhibuisset/& appatū eius contra ionatham/erga suas uertisset curas. Reuersus enim Tryphō ex arabia cum puero antiocho/imponit ei quāuis adolescenti diadema. Cūq; oēs milites transissent ad eum/Demetrium deserentes/bellum cōtra Demetrium producit/ & confligens cum eo uictoriā obtinuit/& elephantos cum antiochensium ciuitate subiecit. Demetrius uero uictus ad Ciciliam recessit. Antiochus aūt legatos ad ionathan destinans & litteras/amicum eum sibi parauit/ & principatum sacerdotii confirmauit & quattuor prouincias quæ terræ iudæorum additæ fuerant/insup & aurea uasa uel pocula/& purpureā uestem ei transmisit/hisq; oībus ei uti permisit: & fibulam aureā ei donauit primumq; amicū suum uocauit. Simonē autem fratrē eius ducem super omnem militiæ a regione Tyri usq; ad Aegyptum constituit. Ionathas ergo de donationibus antiochi gauisus mittens ad eum/& ad Tryphonē legatos amicum se eis processus est/& pugnare cum eo cōtra Demetrium insinuans ꝓ ꝓmiis laborum nō parua mala a Demetrio se esse perpessum. Concedente igit̄ antiocho a Syria uel Phœnice ut congregaret exercitum: quatenus cum ducibus demetrii confligeret statim ad ciuitates exiit. Quæ cum eum splēdidissime suscepissent: exercitum dare non distulerunt. Veniens aūt ad ascalōe ciuitatē: & munificēter cum donis sibi occurrētibus/hos ipse petebat/& unāquāq; humilis Syriæ ciuitatē a demetrio desistentē ad partes antiochi trāsire/ac secum bellum ꝓducere pro ultione demetrii: ex his q̄ quondā in eis peccasset/esse dicens dignas occasiones ꝓ quas hæc cogitare deberent. Cūq; flexissent ciuitates auxilium antiocho mittere peruenit Ad Gazā: sperans se & hoꝝ fidē ad antiochum cōuertere. Multum uero prætēr quod sperauerat aliter Gazæos inuenit/ qui durissima obiectione nō eum suscipere nec demetrium relinquere decreuerunt. Quod dū Iona-

thas/concitatus eſſet/ad obſeſſionē eoꝝ & afflictionē ꝓuinciæ paratꝰ.Na partē militiæ circa Gazaram diſponens cū reliq̄ ipſe percurrens/cuncta prædabat uel incendebat.Quæ cum uidiſſent Gazæi/nul lumq; auxiliū a demetrio ſibi ueniſſe cōſpicerent/& periculū ꝑſens/adiutoriū uero longe & incertū eſſe utrū ueniret optimū eſſe decreuerunt/hūc dimittētes illi obedire.Facientes igitꝰ ad ionathā amicitias auxilia ꝓmiſerunt.Hoies.n.ante malorū peritiā utilitates nō intelligunt ſuas ſed cū in malis fuerint conſtituti/tunc mente percipiunt & agunt/quæ nihil leſi facere debuerunt.Ionathas cōſentiēs eis de amicitiis/tollenſq; obſides ad Hieroſolymā tranſmiſit/ipſe uero totā ꝓuinciā percurrit uſq; ad damaſcum .dū demetrii duces audiſſet ad Cedeſſam cum multa mānu uenīſſe.Cedeſſa inter Tyrum Galilæam conſiſtit.Nā hoc deſiderabant duces demetrii/ut de Syria eum ad Galilæā traherent/putantes minime eū pati Galilæos ſibi ſubiectos affligi.Cunq; ionathas eis occurriſſet/Symonē fratrē ſuū in iudæa ducē reliquit.Qui multū exercitū de prouincia cōgregans.Bethurā obſedebat: locū iudeæ munitiſſimū. nam tenebat eam demetrii cuſtodia/ſicut & prius a nobis demonſtratū eſt.Vt ergo aggerē cōpoſuiſſe Symonē uiderunt/& machinamēta cōſtituiſſe/multaq; uſum induſtria cōtra Bethſuræ obſidionē timuerunt cuſtodes ne capto loco interirent/& mittētes ad Symonē/petebant fidē accipere/ne quid ab eo peſſimū paterent.Qui cū fidē dediſſet/illos quidē de ciuitate tulit/ſuāq; cuſtodiā ibi cōſtituit ionathas itaq; exiēs a Galilæa ab aquis quæ Geniſaron dicunt/nam ibi ſua caſtra poſuerat/ad campū qui dicit Aſor peruenit/neſciens illic hoſtes exiſtere.Demetrii uero duces cū ante unum diē cognouiſſent cōtra ſe ionathā uenire/inſidias ei per montē collocauerunt/ipſiq; cū electis militibus in cāpo ei occurrerunt.Quos cū uidiſſet ionathas ad pugnā paratos/hortabat ſuos.Illi uero quia demetrii ducibus per inſidias erant locati/a retro iudæos inuadūt.Qui cū timerēt ne in medio capti perirent/ad fugā ſe dederūt.Et ibi quidē oēs reliquerunt ionathan/pauci uero cū eo numero quinquaginta remanſerūt/& Mathathias Salomoni/& iudas calfi/qui duces erant totius exercitus.Hi audacter & inſperate ſup inimicos irruētes/atrociter eos fugauerunt.Tūc uero milites ionathæ qui diſceſſerant ut uiderunt hoſtes ad fugā uerſos congregati perſequebant eos & hoc fecerunt uſq; ad Cedeſſam/quo caſtra hoſtiū erāt.Victor igitꝰ ionathas in illa pugna refulſit duo milia ꝓſternens inimicoꝝ/& ad Hieroſolymā reuerſus eſt.Qui cū uidiſſet oſa ſibi dei ꝓuidentia ſecundū ſuam accedere uolūtatē/legatos Romā deſtinauit/reuocare cupiens olim cū gēte iudæoꝝ amicitias celebratas/ſuiſq; legatis præcepit/ut redeūtes ab italia/ p Spartiatas tranſirent/quos deberēt ad memoriā amicitiæ uel cognationis reducere.Qui cū romā ueniſſent & ingreſſi ad ſenatū.mandata principis ſacerdotū ionathæ dixiſſent/ꝙ eos mitteret amicitias renouare/quæ prius per ſenatū de iudæoꝝ amicitiis fuiſſent ſtatutæ.Senatus dedit eis reportandas epiſtolas ad oēs Aſiæ reges/& magiſtratus ciuitatū. quatenus per eos illeſi ad ꝓpria remearent.Reuertentes aūt ad Spartiatas uenerunt/& epiſtolas ionathæ eis porrexerūt/ cuius exēplū hmōi fuerat.Ionathas ꝓnceps ſacerdotū gētis iudæoꝝ/ uel curia & collegiū ſacerdotū/præſidibus & ſenatui/& populo Lacedæmoniorꝝ ſalutē.Si ſalus nobis publica uel priuata bene procedit/ſic eſt ut uolumus. ſalui aūt ſumus & nos in prioribus tamen temporibus epiſtola noſtro pricipi ſacerdotū Oniæ a ueſtro rege Areo/& ab omni populo miſſa eſt de ueſta ſimul & noſtra cognatione/cuius exemplū ſubiacet epiſtolæ/quā quidē libenter ſuſcipimus & populo & areo fautores facti ſumus/nō egentes huius rei approbatione/quia per ſacras noſtras litteras hoc eſſe credimus.Initio ergo recognitiōis nō credidimus nos primi facere/ne præripere uideremur ueſtrā gloriā.Multo uero tranſacto tēpore/ex quo familiaritas cōmunis extitit/in ſacris & cōſtitutis diebus deū pro ueſtra ſalute uel uictoria ſacrificiis deprecamur/& cū multa nos circūſtetiſſent bella per anaritiā uicinoꝝ nec uobis nec aliis propinquis moleſtos nos eſſe decreuimus.Poſtquā autem hoſtes expugnauimus/legatos ad Romanos trāſmiſimus.Numeniū antiochi/& antipatrū iaſonis ſenatorio apud nos ſeptos honore/quibus dedimus ēt ad uos epiſtolā/quatenus renouēt uobiſcum cognationē.Bene igitꝰ facitis ſi & uos reſcripſeritis & mandaueritis ſiquid forſitan idigetis minime dubitantes/nos erga ueſtrū affectū ſpigros exiſtere.Lacedæmonii uero libenter legatos ſuſcipiunt/& componentes pacta cū eis de amicitiis dimiſerunt.Eodē tēpore tres hæreſes iudæoꝝ fuerant/quæ de rebus humāis diuerſa credebāt/ quaꝝ una Phariſæa dicebatꝰ/altera Sadducæa/tertia Eſſenorū.Igitꝰ Phariſæi dicebant:fata nō omnia/ſed aliqua gubernare/altera uero quæ accidunt per ſe conſiſtere/genus aūt Eſſenoꝝ omnia ſub fato eſſe confirmat/& nihil eſſe/quod hominibus nō illius decreto ꝓueniat.Sadducæi fatū quidē nihil eſſe eſtimant:neq; per eū humana cōcludi/ſed omnia noſtræ ſupponūt poteſtati/bonorumque noſipſos autores fatentur/& peiora per noſtrā elegi dementiam.Sed de his quidem certius in ſecundo hyſtoriæ iudaicæ libro demonſtrauimus.Demetrii autem duces cum uellent pugnam in qua uicti ſunt reſtaurare/ampliores priori exercitu uires congregantes/contra ionathan uenerunt.Qui cum audiſſet hoc/citius eis ad amathitidem occurrit/neque tradere decreuit/uſquequo ingrederentur iudæam/caſtraque diſponens nō longius ab hoſtibus quinquaginta ſtadiis mittit ſpeculatores qui caſtra deberent hoſtium perſcrutari.Cunque omnia enūciaſ

ſent

ſent/& aliquos nocte cœpiſſent/qui aduerſarios ſupuẽturos indicabãt/cuſtodias extra diſpoſuit/& exercitũ p totã nocte armatũ hẽbat ꝓcepitq; ut forti animo eſſent/& ſi oporterẽt et nocte pugnarẽt/ ne repẽtino ipetu turbarentur. Demetrii uero duces cũ audiſſent ionathan cognouiſſe ſuum cõſiliũ/ perturbati q; inimici mãifeſtati fuiſſent/ nullomodo ualebant per inſidias eos inuadere. ex eo q; ſe credebant non eſſe pares ionathæ. Nã militibus fugam meditati ſunt multaq; facientes incendia di/ ſceſſerunt/ita ut hæc uidentes iudæi/putarent eos eſſe manſuros. Ionathas aũt cum ad caſtra eorum mane ueniſſet/inuenit eam deſerta. Cũq; intellexiſſet eos fugiſſe perſequebatur/quos nullatenus ua/ luit cõprehendere. Nam iam Eleutherũ noĩe fluuiũ trãſierant. Vnde reuerſus ad arabiã. Nabutheos expugnabat/multamq; eoꝝ ꝓdã abigens/captiuoſq; duces/peruenit ad damaſcum/ubi oĩa illa repo ſuit. Per idem tẽps frater eius Symon oẽm peragrans iudæã & palæſtinã/uſq; ad ſcalona muniuit ca/ ſtella. Quæ cũ ædificiis & cuſtodiis tuta feciſſet/ad ioppẽ puenit/& occupans eã/ magnã introduxit ibi cuſtodiã. Nã audierat ioppẽſes uelle ducibus Demetrii tradere ciuitatem. Hæc ergo poſtquã io/ nathas & Symon tractauerunt/ad Hieroſolymã ſunt reuerſi. Cũq; oẽm populum ad templũ congre/ gaſſent. ſuadebant muros Hieroſolymoꝝ refabricandos/& dirutam partẽ muri tẽpli reconſtruendã altiſq; turribus muniendam/necnõ & in media ciuitate alium ædificare murum/ut cuſtodibus arcis alimentorũ copia negaretur/ inſuper ẽt caſtella quæ ſunt in prouincia facerent tutiora uel fortiora. Cui dum & populus de bene propoſitis conſenſiſſet/ipſe quidẽ mœnia ciuitatis ædificabat. Symonẽ uero miſit prouinciam cõmunire. Demetrius autem tranſiens ad Meſopotamiam peruenit. Quã cũ uellet cũ Babylone & ſuperioribus prouinciis obtinere/ut exinde occaſiones de toto acciperet ipe/ rio/tunc Græci uel macedoniã habitantes ut eis propemodũ cõuenirent legationẽ ad eũ miſerunt/ promittentes ei ſubuenire ſi ad illos tranſiret/& tradere ſe/uel expugnare cum eo regẽ Parthorũ Ar ſacẽ. Qua ſpe ſubito egredit ad eos/ut ſi parthos deuinceret/ireſq; reſumeret/regẽ Tryphonẽ po/ ſtea debellaret/lõgeq; eũ a Syria pelleret. Quẽ cũ pno ſuſcepiſſẽt aio puinciales: multos cõgregaſſet uiros/bellũq; & militiã oẽm aduerſus arſacen pduxiſſet ipſe uinus capitur/ſicut alibi iã retulimus.

Quemadmodum Tryphon Demetrio a Parthis capto/contra fœdus fraudibus ionathan cõ/ prehendens interfecit. Fratremq; eius Symonem cui gens iudæorum principatum tradidit/fraudi// bus circũuenire uolens minime prœualuit. Capi. IX.

TRyphon autem cum mortem Demetrii cognouiſſet/perfidus antiocho cœpit exiſtere. Inſidiabatur enim/qualiter eum interficiens/ipſe regnum teneret. Impediebant uero im/ petum eius & uoluntatem amicitiæ ionathæ/quas cum antiocho habebat. Vnde primũ Ionathan ſtatuit occidere/& tunc aduerſus antiochum accedere. Fraudibus ergo uel do// lo cogitans ionathan conſumere/ad Bethſuram ab antiochia uenit/quam græci Scitopolim appel/ lant/ubi cum electis quadraginta millibus ei ionathas occurrit/putans ad bellum eum uenisſe. Try/ phon uero cum ionathan uidiſſet ad pugnam paratum/donis eũ pacauit/ſuiſq; ducibus ut ionathæ obedirent præcepit/per hæc fidem ſuam uolens confirmare cũctamq; ſuſpitionem depellere/quate/ nus confidentem/& incautum/nihilq; preuidentem caperet/& perſuaſit ei ut exercitum dimitteret/ quem fruſtra dicebat eſſe fatigatum ab eo nequaquam bello exiſtente/& undique pacem rebus ha// bentibus/ſed tenere paucos & ptholomaidem ſimul uenire ſupplicabat/nam tradere ei ciuitatem/& omnem prouinciæ moderationem/ſe ueniſſe profitebatur. Ionathas ergo nihil mali ſuſpicatus/ſed uera fide uel uoluntate Tryphonem hæc ſuadere credens exercitum dimiſit/ tria milia ſecum ſola tenens. Ex quibus in Galilæa duo milia relinquens/cum mille tantum militibus ad ptholomaidem Tryphonem comitatus ſuperuenit. Vt uero intranit ptholomaidẽ/portas ſtatim ciues ſeruauerunt/ ſecundum q; eis a Tryphone erat præceptum/& ionathan uiuũ capientes/oẽs qui cum eo erant in/ teremerunt. Miſit quoque Tryphon ilico ad Galilæã/qui relictos duo milia interficerent. Sed hi cũ fama perueniente captionem ionathæ comperiſſent/antequã uenirent a Tryphone miſſi armis cir/ cundati prouincia proceſſerunt. Tunc ſatellites Tryphonis cum uidiſſent eos pro anima decertare/ nullã eis moleſtiam inferentes/ad Tryphonẽ reuertunt. Hieroſolymitæ aũt cum audiſſent ionathan captũ/& cũ eo milites periſſe/flebãt illius interitũ/& ſũma de ipſo queſtio apud oẽs fiebat/ magnuſ// que timor eos inuadens/cõtriſtabat ne eis uirtute uel prouidentia ionathæ priuatis/uicinæ gẽtes ini/ micæ/& propter ionathæ mortem iniquitate/contra ſe bellũ cõſtituerent/& ad mortis pericula per/ uenirẽt/quæ ſicut ſuſpicabant euenerunt. Nã gentes mortẽ ionathæ cũ audiſſent/cõtra iudæos bella re cœperunt tanq; indigentes duce. Tryphon ergo exercitũ multũ cõgregans/ad iudæã aſcendere ſta tuit/ut Hieroſolymam debellaret. Symon autem uidens Hieroſolymitas metuentes cœpit eos allo// quio cõfirmare quatenus forti animo eſſent/nec pertimeſcerent Tryphone ſuperueniente. Et cõuo/ cans in templo populum alacriorem eum ſuis uerbis effecit hinc allocutionis initium ſumens. Pro noſtra inquit libertate o uiri iudæi me dudum cum patre uel fratribus mori paratũ/quis ignoret. Si/ quidẽ exempla mihi plurima nõ deſunt. Mori enim pro legibus uel patria religione noſtram fami/

ſiam nullus timor inuadit qui hanc uolũtatẽ ab anima noſtra poſſit eiicere/ſed introducat magis de/ſideriũ uitæ uel gloriæ. Quapropter nõ uti indigentes duce magno qui laborare/uel pati ꝓ uobis re/cuſet/ſequimini me ꝓno animo ubicũq; perduxero/nec.n. melior meis fratribus exiſto ut meæ pec/cata animæ/neq; peior/ut quod illis uiſum eſt optimũ pro patriis interfici legibus/uel ꝓ dei religio/ne deuitẽ/ſed in quibus me oportet ꝓpriũ illis fratrẽ oſtendere/in his me demonſtrabo cõſimilẽ. Cũ fido.n.in deo ultionẽ ab inimicis expetere/uoſq; oẽs cũ uxoribus uel filiis ab eoꝝ uiolẽtia liberare tẽ/plũq; incolume cũ dei auxilio reſeruare. Nã uideo gentes cõtempſiſſe uos/tanquã ducẽ nõ habentes bellaq; ꝓparaſſe. Cũ hæc Symõ uerba ad plebẽ feciſſet/cõfeſtim depulſo populus animis metu auda/ciam ſumpſit deſperanſq; ad ſpẽ bonã repente mutatus eſt/& unanimiter exclamauit nutu dei eſſe Symonẽ ducẽ & iudæ uel ionathæ fratrẽ ꝓncipatũ tenere dignũ/ſe quoq; omnibus eius ꝓceptis obſe/cuturũ ꝓmittens/ducis ei cõtulit dignitatẽ. Tũc Symon cõgregans oẽs ſui exercitus bellatores feſti/nauit ciuitatis muros reconſtruere/turribuſq; altis & fortibus eã munire. Deſtinauit ẽt ionathan quẽ/dã amicũ ſuũ/filiũ abſalonicũ militibus ad ioppẽ/imperãs habitatores eius eiicere/nam timebat ne/ciuitatẽ traderent Tryphoni/ipſe uero hieroſolymã tuebat. Tryphon autẽ exiens ab ptholomaide/cum multo exercitu ad iudæã uenit/ionathan ligatũ ducens. Cui Symon occurit ad ladã ciuitatem/quæ ſuper montẽ iacet/unde ẽt Iudeæ cãpi pateſcunt. Cũ uero Tryphon a iudæis audiſſet/ducẽ Sy/monẽ cõſtitutũ/direxit ad eũ fraudibus uel dolo cupiens hunc quoq; circunuenire/iubetq; ei ſi uel/let fratrẽ ionathan redimere/ut mitteret argenti talenta centũ/duoſq; filios ionathæ quatenus fides illi haberet poſt dimiſſionẽ/ne iudæã in ſua ditione redigeret/quia & tunc nõ pro alia re/niſi pro de/bito uectigaliũ eum ſe ligaſſe confixerat. Tum Symon intelligens artẽ Tryphonis/quia ſi & argen/tum mitteret/ille tamẽ fratrẽ eius minime laxaret/ſed & filios eius hoſti tradi fruſtra cognoſcens:ta/men territus ne a populo accuſaret/ſe cãm fraternæ necis extitiſſe/q; nõ pecunias/nec filios pro ip/ſo cõtraderet/colligens exercitũ mandata Tryphonis indicauit dicens q; hæc dolo uel inſidiis ple/na ſint/tamẽ optabilius eſſe pecunias/ſed & filios eius tranſmittere q̃ propoſitis a Tryphone non obediens/putaret nõ uelle fratrẽ abſolui/initoq; cũ ſuis Symon tractatu/filios ionathæ pecuniaſque tranſmiſit. Quas Tryphon cũ accepiſſet/nec fidẽ ſeruare/nec ionathan abſoluere uoluit/ſed mox exercitũ colligẽs/ad ꝓpria remeauit/ordinatoq; itinere per idumæã ad Hieroſolymã aſcendere cupi/ens/uenit ad Doram ciuitatẽ iudeæ. Præcedebat uero cũ exercitu Symon/caſtra cõtra eũ ſemper diſ/ponens. Quod cognoſcentes hii qui in arce erant Hieroſolymitana ad Tryphonẽ dirigũt/rogãtes eũ ad ſe ociuſi ꝓperare/quatenus alimenta eis præberet. Ille ergo per noctẽ illã equitatũ parauit q̃ſi hye/roſolymã aſcẽſurus ſed niue uehemẽti ea nocte cadẽte/iter inuiũ reperit eqs uel peditibus ſuis. Qua/cauſa obſtante nequiuit ab hieroſolymã Tryphon aſcendere/ſed reuertens ad Ciriem & prope Ga/laditidẽ ingreſſus/ionathan ibi perimi & ſepeliri iuſſit/& ita ad antiochiã peruenit. Symon autem/ab laſca ciuitate tranſferens oſſa fratris ſepeliit in patria ſua/luctum maximũ omni ſuper eum popu/lo faciente. Tunc Symon igens mauſoleũ fabricans/patri ſuo/fratribuſq; ſepulturã ex albo & polito/lapide conſtruxit/opus mirabile/conſpicuumq; faciens/cuius q; portam undiq; colũnis ſuſtentanti/bus ex uno lapide uiſu mirabilem ſtatuit. inſuper pyramidas ſeptem parentibus/uel unicuiq; germa/norũ ſingulas ſuperpoſuit/magnitudine uel decore lucentes/quæ hactenus ſeruantur. De ſepultura quidem ionathæ/& de ædificatione monumentoꝝ/hoc ſtudiũ Symonis agnouimus. Defunctus er/go eſt ionathas principatũ agens ſacerdotii/perq; annos quatuor gentẽ continuit iudæoꝝ. Et de la/bore quidẽ mortis eius in mutuis documentis publiciſq; monumentis primi anni Symonis benefa/ctoris/& iudæoꝝ principis ſcriptum eſt. Itaq; iudæi fœliciter aduerſarios uicinos ſuperauerunt/cum Symon Gazaram ciuitatem/uel ioppẽ/uel Iamniam denaſtaret/arcemq; Hieroſolymoꝝ deponeret/ne forte inimicis refugium eſſet unde percurrentes ledere eos poſſent. Quod cum feciſſet/optimum & utile putauit ẽt montem ſuper quem arx conſtituta erat deſtruere. Quo multitudo cunctiq; in/greſſi/montẽ deſtruebant/& nec die de nocte ceſſantes per tres annos/depoſuerunt eum ad ſolum/cã/pumq; planiſſimũ fecerunt/ita ut eminentius tẽplũ excelleret/arce uel monte depoſitis. Ea quæ tem/poribus Symonis geſta ſunt/hunc continet modum.

Quomodo Tryphon occiſo ionatha/perfidus exiſtens antiocho alexandri filio/qui Theos no/minabatur/ipſum interemit/& obtinuit principatũ eius/cuius inſolentiã declinans exercitus/contulit ſe ad Cleopatram uxorẽ Demetrii/quæ uiduata morte eius/fratrẽ ipſius antiochum/qui pius dicebatur/ad nuptias ſuas & ad ꝑium inuitabat. Capi X.

POſt captiuitatem demetrii/nõ multo poſt alexãder filiũ antiochũ qui Theos noia/bat Tryphon iteremit tutor eius q̃rto impii eius ãno/aicos ãt & familiares ſuos ad mili/tes trãſmiſit/& multas dare pecũias pollicet:ſi eũ regẽ ordinarẽt. Nã demetriũ a pr̃ibus ca/ptũ nũciabat teneri. frem uero ei⁹ãtiochũ ſi ꝓncipatũ obtineret/multa peſſima eis factu⁹/ẽ dicebat dũ ꝓditionẽ eoꝝ ulciſceret. Qui cũ ſpaſſẽt affluẽtia pecũiaꝝ ſub regno try/

phonis

phonis frui/ꝑcipē cū cōstituūt. Tryphō ergo ut regni insigniā suscepit/cōtinuo nequitiā suā patefe cit/& inotuit oībus/qa q ꝑuatus humiliter multitudini obsequebaᵗ/nō hoc uolūtate bona/sed ipos sibilitate faciebat. Postq̄ uero regnū adeptus ē/exuēs se simulationē uerus tryphō apparuit/cœpit/ q; potius extraneos q̄ clientes diligere. Pro q̄ re exercitus eius recedēs ab eo ad cleopatrā Demetrii uxorē cōtulit se/q̄ tūc in seleucia cū filiis erat cōclusa. Errātē uero fratrē demetrii antiochō/q Sother dicebaᵗ/nullaq; ciuitate eū admittēte tryphōis timore/mittit cleopatra/ad suas eū nuptias/& ad im/ periū iuitās. Quē ad hoc iuitauit suadētib⁹ amicis/& timore uolētib⁹ tryphōi ciuitatē seleuciā aperiē

Quomodo Antiochus cognomēto pius/potius nuptiis Cleopatre uxoris fratris sui Demetrii & crescens indies/exercitū ꝑduxit aduersus Tryphonē/quē obsidens in Dora castello/accepit auxiliū & solatiū a Symōe principe sacerdotū & de morte Tryphonis. Capi. XI.

Vnq; intrasset Seleuciā Antiochus/& fortitudo eius p singulos dies crescceret/exiit pu/
c gnaturus contra tryphonē. Quem uincens/a superiore Syria repulit ad phœnicē/& in Dorā castello munito conclusum obsidebat/mittitq; ad Symonem principē sacerdotū Iudæoq; legatos pro amicitiis uel auxiliis. Qui cū libenter petitionem suscepisset/pecu/ nias multas tum alimentis/militibus doram obsidentibus large ꝑbuit: ut antiochus eū inter necessarios amicos pauco tpe pateretur. Nam Tryphon dum a castello dora ad apamiam fuge re/captus in ea conclusione peremptus est tertio sui regni āno.

Quēadmodū Tryphone interēpto. Antiochus oblitus beneficioq; Symonis Cēdebeū cū exer citu misit ad expugnandū eum/quē tamen Symon pugnās fortiter deuicit. Ca. XII.

Ed antiochus auaricia uel pranitate sua Symonis obliuionē una cū ministratis pecuniis &
alimētis cōcepit/uiresq; militares cuidā Cēdebeo amico tradēs ad depcationē iudeæ ca//
f ptiuitatēq; Symonis misit. Sed cū symon audisset antiochi ꝑuaricationē licet senex eēt/ tamen eo q; nihil ab antiocho iustū fieri uideat/cōcitatus ad audaciā sup ætatē suā iuueni lē fortitudinem accepit/& disposuit quidē filios cū belicosissima pte militū ipe uero p aliā ptē militū cū reliqs uiribus prexit ad bellū/multosq; i ualibus montiū ad insidias locabat/nulluſq; cōactus ei⁹ eua sit/ꝙ oēs hostiū uicēs exercitū i pace reliquā uitā agebat. ná & ipe cū romāis de auxiliis cōposuerat.

Quod a genero ptholomei in conuiuio dolo peremptus est Symon. Ptholomeus aūt uinciens uxorem/& duos filios eius/principatū ipse tenere conatus est. Capi. XIII.

IGitur annis octo principatū sacerdotii Iudæoq; regens. moritur in cōuiuio per insidias Ptholomei generi/& uxorē eius cū duobus filiis capiens/& uinctos hīs misit/ ut ter tiū ioannem q & Hyrcanus nocabaᵗ/apprehenderet. Quod cū sensisset inuenis/ eua// sit periculū/& ad ciuitatem festinauit/cōfidens de populo pp patris sui beneficia. Ptho lomeiq; odiū. Properātem uero per aliam portam ptholomeū intrare/populus expu// lit/nam Hyrcanū receperat. Hinc ptholomeus ad aliquod castellū noie Dagō in Hierico discessit.

Vt nouissimus filiorum Symonis Hyrcanus ducatum accipiens/obsedit multo tēpore ptholo/ meum in castello quod Dagon uocatur. Capi. XIIII.

ACcipiens aūt paternū ꝓcipatū Hyrcanus deū hostiis ꝓlacauit/& ira cōtra ptholomei mi litiā ꝑduxit exercitū. Et cū ad locū ꝓueniſſet/in aliis oibus hostē circūueniens ꝑualebat/ uincebaᵗ tñ matris & fratrū amore/quos sup murū ptholomeus trahens in cōspectu eius torquebat/& ꝙcipitare minabaᵗ si nō ab obsidione discederet. Hyrcanus aūt quantū re// mitteret de obsidionis industria/tantū carissimis putabat offerre subsidia/nedū male paterenᵗ/eius crudelitati reputareᵗ. Mater aūt ꝓtendens manus petebat/ne pp eos differret/sed multo magis ipe/ tu castellū inuaderet/inimicoq; suæ ptāti subacto/pro carissimoq; tormentis rederet retributionem/ sibi quoq; extimans hoc esse utilimum si per suam mortem hostes atrocius deperirent. Hyrcanū er// go petitionibus matris incensum castellum capiendi furor tenebat. Rursus uero cū uidisset matrem cedi uel dissipari soluebaᵗ/& pro ingestis matri tormentis/impetum deponebat obsidionis/taliq; ne cessitate obsidionis protractus septimū annum expleuit/in quo sp iudæi uacant. Ná per septem hūc obseruant/sicut in septimis diebus. Quapropter ptholomeus a bello solutus/occidit matrem & fra/ tres Hyrcani & fugit ad Zenonem qui Cotilas appellabaᵗ in philadelphia tyrānidem exercentem.

Quemadmodum antiochus exercitum ducens cōtra Hyrcanū castra soluit accipiens ab hyr cano talenta trecenta & amicitias cum eo composuit. Capi. XV.

Ntiochus aūt in festus Symoni de interitu sui exercitus contra iudæam accessit quar to āno sui iperii ꝓmo uero Hyrcani olympiade cētesima sexagesima secūda. Cūq; de uastasset/ꝓuinciā. Hyrcanū in ciuitate inclusit. quā septē aciebus circūdedit nihil tamē ꝓficiebat pp muroq; munimina & pp obsessoq; uirtutem necnō & aquarū iopiā qua pp siccitatē domabaᵗ. In pte uero planissima turres statuit celsiores nūero centū tres/ tecta unaquaq; habente sup qs militares ordines disposuit multosq; quotidie labores cōgressus infe/

rebat/foſſáq; latã & altiſſimã cõſtruẽs/muros ciuitatis depoſuit. Iudæi ergo multas incurſiones cõtra moliebant/& ſigdẽ icautos aduerſarios inueniſſent/peſſime eos cõterebant ſi uero ꝓſenſiſſe eos cognoſcerent/inocui rediebant. Vt uero noxiã multitudinẽ intra ciuitatẽ hyrcanus attendit cõſumẽdis citius neceſſariis: nihilq; populo prodeſſe cõſpexit in utilẽ eius partẽ ſecerniens foras ciuitatẽ emiſit/quæ uero bellicoſa & fortis erat: hãc tantũ retinuit. Antiochus aũt ꝓiectos egredi uetabat. Qui dũ inter muros errarẽt/ſeuiſſimis tormẽtis miſerabiliter aĩas exalabãt. Cũ uero feſti dies tabernaculoꝝ uenirent miſerati eos intra ciuitatẽ denuo receperũt. Hyrcanus itaq; ad antiochũ legatos direxit/petẽs inducias ſeptẽ dierũ/pp feſtiuitatẽ deiq; ſupplicationẽ. Qui cũ audiſſet/reſpondit legatis/Immolate. Necnõ ẽt ad ſacrificiũ magnificentiſſimũ deſtinauit tauru/cornibus inauratis & pocula plena oĩbus aromatibus aurea uel argentea/quod ſacrificiũ adductũ ſuſceperũt/qui ante portas ſtabant & ad tẽplũ duxerũt. Antiochus aũt iſte exercitui melius antiocho Epiphanæ claruit/nã ille capiens ciuitatẽ/porcos ſup arã ĩmolauerat/& ius carniũ ꝓ totũ tẽplũ ſparſerat: ẽt leges iudæoꝝ paternáq; religionem confuderat/pp quæ gens rebellauit/& minime reconciliari paſſa eſt. hũc uero Antiochũ pp pietatẽ religionis/oẽs piũ uocauerũt/laudantq; modeſtiã eius. Hyrcanus ẽt aĩaduertẽs ſtudiũ ipſius erga deũ/petiuit eũ ut patriã eis cõuerſationẽ reſtitueret. Qui cũ refutaſſet peſſimũ cõſilium/ſuadẽtiũ gentem capere legibus diſſonantẽ/ad oẽm pietatẽ flexus/legatis reſpondit/ſi traderẽt arma/partẽq; tributoꝝ/ioppe aliarũq; ciuitatũ circa iudæã exiſtentiũ ſoluerẽt/& cuſtodias in ciuitate ſuſceperũt/cõfirmans ꝓ pactũ/finiret bellũ. Iudæi uero oĩa pferre ꝓter cuſtodiã cõſentiebãt/quã nõ pp aliud niſi ꝓ dſimili cõuerſatione recuſabãt/pro cuſtodia tñ obſides dare ꝓfitebant/& talẽta argenti qngenta/ex qbus ſtatim trecẽta cũ obſidibus obtulerunt inter quos erat Hyrcani. Quæ cũ ſuſcepiſſet rex antiochus & corã ciuitatis depoſuiſſet obſidionẽ ſoluens diſceſſit. Hyrcanus uero ſepulchrum Dauid aperiẽs/qui multo ditior quondã regibus fuit/tria milia talenta pecuniarum exinde ꝓtulit/ex quibus primus iudæorum cœpit peregrinos alere. Compoſuit etiam cum antiocho amicitias ſuſcipienſq; eum intra ciuitatem/munificenter abundeq; militibus oĩa neceſſaria miniſtrabat. Cumq; exercitum antiochus contra Parthos duceret/cum eo Hyrcanus egreſſus ẽ. De his eſt teſtis Nicolaus Damaſcenus/ſic in hiſtoria docẽs. Trophæum ſiſtens antiochus iuxta fluuium Lycum/ubi uicerat indathim parthorũ ducem/ibi duobus diebus remoratus eſt/petente Hyrcano iudæo/pp aliquam patriam iudæorũ celebrationẽ/in qua non erat legitimum eos proficiſci. Et quidem hæc non eſt mentitus. Nam quinquageſima feſtiuitas poſt ſabbatum inſtabat/in qua minime licet nobis uel in ſabbatis uel in feſto die uiã am conficere. Tunc.n. Antiochus cũ arſace parthorum rege confligens/& multũ perdẽs exercitum interiit. In regno autem Syriæ frater eius demetrius ſuccedit. Arſace aũ a captiuitate ſoluente eo tpe quo antiochus parthorum terram ingreſſus eſt/ſicut prius demonſtratum eſt.

De Hyrcani militia poſt mortem antiochi apud parthos defuncti contra Syriam/& ꝙ multitas potẽtes ciuitates obtinuit. Capi. XVI.

HYrcanus uero antiochi morte cognita/ſtatim ad Syriæ ciuitates expeditionẽ pauit arbitratus ĩparatas eas & deſertas pugnatoribus defenſoribuſq; iuenire/qđ ẽt euẽit. Nã Medabam cũ multũ exercitus eius laboraſſet/ſexto mẽſe capit: poſt ẽt Samogã uel illas quæ uicinæ fuerũt/necnõ ẽt Sicimã. Garizim/gentẽq; Cutheoꝝ/quæ tẽplũ ædificatũ ad ſimilitudinem Hieroſolymitani poſſidebat/quod alexandri mandato Sanaballath dux cõdidit: pp Manaſſen ſuum generum: fratrẽ Iaddo principis ſacerdotũ/ſicut ſuperius intimauimus. Contigit uero tẽplũ hoc dirui poſt annos ducẽtos. Hyrcanus ergo ciuitates idumeæ Aboracũ. Mariſſam: cũctoſq; cũ domuiſſet idumæos pmiſit eis ꝓuinciam habitare/ſi circũciderent/legibuſq; iudaicis uterent. Qui deſiderio patriæ terræ circunciſionẽ & aliã conuerſationẽ iudæoꝝ prætulerunt/ideoq; ex illo tpe cœperunt eſſe iudæi. Quo facto Hyrcanus princeps ſacerdotum ſocietatẽ romanoꝝ renouare cupiens legationẽ ad ipſos direxit. Cũq; ſenatus ſcripta eius ſuſcepiſſet/compoſuit amicitias hoc mõ. Fãnius Marci filius/cõſul ſenatũ oẽm octauo idus februarias/in cãpum inſſit cõuenire/ꝓſente Lucio Mãlio. Lucii Mentinii filio/& Gaio Sempronio Falernæ filio/pp hoc quod legati iudæoꝝ petiuerũt. Symõ filius Doſithei/& Apollonius alexandri/& diodorus iaſonis/uiri optimi a populo iudæoꝝ deſtinati de ſocietate uel auxiliis exhibẽdis quã cũ romanis de publicis rebus habuerũt ut ioppe/& portus/& zora uel fontes/& ciuitates/ inſup & uillas quas antiochus pugnãs cõtra ſenatuſconſultũ tenuit reſtituant/& quatenus nec regii milites p terrã eoꝝ cum ſubiecti ſint tranſeant ut ẽt illa quæ p antiochũ geſta ſunt/cõtra ſenatuſconſultũ cenſeant/& legatos mittant/quatenus recipiant quæ ab antiocho ablata ſunt/& ꝓuinciã æſtimẽt uaſtatã/utq; eis ad reges & populos liberos litteræ darentur/quatenus ad propriam domum illeſi reuerterentur. Placuit igitur amicitias & auxilia cũ oĩnibus bonis/& a bono populo uel amico tranſmiſſis eſſe renouandas. De rebus autem ablatis reſponderunt conſulares/cum a ſuis negociis ſenatus uacauerit/feſtinabit in poſterum nullam in eos iniquitatem ab aliquo fieri/decernentes dare cõſulem Fannium publicas pecunias expendẽdas/dũ ad patriã remea-

rent

rent. Et Fānius quidē legatos iudæoꝝ remittit/pecunias publicas eis pstās ex senatusco sulto p quod debuisset cū tutela ad suā redire patriā. In his qdē pncipes sacerdotū Hyrcanus erat. Interea rex Demetrius cū exercitū aduersus Hyrcanū colligeret: nec tps ei/nec occasio data est/cū milites/& Syri malitiā eius abhorrerent/& p legationē peterēt ptholomeū Fisconē cognominatū/q̄tenus de genere Seleuci transmitteret eis/qui deberet accipere pncipatū. Ptholomeus aūt cū alexandro Zebēna exercitū mittēs/pugnaq; cōmissa Demetrius superat. Qui dū fugeret ad cleopatrā suā uxorē in ptholomaide/ab ea nō susceptus/tyrū recedens/tētus multaq; passus ab inimicis/interiit.

De amicitiis alexandri Zabine cognomine cū Hyrcano &qūo deuictus ab Hyrcano ātiochus cizycenus amisit iudæā/& de fœlicitate uel pace iudæoꝝ hyrcano pncipatū agente. Ca. XVII.

ALexāder aūt regnū accipiēs/& amicitia cū Hyrcano pncipe sacerdotū cōponēs/iteriecto tandē tpe/expugnatus ab antiocho filio Demetrii Crispi noīe occidit. Cūq; ātiochus imperiū Syriæ tenuisset cōtra iudæā exercitū destinare timuit. Audiens uero germanū suū & ipsum noīe antiochū ex eadē matre pgenitū multas uires cōtra se a Cizyco cōgregasse/eū intra puinciā statuit expectare/quatenus obuius icursionibus fratris antiochi resisteret/qui cizycenus dicebat/q; in illa ciuitate nutritus esset filius aūt fuerat antiochi qui soter nūcupabat/& uisam bello parthico terminarat. Hic ēt frater erat Demetrii crispi patris/Cōtigit uero ambos fratres mātā uxorē Cleopatrā duxisse quēadmodū & alibi retulimus. Cizycenus aūt antiochus ad Syriā pueniens/diu cū fratre bella cōmisit. Interi Hyrcanus oī tempore illo pace fruebat. Nā & ipse post mortē antiochi a macedonibus destitit: dū neq; ut amicus/uel subiectus aliqd eis pbuisset. Cuius res abūdāe creuerunt tpibus Alexādri Zebēnei/& magis tunc qñ hi fratres cōtra se pugnabāt. Nā dū bello occupati fuissent. Hyrcanus Iudæā cū licentia possidebat/multāq; pecuniarū summā collegit/āboſq; inter se dimicātes contēnēs/expeditionē cōtra Samariā ciuitatē ualde munitā pduxit/de qua suo loco referā qualiter ab herode sit cōdita/& sebasta noiata. Accedēs igit ad eā studiose obsidebat/memor malorū quæ Samaritæ cōtra Matissenos colonos & auxiliatores iudæoꝝ cōmiserunt/obedientes Syrorū regibus. Cum ergo mœnia undiq; circūdedisset/duplici muro cincta stadiis octoginta filios suos obsidioni præposuit. Antiogonum & aristobulū. Quibus iminentibus in tantā necessitatē famis Samaritæ inciderunt/ut ēt illicita tāgerent/& uocarent adiutorē antiochū cizycenū. Qui statim ueniens ad defensionē/uincit ab aristobulo/fugatusq; a fratribus/usq; ad Scitopoli currens euasit periculum. Hi rursus ad Samaritas reuersi: concludunt eos intra murū/ut secundo necessitate coacti Samaritæ/adiutorē uocarent antiochum/qui dum a ptholomeo Lathiro sex milia uiros petisset quos ptholomeus inuita matre direxit/nam necdum a principatu eum expulerat primum prædatorio mō inuadit Hyrcani prouinciā cum ægiptiis/non audiens apte pugnā cōmittere. Nam uires suas sciebat impares/sed sperans populatione & terræ cogere Hyrcanū a Samariæ obsidione recedere. Cūq; multos milites pderet insidiis circūuētos discessit ad Tripolim. Calimandro & Epicrati bellum iudaicū cōmittens. Callimander ergo aduersariis fugā simulantibus/& post reuersis statim consumitur. Epicratis autē manifeste pecuniis seductus. Scitopoli cum uicinis locis prodidit iudæis. Samariæ uero obsidione soluero non potuit. Igit Hyrcanus sub anni conclusione capiens ciuitatē/non hoc solo cōtentus est/sed totam deleuit Samariam. Nā sic eam uertit/ut uallū magis quā ciuitatem fuisse illic quisq; iudicaret. Mirabile tamen aliquid de principe sacerdotū Hyrcano dicit/quemadmodum ei deus locutus est. Nā referunt illo die quo filii eius cū cizyceno cōflixerāt/dū ipse in tēplo solus sacerdos adoleret thura/audisse uocem q; filii eius uicerent antiochum. Qui cū a tēplo pcessisset/hoc oī populo manifestum fecit/quod ita cōstanter euenit. Hyrcanus quidē in his degebat. Per idē uero tps nō solum Hierosolymoꝝ iudæi/sed & prouinciales & alexādriā habitantes & ægyptū/& cyprū fœliciter agebant. Nam Cleopatra regina cōtra filiū ptholomeū Lathirū seditionem mouens/ordinauit duces Chelchiā & Ananiā filios Oniæ/quē superius retulimus tēplū ædificasse in terra Heliopolitana ad similitudinē sacrarii hierosolymoꝝ. Cleopatra tamen cū audisset his exercitum/sine sniā eoꝝ nihil tractabat/sicut testatus est Strabon Cappadocus/ita dicens. Nā plures & q cū eis descenderunt/& quos postea cleopatra mittebat/in Cypro statim ad ptholomeū transiebant/soli uero iudæi qui Oniæ dicebant apud cleopatrā permānsere reginā pp Chelchiā & Ananiā. Hæc Strabō disseruit. Hyrcano aūt inuidiā mouit apud iudæos fœlicitas/magis aūt pharisæi. Nā mala eū nolebant pati/qui tantum apud populum ualebant/ut siquid contra regem & principem sacerdotū dixissent/facile crederetur. Discipulus tamen & Hyrcanus fuerat/& nimis ab eis diligebatur. Sed cū eos ad conuiuiū uocaret/& amicabiliter pasceret/nimisq; delectari uidisset/dicere cœpit. Scitis me uelle iusta oīa agere/per quæ deo & uobis placeam. Rogo autem/siquid me peccantem uideritis & recta uia deuiantē/reuocate atq; corrigite. Qui dum ei testimonium præberent/omni uirtute ornatū esse lætatus est. Tum unus ex accūbentibus. Eleazarus nomine malignus/& seditionibus gaudens quoniā inquit dixisti/te uelle ueritatē cognoscere/uis iustus esse/depone pncipatū sacerdoti & tāū

ſufficiat tibi populi regere magiſtratū. Hyrcano uero cauſam cōſulente/quapropter depō neret p̄ cipatū/qm̄ inquit audiuimus a ſenioribus captiuā fuiſſe matrem tuā ſub antiocho Epiphane/quod falſum fuerat. Contra quē irritatus Hyrcanus: oēſq; phariſæi ualde indignabant. Tūc ionathas qui/dam de Saduceoꝝ hæreſi/quæ cōtraria phariſæis exiſtit/ualde Hyrcano amicus dicebat/ſciētibus oibus phariſæis Eleazarū blaſphemiā feciſſe & hoc manifeſtū illi fieri poſſe ſi requireret illos: q̄ di/gnus eſſet pœna pro uerboꝝ qualitate mulctari. Cūq; Hyrcanus phariſæos interrogaſſet/qua iudi/carent eū pœna meritū nō. n. credo inquit cū ueſtra ſnia factā iniuriā tūc illi cū eū honorari uellēt/dicebant ad menſurā pœnæ plagas & uincula ſufficere nā nō uidebant digna cōtumelia morte mul/ctari/& quia moleſti ſunt naturaliter ad tormenta phariſæi ualde cōtriſtabant/unde illoꝝ ſniam ma/ledictiones Eleazarū putabat ſibi feciſſe. Incitator uero ire eius ionathas flexit eū/relictis phariſæis/ad Saduceoꝝ partē trāſire/ut & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret/cuſtodeſq; eoꝝ puniret. Vñ ſūmū ei uel filiis odiū a multitudine cōcitatū eſt. Sed de his quidē iterū diſſeremus. Nūc aūt uolo de/monſtrare/quas leges populo patrū ſucceſſione tradidiſſent phariſæi/quæ nō ſunt inter Moſaycas le/ges cōſcriptæ/ideoq; Saduceoꝝ gens has expulit/dicens illas debere tenere leges quæ cōſcriptæ ſūt illas uero quæ a patribus traditæ fuiſſēt minime cuſtodiri. Et de his multa queſtio/uel altercationes maxime fiebant/& Saduceos copioſi uel diuites ſequebant/populares uero nō eis obſequebant/ſed phariſæos unanimiter adiuuabāt. De his tamen duabus hæreſibus atq; eſſenorū in ſecundo uolumi/ne iudaicæ iſtoriæ diſſeruimus. Hyrcanus aūt poſt ſeditionē ſedatam fœliciter uixit/& principatum optime rexit annis trigintauno/defunctuſque reliquit filios quinque/qui maxime his tribus rebus di/gnus a deo iudicatus eſt/magiſtratu populi principatu ſacerdotii: & prædicatione prophetiæ. Nam deus cum eo erat. & futurorum præſentiam ei donauit ita enim cognoſcebat & prædicabat/ut etiā duobus filiis prædiceret/q; rerum domini non diutius permanerent. Quorum interitum opere præ/cium eſt narrare/quatenus ſentiamus: quantum indigni fœlicitate patris fuiſſent.

Quod defuncto Hyrcano/filius eius Ariſtobulus ſuſcipiens principatū/primus ſibi diadema impoſuit/fratribus ſuis præter antigonum in uincula coniectis/qui etiam matrem ſuam uinculis & penuria conſumens/ipſum quoq; Antigonum fratrē ſuū quem conſortem regni habebat accuſatio/nibus inuidorum alienatus ab eo iuſſit interfici. Capi. XVIII.

DEfuncto. n. pater/maior ariſtobulus magiſtratū ad regiā dignitatē trāſferre decreuit/pri/muſq; ſibi diadema impoſuit/poſt quadringētos octoginta & unū ānos/& tres menſes/ex quo de captiuitate Babylonica populus liberatus ad propria remeauit. Amans aūtē fratrē ſuū ſecundū antigonū/ſimili dignitate eū ordinauit/alios uero uinculis tenebat aſtrictos/incluſit etiam & matrē pro magiſtratu altricantē/nam illā Hyrcanus dominā eſſe relique/rat/qui ad tantā crudelitatē perductus eſt/ut uinculis eam penuriaq; cōſumeret/inſuper addidit ma/tri & antigonū quē amare uidebat/& cōmunis regni habere conſortē/accuſationibus alienatus ab eo/quibus primū quidē nō credebat/aliqua amore nō admittente aliqua uero per inuidiā arbitratus dicta. Sed cum antigonus clarus ab expeditione rediſſet/ipe quo feſtiuitatē tabernaculoꝝ deo cele/brant contigit Ariſtobulū quidē morbo teneri. Tū antigonus agens dies feſtos ad tēplū aſcēdit/ual de ſplendidiſſime ornatus cū ſuis armatis/& multū pro ſalute fratris orauit. Maliuoli uero cupiētes eorū ſeparare cōcordiā/occaſionē ſe cœpiſſe pompā antigoni putauerūt/& uictoriā eius corā rege/pompāq; maliuole dilatabant/quo in celebratione tabernaculoꝝ ſublimis apparuit/ut nō hæc a pri/uato fieri uiderent/ſed regiæ munificentiæ oſtentatio crederet/eumq; cū multitudine militū uentu/rum ad fratris interitū nūciabant. Ariſtobuls aūt cū his accuſationibus inuitus credidiſſet/timēs ne in fratris ſuſpitionē incideret/ſimulq; ſuā cuſtodiā curās/diſponit cuſtodes ſui corporis/in ſubterra/neo uel tenebroſo loco. lacebat aūt ipſe in turre quæ antoniana dicebat & præcepit ut inermē occi/derent nullū fratrē aūt antigonū ſi armatus intraret interficerent/mandauitq; antigono/ut ſine ar/mis ueniret. Regina uero inſidiatoribus antigoni p̄ſuaſit mandata portāti cōtradicere/qa frater tu/us inquit audiens cōſtruxiſſe te arma/ornatūq; bellicū/petit ut ingrediaris cū armis/quatenus uide/at eoꝝ facturā. Quo nūcio antigonus nihil arbitratus doloſum/ſed cōfidēs de fratri affectu/ſicut erat armatus ad ariſtobulū ingreditur ut armoꝝ demonſtraret ornatū. Cūq; ad turrē quæ Stratōis dici tur peueniſſet/ab eis qui in tenebroſo loco fuerant collocati proſternit. Cuius mors oſtendit/nihil in uidia/nihil accuſatione ualidius neq; magis aliud ſecernit fidē/ſeu nālē familiaritatē quā iſtæ paſſio/nes. Ammirari pōt qlibet & iudā Eſſem genere/q nunq̄ in his q̄ p̄dixit mentitus eſt. Nā hic cū uidiſ/ſet antigonū per tēplū trāſire clamauit ſociis ſuis & notis/qui gratiā p̄dicēdi futura doctrinæ eius ob ſeruabant. Melius eſt mihi inquit mori/quā ſi mortē fuero mētitus antigoni/quē hodie uideo peritu/rum inturres Stratōis. Locus uero ſtadiis ſexcētis diſtabat/ubi eū p̄dixit interfici. Diei quāplurima pars trāſierat/ut ēt dubitare uaticinatiōe uideret. Cūq; hæc dixiſſet/triſtiſq; eēt/nūciat ei antigonū eſ ſe defunctum in ſubterraneo. Nam & ipſa turris Stratonis dicebatur/eodem nomine quo maritima

Cæſarea

Celarea nuncupat. Igit uarẽ hoc perturbauit. Aristobulũ aũt fraternæ cedis pnia flectusq; possedit/ necnõ ẽt ægritudo mentẽ eius celeri dolore peruasit. & intollerabilẽ passionẽ corruptis uisceribus sustinebat/ copiã quoq; sanguinis euomebat. Quod dum puer aliquis portaret/ lapsus est in loco quo maculæ sanguinis adhuc antigoni permanebant/ ut arbitror de prouidentia disponente. Quo facto/ clamor uidentium fusum sanguinem eleuatus est/ dum existimarent hoc puerum sponte fecisse. Clamorem uero cum aristobulus audisset/ causamq; requisisset tacentibus amplius minabat discere uolens clamoris cãm/ homines. n. suspicant in his quæ tacent/ & semp esse peiora putant. Vt uero cogẽti & interminanti ueritatem aperuerunt/ cõfundit eius mẽs/ percussa conscientia sua/ gemẽsq; cũ lachrymis ex alto pectore dixit. Nũquid latere deũ potui in tam impiis & crudelibus factis/ ut nõ scelere fraternæ cedis ueloci pœna cõsumeret. Vsquequo iprobum corpus ꝓhibẽs animã ad umbras fratris & matris accedere. Cur non eam celeriter reddis/ sed paulatim libo sanguinẽ interremptis. Quæ cum dixisset: moritur regni suo primo anno qui etiam dictus est Philellen/ idest amator græcorum. Multum uero patriæ profuit. Nam subegit Ituræos/ plurimamq; eorum prouinciam iudæis adiecit/ & compulit habitantes in ea/ ut si uellent in prouincia permanere/ circuncliderentur secundum leges Mosaycas. Erat autem naturæ ualdæ moderatæ/ uel pudoris ingenuii: sicut testimonium præstat Strabon nomine Timagenis/ ita dicens. Modestus fuerat hic uir/ & nimium iudæis utilis. Nam prouinciam eis acquisiuit/ & partem gentis Ituræorum sibi circuncisionis uinculo coniunxit.

Quemadmodum defuncto aristobulo/ frater eius alexander succedens in principatu/ cõtra Syriam & phœnicem/ & arabiam exercitum ducens/ multas gentes subegit/ & de ptholomei Latiri contra Alexandrum pugna & uictoria. Capi. XIX.

Efuncto tñ aristobulo. Salomon uxor eius quæ apud græcos alexandra nominat solus fratres eius quos legatos aristobulus tenebat/ ut ꝓdictũ est/ lanneũ q & Alexãder dicebat. regẽ ordinauit ætate maiorẽ/ qui nunquã ad faciẽ patris uenit. Cã uero huius odii/ talis fuisse dicit. Cũ diligeret priores filios suos Hyrcanus antigonũ q aristobulum/ & apparuisset ei deus in somnis/ & interrogasset eũ/ quis filioꝝ succesor eius existeret/ deo demonstrante multum istius/ cõtristatus q omnium bonorum suorum hic hæres existeret/ genitum in Galilæa nutriri dimisit. Deus uero nequaquam mẽtitus est Hyrcano. Namq; regnũ post Aristobuli finem iste suscepit. Qui unum fratribus suis intendentem regnum præsumere interfecit/ alterum uero uolentem innocenter uiuere honorabiliter tractabat. Is enim dum principatum suũ sciret & ei uidebatur utile disposuisset/ expeditionem contra ptholomaidã egit/ pugnaq; cõmissa/ uictor in ciuitatem hostes concludens/ obsidebat eos. Nam ex ciuitatibus maritimis. Ptholomais & Caza solæ ut subiicerentur restabant/ necnõ ẽt Zoili tyranni Stratonis/ & Dora. Sed philometore Antiocho fratreq; eius antiocho Cizyceno inuicẽ decertantibus/ suasq; uires perdentibus/ nequaquã Ptholomaitæ sperabant ab illis auxilium. Quibus obsidione exhaustis. Zoilus qui turrẽ Stratonis Doráq; tenebat/ agmen militare nutriens tyrannidẽ meditatus est: dum reges cõtra se bellarent/ & paululũ ptholomaitis subueniebat/ quia nec reges talẽ familiaritatẽ circa eos habebant/ ut cõsiderẽt ab eis mereri solatia. Vterq;. n. tolerabat/ quod sepius athletis cõtigit/ qui cũ uiribus diffidunt/ erubescẽtes credere otio uel quiete certamina differunt. Reliq; ptholomaitis spes erat in rege ægyptiorũ Ptholomeo Latiro qui cum a matre depulsus a regno fuisset/ cyprũ habitabat. Igit mittentes ad eũ Ptholomaitæ petebant auxilio uenire quatenus eos a manibus alexãdri piclitantes eriperet. Spem uero non minimã ẽt ei legati excitauerunt dicẽtes/ si transiret ad Syriã/ haberet Gazeos & Zoilũ/ insuper & Sydonios ac multos alios pro ptholomaitis secũ pugnantibus. Quibus incitatus nauigare festinauit. Per idẽ tẽpus Demetrius orator eloquentissimus/ persuasit eis sniam permutare/ melius esse dicẽs/ incertũ indæoꝝ sustinere periculũ/ quã manifestã suscipere seruitutẽ/ dũ se traderent domino quo facto non solũ præsens haberent bellũ sed multo maius ab ægypto sparent. Nam & Cleopatra m nequaq; patri filium uicinũ exercitũ aggregare dicebat sed uenturam cum maximo contra eũ exercitu quæ ꝓperabat & a cypro filiũ eiicere/ & cum ptholomeus nihil proficeret/ rursus cyprum fugeret/ ipsi uero nouissimum haberẽt periculũ. Ptholomeus uero q̃is per uiã cognouisset ptholomaitarum uoluntatem mutatam/ non minus tamen nauigauit/ & applicuit in Sycamina/ ibiq; uires suas deposuit. Omnis uero exercitus eius erat cũ equitibus & peditibus triginta milia. Quos cũ iuxta ptholomaidã ꝓduxisset & applicuisset/ ualde cogitabat/ quo neq; legatos eius susciperẽt/ neq; uerba audirent. Sed cum uenisset ad eũ Zoilus & Gazi/ appeterentq; auxiliũ sibi præberi/ q; terra eorũ a iudæis & alexãdro depopularet/ soluit obsidionẽ alexãder ptholomei timore reuersusq; ad ꝓpriã terrã/ deinceps bella disponebat latenter quidẽ Cleopatrã contra ptholomeũ inuitans/ aperte uero amicitias & auxilia cũ eo se cõponere simulãs/ & q̃tuor milia talẽtoꝝ argẽti se dare ꝓmisit/ si Zoilum tyrannũ depelleret/ terramq; eius ludæis traderet. Tũc ergo ptholomeus alexandri amicitias susceꝑit/ & Zoilũ subegit. Deiceps cũ audisset latẽter ad Cleopatrã matrẽ eius mãdasse/ soluit pacta q̃.

cum

cum eo fecerat atq; fidē/& ad Ptholomaidā quidē accedens obſidebat q; eum non ſuſcepiſſent ibiq; relinquens duces/& partem ſui exercitus ut obſeſſos cuſtodiret/cum reliq pte iudæam populaturꝰ ſnuadit. Alexaner uero cum ptholomei ꝓuaricationē audiſſet/cōgregauit ꝓuincialiū quinquaginta milia. ut autē alii hiſtoriaꝝ ſcriptores dixerunt octoginta milia. Cū ergo collegiſſent exercitum:occurrit Ptholomeo. Ptholomeus itaq; ſubito inuadens Aſachron ciuitatē Galileæ die ſabbatoꝝ uiriliter cœpit eam/unde decem milia corporū/& aliā multam prædam abſtulit. Cūq; tentaſſet Sephorim ciuitatem/pauco diſtantem ſpacio a ciuitate capta multos amiſit. Poſt aūt cū alexādro bellaturus perrexit. Cui cū alexander iuxta Iordanem fluuiū occurriſſet/in loco qui Aſaphon dicit nō longe a Iordane fluuio caſtra ſua diſpoſuit/habens octo milia pugnatoꝝ/quos hecatōtama chos uocabat/ideſt cōtra centū pugnantes qui æreis ſcutis utebant. Verum ēt fuerūt & ptholomeo propugnatores/cum clypeis æreis/ſed minus iudæis ornati/ideoq; milites ptholomei timidi ad prœliū acceſſe re. Sed nō paruā audaciā eis imittebat/philoſtephanus/qui ſtrategematū peritus/eos fluuiū tranſire prohibebat/ſupra quē caſtra ſua poſuerat. Alexandro inter hæc minime uiſum eſt tranſitū eoꝝ uetaret/dum putaret:quia ſi poſt dorſum fluuiū haberent nequaquā poſſent a pugna diſcedere. At in ꝑncipio prœlii ex utraq; parte fortiter pugnatū eſt pari aīoſitate uel ſtudio/ut ab utroq; exercitu multi proſtraterent. Sed cum alexandri exercitū ſuperiorē philoſtephanus uidiſſet/milites diuidit/& defectos ſuos fortiter adiuuans/nulloq; ſubueniente iudæis partē illā cum eis qui ꝓpe ſtabant ab fugā cōuertit. Quod cū uidiſſent milites ptholomei ſecuti iudæos interficiebant. Poſt aūt reuerſi reliquos ad fugam uerterunt/& tandiu ꝓſtrauerunt eos/uſquequo & ferrum & manus eoꝝ defeciſſent. Triginta ergo milia occiſa fuiſſe dicunt. Timagenes uero q̄quaginta milia retulit/reliquos aūt captos/paucos uero ad ſuā fugiſſe prouinciā. Tūc ptholomeus poſt uictoriā ꝓuinciā pagrās ueſpere facto in quandā iudeæ uillis igreſſus ē/q̄s plenas mulieribus & infantibus iuenib⁹ iuſſit militibus ſuis ut occiderēt & laniarēt/mēbraq; eoꝝ i cacabis mitterēt ad quoquēdū. Hoc aūt ſimulauit/ut hi q fugerāt a pugna putarēt hoſtes ſuos carnib⁹ humanis ueſci/& exinde eos ualde metuerēt. Cœpit uero & ptholomaidā/ſicut alibi retulim⁹. Sed cleopatra cū reſpiceret filiū ſuū creſcēt/& iudæā licēter deuaſtare/ciuitatēq; Gazæoꝝ ſubiectā hēre/negligere recuſauit dū iā in portis ſuis eū ꝓſentē ſperaret eſſe futurū/& amari ab ægiptiis ꝓp uirtutē eius putaret eū/ſtati cū nauali & pedeſtri exercitu cōtra eū egredi/duces totius militiæ Chelchiā & Ananiā iudæos ꝓponēs/pecunias uero multas/nepoteſq; ſuos & ſtamēta apud ſocios alias choos, inſulā cōmēdans. Cūq; inſiſſet filiū ſuū alexandrū cū maxia claſſe nauiū ad phœnicē nauigare/ꝓp refugia oēs ſuā expeditionē Cleopatra i ptholomaide depoſuit. Cū uero eā nō ſuſcepiſſent Ptholomaidæ/ciuitatē obſedit. Ptholomeus trī a Syria cōtra ægyptū feſtinauit/putans ſubito eā ſine militibus exiſtētē occupare/ſed ſpe ſua deceptus eſt. Per idē tēpus & Chelchias unus ex ducibus Cleopatræ/circa inferiorē ſyriā ptholomeū ꝓſequēs moriē. Cleopatra ergo cū audiſſet filii conatū/& q; nullatenus ægyptii eū ſicut ſperabat ſuſcepiſſent/tranſmiſit militiæ partem/quæ de ꝓuincia ptholomeū depellerent. Qui reuerſus ab ægypto/itaq; in Gaza hiemabat. Interiecto uero tēpore. Cleopatra cuſtodiā ptholomaidis cū ciuitate obſidione cœpit. Ad quā alexander ſumma dona deportans ueniſſet/dixiſſetq; mala de ptholomeo ſe paſſum refugiumq; non alibi niſi apud eam habiturum/quidā amicoꝝ perſuadebant ei/ut prouinciā iudæoꝝ ꝓcurreret & obtineret/neq; contēneret tā optimā multitudinē iudeoꝝ ſibi ſubiicere. Cūq; ananias cōtradicēs ſuaderet iniuſtū eē/ſi hoīem auxiliatorē ꝓuaret ꝓpria ptāte. uerū ēt & cognatos ſuos eſſe/nec te minime uolo inquit ignorare regina quō ꝓpter hāc iniquitatē inimicos oēs iudæos habebis. Hæc ergo Anania pſuadēte Cleopatra flectit nihil pœnitus alexandrū ledere/ſed ſocietatē cū eo cōpoſuit in Scitopoli Syriæ. Qui cū a ptholomei timore liberatus eſſet/exercitū ſtatim cōtra humilē Syriā ꝓduxit & expugnauit Gadara decē mēlibus opꝑſſam/& Amathūta magnū ꝓpugaculū habitātiū ſup iordanē/ubi optima uel induſtria digna Theodorus Zenonis præſidebat/qui inſupate iudæos inuaſit/& decē milia interfecit ſarcinaſq; Alexandri diripuit. Quo facto nequaquā ꝑturbat alexander/ſed mox iuxta maritima loca ducit exercitū/& Raphiā & anchidonā expugnauit quā poſtea Herodes agrippiadā nominauit. Cunq; uideret ptholomeū a Gaza ad cyprum rediſſe/matrēq; eius Cleopatram ad ægyptum Cazæis iratus/quō Ptholomeū auxiliatorē cōuocaſſent/ciuitatē obſedit/ꝓuinciāq; ipſorum deꝑdauit. Sed aplodotus dux Gazænorū cū duobus milibus pegrinis/& decē milibus ciuiū in exercitū irruit iudæoꝝ/& quandiu nox erat. Gazæi uincebant. Arbitrantibus iudæis rurſum ptholomeū ſuperueniſſe. Poſtero aūt die facto/cognoſcentes iudæi ueritatem/reuerſi Gazeos inuadūt & proſternunt mille. Quibus adhuc reſiſtentibus/neq; multitudine moriente perterritis/geſſere prœliū/& quid aduerſi accidiſſet tolerare paſſi ſunt/ne hoſti ſubiicerentur. Exhortabatur aūt eos rex arabum Arethas magnanimus uir/qui ſperabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit antequam ueniret aplodoto perempto/ciuitatem capi. Nam Lyſimachus frater eius inuidens /q; ei magna gloria a ciuibus præbebatur/interfecit eum/militaremq; congregans phalanga/ciuitatem alexādro prodidit

didit/qui ſtatī cū ingreſſus fuiſſet qeuit. Poſt aūt milites Gazæis īmiſit/ut eos cruciarent/& p diuerſa loca pſternerēt/ nec tñ Gazæi animas debiles/ſed paratas habentes/ ueniētibus iudæis reſiſtebāt/& non paucos dilaniabāt/alii uero deſolatio domos ſuas incendebāt/ne aliqua ſpolia aduerſarii poſſēt inuēire/alii & liberos cū uxoribus ſuis manibus interficiebāt/quatenus ſeruitutē inimicoꝝ uel tali/ter euitarent. Cūq; quingēti ex p̄matibus eoꝝ in tēplū apollinis cōfugiſſent quoꝝ cōſenſu p̄dicto facta erat/hos abſtrahens alexāder occidit/ciuitatēq; poſt anni obſidionē deponens/ad Hieroſolymā remeauit. Eodem tēpore & antiochus qui criſpus dicebaṫ moriē/inſidiis Heradiani/ anno uitæ ſuæ quadrageſimoquinto/iperii uero uiceſimonono. Cuius p̄ncipatū cū filius eius Seleucus ſuſcepiſſet/bellauit ēt cōtra fratrē patris antiochū qui cizycenus noiabaṫ/quē cū uiciſſet & cœpiſſet interfecit. Nō multo uero poſt. Cizyceni filius antiochus/& Antonius pius cū peruenīſſent in arodo/coronāq; ſibi īpoſuiſſent cōfligūt cum Seleuco/quē poſt uictoriā ex omni ſyria depulerunt. Qui cū fugeret in Ciliciā/& peruenīſſet Mopſueſtiā/iterū ab eis pecunias exigebat. Tū populus Mopſueſtenus īdignatus palaciū eius incendit/eumq; cū amicis extinxit. Antiocho uero Cizyceno adhuc Syriæ regnāte. Seleuci frater antiochus bellū cōtra eū produxit/uictūq; cū ſuo proſtrauit exercitu. Poſt ipſū uero & frater eius Philippus cū īpoſuiſſet ſibi diadema/in parte alia Syriæ regnabat. Ptholomeus uero Latirus quartū fratrē eoꝝ Demetrium/qui Ceraunus dicebatur a Gnido deducens/in Damaſco regem conſtituit. His aūt duobus fratribus p̄tinaciter antiochus reſiſtens/citius occiditur. Nā Laoditiæ Gaminoꝝ reginæ contra parthos bellanti cū ſocius aduenīſſet/uiriliter pugnans occubuit. Syriā uero duo fratres eius tenuerunt/Demetrius & philippus ſicut alibi demonſtratū eſt. Alexander aūt dum cōtra eum ſui ſeditionē mouiſſent in die qua feſtiuitas tabernaculoꝝ agebaṫ/& ſup arā ſtaret īmolaturus/uirgis cedrinis iaculabanṫ eum. Nā legitimū eſt apud iudæos in ſcenophegiis unūquēq; portare uirgas ex palmis cedrinis. Demōſtrauimus aūt hæc ēt in aliis. Nec ſolū hac iaculatione cōtēti. ue/rum cōtumelioſe eū aggreſſi ſunt cū īgreſſi fuiſſēt tēplū dicētes/de captiua gētiū & honore ſacrificii indignum. Iratus ergo ſex milia eoꝝ occidit/parietē uero ligneū circa arā & ſacrariū cōſtituens uſq; ad altare/in quo ſolis ſacerdotibus licet ingredi/multitudini introitū p̄hibebat/ſimul & peregrinos. Piſidas/& Cilicas/nā Syris inimicus exiſtens/non eis utebaṫ. Cūq; arabas Moabitas/& Galaditidas uiciſſet/tributoꝝ incremētum eis impoſuit & amathunta expugnauit/nō audēte Theodoro cū eo cōfligere. Cū uero conſeruiſſet pugnā cōtra abidā regē arabum/incidit ex inſidiis in altiſſimā uallē iuxta Galaditidē. Inde cum fugeret ad Hieroſolymā/ſup infœlicitatē ſuā habuit ēt gentem iudæoꝝ inimicam/contra quam annis ſex pugnantes/interfecit q̄nquaginta milia. Rogante ergo eos/ut odium quod in eum haberent ſoluerent/magis horrebant eum propter quæ acciderunt. Cunque interrogaret eos/quid uellent fieri/omnes clamauerunt/ mori eū.

Quomodo pugnans demetrius Ceraunus contra alexandrum/uicit eum. Capi/ XX.

VNc ad Demetriū Ceraunus deſtinauerūt/ut eū auxiliatorē rogarēt/q maxīo cū exercitu dū pueniſſet ad eos q eū iuitauerūt circa Sycimā ciuitatē caſtrametatus eſt. Alexāder aūt cōductis militibus ſex milibus ducētis/& iudæis uigiti milibus q ei fauebāt cōtra demetriū prexit/cui æquites fuerūt tria milia/pedites quadragita milia. Multa ergo ex utraq; pte gerebanṫ. Demetrio qdē uolēte ſe ducere cōductos milites alexādri tanq̄ græcos. Alexādro āt tēnante iudæos demetrio ſociatos auellere. Cūq; neuter ualuiſſet pſuadere/ſed pugnā cōmiſiſſent uicit demetrius/& oēs alexādri cōducti milites occidunṫ/fidei ſimul & uirtutis p̄bationē oſtēdētes. Multi ēt a parte demetrii milites occiderūt. Cū uero p mōtana fugiſſet alexāder miſericordia ruinæ eius flexi colligunṫ ad eū ſex milia iudæoꝝ/& tūc qdē recedit timore demetrius. Poſt āt iteꝝ iudæi cōtra Alexādrū bella mouētes ſupanṫ ab eo multiq; eoꝝ in pugna extincti ſunt. Quoꝝ ēt potētiſſimus in Bethomis ciuitate cōcluſos obſedit. Cūq; cœpiſſet ciuitatē & tenuiſſet eos/duxit ad Hieroſolymā/& crudeliſſimā in eos pœnā exercuit. Nā dū cœnaret cū cōcubinis ſuis in excellēti loco/crucifigi ex ipſis octingētos ſcepit/liberos uero & uxores eoꝝ corā ipſis adhuc uiuentibus occidi. Et hæc quidem ad ultionē fecerat pro his quæ male paſſus erat/ſed tātū humanā uindictā exceſſit/ q̄uis multū ſudaſſet/& laboraſſet in bello cōtra eos: & in nouiſſimū piculū animæ regniq; ueniſſet. Non. n. ſufficerat cōtra ſe inuicē certare/niſi ēt aduerſus eū alienigenas p̄uocaſſent/& ad talē neceſſitatē p̄duxiſſēt/ut terrā Moabitidis/& Galaditidis/& uicos regi arabū traderet/quatenus nō auxiliareṫ cōtra ſe iudæis/ſed & alia multa cōferret/q̄propter uideṫ hæc iuſte feciſſet/ideoq; propter hanc crudelitatis exaggerationem/ uocatus eſt trucida. Aduerſarii tamen eius octo milia noctu fugierunt/& q̄diu uixit alexander exulabant. Et iſte quidē liberatus a ſeditione eorū/cum omni quiete in poſterū regnauit/Demetrius autem cum a iudæa in Beroeam deſcendiſſet/obſidebat fratrem ſuū philippum/ cui decem milia peditū erant/& mille equites. Straton etiam beroeæ tyrannus phillippo auxilium præbebat/& Titicuū principem arabum conuocabat/necnon ēt Mitridatē ſynachē præfectū parthoꝝ. Qui cum ueniſſent cū multa expeditione/& obſediſſent demetriū intra caſtra/ſagittiſq; & ſiti eū angu-

guſtiaſſēt/

guſtaſſent/compulerunt milites eius ut eum traderent. Cũq; de populaſſent prouinciã/& Demetriũ/ coepiſſent hunc quidẽ mitridati parthoꝝ regi tranſmiſerunt/captiuos uero antiochenos gratis antio chenis reddiderunt. Mitridates itaq; parthoꝝ rex/demetriũ maxime honorabat/uſq; ad uitæ termi num. Philippus uero a pugna ſtatim ab antiochiam perrexit/eãq; tenens/Syriæ regno potitus eſt.

Antiochi qui liber pater dicebaꝫ militia cõtra iudæã/itẽq; ꝓliũ Arethæ regis cõtra alexandrũ quẽ & deuincẽs/cũ pactis a iudæa diſceſſit/& de morte alexandri. Capi. XXI.

POſt uero antiochus frater eius q nũcupabaꝫ Liber pater/ſibi uẽdicãs ꝓncipatũ ad damaſ cum puenit/ibiq; regnauit. Cũq; cõtra Arabas exercitũ duceret. Philippus frater eius ad Damaſcũ prexit. Tũ mileſius qui cuſtos arcis relictus erat/ſimul cũ Damaſcenis ciuitatẽ Philippo tradidit/Ingratus uero mileſio philippus extitit/cũ nihil oĩno ꝓ traditione ciui tatis ei donaret/nã timore putabat Mileſiũ ꝓdidiſſe. Quapropter in ſuſpitiõe eũ hẽbat/q rurſus Da maſco depellieꝫ. Nã cũ philippus ad circũ exiſſet. Mileſius clauſit Damaſcum/ & antiocho ſeruauit. Quod factũ cũ audiſſet de Philippo antiochus/reuerſus ad Arabiã/expeditionẽ ſtati cõtra iudæam parauit/pedites. quidẽ octo milia/equites aũt octingẽtos. Cuius alexãder cõgreſſione timẽs foſſam al/ tiſſimã fodit/circa Cafarſalã/quæ nũc antipatris uocaꝫ initiũ eius faciens/& uſq; ad ioppen. Cũq; mu rũ ædificaſſet/& tures ligneas erexiſſet/ꝓ ſtadia cẽtũ quinquaginta. Antiochũ expectabat. Ille aũt hæc incẽdio cremãs exercitũ ſuũ ad arabiã exinde trãſduxit. Cui rex arabũ cedẽs ꝑmũ deide ex ĩprouiſo cũ decẽ milibus equitũ aduenieꝫ/occurſionẽ antiochi ſortiter debellauit. Dũq; uinceret. Antiochus occidiꝫ auxiliũ parti laboranti ferendo. Poſtq; uero cecidit antiochus/milites eius ad Canã uillã con/ fugiunt/ubi plurima ps eoꝝ fame cõſumiꝫ. Poſt hũc ĩperat inferiori ſyriæ arethas/exceptus in ꝓnci/ patu a damaſcenis/ꝓp ptholomei iuuenis odiũ. Qui cũ militiã cõgregaſſet cõtra iudæã & circa Idi/ da uicũ ꝓlio uiciſſet alexãdrũ/cũ pactis a iudæa diſceſſit. Alexãder aũt iteꝝ cũ iuaſiſſet diẽ ciuitatẽ/cõ tra Eſſemon ꝓduxit exercitũ/ubi plurimæ uel mirãdæ res Zenonis fuerant/quã tribus aggeribus cir cũdãs/pugnãdo iuaſit. Exinde cõtra Gaulã & Seleuciã pgit/& has cũ cœpiſſet/ſubegit ẽt uallẽ quæ Antiochi diciꝫ caſtellũ quoq; Gamala. Sed cũ multi Demetriũ ducẽ locoꝝ illoꝝ accuſarẽt/ nimis eũ indignatus dãnis affecit/& tertiũ ãnũ cõplẽs/ſoluta expeditione ad ſua reuerſus eſt quẽ iudæi grate oĩno ꝓp fœlicitatẽ eius accipiũt. Per idẽ tp̃s iã Syroꝝ & iudæoꝝ/& phœnicũ ciuitates iudæi poſſi// debãt iuxta mare qdẽ ſtrationis turrẽ apolloniã. Ioppẽ iamniã. Azotũ. Gazã. Antidonẽ Rafiã. Rino/ cora/in mediterraneis uero ꝓ Idumæã. Aboꝛã. Mariſſã/oẽmq; Idumæã. Samariã. Carmelũ/& Itha// byriũ mõtes. Scitopoli. Gadarã. Gaulanitidẽ. Seleuciã. Gabala. Moabitidẽ. Sebõ. Midabalẽ. Baoro// neæ/magna/& Onzora. Cilicũ. Aulonẽ. Pellãtẽ/hãc ẽt deſtruxerũt cũ nõ ꝓmiſiſſent habitãtes in ea patrios iudæoꝝ ſeniores ſuſcipere/alias quoq; ſyriæ ciuitates euerterũt. Poſt hæc rex alexãder crapu læ multũ indulgẽtes/in ualitudinũ ĩcidit/& tribus ãnis q̃rtano typo laborãs nec ſi ab expeditione qe uit/donec in laboribus expiraret. Mortuus ẽ aũt in mõte Geraſenoꝝ. Rabagã caſtellũ trãs iordanem obſidẽs. Quẽ cũ uidiſſet regina ꝓpinquãtẽ læto/nullãq; ſpẽ ſalutis habẽtẽ. deplorãs futurã deſolatio/ nem ſuã & filioꝝ ait. Cui me ita relinqs cũ filiis/alterius auxiliis egẽtẽ/dũ ſic ſcias aduerſariã tibi gẽ tẽ exiſtere. Tũc ille ꝑſuaſit ei mãdata ſua cuſtodire/q̃tenus certũ cũ filiis regnũ tutaret/& ut mortem militibus eius celaret/uſquequo caſtellũ caperet/dehinc ut ad hieroſolymã uictrix & ſplẽdidiſſima re/ diret/& phariſæis ptãtẽ daret qd uellẽt agere/eoſq; honore ꝓferret/q̃tenus illi laudãtes eã pp hono/ rem ſibi illatũ/fidelẽ ei gẽtem cõſtituãt. Nã poſſe hos multũ apud iudæos dicebat/& lædere ſi quem abhominarenꝫ/& ꝓdeſſe cui fideles exiſterẽt/cũ nimiũ eis a populo crederetꝫ qcqd uellẽt de aliquo ſeuiſſimũ referre/ſeq; iõ offendiſſe multitudinẽ aiebat/q; phariſæos aliq̃ cõtriſtaſſet. Tu igiꝫ inquit cũ ad hieroſolymã pueneris/cõuocatis militibus eis meũ corpus oſtẽde/& ꝓmitte eis q̃liter uelint uti meo cadauere/ſiue cõtumelioſe uelint & in ſepultũ relinquere/q; a me iniq; ꝓpeſſi ſunt/ſeu aliqd in corpus meũ deſeuire/cõcede/neq; ſine illoꝝ cõſilio uelis aliqd ĩ tuo regno decernere. Q̃ ſi hæc ad eos dixeris/ego qdẽ clariore dignor ab eis funere/quã a te hẽbor/cũ ita poſt mortẽ in aliquo nõ ſeruetꝫ/ut uero firmũ tibi cõficies ꝓncipatũ. Hæc cũ ſuæ ꝑſuaſiſſet uxori/deceſſit ĩperii ſui uiceſimo/ ſeptio ãno; ætatis uero q̃drageſimonono. Alexãdra itaq; cũ caſtellũ cœpiſſet/ſecũdũ mariti mãdata Phariſæos alloquiꝫ/& illoꝝ ptãti mariti corpus: & regni gubernationẽ cõmẽdat/& ita itã qdẽ eoꝝ quã in alexãdrũ hẽbãt/extinxit/fideles uero eos amicos ſibi parauit. Qui ſecũdo populũ ad recõcilia tionẽ cõuocãtes/res geſtas alexãdri explanauerũt/regẽ ſe iuſtũ dicẽtes & magnũ ꝓdidiſſe/& tãtum populo luctũ & mæſtitiã laudibus regis itulerũt. ut exeqas ei meliores quã cæteris regibꝰ exhiberẽt.

QUemadmodũ poſt alexandri mortem uxos eius alexãdra ĩperiũ ꝓ nouem annos prexit & uiuens cum pace gloriaq; defuncta eſt. Capi. XXII.

ALexander aũt liberos relinquens hyrcanũ & ariſtobulũ/uxori alexandræ regnũ tradidit & ex filiis eius alter Hyrcanus rerum gubernationem ignorans/uitam ocioſam elegerat/ honeſtiſſimus uero Ariſtobulus efficax & audax erat. Igitur a populo mulier diligebaꝫ/eo q; uidebaꝫ

contriſtari

cõtiſtari/de qbus maritus eius peccaſſet. Quæ ꝑncipẽ qdẽ ſacerdotũ Hyrcanũ ꝓp ætatẽ magis aũt ꝓp inocẽtiã ordinauit. Phariſæis tñ oia facere ꝑmittẽs/qbus obedire multitudĩni ꝑcepit/& ſi qd legũ hyrcanus ſocer eius ſoluiſſet/quod Phariſæi ſecũdũ patriã traditionẽ introduxerãt/hoc itez reſtituit. Nomen regiũ tãtũ ipſa ferebat/oẽm uero ptãtem phariſæi poſſidebãt. Nã & trãſfugas educebãt & legatos ſoluebãt/& nihil a dominis pẽitus differebãt. Verũetiã regina ,puidentiã ſui faciebat: dum multos cõductos milites cõtineret/ſuaſq; uires duplas oſtẽderet: ut iã in circuitu reges terreret/& caperet obſides ab eis miſſos. Pacẽ uero oĩs hẽbat ,puincia ꝑter phariſæos. Nã hi rẽpublicã conturbabãt/reginã flectere moliẽtes: q̃tenus occideret cõſiliarios alexãdri/q eã hortati eẽt octingẽtos iterfi cere/ex qbus ipi unũ occiderũt Diogenẽ & poſt ipſũ alios multos/uſquequo potẽtiſſimi eoz in aulã intrarẽt cũ ariſtobulo/cui uidebant moleſta facta phariſæoz. Apparebat aũt/q uellet occaſione accepta matrẽ a regno deponere. Qui cũ igreſſi fuiſſent/ámonebãt eã/quãtã feciſſent/ꝑ quæ firmã fidem ſuo domino cõſeruaſſent/,p qbus ẽt multa ab eo merita accepiſſent/& petebãt/ne oĩo ſpẽ eoz euerteret. Nã cur fugerẽt aduerſariorz picula ſi domi ab inimicis ultionẽ tãq̃ pecora tolerarẽt. Dicebãt ẽt/ſi cõtẽti eẽnt aduerſarii mortuorz interitu/ꝓp mortuorz fidẽ ſe patiẽter ea q̃ cõtigerunt ꝓferre ſi uero in hiſdẽ phariſæi ꝑmanſerint/petebãt dari ſibi licentiã recedẽdi. Nã ꝑter iuſſionẽ eius nulla tenus ajunt pati ſaluti ſuæ ,puidere. ſed libenter in aula eius morari/ne ꝓfidos eos poſt diſceſſum putaret/obpropriũ uero reginæ eſſe ſi neglecti ſocii/mariti eius aduerſariis traderentẽ. Nã gaudiũ arethæ arabi erit/tot & tales uiros a te alienari/quoz ꝑs terribile fuerat nomẽ audirũ. Si uero phariſæos ꝓponere iudicas: unũquẽq; in caſtellis diſponere/& ſi ita aduerſarios uis erigere ſine nos in humilitate cõſiſtere. Multa talia cũ ei dicerẽt/& ad miſericordiã mortuoz & piclitantiũ umbras alexãdri ĩnuocarent/oẽs qui aſſiſtebãt lachrymis cõpleti ſunt/ſed amplius ariſtobulus: qui dũ ſuã oſtẽderet uoluntatẽ/multa cõtra matrẽ locutus eſt. Sed illi qdẽ ſuæ calamitatis cã fuerunt/dũ ambitioſe furẽti mutieri/ꝑter cõſtituta regni cõmitterẽt moderamina. Quæ dũ nihil ſciret qd ageret/ad poſtulationẽ eorũ cuſtodiã caſtellorz illis credidit ꝑter hyrcaniã/& alexãdriã/& Macherũta/ubi plurimæ & ꝑcioſiſſimæ res eius repoſitæ uidebant. Nõ multo poſt tñ ſuũ filiũ ariſtobulũ oũ exercitu deſtinauit ad Damaſcũ cõtra ptholomeũ q mineus dicebat/q nihil ſtudio dignũ agentes/ad hieroſolymã reuerſi ſũt. Eodẽ tpe nunciat Tygranis cũ trecẽtis milibus armatoz cõtra Iudæã uẽturus/qđ nimis reginam & gentẽ ꝑterruit/ut dona multa nobiliſſima ꝑ legatos deſtinaret/quẽ obſidẽtẽ ptholomaidẽ inueniũt. Nã regina ſuaſit habitatoribus ptholomaidis/ut Tygranẽ excluderẽt. Qui cũ peterẽt eũ ,p ſua regina/,pq; ſua gẽte laudat eã Tygranis/q ex longinquo legationẽ ei cũ donis tranſmiſiſſet/ſpem ẽt eis bona ,pmiſit. Capta uero ptholomaide nũciat Tygrani/q Mithridaten dũ ſequeret Lucullus/illum quidẽ fugiẽtẽ ad hiberos minie potuiſſet cõpræhẽdere. Armeniã uero depopulatus obſediſſet. Quæ cũ cognouiſſet Tygranis/domũ reuertit. Interiecto uero tpe alexandra regina cũ in ualitudinẽ ſæuiſſimã incidiſſet/placuit ariſtobulo rẽpublicã inuadere/& ꝑ noctẽ cũ uno famulo egreſſus ad caſtella prexit ubi paterni ſui amici degebãt. Nã olim de actibus matris ſuæ cõquerebat. Tũc uero magis ueritus eſt/ne matre defuncta/& phariſæis tenẽtibus oẽ genus ſuũ deperiret. Prouidebat. n. futura/q̃ non poſſet ꝓncipatui ſuccedere/dũ frater eius maior extaret. Cõſcia uero facta uxor eius fuerat: q̃ illic cũ ſua generatione dimiſit. Cũq; ꝑmũ pueniſſet in gabatha/ubi potentiſſimus Galeſtis eius amicus erat a quo ẽt ſuſcipit/& poſt diẽ regina cũ ariſtobuli fugã ſenſiſſet/diuq; putaſſet diſceſſionẽ eius non ,p rebellione fieri/uenerũt qui nunciarẽt iã tenuiſſe ille ꝑmũ caſtellũ & ſecũdũ/& reliq̃ oĩa. nam uno cõpræhẽſo/ſimul ad illius uolũtatẽ oĩa feſtinabãt. Tũc cũcta gẽs iudæoz cũ regina in maxis cœpit eẽ terroribus. nã ſciebant non longe eẽ ariſtobulũ q̃tenus ſibi ꝓncipatũ defenderet/timebãt ẽt/ne ultionẽ exigere de illatis ſibimet cõtumelius. Placuit igit uxorẽ eius cũ genere in ſupiori cuſtodia tẽ pli cõſtitui. Ariſtobulũ aũt cũ multi frequẽter nũciaſſent regio circũdatũ ornatu/& intra quindecim pœne dies loca uigintiduo occupaſſe/unde ẽt militiã cõgregaret a Libano uel Traconitide: uel Monarchis/tũc ſeniores iudæoz & hyrcanus ad reginã intrantes/petebãt ut ſniam de rebus ferret inſtãtibus. nã ariſtobulus iã pœne cũcta poſſederat/tãtis locis occupatis. Inhoneſtũ. n. putabãt q̃uis i ægritudine laboraret/ſine ea aliqđ conſiliũ capere/iminere uero ſibi nõ lõge piculũ clamitabant. Cunq; illa ꝑcepiſſet eis agere/q̃ exiſtimarent,pdeſſe/multas quoq; cãs eis utiles adeſſe demõſtrabat. i. gentẽ ualidã/exercitũ potẽtiſſimũ pecunias copiã/ſibiq; deficiente iam corpe uanũ eſſe/,p talibus laborẽ ĩpendere. Hæc cũ dixiſſet/nõ multo poſt deceſſit/ãno ſui regni nono/ætatis uero. lxxiii. mulier q̃ debilitate ſui ſexus nũq̃ ſuccubuit/calida circa regni detentionẽ/qđ ex ipſis opibus euidẽter oſtẽſum ẽ/que ꝓponeret futuris ꝑſentia/& quæ potẽtiæ nihil ꝓponeret ꝓncipali/cũ nec bonũ aut iuſtũ attẽderet/ad ſũmã calamitatẽ negocia domus ſuæ ita pduxit/ut poſt multa picula & labores ptãtẽ quem poſſedit nõ multo tpe/tracta cupiditate pderet. Inimicis. n. generis ſui quã habuit tradidit ptãtẽ/& ꝓncipatũ potẽtiũ amicoz gubernatiõe ꝓuauit/& miſeriis regnũ poſt ſuã mortẽ cõpleuit ꝓp malam diſpoſitionẽ. Sed q̃uis ita regnaſſet/gentẽ tñ in pace cuſtodiuit. Alexãdra ergo finẽ inuenit hmõi.

Incipit

Incipit Liber, xiiii. antiquitatis Iudaicæ.

Quemadmodum post mortem alexandræ nouissimus eius filius Aristobolus/contra Hyrcanū fratrem pro regno bellauit. Capi. I.

Lexandræ reginæ morte in superiori uolumine demonstrata/sequentia re// feramus/nihil festinantes aliud nisi minime quicq̄ de gestis rebus memoriæ ꝓuidēdo ꝓterire. Nā qui cōscribūt hystorias/& res uetereș indicāt oportet eos ꝓp antiquitatē narrationi decus imponere uel explanationi rerū stude/re ꝓp legētes. q̄tenus cum aliqua gratia uel delectatiōe experientiā possint reꝑ cōcipere. Sup oia uero certius cōscriptores debent & ueritatē dicere ut rerū ignari possint credere lectioni. Cētesima octogesimatertia olympiade, Q. Hortēsio: & Metello Cretico cōsulibus bellū cōtra Hyrcanū aristobu// lus ꝓparauit/pugnaq; facta ꝓpe Hierichūta multi milites Hyrcani ad fratrē eius trāsfugerūt. Quo facto. Hyrcānus ad arcē ubi aristobuli uxor & filii a matre eius erāt cōclusi cōfu git. Cui aristobulus de recōciliatione uerba faciēs inimicitias deposuit/ut ipse qdē regnū teneret/fra/ter aūt priuatus uiueret/in sua possessione cōtentus. Cūq; hæc dispositissent in tēplo/& iusiurandū & dextras dedissent omni populo uidēte/discesserūt/ille quidē in aulā regiā. Hyrcanus uero ut priua// tus in Aristobuli domum.

De antipatro patre Herodis q̄ iuuabat patrē Hyrcani/aduersus aristobulū. Capi. II.

Micus igit̄ quidā Hyrcani genere iudæus Antipater dictus multas possidens pecunias & uir efficax. Aristobulo suspectus hēbat̄ ꝓp Hyrcanū. Nicolaus tamē Damascenus ait hūc genere nobilissimū iudæoꝝ fuisse/ex illis q̄ ad iudæā a babylone reuersi sūt. Hæc āt refert ad gratiā Herodis filii eius quē regē iudæorum contigit postea fieri de quo apto tpe dicꝫ mus. Hic ergo Antipater q̄ ꝑus antipas appellabat̄/& eodē patris noīe uocabat̄. cū eū alexāder rex/ & uxor eius ducē totius Idumeæ ordinassent/amicitias iniisse cū finitimis arabis/& Gazæis/& asca/lonitis ꝓhibet̄/multis & maximis donis illos sibi coniungens/& cū Aristobuli potētiā iunior Anti/pater formidaret/timens ne qd ab eo pateret̄ ꝓp inimicitias latēter existat cōtra eū iudæoꝝ ualidis/simos uiros iniustū esse dicēs negligere/dū uiderēt aristobulū inicꝫ ꝓncipatū habere/fratrēq; eius ꝑo rem iectū/cui magis ꝓp ætatē imperiū debebat̄. Et cū hæc ad Hyrcanū uerba frequēter faceret/& diceret ꝑclitari uitā suā/nisi ꝓuideret sibi/fecit eum discedere. Nā indicabat aristobuli amicos nul/lum tps ꝓtermittere in quo nō ꝑsuaderent eū interfici/q̄tenus firmū sibi gereret ꝓncipatū. His Hyr/canus uerbis minime credebat/dū natura bonus esset/& accusationē facere nō admitteret/faciebat autē eum innocētiā & mentis remissio/ut debilis & inualidus putaret̄ cum cōtrariæ naturæ aristobu/lus esset. Nā facinorosus & arrogans erat. Sed cū antipater uidisset Hyrcanū non attēdere uerba sua/ nullatenus parcebat singulis diebus accusationes fictas de aristobulo illi inferere, tanꝫ eum interfice/re festinaret. Quem uix impulit ad arethā arabum regē cōfugere/nam ꝓmittebat ei auxiliatorē illū quoq; futuꝝ. Igitur cū hæc audisset Hyrcanus/arbitratus ꝓdesse sibi ad finitimā iudeæ arabiā disce/dere/ꝓmittit ātipatrum ad arabum regem fidē ab eo acceptuꝝ q̄ refugientē ad se nō traderet inim/ cis. Cum uero accepisset fidē. Antipater ad Hyrcanū Hierosolymā remeauit/ cum quo pauco post/ poctu de ciuitate egredit̄. Cūq; multā fecisset uiā ad Petrā ciuitatē pueniūt/ubi palatiū arethæ erat.

Cum suscepisset Hyrcanus exercitum/& contra aristobulū ꝓduxisset/& in pugna uicisset/ad Hierosolyma eū persecutus est/ubi cū exercitu obsidebat ciuitatem. Capi. III.

Ntipater autem dum multum amicus regis esset & rogaret eū ut Hyrcanum ad iudæam deduceret: & hoc singulis diebus sine ulla intermissione facere/sed ēt dona ꝓmitteret fe/cit aretham. Necnō ēt hyrcanus pollicitus est si restitueretur patriæ regnūq; susciperet/ omnem terram & decem ciuitates q̄s suus pater alexander ab arabis acceperat reddere. Fuerunt autem Medaba. Labias. Nabalota. Arabata. Galathone. Iazora. Mōslimgō. Ediſſa. Ribda/ lusa Oriblo. Cū has promissiones audisset/contra aristobulum exercitum quinquaginta milia eqtū & peditū ꝓduxit. Sed cū in prœlio uicisset/& multi post uictoriam ad Hyrcanū refugissent/desola/tus aristobulus ad hierosolymā secessit. Arabum autē rex oēm agens exercitū. & applicās ad tēplū/ Aristobulū obsidebat/& adiecto populo iudæoꝝ Hyrcano ꝑiter obsidente/soli sacerdotes cū aristo bulo ꝑmanere. Igit̄ arethas cū exercitu arabū & iudeoꝝ circundās ciuitatē fortiter obsidioni imi// nebat. Quæ cū fierēt/tēpore celebrationis azimoꝝ quæ pascha dicit̄ ꝓbatissimi iudæoꝝ ꝓuinciā re linquētes/in ægyptū recesserunt. Ouias uero quidā uir iustus deoq; amabilis/qui dū non ꝑueret/ora uit deū quatenus solueret siccitatē/& audiēs deus pluit/dū tunc celatū eā haberent ꝓp seditionē ab/ straxerunt/& in exercitum iudæoꝝ produxerunt/petentes/ut similiter oraret contra aristobuli mi/ lites ut soluerent̄/sicut soluta est pluuia. Cūq; diu resisteret recusās a multitudine cōpulsus in medio stetit ita orando dicens. Deus omniū rex/quo hii qui mecū consistūt tuus existit populus/& qui obsi/

dantur

duntur tui ſacerdotes ſunt peto/ut neq; iſtos exaudias contra illos petẽtes neq; illos cõtra hos oran/tes. Cunq; hæc oraſſet/maliuoli iudæi adorti interfecerunt eũ. Deus aũt ſtatim ab eis ultionẽ crudelitatis exegit. Nã pœnã exegit pro morte Oniæ hoc mõ/obſeſſis ſacerdotibus/& ariſtobulo/celebratio paſchæ prouenit/in qua ſolemus multas deo immolationes offerre. Cũq; indigerẽt uictimis ariſtobuli ſocii & petiſſent iudæos/ut pro uictimis acciperent quantas uellent pecunias/tunc illi mille dragmas pro ſingulo capite dari dixerũt. Cũq; libẽter ariſtobulus & ſacerdotes ꝓmiſiſſent/ꝙ muros pecunias depoſuerũt/quas illi cũ accepiſſent nequaq̃ uictimas reddiderũt/ſed maliuolẽtia tracti fidei tráſgreſſores & ipii corã deo pro fraudatione hoſtiaꝝ extiterũt. Sacerdotes aũt orauerũt ad deũ/q̃tenus hoc illis ipune non cederet. Qui non remoratus pœnã procellam uehementẽ acerrimãq; in fructus totius prouinciæ mittens/cõſumpſit eos ita ut modius tritici/dragmis. xi. emeretur.

Qualiter Scaurum ab Armenia magnus Pompeius ad partes Syriæ tranſmiſit & ꝙ legati uenientes Hyrcani & Ariſtobuli/auxilia petierũt. Capi. IIII.

INterea Scaurũ pompeius dũ in Armenia adhuc Tigranẽ ipſe debellaret/ad Syriã deſtinauit. Qui cũ damaſcũ ueniſſet & a Iolio & Metello nuper captam ciuitatẽ inueniſſet in iudæam prexit. Quo dũ ueniſſet ad eũ legati ariſtobuli uel Hyrcani ingrediunt/petentes auxilia/ſed dum ariſtobulus promitteret quadringẽta ſedare talenta/& nihilominus hæc etiam eadem Hyrcanus offerret. Scaurus magis ariſtobuli promiſſa ſuſcepit. nam & diues & magnanimus. Ariſtobulus erat & oĩno puum ei erat/quod dari poſtulabat/alter uero & pauper & tenax/& de maioribus perfidã promiſſionem protendebat. Nam & ſimile non erat ꝙ petebant idem uirtute ciuitatem nimis munitiſſimã & potentiſſimã capere & tranſfugas cum multitudine Nabutheorum bello depellere ꝑdictis ergo cauſis flexus ſcarus cum pecunias accepiſſet ſoluit obſidionẽ ꝑcipiens Aretham recedere/ne romanis hoſtibus appareret. Igit̃ Scaurus ad damaſcum iterum diſceſſit. Ariſtobulus autem cum multis uiribus contra aretham & Hyrcanũ parauit exercitũ. Quibus confligẽs circa locum qui Capiron dicitur uicit eos/multa milia hoſtium proſternẽs/inter quos ẽt & Celaphõ frater Antipatri cecidit. Sed non multopoſt cum pompeius in damaſcum peruenisſet & inferiorem Syriam percurriſſet uenerunt legati ab ægypto/& ab omni Syria uel iudæa/per quos miſerat ei donum maximum. Ariſtobulus autem auream miſit coronam quingẽtorum talentorum cuius mentionem fecit etiam Strabon capadox ita referens. Venerunt uero ex ægypto legati cum corona aurea quatuor milia ſolidorum/& a iudæa uiris uel torques aurea/quem nominabant terpnon ideſt delectabile. Hoc uero donum nos quoq; uidimus in templo romæ Capitolini Iouis ſacratum fuiſſe titulum habens ariſtobuli filii alexandri regis iudæorum quod eſtimatum eſt quingentis talentis. Igitur ariſtobulus iudæorum potentiſſimus/hoc donum dicitur miſiſſe. Interiecto uero tempore/rurſus legati ad eum uenerunt ideſt antipater pro Hyrcano Nicomedes pro ariſtobulo qui ẽt accuſabant Cabinium & Scaurũ ꝙ pecunias accepiſſent/ille trecenta talenta/alter quadringenta.

Quẽadmodũ ariſtobulus cũ intellexiſſet põpei conſiliũ/ad ſua diſceſſit/aduerſus quẽ indignatus Põpeius exercitũ ꝓduxit/& ariſtobulũ in alexandriũ caſtellũ fugauit. Capi. V.

VNq; iuſſiſſet pompeius certantes ad damaſcum uenire inſtante tpe ueris/cõgregãs pompeius apamenum exercitum de locis hiemalibus ad damaſcũ properauit qui in tranſitu ſuo mox apamenam arcẽ euertit/quam antiochus muniuerat/cizycenus dũ ptholomei Minei prouinciã conſiderauit/uiri maliuoli/& pœne dionyſio tripolitano deterioris/qui ſecuri fuerat percuſſus. Et dum morte dignum inueniſſet/acceptis ab eo mille talentis ex quibus ſtipendium militibus ſuis donauit/abſoluit eum/necnon & Lyſiden opidum cœpit ubi tyrannus Silas iudæus erat. Cũq; ciuitates Heliopolim & Calſidem tranſiſſet in medio poſitum montẽ aſcendit/& ad inferiorẽ Syriã damaſcũq; puenit. Vbi & cõperit/ꝙ iudæi cum ſuis principibus Hyrcano & ariſtobulo haberent diſcordiã/motãq; audiuit gentem/contra utroſq; dicẽtem nõ debere ſub regali ditione eſſe/ſed patrio ritu ſacerdotibus obedire quos deus uenerari præcepit. Hii nãq; dũ nepotes exiſterent ſacerdotũ/nõ contenti eo honore ad aliũ magiſtratum cupiebant gentem tranſducere/& ſeruitutis uinculis obligare. Hyrcãus autem accuſabat/ꝙ maior frater eſſet/& ariſtobulo partem patruã prouinciæ datã teneret/aliam uero ariſtobulũ uiolentia cœpiſſe confirmans/necnõ ẽt incurſione cõtra finitimos & latrocinia illũ perpetrare criminabatur/neq; gentẽ iudæoꝝ a ſe niſi per illius uiolentiam ad ſeditionem deſcendiſſe. Cui etiam hæc alleganti teſtimonium plus mille optimates iudæi præbebant/antipatro ſuadente. Ariſtobulus autẽ ꝓncipatu dicebat eũ recidiſſe ꝓpter ſuam naturalẽ & inefficacem ſegniciem/pro qua contemptibilis uidebatur/ſe quoq; aiebat/nõ tantum pro regni ambitione ſũpſiſſe principatum/quantum metu ne forte ad alios migraret. Appellari autem ſe regem patris ſui nuncupatione & teſtes conuocabat iuuenes promptiſſimos quorũ cultus purpuræ/uel comæ/necnõ & ſalere/aliuſq; ornatus ſic ei aſtipulabat̃/ut nõ ad iudiciũ intrare/ſed ad pompam procedere putaret̃. Pompeius tamen cũ hæc audiſſet. Ariſtobulũ/de uiolentia culpans dimiſit eos/leuiter

allocutus

allocutus. Nam dixerat ad prouinciam eoꝝ sese uenturū/quo certius singula posset agnoscere/cum Nabutheoꝝ primum prouinciam uideret/& iterum eos pacē habere ꝓcepit. Aristobulo aūt blādiebatur/ne ꝓuinciam faceret rebellare/aditusque uiæ concluderet/quod euenit.

Quēadmodū Aristobulus grauiter ferēs q; ꝓter spē sibi a Pompeio euenisset/bellū parauit sed postea pœnitēs pacē postulauit/pecunias offerēs/quas tamen minime soluit. Capi VI.

ARistobulus.n.a pompeio regressus/nec aliquid eoꝝ quæ ille monuerat curās/indelō ciuitatē uenit/exinde iudæā prexit. Quapropter iratus Pompeius expeditionē quā contra Nabutheos parauerat in Damasco a Syria/legionesq; Romanoꝝ cōtra aristobulū pduxit. Cūq; peltā & Scitopolim trāsisset/i Coreas uenit quæ initiū ē iudeæ mediterraneæ unde munitissimū oppidū sup montē positū uidet alexandriū nomine quo 'aristobulus confugerat. Tūc pompeius destinans ad eū/ iussit descēdere/multisq; suadētibus romanis nō rebellare/ descēdit. Cūq; disputasset cōtra fratrē de ꝓncipatu rursus i oppidū pōpeio cōcedēte discessit/& hoc bis & tertio fecit/sperās regnū obtinere: ad oia q̄ pompeius ꝓceperat obedire se simulās donec recederet ad munimina sua/timēs ne regno spoliaret & Hyrcano ꝓncipatus traderet. Pōpeius aūt cū iussisset ei ut castella traderet/& custodib⁹ ꝓpa manu scriberet/ q̄tenus eū susciperēt/noluit obedīt hæc scribēt.

Qualiter irritatus pōpeius aristobulū ligauit/& ad ciuitatē obsidēdā accessit. Capi. VII.

DEscēdens autem ad Hierosolymā bellum parauit/interiectoq; tpe pompeio exercitum contra eum ducente/quidā ex ponto ueniens nunciauit Mithridatē hausto ueneno defunctum/quod illi filius suus pharnaces cōfecerat. Cunq; in Hierico castra posuisset/ubi maxime nascitur Opobalsamum/cuius cū flos acuto lapide incisus fuerat distillat/mane Hierosolymis ascendit. Tunc aristobulus pœnitens ad pōpeiū descendit/ pecuniasq; offerens/in Hierosolymis eum suscepit/rogabatq; bello desinere/& quæ uellet cum pace disponeret. Pompeius aūt uemiā ei petēti præstitit/& mittit Gabiniū cū militibus ad ciuitatē ut pecunias obtineret. Sed cū nihil horū pœnitus egisset/Gabinius rediit/negatisq; pecuniis de ciuitate exclusus ē. Nā aristobuli milites pactis minime consenserunt.

De modestia Pompei & religiositate/ qa nullatenus passus est tāgere tēpli pecunias/licet multæ fuissent/& quia aristobulum Romam uictum cum filiis perduxit. Capi. VIII.

QVapropter pompeius iratus. Aristobulum reclusit in carcerem/& ad ciuitatem peruenit undique munitissimam/præter septentrionalem partem. Circuit enim eam uallis altissima/intus templum concludens/lapideo muro fortissime constructum. Seditio itaque intus hominum de præsentibus rebus erat/quibusdam dicentibus. Pompeio tradi ciuitatē. Aristobuli uero socii excludere eum & expugnare persuadebant/ & illum haberi uinctū. Qui cum in templo refugerent/ponte abscisō qui ciuitati iungebatur/sese ad opsidionē parabant/alii aūt exercitum pompeii susceperunt/& aulam ei tradiderunt. Pompeius ergo Pisonē legatum cum exercitu destinauit palatium custodire/& domos uel templum obseruare. Qui prius quidē uerba pacifica intemplo conclusis offerebat/sed hii dum non obediissent/loca iuxta tēpluū posita muris circundedit/ad omnia Hyrcano ministrante. Pompeius āt mane circa tēplum a parte aquilonis/unde expugnare eos potuissent milites collocauit. Fuerant nāq; per illā partē turres altissimæ/& fossæ altissimæ quæ ualle circundabantur. Ponte nāq; deciso munitior extiterat/in qua ualle pompeius cum aggerem in circuitu siluam incidentibus Romanis imponeret/& uideret satis fossam coæquatam/machinamēta uel instrumenta bellica Tyro deportata superimposuit/per quæ ēt templū deposuit. Sed si nobis patrius mos non fuisset septimo die uacare nullatenus aggerē construere iudæis repugnantibus potuissent. Nam bellantibus & occidentibus resistere lex concedit/si quid uero aliud aduersarii uellint facere/nulla nobis datur licentia sabbatis eos prohibere. Quapropter nō certantibus iudæis/nec manus armantibus turres erigere/uel machinamenta Romanis licuit fabricare/quibus postero die utebantur. Vnde potest nostra erga deum pietas legisq; custodia cognoscit/q; nihil timore obsidionis ad īmolandū impediti fuissent/sed secundo in die mane & circa nonā super arma īmolabant/& neq; inflictione belli sacrificium remittebant. Nā cū capta ciuitas fuisset tertio mense ieiunioꝝ/ cētesima septuagesima olympide. C. antonio/&. M. Tullio Cicerone cōsulibus/hostes tēplū igressi cūctos peremerunt/ qui sacrificiis occupati nullatenus sacra ruperunt/haud timore animæ conturbati/haud dolore morientiū expulsi/sed omnia uoluerunt circa ipsas aras pati/putantes melius esse mori quam sacrificia imperfecta relinquere. Et hanc non esse laudem mendacem per quā pietas nostra appareret/sed ueram extitisse cuncti testantur qui pompeii gesta conscripserunt/ interquos sunt & Strabon/& Nicolaus. necnon & Titus Liuius romanæ conscriptor hystoriæ. At cum machinamentū primum illatum fuisset/turris maxima commota cecidit/& aperuit partē templi/per quam hostes irruperūt. Quorum primus Cornelius Faustus Syllæ filius cum suis militibus super murum ascendit/post eū etiam per alterā partem Furius Centurio cū suis/in medio aūt Flauius & ipse Centurio cū turba fortissima

rissima. Tūc oīa cēde iudæoꝝ cōplebātur. Quidā.n.a Romanis/alii uero semetipsos occidebāt. Erāt qui & p̄cipites/sese flāmis inter domos iniicerent/minime ualentes uiolentiā sustinere. Cunq; p̄strati uiginti duo milia Iudæoꝝ romanoꝝ uero pauci defuncti fuissent/capitur etiam Abscalom patruus: simul & socer Aristobuli. Nō ergo parua in tēplo cōmissa sunt/dum ea quæ priori tēpore inuisibilia uel inaccessibilia erant adisset pompeus/& cum eo non pauci uidissent quæ non liceret nisi sacerdotibus intueri. Inuenerunt āt mensam auream: & circa eam candelabra uel libatoria non pauca/necnon & aromatum multitudinem/in thesauris uero sacras pecunias duo milia talenta.

De modestia pompei & religiositate/quia nullatenus passus est tāgere tēpli pecunias/licet multæ fuissent/& quia aristobulum romani uictū cū filiis perduxit. Capi. IX.

QVas pompeius pœnitus contingere noluit propter pietatē/& hoc dignū sua uirtute fecit. Cūq; in posterū ministris tēpli p̄cepisset illud pugnare & legitima offerre deo. Hyrcano principatū sacerdotii donauit/eo q; ei utilis apparuisset: & p̄uinciales p̄hibuisset aristobulo auxiliū p̄stare/auctores quoq; belli securi percussit. Faustū uero cū aliis q; p̄pensius murū ascēderāt/p̄miis dignis honorauit/& Hierosolymā sub cōditione fiscaliū Romanis exposuit. Ciuitates ēt quas prius iudæi de inferiori Syria ablatas subegerant sub suo p̄cipatu esse constituit/& oēm gentē p̄ us nimis extensam/suos intra fines astrinxit/necnō & Gadarā pauloante dirutā ædificauit. Demetrio donās Gadarenos suo liberto/reliq̄s aūt ioppen & Scitopoli: & pella uel Dion/& samariā & insup Marissā & Azotū: & lāniā/& arethusam habitatoribus reddidit/quæ mediterraneæ fuerāt p̄ter alias dituras. Gazā uero maritimā/& ioppen & dorā/& Stratonis turri quā postea herodes magnifice condidit/& cū porticibus uel tēplis eā ornasset. Cesareā eā cognominauit. Pompeius liberas reliquit: & a p̄uincia discessit. Hoꝝ malorꝝ Hierosolymis auctores Hyrcanus & Aristobulus existerunt/cum inuicem inter se bella gessissent. Nam tunc libertatē deposuimus & subiecti Romanis sumus & prouinciam/quam armis possidemus a Siriis ablatam. Hanc Syris compulsi sumus denuo restituere. Et insup decē milia talenta pauco tempore. Romani a nobis exegerūt & regnū quod antiquitus secundum generationem principibus sacerdotum dabatur/populare factum est. De his q dem competenti loco dicemus. Pompeius autem cum inferiorem Syriam usq; ad Eufraten fluuium & Aegyptum Scauro tradidisset/& duas legiones Romanas/per Ciliciam romam perrexit. Ducebat cum sua generatione aristobulum uinctum: cui duæ filiæ uel totidem filii fuerunt/quorum alexander euasit/nouissimus autem antigonus cum patre uel sororibus romam deportatus est.

De Scauro q militiā cōtra petrā urbē tūc Regnū arabū absentē p̄duxit. Capi. X.

SCaurus itaq; contra Petram arabiæ cum exercitum produxisset/propter difficultatem ciuitatis in/circuitu terram deuastabat. Sed exercitui romano fame fatigato. Antipater obediens præceptis Hyrcani/a iudæa triticum uel quæcunque erant necessaria destinabat. Cunque missus ab scauro legatus ad Aretham perrexisset pro amicitiis quas cū eo habere debuerat/flexit eum pecuniis ne prouinciam prædaretur. Qui etiam fideiussor eius pro trecentis talentis extitit & in his bellum scaurus sedauit. Siquidem non minus & ipse quam aretha cōcupiuit idem fieri.

Quēadmodū aristobuli filius alexander fugiens pompeiū ad iudæam puenit/ubi multo exercitu congregato/bellū contra Hyrcanum & antipatrum produxit. Capi. XI.

NTeriecto uero tpe cū alexander aristobuli filius iudæam inuasisset: dux exercitus Gabinius de roma ad Syriam usq; peruenit. qui inter alia quæ miranda fecit/contra alexandrū produxit exercitum/nullatenus ualēte Hyrcano uiribus illius resistere/cum etiam erigere Hierosolymoꝝ murum festinaret quem pompeius deposuerat quod ne faceret/prohibuerunt eū Romani ibi constituit. Circuēs āt prouinciā/multos iudæoꝝ armauit/& maturius q̄ sperabatur collegit decem milia pedites: & mille quingentos equites alexandrium etiam castellum uallde munitum & Machærunta iuxta montes arabiæ cœpit. Igitur Gabinius contra eum ueniebat/cū iam Marcum Antonium cum Romanis/alioſq; duces præmisisset. Qui cum Romanis militibus & subiectis iudæis quos Phitolaus & Malchus ducebant/adonantes sibi & antipatri societatem alexandro obuiam ueniret/quos sequebatur etiam Gabinius cum legatione. Alexander aūtem prope Hierosolymam accessit: ubi cum hostibus prœlio facto/peremerunt Romani tria milia. Iudæorum/capiunt etiam non minus tria milia uirorum. Interim Gabinius cum alexādrium peruenisset castrū/inuitabat conclusos ad pacem/ueniamq; de prioribus suis delictis pollicebatur eis. Vbi cum plures hostium foras uallorum starent. Marcus Antonius fortiter decertans/in congressione multos prostrauit. Gabinius uero exercitus partem cum ibi reliquisset: & castellum uastaret/ipse reliquā iudæā circuibat/q̄taſq; inuenisset dirutas ciuitates renouari præcepit/& cōstructæ sunt Samaria uel azotus. Scitopolis & antidona. Rafia uel Dora. Marissa & Gaza/& aliæ non paucæ. Cunque omnes Gabini præceptis obsedissent/ciuitates multo tempore desertæ suos habitatores acquisiere.

Quemadmodum cum flexiſſet Alexandrũ mater ſua tradere ſe cum caſtellis. Gabinius Alexandrum dimiſit. Capi. XII.

QVæ cũ ageret p puinciá rediit in alexádrũ caſtellũ. Vbi dũ obſidionẽ ſtatueret/ legationẽ ad eũ alexáder deſtinauit/ueniá ſibi de poribus cõmiſſis poſtulás/& tradere caſtella. Hyrcáiá uel Macherũta /poſt ẽt alexádriũ pollicet. Quæ Gabinius accepta euertit. Materuero alexádri cũ ad eũ pueniſſet/ná fauebat Romanis/marito eius & aliis filiis Romã abductis cõceſſit ei Gabinius quæ poſtulaſſet. Cũq; diſpoſuiſſet pacẽ eũ ea. Hyrcanũ ad Hieroſolymam reduxit habiturũ templi diligẽtiá. Quinq; tñ curias cõſtituit/æqualibus turmis gentẽ diuiſit/ quarũ una Hieroſolymis degebat/alia in Gadaris/tertia in amathunte/q̃rta uero in Hierichũte/quinta in Feſſoris galileæ/qui regia poteſtate liberati/ſub optimatum gubernatiõe uiuebant.

De ariſtobulo qui cum a Romana ciuitate ad iudæam fugiſſet/tẽtus a Gabinio/rurſus captiuus tranſmiſſus eſt, Capi. XIII.

Ed cũ ariſtobulus roma ad iudæá cõfugiſſet/& alexãdriũ quod nup dirutũ fuerat renouare deſideraret. Gabinius milites cũ ducibus Siſinnio & antonio & ſeruilio mittit/ut eum oppidũ recõſtrui ꝓhiberẽt/ſimul & caperẽt. Multi itaq; iudæi ad ariſtobulũ trãſiebãt: propter ueterẽ eius gloriá nouis rebus ſtudẽtes/necnõ & Pthitolaus dux Hieroſolymorũ cũ mille ad eũ uenerat/qui tñ inermes erãt/quos decreuit in Macherunte ponere. Ariſtobulus ergo eos qui armis inopes erãt dimiſit armatos aũt octo milia exeũtes cũ collegiſſet/prexit ad bellum. Quos Romani fortiter inuadentes/prœlio facto uicerunt. Et licet iudæi ꝓpenſius decertarẽt/tñ atrocitate hoſtium ad fugã cõuertunt quoꝝ quinq; milia proſternunt/reliqui uero diſperſi ut unuſquiſq; ualuit/per fugã ſibi ſalutẽ quæſiuit. tamẽ plus mille ariſtobulus habens in Macherunte munitiſſimũ oppidum receſſit. Cũq; male pugnaſſet/nihilominus ſpem ſibi bonã ꝓmittebat. Per duos tamẽ dies obſidioni reſiſtens/multis perfoſſus uulneribus/captiuus cũ antigono filio/qui de Roma/cũ eo fugerat ad Gabiniũ trahit. Ariſtobulus quidẽ his caſibus uſus/rurſus ad Romanã ciuitatẽ trãſmittit/quo ligatus tenebat/cum regnũ & ſacerdotii ꝓcipatũ tribus annis & ſex mẽſibus geſſiſſet/uir clarus & magnanimus/filios aũt eius ſenatus matri remiſit. Gabinio ſcribente hoc ei promiſſũ fuiſſe ꝓ caſtellorũ ꝓditione/& ſed hi quidem in iudæá remearunt. Gabinius ãt cũ cõtra Parthos exercitum duxiſſet: & Eufraten fluuiũ tranſiſſet/placuit ei ad ægyptũ reuerti/q̃tenus ptholomeũ ibi reſtituerẽt. Hæc uero & ꝑ alios hyſtoriaꝝ cõſcriptores demonſtrata ſunt. Gabinii deinde militibus antipater miniſtrauit triticũ & arma & pecunias & Iudæos prope peluſiũ auxiliatores effecit/qui cuſtodes ægyptorum adituũ fuerant. Cũq; ex ægypto remeaſſet/& ad Syriẽ pueniſſet/ſeditionibus & turbis eã inuaſeſcẽtẽ inuenit. Siquidẽ alexander ariſtobuli filius recipiens rurſus ꝓ uiolentiam principatũ/multos Iudæoꝝ ſubtraxerat/magnoq; cum exercitu prouinciam inuadens/omnes romanos quantos inueniret occidebat/refugientes ad montem Garizim. Gabinius autem hæc audiens/antipatrum ut prudẽtem præmittit ad illos qui rebellabant/ut eorum ſedaret amentiam/ quatenus ad meliorem ſenſum redirent. Qui cum perrexiſſet/multos quidem caſtigauit: & ad competentia reſtituit. Verũtamẽ alexandrũ cõpræhendere non potuit/dũ exercitũ haberet triginta milia iudæoꝝ/quinq; cum Gabinio confligens/uincitur/decem milibus ſuis ꝓpe Itabyriũ montem proſtratis. Gabinius itaq; cum diſpoſuiſſet Hieroſolymorum ciuitatem/antipatri uoluntati obediens/contra Nabutheos expeditionem produxit/quos eum in pugna uiciſſet/parthorum tranſfugas mithridatẽ & Orſanẽ dimiſit/qui fide non ſeruata/ad proprios remearunt. Sed Gabinius cum opera maxima uel clariſſima in expeditione feciſſet. Romam rediit Craſſo tradens ducatum. De pompei & Gabinii contra iudæos expeditione conſcribit Nicolaus Damaſcenus & Strabo Capadox nihil unus altero amplius exponens.

De Craſſi ſucceſſoris Gabinii contra parthos expeditione/& aſcenſus eius in iudæam/pecuniarumque templi de populatione. Capi. XIIII.

CRaſſus ãt cũ cõtra parthos militiá ꝓduceret/ad iudæá puenit/& pecũias tẽpli q̃s Põpeius nõ tetigerat/duo milia talẽtoꝝ abſtulit necnõ & totũ reliquũ auꝝ uſq; ad octo milia talentorũ. Tulit ẽt & trabẽ aureá uerſatilẽ/ trecẽtas minas pẽſãtẽ. Mina uero apud nos duæ & ſemis libræ extimant. Tradidit ei ergo hãc trabẽ cuſtos pecuniaꝝ Eleazarus noie ſacerdos nõ maliuolo aĩo/ná iuſtus & bonus erat ſed dum cõmiſſa fuiſſet ei cuſtodia uelꝝ tẽpli/quæ mira pulchritudine uel cõſtructiõe ꝓcioſiſſima reſplẽdebãt in hac trabe pendẽtia & craſſũ uidiſſet cũctũ tẽpli ornatũ auferre/aureá ei trabẽ ꝓ redẽptiõe oĩum ꝓſtitit/dũ & iuſiurándũ ab eo accepiſſet/nihil aliũ a tẽplo tollẽdũ/ſed ſolo cõtẽtũ eẽ auro ab eo tradito quo multa milia põdo poſſet iueniri. Hãc ãt trabẽ alia lignea circũdabat/ideoq; latebat. Craſſus uero licet iuraſſet nihil aliud de templo tangere/poſt acceptã tamẽ trabẽ tranſgreſſus/omne tẽpli auꝝ depoſuit. Nemo itaque miretur/ſi tantæ diuitiæ in noſtro templo fuiſſent dum has omnes per diuerſam terram iudæi deum colentes ibi ex antiquis temporibus obtuliſſent. Nec magnitudo prædictarum pecuniarum

teſtimonio

teſtimonio caret/nec arrogãtia noſtra per tantã magnitudinẽ diuitias extulit/ſed multi & alii con-
ſcriptores nobis teſtimoniũ ferũt/necnõ & Strabon capadox ita dicens. Tranſmittentes mithrida-
tes in. Choo: tulit pecunias/quas ibi Cleopatra regina depoſuerat/uerũ ẽt & iudæoꝝ octĩgẽta talen-
ta. Nobis ſtaq; pecuniæ publicæ nõ ſunt/niſi dei tantũ. Vnde manifeſtũ eſt iudæos p aſiã conſtitutos
ueritos Mithridatẽ/has pecunias in choo tranſmiſiſſe. Non. n. ex iudæa fuerũt in choo pecũiæ dum
ciuitatẽ & tẽplũ munitiſſimũ haberent/ſed neque alexãdriã habitantes iudæos ueriſimile eſt hoc fe-
ciſſe: dũ nihilo Mithridatẽ timerẽt. Teſtis eſt nobis idẽ ſtrabon & alio loco qui tẽpore quo trãſiit Sil
la in bellada cõpugnaturus Mithridati. Lucullũ tranſmiſiſſe fertur in cyrenæã ciuitatẽ/ꝓpter noſtræ
gentis ſeditionẽ/quæ totũ orbẽ cõpleuit ita dicens. Quattuor in ciuitate cyrenæoꝝ ꝓtes exiſtunt/ci-
uiũ & agricolarũ/tertia uero colonorũ/& quarta iudæoꝝ. Hæc per oẽs ciuitates iam diſperſa eſt/&
nullus locus mundi facilis inueniẽ quo non hanc gentẽ uidemus. Nam ægyptus & cyrænea dũ ſub
uno regno fuiſſent/oẽm cõuerſationẽ hoꝝ emulate ſunt/ ita ut ſcripturis eoꝝ uterent & ꝓſertim pe
cunias ſecundũ patrias leges iudæoꝝ cõgregarẽt. In ægypto ergo ſũmã ptẽ habitaſſe iudæoꝝ demo
ſtrat/& alexandriæ ciuitatis maxima pars huic genti deputata eſt. Ordinat uero ẽt ꝓnceps qui cau-
ſas eoꝝ & inſtĩa publica debeat curare/& ꝓcepta dare tanq; ꝓnceps perfectæ reipublicæ. In ægypto
tamen hæc generatio cõualuit/eo q; initio iudæi ægyptii fuiſſent/& qa iuxta ꝓuinciã iudæã. Aegy-
ptus iacet/necnõ & ꝓpter illos qui ex ĩde ad ægyptũ ꝓuenerũt. Ad cyrenã aũt iõ trãſiit/eo q; ipſa fi-
nitima ægypto extitiſſet: quẽadmodũ & iudæa/& q; ſub uno regno ꝓus fuiſſẽt. Strabõ qdẽ hæc retu-
lit. Craſſus aũt cũ oĩa diſpoſuiſſet quẽadmodũ uellet/cõtra parthos egredi/ubi cũ toto ſuo defecit
exercitu/ſicut & alibi demonſtratũ eſt. Sed Caſſius dũ ad Syriã ꝓueniſſet/& uindicaſſet eã ex incur-
ſionibus parthicis/qui nimis p craſſi pditionẽ audaciores fuerãt/rurſũ ad Tyrũ ꝓuenit: & exinde ad
iudæã aſcendit. Iarachenã uero ciuitatẽ inuadẽs ſtatim ꝓdauit/& trigĩta milia uiroꝝ captiuauit. Pyto
laũ ẽt ſeditiõis ariſtobuli ſucceſſorẽ cœpit: antipatro ĩuitante. Qui ẽt dũ apud eũ multũ ualuiſſet: idu
mæis amicus erat de qbus & uxorẽ nobiliſſimã noĩe Cyprin ſibi cõiunxit/ex qua q̃ttuor liberos ꝓ-
creauit/faſelũ & Herodẽ/qui poſtea rex fuit/& ioſippũ/& Ferorã/filiã quoq; ſalomoni. Hic aũt anti-
pater dum cum aliis potentiſſimis amiciciias & hoſpitium. copulaſſet/arabi potius ſe ſociauit/cui eti
am filios ſuos dum bellaret commendauit. Igitur Caſſius cum expeditionem ſuper Eufraten duxiſ-
ſet ꝓhibuit illam deuaſtari prouinciam/ſicut & ab aliis relatũ eſt.

Vt Cæſar Ariſtobulum ſoluere cupiens: & cum duobus agminibus in iudæam tranſmittere a
pompeianis ueneno necatus eſt. Capi. XV.

INteriecto uero tẽpore cũ Cæſar Romã teneret/poſt põpeii uel ſenatus fugam/ſoluẽs
a uinculis ariſtobulum ad Syriã tranſmiſit/duas ei tradens legiones quatenus paratam
illi ut poſſet facere indam. Ariſtobulus aũt potẽtia a Cæſare donata minie potitus eſt.
Nã põpeiani ꝓoccupãtes ueneno eũ corruperũt/& ſepelierũt eũ Cæſaris ſocii: q̃ multo
tpe ita iacuit uſq; quo ãtonius eũ ad iudæã remitteret & ĩ regis mõumẽtis poni ꝓcipet.

Qualiter Scipio alexandrum Ariſtobuli filium ſecuri percuſſit. Capi. XVI.

SCipio ãt mandat põpeio alexandrũ ariſtobuli filiũ occidendũ/dũq; culparet eũ de his
quæ prius contra Romanos egiſſet ſecuri eũ percuſſit. Quo in antiochia defuncto: fra-
tres eius ptholomeus Minei filius/qui habitabat apud calcidem/prope libanum montẽ
conſtitutam detinuit. Qui cum filium ſuum Philippionem in aſcalon ad ariſtobuli uxo-
rem direxiſſet/iuſſit eam deſtinare filiũ antigonũ cũ eius ſororibus. e qbus alterã philip
pino cum dilexiſſet/uxorem eam habuit: Quẽ poſtea ptholomeus pater eius occidẽs/
matrimoniali iure eam duxit uxorem/& prouidentiam fratribus eius impendebat.

De expeditione Cæſaris ad ægyptum/& quemadmodum auxilium ei Hyrcanus & antipater
dediſſent. Iudæoſque auxiliatores ei feciſſent. Capi. XVII.

OSt mortẽ uero põpeii/dum Cæſar contra Aegyptum pugnaret. Antipater iudæorum
potentiſſimus mandatis Hyrcani obediẽs multũ illi utilis apparuit. Nã Mithridates per
p gamenus dũ per Coricũ trãſiret/& minime potuiſſet p peluſiũ uiã cõficere: ſed i aſcalo-
ne cõmoraret. Antipater ei tria milia armatos Iudæos adduxit/necnon & arabũ nobi-
liſſimos auxiliatores illi parauit/& ꝓpter eũ oẽs Syri ꝓpẽſius Cæſaris partes adiuuabãt.
Verum ẽt & ãplicus potẽtiſſimus/& ptholomeus filius eius libanũ montẽ hãbitãtes cũ oĩbus ciuitati
bus eãdem ꝓ Cæſare mentem habebant. Mithridates aũt ſurgens a Syria/cũ ad Peluſiũ peruenĩſſet/
& eum non ſuſcepiſſent/ciuitatem obſidebat/cuius maxima uirtute ãtipater ꝓmus partem muri de-
iecit/& reliquis uiam ingredi ciuitatem pauit. & peluſium quidẽ ita deuaſtatur. Antipatrum deinde
& Mithridatem euntes ad Cæſarem cum Aegyptii iudæi tranſire prouinciam uetarent quæ oniæ di
citur Antipater eos flexit ad Cæſaris amicitiam/& principis ſacerdotum litteras eis oſtendit. Quas
cum audiſſent Mẽphitidem habitantes/ſimili mõ Mithridatem ad ſe inuitarunt. Ad quos cũ profe-

ctus esset/& ad locũ q dr Delta puenisset/eõfligit eũ hostibus cirea locũ q dr iudæoꝝ expeditio. Hꝫ bat ãt dextrũ cornu Mithridates/leuũ uero antipater. Sed ꝓlio cõmisso iclinat cornu/quo Mithridates pugnabat q piclitatus eẽt nisi p ripã fluuii cũ suis militibus antipater currẽs deuictis iã aduersa//riis/mortis eũ ꝑiculo liberasset. Nã uictores ægyptios ad fugã cõuertẽs/& ꝓsecut castra eoꝝ deuasta uit. Mithridatẽꝫ fugientem retinuit. Cuius ceciderũt milites octingenti/antipatri uero octoginta.

Quẽadmodũ antipater cũ bñ pugnasset/amicitiã Cæsaris acquisiuit. Capi. XVIII.

Ed cũ Mithridates Cæsari demandasset uictoriã simul & saluteꝫ quam per antipatrum meruisset/antipatrũ quidem tantum dilexit/ ut etiã uteret eo per oia bellorꝫ pericula. Quapropter & uulnerari antipatrũ seuissime cõtigit. Ergo bello finito Cæsar cũ in Syriam nauigasset. Hyrcano quidem principatum sacerdotii firmum indulsit/ antipatrũ uero ciuem Romanum & sine censu constituit. Dicit autem Hyrcanus huic quoꝫ militiæ in ægypto socius extitisse/sicut testatur Strabon capadox ex nomine asinii ita referens. Post Mithridatis & Hircani principis sacerdotum in ægyptũ profectionem. Idem Strabon alibi ex nomine Hypsicratis rursus ita retulit. Mithridatẽ solũ exisse uocatũ aũt secundo. cui antipater iudææ tutor in ascalone tria milia militum præparauit/& alios potentissimos inuitauit sociatum etiam Hyrcanum principẽ huic militiæ dicens. Hæc quidẽ strabon exposuit. Sed cũ uenisset antigonus aristobuli filius tũc ad cæsarẽ/& patris sui calamitatẽ deflenisset/q̃liter ꝓp ipm ueneno fuerit interẽptus/fraterq; suus secure a scipiõe sit ꝓcussus/petebat se misereri a regno depulsũ ꝓterea Hyrcanum & antipatrũ accusabat/q; male gentẽ regerent/ & i se crudeliter egissent. Antipater aũt cum ad fuisse/satisfaciebat de illatis sibi criminibus/rebellẽ antigonũ cũ suis sociis differens/& narrabat quã ta ipse laborasset in expeditione coram ipso Cæsare/& dicebat aristobulum romæ tractũ: q; semper Romanus hostis extitisset/fratrem uero eius latrocinii causa pœnam a scipione meritam sumpsisse.

Vt cæsar antipatro tutelam iudeæ credidit/& epistolæ cum senatusconsulto de amicitiis iudæorum directe sunt. Capi. XIX.

Vm hæc antipater uerba fecisset. Cæsar Hyrcanum quidem principem sacerdotũ ordinauit antipatro uero potestatem donauit quam ipse eligeret/tutorem eum totius Iudeæ constituens. Hyrcano quoꝫ concessit patriæ muros restituere/cum hanc ille gratiam ab eo petisset/nam adhuc diruti iacebãt/ex quo pompeius eos deposuerat/unde a consulibus in capitolio senatusconsultum hoc modo prolatum est. L. Valerius Lucii filius cõsul/cõuenière senatus idibus decembris/in tẽplo cõcordiæ/ꝑsente. L. copinio. L. Collinæ filio/& cepario Quirini. De his quæ alexander iasonis/& Miminius antiochi/& alexãder dorothei iudæoꝝ legati/uiri optimi uel auxiliatores locuti sunt/renouãtes cũ romanis gratias/& amicitias exhibentes/clypeũ aureũ pro inditio auxilioꝝ deuouerunt quinquaginta miliũ solidoꝝ/ & petierunt litteras sibi dari ad oẽs liberas ciuitates/quatenus puinciæ uel portus eorũ nullã uiolentiã paterẽtur. Placuit igit amicitias & societatẽ cũ eis cõponere/& omnia quæ supplicauerunt cõcedere/clypeũq; suscipere. Hæc acta sunt sub Hyrcano principe sacerdotũ & rectore gentis. ix. anno/ mense Panemo. Hyrcanus ãt etiã ad athenienſiũ populo laudatus est/cũ multũ ei apparuisset benignus/nã miserũt ei scriptũ hmõi decretũ/sub iudice uel sacerdote dionysio/filio asclepiadis/mense panemo/ uicesimoquarto die latũ est magistratibus decretum athenienſiũ sub præside athode quod eucles Menãdri laimusius scriba exposuit Nunichionis undecimo die cõsilio iudicium facto in theatro/suffragiũ tulit dorotheus ꝓnceps sacerdotũ cũ quo assidens dionysius dixit. Quomõ Hyrcanus alexandri sacerdos & rector iudeoꝝ ꝑmanet cum populo nostro uel singulis ciuibus fidelis exist/& oi circa eos utitur industria/ibiq; uenientes athenienses uel legationis cã/seu priuatã munificẽter ad se suscepit/& ꝓuidet q̃tenus illesi redeant: decretũ qdẽ de his & prius factũ est nũc uero dionysio dorothei suniẽsi suggerente & de uiri uirtute populũ admonente/quõ uolũtatẽ habet bñ nobis sp quod potuerit facere/placet honorare uirum aurea corona optia secundũ legẽ/& dedicare ei imaginẽ aureã in tẽplo populi uel gratiarꝫ/ decernere uero coronã in theatro cum libro patri tragediæ solẽnia celebrant/& in Panatheneis/ & eleusiniis/& in gymnicis certaminibus/diligentiã uero magistratus hẽat: ut si ꝑmanserit & seruauerit fauorẽ nostrũ oẽ quod excogitemus ꝑ gratia uel honore uiri munificẽter cõpleat/ q̃tenus/cũ hæc ita facta fuerint appareat/populus noster optimus eũ amplecti uicesq; reddere gratiarꝫ/ ut ille nostrꝫ studiũ iam honoribus affectus imitet/imo ẽt debemus eligere ab omnibus athenienſibus qui decretũ ei deportent/ut cũ honorẽ susceperit festinet benefacere nostræ sp ciuitati: Romanorũ/ ergo uel populi athenienſiũ erga Hyrcanũ merita demonstrauimus. Cæsar ãt cũ iudæã disposuisset. Syriã nauigauit. Antipater uero ut Cæsarẽ ad syriã deduxit/in iudæã reuertit/& statim muros a pompeio dirutos reconstruxit/seditionẽq; prouincialium sedauit interminationibus simul & persuasionibus requiescere/eos inuitans cum diceret. Siquis Hyrcano consenserit/ fœliciter uitam suam poterit peragere. Qui uero ad spem rebellandi peruenerit/& lucro priuatur/& meipsum pro patrono dominum

dominū. Hyrcanū aūt ꝑ rege tyrannū ſentiet. Romanos uero & Cæſarē pro rectoribus amaros hoſtes/nā minime patiunt amoueri/quē ipſi ꝓncipē cōſtituerunt. Quæ cū diceret prouinciā pagrauit. Qualiter Antipater filiis ſuis Hyrcano & Herodi gubernationē hābendā ꝓmiſit. Capi. XX.

Sed cum tardū & ſegnē Hyrcanū uidiſſet/priorē filiū ſuū ducē in Hieroſolymis ordinauit/ ſecundū uero herodē Galileæ tutorē demonſtrauit/adhuc oīno iuuenem nā quindecim annoꝝ erat/cui nihil obfuit iuuentus dum prudentiam ſuper ætatem haberet. Qui cum occaſionem inueniſſet/ſtatim ad uirtutis oſtentationem prorupit. Siquidem Ezechiam principem latronum compræhenſum. qui Syriam cum magna turba uexabat/fecit interimi cum multis prædonibus. Quo facto nimium a Syris amplectitur/unde & in amorem eius exarſerunt/ꝙ a latrociniis ꝓuincia eorum eſſet erepta. Laudabant ergo eum per ciuitates & per uicos/ꝙpacem eis præſtitiſſet: & tuitionem prædiorum ſuorum iueniſſent. Quapropter & Sexto Cæſari cognato magni Cæſaris tūc totam regenti Syriam/amicus factus eſt. Cum uero æmulatio pro factis herodis Faſelum fratrē eius intraſſet ſtuduit non minor tali gloria reperiri/& hieroſolymitas fauore ſibi parabat/dum & ciuitatem haberet/& populi negocia non ignare tractaret. Quæ ita antipatrum extollebant ab omni gente tanquam eſſet oīum dominus. Honorari igitur ex tali claritate cum cœpiſſet/qualis ſepius contingunt Hyrcani fidem tranſgreſſus eſt. Potentiſſimi uero iudæoꝝ antipatrum uidētes cum filiis extolli per fauorem gentis/& redditus iudeæ uel pecunias Hyrcani nimis inuidebant ei. Nam antipater amicitiam cum imperatoribus Romanorum compoſuerat/& cum flexiſſet Hyrcanū pecunias tranſmittere/tanquā ſuas & non Hyrcano præſtante eas romanis principibus deſtinabant. Vnde manifeſte antipatrum accuſabant/dicentes Hyrcano. Vſquequo iſta pateris/aut non uides antipatrū cū filiis principatu præcinctos teq; nomen tantū regium poſſidere. Sed nec te lateat/nec putes ſine periculo tuo negligere negocia/ dum antipater & filii eius totam nunc auctoritatem contineant/& hanc ſine tuis iuſſionibus diſponant. Nam herodes filius eius Ezechiam & eos qui cum eo erant peremit/noſtramq; legem trāſgreſſus eſt/quæ hoiem prohibet occidi licet malignus ſit niſi prius in concilio condēnatus ſit. Ille uero dum nullam a te ſuſcepiſſet ptātem/hæc auſus eſt cōmittere. Quæ cum hyrcanus audiſſet flectitur/plus autē irā eius incenderūt matres eoꝝ/quos herodes interfecerat/ dū per ſingulos dies in tēplo eū peterent/ut herodes ante cōcilium de actis ſuis redderet rōnem. Cōmotus igitur Hyrcanus herodem uocauit ſatiſfacturū de criminibus ſibi illatis. Qui ſuaſionibus patris impulſus uenit. Nā ſic ei ꝓceperat ut nō priuatus/ſed cum tutella & cuſtodia corporis adueniret. Qui cum & Galilæam ut putauit ꝓdeſſe ſibi diſpoſuiſſet/militū parua manu circundatus uiam ſecabat/ut nec terribilis uideret Hyrcano cū maxima ueniens multitudine. Nec nudus uel incautus corā iudicibus eſſet/imo & Sextus Syriæ rector ſcripſit Hyrcāo ſupplicans ut liberaret a iudicio herodem ſimul & interminabat ei/ſi nō obediret/ſed Sexti litteræ occaſio fuerant/ne quod pateret a ſnia concilii herodes/ſed magis abſolueret. Nam diligebat eum Hyrcanus tanquam filium. Herodes autem cum in medio una cum ſuis militibus aſtitiſſet/omnes perterruit/nec auſus eſt aliquis ex his eum accuſare/qui primū contra eū exclamabant/ſed omnes ſub quiete & ſilentio rei exitū ſuſtinebant. Qui cum ita ſediſſent/unus quidā nomine Sameus uir iuſtus & propter hoc omne deuitans periculū/ſurgens ita locutus eſt. Viri iudices & rex neminē ſcio ad iudicium a uobis uocatum ita conſtitiſſe/neque uos noſſe quicquam ſimile opinor/ſed oīs quicunq; in hoc iudicio peruenit exquirendus/humiliter aſtitit/miſericordiam a uobis expetens/capillis prolixis/& ueſte nigra indutus/hic autem herodes optimus iuuenis/reus pro homicidio ſatiſfacturus/de tali crimine uocatus inter eſt purpura circundatus/& caput ornatū habens cōpoſitione criniū/ſtipatuſq; armis/ut ſi condēnatus ſecundum legē fuerit/nos quidē interficiat/ipſe uero uim faciens ueritati liberetur. Sed Herodē de his nō culpabo ſiquidē ſuū cōmodū pluſq; legē fecit/ſed uos uel regem accuſo qui tantā ei licentiā dediſtis. Scito/te tamen maximū eſſe deū: q̄ hunc/quē nūc ꝓp Hyrcanū uultis abſoluere/qui quandoq; uos & ipſum regē torquebit. Nihil aūt hæc dicendo mentitus eſt. Nam herodes cum regnum accepiſſet/oēs occidit in concilio tunc inuentos cum ipſo Hyrcano/præter Sameum/quem nimis dilexerat ꝓp iuſtitiā eius/& ꝙ ciuitate poſt hac obſeſſa ab herode uel Soſio perſuaſiſſet populo ut herodem acciperent/dicens propter peccata eum nō poſſe deuitari. De his quidē ſuo loco dicemus. Hyrcanus aūt cum uidiſſet ꝓpenſiores iudices ad necem herodis/iudicium in poſtero die diſtulit/& mittens ad herodem furtim perſuaſit ei ciuitatem relinquere/ut poſſet periculum declinare. At ille cum diſceſſiſſet in damaſcum fugiens regem/& ad Sextum Cæſarem peruenīſſet/ apud ſe ita decreuit/ut ſi uocandus ad iudicium eſſet non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano dicentes quomodo hæc omnia contra eum eſſent. Illum uero cum nihil lateret. nihil agebat amētia uel imbecillitate ſua.

Quemadmodū ſextus Cæſar cognatus magni Cæſaris dona cepiſſet ab herode duce Galileæ. & maximum eum inferioris ſyriæ principem ordinauit. Capi. XXI.

Ed cū Sextus Herodē ducē inferioris Syriæ ordinasset nā hoc ei pecuniis uendidit. Hyr-
f canus timebat eū nequando cōtra se exercitū duceret. Non multis aūt transfactis diebus
hoc euenit. Herodes.n. aduersus eū expeditionē deducēs irascebaē eo q ad iudiciū uel uo
catus satisfacturus esset. Prohibuerunt tñ eum obuiā uenientes pater Antipater/& frater
impetūq eius retinuerunt rogantes ne accederet prope Hierosolymā/& aliquod opus niteret face-
re cōtra eos: qui cōcesserunt ei ad talē peruenire dignitatem. Deprecabanē ut indignationē depo-
neret/q uocatus ad iudiciū esset/sed absolutionis gratiā potitus recordaret/ nec ita dolorē cōsidera-
ret/ut saluti ingratus existeret animaduertendo q & bellorē casus deus dispensat/qua pp uictoriam
non oīno speraret/expugnando regē & amicū qui multū ei profuisset/nihilq; sponte in eū cōmisisset
aduersi/sed per maliuolos suasores actum. quod difficultatis umbrā pstiterit. Flexus his herodes. &
arbitratus satis sibi factū q suā fortitudinē genti demonstrasset/ reuersus est. Per iudeā ergo taliter se
se res habebant. Cæsar aūt cū Romā uenisset/parabat ad africā nauigare/quatenus Scipionē uel Ca
tonē expugnaret. Ad quē Hyrcanus dirigens legatos/petiit cōfirmare cū eo amicitias. Videtur mi-
hi necessariū ex hoc exponere/qualiter Romanorē pncipes cum nostra gente sunt pacti/ne lateret
aliquo/quia & asiæ & Europæ reges studiū habuerunt sociare nostrā sibi fortitudinē/dū eorē fidem
dilexissent. Sed quō multi pp odiū nostrū minime credunt Persicis uel Macedonicis cōscriptionibus
de nobis/eo q nō eadē ubiq; in publicis locis demonstranē/sed apud nos tantū & alios quosdam ex
barbaris/de Romanis tamē decretis non est ambigendū/nam & publicis locis reposita hactenus &
in Capitolio tabulis æreis cōscripta continenē. Nam & Iulius Cæsar Alexandriæ iudæos p æream
tabulam demonstrauit Alexandrinos ciues existere. Vnde initiū approbationis faciā dum pando se-
natusconsulta/& iulii Cæsaris de hyrcano uel gēte nostra decreta. C. Iulius Cæsar. Imperator & pon
tifex & Dictator secundo magistratibus Sydoniorē/uel curie/uel populo salutē. Si sani estis bene est
& ego sanus sum cum meo exercitu. Exemplū facti de Græcia ad hyrcanū filiū alexandri principem
sacerdotū/& rectorē gentis iudæorē uobis destinauit quatenus in publicis uestris annalibus repona-
tur. Volo uero uos Græce uel latine in ærea tabula cōscriptū/hoc ponere/quod hmōi est. Iulius Cæ-
sar īperator & pontifex/secūdo dictator. Cū deliberata sñia decreui/qūo hyrcanus alexandri iudæ-
us: & nunc/& in prioribus annis in pace uel bello fidē uel studiū suū demōstrauit/cui multi etiā cōsu
les testimoniū pbent/insuper & in propinquo alexandriæ loco: cum mille quingentis militibus auxi
liatoribus nobis occurrit & ad Mithridatē a me destinatus cū omni deuotione fidelis apparuit/ pp
has ergo cās hyrcanū alexandri filiosq; eius rectores iudæorē esse/uel principatū sacerdotii gentis iu
daicæ semper hēre secundū mores patrios pcipio/ipsum quoq; filiosq; eius auxiliatores nobis inter
uiros amicissimos esse censendos/& quantacunq; sacerdotalia iura sunt/eum uel filios eius possidere
decerno. Si qua uero iterfuerit questio de iudaicis rebus/placet nobis iudiciū de his adhibere/exhic
matōes uero militū/aut pecūias exigēdas ab eis minie pbauit. C. Cæsaris Dictatoris Cōsulis/da-
ta cōcessaq; decretaq; sic se hēnt/ut filii eius pncipatū gētis iudæorē/ & donata sibi loca possiderēt/
ut pnceps sacerdotū idē & rector gētis iudæorē uim passis adesset & qa transmisisset ad hyrcanū ale
xandri filiū pncipē sacerdotū/iudæorē legatos q de amicitiis uel auxilio cū eo loquerenē/& dedicas
sent tabulā æreā in Capitolio in Sydone uel Tyro/uel ascalone/& in tēplis apicibus scriptā græcis
uel latinis quæ infra expōsita cōtinenē. Vt uero hoc decretū oībus p ciuitates curatoribus & iudici-
bus & amicis inotescereē/& hospitia legatis pstarenē: & factiōes ubiq; destinarenē pcepit. C. Cæsar
Imperator cōsul honoris uel uirtutis/uel clemētiæ cā cōcessit p cōmodis senatus & populi romani/
hyrcanū alexādri filiū/liberosq; eiº pncipes eē sacerdotū/uel antistites hierosolymorē gētis/iure quo
& paui eorē sacerdotiū suū gesserūt. C. Cæsar quæs cōsul decreuit hos hēre uel munire hierosoly-
morē ciuitatē & gubernare eā hyrcanū Alexādri filiū pncipē sacerdotū iudæorē rectorē gētis secūdū
suā uolūtatē ut iudæis in secūdo āno locatiōis ex reditibus chori. i. trigita modii subducāē: neq; ut ali
qui eis calūnienē/neq; tributa ab eis exiganē. C. Cæsar secūdo dictator sanxit ut p singulos ānos iop
pēses tributa hierosolymorē ciuitati pstēt excepto septīo āno/quē sabbaticū ānū appellāt/ qūo in eo
neq; fructū agrorē colligūt neq; seminānt necnō ēt hyrcāo & filiis eius decias pbeāt/qs & paui eis p-
bebāt/ut nullus uel pses/uel dux/uel legatus i finibus iudæorum auxilia colligat/uel militibus liceat
pecūias exigē ad exhiemādū/aut p nomie alicuius/sed eē undiq; liberos. Quæcūq; postea habuerūt/
uel emerūt/uel tenuerūt/uel possiderūt oībus his eos potiri/& ioppe ciuitatē/quā ab initio habuerūt
iudæi/& cū amicitias cū romāis fecisset eorē eē sicut & nobis pus placuit iperam⁹. Ex q ciuitate hyr
canū alexādri filiū liberosq; eius a possessoribus terræ uel a portu tributa cōseq iubemus/de Sydone
modios. xx. milia sexcētos septuagītaqnq; p singulos ānos excepto septīo āno quem sabbaticum uo-
cant/in quo neq; arant neq; fructū arborū colligunt. prædia aūt in maximo cāpo/q hyrcanus & paui/
eius prius possidebāt placeat senatui hæc hyrcanū & iudæos hēre eodē iure quo & prius possiderūt/
manere quoq; iura quæ ab initio inter iudæos uel principes sacerdotum fuerūt/& institutiones quas

populo

populo uel ſenatu decernente habuerunt: præterea eodē iure liceat illis uti. Et in Lydia loca etiam uel terras quas pro hoſpitalitate reges Syriæ uel phœnicis p donationē Romanoꝝ poſſederūt/ eas ſenatus probauit Hyrcanū rectorē gētis Iudæoꝝ hēre/dari ēt licētiā Hyrcano/omnibuſq; ab eo miſſis ut cū ſenatoribus in ludo monychoꝝ & beſtiaꝝ ſedētes ſpectent/& ſi petierint dictatorē uel magiſtrū equitū ut in ſenatū eos introducant/& reſponſa eis tradant intra decimū diem/hoc fiat poſt ſenatuſconſultū. C. Cæſar q̄ter Imperator quinquies Conſul imperpetuū dictator hmōi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri principis ſacerdotū/& rectoris gentis Iudæoꝝ. Prædeceſſores mei ſperatores in prouinciis cū teſtimoniū Hyrcano principi ſacerdotū iudæorū/& iudæis corā ſenatu uel populo Romano præbuiſſent/cunq; gratias ei populus & ſenatus egiſſet/bene nobis uiſum eſt memoriā habere & prouidentiā/quatenus hyrcano & iudæoꝝ genti filiiſq; Hyrcani a ſenatu & populo Romano/pro ſuo erga nos fauore/gratiæ retributionis redderent. C. Iulius. Dictator & Conſul romanorum magiſtratibus Parianoꝝ curiæ ac populo ſalutē. Interpellauerunt me iudæi in Delo & quidam de colonis iudæoꝝ præſentibus ueſtris legatis/& demonſtrauerunt decretū per quod uos eos prohibetis patriis moribus & ſacrificii uti. Ergo mihi nō placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta/uel p̄hiberi eos ſecūdū ſuam uiuere cōſuetudinē/ſeu pecunias ad conuiuia & ad victimas inferre/qñ hæc facere nec Romæ quidē p̄hibent. Nam Gaius Cæſar noſter Conſul dū in ſanctionibus ſuis uetaret collegia p ciuitates congregati: hos ſolos nō prohibuit/ſed pecunias ad cōuiuia pare iuſſit/& ego quoq; alios p̄hibens/iſtis ſolis ſcipio ſecūdū p̄mos mores & leges cōuenire. Bene ergo facitis/ſi p̄latā ſniam cōtra noſtros amicos uel auxiliatores p̄pter noſtrū erga eos ſtudiū & fauorem aufertis. Poſt. C. mortē. M. antonius/&. P. Dolabella cōſules cum ſenatū cōgregaſſent & Hyrcani legatos introduxiſſent/locuti ſunt de quibus petierunt/& amicitias cum eis fecerunt & omnia hæc cōcedi eis ſeuarus decreuit/quæcunq; poſtularent/ſubiuncto ēt ſenatuſcōſulto/quatenus p̄bationē dictoꝝ hēant q hanc hiſtoriā relegunt/& tale fuit ſenatuſconſultū ab ærario conſcriptū de tabulis publicis ſub. Qu. Rutilio ærarii cuſtode/datū. iii. Idus aprilis/in tēplo cōcordiæ/dum ſcribere tur præſente. L. Calphurnio uel reliquo ſenatu. P. Dolabella/&. M. Antonius Conſules dixerūt. De his quæ per ſenatuſconſultū. C. Cæſar pro iudæis decernens in ærario deponere occurrit/ſic placet nobis/ſicut & ſenatui uiſum eſt ut hæc in tabulis æreis deponant/& per ſingulas ciuitates tranſmittantur/quatenus curēt & illi in tabulis reponere quod decretū eſt/quinto idus Februarias/in tēplo cōcordiæ. Legati aūt principis ſacerdotū fuerunt Lyſimachus Pauſanie. Alexander Theodori. Patroclus Cereæ ionatha oniæ. Miſit quoq; ex his legatis unū hyrcanus ad Dolabellā/tunc Aſiæ p̄conſulem/petēs eū ſoluere iudæos a militia/ut patriā cuſtodirēt cōſuetudinē/quod facilius ſpetrauit. Siquidem Dolabella cum ſuſcepiſſet litteras Hyrcani/nihil remoratus/ſcripſit per totā aſiā p iudæis/& ad Epheſinā ciuitatē primā totius aſiæ/quæ hmōi legebant/ſub iudice Artemione/menſe limonis die ſpma. Dolabella imperator Epheſioꝝ curiæ/& magiſtratibus uel populo ſalutē. Alexāder Theodori/legatos Hyrcani filii Alexandri p̄ncipi ſacerdotū & rectoris Iudeoꝝ/intimauit mihi/q; nō poſſent ciues ſui militare/dū nec arma portare poſſint/nec iter facere diebus ſabbatoꝝ/nec alimētoꝝ ſecundū patrias leges copiā habere/iccirco ego ſicut p̄deceſſores mei imperatores p̄beo eis militiæ remiſſionē & cōcedo patriis uti legibus ſecūdū ſolēnes & ſacras imolationes. & cōgregare ſicut ſolēt. p̄ ſacrificiis pecunias/& uolo uos hæc p ſingulas ſcribere ciuitates. Hanc quidē Dolabella Hyrcanoꝝ legationē mittēte noſtris donauit licētiā. L. aūt Lētulus cōſul dixit Ciues romanos iudæos tēpla habētes Epheſi ante tribunal religionis cauſa a militia dimiſit. xii. Kal. octobris. L. aūt lētulo cōſule/& C. Marcello cōſulibus p̄ſente ſenatus. Baldus legatus & uicarius. Epheſioꝝ magiſtratibus/ curiæ populoq; ſalutē. Iudæos p aſiā cōſtitutos. L. Lentulus cōſul me p ipſis petēte a militia dimiſit. Poſtulās uero poſt hæc & Fāniū tribunū plebis/&. L. ātoniū ærariū ſpetrauī. Vos aūt cupio curare/ne quis eis moleſtiā inferat. Decretū Delioꝝ ſub p̄ſide Biuito/mēſe Thargelione/uiceſima attitulatiōe iudiciū. Marcus phiſon legatus aduenies in ciuitatē noſtrā p̄ delicto militū cōuocās nos & multos ciuiū/p̄cepit/ut ſi q ſunt iudæi ciues Romanis/nequaq̄ militare cogant/eo q; Cornelio Lētulo cōſuli religionis cā iudæos dimittere placuit. Quapropter obedire uos cōſuli oportet. His ſimilia Sardiniāi quoq; de nobis decreuerūt. C. Fānius. C. filius dux & cōſul magiſtratibus chooꝝ ſalutē. Volo uos ſcire: quō legati iudæoꝝ adierunt me petēdo accipere ſenatuſconſulta p ipſis cōſtituta/quæ ēt ſubiūcta ſunt. Igitur uolo uos curare uel p̄uidere his hoībus ſecūdum ſenatuſconſultū/ q̄tenus p ueſtrā p̄uinciam ad patriā incolumes reuertant. L. lētulus cōſul dixit. Ciues Romanos iudæos q tēpla iudaica habere Epheſi uidentur/religionis cā dimiſit. Hoc factū eſt. xii. Kal. Iulii. L. Antonius. M. filius/uicarius ærarii uel p̄conſul/ſardinioꝝ magiſtratibus curiæ/populoq; ſalutē. Iudæi ciues noſtri adeuntes probauerunt nobis conſilium habuiſſe p̄prium ſecundū patrias leges ab initio/& locū p̄prium in quo negocia uel iudicia inuicē mouerunt/& hoc petierunt/quatenus liceat illis hoc facere: quod cuſtodiri uel p ermitti decreui. M. publius/publii filius/&. M. lucius. M. publii filius dicunt. Lentulum procōſulem

adeũtes ītimauimus ei/de qbus Dositheus cleopatræ filius Alexãdrinus uerba fecit/ut ciues romaõs Iudæos tẽpla iudaica facere solitos si illi uisum fuerit religionis cã eos feciſſe dimittat/& dimisit. xii. Iulii. L. lẽtulo &. C. Marcello cõsulibus/lẽtulus decretũ ꝓtulit. Ciues romanos iudæos sacraria iudaĩca solitos facere. Ephesi ante tribunal religionis cã dimisit. Laodicẽsium ꝓncipes. C. Yrabili Gaii filio cõsuli salutẽ. Sosipater Hyrcani ꝓncipis sacerdotũ legatus porrexit nobis epistolã tuã/ꝓ quã designauit nobis/ab hyrcano ꝓncipe & sacerdote iudæoꝝ destinatos quosdã cũ litteris quæ ꝓ sua gẽte cõscriptæ sunt: q̃tenus sabbata iudæis liceat secũdũ patrias leges celebrare/ut ne ps eos quicquã ipediat: qũo amici & auxiliatores nostri ꝓbant̃ aut ne quis eis uiolentiã inferat in uestra ꝓuincia/& licet Traliani palã cõtradicant nõ sibi placuisset quæ ꝓ his decreta sunt tamẽ præcepisti hæc ita fieri. Postulamus aũt/ut & nobis eadem de his scribas obsequentibus tuis præceptis. Epistolam aũt porrectã suscepimus/quã reposuimus inter publica nostra monimẽta/& de reliquis quæ præcepisti prouidimus/quatenus in nullo culpemur. P. Seruilius. P. Galbæ filius procõsul/ milesimoꝝ magistratibus curiæ/& populo salutẽ. Pritanis Mercurii filius ciuis uester dum in Tralibus negocia tractarem/insinuauit mihi præter nostrã sniam iudæis nos inquietudinẽ inferre/& prohibere eos sabbata celebrare/uel templa patria perficere/fructusq; sua cõsuetudine colligere. Volo igit̃ uos scire/qũo audiens uerba eius uel eoꝝ qui cõtra ipsum differebant/decreui ne ꝓhiberent̃. Decretũ Pergamẽoꝝ/sub iudice Cratippo mẽse illo sniaq; ꝓncipũ. Quomõ Romani sequentes suos maiores ꝓ cõmuni oium hominũ tutela pericula suscipiunt/& studẽt auxiliatores & amicos suos in fœlicitate uel firma pace consistere cum transmisisset ad eos Hyrcanus princeps sacerdotũ gentis iudeæ legatos. Stratonẽ Theodori. Apolloniũ alexandrini antipatri. Aristobolũ aconite. Sosipatrũ philippi uiros optios/& hii singula demonstrassent/decreuit senatus de his q̃ postulauerũt/q̃tenus nequaq̃ rex antiochi antiochi filius legatos iudæoꝝ auxiliatores romanorũ noceret/imo & castella/& portus: uel prouinciam/& siquid ab eis abstulit redderet/& liceat eis a portubus deportare q̃ uolunt/& ut nullus rex uel populus a portubus iudæoꝝ uel uectigalibus aliquid auferat excepto ptholomeo rege alexandrino: qa & ipse auxiliator his & amicus noster existit/imo ẽt custodiã ab ioppe depelli sicut petierunt. Nostræ uero curiæ. L. Pecus uir optimus iussit ut hæc curemus ita fieri/quemadmodũ senatus decreuit & ꝓuideamus/quatenus incolumes legati ad propria possint redire/necnõ etiã Theodorũ in curia/uel cõuentũ suscepimus. Qui cũ nobis epistola ex senatusconsulto porrexisset/uerba faciens/demonstrauit Hyrcani uirtutẽ & liberalitatẽ: quæ publice uel ꝓuatim cunctis prodest qui ad eum conuenerint/litteras uero inter publica conscripta reposuimus/& nos quoq; oia pro iudæis agere tanquã auxiliatores Romanoꝝ secũdũ senatusconsultũ decreuimus. Quippe ẽt postulauit Theodorus dũ epistolã nobis porrigeret/quatenus a magistratibus nostris mittatur ad Hyrcanum exemplar decreti/intimantis nostri populi sententiã/& petentis custodiri uel ampliari nostras cũ ei amicitias/ut memineri. temporibus Abraam/q oium iudæoꝝ pater extitit nostros maiores amicos ei fuisse/sicut & in publicis cõscriptis inuenimus. Decretũ Halicarnaseoꝝ sub sacerdote Mẽneo aristidis filio/ Placuit populo Marco alexãdro insinuante. Quomõ iudæi pietatis omni tempore studiũ habẽt/populi romani oium hominũ benefactores ꝓ iudæoꝝ amicitiis uel auxiliis ad nostrã ciuitatẽ ꝓcepta miserunt/quatenus permittant̃ imolationes solennes efficere. Placuit igit̃ & nobis concedere iudæis uiris uel mulieribus sabbata celebrare/uel sacrificia producere secundũ leges iudaicas. Siquis uero hos prohibuerit/militiæ reus & debitor ciuitatis existat. Decretũ Sardinianorũ. Placuit curiæ: uel populo/ducibus intimantibus/qũo nostram ciuitatem habitantes iudæi/multa uel maxima beneficia populo sæpe meruerunt/nunc quoq; cum ingressi fuissent in curiam a populo petere/quatenus restitutis suis legibus uel libertatem a Senatu populoq; Romano secundũ consuetudinẽ cõgregent̃/& iudicia sua disponãt: datus est illis locus in quo cũ uxoribus uel filiis possint celebrare deo patrias orationes. Igit̃ uisum est curiæ uel populo: concedere eis conuenientibus certis diebus agere secũdũ suas leges/deputari ẽt eis locũ quem aptũ ædificationibus uel habitaculis putauerint. Habeant etiam curatores ãnonæ ciuitatis diligentiã/ut si qua opus habuerĩt alimenta: faciãt eis introduci. Decretũ Ephesiorũ sub iudice Menofilo mẽse artemio/ꝓma die nicanor Euphini dixit. Placuit populo itimãtibus ducibus qũo interpellauerunt in ciuitate iudæi Marco Iulio Bruto ꝓconsule/ quatenus agerẽt sabbata & omnia facerent secũdũ patrias leges/nemine penitus ipediente/ꝓconsul cõcessit. Placuit igit̃ populo ꝓpter Romanos nõ solũ illũ idem imo concedere eis omnia facere/secundũ iudaicas suas leges. Multa quoq; talia decreta senatũ uel iperatores Romanos ad Hyrcanum pro gente nostra destinasse cognouimus/necnon & aliorum ciuitatum iudicata: uel litteras a magistratibus reciprocas nostris epistolis/ex qbus hæc quæ demonstrauimus flectere sine inuidia legentes putauimus. Nã euidẽtissima signa de amicitiis romanoꝝ & nostris demõstrant̃ æreis tabulis/hactenus in capitolio ꝓmanẽtibus & in posteris ꝓmansuris. Omniũ uero expositionẽ tanq̃ supfluã & fastidiosam recusaui/nullũ credens tã difficillimũ inueniri/qui uel opinet̃ Romanoꝝ humanitatem minime circa nos

exti-isse

extitiſſet/quã ſepius oſtẽderũt/nos quoq; de qbus retulimus nequaq̃ mẽtitos eẽ eos cognouimus. De amicitiis quidẽ romanoꝝ & noſtris illis tpibus factis retulimus. Eodẽ uero tẽpore ſeditionẽ per Syriam ac occaſionẽ cõtigit fieri. Baſſus Cecilius põpeianoꝝ partiũ fautor/inſidias ſexto cæſari faciẽs iterfecit eũ/ipſe uero cũ ſuis militibus regꝝ gubernacula tenuit. Tũc ẽt maximũ bellũ circa Apamiã cõmiſſum eſt cũ ducibus Cæſarianis/quibus & antipater auxilia cũ filiis deſtinauit: memoriã habẽs beneficiorũ cæſaris. Quapropter & punire pemptores eius iuſtũ putauit. Bellũ uero contraheretur. Marcus quidẽ uẽit a roma a ſexti ſucceſſionẽ. Cæſar autem interficitur a Caſſio uel Bruto in ſenatu/ cum principatũ tenuiſſet tribus annis/& menſibus ſex/q; & per alios conſcriptores dictum eſt.

Vt Caſſius defuncto Cæſar cum cõtra iudæã aſcendiſſet/& prouinciam deuaſtaſſet ſeptingẽta talenta ab eis exegit/& qualiter Herodes pactionem pecuniaꝝ Caſſio ſtudioſus apparuiſſet/& mors Malchi: qui contra Herodem ſeditionẽ excitauit. Capi. XXII.

POſt Cæſaris aũt internitionẽ/cum bellũ cõflatũ fuiſſet p̃cipibus romanoꝝ/oĩbus pro exercitu cõgregãdo diſpſis. Caſſius ad Syriã ꝓuenit. Qui cũ Apamenũ exercitũ accepiſſet obſidionẽ ſoluens: ambos ſibi cõiũgit. Baſſum & Marcũ/& ciuitates circumeũdo: milites cũ armis cõglomerabat/& fiſcalia grauia eis ĩponebat/a iudæa uero populus q̃ ſeptĩ genta talenta pecuniarũ exegit. Antipater aũt cũ uidiſſet in maximo timore uel turba negocia cõſtituta: diuidit pecuniaꝝ exactiones/utroq; filio eas tradens/ herodi quas difficilius exigi putabat/reliquas uero aliis præcepit colligere. Cũq; primus Herodes a Galilæa collegiſſet quãta fuiſſent ei ſtatuta/necantius iter amicos a caſſio recipit. Nã ſtatuerat romanis obſeq/& fauorẽ coꝝ ſibi laboribus alienis parare. Alii aũt procuratores ipſas ciuitates cũ habitatoribus uẽdebant/quaꝝ Caſſius q̃ttuor maximas captiuauit. i. Goſnã/& amathũtẽ/necnõ & Lyddã & thãnam/qui ẽt Malchũ pœne pdiderat/niſi hyrcanus per antipatrũ cẽtum talẽta de ſuo ei miſiſſet/& ita ĩpetũ eius fregiſſet. Sed cũ Caſſius cum multis pecuniis a iudæa diſceſſiſſet Malchus inſidias Antipatro parabat: dum interitũ eius principatui Hyrcani tutelã fore putaret. Quod antipater intelligens/diſceſſit trans iordanẽ/ubi exercitũ arabicũ/ſimul & ꝓuincialẽ cõgregauit. Malchus aũt callidus exiſtẽs/iureiurãdo iurabat ſe inſidias ipſi/uel filiis eius nõ feciſſe/ſatiſfaciens ei. Nã Faſelo hieroſolymã regente. Herode uero tenẽte armoꝝ cuſtodia nequaq̃ ſe talia facere uel in aĩo habuiſſe dicebat. Vnde recõciliabat cũ antipatro. Sed cum Marcus Syriam procuraret/audiuit nouis rebus per iudæam Malchũ ſtudere/& uenit/quatenus eum interficeret. Quod paulominus contigiſſet/niſi antipater eũ petendo liberaſſet/neſcius q; ſuum interfectorẽ Malchũ liberaret. Igit Caſſius & Marcus exercitu cõgregato ducẽ herodẽ totius Syriæ fecerũt naues ei cum toto exercitu cõmendãtes/ꝓmiſerunt ẽt regẽ eũ iudeæ poſt bellũ ordinare quod iam tunc cõtra antonium & iuuenẽ Cæſarẽ ĩmineret. Tunc magis ueritus Malchus/antipatrũ repellere cogitabat. Cũq; hyrcani pincernã pecuniis redimiſſet/nã uterq; apud eũ epulabat uenenato hunc uiꝝ interfecit/& milites armatos habẽs ciuitatẽ obtinuit. Et cũ inſidias Malchi cõtra patrẽ ſuum herodes uel Faſelus intellexiſſent/& uindictã inferre cogitaſſent. Malchus iureiurãdo antipatri negabat interitũ. Cuius uita ſummis laboribus patriã ꝓtegens/ita finẽ inuenit. Filius uero eius herodes/ultionẽ qdẽ patris exigere cogitauit/& cũ exercitu cõtra Malchũ uenit. Faſelo uero ꝑori plaeuit dolo magis hoĩem ſupare/ne belli ciuilis initiũ facere putarent/& ſatiſfactionẽ Malchi ſuſcepit/& credere ſimulauit/nihil eũ ad patris interitũ cõmiſiſſe. Sepulchrũ ẽt patris ornatiſſimũ cõſtruxere. Sed cũ Herodes ad ſamariã pueniſſet/& inueniſſet eã afflictã refouebat/& ita inter eos certamen eſt diſſolutũ. Interiecto deinde breui tpe celebratione tabernaculorũ inſtãte/cũ militibus ſuis herodes in ciuitatẽ aduenit. Quod eũ Malchus cognouiſſet ueritus hyrcanũ flexit/ut nequaq̃ ꝓmitteret eũ ingredi ciuitatẽ. Hyrcanus quidẽ paruit/cãq; talẽ interdictionis ꝓpoſuit/q; nõ deberet multitudinẽ alienigenarũ ieiunãti populo ſuperinducere. Sed Herodes ꝓcepta negligens/noctu ciuitatem ingredit. Tũc Malchus licet meueret/ diſſimulationẽ tamẽ non refutauit/ſed antipatrũ ut amicum antiquũ manifeſte plangebat/cuſtodiã uero corporis ſui latenter habebat. Placuit uero ẽt herodi/nõ redarguere diſſimulationẽ eius/ſed cõtrario muneribus ei blãdiebat Caſſius tamen de patris interitu herodi mandauit/q̃tenus Malchi crudelitatẽ cognoſceret. Qui ſcripſit ꝓcipiens ei patris obitum mindicare/millenariis quoq; intro mãdauit. Herodis ſequi uoluntatem. Tẽpore uero quo caſſius Laodiciam cœpit/acceſſerunt ad eum optimates pariter coronas ei/uel pecunias deportantes. Herodes itaq; ſuperat Malcho ibi ueniente ſe ulciſci. Sed cũ ad Tyrũ phœniciæ perueniſſet Malchus/ cauſam que opinatus eſſet/maius quidem conatus eſt agere/ita ut filium in tyro obſidem conſiſtentem/ in ciuitatem ingreſſus furtim uoluiſſet auferre/& ad iudæam reuerti credent gentem iudæorum cõtra Romanos excitaturum/& deiecto hyrcano regnaturum/dum bello caſſius ab Antonio occupatur. Conſiliis tamen eius deus reſtitit. Herodes quoq; eius intelligens uoluntatem/tranſmiſit famulum/quaſi hoſpitalia paraturum quia cunctos ad conuiuium inuitauerat. Et licet hoc ſimularet. ad milenarios tamen uere dixerat/quatenus ammoneret eos contra Malchũ cũ gladiis exire. Qui cum

exiſſent

exiſſent/& iuxta ciuitatẽ eum cõueniſſent/per latus hominẽ uulneribus cõfoderunt.Hyrcanus uero eum factũ intellexiſſet/obſtupuit/rediens ad ſe cõſuluit Herodẽ quod eſſet factũ/uel qui Malchũ interfeciſſent.Cũq; herodes reſpõderet Caſſiũ hoc iuſſiſſe/laudauit factũ nã maliuolũ & nimis patriæ eum puaſorẽ eſſe criminabat.Hanc ergo pro iniquitate in Antipatro cõmiſſa Malchus pœnã ſoluit.Caſſo uero diſcedẽte de Syria/maxia per iudæã cõcitat turba ĩ hieroſolymis/cũ Eœlix cõtra Faſelũ una cum militibus armaret.Herodes ãt ad Fãniũ rectorẽ damaſci proficiſcẽs/cũ hoc audiſſet/& in fratris ſolatiũ feſtinare cuperet/egritudine prohibet.Faſelus tamen Fœlicẽ ſuperans/in aliqua eũ turre cõcludit/quem poſtea ſub pactionis fœdus dimiſit.Hyrcanũ pœne accuſans/q; multa ſub beneficia ꝓtermittens/inimicis ſuis fauorẽ ĩpenderet.Itaq; frater Malchi multa tũc occupans loca obtinuerat/&Maſadam omnium munitiſſimã/contra quem herodes inualitudine liberatus exercitũ duxit/& auferens omnia loca quæ cõpræhenderet ſub pactionis lege eum dimiſit.Antigonus aũt ariſtobuli filius ut militiam congregauit/& Fãnium pecuniis redemit:ptholomeus Minei eum propter cognationem ad iudæam ducebat/auxiliũq; etiam ei præbebat Mariõ quem reliquerat Caſſius tyrioꝝ Tyrannũ.Nam hic Syriam oẽm potentiã capiens cuſtodiuit.Marion aũt Galileæ finitima inuadẽs/tria eius caſtella occupauit.Cõtra quẽ herodes cum ueniſſet/oĩa quæ ille tenuerat abſtulit. Tyriorũ uero cuſtodes cũ humanitate dimiſit/quibuſdã ẽt & dona præſtitit/propter ciuitatis fauorẽ.Cũ hæc ergo egiſſet obuiauit antigono/& prœlio cõmiſſo uicit/& pœne altiora Iudeæ tenentẽ fortiter expulit/victoriaq; potitus ad Hieroſolymã uenit/ibiq; coronas ei tã hyrcanus quam populus ob uirtutis ꝓmium offerebãt.Nã cognatus hyrcani per affinitatem credebat/ideoq; magis defendebat eum ueluti ductuꝝ neptem ſuam fratris ariſtobuli filiã/ex quatriũ maritum extitit/& duaꝝ fœminarũ pater.Habuit ſiquidẽ priorẽ uxorẽ noĩe Doir populareꝫ ex gente noſtra/ex qua prior filius ei concipitur antipater.Caſſium itaq; cũ antonius & Cæſar in philippenſi campo uiciſſent/ſicut & ab aliis demonſtratũ eſt:poſt victoriã cæſar ad italiã reddiit.Antõius autẽ ad aſiã regreſſus eſt.Cũq; uenisſet in bithyniã/legationes undiq; obuiauerunt ei.Tunc & iudæoꝝ nobiliſſimi accuſabant Faſelũ & herodẽ/dicẽtes noĩe tantũ hyrcanũ regẽ extare/hos uero oẽm patentẽ ui poſſediſſe.Herodẽ tamẽ antonius maxime honorauit/cũ ad eum ueniſſet ſatiſfacere pro accuſatiõibus pp quod accidit aduerſarios eius nec ſermone aliquid ĩpetraſſe/nam hoc acquiſierat pecuniis herodes ab antonio.Sed cũ Epheſi peruenisſet antonius/deſtinauit hyrcãus ꝓncipes ſacerdotũ noſtraq; gens legationẽ ad eũ/aurea deportantẽ coronã/& ſupplicantẽ/quatenus iudæos a Caſſio abductos nõ extante bello ſcribere t ad prouinciã liberos relaxari/terrãq; tpibus caſſi ſubreptã reſtitui.Antonius uero iuſtas Iudæoꝝ poſtulationes cõſiderans/reſcribit iudæis & hyrcano mãdãs ẽt ſimul & Tyris decreta hmõi cõtinẽtia.Marcus antonius ĩperator/hyrcano ꝓncipi ſacerdotũ & rectori gentis iudæoꝝ ſalutẽ.Si ualetis lætamur/ualeo & ego cũ exercitu meo.Lyſimachus Pauſanie/uel Ioſippus minei uel Alexãder theodori legati.Epheſi ad me uenientes/ꝓrẽ Rome confectã legationem renouarunt/& hanc quoq; ꝑ te tuaq; gente ſedulo diſpoſuerunt/dum demonſtrarẽt tuũ erga nos fauorẽ.Quod dum intellexiſſet ex decretis & ſermonibus familiaritatẽ erga nos ſeruare/moreſq; optimos ueſtros/& religionẽ conſideraſſe/ꝓprium te nobiſcũ eſſe iudicauimus.Sed cũ totã aſiam noſtri populiq; romani aduerſarii percurriſſent/qui nec ciuitatibus nec templis pepercerunt/nec iuſiurandũ quod ſtatuerant quicquã ſeruauerunt/nos nõ tam pro eoꝝ tantũ crimine/ſed uelut pro cõmuni oĩum ſalute in auctores ſceleꝝ quæ in iudæos uel alios cõmiſſa ſunt uindicauimus.Quoꝝ facinore ſolẽ auerſũ extimauimus/q; talia in cæſare cõmiſerunt.Impias uero eoꝝ inſidias Macedonia tanquã in ſuo nefandiſſimo receptaculo ſuſcepit cum ſceleratiſſimas eoꝝ malignitates partes philippenſes cãpi obtineant/quæ loca maxima uſq; ad mare/monteſq; munitos occupauerãt/ut pœne cunctos tranſitus ſicut unũ introitũ cuſtodirent/quos ad eorum damnationem pro conatibus iniuſtis grauatos deuicimus.Sed & Brutus cum philippis confugiſſet:circumſeptus a nobis/eiuſdem perditionis merito cui Caſſius particeps inuentus eſt.Quibus oppreſſis/impoſterũ pace frui licebit & aſiam reſpirare a bellorum afflictione liberatam.Igitur cõem pacem facimus cum auxiliatoribus a deo nobis donatam/& tanꝫ de maxima peſte Aſiam releuatã/per noſtram refouemus uictoriam.Memores ergo ueſti gentẽ iudaicam curauimus reddere lætiorem.Litteras quoq; per ciuitates propoſui/quatenus ſiqui liberi ſeu ſerui uenundati ſint/ſub.C.caſſio/ſeu per duces eius abſoluantur.Super hæc & donationibus a me uel Dolobella clementer oblatis/uos uti cupio/necnõ & Tyrios uiolentos uobis eſſe prohibeo uel quãtacunque poſſident iudæi competentia/reſtitui præcipio/coronam uero quã deſtinaſtis accepi.Marcus antonius imperator.Tyriorum magiſtratibus curiæ populoq; ſalutem. Cum mihi occurriſſent Epheſi Hyrcani principis ſacerdotum/& rectoris Iudæorum legati/dixerunt prouinciam uos eorũ tenere/quam inuaſiſtis ſub aduerſariorum noſtrorum Tyrannide.Quod uos pro imperio bellum ſuſcipientes/iuſta & pia prouidentia uindicauimus/obliuioſos gratiæ/uel tranſgreſſores iuſiurandi punientes. Volo ergo & ueſtram pacem cum auxiliatoribus noſtris cõſtare/quæ ab hoſtibus

accepiſtis

accepistis/hæc nō cōcedimus nisi restituant. Nā neq; ꝓuincias/nec exercitū qsquā illoꝝ senatu præ/stante suscepit: sed uiolēter surripuit: dū auxiliū eis præberent q iniqua cōcupiscūt. Quapropter cū illi pœnā dedisset: nostros auxiliatores ꝓcipimus sine mora recipere q̄ ꝓus possedisse noscunt. Vos quoq; siq̄ ꝓdia Hyrcani rectoris Iudæoꝝ pauloante. C. Cassio bellū illicitū ꝓducēte cōtra nostrā ꝓ//uinciā ablata possidetis reddite/nec aliquā uiolētiā eis ingeratis/unde lædi possint. Siquid uero iustū/contra eos habetis/dū ad locū uenerimus/liceat allegationibus uti nos aūt auxiliatoribus singula iu sta cōsideratione seruauimus. M. Antonius ꝑator. Tyrioꝝ magistratibus curiæ populoq; salutem. Edictū meū uobis destinaui/de quo curā uos habere ꝓcipio/quatenus in tabulis publicis describatur litteris latinis uel gæcis/& loco eminentissimo descriptū ponat/unde ab oībus relegi possit. Marcus Antonius ꝑator ac triūphator dixit. Quomodo. C. Cassius alienā ꝓuinciā sub exercitu cōstitutā & auxiliatores dep̄dauit/& deuastauit Iudæoꝝ gētem/amicissimā populo Romano/arrogantiā il/lius armis cōculcantes/edictis & decretis ab illo deprædata renouamus/ut restituant hæc nobis no/stris auxiliatoribus/& quāta corpora Iudæoꝝ uenūdata sunt sicut ꝓus libera remittant/& possessio nes ꝓpribus dominis resignent. Siquis aūt his nostris edictis nō obedierit/ulcisci in eo satisfacientes causæ promittimus. Hæc eadē & Sydoniis/& Antiochenis/& arabibus conscripsit/quæ tpe oportu no referemus/ut signa prouidētiæ Romanorum circa nostrā gentem extitisse clareant.

De morte legatorum iudeæ/qui cum ad Antonium post uictoriam Macedonicam/in Syriam uenissent/indignantem inuenerunt/q herodem accusarent. Capi. XXIII.

POst hæc aūt dū Antonius ad Syriam pergeret. Cleopatra ei per Ciliciā obuiauit & amo/re suo detinuit/ubi iterū cētum potentissimi iudæorum ad eū peruenium accusantes He/rodem cū Faselo. Contradicebat aūt eis Messalla defendendo iuuenes Hyrcano ꝓsente/qui socer iam herodis erat. Cūq; ambas partes antonius audisset: consuluit hyrcanū/qui magis gentem obtinerent. Illo uero respondente herode/& fratre eius Antonius familiaritatem cū eis habens propter paternam hospitalitatem/quā cum Gabinio pater eorum præsens fecerat/hos q dem ambos tetrarchas ordinauit/& cōmisit eis iudæorum negocia. xy. autem ex resistentibus liga/uit ut eos occideret/nisi recusaret herodes. Sed neq; ita de relegatione reuersi requiescebant. At cum Antōio rursus in Tyro occurrissent/multis iam corruptus pecuniis ab herode uel fratre eius antoni us/præsidibus locorū præcepit legatos iudæorū nouis rebus studentes torquere/& herodi præbere principatum. Mox autem herodes sedentes ante ciuitatē cum hyrcano nunciauit/& petiuit eos recę dere/ne ad certamen uenirent: ne magnum malū eis eueniret. Cui dum quidam nō consentirent re/cedere/& quasi contrarii restitissent. Mox Romani milites decurrentes cum armis eos inuadunt/& quibusdam ex ipsis peremptis/multos uulneribus laniabant/residuiq; fugientes cum nimio metu ad propria redierunt. Clamante uero populo contra herodē/incitatus Antonius uinctos interfecit/Se/cundo tamen anno Syriam obtinuit pacorus regis filius & Barzafranes satrapa parthus. Quo tpe & ptholomeo minei defuncto/filius eius lysanias in regno succedens/componit amicitias cum anti gono Aristobuli filio. Satrapamq; prædictum sibi cōiunxit/cuius & amicitiis nimis cōfidebat.

De expeditione Parthorum contra syriam: per quam Aristobuli filius Antigonus regno resti/tuitur. Capi. XXIIII.

ANtigonus autem promittit mille talenta/& quingentas mulieres Parthis offerre si hyr/canū ꝓncipatu priuarent & ipsi traderent/herodemq; cū suis interficerent. Quod nō cō/pleuit/licet parthi cōtra iudæam expeditionē parassent/ducente eos antigono. Nam Pa/corus per maritima. Satrapa uero Barzafranes per mediterraneam īgreditur. Tunc Ty/rii excludunt pacorum. Sydonii autem uel ptholomenses suscipiunt turmam equitū/quam idem pa corus in iudæam destinauerat: uexatūrā prouinciā/& antigonē adiuturā ducē pincernarū regis eis proponens. At cū a Carmelo mōte quidā iudæorū ad antigonū uenissent parati ad auxilia/per quos sperabat partē aliquā ꝓuinciæ Antigonus capere. i. ad locū qui ꝓmi nuncupat/dūq; ei quidā occur/rissent/ad Hierosolymā cū suis ascendit/ubi ēt cōgregatis multis/contra reginā aulā uenire statuit/& hanc expugnare/nisi Faselus & herode/prœlio p forū cōmisso eos uicissent/& cū eum in templo conclusissent/dirigūt armatos ut ꝓpinquas domos tenerent/quos populus cū ipsis domibus igne cō sumpsit/quā iniquitatē paulopost herodes a resistentibus ultione exegit. Cūq; singulis diebus inter se iacularentur/expectabat populus multitudinē de prouincia in quinquagesima celebratione uen/turam. Instante ergo festiuo die/cū in ciuitatē multa milia hominū armata uel inermia congregaren tur/compleuerunt templum cum ciuitate qui uenerunt/præter aulam quam herodes cum paucis mi litibus custodiebat. Cunq; Faselus murum seruaret. Herodes cum suis excurrebat super hostes. Qui cum fortiter pugnaret/& multa milia fugaret/multi ad templum/quidam etiam ad exteriorem ual/lum confugierunt. Nam & Faselus fratrem adiuuabat. Pacorus autem dux parthorum cum paucis equitibus Antigono petente ad ciuitatem peruenit/in prospectu quidē tanq; seditionē soluturus/ue/

rum antigono

rum antigono principatum præstaturus. Cui dum Faselus occurrisset & hospitio suscepisset. Pacorus dolum aliquem meditatus flectit eum legationem ad Barzafranē deducere. Faselus itaq; nihil suspicatus acquieuit licet herodes minime approbaret propter Barbarorū perfidiā. Sed tamē Pacoro aliisq; properare hortantibus perrexerunt legationē ferētes Hyrcanus & Faselus. Pacorus uero cum ducentos equites & decē horū qui liberi dicunt eis reliquisset præcessit. Cunq; Galilæam intrassent cum armis eis occurrunt prouinciæ custodes Barzafranis & primum quidē eos studiose suscepit. ac munera præstitit post uero eis contexebat insidias. Faselus tamē suis prope mare reuertebat. Vbi cū audisset Antigonum ꝓmisisse Parthis mille talenta & mulieres qngentes in suspitione iam barbaros habebat. Necnon & noctu insidias senserat dum quidam nunciaret ei subito custodiā circundatam. Tunc quidem capi habuissent nisi expectassent Parthi usq; quo hierosolymis Herodes cōpræhenderet ne his prius interfectis ille sentiens diffugeret. Faselo ergo cum persuaderent quidā fugiēdo periculum euitare propensius aūt Ofellius quia hoc a saramalla ditissimo tunc syriorū audierat nauesq; ad fugā tunc promitteret. nam iuxta mare fuerant ille minime Hyrcano relicto fratrē aduuare passus est. Cūq; ad Barzafranē accessisset nō æqua inquit te facere uideo dum talia de nobis cogitas. Nam si pecuniis eges plures tibi ab hyrcano proferentur quā antigonus promisit imo ēt nimis acerbū est. si legatos qui ad te cū fide uenerūt interfeceris. Tunc Barbarus eo dicente hæc iurabat nihil uerū esse sed falsa eum suspitione turbari. Et hæc dicens ad pacorū prexit. Quo eunte. Parthi quidā hyrcanū & Faselū ligauerunt multa de periurio Parthos increpantē. At ille pincerna qui contra herodē destinatus fuerat hēns mandata ut eum foras murū ꝓcedentē cōpræhenderet anteq; hoc faceret nuncii missi a Faselo indicauerūt parthorū pfidiā. Cūq; audisset herodes ab hostibus eos ligatos cū q̄relis accedit ad pacorū. Parthorūq; nobilissimos q oēm cām scientes dissimulabāt & dicebāt eū oportere exire foras murū ad occursū litteras deportātiū ne ab aduersariis tenerent nam penisse dicebant ut demonstrarent quantū Faselus ꝓfecisset. Quibus herodes minime credidit audiens ab aliis fratris cōpræhēsionē necnō & suasionē filiæ hyrcani quā sibi desponderat de Parthis suspicabatur. Quā cum alii nō attenderēt ipse obediebat mulieri sapientissimæ. Dumq; parthi cogitarent quid fieri oporteret nam nō eis uisum est palā tam maximū principē cōpræhendere & i posterum distuliſſent. Herodes credens magis quæ de fratre uel de parthorū insidiis audierat quā aduersariis consentire uespere ueniente deliberauit euitare aduersariorū pericula. Igit egressus est cū armatis. Cūq; mulieres sup iumēta iposuissent. matrē suā & sororē & quā matrimonio ducturus erat alexandri filiā qui fuit aristobuli filius & huius matrē hyrcani filiā & nouissimū fratrem omniaq; i uia necessaria & residuū popolū ad iudæā festinauit hostibus ignorantibus. Quorum nullus tā durissimus natura reperiri potuit q nō cū præsentia cerneret miseraret eos uidendo mulieres cum infantibus duci lachrymantes & cōgementes q a patria discederēt & nihil iā de se bonū expectarēt. Sed herodes fortiter atrocitatē rei sustinens & magnanimus contra omne periculum per uiam unum quemq; confidere hortabatur ne traderet se mesticiæ quæ posset eius fugæ nocere in qua sola spes salutis eorū deposita esset. Et illi quidē Herodis persuasionibus calamitatē sufferre tentabant ipse uero pene sese interemit dum iugo cōuerso mater eius mortis periculū sustineret. Cuius ꝓpter passionem & timorē ne hostes eos persecuti remorantes circa passionis curā cōpræhēderēt suū gladium euaginauit seque perimere conantē tenuerunt ꝓsentes uiri dū dicerent nō oportet inimicis satisfacere. Nā nō hoc esse fortis si quidē se de periculis liberās amatos traderet inimicis. Quibus uerbis cōpulsus facinus quod in se cogitauerat ꝓtermisit matremq; curans pergebat uiā ꝓpositā & celerius ad Masada castellū peruenit. Cūq; multas pugnans contra Parthos excurrentes egisset totas obtinuit. In fuga uero nec indæis pepercit qui eū a ciuitate. lxx. stadis sunt hostiliter persecuti. In illo ergo loco ubi iudæos confudit postea regnū accipiens aulā optimā costruxit ciuitatēq; ædificauit quam Herodion appellauit. Cunq; ad idumæā in Rifa uico peruenisset frater eius iosippus obuiauit ei cū quo consiliū de omnibus quid fieri debuisset assūpsit nam magna multitudo eum sequebat̄ præter peregrinos conductos milites. Oppidū uero Masada in quo propositū eis erat effugere paruum erat ut tantum susciperet populū e quibus plusquam nouem milia dimisit præcipiēs per idumæa sese liberare præstans eis uiæ stipendia necessarios uero in oppidum adducens peruenit. Cunq; ibi deposuisset mulieres quæ octingente fuerunt tritico uel aqua uel aliis oportunis assumptis in oppido sufficienter constitutis ipse ad petras arabiæ recessit. Parthi uero mox die facto cum uniuersam Hierosolymam & palacium deprædassent. Hyrcani tantum pecunias non tangebant quæ usque ad trecēta talenta fuerunt. Sed & mulieres herodis euaserunt ille magis quas deportauerat per prouidentiā suam ad iudæam. Dumque Parthis ciuitatis pecuniæ non sufficissent prouinciam exeuntes uastabant & Marissam potentissimam ciuitatem expugnauerunt. Antigonus itaque cum sic ad iudæam a parthorum rege introduceretur faselum & hyrcanum uinctos suscepit nimis autem cruciabat̄ q mulieres fugissent quas hostibus dare promiserat. Nam has pro mercede cum pecuniis pactus est

Veritus autem ne multitudo Hyreano quondã regnum reſtitueret/dum adhuc a parthis cuſtodiret, aures eius amputauit/molitus ne poſſit rurſus ad eum principatus ſacerdotii peruenire propter hãc diminutionẽ/dum lex hunc honorem iuſſiſſet integros tantum obtinere. Sed Faſeli miret quiſq; fortitudinẽ. Qui cum ſciret ſe occidendũ/non mortẽ putauit atrocẽ eſſe. Sed ſub inimico perire amariſſimum iudicauit. Cũq; nõ haberet manus a uinculis ſolutas/& aptas ad interficiendũ ſe ipſum/ſaxo caput ſuum percutiens: uitã finiuit. Dicunt aũt: q; uulnere maximo cõfectũ ꝓcipiens antigonus medicis tanquã curandum interemit: mortiferis medicaminibus ſuperpoſitis in uulnere. Cũ itaq; necdũ ad integrũ animã amitteret Faſelus/a quadã muliere audiens fratrẽ Herodẽ aduerſarios uitaſſe/ſatis internitionẽ uiriliter & prone ſuſtinuit/dum reliqueret mortẽ ſuam uindicaturũ/& ſuper inimicum ulciſci ualentem. Herodẽ interea magnitudo circũuenientium malorũ non ꝓterruit/ſed faciebat eum ſagatiorem. Nam ad malchum Arabum regem multa prius ſibi beneficia debentem/ remuneratorem accepturus perrexit/& quot magis opus habuiſſet tua pecunias ſumere ſeu ſibi debitas/ſeu per donationem dãdas/quia multa impetrauerat Malchus ab eo. Qui dũ fratris interitum nõ audiſſet/ æſtimabat eum ab hoſtibus redimere Tyriis argenti trecenta talenta promittendo. Adducebat aũt & Faſeli filiũ/ſeptimũ annũ ætatis ducẽtem/quatenus pignus eum Arabis deponeret. Sed cũ nuncii obuiaſſent/& dixiſſent ei Malchũ iuſſiſſet ut a prouincia ſua diſcederet/quodq; parthi præcepiſſent nequaquã Herodẽ ſuſcipi/quæ occaſione uſus eſt ne debitum ſolueret/nam & nobiliores Arabes ad hoc eũ irritabãt/quatenus pecunias lucrarẽt depoſitas/uel acceptas ꝑus ab antipatro reſpondit Herodes/nihil eos grauare ueniſſet ſe/ſed locuturum rem tantũ neceſſariam ſuis negociis. Poſtq; autem ei uiſum eſt diſcedere/caute pergebat cum paucis ad ægyptum/uenienſq; in quoddã templũ remoratus eſt. Poſtero uero die cũ Andrinoco rura perueniſſet/interitum fratris ſui audiuit. Malchus aũt pœnitens ꝓſequebat Herodẽ/cui minime ꝓpinquauit ad peluſiũ feſtinantẽ. Cunq; inueniſſet claſſem applicatam/ꝓhibebant eũ Alexandriã nauigare. Ille uero præſides appellauit/a quibus cum multa ueneratione perductus in ciuitatem/a Cleopatra ſuſcipit/quæ nullatenus eum potuit ibidem detinere Romã feſtinantẽ licet tẽpeſtas eſſet & Italia plena ſeditionibus nunciaret. Vnde cum nauigaſſet ad pamphiliã hieme atrociſſima/uix ad Rhodũ deducit. Quos duos ſibi amiciſſimos occurrere cũ uidiſſet. Sabinũ & ptholomeũ & inueniſſet ciuitatẽ bello Caſſii deuaſtatã/quamuis inops eſſet/tamẽ benefacere eum nõ piguit/ſed & ſuper uires ſuas largitus ad eam renouandã donauit pecunias. Cunque triremes conſtruxiſſet & nauigaſſet cũ amicis ad italiã in Brunduſiũ deducit/& exinde Romã perrexit. Vbi ꝑus antonio retulit quæ cõtigiſſent ei per iudæã & qualiter fratre eius Faſelus a parthis interemptus/& Hyrcanus captiuus teneretur/& q; antigonum regem ordinaſſent mille talenta promittentem/& mulieres quingentas quæ ex prioribus & de genere ſuo fuiſſent: & q; ſuas noctu perduxiſſet & uitaſſet inimicorum manus/multas paſſus calamitates. Poſt uero deflebat periclitari ſuos familiares dum obſiderentur/& quemadmodum hieme nauigaſſet/contemnens pericula/dũ feſtinaret ad eum/in quo ſolo ſpes ſuas & auxilium firmum poſſideret.

Quemadmodum Herodes cum Romam ueniſſet/multaſque pecunias promiſiſſet/& a ſenatu uel Cæſare rex indeæ pronunciatus eſt. Capi. XXV.

ANtonius autem miſericordia mouetur pro Herodis calamitatibus deflẽs/q; in tali dignitate conſtitutis hominibus fortuna dominetur/necnõ & memor amicitiæ patris eius antipatri/& promiſſionis pecuniarum: quas Herodes præbere promiſerat/ſi rex ẽet/quẽadmodum & prius Tetrarcha ordinatus/multomagis tamen ꝓpter odiũ antigoni/dum ſeditioſum & a romanis eũ inimiciſſimũ arbitraret/ꝓpenſior erat Herodes apud eũ. Cæſar quoq; ꝓp Antipatri expeditiones quas ad ægyptũ patri ſuo ꝓduxit & hoſpitiũ uel omnibus fauorẽ quẽ exhibuit/præſtans antonio nimis pro Herode ſtudens ad petitiones & ad auxilium de ꝙbus herodes petierat/paratior erat. Cunq; ſenatũ congregaſſet Meſſalla & Atratenus Herodẽ præſentãtes/de patris eius rebus geſtis intimabant/& quem circa Romanos ipſe habuiſſet fauorẽ/ſimul ẽt antigonũ accuſabant hoſtem eum manifeſtũ pronunciantes/non ſolũ ex his quæ prius cõmiſerat/ſed quomodo & nunc a Parthis ꝓncipatũ Romanis neglectis acceperat. Cũ uero Senatus pro his cõmotus/ fuiſſet. Antonius inſinuabat quẽadmodũ & contra parthos pugnam Herodem regnare prodeſſet. Cunq; hoc omnibus placuiſſet/decreuerunt eum creari regem. Summũ tamen fuerat antonio erga Herodẽ ſtudium/quomodo ei & tantum principatum inſuperate acquiſiuit: quem minime petiturus aſcenderat. Nunquam enim putabat Romanos ſibi daturos regnum/quod ſoliti erant generi ſacerdotali donare & ideo fratri ſuæ uxoris id præbere nolebat/qui nepos per patrẽ quidem ariſtobuli/per matrem uero hyrcani fuerat/quẽ poſtea interfecit: quod apto tempore referemus. Sed cum intra ſeptimum diem contuliſſet ei ſenatus quod nullatenus ſperauit/& ab Italia diſcedere feciſſet/ſenatu dimiſſo. Herodem medium habentes antonius & Cæſar exierunt præcedentibus aliis cõſularibus/imolaturi & depoſituri ſenatuſconſultũ in Capitolio. Herodem autẽ primo die regni pauit Antonius/cuius initiũ

ius initiū fuit centesima uel octogesimaquarta olympiade/cōsulibus.C. Demetrio Albano secūdo/ &.C.asione.Quo tēpore Antigonus Masada obsidebat/plenā omnibus ꝓsperis/tm̄ uero deficientē aquis.Quapropter & frater Herodis iosippus dū cū ducētis familiaribus fugere cogitat ad arabas/ dum audiret Malchū sui pœnitere pro his quæ in Herode cōmisserat/phibuit eū deus/q nocte tantā pluuiā misit/ut receptacula cisternasq; cuncta complerent.Qua copia recreati exercitus cōtra antigo nū cōfligebāt/qbusdā palā/aliis uero furtim/quorum ēt multos in cōgressionibus ꝓstrauerunt.Ven/ tidius aūt eodē tempore Romanis dux transmissus quatenus parthos a Syria prohiberet. Iudæam peruenit/manifeste quidem tanquam iosippū adiuturus/omnis uero eius machinatio erat/ut ab anti gono pecunias acciperet.Igitur cum prope Hierosolymam castra posuisset/& satis pecuniarum ab Antigono sumpsisset/ipse quidem cum ampliori malitia discessit/& ut non manifestaretur pecunia/ rum acceptio.Silonem cum quadam parte militum ibi reliquit:quem similiter Antigonus remune/ rabat/ut nihil se molestaret/sperans rursus sibi parthos adiutores.

De nauigatione Herodis ab Italia in iudæam pugnaque contra Antigonum/militiaque Roma na/& Sylano duce. Capi. XXVI.

HErodes ât ab italia cū ad ptholomaidā nauigio uēisset/& cōgregasset n̄ paruā expeditio nem ex peregrinis simul & iudæis ꝑ Galilæā cucurrit sup antigonū.Cōueniebat ēt cum eo Sylo/& uentidius ꝑ dolū cōpulsi/q transmissus ab antonio fuerat/ut Herodē deduce/ ret.Ventidius ergo dū cōponeret turbas quas ꝑ ciuitates parthi cōmouerant/in iudæa pecuniis ab antigono corruptus degebat.Herodi uero quotidie uires crescebant/cui se pœne ois Ga lilæa tradiderat.Cūq; impetū fecisset.Herodes in Masadā/necessariū putās circūseptos in oppido co gnatos liberare/fit illi ipedimēto ioppe.Nā aduersariā eā existentē oportebat prius apprehēdere:ne habere post se relictū oppidū inimicos ad Hierosolymā ꝓgens.Cūq; Sylonis uolūtate rebellarēt iu/ dæi.Herodes cū paucis militibus eos inuadit/& ad fugā cōuertit.Sylonē uero incaute confligentē a periculo liberauit.Ioppē quoq; expugnās/de Masada familiare suo eripere festinabat.Tūc qdā pro uincialiū ꝓp paternā amicitiā subueniebāt ei/multi uero ꝓp eius gloriā/imo ēt & alii ꝓp remunera/ tionē bn̄ficiorū quæ ex ambobus acceperāt/plures uero ꝓp spem quā in eū tanq; in regē habebāt.An tigonus aūt oportunos transitus eius insidiis & fraudibus ꝓoccupans/nihil/aut ꝑ paruū hostes lede/ bat.Herodes ergo de Masada familiares suos eripiēs:& Risan castellū capiēs/ad Hierosolymā ꝓpe/ rauit una cū exercitu Sylonis.Et cū multi fortitudinē eius castraq; ad occidētalē partē positas ciuita/ tis cernētes metuerēt/patris illius custodes sagittarii eius impetū amouebāt/quidā uero excursiōe fa cta cū hostibus decertabāt.Herodes ꝓmū quidē iussit ꝓconari circa murū/q; bono populi præsto es/ set pro salute ciuitatis/nec manifestos aduersarios malitiā recordaret:sed ēt inimicissimis abolitio nem delictos quæ in se cōmiserāt repræstatus esse ꝓmisit.Antigono uero cōtra dicta Herotis cla/ manti Syloni uel exercitui romanos/qa ꝑter suā iustitiā egissent/dū Herodi ꝑuato & idumæo.i.nō integro iudæo regnū darent/cum soliti fuissent hoc gn̄i præbere digno/nam & si nunc de se uel de re gno suo grauiter ferrent/tamē sacerdotes qui nihil in Romanis peccauerunt iniusta paterent̄/si de honore deiicerent.Cū hæc ad inuicē dixissent & ad blasphemias peruenissent. Antigonus repellere prope murū uenientes suis præcepit:quia iaculādo uel propensius pugnādo facile procul a turribus eius depulerūt.Tunc ōt Sylo pecuniaq; acceptionē reuelauit.Nā multos ex propriis militibus re/ misit/dū indigentiā sumptū reclamarent & pecunias ad alimenta postularent/quosdam uero ad hie/ malia loca destinauit.Nam circa ciuitatē loca deserta erāt/eo q; a militibus antigoni oīa diruta fuis sent/nouitq; exercitū & discedere tentabat.Herodes autem petebat duces Sylonis uel milites ut nō se relinquerent a Cæsare uel antonio uel a senatu honoratum/nā prouidere eorum inopiæ & facile ꝑ bere quæcunque quærerent se promisit.Post petitionem autem statim ad prouinciam egreditur/nul lam occasionem discessionis Syloni relinquens.Siquidem multitudinem quanta nemo sperabat ne/ cessariorum deportauit a Samaria/familiaribus suis aministrantibus triticum uel uinum & oleū & pecora simul & alia diuersa in Hierichunte deducentibus/prævidens ne per sex dies aliquid militū/ bus deesset.Quæ cum non latuissent Antigonum/statim misit per prouinciā/qui deberēt insidiis ꝑ/ hibere deportatores alimentorum.Cūq; præceptis antigoni peruenissent/ grandem multitudinem armatorum circa hierichuntem congregantes/super montes locati/ custodiebant alimenta dedu/ centes.Sed dum hæc aguntur herodes non ocioſe degebat/sed.x.turmas suscipiens quarum quinq; iudæorum erant/aliæ uero mercede cōductæ/necnō & Aequites paucos:ad hierichunta peruenit. Cūq; ciuitatem desertam inuenisset/quingentos uero excelsa præoccupasse cum uxoribus & cogna tionibus/hos quidem ipse dimisit.Romani tamen irruentes ciuitatem deprædauere/dum plenas do mos pecuniis reperissent.Igitur custodiam rex in hierichūte relinquens reuertit̄/& romanorum mi litiam ad hiemalia dimisit in iudæam uel Galilæa/uel Samaria.Imperauit aūt & antigonus a sylone pro pecuniarū munere/ut patrē exercitus Romani in Liddis suscipet pro antonii satisfactiōe.Ro/

mani itaq;

mañi itaq; in deliciis erant: & ab armis quieti. Herodi uero minime uiſum eſt otiũ hẽre/ſed ad iudæam fratrẽ Ioſippũ cũ duobus milibus peditũ/& quadringentis equitibus deſtinauit. Ipſe uero cũ ad Samariã pueniſſet/& ibi depoſuiſſet matrẽ & alios cognatos a Maſada deductos ad Galilæã uſq; peuenit/capturus quædã loca/quæ cuſtodes antigoni præoccupaſſent. Perueniens aũt in Sephori/cuſtodibus antigoni fugatis/in abũdanti proſperitate erat. Poſtinde cõtra quoſdã latrones in ſpeluncis habitantes equitũ alam & peditũ tria agmina tranſmiſit/quatenus ꝓhiberent eos/ne latrociniũ exercerent. Hæc autẽ iuxta uillã uocabulo Arbilon fiebant ubi ipſe. xl. die cũ omni expeditione profectus eſt. Hoſtes uero cũ cõflixiſſet uerterunt leuũ cornu agminis eius/quos ipſe inuadens fugauit/ſuos ãt fugientes eo loco cõſtituit/permanſit uero cõtrarios perſequens uſq; ad iordanẽ fluuiũ/cũ ꝓ alias & alias uias diffugerent. Itaq; cũ totã Galilæã cœpiſſet/præter eos qui in ſpeluncis habitabant: & diuiſiſſet pecunias unicuiq; uiro centũ & quinquaginta dragmas præbẽs/ducibus aũt multoplus/ad hiemalia eos loca remiſit. Sub idem tẽpus & Sylo cum ſuis ducibus ad eum uenit/eo ꝙ uoluiſſet Antigonus alimenta ꝓ hiemalia conſtitutus præbere. Nam plus menſe non eos pauit/ſed & miſit in circuitu per prouinciã præcipiens/ut omnia diſſipaſſent/& per montes cõfugerent/quatenus de neceſſariis nihil habentes Romani fame cõſumerent. Herodes uero prouinciã eorum fratrẽ ſuũ habere præcepit/ſimul & alexandriũ oppidũ muro circundare. Qui celerius abundantiã neceſſariorũ militibus præparauit & aldxandrium olim dirutũ reconſtruxit. Eodem tempore antonius quidem athenis morabatur. Per Syriã aũt Vẽtidius Siloně accerſens cõtra parthos/primũ quidẽ mandauit Herodem adiuuare/deinde uero ad ſe auxiliatores conuocare. Cũq; Herodes contra latrones in ſpeluncis feſtinaret. Siloně quidẽ ad Ventidiũ tranſmiſit/ille uero cõtra illos expeditionẽ ꝓduxit. Erant. n. latronũ cubilia in montibus abruptis conſtituta/& per mediũ altiſſimos hẽntia tranſitus ſaxis acutiſſimis circũdatos/ubi cũ omnibus ſuis familiaribus latebant. Rex aũt archas cõſtruens/ferreis cathẽis ligans/per machinã de uertice montis ſuper eos deponebat/dum nec ab inferioribus aſcendere propter acutum montẽ potuiſſent/neq; de ſuperioribus contra eos aſcendere. Arce uero militibus armatis plene erant/falces longiſſimas habentibus/cũ quibus reſiſtentes latrones abſtractos occidere prævalerent. Sed depoſitionẽ arcarũ contigit incaute diſponi: dum nimis ad alta deſcẽdiſſent. Habebant uero intus ẽt neceſſaria. Cum itaq; arcæ depoſitæ fuiſſent/nec auderent quidẽ ab ſpeluncis exire: unus ex militibus gladio accinctus/& ambabus manibus cathenã tenẽs ex qua arca pẽdebat/deſcendit in ſpeluncã. abhorrens morã nõ audentiũ exire latronũ. Cũ uero prope unam ſpeluncã peruenſſet/primũ quidẽ iaculis multos fugauit poſt aũt falce reſiſtentes ꝑpellebat ad præcipitia ruere. Cũque intus ingreſſus eſſet/multos occidit/& reuerſus in arcã quieuit/timor uero reliquos gemitũ audientes & ſalutis deſperatio compræhendit. Rei autẽ terminũ nox prohibuit/& multi rege concedẽte ſeſe ſubiectos tradiderunt. Sed & eo modo altera die in cõflictionibus uſi ſunt/ut ab ſpelũcis latrones exirent. & ante ianuas pugnarent. Milites aũt in circuitu ſiluæ ignẽ miſerunt/& ita multos interemerũt. Tunc ſenex quidã intus cũ. vii. filiis & uxore relictus eſt/quibus petentibus quatenus eos dimitteret ad hoſtes exire ſtans ſup hoſtiũ ſpelũcæ/unũquẽq; filiorũ ſuoꝝ exeũtẽ ꝓſternit/uſquequo cunctos iteremit poſt aũt & ſuã uxorẽ. Cũq; in præcipitio cadauera iactaſſet/ſup illa ſe quoq; dedit/mortẽ pro ſeruitute ſuſtinẽs/multaq; ꝓbus in Herodẽ uociferatus & infirmitatẽ exprobrans/licet rex dexterã ei tetendiſſet/& oẽm licentiã promiſiſſet. Igitur his actis iã oẽs ſpelũcas obtinuerat rex. Vbi ducem ptholomeũ ordinans/ad Samariã cũ ſexcentis equitibus & tribus milibus peditũ diſceſſit/tã quã antigonorũ expugnaturus. Ptholomeo uero non bene ceſſit hæc militia ſiquidẽ hi qui prius Galilæam turbabant/inuadẽtes eũ interemeret. Cũq; hoc feciſſent in nemoribus & in difficillimis locis confugiunt/ꝓdantes & rapientes omnia/quos reuerſus herodes puniuit. Nã multos tranſgreſſores interfecit & eos qui in munitiſſimis locis cõfugerant/obſidione capiẽs occidit/& caſtella depoſuit. Multauit ẽt ciuitates rebellibus extinctis/centũ talẽtis. Interea Pacoro bellis ruente/cũ parthi fugiſſent/mittit Vẽtidius Machærã adiutorẽ Herodi cũ duabus cohortibus & mille equitibus/antonii ꝓceptis obſecutus. Machæra itaq; antigono uocante præter ſuã iam Herodis pecuniis corruptus ꝓperabat exploraturus eius negocia. Cuius negocia ſuſpecta habens Antigonus aduentum eius nõ ſuſcepit/ſed fundus eũ ꝓhibuit/& demonſtrauit eius uoluntatẽ. Quod ubi Machæra ſenſit/& Herodem optime ſibi ꝓſuaſiſſet cognouit/ſeq; peccaſſe nõ audientẽ ãmonitionẽ illius/ad Samaii ciuitatem diſceſſit/iudæos uero ꝓ uiã occurrẽtes amicos uel inimicos ꝓſtrauit/iratus in his quæ paſſus eſſet. Rex autem his incitatus/ad Samariã prexit. Vnde ad antoniũ cũ ꝓp hæc deliberaret ꝓficiſci/& ſuggereret/ꝙ talibus auxiliatoribus nõ egeret/qui magis ei quã hoſtibus nocerent/ſeq; ipſum ſufficere ad expugnationẽ antigoni. Machæras ſecutus ſupplicat ei ut ꝑmaneret/ſi tamẽ omnibus modis iturus eſſet/fratrẽ ſuũ Ioſippũ ſibi ꝓponeret/ut debellaret ãtigonũ. Itaq; petitus a Machæra reconciliatur ei. Cũq; reliqſſet Ioſippũ cũ militia/ ꝓſuaſit ei ne piclitaretur/neq; Machæræ aduerſaretur. Ipſe porro ad antonium feſtinauit/qui Samoſata oppidũ iuxta Euphratẽ obſidebat/cũ equitibus & peditibus auxiliatoribus

xiliatoribus. Cunq; ad antiochiã ꝓueniſſet/inueniſſetq; cõgregatos/qui ad antoniũ pergere feſtina/
bant/timore tamẽ ꝙ in uia barbari multos inuaderẽt & interimerẽt nõ audẽtes trãſire ipſe eos adhor
tatus dux itineris factus eſt. Sed cũ tamẽ duas manſiones Samoſatoꝝ ueniſſet/ inſidiæ barbarorum
ibidem locatæ euntes ad Antoniũ inuadebant. Nam ſpinis obſtruebant cãporũ aditus ubi ẽt equitũ
non paucos ocioſe ſedere Barbari diſpoſuerunt: ut cum ad cãpum peruenirent/ impetum ſuper eos
facerent. Sed ut primi tranſierunt/ & retro obſeruaret Herodes/ barbari ſubito ab inſidiis quingenti
ſecuti ꝓmos ad fugã uerterũt. Tunc rex impetũ cum ſuis militibus in eos faciens/ ſtatim hoſtes inua/
dit. Quos cum in fugam uertiſſet. audaciam ſuoꝝ excitauit/ & confidenter eos fecit reuerti/ qui ꝓus
fugiebant. Tunc rege a tergo pugnante/ undiq; barbari circundati ꝓſternebanꝫ. Sed cũ multa iam di
repta fuiſſent uaſa uel ſarcinulæ uel mancipia/ uniuerſa rex hæc eripiens pergebat. Porro tamẽ cum
multi de ſilua propinquante eo cãpis cõtra eũ exiſſent/ his confligens ipſe cũ cohorte fortiſſima/ uer/
tit eos in fugã/ multos interimens: oportunamq; ſequentibus uiam ꝓſtabat qui ſaluatorẽ & ꝓpugna/
torem eũ nocauerũt. Cũ aũt prope Samoſata perrexiſſet/ tranſmittit Antõius exercitũ cũ ornatu ad
occurſum Herodis/ hunc ei honorem retribuens auxilii cauſa/ nam barbarorum inſidias & impetũ
cõtra eos factum audierat. Cunque præſentem alacriter uidiſſet & cognouiſſet ab eo quæ in uia acci
derant/ amplectebatur. & uirtutem eius laudibus efferebat/ & oſculabatur eum. & præponebat ſibi
quem pauloante regẽ ipſe monſtrauerat. Sed cum antiochus non multo poſt oppidum traderet/ &
a bello deſineret. Soſſio quidem antonius præcepit auxilium Herodi præbere/ ipſe uero ad ægyptũ
diſceſſit. Tunc ſoſſius duas legiones cum Herode præmiſit ad iudæã/ ipſeq; cũ ãpliore exercitu ſeque
batur. Contigit Ioſippũ ẽt in iudæa tali modo perire. Hic ĩmemor præceptorũ fratris ad antoniũ eũ/
tis/ exercitum per montes produxit. Nam quinque cohortes in Machæra dederat ad Hierichuntem
properanti/ dum uellet triticum merere/ & romanis militibus nouis adhuc & bellorum inexpertis
exiſtentibus quorum multi a ſyria delati fuiſſent/ aduerſariis eum inuadẽtibus relictis in difficillimis
locis/ fortiter pugnans interimitur/ cunctum pœne exercitum perdens/ ſiquidẽ ſex turmæ extinctæ
ſunt. Antigonus autem cum inimicos uiciſſet/ caput ioſippi incidit/ quod quinquaginta talentis fra/
ter eius Ferora redemit. Sed ẽt poſt hæc deſerentes Galilæi potentes gentis ſuæ ſocios Herodis in pa
lude mergebant/ multi quoque & in iudæa rebellauerunt. Machera autem oppidũ Gutam munitiſſi/
mum capit. Nuncii uero cũ regi in Daſne antiochiæ nunciaſſent fratris caſum/ & ipſe quidẽ hoc ſpe
rante propter uiſiones quas euidenter in ſomnis de morte fratris ſui uidiſſet feſtinans ꝓficiſcebatur.
Et cũ ad montem Libanum perueniſſet/ octingentos exinde ſumens/ hñs etiam Romanum exercitũ
ad ptholomaidem peruenit/ unde noctu ſurgens/ cum expeditione Galilæã adiit. Cui cum hoſtes oc
curriſſent/ & prœlio uicti fuiſſent/ in aliquo oppido cõcluduntur/ unde & prius egreſſi ſunt. Dumq;
congreſſiones facerent/ multa tempeſtate cõmota: nihil ualens conficere exercitum ad uillas propin
quas perduxit. At cum ab antonio ſecunda legio ueniſſet/ & qui oppidum tenebant/ territi nocte ip/
ſum relinquunt/ & rex ad Hierichuntẽ urgebat: ultionẽ exacturus pro fratre. Vbi cum profectus eſ/
ſet potentiſſime ſuos pauit. Poſt conuiuiũ ãt cũ ad ſuperiorẽ domũ aſcendiſſet/ dimiſit oẽs qui ꝓſen/
tes erant/ ubi miranda affuit dei circa regẽ prouidentia. Nã tectũ domus ſubito cecidit/ & neminem
compreſſit. Vnde omnes crediderunt Herodem dei amatorem eſſe/ dum tam maximum & mirãdũ
periculum uelociter euitaſſet. Poſtremo die aduerſarii cum a ſummitate montium ſex milia ad pu/
gnam deſcenderent/ timorẽ Romanis imiſerunt. Qui cum acceſſiſſent: iaculis lapidibuſq; regis ſoci
os exeuntes uulnerabant/ & ipſum quidam telo circa præcordia percuſſit. Antigonus aũt ad Samari
am ducem mittit Pampũ nomine/ cũ aliquanto exercitu/ cupiens hoſtibus opinionẽ de ſe/ tanquã de
bellatore ꝓſtare. Machera uero duci Pampo aſſidebat. Herodes inter hæc quinq; ciuitates cũ cœpiſ/
ſet/ relictos ibi duo milia exiſtentes interfecit ipſaſq; ciuitates incendens/ rediit cõtra Pamphũ: q ca//
ſtra ſua cõtra uillã adſunã uocabulo diſpoſuit. Dũq; multi cõfluerẽt ad eũ ab hierichũte. & ab iudæa
iuxta hoſtes acceſſit/ eoſq; audacter percurrentes cũ eis cõfligens deuicit. Quos ꝓſequens/ ꝙ fratris
ſui uindicta occidebat. Quorũ multi dũ in domibus armati cõfugiſſent/ tectis auulſis/ lapidibus eos
deſuper oppreſſit. Quod factum aduerſarioꝝ magis animos confregit/ ſperantium futura deteriora
exiſtere. Nam non latuit multitudo ad uillã fugientiũ/ & niſi tũc tempeſtas grandis deſcendiſſet/ &
rex ad Hieroſolymam exercitum de uictoria confidente deſtinaſſet/ omne opus tunc perfeciſſet/ an/
tigono iam fugam meditante/ & a ciuitate diſcedere. Rex autem ueſpere facto/ cœnare milites pre/
cepit. Ipſe uero cum aliquam domum laſſus intraſſet quo balneum erat pœne maximum periculum
incidit/ quod prouidentia dei uitauit. Nam dudum & cum uno ſequente puero lauantem/ hoſtium
quidam qui armati in eadem domo pro timore celati fuerant inuadunt. Quorum unus exiit gladiũ
tenens/ & per ianuam currit/ & poſt hunc ſecundus & tertius ſimiliter armati nihilq; tamen regem
leſerunt. Poſtero die interempti pampi caput Ferora decidens/ pro ultione fratris. Herodi trãſmiſit.
Nam is manu ſua illius interfector exiſterat. Deſinente uero hieme regreſſus/ inde ꝓpe Hieroſoly/
mã ꝓuenit

mã peruenit/& iuxta ciuitatẽ caſtra ſua locauit: tertio regni ſui ãno/ex quo Romæ ordinatus erat. Poſtea rurſus ſua caſtra iuxta murũ accedẽs trãſmigrauit: unde potuiſſet aĩ tẽplũ ciuitas expugnari ſicut & ꝑus a Pompeio/& tribus aggeribus locũ circũdans/turres erexit. Cũq; multa manu ad opus uſus fuiſſet/& ſiluã decidiſſet/& oportunos operãtibus ꝓpoſuiſſet/ipſe ad ſamariã ꝓ nuptiis diſceſſit ducturus alexandri filii ariſtobuli filiã/nã hanc ſibi deſponderat/ſicut & prius retulimus/

Quẽadmodũ Hieroſolymã Soſſio uel Herode obſidẽtibus. Antigonus iteriit. Capi. XXVII.

P Oſt nuptias aũt uenit Soſſius per Phœnicẽ cũ exercitũ ꝓ mediterraneã ꝓmiſiſſet uenit ẽt multitudo equitũ & peditũ. Tunc rex quoq; regreſſus eſt a Samaria/nõ paruã ſup prio/rem expeditionẽ ꝓducens/ſiquidem triginta milia fuerant. Oẽs aũt prope Hieroſolymo rum muros cõgregabant/ubi circũſedebant ꝓ aquilonis partẽ muros ciuitatis. Quoꝝ ex ercitus erat undecim cohortes peditũ & ſex milia equitũ/necnõ & auxiliatores Syri/& duo duces Sylo & Soſſius/q & ab antonio miſſus eſt auxiliator. Herodes ãt decertabat ꝓ ſe q̃tenus ab antigo/no principatũ reciperet/qui Romæ dudũ hoſtis fuerat iudicatus/& ꝓ illo rex Herodes per ſenatuſ conſultũ ordinatus. Cum multa aũt alacritate uel certaminibus iudæi q intra muros cõcluſi fuerãt. Herodi repugnabãt multaq; pro tẽplo diuulgabãt multa ẽt pro ſolatiis populi/tanq̃ liberante eos a periculis deo/& oĩa foras ciuitatẽ diſtrahebant/nequid ad alimentũ uel hoĩum uel iumẽtoꝝ relinque retur/& latrociniis furtim uſi/inopiã eis parabant. Quæ cũ herodes ꝑſpexiſſet aduerſum latrocinia quidẽ in oportuniſſimis locis inſidias parauit/de expenſis aũt longius agmina militũ tranſmittens. uenalia congregabat: ut intra paucũ tẽꝑs multã affluentiã eis neceſſarioꝝ faceret abundare/ manuq; multa frequenter operãtes/tres aggeres citius eriguntˇ. æſtas. n. erat/& nullũ uel ab aere/uel ab operã tibus ĩpedimentũ fiebat/ſed machinamenta inferentes/murũ ꝓmouebant/& oĩbus experimẽtis ute/bantˇ/nec tamen terrebantˇ intra ciuitatẽ exiſtentes. Nam illi reſiſtentes/contra iſtos nõ pauca exco/gitabantˇ/quædã adhuc ĩperfecta inſtrumẽta/alia uero perfecta cõburentes. Cũq; ad manus ueniſſẽt/ non minores Romanis audendo fuerunt/niſi qa diſciplina deerat militaris aduerſus machinas. Nãq; muros cõſtruebant iã prioribus ædificiis euerſis/& ſub terrã fodientibus occurentes cõfligebant/& deſperatione tamẽ potius quam prouidentia belli uſq; ad ultimũ ꝓmanebant/licet magna expeditio ne obſeſſi/uel fame magna fatigati/uel inopia neceſſarioꝝ fuiſſent exhauſti. Nam ſeptimus tunc an/nus acciderat. Interea aſcendunt quidẽ ſuper murum uiginti priores/poſtea uero centuriones Soſſii. Nam primus murus captus iam fuerat diebus quadraginta/ſecundus autẽ quindecim/& aliquæ cir ca templũ porticus incenſæ ſunt/quas Herodes antigonũ incendiſſe dicebat/odium ei mercatus iudæ orum. Sed poſt dum ibi capta exterior pars tẽpli fuiſſet/& inferior ciuitas/ad interius ſacrarium/& ad ſuperiorẽ ciuitatẽ iudæi cõfugerunt. Cũq; timuiſſent ne prohiberent eos Romani deo quotidia/nas imolationes offerre per legatos ſupplicant/permitti uictimas ſolitas ĩtroduci. Herodes aũt dum putaret eos iam quieuiſſe conſenſit. Sed cum nihil uideret fieri quæ putaſſet/imo fortiter repugnare pro antigoni principatu inſtanter accedens/ciuitatem expugnabat/& oĩa ſtatim ĩternitionibus ſunt completa. Siquidem Romani pro mora obſidiõnis iraſcebantˇ. Herodes aũt nullos ab iudæis aduer/ſarios relinqui uolebat. Occidebant igitur per uicos & per domos quoſcũq; inueniſſent/fugantes eos & in tẽplo concludentes/neq; infantibus neq; ſenibus neq; infirmitati mulierum meſericordiã ꝓſtan tes/ſed & rege deſtinante & petente ut parcerent: nemo fuit qui dextram retineret ĩmotam/ſed fu/rioſi cunctam ætatem extinguebant. Vnde & antigonus nec priorem nec præſentẽ ſortunam conſi/derans/a turre deſcendit/procidens ante pedes Soſſi. Ille nequaq̃ eum miſertus pro calamitate/ſed plauſibus incõtinenter uſus/antigonam eum tanq̃ fœminã nominauit/quẽ non ut mulierem ſine cu/ſtodia remiſit. Et ille quidẽ ligatus cuſtodiebatˇ/ herodes uero prouidebat prohibẽdo alienigenas au xiliatores/ Nam feſtinabat multitudo peregrina tẽplum uidere/& ſancta in ſacrario cõſtituta. Rex autẽ quoſdam petens/aliis interminatus multos aũt & armis uetabat/perditionẽ priorẽ uictoriã eſti/matus ſiquid inuiſibiliũ uiſum fuiſſet. Reſecabat ẽt rapinas ciuitatis multũ contra Soſſiũ altricatus dicendo. Si pecuniis & hoĩbus romani ciuitatẽ euacuauerint/deſertæ regionis me regẽ relinquent/ ſed & ante ciuibus ꝓſtratis/breuẽ uniuerſi iudæi principatũ iudicari pro repenſione necis huiuſmo/di. Ille uero cum pro obſeſſione. militibus iuſte prædam permitti dixiſſet: reſpondit ipſe ſe pecunias de ſuo mercedẽ ſingulis præſtaturũ: & ita reliquam ciuitatem promiſſionibus completis liberauit. Nam ita munificenter ſingulis militibus & ducibus merito regali/& ipſi Soſſio donauit ut oẽs pleni pecuniis ĩbirent. Hæc paſſio Hieroſolymorũ ciuitati cõtigit/conſulibus. M. Aggrippa/& Candidio Gallo/centeſima & octogeſimaquinta olympiade tertio menſe/in celebratione ieiuniorum/ tanquã reuerſa calamitate quæ ſub Pompeio iudæis illata eſt. Nam tunc eodem die captiuitatis uiginti ſeptẽ anni eſſe noſcũtur. Soſſius uero cũ aureã deo coronã deuouiſſet reuerſus ab Hieroſolymis/ antigonũ ligatũ ad antigonũ ꝓduxit. Herodes quoq; ueritus ne cuſtoditus antigonus ab antonio/& Romam

perductus/ allegationibus ſuis ſenatui demonſtraret ſe quidem ex regalibus deſcendentem. Hero// dem autem priuatū/& ꝙ oporteret filios eius regnare propter genus ſi ipſe romanis peccaſſet/mul/ tis pecuniis compulit Antonium/ut Antigonus interficeretur. Quod cum factum fuiſſet. Herodes q dem depoſuit. Deſtitit autem hoc modo Aſamonei principatus poſt centum uiginti annos. Nam de familia clariſſima genere uel honore ſacerdotali fuerat. Cuius cum multa pro gente iudaica paren/ tes egiſſent/propter mutuam ſeditionem principatum amiſerunt. Tranſiit autem ad Herodem anti patri filium de familia populari/uel genere priuato/& ſubiecto regibus. Nos igitur hunc terminum cognationis Aſamoneorum accepimus.

Incipit Liber. xv. antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter capta ciuitate per Soſſium & Herodem. Antonius quidem antigonum in Antiochia interemiſſet. Herodes autem quadragintaquinq; ex amicis illius primates Hieroſolymorum reuer/ ſus extinxerit. Capi. .I.

Oſſius quidem & Herodes qualiter Hieroſolymam cœperunt/necnon & Antigonum captiuum in ſuperiore uolumine demonſtrauimus/ſequentia uero nunc explanabo. Cum totius iudeæ principatum Herodes ſumpſiſſet/ quantoſcunq; priuatus ſui fautores inuenit/in dignitatibus eos conſtituit/il/ los autem qui contraria elegerant: non deſtitit tormentis ſingulis diebus af/ fligere. Honorabantur apud eum Polion Phariſæus/& Sameas diſcipulus illius. Siquidem obſeſſis Hieroſolymitis/iſti perſuadebant Herodē ſuſcipi/ pro quo & recompenſatione gratiarum fruebantur. Nam hic erat Sameas qui quondā in iudicio dum Herodi peperciſſet Hyrcanus/ predixerat indi/ cans ei uel iudicibus/ꝙ Herodes liberatus eos omnes perſequeretur/quod & factum eſt/deo ſermo/ nes illius adimplente. Eodē tempore cum Hieroſolymam tenuiſſet Herodes/omnem ornatum ciuiū auferens in aula colligebat. Ex quo multum pondus argenti uel auri Antonio/uel amicis eius dona/ bat. Interfecit etiam quaragintaquinq; priores partis Antigoni. Nam cuſtodes per portas muri di// ſpoſuerat/ne quid deportari poſſet cum defunctis. Mortui uero cum excrutarentur/ ſiquid argenti/ aut auri/aut aliud neceſſarium fuiſſet inuentum/regi deferebatur/nullus uero malorū terminus erat. Nam auaritia rectoris male conquiſita deterius expendebat. Prouincia autem inculta permanſit/ſe ptimo anno cogente/in quo aggriculturam exercere/illicitum nobis eſſe probauimus. Antonius ita que cum captiuum antigonum ſuſcepiſſet/deliberauit ligatum in triumpho ſeruare. Sed audiens gē tem rebellare antigono fauentem/doniſque Herodis redēptus/iudicauit in antiochia illum perime/ re/quia nullatenus iudæi quieſcerent. Quod teſtimonio Strabonis Cappadocis confirmatur: ita di/ centis. Antonius antigonum iudæum in antiochia perductum interfecit. Et uiſus eſt hic primum iu/ dæorum regem occidiſſe/dum nō æſtimaret/alio modo ſententias iudæorum flectere/quatenus ſu// ſciperent pro illo conſtitutum Herodem. Nam nec tormētis ſubditi/regem eum appellari patieban/ tur/tanquam magnum aliquid de priore principe retinentes. Infamiam igitur uel odium herodis ita minuere putauit. Hæc quidem Strabo locutus eſt.

Quomodo hyrcanus primus rex iudæorum/& princeps ſacerdotum a Parthorum rege arſa/ ce dimiſſus/ad Herodem reuerſus eſt. Capi. II.

DVm uero herodem principatum tenuſſe hyrcanum princeps ſacerdotum audiſſet/qui captiuus apud Parthos tenebatur/rediit ad herodem/de captiuitate tali modo ſolutus. Barzafranes & pachorus parthorum duces cum captiuos hyrcanum principem ſacer/ dotum prius conſtitutum/poſt autem & regem/& fratrem herodis Faſelum ad parthos perducerent. Faſelus non tolerans uinculorum obprobrium/& omni uitæ præponens mortem glorioſam/ ipſe ſuus peremptor ſicut prædictū eſt apparuit. Hyrcanum uero ad Parthos perductum/fratres parthorum princeps modeſtius attēdebat/dum nobilitatem de proſapia eius au diſſet. Quapropter remiſſum a uinculis/Babyloniæ ſeruari conceſſit ubi & multitudo iudæorum hyrcanum tanquam principem ſacerdotum & regem/& omnes uſque ad Eufraten iudæi habitātes honorabant. Qui dum his frueretur/& audiret herodem principatum ſuſcepiſſe mutauit ſpem ſuā/ ab initio ei amiciſſimus exiſtens/quem & gratiæ memorem putauit/ꝙ eum a quæſtione & mortis damnatione/uel periculo tormentiſque liberaſſet. Sermones ergo iudæis proferebat/ feſtinando ad eum proficiſci. Qui uetabant & rogabant eum ꝑmanere dicentes/ꝙ officiorū ſimul & honoris in ſacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuiſſet/præſertim dum nihil ab hieroſo lymitanis poſſet ꝑmereri pro diminutione corporis/quā ab antigono ptuliſſet. Retributiones au/ tem nō ſimiles a regibus dantē q̄s priuati a benefactoribus accipiunt/nā mutat eos fortunæ ꝓuētus/ Talia cum ei ſuggerent hyrcanus deſiderio eundi tenebatur. Cui ſcribens herodes petebat fratrē &

illic iudæis ſupplicare/quatenus non inuiderent ei una ſecū cōmune regnū poſſidere. Nam extitiſſe dicebat/quo ipſe gratias ei redderet pro beneficiis/cū eo nutritus & ſaluatus eſſet. Hæc ſcribēs Hyrcano/mittit ad fratrē legatū Saramallā/& dona multa: ſupplicans/me impediret gratias reddere q̄s beneficio deberet. Erat aūt ſtudiū eius nō pro hoc/ſed quo præter meritū principatū obtinuerat: timebat ne illi rationabiliter auferet/& Hyrcanū properabat ſub poteſtate ſua redigere/uel penitus eū diſperdere/quod & poſtea fecit. Tūc tñ flexo Partho/pecuniaſq; iudæis ei dātibus ut ueniret/cū omni eū honore ſuſcepit & in cōuentu p̄mū ei locū & in cōuiuiis p̄mū ei lectū cōcedebat: quē ēt decipiebat patrē uocādo/& oībus modis inſidias inopinatas ei parabat. Diſponebat ēt reliquas cū eo ſui p̄ncipatus utilitates/uñ & familia eius ſeditio exarſit. Nā dū obſeruaret ne nobiliſſimus qdā p̄ceps ſacerdotū dei haberet/inuitauit aliquē ex ignobiliſſimis ſacerdotē de Babylone/noīe Ananelū & huic p̄cipatū ſacerdotii deſignauit. Quod nō p̄tulit alexandra filia hyrcani/uxor alexandri filii Ariſtobuli regis/ex quo filios habuit/unū q̄dē pulcherrimū ariſtobulū noīe & herodis cōiugalē Mariānem/formā nobiliſſimā. Turbata ergo & moleſte ferens infamiā filii q̄ illo ſuperſtite/alter adue// na p̄ncipatū ſacerdotii meruiſſet: ſcripſit Cleopatræ/ſodali ſuo litteras de portāte/ut peteret Antoniū p̄ncipatū ſacerdotii filio ſuo p̄ſtare. Sed antonio negligente petitionē/amicus eius Gellius ad iudæā p̄p aliq̄s cauſas peruenīſſet/& uidiſſet ariſtobuli pulchritudinē & magnitudinē & iuuētutē: mirabat/nō minus ēt Mariannem regi cohabitantē ſtupebat. Vnde alexandrā bonoq; liberoq; matrē exiſtimās/& ad ſermones eius uenīēs flectit eā pingere amboq; imagines/& antonio deſtinare dicēs cum eas uiderit/petitiones eius modis oībus adimplebit. His elata uerbis/alexādra imagines antonio direxit. Cui Gellius referebat dicens/nō ab hoīe putari/ſed a quodā deo eſſe liberos alexandræ/dum uellet ad libidines antonii emolire. Qui puellā quidē erubeſcens herodi nuptā accerſire/uerū/etiā cleopatram metuēs contriſtare/ſcripſit ergo puerum tranſmitti cum honore/addens ſibi gratū iuuenem uiſum fore. His deportatis ad herodem litteris/nō cautum extimauit/iuuenem excellētem ariſtobulum: & tūc iam ſexdecim annos ducentē/genere nobiliſſimo: ad antonium deſtinare potentiſſimū romanoq;/& paratū ſuæ luxuriæ ſupponere puerū qui ēt libidinoſus per potentiam exiſtebat. Reſcripſit ergo dicens/ſi puer exierit a prouincia/ſtatim oīa bello uel ſeditionibus complebuntur/iudæis ſperantibus rerum nouaq; mutationem. Quibus reſcriptis cum antonium excuſaſſet/iudicauit non ultra puerum uel alexandram humiliare/ſed etiam uxore ſua Mariāne ualde petente/quatenus fratri ſuo principatum ſacerdotii redderet/quod prodeſſe arbitratus eſt/dum nec ad antonium proficiſci poſſet tali præditus adoleſcēs honore. Conuentum itaq; faciens amicoq;/multum alexandrā accuſabat/dicendo/latenter inſidias egiſſe pro principatu dum per Cleopatram ageret q̄tenus ipſe quidē regno priuaret/puer autē p ipſo rerū gubernationē ab antonio ſuſciperet/& hæc quidē illa nō iuſte poſtulaſſe/q̄ & filium ſuū a poſſeſſo iam honore priuaret/& ſeditiones in regno moueret/cum multum ipſe laboraſſet ut poſſideret multis & non fortuitis periculis/uerū etiam nulla tenus memor ipſe malorum illius/ſed beniuolus circa eos eſſet/& nunc puero principatum ſacerdotii præberet/ideoq; olim ordinaſſe dicebat ananelum q̄ ualde puer eſſet ariſtobulus. Cum tamē hæc non incaute dixiſſet/ſed pro deceptiōe mulierum & p̄ſentiā amicoq;/læta & non ſperans alexandra cū lachrymis ſatiſfecit/dicens/& pro ſacerdotio quidē oīa/& pro infamia feſtinaſſe/regnū uero nec deſideraſſe inquit/nec ſi oblatum eſſet cupide ſuſcepiſſe/cum & nunc nimiū honorem habeam propter principatum eius & tutelam/cuius uirtute totum genus meum effulget honoribus: nunc quoq; beneficiis uicta ſuſcipio filii honorem/& impoſterum ad omnia ero ſubiecta. Petebat ergo/ut ſi qd p̄p genus & p̄ſentem ſibi fiduciam temerarium pro indignatiōe feciſſet ignoſceret. Poſtquā aūt locuti ſunt dextris datis reconciliantur omni ut uidebatur ſublata ſuſpitione.

Quemadmodum herodes ariſtobulum uxoris ſuæ Mariannæ fratrem/principem ſacerdotum ordinauit/& paulopoſt occidit. Capi. III.

Taq; rex herodes ſtatim p̄ncipatu ſacerdotii ananelū p̄ter legē exiuit/ſeditiones domeſti
a cas pacādo: nā nō licebat aliquē honore ſemel accepto fraudari/quod p̄us antiochus Epiphanes deſtruxit/dum auferret ab Ieſu ſacerdotiū: & ordinaret fratrē eius Oniā/ſecūdus autē ariſtobulus hyrcanū fratrē ſuū p̄uauit/tertius herodes p̄ncipatū ſacerdotii adoleſcenti tradidit ariſtobulo. Tūc quidē putabat ſedaſſe cōtētionē/& licet recōciliati fuiſſent/nō tñ ſecurus degebat/dū alexādrā ex p̄teritis cōatibus ne tēpus nouaq; rerū ceperet ualde timeret. Quapp p̄cepit eam ita in aula cōuerſari ut nihil ſub poteſtate ſua hēret/diligēter ēt cuſtodiebat occulte ne qd p̄ter quotidianā cōuerſationē niteret q̄ paulatim magis illā exacerbabāt/& in odio ſuſcitabāt/nā ſupbia mulieris diligentiā cuſtodie indignabat habere/dū oīa potius uellet pati q̄ fiducia p̄uari/& fucoſum honorē cū ſeruitute uel metu poſſidere. Ad Cleopatrā igitur in quibus exiſteret frequenter ſe lamentando deſtinabat/poſtulās ſibi auxiliū p̄beri. Quæ iuſſit ei furtim cū filio in ægyptū ad ſe cōfugere. Cūq; hæc ei placuiſſet/tale aliqd excogitauit. Duo locula tanq̄ p mortuoq; exeqis parauit/in q bus

ſeipſam & filium mitti dixit præcipiens cõſciis famulis ea noctu deferre/& exinde uiam ad mare facere ubi nauẽ/in qua nauigarẽt ad ægyptũ præparatã habuiſſet. Hæc Sabbioni amico Alexandri æſopus ſeruus eius edixit. Quod cũ ſabbio audiſſet & inimicus Herodis eſſet q̃ inter inſidiatores antipatri de ueneno cõſcius putaret/odiũ lenire per indicationis fauorẽ ſperauit/& regi nũciauit inſidias alexandræ. Qui cũ eã uſq; ad conatũ ꝓcedere dimiſiſſet/in ipſo facinoris opere detinuit/ſed iniuitus cõceſſit culpã/dũ putaret nullatenus Cleopatrã ceſſare/ſi cõtra ſe cauſam inueniſſet. Palã ergo magnaminitate uel modeſtia ueniã ei largitus eſt. Propoſuit tñ oĩbus modis adoleſcentẽ ꝑimere/ſed tacito ꝑp ueriſimilẽ diſſimulationẽ. Cũ ergo tabernaculoꝝ feſtiuitas uenisſet quæ apud nos cũ ſumma ueneratione celebrat/tũc quidẽ diſtulit/& in ſ delitiis ipſe & reliq̃ multitudo mouit tamen eum feſtinare uoluntatẽ ſuã cõficere inuidia. Nã cum adoleſcens ariſtobulus octauũ & decimũ ãnũ ducens ſecundũ legẽ ſup aram aſcenderet uictimas imolaturus & ornatu ſacerdotali circũdatus celebraret religionis cõſequentia/magnitudinẽ ſup ætatẽ oſtẽdẽs necnõ & generis dignitatẽ/populi ſui excitauit fauorẽ/& ariſtobuli aui ſui ꝑſens memoriã eis reduxit. Qui paulatim ꝓuocati/ uoluntates ſuas iam demonſtrabant/gaudẽtes ſimul & letitia ꝑfuſi/uoceſq; laudabiles in eũ oratiõibus mixtas emittebãt/ut manifeſtus fieret populi fauor & temerarius/ſub regno itaq; cõſtituti/cũ alioꝝ prætẽrita beneficia memoraret. Inter hæc oĩa ſtatuit herodes uoluntatẽ quã in adoleſcentẽ habuiſſet ĩpleꝛe. Celebratione aũt trãſacta dũ in Hierichunte maneret/& in cõuiuiũ eos alexandra peteret/ herodes adulabat adoleſcenti/& illicebat ad affluentiã potiõis/paratus cõcludere/uel iuueniliter ad gratiã illius iocari/& loco æſtiuo illic exiſtente/collecti ſimul exierunt refrigeriũ captantes. Cũq; fontibus aſſiſterẽt/calorẽ meridianũ aura tẽperare/prius quidẽ natãtes ſeruos & amicos ꝑſpiciebãt/ poſt aũt adoleſcens cum irritaret/herodis amici qbus hoc ꝓceptũ fuerat tenebris iã tenẽtibus ſæpe eum mergentes/tanq̃ ludẽtes nõ emiſerũt uſquequo eũ preſſum fontibus ſuffocarent. Ariſtobulus itaque extinctus eſt/decimũ & octauũ annũ agens ætatis/cũ ꝓncipatũ ſacerdotii ãno amplius tenuiſſet/quẽ rurſus Ananelus ſuſcepit. Quo malo mulieribus nunciato/inceſſabilis eas ſtatim defuncti dolor inuaſit. Ciuitas ẽt rumore delato lamẽtis cũcta cõpleta ſunt oĩbus calamitatẽ tanq̃ ꝓpriã & nõ alienã dolentibus. Alexãdra uero plus cõſumebat cõſcia perẽptionis/nã dolorẽ amplioꝛẽ ab ipſo funeris actu furebat. Sed ſuſtinere neceſſariũ putauit/licet ſæpius ſua manu uitã finire niteret/ deſiit tamẽ ſi poſſet uiuẽs ſufficere ad ultionẽ inſidiarũ perẽpti. Vnde potius ſuã uitã tenebat/ne daret ſuſpitionẽ filiũ ſuũ inſidiis periſſe/ꝑ hãc. n. diſſimulationẽ ſperauit ſatius ſe oportuno tpe uindicare. Illa quidẽ ſic cõtinenter dolorẽ tolerabat: herodes aũt oĩbus ueriſimilis uidebat/nõ inſidiaꝝ adoleſcentis auctor extitiſſe. Nam nõ tñ quæ ad funus pertinerent peragebat/ſed ẽt lachrymis uſus animæ cõfuſionem uerã eſſe monſtrabat. Interdũ ẽt & dolore uincente/eum ex aſpectu pulchritudinis plangebat/ & licet adoleſcẽtis mors pro eius tutela putaret: manifeſtus tamẽ erat q̃ pro ſatiſſactione iſta faceret. Siquidẽ munificenter exequias eius honorans. multũ apparatũ circa locellos/& multũ aromatũ fecit/nimiũq; ornatũ ſimul ſepulturæ ut dolorẽ mulierũ plene deleret/& conſularet eas per iſtã partem. Alexandrã tamẽ nihil tale deuicit: ſed ſemper mali memorẽ meſticia incitabat/& ſcripſit Cleopatræ herodis inſidias/& filii perditionẽ. Quæ dũ feſtinaret petenti ſubuenire calamitates alexandræ miſerata propriã oẽm cauſam cõfecit/& petere antoniũ uindicate adoleſcentis interitũ nõ ceſſabat/cum diceret nõ eſſe dignũ herodẽ per eum regem ſtatutũ in regno quod nõ ad eum pertineret/ in ueros reges tales iniquitates oſtendere. Quibus cum flexus antonius eſſet/ad Laodiciã puenientes mittit præcipiens herodẽ ad ſe proficiſci. ſibiq; pro morte ariſtobuli ſatiſſacere/nam nõ recte inſidias confectas eſſe ſi per eum extitiſſent. Qui cum cãm timuiſſet/ad Cleopatræ contrarietatẽ quæ nõ ceſſabat antonium ſuadere/quatenus eũ damnare: ſtatuit quidẽ obedire/iam. n. nihil aliud erat quod ageret. Cũq; patruũ ſuum ioſippum procuratorem regni & rerum reliquiſſet/demandauit ei ſecrete ut ſi quid ab antonio paſſus eſſet/continuo Mariannã occideret. Nam dilexiſſe uxorem profitebat/ & timuiſſe/ne contumeliam poſt eius mortem pateretur/dum pulchritudo illius ab aliis deſiderari poſſet/per quæ demonſtrabat impetum antonii quem in eam habuiſſet/cum olim de pulchritudine illius audiſſet. Herodes quidem hæc præcipiẽs ſpe incerta ad antonium perrexit. Ioſippus autẽ cum indiſpenſatione rerum regni ſtatutus eſſet/& propter hoc frequenter Mariannem conueniret/& de negociis honoris cauſa regiam percontaretur fauorem uel amorem circa eam herodis inſeruit. Mulieres autem cum illum adulationibus emoliſſent/plus autem ab alexandra ſeductus ioſippus/ ſentẽtiam redis demonſtrauit/& mandatum explanauit/dum fidem illis uellet facere q̃ poſt mortem ſine ipſa non poſſet uiuere dum diceret ut ſi quid acerbum ab antonio pateretur/ non ſufferret ab ea nec poſt interitum ſeparari. Hæc quidem ioſippus/mulieres autem non hoc amorem affectus Herodis putauerunt/ſed timuerunt/ne reuerſus tyrannica crudelitate ſibi mortem inferret/ideoq; de uerbo ſuſpitionem non paruam perceperunt. Eodem tempore rumor in ciuitate Hieroſolymoꝝ ab inimicis Herodis diſperſus eſt q̃ antonius tormẽtis eũ affeciſſet & occidiſſet. Quæ fama cũctos qdẽ in

aula

aula turbauit plus uero mulieres. Cum alexandra iosippum flectit/ut cum ipsis ad romana signa cõ fugeret/nam Romanum agmen tunc iuxta ciuitatẽ sub duce iulio pro regni custodia castra posue/ rat/dicens primum siqua turba in aula concurreret/ipse in tuto existerent dum romanos propicios haberẽt/præterea si Mariãnem antonius prespexerit: & ꝓncipatũ recipere speramus/nec in aliquod postea seruitiũ de propagine regii generis descendemus. Cum has ratiões fuge cogitasset/litteræ ab Herodæ de oĩbus suis causis deportant priori rumori contrariæ. Nã cũ ad antonium peruenissẽt cõ festim cum donis de hierosolymis deportatis reconciliauit/& sermonibus dicere cõpulit/ut nequaq̃ contrariæ quidẽ de se haberet/& Cleopatræ uerba nihil aduersus suã satisfactionẽ ualere. Nam non inquit iustũ est antonius/ut rex de suo principatu depositus pœnam luat/quia qui honorẽ ei dederũt ipsi ei uti potestate permiserunt. Quo dicto flexa est cleopatra/sciẽs nequaq̃ alienũ principatũ scru tari prodesse. Cum de his scribere Herodes aliosq̃ narraret honores/quos ab antonio in conuentu uel in cõuiuiis quotidianis haberet: & hæc obtineret/licet in accusationibus Cleopatra nimis mole/ sta existeret/quæ prouinciæ desiderio oĩbus modis perire illũ festinasset/sed quia antoniũ iustum cir ca se cognosceret/nihil iam difficillimum speraret/q̃ aũt tardaret fauorẽ firmiorẽ circa se Antonii speraret Cleopatræ conciliari animo posse/& se hoc facere dicebat/nam antonium petitiones suas adimplesse/& sibi inferiorẽ Syriam concessisse denunciauit/& per hoc solatium refutaret/uel reiice ret appellationes quas Cleopatra pro iudæa fecisset: cum hæc litteræ peruenissent/desierũt ab impe/ tu quem tanq̃ de mortuo habuissent/ut ad romana signa confugerent/non tamẽ latuit earum uolun tas. Nam præcessit antonium rex ad parthos euntem/& ad iudæam reuertitur/statimq; soror eius Salome materq; eorum concilium quod habuisset alexandra cum suis apperiunt. Solome uero & cõ tra maritum iosippũ accusationem protulit dicens/q̃ cum Mariãne frequenter conueniss̃et. Hæc ue/ ro dicebat inimicitiarum causa/eo q̃ frequenter ignobilitatem generis eius iniurgio deprauaret. He rodes autem callidus semper/& nimis Mariãnem amans licet/statim conturbatus fuisset/non tamen patitur amore Mariãne aliquid temerarium in ea conficere/sed in utroq; anxius/secrete eam inqui/ rit utrum uera essent de iosippo quæ audierat/an falsa. Illa uero cum iuramento affirmante & satisfa ciente/q̃ in nullo peccato fuisset ei cõmixta: paulatim rex deflectit/& ira deleta coniugis amore su/ peratꝰ. Et ut iam satisfactum sibi de his crederet quæ audisset/honestati eius multas agere gratias/fa uorem quoq; quem erga ipsam uel amorem haberet pandebat/uel qualia sæpe amãtibus contingũt/ conlachrymabant inuicem magno suo studio sese pariter diligentes. Cũ uero rex suũ affectum iam prætermissa æumlatione firmasset nom amantis est inquit Mariãne. q̃ mandaueras iosippo/ut si qd patereris ab antonio molestum/me perimeret/quæ nihil tibi peccassem. Quo uerbũ ut audiuit He/ rodes. exardescens in furorem: statim eam ab amplexu dimisit/clamans/& suos capillos dilacerãs/ dicendo manifestum signum cœpisse iosippum cum ea habuisse cõionem/nam nullatenus prodi/ disset/quod secrete audierat/nisi maxima fides illis interfuisset/credensq; de crimine/pœne suam in/ terfecit uxorẽ/nisi uictus amore/furoris impetũ refrenasset/seipsum cõsumẽs. Iosippum tamẽ ulteri us/nec ad suã faciẽ uenire permisit alexandram uero tanquã totius mali causam reseruari præcepit.

De Cleopatra/ut iudæorum & Arabum regnis insidiata/partem eorũ ab antonio postulauit: & ad iudæam peruenit. Capi. IIII.

ANterea per Syriã turba cõmouebatur. Cleopatra nõ desistente antoniũ flectere/ q̃tenus oppressis regibus potentiã singulorum ablatam sibi donaret/multũq; ualebat/ desiderio sui illo inflamato/quæ cum in nã auara existeret/nihil iniustum reliquit. Siquidẽ fratrem suum/quem iam habiturũ regnum sciret uenenis aggressa consumpserat/quintũ & deci/ mum ætatis annũ agentem/sororem aũt Arsinoen Ephesi ad templũ dianæ confugientẽ per antoni um extinxit. Iam pecuniarũ gratia & templũ/uel corpora uiolabat/neque sacrarium tam castũ fuit/ aut Asili priuilegiũ tutũ/cuius ornatũ ipsa non abstulit. nec tam ꝓfanum uel incestum erat: quod so/ lum potuisset auaritiæ illius satisfacere. Et cũ omnia expoliaret/ fœmineis cupiditatibus nullatenus/ satisfaciebat/siquidem cuncta deesse suis desideriis semper putabat. Quapropter & antoniũ cõpel/ lebat aliquid ab aliis auferentem sibi donare. Nam cum transisset & ad Syriam cum eo/& eam co/ gitaret possidere/lysaniam quidẽ Ptholomei filium accusans: quia parthos contra rempublicã duxis/ set/occidit. Petiuit autem ab antonio ẽt iudeæ uel arabiæ reges occidi. Antonius aũt cum ex omni/ bus amore fœmine uictus esset/ut non tantum uerbis/sed ẽt uenenis uideretur obedire/ manifestam quidem iniquitatem uidens/petebat eam/ne se tantum ut peccaret compelleret/ ne cuncta negaret ei/& ne quanta illa præcepisset perficiens/palam iniquus uideretur. Ideoque partes prouinciæ uniuſ cuiusque retollens donauit ei præstãs etiam ciuitates quæ intra fluuium Eleutherum usque ad ægy/ ptum erant/excepto Tyro/uel Sydone quas a maioribus liberas esse cognouerat/licet multum eum illa sibi & eas ꝓbere supplicasset. Cum hæc Cleopatra obtinuisset & deduxisset antoniũ usq; ad Eu/ fratẽ cõtra armenios euntẽ reuertit/& intrat Apamiã & Damascum/ inde ẽt ad iudæam peruenit.

Quã cum herodes ſuſcepiſſet/conduxit ab ea reditus hierichuntis/nam Balſamum terra illa gene/rat/quod ꝓcioſiſſimũ eſt/& nuſquam alibi naſcitur/& palmas multas/uel optimas. Et dũ multũ tem pus faceret cum herode/tentabat cum eo concũbere/nam naturaliter & euidenter libidinibus exar/deſcebat: forſitã & aliquod amatoriũ paſſa eſt/ſed quod ueriſimilis eſt regno eius inſidiabatur/ſi qũo iniuriam a ſe factã poſſet per accuſationẽ adipiſci/deſiderio uero uictã ſe eſſe mõſtrabat. Herodes ãt licet olim nullatenus faueret Cleopatræ/dum ſciret eam oĩbus eſſe moleſtã/tunc tamẽ & ampliori odio eius detentus/ꝙ per luxuriã uellet illa inſidias ei parare/uerba quidẽ eius in ꝓſenti refutauit/cũ filium uero cũ amicis ſuis ſumpſit/ut eam ſub ptãte ſua politã occideret/ut & ſe & multos malis eius ſſberaret/quibus iã grauis facta uel fieri poſſe putabaꝫ. Nã hoc ipſum & antonio prodeſſe/quia neq; illi fidelẽ eam eſſe dicebat. Cum hæc cogitaſſet prohibebant eũ amici primũ quidẽ ſuggerentes: ꝙ non deberet maximũ periculũ & manifeſtũ pro re tanta ſuſcipere. Cũq; pmanſiſſent ſupplicantes/ ne quid temerarie conaretꝫ/nam nullatenus antoniũ poſſe pati dicebãt quanuis eũ mulieribus redi/mere putaret/cum amore eius potius incenderetꝫ & uideret uiolentia/uel inſidiis illius ſe eius amore priuatũ/nec mediocre quidã pro ſatiſfactione poſſet edicere/ſi cõtra fœminã hoc ageret: quæ per il lud tꝑs oẽs dignitate ſuperabat/utilitatẽ aũt quã antonio dicit futurã/uerẽdũ eſſe ne potius ille teme ritatẽ exiſtimet ꝙ affectu tali eũ ꝑuaret/unde nõ eſt incertũ dicebãt/ꝙ maximis uel continuis malis principatus eius uel generatio cõpleretꝫ/refutare uero cõcubitũ/quẽ illa poſtularet pro tpe honeſte ſuadebant/qui cũ hæc deſignarẽt/& pericula merita demonſtrarent/ conatus eius cõpreſſerunt. Tũ herodes Cleopatræ donis & mulieribus ſatiſfaciens/deduxit eã ad ægyptũ. Antonius aũt cũ armeni am cœpiſſet. Artabazin Tigrani filiũ cum ſatrapũ filiis ligatum in ægyptum deſtinauit/ donans eos Cleopatræ/cum omni regio eorum ornatu. Armeniæ uero principatũ tenuit Artaxias maior illius filius qui tunc euaſerat. Quem cum Archelaus & Nero cæſar expuliſſent. Tigranum nouiſſimum eius fratrem ordinauerunt/Hæc quidem poſtea contigerunt. Vectigalia uero quæ debuiſſet de terra donata ab antonio Cleopatræ ꝓbere herodes iuſtum iudicauit/ne occaſionem ei odii præſtaret.

Quemadmodum herodes debellaſſet Aretham tempore quo antonius a Cæſarie in antiochia pugna deuictus eſt. Capi. V.

ARethas aũt cum herodes reditus eius cõduxiſſet tpe quidẽ aliquãto reddebat duo milia talẽta poſt aũt ĩdeuotus extitit/uix partẽ aliquã præbens. Herodes quidẽ hoc mõ defrau/dantẽ/nihilq; ſecundum iuſticiam facere uolentem/perſequi deliberauit/ſed interim pro pter bellum Romanum hanc diſtulit exactionẽ. Nam dum in Actiaco littoræ ſperaretꝫ pugna quæ centeſima octogeſimaſeptima olympiade contigit/& cæſar cũ antonio de republica de certaret/herodes ex opulenta prouincia ſua multo tpe redditibus & uiribus collectis Antonio de/putauit auxilia diligenter præparare. Sed antonius nihil auxilio eius egere ſe dixit/arabẽ autem per ſequi ꝓcepit. Nam iam audierat Cleopatra perfidiam eius. Petebat enim hoc cleopatra dum ſibi pu taret prodeſſe/ſi unus ab altero/ſterneretur. Cum hoc ab antonio iuſſum fuiſſet/Herodes milites cõ gregauit/tanquam confeſtim arabiam ingreſſurus/paratãq; equitum & peditum multitudine/indio alias chio ciuitatẽ peruenit. Cũq; illic & arabes occurriſſent/pugna maxima cõmiſſa eſt/in qua uice runt iudæi. Poſtea multum exercitum arabum in Chana uico congregatũ qui eſt in inferiori ſyria/ audiens Herodes uenit ſuper eos/ducens maiorem partẽ ſuæ militiæ/& prope calon ſua caſtrameta tus eſt unde oportunæ pugnaret. Cũq; hæc diſponeret populus iudæorum clamabat mora dimiſſa contra arabas imperum facere/dum crederent ſe in hoc paratos eſſe/qa in priore pugna uictores ex titiſſent. Igit̃ ſuum ſtudium milite oſtendente/rex ſtatuit magnanimitatem eorum non remorari/di cens non ſe deeſſe uirtuti eorum & primus ſe armans omnes produxit ad aciem. Statim autẽ terror arabis incidit. Contra quos modicum reſiſtentes/ut uiderunt inexpugnabiles omniq; plenos uirtu/ te plurimi fugerunt fuiſſentq; perẽpti niſi Athemon Herodẽ & Iudæos inuaſiſſet/nam hic erat dux Cleopatræ ibi cõſtitutus/& inimicus herodis futuraq; non imprudenter proſpexit/ut ſi quid clarum agerent arabes/ipſe quieſceret/uictis autem eis quod & contigit ex propriis paratis militibus inua/deret iudæos/quos tunc laſſos/& iam uiciſſe putantes ſubito ſuperueniens proſternebat. Nã alacri/tatem animi contra manifeſtos inimicos aſſumentes iudæi/& poſt uictoriã remiſſiores/citius a recẽ tibus hoſtibus obteruntur/in locis aſperis & ſaxoſis/quorum noticiam inimici amplius habuerũt. Arabes ergo prius uicti ſe recuperantes reuerſi occidebant: fiebatq; diuerſa gnities. Rex aũt hero/ des ꝑ actione pugne/uectus equo ducere tẽtauit auxiliũ/ſed nõ ualuit licet feſtinaſſet ſubuenire. Sed caſtra iudæoꝝ cum arabes cœpiſſent nõ mediocrem fœlicitatem & ſine ſpe tenuerunt/nam uicto/riam quas prius perdiderãt/poſt obtinuerunt/plurimũ aduerſariorũ proſternentes exercitum. Exin/de latrociniis utebatur Herodes: multamq; arabum terrã diſcurrens/uexabat/dum ſuper montes ca ſtra diſponeret/& oĩno recuſaret manus cũ eis ex æquo conferre/frequenter tamen laborũ diligẽtia lucrum ſibi acquirebat/nam & proprios milites omnibus modis fouebat/ruinam cupiens emẽdare.

De

De terræmotu per iudæam facto/& internitione hominum uel iumentorum/& de sermone Herodis quē ad iudæos de instauratione belli contra Arabas fecit. Capi. VI.

NTerea actiaco bello iter Cæsarē & antoniū gesto septimo iperii āno Herodis terrā iudæorum cōmota est q̄liter nunq̄ animaliū pestilentia per prouinciā gesta/perempta sunt a ruinis/ēt hominū decē milia. Milites uero cū sub diuo degerēt/nihil ab oppressione sunt lesi. Quæ cum Arabes inquirerent: & plusquā in ueritate erat/audirent/quæ facta fuissent tanquam prouincia hostium euersa/& hominibus peremptis nihil ulterius sibi aduersum credebant surgere. Quo cum legati iudæoꝝ peruenissent pacem propter hæc quæ euenerant facturi. Arabes pereme/runt eos/& cum alacritate cōtra milites eorū præparabantur. Qui nec inuasionē Arabū sustinuerūt/licet calamitatibus oppressi/& bellare decernunt/dū nō pars sese prœliis eoꝝ putarent/neque auxilium haberent rebus suis domi subuersis. Quos ita dispositos rex flectere sermone tentauit/ut recuperaret ais antiquā alacritatis animū/& exortatus aliquos optimatū/ausus est iam & ad populū sermocinari/nam prius pigebat eum/ne male propter calamitates susciperet ab eis. Petebat ergo talē orationē pferens. Non ignoro socii qūo multa per hoc tempus facta sunt contra nostrā rempublicā/& fortasse nec hi mō de se confidunt/qui multū uirtute ꝓcellunt/sed quomodo cōpellimur pugnare nec est aliquid quod semel factum non possit rursus bene tractatū emendari/petere nos elegi simul & docere/per quæ positis in proprio alacritatis animo permanere. Volo tamen prius uobis ostēdere/quod iuste bellū id conamur cōmittere/propter iniurias aduersarioꝝ/nam maxima magnanimitatis hæc causa nobis existit: post uero declarare quod nihil sint quæ nunc nobis mala superuenerunt/sed multas nos spes uictoriæ possidere. Exordiar autem principia/testes uos faciens mei sermonis. Nam arabū iniquitatem nostris/& circa alios oēs/ita perfidam tanq̄ barbaroꝝ/& quia nec deū cogitent/sæpius. n. nos offenderunt auaritia uel inuidia sua. Et quod multa dicimus dū imineret eis/ut a proprio principatu deciderent. & Cleopatræ seruirēt/quis alter eos de hoc timore liberauit/nisi mea amicitia quam cum antonio possidebā. Et illius circa nos affectus nihil hos importunū sustinere dimisit/nam antonius cauebat agere quod posset nobis in suspitione peruenire. Tamen & cum uellet Cleopatræ partes aliquas ab utraq; prouincia præbere hoc quoque ego dispensaui/multaque munera secretius offerens tutelā utriusq; acquisiui. Expensas autem ipse suscipi ducenta præstando talenta/duo milia uero fide dicendo/quæ ēt pro reditibus adimpleui/unde nos nihil ab eis suscepimus/& oportebat quidem nulla tributa prouinciæ iudæos debere/quod & si præbendū esset pro nobis/non ēt pro arabis daret/qui nobis & gratias agunt/nam pro beneficiis iniqua circa nos egerūt/prius quod nos amicos non hostes redditibus priuauerunt. Nam si fides hostibus necessario seruat/multo melius amicis/sed non apud nos est ita/qui modis omnibus optimū putant iniquitatē eligere/si solum lucrum eis possit acquiri. Est ergo questio nobis utrū oporteat iniustos punire/dum hoc etiā deus desideret/& præceperit semper iniquitates & contumelias execrari/quæ non tm̄ uerbo sed etiā iussit per bellū ulcisci/nam quod uidet iniustū apud græcos & barbaros/hoc si dici fas est/in nostros legatos cognoscit perpetratum. Græci siquidē sacros & inuiolatos dicūt eos esse/nos aūt optimū & beatum decretum i leges a deo dicimus. Hi nanq; & homibus deum placant/& aduersarios hostibus reconciliant. Qualis igit possit iniquitas peior agi/quā si legati qui pro iusticia loquūtur intereant. Quemadmodum aūt possint uitam suam innoxiam custodire/seu circa bellum fœliciter agere/dum talia perpetrassent/mihi quidē non uidet. An forsitan rectum & iustū nobiscū est/illi uero fortiores ob hoc putantur. Sed primū quidem indignum est uos hæc credere. Nam ubi iustū est/ibi deus/deo uero præsente/multitudo cum fortitudine præsto est. Vt ergo de nobisipsis requiramus/uicimus primo prœlio/in posteriore uero nō substiterunt/sed statim cesserunt/nō sustinentes nostræ alacritatis impetum/uincentes nos Athenio inuasit/bellū inferens non prædictū. In primo uero ꝓlio nomen & fortitudo nostra apparuit/in posteriori autem iniquitate uel insidiis concidimus. Cur igitur minora sapimus in his ubi maiores spes possidemus. Quomodo autem stupescimus eos qui cum palam decertant/semper uincunt/cum uero sic uincuntur ab iniquitate: illis hoc euenit. Virtus ergo non inexpugnatione debilium/sed in oppressione fortium apparent. Si tamen quenquam illa tenerent/quæ domi contigerunt/& in terræmotu acciderunt/primum quidem sciat/quomodo hoc ipsum & arabas decepit/dum maiora quam contingerunt putarent. Præterea non debent hæc aut illis audaciā/aut nobis timorem immittere. Illi nanque nostris laboribus uel calamitatibus spes sibi assumunt/quas nos egressi cōtra eos uiriliter auferemus. Vos autem accipite alacritatem pugnandi/neq; enim in tantum sumus contriti/neque ita dei uulnerati: ut quidam putant/quæ potius accidentia sunt dicenda. Quæ si dei sententia prouenerunt liquet/quod iam secundum illius iudicium ira desiit/dum satius uindictā de factis nostri accepit. Nam si uellet amplius nobis nocere/nequaquam flexus fuisset. Bellum autem quia & uult fieri/& iustum esse cognouit/& nobis ostendit/quod multis per prouinciam terræmotu peremptis/nullus armatus interiit/deo euidēter ostēdente/quod si omnes eum

filiis uel uxoribus militarent/nihil penitus eis in oportunũ accepiſſet.Hæc ergo reputantes/quod in omni tẽpore dei patrocinium poſſidetis pſequimini fortitudine iuſta iniquos:amicis pfidos maliuolos circa legatos ſemperque ueſtra uirtute deuictos.Cũ hæc audiſſent iudæi multũ audaciæ ſumẽtes/& ad pugnã parabant.Herodes aũt hoſtiis celebratis cũ magno ſtudio/eos cõtra arabas tranſiens iordanẽ fluuiũ pduxit/& prope aduerſarios caſtra diſpoſuit.Tũ uiſum ei eſt caſtellũ in medio poſitũ occupare/quod ſi multũ pdeſſe putauit uolenti maturius prœliũ uel cõmittere/uel differre/nã oportuno uel munito loco cõſtiterat.Cũq; idẽ prouiderent arabes/bellũ pro caſtello cõmittit/& primũ quidem protelatio/deinde uero/multis ex utraq; parte ad manũ uenientibus.Arabes afflicti recedunt.Quod ſtatim ſpes iudæis nõ minores erexit/uirtutẽq; accendit.Dumq; magis oĩa uellent arabes pati/quã decertarent/& iudæi caſtra eorũ inuaderent.Arabes coacti recedũt nullas uincendi ſpes habẽtes.ſed tantũ/a multitudine audaciã ſumentes.Itaq; pugna maxima facta/multiſq; ab utraq; parte cadentibus arabes recedunt/quoꝝ plurimis mors fugiendo euenit.Nam nõ tm̃ ab aduerſariis terrebantur/ſed ipſi fugientes/ſua multitudine cõtriti moriebant.Vnde quinq; milia defuncta ſunt/reliqui uero ad caſtra cõfugerunt/minime ſpes ſalutis firmas habentes neceſſariorũ inopia/& quod peius erat aquarũ indigentia.Iudæi autẽ licet perſequerent/tamen inuadere caſtra minime permittebant/ſed obſidentes erga uias eorum fugere uolentes arcebãt.Igitur in his arabes conſtituti legatos ad herodẽ dirigunt/primum quidem diſſolutionem belli petentes/nam ſitis eos urgebat omnia pati/dum tantum in præſenti licentia aquas reciperent hauriendi.Qui nec legatos/nec dona ſuſcepit/neque mediocre quidem pactus eſt/dum obſtinate permaneret ulciſci tranſgreſſiones in ſuos ab illis factas.Qui ſiti compulſi nimia ſemetipſos tradiderunt/ut p quinq; dies quattuor milia caperent/ſexto uero die reliqui de caſtris egreſſi/decertare cum aduerſariis nitebantur/eligentes omnia pati/ne paulatim ſine gloria deperirent.Quæ cum deliberaſſent/nullatenus decertare uoluerunt/nam animo uel corpore in calamitatibus afflicti pro lucro mortem eſſe putauerunt/ne in tribulati omnibus uitam extenderent/quorum ſeptem milia priori prœlio conſternuntur.Cum his ergo caſibus uterentur/arrogantiam priorem deponunt/miratiq; Herodis prudentiam ceſſerunt/patronum eũ ſuæ gentes pnunciantes.Qui cũ multa fœlicitatis gloria reuertit/maximam acquirens ſua fortitudine dignitatẽ.

Quẽadmodũ herodes neceſſario pfecturus ad cæſarẽ victorẽ.Hyrcanũ extixit. Ca. VII.

Igitur licet optime per bellũ herodes res ſuas diſpoſuiſſet/tamen in periculum incidit.Si quidem pro republica decertans antonius/in actiaco littore a Cæſare uincit.Tum inde/ſperationem ſui herodes uenit/dũ amici & inimici putarent nõ ipune amicitias ei prouenire ꝗs cũ antonio habuiſſet.Quapropter amici qdem deſperabant/inimici uero licet in proſpectu contriſtarentur/tamen clã nimiũ letabant/ſperantes meliora ſibi rege mutatione uẽtura.Herodes ãt hyrcanũ ſolum uidens in dignitate regia conſtitutũ/prodeſſe ſuis rebus opinatus eſt mortem illius/ne iminẽte ſibi a Cæſare periculo/ille daret occaſionẽ/qui ſolus/regio uidebat ex genere.Cum hæc cogitaret/nec daret occaſionem hyrcanus/nam modeſtia morũ illã rerum gubernationẽ curabat & rebus ſtudebat nobis/oĩa concedens fortunæ.Alexandra nimis ptinax/& ſpem rerũ mutationẽ incontinenter credens/uerba ad patrẽ fecit/ne ſuſtineret herodis iniquitatẽ/in familiã ſuam procedere/ſed cuſtodiret ſpes eorum/petebat ut & Malcho arabiã tenenti ſcriberet: quatenus ſuſciperet eos ad ſe refugientes/nam ſi mors uenerit inimico Cæſari herodi ad ſe principatũ uenturũ & propter populorum fauorẽ & propter generis dignitatẽ.Dum his tum flectere uerbis niteret hyrcanus uerba depellebat.Sed pertinacia muliebri dũ illa permanens/nec noctu/uel interdiu deſinẽs Herodis erga ſe inſidias accuſaret/compellit eũ epiſtolã dare Doſitheo cuidã amico/in qua ſcriptũ erat/ut arabas equites qui deberent eum ad ſe perducere mitteret prope paludẽ bituminis quæ diſtat ab Hieroſolymis ſtadiis.cc.Credebat enim Doſitheo/dum nimis eum ſibi ipſe & alexandra exiſtimarent propter inimicitias/quas cum herode haberet/ut ioſippi cognatus quã ille peremerat qa & illorum qui Tyro proſtrati fuerant ab antonio/prior frater exiſteret.Sed hæc Doſitheũ nullatenus Hyrcano fidum in miniſterio parauerunt.Nam præponens illis regis amicitias/porrigit Herodi epiſtolam/qui eum pro fide nõ tantum laudauit/uerum etiam iuſſit ei/ut miniſtraret reliquæ cauſæ/quatenus epiſtolam traderet Malcho/litteraſque ab illo reciperet cum non paruum putaret & illius/ſententiam cognoſcere.Quæ cum Doſitheus alacrius miniſtraret.Arabs reſcripſit & ipſum Hyrcanum ſe ſuſcipere uel omnes qui cum eo uenirent.Deſtinauit etiam qui deberent eos caute perducere.Vt uero & hanc epiſtolam Herodes ſuſcepit/confeſtim uocato Hyrcano/de factis eius cum Malcho pactis requirebat.Cunque ille negaſſet:epiſtolas coram concilio demonſtrans/uirum interfecit.Hæc nos conſcripſimus quæ in annalibus regis Herodis continebantur.Alii uero non ita exiſtimãt/ſed magis Herodem inſidias contra Hyrcanum contexiſſe/quatenus eum interficeret/dicunt ita ſcribentes/in aliquo conuiuio ſine ſuſpitione quædam ſermonẽ Hyrcano intulit/ſi quas epiſtolas a Malcho ſuſcepiſſet.Qui dum ſe cõfeſſus eſſet/ſalutatorios apices accepiſſe/ille rurſus interrogans/ſi qua

ſuper

ſuper hæc etiam dona recepiſſet/nihil amplius reſpondit quam.iiii. iumenta tranſmiſſa ſuſcepiſſe. Occaſione hac inuenta/dona eſſe corruptionis/uel proditiõis uociferans/uirum iuſſit occidi. Signa uero ſunt minime Hyrcanũ peccaſſe/quatenus termino tali occumberet/modeſtia morũ eius/q; nihil in iuuentute ſua atrocius aut acrius egiſſet: quia & cum ipſe regnũ habuiſſet/ plurimã gubernationẽ Antipatro cõmiſerat/cum iam octogeſimũ duceret annũ: & cũ multa tutela ſcire Herodẽ regnũ poſſidere/& Eufraten tranſiſſe/honorantes eum: quæ omnia deſpexiſſe eum/& aliquid nouitatis moliri/tum/nimis incredibile eſt/quia nec naturæ illius aptũ erat/ſed molitione Herodis occiſus eſt. Ita quidem finem uitæ inuenit Hyrcanus/diuerſas & uarias calamitates expertus. Nam in principio ut mater eius alexandra regnauit/principatus ſacerdotii gentis Iudæorum nouem annis honorẽ obtinuit/materq; defuncta cum imperiũ ſuſcepiſſet/& hoc tribus menſibus gubernaſſet: depellit̃ ab ariſtobulo fratre/reſtituit̃ aũt iterum a Pompeio: & quadraginta annis honore uſus/ſecundo regnũ per antigonum perdidit/& corporis diminutionem paſſus/apud parthos captiuus perductus eſt/& exinde ad propria poſt tempus remeãs propter ſpes ab Herode promiſſas/nihil ſicut ſperauit executus eſt. Itaq; multis uitæ paſſionibus inuolutus/& quod peſſimũ eſt ut diximus in ſenectute/nõ dignũ uitæ terminum imperauit. Siquidem modeſtus & mediocris in omnibus exiſtebat/& plurima ſui imperii/ſub diſpenſatoribus innocens tractabat/neq; callidus regnũ diſponere. Antipatro Herodiq; uſq; ad hoc conamẽ aperuit iter. Herodes ãt hyrcano iterfecto/a cæſaræ nihil optimum ſperans de rebus ſuis propter amicitias quas cum antonio habuiſſet laborabat. Cunq; in ſuſpitione alexãdram haberet ne tempus nanciſcerentur: & multitudinẽ & turbam in regno uel rebus ſuis concitaret/commendauit omnia fratri ſuo Feroræ/matrem autem Cypriam cum ſorore/& cognationẽ cunctã in maſada conſtituit iubens/ut ſi quod de ſe periculum audirent/principatum ſibi aſſumerent Mariãnẽ uero ſuam uxorem/quod nõ potuiſſet ut inimica cum ſorore uel matre conuerſari/in alexandrio cum alexãdra matre ſua depoſuit. Ioſippũ & ituracum ſœnium ſuper eas dimittens fidos ſibi amicos: quos ſub ſpem honoris cuſtodire mulieres reliquit. Quibus etiam mandauerat/ut ſi quid de ſeipſo periculoſum audirent/ambas interficerent/regnum uero filiis ſuis cum fratre Ferora cuſtodirent. Cum hæc mandaſſet: ipſe Rhodeo ad cæſarem properabat. Cunq; in ciuitatẽ delatus eſſet/depoſuit quidẽ diadema/aliud uero nihil de dignitate ſua diminuit. Vt uero cõmunem ſermonem cũ Cæſare inſeruit/tum multo potius ſuam magnitudinem/ſuæq; maieſtatis honorem ſeruauit/dũ nec ad præces/neq; ad petitiones conuerteretur tanquam de peccatis ſatiſfaciens/& ratione actum ſuorum confidens ſine dubitatione cæſari dicebat amicitias ſibi maximas cum antonio fuiſſe/omniaque pro uirtute ſua egiſſe quatenus ille rerum potentiam ſortiretur militiæ tamen eius nullatenus cõmunicaſſe/eo quod occupatus arabas expugnaret tranſmiſiſſe uero & pecunias & frumenta/non tamen minus ad dignitatem ſuam. Nam qui fatetur amicum uel benefactorem aliquem habere debet utribus animæ uel corporis aut ſubſtãtiæ participem etiam ad periculum exhibere/quod ego non minus inquit quam oportebat effecit. Illud uero integre geſſi/quia quamuis uictum in actiaca pugna non reliqui/neque manifeſte/tranſiui/cum & ipſa tranſiret fortuna/ſed ſeruaui ei fidem quanquam non oportunus auxiliator/tamen conſiliarius fideliſſimus exiſtens. Nam cauſa ſalutis & rerum poteſtas qualiter prodeſſet oſtendi/dum Cleopatram hortarer occidi/q; ſi peremptа illa fuiſſet/nullatenus a rerum principatu concidiſſet/immo magis & tuas facilius indignationes euitaſſet. E quibus nihil ille agendo/ſibi quidem incommode/tibi uero utiliter profuturam præponendo dementiam periit. Nunc ergo ſi quidem pro antonii ira noſtram fidem fuiſſe iudicas/non ſum denegaturus/quia parui neque meum erga illum fauorem euidenter prædicans recuſabo/ſi uero perſona ablata. quis ſim circa benefactorem/uel qualis amicus requiras/poteris a factis me cognoſcere. Nam licet nomen ablatum fuerit/nihilominus amicitiarum firmamentum in nobis poterit approbari.

Qualiter a Cæſare regnũ accepiſſet/cui per Syriam in ægyptum euenti aduerſus antonium & Cleopatram ſuſceptionẽ parabat. Capi. VIII.

Vm hæc dixiſſet/& oĩbus ſuæ animæ libertatẽ oſtẽdiſſet/nõ mediocriter cæſaris liberalitatẽ/uel indulgentiã meruit/intantũ ut criminũ cauſas ꝓ fauore eius uindicari depoſceret & tũc diadema rurſus ſibi repoſuit. Cæſare inuitãte: dũ nihil ſecus circa eũ: quã ꝓpus erga antoniũ appareret. Tũc cæſar oẽm ei honorẽ addidit/cæteris regibus ſcribẽs/cũ oi alacritate herodẽ ſibi occuriſſe. Poſtquã uero hãc ſatiſfactionẽ ꝓter ſpẽ ſuſceptã cognouit/uidenſq; ſicut prius firmiorẽ ſibi principatũ a cæſare datũ decretũq; romanoꝝ ſibi ꝓ ſtabilitate ſua mercatũ/ſecutus eſt cæſarẽ ad ægyptũ ambulantẽ. Cũq; ſup uires ſuas amicis dona obtuliſſet/liberalitatẽ magnanimitatẽq; ſuã oſtendẽs: petebat/ne alexãder amicus antonii aduerſi aliquid pateret̃. Sed hoc nõ impetrauit/qa iam iureiurando cæſar præoccupatus fuerat. Rediit aũt iteꝝ ad iudæã cũ ampliore honore/& ſperantibus cõtraria/ſtuporẽ cũ metu incuſſit/q; clariora periculis dei ꝓuidentia remeaſſet. Confeſtim ergo ſuſceptionem Cæſari per ſyriã in ægyptũ eũti parabat. Itaq; cũ eũ ſuſcepiſſet cũ oi

regio

regio apparatu Ptholomaide/ꝓbuiſſet exercitui ſumptus affluenter: oīno inter fideliſſimos reputatus eſt. Dūq; expeditionē. Cæſar deputaret in centū quinquaginta domibus ornatis eū cū amicis ſuſcepit. Præbuit aūt per loca arida tranſeuntibus neceſſariā humanitatē ita ut nec uinū nec aqua/quæ potius militibus acceptabilis erat/alicui deficeret/ipſi ēt Cæſari octingenta talenta donauit/omnibuſq; demonſtrauit/ꝙ plus clarior in regno ſuo remunerādo cū apparuiſſet/ut magis fidē eius & alacritatē cæſar probaret. Cui & redeunti rurſus Herodes ab ægypto nō minus priorē largitatē exhibuit. Tunc quoq; cū ad regnū ſuū rediſſet/turbatā oēm domū inuenit/ac grauiter ferentē uxorē ſuā: & matrē eius Alexandrā/dum putarent nō pro corpoꝛe tutela in illo oppido ſe poſitas/ſed tanq̄ in carcerem/cū nihil illæ neq; de ſuo/neq; de alieno in poteſtate haberent. Mariānes quidē amorē regis/diſſimulationē & dilectionē putabat. Augebat aūt/ꝙ ſi quid ille piculoſum pateret/nec ſpē uitæ poſſet habere/mandataq; ioſippo data recordaret. Quapropter cuſtodes cū nimia diligētia mitigabat/magis uero Soemū dū illi putaret oēm poteſtatē creditā. Someus aūt in initio fidelis/nihil penitus demandatis Herodis palā fecit: ſed cum ſermonibus uel donationibus mulieꝛ flexus paulatim deiectus eſſet in ultimo cuncta regis mandata dilucidauit/dū tñ non oīno ſperaret eū cum eadē ptāte reuerſurum/ſed & potius periculū fugeret/ne rediret inſignior/ideoq; nō parua mulieribus putauit ꝓſtare/utiq; ampliorē beneficioꝛ retributionē ſe acceptuꝛ/ſi regnarent/ꝙ ſi proſpere cuncta regens Herodes reuerteret/nequaq̄ contra uoluntatē uxoris eum poſſe facere ſciret/dum cognoſceret omni ratione regis amorē erga Mariannē ampliorē exiſtere. Itaq; cum hmōi illū fefeliſſet ſpes/ſecreta omnia indicauit. Mariānes hæc grauiter audiens/nec finē ſibi de periculis Herodis inuenire putās/cui & infeſta fuerat: nullatenus eū æquitatē impetrare orabat/& licet difficilē uitam ſuam poſt mortē illius putaret/nihil tamen de ſui animi paſſionibus cælauit/nam cum ille maximas res præter ſpē impetraſſet/nauigauit/& primū uxori ſuæ de his bonis nuncianit/ſolamq; ꝓponens omnibus propter amorem & conſuetudinem quam cū ea habuiſſet ſalutauit. Cui dum fœliciratem ſuā referet/ nulla tenus gaudentē/ſed & potius grauiter ferrentē intellexit. Non hæc celare dolorem poterat/ſed pro decore nobilitatis ſuæ ad obſcula gemebat/narratiōibus uero eius nequaq̄ letabat/ſed potius cōtriſtari ſe demonſtrabat. Vt uero nō ſuſpecta tñ/ſed etiā manifeſta herodē facta turbarent/cōtriſtabat animaduertens irrationabile circa ſe uxoris odium non celatū: icciro duriter tolerabat/dumq; amorem ferre non potuiſſe/nec in ira/nec amore permanebat/ſemper ab altero in alterum tranſiens/in utroq; inconſtans erat. Sic ergo inter odium uel amorem deſtitutus: ſepius parauit uindicare in illa ſuperbiam/ſed timuit/ne præoccupatam ſuam animā cupide debilitaret & nullatenus occidere eam pertulit/dum uereret ne perempta illa maiorem pœnam pro amore illius interitus ſuſtineret. Intelligentes ergo eum ita de Marianne ſoror eius & mater optimum putauerunt tempus pro illius odio recepiſſe/& loquebantur non pauca Herodem incitantes in odium/qui nec inſuauiter hæc uerba attendebat/neq; facere quicq̄ in uxorem tanquam credulus præſumebat. Peius ergo dolorum paſſione ſuccendebat: dum neq; illa odium cellare/neq; iſte amorem. Confeſtimque aliquid nefandiſſimum actum fuiſſet/niſi Cæſar nunciatus eſſet contrarios uiciſſe/& iteremptis Antonio & Cleopatra cunctam Aegyptum poſſediſſe. Quapropter feſtinans ad Cæſarem/reliquit domum ita diſpoſitam: Cui proficiſcenti Mariannem Soemo commendans/multas habere gratias ei pro diligentia profitebatur/& partem magiſtratus a rege promeruit/& ille quidem honorem hunc obtinuit.

Quemadmodum herodes cū in ægyptū peruenisſet a cæſare multipliciter honorat/& de interfectione uxoris ſuæ/uel alioꝛ de genere Hyrcani/& de miris cōſtitutionibus/cōſtructionibus/ad inuentionibus more gētilitio/quibus corrupit legem Iudaicam. Capi. IX.

HErodes uero cū in ægyptū pueniſſet. Cæſari cū ampliori fiducia ſermonē inſeruit/tanq̄ iā amicus. Sigē de ſatellitibus gallis cleopatræ q̄dringentos ei donauit/& terram ei rurſus reddidit/quam per illā pdiderat. Addidit ēt regno eius Gadara/uel Ioppem & Samariā necnon & maritimā Gazā uel antidonē/& Stratonis turrim. Cūq; hæc acquiſiſſet/& Cæſarē comitatus uſq; ad antiochiā eſſet: reuertit/& quātū res ſuas extrinſecus fœliciter tractabat/tñ domeſticis laboribus affligebat/ꝑſertim circa cōiugē de q̄ potius fœlicitatē quondā uidebat habuiſſe/ná amorē non minorē illis pertulit/quos in hiſtoriis cognouimus cupidine retentos. Sed hæc merito Mariānem dilexit/quæ cum in aliis caſta uel fidelis eſſet/muliebre uel modeſtū quiddā nāliter habebat. Nā dominabat marito ſeruienti libidini/& ſepius cōtumelioſe eū aggreſſa eſt. Quod ille diſſimulans portabat blandiebat tñ licet matris eius uel ſororis ignobilitatē illa derideret & detraheret. Illo uero tēpore maioribus accuſationibus a ſuſpitione nutritis/anni ſpatium compleꝛ ex quo a Herodes cæſare reuerſus erat/& cū iamdudū culpa uolueret/tunc erupit alia occaſione data. Meridie nanq; dum uoluiſſet requieſcere accerſit Mariannem amore quem in ea ſemper habebat aſtrictus. Quæ cum intraſſet/non cum eo concubuit/ſed feſtinanter eum depulit/& improperauit ei ſui patris uel fratris interitum. Qui cum grauiter tuliſſet contumeliam/& paratus ad facinus eſſet/

ſentiens

ſentiens ſoror regis Salome paratom olim pincernam regiũ intromittit/præcipiens dicere/ qualiter ſuaderet ei Mariãnẽ amatoriũ confeciſſe regi/& ſiquidẽ ille turbaretur/& interrogaret quale hoc fuiſſet reſponderet/uenenũ illã tenuiſſe/petentẽq; ſeipſum ſubminiſtrare. Si uero nullatenus de amatorio rex cõmoueret/dimitteret uacuũ: dum nequaq̃ hoc ei periculũ ferret. Hæc dicens/eum hoc tempore locuturũ intromittit. Qui tanq̃ ueriſimilia ducturus cum ſtudio ingreditur/aſſerẽs Mariãnẽ præmia ſibi ꝓſtitiſſe dum flecteret amatoriũ regi porrigere. Cũq; ad hoc rex cõmotus fuiſſet/ uenenũ inquit erat/quod illa monebat dari. Cuius uirtutẽ ipſe ſe nõ ſciſſe fatebat ideoq; nunciaſſet/ quatenus ipſe requireret. Itaq; cum talia uerba herodes audiſſet/& dudũ iam furibundus/tunc potius excitat/ & eunuchũ qui Mariãne fideliſſimus erat/de ueneno torquebat cognoſcens/q; ſine illo tale aliquid non feciſſet. Qui cum neceſſitatibus intereſſet nihil quidẽ tortus de ueneno dixit/uxoris aũt odium quod in eũ hẽret ꝓpter ſermones quos Soemus explanaſſet/manifeſtauit ei. Cum hæc dixiſſet ira// tus rex exclamauit dicẽs: nullatenus Soemũ ſibi fideliſſimũ ꝓoribus tꝑibus hæc ꝓdidiſſe mãdata/ niſi quid amplius inter eũ & Mariãnem ꝓueniſſet. Et Soemũ quidẽ ꝓtinus interimi ꝓcepit/uxori uero iudicium colligens/familiariũ accuſationẽ parauit/ſtudioſeq; executus eſt de relationibus amatorii uel ueneni. Eratq; ſermone incontinens/& iracunda: quã ita ſentientes qui ꝓſentes erant/ mortiferam in eam ſniam ꝓtulerunt. Dũ hæc ſnia ꝓnunciaret/ſubuenit quidã ei uel aliquibus ꝓſentibus/ ne ita temerarie illã interficerent/ſed deponerent eam in aliqua regali cuſtodia. Tunc Salome cũ ſuis ſeſtinauit e medio mulierẽ abducere/quæ potius regẽ impulit/caue inquiẽs ſeditionẽ multitudinis/ſi illa uixerit. Mariãne interea ita trahebatur ad necẽ. Conſiderans aũt alexandra tempus/& q; paruã ſpem haberet/eadẽ ab Herode paſſura cõtra priorẽ ſuam fiduciã nimis ualde cõmutabat. Nam uolens oſtendere ſe ignoraſſe cauſam exiens multa mala cõtra filiã uociferata eſt/& omnibus audientibus clamabat/malã circa maritum/& ingratã extitiſſe. Quapropter iuſte pati/q; audacter ei reſtitiſſet/nec retribuiſſet beneficiorũ tantorum remunerationẽ. Inter hæc talia & inhoneſta ſimulantẽ/& audentem ẽt capillos ſuos euellere/multa quidẽ in ea ab aliis uituperatio deformis diſſimulationis apparuit. Quod potius a perenute cõprobatum eſt/cũ nec uerbum in initio dediſſet/nec ad illius improperationes turbata reſpexiſſet ſed q̃liter animi grauitate peccatũ matris ferret/euidenter demonſtrabat. Ipſa ſiquidẽ non timido greſſu neque mutato corporis colore ad mortẽ ducebatur/ generoſitatem ſuam nequaq̃ in extremitate demutans. Et illa quidem ſic interiit/ fœmina quæ ad continentiam & magnitudinẽ animi optima erat modeſtia uero ei non defuit/pulchritudine aũt corporis & affabilitatis dignitate magiſq̃ ſiquis exiſtimare poſſet oẽs mulieres anteibat/occaſio tamẽ exide maior prouenit/ne cũ gratia regis uel delectatione uiueret. Nam dũ ſemper potiretur illius amore/& nihil difficile ab illo ſperaret/fiduciam ĩmoderatam habuit cõtriſtabant aũt eã quæ erga ſuos egerant. Hæc omnia ei quemadmodũ paſſa fuiſſet dicendo/ad ultimũ inimicas ſibi parauit matrẽ uel ſororem regis: & illum ſimul in quo tm̃ confidens nihil quod moleſtum ſibi oriret ſperabat. Poſtquam interiit/regis potius deſiderium exarſit/ut ſæpius nomen illius inuocaret. Moliebat aũt omnia facere quæ potuiſſent ſolatium afferre/conuiuia/colloquia/quæ nihil ei profuerunt/ gubernationes etiã regales recuſabat/& tm̃ doloribus tenebatur/ut aliquando Mariãnem uocare miniſtris tanq̃ uiuentem ualentemq; ꝓcipere. Cũ ſic haberetur/ſuperuenit egritudo peſtifera/quæ plures populi uel amicorum eius extixit: & omnibus præbuit ſuſpicari ꝓ iram dei hæc cõtigiſſe/pro iniquitate erga Mariãnem confecta. Ideoq; ad peiora rex peruenit/ut ultimo ſolitudines eligeret/ſub occaſione uenationis. His confectus cogitationibus: non potuit multos dies protrahere/ſed incidit in difficillimã iuuenilitudinem. Nam inflamatione uel aſtrictione gutturis/mentiſq; mutatione tenebatur/& quæ potuiſſent curam exhibere/nihil pœnitus ꝓfuerunt/ſed contraria inueniebant. Vnde poſtea deſperatione facta medici dum nequaq̃ medicaminibus allatis egritudo decreſceret/& rex nihil potuiſſet accipere/omna quæ ille uellet iuſſerũt ei præbere deſperationẽ ſalutis caſui denouentes. Et ille quidẽ in Samaria Sebaſta nominata inualidus iacebat. Alexandra uero in Hieroſolymis habitans/eum audiſſet in quibus eſſet herodes/feſtinauit cuſtodia ciuitatis obtinere/quæ duæ fuerant/una quidẽ ipſius ciuitatis altera uero templi/quas ſiquis ſub poteſtate ſua cõprehẽdiſſet/oẽm gentem ſibi ſubdebat. Nam imolationes nullatenus ſine his/fiebant: quas non exercere impoſſibile Iudæis uidebat/ parati utiq; magis uitam amittere/quam religionis dei ſolitum ſacrificium non implere. Igitur cuſtodibus earum Alexandra obtulit/quod oportuiſſet ipſi uel filiis herodis eas tradere ne quis eas alter præoccuparet/illoque defuncto/rerum poteſtatem teneret/dicens quia ſi a morbo quo detinet euaſerit/tutius eas poterit cuſtodire. Cum hæc uerba feciſſet/non pariter tulerunt ſed fideles prioribus temporibus extiterunt: tunc magis & propter odium alexandræ/putantes non ſe optime Herode uiuente deſperare. Quorum unus conſobrinus regis nomine Mane/confeſtim nunciauit regi alexandræ ſententiam. Qui nihil remoratus: interfici eã præcepit. Ipſe uero uix & multo labore cum ægritudinẽ euaſiſſet/animo uel corpore debilitatus ſimul/& faſtidioſus in omnibus cauſis factus/ad poe

nam

nam peccatiũ paratior erat/iccirco & amicos ſibi neceſſarios iteremit. Cuſtodibarũ/uel Lyſimachũ/ uel Antipatrũ. Gadiã uocatũ/necnõ & Doſitheũ/ex hac occaſione. Cuſtodiebarus genere quidẽ idu mæus/erat inter primos dignitate/quia a proauis ſacerdotes uidebanꝫ. Goze/quẽ deũ idumæi arbi/ trabanꝫ. Hyrcano uero rẽpublicã eoꝝ ſub iudaicas leges redigẽte cũ herodes regno ſucceſſiſſet/iudi cem Cuſtodibarũ idumeæ uel Gazæ declaranit/& dat ei ſororẽ Salomonẽ. Ioſippũ occidens ꝓrem eius maritũ ſicut demonſtrauimus. Cũ hæc Cuſtodibarus ꝓter ſpẽ libenter impetraſſet/eleuatus fœ/ licitatẽ paulatim excedebat/putans nõ eſſe bonũ/ſe iudicẽ Herodis præcepta pficere neq; Idumæos ſub lege iudaica exiſtere. Quapropter deſtinauit ad Cleopatrã/dicẽs. Idumæos ſemp illius maiorum fuiſſe/hac propter hoc iuſtũ eſſe/ut peteret ꝓuinciã ab antonio. Nam ſeparatũ cõfirmabat tranſfer/ re fauorẽ ſuũ ad illã. Agebat tñ hæc/nõ q; potius Cleopatrã dominari deſideraret/ſed æſtimabat/ſi pluribus uiribus herodes priuaretꝫ/facilius iam poſſet ſibi gentis Iudæoꝝ principatũ uẽdicare/occa ſione generis & pecuniaꝝ quas perpetuo/per illicita luchra acquiſierat. Et Cleopatra quidẽ antoniũ petẽs/prouinciã minime obtinuit. Nunciantꝫ aũt hæc uerba herodi. Qui paratus Cuſtodibaꝝ iterfi/ cere/matris petitionibus uel ſororis/ueniã ei donauit/ſed nõ in ſuſpectũ eũ in poſteꝝ ꝓ ꝓoribus cõa tibus dereliquit. Tẽpore uero interiecto/cũ contigiſſet Salomẽ a cuſtodibaro diſcordare/ mittit ſta/ tim ei repudiũ/cõnubiũ rẽnuens/nõ ſecundũ leges iudæoꝝ. Nã marito quidẽ apud nos licet hoc fa/ ẽere/uxori uero nullatenus ſeparare & ducere aliũ niſi prius a priore marito dimittatꝫ. Salomone tñ non generali lege/ſed ptãtis ſanctione cõnubiũ ſeparauit/& ad fratrẽ Herodem dicebat/pro illius fi de maritũ ſe reliquiſſe/dũ cognoſceret eum cum antipatro uel Lyſimacho uel Doſitheo nouis rebus ſtudentem: fidem uero ſermoni de Babe liberis ꝓponebat q; ſeruarentꝫ apud eũ duodecim annis/quæ multũ ſtuporẽ regi ꝓter ſpem uerba fecerunt. Nã Babe liberos deſtinauit olim ꝓſequi q; inimica ſui fuiſſent/tũc uero per tpis longitudinẽ de memoria eius exciderant. Quoꝝ inimicitiæ & odiũ hinc ortũ eſt. Cũ antigonus regnũ hẽret/& herodes ciuitatẽ Hieroſolymoꝝ obſideret/neceſſitate uel ma/ lis quanta obſeſſis aſſiſtunt plures inuocabant herodẽ/& ad illũ clamabant. Babe aũt filii dignitati/ bus ꝓcellentes & apud populũ ualidi/permanebãt/cũ antigono/& herodẽ accuſabant/& ſeruandũ regio generi ꝓncipatũ ſuadebant. Ciuitate uero capta/cũ herodes rẽpublicam tenuiſſet/Cuſtodiba/ tus exitus ciuitatis obſtructurus ordinatꝫ/quatenus nõ recederẽt ab ea/qui ciuiũ rei aut regi cõtrarii extitiſſent/ſciens in opinione uel in honore populi Babe liberos eſſe/& putans magnã partẽ ſibi eos fore in reꝝ mutatione. Qui illoꝝ ſaluti ſtudens/abſcondit in ꝓpriis ꝓſidiis/tũc qdẽ iureiurãdo hero/ dem flexit nihil de illis ſciſſe ſe. Quare liberatus eſt a ſuſpitiõe. Rurſuſq; edicto a rege poſito/& om nem modũ excogitãte ut eos inueniret/nõ eſt cõfeſſus. Sed cũ primum negaſſet/ non ſine pœna ſui putauit poſtea uiros oſtendere/& non fide iam tñ: ſed & neceſſitate eos clare feſtinabat. De his cum nunciatũ a ſorore fuiſſet/rex deſtinãs ad loca ubi cõmorabantꝫ ſimul cũ aliis accuſatis illos occidit/ ut iam nihil eſſet reſidui de genere hyrcani/ſed regnũ ſuo poſſideret arbitrio/nemie in dignitatibus exiſtente/qui iniquitatibus eius reſiſteret. Iccirco potius a patriis moribus excedebat/peregrinis in/ uentionibus ueterẽ ſtatũ corrumpebat/qui nullatenus maculari debuiſſet/unde nõ minora nobis in poſterũ mala ꝓuenerunt/diuerſis recedentibus maioꝝ pietate corruptis/& primũ quidẽ certamẽ qn quennale Cæſari cõſtituit/& theatrũ in hieroſolymis cõdidit/& rurſum in cãpo maximo Amphite atrum/utraq; cõſpicua/moribus uero iudaicis aliena. Siquidẽ uſus aut apparatio taliũ nequaq; tradi ta fuerat. Celebrationẽ quidẽ illã clariſſimã per quinquennũ cõſtruebat/núcias finitimis/& conuo/ cans ab omni gente athletas/& oĩa certamina & de tota terra inuitabat/ut ſpe propoſitoꝝ ꝓmiorũ & uictoriæ gloria cõuenirent. Igit collecti ſunt capitales artifices/nõ tñ hii q exercitationibus cor/ poris præualerẽt/ſed & muſica ꝓcellentes quos Tymelicos uocãt/proponẽs maxima uictoriæ præ/ mia/omneſq; nobiliſſimos ad cõflictionẽ cõuenire uocitabat. Cõſtituit quoq; q̃driugis & biugis/& unius equi curſui nõ parua dona/& oĩa quæ munificentia uel decore apud ſingulos ꝓfulgebant/ uo/ lens habere clariora/ſpectaculũ liberalitate cõpoſuit/theatrũ uero circa Cæſaris imagines habebat/ & Trophæa gentiũ quas belládo ille deuicerat/auro. Luel argento puro cunctis inſtructis/& neq; de ueſte neq; de uaſis aut lapidibus ꝓcioſiſſimũ aliquid defuerat: quod nõ certantibus offerebat. Appa/ ratus ẽt ferarum fuit. Nam leonibus multis cõgregatis: & aliis quæ eminerent ferocitate/& raro in/ ueniuntur/quorum inter ſe altricationes & pugnæ cõtra hoſes excogitabantur/ peregrinis quidem ammiratio ſumptuum/& delectatio ſpectaculi uidebatur/prouincialibus autem euidentiſſima ſolu tio morum/qui apud nos coluntur. Impium.n. eſt feris hoſes pro hominum ſpectaculo ſubdere/ ini/ quum ẽt peregrinis moribus ſolita permutare/ſuper oĩa uero contriſtabant eos trophæa/dum puta/ rent imagines eſſe armis obſitas: quia non patrium illis fuerat talia colere. Quod nec herodem late/ bat/ qui uiolentiam quidem eis inferre oportunũ non putauit/loquebatur aũt & conſolabatur ut ſu/ perſtitionẽ eorum auferret/ſed nullatenus ꝓſuadebat/dũ grauiter illi tuliſſent ea quæ uidebãt ſoluta lege cõmitti. Illi uero unanimiter clamabãt dicẽtes. Licet oĩa exiſtimemus tolerabilia/tamẽ hominũ

iam

imagines uel trophæa non esse patrium in ciuitate admitti profitemur. Herodes autem turbatus & intelligens nõ facile eos resistentes deuinci sine solatio/accersit quosdã primos eorũ ad theatrum & ostendens trophæa consuluit quid illis hæc uiderent. Qui cũ clamassent hominũ imagines præcipiens auferri ornatũ impositum/ostendit ligna nuda/quæ statim spoliata risum plurimũ spectantibus incusserunt. Tali modo multitudinis impetum mitigauit Herodes/ut iam plurimi mutati non offenderentur. Quidam uero permanebant in difficultatibus suis/q̃ solita minime contuebantur/& putabant initium patriis legibus destruendis. Vnde optimum existimauerunt magis pericula pati quam mutatam rempublicam negligi/dum Herodem prospicerent uiolenter introducere quæ non solita fuissent/& uerbo quidem regem/operibus autem hostem omnium demonstraret. Vnde coniurauerunt omne periculum se subire decem ciues/& gladios sub uestimento portabant. Inter quos fuit quidam oculis captus/qui per indignationẽ eorum quæ audiebat fieri/se ipsum pati quæ& illi firmabat qui nõ mediocrẽ eis impetũ in conatibus periculosis imisit. Quod consiliũ cũ deliberassent/ex composito ad theatrum pergebant/sperantes nõ posse Herodẽ fugere/si subito eum inuaderent. Cumq̃ parati cum audacia ꝓperarent: unus eorum qui perscrutantes singula renunciabãt regi/eorũ cõspirationem intelligens/parato regi theatrũ ingredi indicauit. Qui cõfestim sciens odium q̃ plures in eũ habuissent/& seditiones quotidianas/discedens ad aulã/nominatim accusatos uocauit. Qui cũ a ministris euidenter capti fuissent/scientes q̃ nõ euitarent periculũ ornauerunt necessariũ uitæ finẽ/nullam deponentes animi sui fiduciã. Nec.n. negauerunt actũ sed & demonstrauerunt gladios/cõfestiq̃ sunt bene/& pie coniurationẽ se fecisse/lucri quidẽ nullus causa neq̃ pro suis doloribus: sed pro communibus causis/quas seruare aut pro his mori cũctis dignum uideret. Talia quidẽ illi de uoluntate insidiarũ fiducialiter ꝓlocuti/a regalibus ministris circũsepti ducebant/omnẽq̃ pœnã passi perimuntur. Non multoplus eum qui talia nunciauit odio quidã rapientes non tantum interfecerunt/sed & membratim dilacerantes/canibus apposuerunt. Videbant autem multi ciuium quæ fiebãt/& nemo nunciauit/usquequo Herodi acerbiorem & cerciorem facienti inquisitionem quædam mulieres torte confessæ sunt quæ hæc uidissent. Herodes uero eos qui facinus commiserunt simul cum tota domo peremit. Concursus uero & audacia populi quam pro legibus habebant/non remissionem faciebant Herodem/sed multo potius cautiorem qui statuit undiq̃ sese munire/ut siqui nouis rebus studerem/manifesta fieret eorum conspiratio/dum ciuitas ab aula qua cõuersabatur. & a templi custodia tutaretur qua antonia dicebatur. Samariam quoq̃ deliberauit muris circundare/ quam mutato nomine Sebastiam appellauit putans etiã prodesse prouinciæ locum munire qui de hierosolymis aberrat unius diei uia/& olim uocabat Stratonis turris etiam eum constructum Cæsariã nominauit/& in maximo campo electos equites deputans/locum ædificauit/qui in Galilæa Gaba uocat/ & trans fluuium Sebonitidẽ. Hæc ergo paulatim semper pro tutela sua molitus perfecerat/circũdans custodiis totam gentem ut nequaq̃ potestatem haberet seditiones promptas agere/quibus paruo motu facto frequenter utebant/nec laterent si mouerent/assistentibus semp in ꝓximo qui cognoscerent: & multos quidẽ auxiliatores suos/plures ãt ex finitimis inhabitare illic fecit/dũ munificentia ductus tẽplum cõstrueret quo simile ꝓus nec in nobilissimis ciuitatibus existebat/quod magis pro tutela sua construens in honore augusti cæsaris Sebasten appellauit/& prouinciæ partẽ meliorẽ quæ ꝓpe fuerat distribuit habitatoribus. ut prono aĩo cõuenientes in ea cõuersarent muroq̃ firmissimo circũdãs altiora loca/custodiis cõmuniuit/ne magnitudine minor esset maximis ciuitatibus. Nã uiginti stadia habuit itus/in medio uero mẽsura unius & semis stadii locũ statuit undiq̃ decoratũ. In quo tẽplũ altitudine uel publica pulchritudine excellẽs ædificauit/paulatimq̃ totã ciuitatẽ exornãs/ munitioni quoq̃ ꝓspexit: eius cuius pulchritudinẽ ob memoriam posteris uoluit suæ relinquere largitatis.

De fame ꝓ iudæã & Syriã facta/& ut seruauit populos & ciuitates Herodes/& rursus mira & clara opera eius seu fœlicitas/& de Esseno quodã q̃ diuinationis habuit noticiã. Ca. X.

IN Odẽ tẽpore tertiodecimo ãno regis Herodis instante/magne calamitatis ꝓuicia occupauerunt/siue de ultione/seu casu sic occurrẽte. Siquidẽ ꝓus gelu percussa terra/fructus nullatenus inferebat/præterea & ciues per inopiã frumẽti morbus & passo pestifera possidebat. Qui continue malorũ diuersitate cõprehensi/dũ indigerent cura uel alimentis/plus peste moriebant/morbus ita perenniũ & uiuentiũ solacia auferebat. Nã corruptis frugibus terræ/horreisq̃ exhaustis/nulla spes alimentorũ ꝓp pestilentiæ malũ nullatenus spectabat. Necessitas ergo plurima inopiæ nõ minus ipsi regi quã populo iminebat. Siqdẽ uectigalia q̃ de terra solitus erat accipere/minime colligere ꝓualebat/& pecunias cõsumpserat/largissime ciuitates ædificando/nec erat quod dignũ auxilio uideret. Interea deliberabat tẽpori cõferre ꝓsidiũ quod difficillimũ fuerat/dum nec uicini habuissent unde alimẽta præberent/qa nec ipsi leuiora tolerassent/& pecuniis deficientibus licet potuissẽt pauca plurimis cõparare bñ tñ arbitratus/nequaq̃ auxiliũ negligere/ornatum regium incidit/neq̃ præciosissimis uasis/neq̃ artificio præcellentissimis parcens. Mittebat autẽ pecuniã

cuniam ad ægyptum Petronio præſida Cæſare conſtituto/& cum non pauci ad eũ confugiſſent pro pter eãdem neceſſitatẽ/& amicus Herodis priuatim exiſteret/uolens ſubiectis eius ſubuenire primis ipſis deportare triticum conceſſit/per oĩa eos & in emptione & in nauigatione releuans/ut maxima pars ipſe huius auxilii fieret. Nã herodes his deportatis/non tm̃ ſententias inhorrere ſe p̃us habẽtiũ mutauit/imo maximã oſtentationẽ ſui fauoris & patrocinii Iudicauit. Siquidẽ primũ his quantũ po tuiſſent per ſe panificare triticũ diuiſit. Præterea multis exiſtentibus qui ſenio uel altera infirmitate tenti nõ ſufficerent alimẽta ſibi præparare/prouidebat eis conſtituendo piſtores/qui paratos panes uenderent. Diligentiã aũt ne cũ periculo hyemarent habuit/cũ cõprehendiſſet eos ẽt ueſtiũ inopia. Nã corruptis & oĩno cõſumptis pecoribus/neq; lanæ/neq; aliorũ ueſtimẽtorum copiam habuerunt. Quæ cũ iam procuraſſet: & ciuitatibus finitimis conabat̃ prodeſſe/ſemina Syris præbendo. Quod multum ẽt ei profuit: dum gratiã exinde ſibi acquiſiſſet. Terra.n. poſt hæc fructus ſuos uberius oſtẽ/ dente/nõ minus quinquaginta milia hominũ quos ipſe pauerat ad propria deſtinauit. Cum hoc mõ calamitatibus oppreſſum regnũ omni munificentia uel induſtria recuperaſſet/nõ parũ & in circui/ tu finitimos ſimilibus paſſionibus afflictos releuauit. Nam nõ fuit qui per neceſſitatẽ ad eum ueniẽs non eius auxiliũ inueniret ſecundũ ſuã dignitatẽ. Sed & populi/uel ciuitates & priuati ad eũ cõfugiẽ tes ſolatiũ impetrarunt/in tm̃ ut æſtimaret̃ indigentibus extraneis plus decẽ milia tritici choros ex/ pendiſſe. Chorus aũt habebat modia attica decẽ. In ipſo uero regno ſuo. lxx. milia expẽdit. Hãc eius diligentiã & ſolicitudinẽ apud iudæos tm̃ cõtigit prævalere/& diuulgari apud alios/ut antiqua in eũ odia cõmota pro præuaricationibus legũ: p quas ẽt regno totius gentis pœnæ p̃uari putaret̃/libera/ litate ſua prorſus extingueret/animi ſui magnificentiã præter opinionẽ demonſtrans/populũ aũt in tantum mutauit/ut talem eũ arbitrarentur/non qualẽ experti ſunt dudũ/ ſed qualẽ in neceſſitatibus probauerunt. Eodem tempore & auxilia Cæſari quĩgentos electos ſui corporis cuſtodes deſtinauit/ quos Elegiſeus Gallus ad mare rubrũ perduxit. Poſt hæc ad meliora rebus ſibi ꝓueniẽtibus palatia in ſuperiore ciuitate conſtruxit/magnas exigens domos & ornatu p̃cioſiſſimas ut plures uiros am/ miratione ſui capere potuiſſent/ſecũdum menſuram autem & appellationes eis impoſuit/nam una Cæſaris/alia agrippæ uocabatur. Deſiderio deinde commotus/ cum nihil præponeret ſuæ libidini filiam Symonis ſibi coniunxit/qui Hieroſolymita filius Buti cuiuſdam Alexandrini ſacerdos inter/ nobiliſſimos cum filiam haberet optimam/& tunc hiercſolyma nominatã/huius pulchritudo ani/ mum Herodis inflammauit & ne ſuſpicaretur uiolentia uel tyrannide hoc agere/ melius arbitratus eſt nuptiis puellam ducere. Ideoq; Symonem dignum regia cognatione iudicans/dum ſuũ deſideriũ complere uellet per honores euexit/ſtatimq; Ieſum Ioſabetis filiũ a principatu ſacerdotii depoſuit/ & Symonem ordinauit/atq; affinitãti ſuæ coniunxit. Cum uero nuptiæ perfectæ fuiſſent/ ædificauit caſtellum in loco quo prius iudæos cũ a principatu per antigonũ pœne decidiſſet euicerat/ quod eſt ab Hieroſolymis ſexaginta ſtadiis natura munitum/ad ædificationem oportuniſſimum/inſtar collis manu factum/ut eſſet in rotundo circuitio eius. Concluditur aũt in circuitu turris rectũ hñs aſcenſũ ducentis gradibus ædificatũ/intus aũt domus regiæ præcioſiſſimæ & ad munimẽ & ad ornatum ſi/ mul effectæ. Circa initium ergo collis habitacula cõſtructionis p̃ſpicuæ/& aquæductus fecit/nã non ille locus proprias habuit aquas/ſed longe pplurimis ſumptibus deductas. Circa campum uero ciui tas erat ædificata/quæ collem pro arce habebat. Cũq; oĩa ei ſecundum ſpẽ eueniſſent/ſeditiones con tra regnũ nequaq̃ ſperauit oboriri duobus modis ſubiectos regens/timore quidẽ/& eſſent ad pœnã non meritis/diligentia uero q; in neceſſitatibus magnanimus appareret. Circundedit aũt tutelã ex/ trinſecus tanq̃ murũ ſubiectis paratus/nam & ciuitates extraneas diuerſarumq; regionũ reges patriis muneribus ad amicitias ſuas flectebat. Vnde magnificentia ſua Cæſarem/& Romanoꝝ potentiſſi/ mos placabat/tranſgrediendo leges/dum tẽpla erigeret ritui noſtro contraria. Nam nobis interdi// cta ſunt delubra uel figuras more paganorũ honorare/quæ foras ꝓuinciã Iudeæ pro Cæſaris fauore faciebat in ciuitatibus/pro quarũ cõſtructione multas pecunias expendebat. Attendens uero prope mare locũ oportunũ ciuitati/quæ quõdam Stratonis turris dicebatur/nõ qualẽcunq; urbem illic ſed lapide albo palatiiſq; præcioſiſſimis ciuitatẽ cõſtruxit. Portũ quoq; trãquillũ magnitudinẽ/ſimilem Pireto totumq; confugium nauibus præbentem conſtituit. Quæ ciuitas iacet in phœnice ſecundum pelagus ad ægyptum inter ioppen/& Dora oppida maritima/quæ ſtationẽ nauium difficilimam ha bent propter Africi procellas. Cui difficultati remediũ præſtans: deſcripſit in circuitu portũ/qui ſuf/ ficeret maximis claſſibus locum p̃bere refugi/lapides ingentes in altum ulnis uigĩtiquinq; deponẽs/ quoũ longitudo. xxv. pedum erat/altitudo autem non minus decem & octo. latitudo nouẽ/ ſuper quos turres diſpoſuit/quarum maxima Druſus nominat̃ a Druſo Cæſaris priuigno/hoſtia uero por tus contra aquilonem extabant/in medio aũt turris erat/ſuper quam templum cæſaris poſitum/na/ uigantibus apparebat/habens ſtatuas/unã qdẽ Romæ/alterã aũt cæſaris/ciuitas uero Cæſarea uo/ cabat̃/quæ ſubtus cloacas nõ minores ſuperioribus ædificiis habet/quaꝝ aliæ quidẽ modicæ ſpatio

non

non longo ad portū & ad mare fundāt/una uero media eſt omniū receptaculū purgamentoꝝ/ quæ imbribus & mare influēte diluunt. Edificauit ēt theatrū ab auſtrali latere portus/amphiteatrū quoq; multa milia hominū capiens: in cōſpectu pelagi conſtruxit. Itaq; perfecta ciuitate duodecio āno/cū nec ab re laſſeret/neq; rex ſumptibus deficeret/deliberauit filios ſuos Romæ tranſmittere ad cæſarem. Alexandrū & Ariſtobulū. Qui cū aſcendiſſent/& in domo Polionis uiri nimis ſtrēnui/& herodis amici conuerſarent. Cæſar eos cū omni humanitate ſuſcepit/pollicitus licentiā Herodi præſtare quē uellet ſibi ſucceſſorē relinquere/inſup & ꝓuinciā Traconē & Betaniā uel Auranitē ei cōceſſit/ hmōi occaſiōe. Zenodorus qdā cōductor domus lyſaniæ fuit/cui dū reditus nō ſufficerent/de latrociniis per Traconē amplius acquirebat. Quæ loca habitant latrones Damaſcenoꝝ prædā agentes. Hos Zenodorus minime ꝓhibebat propter cōmunionē lucri. Cū ergo mala paterent finitimi. Varronē tunc præſidē interpellabant/rogantes ut cæſari patefaceret inquitatē Zenodori. Cæſar autem delata ſuggeſtione reſcripſit latorocinia exterminari/ꝓuinciā aūt deputari Herodi/tanq̄ illius diligētia indigentē/quia difficillima domicilia & aquaꝝ receptacula/& depoſita frumēta habētes poſſent diu ſuſtinere pericula/muniti ſpeluncis. Cum hæc gratia Cæſaris Herodes accepiſſet ad ꝓuinciam Traconē pergens/maliuolos latrones oppreſſit/& in circuitu deſideratā pacē omnibus ꝓbuit. Zenodorus aūt cōtriſtatus/primū ꝙ a magiſtratu depoſitus fuiſſet/magis aūt inuidia/quod ꝓfutura Herodi tradita eſſet: aſcēdit Romæ accuſaturus eū unde nihil agens reuerſus. eſt. Interea Agrippæ ſucceſſori cæſaris trans ionū miſſo/circa Mitylenē locuturus Herodes occurrit/priſtinaq; amicitia renouata rediit ad iudæā. Gadarenſiū aūt quidā ad agrippam peruenerunt accuſantes Herodē quos ille nullo reſponſo dato: ligatos rege tranſmiſit. Arabes quoq; iam dudū infeſti ꝓncipatui Herodis/ ſeditionē conabant rebus eius inferre/occaſione hmōi nata. Zenodorus. n. cū iā de ſe diffideret/ præfecturæ ſuæ ptē aliquā Auranitidis/quinquaginta talētis uendidit/quæ cū in donatione Cæſaris haberet/tanq̄ iniuſte ea ſublata contendebāt ſæpius quidē incurſionibus uiolētiam inferre/necnō & inopes milites flectebāt expectantes rebellionē quā deſiderāt: qui ſtudent male uitæ ſuæ cōſulere. Quæ cum cognouiſſet Herodes de prouincia ſua ſeditionū auferebat occaſiones. Igitur ſeptimodecio anno regni herodis. Cæſar ad ſyriā peruenit ubi Gadarenſiū plurimi herodē accuſabant/graue eum ſibi/& tyrannū in ꝓceptionibus intimantes. Hæc aūt dicere cōpellebat Zenodorus/cū iuraſſet/nullatenus eos relinquere uſq; quo ab herodis iperio eos auferret. Quibus cōmoti Gadarenſes. & cōfitentes ꝙ nihil paſſi fuiſſent ab herode/cui eos agrippa tradidiſſet/qui crudelis qdē improprios/ humanus aūt erat in alioꝝ peccatis/accuſabāt rapinas & cōtumelias/ꝓbantes & euerſiones tēploꝝ. Et herodes quidē indignatus/paratus erat ſatiſfacere. Cæſar aūt amplectabat eum/nihil de fauore ſuo dicens p ſeditionē multitudinis cōmutandū. Et in primo quidē die de his ſermones prolati ſunt/ impoſterum uero nulla ꝓceſſit cognitio. Siquidē Gadarenſes uidentes Cæſaris & cōcilii intentionē/timore territi/ne regi traditi afficerent/quidā ſeſe noctu gladio percuſſerunt/alii præcipites ſeſe dederūt/ quidā in fluuio ſponte ſubmerſi defecerunt/quæ uidebant temeritatis/non peccati fuiſſe ſupplicia. Quapropter nequaq̄ Cæſar remoratus/herodē a reatu ſoluit necnō occurrit ēt nō mediocris ei fœlicitas/Nam Zenodorus ꝓcordiis ruptis malo ſanguine ꝓfluēte/in antiochia Syriæ uitā finiuit/Cæſar aūt & huius poſſeſſionis partē non paruā herodi cōceſſit/quæ inter Traconem & Galilæā erat. Vlatha/uel Paniada/& in circuitu terram. Dimiſit autem eum/& curatoribus Syriæ præcepit/ut ſecundum illius ſententiam omnia tractarentur/& in tantum fœlicitatis proceſſit/ut cū duo iſti romanorū imperiū regerent. Cæſar uel agrippa/tertium ſibi amicū cōiunxerunt herodē. Qui cum in tanta fiducia cōſiſteret/fratri ſuæ Feroræ petiuit Tetrarchiā a Cæſare cētū talentorū fideiuſſor exiſtēs/ ita ut ſiquid ille pateret filii eius imunes euaderent. Sed cū Cæſarē cōmitatus eſſet uſq; ad mare/rediens in terra Zenodori pulcherrimū ei tēplū cōſtruxit/iuſta paniada/ubi ſpelūcha pulchra in monte cōſiſtit/ſub qua terræ altitudo inacceſſibilis eſt: aquis imobilibus plena/indeq; fontes iordanis fluuii naſcuntur. Quem locū templo conſtructo. Cæſari denouit. Tunc ēt tertiā partē tributorū cōceſſit ſubiectis ſuis. occaſione ſterilitatis/plus aūt reconcilians eos/ne aduerſarēt ulterius. Nā in talibus pietate ſoluta moleſte de præuaricatis legibus referebant adinuicē. Qui dū his incitarent/ diligentiā habuit hæc ſedare/auferens quidē ociū & præcipiens ſemper in laboribus eos occupari. Nam neq; communis deambulatio fiebat/neq; conuentus in ciuitate/ſed omnia cuſtodiebant & ſeuiſſima tormenta captis inferebantur/cum multi palam uel furtim in carcerē hyrcani tracti illic extingueren-tur. & intus in ciuitate pariter & in uiis. nam erant qui conuenientes in unū ſpeculabantur eos. Dicūt eſſet nec ipſum hoc neglexiſſe/ſed ſæpius priuatū accipiēs habitū: nocte cū populus cōuerſabant/experimētū faciens/quid de principatu ſuo ſentirent/& ſi quos oīno atroces nec approbātes ſua opera inueniſſet/oībus modis ꝓſequebat/& reliquam multitudinem ſacramentis imꝓpellebat ſibi fidelem exiſtere/& cogebat fauorem cum iureiurando ſibi/uel principatui cuſtodire. Quorū multi placantes eum/uel timentes/ueniebant ad quod poſtulaſſet/alios uero ſeruantes ſuam opinionē/& gra-

uiter ferẽtes ꝙ cogerent/modis oĩbus occidebat. Flectebat ãt & Pollionẽ grauiter phariſæũ/& ſame am ſocioſq; illoꝝ ſibi iurare. Qui licet nõ obtẽperaſſent/tamẽ nõ ſunt torti. dũ uenerationes eius ꝑ pollionẽ ipetraſſent. Liberati ſunt ẽt de hac neceſſitate hi qui dicunt apud nos Eſſeni. Genus ãt hoc eſt/quod conuerſatione utitur/quã apud græcos Pythagoras tradidit. De his itaq; in aliis certius ex planabo. Eſſenos aũt ex hac cã ſic honorabat/ꝙa maius quiddã de his ſentiebat/quã de mortali na/ tura dicere puto. Nam nõ inhoneſtus ſermo uidebit/in hiſtoriarum genere de his talibus intimare. Quidam Eſſenoꝝ nomine Manaemus fuit/per oẽm uitam benigna uoluntate probatus præſcientiã a deo futurorum habens. Is dum adhuc Herodem puerum ad doctorem euntem uidiſſet/ut regem Iudæoꝝ ſalutauit. Qui illuſum ſe reputans cõmonebat eũ ſermonẽ adhuc priuatus. Manaemus hic ridens/& feriens manu poſteriora eius/regnabis inquit fœliciter nam iã a deo dignus iudicatus es/re cole Manaemi plagas/ut hoc tibi ſit ſignũ de peccatis in regno cõmittendis. Iam optima eſt rõ/ſi iu/ ſtitiã & dei pietatẽ dilexeris/& modeſtiã circa ciues habueris/ſed nõ talem te futurũ intelligo dum omnia cognoſcam. Fœlicitate nanq; omnes præcellis/& habebis gloriã æternã/obliuionẽ uero pie/ tatis uel æquitatis poſſidebis. Hæc non latebunt deũ in ultimo uitæ pro tuo facinore. Quibus nulla/ tenus animum intendit/dum ſpes Herodi deeſſet/paulatim uero/cum eleuatus uſq; ad regnũ fuiſſet/ & fœliciter principatũ ægiſſet/accerſiit Manaemũ/& de tempore quantum regnaret conſuluit eum. Manaemus autem cum omnino nihil dixiſſet/ſed tacuiſſet/interrogauit ſi decem tãtum anni regni ſui eſſent/reſpondit. &. xx. &. xxx. ſed finẽ non addidit. Herodes autem iſtis contentus. Manaemum cum honore dimiſit/& omnes Eſſenos propter illum honorabat. Hæc ſibi licet miranda legentibus demonſtrare feſtinauimus/& oſtendere/multos apud nos talem diuinationis habuiſſe noticiã.

Qualiter tẽplũ poſt ſexcentos ãnos depoſuit/& aliud duplũ cõdidit. Capi. XI.

Nterea decimo & octauo ãno regni Herodes poſt prædicta ædificia/opus nõ minimũ in choauit. Siquidem dei templũ maximũ cõſtruere & murũ altũ & decorũ erigere iudica/ uit/dum putaret id nobilius oĩbus ſuis factis perficere/& ad æternã memoriã peruenire. Sed dum non facile populo perſuaderi cognoſceret/propter operis magnitudinẽ conno/ cans eos hac oratione mulcebat dicẽs. Alia quæ a me in regno ſunt facta o uiri contribules ut de his laudem proferã/credo ſuperfluum/tanquam mihi quidẽ minorem/licet uobis utilitatem maiorem ferre uideantur. In difficultatibus. n. nec neglexi quæ ad ueſtra cõmoda pertinerẽt/neq; in extructio/ nibus mihi magis/quam uobis oĩbus feſtinaui tutelam impendere/& puto ꝙ dei cõſilio ad hanc fœ licitatẽ euectus ſum/ad quantã non ꝓus gens Iudæorũ aliquãdo peruenit. Cõſtructæ nãq; ſunt per ꝓ uinciã ciuitates/quas habitatoribus plenas/munitionibus ornãtes/genus noſtrũ exaltauimus/ quas operoſum uidet mihi ſciẽtibus enumerare. Quod autẽ nitor efficere/omni pietate ꝓcellentius/ ex/ planabo. Bene enim noſtris/ꝙ iſtud maximo deo templũ noſtri patres ædificauerunt cũ a Babylo/ nia remeaſſent/& quia deſunt ei ad magnitudinẽ in altum cubiti. lx. ſecundũ inſtar illius/quod Salo/ mon conſtruxerat. Nemo negligentiã pietatis parentũ noſtroꝝ accuſet: nõ culpa illoꝝ factũ eſt bre/ uius tẽplũ/ſed cyrus & Darius Hyſtaſpe filius huiuſmodi menſurã ædificationis fieri præceperunt. Quibus illi ſeruiẽtes/uel ſucceſſoribus eoꝝ/& poſt illos Macedonibus/non habuerũt aptũ tps quod ad eiuſdẽ antiqui formã iſtius mẽſurã ꝓducerẽt. Nũc aũt qũo nutu dei principatui meo pax larga cõ ceſſa eſt & diuiciarũ poſſeſſio & multitudo reddituũ: & quod maximũ eſt: amicitia fauorq; Roma/ norũ/qui omniũ rerũ domini exiſtũt/cur nõ ſtudemus relictũ neceſſitate ſeruitutis tpe opus corri/ gere/& integrũ deo ꝓbere pro beneficiis eius in meo regno collatis. Talia concionãte Herode/mul/ tis ammiratione ſermo pronũciatus præter opinionẽ ipoſuit: nec aliqua deſperatione cõmoti ſunt ni ſi ꝙ anxiabant/ne eo ſoluto aliquid emergeret/& opus moraretur ad finẽ uſq; perduci iccirco ma/ ior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis. Quos cum Herodes cerneret dubitãtes/adhor tabatur eos dicens/ſe non prius deponere templũ niſi omnia præpararentur/quæ ad perfectionem eius pertinerẽt. Nã neq; mentitus eſt ex hoc quod ꝓmiſerat. Ille. n. plauſtra parauit/quæ lapides ue/ herent/decẽ milia elegit peritos artifices & mille numero ſacerdotes/ quibus & ſtolas ſecundũ eoꝝ honorẽ habitũq; parauit/ſed & quoſdã cemẽtarios/alios aũt fabros/alios lignarios eruditos ad tem pli fabricã hortabat. Cũq; omnẽ apparatũ alacriter aggegaſſet antiquis fundamẽtis ſolutis noua im poſuit ſuper quæ templũ ærexit/longitudine centũ cubitorũ/latitudine centũ cubitorum/ altitudine centum uiginti. Qui uiginti cubiti per tps fundamentis deſiccatis reſederunt/quod poſt hæc tpibus Neronis renouare deliberauimus. Edificatũ eſt uero tẽplum ex lapidibus albis & tenaciſſimis/ quo/ rum magnitudo in longitudine uigintiquinq; cubitorum/altitudine octo/latitudine duodecim erat. Totius namq; templi circuitus & porticus undiq; humillima/altiſſimũ uero mediũ fuit/ut a multis ſtadiis cõſpiceret & in ꝓuincia cõſtitutis/& cõtra habitãtibus aut accedẽtibus cerneret/ ianuas aũt introitus & ſupliminaria/necnõ & uela/iuxta tẽpli magnitudinẽ uario ornatu decorauit. Aureos flo res ambientes colũnas fecit/ſuper quaꝝ capita uitis tẽdebatur/botros aureos habens pendẽtes/qui

mirãdam

mirandã magnitudinẽ & artificii claritatẽ uidentibus exhibebãt ꝓpter materiei pulchritudinẽ. Cir cundedit ẽt & porticibus maximis omne templũ & ſecundũ quantitatẽ uniuſcuiuſq; rei ſumptibus omnia priora ſuperauit. Porticus uero duæ maximis parietibus fulciebant ipſi autem parietes ope re inaudito conſtructi erant. Nam collis erat ſaxoſus paululũ erectus a parte orientali ciuitatis pro nus ſuper arcem quæ dudũ rex ſolomon per dei prouidentiã magnis operibus muro circundederat ab inferioribus partibus incipiens quẽ uallis altiſſima circũdabat. Saxa uero ab affrico expoſita plũ bo liganit ut interiora loca cõplecterentur multum ſpaciũ ſtructura cõprehendente & in alto qua drangulo facto ut uaſtitas lapidũ a fronte uideretur ab interiore uero parte ferro ligati compaginẽ munirent imobilem per omnia tẽpora. Cunq; ita factum opus continuaret uſq; ad ſummitatẽ collis perduxit & foſſas circa murũ poſitas complens planũ ſuper equalemq; confecit quadriporticus in circuitu unaquæq; porticu longitudinem ſtadii concludente & intra hanc porticũ circa ipſam ſum mitatẽ alius murus ſuperius ſaxoſus ambiebat omnia. Ad orientali uero parte pari longitudine por ticũ duplicem habebat contra templi ianuas conſtitutã quam multi reges priores conſtruxerant cir ca omnẽ uero ſacrarii orbem ſpolia barbarorũ fixa quæ rex herodes deuouit addẽs etiã quæ & ipſe a barbaris coeperat. Per latus autem aquilonis turris alta angulosa munita ualde fuerat quã ante He rodem reges & ſacerdotes generis Aſamoneorũ conſtruxerunt & Barin denominauerant ut illic ſa cerdotalem ſtolam deponerent qua cũ opus habuiſſet ut immolaret princeps ſacerdotum indueba tur. Hanc rex herodes ſuo loco reſeruauit poſt cuius obitum ſub romanis fuit uſq; ad tempora tybe rii cæſaris ſub quo uitellius ſyriæ procurator cum profectus hieroſolymis & ſuſceptus a populo cla riſſime fuiſſet uolens eis uices retribuere ut ſacerdotalem ſtolã ſub ſua poteſtate haberent ſcripſit Tyberio cæſari & ille conceſſit. Et permãſit ſtola ſub poteſtate iudæorũ uſq; quo obiſſet rex agrip pa. Poſt quẽ caſſius longinus cui tũc ſyria parebat cũ cuſpio fado iudææ procuratore imperauerunt iudæis in antonianam turrim eam deponere dicẽtes romanis oportere dominos eſſe ſicut & prius. Deſtinauit igitẽ legatos ad claudium cæſarem ut de his peterẽt. Qui cum peruenisſent inuenis agrip pa romæ rex conſtitutus petens ab imperatore poteſtatem eius accepit ſcribente uitellio ſyriæ pro curatore. Prius aũt ſub ſygillo principis ſacerdotum & cuſtodum pecuniarũ fuerat qui ante unum diẽ celebrationis ad principẽ cuſtodiæ romanoq; aſcendentes & requirentes ſuũ ſygillũ ſtolã tolle bant tranſeunte uero feſtiuitate in eodẽ loco deportantes & principi cuſtodiæ oſtendẽtes ſimiliter cũ ſygillis deponebat. Hanc aũt barin ideſt turrẽ iudæorũ rex Herodes munitiorẽ cõſtruens pro tẽ pli cuſtodia ad gratiã antonii amici quidẽ ſui principis uero romanoq; antoniam nominauit. A pte aũt occidentalis murĩ quattuor porte ſtabant quarũ una ad aulã tendebat interpoſita ualle quæ erat in medio eius uiæ die aũt a ſuburbana quarta uero ad ciuitatẽ multis gradibus ad inferiorem ual lem tendentibus & exinde rurſus ad ſuperiora aſcendentibus. Nã ex aduerſo templi ciuitatis in mo dũ theatri iacebat circundata ualle altiſſima per omnẽ auſtralem tractũ. Quarta aũt frons quæ ad meridianũ ſola alias ſolem poſita erat habuit & ipſa quidẽ in medio portas ſuper quas regia porti cus triplici longitudine terminata ab oriente ualle incipiens ad occidentalẽ finita amplius tendi nõ potuit. Opus aũt fuerat dignum narrari omnibus q ſub ſole ſunt. Siquidẽ altiſſima uallis ſic erat ut nullatenus uideri potuiſſet ſiquis eius altitudinem attẽdiſſet ſuper quã porticus ille ſteterat. Ex quã ſiquis a ſummo ideſt a tertio tecto notaſſet & profunditatẽ edificioq; uidere uellet tenebris profun debatur ita ut non poſſet uiſus ad immenſam altitudinem peruenire. Columniarũ aũt ordines con ſiſtebant in quadra lõgitudine nã quartus paries colligebatur pariete lapideo groſſitudo uero uni uſcuiuſq; columnæ tres cõiunctas ulnas habebat lõgitudo autẽ pedes uigintiſeptem duplici ſpina ſuppoſita multitudo autem omniũ centũ ſexaginta duæ fuerunt. Capita uero columniarũ ſecundũ modum corinthium ſculpta ammiranda propter magnitudinẽ operis. Cunq; quattuor ordines fuiſ ſent tres quidem media loca tenebãt quoq; duo eodẽ modo facti latitudinẽ habebant pedũ triginta longitudine ſtadia tres altitudine quinquaginta pedibus tẽdebant medius uero ordo latitudinẽ uı ginti pedũ habebat altitudinẽ centũ nã dupla ſup utrũq; fuerat. Tecta uero lignis ſculptis in figuras diuerſas apparebant mediæ uero porticus altitudo in immenſum tendebant habẽs colũnas cõpoſitas politas undiq; quaq; cõpago incõprehenſibilis omnibus uidebat. Talis qdẽ primus murus fuerat a medio uero nõ multum ſecundus diſtabat gradibus paucis aſcendendas quem paries circuibat la pideus titulũ habens qui prohibebat alienigenas ingredi morte interminata. Interior autem murus per auſtralẽ partem & aquilonis tractum tres in pariete ianuas habebat a ſeſe diſtantes per orien talem uero unam maximam per quam tranſiebamus purificati cum mulieribus. Inacceſſibile autẽ ſacrarium fuit intra quod tertium erat ubi ſacerdotibus ſolis ingredi licebat. Ante quod ſacrarium ara erat ſuper quam immolationes & holocauſta deo imponebantur. Hoq; atriũ nullomodo rex he rodes intrauit cũ utiq; prohiberetur quia ſacerdos nõ exiſteret ſed operibus muros & porticus ex teriores curabat. Qui cũ octo annis edificaſſet templo per ſacerdotes in uno anno & quinq; men

fibus peracto oīs populus letitia cōpletus eſt & primū quidem pro celeritate gratias deo agebant deinde de alacritate regis quā in dedicatione habuit laudibus eum extollebant. Rex aūt trecentos boues optulit deo & alii ſecundū uires ſuas/quoꝝ numerus nullatenus æſtimabatur. Nā cū occurriſſet templi dedicatio/regiſq; natalitius dies quo principatū aſſumpſerat/in ſignis eſt celebrata feſtiuitas. Conſtruxerat & effoſſam uiam ad aulam ab Antonia intra templū ducentem per ianuam orientalem/ſuper quam & turrem ædificauit/quatenus & ſubterraneum haberet aſcenſum/propter populi ſeditiones. Dicitur aūt per illud tempus dum templum conſtrueretur/quia in die quidē nō pluebat/nocte uero imbres deſcenderent quatenus templi conſtructio non prohiberetur. Quod uerbum noſtri patres tradiderunt/nec eſt incredibile/ſi & aliā dei prouidentiam aliquis conſideret. Templū quidem huiuſmodi conſtructione finitum eſt.

¶ Incipit Liber. xvi. antiquitatis Iudaicæ.

¶ Quemadmodū Herodes filios ſuos Alexandrū & Ariſtobulū de Roma in domū ſuā rēduxit/q reuerſi/uidicare cogitabāt mortē matris ſuæ in Solomæ & ceteris quoꝝ accuſatiōe mater eaꝝ dānata fuit/& qa pater eoꝝ hoc diſſimulās/uxores nobiliſſimas eis iunxerat. Cap. I.

IN amministratione reꝝ ſtudiū Herodes habens rex oēs iniqtates prohibere quæ p ciuitates & puincias fiebant/legē ſtatuit nullatenus priori ſimilem in qua ipſe firmauit fures uendi. Quæ res non pœna tantū grauis/ſed ad confuſionē patriæ ſolutionēq; conſuetudinis exiſtebat. Nā alienigenis & nō eiusdem uitæ modū habentibus ſeruire in his quæ imperaſſet/peccatū in religionem/nō pœna excedentium erat/dū in prioribus cautū fuiſſet de hac pœna. Nā iubebant leges quadruplū fures reddere/non habentē uero tantū uenundari non tamen alienigenis neq; i perpetuū ſeruire iudeū/ſed ſexto anno abſolui. Ergo pter conſtitutionē & præter legē reddi hanc pœnā ſuperbū uidebatur/nec regis ſed tyrāni in uniuerſos ſubiectos tormentū atrociſſimū excogitatū/quod populi parabat diſcordiā. Eodē tpe herodes ad Italiā nauigauit Cæſarē deſiderans ſalutare/& uidere filios ſuos romæ degentes. Cæſar quidem amicabiliter eum ſuſcipiens/perfectos ei doctrina filios reddidit/quos & ad propriā domū reduxit. Cū uero ab Italia rediſſent/ſtudiū populi circa iuuenes erat/& pſpicuos eos omnibus fecit magnitudo corporis/& regius ornatus forma non deficiente. Et inuidioſe ſtatim uſi ſunt Solomæ ſorori regis/& illis qui accuſationibus mariānem damnauerāt/dum putarēt/ſi prævalerēt ultionē exigerent de his quæ in matrem ſuā cōmiſſa uidebantur. Cauſam uero timoris ad illorū criminationē tranſferebant/dum dicerent/nō libenter cū patræ eos cōmorari propter matris interitū/& quia iniuſtū eis uideret/ſimul cū interfectore genitricis manere/& ex ueritate ſumentes initiū ad uerſimilitudinē deſcendentes affligere eos tentabant & fauorē patris quē erga filios habebat auellere. Quod non manifeſte ei dicebāt/ſed in multitudinē rumorē ſpargentes/Herodi nunciari credebāt/unde odiū in eos patris exarſit. Interea omni ſuſpitiōe uel accuſatiōe prætermiſſa/rex amore filiorū honores largitus eſt & uxores eis nobiliſſimas iunxit. Ariſtobolo quidā filiā Solomæ beronicē/alexandro uero archelai regis capadocium filiam Glafiram.

Qualiter Herodes ad agrippam ueniens/inuitauit eum ad Iudæam uenire/& profectio agrippæ ad Oniam. Cap. II.

CVm hæc diſpoſuiſſet/& audiſſet Marcū agrippam nauigaſſe rurſus ab Italia ad aſiam/feſtinauit ad eum/a quo petiit/ut ad regnum eius accederet/ut obtineret quæ oportebat ab hoſpite uel amico. Qui cum flexus eēt/lætus ad iudæam peruenit. Herodes autem nihil quod eiſplacuerit reliquit/in nouis ciuitatibus eum ſuſcipiendo/ad fidē demonſtrando ampliſſima/& omni deliciarum apparatu reficiēdo eum cum amicis in ſebaſtia uel cæſareæ portu a ſe conſtructo/& in oppidis alexandrio & Herodio uel Hyrcanio. Ducebat etiā eum ad ciuitatem hieroſolymorū occurrente cuncto populo cum laudibus. Agrippa aūt deo quidem certum boues immolauit/pauit etiā magnifice populum. Qui licet multos dies illic uellet remoratis/tamen propter tempus nauigationis feſtinauit rurſus ad Oniam/muneribus ab Herode multis donatus/una cū ſuis amicis nobilibus peruenit.

At Herodes multis nauigationum circuitionibus ſecundo uenit ad agrippam. Cap. III.

REx autem poſt hyemē ueris tpe ꝓperauit rurſus ad eum/ſciens exercitum ad boſforum ꝓductorum. Cunq; per rhodum/& choo nauigaſſet/putauit eū in leſbo inuenire. Flatu uero aquilonis in chio remoratus eſt/ubi multos ſibi occurrētes donis regalibus honorabat. Cunque ciuitatis porticum uidiſſet dirutam/quam in bello mitridatico depoſi-

tam non

tam/non facile propter magnitudinem & pulchritudinē reſtaurari contigerat/pecunias præbēs quā te ſuperabundare potuiſſent ad operis pfectionē/præcepit ciuibus/ut non negligerent/ ſed citius or natū ſuæ ciuitatis erigerent. ipſe uero ceſſante procella/ad mitilenā acceſſit/& exinde ad byzantium profectus/cū audiſſet ultra cerulas cautes iam agrippā nauigaſſe/feſtinauit & ad ſinopē ponticā de/ſcendens/ſubito illi inſperatus apparuit. a quo libenter exceptus/honoribus fruebatur. Cū quo & to tius expeditionis tēpore labores partitus eſt. Cunq; prouincias ponticas ordinaſſent/per paflagoniā & capadociā/& exinde p maximā frigiā ,pfecti/epheſi pueneruut/unde ad ſamū nauigauerūt. Mul/ta uero per ciuitates ſingulas beneficia regis ſecundū petitiones interpellantiū fiebant/dū largitioni/ bus minime parcerent. ſed & ſi qui aliquid ab agrippa petiſſent/arbitrio ſuo poſtulata cōplebat. Cū q; bonus & largus præſtando petētibus eēt/nullū; cōtriſtaret/agrippā ſimiliter ad beneficia prouo/ cabat. Nā iliēſibus alias militēſibus eū recōciliauit iratū/pſoluit & pecunias quas procuratoribus cæ ſaris chii debebāt/aliorū quoq; petitiōes munificenter cōplebat.

Interpellatio iudæorū ad agrippā in onia p̄ſente herode/de qbus græcos accuſabāt. Cap. IIII.

CVmq; ad oniā pueniſſent/iudæorū populi p ciuitates habitantes/tēpus & fiduciam nacti uiolentias referebāt quas patiebāt dū & legibus ,ppriis uti nō ſinerent/dānata etiā p ca/ lūniā exactoꝝ in feſtis diebus darēt/& pecunias quas ad hieroſolymā alias ab hieroſoly/ ma trāſmittebant/& multis calamitatibus opprimerent/romanis ſemp præcipientibus eis ſecundū ,pprias leges uiuere. Quæ cū ſuggeſſiſſent herodi/præſentauit eos ut audiret agrippa eo rū allegationes/nicolaū aūt quendā ex ſuis amicis dedit/qui ,p eis poraret. Agrippa uero romanorū nobiliſſimos/& reges & potētes q tūc præſto erāt cū ad cōciliū ſecū pduxiſſet/nicolaus ita ,p iudæis locutus eſt. Omnes quidē o maxīe agrippa indigētes oportet ,p neceſſitate cōfugere ad eos/q uiolen tiā poſſint anferre. Hi uero q nunc interpellant fiduciā prius a uobis datā quā ſæpius optauerūt/nul/ latenus ſe pdere p uos poſtulant qui dediſtis. Petūt enim ut hæc quæ acceperūt a uobis qui ſoli po/ teſtis præſtare ſeruentur. Nā damnis afficiuntur/nō ab aliquo meliore/ſed ab his quos pariter ſecum ſubiectos uobis eſſe cognoſcunt. Et ſiquidē maxima ſunt quæ a uobis meruerunt laudabiles uidentē/ q; ita ſe ,pbauerunt beneficiis dignos/ſi uero minora ſunt/inhoneſtū eſt ſi nec hæc firmauerunt q p/ ſtiterunt. Hi q uiolentiā iudæis ingerūt niſi putarent bonos eos eſſe/q; a uobis talia meruiſſent/nō eis inuiderent/& ueſtra beneficia ceſſare niterentur. Quod ſiquis interroget/utrū uelint patriis legibus ipſi priuari ideſt immolationibus & pompis qua factis alias fictisdiis offerunt/ſcio libēter eos om/ nia pati/quā patrias leges ammittere. Nā & bella propter hoc multi amplectuntur uerentes/ne tran ſgrediantur patrias leges/& libertatē quibus nūc uniuerſum hominū per uos potitur / quod nos etiā petimus ut liceat nobis per prouinciā ſeruare ſolēnia. Cur ergo hi quæ pati uolunt/in alios cōmittūt illud uero conſideremus. Nūquid eſt populus/aut ciuitas/aut gens aliqua hominū/ quibus maximū bonū apparuit continentia ueſtri imperii uel potentia romanorū uel audet aliquis eorū beneficia in firmare/licet ſit amens. Nā nemo eſt/qui nō horū particeps/uel publicæ uel priuatim exiſtat. Quod & ſiquis auferat quæ uos donaſtis: nihil firmū/neq; ſibi quod per uos habuerit obtinebit. Veſtra enī beneficia quis enumerare prævaleat. Si recordatus fuerit regnū antiquū & modernū imperium/mul ta exiſtunt/quæ a fœlicitate ueſtra conceſſa ſunt. Noſtra uero licet clara ſunt/non tamen inuidioſa/p pter uos qui donaſtis. Hoc tantū perfrui poſtulamus/ut ſine impedimēto patriam religionem ſerue/ mus. Quod & per ſe inuidioſum eſſe non debet/ſiquidē deus letatur honoratus. Ex noſtris uero ſolē nis nihil inhumanū eſt: omnia enim religioſa & iuſtitia ſalutari deuota. Neq; celamus mandata/qui bus utimur monimentis pietatis & humanaꝝ pfeſſionum. Septimum uero remittimus doctrina no/ ſtrorum ſolemniū imbuti. Quapropter nullatenus peccamus/boue nāq; probantur leges quas coli/ mus ſiquis per ſe eas regrat/& antiquæ exiſtentes/licet & aliquibus non ſic eſſe uideantur/ut earum honor p longitudinē temporis non facile repellat ab his qui & eas caſte cuſtodiunt/quibus non pri/ uant per uiolentiā. Pecunias nāq; quas deo cōferimus/rapientes manifeſtū ſacrilegiū cōmittunt. Ve/ ctigalibus uero grauantes nos in feſtis diebus/ad iudicia & ad mercemonia nō neceſſaria nos pertra hunt/pro contumelia religionis qua nos colere cognoſcunt/de qua nō iuſtū odiū habent. Siquidem ueſtrum imperium q; omnibus dominatur probitatem quidem laudat /contumelias autem fortiter abhorret. Poſtulamus igitur maxime agrippa uiolentias auferri / ut non prohibeamur legitimis no ſtris in ſolennitatibus perfrui/& ne ſubſtantiæ noſtræ rapiantur ab his quibus nullam uiolentiam inferimus. Nam petimus non tantum iuſta/ſed etiam a uobis primo donata /poſſumuſq; pro his ſe/ natuſconſulta/& tabulas in capitolio poſitas legere quas certum eſt experimento noſtræ circa uos fi dei datas. Et ſi nullatenus fideles uobis apparuiſſemus/deberent tamen firma eſſe quæ donaſtis / & nō tantum nobis ſed etiam omnibus hominibus præſtatis/eos beneficioꝝ largitionibus ampliātes/ quoꝝ ſingula ſiquis enumerat/poſt immenſam orationem longo ſermone conficere. Nos uero hæc iuſte impetraſſe ſi uelimus oſtendere/ſufficiat nobis ut priora taceamus hic noſter rex/q uobiſcum

ꝑſens reſidet. Qualiter eius fides erga neſtrã familiã claruit. Quis enĩ fauor eius/aut qs in uos nõ cogitatus eſt honor/aut cauſa qua defuit. Quis cohibet neſtra circa nos numeranda beneficia explanare. Sed bonũ puto/prius patris eius antipatri res geſtas explicare. Qui cũ ægyptũ cæſar intraſſet/ cũ duobus militibus armatis ei auxiliaturus occurrit/nec iterreſtribus certaminibus neq; naualibus minor apparens. Et quid oportet dicere/quantũ profecit illo tpe tot donationibus cæſaris accumulatus. Singulas uero memorare cæſaris epiſtolas quas tũc ſenatui pro ipſo deſtinauit/publicos etiã honores/q; ciuẽ romanũ antipatrũ ordinaſſet/ſuperfluũ puto referre. Sufficit enim me demonſtrare/iuſte nos beneficia neſtra poſſediſſe/qua p uos poſtulamus confirmari/ quæ etſi prius non extitiſſent ſperabamus affectũ circa uos noſtri generis & neſtri erga nos acqrere. Nunciat̃.n. nobis ab hieroſolymoꝝ iudæis/qualiter ꝓuinciã ingreſſus eſſes & deo pfectas ĩmolationes honorãdo eũ integris ſupplicationibus pſoluiſſes/& qũo populũ pauiſſes & ab illo munera ſuſcepiſſes/quæ p gẽtes & ciuitates ſigna uel iudicia hoſpitalitatis & amicitiæ neſtræ putantur/quæ meruit iudæoꝝ gens p herodis prouidentiã. Hæc admonentes una cũ iſto tĩbi confidente rege petimus te nihil ſupfluũ / ſed ut quæ nos dediſtis ne concedatis ab aliis auferri. Cũ hæc nicolaus diſſeruiſſet/nulla eſt facta a græcis cõtrouerſia. Nõ enĩ in iudicio hæc/ſed in cõuentu uentilabant̃/ hac tamen occaſione pro ſatiſfactione uſi ſunt dicentes/q; inqlini per ꝓuinciã iudæi uiolentiã habitatoribus eius ingererẽt/dũ illi indigenas ſe demonſtrabãt / & licet ſuis ſolẽniis uſi/tamen nil lederent eos.

Quẽadmodũ agrippa confirmauit eis leges/Herodeſq; ad propria rediit. Cap. V.

REgo intelligens agrippa uiolentiã eos pati/hæc reſpondit. ꝓpter herodis amicitiã uel fauorem paratũ ſe eſſe cuncta iudæis concedere. Tamen inquit qua poſtulant p ſe iuſta pſpicunt̃/& ſi amplius petiſſent/non me piguiſſet quæ nõ lederent romanũ imperium eis concedere. Sed qũo hæc & prius acceperunt/infirmari nullatenus cõcedo/quos uolo ſine moleſtia propriis ſolẽnis potiri. Cũ hæc interlocutus fuiſſet/cõciliũ dimiſit. Herodes aũt affectui eius gratias exoluebat. Ille pariter eum amplectabatur/& ita tunc diſceſſerunt.

Qualiter allocuturus eſt Herodes hieroſolymitas/& quartam partem eis fiſcalium præteriti anni conceſſit. Cap. VI.

REx aũt domũ reuerti uolens/nauigauit/& ad cæſarẽ ductus/nõ multis diebus proſpero flatu uentorũ ad hieroſolymã ꝑuenit. Vbi cõciliũ totius popoli cõgregans/cũ multi ex prouincia cõueniſſent contõne habita/orationẽ totius ſuæ pfectionis explanauit/& quæ iudæis in aſia p eũ ꝓueniſſent/ut ſine uiolentia im poſterũ poſſent degere. Narrauit etiam quæ fœlicitas uel gubernatio ſui ꝓncipatus eis ꝓfuiſſent/necnõ & quartã ptẽ fiſcaliũ ꝓteriti anni cõceſſit. Qua illi oratione uel gratia lætati cum ſumma exultatione/bona orantes regi receſſerunt.

Vt perturbatio domus herodis facta eſt alexander & ariſtobulus filii herodis indignationẽ habẽtes aduerſus ſalomæ ſororẽ regis/& ferora fratrẽ eius/propter mortem matris ſuæ/& illi ecõtra maliuolis in eos accuſationibus utentes. Cap. VII.

PRocedebat aũt ſeditio domeſtica/& acerbiorẽ accipiebat prouectũ/cũ tanq̃ hereditariũ odiũ ſuſcepiſſet circa adoleſcẽtes ſalomæ/& ſumpſiſſet de matris eorũ morte audaciam/dumq; uellet neminem illis relinquere qui poſſet mortẽ eorũ uindicare. Cumq; adoleſcentes a genitore diſcordarent/memoria matris quæ falſis accuſatiõibus fuerat interẽpta/& ĩperii cupiditate/rurſus ſimile malũ priori ortũ eſt dũ derogationes ab illis circa ſalomæ & ferora fierent/inſidiæ uero ab his circa adoleſcentes. Nã odiũ par pro alterutris fuerãt/modus autẽ odii nõ ſimilis dum illi qdem manifeſte detraherẽt/inhoneſtum putantes irã celare illi uero non tali modo/ſed callide & maliuolis accuſationibus uterentur/ſeducentes ſemper adoleſcentes/quorũ audaciam putabãt ad necẽ poſſe fieri genitoris. Qui nullatenus p matris flagitio confundebant̃/nec eã credẽbant iuſte periſſe/ĩmo magis feſtinabãt in auctorẽ homicidii uindicare. Deinde cuncta ciuitaſ iſtis ſermonibus completa miſerabat̃ innocentiam adoleſcentium/diligentia uero ſalomæ creſcebat / & ab illis occaſiones accipiebat/dum ſic contriſtarentur propter indignum matris interitum. Dicebãt enĩ miſere quidem contigiſſe matris obitum /ſe uero miſeriores/qui compellerentur cum interfectoribus matris cohabitare. Hæc autem ad peiora abſentia regis procedebant.

Quemadmodũ herodes idignatus filiis alexandro & ariſtobolo præpoſuit eis antipatrũ de priuata uxore gentium/ipſos autem ad cæſarem deducens accuſauit. Cap. VIII.

CVm ergo herodes rediſſet/& populo interlocutus eſſet ſicut prædiximus/ſtatim ſermones ad eum per feroram & ſalomen proferebantur/magnum ei ab adoleſcentibus periculum imminere/q; minime ſuſtinerent inultum matris interitum. Addebant etiam q; archelai cappadocis ſpe niterentur/tanquam per illum ad cæſarem pfecturi/& patrẽ herodem accuſaturi. Per quæ confeſtim conterritus herodes obſtupuit / quod & alii eadem nunciaſſet. Recordabatur autem priſcas calamitates/q; nec uxore priuatus/ſeditionibus liberata domus

eius

eius fuisset/quæ priorũ grauiora & peiora pateret. Quapropter contristabat/q; omnia præter spem fœliciter ei forinsecus deus præstitisset/& domesticis calamitatibus uinceret. Turbatus ergo & huiusmodi calamitatibus afflictus/in deiectione adolescentiũ antipatrum filium suum ante principatũ sibi genitũ depriuata uxore illis præpones/omnia in eum transtulit/dũ putauit sic conterere filiorum fiduciam marianne/ & temeritatem eorũ damnare/dũ illi crederent alium præter se patri succedere depositoq; de antipatris prouectione supcilio posset eos ad meliora conuertere. Quod non sicut putauit euenit/nã pueris omnino sua deiectio grauis apparuit. Qua antipater fiducia potius quã prius non habuit festinauit fratres affligere/eorũq; accusatoribus consentire quibus pater facile credebat/ alienatus a filiorũ amore. Sodalibus ergo ministris usus ne ipse in suspitionem ueniret/patris animũ in fratres accedebat/nam multos iã acquiescerat suæ uolũtatis ministros propter spem quã de regno iam habuit/fide uero patris putabatur hæc facere/unde plus tristitiæ adolescentibus occasiones crescebant. Nã sæpius ab eis lachrymæ pro contẽptu suo & matris recordatiõe fundabant/patrẽq; manifeste apud amicos tanq; iniustũ accusabant. Quæ malinoli per antipatrum herodi renũciantes nõ paruam in aula seditionem cõmouebãt. Quare exacerbatus rex accusationibus & humiliare nimis mariãne filios uolens/maiora in honorẽ antipatri excogitabat/adeo/ut & matrem eius dudũ cõtempta reduceret/& cæsari sæpius pro eis scriberet. Agrippa uero post dispensationẽ decemnalẽ asiæ romã ascendente/rex a iudæa nauigans ad eũ solũ antipatrũ secum duxit. Cui eũ cũ multis donis/cõmendauit/quatenus romæ cæsari amicũ faceret/ut iam omnes crederent contemptis adolescentibus in illum regnum patris transferri. Ipse quoq; scribens romæ/ multis amicis antipatrum cõmẽdabat. Qui contristabatur/q; absens fratres suos solite accusare minime prænaleret timebat enim/ne mutatus pater/modestius filios marianne diligeret. Cunq; hæc cogitasset/sua maligna uoluntate usus/exinde incitare patrẽ sperabat/unde cõtra fratres frequẽter scribens uereri patris interitũ simulabat/ usquequo herodem ad tantã iram uel furorẽ perduxisset/ut iam a patre contra filios niteretur. At ille ne tantũ facinus perpetraret/melius putauit romã nauigare/& filios apud cæsarẽ accusare/nihilq; sibi tale permittere/quod propter magnitudinẽ impietatis periculosum existeret. Cũ uero romã peruenisset/& ad aquileiam ciuitatem perrexisset/cæsarem cõpellare festinãs/tẽpore apto de maximis suis calamitatibus intimauit/filiosq; suos præsentans/insolentiã & audaciam eoꝝ accusauit/q; festinassent patrem suum perimere/regnumq; tyrannico more inuadere/dũ ipse licentiã haberet nõ necessitate/sed recto iudicio tradere regnũ permanenti filio circa paternã pietatẽ quã a cæsare præcepisset/ut quem uellet sibi successorem relinqueret/cũ illi nõ solũ regno sed & uita mererenẽ priuari/ qui tale facinus hi patrẽ moliti sunt/quorũ temeritatẽ diu portans/nũc cogeret cæsaris aures talibus uerbis polluere/cũ nihil passi sint molestũ aut grauare a patre/cur uero iniustũ eius uideret/si principatũ quẽ multis laboribus uel periculis suis acqsiuit cõcederet & præberet ei quã meritũ estimaret. Nã hoc inquit præmiũ cum aliis iusticiæ donis existit/si meritis quisq; gratiã præcedentẽ recõpensauerit ei qui talẽ diligentiã habuerit/ut retributione tanta dignus existat. Impium enim est uel de hoc ipso cogitare/dũ nõ possint ad regnũ nisi patre perẽpto accedere/ quibus hactenus pater honores uel diuitias administrauit coniugesq; nobilissimas genere copulauit/aristobolo quidẽ filiam suæ sororis alexãdro uero filiam archelai regis cappadocũ. Pro quibus cõmissis dum talia fecissent/potestatẽ habens non in eos se uindicasse dicebat/sed ad cõmunẽ benefactorẽ cæsarẽ adduxisset/ & auferens a se totũ quantũ aut pater lesus/aut rex insidiatus potuisset agere/pariter eos in iudicio secũ fecit astare/ & reliquũ esse/aut eos occidi/ne cũ timore maximo ipse uineret/aut se opprimi/ quatenus utriq; fabula hominũ uel obprobrium forent.

De alexandri satisfactione coram cæsare/& reconciliatione cum patre. Cap. IX.

CVm hæc herodes apud cæsarem filios suos accusando dixisset/ iuuenesq; eo dicente lachrymarent/& confusi de tali accusatione licet liberum sermonẽ ac fidelẽ a conscientia possedissent/tamẽ patris criminationibus difficilem satisfactionẽ putabãt fore/ dũ arbitrarent honeste & cũ fiduciã patrem redarguere. Erat ergo eis inopia dicendi & lachrymæ cum gemitu/dum timerent/ne putarentur mala cõscientia satisfactionẽ nõ inuenire. Turbationẽ aũt eoꝝ cæsar attendens/sicut erãt innoxii/credidit/q; cõscientia nõ facinorosa/sed imperita modestia minime sese prænalerent purgare. Vnde etiam facti miseratione digni cunctis præsentibus patrẽ commouerũt ad ueram misericordiã/uineteq; propitiũ eũ & cæsarẽ: & alios præsentes/ unus eoꝝ alexander accusationes dissoluere nisus est. Pater inquit/tuus quidem erga nos affectus euidenter manifestus/ex ipso iudicio apparuit. Nam siquid in nos crudele recogitasses non nos ad omnium senatorẽ cæsarẽ deduxisses/dũ tibi quod uelles liceret ut patri. Nemo enim quẽq; uolens interficere/ ad tẽpla eũ sacrariaq; producit/unde uita congrit/quæ morte nobis peior existeret/si tale aliquid in patre cogitassemus. Siquidẽ sermonem fiducia ueritatis inuenit/cum beatos nos fore sciamus/ te minitantes/& pericula fugientes/si uero accusatio prænaluit/solẽ iã uidere supfluũ iudicamus. Quod

ergo dicis regnū deſiderare nos ueriſimilis contra iuuenes cauſa uideť & q̄ de miſerē matris interitu ſubmurmis a priori calamitate argumenta ꝓcipiens/nobis ingeris crimē. Cōſidera tamē/ quia nec cō munia cunctis exiſtunt/& ſimiliter in aliis dici poſſunt/dū nihil prohibeat ſi regis filii ſint iuuenes/ & matre eorū defuncta/omnes in ſuſpitione patris eſſe tanq̄ inſidiatores. Sed opinio eorū ad talem crudelitatem nō ſufficit. Dicat uero quiſquā ſi tale aliquid præſumptum eſt a nobis/unde credibilia hæc appareant. Nunqd hoc manifeſtis indiciis poterit approbari/ aut ueneni confectio/aut equaliū cōſuratio aut ſeruorū corruptio/aut litteræ contra te deſtinate/dū & hæc poſſent licet nō facta cri/ minationibus cōfingi/domo regia nō cōcordante. Principatū etiā quem tu dicis præmium eſſe pie/ tatis. ſæpius euenit cauſam fieri maligne rei. Culpā nāq; noſtrā nullus probabit. Accuſationes uero quemadmodū ſoluat/qui excuſatiōes nō uult audire. Locuti ſumus quiddam ſed non contra te/nam hoc iniuſtū eſſet/ſed in eos/q ſiqd dictū fuerat minime tacuerunt. Matrem uero quidē noſtrā planxi mus/nō q̄ defuncta eſſe ſed qa derogabať ei ab indignis/uolentibus principatū inuadere/ Scimuſne patrem poſſidere quicquā & nos nō poſſidemus. Et dū regis honoribus fruamur/fruſtra feſtinamus/ ſi te occidendo regnū tenere uoluerimus/quibus pro hoc facinore nec terra peruia/nec mare nauiga bile uideť. Nunqd ſubiectorū pietas & gens religioſa cōcedere habuit patricidas rempublicā obti/ nere aut ſanctiſſimū a te cōfectū igredi tēplū. Vt uero hæc omnia omittā homicidiū multū uiuente cæſare poſſet dimitti. Sed neq; filios impios creaſti neq; ſtultos/ſed infœlices teq; indignos. Si uero neq; cauſas habes neq; inſidias iuuenis/qd tibi ad fidem ſufficit/in tali crudelitate. An putas de ma/ tris interitu coniecturā ſumere/quæ nos non incitare/ſed magis mitigare poſſet. Ampliorē quidē ſa/ tiſfactionē uolebamus ſermone inſerere/ſed non recipiunt prolixiorem orationē/quæ minime com miſſa cernuntur. Quapropter ante omniū dominū cæſarem præſenti tēpore paciſcimur/ ſi ſine ſuſ/ pitione tua cū ueritate circa nos tuū affectū oſtendis/pariter poſſumus uiuere/licet non fœliciter/qa maxima mala fæpius ex falſo crimine generantur ꝑmanente utiq; in te aliquo merore culpæ noſtræ. Nā nobis uita iocunda non uideť/ſi tu eā ut immeritis largiaris. Cū hæc dixiſſet/& cæſar/ nec prius magnitudinē criminationis crederet tunc magis placabatur/& frequenter Herodē attendens/ uide/ bať mitigare. Cunq; præſentiū miſeratione rumor in aula diuulgatus eſſet/regē faciebat inuidioſum incredibilis accuſatio. Nā adoleſcentū ætas/corporis pulchritudo mirandū eis auxilium conferebat plus uero quia oratio conuenienter & ſapienter in alexandri uerbis occurrerat. Cæſar aūt modicum remoratus/ad adoleſcentes quidē licet ab accuſatione extranei uiderentur/hoſpiciū tamen peccaſſe eos pronunciauit/q̄ non tales ſe patri præbuiſſent/ut non darent criminationi occaſionē. Herodem uero petebat/ut omnē opinionem abiiciens reconciliareť cū filiis/dū non eſſet credibile ab eis ſcelus hoc potuiſſe committi. Cum hæc perſuaſiſſet/iuuenibus iuuit ad ueſtigia patris ſeſe proiicere. Qua ſupplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter eſt amplexus/ quod cernentes qui aderat flexi miſeratione in lachrymas facile proruperunt. Illi aūt gratias cæſari agentes pariter diſceſſerunt/& una cū his antipater ſimulans letitiā pro eorū reconciliatione celebrata. Poſtero die Herodes quidē cæſari donauit trecenta talenta/ad ſpectacula & munera populo romano tribuenda. Cæſar aūt me/ talli ei eris ciprii dimidios redditus & dimidiā ꝑcutationē præbuit/& hoſpitalitatibus eū & muneri bus honorauit/& de regno poteſtatem conceſſit/quē uellet filiorum ſucceſſorem relinquere/uel par tiri unicuiq; regnū ut ad omnes perueniret/illo tamen uiuente hoc agere non permiſit dicens/ opor tere eum dum uiueret & regni/& filiorū donationē poſſidere. Hæc dū ordinaſſet rurſus rediit ad iu/ dæam. In cuius abſentia non parua pars regni defecerat traconitidis/quos relicti iudices iterum ſub imperium eius redegerunt. Herodes aūt cum filiis dū nauigaret & peruenisſet in eleuſiā cilitiæ/ quæ poſtea ſebaſte dicta eſt/inuenit cappadociæ regem archelaum expectantem/& de filiorum reconci/ liatione gaudentē/& q̄ alexander qui filiā eius habuit ab accuſatione ſolutus eſſet/ donationeſq; ſi/ bi inuicem ut reges dederunt. Vnde cū herodes ad iudæā peruenisſet/& ingreſſus in templū fuiſſet/ de ſuis proſperis actibus allocutus eſt populū cæſaris in ſe munificentiā explanans. In fine uero ad perſuaſionē filioꝝ ſermonē conuertit/ut in aula/& in aliis cunctis concordarent/ quos & poſt reges futuros demōſtrauit primū antipatrū/poſtea uero filios mariāne/alexandrū & ariſtobolū/hortaba/ turq; eos dū ipſe uiueret ſibi in omnibus obedire/qa nec per ætatē impediretur/nec per ſenectutem ſuam rempublicā gubernare. Cū hæc dixiſſet/contione dimiſſa multū ſub expectatione filiorū eius nouis rebus ſtudebant.

Quemadmodum Herodes celebrauit quinquennale certamen in honorem Cæſaris/ & mira uel clara opera eius. Cap. X.

EOdem tēpore perfecta eſt cæſarea/quā edificauit decennalia tēpore/uicesimooctano an no regni ſui/olympiade centeſima/& nonageſimaſecūda/cuius in dedicatiōe celebratio uel apparatus munificētiſſimus fuit. Nam præceperat carmina muſica uel paleſtras con uenire. Præpauerat ēt feras uel gladiatores curſuſq; equoꝝ & reliqua miranda ſpectacula

in honorē

su honorē ququēnalis cæsaris. Cui cæsar cū sua uxore iulia ꝓ dedicatione ciuitatis maxima liberalitate summū direxerāt apparatū/quoꝝ summa quingentis talētis estimata est. Cūq; multitudo ad ciuitatē conuenisset pro spectaculis & legationes quas populi destinauerant beneficus eius gratias agentes pariter occurrissent/cūctos susceptt in diuersoriis & cōuiuiis per dies quindecim ac spectacula uel delitias ministrauit/unde insignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter perhibent cæsarē uel agrippā sæpius dixisse/ꝙ magnitudini Herodis imperiū eius deesset/& e dignū eum esse syriæ uel ægypti regnū possidere. Post huius urbis dedicationē in campo q cafarsalā uocabat/loco aquoso & optima terra arboribus/& fluuio circūdata ciuitatē edificauit/q̄ noie antipatri antipatridā nuncupauit/pulchritudine uel amenitate decoratā/necnon & noie matris locū iuxta hierichuntē ædificās munitione uel domiciliis optimū cyprū nominauit/imo & noie fratris fasselli/propter amorē quam in eū habuerat cōstruxit turrim in ea ciuitate non minorē faro alexandrino ꝓ munitione ciuitatis/quā in fratris memoriā fasselum uocauit. Appellationis uero eiusdē & ciuitatē circa hierichūtem cōdidit. Beneficia ipsius quæ aliis ciuitatibus per syriā & ellada uel apud quos eū contigit ꝓficisci donauit minime possumus explanare/nobilissima uero uel maxima facta eius in rhodios extiterūt. Si quidem pithium ipse suis sumptibus constrauit/& præbuit multa talenta ad nauiū confectionis. In nicopolitana etiā ciuitate/quā in acciaco cæsar edificauerat multa publica loca condidit. Antiochenis magnā ciuitatem syriæ habitantibus plateā longā in media ciuitate posita ex utraq; pte porticibus ordinauit/& uiā lapide polito strauit/ad ornatū & uoluptatē habitantiū/necnon & olympiacū certamen appellatione digū propter pecuniarū inopiā melius redditibus deputatis effecit/& imolationibus uel reliquo ornatu celebrationē eius insignē reddidit. Pro qua munificentia ppetuus agonitheta nominatus est. Aliis quidē mira uidetur differentia uoluntatis naturæ eius. Nā si largitiones considerentur/qua omnibus donauit hominibus/quis potest negare/munificentissime naturæ eum fuisse. Si uero tormenta & iniquitates in subiectos uel domesticos eius attendantur/durissimus & ferus omniq; pietate alienus putatur. Vnde inconstantem & sibi contrariā eius uoluntatē estimabant. Quod ego minime puto/dum unā causam in utroq; dominantem considero/nam dū ad immensam largitionē munificentiamq; perduceret/si alicubi præsentis gloriæ spes occurrisset uel futuræ/sumptibus profusis/alacriter eā emere festinabat. Quapropter compellabat senus in subiectos existere/dū præsentibus consumptis pecuniis/alias uellet acqrere. Cūq; cognoscerct propter uiolētias suas se subiectorū odio teneri/corrigere quidē uitia nō facile poterat/conabat aūt odiū suū occasione pecuniarū ulcisci. Familiariū uero qui eū uerbo nō placuisset/se seruū dicendo/aut si suspicatus fuisset aliquē de principatu cogitare/nullatenus se poterat moderari sed persequebat & cognatos & amicos tanquā hostes. Et dū uellet solū se honorari/talibus delictis succubuit. Testimoniū eteni perhibēt huiusmodi passionis eū fuisse/in cæsarē uel agrippā uel in alios amicos honores exhibiti. Nā qualiter ipse adulabat maioribus/similiter sibi a subiectis fieri expetebat. Sed gens iudæorū lege hoc agere phibetur/& cōtenta inani gloria/solā expectat iustitiā. Vnde rex eos exosos habebat/ꝙ non potuissent eū tēplis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror in suos quidem seuissimum/in extraneos uero munificum paruisse.

Oppressio iudæorum per asiam & libyam/& legatio ipsorum pro hoc ad cæsarē/exēplar quoq; cæsaris & agrippæ/quod pro ipsis ciuitatibus scripserunt. Cap. XL.

INterea iudæi per asiam & libyam atrociter affligebantur/dum non eisdem legibus sicut sub antiquis regibus uterent/sed uiolentia paganorum opprimerent/ut pecunias sacras uiolenter amitterēt/ideoq; ad cæsarem pro his legationem destinauerunt. Qui scribens ꝓ puinciam/suis eos legibus uti præcepit/quaꝝ exempla subiungimus quæ demonstrant uoluntatem quā ab initio pro nobis romani imperatores habuerūt. Cæsar augustus pontifex/tribunitiæ ptātis dicit. Q. ūo gens iudæorū fidelis non solū præsenti tempore/sed etiam priori/& magis patri meo dictatori & cæsari populoq; romano/& princeps Hyrcanus apparuit/placuit mihi & senatui/cum sententia populi romani iudæos suis legibus/& patrio iure frui ꝓmittere/sicut ab Hyrcano principe sacerdotum altissimi dei/& sacraria eorum inuiolata permanere/& pecunias ab eis ad hierusalem transmissas/reddi custodibus pecuniarum/neq; uadimonia sabbato uel sexto die ab hora nona exigi. Siquis autem inuentus fueris auferens sacros eoꝝ codices/aut pecunias a synagogis/huiusmodi sacrilegiis teneatur/& substantia eius publico romæ deputetur. Suggestionem uero eorum pro pietate mea quā habeo super omnes hoies/per. C. Martium cēsorinum mihi porrectā/& hoc decretum præcipio proponi in nobilissimo loco/quē omnis asia meo nomini dedicauit. Siquis aūt transgressus fuerit hanc constitutionem/non mediocrem pœnā exsoluat. Scriptum est in tēplo cæsaris. Cæsar norbano flacco salutem. Iudæi qui antiqua consuetudine solent pecunias sacras ad hierosolymam transmittere sine impedimento hoc faciant. Hæc quidem cæsar iussit/agrippa uero scripsit pro iudæis hoc modo. Agrippa magistratibus/senatui/populoq; æphesiorum salutē. Pecu-/

niaꝝ ſacraꝝ quæ in hieroſolymorũ tẽplũ tranſmittunt/diligentiã & cuſtodiã in aſia iudæos habere præcipio ſecundũ patriũ morẽ. Hos aũt q ſacras pecunias iudæorũ auferũt/& ad aſylũ cõfugiunt iubeo retrahi/iudæiſq; tradi/quos iure etiã ſacrilegii retrahunt. Scripſit uero ſilano magiſtratũ gerenti ne ſabbato iudæi compellant uadimonia præbere. Marcus agrippa/cirenenſiũ magiſtratibus/ſenatui & populo ſalutẽ. Iudæi qui per cirenẽ habitãt/pro quibus iam auguſtus ſcripſit in libya fabio magiſtratũ gerenti/aliiſq; ibi prouinciæ procuratoribus/quatenus ſine impedimento pecuniæ hieroſolymis ſecundũ morẽ ſuũ tranſmittant/nunc me interpellauerunt/qui ab aliquibus calũniatoribus affligunt occaſione tributorũ quæ nequaq̃ debent/& prohibent ſolẽnia ſua peragere/quod nullo modo impedire admoneo. Sed & ſi quas ſacras pecunias ciues ab eis abſtulerunt/has ipſis reddi præcipio/& in reliquo corrigi/ne talia cõmittantur. Gaius norbanus flaccus proconſul/ſardinenſiũ magiſtratibus & ſenatui ſalutẽ. Cæſar ſcripſit mihi præcipiens nequaq̃ iudæos prohiberi patria conſuetudine pecunias colligentes ad hieroſolymã tranſmittere. Scripſi ergo uobis/ut ſciatis quoniã cæſar & ego ſic uolumus. Nihilominus & iulius procõſul ſcripſit ita. Epheſiorũ magiſtratibus/ſenatui & populo ſalutẽ. Per aſiam iudæi habitantes idibus februa. epheſum mihi iudicanti/demonſtrauerũt cæſarẽ auguſtũ/& agrippã cõceſſiſſe eis propriis uti legibus/imo & primitias qua ſinguli eorũ ſuã uoluntate/pietatis cauſa quã in deũ habent ſolent tranſmittere/habeant licentiã ſine impedimẽto hoc agere. Petierunt aũt ut ego ſimiliter cũ decretis a cæſare uel agrippa meã ſententiã confirmare. Volo igitur uos cognoſcere/quomodo decretis auguſti & agrippæ parens/præcepi eos uti & ſeruare ſine impedimẽto ſua ſolemnia. Hæc ideo explanauimus/quomodo cõſcripta noſtra amplius apud græcos uentura ſunt/ut demonſtrem eis/quia cunctũ honorẽ ab initio impetrantes/nihil ex patriis legibus prohibiti ſumus a magiſtratibus agere/ſed & defendebamur religionẽ & honores in deũ ſeruantes quorũ factio ſæpius mentionẽ/ut mutatis ſæculi odiis cauſæ quæ nobis ob hoc uel illis irrationabiliter inſertæ ſunt euellantur. Nã legibus hiſdẽ nulla gens ſemp utitur/dũ & per ciuitates multa religionis differentia ſeruetur iuſtitiæ uero a cũctis hominibus ſimiliter ſtudeatur quæ cõmoda græcis uel barbaris exiſtit de qua noſtræ leges multã rationem habentes omnes homines debent nos ut amicos/& hoſpites amplecti. Nã oportet non differentia religionũ nos alienos facere/ſed non ſeruatus benignitatis affectus/quæ omniũ hominum cõmunem uitam poterit cuſtodire. Redeo uero ad reliqua monumenta conſcriptionis.

Quemadmodum egens herodes pecuniis/deſcendit ad ſepulchrũ dauid/& terrore imaginũ territus/tumultũ deſuper ſtatuit/& rurſus de perturbatione magna domus herodis/qua etiã alexandrum filium ſuum iecit in uincula. Cap. XII.

IGitur herodes ſicut prædixi conſumptis ſuis pecuniis audiens Hyrcanum ante ſe regem aperuiſſe tumulũ dauid/& tria milia talentorũ inueniſſe/multoplus credẽs depoſita/quæ ad omnes ſumptus ſuos ſufficerent tumulũ ingreditur noctu/dũ nequaq̃ uellet hac ciuitatẽ ſentire. Vnde fideliſſimos amicos tantũ ducens/pecunias quidẽ depoſitas ſicut Hyrcanus nõ inuenit/ornatũ uero/& uaſa aurea plura tulit. Dumq; omne ſtudiũ poneret/& inquiſitionem diligentiorẽ faceret/ac uellet interius ingredi ad urnas/in qbus dauid uel ſolomonis corpora poſita erant/duo eius ſatellites flammis exuſti ſunt ab interiori pte occurrentibus. Tunc ille timore perterritus egreditur/& pro piaculo monumentũ ex laide candido ante ianuã magnificentiſſimus conſtruxit expẽſis. Cuius & Nicolaus hiſtoriographus meminit/ſed deſcenſum regis obticuit/dum inhoneſtũ hoc factũ cognoſceret/quod ſemper in ſuis egit conſcriptis. Nã uiuente rege/& cũ eo degens adgratias eius & fauorẽ illa tantũmodo dicebat quæ ad gloriã eius pertinebant/multas uero iniquitates eius mutabat. & cũ multo ſtudio celabat. Nã marianne filiorũq; eius mortes crudeliter factas ad ſatiſfactionẽ cupiẽs pducere ut luxurioſam illã & adoleſcẽtes patris inſidiatores accuſauit. Rex geſtas aũt regis/amplioribus laudibus extollens delictis eius ſtudioſe ſatiſfecit. Cui uenia danda eſt/qa nõ hiſtoriã ſed laudẽ cõſcripſit. Nos uero genere aſamoneoꝝ regũ propinqui/& cũ honore ſacerdotiũ habẽtes/aliquid mẽtiri fœdũ putauimus ideoq; cũ ueritate geſtorũ memoriã recẽſemus. In domeſticis uero malis Herodes cõſtitutus affligebat/nã multi ex regis ira capientes audaciã/accuſabant propinquos & amicos eius. Quibus ita inter ſe diſpoſitis nulla requies erat. Siquidẽ ſalomæ inimica filiis mariãne/ariſtobolo ſuã filiã conjunctã nullatenus fidẽ eius ſeruare dimittebat/dũ flecteret eam ut quicqd locutus ſecrete fuiſſet nũciaret ſibi/& in altricationibus quæ inter cõiugales ſæpius cõtingunt/cogebat puellã dicere/quæ de marito ſciebat. Illa uero dicebat/q; ſæpius memoriã ſuæ matris mariãne faceret/& q; patrẽ odio haberet/frequenter aũt interminaret/quia ſi principatũ obtineret/filios quos herodes ab aliis uxoribus habebat traditos magiſtris litteraꝝ/in agris conſtitueret/dum magis apti eſſent ad hoc opus/quam haberent circa ſtudia diligentiam/uxores uero ſi quando uideret maternum indui ornatũ/pro præſentibus ornamentis cilitiis intercludi/ne ſolem uiderent. Quæ confeſtim per ſalomen regi nunciata/dolorem eius inflammabant. Vrgebatur uero multo peius

omnibus

omnibus credens/& inuicem ſe accuſantibus. Tũc autem filiis interminatus/ſatiſfactionibus eorum ad præſens molitus/impoſterũ atrocius exarſit. Nam ferora cum ad Alexandrũ ueniſſet filiam Archelai Glafiram ſicut prædiximus habentẽ Salomen inquit dicentẽ audiui/ꝙ Herodes in amorem Glafiræ ſuæ nurus incidiſſet/& minime deſiderii ſolacium poſſit inuenire. Quod ille audiens adoleſcentia uel emulatione commotus/quæ honoris cauſa circa puellam ab Herode fiebãt/propter amorem hæc eũ facere ſuſpicabat. Dolorem ergo minus tolerans/ patri nunciauit cum lachrymis/ quæ ferora dixiſſet. Herodes autem multomagis feruens/& mendaciũ impudice criminationis non ferẽs/ turbabatur/& ſæpius exclamans maliuolentiam familiariũ/qualis ipſe erga eos fuiſſet/& quales eos inueniſſet cõuocauit feroram. Quẽ huiuſmodi agreſſus peſſimæ inquit omnium/in quo ad tam immenſam uel infandam indeuotionem perueniſti/ut talia de nobis exiſtimes aut loquaris. Nonne uideo tuam uoluntatem/ quã non in meã iniuriã te talia uerba producere/ſed inſidias & uenena immittere filio ꝓ mea ꝓditiõe feſtinaſti. Quis enim alter niſi bonitate dei retentus quã hic puer in ſe habet portare potuiſſet in patrẽ non uindicare tam crudelẽ opinionẽ. Primus enim gladiũ in dextra/quam hoc uerbum in animo eius debebas immittere contra patrẽ. Quid autẽ canaris male loquẽdo de me niſi ut eorum fauorem fraudibus tibi concilies. Nam talia dixiſti/qui tuæ tantum impietati fuiſſent cogitanda. Abſcede iam peſſimæ circa fratrem ac benefactorem/& tecũ quidẽ hæc malitia conſcientiæ cõuiuat. Ego uero uindico ſicut ſoleo i meos/nec uindicãs merito in eis/ſed magis beneficiis exornans/quibus indigni eſſe noſcuntur. Talia quidem rex. Ferora ſtatim meſtitia plenus/ Salomẽ inquit hæc perſuaſit/& ab illa ſermones audiui. Quæ mox ut audiuit nã præſens erat/ exclamauit ꝙ nihil tale ab ipſa dictum fuiſſet/& ꝙ feſtinarent omnes ad odiũ regis eã perducere/conctiſq; modis eã occidere/propter fidem quam erga eum ſemper habere cognoſcerent in præſenti ſibi inſidiari/quia ſola reflecteret fratrẽ/ne uxorem quam nunc haberet repudiaret/regiſq; filiam in matrimonio ſibi coniungeret. Quapropter me falſis inquit accuſationibus eſt aggreſſus. Cum hæc dixiſſet crines ſuos dilacerans/& pectora manibus tundẽs/ueriſimilis ad negationem eſſe conſtabat/maliuolẽtia uero morum/diſſimulationem redarguebat. Feroras autem in medio reſtitit/nullã habens ſatiſfactionem. Nã Alexandro ſe dixiſſe cõfeſſus eſt/audiſſe uero a Salomæ minime comprobauit. Vnde diu confeſſione ſermonũ inter eos facta/rex fratrẽ uel ſororẽ auerſatus/filium pro conſtantia laudauit/ꝙ ſibi ſermones feroræ nunciaſſet. Hac lite facta/Salomæ ut accuſationis commotæ caput omniũ odio tenebatur/quam uxores regis ut maliuolã abhorrebant/ꝙ natura maligna eam cognoſcerent. Occaſione ergo data/ſemper eam accuſabant Herodi/quarũ fiducia ex huiuſmodi cauſa magis acreuit. Rex arabum oriadas nomine naturaliter regnis & regni negociis pœnæ inefficax/ habebat diſpenſatorẽ regni ſui aſtutum iuuenem/& in omnibus nimis ornatum/cuius edictioni omnis arabia ſubiacebat. Is pro cauſa quadã cum ad Herodem perueniſſet/& cœnaret cũ rege/uidit Salomẽ & deſiderio eius captus eſt/audiens præſertim ꝙ uidua eſſet/amplius inflammatus loquitur de nuptiis eis. Salomæ uero male tunc a fratre tractata/iuuenisq; accenſa decore/libenter conſentit ad nuptias. Et cũ rurſus ad cœnam conuenirent/monſtrabantur non mediocria ſigna cupidinis eorũ. Quæ mulieres regi nunciauerunt deridentes impudentiã illius. Herodes uero cum ferorã interrogaſſet & obſeruare præcepiſſet in cœna quid illi facerent inter ſe/nunciauit ei ꝙ nutibus uel oculis non laterent de ſuo pudore. Poſt hæc arabs quidem in ſuſpitionem ueniens receſſit. Cunq; tribus menſibus remoratus eſſet/ rurſus rediit/ad hoc ipſum ſermonem Herodi facturus/poſtulans dari ſibi matrimoniali iure Salomen/dum non incommoda ei foret affinitas eius/cum arabum principatu/quem iam ſibi nunc adeſſe/magis uero futurum explano alias exemplo credebat. Cunq; hunc Herodes ſermonem ſorori retuliſſet interrogans/ſi ad nuptias conſentiret/illa ſine mora conſenſit. Tum illum quoq; inquirit/ſi uellet in/ſcribi legibus iudæorum & circunſcidi/eo ꝙ aliter non poſſet Salomæ pœnitus ſibi iungi. Ille reſpondit/nullatenus iſta cõſentire/quia ſi actum fuerit/ſe ab arabis nõ ſolũ regno/ſed & uita priuari. Quo dicto receſſit. Salomen autem ex illo die feroras iam de luxuria criminari cœpit/nec tamen tantum quantũ regis uxores/quæ dicerent eam cum adulteris commiſiſſe. Puellã nanq; quãfratri ſuo ferore rex deſponſauerat/ipſe quidẽ non accepit uictus amore/ſicut prædiximus/ uxoris abſentis. Salomæ autẽ rogabat filio ſuo de cuſtobaro nato eã coniungere/& diſuadetur rex a ferora/dum adoleſcentem ſuſpectum haberet propter patris interitũ/iuſtius aũt eſſe/ut duceret eam filius ſuus/q magiſtratus tetrarchiæ ſucceſſor extabat. Cunq; priore pacto ſoluta puella duceretur/a filio ferore/ præſtitit rex dotẽ centum talenta. Itaq; diſſenſiones familiares nõ ceſſabant/ſed maiores ei turbæ creſcebant & incidit tale aliquid ex cauſa nõ honeſta/& citius ad difficultatem uſq; proceſſit. Fuerũt enim eunuchi regi propter pulchritudinem non mediocriter acceptabiles/quorũ unus pincerna/ alter inferior alter uero lecti regis creditarius qui & conſilio eius intereat. De quibus nunciauit quidam regi/ꝙ hi ab alexandro multis pecuniis corrupti eſſent. Qui requirenti regi de facta quidem communione uel permixtione confeſſi ſunt/aliud uero nihil acerbum ſcire de patre dixerunt. Cunque magis torquerentur

querentur /& in neceſſitatibus eſſent/ſemperq; miniſtri atroces in eos inſiſterent ad gratiam antipa/
tri/hoc confeſſi ſunt/quod odium circa patrem & inimicitias Alexander haberet/& perſuaderet eis
Herodem ſpernere/uelut ſuperfluum/& cooperiētē ſenectutis ſuæ tpa/dū annos ætatis celaret/& ad
ſe iam reſpiret /tanq; regnum habētē inuito patre/& quod alii nullatenus ſed ſibi citius primus locus
uenturus eſſet/non pp genus tantū/ſed præparationibus patratā ei dominationē eſſe/ quia plures ex
ducibus & amicis ſecū haberet/qui cūcta pro ſe pati uel facere eſſent parati.Hæc cum herodes audi
ſet totus in furore metuq; tractus/ea quæ ad contumeliam dicta cognouit moleſte tulit. Aliā uero ſu/
ſpitionē periculoſam ſuſcepit.Vnde ex utriſq; incitatus timebat/ne pro ueritate conflata fuiſſet in
eum coniuratio fortior priore/& cuſtodias undiq; cōmuniens/ſecrete quæſtionē fecit. Speculatores
autem eis de quibus ſuſpicabatur oppoſuit/& dū in opinione uel odio cūctos haberet/arbitrium pro
tutela concipiens/multū contra inſontes acerbus factus eſt.Sed magis ac magis ualidi uidebant ei
& terribiles. quos non frequenter nominabat/propter inſolitam conuerſationem/& ſi forte uocaſſet
ſtatim de interitu ſuo ſecuri non erant.Poſtea uero omnes propinqui dum nihil habuiſſent firmum
ad ſpem ſuæ ſalutis/contra ſe conuerſi exiſtimabant utile/ſiquis anticipans alium accuſaſſet/ & hoc
ſibi ſalutē poſſe conferre/ſi ſuis facinoribus alios onerarent & eo cadebant in quo cæteros inſidiabā/
tur immittere.Nā regis penitentia ne filios occideret q; non manifeſte peccaſſent interredebat/ ipſi
uero quod peius eſt non deſiſtebant ſimilia cōmittere/ſed ad pœna currebant parē/dum ulciſcerent
in eos qui prius eos accuſaſſent. Talis ergo dū fuiſſet in aula turbatio/multis amicis rex palatiū inter
dixit.Quam interdictionē maxime conſtituit his/qui fidutiā potiorē habebant.Siquidem Andro//
machum & Gemellū uiros ab initio amiciſſimos/qui multū in republica eius legationibus & conſi/
liis domeſticis profuerunt/eiuſq; filios docuerant/& qui præ filiis primū fiduciæ locū haberent recu/
ſauit ſuſcipere. Andromachū quidē/q; filius eius Demetrius amicus Alexandri eſſet/Gemellū uero
fidelem illi ſciens/quia & in conuiuiis & in ſtudiis romæ cū ipſo degebat.Quos honeſte quidem ex/
pulit ne indecens aliquid contra uiros nobiliſſimos conſtituere uideret/ſed caute agens fiduciam eo
rum cū honore amputauit/ne per potentiā aliquid in eū cōmitterent.Horū autē omniū malorū au//
ctor erat antipater/qui patris in conſtantiā intellexerat/cū iam dudū ei cōſediſſet.Vnde magis ſuade
re uidebatur/ut auferetur unuſquiſq; potentiū.Tunc ergo rex Andromacho cū cæteris expulſo de
colloquio uel fiducia/reliquos fideliſſimos Alexandri cum tormētis interrogabat/ut ſiquid cōtra ſe
conflatum ſcirent edicerēt.Et quidem moriebantur dum non haberent quod dicerent.Ille uero con/
ſumebatur/quia tales quales exiſtimabat nō inueniebat.Callidus autem antipater/ q; ex ueritate ad
conſtantiam & fidem deducere non ualebat/plus incitabat requirendo a pluribus latentem coniura
tionem.Proinde cū aliqui ex pluribis retuliſſent/q; cognoſcerent adoleſcentē cū laudaret corporis
ſui magnitudo uel ſagittandi pitia/cūq; alia quæ ad uirtutē ſuper oēs haberet/hæc ſibi dixiſſe potius
bona naturæ officere/dum pater inuideret/& iccirco ambulando cū eo ſeſe humiliare/ne longior ap
pareret/in uenationibus uero cū ſagittarent illo præſente non recte,iaculari ,ppter genitoris inuidiā
quam de gloria ſua haberet.Cūq; uerbum ſcrutaretur/& remiſſio pœnarum corporis interueniſſet/
addebat q; fratrē Ariſtobulū conſcium haberet/ut in uenatione patrem perimentes/ad romam con/
fugerent/regnūq; peterent/repertas uero & litteras adoleſcētis ad fratrē Ariſtobulū/in quibus patrē
accuſabat non iuſte feciſſe/dum terram tribuiſſet antipatro ducentorū talentorū reditus.Quibus di/
ctis putauit Herodes uerum exiſtere/quod de filiis ſuſpicabatur/& ſtatim apprehendēs Alexandrū
ligauit.Deinde uero remiſit ſuam attrocitatem/dum nec quæ audiſſet crederet/& æſtimaret nihil di
gnum pro inſidiis ex his conflatum apparuiſſe/ſed quærela eſſet uel iuuenilis temeritas/& q; eū ma/
nifeſte interficientes romæ confugerent/non ueriſimile uidebatur.Et maius aliquod ſperans inuenire
iniquitatis filii ſignum dicebat non ſibi placare temerarie filium colligaſſe. Torquens autem amicos
nobiliſſimos Alexandri non paucos/nihil penitus de quibus ſuſpicabatur confeſſos inuenit. Cunq;
in hoc multus apparatus exiſteret/& terrore uel turba palacium plenum eſſet/unus quidam iuuenis
ut in neceſſitates peruenit/romam dixit tranſmiſiſſe Alexandrū & petiſſe/ut citius euocaretur a cæ/
ſare/habere ſe manifeſte cauſam ſuggere contra patrem q; regem parthorum mitridatum contra ro
manos ſibi reconciliaſſet/addens quia uenenum etiam Alexander in Aſchalonæ ei paraſſet. Tum
Herodes hæc audiens/& credens q; ſolacium temeritatis inueniſſet ſtatim de ueneno præcepit inqui
ri quod tamen nullatenus potuit inuenire.Magnitudinem ergo malorum Alexander uolens confir/
mare/negare quidem diſtulit incitando temeritatem patris ad multo maiora delicta/ forſan autem
& per hoc amputare nolens fœlicitatem eius quam in accuſationibus credendis habebat/tamen nul
latenus obtinuit/dum omne regnum cōcutere uoluiſſet.Siquidem litteras in quattuor libris deſtina
uit dicens/q; non oporteret torqueri quēquā/nec ulterius hoc procedere/ quia reuera inſidiæ facta
eſſent/in quas coniuraſſe feroram uel fideliſſimos amicos eius aſſerebat/ſalomē autē noctu ſuper ſe/
ingreſſam/& cum inuito concubuiſſe/cunctoſq; ſimul illic contra eū iure uenturos/ q̄tenus eum oc;

cidentes

cidentes/perficerent/quod ſemper inexpectatione meditaſſent. Inter hos etiam Ptolomæus & ſapi-
nius fideliſſimi regis accuſantur. Nam nihil aliud uidebatur/quam ſi rabies quædam incidiſſet belua
rum more/aut amiciſſimi cõtra ſe armarẽtur. Iocirco nec ſatiſfactio ueritatis habebatur ſed indiſcre/
te perditiones pronunciabantur. Cunq; aliquibus uincula/& aliis mortes/aliis uero inſperatos dolo-
res infligeret/turpiter regnum a priore fœlicitate dehoneſtatum eſt. Et ſæuiſſima erat Herodi uita/
dum turbatus nemini crederet/magnumque expectationis tormentum haberet/quod ſæpius ſu
peruenturum ſibi filium crederet. Itaque noctu uel die turbatus/in furorem & inſaniam pœnæ
lapſus eſt.

Vt Archelaus rex Cappadociæ reconciliauit Alexãdrũ patri/& ipſe ad cappadociã Herodes au/
tem Romam profectus eſt. Cap. XIII.

ARchelaus autem rex cappadociæ/cũ hæc de herode audiſſet/territus pro filia/uel de ado
leſcente contriſtatus/pro tantis amici turbationibus in iudæam uenit. nec in cõtentu quæ
contigerat ponens diligenter prius cuncta percunctatus eſt/nec tamen in aliquo quaſi
culpans Herodem/q; temerarie feciſſet aggreſſus/uerens ne pro reconciliatione ad furo
rem eum perduceret/ſed alium ordinem tenens emendare quæ acciderant cœpit. Nam iuueni inter
minabatur/Herodem autẽ mitẽ dicebat/dum nihil temerarie feciſſet/matrimonium quoq; filiæ ſol-
uere promittens/& nec ipſi parcere/ſi in aliquo reperta illi conſcia nõ indicaſſet. Cum talem præter
expectationem Herodes Archelaũ uidiſſet/& quia plus ipſo furorẽ ſuum demonſtraſſet/rex muta-
tus ad iracundia ſua/dum putaret iuſte acta quæ feciſſet/paulatim ad patris affectũ rediit. Miſericor
dia ergo inter utroſq; apparuit/cũ aliqui pro iuuene ſatiſfeciſſent/& Herodes ab ira mutaretur. Tum
Archelaum ſimiliter increpantem attendens/petit ne nuptias ſolueret quod minatus eſſet/quia q̃is
parum ire adhuc habebat in his quæ iuuenis cõmiſerat/Archelaus tamen ut modeſtiorem eum face
ret/criminationes in amicos referebat/dicens illorum eſſe quod iuuenem malignitate ſua corrumpe/
rent/fratremq; regis in ſuſpitionem mittebat. Nam dum Herodes iram contra ferorã habuiſſet/& fe
rora indigeret regis reconciliatione/ſimulq; credens/quam eum Archelaus flectere potuiſſet/acceſ-
ſit ad eũ cũ ueſte nigra petens/ut fratrẽ pro eo peteret. Quẽ Archelaus nec ſpreuit/nec confeſtim ſe
Herodi ſuadere poſſe promiſit/immo hortatus eſt ad regẽ eũ accedere/& ſupplicando cõfiteri ſe om
nium malorum auctorem extitiſſe/quia prodeſſent hæc ad eius indignationem mitigandam pluſq̃
ſua ſuggeſtio. His flexus ferora quæ inter ſe ambo cõſtituerant/præter ſpẽ adoleſcentis accuſationes
abſoluit. Cũq; & ferorã Archelaus reconciliaſſet/ad cappadociam reuertitur/gratus tanq̃ nemo al-
ter illo tempore factus Herodi. Quapropter & muneribus eum munificentiſſimis ornauit præomni
bus magnifice/& inter neceſſarios amiciſſimũ arbitratus eſt. Cõſtituit & romã proficiſci quomodo
de his cæſaris ſcripta ſuſceperat. Et uſq; Antiochiam eis ſimul euntibus ſyriæ procuratorẽ ticiũ ini-
micum Archelai/ei Herodes amicũ fecit. Cũq; romæ fuiſſet/& inde reuertitur/factũ eſt bellũ inter ip
ſum & arabas/ex huiuſmodi cauſa. Qui traconem alias traconitidẽ habitant regionẽ/quam Cæſar a
Zenodoro tollens/Herodis prouinciæ addidit/latrocinandi licentiam non habebant ſed agrum co-
lere/uel ſub quiete uiuere cogebantur/quod illis minime commodum erat/multaq; Herodi gloria p
hac diligentia ſua ſurrexerat.

Diceſſio habitantiũ tracone a regno herodis & uaſtatio p duces eius/& de trãſfugis q de tracone
puincia ad arabiã receſſerũt/quos recepit ſylleus procurator regis arabiæ. Cap. XIIII.

IGitur quãdo nauigauit romæ/ut filiũ Alexandrũ accuſans/cæſari antipatrũ cõmendaret/
fama uulgauit mortuũ eũ eſſe. Qua comperta traconitide habitantes ſubtrahentes ſe ab
eius principatu/rurſuſq; ad ſolitum reuerſi morẽ finitimos agros depopulabantur/cõtra
quos egreſſi procuratores regis/oẽs domuerũt. E quibus q̃draginta principes latronũ cũ
cognatione ſua a tracone prouincia ad arabiam receſſerunt/ſylleo ſuſcipiente eos/pro cauſa ire quã
habebat/negatis nuptiis Salomæ. Quibus cũ locũ munitũ dediſſet/illi non tantũ iudæã ſed & inferio
rem ſyriam deprædabantur/refugia ſibi præſtante ſylleo.

Qualiter Herodes a Roma reuerſus in arabam tranſfugas poſtulabat/quos cũ non obtinuiſſet ex
ercitum contra eos produxit/arabas quoq; debellauit. Cap. XV.

HErodes autẽ roma reuertẽs/comperit plurima regni ſui a latrõibus male tractata/nec poſ
ſe duces ſuos latrones cõpræhẽdere nec habere qualiter tutelã ſuã munirẽt/illis arabũ pa-
trociniis fultis. Cũq; grauiter ferret/ipſe traconẽ pœniẽs familiares eorũ petit. Vnde illi
potius ad iracundiã incitati legẽq; habentes ut in eos uindicarẽt/qui familiares eorũ occi
diſſent/cunctã herodis terrã uexabãt/& deprædabant. Ille uero referebat hæc Cæſaris ducibus ſatur
nino & uolũnio/nolẽs latrones ad pœnã petere. Nã illi fortiores & plures facti/oſa pturbabant/affli
gẽdo regis Herodis prouinciã/& uillas deprædando/& captos homines interemendo/ut bello ſimi-
lis eſſet uiolentia quam faciebant nam iam plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem
petebat/& debitum quod per Syllcum mutuaſſent Obado alias Ouado talenta quingenta/iam

conſtituto

conſtituto die tranſacto/in quo ſtatutum fuerat pecunias reddi. Sylleus aũt obadũ alias ouadum de/ſpiciens/dum ipſe gubernaret/ latrones quidẽ deneganit per arabiã eſſe/de pecuniis uero differebat. Quapropter cognitiones corã ſaturnino uel uolũnio procuratoribus ſyriæ cõmittebantur. Qui ſtatuerunt intra triceſimũ diem Herodẽ pecunias debere recipere/& eos qui de utroq; regno confugiſſent inuicem reddere. Et apud Herodẽ quidẽ arabũ nullus pœnitus eſt nec p affectionẽ/nec alio modo tentus. Arabes aũt paſſi ſunt latrones apud ſe teneri. Cũq; conſtitutus dies trãſiſſet/nec ſylleus de quo ſtatuerat aliquid compoſuiſſet/romã aſcendit. Redditionem uero pecuniarum uel latronũ Herodes exequebaẽ. Cum ſaturninus & uolũnius præcepiſſet in deuotos perſequi/exercitum aſſumẽs herodes/arabiã ingreſſus/tribus diebus ſeptem manſiones fecit. Cũq; prope caſtellum ubi latrones erãt peruenisſet/cœpit quidem omnes eos inſidiis/euertit uero caſtellum quod repta uocabatur cũ nemine pœnitus leſiſſet. Itaq; arabis ad auxilium uenientibus cũ nacebo duce pugna cõmittitur/in qua pauci quidem Herodis nacebus autem dux arabum cũ uigintiquinq; ſuis ceciderunt/reliqui uero ad fugam conuerſi receduntPuniens autem horum rex tria milia circa traconẽ idumerorũ locauit exercitum/& latrones ibi conſtitutos arcebat/& de his ducibus circa fœnicem exiſtentibus mandauit demonſtrando/quia nihil amplius in indeuotos executus arabas quẽ oportebat egiſſet. Quæ illi quidem requirentes/ inueniebant nequaquã mendaciũ eſſe.

Quemadmodum Sylleus accuſauit coram cæſare Herodem de incurſione quam in arabia fecerat & q; indignatus Cæſar dura uel grauia reſcripſit ei/ quare Herodes placare uolens cæſarem/ miſit romam Nicolaum damaſcenum. Cap. XVI.

NVncii uero Sylleo cum romæ geſta indicaſſent/& magis ſingula exaggeraſſent & ille in aula permanerent tunc inter cæſaris amicos ſtatim hæc audiẽs/mutata nigra neſte ad eũ ingreſſus/ſuggeſſit q; bello cuncta arabia conflicta/totumq; regnũ commotũ ab Herodis exercitu fuiſſet/& lachrymis fuſis/quingẽtos quidẽ cum duobus milibus/arabũ primates periſſe dicebat/interfectũ auteẽ & ducẽ eorũ nacebũ propinquũ & affinẽ ſibi/diuitias autẽ reptis caſtello conſtitutas depredaſſe/dũ pro egritudine contentus obadus alias ouados ei non ſufficiſſet occurrere quia nec ipſe nec exercitus arabũ interfuiſſet. Talia ſylleo dicente/& inuidioſe inſuper addente/q; nec ipſe rediret ad prouinciã/niſi crederet/quia cæſar de pace oium cogitaret/neq; ſi præſens fuiſſet cõmodum eſſet cum Herode bellũ cõmittere/his dictis cæſar irritatus/ præſentes hærodis hoies pcontatus eſt/qui tunc a ſyria ueniſſent ſi exercitũ Herodes ad Arabiã deduxiſſet. Qui cũ ei hoc dicere cõpellerentur nec cauſam facti ſuggererẽt ira cæſar cõmotus ſcripſit Herodi cũcta quidem grauia/ſumma uero epiſtolæ huius erat. Olim amico nunc uero ſubiecto. Scripſit aũt de his ſylleus arabis. Qui releuati neq; latrones ad ſe fugientes reddiderunt nec pecunias reſtituerunt/ſed etiã & paſcua quæ mercede tenebãt minime ſolito reditu poſſidebant/iudæorũ rege cæſaris furore humiliato. Tunc quoq; traconitide habitantes cũ arabis aggreſſi cuſtodiã iudæorũ/affligerunt eos/nõ tantum pro ſua utilitate/ſed & memoria prioris belli/p Herodẽ ſibimet irrogati. Quæ rex ferebat pdita fiducia quam in cæſaris amicitiis habuerat/dum ſecundo legationes ſuas ſatiſfacturas pro culpis non ſuſceptas cognoſceret. Eſtuabat etiã de ſylleo/cui credebaẽ a cæſare/qui præſens romæ conabaẽ defuncto obado alias ouado rege arabũ in regnũ ſuccedere/multis cæſari promiſſis pecuniis/aliiſq; in aula potentibus. Interea obado alias ouado moriente/dinea/qui poſt arethæ dictus eſt/regnũ arripuit. Cæſar autẽ arethæ minabatur q; regnare præſumpſiſſet/priuſq; ſibi de hoc ſcriberet. Ille uero cũ donis multis Cæſari coronã aureã multorũ talentorum deſtinauit/& epiſtolã per quã ſylleũ crimi nabatur ut maliuolũ ſeruũ/& obadũ alias ouadũ ueniẽs eius peremptum/uxoreſq; arabũ ab eo adulteratas dũ cauſas reipublicæ rege uiuente gubernaret/immo & ere elieno ſibi uellet p pecunias principatũ acquirere. Quibus nullatenus animo cæſar intẽdens/remiſit dona. Arabia uero uel iudæa pluribus malis affligebaẽ/dũ regũ unus quidẽ quia nec dũ firmũ imperiũ habebat prædatores nullateranus prohiberet/Herodes autem iratũ cæſarẽ pro ſua uindicta uidens/omnes illorũ iniquitates portare cogebaẽ. Deinde tantis circũ inſtantibus malis/iudicauit iterũ romã tranſmittere/ſi poſſet mediocriter p amicos cæſarẽ placare. Direxit autẽ Nicolaũ damaſcenũ. Domus aũt eius uel filii ſui multo peius illo tpe erãt diſpoſiti/& licet ſine ſuſpitiõe nũq; fuiſſet/malũ tñ ex hmõi cauſa ꝓualuit.

Criminationes euricleri lacedæmonis cõtra filios ad patrẽ Herodẽ/& quia ligaſſet eos pater/& ad cæſarem ſcripſiſſet. Cap. XVII.

MAcedonius euricles/nobilis domi/malus autẽ aio luxorioſuſq; ad herodem ueniens/multis donis eius fauorẽ cõparauit/ut inter neceſſarios amicos eius deputaretur. Qui manẽs apud antipatrũ/aditum uel conſuetudinẽ cũ alexandro habebat. Nam archelai cappadoci ſeſe dicebat hoſpitem/& ideo per glaphirã ualde honorabat eum/cunctiſq; blandiebatur. Semper autem dicta uel facta notabat/ut exinde poſſet accuſationibus conſertis gratias Hero/

dis conquirere

dis conquirere unde ſinguli exiſtimabant multũ ſibi fidelẽ exiſtere. Quapropter Alexander ut adoleſcens & dolens de his quæ paſſus fuiſſet, narrauit, quã pater alienatus fuiſſet, & mater ſua interfecta ab eo periſſet, antipatrũ autẽ ſibi præpoſuiſſet, & quẽadmodum ille intolerabilia de eo patri dixiſſet & ad odiũ illũ incitaſſet, ut nec in conuiuiis eum, nec conuentu dignaret adeſſe. Cũ uero talia dolens defluiſſet, ſtatim euricles antipatro oĩa nunciauit dicens. Nõ pro mea utilitate tibi hæc nuncio, ſed tu is iam uictus honoribus & rei magnitudine præcipio cauere Alexandrum. Nam hæc non ſine dolore dicens, ineſſe ſuis uerbis audaciam demonſtrabat. Igitur antipater cũ eum ſibi fidelẽ eſſe exiſtimaſſet, magnas ei donationes optulit, & deinde flectit herodi eadẽ explanare. Qui non ſicut ab alexandro audiuerat intimauit, ſed uerbis ſuis aliquã ueritatem accuſationi addens aĩum regis immutabili odio filiorũ cõplenit. Quia a rege donationẽ qnquaginta talentorum accipiens ad archelaum regẽ cappadociæ profectus Alexandrũ modeſtũ, uel bonum referebat, multũq; laboraſſe, quatenus eum recõciliaret pater. Quapropter ab illo quoq; multa dona ſuſcipiẽs receſſit. Qui nec in lacedæmonia talia facere deſiſtens, multis iniquitatibus immerſus, patria priuatus exceſſit. Rex autẽ iudæorũ non ſicut prius contra Alexandrum uel Ariſtobulum tantũmodo accuſationes audiebat, ſed & ſi nullus aliquid ei nunciaſſet ipſe perſcrutabat licentiãq; dedit uolentibus quiddã contra eos refere. Tum uero cuaredũ quendã licet uellet tamen non libẽter accuſantẽ audiuit, quia & ipſum ut cõſcium abhorrebat. Superuenit autẽ contra adoleſcentes aliquid peius, dũ oẽs præmiorum promiſſione dicerent aliquid acerbũ contra hos nunciare, & tanq; pro ſalute regis dicentes, etiã falſa ſuggerebãt. Duo enĩ fuerunt Herodi fortitudine uel magnitudine corporis præcellentes, iocundus & tyrannus noĩe. Qui cum offendiſſent regem expulſi, Alexandrum ſecuti in exercitationibus ab eo honorabantur, pecuniaſq; & donationes accipiebãt. Quoꝝ ſtatim rex in ſuſpitione ductus, torquebat eos. Qui cũ multo tpe ſuſtentaſſent, poſt uicti, dicebant q; eis ſuaſiſſet Alexander Herodẽ in uenatione feras ſequentẽ ab æquo deiicere, ut ita facile eum ſuis perfoderent. Quod olim ei cõtigebat. Demonſtrauerunt etiã aurum in oppido celatũ, & præpoſitũ uenationis conuincebant q; ſibi tela regalia Alexandri iuſſionibus dediſſet. Poſt hæc princeps cuſtodiæ Alexandri oppidi apprehenſus torquebat, quaſi uellet ſuſcipere cuſtodiam adoleſcentiũ, & præbere eis in caſtello poſitas regales pecunias. Et ille quidẽ nihil tale confeſſus eſt, filius uero eius iſta facta fuiſſet dicebat, litteraſq; porrexit, quaſi manu Alexandri factas, quæ ita continebant. Cũ dei auxilio quæ propoſuimus oĩa cõfecta ſunt. Ergo ueniemus ad deos, ſed ſicut pmiſiſtis in caſtello nos ſuſcipite. Poſt hanc epiſtolam Herodes quidẽ de filiorũ inſidiis credidit. Alexander autẽ dyofantum inquã ſcriptorẽ imitatum ſuã manũ, & has propter antipatrum litteras aſtute ſcripſiſſe. Diofantus enim talis erat. Quapropter in huiuſmodi & aliis rebus conĩunctis interiit. Rex autẽ cum corã multitudine produxiſſet in hierichunte filios & accuſatores eorũ hos quidẽ multi manu iaculantes interemerunt. Cunq; impetũ & ſuper alexandrũ occidendũ feciſſent rex eos per Ptholomeũ & ferorã prohibuit. Cuſtodiebãtur autẽ, ne quis ad eos ingrederetur & ſpeculabantur ne quid facerẽt uel dicerẽt. Et quid amplius. Cum dãnatorũ infamia tenerent horum unus Ariſtobulus, exiſtimas ſuã ſocrũ condolere ſuis calamitatibus, & regẽ in odio habere, & tu inquit periculo pditionis coĩcas, dũ accuſata de nuptiis ſyllei, cuncta putaris prodere. Hæc autẽ illa ſtatim fratri nunciauit. Qui nullatenus ſeſe continens ligari eos & diſtractos ab inuicẽ quæ male de patre ſenſiſſent, ſcripto porrigere præcepit. Qui præceptis coacti, ſcribũt inſidias quidẽ cõtra eũ nec cogitaſſe nec inſtruxiſſe, fugã uero meditatos & hanc propter neceſſitatẽ, dũ in ſuſpitione uel difficultate uitã ſuã haberent. Eodẽ tpe cũ ab archelao de cappadocia legatus mela nomine nobiliſſimus pueniſſet, Herodes uolens erga ſe perfidiã archelai manifeſtã facere, uocauit Alexandrum ſicut in uitulis erat, & rurſus conſuluit de fuga qualiter, & ubi ſtatuiſſet diſcedere, cũ Alexander ad Archelaũ dixiſſet, & ab eo pmiſſum ſibi fuiſſe, ut romæ deſtinaret, nihil uero aliud neq; importunũ, aut acerbum in patrẽ cogitaſſe nec ea quæ per malinolentiã aduerſariorũ conficta eſſent uera exiſtere, ac uelle ſi adhuc tyrãnus uideret, ut quæſtione cautiore facta, ueritas appareret, ſed hunc citius periſſe, antipatro per amicos populũ incitante. Cum talia retuliſſet iuſſit melam cũ Alexandro ſimul ad Glafiram duci ut interrogaretur, ſiquid ea cognouiſſet de inſidiis in Herodem conſtructis. Qui cum uenirent, ſtatim Glafira ligatũ Alexãdrum uidens, caput ſuũ percuſſit, & ſtupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem adoleſcẽtis & præſentium lachrymæ, & ſpectaculum dolore plenum, nec diu potuerunt interrogare uel reſpondere. Dein multo poſt Ptolomæo qui iuſſus erat eos perducere interrogante Glafirã, ſiquid de his quæ fiebant cognoſceret, Alexander reſpondit. Quid meum hæc ignoraret quæ anima mea plus mihi diligitur, dum & communes filios haberemus. At illa clamauit, q; nihil cognoſceret importunum, ſi tamen aliquid ſaluti eius prodeſſet non recuſaret etiam mentiendo cõfiteri. Alexander autẽ nihil impiũ ingt, nec quod pater ſuſpicabat, quia nullatenus hoc ipſe cogitaui. Tu uero mulier qd aliud ſcis, niſi q; archelaũ fugere deliberauimus, & exinde romã aſcendere. Eadẽ & illa confeſſa eſt. Herodes autem in archelaum de perfidia ſuſpitionem habuit deditq; olympho

& uolumnio

& uolúnio litteras/præcipiens eas trãſmittẽdo per Eleuſiam ciuitatẽ ciliciæ archelao traderẽ culpás eũ q̃ inſidiarũ participes cũ filiis ſuis eſſet/& exinde romã nauigarẽt/ubi ſi Nicolaũ inuenirent aliqd profeciſſe/ne Cæſar in eadẽ difficultate permaneret/darent litteras uel argumẽta/quæ cõtra iuuenes cõſtructa deſtinauerat. Archelaus aũt litteras accipiẽs/ſuſcipere ſe quidẽ adoleſcẽtes cõfeſſus eſt/ qa prodeſſet eis uel patri/ne qd per eius diſcordiã eueniret/ad Cæſarẽ autẽ tranſmittere/uel aliud perfi/dum cõtra illũ agere/nihil adoleſcẽtibus pœnitus promiſiſſe. Legati uero cũ hæc audiſſẽt/& romã p ueniſſent/litteras porrexerunt/quia cæſarẽ placatũ inuenerunt. Nã de legatione Nicolai taliter euẽ// nit/ut hic ad aulã aſcẽdit/primũ quidẽ non pro quo uenerat/ſed ſylleum accuſare deliberauit. Quod multi intelligentes/Nicolaũ adeũtes/iniquitates oẽs ſyllei nunciabant/& q̃ multos obadi alias ouadi peremiſſet. Quorum indicia manifeſta ex litteris eius demonſtrabantur.

Vt per Nicolaum accuſatione liberatus Herodes eſt apud cæſarem/Sylleus autem accuſator He/rodis morti adiudicatus eſt. Cap. XVIII.

NIcolaus fœlicitatẽ quendã ſibi exiſtimans oblatã/moliebat̃ p accuſationẽ ſyllei cæſarem Herodi reconciliare. Sciebat enim/qa ſi uellet ſatiſfacere de factis eius non permitteret̃ ſi uero ſylleũ accuſaret/tẽpus pro Herodi dicendi poſſet inuenire. Conſtituto ergo die ni colaus præſentibus legatis arethæ accuſabat ſylleũ & cum cæteris addebat regis multo/rumq; arabũ ſimul interitũ/& pecunias quas mutuas accepiſſet pro nullo reipublicæ commodo/nec non & adulteria/nõ tantum per arabiam/ſed ẽt romanarũ mulierũ. Addebat aũt/quod acerbius con citaret regis aĩum/nihil uerũ docuiſſe de factis herodis. Cũq; ad hunc locum pueniſſet/cæſar quidem interrogauit/ſi Herodes exercitũ contra arabiã non duxiſſet/nec duo milia quingẽtos occidiſſet/nec captiuos traxiſſet/prouinciãq; deuaſtaſſet. Ad quẽ Nicolaus reſpondit/pro his magis ſe uelle ſugge/rere/q̃ nihil/aut multo minus ut audierat factũ fuiſſet. Sed tu inquit ut iuſtus hæc attrociter eſtima/// ſti. Quod cũ præter opinionẽ cæſar audiſſet/& iuſſiſſet ut diceret/Nicolaus ſatiſfaciendo/quingento rũ talentorũ conſcriptionẽ ꝓduxit. In qua cautũ fuerat/licere herodi conſtituto die tranſacto pecuni/iſq; nõ redditis totã arabiã inuadere. Introductã uero per prouinciã militiã nõ expeditionẽ dicebat/ ſed multitudinẽ ſuas pecunias uolentẽ exigere nec conſtituto die/ſed multo poſt introductã. De qua re cũ ſæpius quidẽ ſaturninũ & uolúnium procuratores ſyriæ interpellaſſet/deinde corã illis in beri// tho cũ ſylleus p tuã fortunã iuraſſet/intra triceſimũ diẽ pecunias ſe præbere necnõ & eos q a regno Herodis trãſfugiſſent/nihil horũ eo faciente/rurſus ad procuratores herodes peruenit. Cui cũ præ// cepiſſent pignora ſumere/ſtatim ꝓuinciã cũ ſuis ingreſſus q̃ iſti bellũ dicit ad inuidiã ꝓcurato; tuo/rũ qui hoc fieri denunciauerũt ſecundũ conſcriptionũ ſtatuta. Iſte uero inquit nõ tantũ deos/ſed & tu um numen piurans decepit/Reſtat mihi tã de captiuis diſſerere. Latrones traconẽ habitantes/ qua// draginta primũ/deinde multi tormẽta factorũ timentes/refugiũ ſibi fecerunt arabiã/quos ſylleus cũ ſuſcepiſſet/contra oẽs hoies uaſtabat terrã/quã eis habitandã/& lucra latrocinii cũ eis ꝓtiebat̃. Spo/pondit aũt per eadẽ ſacramẽta & eos reddere/die quo promiſerat ſe debitũ ſoluturũ. Quid ergo? Po teſtne monſtrare in præſenti quẽq̃ aliũ ex arabũ prouincia quã hos abſtractos quos refero/ nec cun/ctos ut ait/ſed qui nequaq̃ latere potuerũt. Ita ergo calumnia de captiuitate declarata/ maximũ cæ/ſar intellige mendaciũ/& falſitatẽ ad tuã excitandã irã ab iſto confictã. Nã cũ ingreſſus arabiam no ſter exercitus fuiſſet/& unus uel alter de ſociis herodis cõciditet/coactus reſiſtere nacebũ ducẽ eorũ cũ uiginti quinq; proſtrauit. Quorũ pro uno quoq; centũ iſte referens/ duo milia quingentos periſſe dixit. Hac oratione cæſar permotus/& an ſylleũ cõuerſus/furore plenus/interrogauit ouanti arabum periſſent. Qui cõturbatus/erraſſe ſe dixit. Deinde pacta debiti legũtur/litteræq; imperatorũ & c iui tatũ quæ latrocinia criminabant̃. Mutatus ergo cæſar/ſylleũ quidẽ mortis ſententia dãnauit/Herodi uero reconciliat̃/ ſatiſfaciens q̃ ex falſa criminatione atrociter ei ſcripſiſſet. Nã ita ſylleo reſpondiſ/ſe phibet̃. Quis eſt iſte/qui me impulit mendoſã ſuggeſtionem uirũ mihi amicũ offendere. Sylleus qdem pecunias creditoribus redditurus & poſt puniendus deſtinatur. Cæſar autẽ adhuc iraſcebatur arethe/quia principatũ nõ ſuis præceptis/ſed propria ꝓſumptione cœpiſſet. Cogitabat ergo & ara/biam Herodi tradere ſed impedierũt litteræ quas rex miſerat per olymphiũ & nolumniũ. Qui cũ cæ ſarem audiſſent placatũ/ſtatim præcepto herodis litteras uel probationes quas de filiis miſerat por/rexerunt. Quas cũ cæſar legiſſet/principatũ alium addere ſeni & male ſentiendi de filiis non æſtima uit. Videns ergo legatos arethæ & improperans q̃ temerare niſus eſſet nõ ab ſe regnũ accipere/ do na ſuſcepit/& principatum ei furmauit.

Qualiter cæſare ptãtẽ ꝓbente/cõcilio in beritbo habito accuſauit filios herodes. Ca. XIX.

HErodi uero ſcripſit q̃ placatus ei fuiſſet & de filiis eius contriſtaret̃/ præcipiens ut ſiquid acerbũ contra eũ præſumpſiſſent/ꝓſequeretur tanq̃ in patris prænaricatores/ nam hmõi ptãtem ei dedit/ſi uero fugã tantummodo cogitaſſent/ut improperans mitigaret eos/ ne aliquid crudele peragerent. Admonuit uero/ut concilio in beritho cõgregato/quo multi

romani

romani habitant/& simul imperatoribus syriæ & archelao rege cappadociæ/quantosq; alios existi/maret amicitiis eius uel honoribus clarissimos/eorum sententiis quod oporteret impleretur. Herodes autem cum litteræ uenissent/lætus pro reconciliatione/& q; sibi potestas sup filios fuisset cõcessa sta tim accersiit cunctos a cæsare constitutos ad concilium/quem præter archelaũ/quem propter offen/sam noluit interesse/nequid uoluntati suæ impediret. Cunq; in beritho imperatores & alii conueni/ssent/filios non permisit ad concilium accedere/sed in uilla quadam sydoniorum palestum nomine iu xta ciuitatẽ reliquit/ut uocati ad concilium præsentarentur. Solus autẽ ingressus. cl. uiris considenti/i bus/accusabat filios/& causa quidem non erat accerba/quãtũ ad ueritatis/indicia/multũ uero dissi/milis patris filios criminantis. Nam uiolenter perorabat/& approbatione causa turbabatur & ma/ximi furoris uel ferocitatis signa mõstrabat. Defendebat ẽt tanq; uera quæ in odio filiorum dicta fue/rant/& quæ ipse contra filios scripserat legebat in quibus insidiarum nulla cõscriptio fuit tantũ uero q; fugere cogitassent & derogationes quædam/& obprobria propter odium quod in eos habebat. Quæ cum legisset/clamauit iurando/q; melius uita priuaret/quã talia uellet audire. Deinde cũ dixis set. q; & natura & cæsare concedente potestatem haberet/addidit & patriam legem sibi præcipere/ si quando parentes filios accusarent/& super capita eorũ manus suas imponerẽt/necesse populos cir cunstantes eos lapidare & huiusmodi morte perimere/quam legem ipsam paratam in patria quidẽ uel in regno facere uoluisset/sed expectare illorũ iudicia/cognitores autẽ inuenisse eos in manifestis filiorũ & non paruis criminibus/ut tempus habentes dignũ nullatenus deberẽt negligere/ne alius ta/lia prouenirent. Cũ hæc rex itaq; dixisset nec adolescentes ad satisfactionẽ transissent/uidentes iudi/ces q; modestiam uel reconciliationem minime assumeret rex/potestatẽ ei confirmauerunt. Et pri/mus quidem saturninus/uir consularis/& in dignitatibus clarissimus/mitte sententiam protulit di/cens. Damno filios Herodis interfici uero non iustũ arbitror/quia & ipse filios habeo/& regem puto sic uelle q; uis infœlices filios se habere consentiat. Post quẽ saturnini filii tres qui eius erant ligati/sen tentiã eãdẽ cũ patre protulerũt. Volumnius autẽ ecõtra morte puniendos filios herodis respondit/ita circa patrẽ iniquos inuẽtos. Eadẽ cũ plures dixissent/ut nihil ambiguũ esset quo minus intelligeretur morte dãnatos adolescentes/statim Herodes ad tyrũ uenit/ducens miseros adolescẽtes. Cũq; nicola us ad eũ roma delatus eẽt/& prius ipse sententias in beritho de filiis pronunciatas audisset/herodes cõsu lu t qd amici eius de hoc romæ deliberassent. Ille ait. Quod & mihi uidet/scilicet impia esse q; illi de te/ senserãt/oportere uero legatos & custoditos cohercere/& si qd tibi aliud uisum fuerit. Prouide tñ ne plus ira cũdia quã modestia usus esse uidearis. Nã minime dimitti soluros puto/ne talia cõmittant quæ nullatenus possent corrigi. Multi etiam tuorũ amicorũ eadẽ romæ deliberauerunt. Herodes autẽ eũ tacuisset mestitia tentus/post iussit nicolaũ secũ nauigare. Moxq; ut ad cæsareã delatus est/ rumor a populo de filiis eius euolabat/cunctis sustinẽtibus ubi causa euenirent. Dũ sic periclitarentẽ & dolo/ribus eorũ cõdolerẽt dicere aliqd palã/aut dicẽtẽ audire sine piculo nõ erat. Vnde misericordiã cũ dolore cõclusam sine uoce cõprimebãt. Vnus aũt miles nomine tyro/cũ filio suo equeno uel amico alexãdri/cũcta q; alii timore tacita dolebant cũ libertate loquebat/& sæpius clamabat inter multitu/dinẽ dicẽs/q; periisset ueritas/q; iustitia ab hominibus recessisset. Vigent inqt mẽdacia uel malignitas tẽcam; nebulã humanis negociis intulerunt/ut maxime calamitates uel miseria p nihilo iudicentẽ. Cũ talia sæpius exclamasset/licet non sine discrimine/ueritas tamẽ oẽs mouebat. Qui propter singu li timentes se occultabant/sed hæc illũ dicentẽ libenter audiebãt. Qui cũ regem perisset/ut solus soli q; præ utilet edicere/cõcessum q; ei nõ fuisset/nõ possum inqt rex cõtinere pro tali dolore fiduciã uel audaciã meam necessariam quidem tibi & cõmodam/si quid utile uellis ab ea suscipere/ meæ uero tutelæ contrariã. Deinde subsecutus ait. Quo tua mens sagacissima recessit/aut cur superabundãs sa/pientia sensu mutatur/quo plures uel maximos acquisti triumphos. Quid est q; cognati uel ami/ci remorantur petitionibus tuam flectere pietatẽ/quos tibi minime iudico esse cognatos uel amicos. Si desperet tale scelus in tuo beatissimo fieri principatu. Tu uero nõ præuides quid eueniat si duos adolescentes ab uxore tibi regia creatos: & in omni summitate uirtutis præcellentes occidis/teq; so/lum in senectute relinquis/cũ uno filio male uitam tuam disponente/ & cum cognatis quos toties iam morte damnasti. Nonne cogitas/q; multitudo tacens crudelitatem tuam conspicit & odit/exer/citus quoque cunctus & primatus eius misericordiã qdẽ de infœlicibus o diũ uero in te hæc facientes concupiuit. Cum hæc rex in initio non libenter audisset. & cõmouissent eum uerba tyronis/per quæ manifeste fa miliarium pfidiam exprobrauerat/paulatim mẽsa & militari fiducia usus tyro cõcidit/ & turbatione cõpleuit herodẽ. Qui cũ magis increpari q; admoneri se putasset/& quia milites eum abhorrerent/& primatus eorũ insignarentur/præcepit nominatos cunctos cum tyrone ligatos in cu/stodia detineri. Cum hoc factũ fuisset/ & triphon quidam tonsor regis inuenta occasiõe regẽ adisset/ ait. Seruatum mihi tyro sæpius dicens/ut regem tõsens/guttur eius inciderem nam inter primos apud alexandrum poteris esse/magnasq; donationes ab eo accipere. Quæ cũ dixisset/eũ rex cõprehend

præcepit

præcepit/& tormentis tyronē/& eius filiū/atq; tonsorē subdi. Cūq; tyro ita cōsisteret/uidēs filius patrem suū crudeliter laceratū/nec habentem spē salutis/futurumq; sibi iudicium ex tormētis paratum intelligens/se inquit ueritatem nunciare/si uerbo confirmaret tormenta patris & sua remittere. Cūq; rex fidem dedisset. dixit sibi constituisse tyronē manu sua regem adire & occidere si copia daretur ut solum eum inueniret multaq; pati quatenus Alexandro præstaret. Quæ cum ille dixisset/ patrem a necessitate soluit. Incertum autem est/utrum hæc ueritate an necessitate retulerit/ut aliquod perfugium in præsentibus malis inueniret.

Mors iuuenum & sepultura corporum eorum in Alexandrio. Cap. XX.

HErodes autem licet deliberasset iam dudū filios interimere/tunc tamen festinauit crudelitati suæ finem imponere/& in contione producens/trecētos priores militū reos factos cū tyrone filioq; eius/& accusatore tonsore/criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit Alexander autem & Aristobolus in cæsaream tracti patræ præcipiente laqueo perimuntur. Corpora uero noctu Alexandrium ponūtur quo matris eorum pater/plures/q; cognati/uel proaui positi esse uidebantur.

Incipit Liber. xvii. antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter antipater odio habitus est ab oi gēte ꝓpter interfectionē fratrū suorū. Cap. I.

ANtipatro autē postq̄ fratrū extitit accusator/& in primis facinus extremæ impietatis & crudelitatis impulsor/haud sane pro uoto spes uitæ sequentis aperitur. Nā q̄uis amittēdi regni metu fuerat liberatus q̄ iā uidelicet illud cū fratribus se cōmunicaturū fore nō cernere oposius tamē & ambiguū regnū sibi fieri magis magisq; sentiebat. Siquidē odiū uniuersæ gētis/aduersus illū erat exortū. Fuit uero illi etiam hoc ualde contrariū. q̄ totam contristabat militiam/dum aduersam ab ea gereret protinus uoluntatem/in qua proculdubio omnia regni munimenta consistunt/& maxime quotiens gentem aut populum uniuersum nouarum rerum cupidine perturbari contingeret. Tantum etenim periculum ei fratrum procurauit interius. Verumtamen cum patre pariter participatur regnandi negocium/ non aliter quam si rex etiam ipse consisteret/amplioraq; ei negocia credebantur/& unde perire debuisset firmitatem magis fauoris inuenerat/q̄ quasi pro Herodis tutella fratrum suorum proditor extitisset & non inimicitia qua circa illos & circa patrem ipsum detinebatur. Talibus enim eum maliloquiis induxerat. Quæ omnia machinationes erant uiam constituentes qua aduersus Herodē tēderet ut antipater accusatores non haberet de his quæ patrare cogitabat/Herodes autem omni refugio nudaretur/nō habens qui sibi auxiliaret cum antipater hostis manifestus existeret. Proinde odio paterno illas fratrū insidias perpetrabat. Pulsabat autem amplius ut ab incepto nō desisteret q̄ cernebat moriente quidem Herode certe sibi principatū esse uenturum prolixius autē uiuēte multa sibi surrepturā pericula/si eius factio proderetur cuius extabat ipse compositor/& quæ sit palā fieret hostem illi patrem compellebat existere. Propter quæ ad donandum erat largus & affluens & etiam eos qui circa patrē erant lucris pulsabat in gentibus ut aduersus eum hoium odia concitarent/& maxime illos quos romæ possidebat amicos missionibus magnorum numerū sibi benuolos comparabat. Ante omnes autem saturninum qui tunc curam syriæ gerebat inducere magna spe incitabatur/ sed etiam saturnini fratrem promereri festinabat. Ad hæc sororem regis uiro inter primos apud Herodē coniunctam/suo modo utens/ad se uolebat attrahere. Erat quippe ad fingendas amicitias colloquenti/bus secum callidus & ad odium dissimulandum ualde credibilis & ad celandū semetipsum satis astutissimus. Non tamen decipe ualebat suam nutricē quæ illum iam ante abunde cognouerat/ & ab eo falli non poterat. Siquidem omnibus eius factionibus iam antea fuerat reluctata/ob morum eius improbitatem/quāuis eius filiam hēret uxorē prouidentia matris antipatri/& eius ipsius instantia illā suscipiens/quæ primo fuerat Aristobuli sociata cōnubio. Nam alteram calleas filius uiri eius habebat uxorem sed nullum hoc ei tutamē erat/quo minus eius intelligeretur iniquitas. sicut nec prius cognatio quicq̄ obstiterat/quominus odibilis haberetur. Interea Salomæ festinantem syllēo arabo coniungi corporali libidine concitatam. Herodes compellit eum alexa inire connubium cooperāte quoq; illi Iulia/& persuadente Salomæ/ne illius renueret nuptias/nec inimicitiæ inter eos maturius orirentur. Iurabat quippe Herodes/nūq̄ si circa Salomæ benuolum fore/nisi coniugium alexe susciperet/& obediret Iuliæ utpote cæsaris coniugi/ad hæc etiam utilia suadenti. Interim filiam archelai regis Herodes ad suum destinat patrem/quæ fuerat Alexandro iugata/dotem etiam restituens/ut nullum inter eos certamen oriretur.

Qualiter

Qualiter Herodes rex filios Alexandri & Aristobuli filiorũ suorũ adoptans: filiam Feroræ illis desponsauit & Antipatri/& q̃liter antipater psuasit patri despõsationẽ in suos trãsferre filios/& q̃liter Herodes aduersus Tracõitas uolẽs munitus existere/& Zamari iudæũ q de Babylõe discesserat & in antiochia degebat euocãs ibi cõstituit/& utebat illo opposito aduersus Traconitas. Cap. II.

Pse autẽ enutriebat filios filios diligẽter admodũ. Erãt.n. Alexãdro qdẽ ex Glaphyra uirilis sexus duo/Aristobulo aũt ex Beronice Salomes filia masculi tres/puellæ duæ & sæpius amicis ꝓsentibus coram se Herodes eos cõstituẽs/filiorũ quoq; fortunã causamq; deplorans/orabat/ne tale quicq̃ filios filiis accidisset/sed & cũ uirtute crescẽtibus uicissitudinẽ illi nutricationis & educatiões exoluerẽt. Despõsabat aũt eis maturo iam tpe decurrẽte/maiori natu quidẽ alexãdri filios filiã Feroræ/Aristobuli uero filio filiã antipatri/filiã uero aristobuli denominat antipatri filio/alterã uero ex filiabus aristobuli herodi filio suo/fuerat aũt is regi natus ex filia põtificis. Paternus qppe mos erat/ut simul plures haberemus uxores. Agebat/aũt filios desponsationẽ rex mirã infantulos parẽtibus orbatos/ad beniuolentiã eos ꝓ societatẽ cõiugalẽ antipatrũ ꝓuocare desiderãs. Antipater aũt nõ cessabat circa infãtulos ea uolũtate uersari/qua circa fratres quoq; fuerat agitatus. Incitabat aũt eũ studiũ patris quod circa infãtulos gerebat/sperãs eos maiores ac meliores suis fratribus fore/ꝑsertim cũ in uirilẽ ætatẽ ꝓrũperent/archelao ẽt auxiliũ nepotibus præbituro/uiro in regni culmine cõstituto/& Ferora in nurũ unã ex eis suscepto filiã/Tetrarches enim erat iste. Excitabat aũt eũ uniuersa quoq; multitudo/quæ circa infantulos quidẽ misericordi mẽte mouebat/aduersus eũ odiũ aũt in omnibus gerebat/pp quod claruerat tantæ in fratres iniquitatis astructor. Machinabat quoq; dissoluere quæ patri placuerãt aduersum sibi reputãs si tanta cõtra se taliũ adunaret potentia. Et differebat quidẽ herodes sequi postulationes antipatri/ut ipse quidẽ aristobuli filiã in cõnubio susciperet/Feroræ uero filius fratris eius alexandri filiã. Et sponsio/nes quidẽ nuptiarũ huiusmodi gerebant/rege tamẽ inuito. Herodi uero ea tẽpestate uxores erant nouẽ/antipatri mater & filia pontificis/ex qua ẽt homonymus illi filius fuerat ꝓcreatus. Erat aũt ei ẽt fratris filia cõiuncta/& cũ ea neptis altera/ex his quidẽ proles nulla germinauerat. Erat ẽt in uxoribus ex gente samareorũ una/ex qua filii extiterãt Antipas & Archelaus & filia olympias nomine/& hanc quidẽ postea Iosippus susceperit uxorẽ/q regi fuerat fratruelis. Archelaus aũt & Antipas Romæ apud quẽdã familiarẽ educabant. Cõiuncta illi erat ẽt Cleopatra sed Hierosolymites/& filii ex ea fuerãt nati/Herodes & Philippus/qui ẽt romæ educabant. Erat in uxoribus ẽt Pallas/quæ Faselũ ei peperat filiũ. Sup has quoq; Fedra/& Helpis erãt uxores/ex quibus duæ filiæ fuerant procreatæ. Exaunana nomine/ac Salome. Filiæ aũt maiores natu ex una matre ꝓcreatæ cũ Alexandro quasi ineabant ferora nuptias/cõiũctæ erãt una quidẽ antipatri sororis filio/altera uero Faselo/& iste quoq; fratris herodis fuerat filius/& hoc quidẽ ex dispositione factũ erat Herodis. Tunc aũt uolẽs aduersus traconitas munitus existere/cogitauit uicũ iudæis edificare nõ distantẽ magnitudine ciuitatis ut ꝓ hoc inaccessibiles hostibus faceret limites suæ ꝓuinciæ. Et cognoscens uirũ quẽdã iudæũ ex babilonia/cũ equitibus quingẽtis & sagittariis plurimis/cognatorũ etiã multitudinẽ usq; ad centũ ferme numerũ uirorũ. Eufratẽ fluuiũ trãsmeasse/& in antiochia in loco q dicit Daphne Syriæ conuersari cũ Saturnino/q tunc ibidẽ imperator militiæ cõsistebat/illũ ei locũ ad habitãdũ benigna largitate cui Batatha nomẽ erat cedere ꝓmisit. Euocabat ergo eũ cũ tota multitudine oium q eũ fuerãt cõsecuti/sponsor datum se terrã in regione quæ dicit Barhanea. Destinauerat.n. eũ intra Traconitidẽ cõstituendũ uolẽs eius habitationẽ obstaculũ cõtra hostes habere. Promittebat itaq; illã regionẽ sine tributis esse daturũ & liberos fore quæ moris erat illius regiõis habitatoribus exhibere/immunẽq; eis terrã & nullis illationibus obnoxiã præbiturũ. His ꝓsuasus babilonius uenit/& suscipiẽs regionẽ/oppida & municipia plura cõstruxit. Et uicũ Bathyra noie cõstituẽs/obstaculũ erat & oppositũ quoddã ille uir aduersus Traconitas iudæis de Babylonia Hierosolymam p sacrificiorũ tpa uenientibus/ne quis eorũ latrociniis Traconitarum insidiisq; lederetur & aduentabant ad eum plurimi/maximæq; illi undiq; concurrebant/a quibus paternus mos iudæorũ & instituta celebrantur. Quibus rebus illa regio breui populosa facta est/pp quod immunis ab oibus fũctionibus ꝓmanebat/uiuẽte dũtaxat herode. Cæterũ postquam Philippus filius eius principatũ regni suscepit/modicas paruo tpe illis functiones iposuit. Agrippas uero maior & filius eius qui homonymus quoq; illi constabat eos admodum grauauere/non tamẽ eis de libertate ipsorũ cum possent ullam intulere modestiam. Sed romani deinde dominatũ illius regionis adepti/libertatis quidẽ eorum ẽt ipsi seruauere dignitatem/impositionibus aũt eos functionum usquequaq; grauauerunt. Et hæc quidẽ oportuno tpe diligenter exequar oratione ꝓcedente. Zamaris ãt Babylonius inter hæc uita defungitur/qui ad possidẽdam illam regionẽ ab herode fuerat acqsitus/quicq; cum uirtute uiuẽs/filios quoq; optimos reliq̃rat/Iacimum q dẽ qui fortitudine clarus extabat/is eqtes Babylonios qui sub illo fuerat continebat/& Hely/quos nex afficiebat abunde muneribus. Sed Iacimus in senectute defũctus Philippum filium dereliq̃t/&

manu bonũ/& aliis uirtutis artibus uſui ſupra quẽlibet accõmodum. Ob hoc fida illi amicitia/& ſi miſſimus fauor cũ Agrippa rege prouenerat/militiamq; totam quã rex habebat/iſte curabat/& ubi cunq; deducendam rex poſtulabat/eius regimine ducebatur.

Qualiter Antipater oblectabatur eos qui circa Feroram erant/uolẽs per illos inſidiari patri &q̃liter agnoſcens ſoror regis Salome/clanculum denunciauit fratri/& de interfectione phariſæorum regi aduerſantium. Cap. III.

h Erode autẽ in quibus retuli conſtituto/in Antipatrũ ſpectabant cuncta negocia/ppter rea quia utilis ac promptus a rege putabatur/& rex hanc firmitatẽ nõ amiſerat poteſtatis/quã ei pater prõptius indulgebat/ſpe quaſi fauoris eius ac fidei. Ad hæc erat etiã ad deriuandã in ſe audaciſſimus/quomodo incognita erat patri eius nequitia/& qũo adẽdem faciendã in dicẽdo callebat. Erat ẽt cunctis terribilis/non tantũ magnitudine poteſtatis/quantũ peruerſitate morũ/& quod erat ad male loquendũ procaciſſimus. Maxime autẽ eũ Feroras accurabat/ diligentiſſimq; curabat. Nã eũ callide ualde circũuenerat antipater/& maxime p mulieres ad occupandos eius aũos ambigerat. Deditus quippe fuerat Feroras uxori matriq; eius atq; ſorori/licet mulierũ genus horreret/ob iniuriã filiarũ ſuarũ uirginũ/uerũtamẽ has patiebat/ab hiſq; ducebat/& nihil ab eo ſine illis mulieribus agebat. Nã hoiem illũ ẽt medicaminibus accurabant/ſed & ſibimet inuicẽ cooperari nequaquã mutuo fauore ceſſabãt. Ita enim eas omnimodis antipater induxerat/partim p ſemetipſũ partim ẽt p propriã matrẽ. Nã idẽ hæ quattuor mulieres ſẽtiebãt/idẽq; loquebant. Feroræ tamẽ circa Antipatrũ in nõnullis minimis ſane rebus ſuia habebat. Erat aũt illis in contrariũ nitẽs regis ſoror. iã diu cũcta circũ inſpiciẽs/& amicitiã eoꝝ in pnicẽ herodis cõſtrui cernẽs/& annũciãdo nõ abſtinẽs. Illi aũt ſentiẽtes moleſtã eſſe regi ſuã adinuicẽ beniuolentiã/cõſiliũ inuenere/ut manifeſta eoꝝ amicitia nõ eſſet neq; palã cõtentũ facerẽt/odiũ autẽ & maliloquia ubi tẽpus exigeret cõtra ſemetipſos cõfingerẽt/maxime aũt ſub Herodis præſentia/ut ad eũ de ſemetipſis talia deferrent/ſecrete uero beniuolẽtia inter eos firmior certiorque cõſtaret. Et ſic quidẽ illi gerebãt/Salomẽ autẽ nihil prorſus latebat/neq; primũ eoꝝ ppoſitũ ad huiuſmodi negocia feſtinare neq; tũc/quãdo ſecretas machinationes cõſtruebant. Cunctaq; quippe illoꝝ mulier indagabat/quæ amplificãs & atrociora faciẽs/ad fratrẽ propriũ pferebat ſecretos eoꝝ cõuentus inſinuans/& cõuiuia & cõſulationes occulte immotimque cõſertas/quæ ad eius interitũ tenderẽt/niſi maturius proderent. Indicabat quoq; illos in manifeſto quidẽ aduerſarios ſuimet quaſi cõſtare/& ad leſiones mutuas ficte loqui/ſimẽq; feſtinare/ſecrete & ab alterutris remoti beniuolentiã in ſe confirmare maximã & quotiẽs in qbuſq; negociis ſingulis fierẽt illud agere quod amicitia poſtularet/& polliceri ſibi etiam pugnare cõtra quos opus eſſet/modo ut illud aſtu uel fauore mutuo nõ ſentiret efficere. Illa quidẽ hæc & huiuſmodi inueſtigabat oia/& integra ad fratrẽ cõueniẽs cuncta deferebat/ſentientẽ quidẽ iã ẽt ipſũ plurima p ſemetipſum/ſed ad audiendũ aliquid licet excitatus eſſet ſororis accuſationibus retardãtẽ. Erat.n. porro quædã iudæoꝝ hoium de ſcrupoloſitate & ſubtilitate paternæ legis gloriantiũ/& culturã diuinitatis ſimulantiũ a quibus inducebant mulieres ille ſupra memorate/hi dicebant Phariſæi/q poſſẽt maxime regi nõ modicũ afferre præſidiũ. Erat.n. procaces ad bellũ gerendũ/legioneſq; inferẽdas immaturius eleuati. Cũ igit cuncta gens iudaica iureiurãdo iuraſſet Cæſaris ſe propriã fore/& oĩbus regis regionibus fauere/iſti uiri nõ iurauerũt. Erant aũt numero ſupra ſex fere milia/quos rex pecuniario dãno mulctauerat. Quod dãnũ uxor p eis Feroræ cõtulerat. Illi uero beniuolentiã quaſi p uiciſſitudine referẽtes/futuroꝝ ſibi agnitionẽ nutu diuinitatis infuſã eſſe p dicabãt/qa herodi uidelicet terminus regni iã eſſet ex ſuperna maieſtate decretus/tã ipſi/q̃ uniuerſæ cognationi eius/illã aũt regnũ poſſeſſurã/atq; ferorã uel filios/q ex eorũ ſemine deſcẽderẽt. Et hæc qdẽ regi nũciabant. nõ.n. Salomẽ iſta fugiebãt/& qũo plurimos regalis aulæ corrũpere niterent. Rex aũt interfecit Phariſæos/q cauſa ſeditionis extiterãt/& Vagoan eunuchum/& ſibi carũ quẽdã/q tũc primatum inter eos habebat honeſtatis dignitate decoratum filioſq; eius peremit/omneſq; ei cognatiõe uel familiaritate cõiunctor/quibus ille Phariſæus præſagabat. Magnificabatur apud etiam Vagoa ſtuti pater & pluribus rebus bene meritus ac profuturus apud regẽ futurum. In manibus enim eis cuncta fore prædicabat/præbente illi & cõiugi firmitatem/& filiorum/ueluti propriis filiis.

Qualiter rex Herodes ꝑcepit fratri ſuo Feroræ/ut excluderet uxorem ſuã/aut eius regno diſcederet/& q̃liter antipater ſuſpectus pri factus timẽs eũ ſcribebat amicis in Roma/ut ſcriberẽt patri eius ac perſuaderent/ut mitteret eum ad Cæſarẽ cum pecuniis quod perſuaſum eſt herodi filiumq; tranſmiſit/& de morte Feroræ fratris Herodis. Cap. IIII.

h Erodes itaq; ultus ex Phariſæis qui fuere conuicti/conuentum congregat amicorum & accuſationẽ Feroræ coniugis/iniuriamq; uirginum/& audaciam illius mulieris exponens & crimen uxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris/q ei certaminum

taminum ſeditiones aduerſus fratrē/& bellū ex illius ingenio ac uerbis operibuſq; conſurgerēt/quan tū poterat hortabat/ut illa inter eos ſimulatio ſolueret/quod fore firmabat/ſi ſocietatē illius effuge ret pp illa quæ geſſerat. Nihil.n.cū fratre Ferora gratiæ pmanere poſſe definiebat/ſi ſecū illā habe// ret/quæ bonū ingeniū circa ſe fratris euerteret. Iubebat igitur uxorē abiicere/quæ inter fratres cauſa belli cōſtaret/& ſi magni precii cōſanguinitatē ſuā diceret/illā cōiugaret/ ſic enim poſſet nullomō caritas fraternitatis īminui. At Ferora licet illo ſermone moueret/tamen affirmabat neq; aliquid iu/ tis ex germanitatis neceſſitudine detracturū/neq; dilectionē coniugis abnuere/eligere ſe potius mo ri dicebat/q̄ illa muliere priuari/quæ ſibi grata cōſtaret. Heredos uero differebat circa Feroram ſup hoc iracundiā quāuis cuperet ſumere pro rebus geſtis ultionē. Antipatro tamen interdixit & matri eius/cū Ferora miſcere colloquiū/uel cum illis mulieribus/quæ cū illo erant/obſeruarētq;/ſi in unum aliquatenus cōuenirent. Illi uero profitebant quidē/cōueniebāt tamē quādo tēporis oportunitas p/ uocabat/& ſimul etiā cōiuabant Feroras & Antipater. Ferebat ēt ſermo/q; antipater Feroræ cōiu/ gi miſceret/eo operāte illis ad cōuentus faciendos antipatri matre. Suſpectū aūt patrē habens & ti/ mens antipater/ne circa ſe amplius eius odiū ꝓceſſiſſet ſcribit amicis Romæ poſtulās ut ſcriberēt herodi/quatenus celeriter Antipatrū mitteret/ſimulq; cū eo munera digna/mandaret teſtamentū ēt in quo poſt regē declararet antipatrū qūo iam defunctus erat Herodes/ qui ei ex filia pōtificis fuerat ꝓcreatus. Quo facto/peregit una quoq; cū antipatro/& Sylleus arabs/nihil ex his quæ præceperat Cæſar peragens/unde quoq; antipater ante Cæſarē eius accuſator extiterat/ꝓ quibus Nicolaus pa/ tiebat iniuriā. Accuſabat ēt & ab aretha Sylleus/eo q; plures occideret in Petra caſtello benemerito rū hoium præter ſuā cōſcientiā/maxime aūt Sondū uirū omni uirtute decoratū/ iuſticiaq; pollentē/ ſed ēt Fabatū Cæſaris ſeruū. Sylleus aūt cauſas habuit ex hiſdē criminibus ꝓpagatas. Erat quidē Co/ rynthus herodis regis unus cuſtodū cōrporis/cui maxime cura plurima cōmittebatur. Huic pſuadet Sylleus pecunias maximas pollicēs ut Herodē occideret/hoc ēt ꝓmiſerat. Quod agnoſcēs Fabatus Sylleo indicāte/ſtatim regi denūciauit. Ille uero Corynthum tormētis examinans fecit oia depalari. Detinuit aūt ſecū duos Arabas/cōfeſſioni corynthi credēs/& philarchū q; ſyllei fuiſſet amicus. Qui ēt ipſi/nā eos rex tormētis affecerat/cōfeſſi fuerāt/quod eos exortaret/nunciās Corynthum nō age re molliter/& ſicubi opus eſſet rei/ferro cooperarent ad ꝓperrādū facinus inter eos complicitū. Ad hæc ēt Saturninus oībus ei ab herode denunciatis Romā eos deſtinat. Ferorā uero fortiter in amo// re cōiugis pmanentē/diſcedere ad ꝓpria herodes præcepit. Ille uero gratanter accipiēs ad ſuā tetrar chiā nō moratus abſceſſit/plurimū ſe iureiurādo cōſtringēs/nō prius reuerti/antequā mortē herodis aduerteret. Proinde ab Herode morte cōſtricto petitus/ut ueniret ꝓ aliquibus ſibi mādatis ſi mors eō tingeret iniungendis/nullo modo pſuaſus eſt aduenire ne iuriſiurandi uiolator exiſteret. Non ta// mē Herodes in his rebus imitatur illius exemplū/melioré circa Ferorā uoluntatē ſuæ mētis oſtēdēs. Nā paulopoſt/ipſe cœpit egritudine laborare. Ad quā herodes nō ſolū non euocatus aduenit/ſed ēt mortuū eū recepit atq; ad Hieroſolymam detulit/& iuxta morē exequias ei honorabiliter/ magnifi/ ceq; celebrauit/ingentēq; luctū ſuper eū ſupra q̄ quiſquā ratus erat expoſuit. Hoc antipatro licet ro// mam nauigaſſet/malorum tamen extitit aduerſitatūq; principium/ex hinc enim iam cœpit fratrici/ dii factio denudari. Narrabo itaq; oēm ſup hoc hoīs rationē exemplū generi humano in futura tēpo ra pmanſurum/ad utilitatē his qui uoluerint uirtutis eſſe cultores.

Accuſatio uxoris Feroræ a filiis Feroræ/q; ueneno periſſet/& qualiter herodes exquirens reperit cōtra ſe uenenū paratū a filio Antipatro/& pſcrutatus antipatri cognouit inſidias Cap. V.

FErora igitur mortuo/humatoq; celebritate magnifica/duo ex liberis eius/qui ab eo in ho/ nore habebantur/ad herodem ueniunt poſtulantes/ne inultam mortem fratris relinque// ret/quin potius inquiſitionem faceret acerbæ mortis & calamitoſæ repentinæq; trāſlatio/ nis. Illo aūt attonito facto liberorum ſermonibus fidelia nanq; narrabant apud cōiugem die ꝓxima antequam egritudinem incurreret eū cœnaſſe retulerunt/uenenum autem in cibo ſum/ pſiſſe/ex eoq; piſſe/quod uenenū allatū ēt ab arabica muliere/amoris faciēdi gra. Amare ſe nāq; fin gebat/re āt uera ad interitū erat feroræ petitū. Sunt qppe ad uenena conficiēda artificioſiſſime Ara bicæ mulieres. Perſuaſum.n.illi dicebant/ut uenenū uenundaret/ad loca qppe illa ueniſſe referebant matrē Feroræ cōiugis & ſororē/unde illud uenenū ad portātes/cœnā illi præparauere in quo ille ue neno ſumpto periit. His uerbis ꝓtinus excitatus/ancillas eaꝝ mulierū tormētis examinat/inter quas ēt aliquas liberaꝝ. Et adhuc in occulto remanente negocio/quia nulla eaꝝ aliquid depalauerat/ no/ miſſime quædā inflictis ei magnis ex tormēto doloribus/nihil quidē aliud dixit/niſi deum inuocans/ ut talibus ſuplicijs antipatri matrem traderet iprecata eſt/q̄ oium illorum malorum cauſa cōſiſteret. Hæc ad inſtandum herodē magis magiſq; coegerūt/ut cuncta mulierū illarum ſecreta tormētis erue ret. Tūc oia palam facta ſunt/& cōuiuia & conuētus ſecreto facti ſepiſſime/ſed etiā ſermocinatiōes/ quæ ad ipſos & ad filium ſolum fuerant factæ/uel illa q̄ ab eo ad mulieres Feroræ deferebant. Erant

autē munera centū talentoꝝ/ut ſecreto Feroræ perſuaderēt/qcquid Antipater impetraret. Prodebat etiā odium quo in patrē concitarentur/& lamentationes/quas ad matrē propriā frequentabat/quod tam prolixe pater aduiueret/ſibi iam imínere ſeniū/ut ēt ei ſi regnū uenire/ nō liceret iocunde iam uiuere per ætatis granitudinē atq; moleſtiā/ad hæc ēt multos ſibi fratres in regno illo coaleſcere/& fratrū plures filios/ex quibus oībus minus ſpem ſuā tutā haberet. His etiā addebat dixiſſe q; p idem iam tēpus fratri potius in regno ſuo licentiā habere cōcederet/crudelitatē quoq; plurimā regis accuſare/& filiorū cedes/ſe quoq; timere/uſq; ad ipſum hoc malū pertingeret. Artē quoq; Romā p/gēdi cōſiliūq; narrabat/Ferorā quoq; ad ſuā tetrarchiā ex eius diſceſſiſſe ínia. Quibus herodes audi/tis/cognoſcebat ſororis ſuæ ſermones quos ad ſe ſæpe detulerat. Incitabatur aūt rex ſuper antipatri nequitia/iuſſitq; matrē eius ornamenta ſua cuncta cōtradere/quæ multorū præcio cōſtaret talentorum. Quæ poſtquā abſtulit/reiecit eā/& in amicitiā mulierū Feroræ pro dānatione dicauit. Amplius aūt aduerſus filiū iracundiā regis incendebat uir Samarites antipater nomine q filio regis antipatro curator extabat. Nā cum alia quidē ei in tormentis apperuiſſet/illud quoq; prodiderat/quō uenenū mortiferū confecerat/dederatq; Feroræ iubens/ut poſt eius abſceſſum cū iam ſpaciū aliquantū temporis cucurriſſet/ubi ratio prouocaret/patri protinus propinaret/& dicebat attuliſſe illud uenenum ex ægypto antifalum unū ex amicis Antipatri/tranſmiſſum aūt Feroræ p Theudionē fratrem matris antipatri/& hoc mō ad uxorē Feroræ deueniſſe/dāte marito ad cuſtodiēdū. Quod illa quoq; fatebat rege ſcrutante negociū & ꝓcurrēs tanꝝ uenenū allatura/miſit ſe de tecto deorſum/non tamē interiit/quomō cadēs in pedes/terra ſuſcepta ſit/ac deinde poſtquā recreauit aīam/ꝓmittit ei heroꝛdes ſalutē eiuſque domeſticis dūmodo ab ea nequaquā occultaret ueritas/ neq; ſe illi malū ꝓ ingratitudine redditurū iurabat/ſi cūcta cū ueritate ꝓderet/uel modū quo geſta cōſtanter. Ad hæc illa dicebat iſta ab aliis enūciata/firmabatq; allatū eſſe uenenū ex ægypto ab antifalo/modicū qppe eſſe fratrē eius aiebat a quo prouiſū fuerat/ꝓ Theudionē aūt uiro ſuo tranſmiſſum/ſe uero cuſtodire illud a Ferora ſuſceptū/aduerſum ipſū ſane ab antipatro præparatū. Cū igit Feroras egritudine inquit teneret/& eū aduentu tuo cōſolationeq; curares/uidēs circa ſe beniuolentiā tuā cōdidit mēte directa & me cōuocās/o mulier inqt induxit me antipater aduerſus patrē ſuū fratrē meū/cōſilia iniqua cōſtituens. Nā uenenū in eius pniciē nūdinatus ē. Nūc itaq; qūo frater erga me nec ante iniquū aliqd geſſit & nunc ꝓpoſitū bonæ uolūtatis oſtēdit/me aūt nō poſt multū de hac luce ſentio receſſurū/age ne cū cōſcientia fratricidii ad noſtros ꝓgenitores abierim/illud uenenū adportās/ epiſtolāq; antipatri/me uidēte cōbure. Ego aūt plurimū eius igni cōtradēs/aliquantulū reſeruaui/ut Ferora defuncto/ſi meo rex male fortaſſis attēderes/illo uſa ſeculi huius neceſſitates effugerē. Hæc dicens/& uenenū & pyxidā in mediū ꝓtulit. Sed & frater antifali & mater eius eadē fatebant/tormentoꝝ uehementia cōpulſi/& pyxidā illā quoq; nihilominus agnoſcebāt. Accuſabat quoq; filia pontificis/uxor regis/ tanquā oium cōſcia fuiſſet/ſed ea celare maluerit. Ob quæ illā herodes emiſit/filiū aūt eius ex teſtamēto deleuit in cæteris ꝑmanente/ſed ēt ſocerū pōtificatu priuauit. Symonē Boeti/ſubſtituit uero Mathiam Theophili hieroſolymitē genere. Dū ea gerunt Bathillus quoq; libertus antipatri uenit ex Roma & tormētis examinatus inuenit uenenū aliud attuliſſe quod matri antipatri daret/ab illa Feroræ tradēdū ut ſi primū uenenū minus fortaſſe regē pemiſſet/& hoc maturius uterent. Apportabat ēt litteras ab amicis herodis Romæ cōſtitutus cōſilio antipatri & dictatiōe cōpoſitas accuſationē habēter archelai atq; Philippi/q; quaſi de patre quæreret ꝓ nece ariſtobuli & Alexādri ſemetipſos quoq; herodi miſereri nūciabāt/& euocabant quidē a patre/ueluti nō ob alias res/niſi ut ēt ipſos extingueret. Hæc quippe magnoꝝ munerū amici gerebāt opitulātes antipatro. Scripſit ēt antipater patri de fratribus/culparū genera magna cōfingēs omni mō eos adiudicās/ætatē eoꝝ auſam aſcribens/qua impelli poſſet nequitiā ſui patrare ꝓpoſiti. Ipſe uero certamini quod eoꝝ Syleo gerebat magno ſtudio fuit intentus/& accuſationi primoꝝ uiroꝝ Romæ cōſtitutoꝝ ſe totū dederat. Monilia quoq; præcio ſa ducētis talētis empta parauerat. Miret fortaſſe aliquis/quoniā tātis aduerſus eum in iudæa motis turbinibus ferme. vii. menſiū tpe decurrente nihil illi fuerit nunciatū. Cauſa uero huius rei erat obſeruatio uiarū atq; cuſtodia & odiū hoium quo circa eū execratione tenebant. Nullus etenim erat/q ꝓ/nus eſſet proprio periculo illius tutamen ſalutemq; conquirere.

Nauigatio antipatri de roma ad patrē & ꝗliter a Nicolao Damaſceno herodis aīco fuerit accuſatus/ꝓſidētibus in iudicio Varone qntilio & ipſo herode cū amicis utrorūq;/i quo iudicio Antipater multifariæ cōuincit de facta cōſpiratiōe in patrē intantū ut uenenū pri a filio ꝓparatū/in mediū proferet quod ad experimētū iuſſu Varonis bibēs unus dānatoꝝ/ſtatim morit. Cap. VI.

HErodes ſane antipatro ſcribente q; cuncta quæ oporteret peragens/maturius aduenire celans ſuam indignationē/reſcribit iubens/ne ulla deſidia præpediretur ne quid in eius abſentia ipſe forte pateretur. Et ſimul quoq; de matre ipſius minimū qdā expoſtulāda cauſatur/ꝓmittens tamē ei ſe recōciliatū iri/cū ipſe ꝓtinus aduenirer/& in oibus erga eū dile/

ctionem

ctionem ſuæ mentis apiebat/formidans/ne forte quicq̃ ſuſpicãs differret ineundæ uiæ negociũ. atq; Romæ demorãs/aliquas ſibi difficultates pararet. & in regno Romano rumoris alicuius fieret ad/miniſter. Has itaq; in Cilicia litteras accepit/alias aũt Tarẽto/i quaꝝ textu Ferore declarabaꝫ caſus. Quibus lectis ægre ſatis tulit & aſpere/nõ ꝓpter Feroræ gratiã/ſed quia patris interitu ut ꝓmiſerat/nõ peracto defecerat. Circa Celendeꝝ aũt Ciliciæ ueniẽs/cœpit de cauſa nauigatiõis ambigere/utꝝ deberet domũ ſicut iſtituerat tendere/abiectione matris adductus in dubiũ. Tũc ex amicis pars ſua/debat expectare/donec agnoſceret/quæ domi mota geſtaq; fuiſſent. Alii uero hortabanꝫ ne nauiga tionẽ domi differret/ſolutuꝝ. n. ſuo aduẽtu oẽs cãs aduerſitatis aiebãt/nã neq; tũc aliũde illos fluctus eueniſſe/niſi ꝙ eius abſentia facultatẽ accuſatoribus uirtutẽq; præbuiſſet. His ꝑſuaſis protinus naui/gauit/& exceptus eſt portu noĩe Sebaſta/quẽ herodes magnis opibus cõſtructũ Sebaſtã ad honorẽ Cæſaris appellauit. In apertis aũt iã malis erat Antipater/nullo ad eũ cominus accedẽte/nullo collo quẽte/ſicuti cũ fuiſſet egreſſus notis eũ ac ſecũdus precibus ꝓſequebanꝫ/nũc ecõtra aduerſis eũ male dictis nõ ꝓhibeanꝫ excipere. Verebanꝫ. n. cũcti/quod pœnã eſſet fratribus ꝓ ſua ĩpietate ſoluturus. Ea tẽpeſtate cõtigerat forte Varũ Quintiliũ in Hieroſolymis agere. q ſucceſſor Saturnini ad Syriæ regionẽ fuerat deſtinatus. Venerat qppe cõſultatũ Herodi/ab eodẽ poſtulatus/ꝙ cauſis in quarũ di/ſpoſitionibus heſitabat. Quibus una cõſeſſum habitãtibus uenit Antipater/cũctis illis rebus icogni tis. Quiq; cũ ingreſſus eſſet aulã regiã/indutus purpura ipſum qdẽ ianitores excipiunt/amicos aũt q circa illũ erant/autẽ accedere ꝓhibebãt. Cœpit itaq; ꝑturbari/in q̃ mala deueniſſet manifeſto co gnoſcens. Deniq; pater ſalutatũ accedentẽ repulit/fratricidii ſimul accuſans/& cõſilia obiectans ſuꝑ ſuimet ipſius interitũ/quorũ omniũ adiutorẽ ac iudicẽ in craſtinũ Varũ fore cõfirmat. Et ille qdẽ tã/to malo audito pariter atq; ĩminente/ipſa magnitudine fatigatus abſceſſit. Cui mater & uxor accur rũt/quæ reſidue fuerant de filiabus Antigoni q ante Herodẽ in iudæa regnauerat/ex qbus uniuerſa cognoſcens/cœpit ſe certamini iudicioq; præparare. Sed die poſtera cõſeſſum faciunt Varus ſimul atq; rex/amici etiã utrorũq; cõuocanꝫ. Aderant quoq; regis cõſanguinei/& Salome ſoror/& ſi q nũ ciaturi forent/quæ prodiderant examinationẽ tormentorũ. ſerui deniq; Antipatri ex materno illi iu re conuenientes/q ante fuerant cõpræhẽſi/epiſtolã deferentes Antipatro quæ fuerat in hanc præſcri pta ſententiã ne ad patriã repedaret. ꝙ cũcta uidelicet ad patris noticiã reuelata pueniſſent/ſolumq; illi ſuffugiũ remãſiſſe/uel apud Cæſarẽ/& ſub patris poteſtate nõ cadere. Antipatro uero patris ge/nibus ꝓ ſoluto/atq; deꝑcanti/ne iudiciũ de illo rebus incognitis promereꝫ quin potius facultate ſibi auditoris cõtributa purgatũ iri ſe apud patrẽ poſſe firmabat/quẽ iubens Herodes in mediũ ꝓduci/ip ſe lamẽtari primitus cœpit ꝙ tales illi filios habere contigiſſet/ꝙ quos ei fortunæ tales exurgerẽt aut inde tantam diuinitatis indignationem comparuerat/ut ſua ſenectus in Antipatri nequitias incidiſ/ſet. Memorabat etiam enutritiones. & educationes. quas filiis ſtudioſe præbuerat/opum quoq; & fa/cultatum affluentiam/in quibuſcunq; temporibus ipſi cuperent/ſemper illis protinus adiacere/& ꝙ nullum eſſet impedimentum quo eorum conſilio periculum mortis incideret/dum illi regnum im/pie rapere feſtinarent/antequam ipſe legi naturæ concideret. Vnde ſe ualde mirari dicebat Antipa/trum/quorum ſpe ſubleuatus auderet ſine ulla refrenatione ad talia tantaq; prorumpere quandoqui dem eum regni ſucceſſorem etiam ſcribendo declaraſſet/ſed etiam uitæ ſuæ tẽpore in nullo minor exiſteret non claritudine dignitatis non uirtute potentiæ/quinquaginta deniq; illum talenta ex re// ditibus ſumere/ad hæc trecenta talenta Romam cunti dono dediſſe. Increpabat etiam illum de fra/tribus ꝙ ſi uelut malignos accuſauerit/cur eorum imitator extitiſſet/ſi uero innocẽtes fuiſſent/iniq; aduerſus conſanguineos crimina confeciſſet/nam illa omnia quæ de illis nunciata fuiſſent/a nullo alio niſi ab illo ſemetipſum protinus aduertiſſe. conſilioq; eius geſſiſſe cuncta/quæ aduerſus illos fue rint geſta/quos nunc prorſus abſoluneret/iſto illis in parricidii facinore ſuccedente. Hæc ſimul dicẽs profundebat & lachrymas/quæ illum intercluſa uoce loqui amplius non ſinebãt. Verum Nicolaus Damaſcenus/regis amicus/& in omnibus cũ eo una ſemper uerſatus/& modum quo res geſtæ fue/rint aſſecutus/rogabatur a rege/ut ipſe reſidua loqueretur/quæcunque ad demonſtrationem cauſæ redarguitionemq; proficerent. Sed antipater econtra conuerſus ad patrem/ſemetipſum excuſare ni tebatur. Emuniebat itaq; cuncta ſuæ circa illum benignitatis exemplo/honoreſq; ſibi a patre cõceſ ſos/quos minime percepiſſet/niſi uirtute dignus. & officiis erga illum meritis/haberetur enim uero prouidiſſe ſe ſemper quæ uſui neceſſaria forent/conſiliumq; ſemper circunſpectis rationibus antece piſſe/ac ſi quando ad rem explanandam manu opus eſſet/ſuo labore negocia cuncta peregiſſe/neq; credibile conſtaret/ut qui ſæpius ex aliorum inſidiis patrem ſtrenue liberaſſet/nunc ipſum inſidiato rem patris effici/ut deleret omnia ſuæ uirtutis uetera monimenta molimine repẽtini facinoris/præ/ſertim/cum ſucceſſor iam regni fuiſſet oſtẽſus & ſimul etiam bonorum rerum honorumq; potireꝫ/quæ uſq; ad præſens tempus eum habere conſtaret/neq; illud eſſe ueriſimile prorſus aiebat/ut q cun ctarum rerũ dimidiũ ſine ſui ꝑiculo/& cum uirtutis honeſtate teneret/uelle totum cum crimine atq;

periculis appetere/incertus utrũ ne ualeret affectũ ſuæ cupidinis obtinere/ꝑſertim cũ pro tali cauſa ſuos fratres uidiſſet extinctos quorũ facinoris & nunciatorẽ & accuſatorẽ ipſum eſſe cõſtaret/quod niſi ab ipſo ꝓdereꝛ occultũ proculdubio ꝑmaneret/quorũ etiã poſtmodũ quod eſſet malignitas eoꝝ circa patrẽ ad fidẽ ꝓducta punitor extaret. Et ibi qdem hæc ſua dicebat eſſe monumenta/qbus conuerſationẽ ſuã cũ magna beniuolentia circa patrẽ agitaſſe ꝓbareꝛ. Romæ uero quæ geſſerit teſtem Cæſarẽ cõuocabat/quẽ iuxta ac deũ fallere nemo poſſet/quorũ fidẽ facere litteras ab eodem Cæſare deſtinatas/qbus litteris haud recte eſſe fortiores aut fideliores reputare accuſationes hominũ uolẽtiũ iter eos turbas & iurgia cõcitare/qs accuſationes a ſuis inimicis cõfictas aiebat/quas ſe reuerſo ultra iã habere nõ poſſent. Cauſabatur etiã de tormentis/quod eorũ uiolentia factũ eſſet ut falſa diceremꝰ/doloris quippe ac neceſſitatis eã eſſe naturã/ut doceat eos q ſubiecti ſunt illa loq quæ uiderint grata dominantibus quorũ ſe poteſtate tormentis adigi ſentiunt. His dictis mutatio eſt totius facta confeſſus. Satis eteni miſerabantꝰ Antipatrũ profuſione lachrymarũ/& uultus humilitate miſerabilẽ/ita ut ẽt inimicis lamentabilis apperet. Nã flectebatꝰ quoq; Herodis animus inclinatus/licet conareꝰ ſuam mentẽ aliis non eſſe manifeſtã. Nicolaus aũt exorſus ab illis uerbis qbus rex principiũ fecerat/cãm amplificare cœpit/& cuncta quæ uel tormentis eruta: uel teſtibus erant relata ꝓferens congregabat undiq; criminis ꝓbamenta/maxime uero uirtutẽ regis & clementiã longa narratione ꝓferebat/quæ liter nutritiones & edificationes in ſtudiis doctrinaꝝ filiis ſuis ipenderat/quarũ rerũ labor in nullo ei profuiſſet ac cõmodo in aliis calamitatibus irruenti: quãquam ſe non imitari diceret propriã filiorũ inconſiderationẽ/quod & adhuc fuiſſent adoleſcẽtuli/& decepti facile a prauis ſuaſoribus corrupti/in trãſuerſum declinaſſent/naturæq; iura reliqſſent/ut imaturius quã oporteret regnãdi cupidine reꝑirentꝰ. Antipater uero furiã/admodum ſe prorſus expaueſcere/nõ modo ꝓpter paterna beneficia in qbus eũ affatim fuerat muneratus quæ cũ eſſent tã magna/multaq; eius tñ animũ lenẽ reddere nõ quiuerunt more uenenatorũ repentiũ: licet illa repentia quãlibet ſint aſperſa/ beneficiis aliquatenus leniuntur. Nõ ſolũ ergo in hoc expauaſcere ſe dicebat prauitatẽ Antipatri/uerũ etiã quod fortunæ iã fratrũ pro exẽplo præcederent/quo minus imitator eorũ exiſtens/impetum ſuũ a crudelitate retineret/quanquã inquiens o Antipater q temeritatis fratrũ nunciator extitiſti/& documẽtorũ ſcrutator/& punitor redargutorũ/cur nõ repuliſti animo quæ in illis te prodente culpamus/ſed potius ad imitandum flagitium illorum inſania & libidine raptus es. Vnde claret/quod nec illa a te pro tutamine geſta ſunt patris ſed pro fratrum infelicium interitu feſtinata/ut illorum odium oſtentando/amator quaſi patris crederis/quatenus poſſes eius inſidias iter facilius adipiſci/poteſtatem a patre percipiens/quod etiam ipſis operibus approbatur. Ambiebas enim/ut fratres interimerentur/de nequitia redarguti/ut autem conſcii eis proderentur/minime curaſti. Vnde certum eſt/te quoq; cum illis aduerſus patrem inſidias conſtruxiſſe/accuſationem illis præparando/ut ſi forte ad effectum ueniſſent/tibi lucrum parricidii proueniſſet/ut ex duobus procertaminibus tu fructus perciperes gaudiorum/tuis moribus competentes. Et circa fratres quidem qualis extiteris manifeſtus es/nam ſuper eorum morte uelut de rebus gloriabare magnificis. Quod quidem eſſet dignum ita te ſapere/ſi tu non deterior extitiſſes. Sed te occulto aduerſario patris extante/claret/quia illos non ueluti patris inſidiatores habebas exoſos/nam haud ita exorbitares ſimilem nequitiam cupiens perpetrare/ſed timens/ne regni fierent ſucceſſores/quos tibi uidebas iuſtius poſſe præponi patrem ſuper fratres extinguere feſtinabas/ne celeriter tua aduerſus fratres factio proderetur/& pro quibus tu merebaris pœnas luere ab infelici patre ſupplicium ſumere conabaris ac parricidium non commune cogitaſti/ſed quale uix/quoquam nunc in uita hominum uel uideri potuit uel audiri.
Non ſolum enim filius patri inſidias præparabas/utrum diligenti quoque & beneficia multa præſtanti. Socius quippe regni conſtabas/ſucceſſor in nomine/in diſpoſitionibus particeps/in fruendo communis. Nam & ſucceſſor ante iam denunciatus/& iocunditatem ac fructum regni iam ante capere in nullo prohibitus/ad ſpem etiam futuri gerendam ex ſententia es patris ac litteris communitus. Sed tu non ex herodis clementia rerum iudex eras/ſed tua uoluntate ac nequitia opera paterna penſabas/uolens patri in omnibus tibi obedienti etiam partem quam poſſediſſet abripere/& confingebas uerbis uelle ſeruare eum/quem rebus ipſis & operibus interimere nitebaris. Et non ſolum tu malignus extabas uerumetiam matrem prauis tuis replebas inuentionibus/fratrumque uoluntatem aduerſam/ſeditioſamq; reddebas/qui etiam patrem beſtiam appellare auſus es/cum habeas ipſe mentem omni ſerpente peiorem. Siquidm illorum aduerſus patrem uenena colligebas. Et quem patrem/qui te tantis beneficiis muneratus eſt. Econtra eum auxilia diuerſa poſtulabas/& artibus uariis per uiros atq; mulieres utebaris/quatenus interimeres hominem ſenio & ætate confectum/quasi ad nocendum non ſufficeret ſola tuæ mentis iniquitas. Et nunc uenifti poſt tormenta liberorum atque ſeruorum/quæ propter te uiris ac mulieribus conſtant infli/cta/& contra denunciationes coniuratorum tuorum inficiatum ire feſtinas. Et non ſolum patrem/

hominibus

hoſibus auferre conatus es/ſed etiã leges/uirtutẽq; Vari & ipſius iuris naturã/ipſamq; conaris interi mere ueritatẽ. Ita ne cõfidis in tua ſpudentia ut ẽt tormentis temetipſum ſubiici uelis/cũ cauſeris de tormentis eorũ q examinati ſunt/ut illi qdem quia ea dixerunt quæ ad liberationem tui patris attine ant ueritatẽ minime tenuiſſe uideant/tormẽta uero quæ tibi fuerint adhibita uelis ſdagaſſe ueritatẽ. Nõne ſaluas o Vare/nõne liberas regẽ/factionẽ a ſuo ſanguine ſuſtinentẽ. Per maieſtatẽ Imperii Romani/p uirtutẽ tuã obteſtamur/ut hãc atrociſſimã beſtiã/quæ pro proditiõe fratrũ patri ſe beniuolũ eſſe ſimulabat/quatenus poſſet ſolitariũ & omni conſanguinitate deſertũ de regno propellere adiu dices/atq; cõdẽnes. Nõ ꝓnũcias hũc ſceleratũ ducendũ ad necem? Scias qũo patricidiũ cõmunis iniuria eſt/& naturæ ipſius/ & totius uitæ hominum/neq; minus facinoroſus reputãdus eſt qui cogitauerit/tam et ſi eum effectũ nõ cõtigerit/adipiſci. Naturã ipſi iniuriat/q talibus ſupplicia nõ ſportat. Addebat ẽt illa quæ mater antipatri ad aliquos muliebri more locuta eſt/ariolationes quoq; ac diuinationes ſup rege factas/& ſacrificia memorabat. Aiebat itẽ & qcquid antipater cũ Feroræ mulieribus laſciuire dicebat/cõmeſſationes quoq; ſordidas amoreſq; narrabat. Deniq; examinationes tormentorũ/& teſtificationes plurimas ferebat/quæ ſane plurime cõſtabant. Nã alias qdem ante parauerat/alias ex repentinis nũciis ſummirates acceperat/ex qbus priora magis firmabant. Plurimi qp pe hoies/quæ antea timore Antipatri ſilentio ꝓtereũda mandabant/cernentes cũ accuſationibus priuatis odibilẽ/& aduerſa fortuna inimicis eius aperte prompteq; cõtraditum/qa odio ineffabili aduerſus cũ nitebant/oĩa tunc prodebant. Incitabant quoq; ad acruſandũ non ſolũ honore factorũ eius/& magnitudine ſceletũ eius quæ uel patrauerat uel patratũ ire ꝓſumpſerat/ſed etiã ꝓbitate quã circa patrẽ & fratres exercuerat patricidiis & q ſup eũ ſenſerãt/neq; odiũ merito/neq; amorẽ benignitate/circa quẽpiam habuiſſe/ſed ſuæ tantũ cõmoditatis ĩtuitu. Quorũ oĩum illud cũ amplius adgrauabat/q nulli extiterãt/q res ex æquo bonoq; iudicabãt/q eorum aĩus odio amicitiaq; iure careret. Dicebãt ergo ſe olim iſta ſenſiſſe/ꝓhibitoſq; ſemp ãnunciando: libertate uero data in mediũ cuncta deferre. A qbus proferebãt multiformia ꝓbamẽta nequaquã accuſati de falſitate malẽtia/quod neq; benignitate quod circa herodẽ neq; timore piculoſo tacerẽt/ſed ſolo rerũ iudicio iniqtatẽ antipatri ꝓferebãt/dicẽtes q nõ in ſuis actibus antipater utilitatẽ Herodis & munimẽ attẽderet/ſed ſola neq; tia ad illa facinora fuerit cõcitatus/ꝓpter quod oi pœna dignũ eſſe loquebant. Multa ẽt a plurimis ſine ulla interrogatione dicebant/ita ut antipater quãquã in oĩbus rebus ĩpudens/& ad mentiẽdum ꝓmptiſſimus atq; callidiſſimus eſſet/tñ tũc tãta cõfuſione fuit oppreſſus/ut neq; negare/neq; cõtradicere ualuiſſet. Nicolao igit finẽ dicendi redarguẽdiq; faciente/Varus iubebat antipatrũ/ut ſede tãtis criminibus expurgaret/ſi aliquas aſtructiones haberet/qbus obnoxius illorũ quæ ĩportata erant nõ eſſe monſtraret/nã ipſe quoq; optare ſe patrẽ certo noſſe dicebat/ut i nullo cõtra ſe cogitaſſe fieret manifeſtus. Ille uero in faciẽ prouolutus in deo rẽ oĩbuſq; cõmendabat/q ſibi teſtificarent/nihil ſe ĩmprobũ cogitaſſe/atq; ſignũ a deo fieri poſtulabat/ſi diatorẽ ſe patris penitus nõ fuiſſe. Solẽt quippe uniuerſi quibus iuſticia deeſt/quando facinorum aliquorum perpetratores exiſtunt dicere/ſibi liberũ arbitriũ ex diuinitate cõceſſum/qñ uero in pericula ceciderint iuſtũ recipientes iudiciũ p ĩuocationẽ eius oĩa teſtimonia conantur auertere/quod etiã antipatro cõtingebat. Cũ tanta nãq; uerſutia abſente diuinitate ante geſſiſſet/tunc autẽ iuſto eũ dei iudicio undique cõcludente/defectu purgationum ad dei iudicium abſolutionem accuſationum criminumq; ferebat/potentiæ diuinæ cauſam tribuens/ut eius teſtimonio in medio ueniret/quanta pro patre geſſerit/quantaq; periculoſa p/eius ſalute ꝓſumpſerit. Varus autem cũ ſæpius interrogaret ãntipatrũ & nihil amplius ille quam dei proferret inuocationẽ/uidens in infinitum rem pergere/iuſſit uenenum in medium proferri/ut experiretur/quæ nam eſſet uis eius. Et addactus quidam eorum qui fuerant morte damnati/bibit iubẽte Varo confeſtimq; moritur. Tunc exurgens abibat cõſeſſu/& die poſtera in antiochiã perrexit/ubi frequens illi fuerat conuerſatio/eo q Syrorum regnum ibi fuerat conſtitutum.

Herodes antipatrũ filiũ miſit i uincula/& legatio miſſa ab herode ad Cæſarẽ de filio. CAP. VII.

HErodes autem continuo in uinculis filium abſtringi iuſſit. Incerte aũt erant plurimis confabulationes Vari quæ ad regem habebantur. Dicebant nonnulli/q ex eius ſententia ſecerit/quæcunq; de antipatro geſta ſunt. Ligans ergo eum/deſtinauit Romam ad Cæſarem litteras omne declarantes negocium ſed etiam qui præſenti relatione Cæſarem docerent nequitias antipatri. Deprehenditur autem in his diebus etiam epiſtola ab antifalo ad antipatrum ſcripta. In ægypto autem erat iſte/ Que ſoluta a rege/talia declarabat: Miſi tibi epiſtolam ab Acmes/non parcens animæ meæ. Seis enim quomodo periclitabor a duobus domeſticis ſi hoc fuerit agnitum. Tibi autem proſperitas ad gerendam cauſam proueniat. Et epiſtola quidem talia loquebatur. Rex autem quærebat alteram epiſtolam/quæ tamen inueniri non potrrat. Nam & ſeruus antifali/qui lectam deportauerat epiſtolã aliam ſe ſuſcæpiſſe denegabat. Cum autem heſitaret rex/unus amicorum herodis inſpiciens interiorem tunicam ſemi/nam duabus erat ĩdutus/arbi/

tratus est in interiori tunica litteras obcelari/& erat ita. Inuenit ergo epistola in qua erat scripta hæc Acmes antipatro. Scripsi patri tuo qualem uoluisti prorsus epistolá/& rescriptũ faciẽs epistolæ quæ ad meã dominá ueluti a Salomæ directa est destinauit. Quã cũ legerit certo scio puniturũ Salomem/ tanquá insidiatricẽ. Erat aũt epistola tanquá Salomæ ad dominá suá ab antipatro dictata/sub Salomæ nole. quátũ ad snias ptinebat/stilo aũt Acmes composità in qua cõtinebant ista. Acmes regi herodi. Ego studiũ habẽs/ ne te quicquá lateat quæ aduersum re gerunt/inueniens epistolam Salomes ad meam dominá contra te conscriptam/cum periculo quidem meo/sed cũ tua tñ utilitate cõscripsit/tibiq; direxi. Hanc aũt illa cõscripsit/uolens Sylleo cõiungi. Scidi igit hanc epistolá ne fortassis ego de mea uita periclitarer. Ad ipsum aũt antipatrũ epistola scripta erat/q; eius iussionibus ministeriũ gesserit/ut ad Herodem scriberet eo q; quasi Salomæ insidias illi præparare festinaret. Sed ẽt rescriptũ eius epistolæ quæ quasi ad suá dominá fuerat a Salomæ destinata direxerat. Erat aũt Acmes Iudæa qdẽ genere/i seruitio át erat Liuiæ Cæsaris cõiugis/& hæc gerebat amicitia quã cũ antipatro iũxerat cõpata ab eodẽ antipatro magnis pecũiarũ mũeribus/ut eius aduersus patrẽ & nutricẽ suf fragaret insidiis. Herodes át stupefactus magnitudíe negtiarũ átipatri/ipellebat qdẽ/ut cõfesti eũ pimeret uelut pcellá magnæ turbinẽq; cáy/& nõ solũ ipm/sed ẽt fororẽ insidiátẽ domũq; Cæsaris suæ iniquitate corrumpentem. Accedebat autem etiam Salomæ crebro pectus pcutiens/& se interfici postulans. siquid forsitan tale in ea ꝓbaretur. Herodes conuocans filiũ interrogabat/habens/ut si qd haberet aperiret/increpabaturq; a patre dicẽte. Quomõ inimicus oino reptus es/age nũc/& q; tecũ ad hæc negocia operã dedere/nullomõ moreris apire. Ille aũt in antifalũ cũcta referebat/nullũq; aliũ eám hoc extitisse firmabat. Herodes uero admodũ dolẽs nolebat Romá ad Cæsarẽ filiũ destinare/ut suppliciũ p suis factiõibus sumeret/sed timẽs ne fortassis amicorũ suffragio ualeret effugere/ipsum quidẽ uinctũ sicut & antea custodiebat. Verũ legatos misit ad accusandũ filiũ cũ litteris/intimãdas oĩa/quæ Acmes illi ad pficiendá factionẽ fuerat suffragata/exẽplaria quoq; transmisit epistolarum. Interea legati Romam ꝓficiscuntur docti/in præsentia quæ loqui uel respondere debuissent.

De egritudine Herodis/& seditione Iudæoꝝ & quia desperans oẽs optimates iudæoꝝ præcepit occidi in hora mortis suæ & quia tpe illo deportate sunt ei litteræ ab legatis ad Cæsarem missis habentes dãnationem antipatri in arbitrio eius & uoluntate esse positam/& quia immalescente egritudine malum purgans/cultro se interemisset si præuentus non fuisset. Cap. VIII.

Ed rex morbo prægrauatus/testñ scribit/iuniori filio regnũ retribuẽs/odio quod circa Archelaũ Philippumq; ex antipatri accusatione cõceperat. Cæsari uero mille talẽta de reliqt/Liuiæ quoq; cæsaris uxori/& filiis & amicis/& libertis cæsaris quingẽta filiis ẽt sororis/bliorũq; filiis pecunias & reditus distribuit. Salomẽ fororẽ magnifice locupletauit/q; eã. t. erga se beniuolã semp agnouerit/& núquá aliquid ex aduerso molientẽ. Desperás aũt cõtra morbũ se posse subsistere/nã ánũ agebat circiter. lxx. exasperatus est/irrationabili furia/& amaritudine mẽtis incensus/uolebat si potis eẽt. Iudæorũ cũcta dispdere. Cã uero huius rei erat/q; se cõtẽni putabat/eo q; çasum suũ iocũde gentẽ totá extimabat accipe. Super hæc quoq; quidá popularium hominũ seditionẽ excitauerant/propter huiusmodi cãm. Erat quidam iudas Arifei/& Mathias Margalothi/Iudæorũ eruditissimi/& supra cæteros legis expositores doctissimi populo etiá amabiles/propter inuẽtutis eruditionẽ. Semper enĩ eos totos cõsumebãt dies cuncti/quibus inerat studiũ/& cura uirtutis. Isti igitur audiẽtes regẽ morbo prægrauatũ/& remedii minime receptabilẽ/oẽm excitauere iuuentutẽ/ut opera quæcũq; a rege præter patriã legẽ facta fuissent/euertẽtes ꝓ lege dei gloriosa niterẽtur exercere certamina. Etenim ppter eius plumptionem/& propter quod præter humanũ morem fuerat cõuersatus in plures/oĩa illi mala contigisse firmabant/egritudinem quoq; præsentem nõ ei ob aliud accidisse. Fecerat enim herodes qdam contra legem. quæ iudas & Mathias uociferabant. Nam construxerat sup portam tẽpli munus quasi deo propositum/aquilam auream imanem uel qualitate uel quantitate opulentam. Prohibet autẽ lex imaginum eleuationes uel aialium propositiones constituere/his qui uolunt secundum eius præcepta conuersari. Proinde hortabantur illi sophistæ aquilam illam loco diuellere. Enim uero mortalibus inquiunt multo iocundius debet esse periculum/quod pro conuersatione paternæ legis/& pro uirtute suscipitur/quã uitæ quantacũq; dulcedo. Nam morte quidem fama & laus sempiterna cõquiritur & nascituris hoĩbus memoria iocũda relinquitur exẽplum uirtutis & gloriæ. Nam ẽt si quisquã sine periculo ualeat aliquod ꝓclarum opus efficere/post paululũ tamen nẽturam mortẽ naturæ lege non ualebit effugere. Proinde pulchrũ est his q; studiũ habent amorẽq; uirtutis/cũ laudibus & cũ honoribus de hac uita discedere. Lenigatio quippe maxima ẽ/pro bonis opibus interire/q; non nisi mediatione periculi conquirunt filiis atq; cognatis uel aliis quibuscũq; qui ab eodem stemate deducuntur/siue fuerunt uiri/siue mulieres/siue quilibet alteri/quibus quideri debet i posterum/ut ad eos utilitas gloriæ pe-

ueniat.

ueniat. Et illi quidem huiusmodi uerbis iuuenes excitarunt. Defertur ad eos repente rumor/ regem uita decessisse qui sophistis illis ad modum suffragatus est/mediaque die ascendentes/euulsere aqui// lam & securibus concidere. Cumq; plurimus esset tumultus in templo ecce dux regis cum militibus uenit nunciatus quippe illi fuerat nisus eorũ/& existimans ex maiore illos conspiratione ẽt manu cõ gressuros ad prælũ/ampliorẽ secum numerũ militũ duxerat/qui possent impetũ sustinere illorũ/qui moliebant anathema templi deiicere. Quo irruente sup eos/nequaquã uim eius sustinere ualuerunt/ sed sicut solet turba uulgaris præsumptione magis stulta/quã cauta prouidentia cõgregata/oẽs con// tinuo fugerunt. Ex quibus. xl. soli iuuenes animi confidentia remansere/quos dux compræhendit/ cũ principibus facti/Iuda & Mathia. Ingloriũ enim iudicauerunt loco cedere aduentũq; ducis effugere. Hos oẽs pducit ad regẽ. Quos cũ interrogasset/cur in tantã audaciã prorupissent/ut ornamenta tem pli euellerent/illi gessimus inquiunt quæ gesta sunt/& consulto nos illa gessisse profitemur/ quæ ad uirtutem attinent/quã uiros docere certũ est. Siquidẽ prudentũ est defensare dignitatẽ legis & numi/ mis/nec mirari debes/si tuis institutis instituta præferimus quæ nobis Moyses inspiratione dei cõscri pta dereliquit. Mortẽ quoque ac supplicia quelibet importes/cũ iocunditate subimus. Nõ e nim pro// iniusto facinore/sed pro amore pietatis nobis sustinẽda sunt. Et illi quidẽ talia loquebant in nullo mi nora uerba quã fuerat cõmissi præsumptio præferentes. Rex autẽ uinculis eos constringi præcipiẽs euocauit ex Hierichunte Iudæorũ principes. Quibus aduenientibus/cõuentus omniũ congregatur/ ipse uero in lecto recumbebat q̃ præ inualitudine stare non poterat. Enumerabat igitur præsumptio nes seditiosorum iuuenũ/in quibus sæpius fuerãt depræhensi/templi quoq; ornamenta quæ suis fuis/ sent magnis sumptibus cõstructa memorabat/qualia per annos. c. xxv. neq; Asamoneũ regẽ cõstrue re/neq; prosapiã eius ualuisse narrabat/se autẽ ad honorẽ diuinitatis illud templum anathematibus admiratione dignis ornasse/quo post eius mortẽ gratã sui memoriã iocũdãq; relinqu eret. Exprobra bat etiam q̃ iniurias illi non dubitarent ingerere. Cæterũ præsumptũ facinus uerbo quidẽ ad suas p/ tinere iniurias/re autẽ ipsa & ueritate siquis uellet meritũ examinare facinoris/sacrilegiũ cõmissum esse affirmabat. Ad hæc illi propter eius crudelitatẽ ne contra se quoq; fortassis exasperatus ultiões in eos aliquas moliretur/humiliter respouderunt dicentes/neq; ex sua sententia cõtigisse neq; illa cõ/ missa insulta esse debere. Ille uero circa cæteros quidẽ quasi mansuetus extiterat. Mathiã autẽ pontifi/ cem sacerdotio remouit uelut consciũ/& causam seditionis extantẽ promouit autem Azarum potifi cem/fratrẽ uxoris suæ. Mathiæ autẽ pontificatus tempore/prouenerat alterũ extitisse pontificem ad unius uidelicet diei functionẽ quã Iudæi cũ ieiunio celebrant. Causa uero talis erat. Mathia sacerdota li fungente officio nox in solennẽ lucescebat diẽ/in qua futurũ erat ieiuniũ. Tum uisum est sibi omni/ no mulieri esse cõmixtũ/propterea q̃ sacerdotio perfungi nõ potuit/sed Iosephus Elimi filius/ cogna tus eius secundũ carnẽ/pro eo munere sacerdotali pfungitur. Nunc ergo Mathiã Herodes pontifica tu remouerat/alterũ uero Mathiã qui seditionẽ excitauerat/& aliquos uiros ex sociis seditionis illius uinos igni cõtradidit. Sed etiã luna eadẽ nocte defecerat. Herodẽ porro amarior in dies morbus ur// gebat/supplicia deo cõmissi sceleris expetente. Ignis quippe lentus inerat nõ tamẽ conflagrationem. in superficiem corporis agentẽ prodens quantũ extrinsecus crescens operabatur incendiũ. Auiditas quoq; inexplebilis semp inerat cibi/nec tamẽ sacietas unq̃ rabidis incitata faucibus ualebat implere ingluuiem. Intestina interius ulceribus tabida putrescebãt doloribus quoq; colli sæuissimis cruciaba tur/humor liquidus ac luridus erga pedes tumidos oberrabat. Similis illi quoq; & circa pubẽ erat af flictio/sed & uerenda ipsa putredine corrupta scatebãt uermibus spiritus quoq; incredibilis erecta tantigo quæ fuerat satis obscena diritate fœtoris/ & anhelitus respiratiõe creberrima/cõtractus quo q̃ p cuncta membra subsistens uim noxiam operabat/quæ omnẽ tolerantiæ cõtulerat firmitatẽ. Di cebat igitur ab his/quibus inerat diuinandi peritia diuinitus has pœnas ob impietatẽ eius & multa crudeliter gesta deposci. Ipsi tamen multũ spes salutis instabat/si forte posset contra morbos aliqua remedia prouidere. Medicos quoque aduocans ut uterent si quid possent ad salutẽ proficere postula bat/& transiens Iordanẽ fluuium aquis callidis quæ sunt circa Calliorã/die noctuque fouebatur. He igitur aquæ calidæ super alia quæ habebant commoda etiam potabiles erant. Pergebat autem aqua illa in paludem/quæ sulphurifera uocitatur. Præterea uisum est medicis/ut eum in dolio oleo pleno confouerent. Vbi cum missus esset/ita defecit/ut ab omnibus mortuus putaretur. Tunc grandis ser// uorum ululatus exortus est. Cum igitur nulla iam de eo spes salutis existeret/iussit militibus quinqua genas dragmas aureas distribui/plurima quoque ducibus & amicis suis munera tribuebat. Deinde reuersus in Hierichuntem præualentibus nigris coleribus/exasperatus iniquius est/ut ipso moriente indignum facinus ageretur. Venerant quippe ex locis omnibus per eius præceptum Iudæorum op/ timates/& erant plurimi/siquidem ex omni gente/fuerant conuocati. Ad hæc etiam fuerat mors cõ stemptoribus præcepti proposita. Magna igitur in omnes regis furia concitata est/propterea culpabi les & inculpabiles in Hippodromo concludens/sororem suam Salomen/uirumq; eius Alexandrũ

conuocat

conuocat & mortem ſuam non in longum differri denunciat tantis ſe doloribus circũuẽtum/ fore cunctis ſatis optabile/ſe aũt ſine luctu & deploratione periturũ/q; regibus/maxime autẽ ſibi magni meroris eſſe firmabat/neq; ſuum arbitratũ Iudæorũ falli propoſito/q; & eis ſua mors amabilis foret & grata/nã etiã ſe uiuente ſæpius illos & ſeditiones & ſeceſſiões fuiſſe molitos/& in eius ſemper iniurias fuiſſe feſtinos/cæterum leuigationẽ quandã illis natã eſſe dicebat q; talibus ipſe doloribus urgeretur/proinde petere ſe ab illis/q; eos ſciret contra eius gloriã in nullo uenturos/ut agerent/ qualiter eius exquiæ honorabiles ſuper cæteros reges/& luctus amplior ageretur. Quod futurũ dicebat/ſi peregiſſent ut iudæi ex animo in eius morte deplorare lamentariq; cogerentur. Cum igitur me iquit animam uideritis expirantẽ/circumuallantes Hippodromũ omni militia nec dum mea morte uulgata/confeſtim omnes illos ſcluſos iaculari perficite/& ita cũctis intereuntibus duo commoda prouentura/q; & regnum illis poſt ſuam mortẽ firmũ perſeueraret/hoſtibus amputatis/& ſuper ſuam mortẽ luctũ celebrandũ eſſe magnificũ. Et ille quidẽ lachrymandus talia lamentat/& cognatos oẽs beniuolentiã circa ſe fidẽq; ſeruare poſtulat inuocationẽ diuinã interponens/ne cũ honorificentia ſua mors/& cũ indignitate tractaretur. Illi uero profitebant in nullo ſe eius præcepta trãſgreſſuros. Sed ego cõperi illius hominis mentẽ cõſiderans/etiã p præſentia mãdata nihil humanũ penitus habuiſſe. Siquidẽ de hac uita diſcedens procurabat/quatenus omnẽ gentẽ orbatã & deſertã parentibus dilectiſſimis relinqueret/iubens unũ ex unaquaq; domo interim/qui nihil iniuſtũ neq; in ipſum/ neq; in alios admiſiſſe fuerant depræhenſi. Hæc igit illo ſuis parentibus demandante/ deportant & litteræ ab legatis/qui ad Cæſarem romam fuerant miſſi. Quarum hæc erat ſententia/q; Acmes indignatione Cæſaris extincta ſit/pro facinoribus quæ cum Antipatro perpetrare tentauerat/ipſum aũt Antipatrũ in patris uoluntate dimiſſum/ut quod placeret ex eius ſententia fieret/ipſũ etenim & patrẽ ei ſe & regẽ ſiue illũ in exiliũ detrudi ſiue illũ morte mulctari uellet/in eius propoſito cõſtitutũ. His auditis Herodes pauliſper animũ refouit/uoluntate ſcriptorũ & morte Acmes in ſuperbiã ſubleuatus/ & poteſtate puniẽdi quã acceperat in filiũ. Sed prætalẽtibus creſcentibuſq; doloribus/interitui propinquabat & quãquã in multo defectu contineret appetebat tamen cibũ & poſtulãs malũ quæſiuit cultrum. Erat enim illi talis mos/ut ipſe per ſemetipſum malũ accurans/& per partes modicas recideret/& comederet. Sumẽs ergo cultrũ circunſpiciẽſq; ne quis adeſſet/uoluit ſemetipſum iterimere quod forſitan perfeciſſet/niſi præueniens manũ eius Atiabus contineret/nepos enim eius erat/& magnam clamorẽ/ſtatim ululatus per totam aulam exortus/eſt & tumultus.

Qualiter Antipater putans Herodem defunctum locutus fuerit cuſtodi corporis de dimiſſione ſua/& propter hæc Antipatri peremptio. Cap. IX.

VAe cũ ad Antipatrũ perueniſſent/credidit ſuũ patrẽ uitæ terminũ ſuſcepiſſe præcipiẽſq; fiduciã tã uerbis q̃ motibus ita totus animo geſtiebat/tanq; ſi fuiſſet liberatus e uinculis/ & regnũ in ſuis manibus ſine ullo labore pcepit. Tunc cœpit cũ cuſtode ergaſtuli de ſua dimiſſiõe fabulari/magna ſe cõtinuo ſpõdens dona ei tributurũ. Ille uero nõ ſolũ nõ acquieſt ut faceret quæ uolebat Antipater/uerũ ẽt cũcta regi denunciat/intimãs ei eius mẽtẽ/& quæ ab eo munera ſpondebant. Tunc Herodes q̃is & ante nõ minore odio ferret in filiũ/ cũ audiſſet cuſtodẽ ergaſtuli illa narrantẽ/magnũ protinus exclamauit. Tunc quaſſans caput/quãq; in extremo uitæ teneret & cubito ſeſe attollens ſtatim deſtinans quẽdam armigerorũ ſuorũ ſine ulla dilatione celeriter necari iubet Antipatrũ ſepulturamq; eius in Hyrcania ſine ullo honore fieri.

Teſtamentum Herodis ad Cæſarem/& diſtributio inter eius filios/& qualiter Archelaũ præfecit deinde mors ipſius. Cap. X.

TEſtamentum interea ſcribebat mente mutabili/& Antipatrum quidem quem ſibi ſucceſſorem in regno deſignauerat: Tetrarchum facit Galileæ regionis atq; peroe. Archelao uero regnum contribuit. Gaulanitidem autem & traconitem:& Bethaniam/& Paniadã Philippo filio quidem ſuo/fratri autem Archelai germano Tetrarchiæ iure conceſſit/ Iamniam uero & Azotum & Faſelidam/Salomæ ſorori diſtribuit/ſed & argenti ſignati Myriadas quinquaginta. Diſpoſuit etiam de cæteris ſuis cognatis/atque conſanguineis/opibus eos reditibuſque locupletãs. Cæſari ſane argenti ſignati mille Myriadas/ præter uaſa quædam aurea/quædam argentea/ & metallis prætioſa/ & artificis opere uenuſtiſſima dereliquit/ indumenta quoque precioſa/ Liuiæ uero Cæſaris coniugi/ & aliis nonnullis quingentas Myriadas. His diſpoſitis/ quinto die poſtquam Antipatrum filium necauerat defungitur regnans poſtquam Antigonum interemit/ annos. iiii. &. xx. poſtquam autem a Romanis regnum præceperat. vii. &. xxx. uir crudelis in omnes equalite/irer quidam ſubditus/a iuſtitia uero effrenatus/ fortuna uero propicia/ ſuper quẽlibet affluenter abuſus/ex plebejo in regnum aſſurgens/& pericula plurima eludẽs/quibus ſæpius fuerat circũſeptus/diuturnitate uitæ pfunctus eſt/domi circa filios quantũ quidẽ ad eius ſpiam ẽt ibi ꝓſperitate potius eſt/ eo q; ſe ſuos inimicos ſuperaſſe cenſebat/meo uero iudicio/ſuper omnes infœliciſſimus

eiſſimus. At Salomæ & Alexas/anteq̃ mors regis diuulgata foret/ex Hippodromo Iudæos abire p mittunt/ad proprias domos/dicentes/regem iuſſiſſe/ut unuſquiſq; in ſuas regiones abſcederent. Hoc autẽ fecerũt/beneficium illi genti præſtare cupientes. Interea mors magis diuulgatur.

Epiſtola Herodis ad exercitum/& admonitio fidei ſeruandæ circa filium eius Archelaũ q ſtatim eleuatur in regnum. Cap. XI.

IVnc Salomæ & Alexas cunctam militiã congregantes in Amphitheatro quod Hierichũ te erat/primum quidem epiſtolam regis legi fecerunt/quã ad milites fecerat/deinde gra// tias eius in eos pro fide ac beniuolentia quam circa eum exhibuerunt inſinuãt/ petitiones quoq; eius/ut ſimiles ſe circa Archelaum filium eius exhiberẽt/quem regem conſtituit in timabant. Ptholomeus ẽt cui fuerat teſtamentũ a rege creditũ/anuluſque de quo ſignauerat commiſ ſus/continentiã teſtamenti denunciat/quod teſtamentũ non poſſe robur firmitatẽq; ſuſcipere dice// batur/niſi cuncta quæ in eo eſſet deferrent ad Cæſarẽ. Fit continuo fragor ingens/honorantũ Archelaum/regẽq; pclamantiũ/milites quoq; cuncti/& uniuerſi duces/fauorẽ & beniuolentiã ꝓmittebãt/ paratoſq; ſe ac promptos ad omnia profitent adiutorẽque deũ ſupplicationibus aduocabant.

Sepultura Herodis in Herodio caſtello/& fauor Archelai regis ad populum/& populi ad ipſum. Cap. XII.

DE hinc ſepulturam regi præparabant. Curæ nanque fuit Archelao ut exequiæ patris quã magnifica poſſent celebritate gererentur/utque memoratũ proferrẽt cũ rege mortuo pro ducendũ. Portabat itaque in lecto aureo/lapidibus depicto uariis atque præcioſi/ſtamina uero oſtro erant auroque contexta/eratque ipſe mortuus circumamictus purpureis ueſti mentis/caput eius diademate coronatũ/ſceptrum quoque in manu eius uelut ſi a uiuo teneret/erat ap poſitũ/circa lectum aũt erat frequentia filiorũ multitudo cognatorũ. Circa quos omnis militia ſtipa ta pergebat ꝓ proprias diſtincta nationes/& diſcreta nominibus. Erant aũt tali ordine diſtributi. Nã primi quidẽ pergebant eius armigeri/per quos omnes threcũ manus/poſt iſtos ẽt natio Germanorũ atq; Galatharũ. Hos itẽ ſequebat cũ ornatu maximo cuncta belli geratoria multitudo. Cætera uero militia poſtrema ſequebat/in eũ ſcilicet modũ digeſti/qualiter ſolebant in bellũ procedere/& ſuis du cibus ordinari. Poſt hos ſequebant ſeruoꝝ eius quingenti/odores uarios/& aromata deportãtes. Per gebant aũt in Herodiũ ſtadiis diſtante octo/illic enim eſt eius ſepultura ex eius iuſſione confecta. Et Herodes quidẽ hoc modo defungit. Archelaus aũt per. vii. dies luctũ ſup patrẽ honore regio ex mo re gerit/tantos etenim dies lex paterna præcepit obſeruari. Conuiuia itaq; celebrans/& luctũ exol mens/aſcendit in templũ. Ibi magnis ei clamoribus fauebat/magiſque/prædicabat laudibus/ſecundũ q unuſquiſque arbitrabat maiora quã alius conferre præconia. Tum uero tribunal ille conſcendens quod ſibi fuerat præparatũ & cõſidens/omnibus benigna loquebat & ſibi ꝓpitios cõparabat/ gau dio fauoris omniũ & uoluntati quã ex beniuolẽtia circa ſe cunctorũ acceperat gratias ſe illis habere narrabat/quod leſi a patre nihil circa ſe mali ab illis reciprocaret/ſe aũt aduiſurum ut eis bonorũ ui ciſſitudinẽ redderet/eorũq; remuneraret alacritatis affectũ rogaret uero ut nũc interim parcerent no mine illũ regis honorare/ſufficere ſibi dignitatẽ poteſtatis aiebat/quã tunc firmã eſſe dicebat/cũ te// ſtamentũ a patre ſcriptũ/a Cæſare firmaret. Obquã cauſam neque in Hierichũte cuncta militia dia/ dema illi imponere cupiente uoluerat ſuſcipere/ambiguũ honorẽ æſtimans ex tali re ſibi prouentu/ rum/quod eſſet adhuc incerta uoluntas eis/qui poſſet illi regnum proprie firmiuſque concedere nõ ſibi defuturam circa illos benignitatem/quæ beniuolentiæ eorum uicißitudinẽ reportaret. Feſtinare quippe ſe in omnibus enarrabat meliorẽ ſe ſuo patre circa illos oſtendere. Illi uero ut plebeia multi/ tudo conſueuit/in ipſis primis diebus uidentes regis lene principium/uoluntates ſuas laudibus & fa moribus aperiebant/& quanto manſuetius cum eis loquebatur Archelaus tanto amplius nomen Ar chelai prædicabant/deinde ad munerum petitiones/interceſſioneſque uertũtur. Alii quidem functio num publicarum lenigationem cum clamore poſtulabant/pars uero uictorum ſolutiones expete// bat/qui fuerant ab Herode denicti/alii uero grauedines quas Herodes in emptionibus & in publicis nundinis conſtituerat/auferri nociferabantur. Archelaus porro in nullo illis contraria reſpondebat/ ſed in omnibus accurate/æſtimans regni fore ſuffragium ſi multitudinis beniuolentiam cõparaſſet. Dehinc ad ſacrificia offerenda deo conuertitur/& cum amicis conuiuia celebranda.

Qualiter populus ſeditionem mouit aduerſus Archelaum in feſtiuitate azymorum/& Qualiter Archelaus tria milia ex eis interemit/ipſe uero nauigauit ad Cæſarem/credens regnum Philippo fratri ſuo. Cap. XIII.

VM hæc interim aguntur/congregãtur Iudæorũ iuuenes plurimi/nouarũ rerũ cupidine concitati/& cœperunt de morte Mathiæ aliorũq; cũ eo ab Herode interemptorũ tumul/ tuoſa uoce cauſari/dicentes/ꝓ iniuſte pempti/ẽt exequiaꝝ honore Herodis timore caru erant. Erant autem iſti/pro quibus turba loquebatur/qui fuerant euulſione aureæ aquilæ

perempti

perempti. Magnum ergo turba proclamante/ & clamitationibus utente/ quaſdam etiã iniurias qua ſi ex hoc poſſet ad illos mortuos aliqua lenigatio puenire proterue procaciterq; iactante/congrega/ batur magis magiſque numeroſa multitudo/& ultionẽ mortuorũ ab Archelao fieri debere poſcebãt ſuppliciis eorũ qui ſub Herode fungebanꝫ honoribus. Et primũ quidẽ omnium ſacerdotio remoueri pontificem quẽ Herodes fecerat ꝓclamabant/uirũ mundũ/& ſecundũ leges ſuas dignũ ad pontifica tũ promouendũ eſſe dicebãt. Archelaus aũt licet iſta graniter ferret/annuebat tamẽ/impetũ eoꝝ mi tigare feſtinãs/donec iter ad Romã quod propoſitũ habebat ſine tumultu pageret/& cũ de ſeſe uo/ luntatẽ Cæſaris agnouiſſet/reſpicere dixit/quid agendũ foret & de cunctis repetitionibus eorum le/ gitimæ diſpoſiturũ/neque tunc. tempus eſſe diſſenſionis/aut contumelias ingerendi/magis aũt unita tis atque concordiæ donec ex præcepto Cæſaris ad eos cũ firmitate regni recurreret/tunc quippe in commune cõſulere/de quibuſcunq; tractandum eſſe uideretur/tunc autẽ ſuſtinendũ eſſet/ne forte ſe/ ditionis quoq; crimen incurrerẽt. Et ille quidẽ hæc dicens ducẽq; ſuum edocens/mittit ad eos/hæc ip ſa locuturũ. Illi porro proclamantes/ducẽ loqui penitus non ſinebat periculũ quoque minabanꝫ/ ſi/ quis eos aſſumptione ſua reuocare uoluiſſet/& inſtabant ſuam libidinem magis explere/ quã impe/ rantiũ ſubiacere conſiliis. Graue nanq; illis uidebaꝫ/ſi cũ Herode uiuente amicis priuati fuiſſent/ eo/ dem mortuo nullã ultionẽ fieri mortuorum. Illud enim iuſtum legitimũq; dicebant non ꝙ ratio di/ ctaret/ſed ꝙ eoꝝ libidini uoluptatẽ poſſet afferre/ſatui ad prouidendũ/quãtũ illis eſſet ex ea re peri/ culũ naſciturũ. Plurimis itaque ab Archelao miſſus/ut tumultũ ſeditionẽque mitigarẽt aliis ex regis perſona loquentibus/aliis autem ex illius quidẽ ſententia/ſed ueluti ex ſua mente monẽtibus/illi nul lum penitus aduertebant/ſed amplior fremitus/& turba mouebaꝫ/concurrente etiam plurima mul/ titudine/ꝙ illa tempeſtate Iudæis dies feſtus imminebat/quando azyma ſecundũ obſeruationẽ patet ni moris exercent. Paſcha enim illa feſtiuitas. uocitaꝫ/ad recordationẽ & memoriã exitus ex Aegy/ pto/& ſacrificaꝫ ab eis illo die cũ alacritate magna pecudũ ẽt numeroſa multitudo/quanta in nulla alia ſolennitate. Concurrit ergo ex uniuerſa regione magna copia populoꝝ/plures ẽt ex montanis locis adueniunt/religionẽ numini ſoluturi. Sed iuuenes qui ſeditionẽ excitauere/Iudam Mathiãq; la/ mentanꝫ/ueluti doctores expoſitoreſq; legis antiquæ/& perſiſtebãt in templo/ſuffragione quoq; ui/ ctualiũ abunde ſubſiſtente. Nã ſeditioſis hominibus turpe non ducebaꝫ ab aliis cibos expetere. An/ xius aũt Archelaus ne in deterius eorũ proceſſiſſet audacia/cohortes deſtinat armatorũ cum quibus etiã tribunũ militarẽ mittit/ut eorũ coherceat impetũ/& primũ quidẽ ut illos ſeditioſos repellerẽt & ab alia multitudine ſepararent. Sed uenientibus militibus/illi ſeditioſi cũ ingenti alacritate/ excitata ſecũ etiã turba/ſup tribunũ ac tota præſidia cũ uoce magna inuicẽ hortantes impetũ faciunt/ex qui/ bus plurimi fuſi/pauci autẽ cũ tribuno ſauciati diffugiunt. Archelaus aũt cũcta peſſumdare cẽſebat niſi multitudinis illius impetũ frangeret/tumultumque illũ reſecatũ extingueret. Cunctã igiẽ mittit militiã/ut eos qui ſibi in templo habitacula cõſtruxerant/exinde repellerent. Cedunt itaq; ab equi/ tibus circiter tria milia hominũ/reliqua uero in montes proximos refugit multitudo. Cæterũ ex edi cto cunctos ad ſuas regiones diſcedere iubet Archelaus. Quique continuo diſceſſerunt/feſtiuitatem deferentes minime celebratã/maioris timore periculi propulſati/licet eſſẽt in mortis temeritate præ cipites. Interea Archelaus ad mare proximum cum matre deſcendit. Nicolaum ſecũ & Ptholomeũ habens/ & amicorum plurimum comitatum/Philippoque fratri omnia gubernanda dereliquit/ do/ mum ei regnumque cõmendans. Salome quoque ſoror Herodis cum eo ſimul egreditur/ omnem/ ſecum ducẽs/ proſapiam/ad hæc etiam plurimi cognatorum/uerbo quidem/ ueluti cum Archelao conlaboraturi/ut ei regnum a Cæſare firmaretur/ re autem uera/ut aduerſus eum niterentur/ maxi me illa quæ ab eo in templo geſta ſunt accuſando proponere. Obuiam fit Archelao Sabinus Cæſa/ ris curator/earum rerum quæ in Syria poſſidebat/in Iudæam pergens/pro conſeruatione theſauro/ rum Herodis quem Varus ab hac intentione reuocauit/per Ptholomeum qui tranſibat ab Archelao conuocatus. Sabinus ergo Vari grãtia neque arces obtinuit quæcunque fuerant in Iudæorum ciuita tibus conſtituere/neque theſauros conſignauit/ſed omnia ſub iure dimiſit Archelai/ donec quid de his Cæſari uideret/ agnoſceret. Proinde in Cæſarea ſe ſuſtinuit/ ſic enim repromiſerat ſe eẽ facturũ.

Qualiter Archelao Romã aſcẽdente/Sabinus q erat in Syria Cæſaris curator aſcẽdit in Hieroſo lymã uioleter expetẽs Herodis pecunias & caſtella a curatoribus Archelai. Cap. XIIII.

QEd cum Romam nauigaſſet Archelaus/Varus perrexit Antiochiam/Sabinus aſcendit in Hieroſolymã/& aulas regias obtinet/euocanſq; oẽs oppidoꝝ præfectos/& quotquot rerum diſpenſatores fuerant ratiocinari cœpit/& arces ut ſibi traderentur multos expe tere. Ex hoc iam illi quos prefecerat cuſtodes Archelaus/mandata eius implere non po/ terãt/ſed cuſtodiebãt oia ſecundũ interdicta Sabini/uſque ad Cæſaris ꝓceptũ. Nauigat ẽt romã ĩ illis diebus/Antipater Herodis filius/regnũ ẽt ipſe petiturus hortatu Salomes & ꝓmiſſionibus

& promiſſionibus incitatus dicētis/iuſtiores cauſas illum habere Archelao ad regnū percipiendum q̄ primū teſtamentum in quo is ſucceſſor regni fuerat cōſtitutus firmius/quia illud ſanamente feciſſet herodes/hoc aūt iam ſenſu præ ualitudine diminuto cōſcripſerat. Ducebat ſecum etiā matrē/& fratrē Nicolai Ptholomeū/amicū Herodis ſatis honorabilē/ſed etiā ſibi ualde gratiſſimū atq; fauētē. Maxime aūt eū incitabat ad regnū Hiereneus rethor uir opinione clarus & ad dicēdū accerimus. Ic/circo etiā freti/eos,qui p̄ſuadebāt cedendū archelao/ſiue q̄ regio teſtāmēto ſucceſſor fuerit inſtitutus ſiue q̄ maior natu eſſet aduertere contēnebant. Sed cū Romā uenīſſent/oēs cognati ab archelao diſcedentes ad iſtū cōueniūt/non beniuolētia circa eū aliqua cōſtricti/ſed odio quo aduerſus Archelaum irritabant. Maxime aūt libertatē deſiderabāt & Romanos iudices magis/q̄ reges p̄prios habere cupiebāt. Quod ſi hoc minus procederet/antipatrū magiſquā archelaū ſibi regē conducibilius æſtimātes/ipetrare laborabāt. Sabinus quoq; accuſationē archelai apud cæſarē depoſuit. Inter hæc cæſar ſuſcipiens ab Archelao litteras/in quibus iura a patre ſibi relicta propoſuit teſtamentū quoq; cognoſcēs/& ratiocinia theſauros herodis cū anulo cōſignatorio quē Ptholomeus apportauerat/cœpit cōſpicari quē ordinādū ratio poſtularet. Legēs quoq; litteras Vari & epiſtolas Sabini/ſummā quoq; theſauros uel quid pecuniæ p̄ ſingulos annos impēderet aduertēs litteras quoq; quas antipater pro regno promerēdo tranſmiſerat recenſes/cōgregabat ad cōſultandū oēs ſenatorii ordinis/& amicos/in quibus etiā Gaiū filiū Agrippæ/& iuliæ ſuæ filiæ adoptiuū. Deinde illis oībus in cōſeſſum inductis copiā facit ut quiſq; de quibus moueret ediceret ibi primū Salomes filius antipater dicēdi potētiſſimus/& archelao ſatis infeſtus/huiuſmodi uerba locutus eſt/dicēs Archelaū uerbo quidē p̄ regni petitione ſe fingere laborare/opere uero oēm regni potentiā poſſidere/adtequā ei a Cæſare in quo cuncta poteſtas ſita eſſet indulgeret. Huius teſtimoniū eſſe dicebat eius audaciā quā præſūpſerat in die feſto multos interimere. Qui ſi iniuſtū aliquid geſſiſſent/alius inter eos deberet ulciſci/qui eos poſſit legitima & ordinata poteſtate cōpeſcere/& non ab illo tantā cædē fieri oportere. Qui ſunt rex illud feciſſet cōtumeliā grandē Cæſari intuliſſe firmabat/quod ignorās quid de eo adhuc diſpoſiturus eſſet regia ſā uti poteſtate p̄ſumeret. Si aūt uti priuatus illa geſſiſſet/amplius eū deliquiſſe narrabat/q̄ regnū nō poſſidens/ſupplicia quibuſlibet intulerit/de qbus decretū Cæſaris debuit expectari. Opponebat illi etiā iudicū militariū mutationes & ordinationes/ad hæc ēt illū in ſolio regali & cauſas plurimas iudicaſſe/ac determinaſſe p̄clamabat/tanq̄ a lege legitime ius poteſtatis integrū poſſidēte petitionū quoq; plurimos p̄miſſa publice facta memorabat/nec quid eū amplius iuris ac poteſtatis habiturū/dū in regno a Cæſare firmaret. Opponebat illi etiā/q̄ ex Hippodromo uinctos ſponte dimiſerit/& plurima alia/ſiue quæ facta fuerāt/ſeu quæ facta quidē nō erant/ſed credibilia uī debant p̄pter naturā ſui/quod fieri poſſe iudicabat a iuuene/tū ēt ab accenſo regnandi cupidine. Docebat ēt luctū eū patris penitus neglexiſſe/prohibitos quoq; oēs a rege cū moreret uidendo/unde initium quoq; ſeditionis affirmabat exortū/q̄ eū uidebāt circa patrē ſuū mortuum q̄ ei multa & magna bona p̄ſtiterat tā nequiter cōſeruari/ut uelut in ſe lachrymas p̄ diē publice cōfigentē occulto aūt uoluptate regni percepti perfrui & noctes in deliciis agitare/erga Cæſarē quoq; huiuſmodi ſe p̄bi turū Archelaū cū ei regnādi iura tribueret/qualē ſe circa patrē exhibuiſſe cognoſcit tripudiare nan q̄ & cantus exercere in morte patris/tanquā ſi hoſtis aliquis interiret/& q̄ nūc aduenīſſet ad Cæſarē calliditate uſum dicebat/ut ſi regni p̄cipere firmitatem deſiderare ſimularet/cū omni iam uſus eſſet poteſtate/quanta illi nec amplior a Cæſare rerū domino poſſet attribui. Maxime uero eadem quæ in templo facta fuerāt uerbis exaggerabat/& impietatem obiectabat/q̄ in die feſto ſacrificiis diuinis inſtāribus/multa milia hominum cæſa fuiſſent/in quibus multi peregrini plurimi inſontes indigne miſerabiliter occubuerint/templum quoq; plenum cadaueribus mortuorum/non alienigena forte perimente/ſed eo qui ſe regni iura legitime percepiſſe iactabat. Vnde apparet inquit illud opus cruēlitatis libidine peregiſſe: ut integre ſe plenum tyrannidis negocium proſecutum eſſe/teſtetur per iniquitatem admiſſam qua cunctis hominibus conſtaret odibilis. Feſtinabat enim quoquo modo regnū accipere: ſciēs q̄ pro ſui merito nunq̄ poſſet uel in ſomnis regiam p̄tātem legitimo iure p̄mereri. Nam & patri ſuo certos eſſe ſuos mores agnouerat: unde ſe ſe regni ab eo ſucceſſorē diſponi p̄cul dubio deſperabat: niſi per egritudinē ac morbos qbus nō ſolū corpore cōfecto defeceratuerūetiā animo parū ualido erat. Cæterū quādo mens eius ſoſpes fuiſſet & ſana/& corpore forti ut digne ac merite negocia cuncta diſponeret/in Antipatrum poteſtatem regnādi contulerat teſtamento iure legitimeq; confecto/nam qualis porro rex iſte poſſit exiſtere/qui aut contempto Cæſare ius ſibi totius poteſtatis arripuit aut ſi a Cæſare ſe dominum fieri/& ab eo regnum ſperabat accipere/cur ciues ſuos ſine illius præcepto priuatus adhuc/& in templo die feſto inſtante tam crudeliter interemit. Et Antipater quidē huiuſmodi uerba locutus/teſtes etiā introduxit/& plurimos ex cognatis/per quos ſua dicta firmaret. Cūq; is loquēdi finē faceret ſurgit Nicolaus p̄ Archelao uerba facturus/dicebat nāq; illa qdē quæ i templo cōtigerāt/potius eos q̄ paſſi ſunt q̄ Archelai poteſtate cōtigiſſe/ſiqdem

tantum

tantum eos facinus aggressos fuisse/ut non solum iniurias contumeliasq; iactarent/sed etiam eos qui deuoti humiliterq; uiuere disponebãt/ulcisci prenderẽt. Cunq; hostilia multa oparent uerbo quidẽ aduersus Archelaum/rei autẽ acerbitate aduersus Cæsarem/necessariũ Archelaus iudicauit/ut eos ab insolentia & improbitate reuocaret. Sed illi eos quos Archelaus ad sedãdas turbas miserat interi mere festinabant/sine ulla dei uel loci uel festiuitatis reuerentia. Mirari se sane dicebat/nõ confundi Antipatrum/q; taliũ defensor existeret/dũmodo inimicitiæ suæ quã cõtra archelaum gerebat libitũ faceret/& odio magisquã natura iustitiæ iudicaret/illos purgare gestiendo q cuncto scelere aduersus suos principes arma corripuerint. Cætera uero de qbus archelaum accusauerãt/in eos ipsos accusatores referebat/dicens nihil sine ipsorum cõsultatione uel cõsensu factum gestũue fuisse/sed anio le dendi nũc in trãsuersum ab æquitate discedere. Nã neq; scirent taliter res esse dispositas/qualiter accusabãt/sed ad inuidiã archelai cuncta deprauare/& tantã illos cupidinẽ inuasisse obsistendi archelao uiro qdem cõsanguinitate ꝓpinquo/cõuersatione autẽ eis familiari p omne tẽpus adiũcto. Testamentũ etiam patrẽ sana mẽte cõscripsisse narrabat/firmiusq; illud esset quod posterius fuisset scriptum/q; in hoc posteriore dominũ cũctæ ordinationis Cæsarem cõstitueret/quẽ minime illorũ ipbitatẽ imitaturum dicebat/q herodi iniuriã faceret/in cuius uita oĩbus essent bonis omniq; potestatepfuncti. Nunc autẽ ad contumelias qdem uoluntatis eius & intellectus in omnibus festinarẽt/sed nequaquã Cæsarem iniurias illius uiri admittere/qui & amicus fuerit & auxiliator/& oia in sua potestate dimiserit/neq; pati ut testamentũ eius soluereẽ/quod de sua fide fretus scripserit/neq; uirtutẽ Cæsaris imitaturã esse illorum accusatorũ criminatorũq; nequitiẽ. fidem eius in omni mũdo ad exẽplar ꝓpositã & indubitatam cunctis gentibus esse referebat/unde nequaquã possit herodi alienationẽ & furiam mentis ascribere/quẽ p multum tẽpus optime regnũ gessisse cognouerit/successionẽq; optimo filio dicasse/sed neq; iudiciũ regis circa electionẽ successoris peccasse firmabat/imo magis prudenter & optime iudicasse/quod oĩa ad uoluntatẽ/potestatẽq; Cæsaris redigissẽt. Postq; hæc Nicolaus enarrauit/& finẽ loquẽdi fecit. Cæsar archelaum sibi ad genua ꝓcidentẽ cum honorificentiæ sublenauit/ꝓnunciãs eum dignũ regni ꝓceptione/magnũq; suæ mentis momentũ gratiamq; declarauit & non aliter esse se facturũ/nisi quæcũq; testamento continerent. Interea cuncti archelao fauere/non tñ certum aliqd fuerat definitũ. Igit̃ facta solutiõe confessus apud se ipsum Cæsar cõsiderabat/utrũue Archelao regnũ confirmare debere/an omni herodis generi dispartiti. Interea mater archelai morbo prægrauata defũgit̃/sed etiã a Varo q in Syria militiæ magister erat/litteræ uenĩãt/significãtes seditiones decessionesq; Iudæorũ. Postq̃. n. archelaus nauigãuerat/cuncta gens uariis motibus fuerat/tumultuationibusq; turbata. Sed Varus aduenies eos q̃ causa seditionis extiterãt/supplicĩis & tormẽtis adegit/rebusq; cõpositis in antiochiam repedabat/unum ordinem militum in Hierosolymis derelinquens qui iudæis si forte aliquid seditionis molirent/obuiam irent/sed nec sic tamẽ seditio terminat̃. Nam postquã Varus abscessit/Sabinus curator Cæsaris illic remanens iudæos coepit opprimere/ex militia sibi multos armigeros faciens/quorum satellitio aduersus iudæos affligendos utebatur. Vnde illi ꝓturbati ad seditiones excitandas necessitate cogebant̃.

Qualiter pſuaſerunt curatores populo arripere arma/& occidere Sabinum uel Romanum exercitum in Antonia conſtitutum. Cap. XV.

QEd etiam arces uioleter obtinuerat/& thesauros regios scrutatus sumpserat lucrorũ & rapinarũ cupidine concitatus. Imminente igit̃ pẽthecoste/festiuitas nãq; hæc apud nos sic paternaliter appellat̃/non tantũ relionis gratia/quantũ indignatione succensi ꝓpter ipbitatẽ & oppressionẽ Sabini multa milia cõgregata sunt hominũ Galilæorũ & Hierochuntinorũ imensa multitudo/& quotquot trãs iordanẽ fluuiũ habitabãt/sed etiam icolarũ magna manus adunata/q plus aliis incẽsi. ĩ ultionẽ Sabini cõspirauerãt. In tres itaq; ptes diuisi/diuersa loca occupant. Et una quidẽ pars Hippodromũ tenuerat. Cæterarum uero duarũ altera ps ab aquilone usq; ad austrum uersa circa tẽplum erat/altera uero ad orientẽ loca posita detinebat. Tertia uero ps Hippodromũ/sicut diximus ad occidentẽ occupauerat/quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autẽ illis tota festinatio ut Romanos inclusos obsessosq; constringerent. Sed Sabinus timens tã etiã multitudinẽ eorũ/q̃ mobilitatem ingenii qppe quibus mors contẽptui erat/dum modo cœpta pficeret confestim scribit ad Varum/postulans/ut quã citissime subueniret. In magno piculo esse cunctam a se ibi militiam derelictam/ipse autem altissimam turrim arcis ascendens cognomento Faselum/in honore fratris herodis Faseli edificatam atq; ita nominatã/qui in proelio Parthorum defecerat/annuebat Romanis/ut iudæos exeuntes aggrederentur/cũq; ipse neq; ad amicos auderet ullo pacto descendere/alios ante se pro suarum facinore popinarũ mortem hortabatur appetere. Sed Romanis egressis cũ fiducia/pugna utrimq; aspera satis exorta est/& licet Romani opere bellico/& expientia superiores existerent/& plures ex iudæis occũberent/obstinatio tñ iudæorũ nequaq̃ tã dira belli facie frãgebant̃/sed circũeuntes pene templũ ascendũt in porticus quæ fani are

continebant

continebant/& ibi multum prœlium proſligatur/ſaxa quædam manibus uoluebant/ quædam fundis uel tormentis cæteris emittebãt/ad hæc etiam cum arcubus intermixti Romanorum plurimos ſauciabant. Nam oportunitate loci Iudæi ſuperiores extiterant. Romani uero in incerto poſiti/ nec ictus ancipites euitare/nec hoſtẽ ullis iaculis poterãt uulnerare. Proinde cũ in hũc modũ non breui tempore pugnaret/poſtremo Romani impune ſe talia perpeti/ignẽ porticibus ſubmittunt/ Iudæis quia ſemper porticus erant non ſentientibus/ignis porro a plurimis appoſitus/cõtinuo in flammas exæſtuat/tectaq; corripuit/quorum materies/q erat cũ pice ceraq; puncta/& in ſuperficiẽ deaurata ignẽ confeſtim ſuſcepit/quo incendio opera illa magna & admiratione digna diſpereũt. Sed & eos qui ſup porticus propugnantes aſtiterant/repentinus corripit & inſperatus interitus/alii ſimul cum tectis concidentibus peſſum ibant/pars hoſtiũ confixi perire uulnerati/ pleriq; defectu concilii/ & ſub talis cladis ſtupore/aut igni ſeſe cõtradunt/aut gladiis abuſi ſuis intereunt/ut malum quaſi quo ſe uidebãt circunſeptos affugerent. Quotquot autẽ retrorſum uia qua aſcenderent recurrentes a ruina uel incẽdio liberant/a Romanis cõtinuo ſine ullo negocio necant. Quippe nudi armis & animi timore ſoluti/ueniebãt in manibus Romanorũ. Proinde ex cunctis qui tecta cõſcenderãt/ nullus uaſuit penitus euadere. Romani aũt per illud incendiũ in fiduciã ſubleuati/interius pgrediunt/& ærariũ ubi templi/ opes ſeruabant arripiunt/& plurima quidẽ a militibus furata ſũt. Sabinus aũt uix inde quadringenta talẽta publicæ ualuit ratione cõquirere. Interea Iudæos plurimũ cõtriſtabat tã interitus ſociorũ quã ærarii/anathematũq; direptio/& tamẽ quotquot eorũ uel peruerſitate mentis obſtinati uel pugnaces prõptiq; cõſtabãt/aulã regiã undiq; uallantes/mirabant incendiũ & cunctos ibidẽ una interitui dare/niſi celer abſceſſiſſent. Nã ſe quoq; copiã illis exeundi ſi id eligerent daturos. Sabino quoq; ſi & ipſo uellet exeundi tribuere facultatẽ pollicebant. Dum iſta gerunt/nonnulli ex regiis militibus ad Iudæos trãſeunt. Rufus aũt & Gratus tria millia pugnatorũ ex militia Herodis ſub ſe habebãt/uiros corpore exercitatos & ſtrenuos. Cũ his igit omnibus ſeſe Romanis adiiciunt. Rufus etiã equites aliquantos habebat/ ipſos quoq; ſecũ Romanis auxilio duxerat. At Iudæi obſidionem minime negligebãt/ſed & mœnia cuncta circuibãt/hortabantq; oẽs ut illã oportunitatẽ ſe ſaluandi/& in libertatẽ paternã reſpirãdi non pderent. Sabino uero optabile fuit/ut egrediens abſcederet/ ſed cõmittere ſemetipſũ nõ audebat/ſuorũ cõſideratione factorũ/& q hoſtes admodũ infideli mẽte eſſe cognouerat/ſimul & Vari præſtolabat aduentũ/eũq; ſi adeſſet obſidionẽ illã eſſe ſoluturũ. Ea tẽpeſtate etiã alia plurima/turbis tumultibuſq; pleniſſima prouenerunt/quæ totã Iudæe regionẽ grauiter deſolabãt. In quibuſcunq; naturaq; locis/alii lucri cupiditate cõcitati/pars inimicitia Iudæorũ ad excitanda bella ferebant. Militauerunt quõdam Herodi duo milia hominũ hincinde congregatorũ. Hi ergo in unũ collecti/& ſeorſum a cæteris decedẽtes/aduerſus regios milites pugna cõgrediũtur. Vrebantur aũt Alcibiade duce/Herodis nepote/quẽ ſibi præfecerãt/qui tã in campis ad pugnã ſtrenue ferebat/q̃ in locis aſperis arte prævalebat/propter experientiã quã ex uſu belli pceperat. Iudas quidã erat filius Ezechiæ præpoſiti latronũ/qui multũ quondã prævaluerat/ſed temporibus Herodis cũ magno fuerat labore deprehenſus. Iſte igit Iudas circa Seforin Galilææ congregans multitudinẽ uirorũ pditorũ/atq; deſperatorũ/cũ eis aulã regiã pugnaturus inuadit. Et quã copiã armorum/quantũcũq; ille locus habebat abripuit/exinde ſuos oẽs armat ſumit & cunctos opes quæ ibidẽ p cuſtodiã fuerant derelictæ. Hic terribilis uniuerſus effectus eſt. Nã huc atq; illuc agebat/ & docebat exercitũ/libidine rei maioris accenſus/& emulatione regnãdi ſine ulla uirtute ullaq; prudẽtia/ſed ad nim inferandã tantũ/& ledendũ proniot & procliuis extabat/ſperans ex hoc ſibi dignitatẽ glorieq; uenturã. Extiterat quoq; Symon ſeruus quidẽ Herodis regis/uerum decoris uir magnitudine corporis ac fortitudine præſtans cui magna fuerant credita cõmiſſaq; negocia/is igitur rerũ intemperãtia ſubleuatus/diadema ſuo capiti præſumpſit imponere/& aliquanta multitudine congregata/rex pronunciatur inſania ſimul/furiaque populorũ/ſed etiã ipſe dignũ ſemetipſum exiſtimans ſup omnes q regnum ante geſſiſſent/aulam regiam in Hierichunte ſuccendit/& omnia quæ ibi habebant abripuit. Multa itaque in diuerſis locis per uniuerſam prouinciam/ubi regia conſiſtebant tabernacula comburebat/cunctaque exterminio dabat/ignibus concremando. Ampliora quoque iſte gereret/ & amplius ab eo illa regio deleretur/ni celeriter mutatio contigiſſet/ nam exercitus militum regiorum qui ſe Romanis addiderat/tota manu totaque uirtute congrediens occurrit. Symoni/ubi multa ui die longo certatur. Sed plures qui ex locis trans Iordanem cum Symone fuerant congregati/ neque ordinis/neque diſpoſitionis bellicæ gnari/ſiquidem temeritate magiſquam diſciplina pugnabant/ a regis occubuere militibus/ſed etiam ipſum Symonem per fugas ſe & per montis fauces ſaluari cupientem gratus occurrens/caput ei abſcidit. Incẽſus eſt etiam illis diebus ſuper Iordanem locus nomine Emachoes a quibuſdam hominibus Symoni conſimilibus. Sic igitur in illa gente multa dementia uagabatur/propter quod regẽ proprium non habebãt/q populũ uirtute ac moderatiõe diſponeret/& pp quos alienigenæ irruperant/p quod ſeditioſæ mẽtes occaſionem accipiẽtes ad bella

concitanda

concitanda ſuccenſæ ſunt/intentione ſola deuaſtandi & aliena rapiendi. Cæterum & Athronges uir, neq; generis dignitate conſpicuus/neq; uirtute decoratus/ſed opū tantū confiſus abundantia. Paſtor enim erat iſte/& cunctis in oībus rebus obſcurus/uerū magnitudine corporis & robore prævalens/ auſus eſt ēt ipſe in regni conſpirare potentiā. Erāt quippe illi fratres quattuor ēt ipſi corpore magni/ & de fortitudine gloriātes/& ex hoc credebāt ſeſe regnū omnibus modis obtinere/nā unuſquiſq; eorum turmā propriā ductabat. Congregatur itaq; ad eos plurima multitudo. Et illi quidē ductorū fungebant officio/ & ſicubi opus erat diſcurrebāt bellicos exercendo conflictus. Ille uero diadema ſuo capiti circumponens/ad conſultandū conciliū conuocabat/ut quid facto opus eſſet decerneret. Videns aūt cuncta in ſua poteſtate/cœpit inſania ferri maxime q̄ rex a populo uocabatur/q̄ ſibi ad regendū quæ uellet nihil eſſe impedimēto cernebat. Denicq; tā ipſe quā fratres eius magna cōſpiratiōe fremētes odio Romanorū & regiorū militū bellū gerere feſtinabāt. Nā æqualiter aduerſus utroſq; infeſta mēte ferebant aduerſus regios quidē milites propter iniurias quas eos ſub Herode ppetraſſe reputabāt/aduerſus Romanos aūt q̄ eorū in præſenti poteſtas exiſteret. Igitur aſperitas huius malis tpe pcurrēte creſcebat/nulluſq; interitū poterat euitare. Nā alios quidē ſpe lucri exterminabāt/alios autē occidendi cōſuetudine perimebant. Incurrunt ēt aliquādo Romanorū turmæ circa Emmaū. & circūdantes Ariū centurionē qui ductabat exercitū/quadraginta ex eis uulnerauere/qui fuerant manu exercitatoriæ meliores/cæteri uero timore fugientes/a Grato qui multitudinē regiæ militiæ ducebat defenſati ſaluant/ſuos mortuos relinquentes. Et multa parte diei Romanæ legiōis milites inſequētes plurimos ſauciabāt/ſuperant tamen poſtea & cōpræhendunt/alius quidē cū Grato confligens/alter autē cū Ptolomeo. Maiorē uero fratrē Archelai milites cōpræhendūt. Nouiſſimus aūt eorū ſup his quæ cōtigebāt merore cōfectus hęſitare cœpit/qualiter ſaluaret. Nā ſe ſolum remanſiſſe cernens/& omni manu militū ſpoliatū/fidei patruelis Archelai ſe cōmittit ac tradidit/ſed hæc quidē poſtea cōtigerunt. Igitur ſic Iudæa latrocinantiū facta fuerat habitatio. Si quis enim manū aliquā cōgregaret/quæ ſecū ad ſeditiones faciendas cōſpirare præſumeret/ſtatim rex efficiebat/ exurgens ad communē regionis interitū. In breui quidē & in minimis rebus Iudæi Romanis noxii cōſiſtentes inuidia tamē cōtribuliū ciuiumq; ſuor/ ad omnia nequitiæ opera ferebant. Interea Varus mox ubi q̄ geſta ſunt Sabino ſcribente cognouit/timens illi legioni quā in Hieroſolymis dereliquerat/duas reliquas legiones aſſumens/tres quippe in Syria fuerāt cōſtitutæ/aſſumens ēt equitū alas quattuor/ & auxilia quæ rege Tetrarchæ diuerſi mandauerāt. matueabat præſidiū illis qui in Iudæa obſidione tenebant afferre. Dicebant aūt oībus q̄ Ptholomaidā pergeret. Dant illi ēt berythii tranſeunti ſubſidium mille quingentorū uirorū. Mādat illi & Arethas quoq; petræus qui odiū circa Herodē & amicitiam cū Romanis adduxerat nō paruā peditū & equitū manum. Congregato itaq; in Ptholomaida omni exercitu/exinde patrem filio tradens unū amicorū ſuorū deſtinat Galilæos expugnatū/qui ſuper Ptholomaidā habitant. Ille aūt Galilæā ingrediens/magna ui pugnare cœpit. Et primū Seforin capiens/habitatores quidē oēs captiuos abduxit/ciuitatē aūt ignibus tradidit. Varus aūt Samariā cū omni manu ingreditur/ſed a ciuitate abſtinuit/erat enim crimine ſeditionis immunis/ſed quodam uico Ptholomeiarus nomine collocat/quē uicū arabes odio Herodis hoſtili more cōburūt. Iter quoq; agentes/alium uicū Faſſo nomine/magnū atq; opulentū/idē arabes cōpræhendentes/incendio cōcremauerūt/& quaqua uerſum exercitus ibat/igne cuncta & cæde replebant/ſuccendit ēt Emmaus caſtellū/Varo iubente gratia mortuorū. Hinc itaq; in hieroſolymā tendit. Illi porro qui ad obſidiōes fuerant congregati faciē ipſā non ferētes exercitus/paſſim cuncti diffugiunt/ imperfecta ſeditionis opera relinquētes/qui uero in hieroſolymis fuere iudæi/ Varo graniter incuſante/excuſationibus diuerſis ſemetipſos purgare nitebantur/q̄ multitudo illa propter feſtiuitatē fuerit cōgregata/ bellū aut nequaquā ex eorū ſententiā cōtigiſſe/ſed temeritate aduenarū fuiſſe cōmotū/ſeipſos autē cū Romanis obſeſſos potius q̄ obſidendi geſſiſſe propoſitū. Venerunt aūt in occurſum Varo Ioſeppus herodis regis nepos/& Gratus atq; Rufus oēm exercitum quem ſub ſe habebant ſecum pariter adducētes/ occurrunt etiam Romani/qui obſidione tenebantur. Sabinus autem non uolens in faciem Vari uenire/ex alia parte hieroſolymis egrediens/mare uerſus abſceſſit. Interea Varus per oēm regionē partē militiæ mittit/quæſitum eos qui cauſa ſeditionis extiterant. Depræhenſis aūt qui manifeſtabantur/alios qui cauſa mali extitere ſuppliciis cruciabat/ quoſdam uero dimittit/in quibus culpa leuior inuenitur. Fuere aūt qui pp hanc cauſam in crucem acti ſunt/ferme duo milia hoium. Hoc igit modo rebus collectis/atq; compoſitis/maximam partē militiæ ad ſedes proprias dimittit grauem eam in illis locis exiſtimans/nam in plurimis exceſſerant/& eius iura contēpſerāt lucrorum ac rapinæ cupidine. Ipſe uero decem milia iudæorum in unum locum fuiſſe congregatos audiens/ feſtinus occurrit/ut eos cōpræhenderet. Illi autē antequam cōprāhenſi fuiſſent/ſemetipſos tradidere hoſtiliter Aciabi. Tunc Varus multitudini quidē ueniam contribuit/ipſos aūt ductores/q̄ cauſā ſeceſſionis excitauerant ad Cæſarem mittit. Cæſar uero pleroſq; ex eis præmittit/illos autem qui Herodis cognati

gnati fuerẽ/ſuppliciis adegit/q; nullum iuſticiæ gerentes reſpectum/cõtra familiares & cõſanguineos arma tentauerant. Et Varus quidem iſta diſponens/& ꝓpter præſidia unam legionem quã etiam primo dimiſerat hieroſolymis derelinquẽs in antiochiam repedare feſtinat.

Qualiter Cæſar teſtamentum herodi confirmauit/ſeruans filiis eius teſtamẽtum/& diuiſio regni Iudaici in Tetrarchias. Cap. XVI.

ARchelao uero apud Romam cõmorante/aliorum negociorũ principia/pullulabãt quorũ hæc erat cã. Venerat Romã legatio iudæorũ/ſuper octo milia hoſtium/petentiũ ut ſuis legibus uiuerent/& legati quidẽ qui ex decreto totius gentis fuerant miſſi quinquaginta fuere/Cætera uero multitudo Romæ ad eos uenerat. Cæſare aũt cõciliũ faciente cũ amicis/cæteriſq; romanorũ primatibus/& in Apollinis tẽplũ congregante/quod ab ipſo fuerat magnis opibus ſpenſiſq; fundatũ. Legati quidẽ cũ uniuerſa multitudine indigentiũ Iudæorũ cãm acturi cõueniunt. Archelaus aũt ecõtra cũ amicis aderat. Quotquot uero regis fuere cõſanguinei/ab Archelao ꝓ odiũ ſeparãtur. Iudæis aũt aduerſus eũ conſociabant/ non tñ ſemetipſos publicæ demonſtrabant/graue putantes/& ad confuſionẽ propriã ptinere/ſi ante Cæſarẽ contra conſanguineũ & familiarem loq; ꝓſumerent. Aderat etiã Philippus de Syria ueniens/Vari cõcitatus hortatu/prima qdẽ cã ut fratri adeſſet. Nã ei plurimũ Varus fauebat. Enimuero arbitrabat/quia illo regno ſoluto per ptes/poſſet diſtribui ſi quidã plures eſſent/qui ſuis legibus uiuere poſtulabãt. Vnde uero Philippũ hortabat ut pro ſe laboraret/quo poſſet etiã ipſe partẽ aliquã regni percipere. Data igit iudæoꝝ legatis copia dicẽdi/cœperũt ꝓ diſſoluendo regno multa loqui/& primũ ex iniquitatibus herodis argumẽta multa ſumere/dicentes eũ noĩe tantũ fuiſſe regẽre aũt uera tyrannidis facinora perpetraſſe/& multã ꝓ eũ deſſolationẽ rerũ factã eſſe iudæorũ naturaliter eũ etiã ad nouitates inueniendas ꝓnum fuiſſe proclamabant/& tantos qdem iudæorũ eius crudelitatibus interiſſe/quantos nunquam ex hiſtoria piſſe cognoſcerẽt: ſed multo amplius ſemet qui uiuerent infœliciores exiſtere/ non ſolum eis quibus oſtenſione uultus aſpẽr/& indignatione mentis terribilis apparebat/ſed etiam quibus ſubſtantias ſuas arripuit/ciuitates quidem extraneas & ab alienigenis habitatas eum ornare & locupletare/cũ ꝓditione & exterminio eorũ q ſub eius regno habitabant/oẽm gentẽ penuriæ & neceſſitati cõtradi/tã cũ paucis aũt regno deliciiſq; frueret/plurimos quoq; ex nobilibus ciuitatibus/& nobili natos genere perimeret/nullis rõnabilibus ſubſiſtẽtibus cauſis niſi ut eoꝝ ſubſtãtias rapuiſſet/& quibus uitã fortaſſe cõceſſiſſet/rerũ ſuarũ amiſſione dãnaret. Iam uero exactionibus inquiunt functionẽ aliã qui dẽ ꝓ muneribus & publicis cũ augmentis analibus exigebat/alia uero lucrorũ gratia poſt functiões a ſeruis exactoribus/uel amicis eius diripi ſolere cauſabant/nec ſolũ iſta quæ ad dãnũ auri & argẽti pertinebant agi/ſed uirgines etiã corrũpi/matrouas pollui/quæ pudorẽ ſui tacebãt/ſicut ab illis qui gerebãt deſiderabat qui uidelicet facinora ſua timebant/ne in publicũ ꝓderent/tantaſq; ſub herode ſe iniurias & contumelias paſſos fuiſſe quantas nec ulla beſtia poſſet ingerere/ſi facultas daret ut hominibus imperaret. Et multas quidẽ ſæpius calamitates ſuã gentẽ paſſam dicebant/ſed nũquã ſe in tãtã infœlicitatẽ/tantãq; cladẽ prorſus incidiſſe/exemplũ nãq; iniquitatis & facinoris herodẽ uniuerſæ genti fuiſſe. Et optabiliter ſe Archelaũ quidẽ regẽ denominaſſe firmabãt/quia poſt herodẽ quẽlibet malũ ferendũ & tolerandũ utiq; decernebãt qui tñ ipſis initiis ſe quaſi mitiorẽ Herode conabat oſtẽdere/uerũ poſtea uerens/ne nõ proprius Herodis filius crederetur/nihil ultra diſtulit/ſed ſtatim aperuit ſuæ mentis indicia/& cum nondum erat regni conſecutus integram firmitatem/q; in cæſaris arbitrio conſiſteret/illius regni poteſtatem uel tribuere/uel negare/dedit tamen ingenii ſui proꝑpoſitiq; monimenta/qualiter poſſet in futuro illud regnum gerere ex his quæ i ipſis initiis perpetrare præſumpſit/ut ciues in templo die feſto uelut numini eos offerens/auderet occidere/unde iuſtæ uniuerſæ genti illum fuiſſe exoſum/propter merita ſuæ crudelitatis & ſceleris. Ob id quoq; & has quærelas legationem totam gentem deſtinaſſe firmabant. Petebant ergo/ut eorum prouincia regibus careret/& Syriæ iungeretur/ ut ab illis iudicibus regerentur/qui illuc ex Roma ad gubernãdã prouinciã mitterentur/& tunc cognoſci poſſe dicebãt/utrum ne ſeditioſi eſſent/& tumultuum concitatores an ſubiecti & deuoti ſi ꝓbis iudicibus/& rectoribus uterentur. Talia iudæis dicẽtibus/ Nicolaus regem criminibus expurgabat/Herodem quidem/quomodo per omne tẽpus quod uixerit nunquam fuerit accuſatus/non enim uera poſſe dicere confirmabat eos qui cum haberent aliquid unde cauſarentur/illo uiuente prætermittentes quando poſſent in quibus læſi fuerant uindicari/illo mortuo quærelas importune confingerent/illa uero quæ ſub Archelao acta eſſent/ad illorum improbitatem iniuriaſque redigebat/qui contra ius & contra leges talia commiſiſſe præſumpſerint/quique cædis fecere principium in eis qui ſe a tumultibus prohibebant. Inculabat eos etiamque ſeditionis libidine tenerentur/& q; peruicaces eſſent an obediendum uel legibus uel iuſticiæ/dum cuperent in omnibus ſuis aſſumptionibus uincere. Hæc itaq; Nicolao dicente/Cæ

ſar hincinde quæ dicta ſunt audiēs/cōuentū dimiſit & poſt paucos dies/Archelaū quidē nō ꝓnūciat regē dimidiæ uero iudææ regionis quæ herodi tributa reddebat Tetrarchā cōſtituit/ſpōdens ei quo q; regiā dignitatē/ſi laboribus & fauoribus circa ſemetipſum meritus appareret/alterā quoq; dimidiam bifariā diſtribuit alteri herodis filiis/Philippo uidelicet/& antipatro/q contra fratrē archelaū de uniuerſo regno certauerant. Et huic quidē regio trans Iordānē Galilæa tributa reddebat/quæ cōſtabant in talentis ducentis per ſingulos annos. Philippo aūt Bithanæa cū Traconitide & Auranitis/cū aliqua parte domus quæ Zenodori dicebaf reddebant talenta centū. Cæterū archelao idumæa/& Iudæa & Samaria. Hæc enim leuigatæ furant quarta parte functionū ex decreto Cæſaris/ꝓpter quod in ſeditione cæteræ multitudini participes non fuere. Erant aūt ciuitates quæ archelao tributa reddebant. Stratonis turris & Sebaſta cū ioppe & hieroſolymis/Gaza uero & Gadara/& ipſe fuere græcæ ciuitates/quas abſcidens a diſpenſatione Syriæ additamento iudææ regioni coniunxerat. Ac cedebant ergo archelao tributa per unūquēq; annum talenta .cccc. ex oibus regionibus quas in ſua poteſtate ſuſceperat. Et hæc qdem de filiis herodis ordinata ſunt. Salomæ aūt ſup illa quæ frater in teſtō reliquerat/erat aūt Iannia & Azotus/& Faſelis argenti ſignati myriades quinquaginta. Cæſar etiā donat ei ad habitandū aulā regiā quæ fuerat in Aſcalone cōſtituta. Intrabant etiā & huic reditus ex oībus ſuis talenta per annos ſingulos. lx. domus aūt eius in regionibus erāt quæ ſub archelai fuere poteſtate. Accipiūt quoq; conſanguinei regis quæcūq; in teſtō declarantur. Duabus autem filiabus eius uirginis ꝓter illa quæ pater reliquerat. Cæſar ēt utriq; dona largitur uiceras quinas Myriadas argenti ſignati/eaſq; coniunxit Feroræ filiis/cuncta uero quæ illi fuerant dimiſſa/per filios herodis diſtribuit. Erant autem quinquaginta & mille talenta pauca ſibi ſumens uaſcula/quæ nō tam ei magnitudinæ uel precio/quam recordatione regis accepta conſtabant.

De eo qui ſe mētiebatur eſſe alexandrum Herodis filium/& qualiter fictio iſta deprehenſa ſit/in neſtigante Cæſare/& pœna quæ multatus eſt. Cap. XVII.

His igitur a Cæſare diſpoſitis/iuuenis quidā Iudæus quidē genere/ſed apud Sydonios nutritus/a quodā Romanorū libertino/qui eū in cognitionē Herodis induxerat/ſimilitudine formæ prouocatus quæ uidebatur Alexandro cōſimilis filio herodis qui fuerat interēptus/teſtificabant quoq; illi cuncti/quorū aſpectibus occurrebat ex hoc occaſionem ſibi met eſſe reputabat quo regnū poſſet accipere/& aſſumens ſecum adiutorem ſuæ gentis hominē ſcientem cuncta quæ in palatio gerebant/& ingenio callidū ad magna negocia perturbāda/eo ſibi huius factionis magiſteriū præbente conſcendit. Dicebat ergo ſe Alexandrū eſſe herodis filiū ex morte ſeruatū ab his quibus ut eū perimerent fuerat delegatus/occidentes quippe alios per quos imaginē cōpletæ iuſſionis oſtenderent/& expectatores fallerent/illūq; & eius fratrē Ariſtobulū ſaluaſſe. His igit figmentis & ipſe in ſuperbiā extollitur/& alios quod occurrerent eludebat. Interea Cretam appulſis Iudæorū omnibus qui cū illo colloquiū miſcuere/ſuaſio facta eſt. Vnde illi quoq; pecuniæ/cū abundantia cœpit affluere/plurimis hincinde donantibus. præter uenit ad Meliū/ibi quoq; cōgregat meliora. Nam ei plures offerebant pecuniæ fide qua ex regio ſanguine illū deſcēdere iudicabāt & ſpe q; poſſet paterni regni iura percipere/uicēq; præſtantibus reportare. Ibat igitur Romā pluribus in eius obſequio uenientibus/& dicearchiā appulſus/ibidē quoq; qui habitabant iudæos ſimilibus fallaciis illudere decipereq; nō deſiſtit. Accurrebāt nāq; illi ueluti regi/& alii quidē alii/maxie tū illi qui familiaritatē & amicitiā cū herode poſſederant. Cauſa uero maxima deceptiōis erat hoībus qui illū cū uoluptate a referentibus aduertebant. Ad hæc ēt accedebat fides ex formæ cultuq; ſimilitudine/etenim etiā qui plurimū fuerāt cū Alexandro cōuerſati/nihilominus inducti fuerant ad credendū/illū non fuiſſe alterū/ſed alexandrū herodis filiū/ita ut ēt aliis neſcientibus iurare ꝓmerent. Proinde ingredienti Romā & fama ſui cuncta replenti in occurſum egredit iudæorū plurima multitudo/inſtar miraculi ſalutē eius factā diuinitus admirantes/& cū gaudio illū maiore ſuſcipiūt/maxime propter maternū genus/quod erat ualde clariſſimū. Proinde cū ciuitatē intraret per plateas & uicos in ſella portābatur/cūcto regali cultu compoſitus ex opibus & quæſtibus/quas per diuerſa loca percepērat. Congregatur itaq; ad eum maxima multitudo/uoces plurimæ/clamoreſq; cum fauore reddebant/& oīa fiebant quæ ſolent ad gaudia mentes hominum cōcitare præſertim in tali euētu/ubi præter ſpem ſalutem illius factam eſſe mirabantur. Sed ubi Cæſari nuncius illē allatus eſt/nō quidem credebat propter quod ſciret herodem non facile poſſe in quibuſlibet negociis decipi præſertim in illis in quibus animum intenderet/tamē ſperans potius ſe contigere. Celatum quendam ſummi libertū qui ſæpius fuerat cum illis infantulus collocutus mittit/ut uideret alexandrum. Ille aūt cum uidiſſet nulla meliori diſcretione uſus eſt q uſa fuerat multitudo. Verū Cæſar decipi oino nō potuit quō erat quidē ille ſimilis alexādro/ſed nō ita ut eos poſſet iducere q prudēter ſpicere/diſcernereq; ualerēt. Siquidē iſte falſus alexander ex labore & ope ualde cōſtabāt attritus/in illū aūt delicatudo

ex delitiis

ex delitiis/& fortitudo de frequenti exercitatione concurrerant/huic aũt durius & grossius erat corpus. Intuẽs igit mẽdacia cõspirantẽ iuxta discipulũ atq; doctorẽ/& cũ fiducia uerba proferẽtes examinabat/rẽ ẽt de Aristobulo cunctã perquirens/qd de illo quoq; fuerit factũ/& semetipsum obstupere simulans/rogabat/ob quã cãm aristobulus quoq; nõ ueniſſet/quo regnũ ẽt ipse dignitatemq; sibi deposceret. Cunq; ille respõdisset in Cypro illũ insula remansisse/marinis periculis simul fatigatũ/& territũ/ut si forte sibi aliquid inoptabile proueniſſet/saltim ille saluaret/ne omne genus Marianne penitus interiret/talia eni illũ doctor ille respondenda docuerat. Cæsar illũ semotim adolescentulum a cæteris abducẽs/tibi inquit mercedis gratia salus a me præstabit si nõ tentaueris etiã me arte deceptionis inducere. Dic itaq; mihi quis tu sis/& quis te ad talia cõfingenda ptulerit/maior quippe est tua ætate hæc adinuenta calliditas. Tunc ille/neq; enim ultra menti ri potuit/in periculo cõstitutus/aperte Cæsari omne figmentũ uel quali modo/uel a quo fuerit cõmentatũ. Tunc Cæsar falli quidẽ Alexandrũ nequaquã contra quod promiserat fecit/uidens aũt eũ aptũ laboribus/in ordine cõstituit numerosq; nautarum/illum uero qui talia præsumenda persuasit/morte condemnat. Melienſibus autem condemnatio sufficiens uisa est/ut quantoscunq; sumptus uel pecunias in falsum Alexãdrum erogassent/irreparabiliter amisisset. Et circa falsum equidẽ Alexandrum res cum magna temeritate præsumptæ/finem huiusmodi perceperunt.

Qualiter archelaus accusatus est a Iudæis apud Cæsarem/quẽ Cæsar idignatus/regno priuauit/& trusit in exiliũ apud Viennã Galliæ/& somniũ uisum Archelao & Glaphyræ. Cap. XVIII.

ARchelaus autem Tetrarchiam suscipiens/mox ut Iudæam attigit/lozarũ Boethii de põtificatu remouit/exprobrãs ei/quod cũ seditiosis una cõueniret. Eleazarũ aũt fratrẽ eius ad pontificatũ subrogat. Edificat etiã in Hierichunte aulã regiã/cum elegantia & decore mirabili/medietatẽ quoq; aquarũ quæ ad irrigationẽ agrorũ influebant/tractu ductuq; cõstructo diuertit in campũ/quod ab ipso fuerat palmarũ arboribus consitũ. Vicũ etiã ædificat/cui nomen Archelaidẽ cõstituit/paternã quoq; legẽ transgrediens/Glaphyrã archelai quidẽ filiã/alexãdri uero fratris cõiugẽ/ex qua filios quoq; susceperat/sibimet accersit uxorem. Iudæis uero fas non erat fratris uxores accipere. Sed neq; Eleazarus in pontificatu diuturno tẽpore perseuerat. Siquidem etiã super ipsum eõstitutt Iesum Oseæ filiũ. Interea decimo anno principatus archelai/ois nobilitas Iudæorũ primatesq; samariæ/non ferentes crudelitatẽ eius/moresq; tyrannicos/apud Cæsarẽ accusationes ei instituũt/maxie qa cognouerãt eũ Cæsaris mãdata trãsgressum/nã ei pceperat/ut mãsuete/clementerq; conuersaret ad populũ. Cæsar igit ut hæc aduertit indignatiõe cõmotus/curatorẽ eiusdẽ Archelai rerũ earũ quæ Romæ fuere. Archelaus ẽt ipse dicebat/protinus aduocat/cæterũ scribẽ dũ archelao indignũ existimat/illũ aũt destinat/ut archelaũ celeriter exhiberet. Ille cõtinuo sine ulla dilatione nauẽ ascẽdens/nauigat celeriter/& in Iudæã uenit/archelaũq; occupat cũ amicis epulũ celebrantẽ/mentẽ ei Cæsaris aperuit/atq; ut cõfestim egrederet ciuitatẽ cõpellit. Cæsar aũt ueniẽte Archelao aliqbus accusatoribus astãtibus/cãm hicinde cognouit/sed ubi parũ se expurgat archelaus/in exiliũ trudi præcipit/in Vienna ciuitate Galliæ habitaculo cõtributo/pecũias uero eius rõnibus iussit sociari fiscalibus. Sed antequã Romã fuisset uocatus archelaus somniũ suis amicis tale recitauit. Vidisse se nanque dicebat spicas decem numero/plenas turgentesq; frumentis uigoremque integrum possidentes/quas uidebat a bubus comedi. Sed hoc uidens magnis fluctibus eius animus fatigabatur/a quibus dum sciscitaretur/illi per diuersas contrariasque opiniones solutionesque discindũtur. Tunc Symon/uir essæus ueniens/mutationem rerum illo somnio significari dicebat. Archelao non sane in rebus secundis aut commodis prouenturam. Boues nanque labores & miseriam significare firmabat/propter quod soleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri/mutationem autem rerum illo somnio demonstrari dicebat/quod terra boum laboribus & operibus exaratæ in seipsa permanere penitus non sinatur/perspicax autem decem periodum decem annorum terminari manifestabat. Vnam quippe futuram ætatem & tempus suppleri asseuerabat. Archelao quo de principatu suæ potestatis exiret. Et ille quidem hoc modo somnium illud exposuit. Quinto uero die postquam illud somnium archelao fuerat demonstratum euocator eius archelaus procurator suus in iudæam uenit a Cæsare destinatus. Similiter & Glaphyræ uxori eius & regis Archelai filiæ prouenit Quæ primo sicut supra ostendimus/alexandro in coniugiũ sociata/constabat Herodis quidem filio/sed fratri archelai. Postea uero quam idem Alexander a patre fuerat interemptus Iobato lyciorũ regi coniungitur. Quo defuncto/item illam uiduatam in Capadocia a parte archelaus in coniugium suscepit/Mariannẽ excludens/quæ sibi fuerat coniugata. Tantus siquidẽ illum Glaphyræ amoris ardor incenderat. Cum uero iuncta esset archelao/tale somnium ipsa quoq; contuetur. Videbat quasi Alexãdrum sibi astantem/& se quidem illi ad gaudere/eumque libenter & alacriter amplexati/illum uero exprobrationes ei protinus imputare dicentem. O Glaphyra/nempe uel nũc confirmas prouerbium quo dicitur/fidem mulieribus non habendam. Nonne mihi iureiurando

ꝓstricta essed / ingali foedere uirgo sociata. Postquã filios quoq; suscepimus/amores nros oblita es secundarũ ꝯ pidine nuptiarũ/sed neq; hoc tibi sufficere iudicasti/qn ẽt cũ tertio sponso cõcũbere ꝓsumpsisti/&. sine pudore domũ nostrã ingrediẽs/thorũ genitalẽ polluisti/cũ Archelao ius cõiugale cõsocians / ut i[illegible]lũ uirũ haberes/quẽ meũ fratrẽ esse constaret. Verũ ego nũquã tui penitus obliuiscar/ neq; beni.no'entiæ qua semp/circa te detentus sum careã. Liberabo sane te uniuersis obprobriis/meã sicuti f[illegible]isti. firmã stabilẽq; pficiens. Quæ cũ illa familiaribus retulisset/post paucos dies uita defungit. Hæc ergo haud sane importuna huic nostro operi ratus inserui/primo qdẽ/qa ea quæ circa ipsos reges cõtigisse noscunt innotui/deinde ut exẽplo uera probent/dicere illi a qbus imortalitas diuinarũ/aut ẽt ut appareat diuina prouidentia rerũ humanarũ cũcta disponi/ne incredulitate huiusmodi rerũ homines ledantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit/nullo modo prohibetur p dies singulos ad uirtutis augmenta procedere. Archelai uero regio tributaria facta/Syriæ dispensationi coniungitur. Interea Cyrinus uir consularis a Cæsare destinatur/censum in Syria dispositurus/ & domum rediturus.

Incipit Liber. xviii. antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter Cyrinus a Cæsare destinatur/ut Syriam Iudæamq; censeret. Cap. I.

CYrinus autem unus de his qui semper in consultatione congregabant/uir p omnium magisteriorum & principatum officia celebratus per cunctas administrationes consulatus culmen ascendens & in cunctis administratõibus & aliis dignitatibus clarus/cum paucis uenit ad Syriã censor gentis a Cæsare destinatus/& appreciator uniuscuiusq; substantiæ.

Qualiter Copinius ex equestri ordine missus est in Iudæã/& quia Cyrinus uenit in Iudæam uniuersorum deprædaturus substãtias/& archelai redditurus pecunias/& quia Iudæi molestæ ferentes/tandem persuadente Iozaro põtificæ passi sunt descriptionem substantiarum suarum. Cap. II.

MIttitur etiam cũ eo Copinius ductor totius equestris agminis/potestatẽq; iudæorũ oĩm gerens. Venit etiã Cyrinus iudæam/nã dispensationi Syriæ fuerat adunata/uniuersorũ deprædaturus substantias/& Archelai redditurus pecunias. Porro iudæi licet in ipsis initiis descriptionis nomen dirum haberent/subiiciuntur tamen ne amplius subsisterẽt/persuadente illis pontificæ Iozaro/Boethi nanque erat iste filius. Et illi quidem cuncti ratione pontificis/deprædari suas permisere substantias/nihil amplius hesitantes.

Qualiter iudas Gaulonites/& quidam alter persuaserunt multitudini/ ne suas describi substãtias paterentur. Cap. III.

SEd iudas Gaulonites/homo ex ciuitate/cui nomen erat Gamalas. Saddochum phariseũ sibi coniungens/recessionem facere festinabat/nam deprædationẽ & censum nihil aliud esse dicebant quam integram seruitutem. Proinde ad defendendã suã libertatẽ/totã plebẽ diuersis exhortationibus incitabant/omnem quoq; illis cooperaturã esse creaturam si pro bono libertatis honorem & gloriã suam magnanimitate tueretur/sed etiam deum non aliter illis auxiliatorem fore/nisi talibus consiliis ad agendum procederent.

Qualiter populi eorum consilia consecuti / seditiones & bella ciuilia / seu latrocinia exercuerunt. Cap. IIII.

HIs itaq; diebus amplius eorum animus incitatur/ut etiam ab homicidiis se nullo modo arcerent/quoniam cum magna uoluntate quicquid ab illis dicebatur hauriebant/ atque hoc modo in magnum malum seditio illorum & audacia prorumpebat/nihilq; fuit malorum quod per illos non pullularet uiros/& supra quam dici potest/illa gens continuationibus est repleta bellorum & clades inter eos & latrocinia/deprædationesque gerebant/ obtentu quidem utilitatis defensionisque communis/sed reuera propriorum lucrorũ gratia tota seditio gerebatur. Multæ itaq; cædes ciuium sociorumq; perpetrantur/postremo in inuicem conuertunt/non secus quam contra hostes infensius ageretur bellum. Itaq; quotidie deprædationes/captiuitates/cædes ubiq; concurrebant/ita etiam ut templum dei ignibus cremaretur. Tantum ualuit nouitas & institutionum mutatio paternarum. Siquidem iste iudas & Saddocus quartam Philosophiam nouiter introduxerant/cuius amatores copiam conquirentes/seditionibus ac tumultibus repleuere rempublicam. Sed etiam malorum futurorum radices pessimas plantauere per insolentiam inconsuetæ Philosophiæ/de qua uolo pauca differere.

Quantæ

Quantæ ſint hereſes philoſophorum apud iudæos/uel qualibus teneantur legibus. Cap. V.

IVdæis igitur philoſophiæ tres erãt/ẽt inde ab initio in inſtitutis patrijs derelictæ Eſſenorũ/Sadduceorũ/ & tertia qua philoſophant̃/q dicebant̃ phariſæi/& quãquã de eis explanauerim in ſecũdo libro iudaici belli/tñ etiã nũc cõmemorationis gratia breuiter attigã. Phariſæi.n.quotidianam cõuerſationẽ exiguã habẽt/& prorſus abiectã/nihil mollitudini aut delicatudini penitus indulgentes ſe quæcunq; iudicio ratiõis oportere cõperta ſunt illa ſequũtur/præpoſitis nullo modo reluctant̃ maiores natu cõpetẽti honore uenerant̃/ita ut nec cõtrarium quiddã alicui aliqñ reſpõdeãt/fatogeri oia credũt/ſed neq; liberũ arbitriũ hois auferũt/iudicium dei futurũ eſſe ſentiũt/illic cũctos hoies propria merita recepturos/tã eos quidem qui ſecundũ uirtutem uixerunt quam illos q nequitia deprauati ſunt. Animas autẽ imortales dicunt/ſed etiã in inferno cõgrua unicuiq; habitacula pro merito/uel uirtutis uel iniquitatis attribui/ſicut unicuiq; uiuenti gerebat̃ ſtudiũ/& alias quidẽ aĩas æternis trudi carceribus/alias aũt facilitatẽ reuiniſcendi pcipere/& ob hæc populis quidem ſunt acceptabiles credibileſq;. Quantacũq; item ad culturã diuinitatis ptinent orationũ celebrationis/tẽplorũ cõſtitutiones/expoſitionibus ſuis faciẽda eſſe prædicãt. Nã tãtũ uirtutibus eoꝝ prolatũ eſt teſtimoniũ/ut ad eos plurimæ ciuitates/& maxia multitudo cũ ſtudio grãdi cõfluerent/opinione adducti/quia meliores cæteris eſtimant̃. Sadducei aũt aĩas mortales exiſtimãt/ſimulq; cũ corporibus interire. Nullas uero alias obſeruationes præter legẽ cuſtodiunt/aduerſus doctores aũt philoſophiæ ſuæ certari/& reniti glorioſum annumerant/ſed ad paruos admodũ doctrina eorũ peuenit/& modus exercitationis. Primates aũt apud eos dignitatibus honoribuſq; celebrant̃. Eſſeni aũt ad deũ cũcta redigũt/imortalẽ animã dicũt/iuſticiã aũt rẽ precioſam ꝑ qua ẽt uſq; ad mortẽ pugnandũ eſſe prædicãt/in tẽplo anathẽata ꝓponẽda ꝓhibent/ſacrificia uel hoſtias cũ populo nõ celebrãt/q; ſe plurimũ ab eis putãt mũdicia uel ſanctitate differre/& merito ſe a cõi cõgregatione diſcernũt remotim ſacrificia faciẽtes/cultu uero moꝝ atq; cõuerſationibus optimi ad colendã terrã & exercẽdã omni ſtudio intẽti. Illud etiã habẽt dignũ/& ualde mirabile q; in aliis nõ inuenias gentibus tã Græcoꝝ q̃ etiã Barbaroꝝ/q; oẽs illis opes in medio ſunt/& ab eis oia poſſident̃/nihil amplius inter eos ditior fruitat̃/nihil paupior defraudat̃ ac ſi nihil oĩno poſſideat. Et illi quidẽ hoc modo de ſe gerũt. Sunt aũt ſup quatuor milia hoĩum numero. Vxores nõ ducunt neq; ſeruos habere feſtinãt aliud quippe iniquitatis/aliud ſeditionis oportunitatẽ eſtimant. Iſti ergo ſemotim apud ſemetipſos adiuuant/mutuas ſibi uiciſſitudines miniſtrantes/ſuſceptores aũt reddituũ ꝓmouent/curatoreſq; cõſtituũt/q cũcta quæ terra profert in uſus/neceſſarios adminiſtrent. Sacerdotes optimos uiros eligunt/cibus illis ſimplex eſt/habitus inſumptuoſus & mundus/Quartæ ergo Philoſophiæ iudas princeps extitit/cuius fecimus mentionẽ. Huius ſequaces in ueſtitu/in habitu/cæteriſq; aliis phariſæis cõſentiunt circa libertatẽ uero imobilẽ retinẽt atq; imutabilẽ ſniam. Nã huius rei cupido magna eoꝝ mẽtibus eſt infixa. Solũ.n.principẽ & dñm dicũt deũ oĩum/mortis aũt multas & uarias ſpecies ſuſtinere ꝓ nihilo pẽdunt/uel cognatorũ ſupplicia/uel amiſſiones amicorũ oĩno cõtẽnunt/dũmodo nullũ hominẽ dñm dicere compellant̃. Nõnulli nãq; uiderũt/qualiter ſæpius aliqui eorũ in ſuppliciis imutabiles ꝑmanſere. Vnde plurimi quoq; illius gẽtis hoc ſtulticiæ morbo inſanabiliter ægrotarunt. Geſſio Fuluio principatũ huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoq; ſuperbia ad ſeditiones excitandas romanis/recedendiq; ab eis/& ipſe præcipitatus eſt & alios præcipites dedit. Et Philoſophiæ q/dem genera hæc atq; huiuſmodi ſunt apud Iudæos. Interea Cyrinus oꝝbus reſtitutis Archelai/deſcriptioneq; perfecta/quæ facta eſt triceſimoſeptimo anno/poſtquã Antonius actiaco bello fuerat a Cæſare ſuperatus/Iozarum quoq; pontificem/ſeditionem a multitudine paſſum ſacerdotali depõit officio/Ananum in pontificatu ſubſtituens.

Qualiter herodes & Philippus ciuitates i honorẽ Cæſaris fabricauerũt/& qualiter Samaritæ oſſa mortuoꝝ in tẽplo iactãtes cũ feſtiuitas Azymoꝝ imineret populũ reddidere pollutũ. Cap. VI.

HErodes autem & Philippus Tetrarchiam ſuam eorum unuſquiſq; ſuſcipiens. Herodes Sephorin muro circundedit/ad inſtar & ſimilitudinem Galilææ/quam Autocratoridan appellat. Alia autem Betharanta ciuitas etiam ipſa eſt/quam muro circunſpiciens/Liuiã ex nomine Liuiæ uxoris cæſaris nominat. Philippus autem Paniadam quæ eſt circa fontem iordanis fluminis conſtruens Cæſaream nuncupauit. Tum ẽt Bethſaidam proximã ſtagno Geneſar ædificat/& dignitatem ei ciuitatis attribuit/habitatorũq; multitudine replet/aliarũq; neceſſariarum reꝝ copia refertã facit/& Iuliam Homonymam cæſaris filiæ uocat. Copinio autẽ Iudæam illo tpe gubernante/quẽ ſupra docuimus cum Cyrino deſtinatũ/hmõi factum in Iudæa prouenit Azymoꝝ dies agebantur/quam feſtiuitatem Paſcha uocamus/in qua mos erat/ex media nocte portas templi a ſacerdotibus aperiri. Et tunc itaq; apertis portis/uiri quidam Samaritæ occulte in Hieroſolymam uententes per templi cunctas porticus/& per totũ fanum oſſa iacient mortuorum. Et ex illo cœpit in templo cuſtodia maior a ſacerdotibus.

Mors Salomæ ſororis Herodis quõdam regis Iudæoꝝ/mors ẽt auguſti/Romanoꝝ ſecundi Ipe/ratoris. Succeſſio Tyberii Cæſaris ſub quo pontius pilatus mittitur in iudæam. Cap. VII.

Opinius aũt nõ poſt multũ temporis Romã reuertitur/cui ſucceſſor regẽdæ prouinciæ Marcus efficit/ſub quo etiã Salomæ herodis regis ſoror uita defungitur/Liuiæ Cæſaris uxori derelinquẽs Iamniã & oẽm ſuã Toparchiã/& in cãpo Faſelidã & Archelaidã con ſtitutas quæ etiã plurimis conſite uere palmitibus/quorũ fructus optimus & ualde præci puus. Sed huic quoq; ſuccedit Anius Rufus/ſub quo ẽt Cæſare moritꝫ/Romanorũ ſecũdus impera/tor. vii. &. l. imperio annos aduiuens menſes. vi. dies aliquantulum ſuper duos ex quibus. xiiii. annis ſimul cum eo Antonius reipublicæ gubernacula rexit. Viuens itaq; annos. lxxvii. uita deceſſit. Huic ſuccedit in principatu Tyberius uxoris eius Liuiæ filius/qui fuit romanis. iii. imperator/ſub quo qn tus iudæoꝝ rector Valerius Gratus efficitur/Annii Rufi ſucceſſor. Is Annanũ remouens ſacerdotio Hiſmahelum filiũ Iabi pontificẽ deſignauit. Sed & hunc non multo poſt abiiciens/& Eleazarũ An næ pontificis filiũ ſacerdotio ſurrogauit. Poſt annũ uero ẽt hunc arcet officio/& Symoni cuidã Ca/mithi filio miniſteriũ pontificatus attribuit. Sed nõ amplius & ipſe quam unius anni ſpacio eodem perfunctus officio/Ioſeppũ cui caiphas nomẽ fuit/habuit ordine ſucceſſorẽ. Et Gratus quidem talia gerens/Romã reuertitꝫ poſtquã. xi. annos in Iudæa cõpleuerat. Huic ſucceſſor Pontius Pilatus effe/ctus eſt. Herodes aũt Tetrarcha ad magnã amicitiã Tyberii puenit/edificans ciuitatem/quã ex eius cognomẽto Tyberiadẽ denominauit/mœnibus eã firmis ſortibuſq; circũdans in regiõe Galilææ iux ta ſtagnũ Geneſar/unde aquæ calidæ nõ longe diſtabant/in uico cuius nomẽ erat Amathus. In hanc cõfines plurimi cõfluxere/atq; ẽt ex tota Galilæa non parua multitudo cõcurrit. Ex oi quoq; regio/ne quæ ſub illo fuerat cõſtituta/ab eo coacti cõueniunt/ut ibidẽ cõmanerent. Multi ẽt ex nobilitate illuc habitandi gratia trãſferunt. Suſcepit ẽt quotquot hincinde ueniebãt inopes & egenos/pleroſq; ẽt quos liberos nõ eſſe cõſtaret/qbus tñ ſecuritatẽ libertatis attribuit & beneficia plura contulit/ut huc iuitamẽto nollẽt ex illa ciuitate diſcedere. Priuatas ẽt domos ex propriis opibus fabricabat/ ter ras largiebat/ut in his oĩbus ſtabiles habitatores efficeret/maxie aũt ex paterna lege trãſcribens in qua ſignificat ut habitatio ſeptẽ dierũ ciuẽ loci pficiat. In illis diebus moritꝫ etiã phraates Parthorũ Imperator/inſidiis illi a phraate filio præparatis ſecundũ hunc modũ. Phraates impator poſtquã le/gitimos filios habuit/aſciuit ſibi italici generis cõcubinã/cui nomen erat Thermuſa. A cæſare Iulio eũ aliis muneribus hæc ei fuerat condonata/& primũ quidẽ ea ſicut dixi ꝑ cõcubina utebat/captus mira pulchritudine mulieris. Procedẽte uero tpe filioq; ex ea phraate ſuſcepto cõiugẽ eã legitie de ſignauit quã honorabiliter tractabat i oĩbus/& qcquid diceret ei obediebat. Itaq; feſtinas ut Partho rũ principatus filio ſuo cõtingeret/quod uidebat aliter fieri nõ poſſe/niſi exinde legitimos filios ali quibus argumẽtis excluderet/perſuadet Imperatori ut illos Romã obſides deſtinaret. Proinde illi/ nõ eni facile fuit Phraati/diſpõnibus Thermuſæ reſiſtere/Romã a patre mittunt/ & ſolus in regno phraatis filius enutritꝫ. Sed poſtq; adoleuit graue reputãs ac malitioſum/ut ꝓnciparũ patre tribuẽte ſuſciperet/inſidias ꝓparat patri/cooperante ſibi ẽt matræ. Nam ſermo quoq; ferebat/q; ei cõcubitu miſceret. Itaq; pro utroq; facinore genti factus eſt exoſus/tã parricidio quã amore matris nefando/ ſeditionibus excitatis antequã amplior fieret/ex regni poteſtate depulſus emoritꝫ. Cõcordantes itaq; in unũ Parthorũ fortiſſimi cernenteſq; ſine principe ſe nõ ualere conſiſtere/cœperunt inſpicere/quẽ nam illis ex genere Arſacidarum fieret imperator/nam aliunde fieri non licebat/unde quoque uſq; in hodiernum diem pollutum/dicunt/& iniuriatum ex ſemine mulieris italicæ illud imperium. He/rodem itaq; per legatos aſciſcunt. Sed poſtquam iſte quoq; ſuſcepit imperium/cœpit inuidioſus eſſe multitudini/atq; ſuſpectus propter immenſam crudelitatem/erat quippe ita ſeuerus & omni/bus modis inimitis. Hunc ergo congregati ſimul extinguunt. Pleriq; autem dicebant q; eum in ſa/crificiis inter altaria peremerunt/nã eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tamen opinio illa eſt q; dum uenatum pergit/occiſus eſt. Legationem itaq; Romam mit/tunt/unum ex obſidibus ad imperium poſtulantes/& mittitur illis Bononeſ/ cæteris ſuis fratribus antelatus/q; iudicabatur fortunam ſuam/poteſtatemque non inſolenter aut nimiæ tractaturus. Sed barbaræ multitudini celerrima conuerſio ſuboritur. Siquidem ſunt etiam natura mutabiles. Man/ſuetudinem itaque eius cœperunt contemnere/ indignum putantes/ut ſeruo ſubiicerentur alieno. Nam obſidatum ſeruitutem eſſe diſſimulabant/neque enim iure belli datum/ ſed quod peius muta/bant in pace ad iniuriam ſuæ genris & regni alienigenis eſſe contraditum. His ergo querelis gens uniuerſa commota/illum proturbat imperio/confeſtimque artabanum euocant Medorũ regem Arſacidarum genere deſcendentem. Perſuaſus Artabanus uenit cum omni militia. Cui Bononeſ oc currit/& multitudine congregata Parthorum/cum eo bello congreditur. Artabanus autem ui/ctus confugit & ad montes Mediæ/& non poſt multum tps congregans etiã ipſe magnas turmas exercitus cum Bonone confligit/& uictus Bononeſ cum pauco ad Seleuciã confugit cum equitatu

Artabanus

Artabanus aũt fusum Parthorũ exercitũ insequens/magnã strage operatus est. Tunc barbaris grãdi metu cõpressus ad contexti fontẽ cum magna multitudine pergit. Illo itaq; Parthis imperante Bonones in armeniam uenit/& primo quidem in illa regione cœpit imperare/deinde uero ad Romanos legationẽ mittit. Sed ubi Tyberius petitionem eius abnuit/ille itẽ ad parthos conuertitur & Bellũ Artabano denunciat/qñ quidem nulla illi recuperandi regni machinatio succurrebat. Cæterum Armeni qui circa Nisatẽ habitant/Artabano fuere sociati/a qbus detentus Bonones Sylano Syriæ rectori contradit. Ille aũt ex uerecundia/quomodo eũ Romæ nouerat custodiuit/honorificeq; tractauit/Armeniã aũt Orodi Artabanus uni suoꝝ filiorũ tradidit. Et tẽpestate morit etiã Cõmagenæ rex Antiochus/& plebs aduersus nobilitatẽ scindit/& mittit utraq; pars legationẽ ad Romã/nobilitas quidem statũ reipublicæ habitumq; mutare desiderans/ut præsidali dispensatione regeret multitudo uero regnũ habere proprio more cupiebat. Senatus aũt utraq; legatiõe suscepta ex decreto Germanicum mittit/cuncta Syriæ forte negocia correcturũ agente fortuna quo facilius interiret. Nam ueniens in partibus orientis/& in melius cuncta disponens/a Pisone ueneno perimitur sicut iam in aliis indicatum est.

Qualiter Pontius Pilatus uoluit latenter intromittere in Hierosolymam statuas/Cæsaris cognoscens autem populus seditionem aduersus illum commouit/donec illas ab Hierosolymis in Cæsaream transmitteret. Cap. VIII.

Pilatus aũt Iudææ rector exercitũ de Cæsarea secũ assumẽs/tendit ad Hierosolymam/ut leges solueret Iudæorũ. Nã secũ statuas Cæsaris/quæ insignis militaribus inerãt itromittit. Imagines aũt/ut aliquid huiusmodi facere lex nostra prohibet & propter hoc ante illũ oẽs Iudææ rectores/sine signis ingrediebantur mœnia ciuitatis. Primus itaq; Pilatus ignorantibus populis introgressus. signa quæ secũ apportabat in ciuitate cõstituit. Illi uero mox ut rẽ cognouerũt/cõgregati ueniũt Cæsareã/diebus plurimis supplicantes/ut imagines de Hierosolymis auferent. Pilato uero abnuente/q̃ iniuriã Cæsari facere si fieret estimabat/Iudæi nullo modo discedũt. Tũc ille occulte insidiis armatos milites collocat. Cũq; p tribunali sedisset/quod ei fuerat in studio/nã eũ locũ in insidiis quas præparauerat aptũ esse pspexerat. Iudæiq; iterũ supplicarẽt/signo dato/milites processere/Iudæis undiq; circũdatis cœpit pilatus mortẽ cõminari/nisi quieuissent. At illi mortẽ se potius electuros quã cõstitutiones legis suæ trãsgressum iri firmabãt. Tunc Pilatus admirans fortitudinẽ Iudæoꝝ in cõseruandis legalibus cõstitutis/cõfestim imagines de Hierosolymis auferri p̃cepit/Cæsareãq; pduci. Voluit etiã ex opibus tẽpli aqueductũ pgẽtem in Hierosolymã fabricare. suscipiens initiũ torrẽtis quod stadioꝝ duũ miliũ interuallo distabat. Sed iudæi nõ libẽter accipiũt & circa eos q̃ operabant multa milia hoium congregata/clamabãt ut ab illo opere cessaret/Plericq; etiã maledictionibus utebant/contumelias quoq; iactantes/sicut uulgaria multitudo. Ille uero milites a dorso iudæos circunuenire præcipiens/iubebat ut decederent. Illis autẽ ad contumelias iniuriasq; cõuersis/dato signo militibus iussit ut Iudæos inuaderent. Milites porro ampliora quã iussi erãt ppetrantes/multitudinẽ magna cæde prosternũt. Plures igit ibi deficiunt/plericq; aũt sauciati discedunt. Itaq; hoc modo seditio illa terminatur.

DE IESV CHRISTO. Cap. IX.

Vit aũt hisdẽ tẽporibus IESVS sapiens uir/si tñ uirũ eũ noiare fas est. Erat eni mirabiliũ operũ effector & doctor omniũ eorũ hominũ qui libenter audiunt quæ uera sunt. Et multos quidẽ iudæorũ. multos etiã ex gentibus sibi adiunxit. CHRISTVS hic erat. Hunc accusatiõe primoꝝ nostræ gentis uirorum/cum Pilatus in crucem agendum decreuisset non deseruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die iterũ uiuus secundũ q̃ diuinitus inspirati pphetæ uel hæc/uel alia de eo innumera miracula futura esse prædixerãt/Sed & in hodiernũ Christianorũ qui ab ipso nũcupati sunt/& nomen perseuerat & genus.

De facto quod contigit Romæ in templo Isidis/& quæ Iudæis per illud tempus Romæ prouenerint/omnibus urbe expulsis per Tyberium/& de seductione Samaritici populi/uel oppressiõe eius Pontium pilatum. Cap. X.

Eisdem temporibus alia Iudæos seuiora perturbant. Nam etiam in templo Isidis/quod Romæ fuerat constitutum factum quoddam turpitudine plenum obprobrioque contigit quod primum explanabo/tum demum ad illa quæ apud Iudæos euenere transibo. Paulina quædam mulier erat Romæ/maiorum dignitate præclara studio castitatis ireuita/honestatis opinione perspicua. Erat etiam opum magnitudine locuplex/& cultus pulchritudine decora ætate autem quando maxime mulieres pudicitia decorantur. Hæc nupta erat Saturnino/etiam ipso genere/opibus/cæteroque cultu consimili. Huius itaque amore detinetur iuuenis quidam nomine Mundus/ex numero equestri/sed in gradu iam emerito constitutus/et dignitate magna sublimis/idoneus etiam ad munera largienda/sumptusq; faciendos. Nam memoratæ quoq; mulieri

maiora dona promiſerat/quæ illa cohtẽnente maximo fuerat amore ſuccenſus/ut etiam.xx.myria/das dragmarũ atticarũ ſe daturũ pro uno cõcubitu ſpopondiſſet/ſed neq; ſic illa deflexa eſt. Tũ ille nimiã infœlicitatẽ morbi ſuſcipiens/ſiquidẽ nec cibũ ualebat accipere/morti ſe addixerat/ hoc unũ ſibi iudicãs tanti mali fore remediũ. Et ille quidẽ tale decretũ animo infigens/per dies ſingulos age/bat/ut celeri morte raperet/erat aũt Mundo liberta quædam ex parentibus noie Ida/oium malorũ & iniquitatũ coagulũ. Hæc graniter ferens/q; ille iuuenis ſe dãnaret in mortẽ/nã clarebat oino peri/turus/accedẽs erexit eũ/& cœpit cũ eo talia fabulari/q̃ animũ eius bõe ſpei facerent. Promittebat ſe nãq; acturã apud Paulinã/ut qnq; myriadas accipiens/concederet iuueni quod uolebat. His itaq; di/ctis/iuuenẽ de morte reuocans/ſumpſit ab eo pecuniæ quantũ placuerat/ſed nõ eadẽ uia Paulinã ag gredit qua fuerat ante tentata/cernens animũ mulieris nullo mõ capi pecuniis. Sciens uero q; admo dũ eẽt illa cultura Iſidis occupata/tale aliqd machinat. Accedit ad quoſdã ex tẽplo Iſidis ſacerdotes qbus interpoſitiõe iurandi fidẽ ſeruare perſuaſit/dans etiã in præſenti/duas myriadas & dimidiã p/ mittens ẽt aliud tantũ/ſi quod uellet/habuiſſet effectum. Tũc cauſam aperit/amorẽ iuuenis indicat/ orat ut & mulierẽ qbus poſſent modis induceret. Illi aũt pecuniaꝝ cupidine capti ꝓmittunt qcquid imperaret ꝓtinus ipleturos/præſertim aũt ipſe maximus ſacerdotũ/ut Paulinã cõueniret/ac ſuis uer bis ipleret pollicet. Finxit aũt ſe ex Aegypto ueniſſe/ab Anubi deſtinatũ q; is grandi circa Paulinã amore teneret/eũq; deũ ſibi iuſſiſſe/ut Romã ueniret/mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libẽ ter illa & optabiliter ſuſcipit atq; ad amicas gloriando denũciat/q; ab Anubi tali merito digna iudi cet. Hoc ẽt intimauit marito/quod amborũ cænã Anubis cõcupiſcat. Ille ãt grate cõceſſit pudicitiã cõiugis nõ ignorans. Illa igit pgit ad templũ & cũ cœnaſſet/tẽpuſq; quieſcendi ueniſſet uniuerſæ ia nuæ a ſacerdote claudunt. Cuncta quoq; lumina ſubtrahuntur/Mundus aũt intro latebat occultus. Qui poſtquã factum ſilentiũ eſt ad mulierẽ deuenit. Illa aũt exiſtimãs deũ eſſe reuerenter accipit/at/ q; ita cũ ea mundus pernoctans/circa uicinũ lucis abſceſſit. Illa aũt mane facto cõſurgens/atq; ad ſuũ uirũ ueniens/aduentũ ad ſe numinis enarrauit. Similiter ẽt loquit ad amicas/magnã ſibi ex hoc glo/rificationẽ reputans ꝓueniſſe/& quia uerba quoq; ad illã feciſſet/Anubis indicabat. Sed ex audienti bus alii nõ credebãt/naturã inſpicientes rei/pars aũt credebat/quia dũ uerũ ad miraculũ dicebãt/pu dicitiã attendẽtes/dignitatẽ quoq; referebãt. Tertia uero die poſtquã factũ eſt occurrens ei Mundus/ o Paulina iquit/ſaluaſti mihi.xx.myriadas quas poſſes familiaribus tuis rebus adiicere/ nunc autem nec meis poſtulationibus defuiſti/& damnificatione liberaſti. Nã in tẽplo tota nox a te cũ Mundo peracta eſt nec mei nois intereſt uoluptate præcepta. Nihil ad perficiẽdũ negociũ obfuit/q; Anubis uocitatus ſum. Et ille quidẽ talia locutus abſceſſit/illa uero in mentẽ ſuã rediens/tũc primũ illud faci/ nus intellexit/& ſciſſis protinus ueſtimẽtis ad uirũ cucurrit/factionẽq; aperuit/tam magni facinoris deprecata/ne ſuã iniuriã neglexiſſet. At ille Imperatori cuncta denunciat. Tũc Tyberius diligenter cãm examinans/uniuerſum ſacerdotẽ ſcelus inuenit/& ipſos quidẽ cũ ipſa quæ cã totius iniquitatis extiterat/adegit in cruces templũ aũt ipſum funditus euertit/ſtatuãq; iſidis in Tyberim fluuiũ iacta/ ri præcepit/Mundũ aũt exilio condẽnauit/dignũ eũ maiore pœna nõ iudicans/q; amoris uehemen/ tia deliquiſſet. Et ea quidẽ quæ in tẽplo iſidis prouenere/tali fine concluſa ſunt. Nunc ad rẽ redeo/ut explicẽ quæ iudæis Romæ eodẽ tẽpore cõtigerunt/ſicut etiã ante præſtrinxi. Erat quidã nir genere iudæus/de ſua patria profugus/accuſabat aũt legaliũ tranſgreſſiõe præceptorũ/unde apud ſuos quo q; reus habeat/etiã malignus in omnibus. Iſte p multos dies legem ſe Moyſi exponere ſimulabat/ & tres uiros in omnibus ſimiles ſibi conſocians/ſeducunt uluiam quandam unam de ceru nobilium ut legi iudaicæ animum ſuum dederet. Cui perſuadebant/ut oſtri & auri plurimũ in hieroſolymam mitteret templi ornatui profuturum. Quod illi ſumentes propriis uſibus abſumpſere/propter quod etiam argumentis & fallaciis antea cuncta peregerant. Tunc Tyberius nam & totum negocium Sa turnino inſinuat/uia uluiæ pariter amicus & tutator iubet Roma cunctos iudæos excedere. Con/ſules uero quattuor milia ex iudæis militantes mittunt in Sardotum inſulam/plurimos autem mi/ litare nolentes propter legis paternæ cuſtodiam affecere tormentis/atque hoc modo propter nequi tiam quattuor hominum uniuerſa multitudo pellit ex urbe. Sed neq; Samareorum gens turbarum fuit expers/uel tumultibus aliena. Hos eni pernertit uir quidam mentiri proculdubio iudicans Ca/ phedon nomine/q omnem plebem,ſuaſionibus artificioſis induxerat ut in montẽ Garizi oẽs accur/ rerent/quod eum ſanctum haberent ac uenerabilem. Pollicebat enim ſe aſcendentibus oſtenſurum uniuerſa uaſa/quæ ibidem Moſe fuiſſent obruta. At illi perſuaſi uerbis illius armantur/ & conſi/ dunt in quodam uico/cuius eſt nomen Tirathua/atq; hincinde plurimos congregabant/ut cũ maxi ma multitudine montem aſcenderent. Sed hos in ipſo aſcenſu Pilatus occupat/omnem equitatuu præcedere iubẽs/& ductu uelociſſimos/atq; ibi circa memoratum uicum pugna cõmittitur/& alios obtruncant/pleroſque in fugam uertunt/maximam partẽ capiunt/quoꝝ ſeditionis princeps uel eos qui in fugiendo tunc plurimum uulnerant/Pilatus interfecit.

Accuſatio

Accuſatio ſamareorum aduerſus pilatum apud uitellium/& qualiter uitellius romam eum ad cæ/ſarem ire compulit/ut ibi rationem eorum quæ contigerant redderet. Cap. XI.

SEd ex hoc ſameorum gente turbata cuncti priores ad uitelliũ ueniunt/qui per id tempus gerebat principatũ ſyriæ/atque apud eum pilatum accuſant/q; iniuſte tantos occiderit. Non enim a Romanis diſcedendo/ſed iniuriam Pilati declinando/in tyrathua congre/gatos eſſe promebant. Tunc Vitellius marcelium unum ex ſuis amicis qui curaret in iu/dæa conſtituit. Pilatum autem Romam pergere/ut de his quæ a iudæis accuſabatur/ſe in iudicio Cæſaris expurgaret. Tunc Pilatus poſtquam in iudæa decimum compleuit annum/pergit Romã Vitellii iuſſione compulſus/nõ enim poſſet eius diſpoſitionibus reluctari. Sed antequam Pilatus Romam ueniret/Tyberius ex humanis rebus abſceſſit.

Vitellius aſcendes Hieroſolymam/magnificus ac munificus extitit in populos & qualiter Tybe/rius Cæſar ſcripſit Vitellio/ut amicitias cõponeret cũ Artabano pthoꝝ imperatore. Cap. XII.

VItellius autem ueniens in Iudæam/aſcendit Hieroſolymã/& erat forte tunc feſtiuitas a ma/ioribus inſtituta/quæ Paſcha uocat. Vitellius iraq; magnifcus ac munificus extitit in po/pulos/nam & uenaliũ rerũ præcia leuigauit/& in aliis plurimis circa eos liberalis apparu/it/ſed etiam ſtolã pontificis/uniuerſumque eius cultũ atq; ornatũ in templo haberi permi/ſit/& ſub pontificũ poteſtate ſeruari ſecundũ inſtitutionẽ moris antiqui. Nã antequã Vitellius ueniſ/ſet/in Antonia ſeruabatur. Arx enim huiuſmodi nomine cenſebat. Vt autẽ ibidẽ ſeruaret/talis extí/terat cauſa. Pontificũ quidã Hyrcanus nomine/unus ex multis/nã plures hoc uocabulo fuerãt nun/cupati prius in loco templi uicino tabernaculũ cõſtruxerat/& ibi ex maxima parte degebat/ubi etiam ſtolã pontificalẽ habuit. Nã cuſtos eius extabat/propter quod ea ſoli licebat inducere/quando intra/bat templũ. Cæterũ quando in ciuitatẽ exiebat priuatis indumentis utebat. Hanc itaq; conſuetudi/nẽ & ipſe & filii eius & eorũ filii/multo tempore conſeruabant. Sed poſtquam Herodes acceſſit in regnũ illud tabernaculũ oportuno loco ſibi exiſtimans ſitum opulentius conſtruxit/& Antoniã ex nomine Antoni/quod ei amicus erat appellat. ſed etiã ſtolã ſicut eã ibi reperit/ita etiã præcepit cuſto/diri exiſtimans ex hoc nihil ſeditionis aduerſus ſe populũ cõmoturum. Similiter etiã fecit Archela/us filius eius/poſtquã Herodi ſucceſſit in regnũ. Et deinde Archelao excluſo a Romanis ſeruabatur ſtola pontificis in illo tabernaculo/ex lapidibus fabricato/ſub ſigillo ſane pontificũ & in gazofilatio habebat/a quo & cætera templi ornamenta & candelabrũ quoque ſeruabat/quod tantũ per dies fe/ſtos ad uſum pontificũ tradebat. Tranſacta uero feſtiuitate/iterũ in loco proprio reponenda redde/batur/& per tres utique feſtiuitates ſingulis quibuſque annis & per ieiunia dabat atq; reddebatur. Vitellius autẽ tunc ſecundũ morẽ antiquũ ſtolã illã pontificũ poteſtati contribuit neque permiſit/ut quando uſui opus eſſet/a gazofilatio peteret. Hoc itaq; beneficiũ iudæis in indulgens pontificem Io/ſippũ cognomento Caiphan ſacerdotali remouit officio/cui ionathan filium Anne in pontificale mi/niſteriũ ſubrogauit. Quæ cum egiſſet/tunc confeſtim quod in Antiochiam ducit ingreditur. Mittit etiã Tyberius ad Vitelliũ litteras/iubens ei/ut amicitiã cũ Artabano parthorum imperatore confice/ret. Terrebat enim eũ/quod inimicus extaret/& Armeniã inuaſiſſet/ne forte amplius eius concepta progrederetur audacia mouetq; ut non aliter eius amicitiæ crederet/niſi ſuos filios obſidides præbu/iſſet. Hæc itaque ad Vitelliũ ſcribente Tyberio/ille magnis muneribus perſuadet hibeorũ/& labano/rum regi/ut cũ Artabano ſine ulla dilatione pugnaret. At illa a pugna quidẽ abſtinẽt/uerũ ſcithas cõ/ceſſo eis tranſitu aperientes caſpias pilas/in artabani regiones immittunt/atq; ita deuaſtãt armenia/omniſq; terra parthorũ hoſtibus implẽt & cladibus. Nam primi eorũ paſſim ubiq; permunẽt/turbis & luctu cuncta complentur. Filius ẽt ipſius imperatoris i ea pugna perimitur cũ exercitu numeroſo. Nã multæ miryades ibi defecere parthorum/ipſumque Artabanum per munera. Vitellius corruptis amicis eius/& conſanguineis pœne perdiderat. Sed cum dolos intelligeret. Artabanus ſeq; circũuen/tum irremediabiliter agnouiſſet/nam erant plures qui ei inſidias parabant/cum paucis fidelibus ad ſuperiores Satrapias abſceſſit/atque ira ſe inſidiantium dolis eripuit. Poſtea uero magnam manum decoarum ſaorumque congregans/cum reſiſtentibus ſibi pugna congreditur/& ſuperans ſuum tuta/tus eſt principatum. Hæc tyberius audiens/iuſſit poſtea cum Artabano amicitiam fieri/quod etiam ille libenter amplectitur. Hoc autem quando gerebatur circa Eufraten fluuium/erant artabanus &/Vitellius/atq; ibi de pacis fœdere conlocuntur/in medio ſibi ponte fluminis occurrentes paucos ſe/cum uterq; qui ſibi munimento forent adducens. Ibi poſtquam de pace locuti ſunt. Herodes eis Te/trarcha conuiuium in loco medio præparat/tabernaculũ ex uelamentis preciosis exornãs. Tũc arta/banus dat obſidẽ tyberio Dariũ ſuũ filiũ/cũ quo ẽt munera magna multaq; tranſmittit. In qbus etiã hominem magnitudine ſeptem cubitoꝝ/genere iudæũ/nomine Lazarũ miſit/q ꝓpter corporis ua/

ſtitatem

ſtitatem gygas uocabatur. His itaq; peractis/uitellius an ad antiochiã artabanus autẽ in Babyloniã reuertitur. Herodes autẽ uolens ſemetipſum tali nuncio cõmendare/litteras per huiuſmodi deſtinat portitores/in quibus intimat pacẽ factã obſidemq; ſuſceptũ/poſtremo cuncta denunciat/quæ ad negociũ pertinebant/nihil poenitus prætermittes. Poſtea uero cum a uitellio de his rebus deſtinarentur epiſtolæ/reſcribi a Cæſare/quod cuncta iam ante cognouerit/Herode de omnibus edocẽte. Ex hoc uitellius ſupra quã quiſquã ratus erat indignatione turbat/nõ tamen ſuum animum aperit/ſed iram mente ſeruabat/donec reuerteretur/Gaio ſummente regimen principatus.

Mors Philippi fratris herodis iunioris/& qualiter tetrarchia eius diſpenſationi Syriæ/regiminiq; coniuncta eſt/& de ſimulatione quæ contigit inter aretham petreum & herodẽ/quia eiecit herodis filiam arethe/quam duxerat uxorem/amore captus Herodialis/quã ſub introduxit loco uxoris/& qa tyberius ꝓuocatus ſcriptis herodis mãdat/uitellio aduerſus arethã pugnare. Cap XIII.

TVnc etiam Philippus herodis huius frater uita defungit/uicesimo quidem ſecundo anno imperante tyberio/ipſe autem per.xxxv.annos rector aduixit/ſub ſuo iure poſſidens trachonitidis & gaulonitidis regionẽ. Ad hæc etiam uanutaneorum uniuerſam gentem ſuo regimine gubernabat. Is moderatũ & manſuetum ſe cunctis qbus imperabat exhibuit/nullas oppreſſiones aliquibus importans/nam eius ad ſubiectos conuerſatio talis erat. Procedebat cum paucis/electis/ſibiq; gratiſſimis/in cauſis iuſta iudicia proferebat/in itinere occurſantibus uel opis ægentibus auxiliabat impigre/ac ſi forte oppreſſionẽ ſenſerat alicuius/ſtatim in ſolio conſidens cauſam audiebat/iuſte parti adiutor iniuſte punitor exiſtẽs. Hic ergo moritur inualida/unde magnis exequiis in monimentũ defertur/quod ab ipſo ante fuerat conſtitutũ. iuxta paniadã/exequiæq; ſunt illi magnificæ celebratæ. Principatũ autẽ eius tyberius Cæſar/aſſumens/ſiquidẽ nullũ reliquerat filium/diſpenſationem Syriæ regiminiq; coniunxit/functiones autẽ tributarias quæcunque colligerent in eadẽ præcepit tetrarchia ſeruari. His quoque temporibus inter arethã petreũ & herodẽ regẽ ſimulatio magna cõtigit/ꝓpter huiuſmodi cauſã. Herodes tetrarches uxorẽ habuit arethe filiã cũ qua non paruũ tempus aduixerat. Sed cũ Romã euocaret/trãſiens in domo herodis exceptus eſt. Frater eius erat ẽt ipſe/ſed nõ ex una matre ꝓgenitus. Herodes enim ex filia Symonis ſacerdotis fuerat ꝓcreatus. Cumq; ibi eſſet/herodiadis amore captus eſt/uxoris alterius herodis/filia enim erat iſta/Ariſtobuli/ſoror aũt agrippæ maioris. Audet igit de muliere de nuptiis ineũdis miſcere ſermonẽ. Illa uero ſuſcipiente pacta firmant/ut cũ Roma reuerſus fuiſſet/illa cõnubii iura ſuſcipere. Erat eni in pactis ut filiã arethæ regis excluderet. Et Herodes quidẽ Romã talibus pactis firmatis aduehit. Sed cũ reuerſus fuiſſet/pagens Romæ ꝓp quæ fuerat euocatus uxor eius fideliter cuncta cognoſcẽs/quæ inter eũ fuerãt herodiadẽq; cõpoſita/antequã eã ille cuncta cognouiſſe ſentiret/rogat uirũ/ut in macherunta ubilimes erat arethæ herodiſq; regionis/ab eo mitteret/nihil ſuæ uoluntatis aperiens. Hoc Herodes libenter accipiens/mittit uxorẽ/nihil eã ſenſiſſe poenitus arbitratus. Illa uero/permiſerat enim ante multũ tempus ad patrẽ/ut ei apud macherunta omnia pararent quæ itineris uſus expoſceret/a ductoribus arethæ ſuſcipit/cõfeſtimq; intrat arabiã atq; ibi ab illis ductoribus ad alios/ab illiſque rurſus ad alteros trãſmiſſa cũ ſumma celebritate patri ꝓducit/cui cunctã Herodis aperit uoluntatẽ. Ille uero ex hinc inimicitiarũ ſumpſit initiũ/atq; ab utroq; exercitu cõgregato in regione gamalica bello cõfligit/non quidẽ ipſis præſentibus/ſed ductoribus ab utraq; parte tranſmiſſis. Pugna atq; facta/& exercitu Herodis afflicto/proditione profugarũ/qui de Philippi tetrarchia ad Herodẽ quaſi auxiliandi cauſa cõuenerãt/hæc Herodes ſcribit ad Tyberium. Ille autem indignatus quod arethas talia perpetrauerit/ſcribit uitellio/ut ei incunctanter bellũ inferret & aut uiuũ eũ uinctum adduceret aut certe mortui caput auferret. Tyberius qdẽ ut hæc ageret/rectori Syriæ damnabat.

De Ioanne baptiſta ab Herode paſſo/& uitellii præparatio in pugnã aduerſus aretham ſecundũ q; ſcripſerat ei Tyberius/& quia Vitellius aſcendens Hieroſolymam fauorabiliter ſuſcipit a popu/lo/deſcriptio quoq; ſuccincta de uniuerſa maioris Herodis proſapia. Cap. XIIII.

QVibuſdam autem iudæorum uidebatur ideo periſſe Herodis exercitum q; i eum ſaris iuſte indignatio diuina commota ſit/pro uindicta ioannis/qui uocabatur Baptiſta. Hunc enim Herodes occidit/uirum ualde bonum qui præcipiebat iudæis uirtuti operam dare/iuſticiam colere/in deum ſeruare pietatem/& per baptiſmum in unum coire/tum demũ enim baptiſmum acceptabile fore/ſi non ſolum ad abluenda peccata ſumatur/uerum etiam ad caſtimoniam corporis/atque ad animæ iuſtitiam purificationemque ſeruetur/omniumque pariter uirtutum uelut ſignaculũ & cuſtodia quædam fidelis habeatur. Quæ cum ab eo præcepta huiuſmodi docerentur/atque ad audiendum eum per plurima multitudo concurreret/ueritus Herodes/ne forte doctrinæ eius perſuaſione populi a ſuo regno diſcederent/uidebat enim quod præceptis eius ac monitis parata eſſet plebs in omnibus obedire melius credidit priuſquam noui aliquid fieret/

prænuenire

prænenire hominem nece/quam poſtmodum turbatis rebus/ſerā pœnitudinē gerere. Ex ſola hac ſuſpitione Herodis uinctus in caſtellū Machærunta abducit' Ioannes ibiq; obtrūcat'. Iudæis autē ſicut iam diximus uidebatur pro eius ultione interitū illius exercitui deum importaſſe quo herodes ſumpſiſſet digna ſupplicia. Vitellius uero cœpit omnia præparare/ut bellū cum Aretha perageret. Sumens igitur duas legiones/& peditū & equitum uniuerſam manum/cūctoſq; auxiliarios ex regibus qui ſub Romanis erant ſimul adducens pergebat per Iudæam tranſitum facere. Sed uenientes in occurſum eius primates Iudæorum poſtulabant ne per eorum regionem iter ageret/ne compellerent contra legem ſuam imagines & ſigna ſuſcipere. Quibus auditis ille perſuaſus mutata ſententia quā ante conſulto prouiderat/per campū magnū ire præcepit exercitū/ipſe autē cum herode tetrarcha & amicis aſcendit hieroſolymā deo hoſtias immolaturus. Nā dies feſtus Iudæorum propinquus inſtabat. Ad quā feſtiuitatem occurrens/fauorabiliter ac decenter ab omni multitudine Iudæorum exceptus ibique peragens dies feſtos/Ionathan pontificali remouit officio/quod eo filio eius fratri contradidit. Quarto autem die allatæ ſunt illi litteræ in quibus ſignificabat' mors Tyberii/& ut omnē multitudinē cōgregans ad deuotionem Gaii/iurare cōpelleret. Milites quoque & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat q; bellū iam gerere non ualeret neſciens Gaii propoſitū in quem poteſtas rerum tranſlata conſtaret. Dicebatur etiā q; hoc arethas ex augurio antea cognouiſſet. Nā cum ad eū Vitellius nunciū belli miſiſſet/fertur Vitellii militibus reſpondiſſe/impoſſibile eſſe prorſus/ut ad Petræos romanus exercitus adueniret/antea enim unū ex principibus moriturū/uel eum qui bellū imperauiſſet/uel illū qui impetrantis propoſito miniſtraret/uel illū aduerſus quem prœliū pararet'. Vitellius interea in antiochiā repedauit. Agrippa uero ariſtobuli filius/anno antequā Tyberius moreret' Romam uenit uolens apud imperatorē agere/ut ſibi aliquā tribueret poteſtatē. Volo igit' plenius explicare/de uniuerſo Herodis genere/qualiter fuerit propagatū/ſimul enim & ſermo ad hanc hiſtoriā pertinens amplius enitеſcet/per quē probabitur nihil prodeſſe uel exercitus uim/uel corporis ualitudinem uel alia quæ uidenter mortalibus appetenda/ſine pietate qua colitur deus. Siquidē intra. c. annorum ſpaciū præter paucos nā admodū plures erant/cuncta Herodis origo conſumpta eſt. Sup hæc etiā ad humilitatē & modeſtiā humanū genus adducit'/cū illius familiæ calamitates audierit/poſtremo etiā omnis res Agrippæ declarabitur/digna maiore miraculo/qualiter & priuatus & abiectus ad tantā magnitudinē poteſtatis aſcendit/quod nullus ſcientiū eū de illo homine aut ſperare poſſet/aut credere. Dixi quidē etiā antea de his/tamē nunc quoq; diligentius explanabo. Herodi maiori fuere ex Marianne Hyrcani/filæ duæ/ex quibus una ideſt Salomæ nupta fuerat Faſelo nepoti ſuo/filio Faſeli fratris Herodis/hanc enim pater ipſe tradiderat/altera uero/ideſt Cypris Antipatro/etiam ipſa nepoti quidē Herodis/filio autē ſororis eius Salomæ. Et Faſelo quidē ex Salomæ procreantur filii v. Antipater Herodes/& Alexander/filiæ autē Alexandra & Cypris/quam in coniugiū acceperat Agrippas filius Ariſtobuli. Alexandrā autē honorabilis uir Cyprianus ex nobilibus habebat uxorē ſed nullos ſuſcipiens filios Cypris emoritur. Verū ex agrippa quidē pueri procreantur duo/filiæ autem tres Beronice/Marianne/Druſilla. Agrippa autē & Druſus pueri uocabantur/quorum Druſus antequā ad adoleſcentiā ueniret emoritur. Agrippa autē a patre mittebatur. Herodes autē & ariſtobulus/& Beroniee/etiā hi quoq; filii fuerunt Herodis maioris. Beronice autē Cuſtodibari fuit & Salomæ filia ſororis Herodis. Hos Ariſtobulus infantulos dereliquerat occiſus a patre cū Alexādro fratre/ſicut ante iam diximus. Sed hi poſtquam adoleuerunt/ducunt quidē agrippæ frater Mariannem filiam Olympiadis/Herodis regis filiæ/& Ioſippi qui erat Herodis regis frater Ariſtobulū. Tertius autem agrippæ frater ariſtobulus ducit iotapatam ſi gerammi filiā Emeſorum regis/ex quibus naſcitur puella cuius audiendi ſenſus fuerat/obturatus/nomine iotopata/& iſti quidē maſculorū filii fuere/herodiadis quoq;. Erat is ſoror progenita/quæ herodi herodis maioris filio fuerat iuncta/quem ex Marianne ſuſceperat Symonis pōtificis filia. Ex iſtis etiā Salomæ filia procreatur qua procreata/herodiadis legē paternā tranſgrediens/herodi coniungitur fratri uiri ſui/ex uno patre progenita/unū deſerens uirum. Hic autē cui coniuncta eſt tetrarchiā habebat Galilæa/filia uero eius Salomæ Philippo filio Herodis nupta eſt/tetrarchæ Traconitidis regiōis. Sed iſto ſine filio moriēte Ariſtobolus eam in coniugiū ſuſcepit/filius Herodis/frater Agrippæ. Ex quibus filii quoq; naſcūtur. iii. herodes/Agrippa/Ariſtobolus. Et Salomæ quidē tali modo proſapia propagat'. Ei autem ex Antipatro filia procreatur Cypris/quam Alexas Selcias ſumit uxorem. Alexæ uero huiuſque mulieris filia/fuit itē Cypris. Herodes autem & alexander/quos fratres diximus antipatri/ſine filiis moriuntur. Alexādro autem Herodis regis filio qui a patre fuerat interemptus alexander & Tygranes filii generantur/ex archelai cappadocū regis filia & Tygranes quidem cum regnaret in armenia/accuſatus ſin Roma/ſine prole defungitur. Alexandro autē Tygranes homonymus fratris eius gignitur. Et iſte alexāder q duxit ātiochi cōmagenorū regis filiā iotapatā noie/Leſidi ciliciæ ciuitatis a Veſpaſiāo rex efficit'. Et alexādri qdē origo cōfeſtim ut pullulauit/culturā gētis ſuæ dereliqt/ad ritus trāſiens moreſq; gē-

tilium

tilium/cæteræ uero filiæ Herodis/nullam prolem penitus habuere. Herodis aũt quam memoraui ꝑ ſapia permanſit uſq; ad tempus quo Agrippa maior regnum accepit.

Multiformis calamitas & infœlicitas quæ prouenit agrippæ/adeo ut a proprio liberto Romæ ac cuſatus/& conuictus in uincula a Tyberio ſit iniectus/mors Tyberii ſucceſſio Gaii/ſolutio Agrippæ de captiuitate/& coronæ impoſitio per Gaium. Cap. XV.

His itaq; de Herodis genere declaratis/nunc de Agrippa narrabo/uel qualis illi aduerſitas fortunæ prouenerit/uel qualiter omnes calamitates effugerit/atq; ad magnã dignitatem poteſtatemq; conſcenderit. Ante paucum igitur tempus quam rex Herodes de uita diſce/deret/Agrippa apud romã erat/ubi maximam familiaritatem cũ Druſo Tyberii filio cõ quiſierat/& cum Antonia Druſi maioris coniuge/propter quod hæc matrem eius in honore magno haberet/& uenerabiliter appellaret. Agrippa uero magnus & natura largus exiſtens/& ad donandũ ualde munificus uiuente quidẽ matre ſuam uoluntatẽ non ualebat oſtendere/ueritus/ne illã in aliquo contriſtaret. Mortua uero matre/& proprii factus arbitrii/cœpit opes ſuas abundãter effundere/& alia quidẽ quottidiani uictus gratia opulenter erogaret/alia muneribus in diuerſis expenderat pluri/ma uero in libertis Cæſaris dabat/q; per eos poſſet aliquid adiuuari. Proinde hoc modo ſemetipſum exhibens/breui ad magnã penuriã egeſtatẽq; peruenit. Acceſſit etiam illi aliud/unde Romæ perma nere prohiberet. Cõtigit enim Tyberii filium mori. Quo mortuo/Tyberius prohibuit omnes ami/eos filii ſui omneſq; familiares ante faciẽ ſuã accedere/ne illis uiſis recordatione filii facta/dolor ei lu ctuſq; moueret. Ob hanc igit̃ cauſam in Iudæam Agrippa nauigando perrexit/uidens ſe apud Ro/mam miſerabiliter uiuere/propter quod omnes ſuas opes amiſerat/& nullus illi aditus eſſet/unde poſſet aliquos quæſtus habere/nam multas etiã ibi pecunias ſub fœnore acceperat/a quibus cum ut geret̃/unde debitũ conſolueret/non habebat. Defectu igitur conſilii & confuſione q; ſe aliter uideret diſceſſit in quandam turrem quæ in Malathoes fuerat conſtituta/addicens ſemetipſum/ut de hac lu/ce defungeret. Quæ cũ uxor eius Cypris ita eſſe ſẽtiret/cœpit omnibus modis laborare/ut eũ a mor te prohiberet. Inuenit ergo cõſiliũ ut ad ſuã ſororẽ Herodiadẽ ſcriberet/quã Herodes tetrarcha uxo rem acceperat intimans ei in quibus Agrippa eſſet cõſtitutus uel qualiter ſe uellet morte damnare/oportere illã ꝓpter cõſanguinitatẽ auxiliũ ferre. Illi uero euocantes Agrippã/habitationẽ illi in Ty/beriada cõſtituũt/& aliquantũ æris per ſingulos dies/quod ad uictũ eius ſubminiſtraretur dare præ/cipiunt. Sed in hoc Herodes non multo tempore perſeuerat licet ẽt ipſa quæ darent̃ ſufficientia non fuiſſent. Nã cũ aliquo die per uinũ hoc Herodes exprobraret Agrippæ/Agrippa impatiens expro//brationis abſceſſit/atque inde perrexit ad Flaccũ uirũ cõſularẽ cũ quo Romæ amicitiã nõ paruã in/duxerat. Is enim tunc gubernationẽ Syriæ diſpenſabat. Cunque ſuſpectus eſſet a Flacco apud eũ in/terim degebat. Retinuit ẽt ibi Flaccus Ariſtobulũ fratrẽ Agrippæ/ſed ſimulate diuerſum/haud ſane ꝓ hoc in aliquo præpediebant̃/quo minus amicitiã cõſulis honorẽq; mererent̃. Sed non tamẽ Ariſto bulus aduerſando ceſſabat/donec eũ Flacco quoque redidiſſet inuiſum/huiuſmodi cauſam offenſiõis inueniẽs. Damaſceni cũ Sydoniis pro finibus certamen exercebãt. Cunq; inter eos Flaccus auditu rus foret/illi cognoſcentes Agrippã/quod apud eũ plurimũ poſſet/rogabãt/ut eorũ partis fautor exi ſteret argentũ ei plurimũ ꝓmittentes. Et ille quidẽ omnia ſtudioſe gerebat/q; Damaſcenis ſuffraga/ret̃ auxiliũ. Ariſtobulus autẽ/non enim eum latuit pecuniarũ quæ fuerat facta promiſſio/cauſam de/portat ad Flaccũ. Quæ cũ fieret examinatione manifeſtior/a ſua gratia repellit Agrippã. Ille aũt, ex/trema penuria circunſeptus ad Ptolomaidã ꝓgit/atq; ibi neceſſitate rei familiaris ſtrictus/conſilium capit in Italiã nauigandi. Sed cũ eũ ſumptũ ꝓhiberet inopia/Marſiã libertũ ſuũ rogabat ut ei in tanto mulimine adiutor exiſteret/ab aliquibus pecunias mutuando/& Marſias primũ quendam Beronices matris Agrippæ libertũ/ſed iure teſtamenti eius/factũ ditionis Antoniæ/poſtulat/ut ei aliquas pecu nias daret ſcriptura & fide mediante. Ille uero quærebat̃ de Agrippa pro cuiuſdam fraude pecuniæ/& compellit Marſiã ſub cautione dare milium atticarum facereq; ut duo milia minus quingentos ac ciperet. Ille porro conceſſit/quia non erat aliud quod egiſſet. Sumpta itaq; pecunia Agrippa Anthe doniã uenit & reperiens nauem tunc propoſitũ peragebat. Hoc agnoſcens Herennius Capito/lanniæ curator milites mittit ut ab eo argenti.xxx.myriadas exigerent/quæ Romæ theſauris Cæſaris de//bebantur. Quinq; uenientes/Agrippam pecuniam dare compellunt. Ille uero facturum ſe quod uide batur aſſimulans/nocte alexandriam profugit/ubi alexandrum deprecatur alabarthum/ut ei .xx. myriadas mutuas largiretur. At ipſe quidem ſibi daturum ſe non promiſit/Cypridi autẽ ſimilia po/ſtulanti non abnuit/obſtupeſcens ſtudium dilectionis eius erga proprium uirũ/& ꝙ eã uidebat hone ſtatis cuncto genere decoratam. Alexander igitur quinque illis talenta in alexandria mutuatur/pro/mittens/ut cum inde archæam ueniret/ibi reliquum daret/timens agrippam/quod eſſet in expenſis profuſior. Et Cypris quidem exinde uirum in Italiam nauigaturum dimittens/ipſa cum filiis in lu/dæam reuertitur. Agrippa uero puteolis appulſus/epiſtolam ad Tyberium Cæſarem ſcribit/qui

tunc

tunc Capreis agebat/præsentiã suam significans/ut dignus fieret vultu. Cæsaris apparere/quo cõti nentiam ab eo mereret. Petebat ergo/ut ei Capreas uenire cõcederet. Tyberius autẽ nihil stulatione producens clementer illi & humane rescripsit/inter alia quoq; se gaudere significans illum ad se so lpitẽ repedare. Cunq; ille Capreas adueniſſet/nihil minus ei Cæsar alacritatis exhibuit/quã per litre ras ostenderat. Nã & amplexatus est eũ/& magnifica hospitalitate suscepit. Sed postero die allatis litteris ab Herennio Capitone/in quibus significabat. q. Agrippa. xxx. myriadas debens soluendo non adesset/& ob id tpe quo se spoponderat rediturũ profugit exactores deuitãs animus Cæsaris im mutatus est. Ná cũ illã legisset epistolã indignatione cõmotus/ingressum ad se interdixit/ donec ab eo debitũ redderet. Ille autẽ nequaquã ex Cæsaris indignatione commotus/ Antoniam deprecabat Germanici matrẽ/& Gaii /qui postea Cæsar effectus est/ut ei, xxx. myriadas mutuas impartiret/ ne ab amicitia Tyberii decidisset. Illa uero Beronices matris Agrippæ recordatione nã se hæ mulieres admodum diligebant/siquidẽ pariter Gaio lac præbuerant/pariterq; illũ enutrierant/ argentũ quod postulat impartitur. Quod cũ p debito redidisset. Nullomodo post hæc ab amicitia Tyberii prohi/ bet. Deinde Tyberius Cæsar eũ suo nepoti cõiunxit/iubens/ut ei in omnibus processionibus adhæ/ sisset. Agrippa uero/propter quod ab Antonia cum magna gratia fuisset exceptus/cœpit omni nisu agere/ut Gaiũ eius filiũ in omnibus accuraret/qui fauore matris in magnis habebat honoribus. Erat ibi forte quidã genere Samareus/libertus Cæsaris/ab eo mutuat/myriadas centũ/ex quibus Anto// niæ restituit quod debebat/ex reliquo aũt/Gaiũ amplius accurabat/unde apud eũ maiorẽ adipiscẽ dignitatẽ. Per dies igit Agrippa circa Gaiũ in melius procedẽte/quodã die sermo fit de Tyberio. Cũque Agrippa ex affectu uota pfunderet/ut celeriter defuncto Tyberio/Gaio daret imperiũ/quẽ meliorẽ digniorẽq; in omnibus esse firmabat/inter auditores horũ uerborũ forte fuit quidã etiã Eu// tycheus Agrippæ libertus & auriga/& tũc quidẽ silentio quod audierat tradidit/postea uero cũ eũ Agrippa furti argueret pro uestibus aliquibus & reuera aliqua uestimenta subtraxerat fugiens com/ prehenditur. Cunque ad Pisonem duceret/qui tunc custos fuerat ciuitatis/ causam fugæ requisitus/ uerba quædã secreta Cæsari se nunciare dicit/eius munimini salutiq; profutura. Proinde uinctũ mã/ dat ad Capreas. Tyberius autẽ more suo utens habuit eũ in uinculis custoditũ. Magnã enim sollicitu dinẽ pro semetipso gerebat/sup quemlibet aut imperatorẽ cogitãs aut tyrãnũ. Ná nequæ legatiões facile suscipiebat/neque ducũ suorũ/uel curatorũ/uel aliorũ i cæteris constitutorũ officiis remotiões uel pfectiones celebrabat nisi forte/cũ quisquã in aliqua deprehenderet offensa. Alioquin nulli ab eo dabat nisi morte successio/nã uinctorũ aliquas secretas denunciationes suspectas habebat. Vnde cũ amici causam huius dispositionis inquirerent/respondisse fertur/legationẽ uinctorũ se quidẽ ideo, nec facile suscipere/nec cito dimittere/nec cæteri uidẽtes alios facilius absolutos/ ex hoc plures ad se uenire incitarent/& sibi frequentia legatorũ molestiã inquietudinis apportaret præsertim cũ ne/ cesse esset etiã eis dona largiri. Magistratus autẽ semel datos ideo se iugiter pmittere dicebat illis q/ bus fuerint cõcessi quod intelligeret cõsuli per hoc & præstari ex magna parte subiectis. In natura nanq; omnem administrationẽ hoc habere firmabat/ut circa opes acquirendas faceret homines stu/ diose festinare. Cũ sibi non se aliquis perennẽ in officio permanere pspexit/manifestũ/q; omne gerat studiũ/ut antequã arceatur officio/quã plurimũ possit acquirat. Vnde quoque ad furta plurimi & ra/ pinas concitantur. Si uero persenseraturos se in administrationibus certo cognoscant/licentia pluri// ma conquirendi pigriores & quietiores fiunt ad furte uel fraudes aliquas faciendas. Cũ autem celeres successiones dantur hominibus/nequaq; subiecti sufficiunt/ducibus deprædantibus/ quibus largitas non est temporis attributa quo repleti essent studiũ omne lucrandi deponere. Exemplũ etiã eis profe rebat quendã uulneratũ ad cuius uulnus muscæ congregabantur plurimæ. Quẽ quidã transeuntium cum uidisset/miseratus est eius calamitatẽ/ratusque/q; imbecillitate nimia muscas illas a se non pos/ set abiicere/& opus haberet alterius beneficio/interrogauit eũ causam cur sibimetipse non auxiliare tur/molestiam repellendo muscarum. Cum ille respondens amplius inquit mihi lesionis importas/si has præsentes fugaueris. Iste quidẽ iam repletæ sanguine/non eo modo molestæ sunt/quin etiam ali/ quantulum remissius insistunt/si uero his amotis aliæ famelicæ congregentur/ita illud uulnus inua// dunt/ut etiam si intereant/non ualeant effugari. Propterea igitur & seipsum dicebat subiectis per ra pinas iudicum fatigatis consulere/per hoc quod non crebro in administrationibus alios substitueret qui more muscarum cum naturaliter ad lucra referentur tum etiam remotionis timore/amplius in// citarentur ad rapiendi cupidinem. Testificatur autem huic meo sermoni quod huius esset natu/ ræ. Tyberius/ipsum eius opus inspectum/quomodo quidem duobus &. xx. annis imperio actis/du os tantum dispensatores in Iudæam misit/quorum illa gens gubernatione regeretur/ gratum atque Pilatum/qui ei successerat/nec in sola Iudæa forte talis extitit/sed etiam in cæteris regionibus non aliter apparuit. Sed etiam uinctorum examinationes se differre propterea dicebat/quia si condem// nati morerentur liberatio per hoc hominum malignorum imminentiũ illis adesset/cũ uero in custo/

dia tenerentur

dia tenerentur maiorem illis ſicut meriti eſſent inferri calamitatem. Propter has igitur & huiuſmodi cauſas etiã Eutychus auditus non fuerat/ſed retinebatur in uinculis. Tempore uero procurrẽte/Tyberius & Capreis tuſculanũ uenit/diſtans a Roma interuallo ſtadiorũ centum. Agrippa uero rogabat Antoniam/ut ageret/quo Eutychi aduerſum ſe diſcuteretur accuſatio. Honorabilis quippe apud Tyberium habebat Antonia & cognationis & dignitatis gratia/nam Druſi fratris eius extiterat/ſed etiam uirtute pudicitiæ. Aetate nanq; uiridi uiduata permanſit/ſpernens ſecundi uiri coniugiũ/cum etiam ab Auguſto cuicunque nubere iuberet/omnemque ſuam uitã liberã detrectionibus geſſit. Tyberio quoque beneficium grande præſtiterat/cũ fuiſſent a Seiano inſidiæ præparate/amico uiri ſui & potentiam magnam tunc habente/eo q; multarum tunc militiarum ductor exiſteret & q; in conſilium eius plures ex nobilitate concurrerent/libertorumque ſe ad eum magna manus addiderit/ſed & militia omnis fuerat ante corrupta. Igitur omnibus per dies augmentum accedebat inſidiis/& pœnæ Seianus totũ opus implerat/niſi Antonia Seiani malignitate prudentior/ſuam exercuiſſet in hac cauſa fiduciam. Nam cum cognouiſſet quæ de Tyberio tractarentur/ſcribit ad eũ omnia diligenter/& per Pallantẽ quendã ſeruorũ ſuorũ fideliſſimum litteras in Capreas deſtinat ad Tyberiũ. Ille autem inſinuata cognoſcẽs Seianum cũ conſciis uniuerſis interemit. Antoniã autẽ licet etiã ante uenérabilẽ haberet/uenerabiliorẽ tamen ex eo habuit eiq; in omnibus/obediebat. Ab hac igit̃ Tyberius rogatus ut ex animi daret Eutychum/ſiquidẽ inquit Tyberius mendaciũ eſt aduerſus Agrippam quod dicit̃/meritũ habebit Eutychus dignumq; ſibi ſuppliciũ/ſi uero in examine datus/quæ dicit uera claruerit/in illũ q; cauſam examinari compellit omnis pœna reuertitur. Sed Agrippa cũ ei hæc ab Antonia dicerentur magis inſtabat/deprecans examinationẽ cauſæ fieri. Antonia uero/nõ enim ualebat Agrippã cõtemnere/q; erat uehemens in petendo/tempus oportunũ inueniens/procedente ẽt Gaio eius filio & Agrippa pro meridiano/iam quippe pranycho proceſſerant poſtulabat Tyberiũ/ut uocato Eutycho/celebraret̃ examen. Tum ille ſciũt inquit Antonia dii/quia nõ ex mea ſententia/ſed a te coactus gerã/quiquid in hac cauſa fuerit geſtũ. Hæc dicens/iubet Macronem q ſeiano ſucceſſerat/ut adduceret Eutychũ. At ille ſine ulla dilatiõe cum eſſet adductus/cœpit eum Tyberius percontari/quid nã dicendũ haberet aduerſus eũ/q ei libertatis munus indulſerit. Tum ille/o domine inquit/uehebat̃ carruca Gaius & Agrippa cum illo/ego autẽ ante pedes eorũ aſſidebam/& cũ multi ſermones uerterent̃/hoc ẽt inter plura locutus eſt ad gaiũ Agrippa. O ſi ueniat aliquando dies quando iſto ſene defuncto/mundi tu ſuſcipias principatũ/nihil enim Tyberius filius eius impediet/quod a te facere ualebit occidi. Tum enim mundus beatus erit & ego cũ eo beatus efficiar. Tunc Tyberius credibilia quæ acta ſunt reputãs/ſimul etiam quod iram ueterẽ reſeruaret Agrippæ/propter qđ eũ iuſſerat Tyberiũ ſuũ filiũ/nepotẽ Druſi frequẽtare ſuis cõuẽtibus/& curare/q; iuſſionẽ Agrippa contẽpſerat/totũque de Gaio dediderat/hunc inquit Macro uinciri facito. Sed Macro non ſatis intelligens/de quo illud uerius imperaret/nã nec ſperabat eũ de Agrippa tale unquã aliquid cogitare/ſed interrogauit/ut certius quod iuberet agnoſceret. Cunq; Cæſar in Hippodromo deambularet/peruenit ad Agrippã/eũque manu cõprehendẽs dixit. O Macro/hunc iuſſi/uinciri. Illo ẽt tum ingrenti quẽ nã præciperet/Agrippã inquit. Et Agrippa ſubito perturbatus ad deprecationes conuertitur/cõmemorationẽ eius filii faciens/cũ quo fuiſſet una nutritus/& Tyberii/cũ quo pariter fuerat educatus. Haud tamẽ proficiebat aliquid/ſed ducebat̃ oſtro ueſtitus i uinculis/& erat ardor magnus nã æſtatis tẽpus extabat/& ex uino quo in epulis multo fuerãt uſi/cœpit ſiti uehementer incendi. Vnde quoq; anxius factus/præter decus atq; dignitatẽ cœpit cuncta reſpicere/unde poſſet ſitis inuenire remediũ/cõſpicienſque/quendã ex famulis Gaii Thaumaſtũ nomine/aquã in uaſe portãtẽ/petiuit bibere. Illo autẽ porrigẽte/ſuſcepit/atque auide bibit/& ſpero inqt o puer/quod in bono tibi hæc effecta fuerit miniſtratio. Nã cũ hæc effugero uincula/nullomõ tardabo libertatẽ tibi a Gaio ꝓmereri q; mihi ẽt uincto miniſteriũ ꝓbuiſti ſicut ẽt ante nunquã negleXiſti/cũ fuiſſem in dignitate conſtitutus. Neq; enĩ hæc dicẽs mẽtitus eſt/ſed uiciſſitudinẽ ei meritã reddidit. Nã poſt modũ rex effectus/Thaumaſto libertatẽ Gaio promeruit/curatoremque eum fecit ſuæ ſubſtantiæ/ſed etiam moriẽs filio ſuo Agrippæ & Beronicæ filiæ in eodẽ miniſtraturum officio dereliquit/atq; in hoc honore ſenio grandæuus defungitur. Et hæc quidem poſtea facta ſũt. Agrippa uero tunc uinctus ſtabat ante palatium in quadã arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis/qui ſimul fuerant uincti/& quodã alite conſidente ſuper arborem in qua fuerat Agrippa reclinatus/quem bubonem romani uocant/quidem ex uinctis Germanus nomine contemplatus/interrogauit milites/quiſnam eſſet ille/qui oſtro ueſtiretur & agnoſcens/q; Agrippa uocaretur/genere autem eſſet Iudæus/ex his qui in illa gente primates haberentur/petiuit conligatum ſibi militem/ut ad eum copiam acciperet accedendi/q; uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei concederetur acceſſit & per interpretem/o iuuenis inquit/affligit quidem te repentina mutatio/magnam tibi fortũnam calamitatis importans/ſed uerba tibi denunciabo/quæ tibi ex nomine diuino fugam totius mali portendunt. Scito ergo deos

tibi tam

tibi tam meæ patriæ quã huius loci teſtes inuoco/ex quorũ prouidentia hæc nobis uincula proue-
nerunt/quod neq; cupidine fallendi neq; uanũ tibi gaudiũ afferre deſiderans/dicã/quæ dixero. Siquidẽ
tales prænunciationes quæ non ualent ipſis operibus approbari/magis faciunt mœroris augumentũ
quã ſi nihil uerboꝝ illorũ aduertas/ideoq; iuſtũ putaui hoc deorũ præſagiũ nunciare. Impoſſibile nã
q; eſt/non te cõfeſtim de his uinculis liberari/& ad prouectũ diuturnũ magnæ dignitatis & poteſta-
tis aſcendere/ita ut inuidiam ab uniuerſis habeas/qui te nunc miſeranter attendunt/exitus etiam ui-
tæ in beatitudine te repperiet conſtitutum/diuitiaſq; plurimas/omniaq; quæ prima mortales dicunt
tuis filiis qui tibi nati fuerint derelinquens. Memineris autẽ/quomodo cum iterũ hunc alitẽ uideris/
intra quinq; dies finẽ uitæ tibi uenturũ. Et hæc quidẽ tibi cuncta complentur niſi uano hæc numine
diſponunt/cui placuit prænunciandi cauſa illum alitem deſtinare. Ego autẽ iniuſtũ putaui ſi talia co
gnoſcens/te quoq; ne cognoſceres defraudarẽ. Nã utile tibi fore judicaueris paululũ afflictũ eſſe mœ-
roribus/cũ in manus tuas cuncta mortaliũ bona deuenerint & omnem iuſœlicitatẽ in qua nunc de-
trahimur effugeris. Et germanus quidẽ talia prædicens tantũ riſum excitauit Agrippæ quantũ po-
ſtea apparuit dignus miraculo. Antonia uero grauiter ferens Agrippæ calamitatem intercedere qui
dem pro eo apud Tyberiũ ſuſpectũ eſſe cernebat/ad hæc etiam infructuoſum fore. Sane inuenti ſunt
ei a Macrone milites tales/qui eum ſine diſtrictione ſeruarent. Adhibeꝫ etiã talis centurio/qui illis p
eſſet militibus/ſed etiam qui cum eo ligareꝫ talis inuentus eſt Lauacra quotidiana concedebantꝫ/ſed
etiam copia libertis & amicis ad eũ intrandi tribuitur aliaque omnia permittuntur/quibus ſollicitẽ
curaretur. Intrabant autem ad eum amicus Sylas & ex libertis Marſias & Stocheus cibos afferentes
quos libenter habebat/aliãq; diligentiã quæ neceſſaria ſolet eſſe in rebus talibus exercebant/indumẽ
ta quoq; deportantes/ſub oſtentu uendendi. Cum autẽ noctis adeſſet aduentus/ſtramina cõpone-
bant conſciis fauentibus militibus. Nam eis Macro commendans ante prædixerat. Et hæc quidem
agebantur per menſes ſex/quibus Agrippa in his infortuniis habebatur. Tyberius autẽ reuerſus in
Capreas febrium ardore corripitur/& primum quidem mediocriter ſed in peius egritudine proce
dente cõtrariam de eo ſpem habebat Euodus amantiſſimus ei omniũ libertoꝝ. Is iuſſit ad eum filios
eius adduci. Oportere nanq; dicebat/ut cum eis loqueretur/antequam terminũ uitæ ſuſciperet. Erant
autem illi filii/nõ quidem proprii ſed adoptati/nã Druſus eius filius iam fuerat mortuus/cuius filius
Tyberius fuerat adoptatus cognomento Gemellus/& Gaius Germanici fratris filius/iam adoleſcen
tibus/& liberalibus apprime diſciplinis inſtitutus qui etiã & populo honorabilis erat & carus ꝓpter
Germanici patris eius uirtutẽ. Nã hic ad magnũ honorẽ apud populos fuerat ſublimatus/ꝓpter mã
ſuetudinẽ morũ/& propter affabilitatẽ qua cunctis gratus extabat. Et cũ ipſe clarus eſſet/non ſe ta-
men præferebat/ſed omnibus par eſſe uolebat. His igitur rebus non ſolum apud populũ/ſed etiam
apud ipſum ſenatum magnus habebaꝫ. Ad hæc etiam unuſquiſq; diuerſarũ gentiũ/alius confabula-
tionis gratia alter fide ac mãſuetudine quã in eius moribus molibuſq; cernebat/ad amorẽ fuerat exci
tatus. Cæterũ eius morte luctus magnus apud uniuerſos expoſitus ẽ/nõ ſicut aſſolet/ut p̃ncipi placa
retur/ficto dolore monſtrato/ſed uera cuncti triſticia merebant. Nam eius mortẽ unuſquiſq; popriã
ſuã reputabat/ita eius mores eiuſq; colloquia cunctis hominibus grata fuerãt. Vnde ad filium quo-
que ipſius amor cunctorum fauorque peruenerat/maxime aũt omnis militia eius amore tenebaꝫ. ita
ut gloriã reputarẽt pro eo mori ſi ratio poſtularet quo ipſe ſuſciperet principatũ. Sed tunc Tyberius
euodo iuſſit/ut ſub ipſo diluculo infantulos illos adduceret. Ipſe autẽ diis primis ſupplicabat ut ei ſi
gnum manifeſtum oſtenderẽt quiſnam poſt eũ in imperiũ ſuccederet/feſtinans quidẽ ut nepoti ſuo
principatũ relinqueret maiorẽ tamen credẽs ſua ſententia/ſuo quoq; conſilio diuinæ diſpenſationem
prouidentiæ/ideo a diis ſibimet/demonſtrari deſiderabat. Supplicanti denicq; illi omen tale monſtra
tur/ad illũ uidelicet uẽturũ eſſe principatũ qui ad eũ ſequẽti die primus ex omnibus aduenisſet. Hæc
ille cognoſcẽs/mittit ad neporis ſui pædagogũ iubens ut primo mane puerũ ad ſe perduceret putans
illa re numinis ſupare ſniam. Sed deus econtra de impio decernebat. Illo igit talia cogitante/ecce di
es illuxit/& iubens Euodo/ut quiſquis foris eẽt infantulus/eũ ad ſe primitus euocaret/illeq; egreſſus/
Gaium ante tabernaculum repperit/nam Tyberius necdum aderat/ciborum acceptione tardatus.
Ille aũt ignorans totũ quod agebaꝫ/quidq; Tyberius cuperet/ueni inquit/uocat te pater. Et hoc di-
cto/eum in tabernaculum introduxit. Tyberius autem ut uidit Gaium/tum primum intellexit ma-
neſtatis ſupernæ potẽtiam & q̃ non ſit in hoium poteſtate de imperii conſtitutione decernere. Tũc
ille primum lamentatus eſt ſemetipſum quidem/q̃ eius conſilium fuerat infirmatum/& ei poteſtas
ordinandi quẽ uellet ablata. Tyberium autem nepotem/quod non ſolũ de imperio deciditſſet/ſed
etiam ipſam ſalutem & uitam agere non illi ſine periculo fore cernebat/ad hæc etiam inuidiam illi
ex cognatione futuram eſſe. Nam timore uel odio/ſuſpectum fieri Gaium rebatur/tã ex eo q̃ prin-
cipatum accipere feſtinauerit/quam ex eo q̃ eum inſidiaturum ſibi putaturus eſſet/credens qua-
ſi feſtinaturum in ſe redigere poteſtatem. Et tunc quidem in his malis erat Tyberius ex illo euentu

augurii

augurii/quod ei præſagũ fuerat/eo q̃ eius nepos amiſiſſet imperiũ. Vnde multum anxius/ ſe quoq; culpabat/q̃ illud auguriũ poſtulaſſet accipere/& q̃ cũ liceret de hac uita meroribus liber abſcedere ignoratione futurorũ/per ſuam ipſius imprudentiam factum eſſe/ut cũ infœlicitate magna/ & magno dolore diſcederet. Tunc tamen licet ualde turbatus/quod imperiũ ad quos nollet cernebat eſſe uenturum pugnauit cum animo ſuo ut huiuſmodi uerba loqueretur ad Gaium. O fili inquit cũ habeam propinquiorẽ Tyberium/tamen tibi ex mea ſententia deorũq; decreto/imperii contribuo poteſtatẽ. Rogo aũt te ut nihil aduerſus aliquem recorderis/qui mihi in principatu adminiſter extiterit uel qui mihi beniuolentiam exhibuerit aut fauorem/ne aliquem ledas propter me/qui te ad tantam ſublimo magnitudinẽ dignitatis/neque circa Tyberium minus aliquid charitatis exhibeas/ q̃ te & cognationi debere cognoſcis/& mihi/qui tibi tantorum bonorum auctor exiſto/ut dignã uicißitudinem meæ circa te beniuolentiæ reddas/& ſimul Tyberium cures/ut etiam conſanguinitati quod debes exhibeas & munimen tibi uel principatus uel ſalutis acquiras/cum tibi cũ feceris adiunctum. Nam ſolitarius quiſque amplius patet periculis maxime cũ in tanta rerũ celſitudine quiſquam fuerit conſtitutus/ad hæc quoq; quia nec dii impunitũ quicquã reliquunt/quod contra fas aut ius/aut cõtra fœdus naturæ fuerit perpetratum. Et hæc quidẽ Tyberius loquebatur. Gaius autẽ & ſi ficta locutum Tyberium ſenſerat/& ipſe longe aliter in animo gerebat/tamẽ pro tpe benigne reſpondit/& facturum ſe omnia pollicetur. Cæterum in imperium ueniens/ & Tyberium extinxit/ & ipſe non poteſt multũ tempus inſidiis interẽptus eſt. Sed hæc poſtea. Tunc autem Tyberius Gaiũ ſucceſſorẽ in principatu pronuncians/paucis diebus aduiuens uita defungit. Imperauit autẽ dies. iii. menſes. vi. annos .ii. &. xx. Gaius autẽ quartus romanorũ efficit imperator. At romani audientes Tyberii mortẽ hilares agere cœperunt/proſpero letifcati nuncio/non tamen ad credendũ/uel exercendũ gaudiũ fiducia gerebant/nõ quia fore nollẽt/nã multis ſuis pecuniis cõparare diligerẽt/illũ nunciũ uerũ eſſe/ſed timuere ne ſi falſo nuncio concitati/gaudia ſua proderent/ab illo cogniti perirent/quod eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles romanorũ extinxerat. Nam erat importabilis in ira/irreuocabilis ad quicquid perpetrandũ cupiditas impuliſſet/& ſine ratione quoque ludæorum occiſionem inueniens/in omnibus quæ facienda decernebat aſper agreſtiſque conſtabat. Ob hæc illi mortẽ eius audientes ſuam letitiã manifeſtare uerebantur. Interea Marſias Agrippæ bonũ deportans nunciũ/cum in balneo reperiſſet/iam egrediẽti noto ei ſigno dato/Hebræaq; lingua locutus/ mortuus eſt inquit leo. At ille uerbũ intelligens/gaudio cœpit extolli. Tibi inquit ſup omnia pro hoc ẽt bono nuncio gratiæ abundantes repoſitæ ſunt/tantum ut uera ſint quæ dicunt. Tunc centurio qui Agrippæ cuſtodiendo præerat/intendens tam feſtinationẽ Marſiæ q̃ aduenerat/quã gaudiũ Agrippæ quod ex eius uerbis illi contigerat/ratus nouitatẽ quandã ſignificatã/interrogabat eos quid uellet ille ſermo q fuiſſet allatus. Illi tantiſper ſecretũ auferre trepidabant/ſed dũ urgeret/nihil heſitãs indicauit Agrippa. Iã enim amicitiã magnã induxerat. Ille aũt gaudiũ magnũ illo ſermone præcipiens q̃ ẽt proſperitatem ex hoc Agrippæ cernebat cõuiuiũ ponit. Eis epulãtibus/potuque indulgentiore procedente/ uenit q dam dicens/uiuere Tyberiũ/& intra paucos dies in ciuitatẽ uenturũ. Tunc centurio aſpere ualde illo ſermone turbatus/propter quod cernebat morte digna quæ geſſerat q̃ morte Cæſaris audita/ cũ illo uincto gaudens cõuiuium celebrauerit/ex lecto ponit Agrippã. Tu inquit fallere feſtinaſti/mortem imperatoris falſo denuncians/ſed ſcito hunc ſermonẽ pœna tui capitis expiãdũ. Hæc dicens/cõ feſtim ligari iubet agrippã/& cõſtringi arctiore cuſtodia. Et nocte quidẽ illa agrippa in malis fuerat cõſtitutus/ſequenti uero die p oẽm ciuitatem de morte Tyberii ſermo firmat/& iã iamq; homines illum ſermonẽ confidenter ac publicæ proferebant. A Gaio quoq; deſtinantur epiſtolæ/una quidẽ ad ſenatũ/mortẽ Tyberii nuncians/altera uero ad piſonẽ cuſtodẽ tunc temporis ciuitatis in qua iubebat agrippam ex militũ auferri cuſtodia/& ad domũ tranſferri in qua primitus habitabat/antequam haberet in uinculis/& ibi tunc interim erat i remiſſiori cuſtodia. Sed Gaius poſtquã romã uenit/Tyberii corpus ſecũ adducẽs/iuſta ei ſecundũ morẽ patriũ opulenter magnificeq; celebrauit. Agrippam uero cũ ipſa die cuperet abſoluere/Antonia ,phibuit/nõ odio aliquo circa uinctũ/ſed opinioni conſulens Gaii/ne putaret mortẽ Tyberii gratanter accipere ſi eũ tã celeriter abſoluiſſet quẽ ille euinxerat. Verumtamen non multis diebus præteruntibus/cũ accerſiuit in domũ tondiq; præcepit/& ueſtibus cultuq; mutato diadema capiti eius impoſuit & regẽ confirmauit Tetrarchiæ Philippi/donans ei etiam lyſaniæ alterã Tetrarchiã. Pro catena uero ferrea quã gerebat aureã ei parem ponderẽ condonauit. Magiſtrum autem equitum in iudæa conſtitutorum maxillum deſtinat. Verum ſecundo anno Gaii Cæſaris agrippa poſtulat/ut nauigare permitteretur ad propria/quo pronunciam ſibi commiſſam/ & aliqua neceſſaria certo diſpenſans moderamine/ reuertatur. Et permittente imperatore/ uenit in patriam/& præter ſpem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo & in hoc cunctis apparebat/quantam habebat in omnibus fortuna licentiam. Omnes etiam hæſitabant comparantes penuriam hominis in quam tempore priori deuenerat/& proſperitatẽ

præſentem

præſentem qua fuerat ſublimatus. Plærique etiam beatificabant hoiem/ q̃ non fuerit defraudatus re/cuperatione fortunæ. Alii ẽt pene incredibilia putabãt/licet ſuis intuerentur obtutibus. Tantaq; qp/pe in Agrippa rerum mutatio cernebatur/ut quorũdam mentes uerterentur in dubium.

Qualiter Herodes Tetrarcha ueniens Romam/accuſatus fuerit ab Agrippa/& in exilium miſſus cum Herodiade. Cap. XVI.

HErodias autem ſoror Agrippæ quæ herodi iuncta fuerat. Tetrarcha enĩ erat iſte Galilææ ꝓuinciæ & trans Iordanẽ/poteſtatẽ fratris ex inuidia nõ ferebat/q̃ eũ in maiori dignitate cerneret q̃ maritimũ/& q̃ de ꝓuincia quidẽ cũ fuga diſceſſerit/debitũ nõ ualens abſolue/re reuerſus aũt eſſet cũ ampliſſima dignitate. Contriſtabat igit̃ grauiterq; portabat/tãtã mutationẽ fratris/maxie aũt qñ eũ intuebat̃ cũ regalibus inſigniis incedentẽ atq; hincinde circunfer re multitudine populorũ/infœlicitatẽ ſuæ tolerabat inuidiæ. Sed uiri animũ concitabat/exhortãdo/ ut Romã nauigaret/ſimilemq; ſibi dignitatẽ imploraret a Cæſare/intolerabilẽ náq; ſibimetipſi uitã eſſe firmabat/ſi agrippa filius Ariſtobuli/qui culpatus a patre/mori meruerit/inopia magna cõpreſ ſus/ita ut aliter nõ poſſet euadere creditores niſi nauigatione diffugeret/atq; hoc modo patria dece dens/cũ regali fuiſſet dignitate reuerſus/ipſe uero cũ eſſet filius regis/& frater eius qui Tetrarchiã il lã ante poſſederat unde magis ei cognationis iure debereť ſederet in humilitate/priuatæ degens ui/tæ. Quod ſi antea nihil herodẽ contriſtabat/q̃ minorẽ honorẽ parente proprio poſſideret/ſalutem tũc excitari deberet cõſanguinei tam præclariſſima dignitate/neq; ſe pati debere/ſuperari ab eo/cui pecunia ſua ſubuentũ eſt/confuſionicq; debere deputare ut ille præiret honoribus/q̃ anteriori tpe ſua ſuſtentabat̃ miſericordia. Verũ romã inquit pergamus/nec labori parcentes/nec ſumptibus/non enĩ ꝓ auro re peritura debemus ꝓhiberi/ne ad honores ualeamus ampliores aſcendere/ſed omne qcqd nobis eſt expendamus/ut regnũ ualeas adipiſci. Ille uero repugnabat ociũ diligens & quietẽ/& mole ſuã Romæ declinans/moliebat̃ eã ratione deplacare. At illa quanto uidebat eũ quieſcere cupientẽ tanto amplius inſtabat/iubens ne aliqd agendũ prætermitteret/quo poſſet regnũ a Cæſare promere ri. His igitur illa nullo modo ceſſabat donec ſæpius fatigando in eum ſuam fecit tranſire ſentẽtiam. Ille igit̃ præparãs opulenter uniuerſa/& nihil ſumptibus parcens/nauigat Romã/ſimul ſecum hero diadem adducens. Agrippa uero intentionem eorum intelligens/uel qualiter præparabantur at// tendens etiam ipſe ſeipſum præparabat. Cum autem nauigaſſe eos cognoſceret/ mittit etiam ipſe Romã quẽdam de libertis ſuis noie Fortunatũ/plurima Cæſari munera deportantẽ/& epiſtolã aduerſus Herodẽ. Ipſum etiã inſtruit/quæ ore proprio Gaiũ edoceret oportunitate reperta. Qui cũ ſubſecutus eſſet Herodẽ epiſtolas Cæſari reddidit. Nã ſimul in Dicæarcheã ueniẽtes/Gaiũ apud Ba ĩas nõ inueniũt/quæ ciuitas eſt parua cãpaniæ. v. ſtadiorũ interuallo diſtans a Dicæarchea. Habitacu la quoq; ibi impialia opulenter, cõſtructa ſunt opibus diuerſorũ ꝓ tẽpora principũ magnifice peror/ nata. Lauacra calida ille locus exhibet/aquis ex terra ultro manantibus/aptis ſaluti corporum/ quæ ibi lauari contigerit. Gaius aũt mox ut Herodẽ ſuſcepit & primũ ſermonẽ cũ eo cõmiſcuit/ cõfeſtim Agrippæ ſuſcepit epiſtolas/quibus accuſationes cõtinebant̃ Herodis. Accuſationes erãt huiuſmodi cõſiliũ habuiſſe Herodẽ cũ Seiano aduerſus Tyberiũ/& cũ artabano Partho aduerſus Gaiũ. Proba/ mentũ aũt huius rei/haberet Herodes cõſtructionẽ imẽſam armorũ. q̃. lxx. milibus pugnatorum ſuf feciſſet/hanc in armamẽtario Herodis repoſitam dicebat aſſeruari. Quibus lectis motus Gaius per contatur Herodem/ſi uerum eſſet quod de armis nunciaretur. Ille uero cum aliter dicere non poſ// ſet/ne ueritate conuinceretur/reſpondit eſſe arma. Tunc Cæſar ueram credens accuſationem tetrar chiam eius abſtulit/& agrippæ regnum coniunxit/ſed etiam omnes eius opes ſimiliter agrippæ cõ/ tribuit/ipſum autem æterno condemnauit exilio/habitaculum illi conſtituens in lugdunenſi gal// liæ ciuitate. Cognoſcens uero Herodiadem agrippæ eſſe ſororem/opes & alia quæcunque propria eſſe probarentur ei reſtituit/arbitrans in conſilio uiri conſciam non fuiſſe/tutabatur enim eam ꝓ ſo ro/em agrippæ cognouerat. At illa tu quidem inquit imperator magnifice ſatis ſicut dignitatẽ tuã decebat hæc mihi largiris/uerum ego tuo uti non poſſum beneficio/tuiſq; muneribus propter dile/ ctionem qua marito meo conſtringor/cui ſocia in proſperitatibus exiſtens/ iuſtum non exiſtimo ut eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indigne ſuſcipiens/ſtatim eam cum herode miſit in exilium/eiuſque ſubſtantiam agrippæ contribuit. Et Herodiadi quidem pro in/ uidia quam circa fratrem gerebat/& Herodi ob id q̃ muliebres orationes & uanitates aduertit/tale Iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum eſt. Gaius autem primo quidem ac ſequenti anno ma/ gnifice rebus utebatur/& mediocrem ſemet exhibens/ fauor illi per dies tã apud Romanos/q̃ apud cæteros ſubiectos amplior augebatur. Sed procedente tempore magnitudine dignitatis humanum perdidit intellectum/& ſeſe uolebat diuinitate quæ uera eſt honorari.

Seditio Iudæoꝝ & gentiliū in Alexandria cōſtitutoꝝ & legatio utrorūq; ad Gaiū. Cap. XVII.

ILlo tpe cum in alexandria ſeditio proueniret inter Iudæos ibidē habitātes/atq; paganos/ terni ex unaquaq; parte legati nituntur ad Gaium.

Accuſatio iudæoꝝ ab appione legato partis alexādrinoꝝ propter quod ſtatuā Cæſaris non haberent. Cap. XVIII

IRat uero inter alexandrinoꝝ legatus unus/appio noīe/qui Iudæos plurimū blaſphemabat/multa quidē & alia dicens/illud autem eos præ cæteris accuſabat quoniam Cæſaris honores haberēt oīno contēptui. Nā Romano Impio ſubiectos/tēpla Gaio fundare altera cōſtituere/atq; alia ſicut diis celebrare firmaret/a ſolis iudæis duci pclamat īgloriū debere quoq; iſtos ſimulachris honorare Cæſarē/nomēq; eius hēre iurabile. Hæc igit̄ appiōe/& alia huiuſmodi duriſſima plocutio/qbus eū in ſupbiā eleuari poſſe cēſebat. Philo ecōtra ſuſcepit/q pˢerat legationi Iudæoꝝ uir in oībus utiq; magnæ gloriæ/nā Alexādri alabarchæ germanus extabat philoſophiæ quoq; nō expers/idoneus etiā defenſare cauſas/& porare q̄cūq; acculationibus ſubiacebāt. Ad hūc ex ſecretario Gaius iubet excludi/abſentemq; fieri. Nā indignatione ſuccenſus eſt/ut crederetur aliqd ſæuiſſimū ppetrare. Tū Philo egrediens e ſecretario dixit ad iudæos qui forte circa illū fuerant/ut aio cōfidentes exiſterent/neq; Gaii furore terrerent/nā ppe eſſe/ut ipſis operibus deū repugnare/clareſceret.

Qualiter iratus Gaius mittit Petroniū ducē ad Syriā cū huiuſmodi mādatis/ut cōgregata manu pugnaret cum iudæis/ſi nollent eius ſuſcipere ſimulachrum. Cap. XIX.

INterea Gaius graniter ferēs/q; i tāto deſpectu apud Iudæos ſolos exiſteret legatū i Syriā mittit Petroniū/ſucceſſorē Vitellio/iubens ut cū numeroſa manu iudæā inuaderet/ & ſiq dē ſponte ſuſciperēt eius ſimulachrū/erigeret̄ in tēplo dei/ſi uero reſiſtere moliret̄ pugnādo ſupans/idipſum incūctanter efficeret atq; ita Petronius in Syriā decreta Cæſaris exigens pgebat/ut mādatis Cæſaris miniſter exiſteret. Cūq; auxilia plurima quāto potuit congregaret duaſq; Romanæ militiæ legionis aſſumeret/Ptolomaidā uenit ibiq; hibernia pagēs/ut primo ueris tpe prælio poſſet agere cū iudæis/inde quoq; cōſiliū ſuū Cæſari p litteras ītimauit. Ille aūt laudabat eius ſniam iubēs ut nullo mō ptermitteret/& ſi minus obediētes eſſent/prælio iudæis intētius īporaret. Interea iudæoꝝ multa milia ueniūt ad petroniū in Ptolomaidā depcantes/ne ad ſolutionē/& ad trāſgreſſionē paternæ legis cogerent̄. Si aūt modis oībus ſtatuiſſet ſimulachꝝ in hieroſolymā īferre/ ibiq; cōſtituere/ſemetipſos primitus ſi placeret iterimi poſtulabāt. Neq; n. poſſumus inquit quo ad uiuimus tē iſtā admittere/quæ nobis ne fieret interdicta eſt/ab eo legiſlatore/cuius auctoritatē non ualemus oīno cōtēnere/neq; illas cōſtitutiōes paruipendere poſſumus/quos ,paui maioreſq; nri utq; ad ſuū interitū ſeruare. Petronius aūt reſpondit. Si in primis eſſem/ut meis uterer ad agendum quod oporteret cōſiliis/iuſta uobis ad me hæc eēt oīo/nūc aūt Cæſare iubēte/incubuit mihi multa neceſſitas/eius decreta cōplēdi/ne ſi cōtēpſero aliud piculū maius īcurrā. Tūc iudæi/q̄n īquit ita ſapis o Petroni ut trāſgredi Cæſaris mādata nō audeas/neq; nos legis diuinæ pcepta trāſgredimur/q uirtute maioꝝ nroꝝ & laboribus iſtituti/nūc uſq; ſine trāſgreſſione uiuimus/ neq; in tantā auſi fuerimus nos pcipitare neqtiā/ut quæ a deo interdicta ſunt fecerimus/uel aliqbus bonis illecti uel metu mortis adacti. ſed fixū aio tenemus ut ,p ſeruatiōe legis noſtræ cūcta picula ſubeamus/ſpē gerētes fortiſſimā deū nobis auxiliaturū ī pſentia/& mercedē poſtea redditurū/ſi ,p eius cultura fuerimus/ aliqua mala ppeſſi. Si uero uoluerimus tibi obedire/nō ſolū infamiā debilitatis incurrimus,q; tiore trāſgreſſores legis efficimur/uerūetiā īmaniter offendimus deū/q ēt te iudice multo antiqor tpe cenſet̄ eſſe q̄ Gaius. Tūc Petronius cōſideras ex uerbis eoꝝ īmutabile firmūq; ,ppoſitū & ſine pugna non poſſe gaii pcepta pficere ī eius erigēdo ſimulachro/nec ſine multa cæde negociū illd̄ euadere/aſſumēs oēs amicos/& cūcta ſua ſeruitia/in Tyberiadē pgit uolēs iudæorū & cōſtituta cognoſcere uel cuiuſmodi eēnt/uel qualibet ordinibus haberent̄. Iudæi uero magnū qdē ſibi ex bello romanoꝝ cernebāt īminere piculū/ſed magis iudicabāt ſubigi/ q̄ impii efficerent̄ in deū. Multa itaq; milia Petronio in occurſum ueniūt ad Tyberiadē undiq; cōfluētes & ſupplicationibus utebant̄ nec cogerent̄ ad talia/ neq; polluer̄et̄ ciuitas erectiōe ſimulachri. Ad hæc Petronius/& pugnabitis īqt cōtra Cæſarē/neq; illius potētiā neq; ueſtrā reputātes īfirmitatē. At illi/mīme nos inquit pugnare diſponimus/uerūetiā ſumus mori ante pati/q legis noſtræ mādata ſoluamus. Simulq; in faciē proſtrati/pīmi ſe patos eſſe firmabāt. Et hæc qdē p dies. xl. gerebāt cultura quoq; terræ negligētes/cū maxie tps exigeret. Nā iā ea ps āni uertebat̄/q̄n ſolēt ſemina terræ mādari tātus quippe eos fanor moriēdi accēderat ne ſimulachrū aliquod poneretur in ciuitate. Taliter igitur ſe rebus habentibus/Ariſtobulus agrippæ regis frater/& Elicias maior/& alii quoq; optimi uiri ex eadē ipſa familia/& plures de primatibus ad Petronium uenere depræcantes/ut bene de negocio præſenti conſuleret/ neque de tantæ multitudīnis

perditione

perditiõe cogitaret/quin potius ſcribendũ Gaio decerneret/ſignificãs īmobilẽ aĩum iudæoꝝ neq; eos cõſtitutionẽ ſimulachri uelle ſuſcipere/oẽm quoq; culturã terræ negligere/ſed in occurſum ſuũ uenīſſe/& pugnare quidẽ nec uelle nec poſſe/mori tñ incũctanter paratos/antequã trãſgreſſores ſuæ legis exiſterẽt/debere igit cõſuli/ne in aliud intẽta multitudine terra inculta remaneat/& poſtea p inopiã latrocinia perpetrarent. Forraſſis enim poſſit Gaius Tyberius emoliri/& nihil crudele decernere/ne q; alia diſponere quibus ad ſeditionẽ populus/Excitet. Et ariſtobulus quidẽ/aliiq; qui cũ illo erãt talibus Petroniũ deprecant. Petronius uero iſtãte ariſtobulo & cæteris uidẽs quoniã nõ pro rebus minimis ſupplicãt/uidẽs etiã Iudæoꝝ cõſtantiã ſeuũ quoq; ratus/ut multa milia hoīum per ipſum darẽtur in mortẽ/ſi uellet Gaii furiæ miniſtrare/ſimul etiã ſe deũ offenſurũ & cum peſſimis poſtea ſpecibus aduiuere/multo melius iudicat/ut ſcriberet Gaio/aut eius animũ mitigans/ut nihil p eũ iniquũ cõtingeret/aut ſi forſitan indignationẽ cõmoueret q; eius minime mãdata compleuerit/& aduerſus eũ aliqd mali decerneret/bene cõtentũ eſſe iudicabat p meliore cã/& pro tanta hoīum multitudine ſubire diſcrimẽ. Conuocãs igit in Tyberiadẽ magnã multitudinẽ iudæorũ/nã multa milia illuc fuerant cõgregata/& cõſtituẽs in circuitu cũctas militias & turmas/uiſus eſt primo nõ ſuã/ſed Cæſaris proferre ſententiã dicens/timere ſe iracundiã Gaii/proinde acceſſurũ ad perficienda quæ ſibi præcepta ſint oportere/& firmabat/qui tanto fuiſſet ex eius beneficiis honore ſublimatus/ut nihil cõtrariũ eius uoluntati perageret. Verũ nõ arbitror inquit iuſtũ eſſe ut ſalutẽ honorẽq; meũ nõ p uobis q; tãplures eſtis impendã nec pmittã/ut per me paternæ ueſtræ legis inſtituta ſoluant/neq; adeo dignitatẽ tẽpli dei cõtẽnere/ut p poteſtates principũ/iniuriæ ueſtris religionibus ingerant/ſed ſcribã ad Gaiũ ueſtras illi uoluntates intimans quantũ poſſum cãm adiuuans/& ueſtrũ in bono propoſitũ/& ſpero quia aderit deus/cuius poteſtas potior eſt oĩ humano molimine/humanaq; uirtute/potẽs eſt enim & uos in cõſeruatione legis ueſtræ protegere/& me tutari/ut nec ab ipſis etiã excidã humanis honoribus/q; ſi etiã exaſperet forſitan Gaius/ut itã ſuã in me uellet effundere/ſumã omne periculũ oẽm miſeriã/quæcũq; corpori poſſit infligi/ne uos tantos pro rebus optimis peũtes intuear. Ite igit unuſquiſq; ueſtrũ ad opus propriũ/& terræ ueſtræ culturã impendite/ego uero Romã litteras deſtinabo/& oĩa pro uobis/tã p me q; per amicos/quæ rei cõueniant agere nõ omittã. Hæc dicens/iudæoꝝ dimitti congregationẽ iubet ut culturæ terræ diligentiã exhiberẽt. Oẽs aũt nobiles populos alloquio adhortabat ut ſpem meliorẽ gererẽt. Et ille quidẽ hoc modo multitudinẽ letificare feſtinabat. Deus aũt ſuã manifeſtauit repente p̃ſentiã & adiutoriũ ſuũ in oĩbus fore Petronio. Simul enim ut finem loquendi fecit/cõfeſtim ingens deſcendit pluuia præter ſpem oĩum/nã illo die ab ipſo ſolis ortu ſereno nitas magna claruerat/nullũq; ſignũ pluuiæ i cœlo fuerat uiſum/ſed ẽt oĩs annus magna fuerat aridi tate ſiccatus/ita ut deſpatio fuiſſet exortã/nõ ſolũ pluuiæ/ſed ẽt ſi unquã poſſet cœlũ tectũ nubibus apparere. Tunc igitur etiam præter conſuetudinem tanta inundatio uenit aquarum/ut Iudæis ſpes magna fecit in nullo fruſtratum iri Petronium pro eorum negocio laborãtem. Petronius autem amplius obſtupuerat/uidens manifeſtiſſime deum iudæorũ ſe conſolatorem oſtendere/& multum ſuam declaraſſe ſententiam/ita ut nec illi forte contradicere ualerent/quibus religioni noſtræ reluctari tota laborat intentio. Scribit ergo ad Gaium poſtulans/ne tanta milia hominum contemneret/quæ non poſſent ſine bello & ingenti cæde a tranſgreſſione ſuæ religionis impelli perire quoq; tanta tributa quæ ab illa gente darentur/memoriam etiam non bonam Romani nominis in poſteriora tempora relinqui/ſuper hoc quoq; uirtutem diuinam Iudæis præbere præſidium. Nam probatum eſſe firmabat pro Iudæis euidenter inditium. Et Petronius quidem huiuſmodi litteras deſtinauit/Agrippa uero rex/iam.n. tunc Romæ fuerat amplius in amicitia Gaii gratiaq; creſcebat. Et forte quãdam die epulum præparauerat Cæſari/ubi magnam impenderat diligentiam/ut omnium in cibis elegantiam uinceret/oẽſq; ſuauitates/& delicias ſtudioſius prouideret ita ut nõ ſolum cæteros anteiret/ad inuentionibus epularum/ſed nec ipſe Gaius multum cupiens ei poſſet æquari. Tunc Gaius ad modum admiratus tam ingenium eius q̃ magnificentiam animi/q; ſuper uirtutem ſuam ſumptus expẽderet ut ſibi placeret/uoluit munificẽtiam Agrippæ remunerare. Tum itaq; ex deliciis & uoluptate ac uino hilarior effectus cum ab agrippa ad potum inuitaretur/& primum inquit quam tibi honorificentiam exhibui pro benuolentia & fauore q̃ circa me ſemper habuiſti/ut etiam apud Tyberium periculum ingens incurreres/uerum quia in omnibus te uideo & uirtute præditum/& nos amore ſuperantem indecorum exiſtimo tuo circa me ſtudio ſuperari. Volo itaque quod antea minus feci/modo perficere/& tantas tibi munerum copias attribuere/ut magnum nomen tuis opibus/& tuis accedat honoribus. Et ille quidem hæc dicebat/exiſtimans q; poſſet aliquos reditus ſibi denodare/uel ciuitates exhibere. Ille autem quãuis præparatum haberet/quod petere cupiebat/timens uero/ſuam noluit aperire ſententiam/ſed confeſtim reſpondit Gaio. quia neque primo lucro/ſed eius gratia delectatus/ut contra Tyberii præceptum ſtudium accurationis ei impenderet/neque modo ſe aliquid agere intentione lucri/ſed ſola eius gratia ſemper fuiſſe contentum/nam & multa ſibi

ab eo & maiora fuiſſe donata/quæ ſi tua ingt uirtute tuaq; potẽtia minora ſunt/meo tñ hoc eſt accipiẽtis merito & dignitate mea/multũ cõſtat eſſe maiora. Gaius aũt obtupeſcẽs eius cõtinẽtiã magis inſtabat/ut diceret quod ſibi cuperet donari. Ille qũo inquit o dñe magnanimitate nimia dignũ me muneribus tuis exiſtimas/poſtulem/nihil quidem quod ad diuitias opeſq; pertineat/nam me anterioribus tuis muneribus admodum locupletẽ reddidiſti/ſed illud peto/quod tibi & opinionẽ pietatis efficiat/& diuinitatis mereatur auxiliũ/una etiã mihi gloria fuerit apud audiẽtes/q̃ nihil a te petierim ad uſus ptinens tẽporalium rerum. Poſtulo igitur ut erectionẽ ſtatuæ quã in tẽplo Iudæorũ faciendã petronio præcepiſti/ultra nolis effici. Et ille quidẽ licet periculoſum exiſtimaret illud expoſcere/nãm niſi rectũ quod petebatur iudicaret Cæſar/nihil aliud niſi mortẽ adferret illa petitio/ergo quãuis periculoſum eſſe cenſeret/tñ contemptus aliis ſibi neceſſariis/& utilibus/illud a Cæſare poſtulauit. Gaius aũt tũ ab eo q̃ ab agrippa taliter fuerat accuratus/quia idignũ exiſtimabat mendax corã tantis arbitris appere ante quos alacriter compellabat agrippã/quod uellet expetere paululũ ſui pœnitẽs/mox uero uirtutẽ agrippæ miratus/q̃ ſuũ regnum non redditibus nõ pecunijs nõ alio quocunq; munere amplificare cupiuerit/ſed pro conſeruanda lege culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor extiterit/conceſſit/ac ſcribit ad Petroniũ/laudãs qdem eum/q̃ exercitus iſtruxerit/pugnare/q̃ cũ iudæis fuerit præparatus/& omni niſu laborauerit iniuncta pficere. Verũ ſtatuã inquit/ſi te cõtigerit erexiſſe/ut cõſtituta eſt perſeueret/ſi uero nec dũ erecta eſt/nihil ultra fatigandũ exercitũ/& auxilia dimittenda/teipſum uero ad ea quæ miſſus es curanda cõuenit proficiſci/nã ultra iã opus nõ habeo ut erigaẽ ſtatua. Hoc enim agrippæ gratiæ cõceſſum eſſe uolo/uiro honorabili mihi ſemper/ſed nũc amplius honorãdo. Et Gaius quidẽ talia ſcribit Petronio antequã ſeditio maior oriretẽ. Nam ita iã mẽtes oium tumebãt atq; talia uoluntatũ eoꝝ indicia mõſtrabanẽ/ut ſi forte cõtrarius nũcius aduenirẽt/parati eſſent aptũ bellũ gerere cũ Romanis. Sed Gaii amicus erat obnoxius turpitudini/alienis bono cõſilio/& in omnibus quæ facienda decerneret/ita magis pertinax ad implendũ/moderari ſe nullo mõ ſciens/ſed beatitudinẽ iudicãs/ſi omne quod ſibi eſſet uoluptati pficeret. Poſtea ſcribit Petronio huiuſmodi uerba. Quomodo iquit dona quæ tibi iudæi dedere/meminora iudicas/q̃ mea cõplere præcepta/& cuncta quæ illis libita ſunt ſtudes efficere/mea mãdata contẽnens/iubeo tui temetipſum iudicẽ fieri/& eligere qd debeas pati q me ad tantã iracundiã cõcitaſti/ut exẽplũ efficiare cunctis & præſentibus & futuris q̃ nullus audeat imperatoris mandata cõtẽnere. Hanc igitẽ epiſtolam deſtinauit quidẽ Petronio/nõ tñ ipſo uiuente perducitẽ. Petronius aũt tardius eã aliquanto ſuſcepit/remoratis nauigio portitoribus/intãtũ ut etiã ante hanc epiſtolã alias/petronius litteras accepiſſet in quibus de morte Cæſaris certior redderetẽ. Non enĩ obliuiſci poterat deus tantorũ piculoꝝ/quæ Petronius cũ alacritate magna ſubierat/ut iudæis in honore eius religionis gratiã præſtiteret/& Gaiũ de medio auferens/mercedẽ illi dignã pro illius impietate reſtituit cooperatus eſt aũt Petronio. Nam tanta illi dilectio cõparata eſt/tã Romæ/quã in uno quoq; regno/ut dei gratia ſup eũ euidẽs appereret. Romæ quoq; ſenatorii ordinis & quotquot dignitatibus eminebãt tam uirtutis merito/q̃ odio Gaii quod ꝓpter eius crudelitatẽ iniquitatẽq; cõceperant/circa Petroniũ magno fauore ferebantẽ. Mortuus aũt eſt/nõ poſt multũ temporis quam fuerat epiſtola ſcripta Petronio in qua eũ morte dãnauerat. Cauſam autẽ per quam extinctus eſt & totum ordinem inſidiarum/narrabo procedente ſermone. Petronio uero primo uenit epiſtola/mortem indicans Gaii/poſt aliquantum uero temporis ea i qua propria manu ſemetipſum interimere iubebatur. Vbi miranda eſt diuinæ clementiæ prouidentia quomodo ſine ulla dilatione tantã illi retributionẽ mercedis indulſerit pro honore quẽ exhibuit tẽplo dei/& ꝓ adiutorio quod Iudæis præſtitit/ut per eum beneficium ſalutis acciperent.

Peſtis quæ contigit Iudæis in Babylonia cõſtitutis ꝓ Aſineũ & Amileũ fratres. Cap. XX.

CONtigit etiam per id tempus Iudæis illis qui in Meſopotamia & Babylonia habitabant ualde magna calamitas/ubi quoq; multa cædes accidit/quanta nunquam ante refertur in hiſtoria. De qua cuncta diligẽter abſoluam/ut cauſas ipſas ex quibus prouenit inſinuem. Neerda dicitur Babyloniæ ciuitas/admodum populoſa/habens circa ſe pluriman fecundamque regionem/quæ cum aliis plurimum bonis/tum etiam hominibus referta eſt/hoſtibus quoque ipſa dicitur inadibilis. Nam eam Euphrates undique circunueniens/in medio continet uniuerſam. Ad hæc etiam mœnibus eſt munita firmiſſimis. Eſt autem alia ciuitas cuius Niſibis uocabulum eſt/circa eiuſdem fluminis fluenta conſtructa/unde Iudæi quoque natura confidentes locorum/cenſum quem ſolent in honore dei tribuere/ibidem cuſtodiendum illo tempore deponebãt. Sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere/nam eis ueluti pœno/uel promunctorio munitiſſimo ſecurius utebantur/hinc autem in hieroſolymam cum tempus expeteret pecunias dirigebant. Plura quoque inde hominum milia paſcebantur. Erant itaque duo quidem homines/Aſineus/& Anyleus nomine Neerdatienſes quidem genere/& inter ſe germani fratres.

Hos ꝓceperat

Hos præceperat mater/nã patre orbati fuere/ut nauiũ operarent' uelamina/quia non indecorũ apud eiuſdẽ loci ciues hoc opus habebat'/ita ut etiã plures apud iudæos uirorũ/eis exerceant' opibus quæ uſui marino pficiant. Hos quadã die magiſter qui eidẽ operi præerat/apud quem etiã ipſam artẽ didicerant/de aduentu & tarditate culpauit/in eoſq; uerberibus ultus eſt. Illi ergo graniter hoc ferentes/arma quæcunq; in eius domo ſeruabant' abripiunt/& pergunt in quendã uicũ/qui diruptio fluminũ uocabat'/ubi optima ſolebãt paſcua germinare/eaq; ibi repoſuerũt. Quo facto/congregant' ad eos plurimi iuuenes quotquot egeſtate laborãt. Hos armis inſtruunt ipſi uero ueluti ductores agebant. Ibi quandã ſibi extruentes arcẽ demandãt uniuerſis qui per illa paſcua armenta ſua ductabãt/ut eis cenſum redderent/atq; ex hoc & cũ eis amicitiã haberent & aduerſum hoſtilem quidẽ populũ ſi forte prorũperet auxilio ſe fore firmabãt. Illi uero dicto obedientes fuere/nõ enĩ aliter facere ualebant/& ex pecoribus mittebãt quantacunq; iubebant'. Hinc proinde manus illis & uirtus amplior accedebat/& poteſtatem habebant quæcunq; animus uellet efficere/alios fugare uel ledere/alios regere uel curare/nõ ſolũ incolas regionis/ſed etiã quos forte tranſire cõtingeret/nomenq; eorũ formidoloſum ſatis habebat' & per dies ſingulos de eis ſermo creſcebat/donec ad regẽ Parthoꝝ uſq; peruenit auditus. Satrapa uero Babyloniæ poſtquã iſta cognouit uoluit eos in ipſis initiis reprimere antequã eis licentia creſcente/malũ amplius oriret'. Et cõgregans manũ quamplurimã potuit/ſed etiã ex Parthis/Babyloniſq; quãplurimos/aduerſum eos repente/tẽdebat/nolens eos nunciũ ſui antequã ueniret ac cepere/per occulta ductans exercitũ. Et ueniens in quendã nemoroſum locũ/ibidẽ latuit. Et ſequenti die/illuceſcebat nãq; ſabbatũ quo iudæi nihil operant'/ratus eſt reſiſtere nõ auſuros/atq; hoc modo ſine pugna uinctos poſſet abducere. Paulatim ergo ac pedetẽtim accedebat ad locũ/ut cũ proximus fieret ſtatim in eos irrueret. Sed Aſineus ſicut forte cũ aliis nõnullis cõfederat/ante quos arma fuere iacentia o uiri inquit hinnitus equorũ meas aures allapſus eſt nõ equarũ amore/ſed equorũ uiros uehentiũ hinnitus exiſtere nã etiã ſtrepitũ frenorũ ſimul aduerto. Vereor itaq; ne nos circunfuſi hoſtes aggreſſi ſint. Sed citius quiſpiã ex uobis ſpectatũ præcurrat/qui nobis quid nã iſtud ſit manifeſte denunciat. Opto aũt falſa me locutũ fuiſſe/& deceptũ potius ueri ſimilitudĩe/ſonitus/quã uera ſenſiſſe. Et ille quidẽ huiuſmodi uerba locurus eſt. Cũ ecce/ſimul quidã adueniũt ſpeculati negociũ/& celeriter accurẽtes/neq; tu inquiũt falleris ſed ĩtegre cõiectaſti/quæ aduerſus nos gerunt'. Ab hoſtibus circundati quippe ſumus dolo nihil brutorũ animaliũ differentes. Nã plurimus equitatus inuadit/eo pſertim tẽpore/quando nudi omnibus armis extamus/ob id q; lex paterna uacare nos/& nihil agere præcipiat. Aſineus porro nõ ſecũdũ ſpeculatoris ſententiã q; deberet fieri decernebat/ſed legale magis exiſtimans/ne dimiſſis manibus penitus letitiã hoſtibus exhiberẽt/oportere iudicabat/ut nõ ſine hoſtiũ ultione operarent'. Arma itaq; corripit/alios q circa illũ erant ſimiliter adhortat'/eos in auda ciã excitans ut uirtutis memores hoſtes itinere feſſos inuaderent/atq; impetũ faciẽtes/multos obtruncant/alios effugauerũt. Nã eos ſecuritas qua ſe putauerãt quaſi cũcta parata reperturos/ignauos & molles effecerat. Parthorũ aũt imperator cum ei tale nunciũ adneniſſet/obſtupefactus ſuper illorum fratrum audacia/deſideranit eos uidere/& cum eis miſcere colloquium/& mittit ex armigeris fideliſſimum qui diceret/quomodo imperator Artabanus quamuis læſus a uobis & quamuis ſua prouincia deprædata/tamen nulla circa uos indignatione quã debebat accenſus eſt/ſed conſideratione uirtutis ueſtræ magis in ueſtram gratiam factus attonitus/miſit me/dextram uobis fideiq; præbiturũ/ut ad eum ueniatis/& eius habeatis amicitiam/nullum dolum/aut inſidias formidantes/dona etiam ſe daturum promittit/& honoribus ſublimare/ex quibus potentia uobis maior accreſcat. Tũc Aſineus ipſe quidem diſtulit ſed fratrem ſuum Anyleum cum muneribus mittit quæ præparare potuerunt. Et ille quidem ita perrexit atque perueniens/ad imperatorem ingreditur. Artabanus autem audiens Anyleum ueniſſe/interrogabat cauſam/cur etiam Aſineus non ſimul adueniret. Cunque audiſſet quod timore ſuum aduentum ſubtraxerit tunc per deos cœpit patrios conteſtari/nihil ſe mali factum/in eos ſi ſe eius committerent fidei. Inter illos barbaros eſſe ſolet indicium/ut nunquam quiſquam inter eos poſtquam dextram præbuerit mentiatur/nec quiſquam de fide dextram dantis dubitauerit. Et Artabanus quidem iſta gerens/mittit Anyleum perſuaſurum fratri ut ad eum etiam ipſe pariter adueniret. Agebat autem hæc imperator/opus habens illis fratribus/pro tutamine illius Satrapiæ/propter quod in illa regione facile poſſent ab eius imperio decedere/ut ante quam tale aliquid contingeret/ipſe illos per amicitiam occuparet. Timebat etiam ne in Babylonia plurimi ſe Aſineo coniungerent/& ille manu ualida congregata præſertim in illis locis tam munitiſſimis/facile ſe a Perſarum imperio defenſaret. Et ille quidem talia reputans dimittebat Anyleum. Anyleus autem perſuaſit fratri: intimans ei munificentiam & alacritatem imperatoris/tum etiam iuſiurandum quod ei præbuerat: proinde ad Artabanum cum alacritate pergebant. Ille autem cum gratia magna eos ſuſcipiens/admirabatur Aſineum/quod ita magnanimus extitiſſet cum corpus poſſideret ad uiuendum breue/& quod contemptui ab intuentibus haberetur: eiuſque

prudentiã ſtrenuitatẽq; cõſideráns/fertur ad amicos dixiſſe/quod maior eſſet anima corpore tã mi/nore. Oſtendenſq; Aſineũ uni ductorũ ſuoꝝ. Abdagati noie/atq; eius nomen indicans/oẽmq; uirtutẽ & ſtrenuitatẽ eius intimans/qualis extitiſſet in bello/Abdagates poſtulabat pmiſſum ſibi contribui ut eũ occideret/atq; iniurias eius & depopulationes quas in prouincias cõmiſerat/ultũ iſſet. Non p/mittã inquit imperator hæc fieri in eũ uirũ qui mea fide præſumens/dexterã a me/iurationemq; deo rum accipiens/uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello/nihil periuriis meis opus eſt ut Parthorũ iniurias ulciſcaris/deſcendentẽ uero ſi cupis inſequere/eũ ſi poteris iure belli ſuperato. Ma ne itaq; facto/accerſiri iubet Aſineũ. Tẽpus tibi eſt inquit/o iuuenis ad propria deſcẽdi/ne forte plu/rimos ad te ductorũ irrites/& ſine mea cõſcientia pereas. Commendo aũt tibi Babyloniæ regionem ut eã ledi a latrõibus nõ permittas/ſed tua uirtute a malis oĩbus defendat. Dignus náq; ſum a te opti mo hoie hanc rreciprocationẽ accipere/qui tibi fideles amicos omnino ſeruauerim/neq; ad eos atten di.qui fuerant ad tuũ interitũ irritati/ſed ad ſalutẽ tuã tutandã ſedulo feſtinaui. Hæc dicens eũ dona/tũ muneribus cõpetentibus/in propriã deſtinat regionẽ. Ille aũt domũ reuerſus/opida cõſtituit & ca ſtella/quæ primo fuere reſtaurando cõfirmat/atq; ita ex breui magnus effectus eſt/tantaq; per eum negocia gerebant/quanta nunquã ab alio ante ipſum geri potuerũt. ergo fuerat factus/ut ẽt ab ipſis Parthorũ doctoribus honoraret/qui ad illã regionẽ p tempora mittebant. Nã ſolã Babyloniorum honorificentiã habere minorẽ ducebat/quã ſuæ uirtutis merito debere iubebat exolui. Omnia igit negocia quæ in Meſopotamia gerebant/ex eius poteſtate pendebãt/& amplius eius fœlicitas per an nos. xv. amplificata creſcebat/& bonorũ omniũ uigore ac flore pollebat. Sed dũ tali ꝓſperitate frue/rent ſubito malorũ illos occupauere principia quæ huiuſmodi de cauſis acciderunt. Poſtquam enim ſtrenuitate ac uirtute ad magnã peruenere potentiã/conuertunt ad iniurias ppetrandas/& tranſgreſ ſiones paternarũ legũ/cupiditatibus/in tranſuerſum agentibus. Deniq; Parthorũ quendã ductorẽ in/uadunt qui ad gubernandã illam miſſus fuerat regionẽ. Quem etiam propria uxor fuerat comitata. Hæc cũ in aliis pluribus rebus laudabilis extitiſſe/tunc pulcherrime cunctas fœminas anteibat/ita/ ut magnum decoris miraculũ ſpectantibus apportaret. Hanc Anyleus ſiue pulchritudinẽ eius audi/tu cognoſcẽs/ſiue proprio uiſu proſpiciẽs/adamauit. Deinde cœpit inſidias eius uiro præparare/eũ/q; hoſtiliter inuadẽs interimit/illã aũt abripiens ſibi cõiunxit. Quæ mulier haud equidẽ ſine magnis calamitatibus Anylei domũ ingreſſa eſt/ſed tam ipſi quam Aſineo fratri; magnorum malorum de/portauit agerem per huiuſmodi cauſam. Cũ enim illa poſt mortẽ uiri duorũ ſuorũ ſimulachra ſum/pſiſſet/quæ more paterno tã ab ipſa quã uiro eius religiõe colebant/cœpit ea domi habere/& ſimili ea cultu uenerari/ſed ẽt cũ alicubi forte pergebant in exteras regiões/ſecũ illa ſimulachra portabat Et primo quidẽ latenter hunc ritũ religionis exercebat/poſtea uero cœpit etiã marito mõſtrare/qua li modo uel lege deos illos cum primi ſui coniuge coleret. Tum ſocii eorum/qui ab eis inter pri//mos honorabantur/primum quidem inter ipſum anyleum locuti ſunt/quia non deceret Hebrai/ corum contempto/& neglectis ſuis legibus eam mulierem accipere/quæ contrario ritu aliam reli//gionem habens/interdicta ſibi ſacrificia diis extraneis exhiberet/debere illum aiebant rebus ſuis bene conſulere/ne forte amore mulieris & uoluptate corporis captus illa celebrari permitteret quæ ſe regnumque ſuum peſſundaret. Sed cum nihil proficerent talia commonentes/uirum etiam quen dam illorum qui maxime inter eos honore fungeretur/quod ampliore fiducia locutus ſit/interimit. Ille uero moriens/maledixit ipſi Anyleo/fratrique ipſius aſineo/cunctiſque ſociis/ut ſimiliter ab ho ſtibus interirent/ipſi quidem/quod tale in ſe facinus perpetraret/illis autem quod non prohibue/ rint/neque ullum auxilium tulerint homini pro legibus paternis/& pro tota gente proloquenti. Cuius mortem omnes quidem grauiter ferebant/tolerabant tamen non ob aliud/niſi quia illorum potentia ad infœlicitatem ducebatur. Cum autem culturam etiam deorum Parthorum audiſſent/ ultra tolerandum non eſſe iudicabant opus anylei/quod in legem patriam iniuriæ gerebantur. Itaque plurimi congregati ad aſineum acceſſerunt/& cum magnis uocibus increpabant dicentes. Bene quidem eſſet/ſi neque plurimum tale aliquid fieret. Sed quia iam factum eſt/ſaltem nũc corre ctio conſequatur/antequam illud peccatum tam illi/quam cæteris omnibus adducat interitum/eiq; exprobrabant propter nuptias cum alienigena muliere confectas/contra conſuetudinem legis ipſo rum & ſuperſtitionem mulieris quæ ad iniuriam dei ſui fuiſſet iducta. Ille autem quamuis peccatum fratris cognoſceret magnorum malorum fuiſſe cauſam & fore/uerumtamen uictus conſanguinita/tis fauore tolerabat/ueniamq; fratri dabat/q; fortiore malo libidinis uincebatur. Sed cum plures ad eum per dies accuſationes a pluribus aduenirent/tum de his anyleo loqui compulſus eſt/increpans eum & quieſcere de cætero iubens ab illis operibus/& ut mulierem ad ſua propria/parenteſq; re uocaret. Sed nihil eorum uerborum præcipiebat effectum. Mulier autem ſentiens tumultum qui propter ſe populos obtineret/uenenum inter cibos dedit aſineo. Quo ille accepto/defunctus eſt. At illa ſine ullo timore poſtea degere cœpit/ſolum ſui iudicem habens/quem ſentiebat ſuo amo/

re conſtrictum

re conſtrictũ. Porro Añyleus ſolus regni moderamina excipiens exercitũ quæ ſumens/uicos Mithri/datis inuadit uiri apud Parthos in primo loco cõſtituti/& Regis Artabani filiã in coniugio poſſidẽtis. Vbi cũ irrũperet/oia prædæ dedit/& multas pecunias inde/multoſq; captiuos abripuit/& numeroſum pecus abduxit/& alia plurima quæ ad diuitias opulentiáq; pertinere noſcuntur. Sed cum hæc Mithridates audiſſet/quod talis in ſuis uicis præda & captiuitas fuiſſet effecta/grauiter ferens/ quod ipſe ante nihil leſiſſet Anyleum. Anyleus uero quod exordiũ tantæ ſumpſiſſet iniuriæ/tanta in ſe dignitate cõtenta/cõgregans quamplurimũ potuit equitatũ/ſed ẽt ætate ferentiũ non minimã manũ aduerſus Anyleũ/uenit/& cõtendebat/ut cũ eo bello decertaret. Sed antequã ad eũ ueniſſet/quodã uico occulte caſtra diſpoſuit/ut inde proxima die in hoſtes irrũperet/qũo ſabbatũ illuceſcebat quoniã a Iudæis ociũ & uacuitas exerceẽ. Anyleus aũt iſta cognoſcens aquodã homine Syro/alienigena ex alio uico qui cũ alia integre nunciaret/tũ etiã uicũ intimabat/ubi Mithridates manſionem fecerat milites itaq; paratos faciens/caſtris egreſſus eſt/cunctis ignorantibus quot aduerſus Parthos tenderet. Et circa noctis fere quartã cuſtodiã hoſtes inuadit/alios dormientes obtruncat/pleroſq; in fugam conuertit. Mithridatẽ aũt uiuũ tenẽs/ſecũ ducebat ſuper aſinũ nudũ imponẽs/quod ualde ignominioſiſſimũ apud Parthos habeẽ. Cunq; ad locũ propriũ peruenit hortabanẽ amici ut Mithridatẽ extingueret. Sed contra ipſum conſilium ille aliud dicebat/non rectum eſſe dicens/ut Mithridatem extingueret/uirũ primo genere apud Parthos ortũ/& neceſſitudine connubii apud regẽ Artabanũ magnifice honorabilẽ/núc aũt ut cunq; tolerabile cenſeaẽ eſſe quod factũ eſt/quoniam ac ſi iniuriatus eſt Mithridates/uerumtamen beneficio ſalutis/erit ſe liberantibus gratiã debiturus/ſi uero quicquã patiatur/nequaquã regẽ Artabanũ patienter laturũ/ſed magnã cladem Iudæis importaturũ Babyloniæ cõſtitutis. Parcere itaq; illi melius uidetur/& propter conſanguinitatẽ qua regi cõiunctus eſt/& pro tanta dignitate qua inter ſuos honorabilis ac magnus habeẽ. Et ille quidẽ talia in contione loquens/omnibus perſuaſit. Dimittitur igitur Mithridates. Sed ei reuertenti/eius mulier exprobrat/niſi feſtinaret utpote regis gener in tanta dignitate cõſtitutus/ſupplicia ſumere de his qui contumeliã ingeſſiſſent. Turpe náq; illi eſſe dicebat/ut ſalutem eligeret poſtquam captiuus in manus hominis uenit/& nunc aut ultum ire ſuã iniuriã intẽderet/aut ſe per deos iurare cõiugi fœdera ſoluturã. Has ille exprobrationes per dies ſingulos minime ferens magnanimitatẽ etiã mulieris metuens/ne inter eos cõiugiũ ſoluereẽ/nõ ſpõte qdẽ neq; uolẽs cõgregãs manũ quã plurimã potuit aduerſus Iudæos tẽdebat in Tollennam/ſaluẽt æſtimans/ſi Parthus impune fuiſſet a iudæis repulſus belli certamine. Anyleus aũt ut cognouit ad ſe tẽdentẽ cũ multa mãu Mithridatẽ/igloriũ iudicauit ſi i locis ſuis mãeret/& nõ magis anteueniens hoſtes occurreret/ex proſperitate prima cõfidens/iterũ ſe pugnaturũ credens/audientibus uirtutis etiã robur accreſcere. Multi itaq; ſe illi ſuperiorũ exercitus coniunxere/ſperantes prædam ſe ſicut antea relaturos/& ipſa prima facie horrorem hoſtibus illaturos. Pergunt itaque illo die ſtadia nonaginta per loca uaga & inaquoſa iter facientes/ſed medio die ardore ſolis ingens ſitis iudæos occupat. Mithridates autem apparens continuo/feſſos itinere/ac ſiti fatigatos inuadit. Illi nec æſtum/nec arma ferre ualentes profugiunt. Parthi uero inſequentes/ magnam cædem faciunt/Iudæorum multæ myriades occumbunt. Anyleus autem: & quotquot circa eum erant/in ſilua ſe recipiunt. Mithridates itaque magnam uictoriam ſumens/magno gaudio cœpit exultare. Congregatur autem ad Anyleum infinita multitudo hominum peſſimorum/& ſuam ſalutem paruipendentium quos Anyleus ſuſcipiebat/uolens ex his recompenſationem efficere multitudinis quæ bello perierat/ſed haud ſane ſimiles illis/qui bello perierant. Nam erat uulgus in exercitum. Sed tamen cum hac multitudine irrupit in uicos Babyloniorum/eoſque paſſim depopulatur. Tum Babyloniii quamuis ad bellum parati/mittunt tam in Neerdam/ad iudæos qui ibidem habitabant/tradi ſibi Anyleum expetentes. Illi uero nequaquam illorum ſermonem accipientes/ pronocabant eos ad prælium. Verumtamen aditum legatis Babyloniorum permiſere/ut ad Anyleum peruenirent/& cum eo quicquid uellent protinus loquerentur. Babylonii locum integre ſpeculantes/quo ſe conſtituerat Anyleus/& cuncta diligenter inſpicientes occulti nocte ſomno depreſſos inuadunt/necant quantoſcunque reperiunt/ipſumque Anyleum obtruncant/atque hoc modo Babylonii iniuriis Anylei/& grauedine liberati ſunt. Impreſſio nanque eis illa magna conſtabat/odio quo circa eos detinebatur. Nam pene ſemper inimicitias exercebant. Cauſa uero huius iræ fuit lex eorum paterna/quam ille oppugnabat/& propterea ſibi ſemper inuicem æmulabantur/unde ſuorum quiſque oportunitatem inuenerat ab iniuriis non parcebat. Tunc itaque hoc modo pereunte Anyleo cœpere Babylonii iudæis inſtare. Illi uero & grauiter ferentes impreſſionem Babyloniorum/& repugnare penitus non ualentes/in Seleuciam cum ſuis omnibus emigrarunt. Seleucia ciuitas eſt ad modum opulens & decora/quam Seleucus Nicanor fabricatus eſt. Habitant autem eam Macedonum plurimi/& græcorum abundantiſſimi. Et ibi etiam Syriorum non minima multitudo. In hanc igitur iudei refugiunt/& per .y. quidem annos illeſi/& inexperti malorum fuere. Sexto uero

anno/nã Babyoniæ corruptio eorum magna cõtigit & ruina/& ob hoc plurimi in Seleuciã magis/ magisq; cõfugiunt/eos amplior ibi clades ſuſcepit/propter cãm quã breuiter enarrabo.Græcis in Seleucia habitãtibus aduerſus Syros ex maxima parte inimicitiæ uitæ gerebantur/ſed Græci ſemper ſupiores extabant.Tunc itaq; cohabitabant eis & Iudæi qui aduenerant.Syri autẽ ſeditionẽ mouentes/cœperunt ſuperiores exiſtere ex conſenſu & auxilio Iudæorũ/hominũ inconſiderate ſe in periculo præcipitantium/& intentionẽ ſolã ad bellũ gerendũ habentiũ. Tunc Iudæi hac ſeditione ſuperãt. Illi uero nullã aliã rationẽ cernebant/qua poſſent ſtatũ ſuũ priſtinũ & dignitatẽ reformare/niſi Syros a Iudæis ſepararent.Vnuſquiſq; igitur eorũ uerba faciunt ad Syros cũ quo quiſq; ſe familiaritatẽ habere cernebat/atq; hoc modo pacẽ inter ſe/amicitiãq; cõponunt.Primates itaq; uiri ex utraq; parte pacta quibus & pax & concordia ſeruaret inſtituunt/atq; hoc modo inuicẽ exhortantur/ ut cum Iudæis bellũ gerant.Quos ex conſtituto repente inuadunt/interimuntq; ſup qnquaginta milia hominum.Pereunt igitur omnes præter admodũ paucos/qui forte aut amicorũ aut uicinorũ miſericordia conſeruati ſunt.Et cũ iã ibidẽ uiuere non poterant/diſcedunt exinde in Cteſifontẽ ciuitatẽ uicinã Seleucie/ubi conſuetus eſt Parthorũ rex per ſingulos annos hiberna peragere/ ubi ẽt plurimæ eius opes/& plurimus regni cultus aſſeruat.Nulla tamen iam eis ſpes uiuendi fuerat derelicta/nam etiam ibi omnis gens Iudæorum terrore regis præmebatur. Non enim tam Babylonios quod ſeleucios formidoloſos habebant/ſed etiã omnis multitudo Syrorũ/quæ in illis locis habitabat ad ipſum cũ ſeleucis loquebantur/ut bellũ gererent cũ Iudæis.Ob hoc ergo diſcedunt etiã inde in Neerdã/& in Niſibin/& propter munimentũ illarũ ciuitatũ tutos ſe eſſe poſſe cenſebant. Super hæc etiã habitabantur ille ciuitates ab hominibus bellicoſis.Et ea quidem quæ circa Iudæos Babyloniæ cõſtitutos acta ſunt huiuſmodi fuere.

Incipit Liber.xix.antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter Gaius Cæſar inſidiis a Caſſio Chærea extinctus eſt. Cap. I.

Aius nõ in ſolos Iudæos/qui in Hieroſolymis fuere/& eos qui in his regionibus habitabant/iniuſtitiæ ſuæ demõſtrabat inſaniam/ſed per omnem terrã & per omne mare ſuper eos præcepta deſtinabat/quaqua uerſum imperium Romanũ protendit/& pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit/quales ante nunquã hiſtoriæ prodiderunt.Maxime aũt omniũ Roma cladẽ perpetiebat/quã in nullo honorabiliorẽ cæteris ciuitatibus æſtimabat. Nã cũ omnes cæteros libenter tractaret/nõ ita ſe natũ/ut oẽs quanticunq; ex nobilibus uel generoſis clariſſimi conſtabant.Multa etiã crimina perpetrabat aduerſus eq tes Romanos. Quidam hoc dignitatis nomine cenſebant/opibus aũt pene pares ſenatoribus exiſtebant/ppter quod etiã in conuentu ſenatus intereſſe ſolebant/quos ualde in/ honoros habuit/plurimoſq; ex his morte dãnabat/quorũ etiã pecunias auferebat. Nã multas etiam eædes non ob aliud niſi ut eorũ auferret pecunias perpetrabat.Diuinũ uero ſibi cultũ & honores uolebat nõ cũ hominibus exhiberi/ ſed etiã in templũ Iouis ueniens/quod Capitoliũ quidẽ uocant/magis uenerabile aũt illis eſt omniũ templorũ fratrẽ ſe Iouis eſt auſus appellare. Sed etiã alia quæ gerebat/nõ erãt furoris aliena.Nã etiã ex dicearchia ciuitate quæ in Cãpania cõſtituta eſt/ ad Meſanam quæ alia quoq; eſt maritima ciuitas/graue putans ut remis tranſitũ faceret/putanſq; ſubiicere ſibi etiam hoc elementum poſſe/uelut domino maris exiſtente/talia etiam uolebat fluctibus gerere/qualia ſolet terræ natura ſuſtinere. Voluit ergo & a littore ad litus ſtadia ferme.ccc.in medio mari/ & intra tam uaſtum ſinum pontem conſtruere/ſuper quem carrucis & diuerſis uehiculis itinera nale/ret efficere.Sed etiam templorum paganorum nullum deſpoliatum reliquit.Quæcunq; enim pictura aut ſepultura uenuſta fuere/uel alio quolibet opificio pulchra ſimulare/atq; omnimodo anathematizata/deferri iuſſit ad ſe.Nõ enim alibi pulchras res eſſe dicebat oportere/niſi in pulchriore loco.Hunc autem Romam eſſe firmabat.Non ſolum autem ſuam domum/ſed etiam hortos aliaq; ſua habitacula ubicunq; terrarum italiæ conſtabant:ex talibus repleuerat ornamentis. Nam etiam Iouem Olympium qui maxime apud gentiles uenerabilis habetur/quem Phidias athenienſis fecerat auſus eſt in Romanam trãſferre ciuitatem/nec tamen ad effectum res perducta eſt/architectis dicẽtibus ad Memmium Regulum/cui res illa fuerat imperata/eo q; ſi illud moueretur ſimulachrũ/aliquid malum poſſet accidere.Fertur autem Memmius etiam prodigiis propter hoc multis acceptis diſtuliſſe negocium. Verumtamen eiuſmodi uerba ſcribit ad Gaium/unde periculum mortis illi protinus imminebat/euaſit tamen quomodo Gaius morte præuentus eſt. Intantum etiam proru//

perat

perat eius insania / ut cum ei filia fuisset exorta/eam perducens in capitoliũ super genua simulachri constitueret/communem sibi natam/iouiq; confirmans/duos patres uni proli constituens.Et hæc illum talia perpetrantẽ/proh nefas homines tolerabant.Molitus est etiã seruos ad accusationẽ excitare dominorũ/quæcũq; uellent in publicum crimina deportare.Illi autem quæcunq; illis pessima oriebant in animo/nulla prohibebant dicere ratione/cernentes gratũ illi fore/ qcquid mali dixissẽt/ita ut etiã Claudiũ auderet Polydeuces seruus eius accusare/& ille patiebat aduersus patruũ suum geri capitale iudiciũ/sperans etiã ipsum quo faciliorem potentiam aduersus cæteros adipisceret extingue/re/non tamẽ assecutus est quod uolebat.Repleta igit uniuersa republica diuersis malis/diuersisq; calumniis ex audacia seruorũ aduersus dominos ubiq; insidiæ gerebant/ab aliis quidẽ in suas iniurias/pro his quæ passi sunt defensarent/ab aliis autẽ præuenire homines cupiẽtibus cũ sibi ab eis pro culpis suis aliquod supplicii immittere sentirent.Proinde quomodo corruptis legibus & hominibus in afflictione constitutis/non paruum beatitudinis momentũ/illius mors hominis apportauit/ sed etiã genti nostræ/quæ breui iam omnis interiret/nisi mors illũ celeriter occupasset/uolo super eo cuncta differere/de eo quoque magnam fidelitatem confert hominibus/& solatiũ in calamitatibus cõstitutis/at etiam correctionem his qui putant prosperitatẽ esse perpetuã docetq; ne rebus secundis quisq; pessime cõmutetur /sed uirtute studiũ esse percolendũ.Vias equidẽ tres mors illa parauerat/& harũ unusquisq; uiri boni primatũ in consiliis habebãt.Emilius enim Regulus ex Corduba Hiberiæ ciuitate originẽ ducens/congregauerat plurimos/ut siue p illos/siue per semetipsum alacriter Gaiũ interimeret/alterius autem principatũ gerebat Cassius chæreas tribunus/sed etiã Minutianus nõ paruã partẽ hominum ad hoc opus congregauerat.Causa autem erat illis odiũ/quo circa Gaiũ uniuersi tenebant.Et Regulus quidẽ iracundiã eius & iusticiam qua in cunctos utebat horrebat.Gerit quippe indignationis aliquid animus liber ut iniquitatẽ ferre nõ ualeat.Hic ergo cum multis aduersus Gaiũ consiliũ capit/cũ amicis/& cũ aliis/qui efficaces ei uidebant ad causam.Minutianus autem/ut Lepidum ulciscereť amicum suum/hunc enim cum aliquibus suis conciuibus Gaius extinxerat.Sup hoc quoq; sibi timebat/ne a Gaio similiter pateret.Nam uidens ex aliis exemplis sibi mortẽ imminere/festinabat suũ præuenire periculũ.Chæreas uero cõfusionẽ suã & Gaii obprobria non ferebat/ qbus eum arguebat/quod quasi nihil in se fortitudinis gereret/insuper etiam plurimũ sibi per singulos dies imminere cernebat.Mortẽ quoq; Gaii omnes honestũ opus & liberũ/libenter excipere reputabãt cæteri uero cupiebant super hoc habere commune consiliũ uidentes tantas iniurias/& exemplũ parum dari cupientibus principatũ.Omnes ergo ut tantis eladibus liberarent/ deliderabant aduersus Gaium aliquid geri/decet nanq; ad talia negocia bonos uiros accedere/pro salute pietatis/& imperii macula auferenda/aiebat cũ suo discrimine.Super omnia autẽ Chæream ad opus gerendum excitabat melioris famæ cupiditas/& quia cernebat facilem sibi aditũ fore ad Gaium/ tribunus nanque erat & p hoc se oportunitatẽ reperturum putabat/quia perimeret Gaiũ.Interea ludi currules agebãtur/circa quæ spectacula/magnũ geritur a Romanis studiũ.Concurrunt enim alacriter ad circũ & p quibuscunq; rebus opus habuerint/ab imperatoribus congregatione facta deposcunt.Illi uero quod multitudini non iudicant resistendũ/cõfestim grate petita cõcedunt.Rogabant itaque tunc Gaium cum omni intentione postulationibus utens/ut censuum releuationes efficeret/& grauedines cũctas auferret.Ille uero nolebat ista concedere.At illi uoces amplius eleuabant.Tum ille diuersos per diuersa loca mittens/iubet clamantes abripi/& sine ulla dilatione cõfestim interimi.Et illi quidẽ talia iusserat/quibus autem præceptum erat/iussa cõplebant.Plurimis itaq; p hac causa moriẽtibus/populus spectans/clamare cessauit. Tunc omnibus suæ facultates in contemptu fuere uidentibus alios p suis opibus ad interitum peruenire.Hæc & huiusmodi Chæream excitabãt/ut magnanimiter ingrederetur causam/& insidias quas parauerat Gaio perficeret/ut cum tam nequiter aduersus homines exasperatum reprimeret.Et sæpius conuiuio Gaii/uolebat rem aggredi/& tamen consideratione reuocabatur/non secernens inuenire oportunitatẽ qualẽ negocio aptã esse indicabat/uerens ne frustra ad tantũ opus accederet/sed ita rem moderabatur/ut consilium sui animi consequeretur effectum.In hoc igitur multo tempore militabat/non libenter conuersationem sustinens Gaii.Cum autem eum constituisset Gaius super omnes publicas functiões/& cætera alia quæ Cæsaris erant/inferenda thesauris/per illud omne opus a rato negocio priuabatur.In quo tamen maiorem sibi uirtutem implendi operis aggregabat q; more suo magis rebus utebat quã Gaii obediebat imperio/ parcebat enim humilibus/atq; depressis.Vnde iracundiam quoque prouocauit Gaium/ita ut eũ de mollicie prius/& de socordia criminaretur/non ualentẽ sicut ipse uellet pecunias congregare.Contumeliasigitur illi plurimas ĩgerebat/& muliebria oppingebat nomina/omni cõfusione plenissima.Et hæc quidẽ/cũ in aliis increparet ipse magis gerebat/in quibusdam celebrationibus ministeriorum/quas ipse constituerat.Stolas nanque muliebres induebatur/& circumpositionem cõplicatorum crinium adhibens aliaq; quæ ad ornamentum cultũq; muliebrem pertinent.Ipse sustinens/huius confusionem criminis

audebat

audebat illis aliis exprobrare. Chæreas autē/quando hæc ueſtimenta Cæſar ſumebat indignatiōe ſe rebat maxime cū illa ueſtimēta miniſtris irridentibus redderet/ita ut etiā tribuni in deriſionem cum haberent/& obprobriū. Nam cū ſumpturi eſſent miniſtri a Cæſare muliebria ueſtimēta prædicabāt aliquas ut conſueti erant ad luſum illū proferre facetias. Propter hoc etiam ei fiducia maior acceſſit/ ut ſocios quoſdam acciperet/quibus ſe oſtenderet non pro cauſis minoribus indignari. Nā etiā Pompidius ſenatorius/qui pene per omnes ordines & gradus adminiſtrationis trāſierat. Epicureus autem erat/& propter hoc/ocii & quietis ſtudioſus. Hunc Dimidius inimicus eius accuſauit eo quod poſſet gaiū male loquiſ turpibus imfamare & eo aſſumens Quintiliā mulierē quæ in rebus ſcenicis erat p pter pulchritudinē clara/& pulchritudine plurimorū amorē habebat & ſtudiū/nā etiā ab ipſo Pompidio diligebatur/accuſatio autē fuerat falſa. Illa uero graue iudicante teſtimoniū in cauſa mortis ad uerſus amatorē proferre/puniri eam dixit debere Dimidius. Tum Gaius excitatus iubet Chæream ſine ulla dilatione cōtinuo torments examinare quintiliam. Nam & in rebus capitalibus & ubicūq; tormentis opus eſſet/eodē chærea utebatur/propter quod eum crudelius arbitrabatur miniſteriū exhibere/timentem ne ab eodem molliciæ & ſocordiæ culparet. Quintilia itaq; dum ad tormenta duceretur/conſociorum cuiuſdam pedem calce deprimens/ſignauit eos debere cōfidere/& nihil de tormentis eius pœnitus timere. Chæreas tamen eam ac ſi nolens adegit/timens pp illā ipſe ſubire periculū. Et nihil differens/eam in conſpectū Gaii deducit/fedatā tormentis atq; deformatā ut etiam ab amatoribus ſuis ſine ulla uoluptate uideret. Tunc Gaius illā ſpecie non ſuſtinens/ſed admodū cōpaſſus Quintiliæ/eo q; graiter tormentis fuiſſet affecta/liberam crimine/abſolutamq; pnunciat/& cū ea ſimul Pompidium. Ipſam etiā pecuniarū dono munerat/unde illi ſollatiū eſſet/propter quod graiter erat debilitata tormentis. Nam non ſolū ſanitas eius corporis ſuppliciis corrupta erat/ſed etiam pulchritudo defedata. Hæc igitur grauiter Chæream commouerunt q; per eū homines torquerētur. Vnde quoq; ſuam iracundiā non ſuſtinens dixit ad Clementem/atq; Papinium/ quoq; Clemens qui/dem ſup militiā cōſtitutus erat. Papinius ſuper eos qui Gaii fuere cuſtodes. O Clemens inquit minus facinus in agendo quæ pro imperatore conſtabant. Nam etiam eos qui aduerſus eius principatū conſiurationē fecerāt multa prouidentia uigilantes/& laboribus deſuadentes/alios quidem extinximus/ alios autem tormentis affecimus/intantū/ut etiā ipſi Gaio miſerabiles uiderent. Ita noſtrā militiā cū nimia ſeueritate tractamus. Tacente aūt Clemente/grauiter quidem ſe ferre quæ imperabantur/ nā oculis erat quā uultu/& colore manifeſtus/uerbis autē inſaniam imperatoris aperire iniuſtū eſſe iudicauit. Chæreas autē Clementē prouidenter præparans/cœpit fiducialibus uti ſermonibus & ad eum enarrabat mala/quæ ciuitatem & illud obtineret imperiū/& q; uerbo quidē Gaius illorū eſſe cauſa malorū diceret/ſi uero quiſq; rem inquit cum ueritate diſcutiat/inueniens o Clemens q; ego ſim totius mali cauſa/& hic Papinius/& tu/qui romanis & uniuerſæ humanitati pro bonis omnia tormenta & omnes clades ingerimus/nō imperiis cōpulſi Gaii/ſed noſtra in hoc uoluntate progreſſi. Feſtinemus igit comprimere tantū iniuriatorē in ciues ſocios/omneſq; ſubiectos/cui nos miniſterium exhibeamus/& ueluti ſatellites atq; carnifices an eius crudelitates implendas extamus/& arma quæ aduerſus hoſtes proferre debemus/in noſtros ciues conuertimus/nō pro libertate/nō pro Imperio Romano/ſed pro ſalute eius/qui ſuæ iniquitati feſtinat cūcta ſubiicere. Nam ſimul & noſtra corpora & noſtras conſcientias per ſingulos dies polluimus tormentis & ſanguine miſerorū/donec etiā alter aliquis inueniat/qui in nos quoq; tale Gaio miniſteriū exequat. Non enim propter hæc quæ gerit cum fauore circa nos conuerſabitur/magis autē cū ſuſpitione. Ad hæc ēt cū/pereuntiū multā ſtragē effecerit/non enim poterit Gaii unquā ſeuitia terminari/quo nō iudicio in talibus cauſis intendit/ ſed ſola libidine ad hoſium cædē ipellit/tum demū etiā nos cunctis pereuntibus cōiunget. Ad hæc Clemēs cō ſiliū Chæreæ manifeſtius approbabat/taceri autē iubebat/ne in plures ſermo ferreret/& diffuſis paſſim rebus quæ gererent/antequā res cōſequat effectū/ſecreto prodito/& inſidiis ppalatis/ipſi ducerent ad pœnā ſed tpe procedēte rē ſpei cōmittere/ut oportunitatē fortuna tribuēte opus nouiter ad impleret/ſe tamen dicebat per ſenectutem nō poſſe audaciā gerere/ad tantū negociū inchoandum. His uero quæ a te o Chærea tractata dictaq; ſūt/ cautius aliqd fortaſſis inueniā/decētius aūt/quis poterit inuenire. Et Clemens quidē cōtinuo mutare ſententiā/oīa quæ audierat/quæq; ipſe dixerat/ coepit efferre p plurimos. Chæreas autē formidās/ prexit ad Sabinū/extantē uirū dignū/quē ēt libertatis cognouerat amatorē/& ppterea diſpoſitiōes illorū temporū hoſtiliter abhorrentē. Opus itaq; putans ut celerirer quæ cogitabat inciperet/oportunū eſt ratus/ut cū eorū cōicaret maximo duce timore ne a Clemente ſecreta proderentur. Super hæc etiam dilationes temporum aliquid contrarii reputabat allaturas. Cum autem libenter Sabinus ad talem cogitationem talemq; uoluntatem conſentiret/tunc quidem tacere ſe dixit/& ad nullum de tali re ſuam proferre uoluntatem/nec manifeſtatum eſſe firmabat/ſed ſi aliquid inquit uiriliter uolumus efficere/nihil dilationis pœnitus detur. His igitur dictis/exinde conuertūtur ad Minutianum/ipſis quidem ſtudiis & uirtute parem/& ſimilia ex

animi

animi magnitudine cupientem/consanguineum tamen Gaii/sed suspectū propter mortem Lepidi. Multā nanq; inter se amicitiam Minutianus Lepidusq; possidebant/& propterea etiam ipse timore periclitabatur/ne similiter eum perimi contingeret. Erat quippe Gaius omni nobilitati terribilis/ut putaretur aduersus unumquenq; singulari insania prorupturus. Propter hoc enim alterutri sibimet erant pro rerum necessitate formidini/& uoluntatē quā circa odiū Gaii gerebāt indicare nō poterāt. Ob cuius utiq; suspitionē/nec deuotionē sibimet aperte impendere præsumebāt/dum igitur conuenissent/& Minutiano honorē sicuti prius exhibuissent/erat enim dignitate præclarus ciuium & cunctorum ore laudatus/inter principia sermonū præcedens ille uerba fecit ab Chæream/requirēs quod signum illa die perceperit. Per totā nanq; ciuitatē grata Chæreæ uidebatur iniuria/quam pro signorum datione ipse portabat. Et ille inter uerba iocunda nihil motus/Minutiano respondit/eiq; sermonē de rebus talibus faciendū esse commisit/& tu mihi inquit da libertatis signum. Gratias ago tibi/q me amplius acuisti/quā ego per memet implere consueui. Neq; mihi sermonibus iam pluribus opus erit/sed hoc sufficere iudicio/si etiā tibi idem placeat quod & mihi/quando etiam priusquam conueniremus/eius noscimur fuisse communionis. Vno itaq; gladio sum accinctus/qui sufficere possit ambobus/i quo cōsentit fortiter/& accedamus ad opus. Princeps autē si uis ipse consisto/iubens operibus imminere. Quod si cœpero tui cooperationem solatii/prosequar grassatione ferri concessa mihi te cōfirmāte fiducia/per hoc enim ipsum quoq; ferrū efficatius solet existere. Impellor enim ad actū/non p his quæ patior ego/dū spe ipse circūferar. Non utiq; hæc lenitas mea pericula tantūmodo me considerare permittit/dū & liberæ patriæ/atq; legibus/& ademptæ uirtuti/& tantæ condoleā pesti/quæ cunctos simul propter Gaiū apprehendit. Dignus enim sum apud te iudicē fide rerū huiusmodi/di/quādo etiā tu sapere talia cōprobabis. Tunc Minutianus considerans ardorē sermonū eius/libenter ample ratus est/& eius audaciā approbauit atq; laudauit/& male dicto cū uotis eū precibusq; dimisit. Quidā enim asseruabant ea quæ cogitabant quodā auspicio fuisse firmata. Nam dum Chæreas ingrederet curiā uox cuiusdā de populo fertur emissa/quæ quasi admoneret dicens. Perfice quod agendum est/opitulante diuinitate. Quo facto/primū quidē Chæreas expauit/ne quis cōiuratorū uideretur prodidisse secretū/nouissime uero cōsiderās/quia hæc pro inuitatiōe dicerent/siue cōmonentē aliquo eōsciorū/seu certe deo/q cuncta humana respicit cōsulente/omnibus ad cōfortationē insidiarū causa patuisset/uniuersi simul armati sunt/alii quidē ex ordine senatorio/alii uero romanorum & equitū qui conscii esse uidebātur. Neq; enim erat uir nobilitate seu fœlicitate præditus/q Gaii trāsitum non ardenter appeteret. Quapropter omnes quo possent studio in uita priuaret/totaq; cōfidētia atq; uirtute ad tyranni eædem erant & sermonibus & operibus præparati. Nam & Callistinus libertinus Gaii/uir unus potētia summi culminis eleuatus/qui nihil aliud potestate sua q̄ tyrāno equus esse putaret timore cunctorū & magnitudine pecuniarū quæ ei nimis accesserant eo q̄ esset in muneribus accipiendis/& iniuriis exercēdis accerimus/& uigorē ultra modū haberet/cum naturam Gaii stabilē esse sciret/& in quibus declinasset nequaq̄ posse reuocari/& multas quidē alias periculi causas necnon & magnitudinē pecuniarū haberet/accedit latenter ad Claudium spectans quia si ei cæderet principatus deficiente Gaio/honorē similē ei præberet/eo q̄ illi gratiam & uerba clementiæ impendisset primitus. Ait ergo quia iussus a Gaio Claudiū ueneno perimere crebra huius rei dilationes exquisisset/ne talia perpetraret. Sed mihi uiderur/qa fingebat hæc Callistinus uolens capere Claudiū. Nam neque Gaius studens interfici Claudiū/honestas poterat occasiones exquirere/neq; Callistinus iussus optabilē rem Gaio perpetrare si distulisset mandata domi sui pericula potuit declinare. Sed Claudiū diuinitas quidem a Gaii uæsania liberauit. Callistinus autem pro commendatione sui finxit hanc gratiā/quæ ei nequaquam probabatur iniuncta. Hi quidem qui circa Chæream erant/differebant quotidie dum multos segnicies detineret/Chæreas autē nullam moram gerebat/sed omne tempus ad agendum oportunissimum indicabat. Nam dum Gaius in Capitolium ascēdisset/ut pro filia sacrificaret/uenit frequenter ad eū/& in imperialis loci culmine stantem uidens ac populo auri & argenti pecunias dispergentē/dum hæc in ministeria gererent/præcipitē ex eminēti loco cogitauit impellere/cum se a nullo uideri putaret/nec insidias fecisse crederetur & licet non optata mors euenisset/ipsi tamen accessisset audacia ut etiam præter ferrum perimeret Gaium. Tantum habuit cum cōiuratis Chæreas ardorem/metuens ne tempora oportuna diffluerent. Illi uero uidebāt quidē eū pro sua libertate sollicitū/poscebant autem ut paratum tempus/usque ad solennitatem spectaculorum differret/ne dum conamen nequiuerit impleri turba fieret ciuitati dum conscii requirerentur a Gaio & insidiarum non ualeret utilitas in futuro/sed hoc utile fore/ut in celebratione spectaculorum res potius tentaretur agi. Hæc spectacula in palatio ob honorem Cæsaris a paruo eius rotundo templo aguntur/qui primus potestatem populi conuertit in seipsum/quæ scilicet Romani nobiles cū filiis simul & coniugibus libenter spectare noscuntur. Tunc enim Gaius negligens/ad omnes i ta facilis erat incursus/quando multa milia hominum paruulo concurrerant/ut potuisset

quilibet

quilibet ad eius necem audacter accedere/abſentibus quoq; cuſtodibus/qui licet uellent/nō tamen ei præſidium facile deportarent. Expectabat ergo Chæreas & uenientibus ſpectaculis/prima die uite/bat/ut quod fuerat præcogitatū ſine dilatione fortunæ ſolatiis adimpleret/qui tamen tribus diebus ludorū tranſactis/uix die nouiſſimo opus ualebat terminare. Itaq; Chæreas aduocans coniuratos/ſa/tis inqt etiā præteritū tempus noſtrā poteſt obiurare ſegnitiē/pro his quæ cū tāta uirtute tractata ſūt & neglecta noſcunt. Et melius eſt/ne ꝓditione facta pereat cauſa/& potius Gaius nos afficiat/ cūcto rumq; auferat libertatē his diebus quos nos tyrannidi eius adiicimus/cū & nos de cætero debeamus eſſe liberi/& aliis cām præbere fœliciratis/præteritiq; ſæculi honorē & miracula reparare. Illis uero nequaq̄ contradicentibus/quaſi non bene fuiſſet hortatus neq; actum hunc aduerſe ſuſcipiētibus/ſed potius conticeſcentibus/cur inquit o fortiſſimi ſegnes eſtis. An non uidetis hodie ſpectaculorū diem eſſe nouiſſimū/& Gaiū ferri ad Alexandriā nauigaturū/ut Aegyptū cōtempletur. Bonum ergo uo/bis eſt/ut ueſtris manibus Romanæ gloriæ auferatis obprobriū/& hoc terra mariq; diuulget. Nam qūo non iuſtæ erimus cōfuſioni obnoxii ſiquis eū Aegyptius uideat/perimere/iniuriā nō ferēs liber tatis oppreſſæ. Ego ſiquidē nequaq̄ cogitationes ueſtras differe potero/ſed hodie ad picula ſimul ac/cedo/grate ferens/quicqt ex eis euenerit aio ſcilicet cōſiſtens ad pericula oia præparato/quā ut mihi huius laudis poſſit euenire priuatio. Hæc ille dicens/ipſe audacia armatus eſt/& reliquis fiduciā præ parauit/cunctiſq; iam erat deſideriū/ut conamen attingeretur nihilq; differrens diluculo ad palatiū multitudo equeſtriū armata cōuenit. Mos erat tribunis enſe cinctis petere ab imperatore ſignū quod ei cōperebat/ut ſignum acciperet. Cōcurrebant ergo ad palatiū oēs/ut ꝓ ſpectaculo loca ſibimet oc/cuparent. Cunq; multa plebe atq; cōpreſſiſſe Gaius exultaret/ita ut præ multitudine/neq; ipſo ſena/tui/nec romanis equiribus locus eſſet/ſed oēs pmixti ſederent/cū uiris pariter mulieres/& liberi una cū ſeruis/Gaius ꝓceſſu ſibimet facto/pro Cæſare ſolēniter immolabāt/cuius ēt ſpectacula celebra/bat. Et dū de ſacrificiis aliqd ſanguinis cecidiſſet cōtigit/ut ex eo cruore cuiuſdā ſenatoris Aſprenæ noie ueſtis adimpleret quod factū Gaio qdē præbuit riſum/Aſprenæ uero auguriū fuit apertū/q ſci licet una cū Gaio pemptus eſt. Ferē itaq; Gaiū ultra ſuā naturā illa die miriſſimū/ita ut omnibus eius/ humilis ſaluatio myrrha uideret. Qui poſt ſacrificia ad ſpectacula ueniēs præſidebat/& circa eū pri mi procerū. Eſt aūt ipſum ſpectaculū/ubi annis ſingulis exhibet in duabus cellis quarū altera quidē ducit ad atriū/altera uero ad porticū/ingreſſibus & egreſſibus apta/q̄tenus nō turbent qui interius eſſe noſcunt. Et enim illic & alia cella/in qua luſores exerceri ſolent atq; cātores. Reſidente itaq; po/pulo/& Chærea cū tribunis nō procul a Gaio/dextrū nāq; cornu Cæſar tenebat/quidā Vatinius ex ordine ſenatorū/uir militaris Cluditū cōſularē uirū iuxta ſe reſidentē nullo audiente requirebat/ ſi// quis ei aliqd dixerit nouitatis. Quo dicente/nihil ſibi ea die nunciatū/o Claudite inquit hodie tyran nicidii certamen agit. Tunc Claditus/o fortiſſime inqt tace/& mox uerſus ſubiunxit homeri dicēs in græco quod eſt in latino/ne quis alius maliuolus ſermonē exaudiat. Cunq; multa poma in theatro ſpectātibus ſpargerent/& pariter aues innumere/& quæ pro raritate ſua ſunt comparātibus precio ſe/Gaius lites & rapinas pp hæc actas libenter inſpiciebat. In illo ſiquidē ſpectaculo duo ei auriga ꝓ uenerunt. Mimus nāq; eſt introductus quo actū eſt/ut iudex deprehenſus crucifigeret/& pantomi// mus fabulā ſaltauit Cynirae in qua & ipſa occiſa/& eius filia Myrrha uidebat/atq; ſanguis inimica ar re diffuſus/& circa iudicē crucifixū/& circa Cynirā/atq; Myrrhā. Conſtat aūt/quoniā & dies ipſe fuit quo Philippū Amintæ filiū macedonū regē in ſpectaculū ingredientē unus ſocio/ſuſtinet in ſpecta culo uſq; ad finē/eo q̄ nouiſſimus erat dies an certe uſus balneis/atq; cibis illic deinde remearet ſi// cut & prius. Minutianus iuxta Gaiū ſedens/ac metuēs/ne in uacuū tēpus efflueret/ſurgens cū ēt Chæ reā uideret egreſſum/ꝓgebat ut cōfortaret eū. Tunc egredientē tenuit Gaius a ueſte/& quaſi ꝓ ami// citiā/quo inqt pergis o beatiſſime. At ille reueritus Cæſarē cū timore ſedit. & paululū geſcēs/ denuo ſurrexit & abiit. Cui egredienti nō impediuit iter Gaius/credēs eum ad neceſſaria ꝓgredi. Aſprenas quoq; cū eſſet & ipſe particeps opis admonebat Gaiū ſicut & prius ut igreſſus ad balnea atq; pran/diū ad ſpectacula remearet/ quærēs/ut ad finē ſua tractata ꝓducerēt. Illi ſiquidē q circa Chæreā erāt exacuebāt alterutros/q̄ſi tps eſſet ſingulos ꝓparari/ne ad opus abeuntes inuenirēt & negligētes opor tunū tps amitterēt. Erat naq; ēt dies iā circa horā nonā. Chæreas itaq; tardāte Gaio erat paratus ut in gredereť ad ſedē eius/præſcius tamen/qa illic necē principis cū multo ſanguine ſenatorum & ſimul equeſtrium adimpleret licetq; aderet/melius tamē eſſe iudicauit/omniū tutamē libertatēq; ſeruare. Cūq; eſſent omnes ad ſpectaculorū uota cōuerſi/Gaius ſignū ſurgēdi fecit/turbaq; repente facta/con uerſi ſunt cōiurati/& populos impellebāt/ut quaſi gaio ſecreti officiū præberent opere uero uolen// tes habere licentiam/ut eum in ſilentio trucidarent. Precedebat itaq; Claudius patruus eius/& Mar/cus Minutianus ſororis coniunx/necnon & Valerius Aſiaticus quos etiam ſi uoluiſſent repellere propter dignitatis reuerentiam non ualebant. Gaius uero ſequebatur cum paulo Arruntio. Cunq; iam eſſet intra regalia/rectum dimiſit iter/ubi conſtituti erant famuli/ qui ei gratifice miniſtrabant/

Claudio

Claudio ſcilicet præcedente, & conuerſus eſt ad locũ quendam anguſtum, atq; ſilenter iturus ad bal-
nea, ſimul & pueros qui uenerant ex Aſia contemplaturus qui eorum forent utiles ad Hymnos my-
ſteriorũ quæ erat celebrare conſuetus, aut qui ad pyrrhicam in theatris apti eſſe uiderent. Tunc itaq;
occurrit ei chæreas, ut ſignũ peteret. Quo quaſi ad eius illuſionẽ ſignũ dante languentium nihil ille
moratus iniuriis utebat aduerſus Gaium, & euaginato gladio ei intulit plagam uehementẽ non ta-
men omnino mortalẽ. Sunt qui dicunt, hoc prouidẽtia Chæreæ factũ ne Gaius unius plagæ uulnere
moreret, ſed plagarũ multitudine ſauciatus, maiori dolore cremaret. Sed mihi non uidetur hic ſer-
mo credibilis eo q; in huiuſmodi actibus timor talẽ non exigit rationem. Nã ſi Chæreas ita cogita-
uit omniũ ſtultitiã preceſſiſſet credendus eſt uoluptatẽ magis fauori ꝓbens, quã p celeritatẽ ſibi & cõ-
iuratis periculorũ euaſionẽ acquirẽs, dum poſſent multæ machinationes auxiliorũ Gaio conferri, an-
teq; potuiſſet mori. Vnde certũ eſt quia Chæreas nõ circa ſupplicia Gaii reſtitit, ſed de ſe & amicis ut
potuit cogitauit, quando ẽt acta cauſa ſilentio magis eſt, ut iudiciũ fugeret ac iracundiã, & quatenus
res geſta celaret, ſermonibus uſus, & per ſe perderet, ſimul & tempus. Et hæc quidẽ licet ut uoluerit
amicoq; tractare. Gaius itaq; uulneris dolore ferebat, inter humerũ enim & collũ enſis illatus iugali
eſt oſſibus retentus, ne ulterius poſſet accedere. Quo facto neq; clamauit, nec uocauit quẽlibet ami-
eorum, ſeu incredulitate, ſiue imprudentia, ſed dolorẽ fortiter ferens, anterius fugiebat. Quem ſuſci-
piens Cornelius Sabinus, & ipſe iam ſua mente præſtructus impulit. Tum genu flexo cadentẽ multi
circũſtantes, ſinguli adimicẽ gladiis & quaſi ad certamina diſcerpſerunt. Conſtat autẽ quia ultimus
Aquilas ei mortis intulit plagã. Omnis itaq; cauſa chæreæ indubitanter attribuenda eſt. Nã licet cã
multis hoc opus effecerit, tamẽ primus cogitauit quemadmodũ gereret & primus cæteris hoc auſus
fuit edicere, quibus ſuſcipientibus in illius necẽ uerbo, ſubinde alios congregauit & ſapienter cuncta
diſponẽs, ubi erat ſententiarũ adhibenda profeſſio, etiã ſermonibus locutus eſt utilibus, nõ neceſſita-
tẽ ſuæ præſumptionis imponens ut dũ tempus exigeret, manibus uteretur. Is quoq; rem prior aggreſ-
ſus eſt, & uirtutẽ illius necis adimpleuit atq; uiſum facilẽ Gaio iam morienti conceſſit. Quapropter
iuſtũ eſt ut etiã quæcunq; cæteri geſſerunt, Chæreæ cogitationi & labori manũ, ac uirtutibus applicẽ-
tur. Gaius itaq; hoc modo multis uulneribus iacebat extinctus. Chæreas uero & cæteri pimentes Gai-
um per eadẽ itinera reuertẽtes, euadere ſe impoſſibile iudicabãt ꝓp hæc utiq; quæ fuerant geſta. Nõ-
enim paruũ erat periculũ pemiſſe principẽ ſtultitia populi ſæpius honoratũ cũ & a militibus nõ ſuo
ſanguine de morte eius eſſet faciendа ſeditio. Ita dũ eſſent anguſtæ uiæ in quibus hoc opus effectã eſt
& maxima turba repleret eas militũ, qui illo die pro cuſtodia principis aderãt, per uias alias diſcedẽ-
tes ad domũ uenere Germanici patris Gaii, q̃ tunc etiã pemerũt. Erat enim hæc domus cõiuncta re-
galibus, eo q; hi q; in eminentia cõſtituti ſunt diebus ſuæ potentiæ in talibus habitare noſcunt, & de-
clinantes multitudinis inuaſionẽ, eſſe iam debebãt in requie. Cũ itaq; lateret adhuc peſtis illata Gaio
primũ a Germanis ẽ agnita. Erãt enim armigeri equitocũ gentis ſuæ celticæ habentes tacina, quorũ
patriæ mos eſt importabili utifurore ſicut Hiſpanis, aut cæteris barbaris eo q; oẽs huiuſmodi hoies
ratione minores ſint, corporis robuſti, & impetu primo quibuſcunq; cõgreſſi hoſtibus prævalẽtes, cã
nõ haberẽt uirtutibus diſcretionẽ ꝓ utilitate cũctoꝝ, ſed tantũ ſibi ꝓſpicerẽt, quibus Gaius cariſſimus
ob hoc erat q; pecuniaꝝ muneribus eos ſibi placuerat. Euaginatis ergo gladiis ingreſſi ſunt domũ p
ſcrutantes Cæſaris pemptores quorũ tribunus Sabinus erat, q nõ tantũ uirtute & fortitudine maioꝝ
ẽtũ ſuo robore cũ monomachus eſſet hãc obtinuerat dignitatẽ. His itaq; requirentibus Aſprænas pri-
mus occurrẽs exoluit pœnas, cuius ueſtẽ ſanguis ſacrificiorũ ſicut diximus cruẽtauerat & non ei bo-
nũ feciſſe auguriũ uidebat. Poſt hũc occurrit eis Barbatus Norbanus, fortiſſimus ciuiũ, & de cuius
maioribus imperatores multi ꝓceſſerãt, cuius ẽt ciues eminẽtiã nõ ignorabat. Is cũ eſſet ualitudine ro-
buſtus, ꝓmo ſibimet occurrẽtiũ abripiẽs gladiũ, ꝓmixtus aliis cõtẽdebat, ne ſine aliorũ interitu more-
retur. Qui multorũ agmine cõſtipatus, frequẽtiũ uulnerũ illatiõe defunctus eſt. Tertius aũt Anteius ex
ordine ſenatorio, Germanis ſicuti priores occurrit. Is ut uideret Gaiũ iacẽtẽ & letaret aduenerat, qa
patrẽ illius eiuſdẽ noſis effugauerat, eũq; ne ſic ſaciatus, militibus deſtinatis occiderat. Aderat ergo an-
teius ut Gaii uideret funus turbataq; ſubito domo, dũ ſe uellet occulere, furẽtes germãos & tũc ſubti-
liter ingrẽtes, q Gaiũ occiderãt ẽt innoxios una pimẽtes latere nõ potuit. Et illi qdẽ ita ſũt mortui.
Dũ igit in theatro de Gaii morte uenſſet ſermo, admiratio & ſcredulitas facta eſt. Alii nãq; ualde de-
lectabant in eius morte, & licet dudũ ſcirẽt ſibimet utilẽ fore hoc nõ ſinebant credere p timorẽ. Qui
buſdã uero hoc in deſperatione erat, cum neq; uellẽt circa Gaiũ humõi aliqd ꝓuenire, nec uere hoc
crederẽt, q̃ſi nõ poſſet aliqs hoium opus huius uirtutis implere. Erant enim qbus nõ erat grata mors
Gaii, mulieres, & infãtes & qdã militũ, alii propter mercedẽ, & nihil aliud quam tyranno conuenien-
te ad iniurias potentiſſimoꝝ ciuiũ illius miniſterio præparati, mulieres autem ac iuuenes ꝓpter ſpe-
ctaculorum & monomarchorum munera in quibus ſolet uulgo delectatio miniſtrari, & propter
carnium dilacerationes quas in ludis agebat Gaius, ut quaſi populo uoluptatem exhiberet, pro ueri-

tate autem

tate autem ad faciendá ſuæ crudelitatis inſaniá. Serui itaq; dominos contemnebant /& ad iniuriandũ eos/eius fulciebant auxilio. Facile nanq; eis mentientibus contra dominos credebatur/eorũq; pecunias oſtendentibus & libertas & diuitiæ ſuccedebant/nec accuſatione metuebant pœná/ quibus erant propoſita præmia/octaua pars ſubſtantiæ ſenatorũ. Igit̃ uel ſi aliquibus in theatro credibilis uidebatur de Gaii peremptione ſermo eo q; aut præſciſſent inſidias/aut optaſſent de his quæ nunciabãtur/ non ſolum gaudia retinebant/ſed etiam audre hoc aut dicere fugiebant/metuẽtes/ne cum uerum nõ appareret pœne ſuccumberent quaſi nota ſuæ uolũtatis aperientes. Illi uero qui inſidias præſciebant/ amplius ſe celabant formidantes dũ alicui amatori tyrannidis hoc p̃derent/prodentes uiuente Gaio punirentur. Nã & alius ſermo fuerat diſperſus in populo/quia res quidem a coniuratis fuiſſet tenta/ta/non tamen Gaius extinctus ſed ablatus a medicis/ductus fuiſſet ad curá/nulluſq; uerax cui ſe quicunq; committeret/aut ſuam proderet uoluntatẽ. Nã & ſiquis amicus erat/pp fauorẽ tyranni uidebatur eſſe ſuſpectus & multomagis odioſis non poterat credi. Dicebat̃ ut ſenatoribus a quibuſdam eorum animos perturbantibus/eo q; inter ſpa pericula atque uulnera ut erat ſanguine cruentatus uenifſet in forum /& contionem habuiſſet ad populũ/quæ reficiebant eorum mentes/neque loca ſuæ cuſtodiæ relinquebant/formidantes ne illis quælibet impingeret̃ culpa/quando non qua uoluntate diſcederent accuſari poterãt/aut damnari ſed quẽadmodum uellent accuſatores aut iudices. Cum itaq; turba Germanorũ imaginatis gladiis ſpectaculũ circũdediſſet/cunctis ſpectantibus metus ſuæ perditionis acceſſit/& ex omnibus aditibus terror erat/qua ſi repente ingredientiũ gladiis caperent̃ & neq; diſcedendi ſecuritatẽ habebant/nec in theatro poterant morari ſine periculo. Illis igit̃ irruẽtibus in theatro fragor eruptus eſt ſupplicantium atque dicentiũ quia & quæ cogitata fuiſſent/ſi tamẽ aliquid proueniſſet/ & quæ dicebantur geſta neſcirent/& deberent parcere nec alienã præſumptionem eis qui nõ eſſent culpabiles irrogarent/ſed exquirerent cõmiſſores/ſi tamen aliquod ſcelus probaret̃ eſſe cõmiſſum. Et illi quidẽ hæc & his potiora cũ lachrymis & profecutione uultus ſæpius clamitabant/ facientes ea quæ periculi & mortis uicinitas exigebat. Ad hæc militũ ira ceſſauit/ & penitentia ducti ſunt in ſpectaculo conſtitutos occidere. Erat enim crudele etiã illis/licet uiderent̃ exaſperati/ portabãt enim capita Aſpernæ/& eorũ quos una peremerunt. Quæ cũ uiderent in ſpectaculo poſiti, amplius ſunt concuſſi pro dignitate uirorũ/& miſericordia huiuſmodi caſuũ. Qua propter & ſemetipſos a talibus erumnis euadere non credebãt/& incertũ ſibi fore/ſi tanta pericula poſſent declinare. Ideoq; licet aliq aperte & inſte odiũ circa Gaiũ habuiſſent/eius alacritatis munus expulere/ cum ad tanta pericula perueniſſent/& ſpe totius cecidiſſent uitæ. Fuit igit̃ Arruntius quidã gratus homo ĩter preconeſ rerũ uenaliũ/& ꝓpterea magnitudine uocis utebat̃/indutus ueſtibus diuerſi coloris/ad iſtas nobiliũ romanorũ/habebatq; potẽtiã agẽdi quæ uellet in ciuitate in his quæ tunc & poſtea gerebant̃. Is aptauit ſemetipſum ueluti dolentẽ/licet & ipſe odio Gaiũ haberet/eratq; timore ſuperior eius cõtionibus militia/qua nitebant̃ ſalutẽ in rebus præſentibus apparere/& omnẽ apparatũ & ornatũ quaſi de cariſſimi principis morte amiſiſſẽ cõfingẽs ꝓgreſſus eſt in theatrũ ut mortẽ Gaii denunciaret. Quo facto quies hominũ affuit/ne poſſent ulterius ignorantiá fluctuari. Deinde etiã ſtatuas Arruntius & loca ſingula circuibat/reuocans Germanos/& cũ eo tribuni iubentes recondi ferrum/atq; manifeſtãtes/Gaiũ fuiſſe defunctũ. Hoc ergo factũ aperte in theatro collectos eripuit/& uniuerſos qui furorem incurrerant Germanorũ a morte ſeruauit/ná prius ſpem habentes uiuere Gaiũ/a nulla factione pœnitus abſtinebant. Tantam enim deuotionẽ circa eũ habuerãt/ut ẽt poſt amiſſionẽ animæ eius fauorabiles eſſent. Quẽ dũ aperte mortuũ cognouiſſent/ab iracundia diuerſoꝝ/& ſupplicio quieuerunt/eo q; uindicta illis utilis iá non eſſet/nec foret qui eis p talibus repenſaret. deinde timẽtes ad potiorẽ iniuriam prorumpere/ne ſenatũ cõtra ſe prouocarent/ſi ad eos imperii ſummitas deueniret. Igit̃ Germania ſua rabie quæ eos inuaſerat ꝓ Gaii morte quieuerunt. Chærea autẽ/dũ nimis eſſet de minutiano ſollicitus/ne germanorũ inſania fuiſſet extinctus/ſingulos militũ de eius ſalute requirebat. Et Minutianũ quidẽ clemẽs adduxit in medium/ad Chæream uero conuerſus cum multis aliis ſenatoribus/ iuſtitiæ & uirtuti atteſtabatur eius laudans cogitationem & actum ſine formidine completum tyrannidem dicens ad nihilum fuiſſe perductam/eo q; iniuriaꝝ uoluptate fuerit eleuata/quippe eum non poſſet fœlix uita illi præberi/qui uirtuti probaretur odibilis/ſed cum tali calamitate deficere qua// li Gaius/qui etiam nate coniuratorum conſenſum proprium facinus ſibi conſtituit inimicum/ agendo iniurias diuerſorum/& prouidentiam legis exterminando/ut quos habebat caros/ſibi hoſtes efficeret/& ſermone quidem alios eius eſſe peremptores/opere uero ſemetipſum ſine dubio perdidiſſet. Iam ergo ſurgebant de theatro cuſtodiæ quæ principio pernicioſæ fuerant quando omnes abſcedere feſtinabant. Cuius mali tũc cã fuit Altion medicus abreptus quidẽ quaſi ad curã aliquorũ uulneratorũ/& mittẽs qui eum eo erat/ut quaſi ad medicinã neceſſaria deportarẽt/quos exinde p uenitate dirigebat/ut pericula declinarẽt. Interea conuẽtus agitur ſenatorũ & plebis in foro. Et populus quidẽ inquiſitionẽ de Gaii peremptoribus uehemẽtius faciebat. Aderat & ſenatus/inter quos Aſiaticus

Valerius

Valerius/uir consularis/stans in populo/tumultuantibus illis & dirũ esse clamãtibus/eo q̃ imperator eis ignorantibus uideretur occisus/dũ & cuncti requirerent/qui sunt qui Gaium interemerunt/ utiq̃ inquit ego. Ad hæc autem & consules edicta proposuerũt accusantes Gaiũ atq̃ iubentes populo si/mul & militibus/ut ad propria remearent/populo quidẽ multã requiẽ promittentes/ militibus autẽ honores si tamen cũ solita disciplina cõsisterent/& nulli quodlibet contumeliæ genus inferrent. Erat enim metus ne forsan exasperati mala ciuitati facerẽt/& ad rapinas/aut ad templorum spolia uerte/rentur. Conuenerat itaq̃ omnis multitudo senatorum/& maxime consentientes aduersus Gaium/ fiducia iam utentes/& in contemptu maximo constituti/quasi in eis respublica resideret.

Qualiter Claudius patruus eius coactus a militibus suscepit imperiũ/& seditio senatus & populi adinuicem/& utriusq̃ partis. Cap. II.

INterea subito de domo raptus est Claudius. Milites enim facto concilio/alterutri de rebus agendis dedere sermonẽ. Videbant enim impossibile fore/ut tãtis rebus existentibus quis rempublicã gubernaret/nec sibi utile siquis illorũ qui cooperatores in nece Gaii fuerunt ad imperiũ peruenirent/sed bonũ esse/si nondum perfectis rebus/Claudiũ principẽ facerent defuncti patruum/& hominem senatoria dignitate precipuũ/uirtute maiorum fultũ/militari disciplina pariter eruditũ. Hunc deliberauerunt in medio statuentes imperatorẽ facere/digniq̃ solẽnitatibus honorare. Sentius itaq̃ Saturninus licet Claudiũ cognouisset raptũ/& quia idẽ uidebatur ad hoc inuitus accedere/non tamen declinabat integra uoluntate stans in medio senatus/nihilq̃ metuens/apud liberos ferreosq̃ uiros perorauit hæc dicens. Licet incredibile sit o Romani libertatis nos acquisisse dignitatẽ/eo q̃ longo tempore nobis abfuerit/uerumtamen tenemus eã incertã qdẽ quantũ ad magnitudinẽ pristinæ seruitutis/sed tamẽ alacritatẽ ferre possibilẽ/si eius fœlicitatẽ nequiuerimus amittere. Satis est enim & una hora sensum uirtutis habentibus cũ secuta uolũtate in patria libera degere/& legibus florẽtibus aliquãdo cõiacere. Ego siquidẽ iã prioris libertatis oblitus/quã olim quidẽ amisimus/nunc autẽ magna beatitudine retinemus/reuerentiã exhibendã his qui geniti in ea atq̃ nutriti sunt/& non minorẽ a diis honorẽ his uiris præbẽdũ esse decerno/qui licet sero & i hac ætate nos eam gustare fecerunt ita ut etiam in futuro sæculo eius præmia teneamus. Sufficiet itaq̃ ẽt hæc dies & iuuenibus nostris & quicũq̃ senuimus quidẽ/quãdo eius conspicientes libertatẽ/cũ dulcedine/moriemur/iunioribus autẽ eo q̃ sit eis doctrina uirtutis. Vnde cõstat/uiros esse istos/quorũ labore constitimus pp hæc quæ nuper gesta nosc̃unt/quia nihil q̃ cũ uirtute degere maius est/de qua cõsueuit libertas humana solummodo cogitare. Ego siquidẽ antiqua noui auditu cognoscẽs/quæ uero uisu conspexi/ualde sunt grauia. Malis enim in gentibus inuascerunt rempublicã principes tyrannide prohibentes utiq̃ oẽm uirtutis modũ/& magnanimitatis officiũ libertati derogantes/docentes blandimẽ ta pariter & timorẽ/eo q̃ non principibus cuncta subiiciantur. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi soluti/& ornamenta legum comprimens rempublicam conturbauit/iustitiã preuaricatus & sua declectatione uictus/nihil est mali quod non irruit ciuitati successoribus adinuicem imperiũ sibi detrahentibus/ad destructionẽ scilicet patriæ libertatis/& at præcipue in defectũ robur ciuium deueniret arbitrati suã esse minutionẽ/si uiciosis uterẽt hominibus/& uirtute præcelsos/non solũ gloriæ immanitate priuarent/sed etiã ad mortẽ usq̃ pducerẽt. Singuli nanq̃ regnantiũ quæq̃ grauia cõmiserunt. Quorũ Gaius qui hodie mortuus est amplius extitit seuior uniuersis qui nõ solum in ciues/sed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatam intulit suæ ferocitatis insaniã iniuste pœnas exigens & uelut furiosus in homines atq̃ deos ferus existens. Nihil etenim Tyrannus suauitatis habere potest. Nonne cum iniuria uobis abusus est. Nonne in pecuniis uos & in cõiugibus contristauit. Nonne omne uotũ nostrũ precibus angebat insistentibus inimicis. Aduersa siquidẽ Tyrannis cũcta libertas est/nec eis unquã fauere potest/sed nec ipsi/qui consentiunt eis patiunt turpia sustinere. Sentientes nãq̃ Tyranni quibus malis insignes uiros affligant/& eos uidentes impatienter talia sustinere nec tamen ignorare quod geritˇ sed solatiũ expectare/hoc solummodo suam credũt comparare securitatẽ si eos potuerint penitus amputare. His igitur erepti malis/& sub alterutra uestri ditione constituti quod reipublicæ maxime prodest & ad præsentẽ respicit deuotionẽ/insidiis amputatis & restitutæ ciuilitate/iustũ est cõmuni utilitati prouideatis/& quod placet non imminente periculo cẽsetis/quãdo non erit dominus qui rempublicam gubernaturus elegiˇ ut ciuitatẽ ledere/& imperiali iure cuilibet loquenti pœnarum multa genera possit inferre. Sub tyranno siquidẽ quod illi displiceat dici potest nec diuersa sententia reluctari. Hactenus igiˇ amittentes delectationem pacis/& consueti degere modo seruili. Importabiles incurrentes ærumnas/etiam proximis malorum uidebamur auctores/. fugientesque cum uirtute mori nouissima confusione periimus. Quapropter primitus tyranni eidis decernite honores egregios/& maxime Cassium Chæream principem fortium uirorum annunciate/qui cum aliis uir unus & consilio & opere acquisitor nostræ libertatis apparuit cuius nunquam dignum est obliuisci/qui contra Tyrannidem nostra pro libertate primus consilium sumpsit/

& semetipsum

& ſemetipſum periculo pro ſalutè noſtra ante cunctos ingeſſit. Opus eſt enim optimũ/& uiris libe//
ris oportunũ beneficiũ præſtantibus aliquid repenſare dignũ. Qualis ſcilicet uir iſte circa nos extit,
Non ſimul Caſſio & Bruto/qui. C. Iuliũ peremerunt. Illi náq; principia, ſeditionis bellorũ ciuiliũ ſub
uerſionemq; ciuitatis excitauerunt. hic autẽ cũ tyránicidii graſſatiõe etiá malis eius priuauit urbẽ. Sẽ
tius itaq; his ſermonibus uſus eſt/ſenatu delectabiliter audiente & equitibus romanis qui præſentes
erant. Quo facto/quidá Trebellius maximus inſiliens/anulũ de digito traxit/habentẽ lapidẽ incluſũ
in quo forma Gaii celata uidebatur/quem illle ſibi ſtudio dicẽdi quæ ſuadebat impleri fuerat oblitus
detrahere. Et celatura quidẽ eſt agnita uox aũt continuo ſubſecuta eſt. Chæreas uero cum ſignũ a cõ/
ſulibus periſſet/& illi liberrarẽ ei dediſſent/miraculũ fuit cunctis/& uelut incredulitas/quia reuerſa ui
deretur ad cõſules hæc poteſtas. Hi ſiquide anteq; tyrannus inuaderet ciuitatẽ/rebus ciuilibus & mili
taribus præſidebant/qui ſenatui conſentiebant. Erant aũt cohortes quattuor/quibus uiuere ſine prin/
cipe magiſquá ſub tyrannide cõplacebat. Milites itaq; cũ tribunis abibant. & populi diſcedebant læti
hãc ſpem habentes atq; cogitationẽ/quaſi ipſi gubernationẽ reipublicæ rurſus acquirerẽt/& nequaq;
alii ſubiacerẽt/inter quos Chæreas precipuus exiſtebat. Igiẽ Chæreas periculũ credens ſi Gaii uxor
& filia ſupereſſent & nõ omnis domus eius pariter depiret/quádo ſiquis ex eis derelinqueret/nõ hoc
ſine peſte ciuitatis lætoq; cõſtaret inſuper & propoſitũ ſuũ pficere/& odiũ quod circa Gaiũ habebat
explere feſtinans miſit Lupũ unũ tributorũ qui uxorẽ Gaii filiáq; timeret. Erat enim is Lupus cogna
tus Clemẽtis cui hoc officiũ tradiderũt/quatenus uel hoc opere uirtutis tyrannicidii particeps eſſet/
& quaſi in omnibus uideret inſidiis prioribus cõſenſiſſe. Quibuſdá uero cõiuratorũ crudele uidebat
ut cõtra mulierẽ taliter uteret/dicentibus Gaium ſua magis natura malis uſum/quã uxoris conſilio
facinora molitũ/ quibus & ciuitas uexata eſſet/& flos ciuium deperiſſet. Et ille quidẽ his aſſertioni//
bus eam ádefendere nitebrur/omniũ aũt maloꝝ q̃ geſta fuerãt a Gaio hæc erat caput. Gaio náq; de/
derat poculũ/ut eius mentẽ ſuo poruiſſet ſubiugare ſeruitio & amori incantationibuſq; ad uæſaniam
tráſformatũ ita ſibi deuinxerat/quatenus fortunæ omniũ romanorũ & totius urbis cui præſidebat ei
ſubdite uiderentur nihilq; defenſores eius ualere potuerũt. Miſſus itaq; Lupus/in nullo moratus eſt
miniſteriũ eo momento differre/ne culpabilis eſſet in his quæ pro utilitate publica uidebant iniũcta
uenienſq; ad palatiũ/inuenit Cæſoniá Gaii coniugẽ iuxta uiri corpus humi proſtratá & omnes in lu/
ctu poſitos ſicuti moris ẽ mortuis exhiberi corporibus/eratq; ſãguine uulnerũ eius plena/& maxima
calamitate circũdata/necnon & filia iacebat ſimul/nihilq; aliud illic audiebat/ niſi culpa Gaii/ tanq̃
nõ bene gubernãtis/& quia uxor eius frequenter uẽtura tallia predixiſſet. Hæc enim ratio tũc & nũc
ſimul eſtimat/& in oium mentes ita eſt circa eos qui cõpatiunt. Alii náq; dicebãt quia ſuaſiſſet Gaio
ut recedens a ſæutia & crudelitate ciuiũ/humiliter & cũ uirtute reꝛnpublicá gubernaret/qui cũ in ſua
ſeueritate uiueret/propterea taliter deperiſſet/alii uero/quia cum ſermo de coniuratis pueniſſet ad
Gaium ſuaſiſſet illa ut ſine ulla dilatione uelociter cunctos placeret/quia licet nihil iniuſte tẽtaſſe ali/
qui putarentur/tamen hoc agens cuncta pericula declinaret. Quæ uero a Cæſonia dicta ſunt. & quæ
de ea homines dicebãt/hæc ſunt. At illa cũ uidiſſet uenientẽ Lupũ corpus Gaii monſtrabat/ & ut ad
proximũ ueniret eũ cũ lachrymis exorabat. Cunq; eũ uidiſſet mente attonitũ/& nulla cõpaſſiõe mo/
tũ/cognoſcẽs ad quod uenerat ei ſuũ iugulũ preparabat/& lugens/promptius ea faciebat/quæ ageré
ſoliti ſunt qui/in uitæ deſperatione cõſtituunt. Tum inuitauit eũ/ut quæ decreta fuerãt/nõ moraretˉ
implere. Et illa quidẽ magnanimiter a Lupo hoc modo perempta eſt/& ſup eã filia pariter extincta
eſt. Hæc dũ egiſſet Lupus/ſe uertens/Chæreæ & eius ſociis indicauit. Gaius igiẽ. iiii. imperii ſui anno
minus. iiii. mẽſibus/ita defunctus eſt/uir & ante regnũ nequitia ſummus/libidinibus ſubiugatus/dero
gationibus amicus/in rebus terribilibus timidus/& ſemp auidus poteſtatis/in quibus nõ oportebat
nimie largus/acquirens diuitias occidẽdo/& cõtra leges agẽdo. & diminitate ac legibus maiorẽ ſe eſſe
ſtudẽs/atq; uideri uolẽs. Is fauore populi ſæpe deceptus/quæcunq; leges tãq̃ turpia ſapiũt ſua credidit
eſſe ornaméta/uirtutis & amicitiaꝝ imemor/qñ cõtra hæc cũ illatiõe ſupplicii frequẽter exorſus eſt/
inimicũ ſibi eſtimás quicquid uirtuti eſſet aptiſſimũ & in his q̃ cõcupiſceret nullo cõtradicẽte cedẽs.
Vnde ẽt ꝓprie ſorori ꝑmixtus/odiũ ciuiũ maxime coepit habere/eo ꝙ ſimile aliquid longo tpe mini
me factũ eſſe cõſtaret. Opus autẽ magnũ aut regiũ nihil ab eo ad utilitatẽ præſentiũ tpum/aut futuro
rũ reperiẽ geſtũ/niſi ꝙ circa Regium & Syriam pp aduentum nauiũ frumẽta ex ægypto deſerentiũ
horrea decenter inſtituit/hoc enim conſtat maximũ & nauigantibus ultimum/quod tamen non ue/
nit ad effectum/ſed ſemiplenum ab eo dum ſegnius conſtruiẽ derelictum eſt. Cuius moræ hæc cau/
ſa fuit/eo ꝙ rebus inutilibus ſibiq; placitis uoluntatibus ſtudens/& illic expenſas efficiens/ melioris
operis dereliquit utilitatem. Inſuper & fuit Rhetor optimus græca lingua pariter & latina ad dicen
dũ uelociſſimus & ad intelligẽda aliena opera ꝓparatus/ita ut maiori oratione dictis contradiceret
alienis/& acerrimo ingenio/meditationiſq; labore ſuum magis opus excellere dictionis fortitudine
cõprobaret. Hũc náq; Tyberius tãq̃ fratris nepotẽ/quẽ etiam habuit ſucceſſorem/magna neceſſitate

ſtuduit

ſtuduit eruditi/cũ ipſe eiſdẽ annis primo floruerit. Gaius itaq; puer colebat hæc q̃ſi cognatus & ima go principis. Ob quã rẽ ciuibus meruit præſidere/quod non tñ obtinere ꝓualuit/neq; ex eruditionis opere bona cõgregata ſeruare/ſed abuſus poteſtate/puenit ad mortẽ. Difficile nãq; eſt/ ut illis poſſit acqri uirtus/qbus facile uidet agere quo trahunt. Initio ſiqdem faciente eruditionis cauſa amicis ſtu debat dignis/zelo meliorẽ rerũ poſtea ꝓductus ad iniuriã/onus & odiũ quo ꝛ circa eũ homines omiſ ſa priori deuotione gerebãt ad id uſq; deſcẽdit/ut ab eiſdẽ inſidias paſſus extingueret. Claudius igit ſicut dixi ſuperius interruptione facta uiarũ/egrediebatur de Theatro. Qui Gaio mortuo/ & domo Cæſaris nece turbata/in anguſtia pro ſua ſalute cõſiſtens/& in quodã arctiſſimo loco deueniẽs ſe cæ labat/nullã periculorũ cauſam/niſi ruboꝛ formidans. Is ei cũ priuatus eſſet/mediocriter ſe tractabat inter oẽs ſufficienter doctus/& diſciplina maxie græca cõpoſitus/qui etiã ſe ab omni turbaꝛ ingeru dine ſubtrahebat. Tũc itaq; dũ trepidatio populos obtineret/& oẽ palatiũ ferocitate militũ plenũ eẽt/ & terror atq; indiſciplinatio cũctos priuatos appræhendiſſet/ſummi duces in curia de his quæ forẽt agẽda tractabãt. Et Gaii quidẽ interitũ paruipendẽtes/eo q; iuſte uideretur extinctus/quæ ſibi eſſent utilia potius cogitabãt/quẽadmodũ bene cuncta diſponerent. Cunq; germani ad necẽ peremptores Gaii requirentes/ſuæ magiſquã cunctorũ utilitati cõſulerent. Claudius turbatus & nequaquã de ſa/ lute ſua ſecutus/maxime/quia capita ferri uiderat Aſprenæ/& quos cũ eo cõſtabat occiſos/ſtabat in quodã loco ſup paucos gradus/obſcuritate cælatos. Tunc Gratus quidã militũ in palatio uidens cũ nec pfecte præ obſcuritate cognoſcens/credens hominẽ eſſe/q magis in eo loco inſidias faceret/ꝓxi me ueniens eũq; apphendẽs agnouit/ſeq; ſequẽtibus ait. Iſte Germanus eſt/eũ cõſtituamus impera/ torẽ. Claudius uidens eos in ſuo raptu ꝓparatos & metuens ne ꝓpter Gaiũ ipſe quoq; moreret/ par/ cendũ ſibi eſſe poſcebat/eiſq; ſua facta cõmemorabat. Tũc Gratus ſubridens dexterã ei porrexit/ & noli inqui de tua ſalute puſillanimis eſſe/cum te magis oporteat magnanimiter de imperio cogitare/ quod dii anferentes Gaio/mundoq; ꝓſpicientes/tuæ conceſſere uirtuti. Perge nunc/& maiorũ tuorũ recipe ſoliũ. Supportabatq; eũ/nequaquã ualentẽ ambulare pedibus/propter timorẽ ſcilicet/gaudiũ que dictorũ. Concurrebant aũt circa Gratũ etiã multi militũ/& uidentes claudiũ duci quaſi ad ſup/ pliciũ rerũ geſtarũ tanquã pro uiro ſua uita quieto/& multa pericula in principatu Gaii perpeſſo do lebant. Pluribus aũt militibus aggregatis/factiſq; turba/fugæ totius plebis exortæ ſunt. Tũc claudio propter corporis debilitatẽ fugere nõ ualente/ eũ in uehiculo rapientes pro eius incolumitate ſollici ti/cũ fuga ad Palatiũ uenerũt. Qui locus ut ſermo tradit primus in ciuitate romana habitaculũ dedit hominibus. Cũq; iã rempublicã tenere uideret/multomagis militũ cõcurſus ꝓcedebat/cunctis utiq; aſpectũ Claudii libẽter inſpicientibus/ eũq; principẽ ſtatuere feſtinantibus/ꝓ fauore Germanici eius fratris/ qui magnã gloriã ſuæ uitæ reliq̃rat uniuerſis. iſup ẽt cogitantibus de auiditate ſenatoriæ po teſtatis/& quæ pridẽ ſuo principatũ deliquerant. Inter hæc etiã rurſus cogitabant/quia imperiũ de/ ductũ ad unũ periculo nõ careret/qñ quodcũq; uellet ſolus efficere pro fauore ſenatui gratiã propen deret ſufficiẽter inter alterutros cogitabant/& quæ ſolent ꝓuenire quotidie loquebant. Erant ergo di uiſæ hæ ſententiæ populi atq; ſenatus. Hi dignitatẽ priſtinã appetebant/& oneroſum ſeruitiũ pro ty rannorũ iniuria declinabãt/populus aũt inuidiã circa ſenatũ habens/& auariciã eius effugiens in ra/ ptu Claudii pro impatoris ordinatione gaudebat. Tũc itaq; pene bellũ iã ciuile ſub Põpeio flagra/ bat/quod tamen impatore cõſtituto ſedatũ eſt. Inter hæc ſenatus agnoſcẽs Claudiũ a militibus abre ptũ/miſit ad eũ uiros de ſuo cetu uirtute claros/qui eũ admonerent/ut ꝓ adeptione regni nullã uim faceret/ſed magis ut ſenatui tantoꝛ uirorũ unus cæderet/& cõmunẽ utilitatẽ ꝓſpicientibus legibus ſubiaceret utq; memor eſſet/quoꝛ malorũ priſci tyrãni occaſio fuerint ciuitati/& quæ ſub Gaio ẽt ipſe cũ eis pericula pertulerit neq; imitaretur tyrãnidis onus/& iniuriam ab aliis grauiter irrogatã/ ſponte ad ſubuerſionẽ patriæ coarmaret/ſed ut magis priorem uirtutem ſuæ quietis oſtenderet/qua ternus ei honore liberiorum ciuium/& legum decreta ſuccederet/quo facto fauorem imperantium & quibus imperatur acquireret/quia ſi neq; mortem temperare uellet/nec cederet auctoritati ſenato riæ/grandẽ manum ad reſiſtendũ haberent/& armatorum copiam & multitudinẽ famulorum/qui/ bus aduerſus eũ fortiter uterentur maximũ uero ſibimet eſſe remediũ ſpei atq; fortunæ/ſed etiam de os non aliis præbituros eſſe ſolatia/niſi eis qui cum uirtute & bono principio ad cõgreſſionem cer/ taminis aduenirẽt/cũ ipſi.ſ.ꝓ patriæ libertate pugnarẽt. Et legati qdẽ Venarius & Braccus ambo tri buni his utebant uerbis/& ꝓſtrati Claudiũ ſuppliciter exorabãt/ne bellogꝛ ac ſubuerſionis foret oc caſio ciuitati/uidentes utiq; eũ militum multitudine circũſeptum & in cõparatione illius exercitus conſules nihil eſſe/ſuadebantq; ſimul/ut ſi appeteret principatũ a ſenatu magis ſibi datũ acciperet/ quod eſſet proſperius atq; fœlicius/ſi non cum iniuria: ſed cum fauore decernentium potius impera ret. Claudius igitur ſciebat quidem cum quã ſenatus arrogantia uerba hæc direxiſſet/& ad præſens mitti ſententia mediocriter ſe trãctabat/ſe tam propter metum & inſtantiam militum/ quam regis Agrippæ præceptum cogebatur tantum principatum qui ſponte uenerat cedere non debere.

X

Legatio regis Agrippæ ad ſenatum/& qualiter conſequẽtes milites q erãt cũ ſenatu/ ad Claudiũ trãſiere & de morte Chæreæ ſeu alioꝝ Gaii interfectoꝝ/ ipſi quoq; Claudio repugnãtiũ. Cap. III.

IDcirgo Agrippa cõpletis ſolẽnibus circa mortẽ Gaii a quo fuerat honoratus & eius lectũ lugubriter ꝓſecutus agnoſcẽs Claudiũ a militibus raptũ feſtinabat ad eũ. Quẽ turbatũ inueniens & paratũ ut ſenatui cederet/exacuit monens ut imperiũ ſibi defenderet. Cũq; talia dixiſſet abſceſſit. Quẽ cũ ſenatus euocaſſet ad curiã/ungens caput unguẽtis quaſi a ſcorto remearet/Senatum interrogabat/quid de claudio gereret. Illis aũt quæ geſta fuerant dicentibus & conſulentibus quã ipſe ſententiã poſſideret/paratũ ſed quidẽ mori ꝓ gloria curie ſermone ꝓfeſſus eſt/& tractandũ ſuaſit de utilitate cunctoꝝ/opus eſſe dicens ſi reſiſtere Claudio uellent armis atq; militibus/quibus eũ uiriliter expugnarent/ne forſitã impati incidere uiderent in malis. Reſpõdente uero ſenatu armoꝝ copiã & pecunias abundare/ſed etiã militũ aliquã partẽ congregandã/quatenus libertas ſeruis emergeret/opto inqt Agrippa & curiã peragere & uos quæ deſideriis ueſtris ſunt dicendũ tñ eſt indubitanter/ꝙ credo fore ꝓ ueſtra ſalute. Scitis militiã/quæ ꝓ Claudio pugnat/lõgo tpe armis imbutã/noſtra uero pars hoium eſt incerta/fluctuatio & turba multoꝝ/& ſeruitute inopinabiliter liberata retineri difficilis. Nos ergo aduerſus expertos bella ſuſcipimus/producentes uiros neq; gladios ſcientes educere. Quapp mihi uideat eſſe mittendũ ad Claudiũ/qui ſuadeãt cõponendã eſſe hmõi cauſam. Si cenſetis ẽt me legatiõe fungi/paratus ſum. Hæc cũ dixiſſet/cũctis cõſentiẽtibus miſſus cũ aliis/Claudio tumultũ ſenatus expoſuit/eũq; magis latenter exacuit imperialiter & dignitatis poteſtate reſpondere. Tũc Claudius ait nõ eſſe mirabile/ſi imperatorẽ nõ libẽter exciperet curia/quæ crudelitate priorũ principũ fuerat uulnerata. Sed dũ eius mãſuetudinẽ proguſtaret/ cũ uoie tantũ ipſe princeps foret/opere uero cõmunitas iperaret/eo ꝙ multarũ nariarũq; rerũ uideret expertus/ꝓſpere uero impetiũ ſibimet obueniſſe gauderẽt. Et legati quidẽ hæc audiẽtes uerba reuerſi ſũt ad ſenatũ. Claudius aũt cõgregato exercitu loquebat/ab eis iuſiurãdũ ſecũ ꝑmanendi accipiens donauitq; ſingulos cuſtodes corpoꝝ quinq; milibus dragmis/& ducibus numerũ prorerita portionẽ largitus eſt ſed & militibus abſentibus ſimilia cõpromiſit. Conſules itaq; cõuocare ſenatũ ad tẽplũ triũphatoris adhuc nocte exiſtẽte quorũ alii qdem ſemetipſos in ciuitate celarũt cõſultationẽ refugientes eorũ/alii uero in agros proprios ſunt egreſſi proſpicientes quo ſi res ad effectũ ueniret in libertatis deſperatiõe cõſiſterent ꝓſtantius iudicantes ſine periculo ſeruiẽdi cũ ſegnicie uiuere/q̃ poſſidẽtes dignitate patrũ ſub ſalute dubia cõmanere. Verũtamen niſi amplius.c. collecti ſunt/ quibus in cõmune de ꝓſenti ſtatu tractãtibus repẽre clamor cõgregati exercitus eſt emiſſus/petentiũ ut militaris impator eligeret/& nequaquã Pricipatus Romanus a multis ſolueret. Et hoc qdẽ milites apud ſemetipſos decreuerãt ne cũctis ſimul/ſed uni traderet iperiũ/hoc tantũ ſenatui cõcedẽtes ut ipſis q dignus uideret eligerẽt. Ob quã rẽ cõtraria erãt uota ſenatus & populi multomagis aũt tã ꝓ amiſſione gloriæ libertatis/quã ꝓ formidine Claudii. Erãt uero q eligerẽt aliquos ex genere nobiliũ/ dignitatibus & cõiunctione coniugũ ꝓpollentes. Minutianus nãq; Marcũ fortitudine dignũ qui iuliã Gaii ſororẽ habebat uxorẽ ſtudebat eligere/ut rerũ culmine potiret. Cõſules uero diuerſis occaſionibus differebãt. Sed ẽt Valeriũ aſiaticũ Minutianus anteponebat: & pœne homicidia facta ſunt deſiderãtiũ pricipatũ/ut Claudio quoquo modo repugnaret. Monomachoꝝ uero turba non parua militũ ꝓ noctẽ ad ciuitatis cuſtodiã poſitoꝝ cõcurrebat ad Claudiũ. Quapp alii nõ ante urbis libertatẽ alii quoq; Claudiũ metuẽtes a cõſulibus abſceſſerũt. Diluculo aũt Chæreas cũ ſociis ad mediũ tranſeuntes uerba facere nitebant ad milites. Quos cũ multitudo uidiſſet/ſilentiũ poſtalãtes/& dicẽdi initia faciẽtes cõtinuo diſturbauit/nõ acquieſcens eis ut aliquid allegarent/eo ꝙ ipſi ad monarchiam pariter conſpiraſſent. Tum regnaturo fauebant/tanquã non patientes Senatui cedere poteſtatem/ quietiam ſi imperare niterentur/milites non ſinerent interfectores Gaii regnare. Inter hæc igitur Chæreas iram non ferens/imperatorẽ/poſcentiũ populoꝝ daturum repromiſit ducẽ. qui ei ſignum abeũti deportaret. Erat enim Aethicus agitator praſini/Gaio &/militibus circa ſolennitates Circenſium & ſeditiones/atq; opera inhoneſta deuotus/multaque Chæreos obprobria ſibi reluctantibus infere/bat/ſed & caput Claudii ſe dicebat ablaturum. Peſſima nanq; eſt inſpicientia cum furore. Milites ergo non reuertentes uerba Chæreæ/ſed euaginantes gladios/& ſigna tollentes ad Claudium deue//nerunt/cõmunicaturi illis qui etiam præbuerant iuſiurandũ. Senatus autem & conſules in deſolatione relicti ſunt/non differẽtes aliquid ad priuatis/eratq; eis formido pariter & anguſtia/ignorantibus quid paſſuri forent/dum Claudius præualeret/& ſemetipſis adinuicem derogabant/ & pœnitentiã facti gerebãt. Sabinus aũt unus interfectoꝝ Gaii tranſiens ad mediũ/primitus ſemetipſum interficere minatus eſt: quam Claudium principem conſtituere & ſeruitutem damnari uidere. Sed & Chæreas hanc magnanimitatẽ aſſequi compulit. Qui dũ cõtẽpſiſſet Gaiũ/& primitus auctor bonæ fuiſſet uitæ/neq; ſic patriæ uidicare potuit libertatẽ. Chæreas ãt de morte qđ in nullo dicebat eſſe dubitandum/uel tamen mentem Claudii trutinare/& illi quidẽ in his erant. Ad milites autẽ oĩs undiq; po-

pulus

pulus concurrebat. Interea Quintus Pompeius dū accuſaret milites/& pro libertate ſenatui ſuppli/
caret/ipetu facto euaginatis gladiis niſi mittis Claudius prohibuiſſet opus in eū necis ipleuerāt. Tūc
Claudius ereptū cōſulē a periculo fecit ſibimet aſſidere/Senatores aūt q cū Quinto fuerāt/nō ſimili
honore ſuſcepit. Nā quidā eoꝝ etiā plagis affecti ſunt/& ad eū uenire cōpulſi. Antonius aūt uulnera
tus effugit/eratq; periculū uniuerſis. Tūc rex Agrippa accedēs ad Claudiū/poſtulauit ut circa ſena/
tū mitis exiſtere/dicēs/quia ſiqd crudeliratis exerceret in curia/nō eſſet ſup quos eius cōſiſteret iā po
teſtas. Claudius aūt his flexus. Senatū ad curiā cōuocauit/Cūq; de palatio p ciuitatē ipſe ꝓcederet/
obſequentibus in eius ꝓceſſu militibus cū multo nimis impetuq; a ridiculo Gaii interfectores in pu/
blicū proruperunt. Chæreas & Sabynus prohibentes eū mandato Pollionis/quē ante paululū Clau
dius ducē cuſtodū corporis inſtituerat. Claudius itaq; dū ad palatiū denuo ueniſſet/ cōgregans alios
protulit ſententiā in Chæreā/cuius opus quidē uidebatur eſſe præclarū. Sed Pollioni præcipue cām
mortis applicabant/qui tantū opus fieri perſuaſerat & ut ipſe pariter pro metu futuri tēporis deperi
ret/iuſtū eſſe clamabant. Ducebat itaq; Chæreas ad mortē/& cū eo Lupus/ſequebanturq; multi ro/
manorū. Dicitur aūt quia Chæreas magnanimiter hanc cladē excepit/nō ſolū uultu nequaquā depo
ſito/ſed etiā Lupū reſolutū in lachrymas obiurgando. Cunq; turba ad uidendū proſequeret/dū uenis
ſet ad locū regrebat militem/ſi interficiendi meditationē haberet/ rogauitq; ut gladiū ad necē ſuam
deferret/quo Gaiū ipſe uidebat occidiſſe. Et fœliciter ergo mortuus eſt Chæreas unius uulneris per/
cuſſione finitus/Lupus aūt crudeliter eſt extinctus plurimarū ictu plagarū/eo q; ceruicē mollius præ
paraſſet ad necē. Poſt paucos uero dies imminente feſtiuitate/Romani honorauerūt facta Chæreæ/
petētes expiationē fieri/eo q; eius memoriæ fuiſſent ingrati. Hoc itaq; modo Chæreas uita priuatus
eſt. Sabinus aūt dū eum Claudius non ſolū abſoluiſſet a culpa/ſed etiā dignitatē quā habuerat remi/
ſiſſet/iniuſtū credens ut relinqueret coniuratos/ſemetipſum occidit gladio/ſic incumbens/ donec eū
uſq; ad capulum uulnus abſorberet.

Qualiter Claudius Cæſar reddit Agrippæ oē regnum paternum/adiiciens etiam illi Lyſaniæ te/
trarchiam/& libertas Iudæorū/quæ prouenit eis ſub Claudio/cū prius amiſiſſent eam ſub Gaio/na/
uigatio quoq; regis agrippæ in Iudæam. Cap. IIII.

CLaudius itaq; ſuſceptos milites diſpergens/ edicta propoſuit/& principatū agrippæ quē
Gaius ei præſtiterat ipſe confirmans regē quoq; collaudās. adiecit ei oēm Herodis/quod
ad uſus eius ſup iudæos & Samaritas habuerat. Et hæc quidē debitū ꝓprii generis ei reſti
tuit. Abelan uero Lyſaniæ/& quæcūq; in libano monte ſunt ei/de ſuo pariter adiecit im/
perio/& publicæ in media ciuitate Romana cū Agrippa fœdera celebrauit. Antiocho quoq; regnū
auferens quod habebat. Ciliciā & cōmagenem donauit ei. Diſtinxit aūt Lyſimachū ante ſibi amici/
tiarū iure coniunctū/qui etiā antoniæ matris eius tutor extiterat/& circa Gaiū deuictus erat/ cuius
filius Beronice & agrippæ filiā duxit uxorē. Quā dū Marchus alexandri filius fuiſſet mortuus reſu/
mens uirginē fratri ſuo herodi Agrippa cōiunxit/petens ei regnū chalcidis a claudio. Hoc itaq; tpe
ſeditio inter iudæos atq; paganos in Alexādrina ciuitate ſurrexit. Moriēte náq; Gaio ſub cuius prin
cipatu ab alexandrinis uidebat afflicta iudæoꝝ gens recepta fiducia rpente ueniūt ad prælia. Clau/
dius aūt Aegypti ꝓfecto mādauit ut ſeditionē amoueret. Et ſupplicantibus ſibi regibus agrippa pari
ter & Herode/edictū miſit in alexandriā atq; Syriā/huiuſmodi oratione conſcriptū. Tyberius/clau/
dius cæſar/Pius Germanicus Tribunitiæ poteſtatis dicit/Notū eſt iudæos in alexaadria conſtitutos
qui etiā alexandrini uocāt/cohabitaſſe tpibus priſcis alexādrinis/& patria ciuitatis iura a principi/
bus ſpetraſſe. Quod palā eſt ex reſcriptis eorū pariter & dictis. Sed poſtquā noſtro ſperio alexādria
p auguſtū noſcit ſubiugata ſeruata eis ſunt iura ſua a præfectis p diuerſa tpa deſtinatis & nulla de le
gibus eorū mutatio facta eſt tpe quo Aquilas in alexandria fuit. Moriēte uero auguſti principe gētis
eorum/ ſic fuerunt ut ſinguli eorum in ſuis ſolēnitatibus permanerēt/neq; coacti ſunt religionis pa/
ternæ iurā tranſcendere. Quaptopter alexandrinos eleuatos contra Iudæos ibidem conſtitutos/qui
temporibus Gaii Cæſaris pro uehementi eius ſuperbia ſimul & impudentia/q; nollet gens iudæo/
rum patriam religionem tranſcendere/& illum deum appellare/humiliati ſunt. præcipio/ ut nequa/
quā propter imprudentiā Gaii de iure iudæorum aliquid auferri nitatur/ſed ſeruata eis iura priora
maneant utiq; in ſuis ſolēnitatibus/quamobrē partē urranq; ꝓcipio magnā habere curā/ & poſtquā
hæc dicta fuerint propoſita nulla de cætero turba fiat. Edictum ſiquidē in alexandria pro iudæis miſ
ſum hoc modo eſſe dinoſcitur. Quod uero in omni orbe directum eſt his continetur eloquiis. Tybe
rius Claudius/Pius Germanicus Tribunitiæ poteſtatis Conſul ordinarius ſecundo dicit. Petentibus
me regibus agrippa & Herode cariſſimis/quatenus eadē iudæis una cōcederē in oi ſperio Romano
rū/potiuſq; in alexādria cōſtitutis/libenter hoc ꝓbui nō ſolū petentibus hoc cōcedens/ſed etiā ipſos
pro qbus rogatus ſum dignos exiſtimās pp fidem & amicitiam Romanis impenſam/ꝓcipue iuſtum
eſſe decernēs/ut neq; Græcoꝝ ulla ciuitas eoꝝ iure priuaretur/qūo ad dei culturam hæc ſeruare no/

ſcunt. Optimũ ergo iudico Iudæos in oi mundo ſub nobis cõſtituto paternas ſolẽnitates ſine phibi/tione celebrare/qbus iã nunc præcipio/ut meã hanc mãſuete cuſtodiãt/& ipſi aliaꝝ gentiũ religionẽ nequaquã adnihilare ptentẽt/ſed ſuas leges obſeruẽt. Hoc igit̃ edictũ meũ iudices ciuitatũ atq; colo/niarũ/& municipiorũ intra italiã & extra eã/regeſq; pariter & potentes p proprios legatos tranſferi/bere uelint/propoſitũ nõ minus. xxx. diebus eſſe in loco unde ex humili ab oĩbus legi poſſit. His igit̃ edictis in alexandriã & oẽm terratũ orbẽ directis/oſtẽdit Cæſar Claudius quã uoluntatẽ circa iudæ/os habuerit. Mox aũt etiã agrippã reddito ei regno/maximis cumulatũ donis remiſit ad propria pri cipibus prouinciarũ atq; pſidibus litteris ſuis ſcribens/ut ei honorẽ debitũ exhiberẽt. Ille uero dum meliori fuiſſet fortuna prouectus cũ celeritate reuerſus eſt/uenienſq; ad Hieruſalẽ gratificas hoſtias celebrauit/nihil q̃ iod erat legitimũ derelinquẽs/unde & multos Nazarenos tõdi præcepit. Aureã ue ro catenã quã ei dederat gaius/factã ad inſtar ponderis. ferreæ catenæ in qua manus regiæ fuerãt ob ligate/ut triſtis fortunæ memoriã renocaret/& teſtimoniũ de rebus melioribus perhiberet/in tẽplo ſuſpendit ſupra gazophylaciũ ut & maximũ eius indicaret caſum/& ſimul oſtenderet: poſſe eũ q cor ruerit denuo ſuſcitari. Hoc.n. illius catenæ oblatio oĩbus indicabat/quã rex agrippa ex parua cauſa ante dignitatẽ fuerat alligatus/& poſt paululũ cõpedibus abſolutus/ad regnũ probatur clarius euc/ctus. Propter hæc ergo oportet intelligi quia res hoĩum maxie & lapſum facientia corruũt/& incli/nata ad culminis faſtigiũ ſæpius reducunt. Profecto igit̃ agrippa cultu exhibito deo/ſeophilũ qdem Ionæ filiũ põtificatu ſemouit/& Boetho Symonis/cui cognomentũ erat Cantheta/honorẽ eius at/tribuit. Duo etenim erãt fratres Symoni/& Boethus pater/cuius filiã habuit rex herodes uxorem/ſicut ſuperius declaratũ eſt. Cũ fratribus ergo ſacerdotiũ habuit. Symonis aũt Oniæ tres filii in ma/cedonio principatu fuerũt/ſicut in priori ſcriptura cõtradidi. Rex igit̃ Agrippa hoc modo ſacer/dotes cõſtituens hieroſolymitis cõpẽſationẽ eoꝝ deuotioni reſtituit & uniuſcuiuſq; modũ bene diſ/ponẽs/affectuoſam præbuit largitatẽ. Præfectũ uero militiæ totius fecit Sylã uirũ qui multis labori bus ei ſæpe cõicauerat. Igit̃ tpe paruo ptereunte Doritæ iuuenes præponẽtes ueneration pſumptio nẽ/cũ natura uiderent̃ audaces/tollentes Cæſaris ſimulachrũ in ſynagoga ſtatuere iudæorũ. Quod opus agrippã uehementer exacerbauit. Videbat̃ náq; ad deſtructionẽ paternarũ legũ eſſe celebratũ. Pro qua re ad. P. Petroniũ præſidẽ Syriæ feſtinanter aduenit/& cõtra Doritas conqueſtus eſt q nõ minus indignatus cũ utiq; & ipſe tranſgreſſionẽ legum factã nimiã eſſe indicaret impietate indiſcipli natorũ Doritarum hæc cum magna indignatione ſcripta direxit.

Epiſtola. P. Petronii rectoris Syriæ ad Doritas p iudæis & qualiter rex agrippa Hieroſolymoꝝ muros locupletius conſtruẽs ſtudium ſuum imperfectum dereliquit/prohibente Cæſare/qui opus ipſum ſuſpectum habuit.

Cap. V.

PVblius petronius legatus Tyberii/Claudii Cæſaris: Pii Germanici. primatibus doriten/ſiũ dicit. Audiuimus/quoniã quidã ueſtrũ tantæ ſuꝑbiæ præſumptionæ abuſi ſunt/ut nec dictis Cæſaris Claudii/Pii Germanici ſubderent̃/quibus ſancitũ eſt/Iudæos obſeruatio/ne paternarũ legũ eſſe dimittendos/uoſq; omnia contraria feciſſe cognouimus ſynago/gã prohibentes cõſiſtere iudæoꝝ cũ in ea poſueritis Cæſaris ſimulachrũ/præuaricationem. L. agẽtes nõ ſolũ cõtra iudæos/ſed cõtra ipſum impatorẽ/cuius ſimulachrũ melius ponerẽt̃ in omni Iudæorũ tẽplo/quã in debito loco/cũ utiq; decreto Cæſaris ſit ſancitũ/unũquẽq; habere in locis propriis pote ſtatẽ. Verũtamen cũ edictũ imperatoris præcipientis/ut iure ſolẽnitatibus ſuis utant̃/& cũ græcis pa riter conuerſent̃/contẽpſeritis riſibile eſt ſi dicã cur mei iudicii fueritis immemores. Quapp eos qui cõtradictũ Cæſaris talia cõmiſerunt/cum etiam eorum iudices indignentur quando non propria uo luntate aſſerunt/ſed impetu plebis impletum a cẽturione Proculo Vitellio ad me duci præcipio qua tenus poſſint geſtorum reddere rationem. Primates uero ſeu pricipes moneo/ut ſi nollint uideri hãc quærelam ſua uoluntate celebratam/culpabiles perſonas centurioni demonſtrent/nullam ſeditio/nis aut ſitis relinquentes occaſionem: quam ſcilicet maliuoli uenerari his operibus demonſtrantur. Mihi nanq; & cariſſimo meo regi agrippæ nulla potior cura eſt/quam ne gens iudæoꝝ occaſionem ſumat uindictæ gratia/ut ad tumultum ſeditionis accedat/Vt autem apertius ſciatis quid & Cæſar ex huiuſmodi cauſa præcepit/dicta eius alexãdriæ deſtinata/huic ſcripturæ præpoſui quæ licet om nibus nota eſſe uideantur/tunc etiam apud tribunal meũ cariſſimus mihi rex agrippa hæc legit/al/legans/ut non oporteat eis dona imperatoris auferri. Agite itaq; me pronunciante ut de cætero nul/la ſeditionis aut turbæ quæratur occaſio/ſed unuſquiſq; ſuæ religionis iura ſectetur. Petronius igi/tur hoc modo quæ fuerant commiſſa correxit/ut denuo nihil poſſet huiuſmodi perpetrari. Rex au/tem agrippa Symonem Cantherum põtificatu priuauit/& denuo Ionam anne conſtituit/eum ſcili cet exiſtimans digniorem/cui tamen gratum non fuit tantam recipere dignitatem/pro qua reſuppli cabat/hæc dicens. Tu quidem o rex meo honori congaudens/hanc mihi conſtituis proprio conſi/lio dignitatem/licet me ad pontificatum nunquam dignum iudicauerit deus/ſemel tamen cum idu/

tus ſim

tus ſim ſtola ſacerdotii ſufficit mihi/prius.n.ſum dignius idutus/quã nũc denuo recepturus. Tu uero ſi modo uis/ut accipiat dignior hũc honorẽ/agnoſce/quia oĩ peccato mũdior ẽ apud deũ/& apud te rex frater mihi/q poſſet ad hũc honorẽ/dignus accedere. In his ergo ſermõibus rex agrippa collaudans ionæ uoluntatẽ/præbuit Mathiæ eius fratri põtificatũ/& nõ multo poſt tpe Petronio ſucceſſit Marſus qui Syriã gubernabat. Sylas igit̃ ꝓfectus regis agrippæ/quoniã in omni fortuna ei fidelis extiterat/& nec in periculoꝝ eius cõmunione receſſerat/ſed cũ eo in manifeſtis laboribus atq; neceſſitatibus ſuccubuerat/circa eũ magnã hẽbat fiduciã cõcedere ſibi petiit apud eũ parẽ honorẽ ꝓ amicitiarũ priſtina firmitate/& nequaquã paciebat̃ ei legaliter obedire. ita ut maxima ab eo beneficia poſtulando/oneroſus eſſe uideret̃/cum ſemetipſum imenſa arrogatione glorificaret/ & regi ſæpius ad memoriã cauſas triſticiæ ꝓduceret ut ſtudiũ quo tũc circa eũ gerebat oſtenderet. Quod cũ crebro faceret ut mihi uidet̃ iproperare beneficia noſcebat̃. Cuius rex apertã fiduciã tolerare nõ potuit. Nõ eſt enĩ tẽporũ ignobiliũ grata memoria/neq; ſuauis agnoſcit̃/q frequẽter ea quæ præſtat/iproperat. Quid plura dũ frequenter Sylas regis prouocaret irã/& ille plus indignationi quã rationi tribueret/nõ eũ remouit a præfectura ſolũmodo/ſed etiã reddendũ uiculis in patriã deſtinauit. Cũq; eius ira lõgo fuiſſet tẽpore mitigata & ꝓſpecta ratione in memoriã reuocaſſet/quantos pro eo labores ille ptulerat/ eius remiſit culpã. Die ſiquidẽ feſtiuo natiuitatis ſuæ/dũ cuncti quibus iperabat in leticia magna cõſiſterent/Sylã reuocari iuſſit/ſecũ ſcilicet cõmeſurũ. Ille uero modũ libertatis quẽ iuſtũ eſſe credebat/uenientibus ad ſe nõ tacuit dicẽs. En ad quẽ me honorẽ euocat rex/quẽ denuo poſt paululum ablaturus eſt. Quippe nec primos honores deuotionis exhibitæ cuſtodiuit/ qui iniuriis me afficere nõ quieuit. Cũ qua ergo fiducia/aut qua conſcientia ad eũ ueniã. Quantis eũ malis eripui/ pericula quanta ſuſtinui ut illi ſalus acqreretur & honor/pro quibus oĩbus retributionẽ merui/uincula & carcerẽ tenebroſum. Nunquã ergo horũ obliuiſcar malorũ/mihi enim pro bonis actionibus/etiam poſt ſolutionẽ carnis & animæ hæc memoria reſeruat̃. Hæc loquẽs poſcebat ut regi dicerenẽ Agrippæ. Qui dũ eũ cognouiſſet/aio nõ poſſe mitigari/dimiſit eũ in carcere cuſtodiri. Hieroſolymorum uero muros/qui circa nouã reſpiciunt ciuitatẽ/publicis ſumptibus munitiſſimos latitudine & altitudine fabricatus eſt/& omni humão reddiderat tutamine fortiores/niſi Marſus Syriæ præſes Claudio Cæſari/quod agebat̃ ſuis litteris indicaſſet. Quãobrẽ Claudius rebellãdi cauſa ſuſpicatus hoc fieri agrippæ mãdauit/ut a murorũ edificatione ceſſaret. Qui mox ut iuſſum agnouit/reluctandũ ei nõ ceſſuit. Fuit etenim rex iſte natura bonus/& ad beneficia mũifica præparatus/& ciuitatẽ propriis ſumptibus exornare nõ tardus/ita ut ſua clarit̃ate. muneribuſq; gauderet & fauorabiliter ſuæ uitæ iura diſponeret/in nullo ſimilis Herodi regi. Illi náq; erat mens callida ad ſupplicia præparata/ & aduerſus odioſos ſine retentatione perniciosa græcis magiſquã iudæis familiaris exiſtens/& alienigenarũ ciuitates ſæpe nobilitans/ impenſa magna pecuniarũ balnea/theatra/& tẽpla/porticuſq; cõſtituens/iudæorũ uero ciuitatẽ nulla fabrica reparauit. nec aliquã eis ꝓbuit ipenſam/ unde potuiſſent habere eius memoriã. Mores aũt agrippæ erãt manſueti circa oẽs beneficia ſimilia conferebat. Alienigenis quoque erat clemens etiã in illis dona ſuæ uoluntatis oſtendens circa ſuã gentẽ pro modo benignus/& potius compaſſione pronus. Grata ſiqdẽ ei cõmoratio/atq; frequẽs in hieroſolymis erat/ſeq; in paterna puritate ſeruabat/nullaq; dies præteribat/hoſtiis uiduata ſolẽnibus. Quidã igit̃ in Hieroſolymis uir nomine Symon qui putabat̃ mãdata legitima perfecte diſcernere multitudine in eccleſia congregata cũ rex Cæſareã perrexiſſet. eũ accuſare præſumpſit/quaſi nõ ſanctũ/& iuſtũ/ſuadẽs/uti rex prohibere t̃ a tẽpli limine/quo niſi dignis ingredi non liceret. Hæc ergo regi litteris indicata ſunt a præfecto/ quia ſymon talia cõcionatus eſſet. Quem rex euocatũ dum tunc eſſet in theatro/ ſedere iuxta ſe fecit & ſub ſilentio mitiſſime requiſiuit. Dic mihi quid horum quæ hæc aguntur contra legem eſſe cenſetur/ille uero nihil habens quod reſponderet/ueniam poſtulabat. Tunc rex circa eum magis placatus q̃ ab aliquo crederetur/iudicans etiam manſuetudinem conuenire regi potius q̃ furorem muneribus honoratum remiſit ad propria.

De honore quo Berythios honorauit/& de aduẽtu regũ ad ipm̃i ciuitate Tyberiada. Cap. VI.

ET cum multis multa cõceſſerit/præcipue berythios honorauit. Inſtruxit enim theatrum amplitudine & pulchritudine præcipua decoratum/& amphiteatrum copioſa impenſa conſtructum/ſed & balneas & porticus celſis operibus exaltauit/nullaq; tenacitate ſumptuum/aut pulchritudine fedauit/aut magnitudinem quamlibet imminuit/ quorum omnium dedicationem largiſſime ac magnifice miniſtrauit. Cum igitur in theatro ſpectacula celebraret/muſica q̃q; illic inſtrumenta perduxit/ & uaria delectationem opera affluenter exhibuit. In amphiteatro autem multitudini monomachorum ſuam largitatem cuncte oſtendit. Vbi uolens numeroſitate concertantium delectationẽ ſpectantibus exhibere/alios ſeptingentos pugnaturos emiſit: quoſcũq; malignos habuit/in hac actione diſtribuens/ut & illic hoc mõ pugnarent/ & opus belli uoluntas pacis exiſterent. Hos itaq; paſſim hoc modo cunctos extinxit. Quibus ſpectaculis cele/

bratis/in Tyberiadā urbē galileæ migrauit/eratq; inter alios reges ualde cōſpicuus/ad quē uenit Cō magenenſis rex Antiochus/& damaſcenoꝝ Sigerāmus/& Cōtis minoris Armeniæ qui etiā in pōto polemoniaco regnabat/pariter & Herodes frater eius qui & ipſe Calcidis habebat imperiū/habuit/ que colloquium apud eos ſuſceptione & amicitiis ualde digniſſimum ita ut oſtenderet ſuæ ſapientiæ culmen/& in p̄ſenti eos uideretur regaliter honorare.Sed his apud agrippam ita degētibus Marſus Syriæ præſes aduenit.

Qualiter proceſſit de ciuitate cum regibus in occurſum Marſi/& p̄ſidis Syriæ uel quali modo uī/ tam finierit/cum non dediſſet honorem deo/populo ſibi attribuente honores diuinos & non huma/ nos in theatro/quare confeſtim ſenſit plagam dei. Cap. VII.

VErum Agrippa rex ſciens eum honorabilem romāis eſſe proceſſit e ciuitate/ occurſus ei/ quaſi ab ſtadiis.vii.Hoc etenim principiū inimicitiarum circa Marſum fuit.Sedēs enim i tribunali agrippa inuitauit alios reges/quoꝝ concordia Marſo/& tanta pariter amicitia in ſuſpitionē repēte uenit/& nō credenti expedire romanis/reges huiuſmodi habere con ſenſum.Mox itaq; ad unūquēq; mittēs mādauit/ut nō ſegniter ad propria remearēt.Hæc agrippa do lenter accepit/& propterea quidē Marſo factus eſt inimicus/Mathia uero pontificatu ſpoliato.p̄ eo conſtituit ſacerdotem Elioneū Cantheræ natū.Igit̄ cū tertiū annū iudeæ cōpleſſet in regno/ uenit in Cæſareā ciuitatē/quæ primitus turris Stratonis appellabat̄/ibiq; ſpectaculū ad honorē Cæſaris pro eius ſalute celebrabat ad quā feſtiuitatē omnis prouinciæ multitudo nobiliū/ſimul & procerum una conuenerant.Secunda uero ſpectaculorū die/ſtola ueſtitus undiq; argento cōtexta/ita ut textus eſſet ualde mirabilis/uenit ad theatrū incipiente die/& primis radiis ſole oriente dimiſſis/argēti Claritas repercuſſa fulgorē reddit ualde perſpicuū/& oculis inſpicientibus formidandū.Mox aūt adulatores uoces fauorabiles emittebant/q̄ nec illi bonæ p̄ ueritate uidebant̄/deū ſcilicet appellantes eūq;/ atq; dicētes propicius eſto nobis/quia licet hactenus te uelut hoīem timueris/attamen iam nunc ſuperio ris naturæ te eſſe conſpicimus.Has aūt uoces rex nequaquā cōpeſcuit:nec impia eorū uerba cōpreſ/ ſit.Poſt paululū uero reſpiciēs uidit ſupra ſuū uerticē in quodā culmine ſedentē bubonē/quē ēt mox eſſe malorū caſum intellexit qui fuerat ei aliquando bonoꝝ.Mox ergo paſſionē mortiferā corde ſu/ ſcipiēs/& uehemēter uteri dolore percuſſus/reſpicienſq; ſuos amicos/ergo inquit ueſter deus/ uitam iā mutare cōpellor.Repente nanq; increpitus ſum/cū mēdaces ad me clamarent/nā qui uocabat im mortalis a uobis/ecce iā ducor ad mortē.Suſcipiēda eſt ſentētia quæ proferē a deo.Viximus etenim nō praue/ſed claritatē beatitudinis appetentes.Hæc cū dixiſſet/creſcente dolore cōprimebat̄.Tū cū feſtinatione ad regalia reportatus eſt & ſermo apud cunctos egreſſus eſt/quia indubitanter moritu/ rus eſſet.Mox iraq; cūcti cū coniugibus ſimul & liberis lege patria in ſaccis iacētes/deprecabant̄ pro rege deū & omnia luctu gemituq; cōplebāt̄.Rex aūt cū in domo ſublimiore iaceret/deorſum reſpi/ ciens/atq; uidēs eos p̄ſtratos eſſe/nec ipſe a lachrymis potuit abſtinere.Quinq; uero diebus cōtinuo uentris dolore cōfectus/uita priuatus eſt habēs annū ætatis quartū & quinquageſimū/ſeptimū uero re gni.Quatuor nāq; ſub Cæſare Gaio regnauit annis ſub Philippo tetrarcha tribus/ quartū uero cum Herode tres aūt reliquos ſub Claudii cōpleuit impio in quibus & iudæā percepit/ & Samariā/atq; Cæſareā/& tributa ſui inumera auxit impii.Multū tñ a diuerſis mutuū ſumpſit.Nā cū ēēt ualde mu nificus ſupplicātibus larga munera cōferebat/& dōa ſine aliqua parcitate p̄bebat.Igit̄ cū mors eius populis eſſet ignota/cōſpirātes ſimul herodes Calcidis rex:& Thelcia p̄fectus/& regis amicus Ari/ ſtonē quēdā fideliſſimū miſtroꝝ deſtinauerūt & Sylā quo eoꝝ erat inimicus q̄ſi iubēte rege pemerūt.

Mortuo rege Agrippa Cæſarienſes uel Sebaſteni indecenter blaſphemabant defunctum/ſtatuas quoq; filiarum eius diripentes/contumelioſe tractauerunt. Cap. VIII.

REx igitur Agrippa hoc modo cōuerſatus diſceſſit a uita qui de ſuo genere filium dereli/ quit Agrippā noīe/agentē ſeptimū & decimum ætatis annum/& filias tres/quarum alia quidem noīe Beronice ſextodecimo ætatis anno Herodi patris fratri uidebatur eſſe con iuncta/uirgines aūt duæ erant/Maria & Druſilla.Maria qdem decimum agens annum/ Druſilla uero ſextū.Eratq; deſponſata a ſuo patre maria Archelao Celeuſi/filia/ Druſilla uero filio Antiochi Cōmagenēſis regis q dicebatur Epifanes.Cūq; mors agrippæ cūctis inotuiſſet/Cæſarien/ ſes & Sebaſteni benefactoꝝ eius imemores/peſſimas res egerūt blaſphemantes uehementer indecē terq; defunctū.Sed & militū quæ tunc aderat multitudo in domū eius abeuntes/& ſtatuas filiarū re/ gis uirginū diripiētes/pariter ad loca fornicaria detulerūt:& ſtatuentes eas in publico reclinātes eis ſedas cōtumelias inferebant/& turpiora facinora quā dici fas eſt ſceleſtis actibus adimplebant/ cele brantes cōuiuia publica coronati. &madētes unguētis & oleo/ſacrificia pariter exhibētes/prēdiaq; ſibimet alterutri p̄ regia morte reddentes.Erāt aūt imemores nō ſolū agrippæ/q multas eis p̄buerat largitates ſed ēt aui eius herodis/q ipſas ciuitates iſtruxerat/porticuſq; ſimul & tēpla clatis p̄babat̄ fabricatus impenſis/filius uero defuncti agrippa erat tunc Romæ/& alebatur a Cæſare.

Poſt mortem

Post mortē Agrippæ/Claudius Cæsar Cuspium Fadū mittit ꝓfectum in iudæam/cui ēt iniungit ultio exercenda in Cæsarienses/& Sebastenos ꝙ defuncti Agrippæ cōtumeliis. Cap. IX.

TVnc Claudius audiēs Agrippā fuisse defunctū/& Sebastenos atq; Cæsarienses e mortuo cōtumelias intulisse/graui dolore perculsus est/eratq; præparatus ut eius filiū Agrippā in illius regnū dirigeret successorē/uolens etiā iusiurandū quod cū illo habuerat cōfirmare. Ēt cōuocatis amicis indicauit/quod deliberaret sup cōmendato suæ fidei puero/ interrogans quid & ipsis uideret/utrū cogitata de hoc manere/uel nō decernerēt/qui ꝓspecto Cæsaris aio prudentius aliqd consiliati sunt collaudantes quidē benignitatis eius propositū/uoluntatē autē eius incautā esse dicētes/ut puero/q nec infantiles annos excesserat/magnitudinē tanti regni cōmitteret/ cui esset impossibile tanta gubernacula detinere. Cūq; uideret eos recte locutos Cæsar præfectū in iudæā totūq; regnū direxit Cuspiū Fadū. quo facto/ēt honorē defuncto præstitit/ne Marsum ad eius regnū/qui illi fuerat inimicus ueheret. Præ oībus aūt Fado præcepit Claudius/ut Cæsarienses & Sebastenos pro defuncti contumeliis coherceret. Cohortes uero Cæsariensiū & Sebastenorū quinq; numero in Pontū transferri iussit ut ibidem militarent/& ex neruis romanoꝝ in Syria cōstitutis eligerent milites qui eorū loca cōplerent. Sed nequaq; tali iussione migrati sunt. Mittentes náq; legationē ad Claudiū supplicauerūt/& in iudæa cōsistere meruerunt. Vnde etiā futuris tēporibus causa maximarū calamitatū iudæis effecturi sunt/sumentes in initio semina belli sub Floro. Quamobrē tēpore quo Vespasianus uicit/sicut post paululū referemus/eos ex illa regione migrauit.

¶ Incipit Liber.xx.antiquitatis Iudaicæ.

¶ Quemadmodum claudius post Agrippæ mortem/in Syriam misit successorem Marso Cassium Longinum/& quia Fadus missus procurator iudææ indignatus iudæis qui transfluuium erāt positi/ quia præter uoluntatem suam contra Philadelphenos arma sumpserunt/tres uiros priores ipsorum comprehendens/unum occidit/duobus fugam immisit/& de Ptholomeo principe latronum ad eū deducto & occiso. Cap. I.

ORiēte itaq; agrippa rege/sicut in libro ꝓcedēte narrauimus/cæsar claudius misit successorē Marso cassium Longinum/memoriæ cōferens hoc defuncti a quo uiuēte rogatus fuerat/ne Marsus ulterius Syriæ præsideret. Fadus iter hæc dū præfecturæ culmine in iudæam uenisset/comperit iudæos habitātes trās fluuiū cōtra Philadelphenos habentes cōtentionē pro finibus uici/cuius nomen est Meas. Erantq; illic armatorum plurimi cōgregati/q præter uolū/tatē primatū suoꝝ sumētes arma/multos Philadelphinorū pemisse noscūt. Hæc audiens Fadus/uehementer accensus est/eo ꝙ nō eius reseruassent iudicio qui se dicebant a Philadelphenis fuisse lesos/sed usq; ad manū uenissent. Qui sumens tres priores ipsius seditionis alligari præcepit. Deinde quendā eorū Antibā noīe iussit occidi/duobus aūt reliquis/Amaraco & Eleazaro/fugā imisit. Ptolomeus aūt princeps latronū/& q multa mala idumæis & Arabis frequēter intulerat nō multo post ad eū deductus/ morte mulctatus est. Hoc itaq; mō cūcta iudæa latronibus est purgata/Fadi prouidentia atq; sollicitudine.

Quia Fadus procurator iudææ & Cassius Longinus præses Syriæ præceperūt iudæorum primoribus ut talarem tunicam/& pontificalem uestem in Antonia constituerent sub potestate Romanorum sicut & prius. Cap. II.

ET quoq; Fadus tunc cunctos uocans sacerdotes & priores Hierosolymitarum/ admonuit eos.ut talarē tunicā/& sacerdotalē stolā qua solus pontifex indui solet/in Antonie castro reponerēt/ut sicut prius in Romanorū potestate iacerent. Illi uero nequaquā cōtradicere ꝓsumpserūt/sed rogabāt Fadū atq; longinū/nā & ipse cū multo exercitu ad Hierosolymā uenerat/metuēs ne ꝓceptis Fadi multitudo resisteret Iudæorū/& ab eis suppliciter exorabāt/ut cōcederēt legationē ad Claudiū destinari/quatenus ab eo peterent/ut sacerdotalē uestē haberent in propria potestate. & ipsi sustinerēt donec Claudii respōsa perciperent. Illi uero ita se hæc præstare dixerūt/si eorū filii obsides præberent. Quibus obedientibus filiosq; dantibus legati sunt missi. Cunque romā uenissent/audiens Agrippa inuenis defuncti filius causam aduētus eorū. Erat náq; sicut prædiximus apud prædictū claudiū;cæsari supplicauit/ut eisdē iudæis cōcederet/mittens ad Fadū sua scripta quæ de sacerdotali uestē poscebant. Vocans itaq; claudius legatos iudæorū/promisit se cōcedere quæ petebāt iussitq; ut agrippæ gratias dignas exoluerēt/cuius præcibus hæc eis iura donaret. Quāobrem huiusmodi ad Fadum misit epistolam.

Quomodo Claudius Cæſar rogatus ab Agrippa ſenioris Agrippæ filio/conceſſit iudæis petitiones ipſorum & Fado reſcripſit. Cap. III.

CLaudius Cæſar Germanicus/Tribunitiæ poteſtatis/Quuinges cõſul/ordiarius q̃ter/imperator decies/Pater Patriæ/Hieroſolymitanꝭ pricipibus/curie populo iudæoꝝ & cunctæ genti ſalutẽ. Agrippa meo cariſſimo / & piiſſimo quẽ ego cõnutriui & habeo mecũ pdu cẽte ad me legatos ueſtros/ gratias agentes/eo ꝙ habeã gẽtis ueſtræ ſollicitudinẽ & cũ ſũma deuotiõe ꝓ ſacerdotali ueſte atq; corona ſupplicãte/ut ſub ueſtra poteſtate cõſiſtãt/quæ ſũt a me poſtulata cõcedo. ſicut uir fortiſſimus/& mihi cariſſimus Vitellius fecit. Huic itaq; nolũtati cõſenſi/primũ qdẽ ꝓpter pietatẽ meã/uolẽs unũquẽq; exhibere ſuã in paterna traditiõe culturã deinde ſciẽs quia dũ hæc fecero/& ipſius regis Herodis/& Ariſtobuli iuuenis potentiũ pſonarũ/quorũ circa me pietatẽ & circa uos ſtudiũ eſſe cognoſco/ampliſſimas amicitias collocabo. Scripſi uero ob hãc cãm & Cuſpio Fado meo ꝓcuratori. Noia uero lras deferẽtiũ hæc ſũt. Cornelius/Leo/Tryphõ/Theodionis Dorotheus/Nathelis/loãnes/louis/Panis data/xiiii. kal. iulii. cõſulibus Rufo/& Põpeio/Siluão.

Quemadmodum Herodes frater agrippæ defuncti petiit a Claudio poteſtate templi & ſacerdotum ordinationem: & impetrauit. Cap. IIII.

PEtiit aũt a claudio Cæſare & Herodes frater Agrippæ defuncti/cui illo tẽpore Calcidis regnum uidebatur eſſe cõmiſſum poteſtatem tẽpli & ſacerdotũ ordinationẽ/& oia piter ipetrauit. Ex illo uero fuit apud oẽs liberos eius hæc poteſtas/uſq; ad belli finem. Herodes itaq; a pontificatu remouit Cantherũ/& Ioſeph Cani filium ei ſucceſſorem dedit.

Quemadmodum Helena Adiabenorum regina & eius filius Iazates ſolennitates & ritus zelati ſunt iudæorum. Cap. V.

TEmpore ſiquidẽ tẽpore Helena Adiabenorũ regina & filius eius Iazates ad ſolẽnitatẽ iudæoꝝ hæc cauſa ꝓueniẽte migrauerũt/Monobazus Adiabenorũ rex/cui cognomen erat Bozeus/ſororẽ Helenã amore captus duxit uxorẽ. Quæ dũ ex eo haberet in utero/contigit/ut dũ ea dormiẽte ſup uentrẽ mulieris manũ poneret per ſoporẽ quãdã ſubito uocẽ audierit præcipiẽtẽ ut manũ de uentre eius auferret ne infantẽ in ea uexaret/q prouidente deo & principiũ eſſet & finẽ fœliciſſimũ poſſeſſurus. Qua uoce turbatus/repente ſurgens/hæc dixit uxori/& natũ filiũ Iazatẽ nũcupauit. Habebat aũt ex Helena & aliũ ſeniorẽ filiũ/nomine Monobazũ / & alios filios ex aliis mulieribus procreatos/maximã tamen deuotionẽ quaſi unigenito iazati deſiderabiliter impendebat. Pro qua re ille inuidiã fratrũ ſuſtinebat. Habebat & odiũ quando cuncti contriſtabantur/quia eũ pater omnibus præponebat. Hoc pater aperte cognoſcẽs/illis qdẽ ignouit/ſciẽs quia nõ hæc agebant ꝓ malitia/ſed quomodo ſinguli fauorẽ patris deſiderabant. Iazatẽ uero cũ pro eo ualde meueret/ne odio fratrũ mali aliquid ſuſtineret/multis muneribus farcinatum/in caſtro Paſmi miſit ad Abnerigũ regẽ/commẽdans ei nati ſalutẽ. Abnergius aũt libenter eũ excepit/& pro multa deuotõe filiã ſuã Amacos noie ei dedit uxorẽ/donauitq; prouinciã ex qua peiperet multa tributa. Monobazus aũt cũ iam ſenectute grauaretur & paucũ ſibi tẽpus uiuendi ſupereſſe uideret/ uoluit aſpectum filii antequã moreretur inſpicere/& uocans eũ delectabiliter eſt amplexus. Cui dedit quoq; ꝓuinciã quæ dicitur Carrarũ/terra fertilis amomi/in qua etiam reliquæ ſunt Arcæ Noe quæ ex imbriũ diluuio liberata fertur/& hactenus uidere uolentibus demonſtratur. Cõmorabatur itaq; iazates in hac regione/& Dartabanẽ Parthicũ ad iudæã deſtinauit/Cũ enĩ legibus crederet iudæoꝝ/ſtudebat & ip ſe cõuerti/& credẽs ſe ꝓfectũ nõ eſſe iudæũ/niſi ſignũ circũciſionis acciper/erat hoc agere ꝓparatus. Quod dũ cognouiſſet mater eius ꝓhibuit/dicẽs ei ſore piculũ/qa cũ eẽt rex multoꝝ/acqreret inimicitias ſubiectoꝝ/cũ pegrinas ſolẽnitates & ſuæ gẽti extrãeas adipleret/nec pati eos ſup ſe regnare iudæũ. Et illa qdẽ hæc dicẽs/oĩno ꝓhibuit. At ille ad ananiã uerba referebat. Qui matri dixit/atq; iterminatus eſt/qa niſi acqeſceret/repẽte decederet. Cui mater ait/metuere ſe ne cã omnibus iudicata/piculũ ipſe ſupplicii ſuſtineret/qui quaſi auctor & doctor exiſteret opeꝝ indecẽtiũ apud regẽ. Tunc ille audiẽs hæc/reſpondit/qa poſſet ẽt præter circunciſionẽ colere diuinitatẽ ſi apud ſe omnino decerneret leges iudaicas obſeruare/& hoc eſſe firmius/quã circunciſionẽ acipere/ueniamq; illi datum deum opus hoc non implenti propter neceſſitatem/ſubiectorumque formidinem. Tunc ergo rex huiuſmodi ſermonibus acquieuit. Poſt hæc aũt cum nequaq̃ ſuum deſiderium abieciſſet/ iudæũ quendã alium de galilea uenientem Eleazarum nomine/& leges eruditum patrias/inuitauit / ut circunciſionis opus impleret. Qui cum intraſſet ad eum/& ueniſſet legem Moyſeos legentem ignoras inquit o rex Moyſeos iura / & per hoc deo facere uideris iniuriam. Non enim ſolum facere te oportet eas: ſed primitus facere quæ præcepta ſunt. Quamdiu ſine circunciſione permanens/legibus nequaquam noſceris obedire. Sed ſi nondum ex hoc legiſti legem/ut ſcias quapropter hoc geratur/uel nunc lege. Hæc audiens rex/actum differri non pertulit/ſed ad aliam conuerſus eſt domũ & uocans medicum quod præcipiebatur impleuit. Tũc euocata matre/& anania doctore/ eis quod

egerat

egerat explanauit. Qui tepente non mediocri timore sunt terri/ne causa cunctis manifestata rex pe/riculū deiectionis incurreret/non patiētibus subiectis uirum extranei dei cultorē sibimet superesse/ip siq; pariter periculum sustinerent/quasi huius rei uiderentur autores. Deus autē præsens erat/qui illo/rum metum non perduxit ad terminū. Nam cū multa pericula & Iazates & eius filii sæpius incurris/sent/eū ex ingentibus liberauit angustiis/& salutis dona concessit/ostendens/quia respicientibus ad eum/& ipsi soli credentibus nequaquam fructus pietatis aufertur. Sed hæc quidem postea explanabi mus. Igitur Helena regis mater uidens regem pacifice gubernari/& suum filium esse, beatum, & ul// tra cunctas gentes prouidentia diuina religiosum/desideriū habuit Hierosolymitarū cōspicere ciuita tem/atq; cunctis hominibus diuulgatū dei templum suppliciter adorare/& hostias pacificas offerre. Ob quam rem filio supplicauit. Quo matri petenti prone consentiente/& multam præparationem itineris faciente/& plurimas dante pecunias/descendit in Hierosolymam/etiam filio multo eam iti/nere deducente. Cuius aduentus Hierosolymitis tunc profuit ualde.

De fame quæ apprehendit ciuitatem Hierosolymorum/& mitigata per Helenam reginā Adia/benorum & eius filium Iazatem qui de paganismo conuersus fuerat in iudaismum/& de Artabano rege Parthorum. Cap. VI.

NAm dum eorū ciuitatē illo tpe fames apprehēdisset/& multi fuissent egestate cōsumpti Helena regina misit quosdam suorū/alios quidē ad Alexandrinorū urbē ut frumenta ex eius pecuniis compararent/alios Cyprum/quatenus caricas ex abundanti deferrēt. Cūq; uenissent hæc onera deportantes/alimenta indigentibus illa diuisit. Quapropter gēti no/strę beneficiorum suorum maximam memoriā dereliquit. Cuius filius Iazates audiens hanc famem multas pecunias Hierosolymitarū primatibus destinauit. Et alia quidē multa bona hi principes in no stra ciuitate gesserunt/quæ postea declarabimus. Artabanus itaq; rex Parthorū sentiēs sibimet satra pas inimicos/degere apud eos sibi iudicauit incautum. Quapropter ei uisum est/ut pergeret ad Iaza tem regē/salutē apud eū inuenire se credens/& ita ad regnū propriā remeare. Sumptis ergo cognato eum atq; familiarium circa mille uiros/uenit ad regem Iazatem. Cunq; ipse illum aperte nosset/Iaza/tes uero Artabanum penitus ignoraret/inueniens eū in itinere constitutū & astans ei/prior secundū morem patrium adorauit. Deinde/o rex inquit/ne me despexeris tuum seruū/nec circa supplicē sis superbus/miser enim rerū mutatione factus existens ex rege priuatus/tuū posco solatiū. Perspice siq dem inconstantiam fortunæ/& hanc scito esse communē/& uim simile habiturā. Nam si me sine uin dicta despexeris/erunt audaciores plurimi circa alios etiā reges. Hæc ergo Artabanus cū lachrymis edicebat/capite reclinato deorsum. Iazates autem ut eius nomen audiuit/& Artabanū suppliciter si/bi respexit astantē/mox ex equo resiliens/habe inquit fiduciam o rex/nec te præsentia facta confun/dant. Velociter enim erit tibi mutanda tristitia/amicū nanq; me & auxiliatorē inuenies plusquā cre/dis/aut enim in parthorū regno te rursus/aut in meo constituā regē. Hæc dicens/regem Artabanū, imposuit equo/ipse uero pedibus sequebatur/honorem tribuens ei/quasi regi maiori. Respiciēs igitē hoc artabanus graniter tulit & per præsentē fortunā honorēq; iurauit/descēsurum se nisi ille rursus ascenderet atq; præiret. Tunc ille in equo ascēdens/eūq; ad regalia sua perducens/omnē ei honorē li/benter exhibuit/& in conseſſu atq; conuiuiis primum recubitum ei parauit/non præsentem fortunā intendens/sed eius pristinā dignitatē eumq; ratione frequenter consolatus est/quia communes sunt/ omnibus fortunæ permutationes hominibus. Scripsitq; Parthis suadēs eis ut artabanum susciperent regē promittēs eū pristinorū in se non habere memoriā/simul & iuramenta præbens. Parthis uero su scipere quidē se uelle eum non negantibus/sed non posse dicentibus habere regem/eo q; Cinnamū iam constituissent principē ne forte inter eos emergeret/agnoscens eorum Cinnamus uoluntatem/ mandauit ut ueniret artabanus regnū propriū recepturus. Cui utiq; credens artabanus reuersus est/ occurritq; Cinnamus/& adorans eum/& regem simul appellās/auferēs de suo capite/imposuit eius uertici diadema. Sic igitur artabanus per Iazatem rursus in regno unde per proceres suos ceciderat. restitutus est/nec fuit immemor beneficiorū in se gestorū/sed iazatem magnis muneribus reditauit. Nam & tyara recta permisit ei uti/& in aureo lecto quo solis parthorū regibus licet dormire cōces/sit/dedit; ei maximum & optimam regionem regis armeniorū/cuius terræ nomē est nisibis/in qua etiam primitus fecerunt antiochiā ciuitatē/quā Migdoniā nuncupauerunt. His itaq; muneribus a re/ge parthorū Iazates honoratus est. Post paululū uero ipse Artabanus regnum Perdani filio dereliqt. Is ueniens ad Iazatē suadebat ei/ut sibi contra Romanos pugnaturo ferret auxiliū/cui tamen suade re non potuit. Iazates enim Romanorum sciens potentiā atq; fortunā/putabat eum impossibilia bel la tentare. Insuper dum misisset quinq; filios ætate nouellos ut linguam nostræ patriæ & eruditionē sub integritate condiscerent/sed & matrē/ut templū sicut prædiximus adoraret/erat segnior ad bel/landum. Sed & Pardanem sæpius prohibuit narrans ei romanorum uirtutes/& credens eum per ta/lia uerba terrere/quatenus a desiderio contra Romanos bellandi recederet. In his ergo parthorū rex

indignatus

indignatus/bellum aduerſum Iazatem repente pronunciauit. Sed nullam in hoc utilitatē habere pro meruit/deo ſcilicet ſpem eius adnihilante. Agnoſcētes enim Parthi Pardanis uoluntatē & quia contra Romanos bellū ſuſcipere decreuiſſet/illum quidem extinxerūt principatū uero Cotardi eius germano contradiderūt. Cui etiā poſt paululū per inſidias rebus humanis ablato/ſucceſſit frater Bologeſſis/qui duobus ex eodē patre germanis ſuis præbuit poteſtatē/Paccoro quidem ſeniori medorum Tiridati uero iuniori dedit armeniam. Monobazus igitur regis frater/pariter & eius cognatio/uidētes Iazatem propter pietatem quam circa deum habebat ultra omnes homines excellentem/habuerunt & ipſi deſiderium ut mores patrios relinquentes iudaicis ſolēnitatibus obedirent. Horum niſus ſubiectis fuit ualde gratiſſimus/& in hoc proceres indignati/ira equidē retinebant expectantes oportunū tempus/ut in eis ulciſcerent. Quamobrē ad Abiā regē Arabiæ ſcripſerūt/multas ſe daturos pecunias promittentes/ſi contra eorū regē caſtra moueret/ſimulq; profeſſi ſunt circa primam congreſſionem eū ſe quoq; deſerere/quē uellent propter odiū quod eorū cultū reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo ſacramento firmatis feſtinabant ad terminum peruenire. His itaq; flexus Arabiæ rex/cum multo exercitu uenit ad Iazatem. Tunc in ipſa prima congreſſione/antequā ad manus accederēt/facto ſigno omnes Iazatem uelus uno uincti funiculo reliquerunt/& dorſū hoſtibus dantes effugerunt. Non tamen Iazates expauit/ſed conſiliū proditionis agnoſcēs a primatibus factū & ipſe cū exercitu diſceſſit/cauſāq; requirens/ut agnouit conſtitutum ad Arabas factū/auctores quidem interfecit. Altera uero die cōgreſſus plurimos occidit/omnes autē ſimul in fugam uertit/ipſumq; regē pſequens/in quodā caſtro Arſanum nomine circunclauſit. Quo tamē forti dimicatione prænaluit captoq; caſtro dū Abiā regē non inueniſſet uiuum/quoniā ſe ipſe peremerat/abripiens omnē prædā quæ in eo uidebatur eſſe magna amplitudine conſtituta/in Adiabenorū regreſſus eſt regionem. Primo quidē conamine Adiabenorū proceres non ualentes aduerſus regē/deo ſcilicet eo eius poteſtati tradēte/neq; tūc quieſcere uoluerūt/ſed ſcripſerūt Parthorū regi Bologeſſi/rogantes eum/ut Iazatem occidere/& eis principē de Parthorū genere cōſtitueret/dicētes ſe odio habere ppriū regē/qui iura patriæ deſtruxerat/& extranea diligebat. Hæc audiens rex parthorū elenatus ad bellū eſt/& cū iuſtā belli non inueniret occaſionē/datos ei a patre honores repetit/& reſiſtenti bellum ſe inferre minatus eſt. His auditis/Iazates non mediocriter turbatus eſt/& iudicans turpitudinē ſibi fore/ſi ppter metū collatis honoribus cedere uideret/ſciēs inſup/quia etiam ſi his cederet/Parthorū rex ab eius inimicitiis nō ceſſaret decreuit magis deo curatori omnium animæ ſuæ pericula committere/eumq; maximum habere ſe arbitratus auxiliatorē/filios quidem & coniuges conſtituit in munitiſſimis locis/cunctaq; frumenta & fœnum/& pabula congreganit. Quibus geſtis/hoſtiū ſubſtinebat aduentum. Veniente uero Parthorum rege cum exercitus ſui multa uirtute pedeſtrium pariter & equeſtriū/& cum magna uelocitate faciente uallū circa flumen Medorū ſcilicet & Adiabenorū prouinciam terminātē etiā Iazates caſtra poſuit non procul ab eo habens circa ſe equeſtrium quaſi.vi.milia. Quo facto/uenit ad Iazatē nuncius a Parthorū rege directus qui eorū uirtutem ediceret quomodo ab Eufrate fluuio uſq; ad Bactrorum terminum reſideret/ſimul & ſubiectos reges ei adeſſe dicens interminatus pariter/quia pœnas Iazates exoluere/eo q; circa ſum dominum eſſet ingratus/a cuius manibus/neq; deus eum poſſet quem colebat eruere. Hæc dicente nuncio/Iazates noſſe ſe quidem Parthorū exercitum dixit ſuo abundantius potiorem. Sciendum tamē/quia cunctis hominibus melior eſſet deus. Et huiuſmodi dato reſponſio/ad ſupplicationem dei conuerſus terræ ſe proſternens/& cinere caput implēs/cum filiis & uxoribus ieiunauit/inuocans deum atq; dicens. Dominator domine/ſi non fruſtra me tuæ dignitati ſubieci/& iuſte omnium te ſolum & primū dominum eſſe cognoui/adueni auxiliator/non pro me ſolūmodo ulturus in hoſtibus/ſed quia etiam contra tuam uirtutem cum nefanda præſumptione locuti ſunt. Et ille quidē hoc modo ingemiſcens/cum lachrymis ſupplicabat/quem repente deus exaudiuit. Ea nanq; nocte Bologeſſus accepit epiſtolas/in quibus ſcriptū erat/quia Dacus & Iſacus cū maxima manu cōtemnētes eius abſentiā ad diripiendā Parthorū prouinciā deueniſſēt. Quapropter nihil agens/retrorſum denuo remeauit. Sic itaq; Iazates deo prouidente Parthici regis interminationem effugit. Poſt paululū uero tempus/cum quinquageſimumquintum ætatis/& uiceſimumquartū regni compleſſet annum/relinquēs filios maſculos.xxiiii.& filiass.xxiiii/uita priuatus eſt/ſucceſſionem regni fratrem Monobazū habere præcepit/repēſans ei quia p eius abſentiā poſt mortē patris regnum ei fideliter conſeruaſſet. Cuius Mater Helēna audita filii morte/graniter quidem tulit/& ſicut potuit mater quæ piiſſimū filium uidebatur amiſiſſe/uerumtamen conſolata eſt/audiēs regni ſucceſſionem ad ſeniorē ſuum filium fuiſſe perductam/ad quem etiam pergere feſtinabat. Cūq; ueniſſet ad regionem Adiabenorum/non multo tempore ſuper filium Iazatem uixit. Monobazus autem & illius oſſa pariter & germani mittens in Hieroſolymis/ſepelire ꝑcepit in Mauſoleis/quos mater tribus procul ſtadiis ab Hieroſolymis conſtruxiſſe uidebatur. Sed quæcunq; rex Monobazus in uitæ ſuæ tēpore greſſerit poſtea declarabimus.

De mago

De Mago quodã qui prophætã eſſe aſſerens plurimos Iudæoꝝ ſeduxit. Cap. VII.

IGitur dum Fadus iudææ prouinciã gubernaret/quidã uir magnus nomine Theodas po//pulo multa ſuaſit/ut ſumentes ſubſtantias ſuas ſequerentur eũ ad Iordanẽ fluuiũ/ſemetip/ſum aſſerens eſſe ꝓphætã/& ꝓcepto fluuiũ diuidere/ut eis facile trãſitũ ꝓberet. Hæc ergo licens/ſeduxit quidẽ multos/nõ tamẽ ꝓmiſit eos Fadus ad experimentũ ſuæ inſipiẽtiæ ꝓuenire/ſed repente cohortẽ miſit equeſtriũ ſup eos/quæ inopinabiliter irruẽs/multos qdẽ pemit/plurimos aũt uiuos cœpit/ipſumq; Thæodã compræhendentes/capitis ſectione mulctauerũt.Hæc ſunt ergo quæ iudæis cõtigerũt/tpe quo Fadus in eorũ ꝓfuit regione.

Quomodo Tyberius Alexander in iudæam directus adminiſtrator/filios iudæ Galilæi populũ ſeducentes occidit. Cap. VIII.

VEnitq; Fado ſucceſſor/Tyberius alexander alexandri filius/q etiam alexandriæ fuit Alabarchis/ideſt princeps ſalis/genere diuitiiſq; alexandrinorum cũctos excellens/ſed ẽt filio ſuo alexandro diuina cultura melior/quippe cũ ille in paternis ſolẽnitatibus nõ ꝓmanſit. Horum ergo tpibus cõtigit illa maxima fames/qnã ẽt Helena regina multis pecuniis frumenta cõparãs ex ægypto/indigẽtibus ſicut ꝓdiximus eſt partita.Inſup aũt Iacobũ atq; Symonẽ/& filios iudæ galilæi/qui populũ a Romanorũ poteſtate ſubducere nitebantur ſub Cyrino iudææ ꝓſide ſicut prædiximus crucifigi alexander imperauit.

Quõ Tyberio alexandro Cumanus ſucceſſit in iudæa/& quia defũcto Herode fratre regis agrippæ defuncti/Agrippa iuuenis eius hũit principatũ/Cæſare ſibi Claudio cõcedẽte. Cap. IX.

HErodes autem rex Calcidis remoriorem ſucceſſionẽ hanc ananiæ Nibidei contribuit. Tyberio autẽ alexandro Cumanus ſucceſſor aduenit. Defunctuſq; eſt Herodes frater regis agrippæ maioris/octauo anno Claudii principatus/tres filios derelinquẽs ariſtobulũ/qui ei de priori fuerat uxore progenitus/& ex Beronice fratris filia/Beronicianũ/& Hyrcanũ. Cuius regnum Claudius Cæſar agrippæ iuueni tradidit.

Quia aduentu Cumani præſidis in iudæam a Cæſare deſtinati/ſub eo multi uſq; ad.xx.milia iudæorum perierunt quarta die azymorum. Cap. X.

SEditione igitur incidente in Hieroſolymitarũ ciuitate/dũ Cumanus in iudæa ꝓ rerũ gubernatiõe cõſiſteret/multi iudæorũ pempti ſunt/ſed primitus cãm natrabo pp q̃ talia ꝓuenerunt.Inſtante feſtiuitate paſchæ in qua mos eſt nobis azyma offerre/dum undique ad feſtiuitatẽ hãc populus cõueniſſet/metuẽs Cumanus ne qua ꝓ multitudinẽ turba aut res uel actio naſceret/iuſſit militibus/ut unã aciẽ armatoꝝ faciẽtes/circa pontifices templi cõſiſterẽt/ut ſi forte tale aliqd naſceret/tumultuãtiũ ingetudinẽ ꝓhiberẽt/hoc enim & priores ꝓſides iudææ in hmõi feſtiuitatibus faciebãt.Cũq; quarta dies eius celebratiõis exceſſiſſet/qdã militũ reuelãs genitalia ſua populo demõſtrabat.Quod illi uidẽtes ad irã furorẽq; pducti ſũt/nõ ſemetipſos cõtumeliã paſſos ſed in deo impietatẽ geſtã eſſe dicẽtes/quidã uero ꝓcaciores/Cumanũ blaſphemãtes/aſſerebãt militẽ ab eo ſũmiſſum .Cumanus aũt audiẽs/& ipſe nõ mediocriter ꝓuocatus eſt.Verũtamẽ hortabat eos a ſeditiõe qeſcere ne in feſtiuitate ingetudines excitarẽt. Quibus dũ ſuadere nõ poſſet/& illi ad blaſphemias magis accẽderent/iuſſit oẽs milites arma ſumẽtes ad antoniã cõuenire.Erat.n.hoc caſtrũ ſicut ꝓdiximus ſuppoſitũ tẽplo.Multitudo itaq; uidẽs ibidẽ milites cõgregati/pterrita cœpit effugere.Et dũ ſe milites ꝓſeq crederẽt/ꝓ ãguſtos egreſſus piter cũ timoꝝ fugientes oppreſſi ſũt/& multos adinuicẽ cõterẽtes interemerũt.Viginti milia.n.ãnumerati ſunt q in illa turba defecerũt.Qua pp erat eis ꝓ feſtiuitate luctus/& oẽs oblitio rõnũ atq; ſacrificioꝝ/ad lamẽtationes lachrymaſq; cõuerſi ſũt.Has ergo paſſiões unius militis luxuria generauit.Nõdũ uero luctus generat/& alter incidit denuo ſup eos.Quidã.n.q ex illa turba fugiẽtes euaſerũt uia publica ueniẽtes q̃ ſi cẽtũ ſtadiis ꝓcul a ciuitate/& Stephanũ Cæſaris ſeruũ iter agẽtẽ more latrocinii ſpoliantes oẽm eius diripuere ſubſtãtiã.Audiẽs hoc Cumanus milites cõtinuo deſtinauit/ꝓcipiẽs uicinos diripi uicos & nobiles eorũ uinctos ad ſe adduci.Igiẽ uaſtatiõe facta/qdã militũ leges.Moyſeos in quodã uico reperiẽs/eaſq; ſumẽs cũctis uidẽtibus rupit/& multas blaſphemias atq; cõtumelias eis impoſuit. Iudæi uero hæc audiẽtes & multi pariter cõcurrẽtes/in Cæſareã deſcẽderũt.Illic.n.Cumanus erat. Ad quẽ acceſſerũt dicẽtes/nõ ſe/ſed deũ ad cuius iniuriã hæc facta uidebant ulturũ/ſe aũt nolle uiuere/dũ leges patrias ſic tractari uiderẽt.Cumanus aũt metuẽs/ne denuo tumultũ populus excitaret/ſuadentibus amicis militiæ qui cõtumeliã faceret legibus ſecuri ꝓcuſſo/occaſionẽ ſecũdæ ſeditionis abrupit. Seditio iud.cõtra Samaritas/& qa multi iud.extincti ſũt ꝓ cumanũ adiuuãtẽ ſamaritas. Cap. XI

POſt hæc igitur inter Samaritas atq; iudæos inimicitiæ huiuſmodi cauſa prouenerunt. Mos erat Galilæis tempore feſtiuitatum ad ſacram concurrere ciuitatem/& iter facere ꝓ Samariam.Dum ergo aliquando iter haberẽt per uicum nomine Ginais iter Samariã & campum maximum conſtitutum/quidam cõſerentes litem/multos eorum interemerũt.

Primi itaq;

Primi itaq; Galilæorũ audientes quæ geſta fuerant ad Cumanũ uenerunt rogãtes eum ut interemptorum necem inquireret. At ille pecunias a Samaritis accipiens/neglexit hoc facere. Tunc Galilæi dolentes/multitudinem excitauere Iudæorũ/ut arma ſumerent/& ſuam defenderent libertatem/ſeruitutem amariſſimam eſſe dicentes/& iniurias importabiles/in talibus non defendi. Primatibus autẽ eorum eos cõpeſcere uolentibus ac promittentibus quia faceret uindictam Cumanus/illi pœnitus non acquieſcentes/ad manus progreſſi ſunt/& ſumẽtes in auxilio Eleazarum Dinei qui per multos ãnos latrocinia faciebat in montibus/uicos aliquos Samaritanorum incendẽtes/cuncta diripuere. Cumanus aũt hoc audiens/atq; ſumens Sebaſtenorũ chortem & pedeſtriũ.iiii.ordines/& coarmans pariter Samaritas ſup iudæos egreſſus eſt/factaq; cõgreſſione/multos quidẽ peremit/plurimos aũt uiuos cœpit. Primi uero Hieroſolymorũ genere pariter & honore/uidẽtes ad q̃tã calamitatũ magnitudinẽ deueniſſent/induti ſaccis/& cinere capita ſua complẽtes/omnino eis qui reſultauerant ut quieſcerent ſupplicabant/ponẽtes ante oculos eorũ ſubuertendã propriã regionẽ/& templũ pariter concremãdũ uxorũ ac filiorũ captiuitates futuras/& ideo rogabãt ut mutarent uoluntatẽ/& proiicientes arma gerent/& de cætero ad propria remearent. Hæc ergo dicentes/flexere eos. Quorum alii receſſerũt/latrones aũt ad munitiora loca profecti ſunt. Ex illo omnis iudæa latrociniis eſt impleta.

Quia Numidius Quadratus Syriæ p̃ſes audiens hæc/& aſcendens in iudæã primates iudæorum atq; Samaritanorũ Romã iuſſit aſcẽdere/pariter & Cumanũ & Celerẽ/ut Claudio Cæſari deberẽt ex his quæ fuerãt geſta reddere rõnem/& qa quoſdam iudæorũ ipſe puniuit. Cap. XII.

Samaritanorũ uero primates ad Numidiũ Quadratũ Syriæ p̃ſidem/qui illo tpe in tyro erat aduenientes accuſare iudæos quia uicos eorũ incenderint ac diripuerint. Et p̃ his q̃dem quæ ipſi paſſi fuerant/non tantum ſe dolere dicebant/niſi quia Romanorũ contemp̃ſerint poteſtatem/ad quorum iudicium debuerant pro ſua ſiqua fuiſſet leſione concurrere. Nunc autem quaſi Romanos iudices non haberẽt/hæc ab eis acta dicebãt/& propterea uindictam fieri poſtulabant. His ergo Samaritæ quærebantur/iudæi uero & ſeditionis & litis auctores Samaritas fuiſſe dicebant/& ante omnes Cumanũ munerũ oblatione corruptũ/qui peremptorũ necẽ noluerit uindicare. Quadratus autẽ cũ audiſſet diſtulit uindicare/dicens/tunc ſe ſniam prolaturũ/cũ iudæam ueniens ueritatem ſubtiliter indagaret. Et illi quidem nihil agentes reuertebantur. Poſt paululum uero tempus Quadratus in Samariam uenit/ubi auctores ſeditionis audiens/& quoſdam Samaritanorum ac iudæorum indiſciplinatos inueniẽs/crucifixit eos quos Cumanus captiuos habuerat. Et ex indeueniens in quendam uicum nomine Liddã/non breuiorẽ magnitudine ciuitatis/ſedẽs in ttibunali/& ſecundo Samaritas audiens/a quodam Samareo didicit/quomodo quidã primus iudæorum nomine Dortus/& aliqui cũ eo iuuenum numero quattuor populo ſuaſiſſent/ut a Romanorum poteſtate recederent. Et illos quidem Quadratus p̃cepit occidi/Anianum uero pontificẽ/& anianũ magiſtrũ alligans/Romam direxit/quatenus de his quæ geſta fuerãt/redderent Cæſari Claudio rationẽ/iuſſitq; primatibus Samaritanorum atq; iudæorum pariter & Cumano & Celeri militario & uiolentiarum inhibitori/ut ad imperatorem p̃gerent pro alterutris inter ſe quæſtionibus audiendis. Ipſe uero metuẽs ne multitudo iudæorum ſeditionem iterum incitaret/Hieroſolymas uenit/inuenitq; urbem in pace degentem/& feſtiuitatem patriam deo celebrantem. Confidens ergo nihil ab eis inquietudinis generari/relinquens eos feſtiuitate/reuerſus eſt antiochiam.

Quia Claudius audiens inter eos/iudæos quidem abſoluit a culpa/rogatus ab agrippa rege/Cumanum uero exilio deportauit/Celerem autem millenarium & Samaritanorũ primates morte mulctauit. Cap. XIII.

Vmanus autẽ & qui cum eo erant/necnon & primi Samaritanorum Romam directi/acceperunt ab imperatore conſtitutum diem/quo deberent rerum ſuarum cauſas exponere. Habebant enim patrocinium Cumanus & Samarite libertorũ Cæſaris & pariter amicorum/qui ſcilicet p̃ualere potuerãt cõtra iudæos/niſi agrippa iuuenis cũ Romæ conſiſteret/& primos iudæorũ opprimi uideret/uxorẽ imperatoris agrippinã ſupliciter exoraſſet/ut marito ſuaderet/quatenus decenter audiens/ſua iuſtitia ſeditionũ puniret auctores. Claudius autem his p̃cibus p̃ſtructus/cauſam audiens/dũ agnouiſſet malorũ principes fuiſſe Samaritas/eos quidẽ q aſcẽderant ad eum/iuſſit occidi/Cumano aũt fugã dedit. Celerẽ uero millenariũ præcepit in Hieroſolymã duci & omnibus uidentibus p totam urbem tractũ laceratumq; diſpergi.

Fœlix mittit̃ p̃curator/in iudæã/& q̃ta ptãs adiecta ſit agrippæ regi p Claudiũ. Cap. XIIII.

Iſit aũt & Claudiũ Fœlicẽ Pallantis fratrem in iudæam p̃ſidẽ/q rebus in regione iudeæ p̃ſideret. Cũq; decimũ pricipatus cõpleſſet annũ/Agrippæ Philippi tetrarchiã donauit & Bethaniã/& Traconitidẽ ſimul adiecit/una cũ abela q̃ fuerat de tetrarchia lyſaniæ. Calcidẽ uero ei abſtulit/cui.iiii.p̃fuerat ãnis. Agrippa ãt ſumẽs donatiões Cæſaris/Aziazo regi Amaſoq; uolẽti ſe circũcidere ſororẽ Druſillã dedit uxorẽ. Epifanes.n. Antiochi regis filius eius

nuptias

nuptias refutauit/nolens iudæorū ſolēnitates ſequi/licet hoc facturū ſe eius compromiſerit patri. Ma
riā uero dedit Archelao Helicii filio/cui ab agrippa patre fuerat primitus deſponſata. Quibus nata ē
filia nomine Beronice. Nuptiæ autē inter Druſillā & Azaiazum celebratæ non multo tempore inter
ueniente huiuſmodi cauſa ſolutæ ſunt. Dum Fœlix in iudæam ueniſſet amminiſtrator/uidens hāc cū
ctas mulieres pulchritudine præcellētem/eius ſpeciem cōcupiuit/& quēdā iudæum Symonē nomi//
ne amicū ſuū/genere cyprium magnū mittēs ad eā/ſuadebat/ut derelicto uiro nuberet ei promittens
eam beatā fieri. Illa uero non bene faciēs/& declinare nolēs inuidiā Beronicis ſororis ꝓpter pulchri/
tudinē ſuā/tranſcendere paternam ſolēnitatē flexa eſt/& Fœlicis nuptias eſt ſecuta. Ex quo ſuſceptū
filiū uocauit agrippā. Sed quēadmodū iſte iuuenis cū uxore ꝑ incendiū Veſuuii montis temporibus
titi cæſaris deperierit/poſtea declarabimus. Beronice uero poſt Hærodis mortē qui eius fuerat mari
tus & patruus/multo tēpore uiduata fama diſcurrente/quia cū fratre coiret ſuaſit Polemoni regi ly/
ciæ/ut circunciſus eam haberet uxorē. Sic enim iudicabat falſas oblocutiones poſſe monſtrari. Pole/
mon autē flexus eſt/maxime propter diuitias eius. Non multo tamen poſt eorū nuptiæ permanſerūt
ſed Beronice propter nimietatē coitus ut dixerūt Polemonē dimiſit. At ille ſolutis nuptiis/ēt ſolēnita
tes iudæorum pariter dereliquit. Eodē uero tpe & Maria repudians Archelaum/coniuncta eſt De//
metrio alexandrino/iudæo genere & diuitiis ualde claro/tūc.n.& alabarches erat. Suſceptūq; ex il/
lo filiū/agrippæ uocabulo nuncupauit. Sed de ſingulis horum ſubtiliter poſtea declarabimus.

Moritꝫ Claudius cui ſucceſſit Nero q matrē uxorē & alios multos generis ſui iterfecit. Ca. XV.

CLaudius interea Cæſar defunctus eſt/cum imperaſſet annis tribus & decem/& menſibus
viii. diebus. xx. Eſt autem ſermo quorundam/quia ab uxore agrippina fuerit ueneno per
emptus cuius agrippinæ pater fuit Germanicus Cæſaris frater/uir autem eius Domitius
Enobarbus/nobiliſſimus romanorū. Quo moriēte/uiduatam multo tpe Claudius duxit
uxorē/habentē filiū/qui patris nomine Domitius uocabatur. Claudius ergo propter zelū agrippinæ
Meſſalinā pemit uxorē ex qua filios habuerat/Britānicum & Octauiā. erat aūt ei & antonia/filia ſe/
nior quā prima uxore nomine Petina habuerat. Octauiam itaq; deſpōſauit Neron/ſic.n.eum poſtea
nocitauit/cū Cæſar eū filiū adoptaſſet. Agrippina aūt metuēs ne Britānicus creſcēs regnū a patre per/
ciperet/& nolēs imperiū ſuo filio præparare/de morte Claudii ſicut erat ſermo tractauit. Quo mor/
tuo/repente miſit principē militiæ Burrū/& cū eo tribunos libertorū ualde præpotētes/qui deduce//
rent per caſtra Neronem/& eū more principis adorarent. Nero itaq; hoc modo principatu ſumpto
Britannicū quidē ueneno latenter occidit/matrē uero propriā interemit/hoc ei retributionis munus
impendens/non ſolū pro matris officio/ſed etiā q̄ ei ſuis machinamentis romanorū præbuerat prin/
cipatū. Peremit etiā Octauiā ſuā uxorē/multoſq; uiros inſignes/quaſi inſidias ei feciſſent. Sed de his
quidē deſino plura narrare/multi nanq; de Nerone hiſtorias conſcripſerunt. Quorum quidā pro gra
tia beneficiorū eius neglexere ueritatē/alii uero propter odiū & eius inimicitias ſic impudenter men
daciis inuoluti ſunt/ut aperta reprehenſione ſint digni. Mirandi tamen a me non ſunt/qui de Nero/
ne mentiti eſſe noſcuntur/dum neque priorum geſta conſcribentes/ueritatem uideantur hiſtoriæ cu
ſtodiſſe/licet circa eos neque odiū habuiſſe noſcantur/eum longis poſt eos temporibus extiterūt. Sed
de his quidem qui ueritatem hiſtoriæ prouidere nolunt/liceat ſcribere ſicut uolunt. Probantur enim
hoc habere grauiſſimum. Nos autē propoſitum ueritatis/perfectionem præſentis negocii breuiter
comprehendere nitimur/& quæ nobis iudæis euenerunt enunciamus nō negligentes aut calamita//
tes/aut delicta referare ſtudentes. Reuertar igitur ad narrationē caſuum gentis noſtræ. Primo itaq;
imperii Neronis anno/moriente Azaizo alias Amaſorum rege/frater eius ſucceſſit in principatu. & &
minoris Armeniæ ꝑſulatus Ariſtobulo herodis regis calcidei filio a Nerone cōmiſſus eſt. Sed Agrip
pæ donauit Cæſar partem quandam Galilææ Tyberiadis thetrarchiæ ꝓcipiens/ut ei eſſet ſubiectus/
deditq; ei & Iuliadem ciuitatē/trans fluuiū conſtitutā & uicos circa eam poſitos. xiiii.

Quia Fœlix miſſus in Iudæam/& inueniens prouinciam a latronibus nimis afflictam/proſpexit
ut illis interēptis/pacem tribueret regioni/principem uero latronum Eleazarum uinctum direxit ad
Cæſarem & de morte ionathæ pontificis. Cap. XVI.

RExitaq; iudæorum crementum ſemper a peiori ſuſcipiebant. Latronum nanque denuo
& magnorum hominum turbis ſeducentium populum/eſt repleta prouincia. Quorum
multos quottidie cum latronibus capiens Fœlix necabat/pariter & Eleazarum Dinei fi/
lium/qui latronum ordinem inſtituerat/per inſidias cœpit uiuum. Dans enim fidem/
quia nihil mali ſuſtineret/flexit eum ad ſe uenire/quem uinctum Romam direxit ad Cæſarem. Ha/
beæpium inimicitias. Fœlix apud pontificem ionatham eo q̄ eſſet pius/& ab eo mouereturꝫ ut re
bus iudæorum melius præſideret/ne quærelam a plebe ſuſciperet/cum populus petiſſet a Cæſare/ut
ipſe in iudæā dirigeret amminiſtrator/occaſionem quærebat per quam remoueret eum qui uideret
ei ſæpius oportunus. Grauę nanq; eſt nocere nolentibus ſi crebrius arceantur. Pro hac igitur cauſa

Fœlix

Fœlix fideliſſimum amicorum Ionathæ quẽdam nomine Ioſeph/genere Hieroſolymitanũ/ multarũ pecuniarũ promiſſione flexit/ut ſuper Ionathã latrones ĩduceret/qui eũ uita priuarent. Ille autẽ ſum pto conſilio hoc modo per latrones necẽ illius appetiuit. Aſcenderũt quidã eorum ad ciuitatẽ/ quaſi adoraturi deũ/gladioſq; ſub ueſte portantes/& pmixti populis/ peremerunt eũ. Cunq; mors eius in/ ulta remanſiſſet/de cætero cũ omni fiducia latrones in feſtiuitatibus aſcendebant/& gladios abſcon/ ſos habentes/quos uolebant inimicorũ permixti populis perimebant & non ſolũ in reliqua ciuitate ſed etiam in templo quoſdam interimebant. Nam & ibi ſæpius cædes facere præſumpſerunt/ nihil ſe agere impietatis exiſtimantes. Ob quã cauſam arbitror etiã deũ auerſatũ noſtrã urbẽ & templum/ ue lut nequaquã ſuo habitaculo mundum tradidiſſe Romanis/& ut purgatio fieret ciuitatis/ ignem & ſeruitiũ intuliſſe/dũ uellet nos cũ uxoribus atq; filiis crebris caſtigare calamitatibus. Opera itaq; la/ tronũ hoc implebant ſcelere ciuitatẽ. Magis uero & ſeductores populos ſuadebant/ ut eos in here/ mum ſequerentur/dicentes ſe dei prouidentia ſigna & prodigia monſtraturos. Multiq; in hac inſipien tia flexi ſupplicia ptulerunt/quoniã dum ad hoc acceſſiſſent/a Fœlice puniti ſunt.

Quia ueniente Aegyptio malefico/& multis Iudæorum ab eo ſeductis/Fœlix aggreſſus eos mul/ tos occidit. Cap. XVII.

HOc enim in tempore uenit aliquis ex Aegypto in Hieroſolymam dicens ſe eſſe prophetã & populari multitudini perſuaſit/uti cũ eo ad montẽ qui dicit oliuarũ poſitũ e diuerſo ci uitatis procul ſtadiis .v. conſcenderent uelle dicens eis exinde monſtrare/qa eo uidẽte Hie roſolymorũ muri corruerent/unde ingreſſum eis faciendũ eſſe promittebat. Fœlix aũt dũ hæc audiſſet/iuſſit militibus ut arma ſumerẽt. Quo facto cũ multis equeſtribus impetu facto ab Hie roſolymis irruit ſup eos/quadringentos quidẽ eorũ gladiis interemit/ducentos uero uiuos cœpit/ip ſe aũt Aegyptius lapſus fuga diſpuit. Rurſus itaq; latrones popolũ cõtra Romanorũ prœlia concio/ tabant ſuadentes/ne eis ſubiacere deberẽt/& ſibi reſiſtentiũ uicos incedebãt atq; diripiebãt.

Quẽadmodum Iudæos & Syros pro æquitate ciuilitatis in Cæſarea ſeditioſe concertãtes/ Fœlix compeſcuit. Cap. XVIII.

INter hæc autẽ iudæi habitores Cæſareæ/contra Syros p æquitate ciuilitatis huiuſmodi facere ſeditionẽ. Iudæi náq; primos ſe eſſe dicebant eo q conditor Cæſareæ rex Herodes de genere fuerit iudæorum. Syri uero de herode quidẽ ita eſſe profitebantur/dicebant au tem Cæſaream Stratonis turrim primitus uocitatã/& tunc nullum habitatorẽ ipſius ciui tatis fuiſſe iudæum. Hæc audientes pfecti prouinciæ/ſumẽteſq; ex utraq; parte ſeditiõis auctores pla garũ affecere uulneribus/& tempeſtatẽ litis eorũ ad breue tempus hoc opere ſedauerũt. Rurſus quo q; iudæi habitantes in ciuitate/diuitiis confidentes/& propterea ſpernentes Syros/blaſphemiis ſtu/ debant eos ad iurigia denua prouocare. Illi uero pecuniis quidẽ minores/ſed ſapientia fortiores dum multi Cæſarienſium & Sebaſtenorũ ſub romanis ibidẽ militarent/pauco tempore & ipſi iudæis iniu rias ſermonibus inferebãt. Poſt alterutros ſe ita lapidauerũt donec ex utraq; parte uulnerati cõcide/ rent/uerumtamẽ uicere Iudei. Fœlix autẽ cũ uidiſſet belli modo eorũ eſſe certamen/ metuens pere/ bat iudæos/ut a lite ceſſarent. Quibus non audientibus milites armatos miſit/& multos quidẽ eorũ peremit/plurimos autẽ uiuos cœpit/& domos quorundã multis pecuniis refertas expilari militari irruptione permiſit. Iudæorum uero modeſtiores & dignitate nobiliores/ metuentes pro ſemetipſis rogauere Fœlicem/ut milites miſſa turba reuocaret eiſq; decreto parceret. Quod Fœlix facere eorũ precibus acquieuit. Hoc itaq; tẽpore/rex agrippa dedit pontificatũ Hiſmaheli filio Siab. Exorta eſt enim & pontificũ cõtentio cõtra ſacerdotes & Hieroſolymitarũ primates. Vnuſquiſq; enim eorũ ca teruas procacium & ſeditioſorũ hominum colligens/uidebat eſſe princeps. Et conſerentes ſemetip/ ſos ad lites/alterutris derogabãt/& ſe lapidibus obruebant. Qui autem prohiberet non erat/ ſed ut in ciuitate ſine præſule/audaci poteſtate ab ominibus talia gerebantur. Tantam ſiquidẽ impudentiã atq; pſumptionem pontifices obtinuerant/ut etiam ſeruos ſuos ad areas deſtinare pſumpſerint/ qui decimas ſacerdotibus competentes auferrent. Vndẽ fiebat/ut ſacerdotes per inopiam deperirent. Sic enim inquietorum uis oppreſſa grauitate inſtitiæ prævaluerat.

Quomodo Portio Feſto in iudæam miſſo pro ſucceſſione Fœlicis/ contigit prouinciam ſicariis commoueri. Cap. XIX.

POrtio ſiquidẽ Feſto directo a Nerone p ſucceſſione Fœlicis/primi iudæorũ Cæſareã ha/ bitãte/aſcẽderũt Romã/accuſaturi Fœlicem. Qui ſine dubio poterat pœnas exoluere p leſione iudæorũ/niſi plurimũ ei Nero p fratris Pallãtis precibus indulſiſſet/cui tũc ho norẽ maximũ impẽdebat. Interea primates Syrorũ cæſarienſiũ Berillo pædagogo Nero/ nis/qui officium ſuper græcos habebat/per epiſtolas multis pecuniis ſuaſerunt/ut a Nerone peteret dari eis epiſtolã/per q̃ ius ciuilitatis qd cũ eis habebant iudæi cõmuniter pœnitus nõ fieri intimaret

Berillus

Betillus ergo imperatorem roganit atq; promeruit, ut huiusmodi ignoreretur epistola, quæ tamē gē ti nostræ postea ingētium malorum fuit occasio. Agnoscentes nā iudæi Cæsariēses, quæ fuerant scri pta pro Syris, tantas suscitauere seditiones, donec bella succederēt. Festo igitur in iudæam ueniēte cō tigit ut prouincia a latronibus uastaret & uici omnes incenderent præcipue nāq; siccarii abūdabant utentes gladiolis magnitudine similibus persicorū ensium, cū summitatibus obuncis, & quales sunt romanorū sicæ, quibus etiā uocabulū siccariorū latrocinantes habuerūt. Hi nanq; latenter pmixti, in festiuitatibus populorū sicut prius diximus, ad ciuitatē pro cultura diuina conuenientiū, quos uole, bant facile perimebant. Sæpius etiam cū armis ad uicos inimicorū uenientes diripiebant & cuncta pariter cōcremabār. Interea diuersis rebus turbata prouincia, Festus multitudinē destinauit equestriū atq; pedestriū, sup populos q decepti fuerāt a quodā magno, salutē eis & malog; requiē, pmittente, si eū seq in desertū cōtenderēt. Quo facto & ipsum seductorē & seductos irruētes q missi sūt occiderūt.

De porticu interiore templi, & quemadmodū eā exaltauere Iudæi & quia Festus ob hoc indigna, tus iussit opus destrui, sed Iudæis rogantibus, concedi sibi ob hoc legatos mittere ad Neronem cōcess sit miserunt nuncios, quos audiens Nero, ueniam gesti operis condonauit, & ædificium manere per, misit, & quia moriēte in Iudæa Festo, successor uenit Albinus. Cap. XX.

HOc tempore rex Agrippa fabricatus est ædificium magnitudine ualde præcipuū in pala, tio Hierosolymorum, iuxta thæatrum. Quod palatium factū ast olim a filiis Asamonei, in loco eminenti positum. Quod etiam uolentibus ciuitatem respicere delectabilem con, ferebat aspectum, unde rex inclinatus, inspiciebat ea quæ gerebātur in templo. Hæc itaq; uidentes Hierosolymorum primates grauiter habuerūt. Non enim patriū erat ut ea quæ fiebant in templo, & maxime cum sacra dispensaretur aliquis exceptis sacerdotibus aspiceret. Quapropter parietē excelsum ædificauerunt circa ædem, quæ erat in interiori sacrario ad occidentē uersa. Hic er go paries non solum triclinii regalis aspectū abstulit, sed etiam occidentalis porticus quæ erat in ex, teriori templo, ubi custodias in festiuitatibus propter templū habere romani solebant in his igit indignatus rex Agrippa, & præcipue Festus præfectus, præcepit eis, ut opus ædificatū repente destrue rent. At illi rogauerunt ut eis potestas daret, quatenus ob hoc legatos dirigerēt ad Neronem, dicen tes non seu ui ā habituros, si quædam pars templi destrueretur. Tunc pmittente Festo, miserunt de suis primatibus decem simul & Hysmaelē pontificē & Helchiā Gazophilacem. Nero aūt audiens eos, non solū ueniam gesti operis condonauit, sed etiam ædificium, manere permisit, hoc beneficiū Pompe ā coniugi religiosæ, pro Iudæis supplicanti condonans. Qui decem quidem qui uenerant re dire pcepit. Helchiam uero & Hysmaelē obsidū loco retinuit. Rex igitur hæc agnoscēs pontificatū dedit Ioseph filio Symonis pontificis, qui cognomen habebat cadis. Porro Cæsar misit Albinum in Iudæam præfectum, mortem Festi cognoscēs. Rex aūt denuo ioseph quidem pōtificatu priuauit, & Anani filio qui & ipse Ananus uocabatur eius successionē dedit. Hunc etenim seniorem Ananum di cunt fuisse fœlicissimum, filios nanq; habuit, q omnes dei pontificatu sunt functi, dum & ipse primi, tus hunc honorem plurimis temporibus habuisset, quod nulli pontificum apud nos proueniss dino scitur. Ananus autem iunior cum pontifcatum suscepisset, erat uehemēter asperimus & audax, secta Saduceus, qui circa iudicia sunt ultra omnes iudæos ualde crudeles, sicuti iam declarauimus.

Quia sub eo a nece prouincialium siccarii cessauerunt. Cap. XXI.

VM ergo huius sectæ Ananus esset, credēs se inuenisse tempus oportunū, Festo mortuo & Albino in itinere constituto, concilii fecit iudicū, & quosdā deducens ad semetipsum inter quos & fratrē Iesu qui dicitur Christus, nomine Iacobū, quasi contra legem agentes accusans, tradidit lapidandos. Qui autem uidebantur moderatissimi esse ciuitatis, & cir, ca legis integritatē habere sollicitudinē, grauiter hæc tulere, miseruntq; latēter ad regē, rogantes eū ut scriberet Anano, ne talia perpetraret, cū neq; prius recte fecisset. Quidā uero eorū etiā Albino oc currerunt, ab alexandria uenienti eumq; docuerūt, qa nō liceret anano præter illius uoluntatē con, gregare concilii. Albinus autē eorum sermonibus flexus, cū iracundia scripsit anano, interminatus eū pœnas exoluere. Quapropter & rex agrippa sublato ei pontificatu, q tribus habuerat mensibus, Iesum Damnei filiū in eius loco constituit. Cunq; albinus in Hierosolymitarum uenisset urbem, om ni prouidentia nisus est ut prouincia pacem haberet, & ideo siccariorū plurimos interemit. Pontifex igitur ananus per singulos dies ad meliorem gloriam cōscendebat & fauorē ciuiū habebat pariter & honorē. Erat enim ocuples, & quotidie albinum atque pontificem muneribus complacabat. Habuit autem famulos ualde laborioſos qui cum procacibus conuersati uiris, pergentes ad areas sacerdotū decimas accipiebant, tum facientes & non abstinentes a cede non dantium, sed etiam alii pontifices similia seruorum illius peragebant, cum nullus utique prohiberet. Quapropter sacerdotes qui olim ex decimis alebantur, tunc inopiæ necessitate deficiebant. Rursus igitur siccarii festiuitatis tēpo, re noctu ciuitatem ingredientes, comprehenderunt unum scribam magistratus Eleazari filium

Ananiæ

Ananiæ pontificis/& alligantes eduxerunt e ciuitate. Deinde mittentes ad Ananiam/dixerunt ita se se scribam remissuros ad eum/si albino suaderet/ut decē uiros quos ex eis cœperat/& uinctos habebat absolueret. Ananias autem propter necessitatem Albino ut hæc faceret persuasit/quod opus maximorum malorum fuit initium. Latrones nanq; semper moliebantur ut aliquos familiarium caperent Ananiæ/quos non aliter nisi quosdam siccariorum reciperent/dimittebāt. Cunq; numerus eorū iterum accreuisset/capta fiducia rursus prouinciā affligebat. Hoc itaq; tempore rex agrippa Philippi Cæsaream amplius fabricatam/ad honorē Neronis Neroniada appellauit/& Berythius theatrū pecuniis multis instructum annalibus spectaculis condonauit/innumeras illic expensas efficiens. Frumenta nanq; populo copiosa & oleū opulenter exhibuit/& omnem pariter ciuitatē statuarum pulchritudine/& antiquorum imaginibus exornauit/& pœne omne decus regium ibi migrauit. Quapropter crescebat aduersus eum odium subiectorum eo q; illorū pompam auferens/ornaret extraneam ciuitatem. Iesus autem Gamalielis filius a rege successionem pontificatus accepit/Iesu Dánei honore priuato/& propterea seditio inter alterutros orta est. Facientes enim collectionem pranorū hominum/frequenter usq; ad lapides blasphemiis præcedentibus incideret. Ananus aūt præcellebat eos/quando diuitiis suis paratos accipere pecunias redimebat. Custobarus enim & Saul maximam ei multitudinem congregabant/cum essent de genere regio/& propter Agrippæ cognationem populi fauorem haberent/uolenti scilicet iura & res infirmorum diripere præparati. Ex quo præcipue contigit nostram ciuitatem languere magis/cum utiq; res eius ad peiora proueheretur.

Quia florus uenēs Albino successor/tantis malis Iudæos affecit/ut eos ad arma cōtra Romanos uenire compelleret. Cap. XXII.

ALbinus itaq; cum audisset sibi successorem Gessium Florum fuisse directum/uolens aliqd Hierosolymitis præstare/producens uinctos qui erāt indubitanter morte digni eos præcepit occidi. Alios autem qui ex parua quærela tenebantur in carcere pecuniis sumptis abire præcepit/& ita gestū est/ut carcer quidem purgaretur a noxiis/sed prouincia latronibus impleretur. Interea ex tribu Leui quicunq; erant hymnorum dictores/persuaserunt regi ut facto concilio eis concederet quatenus stola linea proxime sacerdotibus uterentur eius regnum docere dicentes/ut memoriā de nouitate introducta præciperet. Quod petentes impetrauerūt. Rex etenim cū uoluntate eorū qui concilio præsidebant hymnidicis hoc cōcessit/ut posita uestē prima/Linea sicut uoluerāt uterent. Omnia cōtraria paternis legibus agebant quibus spretis non poterant pœnæ non solui. Igitur cum iam tunc etiā templū uidereť esse perfectū/& ciues cōspicerent/artifices ultra decē & octo milia uacantes operibus & labore indigentes unde mercedes acciperent/qbus scilicet ex opere templi alimenta ministrabantur pecuniasquæ repositas propter timorē Romanorū habere nō uelere/tunc habito consilio/ut cura haberetur artificū/& eis potius liceret expendi thesauros/quando si una hora quilibet operareť/mercedes acciperet/regi persuaserunt/ut orientalem porticum altius eleuaret. Erat autē hæc porticus in exteriori templo posita in conualle profunda quadringentorum cubitorū parietes habentes/ex lapide quadrato alboq; constructos. Singulorū enim lapidū erat longitudo cubitorū uiginti/altitudo uero sex/opus Salomonis regis/qui primitus templum omne construxit. Rex autē dum ei a Claudio templi fuisset cura cōmissa/iudicans/quia omnis operis destructio quidē esset facilis instructio uero difficilis/& præcipue ad hanc porticū & tpe & copiosis pecuniis opus esset/hoc quidē supplicantibus fieri deneganit ciuitatē uero sterni albo lapide nō ꝓhibuit. Iesu autē filio Gamalielis pontificatū priuato dedit hunc honorē Mathiæ Theophili/sub cuius pontificatu/& bellū Romanorū contra Iudæos sumpsit initiū. Necessariū inter hæc credo & historiæ ꝓsenti esse conueniens/narrare de pontificibus quomodo inchoauerunt/& quibus fungi hoc honore permissum est/& quanti fuerunt usque ad belli finē. Primū itaq; omniū dicūt Aaron fratrē Moyseos pontificatū sumpsisse diuinū/quo moriēte successisse mox filios/& ab aliis eorū denuo liberis honorem unius distributum. Vnde legittimū est nullum posse pontificatū percipere/nisi de sanguine fuerit Aaron/ex alio nanq; genere neque si in regno cōstitutus sit/pontificatū potest adipisci. Fuerūt itaque omnes ab Aaron sicut diximus primo usque ad Finasum qui belli tempore per discordiam pontifex ordinatus est numero. lxxxiii. Ex quibus in deserto temporibus Moyseos consistente tabernaculo quod Moyses deo dicauit/usque dum ad iudæam populus aduenisset/ubi Salomon rex ædificauit templum pontificatū habuerunt uiri numero. xiii. Primi nanque donec uitam finirent morte/habebant inerumpibiliter hunc honorem/postea uero etiam iuuentibus successio præbebatur. Sed hi quidem. xiii. Aron existentes ex genere/per successionem sumebant honorem. Fuit autem hebræorum respublica primo quidem sub populi potestate/post hoc autem sub unius principatu sit/tertio uero sub regibus. Tempus ergo quo isti. xiii. habuere principatum/a die qua ægyptum patres nostri Moyse duce reliquerunt/usq; ad ædificationem templi quod Salomon rex Hierosolymorū in urbe construxit/fuit annoꝝ. xii. & sexentoꝝ. Post illos itaq;. xiii. pontifices. decem & octo alii hanc

tenuere

tenuere poteſtatem a Salomonis regis tẽporibus Hieroſolymis ſibimet ſuccedẽtes/ uſq; ad aduentũ Nabuchodonoſor Babyloniorũ regis/qui caſtrametatus eſt aduerſus urbẽ tẽplum quidẽ concremauit/gentẽ uero noſtrã in Babylonia migrauit/& pontificẽ Ioſedech captiuũ duxit. Tẽpus enim pontificatus horũ quadringentorũ.lxvi. fuit annorũ/menſiũ ſex/dierũq; xx. cũ utiq; iudæi ſub regibus eſſent conſtituti. Poſt tẽpus aũt annorũ.lxx. captiuitatis geſtæ p Babylonios Cyrus Perſarũ rex dimiſit ex Babylonia iudæos ad propriã remeare terrã/atq; conceſſit tẽplum ædificare captiuis. His itaq; remeantibus/Siſon pontificatũ ſumpſit/& ex eius genere alii.xv. uſq; ad tempus regis Antiochi/qui nocabatur Eupator hunc habuere præſulatũ. Conuerſabantur aũt populari poteſtate annis quadringentis.xiiii. primuſq; Antiochus quã prædiximus. & princeps eius militiæ Lyſias. Oniã cui erat Menelaus cognomentũ pontificatu depoſuerũt perimentes eũ in Beroea & conſtituerũt pontificẽ Ioachim ex genere quidẽ aaron/nõ aũt ex iſta domo. Propterea aũt & Onias defuncti fratuelis & nomẽ referens patris/ueniens in ægyptũ Ptolomei philometoris amicus effectus & Cleopatræ eius uxoris ſuaſit eis ut ſecundũ Heliopoliticã legẽ deo conſtituerẽt tẽplũ/Hieroſolymitano ſimile/& eũ pontificẽ ordinarẽt. Sed de tẽplo apud ægyptũ ædificato/ſæpius declarauimus. Ioachim uero cũ tribus annis habuiſſet pontificatũ defunctus eſt cui nemo ſucceſſit/ſed p annos ſeptẽ ciuitas fuit ſine pontifice. Igitur Ionathas frater iudæ Machabei ipſo tẽpore ſuſcepit pontificatũ quẽ tenebat quattuor ãnis. Quo per inſidias moriente dolo Tryphonis/ſicut ſuperius iam quodã loco narrauimus/accepit hũc honorẽ Symon germanus eius. Huic p dolũ quoq; generi in conuiuio morienti/filius ſucceſſit Hyrcanus. Qui cũ tenuiſſet pontificatũ annis.xxxi. in ſenectute moritur cũ & pontificatũ tenuiſſet & regnũ. Quo defuncto/ariſtobulus eius maior filius ei ſucceſſit q primus ſibi diadema impoſuit/ac poſt annũ moritur. Cuius uxor alexandra fratrẽ eius alexandrũ conſtituit in regno. Alexander aũt/cũ & regnaſſet & ſacerdotiũ tenuiſſet annis.xxvii. uita priuatus eſt alexandræ coniugi præcipiens ut ipſa pontificẽ ordinaret. Quæ pontificatũ quidẽ Hyrcano ſuo filio dedit/regnũ uero ipſa retinens annis.ix. defuncta eſt. Cuius filius Hyrcanus per tẽpus pontificatũ obtinuit. Poſt mortẽ nanq; alexandræ/dimicauit aduerſus eũ frater eius ariſtobulus & dũ uiciſſet/illũ quidem pontificatu remouit/ipſe uero & regnũ tenuit/& dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni menſe ſimiliter tertio ueniens Pompeius/& Hieroſolymitarum ciuitatem forti dimicatione deuincens/ipſum quidem Romã cum filiis uinctum miſit. Hyrcanũ uero denuo in pontificatu reſtituit/quẽ gentis quidẽ præſidatum habere permiſit/diademate uero uti prohibuit. Habuit aũt Hyrcanus hãc poteſtatem ſuper nouẽ priores alios annos quadringentos. Barzafrantes autẽ & Pacorus Parthiæ potentes/tranſeuntes Euphratem & pugnantes aduerſus Hyrcanum/ipſum quidem coeperunt ariſtobuli uero filium antigonum cõſtituere regem. Qui dum tribus annis & menſibus totidem tenuiſſent regnum. Soſſius & Herodes obſederunt eum/captũq; tranſmiſerunt antonio. Antonius uero defunctũ antiochiæ trucidauit. Herodes uero cõmiſſo regno ſibimet a Romanis nequaquam conſtituit ex genere aſamonei pontifices/ſed quibuſdam ignobilibus & qui ſolummodo de ſacerdotibus eſſent præter ariſtobulũ tribuit hunc honorem. Ariſtobulum nanq; filium Hyrcani qui a Parthis captus fuerat pontificem conſtituens ſororem eius Mariamnem duxit uxorem. Ob quam rem fauorem populi ſibimet collocauit propter Hyrcani memoriã. Deinde metuens/ne cuncti ab ariſtobulum declinarent/eum in Hierico ſuffocari dolo machinatus eſt cũ nataret/ſicuti iam declarauimus. Poſt hũc aũt nequaquã alicui ex genere aſamonei pontificatus tribuit poteſtatem. Similia quoque geſſit in conſtitutione ſacerdotum archelaus Herodis filius/pariter & Romani poſtea ſuper iudæos obtinẽtes imperiũ. Sunt ergo uiri qui ab Herodis tẽporibus pontificatũ habuerunt uſq; ad diem qua Titus templum & ciuitatem capiens concremauit cuncti ſimul xxiiii. nouem. Tempus autem horum anni ſunt centum & ſeptem. Quorũ quidam conuerſati ſunt/ſub Herodis regno & filii eius archelai. Poſt horum uero mortem/populi quidem poteſtate cuncta gerebantur/præſulatum tamen gentis pontifices obtinebãt. Hæc ergo de pontificibus dicta ſufficiant. Geſſius itaque Florus miſſus a Nerone ſucceſſor albino plurimis malis iudæos attriuit. Erat nanq; genere Dazonius/habuit autem uxorem nomine Cleopatram/quæ dum eſſet amica pompeiæ Neronis uxoris & malignitate marito non minor/per eam uitæ eius infulas huius dignitatis adeptus eſt. Sic autem Florus circa poteſtatem malignus fuit & uiolentus/ut præ magnitudine malorum eius/albinum quaſi beneficii largitorem iudæi laudarent. Ille nanque malignitatem celabat/& ne penitus deprehenderetur a turba quodammodo præuidebat. Geſſius autem Florus quaſi ad docendam nequitiam miſſus iniquitates ſuas in gentem noſtram aperta malignitate pompabat/neque direptioni parcens neque modum iniuſti ſupplicii derelinquens. Erat enim inflexibilis ad miſerandum & omnibus lucris auarus qui etiam in latronum direptione communicabat. Sine timore nanque multi ad hoc accedebant cum illius permiſſione/ut de ſua ſalute minime cogitarent. Quod opus non erat mediocriter condolendum. Quapropter infelices

Iudæi cũ non ualerent uastationes sustinere latronũ cogebantur a propriis solennitatibus recedentes cuncti diffugere/ut melius ubicunq; liceret apud alienigenas habitarẽt. Florus igitur fuit q nos cõtra Romanos bellũ fecit assumere/melius iudicans citius quã paulatim/& per tempora nos perire. Initium quippe sumpsit hoc prælium secundo quidẽ anno amministrationis flori. xii. aũt neronis imperii. Sed ea quidẽ quæcunq; aut facere coacti sumus/aut pati/perfecte scire poterunt qui legere uoluerint libros a me de iudaica dimicatione conscriptos. Hic igitur ponã terminũ antiquitatis Historiæ/postquã etiam bellũ cœpi conscribere. Cõtinet aũt hoc opus a prima hominis natiuitate traditiõem usq; ad decimũ annum Neronis imperii. Ea siquidẽ quæ nobis iudæis prouenerunt in ægypto/& syria/Palæstina/& quæcunq; perpessi sumus ab assyriis & Babyloniis uel circa nos Persæ seu macedones egerunt/& post eos Romani/sicuti reor sunt cũ integritate cõposita. Nisus sum aũt etiam descriptione conseruare/qui per annos duo milia constituti sunt. Conscripsi etiam sine errore successiones regũ/actus eorũ/& conuersationes enuncians/& Monarcharũ potestates enarrans/sicut ex sacris libris de rebus omnibus descriptio cõtinetur. Hoc enim in principio historiæ me facere compromisi. Dico siquidem cũ fiducia/opere iam perfecto; quia nullus alter licet uoluntatẽ habuerit/neq; iudæus neq; alienigena potuit hoc negociũ Græcis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter a cõgentilibus meis maximã eruditionẽ nostræ prouinciæ etiã græcas studui litteras adipisci. Artis náq; grammaticæ experimentũ sumpsi/integritatẽ uero prolationis uerborũ/possidere me paterna consuetudo prohibuit/quippe cũ apud nos non recipiant eos/qui elocutionem multarũ gentiũ didicisse noscuntur eo q; cõmune putem hoc officiũ non liberis tantũmodo sed etiã uolentibus seruis. Sapientiã uero illos testantur habere tantũmodo/qui leges sub integritate cognoscunt/& uirtutẽ sacrarum litterarũ interpretari possunt. Propterea multis in hoc studio laborantibus/uix duo quidẽ aut tres adepti/& laborũ fructu repente potiti sunt. Non erit forsan inuidiosum etiã de genere meo/& uitæ actibus postea breuiter enarrare. In his ergo dicere ulterius de antiquitate cessabo/libris existẽtibus xx. habentibus uero sexaginta milia uersuum. Et si diuinitas cõcesserit/per discursum cõmemorabo rursus & causas belli/& eorũ quæ ad præsentẽ pertinent diẽ/quæ est tertiidecimi quidẽ anni Domiciani cæsaris principatus mihi aũt a natiuitate quinquagesimi & sexti. Proposui quoq; uobis cõscribere nostras etiã. i. iudæorũ sectas/in. iiii. libris/de deo eiusq; substantia/& de legibus & cur secũdã eas aliud facere permittimur/aliud prohibemur.

De antiquitatibus Iudæorum. Finis.

Flauii Iosephi Mathathiæ filii Hebræi genere sacerdotis ex Hierosolymis de antiquitate Iudæorum, contra appionem Grammaticum alexandrinum. Cap. I.

Vfficienter ut arbitror & p libros antiquitatũ opulẽtissime uirorũ Epaphrodite legentibus eos aperui de nostro genere iudæorũ/quia & uetustissimũ est & primã conscientiã propriã habuit/quinq; milia enim annorũ numerũ historiã cõtinentẽ ex nostris sacris libris græco sermone conscripsi. Quoniam uero multos uideo respicientes blasphemiam quorundã insane prolatam/& ea quæ a mẽ de antiquitate conscripta sunt non credentes/putantes mendacium nostrũ sit genus/eo quod nulla memoria apud Græcorũ nobiles Historiographos digni sunt habiti nostri maiores. Pro oĩbus his arbitratus sum oportere me breuiter hæc dicta cõscribere/& derogantiũ quidẽ uæsanũ spõtaneũq; increpare mendaciũ/aliorũ uero ignorantiã pariter emendare/uniuersosq; de nostra antiquitate qui scilicet ueritatẽ amplectunt edocere. Vtar aũt in meis dictis testibus eis/qui de omni antiquitate apud græcos fidedigni sunt iudicandi/eos aũt q blasphemẽ de nobis atq; fallaciter cõscripsere aliqua per semetipsos conuicta indubitanter ostendã. Conabor etiã causas exponere ꝓpter quas nõ multi in Græcis historiis gentis nostræ fecere memoriã/necnon & eos quidẽ nobis nequaquã scribere uoluerunt nescientibus aut nescire simulãtibus indicabo. Primitus itaq; satis admiror eos qui existimant oportere de rebus antiquis Græcis tantummodo fidem habere & ab eis consulendam esse ueritatis integritatem. Nobis autem & aliis hominibus non esse credendum. Sed ego omnia in his contraria uideo contigisse. Quapropter decet non uarias opiniones inspicere/sed ex ipsis rebus iusticiam ponderare. Omnia siquidem Græcorum noua & heri/ut ita dicam/nuper facta cognoui. Et hæc fabricas ciuitatum & adinuentiones artium conscriptionesque legum cunctarumq; rerum iunior apud eos est historiæ diligentia conscribenda. Apud ægyptios autem atque Chaldæos